

BIBL. NAZ.

Via Emanuele III

RACCOLTA

VILLAROSA

F

115

NAPOLI

57822

DE MATERIIS TRIBUNALIVM ②

S. INQUISITIONIS
SEV DE REGVLIS MVLTIPLICIBVS

Pro Formando quouis eorum Ministro, præsertim Consultore,

PRAEMISSIS XII. PROLEGOMENIS DE ORIGINE ET PROGRESSV

DICTORVM TRIBVNALIVM.

Opus vti peculiari industria, & non exigua eruditione elaboratum, ita DD. Inquisitoribus, & quibus vis Officialibus S. Inquisitionis, imo, & alijs Iudicibus & Ministris quorumcumque Tribunalium valde utile.

T O M V S S E C V N D V S

Libros Tertium, & Quartum comprehendens.

A V C T O R E

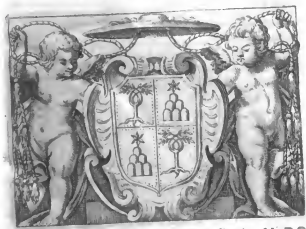
R. P. SEBASTIANO SALELLES

De Societate I E S V, Hispanæ ex Regno Valentiz, S. T. P. & Tribunalis Mentræ per Annos quadraginta assiduo Consultore.

EMINENTISSIMO PRINCIPI

FABIO CHISIO.

S. R. E. GARDINALI.

ROMÆ, Ex Typographia Io: Petri Collinij. M. DC. LIII;
Sumptibus Ioannis Antonij Bertani, Sub signo Gryphi.

SUPERIORVM PERMISSV

1894

1894

1894

EMINENTISSIMO PRINCIPI
FABIO CHISIO
 S. R. E. C A R D I N A L I

FIMERET imbecillitas meatuæ Lucis conspectum (Eminentissime Princeps) si nunc primum in tui splendorem nominis figendus mihi esset obtutus. Quia tamen assuetam clarissimo lumini oculorum aciem solis radij non perstringūt, eò audacius secundum hoc de materijs Tribunalium Sacre Inquisitionis volumen benignitati tuæ Sisto, quo presentius expertus sum in priori volumine tanti Principis patrociniū. Nec verendum est mihi, ne quid tibi de pristina facilitate sublimior fortuna detraxerit, id namque illis duntaxat solet accidere, qui magnæ gloriæ magis auidi sunt quam capaces. Tu quidem Orbis terrarum testimonio ea Virtute præditus es, quæ vii semper extra iactum inuidiæ fuit & cuiuslibet calamitatis telo impetrabilis, ita nunc arridentis fortunæ dulcedinem, quæ acutius solet animum explorare, ad eò sers moderatè, vt inde incrementa humanitatis & mansuetudinis hausisse videaris, vnde, plerique hauriunt tumorem & fastum. Non tu Purpuram quæsiuisti, sed te quæsiuit porpora, vt quæ maius ex te ornamentum attraxerit quam tibi contulerit: Non quidem honorum ambitione ad tantæ dignitatis apicem conscendisti sed honorum fuga. Tredecim annos o Romani Pontificis aula, & Vaticano Cælo libens abfuiisti, quod grande montis æris spatium satis superque est ad inducendam etiam in intumescens, iulque meæque obliuionem ablentis. Tu licet locorum interuallo distictus, adeo eorum, qui tui Vrbe nouerant, memoria non excidisti, vt multos etiam quibus eras ignotus, sola magni nominis fama in tuæ virtutis amorem venerationemque pettraxeris. Quod rarum est, dignitas etia ab vrba, non inchoata, cum eiusdem Principis obitu non expirauit. Eam quippe Innocentius. X. conseruatam & auctam tandem perduxit ad Purpuram ex quo perspicuum est Principem Innocentiū non amasse in te beneficium suum, sed virtutem tuam, atque in te ornando, ideo geminorum Pontificum Iudicia conflaxisse, vt successiua ista meritorum tuorum remuneratione Purpuræ tuæ immortalitatem vniuersus orbis inauguraretur. Inuidit te primum Germania Romæ, postea Roma Germaniæ. Hæc quidem Neritonenſi Ecclesiæ destinatam Antistitem auido exceperit sinu, haud equidem passā, vt ea virtus vnius exiguæ ciuitatis angustijs clauderetur, cui par theatrum est Orbis terrarum congruum fuit, vt qui natus es felicitati mortalium in amplissima totius Europe regione purpurati Principatus Tyrocinium ageres, & in regno Cæsarum Romani Pontificis Nuncius Cæsareis simul & Pontificijs artibus imbuereris. Quæ apud Germanos digna immortalitate facinoræ præclarè gessisti, aptiora historiæ, ac panegirico sunt, quam epistolæ. Rem ibi Romanam tum feliciter administrasti, vt cum religionem acerrime pro-

propugnare, oppugnareſque perfidiam, non modo religionis fautores, & aſſectas, verum etiam perfidos hoſtes in tui admirationem, & amorem conuerteris. Quod in multis Germaniæ ciuitatibus peſtis Luterianæ flagrantiffimus æſtus deſerbuerit, & non pauci etiam Sereniſſimi nominis Principes partim Voto, partim reiſpſa reiectis priſtinz mentis erroribus, ſe ad Catholicorum cœtum adiunxerint, magna ex parte generoſis ruorum laborum conatibus, & virtutum exemplis reſeratur acceptum: Aperiffimum namque eſt, nunquam antea tam ſalubriter reſpuiſſe Germaniam, quam ex quo te habuit Nuncium. Principum vero amicitiam non captaſti, vt plerique, ſed vt pauci meruiſti, eorumque animos aliquando inuicem diſſidentes, dum conciliare pro impoſito tibi munere niterere nitereris, in tui æſtimatione, atque amore concordēs reddidiſti. Omnibus pariter venerabilis, & apud omnes virtutum laude conſpicuus nunquam tamen ſub pondere ingentis famę ceruleam Herculeam viſus eſt inflexiſſe, quinimo in communi plauiſu modicus æſtimator tui ingruenti gloriæ oppoſuiſti modeſtiam. Conſuetum tibi erat res inuicem diſſociabiles iungere, amicitiam Principum, & honorum faſtidium, negotiorum vaſtitatem, & minus tranquillæ frequentiffimum ad litteras, pietatemquę ſceſſum, morum ſeueritatem & ſuauitatem ingenij, inuicti peſtoris robur, & manſueti animi lenitatem. Tot virtutibus exaggeratus ab Innocentio X. reuocatus & Romam peruulgata vndiquę opinione vocari te ad purpuram, non quod vllus in hoc animi tui conatus interceſſerit, ſed quia iam pridem votis omnium tanto faſtigio deſtinabaris. Non errauit fama, neque enim diu ſuſpenſam tenuit Innocentius ſpem expectationemque mortalium, ſed paucorum dierum experimento probatum, inuentumque capacem imperij inter purpuratos adlegit. Non mediocre ex tuę dignitatis amplificatione liberalibus diſciplinis acceſſit decus atque præſidium nec exiguum ſperant litteratores bonis artibus incrementum ex purpurato litterarum alumno. Habent quem intentis nonnunquam in ſapientis inuidiæ morſibus & fortunę telis opponant, & cuius nomine mentis labores egregios ornent ſimul & muniant. Te itaque ſuo quodammodo iure opus hoc meum ſibi vindicat propugnatorem atque patronum. Accedit, quod cum ſit tuo elucubratum nomine, tuoque edium auxilio, non tam meum videtur eſſe quam tuum: Accipe igitur Princeps Eminentiſſime prolem hanc ingenij mei & humanitatis tuę, quę hoc potiſſimum nomine Auctori ſuo placet, quia tibi placuit. Vale.

Eminentię tuę Reuerendiſſimę,

Perpetuus in Chriſto ſeruus

Sebaſtianus Salles:

I N D E X CVIVSQUE TITVLI CAPITV M,

Est Regulatum Libri Tertij de Materijs Tribunalium Fidei, seu de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum Ministro, praesertim Consultore, quoad intentionem mentis, seu quoad errores in mente suspecti de haeresi, vel apostasia latentes, ubi pro eis facilius inuestigando traduntur, series ipsorum per saecula in quibus emerferant, cum inuentoribus eorumdem &c. Vbi item agetur de annexis antecederent, nempe de recusatione Iudicis, seu Inquisitoris, & de multiplici examine eorum, &c. consequenter vero de repetitione testium, maxime pro inuestiganda identitate persona delinquentis, de confrontatione eorum cum ipsis; vel secus.

CAPVT I.

De recusatione in communi Iudicum, & Inquisitorum, in particulari respectu delinquentium contra Fidem. De causis item sufficientibus ad eos recusandos, & de circumstantijs personarum, temporis, &c. circa idem attendendis; atque de modis impediendi recusationes; ac procedendi casu, quo ipsae admittantur, vel secus, maxime in Sancto Officio.

Quid, & quomplex recusatio, & an quicumque Iudices, & Ministri Iustitiae, maxime Inquisitores Fidei recusari possint.

REGVLA CCI.

Ex quibus causis Index, maxime Inquisitor Fidei, aut alius Minister recusari potest, & quando recusatio opponenda, ut habeat effectum.

REGVLA CCII.

Qualiter recusatio impediiri potest, & quo modo procedendum Iudici, aut Inquisitori, casu quo admittenda, vel secus.

REGVLA CCIII.

CAPVT II.

De constitutis, seu examinibus reorum maxime contra fidem Catholicam delinquentium: de modis irem quibus ipsi errores suos obtegere curant, & de cautelis, & alijs obseruandis ab Inquisitore, dum ipsos examinant, praecipue pro inuestigatione illorum.

Quoties Inquisitus in Sancto Officio constituendus, & qualiter, ac de quibus ab Inquisitore interrogandus, aut monendus.

REGVLA CCIV.

Quibus modis, ac fictionibus delinquentes contra fidem sua crimina, & errores occultare solant tempore examinis.

REGVLA CCV.

Tom. II.

Quas cautelas adhibere possunt, & debeant Inquisitores in examine reorum pro inuestigandis delictis, & erroribus ipsorum.

REGVLA CCVI.

CAPVT III.

De varijs Infidelium Sectis in communi, & de signis externis, atque indicijs ad professores earum, ac quoscunque errores contra fidem Diuinam in recedentibus ab ea cognoscendos.

Quid nominis Secta quid rei? quomplex item? & qualis Sectarum contra fidem Catholicam distinctio in communi.

REGVLA CCVII.

Ex quibus dictis, & qualiter insurgunt signa vel indicia ad cognoscendum Infidelium Sectas, vel errores contra Fidem.

REGVLA CCVIII.

Qualiter, & ex quibus signis oriuntur signa, seu indicia ad cognoscendum errores contra Fidem, & Sectas Haereticorum, seu Infidelium.

REGVLA CCIX.

CAPVT IV.

De Sectis, & erroribus Haereticorum, aut Infidelium, contra fidem Catholicam, qui ante Incarnationem Saluatoris Nostri existerunt.

Quot, & quam ante Aduentum Messiae Sectarum, & Haesum genera contra Fidem, & quandom orta.

REGVLA CCX.

Ante Verbum incarnatum cur, & quam in particulari Idololatria Secta apud Populum Iudaicum.

REGVLA CCXI.

Quanam alia Haesum Secta apud Iudaeos, qui nam errores contra Fidem usque ad Aduentum Messiae & possint.

REGVLA CCXII.

A CA.

C A P V T V.

De Sectis, & erroribus Hæreticorum, seu Hæresiarum contra fidem Catholicam, qui à Christi Domini Natiuitate toto primo seculo emerferunt.

Quid primus in lege Evangelica Hæreticus, quanam Secta Hæreticorum prima post mortem Christi Domini?

REGVLA CCXIII.

Secta Hæreticorum quanam alia statim initio prædicationis Evangelicæ contra fidem Catholicam exorta?

REGVLA CCXIV.

Quid de Sectis contra fidem Catholicam Alexandri Aetarij, Philippi, atque Hymenæi?

REGVLA CCXV.

Secta contra fidem Hæresiarum Diotrophis Cerinthi, & Ebionis qualiter orta?

REGVLA CCXVI.

Nicolaitarum, & Oppiditarum Secta contra fidem videntem originem sumpsere.

REGVLA CCXVII.

C A P V T VI.

De Sectis, & erroribus contra fidem Catholicam Hæresiarum, aut Hæreticorum, qui post Christi Domini Natiuitatem per tempus secundi seculi prodierunt.

Quid de Elcæi, & Ixei Secta contra fidem Catholicam ex Iudaismo originem ducite?

REGVLA CCXVIII.

Qualiter Secta Hæresiarum Saturnini, & Basilidis à Simone Mago, & Menandro originem sumpserunt?

REGVLA CCXIX.

Secta Carpocratianorum, Barbelitarum, & aliorum Gnosticorum qualiter à Nicolaitis prodijt?

REGVLA CCXX.

Quid de Secta Valentinianorum; quid de quibusvis ab eis procedentibus Caijanorum, Ptolemaitarum, &c.

REGVLA CCXXI.

Vnde Secta Gerdonianorum, & Marcionistarum, ac aliorum originem duxerunt?

REGVLA CCXXII.

Quid de Hæresibus Luciano, & Hermogene, ac de Secta diuersa ab unoquoque eorum instituta?

REGVLA CCXXIII.

Secta Montanistarum, & alia ab ipsa, seu à Montano deriuata qualiter se habent?

REGVLA CCXXIV.

Quid de Hæresibus, Tatiano, Seuero, ac de Sectis Tatianistarum, seu Encratitarum, & Seuerianorum?

REGVLA CCXXV.

Qualiter Secta Adamitarum à Pradico, & Secta Quartadecimanorum à Blasso ortum duxerunt?

REGVLA CCXXVI.

Quid de Hæresibus Floriano, & Theodoro ac de alijs, si qui sunt secundi seculi. Quid item de eorum Sectis?

REGVLA CCXXVII.

C A P V T VII.

De Sectis, & Hæresibus quorumcumque Hæresiarum, & Hæreticorum contra fidem Catholicam, qui successiue tempore tertij seculi extiterunt.

Quomodo Secta Tertullianistarum Arabitarum, & Agrippianistarum contra fidem Christianam exorta?

REGVLA CCXXVIII.

Quid de Origenistis, & Origenianis? duplex nè illorum Secta? Quid item de Secta Valerij?

REGVLA CCXXIX.

Secta Elascitarum, seu Sampseorum, & Metangismonitarum qualiter originem sumpseret?

REGVLA CCXXX.

Quid de Nouatianis, seu Catharis, Nouati, & Nouatiani sequacibus? Quid item de Hydropsastitis, seu Aquarijs?

REGVLA CCXXXI.

Secta Noctianorum, seu Sabellianorum, Paulianistarum, & Millenariorum, qualiter se habet?

REGVLA CCXXXII.

De Secta Manichæorum, & annexis ipsi aliquo modo, quid? Item quid de alijs, si qui est tertij seculi?

REGVLA CCXXXIII.

C A P V T VIII.

De Sectis Hæresiarum, deque eorum Hæresibus quæ totius quarti seculi decursu contra fidem Catholicam in diuersis Orbis partibus prodierunt.

Secta Donatistarum, & alia ab ea deriuata, & quomodo ipsi annexa qualiter se habet?

REGVLA CCXXXIV.

Quid de Sectis Arianijsmi, Semiarianijsmi, & Ruminorum, de ipsarumque institutoribus quid dicendum occurrit?

REGVLA CCXXXV.

De Sectis Eustathianorum, Arianorum, & Ruminorum, quid de alijs ab Arianijsmo deriuatis, vel eis connexis aliquoties?

REGVLA CCXXXVI.

Quid de Sectis Eusebicianorum, Agnoitarum, & Antbomastiarum? Quid de Italianis Apostata, & Zachæo hæretico.

REGVLA CCXXXVII.

Videntem origo Sectis Messalianorum, seu Eucbitarum, Seluitanorum, seu Hermaniorum, & Proclianitarum?

REGVLA CCXXXVIII.

Quid de Luciferianis, Colliridianis, Hyppharis, Paternianis, & Rhetorianis quoad originem, & statum vniuscuiusque; illarum Sectarum?

REGVLA CCXXXIX.

Qualiter Secta Apollinaristarum ortus, & extensio contigit? qualiter de alijs Priscillianistarum, & Dyscolicorum?

REGVLA CCXL.

Quid de Sectis Heluidianorum, Iovinianistarum, & Agapetarum? Quid de alijs Anonymis?

REGVLA CCXLI.

CAPVT IX.

De Hæresiarcharum Sectis, & Hæresibus, quæ toto quinto seculo aduersus fidem Catholicam in diuersis Mundi partibus extiterunt.

O Rigo, & propagatio sectarum utriusque hæresiarchæ Secundini, & Vigilantij, qualiter se habent?

REGVLA CCXLII.

Quid de sectis Pelagianorum, & Semipelagianorum quid de alijs à Pelagio derivatis?

REGVLA CCXLIII.

Secta Nestorianorum, & alia Nestorio, Donato, Manicheo, Ario, Origeni, & Rogato coniuncta qualiter se habent?

REGVLA CCXLIV.

Quid de Secta Eutychetis, & de alijs ab Eutychete dimanantibus? Quid item de Abelitis, & de Anapollis?

REGVLA CCXLV.

Vnde, & qualiter Secta Theopaschitarum, Iconoclastarum, Prædestinatorum, & alia quinti seculi exorta?

REGVLA CCXLVI.

CAPVT X.

De Hæresibus, & Hæresiarchis diuersarum sectarum contra fidem Catholicam institutis totius sexti seculi decursu prodeuntibus?

Quid de Sectis Samaritanorum, & Galanitarum à Senero, & à Iuliano Hæresiarcho derivatis?

REGVLA CCXLVII.

Secta Petri Apameensis, & Aribimi, & alia ab Eutychete, Dioscoro, & Senero, & Gaiangexorta, qualiter se habent?

REGVLA CCXLVIII.

Quanam sectis Trinitarum, & Monophysitarum, seu Monothelitarum origo, quanam item Themistianorum.

REGVLA CCXLIX.

Quid de Iacobitis, & de Iacobitarum Principibus quid de Christianis quid de alijs sexti seculi.

REGVLA CCL.

CAPVT. XL.

De Sectis diuersis Hæresum, & Hæresiarcharum fidem Christianam oppugnantibus, quæ per spatium totius septimi sæculi prodierunt.

Secta Monothelitarum primus ne Auctor Cyrus Alexandrinus? Fauctores verò eius, qualiter Macarius Patriarcha Antiochenus, & alij?

REGVLA CCLI.

Qualiter se habent Secta Hecetarum, Gnostomachorum, & Trethopitarum? Quis ortus prædictis?

REGVLA CCLII.

Quid de Mahomete Pseudopropheta, & de Secta Mahometismi? Quid de Baira, & Sergio eius Magistris?

REGVLA CCLIII.

Origo Sectis Theocatognosticarum Eithiopizantium, atque Partementarum, unde proveniunt?

REGVLA CCLIV.

Vnde nam derivata Secta Armenorum, & Caxinzariorum? Quanam utrorumque Progenitores?

REGVLA CCLV.

De Sectis Lampetianorum, Aginensium, & Maronitarum circa originem, & alia quid dicendum?

REGVLA CCLVI.

CAPVT XII.

De varijs Hæresum, & Hæresiarcharum Sectis Fidei Catholicæ oppositis, quæ per spatium duorum centenariorum, octavi scilicet, & noni seculi, in diuersis locis extiterunt.

Quid de Sectis Agenycletarum, Christianocategoriorum, & Hienoclatarum, quoad originem, & progressum?

REGVLA CCLVII.

Secta Hæresiarcharum Aldaberni, & Clementis sexti, circa ortum, & alia, qualiter se habent?

REGVLA CCLVIII.

Quid de Paulicianorum Secta? quid item de alia à Felice Vrgellitano, & Elipando instituta, seu potius denuo excitata?

REGVLA CCLIX.

Qualiter Secta Albanensium se habet qualiter, & Bognolensium, vel Concordensium illi valde affinis?

REGVLA CCLX.

De Sectis Glundij Taurinensis, & Godescalci quid dicendum? Quid item de Throda Pseudopropheta?

REGVLA CCLXI.

Origo Schismatici, & Secta Græcorum qualiter à Photio? Et an præcursores Sacramentarium Ioannes Scotus, Fredenardus, & Bartramus?

REGVLA CCLXII.

CAPVT XIII.

De diuersis Hæresum, & Hæresiarcharum Sectis fidem Catholicam oppugnantibus, quæ per duorum seculorum spatia, nempe decimi, & vndecimi varijs in locis prodierunt.

Quid de Harefarcha Berengario, deque eius Secta? An, & qualiter primus Sacramentorum dux extiterit?

REGVLA CCLXIII.

De Tribus Sectis Manichæorum, & Simoniacorum repullulantium, ac ordinato Simoniaci reordinantium, quid?

REGVLA CCLXIV.

Secta Michaelis Censualij Patriarcha qualiter se habet, qualiter item illa recitiorum Nicolaitarum?

REGVLA CCLXV.

Quid de reliquis tribus Sectis seculi Incestuorum, Vucelinorum, & Rosellini nomi Sabelhanit?

REGVLA CCLXVI.

CAPVT XIV.

De varijs Sectis Hæresum, & Hærefarcharum, quæ in pluribus orbis partibus per totum XII. seculum, contra fidem Catholicam institutæ fuerunt.

DVeandus de Vualdach, & Marfilus Paduanus, ac Basilus Dux Bongomilorum, quomodo suas Sectas fundarunt?

REGVLA CCLXVII.

Quid de Sectis Hærefarcharum Tandemi, ac Petri de Brui Parentis, Petrobrissanorum, & Adamitarum à Tandemo procedentium?

REGVLA CCLXVIII.

Secta Hærefarcharum Arnaldi, & Arnaldi Brixienfis Arnaldistarum parentis qualiter se habent?

REGVLA CCLXIX.

Quid de Gilberto Porretano? quid de Henrico autore Henricianorum? quid de Patarenis, atque de eorum Sectis?

REGVLA CCLXX.

Qualis origo, & progressus Sectis Pseudoapostolorum, ac Eonis de Stella, & Hæreticorum, vulgo de Baculo?

REGVLA CCLXXI.

Quomodo institutæ, & propagatæ Vualdensium Infabbaiorum, & Corrierorum Sectæ?

REGVLA CCLXXII.

Secta ab Hæreticis Albigenfis, & à Iosepho Abbate, vel à Petro Ioannis Parente Petroianitarum qualiter fundata?

REGVLA CCLXXIII.

CAPVT XV.

De Hæreticis, & Hærefarchis, deque eorum sectis ad expugnandam fidem Catholicam ad spatium totius decimimterij centenarij institutis.

Quid de Alehamariso, & de Dauide Dinantio Hærefarchis? Quid de Sectis per eos institutis?

REGVLA CCLXXIV.

Quomodo Secta contra fidem Catholicam Guilhelmi de Amore, et Desiderij Lögobardi instituta?

REGVLA CCLXXV.

Quid de Raymundo Lullo? num Sectam eorum contra fidem Catholicam, vti Hærefarcha instituit?

REGVLA CCLXXVI.

Vnde origo, & progressus Sectæ Fraticellorum, ab Hermanone Italico solo? et etiam simul ab alijs?

REGVLA CCLXXVII.

Qualiter Pseudoapostolorum Dux Germanus Sagarellus, qualiter Secta Flagellantium prodijt?

REGVLA CCLXXVIII.

CAPVT XVI.

De Sectis Hæreticorum seu Hærefarcharum, quomodo ad expugnationem Catholicæ fidei per totius decimiquarti centenarij decursum prodierunt.

Quid de Secta Beguardiorum, & Beguinarum? Primi ipsorum Duces? & qua alia Secta ab illa deriuata?

REGVLA CCLXXIX.

De Secta Hærefarcha Dulcini, quid superest dicendum? Peculiaris ne item Secta errorum Templaribus tribuenda?

REGVLA CCLXXX.

Qualiter se habent Secta Hærefarcharum Arnaldi à Villanova, item Barlaami, & Acindini?

REGVLA CCLXXXI.

De Sectis Hærefarcharum Lolardi, Vualteri, & Ioannis de Polico, ac Petri de Cagnarijs, quid notandum?

REGVLA CCLXXXII.

Quomodo reponendi inter Hærefarchas Ricardus Armacanus, Nicolaus Calader, & Bartholomæus Tanotricus?

REGVLA CCLXXXIII.

De Sectis Hærefarcharum Gondysclui, & Ioannis Vucle sibi parentis Vucle sistarum, quid?

REGVLA CCLXXXIV.

CAPVT XVII.

De Hæreticis, aut Hærefarchis, deque eorum Sectis perniciosissimis Ecclesiæ Catholicæ, quæ ad impugnandam eius fidem toto centenarij decimoquinto institutæ fuerunt.

Secta Ioannis Viti, & alim illi connexa, et Ioannis de Zisiba Hieronymi de Praga, & qualiter se habent.

REGVLA CCLXXXV.

Quid de Sectis Hærefarcharum BKardi Bedrici Nicolai Galeci, & Rutbenorum, aut Mojschuitarum?

REGVLA CCLXXXVI.

De Sectis Hermannii Riffuieb, Petri de Osma Ioannis Béain, & Matthæi Palmerij, quanam aduertenda?

REGVLA CCLXXXVII.

CAPVT XVIII.

De sectis Hæreticorum, & Hæresiarum pro
impugnatione fidei Catholicæ in varijs Mun-
di partibus per totum seculum decimumsex-
tum diuersimode institutis.

Quamvis fuit Martinus Lutherus, & quali-
ter Sectam plurimum errorum formauerit.

REGVLA CGLXXXVIII.

Qualiter intelligenda trimembris illa diuisio
Lutheranorū, Semiluthi, aut Antiluthi. Nam quoad
multos particulares?

REGVLA CGLXXXIX.

Quid de Andrea Carolofadio Sacramentario-
rum parente? Quid de alijs eorum Sectis post
illum institutis?

REGVLA CCXC.

Zwinglius qualiter Sacramentarius, qualiter
Bucerus, & alij ipsam secuti, suasque Sectas for-
mauerunt?

REGVLA CCXCI.

Quid de Summo Hæresiarum Ioanne Caluino
quid de perniciosissima Secta Iohannistarum?

REGVLA CCXCII.

Qualiter Theodorus Beza sumofus Hæresiar-
um, qualiter Secta ab eo formata Bezanita-
rum?

REGVLA CCXCIII.

De Sectis à Ludouico Alemanni, à Godmano
Anglo, ab Anxite, & ab aliquo alio Caluinista
formatis quid?

REGVLA CCXCIV.

Secta Melchioristarum, Antichristianorum,
& similium, si qui sunt reliqui Antiluterani,
qualiter se habent?

REGVLA CCXCV.

De Sectis Francisci Stancarij, seu Arvabona-
riorum, ac Trepistarum, & aliorum ex Sacra-
mentarijs qualiter statuendum?

REGVLA CCXCVI.

Qualisnam fuerit Hæresiarum Philippus Me-
lancthon? qualiter item ab eo Secta Melanctho-
nicorum, & alia ipsius occasione instituta?

REGVLA CCXCVII.

Quid de prima Classe Confessionistarum Ri-
gidorum, quam peculiari Secta ad ipsam
spectant?

REGVLA CCXCVIII.

De alijs Rigidorum Confessionistarum Sectis
maximè de Secta Luca Strebengerij? qualiter
decidendum?

REGVLA CCXCIX.

Quid de Secunda Classe Mollium Confessio-
nistarum? quam peculiari Secta ad ipsam
spectant?

REGVLA CCC.

De Sexta Classe Extraneantium Confessio-
nistarum quid? quod item sensu alia Secta Ex-
traneantium, ut Ioannis Vvaspali à nobis
huc reducuntur?

REGVLA CCCI.

De Hæresibus Georgio, David Ioanne Span-
gerbergo, & Carolo Molinco, ac de eorum Sectis
qualiter deliberandum?

REGVLA CCCII.

Tom. II.

Quid de Michael Serueto Hæresiarum? Quid
de perniciosissima Seruistianorum Secta ab illo
institutæ?

REGVLA CCCIII.

De Hæresibus Guilhelmo Postello quid dicen-
dum? qualisnam eius progressus, & finis?

REGVLA CCCIV.

Qualiter dicendum circa Sectam Daistarum,
seu Trinitariorum? qualiter circa oppositum?

REGVLA CCCV.

De Secta Valentinarum quid dicendum?
quid de alia non dissimili Effensium? Quid item
de Iusto Iona?

REGVLA CCCVI.

Qualiter dicendum de Hæreticis quibusdam
Augustinianis qualiter de quodam Pseudopro-
pheta Peruano?

REGVLA CCCVII.

CAPVT XIX.

De Hæresibus, & Hæresiarum, qui per spatium
quod decurrit, ex præfenti seculo 17. diuersis
in locis prodierunt, deque Sectis contra Fi-
dem Catholicam, alicubi per eos conflatas.

Quid de Hæreticis Precitanis? Quid de
Antipuritanis? quid item de Sectis per vo-
troque institutis?

REGVLA CCCVIII.

Vndenam orti, ac nominati Metaphoxiste,
qualiter eorum Secta contra Fidem formata?

REGVLA CCCIX.

Quanam decisio circa Hæresiarum Iacobum
Arminium? quanam circa Sectam ab eo consti-
tam Arminianorum?

REGVLA CCCX.

Conradus Vorstius qualisnam Hæresiarum
qualiter multis erroribus Ecclesiam Catholicam
impugnauit?

REGVLA CCCXI.

Quid de Hæresibus Sibrando Lubbero?
Contra ipsum item qualiter prædictus Vorstius
bellauit?

REGVLA CCCXII.

De Hæresibus Ioanne Piscatore, & Tileno,
quanam resolutio? quanam item inter priorem,
& Vorstium prædictum contentio?

REGVLA CCCXIII.

Circa Hæreticos Pseudorenicos, siue falsos
pacificos, aut Tepidos, Sectamque eorum quid
statuendum?

REGVLA CCCXIV.

De Hæreticis Gommaristis, seu contrarium-
nosstantibus, aut Rigidis Caluinistis qualiter
dicendum?

REGVLA CCCXV.

Quid circa Adrianum Burgensem, Sectamque
Adrianistarum? Quid item circa Cornarticos,
nouos Pelagianos?

REGVLA CCCXVI.

De Persido Sileno Sedanensi, Ministro præ-
dicti Arminij armigero, quid peculiariter adno-
tandum?

REGVLA CCCXVII.

A 3 Quid.

*Quid de Hærefarcha Pseudomihæle Tarin-
go cum socijs? Quid de Sella, & erroribus eius
contra Fidem?*

REGVLA CCCXVIII.

*Qualiter alicubi iniunctum Ministris Luthe-
rants, & Calvinistis eosdem articulos Confessio-
nis Augustana sequi?*

REGVLA CCCXIX.

*Quanam notanda circa Marcum Antonium
de Dominis, & circa Pseudopphetam India
Occidentalis occurrunt?*

REGVLA CCCXX.

*Quid de Sella Rosa Crucis Inutibulum, &
Immortalium? Quid item de Sella Brumissarum
& Prothbinslarum?*

REGVLA CCCXXI.

*Sella Herculis Coxam, & Marceri Anaba-
tista novi, atque Ariocaluinissarum, qualiter
se habent?*

REGVLA CCCXXII.

*De Sella Ioannis Tralli nomi Ebionita, novi
item Sabelliani, ac Pseudoppheta Anglia, quid
statuendum?*

REGVLA CCCXXIII.

*Circa duas Hærefarcharum Sella Hierman-
ni Equitis Origenista, & novorum Diatarum,
quanam peculiariter notanda?*

REGVLA CCCXXIV.

*Qualisnam Sella Hæreticorum illuminata-
rum? quando, & à quibus instituta? quid de eius
progressu, & extinctione.*

REGVLA CCCXXV.

*Quid de veteribus Atheistis? quid de alijs no-
vis maxime de Lucilio Italo, ac de undecim eius
socijs?*

REGVLA CCCXXVI.

CAPVT XX.

*De repetitione testium in quouis Tribunali, præ-
sertim in nostro Sancti Officii, de publicandis
item, vel è contra supprimendis eorum,
nominibus, ac de non confrontandis ipsis cum
reo, aut secus, maxime ad habendam perso-
næ identitatem.*

AN testes probentur in civilibus, tum
in criminalibus nisi parte citata repetan-
tur, quid peculiariter in causis Sancti Officii?

REGVLA CCCXXVII.

*Qualiter repetitio testium formanda, maxime
quoad articulos, & interrogatoria partium, tum
in aliorum, tum in S. Officii Tribunalium causis?*

REGVLA CCCXXVIII.

*Facienda nè confrontatio testium cum reo, an
seius? qualis usus in Sancto Officio pro habenda
identitate persona?*

REGVLA CCCXXIX.

*An publicanda, seu potius supprimenda No-
mina testium? Quid hac in re apud Tribunal
Sanctæ Inquisitionis?*

REGVLA CCCXXX.

*Nam aliquando habet locum depositio rela-
tione in repetitione examinis testium, & quali-
ter? maxime in causis Fidei?*

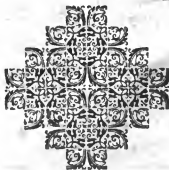
REGVLA CCCXXXI.

*Quid si testis nolis deponere, aut varias in re-
petitione examinis? Subijciendas ne tortura,
ut constet in quo dicto maneat?*

REGVLA CCCXXXII.

*Post publicatum, & conclusum est ne adhuc
locus examinandi, & repetendi testes, & qualiter
ex parte Fidei, vel rei, maxime in S. Officio.*

REGVLA CCCXXXIII.

LIBER TERTIVS DE MATERIIS TRIBUNALIVM FIDEI. SEV DE REGVLIS MVLTIPPLICIBVS PRO FORMANDO

Quous eorum Ministro, praesertim Consultore, quoad intentionem mentis, seu quoad errores in mente suspecti de haeresi, vel apostasia latentes; Vbi pro eis facilius ab Inquisitore, & a Consultore eius inuestigandis tradentur series ipsorum per secula, in quibus emerferunt, cum inuentoribus eorundem &c. Vbi item agatur de annexis antecedenter, nempe de recusatione Iudicis, seu Inquisitoris, & de multiplici examine reorum; consequenter vero de repetitione testium maxime pro inuestiganda identitate persona delinquentis, & de confrontatione eorum cum ipso; vel secus, &c.

P R O O E M I V M.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, si autem, oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit, si ergo lumen, quod in te est, tenebrae sunt, ipse tenebrae quantae erunt, Mart. 6. & Luc. 11. Communis est expositio Sanctorum Interpretum, praecipue Diui Augustini lib. 22. qq. Quam, cap. 13. per oculum hoc loco significari intentionem in intellectu residentem, seu ipsum intellectum ex bene, vel male affectum secundumque has affectiones operantem, & facultates internas, ac externas animi ex mente eorumdem interpretum maxime nostri Ioannis Maldonati per corpus hic significatas, in quibusvis earum actionibus liberis perpetuo dirigentem; si affectio sit bona, si oculus tuus fuerit simplex, scilicet non infectus prauis humoribus, vt egregie exponit idem Maldonatus, sed mundus, & purus, seu melius, & propius nostro instituto, si radius fidei Diuinae fuerit illuminatus, tunc etiam totum corpus lucidum erit, nempe omnes diuinae animae facultates in suis operationibus eodem fidei Diuinae lumine fuerit illuminatus, & coruscabunt, & ad finem diuinae gloriae salutisque aeternae abundanter acquirenda tendent. E contra vero, si mala sit affectio intentionis, si oculus tuus fuerit nequam, id est, iuxta interpretationem ipsius Maldonati, si viciatus, & immundus, totum corpus tenebrosum erit. Verum de qua nequitia, de qua immunditia intelligendum? de quacunque potest intelligi, nullum dubium, quandoquidem particula, *nequam*, indefinita, ac vniuersalis est, & absque vlla restrictione proponitur; magis tamen videtur quadrare Sacro textui, si de maxima nequitia, de praeminenti inter reliquas exponatur, videlicet de opposita dicto lumini supernaturali Fidei, de Infidelitate, de Haeresi, de Apostasia; vt clare denotant particulae tenebrosum, & tenebrae immediatè post in ipso textu expressae; sicut enim per lumen fides Catholica, ita per tenebrosum, seu per tenebras errores quicunque eidem fidei Catholicae contrarii sapius in sacro eloquio indicantur. Il. 49. dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vique ad extremum terrae, & cap. 9. populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Luc. 1. in Cantico Zachariae. Illuminare his, qui in tenebris, & umbra mortis sedent: & similia, docentque S. August. Beda, & alij exponentes illa verba Ioann. 12. Ambulate, dum lucem habetis, vt non vos tenebrae comprehendant. Sed quandonam petes oculum simplex, quando vero nequam censetur existere, vnde id percipi potest? Hoc opus, hic labor; adeo equidem difficile, reconditam mentis intentionem inuestigare, vt videatur soli Deo reservata talis inuestigatio iuxta illud Hier. 17. Profundum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans corda, & probans renes; nihilominus valde proprium est, & inter alia singularia multa, istud singularissimum; nostrorum

rum tribunalium Sanctæ Inquisitionis, quodd possit; & solum in intentionem cordis perquirere, in reis, contra quos proceditur; tamen in hac perquisitione multum difficultas reperitur. Reliqua tribunalia, siue Ecclesiastica, siue Secularia in foro soli tantum cognoscunt de externis delictis, eaque puniunt pro qualitate, & gravitate vniuscuiusque, nec curant Iudices cognoscere, quæ intentione homicidæ occisionem hominis, adulteri adulterium, sacrilegi sacrilegium, & similes similia commiserint. At nostrorum tribunalium Sancti Officii præcipuum negotium est circa intentionem: de hac Inquisitores reos diligentissime interrogant, ad hoc vnum varia eorum constituta, & examina in prîncipis dirigunt, nimirum ad inuestigandum, & prorsus erundum, an dicta, vel facta, de quibus denunciati ex erroribus mentis formalibus contra Fidem dimanarint, ut hos maxime puniant, ut ipsos radicitus extirpent in bonum eorundem reorum, & ne hæreses in perniciem animarum, & totius Ecclesiæ Catholicae, ut cancer serpent. Prædicta autem difficultas inuestigandi, & eruendi huiusmodi errores ex mentibus delinquentium contra fidem duplici præcipue ex capite provenire potest, tum quod in eis occultandis hæretici per Sanctum Officium inquisiti uti vulpes dolose diversimodè inuigilent, ut infra cap. 2. huius libri videbimus, tum, quod circa idem factum hereticale, ut circa idem fortilegium, cui admittentur sacramentalia varij errores concurrere possint, ut quod crediderit Sortilegus res sacras inferuire ad malum finem ac voluntatem hominis sortilegijs cogi posse, & demonem esse dignum adoratione, ac cultu, & eum posse scire, ac prædicere futura, quæ pendent à libero arbitrio. En quatuor simul in eodem facto, atque in similibus dicendis, oportet tam Inquisitor, quam Consultor Sancti Officii non exiguum dexterarum pro fine dicto inuestigandi, & eruendi intentionem reorum (scias quod his terminis, & modis loquendi utamur in Sancto Officio) & interrogandi reos circa ipsam. Vnde ad eundem finem opere pretium duxi series errorum Fidei Catholicae oppositorum per secula, in quibus emerferunt in hoc Tertio libro proponere, collectas ex SS. Patribus, vt ex D. August. & D. Damascen. & ex alijs Auctoribus antiquis, & Recentioribus, vt ex Præcolo, Gualtero, Ge. nebrardo, & in primis ex Annalibus Cardinalis Baronij, notatis circumstantijs personarum, locorum, &c. Initium huius libri à tractatione recusatationis iudicium, seu Inquisitorum necessariò sumitur, quia ordo executionis cui perpetuò in hoc Opere de Materijs Tribunalium Fidei, seu de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum Ministro, præsertim Consultore merito adhaeremus, ita postulat, vi ira Proemio Capitis primi explicabitur, deinde consequenter de repetitione testium, maxime pro inuestiganda identitate personæ delinquentis, & ad doctrinam de constitutis, seu examinibus delinquentium ad eliciendam per Inquisitorem notitiam, totius facti, seu delicti, aut partis eius, si solum ex parte negetur à reo, ac huius in delinquendo intentionis, seu recondite in mente formalis infidelitatis, pro quo conduco dictæ series errorum contra Fidem immediate post tradende. Sub finem tandem ad eundem effectum eliciendi notitiam facti, & convincendi reum, materia de confrontatione eorum cū ipso breui attingetur.

C A P V T P R I M V M.

De recusatione in communi Iudicum, & Inquisitorum in particulari respectu delinquentium contra Fidem, de causis item sufficientibus ad eos recusandos, de circumstantijs personarum, temporis &c. circa idem attendendis, atque de modis impediendi recusationes; ac procedendi, casu quo ipsa admittuntur, vel secus; maxime in Sancto Officio.

P R O E M I O L V M.

Non desunt, qui materiam recusationis Inquisitorum coniungant, ut coniungit Antonius Soufa lib. 2. Aphorismor. cap. 34. cum illa de exceptionibus, quæ vniuersalis est, & ex se magis connexa cum alijs duabus de defensionibus, & appellationibus, quas initio, & fine Quarti libri tamquam in proprio loco explicabimus; nunc de illa opportunè agendum seruatò ingler ordine executionis; quia recusandus est Iudex statim, anrequam vllum actum iudicium exerceat circa reum, cum hinc, sciens, & aduertens causam sufficientem recusationis, illum in aliquo actu iudicis admittat, non sit amplius locus ipsum recusandi, ut paulò post cum Farinaccio lib. 6. fragmen. par. 2. & eum alijs ostendemus; vnde quoad negotium præsens cū in cap. penultimo libri præcedentis, delinquentem contra Fidem iam captem, carceratumque reliquerimus, quod spontè comparenti, de quo in vltimo Capite non comperat recusatari per se pater, si adest causa recusandi, oportet quamprimum Inquisitorem recuset, & nos consequenter iuxta dictum ordinem executionis, de recusatione eius illico agamus, paucis Regulis comprehendendis quæcunque hanc spectant; tamen nonnulla pro recusatione aliorum Iudicum vti valde connexa necessariò attingenda, ut per propositum titulum clare indicatur.

*Quid, & quotuplex recusatio? & an quicumque
Iudices, & Ministri iustitiae, maxime In-
quisitores Fidei recusari possint.*

R E G V L A C C I.

Definitur recusatio ob istam causam sus-
picionis contra Indicem propositam.
Audientiae eiusdem Iudicis declinatio cano-
nicè allegata. Multiplex autem assignatur re-
cusatio tum ex parte recusantium, quia tam
ab auctore, quam à reo Iudex recusari potest:
tum ex parte Materiae, nam non solum in ci-
uilibus, sed etiam in criminalibus locum ha-
beat Iudicis recusatio. Huius tamen magna
multiplicatio praecipue provenit ex parte re-
cusatorum; cum recusari valeat, exceptis sus-
premissis independentibus, quicumque Iudi-
ces etiam ordinarii, attento Iure Canonico,
item eorum Ministri, denique Inquisitores Fidei.

Varias definitiones recusationibus ex va-
rijs Auctoribus alijs expressè citatis,
alijs suppresso nomine affert Farinac. vbi su-
pra num. 683. quos, si placet apud eum legat.
Valde approbat ipse cum Ioanne Andrea su-
per speculū in tit. de recusar. lit. d. in hoc ver-
bo definitionem eius à nobis in regula pro-
positam desumptam ex Hostiensis in tit. de re-
cusat. Iudicis delegat. num. 1.

Quia ut idem Andreas aduertit, aliud est
definire recusationem legitimam, prout de-
finit Hostiensis expressis circumstantijs om-
nibus, ad eius legitimitatem requisitis, præ-
sertim vicinia expressa per eam particulam,
canonicè allegata.

Dubitar autem inter Doctores, an ut re-
cusatio suspecti Iudicis censetur Canonica,
scilicet Canonice allegata, debeat apponi in li-
bello eius, & probari causa ipsius recusandi?
Secundum Ius Canonicum in quibusvis locis,
ac Tribunalibus, vbi hoc servatur, uti servari
regulariter solet in Tribunalibus Sancti Offi-
cij; pars affirmans tamquam communis, &
certa apud ipsos Doctores esse tenenda, quod
sit alleganda in recusatione, & probanda cau-
sa suspicionis. Ita Bal. in cap. cum speciali,
num. 30. Versu, & hæc est vera differentia,
extra de appellatione; Ibi etiam Abbas n. 20.
Imol. num. 2. Decil. num. 1. & 2. testificans
de communi addensque id servandum, siue
causa suspicionis sit remota, siue proxima, ac
alijs multi eiusdem cap. cum speciali exposito-
res, quos citat, & sequitur Farinac. ibid. n. 882.
adinneta ampliatione num. 886. idem esse
verum de Iure Regni habente hoc commune
cum Iure Canonico. Secundum autem tem neu-
trum Ius, est obligatio allegandi, & proban-
di recusationis causam, vbi hoc apparet no-
toria, & publica, ut constat ex capite cum-
olim, de causa posses. & proprietat. & cap. ac-
cedens, ut lite contestata, traditque Farinac.
loco cit. num. 886. & 890.

Verum attento Iure Ciuili, vel Cæsareo,

vbiq; hoc est in usu, nunquam requiritur;
sed tantum recusans iurare debet, quod non
calumniam motuo recuset Iudicem, patet ex
allegatis per Ancheran. in cap. suspicionis, n. 2.
de off. deleg. & tener Glof. in lib. apertissimi,
C. de Iudicij, in verb. recusare, ibi etiam Bal.
num. 7. & 9. Conat. pract. quest. cap. 26. nu. 1.
vers. eodem Iure Ciuili, & cum alijs ab ipso te-
latis. Farinac. dicto num. 886. vbi cum eodem
Covar. merito reprobatur Ruiner. Conf. 60. n. 4.
vers. Nec etiam ad validitatem, assententem
tale Iuramentum, ut operetur esse deferendi
à Iudice, cum contrarium seruetur in praxi,
sitq; conforme Textui in l. Cum specialis, de
Iudicij; sufficit ergo, si recusans per se iuret,
quod habet Iudicem suspectum non per calu-
niam, sed quia verè suspectus est, etiam suffi-
cit stando in Iure Canonico, & Regni casu,
quo Iudex recusatur ex causa, quæ exprimi
nequit sine scandalo. Ita bene cum Pacian.
lib. 3. de probat. cap. 49. nu. 55. Idem Farinac.
num. 891. ex vi Iuris naturalis, & æquitatis.

Circa multiplicationem recusationis ex par-
te recusantium nullum est dubium, quod tam
ab auctore, quam à reo Iudex suspectus habe-
ri, & recusari possit; ni forte ille Iudicem im-
petrarit. Tradunt ut certum Glossa in l. per-
tissime, C. de Iudicij, in verb. litigantibus,
ibi etiam Ioannes Siquidus, num. 2. & cum
alijs Farinac. loco cit. num. 886. Qui n. 889.
ampliat, ut non solum à partibus litigantibus,
sed etiam à tertio comparere pro suo interese;
manifeste constar ex textu cap. Cum su-
per extra de delegat. & ibi communiter Do-
ctores, & cap. postremo, extra de appellan-
Alexand. de Neuo, n. 34. & 35. Præpof. Alex-
and. num. 11. & alibi alijs citati à Farinaccio
vbi supra num. 689.

De alia multiplicatione recusationis ex
parte materię, seu negotiorum, est etiam
omnino certum, quod non solum in Ciuili-
bus; sed etiam in Criminalibus recusatio Iu-
dicis possit fieri, siue procedatur per accu-
sationem, siue per inquisitionem ex officio. Ha-
betur expressè in cap. Cum speciali, de appel-
& ibi expositores Glossa in verbo, cum Iudice,
Bald. num. 3. & 4. Alexand. de Neuo num. 29.
Clar. in pract. final. quest. 43. & Baiar. in
addit. num. 18. Vbi affirmat, quod in Criminali-
bus causis suspicionem ad recusandū Iu-
dicem, non probantur coram arbitris, sed
Principes, auditis causis pro parte reorum ex-
positis, si ei iuste videbatur, remouet Iudi-
ces, vel adinnectum suo arbitrio assignat. Ita
cum illo totidem verbis Farinac. ibid. n. 687.
Quamquam ex mente Iacob. Laur. in tract. de
Iudic. susp. cap. 5. num. 12. dictum arbitrium
limitat, & ait, non esse dandum tunc adiun-
ctum, sed totaliter Iudicem remouendum, de
hoc tamen pluribus infra.

Sequitur declaranda magis præcipua, &
copiosa multiplicatio recusationis ex parte
Iudicum recusabilium; vel secus; Primò quoad
hanc partem negatiuam. Certissimū est apud
omnes Auctores, quod Iudices supremi prorsus
independentes, seu non recognoscunt super-

- superiorem, haud sint recusabiles, nec villo modo respectu ipsorum recusatio locum habeat. Quales sunt Imperatores, Reges, Principes, ac Republicae habentes merum, & mixtum imperium, abique cognitione superioris; praecipue ex Ecclesiasticis, omnes Summi Pontifices, qui cum in alijs quibusvis causis tam Criminalibus, quam Civilibus, tum in causis haereticae prauitatis cum ipsi sint certa infallibilis, ac vicia rerum Fidei regula. Tradunt, & teneant hanc partem, Glossae, cap. Quia cunctis de concessis praebent, in 6. Praepos. Mediol. in ea. postremo, num. 8. vers. Ideo Papa, de appell. Iacob. de Sancto Georgio in l. aperitissimi, num. 25. C. de Iudic. peculiariter id specificans de Papa, de Imperatore, & de Rege Francia, ac cum alijs multis ab ipso relat. Farinac. ibid. num. 721.
- 14 Duplicem tamen limitationem cum Iacob Laus. de Iudic. suspecto, cap. 2. n. 7. & 12. adhibet praedictae doctrinae ipse Farinaccius, primam eodem num. 722. Quod supremi Principes secundum honestatem, & aequitatem, soleant ipsorum propriam causam Iudicibus non suspectis committere. Altera limitatio, quae est maioris considerationis defenditurque etiam à Marant. de Ord. Iudicis par. 6. num. 33. citante pro ea Socin. Adducitur ab eodem Farinaccio per sequentia verba; declar. inquit quod Princeps non recognoscens superiore potest effic. Iudex in causa propria, quam habet cum suo subdito, hac ille cui adheret.
- 16 Quoad partem verò affirmatiuam extra. controuersiam similiter apud omnes, quod praeter dictos supremos, quicunque alij Iudices existente suspitionis causa, recusari possunt, non solum si sint delegati, de quibus vt magis certum habetur, sed etiam si sint ordinarij, idque semper attento iure Canonico, & vbi hoc est in vsu secundum textum in capite cum speciali de appellat. & ibi tradunt Glossae in verbo, Cum Iudice, & Hostiens. in verbo, monētis allegans concordantia iura. Imò idem dicendum quandoque attento iure Civilis ex causis exprimendis regula sequenti cum Farinac. & alijs ibi citandis.
- 17 Dubitari autem solet, an sicut Papa, ita & Cardinalis recusari non possit. Nonnulli hoc teneant, & Praeposit. Mediolan. in capite postremo num. 7. vers. Et ideo, cum de Cardinalibus, extra de appellatione, ac ibi Farinac. num. 15. in 79. Verum contraria sententia est magis recepta, vt rationi consona. Quod quiuvis Cardinalis etiam si sit legatus de latere ex graui causa possit recusari. Docent. Rolane. cons. 19. nu. 27. lib. 3. Paris. consilio 31. num. 98. lib. 2. Mandos. in praxi commis. in formul. 8. Verb. Auditoris, vbi ait quod Cardinali suspecto, & ideo recusato, sit dandus adiunctus, alter tamen Cardinalis, sicque addit se vidisse seruari, atque hanc sententiam sequitur Farinac. loco cit. nu. 726. enim alijs
- 19 ab eo collegatis. Dein Episcopo iudice ordinario vti suspecto recusato, quod fieri possit in secundum ius Canonicum ab omnibus sup-
- ponitur, vt certum an possit recusari eius Vicarius, est aliquale dubium, quod insurgit nō quando ipse Vicarius est Iudex in causa, vt ordinarius, & vt const. vult vnum Tribunal cum Episcopo; Nam tunc recusatio alt. ruto, potest certe alter cum ceteris officialibus eius recusari. Patet ex text. in capite Innuente de offic. delegati. & Notant. Glossae in verb. offic. & Ioannes Andreas num. 3. in eodem verbo, & Lyrica C. si quacunque praedic. dig. traditque cum alijs Farinaccius dict. 2. pa. fragment. num. 754. ob eam rationem, quia est vnum, & idem tribunal.
- 20 Itaque dubium insurgit, casu quod videtur Vicarius Episcopi procedit non vt ordinarius sed vt delegatus? ac primo si ei diligentia committatur à Papa, vel ab alio superiore, & non ab Episcopo, hoc recusato ob pecciliarem causam respectu ipsius consisterem, ex mente omnium doctorum teste ibidem.
- 21 Farinac. num. 761. ille recusari non potest. Si verò constituitur Iudex Vicarius delegatus in aliquo negotio ab ipso Episcopo, tunc probabile est, quod recusato Episcopo, possit etiam recusari Vicarius. Probabile item oppositum, quia pro vtraque parte sunt graues Doctores, quos refert Farinac. ibidem n. 757. & 758. nec ratio est vlla pro altera earum, quae conuincat.
- 22 Quod autem Iudice etiam non recusari, quiuvis officialis, vel infernalis quoquo modo eius tribunali, recusari queat ob causam legitimam, nullus dubitat, specificatur de Consultore, & Assessore à Franc. in cap. cum speciali num. 37. extra de appellatione per textum, quem allegat in capite Statutum 8. assessorem de rescriptis, in 6. specificatur item in tabellione, seu Notario secundum Glossae quod sepe in Verb. artificis, in autent. de triente.
- 23 & semisse. Similiter potest specificari in promotore Fiscalis tanquam in principio ministro. Qui sicut & reliqui aduerentes in aliquo casu particulari adesse causam sufficientem recusationis, proderunt, & consilium facient, si in eo, antequam recusatio intineatur, ab executione proprii officij abstineant & petant à Iudice, seu à Superiore, vt alium.
- 24 ipsorum loco substituat; vti in facti contingit apud nostrum Tribunal Melitense Sanctae Inquisitionis doctrinis Fiscalis paucis ab hinc mensibus in causa peculiaris inquisiti ab executione sui muneris prudenter abstinuit, assignato ad requisitionem ipsius substituto per Illustrissimum Dominum Inquisitorem Gonum.
- 25 Sed quid, si plures sint simul Iudices, vt Collegium Concilium, Vniuersitas? Si causa suspitionis, seu recusationis concurret respectu omnium de Collegio, de Vniuersitate, &c. omnes recusari simili possunt. Si verò aliqui tantum ex eis suspecti existant, ac proinde recusabiles, ad istos solos recusatio se extendere valet, sic in concordiam reducit Farinac. vbi supra num. 768. & 769. duas oppositas sententias aliorum, vt Bald. in l. hoc modo. num. 3. ff. de Condit. & demonstr. Viē. opin.

opin. 867. nu. 1. & Andreas Gail. obset. 33. n. 2. negantiam fieri posse recusationem respectu omnium, qui simul sunt Iudices in aliquo Collegio, vel Collegio, aut Vniuersitate: aliorum verò plurium, vt Iason. in l. apertissimi Cap. de Iudic. nu. 10. Alberic. ibi nu. 6. præposit. Mediol. in cap. cum speciali num. 28. de appellat. Lancellot. de attentat. cap. 6. nn. 36. & Iacob. Laur. in tract. de Iudice susp. cap. 3. nu. 15. ad mittentium talem recusationem.

26 Quamquam ipse Farinae. nu. 711. bene adiungit cum Sigismundo in tract. de appellat. quæst. 16. limit. 1. num. 15. & 16. ac cum alijs posse recusari totum Collegium, Concilium, Vniuersitatem &c. in duplici enunt. Primo quando principaliores eius essent suspecti, quia facile inducuntur reliqui ad iudicandum secundum eam opinionem, quam scirent illos tenere. Secundo quando caput, seu Superior totius Collegij, Vniuersitatis, &c. haberetur suspectus, ac proinde recusat, vt Episcopus respectu Capituli, vel Prælatus respectu Cœnobij; vbi hoc sine illo consistere nequit; & non secus, vti declarat idem Farinae. quem videas.

28 Restat discutiendum de recusatione circa DD. Inquisitores: hos recusari non posse tenent hæc infimi certe Auctores, vt Franciscus Ripa tract. de pecc. p. 3. nu. 140. Iacobus Menochius lib. 1. de arbitralijs Iudicium quæst. 37. nu. 40. præteritis Ioannes Rosas singulari. in fauorem fidei singul. 100. & tract. de hæreticis, tit. de Priuilegijs Inquisitorum, nu. 435. Bernardus vero Comensis in Lucerna Inquisitorum, verbo recusatio §. 1. cum moderatiorne ait in causis hæresis recusationem inquisitoris raro, aut ferè nunquam contingere. Ducuntur forte ea ratione quia inquisitor eligi solet æquissimus, & prudentissimus; ergo non est locus suspicionis, neque recusationis contra ipsum.

30 Nihilominus, quod suspecti haberi, & recusari possint Inquisitores, merito tuerentur alij grauissimi Doctores, vt Simanchas Cathol. instit. tit. 17. nu. 51. & 52. Eymeric. Direct. par. 3. tit. de recusatione inquisitores nu. 120. & ibi Franciscus Penna, com. 30. vers. Ceterum dictus Bernardus Comensis, Tabien. in Sum. verbo Inquisitor §. 4. nu. 5. Soula lib. 2. Aphorismor. cap. 34. n. 3. & 5. atque Farinae de hæresi quæst. 185. §. 15. nu. 236. citant. Vimbrium Locatum in Iudiciali Inquisitor. Verb. inquisitus, nu. 2. & Iacobus Laurentius tractat. de Iudice susp. o. cap. 2. nu. 9. Ratio est quia occurrere potest causa recusandi, vt videbimus regula sequenti; & hanc sententiam affirmat prædictus Penna esse veriorē, & protus tenendam, vti definitum per Instruccionem Madrilianam de anno Domini 1561. infra à nobis adducendam.

Ex quibus causis Iudex, aut alius maximè Inquisitor fidei recusari potest? & quando recusatio opponenda, ut habeat effectum?

REGULA CCII.

31 **N**on quæcunque causæ, & exceptiones friuolæ, ac impertinentes, sed quæ probatæ recusantem quoquomodo releuant, ad recusandum Iudicem, & quemuis officialem, legitime reputantur, maxime si sint graues, & per se notæ. Peculiariter vero ad recusandos Inquisitores sufficiunt solùm capitales, aut magne inimicitie, vel illud ex quo tales inimicitie facile oriuntur: Recusatio item, vt suum effectum sortiatur, est opponenda ante quemuis actum iudicium, & non post litis contestationem, nisi ex causa de nouo emergente, aut ex antiqua ad noticiam partis postea veniente. Imo ex his opponi posse probabilius censetur etiam post concludum in lite; nunquam tamen post traditam Scheduling Notatior sententiæ, ante huius probationem.

35 **P**ars prima regulæ negans de causis friuolis, impertinentibus, ac irrationabilibus, magis ad deludendum Iudicem, quàm ad iudicandum eius recusationem, inferuiri posse, manifestè apparet; ideoque admitti non debent ex cap. cum speciali in verbis istius suspicionis, & ibi Gloss. omnesque Canonistæ de appellat. & ex cap. inter Monasterium, vbi Aleb. nu. 15. de sentent. & re iudic. ac ex Lad probationem, 21. cap. de probat. & ibi Doctores, ex quorum mente, vt certum tradunt Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. Farinae. vbi infra n. 895. & Soula l. 2. aphorism. c. 34. n. 3.

36 Altera pars affirmans, quod quouis causa, etiam levis, & modica, quæ probata aliquatiter releuat recusantem, sit sufficiens, & legitima ad recusandum Iudicem, & consequenter quemlibet eius officialē defenditur ab Hostiens. post Gloss. in cap. postremo, in verbo consanguineus, vers. modica enim causa, de appellat. nu. 2. ab Alexandro de Neuo ibi nu. 12. Vers. sed ratio est, à Menoch. de arbit. lib. 7. casu 752. nu. 9. à Seraphico de priu. iuram. priu. 7. nu. 4. affirmante quod sufficit minima suspicionis causa, & ab alijs, quos refert, & sequitur Farinae. 2. parte Fragment.

37 n. 777. & 778. Vbi bene addit cum Preposito Mediolan. in dict. cap. postremo, & cum Gloss. in cap. Insignante, de offic. deleg. in verb. familiaritatem. Hic tamen aduertenda, facilius posse recusari Iudicem, quàm testem, ob eam rationem, quia nimirum facilius inueniuntur plures Iudices, quàm vnus testis; & nullus hoc resistit.

38 Causæ autem in specie recusandi Iudicem, variæ assignantur; duodecim à Ioanne Andrea in cap. legitime, de appellatione cap. 6. tredecim verò ab Hostiens. in summa tit. de recusatione §. quæ sunt istæ: nonnullæ ex Iure à

Fari.

Farinaccio colliguntur, & expenduntur, ut quando iudex magis unam partem diligit, quam aliam, ut magis se favorabilem ostendit uni parti, quam alteri, ex cap. accedens, ubi notant omnes, ut litte non contestata. Similiter quando quis habet similem causam illi, in qua fuit depuratus iudex ex capite causamque, extra de iudic. cum Hostiensis citato.

39 Item recusari potest subdixit, ubi constituitur iudex in lite, quam quis habet cum Domino eius ex cap. lites il primo, & il secundo, ut hinc non contestata, dum recusabilis est iudex ordinarius in totum ob familiaritatem, quam habet cum parte ex textu in cap. insinuante de officio delegat. & loquitur in Episcopo ab Orphanis etiam, & Viduis, ex vi Iuris Civilis in totum recusari potest iudex ob speciale privilegium eis concessum in l. unica cap. quando impetrat inter Pupillum, & Viduam, ac alios similes casus, quos apud ipsum Farinac. videas capit. se disculos a num. 784.

40 vique ad 802. Vbi optime concludit per sequentia verba: Iudicem inquit, suspectum recusandi cause legitime sunt non solum illa, quae in iure expressis reperiuntur, de quibus supra dixi, sed etiam quaelibet alia expressis similis, aut maior; ita ille cum Imola in capite postremo n. 3. de appellacione, & cum alijs.

41 Separatim tamen adhuc ipse Farinac. ex iure assignat, & expendit alias duas causas grauiiores recusandi Iudicem etiam ordinarium aliquantulum, nosque cum eo expendimus. Prima sumitur ex eo quod iudex sit consanguineus partis, ac proinde recusari potest. Textus est expressus in dicto cap. postremo de appellacione, ibi Gloss. quae declarat intelligi de consanguinitate vsque ad decimum

43 gradum, An vero ultra decimum possit recusari, relinquatur arbitrio Iudicis secundum Menoch. de arb. lib. 2. casu 156. n. 7. imò idem dicendum etiam infra decimum gradum probabiliter docent Bal. in eodem cap. postremo nu. 1. & cum alijs Farinac. ubi supra nu. 833.

43 Qui num. sequentibus ex omnibus fere mente recte addit posse recusari iudicem ob affinitatem cum parte impetrante similiter ob consanguinitatem orram ex damnato coitu, ac etiam ob spirituales cognationem. Nam magis de iunctis censetur Cognatus spiritualis, quam affinis; & comparet quoad reuerentiam, aequiparatur patri carnali, quod multis ostendit Prepos. Mediol. in d. cap. postremo n. 11.

44 Altera causa grauior recusandi Iudicem, etiam ordinarium, est inimicitia; patet ex text. in cap. quia suspecti 2. quæst. 5. quod intelligitur de inimicitia etiam non capitali; Qualis vero, & quanta debeat est, relinquatur

45 ut arbitrio Iudicis. Habet tamen locum, vnde cumque inimicitia proveniat, tamen si ex culpa recusantis, atque sufficit, si sit presumpta; dummodo talis inimicitia causa adfit & hæc in reculatione allegetur, & ostendatur nec erit sufficiens allegatio causæ inimicitiae in genere. Ita Farin. a. n. 863. partim cum allegato Prepos. Mediol. in inquisitionis in Materia fidei, Eimericus parte de recusat. Inquisi-

rotis n. 120. duas assignat, aut quia reus non seruato Iuris ord. aggravatus, aut quia cum eo inimicitiam habet. Er quoad primam in 46 dicat magis ipse Farinac. vnde prouenire potuerit fuisse ab Inquisitore reum aggravatum scilicet, vel quod huic defensionibus iuris potenti ille non concesserit, vel quod eadem. Aduocatium negaueris, vel ex alio simili. Verum Commentator dicti Eimerici Franciscus Penna loco citato, comm. 30. Verf. Postremo videndum optime, air, causam hanc inexploratam potius speciare ad titulum de appellacione, quam ad hunc de recusacione, inter quas repetitur non lene discrimen, ut ex vtriusque definitione ostendit Hostiensis in Summa in titulis etiam vtriusque.

48 Superest itaque altera causa recusacionis circa quam concordant Doctores, quod ex ea sola, nempe inimicitia, & ex nulla alia possit Inquisitor, aut Episcopus in negotijs Fidei recusari. Ita Simancas Carhol. Inlit tit. 11 n. 51. Zabarella in Clemen. 1. de hæret. Angelus in Summa verb. Inquisitio, s. 1. Penna ubi supra verf. Vetuntamen in hoc Tribunali, & Soula.

49 lib. 2. Aphorism. cap. 34. num. 5. Qui duo ultimi bene explicant partim limitando, partim addendo, quod non quævis inimicitia sit causa sufficiens recusandi Iudicem in negotijs Fidei, seu Inquisitorum, sed sola capitalis, vel saltem grauis, ut si Inquisitor conspirauit in reum, aut si extat inter eos grauis emulatio, vnde talis inimicitia facili oritur, aut ex alio simili, quod etiam est secundum mentem Abbatis in cap. Accedens, l. 2. num. 3. & Feli. ibi extra, ut lire non contest. Ioan. And. in additionibus rit. de Iudice delegato, s. superest, verf. item si est inimicus, & aliorum. Causas 50 plures, seu motus capitales inimicitiae alibi explicabimus cum dicto Penna, qui hæc reddit rationem, cur recusetur Inquisitor ob inimicitiam, quia hoc, inquit, tutius est, ac magis quoque remouet omnem iniquitatis suspicionem ab hoc Sacro Tribunali.

51 Quoad circumstantiam autem temporis in quo recusat iudicis, aut Inquisitoris, ut valeat opponenda, ut per residuum nostræ Regulæ exprimitur, diuersa sunt circa eam ex iure certo, & communia inter Scriptores proponenda a nobis ut talia; ac pauca, quæ du-

52 bia, ut dubia. Primo certum est, quod iudicis, & Inquisitoris recusatio ex vi vtriusque Iuris debeat apponi ante litem contestatam, seu ante omnem aliam actum Iuridicum, siue à Iudice, siue ab ipso recusante elicirum. Nam si hic accedens, & aduertens causam sufficientem recusacionis, antequam recuset, faciet aliquem alium actum circa Iudicem, iam in eius Iurisdictionem consentire censetur, nec amplius est locus ipsum recusandi. Patet ex text. cap. insinuante, de offic. deleg. & ibi communiter Canonistæ, præsertim Hostiens. nu. 5. & ex text. elato in l. apertissime, cap. de Indicijs, ubi dicitur post litem contestatam, neque appellari posse ante definitiuam sententiam, iam statuerimus, neque recusari posse etiam, ac ibi Glossa, alijsque Iuris Interpretes, quos

- quos copiose citat, & sequitur Farin. à n. 897.
- 53 Est tamen dubium, si Iudicis recusatio opponatur simul cum alijs exceptionibus, & in ordine Scripturæ presentatur, non recusetur Iudex primo loco, an censetur recusans in Iudicis Iurisdictionem consentire, ex quo recusatio non fuit prima in ordine Scripturnæ. Respondet merito negante idè Farin. n. 899. cum Ioan. Francisco de Orsiano in repet. capit. Quoniam contra rubr. de recusat. n. 105. extra de probatione, cum Sigismundo de ac. de Iud. causis Ciuilibus, Criminalibus, caus. 101. num. 9. & cum alijs. Ratio est, quia non apparet vilo modo qualiter ex eo, quod exceptio recusationis sit simul opposita cū alijs exceptionibus inducat consensum in Iurisdictionem; ergo fortietur illa suum effectum; dummodo opponatur non solum ante litem contestatam, sed etiam antequam fuerint litem præsentata de Instituto Iudice secundum Præposit. Mediol. in cap. cum speciali, num. 1. de appellat. & secundum Farinaccium n. 900. cum alijs.
- 54 Certum secundò est, posse opponi recusationem Iudicis, aut Inquisitoris post litem contestatam, casu quò causa recusationis de nouo emerit. Textus est expressus in cap. Insinuante, de offic. deleg. & ibi Gloss. in verb. postmodum, adductis iuribus concordantibus. Hostiens. num. 5. Abb. num. 8. & præter multos alios, quos citat Farinac. vbi supra n. 906.
- 55 Qui benè num. 914. addit cum Sigismundo Scaccia in tract. de appellat. quest. 1. n. 52. hoc habere locum etiam quando ex culpa recusantis post litem contestatam causa recusandi de nouo emerit, quidquid in contrarium dicat Marant. in spec. p. 6. memb. 9. sub lent. 1. Exemplificat ipse Farinac. num. 879. in causa inimicitie. Vnde Inquisitor secundum hanc doctrinam, quam amplector, poterit recusari ab Inquisito in materia Fidei, etiam si ex culpa huius post litem contestatam grauis inimicitia inter ipsos excitata fuerit.
- 57 Sed quid de causa antiqua de nouo post litem contestatam ad notitiam partis proueniente, potest nè ob eam tunc Iudex, seu Inquisitor recusari? Dubitan circa hoc Doctores, & pars affirmans videtur amplectenda, eo quòd non stetit per volentem recusare, quin prius ipsum recusauerit, atque in hanc inclinane, & meritò per plures ex eis, præcipue Alberic. in l. apertissime, num. 4. cap. de Iudic. & ibi Paulus de Castro n. 2. lalò n. 2. Covar. præd. quest. cap. 25. num. 2. vers. Quod si causa recusationis, Iacob. Laurent. de Iudice suspect. cap. 14. num. 7. & Farinac. ibid. num. 907. & 908. Vbi cum duabus vltimo loci citatis, & cum alijs limitans, ait ita esse affirmandum; nisi ostendatur, quòd negligens in perquirendo ante litem contestationem hanc causam recusandi, quam quis dicit de nouo sibi fuisse notam, & sufficientem.
- 59 Tertio certius est, quòd recusari possit Iudex, ex suspensione de nouo emergente, aut de nouo ad partis notitiam perueniente non solum post litem contestatam, sed etiam post

Conclusionem in causa. Ita deduci videtur ex dicto cap. Insinuante, de officio delegati. loquitur enim textus de opponenda recusatione, ante sententiam definitiuam, & docent Marant. de ord. Iudic. par. 6. n. 74. de appellat. Covarr. practica. quest. cap. 76. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. Fernolius in cap. cum speciali nu. 27. sic & post Conclusionem in causa. Duo vltimi maxime id tenent, quando causa suspicionis, ac recusationis est notoria, & cum alijs ab ipso relatis num. 910. Farinac. vbi supra, & num. 913. cum Gemin. in cap. Iud. n. 34. de offic. deleg. in 6. affirmat sic esse tuendum, 60 saltem quando sententia quoad poenam est arbitraria Iudici, quia hic tunc potest iudicare arbitrando in plus, & minus, secus si sententia non sit arbitraria, & poena sit iure statuta; ergo cum non sit tunc periculum ludenti, haud debet Iudex post conclusionem in causa recusari, atque hac limitatio rationabilis mihi placet valde. Quamquam ex mente eiusdem Farinacii num. 907. cum Covar. citato num. 4. & cum alijs respectu minoris Ecclesiæ, & Recip. semper est locus in integrum restitutionis ad effectum allegati Iudicem suspectum.

62 Tandem nequaquam recusari potest Iudex, vel Inquisitor post traditam sententiam schedulam Notario ad effectum illam publicandam, aut post terminum ad sententiam pro seruatione habitum, secundum consuetudinem Gallorum, quam approbat Covarrus pract. quest. cap. 25. num. 3. vers. Ceterum illud queritur, cum Lancell. de attent. cap. 46. & num. 49. Iacobus Laurentius de Iudic. suspecto cap. 14. nu. 55. & cum alijs, tunc iam non esse locum recusationis, bene defendit Farinaccius loco citato num. 902.

Qualiter recusatio impediri potest, & quomodo procedendum Iudici, aut Inquisitori, casu quo admittenda? vel secus?

REGVLA CCLII.

- 63 **P**ater insufficientiam causæ recusandi per se notæ, de qua iam dictum, potest impediri, vt plurimum recusario per clausulam, remota omnis recusatione, appositam, in Scriptura, qua quis Iudex, vel Inquisitor à Papa, aut à Principe constituitur. Impeditur etiam recusatio per consensum partium vitro eligentium Iudicem, Atque in criminalibus per notorietatem delicti commissi &c. Quando verò est locus recusandi, arbitri eligendi sunt, vnus à parte, & alter à Iudice recusabili, qui expendant recusationis causam, & hac legitima reperta, vel eligatur nouus Iudex, vel datur ad vnusq. recusator. In negotijs ramen fidei si Inquisitor recusetur, causa recusationis ad Senatū supremum remittitur. Interim Iudex, aut Inquisitor à procedendo viterius ablineat; alioquin processus, & gesta per ipsum regulariter, nullius valoris habentur.

- num. 5. de appellationibus Jacob. Laurent. in tract. de Iudice suspens. cap. 3. n. 19. & cum alijs
- 81 Farinac. nu. 967. Atque iidem Auctores eadem probabilitate volunt, quoties quicumque Princeps sit, generaliter sine vlla specificatione committit Iudici causam aliquam cum clausula; remota reuocatione, debere intelligi de recusatione ob friuolam suspensionem.
- 82 Imo addit etiam Iacobus Laut. id habere locum, etiam si Papa vel alius Princeps vtatur verbis vniuersalibus dicendo, omni, & quacunque recusatione; (Idem dico de appellatione, cum equipare, vt dictum) remota prorsus, quod non improbat ipse Farinaccius.
- 83 Tertium caput impediendi recusationem, facile est, & ab omnibus admittitur, vixitum si de consensu partium fuerit datus Iudex, tunc hic recusari non potest. Ita docent Paclan. de probatione liba. cap. 45. nu. 84. Iac. in lib. apertissime, num. 2. vers. secundo limita cap. de Iudice. Card. Tusch. pract. Conclus. verb. suspicio, conclus. 607. nu. 47. Iacobus Laut. de Iudice. suspens. cap. 5. nu. 23. & cum alijs ab ipso adductis
- 84 Farinac. 3. parte fragment. nu. 99. Qui nu. sequenti cum eisdem Iuse. & Iacob. Laurent. merito predictam doctrinam non admittit, casu quo noua ear. la recusandi superueniret, vel nouiter detecta fuisset: quia tunc ob eam recusari Iudex dictus potest. Verum si postquam noua causa recusandi emerisset, aut nouiter ad notitiam partium peruenit, ipse partem in iurisdictione Iudicis quoquomodo denuo constituit, per talem consensum omnis recusatio eius impeditur. Textus est clarus in capite infinuante, de offic. delegat. adduntque ibi gloss. in verb. consensu. Holienf. u. 6. & post multos quos citat Farinaccius nu. 679.
- 86 Quatenus caput impediendi recusationem, ad causas criminales spectat, in quibus non potest recusari Iudex, quantumuis suspectus, si crimina sint prorsus notoria, & poene pro eis indigende in iure determinate continentur, inde efficeret ostenditur, quia vel reus fatetur crimen notorium, & idcirco non potest eundem penam a iure statutam, vel illud negat, & cum per ipsius notorietatem, ac eundem conuincatur eadem pena multari debet, ergo nec ulla vrget ratio, ob quam iudex recusetur. Secus autem erit, si poena iudicanda pro delicto notorio non exprimitur in iure, sed sit arbitrium Iudicis. Nam in hoc casu potest timeri, ne reus quoad penam nimis grauatur a Iudice suspecto ob aliquam ex causis precedentibus in Regula explicatis, ergo tunc notorietas, seu euidencia delicti non impedit recusationem. Verumque egregie docet Imol. in cap. cum speciali nu. 16. de appellatione, & ibi Franc. nu. 14. Tonell. de arbitrat. e. 6. n. 27. Iacob. Laurent. de Iudice. suspens. c. 1. nu. 38 & precip. Farinac. ibidem nu. 701. concordans duas multorum sententias; quae videntur contrarie, & non sunt.
- 88 Sequitur agendum de modo procedendi, quando est locus recusandi Iudicem, maxime si vnus sit solus; vbi enim sunt plures simul delegati ad aliquam causam indicandam cum

- clausula, quod si ambo, vel quod si unus ex eis, vnus tantum suspectus sit, hic potest recusari iuxta cap. causam, quae de offic. deleg. atque vocam illis tunc, & non coram arbitris electis discutienda est causa suspensionis, recusandique illum vt pater ex claro text. in cap. si contra vnum, de offic. deleg. in 6. Quod sica iusta, et sufficiens repetita, ad huc vna cum recusato procedat in causa, processus erit nullus propter admixtionem inhabilis: secus si abique
- 89 eo, cap. cum super & cap. si contra vnum, de offic. deleg. Traduntque hec omnia vt certa de iure Franch. in cap. cum speciali nu. 3. ac 27. de appellatione, & cum alijs Farinaccius ibi depi. nu. 775. & 772.
- 90 Quando vero pluribus Iudicibus delegatur causa cum clausula, & eorum cuiuslibet in solidum vnicuique competit iurisdictionio, nec requiritur, vt simul omnes de causa cognoscant, & vno allegato suspecto, & sic impedit ad cognitionem causae, alijs aut alteri, si duo sint tantum, de eis o talis causae competit; non tamen discuto, au recusatio alterius loci sit iusta, ac legitima; sed eligendi sunt modo explicando arbitri, qui id discutiunt. Ita Couar. pract. quest. cap. 36. num. 5. vers. queritur tandem, & cum eo, & alijs Farinac. ibidem nu. 775.
- 91 Addens statim ex mente Lancell. de arbitrat. cap. 6. num. 21. Iacob. Laut. in tract. de Iudice. suspens. cap. 4. num. 36. & aliorum casu quo ex duobus Iudicibus eum dicta clausula & eorum cuiuslibet delegatis, alter non suspectus, nec recusatus, vna cum altero legitime recusato in causa procedat, fore vltimum processum, quia potest contingere, vt non recusatus a terius recusationem ignoret, & aliquoties ex videtur clausula habet iurisdictionem.
- 92 Verum si simpliciter absque predictis Clausulis causa pluribus simul delegetur, vnus suspecto, & recusato, reliqui suspecti, & recusati censentur, tam isti quam illi impediuntur procedere: Nam deficiente vno, cessat omnium iurisdictionio; quae non fuit ois in solidum data cap. vno delegatorum, de offic. delegat. & tradant Gloss. in cap. Prudentiam, Eodem titulo, Abb. in cap. cum inter num. 3. de exception. ibi Alexander de Neuo nu. 5. & cum alijs Farinaccius num. 773. Tunc autem certissimum est ex textu in cap. si contra vnum, de offic. deleg. quod sunt eligendi arbitri ad cognitionem de causa suspensionis, & reuocationis illorum, an sit sufficiens, & legitima, & quod vni possint ipsi recusari id facere, vt bene notauit id. m. Farinac. 774.
- 94 Quando vero vnus est tantum Iudex siue ordinarius siue delegatus a Papa, & stante causa suspensionis, & reuocationis illorum pars vult ipsum recusare, eligendi sunt arbitri, qui de tali causa cognoscant, Secus si delegatus recusatur ab Ordinario; Nam tunc omnis arbitris, ipse Ordinarius de ea cognoscit, pater ex text. claro & manifesto in cap. si contra vnum de offic. deleg. in 6. & ibi Gloss. cum omnibus Canonistis, de hac re agentibus, quibus citatis adheret Farinac. in dicta. parte frag. numer. 494.

96 Electio autem arbitrum, ubi eligendi sunt fieri de communi consensu, debet a quouis recusante, & ab ius ordinario, si hunc habeat, vel a iudice recusato procedente, ex officio contra non habentem aduersarium; quod si de arbitris concordare nequeat, unus quique suum arbitrum eligat, qui de causa, recusationis cognosceant, cuss illi discordes inter se sint; Eligant tertium, ut quidquid ex tribus duobus iudicauerit, firmitatem habeat circa articulum recusationis desitam, tradendo hęc omnia in capite cum speciali, extra de appellatione & ibi Glof. in fignatione casus. Bald. num. 1. Imol. num. 2. Hostiensis in omnem, rubric. de recusatione iudicis, ubi habetur expresse quod iudice recusato, cogende sint partes ad eligendum arbitros, ut cum Glof. ibi pluribus citatis assert. Farinac. 98 cius ibidem num. 915. & 916. Qui numer. sequenti iuxta reum in dicto capite cum speciali de appellatione bene notat causam suspicionis, & recusationis esse proponendam veram coram iudice suspecto recusabili; probandam vero coram arbitris electis etique de morte omnium cum Glof. ibi verb. iuxta suspicionis.

99 Arbitri item electi solum sunt iudices circa articulum suspicionis, & recusationis; non vero circa causam principalem siue civilem, siue criminalem; atque ad discussionem illius, iudice recusabili assignatur eis terminus competens, infra quem negotium recusationis finire debent, sicut etiam ad ipsi pręstigit terminus recusatori ad probandam causam suspicionis. In quo, si non poterit, iudex ad viteriora procedit. Et tamen probata, & admissa recusatione iudicis hic de consensu accusantis negatum principali personę idoneę delegetur, aut subdelegatur, si sit delegatus, & licentiam habeat subdelegandi, vel ad superiorem remittatur. Patent hęc ex dictis cum speciali extra. de appellatione. Conducit etiam eadem ex parte ostendenda textus in cap. suspicionis, de offic. delegat. & vtrobique adnotarunt Glof. & multi canonistę, quos ob breuitatem citare omitto. Vide Farin. ubi supra num. 290. & 291.

101 Dixi admissa recusatione, quia potest iudex eam non admittre, & a sententia arbitrum ad superiorem appellare. Textus est clarus, & manifestus in cap. ad arbitros ubi glof. & omnes, de officio delegati nu. 6. offenditurque ex capite suspicionis causa, in verb. ad quę omnia, de offic. delegati. Tradant etiam Albertus in leg. Apertissimi num. 3. vers. etiam & ab ipsi arbitris, cap. de iudice, & Pacia, de probat. lib. 2. cap. 45. n. 25. Pari modo de Recusator pet sententiam arbitrum si grauatur sentiat, ab ea interponere valet appellationem, ut per se patet; Ante electionem ramen & sententiam arbitrum non potest simul vtroque remedio uti recusationis, & appellationis, quia appellatio non datur, nisi a grauato.

103 mine. Ac pręinde nisi iudex recusatus recusationem rejiciat, appellari non potest ex hoc solum, quod sit suspectus. Ita cum Innoc. in cap. cum speciali num. 1. de appellationibus

Hostien. in verb. recusationis. Imol. num. 16. vers. an autem a iudice, Ioan. Andrea num. 3. & cum alijs ab ipso relatis. Farinac. loco cit. num. 913.

104 Reuocatione autem a nobis ex iate traditam circa eligendos arbitros, & expectandam eorum sententiam in causa recusationis &c. Heymericus 3. p. Direct. tit. de recusatione Inquisitoris, nu. 120. quando applicat nostris Inquisitoribus, quando quini eorum recusat ab inquisito ob causam legitimam, & idem videtur sentire Vnber. Locat. in opere iudiciali verb. recusatio, quod sint eligendi arbitri in 105 tali casu. Verum istorum reiecta sententia, merito defendunt Peña super Heymerij comment. 30. vers. si ob secundam causam, & Sousa lib. 2. Aphor. cap. 34. num. 7. Causam suspicionis, & recusandi inquisitorem non ab arbitris, sed a Supremo Senatu Sanctę Inquisitionis, seu a Sacra Congregatione Urbis esse discutendam, sique appareat ordinatum per instructionem Madrilianam 1561. cap. 58. ibi, si refert idem Penna vers. atque hęc sententia, si aliquis, inquit, ex Inquisitoribus ab aliquo teo fuerit recusatus, si Inquisitor habuerit collegam, qui fuerit pręsens, debet tunc a cognitione illius causę abstinere, & certiorum facere Senatum, & interim collega 106 suus procedat. Quod si collegam non habuerit, similiter faciat Senatum certiorum, & interim non procedat in ea causa, donec visis, & examinatis causis suspicionis, Senatus decernat, quod fieri debeat; atque hoc ipsum fiet, cum omnes Inquisitores fuerint recusati. Hęc verba illius instructionis, quibus nihil clarius ad pręsens institutum.

107 Bis disponatur in proposita clausula ex prędicta instructione, quod Inquisitor recusatus interim debeat non procedere ad viteriora, quousque an recusatio admittenda sit resoluatur, atque hoc ut iam supradictum, commune est omnibus iudicibus recusatis, & insurgit strictissima obligatio sub mortali tunc non procedendi. Sed quid si nihilominus procedat, erit ne processus validus absque interposita appellatione? Id tantum superest discutendum in hac regula, & in toto hoc capite circa 108 materiam recusationis. Primo magis certum habetur ipso iure fore invalidum processum ob defectum, seu suspensionem iurisdictionis, si procedat iudex postquam iam probata est, & roperta legitima causa recusationis, vel saltem post electionem arbitrum, aut post remissionem negotium ad superiorem cap. quousque 2. question. 6. & intelligitur etiam si non fuerit appellatum per partem recusantem. Secus, causa quo res adhuc est integra, & causa suspicionis non probata, nec electi sunt arbitri. ira. Bald. in cap. cum speciali, num. 14. de appellatione, & ibi Pręposit. Mediolan. num. 40. Gemin. in cap. iudex, post numero 12. de offic. delegat. Arg. in leg. apertissime, n. c. de iudic. & alij quos refert, & sequitur Farinaccius dict. 2. parte frag. num. 944.

110 Quanquam limitando bene docet ipse Farinaccius num. 940. quod dependat a futuro

euentu, nempe si Iudex declarabitur suspensus, processus erit nullus. Validus vero, si nequaquam fuerit inuenta suspicio contra eum, & hac doctrina de mente Alexandri de Neno in cap. cum speciali num. 49. de appellatione. Lap. in capit. Iudex de offic. deleg. in 6. & aliorum. Adquam supponitur, quod causa suspensionis, aut recusationis sit dubia, vel occultata; si enim sit clara, & per se notorie iusta; statim absque appellatione processus ipso iure est nullus. Tradunt ut commune, & certum cum Bald. in dicto capite cum speciali, numer. 14. & Franch. ibi num. 47. post Lap. Alexand. de Nevo num. 46. vers. 1. est, & Farinaccius ibidem num. 941.

11 Non est processus ipso iure nullus, sed requiritur appellatio, quando recusans coram Iudice iam prius recusato, comparuit post recusatorem. Secus, si non comparuit, vel si comparendo coram eo, statim protestatus fuerit, quod non intendat per talem comparitionem recusatorem renuntiare, docent utrumque ut certum Franch. in capit. Iudex num. 7. de offic. deleg. in 6. & capite cum speciali num. 47. de appellatione. Lancell. de attent. cap. 6. num. 28. & 29. Iacobus Laurent. de Iudice suspecto, cap. 14. numer. 42. & cum alijs multis ab ipso citatis. Farinace. vbi supra num. 942. & capit. 3. & 943. efficaciter inde ostenditur, quia sic comparendo coram Iudice recusari censetur recusans eius intididioni renuntiat prius facta recusatione, sed de nouo subijcere, at per protestationem dictam, omnino hanc nonam subiectionem repellit ergo utrumque est verum.

113 Prædicta circa eundem nullitatem processus ipso iure absque vlla appellatione a Iudice recusato facti esse vera de iure Canonico, non autem de iure Civilis volunt Imol. in capite cum speciali num. 19. extra de appellat. Præposit. Mediotan. num. 40. & alij præcipue decis. num. 33. qui tantum dicunt esse probabile. Verum multo probabilius indicant ita etiam se habere Lancellot. in tract. de attentatis cap. 6. num. . . & cum alijs Farinacc. ibidem num. 948.

115 Sicut etiam pari modo, quod supra omissum, hic obiter attingo, non desunt, qui probabiliter sentiunt Iudicem delegatum ad Vniuersitatem Causarum posse de iure Civilis in totum recusari, ita videntur sentire, Iason in leg. apertissimi num. 3. vers. 3. limita. capite de Indicijs. Pacian. de prob. libro secundo cap. 45. num. 2. & alij citati a Farinaceo num. 777. & 738. contrarium, tamen, ut magis commune & receptum docet ipse Farinaccius ibidem num. 739. cum Marant. de ordine iudiciorum part. 4. distin. 5. num. 40. Quintilianus Mandos. in praxi commission. in 8. formul. verb. adiunctum, Iacob. Laurent. de Iudic. suspecto. capit. 5. num. 24. & cum alijs affirmantibus, quod Iudex delegatus ad Vniuersitatem causarum, æquiparetur quoad hoc Iudici ordinario, neutrum scilicet posse in totum recusari, sed utriusque esse dandum adiunctum: de Iud. ordinario constat ex text. ad Authen. si vero contigerit, C. de indicijs, & tradit ut certum idem Farinac. num. 736. de mente omnium. Atque hacenna de materia recusationis tñm in communi pro quibuscunque iudicibus; tñm in particulari pro DD. Inquisitoribus.

CAPVT SECVNDVM.

De constitutis, seu examinibus reorum, maxime contra fidem Catholicam delinquentium; de Modis item, quibus illi errores suos obtegere curant, & de cautelis, & alijs obseruandis ab Inquisitore, dum ipsos examinant, maxime pro inuestigatione illorum.

PRO O E M I O L V M.

1 **P**OST declaratam invalidam Iudicis, aut Inquisitoris recusationem, vel siante validitate eius post noni Iudicis, aut alicuius adiuncti electionem; siue nouus, siue vetus Iudex solus, aut cum adiuncto ad reum carceratum constituendum, & examinandum statim procedit. Propterea nos etiam post traditam rapite præcedenti materiam recusationis; ad expositionem doctrinæ, secundum quam Iudex, vel Inquisitor de constitutis, & examinibus cuiusvis delinquentis decernit, attento executionis ordine. Consequenter hoc capite procedere debemus. Pauca ad modum in particulari, quod inuenire poterim. Tradunt doctores, tametsi perplena euoluerim de examine reorum pro alijs tribunalibus, ne dum pro nostro Sanctæ Inquisitionis, contenti fore ijs, quæ de examine testium ab eis copiose expenduntur, & a nobis iam alibi pro nostro instituto ex mente ipsorum doctorum sufficienter indicata fuere. Vnde hic perpenis in titulo proposito contentis cum Heymerico tertia parte direct. & num. 74. Penna ibi, & cum alijs breui nos expediemus.

*Quoties Inquisiti in Sancto Officio constitutur-
dus: & qualiter, ac de quibus ab Inquisitore
interrogandus, aut monendus?*

REGVLA CCIV.

Pro diuersitate gradus, seu dispositionis Inquisiti in materia fidei multiplicandus est numerus constitutorum eius vel etiam, minuendus; adeo vt aliquando vnum sufficiat, nempe si statim delictum cum omnibus circumstantiis tam quoad se quam quod complicis sponte, aut de plano fateatur. Premissis autem in primo Constituto communibus interrogatorijs circa patrii, parentum professionem, aliorumque circumstantias, ad euitandam omnino suggestionem, prudenter interrogatus ab Inquisitore reus prius in genere, & gradatim deueniatur ad particularia, de quibus indicatus; & interrogatur, etiam de complicibus, Quod si perisistat in negatiua, sepius benigne monendus in alijs constitutis de manifestanda veritate, maxime quoad errorem mentis.

Prenotandum hic obiter id quod ex dictis clare parebit, nempe multiplices esse gradus, seu dispositiones reorum Sanctae Inquisitionis. Nam praeter sponte comparentes, de quibus iam dictum fuit in vltimo capite libri 3. dantur rei sponte confessi, qui licet praesenti legitimis iudicijs, accedunt non vocati, ad Inquisitorem, & integre delictum confitentur, indicando etiam mentis errorem. Item rei de plano confessi, qui et contra vocati comparent in Sancto Officio, sed statim, sicut illi, crimen externum, & internum completere manifestant. Deinde rei in confitendo renitentes, qui si ex parte tantum admittant delictum, de quo inquiruntur, dicuntur diminuti, si vero nullatenus admittant, vocantur negatiui; sunt etiam rei pertinaces, & relapsi de quibus infra suo loco.

Hoc ita praenotato, quod priores siue sponte siue de plano confessori, certum est, quod sufficiat vnum tantum constitutum pro eorum examine, antequam a Fiscali denunciatur. Ratio est quia in rite confesum, non manet aliud iudicis officium quam condemnandi; iuxta illud Luc. 19. ex ore tuo te iudico, & illud, confessus pro iudicario est l. 1. & 3. ff. de confessoribus traduntque Parinac, quest. 50. nu. 29. Delirius disquis. Magic. lib. 5. sect. 11. & alij. ergo vnico constituto sufficienter examinatur, & ad condemnationem disponitur.

Si vero reus Sancti Officij fuerit renitens in non manifestanda, vel in tacenda veritate inter totum, vel ex parte, quoties constituendus, examinandus, & admonendus, ad eam totaliter fatendam, ante promotoris fiscalis accusationem. Non posse assignari verum numerum constitutorum examen, monitionum, sed esse multiplicandum, vel minuendum pro qualitate cuiusque delinquentis contra fidem, attentis iudicijs magis, vel minus grauibz, aut

de nouo emergentibus ex praxi diuturna nostri Tribunalis Melitenensis, vt certum deduco, cum vix quidquam circa hoc apud Scriptores resolutum inueniam. Apud Ioann. Rojam. singul. 94. num. 3. absque determinatione Numeri solum reperit, quod reus iuxta tenorem, accusationis, & depositionis testium, pluries sit examinandus. Quamquam Simancae Cathol. Instit. tit. 44. num. 20. esse faciendas res monitiones reo indicare veritatem renitenti decidit, antequam a promotore fiscali accusetur, quae Simancae decisio vt plurimum admittenda. Nec reprobanda omnino pro aliquibus casibus illa Alphonsi de Castro lib. 2. de iusta haeretice. punit. cap. 1. affirmantis sufficere duas monitiones, dummodo de his duabus, sicut de illis tribus intelligatur, quod fiant diuersis temporibus, seu constitutis, nam si in eodem constituto sepius moueatur reus de fatenda veritate, non pro pluribus, sed pro vnica monitione iuridica habetur.

De interrogatorijs vero communibus faciendis in primo reorum constituto circa patres, & originem, circa exercitia, & officia educationis, circa loca commorationis, & similia tractat idem Simancae dict. tit. 44. n. 14. Et reddit sic rationem, cur de his sint illi interrogandi, vt ex eorum, inquit, confessione, quae scribenda est a tabellione intelligi possit, vtrum vita eorum cum dictis testium congruat. Sed in primis necessarium est, vt de locis in quibus versati sunt, diligenter interrogentur primo vt videant Iudices an in locis illis verisimile sit, haereticos fuisse dictas; deinde vt ex confessione reorum constet, eos in locis illis fuisse, in quibus haereticos dictos esse probatur; postremo ne falsis testibus locus relinquatur probandi negationem constatat, loco, & tempore Haecenus Simancae totidem verbis.

Transit statim ipse Simanchas nu. 15. ad declarandum, qualiter pro euitanda, & pro examinatione iuridica Inchoanda sit ista generalibus quaestis in quibus reo, nempe an sciat causam, ob quam fuerit citatus & carceratus, qui si palam, & integre veritatem confiteatur, peracta maneat eius causa, vt paulo ante dictum. Si vero dicat nescire, cur captus, cur vinculus fuerit, tum adit Inquisitor, quod nunquam solet Sanctum Officium quemquam sine causa citare, vel comprehendere, aut in carcerem mittere, proinde conscientiam suam exonerans, & Deum solum praeculis habens prospiciat an forte dixerit, vt fecerit aliquid contra fidem Catholicam. Quod si neget aut, se non recordari asserat, facienda ei interrogatoria circa locum, & tempus, an tali die, seu hora in tali loco fuerit, vt gradatim absque suggestionem circa dictum, vel factum in specie de quo reperitur indicatus tandem interrogetur. ita Heymer. in 3. parte direct. nu. 74. & ibi Penusa, Ioannes Rojas de haeretice. parte. secunda num. 193. Dec. in tract. crimin. lib. 5. cap. 36. num. 18. Martin. del Rio Disquis. magic. lib. 5. sect. 9. ver. quoad primum, & cum alijs, quos citat. Farinaccius de haeresi q. 185 num. 9.

19 Notant autem beati idem Penna, com. 21. & Farinacc. quod circa hæc de examinandis, & interrogandis delinquentibus tam in Tribunali Sanctæ Inquisitionis, quam in quouis alio certa doctrina certa que regula dari non possit, cum rei inquisiti iuxta factorum, seu dictorum personarum loci, & temporis aliarumque circumstantiarum diuersas qualitates, diuersimode interrogandi sint, & variari interrogatoria debeant, tempusque pro interrogatorio, ac supradictis tribus monitionibus faciendis, longius, aut breuius constitui. Proinde non deducendum ex eo, quod Cælestinus Papa decem dierum spatium Nestorio assignauit ex Simanca dict. tit. 44. num. 16. cuius alteri reo Sanctæ Inquisitionis illas tres monitiones in eundem decem primos dies post eius capturam esse faciendas, seu eodem tenore referendas, vt immerito deducit, & vult ipse Simanchas; sed totum hoc expedit iudicio prudentis iudicis, seu inquisitoris relinquatur, secundum Bonan & Farinaccium citatos.

20 Quod si reus dictum, vel factum externum de quo est indicatus, fateatur, statim circa intentionem, seu circa errores mentis interrogandus, & benigne etiam iteratis constitutis, sapientius monendus de manifestanda integre veritate, si vult cum ipso benignius agatur. Quod præterea debet Inquisitor ei cum maiori cautela, & dexterritate, quo aduerterit reum in obsequendis suis erroribus magis inuigilare vt cum Heymerico Penna, & alijs citatis duplici sequenti regula ostendimus.

21 Denique interrogandus est reus Sancti Officii, de complicitibus seu socijs criminum, de illis a quibus hæreses didicit, ac de hæreticis, si quos cognoscit; patet ex quinta instructione Hispalensi, & ex vsu perpetuo cuiusque Tribunalis Sanctæ Inquisitionis, tradit cum Bald. consp. 5. lib. 5. & cum alijs Simanchas vbi supra numer. 27. per sequentia verba. Item illud, inquit, quod penè omiseram, diligenter iudices curabunt, vt reos generaliter interrogent de socijs criminum, ac de omnibus alijs a quibus hæreses didicerunt, & quos hæreticos esse vel fuisse sciunt, Quod si quid eorum retulerint, id à Notario scribendum est in libris Inquisitionum. Neque dubium est, quin liceat in crimine hæresis de consijs interrogare, quia vergit impietas in maximam Reipublice perniciem, & quia peior est crimine læsæ maiestatis. Hactenus Simanchas præter quem vide Martinum del Rio, disq. Magicæ. lib. 5. sec. 3. vers. sed quedam &c. Farinaccius de Hæresi, quest. 185. num. 35. Dianam par. 4. tract. 6. res. fol. 17. & alios quibuscum infra lib. 4. ostendimus reum Sanctæ Inquisitionis pro manifestatione complicitum in tortura esse interrogandum, ergo quanto magis extra torturam, sen

22 quæ ipsam, &c.

Quibus modis, ac functionibus delinquentes contra fidem, sua crimina, & errores occultare soleant tempore Examinis,

REGULA CCV.

24 **M**Odi quibus Apostata à fide, ac hæreticum antiqui, tum recentiores, maxime dum ab Inquisitoribus examinantur, delicta sua externa suoque mentis errores semper occultare consueverunt, innumeri pendent, & eos magis vsus quotidianus, quam

25 ars vlla, seu forma ostendere potest. Precipui tamen censentur illi, quibus dicti rei sepeliant per verborum equiuocationem, per fictam eorundem admirationem, per adiunctam conditionem interrogatorio, per digressionem à proposito, & per ipsi ipsius insinuationem. Item simulando corporis languorem, aut mentis amentiam, ac speciem sanctitatis ostendendo, vel alijs modis exprime

27 **P**RO indicanda facilius doctrina huius, & sequentis regule prænotandum cum Heymerico 3. parte direct. tit. de obseruandis ab Inquisitoribus in examine hæreticorum n. 87. quod isti in duplici sint genere. Quidam enim sunt hæretici manifesti, & notorii, qui & in suis erroribus etiã coram Inquisitoribus persunt eosque palam, ac publice rationibus, & auctoritatibus ad falsum ipsorum intellectum tractis, & extortis expositionibus defendunt, tales extitisse ex cap. gu. Arianos, & Ma-

28 nichæos, àit idem Heymericus: Adde examinem istorum fuisse semper non multum difficile, quia ex proprio ore conuincuntur hæretici iuxta cap. super quibuscum, de verb. significatione, & solum requiri, vt per viros litteratos conuincantur rationes eorum soluendo, & refutandis quæ pro se falso citant, declarando, ac alia contra ipsos adducendo.

29 Sunt vero alij hæretici occultati, & ponit exemplum idem Heymericus in Vvaldensibus, & Begardis, qui non solum suos errores propagare renuunt: sed eos etiam discretis responsionibus cauillosis, ac functionibus vulpinis quantum possunt, obterege conantur. Atque hinc præcipue istorum examen redditur valde difficile, oportetque, vt DD. Inquisitores in eo exequendo multum prudentes, ac sagaciter se gerant, adhibitis varijs cautellis explicandis regula sequenti, & perspectis modis, & cauillationibus, quibus illi ad palliandos suos errores vtuntur, ac de his in presenti iam hoc ita prænotato.

31 Concordant omnes maxime Heymericus lococitato, & Penna ibi Comment. 21. & 22. circa id quod in regula primo loco ponitur de innumerabili pene, ac indicibili diuersitate, modorum, quos adinuerunt hæretici suam hæreticam prauitatem occultandi, & quod prudentia, & longo vsu magis, quam arte vlla cõprehendi possunt, ac omnino declarari. Nihilominus ipse Heymericus affert decem suos probatis exemplis. Circa quos aliqua bene aduertit. Penna dicit. Com. 22. Primũ, quod forte sine desuper ex Codice quoddam vetusto bibliothecæ

- theſe Vaticanę fol. 88. col. 3. vbi leguntur. Secundum, quod quamvis hæretici noſtri temporis aliquibus ex eis non vntantur, neceſſaria, tamen eſt eorum notitia, vt per hanc quicunque ſunt in vſu, facilius cognoscuntur. Tertiũ, quod præter illos decem, alios quos Heymericus non tetigit in dict. Codice reperitur expreſſis per ſequentia verba: [Nota, inquit, quod fidelis requiſitus de ſua fide ſtatim reſpondet ſimpliciter ſiue bene, ſiue male paratus corrigi: hæreticus vero quia non poteſt ſe defendere per potentiam, nec per rationes, nec per authoritates, ſtatim currit ad ſophiſmata, ſua, & duplicitates, & ſugas verborum, ne capiatur. Vnde hoc eſt vnum per quod aliquis ſe reſpondens poteſt cognoscere, maxime hæreticus eſſe ita ibi. Quarto aduertit Penoa non fore iouile, ea legere, de locis argumentorum ſophiſticorum, quę tradit Ariſtoteles lib. 1. E-leſchorum cap. 3. cum ea ſint dudum ad ſuperandas hæreticorum fraudes non parum iuuent; & tunc: hæc illa totidem ſere verbis.
- 36 Primus Modus occultandi errores ſit per verborum æquiuocationem, ſeu vt commentatur Penna, per amphibologiam, cum in tota oratione conſiſtant, ex Accuſio in l. quoties 80. de verborum obligatione, quę amphibologia vocatur à Græcis homonymia, & tunc adeſt, quando aliquid in eodem tenore verborum, manens, plura ſignificat, & ſoluitur facile præcluſa via hæretico ad ſe tuendum per vocis, vel dictionis ambiguitatem. Vt ſi interrogetur hæreticus de corpore Chriſti vero, credis, quod hoc ſit corpus Chriſti? & ipſe reſpondeat cum æquiuocatione, quod ſit credo, intelligendo, vel de corpore Myſtico, nempe de fidelibus præſentibus, vel de corpore quouis præſenti, puta lapide, qui eſt corpus Chriſti, ſeu de domino Chriſti, vbi Dei ſiſcit, & reliqua, corpora ſed ſoluitur æquiuocatio, ſi inſet Inquiſitor, & diſtinguendo interroget. Credis, quod hoc ſit corpus Chriſti verum à Sacerdote conſecratum? cui interrogationi, non eſt amplius facultas hæretico æquiuoce reſpondendi: plura ſimilia exempla apud Heymericum eiatum inuenies.
- 38 Alius modus occultandi delicta, & errores, dum examinantur Hæretici, vel apoſtate à fide Catholica, ſit per ſinſta verborum admiratione: duplici exēplo videtur. n. 91. oſtendit Heymeric. Primo, ſi interrogetur ab Inquiſitore Hæretic. Credis tu quod Deus ſit omnĩ Creator? & ipſe vt turbatus cū admiratione reſpondeat. quid ergo aliud credere, nonne ita debeo credere? capiēdo in mēte ſua, quod non debeat ita credere. Similiter ſi ita interrogetur. Credis quod Dei Filius fuerit incarnatus in vtero Sanctiſſ. V. Marię? & ipſe valde admiratus reſpondeat, o Deus meus, cur de his me interrogatiſ? num quis putat me eſſe Iudæum? Chriſtianus ſum, & credo omnia, quæ bonus Chriſtianus credere tenetur, intelligendo quod bonus Chriſtianus non teneatur credere id de quo hæreticus interrogatur; & ſic de alijs verborum admirationibus, quæ facile poſſunt ab Inquiſitore detegi, & illius errores agnoſci.
- 40 Solent tertio obtegere ſua delicta hæretici adiungendo conditionem aliquam. Interrogatorio. Ita Heymericus loco citato om. 89. exemplificans hoc modo, vt ſi Inquiſitus interrogetur: Credis quod matrimonium ſit Sacramentum? & ipſe adiecta conditione reſpondeat, credo bene, ſi Deo placeat, intelligendo Deo nō placere, quod ipſe hoc credat. Pari modo ſi interrogetur, Credis carnis reſurrectionem? & dicat, ita credo, ſi Deus vult, intellectu negatiue hac cōditione, quod Deus nolit, vt hoc credat; qui modus ſophiſticandi, & euadendi non eſt cognitu difficilis.
- 41 Quartus vero modus palliandi delicta, aut errores contra Fidē ſit ab hæreticis per digreſſionē à propoſito, ſeu per manifeſtā verborū trāſlationē. Proponit Heymeric. n. 43. & declarat per ſequentē clauſulā. Vt ſi inquit interrogentur. Credis tu quod Chriſtus poſt mortē deſcendit ad Inferos? reſpōdit, o Dōe Inquiſitor, quantum debet quilibet cogitare in corde ſuo Chriſti mortē diuinā, & ego miſer non facio, ſum enim pauper propter Chriſti, & habeo quęrare mihi victum; ſic tranſferunt ſe ad loquendum de paupertate ſua, vel Chriſti: hæc enim clauſula Heymerici; ex qua conſtat, qualiter hæretici interrogati pro tunc eſugiant reſponſionem, ſed ad eā dandam nullo negotio cogi poſſunt.
- 42 Dein conantur quinto hæretici occultare ſua crimina, ſuoſque errores ſe ipſos iuſtificando, adductā excuſatione, quod ſint ignari, & ſimplices, ac proinde nō percipiant recōdita myſteria Fidei noſtrę, vel quod propter ſcrupulos cōſcientię, quibus frequenter moleſtatur, & ad maiorem mentis conſuſionem inducuntur, non audeant, quin & reſugiant talia myſteria cogitare, aut de eis inquirere ad vitanda dubia moleſta, quę inde occurrunt, & valde mentem perturbant. Ita interrogati de Myſterijs Trinitatis, Incarnationis & alijs, circa quę præſumuntur, & indicantur errare, ſe excuſant, & iuſtificant; ſed ſruiola eſt; ac non ſuſſiciens huiusmodi excuſatio, & iuſtificatione, vt per ſe patet. Vide Heymericum num. 94. praxim interrogationum Inquiſitoris, & reſponſionum hæretici egregie exprimentem.
- 43 Sextus Modus obtegeſdi errores, & liberādi ſe ab examine etiā rigoroſo torture, ſic per ſimulationē corporei languoris, ſeu morbi, vt ſi hæreticus videns ſe efficaciſſimē interrogatorijs vrgeri ab Inquiſitore, & conuinci omnino ad manifeſtandā ſuā hæreſim, dicit, ſimulādo; dolor grauiffimus capitis, vel peſtoris inuaſit me modo, pro Deo cōcedatur mihi ad lectū reſtatim ſurgens ponat ſe in lectoſi: quopro tunc liberat ſe ab examine, & interim recogitat, quomodo poſſit reſpondere; ſed reſpōſo hanc erit talis quia denuo ab Inquiſitore capiatur, aſſert idē Heym. n. 45. Occultare ſeptimo ſuos errores inuigilāt hæretici per ſidionē amētię, ſeu fatuſtatis, ſicut ſinxit, ſed ſine culpa Rex David corā Achis, 1. reg. 31. ne deprehēderetur. Vnde in examine, vel ante ipſū ſi carcerarij, aut alij Miniſtri eis loquātur, reſpōdēdo ridēt ipſi, & interfeſcunt multa verba impertinētia, & deriſoria; aliaque agūt, ac ſingūt, quę apparēt propria amētię, ſeu fatuſorum.

- 45 Sicuti septem adhuc annis in nostro Tribunali Melitensi Sancti Inquisitionis, quidam reus in causa fidei diuerſa quaſi amicus agebat, & cum eſſet infimæ plebiſle nobilem equitem Hieroſolymitanum Magnæ Græciſe ſungebar, hancque peccatori affixam dum maneret in vinculis ridiculoſe geſtabar, vt egomet vidi: ſed poſt cõdemnationem ex indicij ad torturam, dum alligaretur, omnis ſictio amittit euanuit, & veritatemque delicti confeſſus eſt. Hinc caſui multos ſimiles fingentium amentiam, vt à tortura, vel à morte liberarentur, dum munere Inquiſitionis ſungeretur, aſſirmar citatus Heymericus num. 96. ſibi contigit; deprhenditur autem facile quod amentia ſit ſicta, pro obſervatione, vt ait Penna dicit com. 22. n. 96. actus externorum, quos Miniſtri diligenter aduertunt: nam raro contagiunt mente ſanos omnia.
- 47 mente captorum more facere. Secundo ex cõminatione torturæ, à qua deſiſtendum non eſt ob ſictam inſaniam, quod bene docet idem Penna. Antem ob eam diffidit debeat expendetur à nobis lib. 4. noſtri Operis. Modus
- 48 octauus hereticorum ſophiſticandi, & obregeſcimus errores ſe per palliat Sanctitatis conſeruatione; hunc exprimit bene Heymericus, per ſequentia verba. [Sunt enim, inquit, hæretici à cõmuni conuerſatione fidelium, vita, & moribus, habitibus, & locutionibus diſſidentes. Nam incedunt, vt communis pedibus diſcalciatis, vel cum ſolis induuntur exterius detectis habitibus colore, & figura, aliqui de albo, aliqui bruno, aliqui mantello, aliqui longo, & lato tunico; cinguntur, non corrigia, ſed corda, aliqui vtuntur capaccio demifſo, aliqui deſerunt crines longos ſecundum eorum Sectarum varietatem, aliqui incedunt vultu demifſo ad terram, aliqui eleuato ad celum habent verba humilitatis, & exteriorum apparentiam Sanctitatis, ſicut ſepulchra exterius dealbata, & deaurata, quæ interius ſunt plena cadaueribus mortuorum.]
- 49 tū. Nam interius, vt in pluribus pleni ſunt ſuperbia, luxuria, gula, acidia, & vanagloria, vt ſciunt, qui eos non erunt, propter quam ſpeciem Sanctitatis plurimos inſeunt, gentes decipiunt, & Inquiſitionis iudicium euadunt. Hæ præclari Heymericus de hæreticis ſui temporis, in tali oſtentione Sanctitatis emicant, ac ſuperant. Verum non ita diſſicilis cuius pio, & experto attente perſpicienti, ſub omnia pelle lupus apparebit.
- 50 Superſunt duo modi occultandi deſicta cõtra Fidem, quos adducit Heymericus num. 90. & 91. nempe per reſorſionem in interrogationis, & per tergiverſatione reſorquet hæreticus in interrogationem; quando interrogatus circa aliquem articulum Fidei, vt an credat Spiritum Sanctum à Patre, & Filio procedere, petit ab interrogatæ, quomodo tu credis? & ubi interrogatus ait, credo ipſe quod Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat. Tunc hæreticus reſpondet, ego ita credo intelligendo, ego ita credo, quod tu credas ſaltem articulum proceſſionis Spiritus Sancti à Patre, & Filio non quod ego ſic ipſum credam. Tergiverſatur vero hæreticus quando reſpondet non circa propoſitionem,

de qua fuit interrogatus. *Exemplum.* Vt ſi interrogetur, credis quod Chriſtus poſt mortem deſcendat ad inferos? & ipſe reſpondet non, circa propoſitionem, de qua ſuit interrogatus, ſed circa aliam, vt ſi interrogetur, & ipſe reſpondet; magna ſuit iniquitas iudiciorum, quam habuerunt ad Chriſtum, & vt de alijs verborum tergiverſationibus, & reſorſionibus interrogationum, quos idem Heymericus adducit.

Quas cautelas adhibere poſſint, & debeant Inquiſitores in examine reorum pro inuſtigandi delictis, & erroribus iſtorum?
R B G V L A C C V I.

- 51 Pro detegendis criminibus, & erroribus delictorum in Sancto Officio nequeant Inquiſitores, ſicut nec reliqui Iudices reſpectu delinquentium ſuæ iuriſdictionis quacunque cautelas fallaces, & deceptorias, ſed tantum laudabiles, ac iuridicas uſurpare. Illarum autem diuerſas, valde multiplex eſt, pene innumerabiles, magiſque uſu quondamiano, & ex prudenti Induſtria Inquiſitoris pudent, quam à te vlla, ſeu regula comprehendere poſſint. Vt tamen adducuntur cautela ab illo explicandæ
- 52 pro varietate reorum, vel ad cõuincendum ipſos de crimine externo, vel ſi iam ſint conuincti, ad eruendum errorem ex mente coramdem, quarum aliquæ breuiter explicabuntur.
- 53 D Vplex Genus cautelarum ex parte Inquiſitorum, vel quocumque; Iudicem in examine ſuorum delinquentium cõmunitur assignatur, vt ex mente omnium tradit Penna 3. p. direct. comment. 23. nu. 48. alia enim ſunt deceptorie, fallacia, & cauillationibus fundata, ac proinde deſectabiles, & prohibita Inquiſitoribus, & quibuſvis Iudicibus. etiam ſi ad extorquendam veritatem ordinentur, quod adeo verum, maniſeſtumque eſt, vt etiam veteres heretici abſque lumine huius doctæ non eſſent licitum vt interrogationibus, aut argumentationibus falſis, ac cauilloſis pro eruenda veritate, vt patet ex Ariſtotele duobus libris Elenchorum, & ex Iuriſconſultis in l. cum his; S. ſi vim in ſ. de Tranſact. ubi optime, ait Acurſius, non deberi viam aperiri malitijs. r. S. ſed & ſi quis ff. de carbo edito; atque hinc etiam Paulo de Calto in l. ſi per errorem ff. de Iuriſdict. omni. Iudic. & in l. edita, C. de edendo bene aſſerit citatus Penna, quod quatuor cautela, (intelligendo de expreſſis deſectabilibus) honorem afferant Iudicibus, & Aduocat in hoc ſeculo, in alio tamen ædificant ad gehennam, eum doceant damnare animam.
- 57 Aliæ vero ſunt Cautela probæ, & laudabiles, abſque fallacia, & iniquitate vlla, ad ſineſtimum inueſtigandi veritatem ordinatæ & apte, quanto ex diſtinct. & cap. illa prepoſitorum num. 11. quaſi 3. Vbi ex Dino Gregorio ſic habetur, illa prepoſitorum ſollicitudo vtilis, ſi illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio & furor nihil mali ſibi vendicat.

- 69 Alterum dubium est, an fides data reo de-
prezantur iniquitate, si delictum fateatur
seruari debeat? Negant diuersi, vt Gemin. &
Præposit. in cap. nos in quamquam 2. quest. 1.
Archidiacon. cap. vltim. a 2. quest. 2. & Iason.
in 1. si mera. nu. 44. ff. solut. matrim. imo, quod
non obstant tali impunitatis promissione,
debeat Iudex reum punire, seu condemnare,
quia in male promissis non est seruanda fides,
cap. in malis, de regul. iuris in 6. pariterque
huiusmodi promissionem de impunitate
reorum esse contra publicam vtilitatem; &
hinc manere delicta impunita in perniciem
Reipublicæ.
- 70 Item quia non est attendendum quomodo
veritas delicti habeatur; dummodo habeatur
ex leg. Cum Seruus ff. de verb. oblig. & con-
firmat ex facto Alexand. III. qui promissit cui-
dam Episcopo Simoniaci secum dispensationem,
si ei soli confiteretur delictum, & postquam
confessus est etiam coram Cardinalib. ipsum
deposuit, vt ex dicti Archid. offert Rojæ vbi
supra qui cum varijs per eum relatis, hanc
partem sequitur.
- 71 Contraria verò quod debeat Iudex stare
promissis de facienda gratia, si reus fateatur
veritatem, est etiam multorum Doctorum in lea.
est natura: ff. de regul. iuris. Iou. Imol. con-
cil. 109. Aegidij Borij tit. de confessis per tor-
tutam, Antouij Gomessij tom. 3. variat. resol.
cap. 22. n. 6. & præter alios quos ipse citat, est
Francisci Penæ dict. comment. 32. vers. altera
sententiam. Qui bene etiam de mente.
- 72 aliquorum reuerentium oppositum, affirmat
saltem in foro conscientie non esse licitum fi-
dem reo datam violare, cum etiam inimicis
seruanda sit ex vi iuris naturalis, quia fides,
& iuramentum æquiparantur cap. ad aures,
de eo quod met causat iuramentum si absque
detrimento salutis æternæ potest, semper ser-
uari debet, cap. si vero, de Iureiur. ergo &
fides promissa a quouis Iudice, maxime ab In-
quisitoribus, reo seruanda est quantum ius
patitur.
- 73 Hæc autem limitatio merito addita, quia
vt optime idem Penna cum Zauckino tract.
de hæretic. cap. 19. nu. 1. docet, quando In-
quisitor promissit se gratiam facturum, ut in-
telligantur debeat circa penas, quæ pendent
ab eius arbitrio; non vero circa eas, quæ a iu-
re iam sunt statutz. Nam in istis, nullo mo-
do est facienda gratia, imò neque in illis ar-
bitrarijs etiam si data sit fides reo, quando hic
non statim delictum confitetur, sed post varia
construta; seu post multas tergiversationes.
- 74 Si verò absque mora illud fateatur, quamcu-
que gratiam quantumvis minimam Inqui-
sitor faciat, fidem datam adimplebit; atque
ideo oportet in promissione de gratia facien-
da genericè loquatur, vt cum Heymerico vbi
supra idem Penna bene notauit.
- 75 Alia etiam est insignis cautela pro inducen-
do delato in Sancto Officio ad fateandam ver-
ritatem, nimirum, si Inquisitor supponendo
seu indicando factum esse verum, & sibi inno-
tesceret, interroget reum de circumstantijs
vt de loco delicti, de inducentibus, vel do-
centibus, &c. quod per sequentia verba de-
scribit ibidem Heymericus nu. 100. loquatur,
inquit, sibi, (idest ipsi reo) blandè, & man-
suetè, dando sibi innuere, quod iam scit eius
factum, dicendo sibi hæc verba, vel similia,
- 76 in effectu videas ergo, comparior tibi, quia,
sices delusus tua simplicitate, & perdis ani-
mam quadam bestialitate; & licet habeas ali-
quam culpam, maiorem habet, quæ te de tali-
bus instruit; non facias peccatum alterius
reum; nec faciare magistrum vbi fuisti disci-
pulus, dicas mihi veritatem, quia vt videbis,
totum negotium ego scio, sed vt gentes ha-
beant re excusatum, & non perdas tuam bo-
nam famam, & vt possim te citius, vel statim
liberare, & gratiam facere vt vadas vias tuas
ad domum, quis est ille, qui docuit te (qui
nihil mali sciebas) hos errores, & vbi do-
cuit te. Hactenus Heymericus, cui nihil ad-
dendum occurrit.
- 77 Solum vitioso loco notandum circa præ-
dictam cautelam, seu cauillationem, & circa
similes, in quibus inquisitor aliquid fingit,
vt si fingat, quæ est alia cautela proposita ab
Heymerico nu. 103. quod in locum longin-
quum sit irurus, & ibi per multum temporis re-
manens, interim reus sit retinendus in carce-
ribus opprobrijs compedijs, & alijs miserijs,
& sic inducatur ad fateandam statim veritatem,
fictio talis debet esse, vt mendacium, quod
intrinsecè malum est, omnino vitetur. Quan-
uis inde speraretur veritas detegenda in bo-
num commone. Non enim facienda sunt ma-
la, vt cuentiant bona. Ita Penna loco cit. com-
mèrant verba illa Heymerici, dando sibi in-
nuere, quod iam scit eius factum. Obserua-
79 inquit, hic, non dicere Heymericum, quod
Inquisitor, cum vitetur hac cautela, dicat reo
se iam scire eius factum, quoniam, si nesciret
& se scire diceret, peccaret nempe mentiendi
quod nullo modo fieri debet. Hæc ille. Atq;
hactenus de cautelis adhibendis ad elicien-
dam veritatem in Sancto Officio.

CAPVT TERTIVM.

De varijs Infidelium Sectis in communi, & de signis externis, atque indicijs ad professores earum, & quoscumq; errores contra Fidem Diuinam in recedentibus ab ea cognoscendas.

P R O O E M I O L V M.

- 1 **C**onstituta omnia, & examina delatorum in Sancto Officio vti iam tutum in Proemio huius terrij Libri, huc præcipue derigantur, vt per sacri cuiusvis, vel dicti externi confessionem, ab eis obtentam, & veritatem quouis modo habitam, errores contra Fidem in mentibus ipsorum latentes per Inquisitorem adhibito Consultoris consilio diuigentissime inuestigantur, ac dein ijdem delati ad eos confitendos benigne moneri inducantur. Inanis enim est fere omnis labor, & industria vtriusque prædicti Ministri Sanctæ Inquisitionis, nisi tandem vtrumque hunc effectum pertingat, detegendiscilicet errores Inquisiti, & mentem huius ab eis per vetam confessionem, & detestationem, omnino purgandi. Vnde cum ad dictam inuestigationem, præter cautelas cap. præcedenti explicatas valde conducens, ac per necessaria sit tam in Inquisitore, quam in Consultore peritia, & notitia non mediocri omnium Sectarum, dogmatum, & errorum contra Fidem nostram quocumque infidelium, vt egregie notat Franciscus Penna 3. part. direct. num. 85. Initio comment. 31. in tit. de obseruandis ab Inquisitoribus in examine Hæreticorum: 2 Sequentia capad dictam notitiam, ac peritiam in specie acquirendam inferunt. prius verò eandem in genere quoquomodo præstabit, explicatis talium Sectarum, & errorum signis, atque indicijs, maximeq; ex dictis, vel sacris Fidei diuinæ oppositis, desumuntur.

Quid nominis Secta; quid rei? quatuorplex item. & qualis Sectarum contra fidem Catholicam Diuisio in communi.

REGVLA CCVII.

- 2 **N**omen Secta à sequendo, vel à sectando deductum æquiuocum est, cum in bonam aliquando partem sumatur; præualuit tamen vltus accipiendi in malam, & secundum hanc acceptionem describi solet. Habitus animorum, & propositum in malo circa falsam disciplinam. Quamvis autem Secta specificè sumpta, idem sit Latine, quod hæresis Græcè, idest diuisio; dicaturq; respectu cuiusvis Christiani, qui per errores se diuidit à cæteris fidelibus: ab Hæresi tamen Secta differt, quod hæc tanquam Genus contineat sub se plures species, nimirum, Hæreticos, Iudæos, Saracenos, Gentiles, & alios infideles; in quibus Iudæorum Secta pessima, respectu Agarenorum censetur.
- 3 **E**tymologiam nominis Sectæ præpositam tradunt à sequendo, & Glor. in Clement. ad nostrum in verbo Secta, de Hæreticis, & ibi Imola nu. 7. in Clement. etiam. No. in agro statuimus, in verbis, Secta de statu Monachorum, & alij, à sectando vtro pro eodem significato ex D. Isidoro in lib. Etymologiar. tradit S. Tho. 2.2. qu. 11. ar. 1. ad 3. vbi ait quod sicut hæresis dicitur ab eligendo, ita Secta à sectando, atque esse æquiuocum nomē Sectæ, eo quod hæc alicubi in bonam partem capiatur, nempe pro Religione, patet ex varijs textibus Iuris Ciuilis falsi quidem crim. erit Secta Mea, idest, Religio, non patitur. C. de fal. l. in fin. C. de Put. ibi, Secta temporum nostrorum non patitur, cui con-
- sonat l. vnica, C. de Senat. Consul. Clau. tollen. ibi, Religio temporum meorum nullo modo patitur. l. in honotibus, s. philosophia. ff. de Vacat. & excus. muner. afferuntque Lucas de Penna in l. 2. C. de delator. lib. 2. Alberi de Rosate in suo dictionario verb. Secta. Ioa. Rojas par. 1. de hereticis, n. 483. & alij.
- 7 **N**ihilominus Secta, vt plurimum in malam partem accipi solet, explicaturque bene in genere per descriptionem propositam, quam afferunt citatus Rojas, & Farinac. de Hæres. quest. 178. s. 1. n. 13. ex mente cæterorum, concordantium in hoc, quod Secta sit habitus ad malum circa falsam disciplinam, & quod tali habitu imbuti dicantur secti, idest, separati, seu diuisi ab vniuersitate Ecclesiæ, seu fidei Itacum D. Isidoro, & D. Thoma relatis, Cardina. de Turr. Crem. in Sum. de Ecclesiis lib. 4. par. 2. cap. 4. Alberti in rub. de hereticis lib. 6. quest. 2. Alphonsus de Castro lib. 2. cap. 1. aduersus hæreticos, & alij, præter dictos Rojam, & Farinacium atque in prædicto duplici modo accipiendi Sectam in bonam, & in malam partem, prima eius diuisio generalissima congruè constituitur.
- 8 **S**umitur præterea Secta dupliciter, nempe in specie, & in genere; hincque altera eius diuisio manifesta. In specie, si sumatur Secta, idem prorsus est, quod hæresis, & sic sumpta fuit à D. Thoma in dict. ar. 1. ad 3. vbi expresse affirmat hæresim, & Sectam idem esse, & vtrumque pertinere ad opera carnis, seu ad errores contra fidem, quibus Christianus ab vniuersione eius respectu cæterorum fidelium secatut, seu diuiditur. Similiter à Simanca in specie secta accipitur, cathol. instr. rit. 3. de heret. num. 1. vbi ait Hæresis Græca vox est, Latine sectam sonat, & pari modo apud alios accepta inuenitur.
- 9 **V**erum acceptio eius generica est magis propria,

pria, & communis, ita ut sit Secta genus quoddam, quod diuiditur in varias sectarum species, nimirum in sectas hereticorum, Iudaeorum, Saracenorum, Gentilium, & aliorum Infidelium; quae est tertia, & praecipua secta diuisio; sic asserunt, & approbant huiusmodi acceptionem, & diuisionem Sectae Archid. in cap. accusatus, num. 2. tit. de heresi in 6. Ioannes Rojas prima parte de heret. num. 479. & cum alijs ab ipso adductis. Farinac. de heresi quest. 178. §. 1. numer. 13. Differre autem sectam in genere sumptam circa hoc ab heresi, quod haec tantum dicitur respectu Christianorum, qui a fide Catholica deficiunt, ostendit idem Rojas ex dict. cap. Accusatus §. cui vero; & in eadem clara, & certa non est cur amplius immoremur.

11 Pro ostendenda qualitate diuisionis sectae generice sumptae in dictas sectas hereticorum, Iudaeorum &c. videbantur istae inter se conseruendae: sed cum hoc vix sit vilius momenti pro nostro instituto, collationem ceterarum libenter omitto, & solum Iudaicam sectam cum Agarenica breuiter conseruo: sicut conseruo Arnaldus Albertinus de agnosco. offert cathol. quest. 23. num. 57. & absolute asserit sectam Iudaeorum esse peiorem secta Saracenorum; indeque ostendit, quia Iudaei habent notitiam Scripturarum de Christo Domino, & eis non credit, nec acceptant Messiam, ipsi per Moysen, Dent. 18. promissum, ac iuriam malitia excreant, neque Scripturis, neque operibus miraculorum, quae eis testimonium perhibere poterant, credere voluerunt; & hinc eorum.

12 culpa nimium aggrauatur. Quam exaggerans Christus Dominus Ioan. 15. ait si non venissem, & locutus eis non fuissim, peccati non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. At Saraceni nullam istorum notitiam habuerunt, ac proinde ex parte excusabiles fuerunt Iudei peiores sunt Agarenis, ut bene concludit Albertinus. Addit nihilominus uulgo eandem rationem Christianum deferentem fidei Catholicam, & transuentem ad ritus Saracenorum, & Iudaeorum esse multo peiorem utriusque; quod sine dubio uerum est.

14 Denique praedictae Sectae Haereticorum, Iudaeorum, Iudaeorum, Saracenorum, Gentilium, & aliorum infidelium sub genere suo secta communi, & vniuersalissimo comprehensae quae litter in alias species earum magis ac magis inferioribus subdividuntur, & quomodo unaquaeque istarum se habeat, quosque errores contineat,

15 patebit ex capitulis sequentibus. Nunc solum pro complemento praesentis regulae quasi digitos ad fontes intendens indicabo leges praecipuas Canonicas, & Civiles: per quas dictae sectae damnantur; expressis aliquibus,

16 Auctoribus interpretantibus ipsas, nimirum cap. quidam autem, 24. quest. 3. ubi de Sepugnata haereticorum sectis. cap. sicut, & capit. Excommunicamus illos. extra de haereticis. Clemen. ultima de haeret. ubi damnatas inuenies sectas Beguardarum, & Beguinorum. Extraug. Ioan. XXII. contra sectam Fratrum. Tom. II.

cellorum, Incip. Gloriosam, Constat. Martinus Quist. Incip. inter cunctas, contra Ioan. Vucleff, & Ioan. Hus. Bullam Leonis X. Incipit, Exurge Domine, contra Martinum Luterum, relatas omnes tres per Pennam in fine directi. Item I. Manichaeos, & I. Ariani. cap. de Haeret. I. quicunque, & I. quoniam, §. sed ijs, cap. eodem Authen. Gazzaros, & Authen. de priuilegiis. det. verbi hericos vere &c.

17 Ex Auctoribus autem praecipue legendi Heymericus secunda parte, directi. quest. 5. ubi de factis, & sectis haereticorum a Christo damnatis, quest. item 6. ubi de sectis damnatis in Decreto, & quest. 7. de damnatis in Decretalibus, ac Clementinis, & quaestione octaua de damnatis in extrauagantibus, & quaestione nona de sectis damnatis a diuersis Pontificibus. Iam quest. 10. agit de sectis condemnatis per Inquisitores Aragonie de mandato Papae Tandem a quest. 11. usque ad vigesimam de alijs damnatis per eos abique expresso Papae mandato. Prima ibi cum suis Commentarijs, Turrecrem. in tract. de potestate Papae, lib. 4. cap. 23. & seq. ubi adducit omnes sectas, & haereses damnatas ab Ecclesia, tam in Concilijs, quam in Decretalibus, & extrauagantibus, Tabiena in verb. Haereticus num. 18. & omnibus sequac. ubi ponit 54. sectas diuersas haereticorum: praeter ceteris tandem legendus Eminentissimus, & Reuerendissimus Cardinalis Robertus Bellarminus de Controuers. Christianae fidei aduers. haereticos, &c.

Ex quibus diuersis, & qualiter insurgant signa, vel indicia ad cognoscendum infidelium sectas, & errores contra fidem.

REGULA CCVIII.

18 Perpenus qualitate Inquisiti, seu examinati in Sancto Officio, & alijs circumstantijs, poterit Inquisitor, aut eius Consultor, ex dictis, seu verbis ab eo prolatis deprehendere hic, & nunc signa cuiusnam sit sectae, & an ex errore mentis formaliter ea protulerit.

19 Talia autem signa, et maiora, & clariora, erunt ad praedictum effectum inuestiganda sectae, ac errores Inquisiti, quo facta, aut verba ab ipso prolata magis contraria apparuerint contentis in Scriptura Sacra, vel traditionibus ecclesiae, aut definitis a Concilio, vel similibus, certam fidei normam constituentibus, aut alijs, quaeque uerum fidem clarijus indicantibus.

20 Supponendum ut omnino certum id quod tradit ex mente omnium Penna 3. par. directi. Comment. 19. num. 190. Infidelem occultum non posse deprehendi ab Inquisitoribus, cuius sit sectae & quos errores habeat in mente nisi per signa aliqua externa qui enim prorsus occultus est, ita ut nullis indicijs se producat, Diuino Iudicio relinquatur vindicandus,

atque

- atque maxime ea oriri ex duplici capite, nempe ex verbis, vel factis quia ex Aristotele ibi, de interpretatione & ex l. si non conuictis c. de iniurijs, verba, & facta signa sunt indicantia mentis conceptum. De primo capite est nobis sermo in hac Regula, de secundo erit in sequenti.
- 21 Deinde supponendum est, & valde notandum pro tradendis in probationem vtriusque regulæ, magnum esse discrimen inter qualiscunque, an dictum, vel factum sit contra hunc speciem, ad iurisdictionem Sanctæ Inquisitionis; & inter intentionare, vt ita loquar, seu inuestigare intentionem dicentis, vel facientis in particulari, an dictum eius, vel factum, ex errore fidei opposito procedat, & consequenter sit ne hereticus, vel Infidelis, ac equius sedet; multoque maiorem difficultatem in hoc posteriori intentionandi, quam in priori illo qualificandi reperiri. Nam qui solius qualificatoris Theologi manus exercent, vt sunt, multi assignati pro Tribunalibus Sancti officij Hispaniarum præcedendo à casu, vel persona particulari, quasi in abstracto, id præstant quod si quis eorum ad intentionandum, seu ad inuestigandam intentionem Inquisiti descendere tenteret à DD. Inquisitoribus, quod in alienam messem saltem mittat, illico prohibetur (huius prohibitionis verum testimonium, etiam in propria persona præbuit mihi Admodum Reuerend. de Societate Iesu Pater Casar à Bosco Prouinciæ Siculæ Præpositus, vir ingenio, & eruditione conspicuus, qui cum Penam Sacram Theologiam proficeretur, & regimen nostrorum sustineret, munus Qualificatoris Theologi Sanctæ Inquisitionis plus quam viginti annos ingenti laude obuiuit).
- 22 At Consultor Theologus Inquisitoris, sicut & ipse Inquisitor præter qualificationem dicti, vel facti, quæ supponitur, quasi in concreto, seu in casu particulari determinato, intentionem inquisiti examinati inuestigat, an tale eius dictum, vel factum hic, & nunc ex errore mentis formali oriatur, ac prouide hæc inuestigatio est per se valde difficilis, magisque ex prudentia, & industria examinatoris, vt bene citatus Penna cum Heymerico aduertit, quam ex viliis artis præceptis, seu documentis pendet: his suppositis.
- 23 Arnaldus Albertin. tract. de agnoscent. essent cath. & hæretici, quæst. 30. assert. plures, & multiplices modos, nempe 19. cognoscend. dix. dictis, aut verbis, quis sit hereticus pertinax, & Infidelis formalis, & cuiusnam Sectæ, quos Penna dicto Comment. 24. optime ad septem reducit, nempe si Inquisitus, & examinatus aliquid dixerit contra quodcumque ex septem generibus veritatum catholicarum, & speciebus, sub quibus eorum contentis, expressis per ipsum Pennam secundum partem directæ, super quæstionem. secunda. & per vos lib. primo capit. 12. regula 99. ad quas remitto lectorem, sicuti remittit Penna ipse: vt à contrario sensu rem præsentem capiat, præstat tamen paucos ex illis modis attinere.
- 25 Primus modus, inquisitus, seu examinatus dixit aliquid contra id, quod in scriptura sacra continetur, aut affirmavit aliquam partem veteris, vel noui Testamenti falsum continere aut non esse à Catholicis recipiendam; hicque fuit vnus ex erroribus Manichæorum repugnantium veris testamentum, qui reprobatur in cap. Qui Episcopus 23. distinct.
- 26 Verum bene limitat hunc modum idem. Albertinus dict. quæstione 30. numero. 15. ostendendo verum esse id, quod initio regulæ asserimus, nimirum perpendendas esse circumstantias omnes, maxime qualitates personæ, ad hoc, inquit, modo conueniendum, aliquem de heresi, & pertinacia, excipitur laicus illiteratus, vel simplex, qui nekiret, quid per nouum, vel Vetus testamentum importetur, & seductus ab alijs, dicat nouum vel vetus testamentum, vel aliquam partem recipi non debere, firmiter tamen crederet totam fidem Ecclesiæ esse recipiendam, arg. cadit Apostolus, 24. quæst. 3. Est ergo diligenter examinandus, & de veritate informandus, & si post informationem debitam, non se corrigeret, esset vel hereticus pertinax indicandus. Itaque, quæ paulo post similiter ex dictis, inquit, in hoc tertio modo potest inferri corollarium, quod Theologus, & in Sacris litteris exercitatus legendo, & considerando eas est obligatus certa, & explicita fide tenere, & nullatenus dubitare de multis de quibus simplex, & idiota requisitus, rationabiliter si non pertinaciter dubitaret, vt quod Tobias habuerit canem, vel Aaron barbam &c. Hactenus limitatio Albertinum ex Inquisiti in Sancto Officio, & examinati qualitate proueniens; quæ pro similibus casibus ob oculos examinatoris semper versari debet.
- 28 Est item alius modus cognoscendi ex verbis aliquem hæreticum pertinacem, vel Infidelem, si asserant Ecclesiam Catholicam errare, vel errasse, maxime in proponendis Apostolicis traditionibus acceptis à Christo Domino, tamen si totam fidem ab ipso Christo traditam, veram omnem ex parte esse asserunt. Ita Albertin. vbi supra, & ab eo testans Cardinalis Turri. Crem. qui ait taliter asserentem, eo ipso, quod similia verba profert, esse reputandum hæreticum pertinacem, cum certissimum sit ex communi, quod in ijs quæ sunt fidei, Ecclesia errare non possit, quia Christus rogauit pro ipsa Ioan. 17. & habetur cap. maiores in princip. de baptis. & cap. à recta. cap. pendenda 24. quæstion. 1. Atque ex eodem principio protectionis, & orationis Christi respectu ipsius Ecclesiæ constat peculiariter quod ipsa non possit errare in proponendis traditionibus diuinis quales Apostoli immediate ab ipso Christo Domino circa administrationem Sacramentorum, & circa alia acceperunt, & habent insalutabilem Fidei veritatem, ergo quancunque dicat non esse recipiendas; vel ecclesiam errare in eis proponendis.

condemnis, ac vbi applicandis hereticis, per-
tinax reputatur, & in secta hereticorum,
nostris temporibus, qui huiusmodi traditio-
nes, prout reijciunt, legendi circa hoc Mel-
chior Canus lib. 3. cap. 5. de locis Theologicis,
& Penna 2. part. direct. super quest. 2. vers. sic
quinta regula.

- 30 Denique est peculiaris modus percipiendi
ex verbis, quinam sit hereticus pertinax, &
cuius secta, si affirmavit, quod Concilium Vn-
iuersale, seu plenarium constans ex Ecclesie
Patribus, seu Episcopis approbatum à Summo
Pontifice, vel quod ipse Summus Pontifex ut
Pastor, & Caput Ecclesie in ijs, quod sunt Fidei,
errare possit. Quoad Concilium inde patet, quia
in materia Fidei determinata per ipsū omni-
modam firmitate habent, nec vilo modo reuo-
cari possunt in dubiis, cap. Maioris, 24. quæ-
1. id ob assistentiam Spiritus Sancti iuxta prom-
issionem Christi Domini Ioan. 17. Cum venerit
ille Spiritus veritatis, docebit vos omnē verita-
tem. Innotescitq; magis talis assistentia diuini
Spiritus in Conciliis Oecumenicis ex modo illo
loquendi D. Petri prædictis in præcipuo Con-
cilio Generali Hierosol. in quo agebatur de ar-
ticulo grauissimo circū scissiois, an qui de nouo
ex gentibus cōuertebantur ad Fidē, essent cir-
cūcidendi. [Visum est enim, inquit, Spiritui Sā-
cto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris,
quā hæc necessaria, &c. ergo nequit Concilium
Vniuersale errare, & consequenter, qui oppositū
dicit, vel quod iam errauerit, merito hereticus
censetur. Tradunt Turre Cremat in summa,
Ecclesie, lib. 3. cap. 38. Albertus, dict. quæ. 30.
num. 28. & præter alios Penna, vbi supra.

- 31 Nihilominus cum diuersa in quibus agitur
de Generali Concilio non spectent ad Materiā
Fidei, nihil mirum, si in aliquo ex ijs, quæ cō-
sistunt in facto particulari, non sit tanta firmi-
tas, ita vt debeat reuocari ab alio Concilio, vel
à Papa. Exemplificat Albertus num. 22. in ex-
communicando aliquem, qui non erat ex com-
municandis ex causa latenti iuxta textum cap.
à nobis, lib. 2. de sententia excommunicat. &
ibi Abbas, facit pro eodem cap. 5. de Constit.
lib. 6. ergo qui assereret in similibus Concilium
aliquando errasse, vel posse errare, non eo ipso
reputaretur hereticus.

- 32 Quoad Papam vero, vt Papa est, quod in-
decernendis rebus Fidei non possit errare, cer-
tissimum de Fide est ob eandem assistentiam
Spiritus Sancti, & ob attestationem orationis
Christi Domini, apud S. Lucæ cap. 12. Ego ro-
gaui pro te Petre, vt non deficiat Fides tua,
quæ promissio, vt alibi vidimus, etiam de suc-
cessoribus D. Petri communiater exponitur, vt
fratres suos id est, fideles in fide confirmet, ad
quam confirmationem requiritur, vt Summi
Pontificis iudicium in rebus sit stabile, & insal-
ubile, vti reuera est; & qui hoc negat, signum
præbet, quod sit pertinax hereticus. Vt v. g.
Si quis negaret, quod sic definitum per Papam
Benedictum XII. in extrauaganti, Incipit, Be-
nedictus Deus, animas scilicet iustorum, si ni-
hil habeant, quod penis Purgatorij expian-
dum sit, diuinam essentiam clare videre, sit

mul atque è corporibus migrauerint. Quo e-
xemplo bene confirmante cum Ioann. Turra,
Cremata in summa de Ecclesie lib. 2. cap. 109. cum
Melchior Cano lib. 5. de locis, & cum alijs
propositam doctrinam, quod Papa non possit
errare in definiendis rebus fidei, & quod asser-
tiones oppositis, seu quodiam erraverit in
aliquo casu particulari, sit hereticus pertinax
iudicandus.

- 34 Verum considerando in Summo Pontifice
non potestatem iudicalem, seu auctoritatem
supremam Vicarij Christi, & Successoris D. Pe-
tri, sed rationem particularis personæ, quam
habet communem cum alijs hominibus, nullū
dubium quod possit errare non solum in alijs
rebus, seu materijs, sed etiam in materia Fidei.
Tradit ex omnium mente Albertinus dict. quæ.
30. num. 24. qui addit ita iam contigisse, vt ali-
qui Summi Pontifices errauerint in fide, ostē-
ditque late tribus exemplis, nempe Marcelli-
ni, cap. Nunc autem, 21. distin. Liberij, siue
postquam renunciauerit Papatu, & Anastasij
Secundi, Cap. Anastasius, 19. distin. Senten-
tiam tamen Albertini, quoad hanc partem de
facto non sequimur; cum iam alibi ex Cardin.
Roberto Bellarmino, vt probabilius tradideri-
mus, hæc vique nullum Romanum Pontificem
fuisse hereticum formalem. Quoad partem
vero de possibili, eum admittimus. Vnde si
quis asserat Papam errare posse, non statim sic
asserens, est habendus, vt hereticus pertinax;
sed distinguendum, & propiciendum, de qua
materia erroris loquatur, & an sumat Papam,
vt personam particularem, vel vt supremam
in Ecclesia auctoritatem habet.

- 36 Denique ex dictis à fortiori clare in-
notescunt reliqua, quæ in præsentē regula
exprimuntur. Ibi, talis autem signa, &c.
Si enim quæuis signa desumpta ex verbis
prolaris contra quæcumque contenta in Scrip-
tura Sacra, vel contra alia fidei diuine op-
posita indicant proferentem re ipsa esse in-
fidelem, aut hereticum pertinacem; quan-
to magis indicabunt, si signa desumantur ex
verbis prolatis contra aliorum, & firmiora
Christianæ fidei dogmata, maxime contra
Articulos in Symbolo Apostolorum expres-
sos, ex quorum professione, vnusquisque
verus fidelis Catholicus, clarius manifestatur.

- 37 Hinc Penna loco citato prædict. dicit, hic for-
te quispiam se excuset eum, præter septem,
quas proponit, non addeat cum Heyme-
rico, supra distinct. 22. aliam regulam, qua
Catholicæ veritates dicantur illæ, quæ in
Articulis Fidei continentur, quibus contra-
riæ assertiones sunt hæreses manifestæ?
Respondet, quia illa per se sunt clara,
& aperta, atque pro similibus non indiget
quiquam præceptionibus; Vnde nos hæc e-
adem exculcatione contenti, huic regulæ
imposuimus.

Qualiter, & ex quibus factis oriuntur signa, seu Indicia ad cognoscendum errores contra Fidem, & Sectas Hæreticorum, seu Infidelium.

REGVLA CCIX.

38 Similiter perpenſis qualitatibus Inquiſiti, ſeu examinati in Sancto Officio, & alijs circumſtantijs, ex factis eius contra Fidem deſumer Inquiſitor, aut ipſius Conſultor ſigna, ad cognoscendum, cuius Sectæ Infidelium iſte ſit, & ex quibus erroribus mentis talia facta, 39 exequi intenderit. Imo prædicta ſigna ex factis fidei Diuina oppoſitiſt provenientia, aliquando adeo manifeſta, & vrgente eſſe ſolent, vt excuſatorem eorum non ſolum de hæreſi vehementiſſime ſuſpectum reddant; ſed etiam, hic, & nunc ex vi iuris pertinacem Hæreticū, ſeu Infidelem conuincant.

40 **D**Octrinam huius regulæ vt plurimum, Inductione, ſeu exemplis Doctores noſtri, de ea agentes oſtendunt, & nos circa totam ſimul eandem oſtenſionem trademus cū ipſis, præcipue cum Simanca Cathol. inſtit. tit. 30. dē heret. & Penna 3. par. direc. in tit. de ſignis, & iudicijs, quibus diuerſa, um Sectarum hæretici cognosci poſſunt, comm 24. Vbi prius difficultatem maximam cognoscendi ex factis hæreticos exprimit per ſequentia verba. *Ex factis autem, inquit, cognoscere hæreticos, longe difficilius eſt, eum & varia ſint ſectorum hæreticalium genera, eaque multis etiam modis, & varijs de cauſis poſſint à diuerſis patrari, ergo in vniuerſum facta quandoq; indicant hominem hæreticum, vel Apoſtata, quandoque de hæreſi ſuſpectum vehementer, aut leuiter, iuxta facta, & perſonæ ſciētis qualitatem: hæc ille attingens vltimo loco, quod nos inſitiore regula proponimus, de perpendenda qualitate perſonæ contra fidem Diuinam, ſciētis.*

41 Nihilominus, quod aliquando magis ex factis, quam ex verbis, quis hæreticus pertinax ſenſeri, faciliusque per illa, quam per iſta error contra Fidem in mente eius latens inueſtigari poſſit; D. Chryſoſt. in Pſal. 13. manifeſte oſtendit; vbi ait: Quanto ſunt facta potentiora verbis factis, quæ dictis, Deſi negare grauius eſt; adducit Simancas diſt. tit. 30. num. 15. confirmans hoc Chryſoſtomi teſtimonium ſuam ſententiam, quod aliqua facta ſint vſque adeo impia, ac Religioni, & fidei Catholice aduerſa, vt ea committens iudicari poſſit hæreticus, atque præ cæteris hoc copioſius probat Albert. trac. de agnoſcen. aſſert. quæſt. 8. num. 12. & q. 34. 42 nom. 55. & Rojas trac. de heret. par. 1. n. 276. Idem peculiari in materia vſurarum, exemplo docent diuerſi Auctores, vt reſert Farinae. de hæreſi q. 186. n. 43. per ſequentia verba. *[Vide, inquit, in reperto. Inquiſit. in verbo hæreſis §. 1. rubr. quid ſit hæreſis, verſ. item nota quod ne dum: vbi poſt Luppum, Abbatem Butril,*

& Ioann. de Imola in locis per eum relatis, tunc poſſe de hæreſi procedi contra eum, qui licet verbis aſſertat peccatum eſſe exerece vſuras, ipſe tamen inhumaniter tractat eos, quibus pecunias mutuat, & de hoc ſit diffamatus plus enim eſt factio, quam verbis declarare vſuram non eſſe peccatum.] Haſtenus Farinaeius ex quo plura circa hoc alibi adduximus.

44 Sumuntur hæc dubia ſigna ad præſumendum, quod quis ſit hæreſi inſectus, & indicandum, quam Sectam Hæreticorum, ſeu Infidelium ſequatur ex varijs factis fidei Catholice contrarijs, quæ vtique Simancas, & Penna vbi ſupra, ac alij proponunt, vt baptizare Imagines, quod factum indicat hunc errorem eſſe, ſcilicet eas capaces Sacramenti baptiſmi, rebaptizare ſcienter puerum, ex quo factio præſumitur iſta hæreſis, quod baptiſma poſſit reiterari; item genua ſectore circa aras Idolorum, preces neſarias recitare, ſacrificia ibi offerre, & ſimilia, quæ Apoſtaſiam à Fide noſtra, & gentiliſmum, ſive idololatram in baptizatis ea facientibus præſeſtant. Similiter demones colere, aut inuocare, ab eis reſponſa petere, ſydera venerari, euitare communionem, & conſortium fidelium, conuerſari libenter, ac ſequentes cum hæreticis, & alijs infidelibus; in omnibus huiusmodi factis iuxta Gloſſam communiter receptam in cap. accusatus, §. ſane verb. præſent de hæretic. vt aſſert Zanchinus tractat de heret. cap. 7. numer. 7. ſigna ſunt clara latentis hæreſis, aut infidelitatis, ſed multo clara in facto iudicandi, ideſt faciendi ea, quæ à Iudeis ſolebant fieri, vt Sabbatum colere, & ſimilia ſecundum Albertin. tractat. de agnoſ. aſſert. quæſt. 8. num. 8. Ioannem Rojas de hæretic. part. 1. numer. 304. & Heymericum vbi ſupra.

45 Ad oſtendendam vero alteram regulæ noſtræ partem ibi. Imo prædicta ſigna etiam, proponenda tandem varia facta, quæ omnes ipſa exequentes ex vi iuris hæreticos perſonæ, vel infideles formales conuincunt, quia ex eis oritur violenta hæreſis aut infidelitatis præſumptio, quæ etiam præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur directæ probatio, vt patet ex cap. 15. quæſt. de ſponſal. cap. 14. de præſumpt. lib. 1. §. 1. C. de rei vno actione, ob eam efficacem rationem, quia cum talis præſumptio ab apertis, & violentis Indicijs præſta, pro manifeſta veritate habeatur. Ita Penna, 2. part. direc. quæſt. 15. Comment. 80. quæſt. comment. 75. ſuper quæſt. 30. diuerſa facta, ex quibus executor eorum hæreticus, aut eredens hæreticorum iudicatur, adducit ex Concilio Narbonenſi cap. 29. totidem eius verbis ſic.

47 [Sane, inquit, inter culpas, ex quibus credentes poſſunt iudicari, ne vltimus dubitetur hoc eſſe firmiter arbitratum, ſi reuerentiâ fecerunt hæreticis, vt credentes orationes ipſorum implorantes, & bonos homines proſequentes, quaſi adorant illos, qui ſi cōſolatione eorū vbi cum quem

- quem consolantur in hereticum percipiendo per impositionem manuum, se saluare proditionaliter mentiantur, aut seruitio eorundem, ubi maior ipforum librum tenente apertam per ipsum quasi sub generali confessione, remissionem intelligunt fieri peccatorum, aut cenæ Valdésium, ubi die cenæ mensa posita, & pane superposito Valdensis vnus benedicens, & frangens, danisque astantibus, credis secundum damnablem Sectā concedere Corpus Christi, non causā perdendi, vel reprehendi eos, vel alia commendabili, seu excusabili affuerunt. Si eisdem Valdensibus peccata sua confessi fuerint, vt solet quis, & debet sacerdoti proprio confiteri, si pacem ab hereticis, seu Valdensibus, vel panem ab eis benedictum à quocumque sibi missum, vel datum sciēter, ac damnableter receperunt, si crediderunt eos in sua Sectā saluari posse? hæc ibi, & plura alia videas si lubet, citra quæ notat Penna, licet sint propria hereticorum illius temporis, possunt alijs accommodari.
- 49 Verum alia facta in Iure expressa breuiter percurramus, & exprimentur per commissionem, vel emissionem, seu defectū, primo si quis citatus ad respondendum de Fide vti suspectus in ipsa non compareret, & excommunicatione ligatus per annum mansit, anno elapso ex tali facto hereticus conuincitur, & damnatur cap. Cum contumacia de heretic. in 6.
- 50 Secundò, Si quis in hæresim relabatur, quam prius abiurauerat in genere, vel in specie ob huiusmodi relapsum, hereticus pertinax reputatur. cap. ad hab. §. si illos quoque de heretic. lib. 6. vnde pœna hereticorum ordinaria punitur.
- 51 Tertiò, Si aliquis post abiuratum hæresim, de

qua conuictus fuerat, aut postea conuincitur cum hereticis communicare deprehenditur eos visitando, receptando, de ducendo, associando dona vel munera eis tribuendo, hereticus pertinax censetur cap. accusat. §. id loquatur de heretic. lib. 6.

- 52 Quarto, Quisque dum esset sanæ mentis in morbo, aut corporis infirmitate constitutus, petiuit hereticos consolantes, vel id præstitit iam morti proximus, etiam post perditā iam loquelam, vel vsu rationis amissum, eam consolationem, seu verius desolationem receperit, si prius habitus fuerat, de heret. suspectus, aut diffamatus, hereticus omnino reputatur, cap. Filij de heretic. lib. 6.
- 53 Quintò, Quicumque de heresi fuerit suspectus, & de Episcopi aut Inquisitoris mandato, non se purgauerit, vti hereticus traditur Curie Seculari, cap. ad habendam §. qui vero de heretic.
- 54 sed hoc est intelligendum, vt notat bene Penna distin. Com. 24. par. 3. dicitur. iuxta declarationem textus in cap. excommunicamus, quia tunc si per annum sustineat excommunicationem, eo elapso, vt hereticus poterit damnari.
- 55 Sextò, Quisque postquam se canonice purgauit de errore, cuius vehemens suspicio fuerat contra ipsam, (nequaquam, si sola leuis) in eundem relabitur, vti pertinax hereticus est indicandus, & Curie Seculari tradendus iuxta textum in cap. ad abolendam, §. illos quoque de heret. & cap. excommunicamus il. 1. §. adijcimus de heretic. tradit; vt certum cum Heimerico Penna 3. par. direc. comment. 38. verum, At primò de Iure nulla, sed de hoc plenius alibi.

CAPVT QVARTVM.

De Sectis, & erroribus Hæreticorum, aut Infidelium contra Fidem Catholicam, qui ante Incarnationem Saluatoris Nostri existerunt.

PRO OE MI O LV M.

- 1 **P**ost traditam in communi doctrinam de signis, seu indicijs ad cognoscendas infidelium, aut hereticorum Sectas, & hæreses; aggredimur Deo dante, earundem in particulari cognitionem, sen potius simplicem enumerationem. Non enim est in animo ipsas quoquo modo discutere, aut nullatenus refutare, sicut discunt, & reserant Controuersiarum Scriptores, præcipue Cardinalis Bellarminus triplici magno volumine contra hæreses nostri temporis, sed tantum enumerando breuiter proponere, & antiquas iam extinctas excitatis denuo nostro tempore, aliquantisper conferre. In qua enumeratione exequenda, vestigia sequemur tum Sanctorum Patrum, D. Irgnei, D. Epiphanijs, D. Philastrij, D. Augustini, D. Damasceni, tum Classicorum auctorum Bernardi Lueremburgensis, Alphonsi à Castro, Gulielmi Lindani, Cabrielis Pratoeli, Sanderi, & aliorum, à quibus totum id quod ad rem presentem spectat, mutuati sunt, magis recentiores, qui tabulas Cosmographicas de Statu Ecclesie Catholice, vel totius Mundi addiderunt, vt Gilbertus Genebrardus, Iacobus Gualterius, ac reliqui. Quibus etiam adherentes, tamen in frequentibus capitibus prædictas Sectas, & hæreses gradatim, attento Seculorum, seu Centeniarum ordine expressuri sumus, quæ à tempore Verbi Incarnati vsque ad præsens emerferunt; præserti tamen capite quascunque ferè præcedentes ab orbis condito vsque ad tempus legis Evangelicæ pro capiti ingenioli nostri, qua poterit breuitate, & perspicuitate fieri non incongruè comprehendemus.

*Quæ & quænam ante Aduentum Messie sectarum,
& hæresum genera contra fidem Diuinam,
& quandem erant.*

REGVLÆ. CCX.

V Ninesfaliter loquendo pro tempore ante
lucernatum Verbum, quatuor assignantur
genera sectarum, & hæresum contra fidem, ex qui-
bus alie earum species dimanarunt, nimirum.
Barbarismus, Scythismus, Hellenismus, & Iudaï-
smus. Statim initio mundi Barbarismus totum
serè orbem inundauit vsq. ad tempus Noë, Scy-
thismus à diluio etiam post conditam turrim.
Babyloniz, temporibus Phaloc, & Ragau, qui
habituauit Scythiam exiit. Dein Hellenismus,
seu Græcismus introducta ià Idololatria, multu
inualuit, adiunctis scetis, quasi speciebus eius
Pythagoræ, Stoicorum, Platoniorum, & si-
milium Epicureorum. Tandem Iudaïsmus sic
dictus à Iude quarto liberorum Iacob, sumpto
hic strictè vocabulo prout denotat eos, qui de
Populo Iudaico ad Idololatriam. vel ad errores
contra fidem declinauerunt, ætate Moysis in-
cepit.

Nihil hoc loco, nè aqum agamus, de
infidelitate Luciferi, & Angelorum se-
quacium; nihil de hæresibus in lapsu Priorum Pa-
rentum contentis: nihil de secta maligni Caimi,
& aliorum ob gratuitatem propriorum peccatorum
respectu sui diuinam misericordiam negan-
tium. Circa ista à nobis Prolegomeno 1. initio
nostri Operis ex doctrina S. Augustini lib. 1. ad-
uersus Iulianum cap. 1. & Tertull. lib. 2. aduersus
Marcionem. cap. 2. cum Ludou. Paramo, Francisco
Turciblanca, & alijs ibi citatis respectiue in-
dicata.

Propositum autem quadruplicis generis se-
ctarum, & hæresum completam diuisionem,
sumpta hæc materia in communi, apud vnum.
tantum Doctorem, qui mihi est instar multorum,
inuenire potui, nempe apud D. Ioan. Damascen-
num initio lib. de Hæresibus, ex Græco in Latini
à Perionio translatis, iui sic incipit. Om-
nium sectarum, & hæresum genera sunt quatuor
Barbarismus, Scythismus, Hellenismus, & Iudaï-
smus, ex quibus nate sunt cæteræ. Confirmatq.
eam sanctus Doctör paulo post testimonio Diui
Pauli ad Colos. 3. vbi dicitur his quatuor generali-
bus scetis, & hæresibus breuiter, & aperte Aposto-
lus meminisse videtur his verbis, *In Christo enim
Iesu, non est Barbarus, nec Scythæ, nec Græci,
nec Iudæi, sed noua creatura*, vt legit ipse Da-
masceus, ex quo, & ex alijs breuis explicatio
vnius cuiusque generis dictarum sectarum, & hæ-
resum proponenda.

Quod primum Barbarorum, inquit, Dama-
sceus, hæresis est, quæ a se orta, & sola ab
Adami temporibus vsque ad decimum ortum.
Noë durauit, Barbarismus autem hæc vocata,
est, quod ij homines, qui illis temporibus erant,
neminem, cui parcerent, haberent, aut vnum,
idemque sentirent, sed quod sibi quisque statuisset,
id legis instar pro ætate libidine seruaret.]

Hactenus ille; vnde clarè liquet tunc totum serè
mundum plenum fuisse erroribus contra fi-
dem diuinam. Et oportune ideò vsus tam in re-
gula, verbo metaphorico, *inundando*: addidi
tamen meritò particulam, *serè*, quia vt pluri-
bus ostendit egregie Genebrardus in sua Chro-
nologia ad finem primæ ætatis toto illo spatio
1656. annorum veluti in infantia mundus du-
rauit. Non desierunt successiue aliqui, licet
paucissimi respectu infinitæ pene multitudinis
à vera fidei, & religionis via aberrantium, in
quibus cognitio eius, & diuinorum mysterioru
conseruata fuit, ob idque isti fideles, teste eodem
Genebrardo, vocabantur filij Dei, Gen. 6. teli-
quis quibuscunque hominibus absque debita
eius notitia ad salutem requisita in profunda
caîlgine Barbarismi existentibus.

De genere item Scythismi ita idem D. Dama-
sceus, [Scythismus, inquit, à Noë, & conse-
quentibus temporibus vsque ad Turris Babyloni-
cæ edificationem, & post conditam turrim
paucis annis valuit, idest vsque ad Phalec, & Ra-
gau tempora, qui cum in Europam Thele ætate
neq. superiore, ex quo Thracæ orti sunt, ererunt
suarum sedem collocauissent Scythiæ, eiusque
gentibus attributi sunt] hæc tantum ille de Scy-
thismo.

Quibus adiungo pauca pro maiore eius decla-
ratione, & ex conimentatione per nostrum Cor-
nelium Cornelij à lapide, vitum doctissimum,
super verba ad Colosens. 3. adducta secundum
lectionem vulgatam. Nota, inquit, Barbaro
opponi Scytham, sicut Iudæo Gentilem, non
quod Scythæ non sint Barbari, sed quod maxime
sint Barbari, ita vt alij Barbari illis compa-
rati, non videantur Barbari, sed illis esse oppo-

Sic hæc Cornelius Cornelij. Ex quibus manifestè
deducitur Barbarismum contineri in Scythismo,
& hunc addere aliud prius, nempe maiorem.
Dicit, rerumque Diuinarum ignorantiam, seu
plures, & grauiores contra fidem diuinam errores.

Quoniam inter has errorum Scythismi te-
nebras in ista secunda ætate mundi tanquam
in pueritia eius iugiter effulsit lumen veræ fidei pro-
pagatum à Noë per aliquos ipsius posteros, maxi-
me per Heberem abnepotem Semi, vt multi-
plicibus scripturæ sacræ testimonijs comprobatur
idem Genebrardus ad finem anni 1056. ab o-
mnib. condito, & 193. à diluio, attingens magis
præcipue Religionis nostræ mysteria, vt de vni-
tate, & Trinitate Dei Gen. 8. & x1. de Christo
venturo Salvatore sub figura arcus Celestis Ge-
nes. 9. de sacrificio incremento in typum Eucha-
ristiæ Genes. 14. & sic de reliquis: vide, si libet
ipsum Genebrardum.

Sequitur tertium genus sectarum, & Hære-
sum Hellenismi, seu Gracismi, seu Gentilismi,
quod hic idem importent hæc tria nomina patet
tum ex doctrina tradita D. Damasceni, tum ex
varia lectione loci adducti ad Colosens. 2. Or-
tum habuit tempore Seruch, proauj Abrahæ,
qui secundum Damascenum fuit primus inuen-
tor Idololatriæ; id clarus docet S. Epiphanius,
vt refert Iacobus Saliarius de nostra Societate.
Iesu in Epitome Annalium Ecclesiast. Veteris
testamenti, ad annum mundi 1850. diuini 194.
Noë

- Noe 794. Nam iniquitens Epiphanius de origine Idololatriæ, sic tenet, Phaleg inquit, genuit Ragam huius seruus fuit, quod nomen prouocatione significat. Hoc verò tempore Idololatriæ inter homines, ac gentium superstitionis inditum est factum, quemadmodum à maioribus acceptum, tameti nondum ad simulacra celestique lapides, aut ligna, aut argenteas, aureas que statuas alteriusque matetis superstitionis ille cucus adhereret, nec aliud præter colores, atque effigies erat, in quo hominum mentes nouum, per se nequitiz genus excogitarent, ac sponte sua, proprioque animi, ac rationis impetu pro honestate, sibi sceleris turpitudine adficerent.
- 31 Hæc ille & similia repetit in Anacephaleosi, addens talibus imaginibus representatis illos, qui apud ipsos in honore fuerant, aut tyrannos, aut præfignatos, aut qui aliquid fecerant in vita memorabile.
- 32 Circa hoc autem optime notat idem Salianus quod prædictæ picturæ natura sua indifferens ex bono sine, vel gratitudinis secundæ memoriæ vitiorum illustrium, vel eorum egregia facinora imitandi fuissent laudabiles; ac rem paulatinus, demoni artificio, & inductione ad Idololatriam deflexisse Tribubant enim homines rebus inanimis diuinitatem quandam, & quod demones ibi aliqua mira operantur, vel responsa in Idolis darent. Hoc inceptis polt gentium, & linguarum diuisionem, ait ipse Salianus, qui tamen anno mundi 3000. cum D. Hieronymo in cap. 3. Ofæ, & cum plerisque Scriptoribus ortum Idololatriæ ad Ninum Belii filium refert, sed lubet eius verba in medium adducere.
- 34 Hoc ergo, inquit, ciceret tempore Ninus in frequenti procerum Babylonicorum conuentu, cum Patrem suum Belum defunctum Babyloniis ipsius, tegnique Babylonicis fidatorem vehementius, ut afolet, commendasset, atque cum non solum in mortali apud posteros memoria, sed apud supetos etiam immortalitate dignum prædicasset, statuan; que cum ad viuæntis speciem affabre; eleganterque representaret, exhibuit; cui quæsi viuænti deferretur honos; ad quem si quis reus confugeret, abstripi non posset ad penam; sed cuiuscunque potius criminis veniam consequeretur. Denique miserum effectum commune persequitur. Ea res defuncto diuinitatis opinionem facile conciliavit, & sub titulo fortis, vel vel alijs placet, Saturni Babyloni Deus factus est; ique templum magnificentiſſimum, Babylone, à filio excitatum varisque sacrificijs dedicatum est, quæ ipsi Belo deo nouo offerrebantur. Hadenus Salianus. Quæ ex eodem D. Hieronymo in cap. 36. Eſtque adiungit, qualia essent dicta sacrificia, nempe cum reſuſione humani sanguinis, & vitæ etiam propriorum filiorum.
- 37 Verum quidquid fit de octu Idololatriæ, siue cum D. Epiphanio, siue cum D. Hieronymo tenendum; illud apud omnes Scriptores certissimum est, eam statim fuisse propagatam ad posteros filiorum Noe, non solum Cami, & Iapheti, sed etiam Semi, ut patet in progenitoribus Abrahæ, & nominatim in Tare. Dein successu temporis deflexisse ad quasque nationes,

- & gentes toto terrarum orbe dispersas, præcipue ad illas excellentioris gubernationis, & maioris notitæ retum, nimirum ad Aegyptiacum, 28 & Græcam, & ad Romanam, defluxit. Ad Græcam, medio Geopre, primo Athenensium tege, ut ad annum Mundi 2498. Mosis 31. & Imperij Assyriorum 567. refert ibi Salianus; atque ibi postea maximum incrementum accepit adeo ut Athenis tempore prædicationis S. Pauli pro singulis Dijs Gentium notis singulæ aræ ad immolandas victimas essent erectæ, & addita peculiaris ara pro Deo ignoto, si aliquis forte, exaret, ut patet ex Actuum Apollolorum 17. & ibi ex interpretibus.
- 29 En qualiter se habet ad Idololatriam, tertium genus lectarum, Græcismus scilicet, seu Hellenismus, sic dictus, teste D. Damasceno, ab Helno quodam, quia in Grecia fuit valde celebris; qui plura scire desiderat de multiplicitate, & propensione gentium in vitium Idololatriæ, legit Alexandrum ab Alexandro genialium dierum lib. 5. 34.
- 30 Superest videndum, quod de scâis specialibus hæresim ei adiunctis, quatuor præcipuas exprimit Damascenus, Pythagoræorum, Stoicorum, Platoniorum, & Epicureorum; & nos vnũ tantum vrbum citea vnamquamque maxime, quatenus à veræ fidei via aberrarunt. Quod
- 31 Pythagoræos, seu Pythagoricos, ita vocati, qui insisterant doctrinæ, & præceptis Pythagoræ Principis Italicæ philosophiæ; hunc existisse insignem Magum, & consuetudine Deorum, seu potius demoniorum vsum fuisse cum Suida ex Philostrato refert Salianus ad annum mundi 3560. & Vrbis conditæ 259. Vnde nil mirum, si varios perniciosos errores contrâ fidem Diuinam discipulos suos docuerit quibus per quinquennium integrum exactissime silentium requirebatur.
- 32 Præcipuus error Pythagoræorum, cuius primus inuentor assignatur Pythagoras, est de transmigratione animarum à corporibus in corpora etiam animalium irrationabilium. Abstinendum etiam ab usu carniæ, & a potu vini, cenebant. Ter-
- 33 tiò, rebus quæ subicte sunt sensibus ita terminos assignabant, ut quæ à lunæ ambitu; & superioribus continerentur immortales quæ infra ortum Lunæ mortales, & caducas esse, errando affirmauerint. Quarto etiarum Pythagorici Magistrum suum Pythagoram post morem, ut Deum colentes, erecta in templo, domo eius statua, & sacrificijs ibi ei oblati. Sed multo magis errat
- 34 ut ipse Pythagoras seipsum Deum nominando ita D. Ioannes Damascenus dict. lib. de hæresibus vers. Pythagoræi, & alij.
- 35 Iam Platonici sic dicti à Platone, vocati etiam Peripatetici, sumpta denominatione à loco vario, vbi deambulando docebat, teste Cicero lib. 1. Academ. quæst. Natus autem Plato circa annum mundi 3625. Vrb. conditæ 324. iuxta computationem Saliani post initia belli Peloponnesiaci. Exiit Mosis æmulus; vnde Mose Atticus dictus ex Numenio Pythagorico adducit
- 37 Genebrardus in sua Chronologia lib. 2. Addens quod ipse tertius philosophorum, post Anaxagoram, & Pythagoram in Aegyptum descenderit, ut philosophum ex qua Diuinæ cognomen-

- et, disceret, a quo ad eundem finem Heliopoliticum Sacerdotibus 15. annis, & cum Socrate 20. habitauerit.
- 38 Ex discipulis Platonis primas tenuit Aristoteles, licet in errore contra fidem circa constitutionem mundi valde inter se ipsi discrepent, ut ex alijs Auctoribus Genebrardus, initio primæ ætatis pag. 3. assert. Nam ille falso censuit ex materia præexistente increata fuisse constitutum in tempore: hic veto ab æterno exillere docuit.
- 39 Delitabat etiam circa hoc Democritus affirmans ex atomis fortuitaue aliqua cōuerfione coaluisse; cum ex scriptura pateat Gen. 1. Ex nihilo in 40 tempore à Deo creatum fuisse. Amplectuntur pariter modo Platonici, sicut dictum est de Pythagoreis, errorum de transmigratione animarum à corporibus in corpora, qui adhuc nostra ætate inter gentiles maxime inter Iaponios viget. Item tenuerunt animi ortu carere & immortalem, ac 41 diuinum esse. Quarto ipsi animæ tres partes assignarunt, vnam, quæ rationis esset particeps; alteram eam, in qua affectus irascibilis residerat; 42 tertiam eam, quæ voluptate foueretur. Quinto mulieres esse omnibus communes, & nullam assignari debere alicuius propriam censuerunt.
- 43 Sexto, cum ingenti impietate, & fastidite plures deos ex vno induxerunt. Septimo, ipsum Deum potuerunt materiam, & speciem ex quibus 44 omnia constarent. Octauo mundum ortum habuisse, nunquam verò interitum asseruerunt Ira D. Damascenus dict. lib. de hæresibus versu, Platonici Deum &c.
- 46 Quid præterea de secta Stoicorum, hi à Statione, seu Porticu, vbi Atheniens philosophabantur, dicti à stando, quod opposito modo ac peripatetici deambulando, docerent. Primus istorum Auctor fuit Zenon origine Cyprius: de hoc scribit Laertius, vt notat ad annum mundi 3790. Vrb. Cond. 489. & supra 90. vixisse, adductus Salianus præfuisse Scholæ annis 58. & vitæque excessisse absq; morbo ætate cōfectum vel nimia continentia extinctum.
- 47 Quæ in eo dum viveret, fuit adeo singularis, vt etiam prouerbio locum dederit, & qui moderatissimæ vitæ esset, diceretur Zenone continentior, de eius tamen morte concludit his verbis Salianus, familiarum, inquit, aliquem demonem videtur postremum allocutus, cuius monito, seu consilio strangulans interijt, secundum Eusebium initio Olympiadis 129.
- 48 Verum si Zenon habuit familiarem demonem qui mendaciorum, & errorum pater semper fuit nil mirum, quod ipse, & stoici eius sequaces diuersis erroribus contra fidem imbuti extiterint, quos refert D. Damascenus vbi supra per sequentia verba, Stoici, inquit, corpus esse omnia, & atque hunc mundum, qui sensu percipitur, Deū statuebant, nonnulli vero Dei naturam ex igne constare posuerunt. ac Deum quidem mentem esse definiunt, & quasi animum huius vniuersitatis ecclæ, ac terræ, eius autem corpus hanc, vt dixi, ponunt vniuersitatem, oculos verò solem, & lunam, ac Stellas, corpus item occidere, animi à corpore in corpus migrare volunt] ira, ille, nec occurrit quidquam addendum circa hæc Stoicorum sectam.
- 50 Restat dicendum de secta Epicureorum, hi sic vocari à præceptore suo Epicuro, quem inmerito Laertius adeo extollit, vt non dubitet affirmare ipsum reliquorum omnium philosophorum lumen obscurasse, quemadmodum sol suo splendore aliorum Cælestium corporum claritatem obtenebrat.
- 51 Hoc Epicuriconcium, vel inde apparet omnino falsum, quod ipse Dialecticam semper damnauerit, affirmans posse philosophiam simplicibus verbis comprehendere; cum tamen Dialectica tam ab Ethnicis quibuscunque, quam à Catholicis, quous tempore perneccessaria ad omnes scientias fuerit iudicata, & tanquam via regia proposita, vt patet ex perpetuo, & vniuersali vsu omnium Academicarum.
- 52 Epicuri autem, & Epicureorum tres sunt præcipui errores contra fidem, ex quibus alij plures tanquam à fontibus dimanant. Primo indiuidua quedam corpora, vt ait D. Damascenus citatus, eiusdem generis, & infinitatem rerum omnium principia assignabant; Vnde huiusmodi homines adeo sibi ipsi merè corporei, & materiales videbantur; vt nullo modo partem spirituales animæ admitterent. Secundo, Quæ providentiam et rebus humanis rolebant, quasi non curet de bonis aut malis, quæ ab hominibus in hoc mundo aguntur, nec pro meritis aliquando vniquique sit redditurus; errantibus sic Epicureis, & irritantibus Deum cum illo, de quo in psal. 9. Propter, quod irritauit impius Deum; dixit enim in corde suo non requirit.
- 54 Tercio summum bonum, seu vitam beatam in voluptate ponebant.
- 55 Quamvis autem non desint, qui id intelligant de voluptate animi, id est, de carentia, seu priuatione dolorum omnium, & nequaquam de voluptate corporis, sicut ponebant Aristippus Cirenæicus, Socratis discipulus. Communiter tamen etiam Epicuro tribuitur, quod collocauit summam felicitatem in voluptate corporis, sique prolatus ab eo, & ab eius sequacibus, illud vulgare; Comedamus, & bibamus; cras enim moriemur, & post mortem nulla voluptas.
- 56 Hinc de eo Genebrardus in sua Chronologia ad annum mundi 3950. & Vrbis condit. 473. Epicurus, inquit, Atheniensis de quo æqualium aliquis, cum porci loqueretur, eadem enim Epicuro dicent [Atque idem confirmant quod in 57 morte eius accidit. De qua Salianus ad annum mundi 3783. Epicurus, inquit, natus anno 3. Olympiadis 109. hoc anno mortuus, duos & septuaginta inpleuit annos, vt est apud Laertium, qui cum calculo obijce ex Hernaco tradit, quatuordecim dierum morbo latigatus, cum in peluile æneam calentibus aquis plenam descendisset, & nerui haurium postularer, amicisq; ad decretorum suorum memoriam cohortatus esset.] hæc ille.
- 58 Quintimo ex secundo, & tertio erroribus prædictis Epicurus manifestè coniungitur Atheus, id est sine Deo; dum enim humanas actiones, & reliqua huius Mundi sine providentia, & gubernatione Dei esse affirmat, vltimumque finem, ac summam felicitatem in corporis voluptate constituit, proscindit Deum à mundo tollit, & sequitur

atque uniuscuiusque ex his sectis brevis declaratio statim apponitur.

quirit Plam sectam Atheismi, de qua in psal. 13 & 51. dixit insipiens in corde suo non est Deus, ubi Sacri Expositores multa tradunt de huiusmodi secta, precipue ex recentioribus noster 59 Ioannes Lorinus; secundum quos sine dubio ceteris errorum sectis ista Atheismi antiquior, & vniuersalior est, licet occulta. Qui enim naufragium illud circa fidem, de quo Sanctus Apostolus 1. Timoth. ob repulsam bonæ conscientie patientur, vt plurimum in Atheismo incident, Publici vero eius defensores, & professores etiam libris scriptis fuerunt Athenis ex philosophis antiquis Protagoras, Diagoras, Melius, Theodoros, Cyrenaicus, & alij, qui diuinum nomen, vel ei vocabo tollebant omnino 60 no, vel saltem in dubium vocabant. Sed præter oraculum D. Ioannis: In principio erat verbum &c. mendacij omnium impudentissimi arguuntur, & conuincuntur, quia cum nihil a se ipso factum esse possit, & in causis efficientibus nequeat dari progressio in infinitum, ad vnā aliquam veniendum est, quæ non sit ab alia, & a qua facta sint omnia, quam vocamus Deum. Vide Salianum initio sue epitomæ pag. 1. sic ipsos arguentem, dum plura de Atheismo in alium locum differo.

61 Quartum genus sectarum, & hæresim incommuni assignatur à D. Damasceno, Iudaismus, et videtur sumi ab eo late prout se extendit ad quoscunque bene, vel male Iudeam legem proficientes, nos strictius de eorum proposita regula pro solis Iudaizantibus enim aliquo errore mentis formali contra ipsam legem, seu fidem à Deo ipsis traditam, atque de illis 62 duplici sequenti regula agitur. Nunc tantum attingimus de Atheismo Iudeorum, an aliqui de illo Populo à Deo peculiariter electi in ipsum prolapsi sint. Circa verba adducta psal. 13. dixit insipiens in corde suo non est Deus, asserimenter respondent graues Auctores, quos adducit, & sequitur Lorinus citatus, quibus adhuc indubitatur, cum circa hoc nulla possit esse dubitatio

66 Huius regulæ doctrina fere tota ex Sacre Scripturæ textibus elicienda, eiusdemq. testimonijs comprobanda, ac primo circa causam totam iteratè, ac multiplici Idololatriæ illius populi Iudaici, quadrat à fortiori Iudeis illud quod de philosophis ex gentilitate testa-

67 tur Sanctus Paulus ad Roma. 1. [ita vt inquit sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum, glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt; & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & voluerunt, & quadrupedum, & serpentium est.] Eu qualiter permisit Deus, vt philosophi illi Gentiles in Idololatriam turpissimam laberentur, eo quod ingrati erga eum extiterint, & notitia de ipso Deo ex creaturis acquisita ad glorificandum eundem non fuerint bene vti. Quæ ratio respectu Iudeorum, est multo fortior; cum illi cognitionem talem non tantum à creaturis emendicassent; super reuelationem etiam ab ipso Deo accepissent; ac proinde magis ingrati essent, eam non applicando ad eiusdem Dei glorificationem; ergo nihil mirum, quod permiserit Deus eos turpiter labi in idololatriæ scelus impissimum.

69 Præter dictam vero causam ingratitudinis, & alias, quas omitto, nullum dubium, fuerint etiam indocti Iudei ad idololatrandum pessimo exemplo aliarum nationum, maxime Aegyptiorum. Vni enim hi (vt iam de prima secta, ex duodecim propositis innotescat) raris sacrificare solerent, eo Iudei imitati sunt,

70 Motuum, seu occasionem illis sacrificandi, cum S. Philastrio explicat in suo Elencho alphabetico Præcolus pat. sequenti verba: Ranatitz, inquit, erant, qui apud Iudeos, & Aegyptios quondam ranas colebant, quos sub Pharaone per diuinam iram & visionem, Moyses impetium, Aegyptiaca tellus emanauit, vt eandem infestatione, & putori, Aegyptij destituerentur. Iuque eo scelere illi adhuc perseuerant, putantes Dei iram ex hac vana obseruantia posse placari,] hæc ille. Atque apparet manifeste quod traditum de indoctis Iudeis ad talem idololatriam malo exemplo 71 Aegyptiorum, cum hos, & non illos plagarum sicut & relique tetigerint.

72 Sequitur explicanda breuissime secta Vitulicolarum, id est colentium vitulum, sic denominatur vitulicolarum huius & deique professores à Præcolo, & eius obiter tantum meminit in indice idololatrarum, qui ante Christum natum, sub Israeliticis principibus, regibus, & sacerdotibus diuersis temporibus emeruerunt, & quia quamuis præter vnū Præcolum, neque sub dicta denominatione, neque sub alia simili apud vltimū Scriptorem sectam Vitulicolarum inuenire poterim. Factum tamen adnotatissimus vituli à populo Iudaico valde co-

Ante Verbum Incarnatum unde, ac cur, & quanam in particulari Idololatria fides apud populum Iudaicum.

REGULA CXXI.

63 Quamquam veri Dei cognitio apud Indos, & Israelitas adeo cūfult, vt merito de eis Regius Vates cantauerit: Notus in Iudæa Deus, & in Israel magnum nomen, eius ad Idololatriam tamen falsorum Deorum ob ingratitudinem precipue sæpius, & multi- 64 pliciter declinauerunt. Vnde apud ipsos duodecim Idololatrarum sectæ successu temporis extiterunt, nimirum Ranatitz, Vitulicolar, Serpenticolar, Astarotitz, Barlitz, Fortannatitz, Heliognostici, Molochitz, Muskaronitz, Pu- 65 teoritz, Tophetitz, & Trogloditz. Sic vocata pro diuinitate animalium, & rerum, quibus præteritus cultus deferrebantur; vel aliunde

- lebri est in Scriptura Sacra Exod. 31. ibi Re-
cesserunt cito de via, quam ostendisti eis, se-
cesseruntque sibi vitulum confatilem, & ado-
rauerunt, atque imolantes ibi hostias, dixe-
runt, isti sunt dij tui Israel, qui te edu-
xerunt de terra Aegypti.] Quod autem continuave-
riat postea transacto longo tempore Iudaei in
idololatria adorationis vitulorum, patet 4.
Reg. 17. ibi, Detulerunt omnia praecpta
Domini Deusui, feceruntque sibi confatiles
duos vitulos, & lucos; & adorauerunt &c.
- 74 De Serpenticolarum secta quid? teste Prae-
teolo in dict. Elencho Alphabetico lib. 12. verb.
Serpenticola, fuerunt eius sectatores illi, qui
olim apud Iudaeos adorabant offerentes sacri-
ficia serpentem aeneum, quem cum illi in de-
fero ob murmurationem contra Deum a ser-
pentibus ignitis morderent etiam cum vite
interitum, praecipe Dominus Moysi seruo suo
confare, & supra lignum enigere, vt qui in il-
lum intraerent, a plagis, & vulneribus salui
manerent, vt constat Num. 21. Deut. 8. Iudith.
8. Ioan. 3. & 1. Corint. x. Praedicta autem im-
pientes sic adorandi serpentem illum adhuc erat
in vltimo tempore Regis Ezechie, quem ipse su-
stulit 4. Reg. 18. ibi. Dissipauit excelsa, & con-
tritiuit altarias, & succidit lucos, confregitque
serpentem aeneum, quem fecerat Moyses, siqui-
dem vsque ad illud tempus filij Israel adole-
bant & incensum &c. Sicut etiam idem Eze-
chias sustulit alias supersticiones a Iudaeis 4.
Reg. 18.
- 75 Praedictae sectae Serpenticolarum propter si-
militudinem in nomine potest coniungi illa alia
Ophitarum, graece enim ophis, latine serpens
dicitur: quamquam Prateolus vt distinctam,
a duodecim expressis in regula, adducit, et ea
Iudaeis tribuit, numerando ipsam in indice
praedicto inter sectas Iudaeorum, quae ante Ad-
uentum Christi extiterunt. De hac Philastrius
Episcopus Brixienfis, qui floruit ante statem.
Dni Hieronymi, in lib. de haeresibus, sic ait:
Ophites colubrum venerantur ea de causa,
quod hic primus omnium (vt aiunt) initium
nobis scientiae boni, & mali attulerit.] & ille,
qui non exprimit, an Iudaei, quo talem causam
colubrum venerati fuerint. Verum secundum
D. Hieronymum aduersus Luciferianos, vt re-
fert ibidem Prateolus, Ophites sunt de his, qui
Euangelia laaniarunt, ergo ad tempus legis
Euangelicae spectant. Atque S. Augustinus lib.
de haeresibus cap. 17. asserit, licet ex aliorum
sententia, Ophitas a Nicolaitis, vel Gnosticia
originem duxisse, & certum est istum hae-
resim tempore legis Euangelicae emetisse, vt suo
loco videbimus.
- 76 Quoad sectam Astaroticarum, seu Astarhi-
tarum, vtroque enim modo vocari solet a do-
ctoribus: eius professores fuerunt Iudaei, qui
vt ex varijs locis Scripturae Sacrae, praecipuo
4. Reg. cap. 23. asserit Philastrius dict. lib. de
haeresibus, Astaroth abominatione Sidoniorum, &
Camos abominationem Mohabitarum, &
Molchem abominationem filiorum Ammon,
idest. Idola adorabant, sacrificia eis offeren-
77 do. Originem autem, & durationem huius

- sectae sic exprimit Prateolus lib. 1. hoc verbo
Quartum vero, inquit, ad. Astaritas, & As-
taroditas attinet, a defuncto Moise. ad capti-
uitatem vsq. Babylonica in hoc scelus plerique
ipsum mordicus retinuerunt. Nam Astaroth
Astaroth figurat colebant, quae nomina. Regu
Syriorum fuerunt, & Aegyptiorum, quorum
cuncti filij, & filiae suis populis colebantur, eis
postea templa dedicantur &c.] Hec ille. Qui
addit de ira quem Deus habuit mittendo qui-
doque Prophetas, qui eos pro tam atroci sce-
lere reprehenderunt propositis minis ne respi-
cerent euerisionis Regni eorum, & captiui-
tatis Babylonie, quae postea inopinatio euenit.
- 78 Dein celeberrime valde fuit apud Iudaeos Israe-
litas secta Baalitarum, fueruntque ex ipsis in-
numeri, qui teste Philastrio lib. de haeresibus,
Belo Tyriorum Regi mortuo, seu eius Idolo
accepto, ac potissimum confrebantur fuisse
se liberatos pro ipsam ab oppressione Cyprioru
qui Phanicum litus continuo pietatis in-
79 stabant. Huius Idololatrie, & adorationis a
Iudaeis exhibitae Baal sit mentio 8. Reg. 18. Vbi
peculiariter exprimitur de facto nequissimi
Regis Achab, qui quotidie simul cum vxore
sua Izebel dicto Idolo sacrificia offerrebat, quo
pessimo exemplo omnes Israelitae ad idem pre-
standum excitabantur. Exprimitur etiam
80 qualiter Beatus Elias propheta zelo hono-
ris Dei accensus a tali impietate eos reuocabat
dicens, vsquequo claudicatis in duas partes, &
Dominus est Deus, sequimini eum; si autem
81 Baal, sequimini illum &c. Perstiterunt tamen
in suo scelere idololatriandi, ac propterea Rex
& Regina diuersis poenis, & cruciatibus perio-
rant. Populusque vniuersus ducentorum quin-
quaginta quatuor annorum spatio crebris
captiuitatibus vexatus fuit, vt bene adnotat
Prateolus lib. 1. verb. Baalite, quem praecipue
sequimur in his sectis idololatrie Iudaeorum
explicandis.
- 82 Secta Fortunatarum fuit apud Iudaeos il-
lotum, qui Fortunam, seu Reginam Cali, seu
Caesarem, vt Africani vocant, sacrificia offer-
rebant tanta propensione, & assidue, vt
etiam vehementer reprehensi, iussu Domini
83 a Hieremia Propheta non desisterent. Imo
valde obstinate respondebant, sermonem, quod
locutus es ad nos in nomine Domini, non au-
diemus ex te, sed facientes faciemus omne ver-
bum quod egredietur de ore nostro, vt sacri-
ficemus Reginae Cali libum eius libamine,
84 &c. Hier. 44. Praeterea apud eundem Hiere-
miam cap. 7. conueritur de ipsis Deus sic
Nonne vides quid isti faciant in Ciuitatibus
Iuda, & in plateis Hierusalem. Filij collegit
ligna, & Patres succendunt ignem, & mulieres
conspargunt adipem, vt faciant placenta Re-
ginae Caliae &c.
- 85 Causam autem cur sacrificarent Fortunae,
seu Reginae, idest, Lunae, seu multitudini Bel-
lugarum, & secundum D. Hieronymum ibi egre-
gie, reddit Alexander ab Alexandro Genia-
lium dierum lib. 1. vt refert Prateolus, his ver-
bis, nimirum quod qui illam religiose cole-
rent, magnis saepe incrementis se auctos ciui-
micitis

- metiris fuisse crederent, qui vero minimo cultu, aut defectui babuissent, pluribus incommodis fuisse dehonestatos, quo sane referendū illud, quod eis cultores pretebant Hieremias, tam nefandæ rei repugnanti ex eo, (aiebant) tempore, quo cessauimus sacrificare Regem Cæli, & libare libamina, indigimus omnibus.] hæcenus Prateolus, apud quem plura legas.
- 36 Helioguoisticorum sectæ, (quos etiam diuizaticos S. Philastrius vocat) fuit apud Indeos eorum, qui solem, vti Deorum maximum adorabant, adducti malo exemplo Persarum, & Messagetarum gentium, à quibus idem præstari solebat, eo quod ibi succederent, & dicerent solem scire omnia, quæ Dei sunt, ac per illum solum homines lumine circumfundi recreari, corporis, & animæ vires possidere, atque ab eo solo quorumcumque gignendarum rerum vim detuari, propterea in sacrificium ipsi equos, vti quid valde excellens offerebant.
- 37 De hac Indeorum Idololatria est illud apud Ezechielem cap. 8. Adhuc conuersus videbis abominationes maiores his, & introduxit me in atrium domus Domini interioris, & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant aut ortum Solis, &c. Penam autem contra quemvis de Populo Iudaico adorantem deos alienos, præcipue Solem, & Lunam, ac omnem Militiæ Cæli statuta sunt ab ipso Deo, Deut. cap. 17. nempe vt ad portas
- 38 Ciuitatis lapidibus obrueretur. Vide plura, apud eundem Philastrum lib. de hæresibus, qui illud notatu dignum adducit. Quod Hermetis ille vanus paganus Trismegistus docuerit post Dominum omnipotentem, non alium, præter Solem debere ipsum, & homines adorare; sed hæc obiter de errore Hermetis.
- 39 Molochire, & Remphannire fuerunt Idololatriæ apud Iudeos qui Moloch, & Rempham Ammonitarum Idolum adorabant filios suos, & filias ei iniuciantes contra prohibitionem Domini, quæ habetur Levit. 18. Sic de semine suo non dabis, vt consecraret Idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui, Ego Dominus, & rursum cap. 20. præfribitur pena ralem violentibus prohibitionem; ibi: Homo de filijs Israel, & de aduenis, qui habitant in Israel. Si quis dederit de semine suo Idolo Moloch, morte moriatur; populus terræ lapidabit eum, & ego ponam faciem meam contra illum, succidamque eum de medio populi sui, eo quod
- 91 dederit de semine suo Moloch. De hac Idololatria conuenit Deus per Hieremiam c. 30 eam S. Stephanus Protomartyr Iudeis exprobrat Act. 7. scilicet tandem ista Molochitarum, valde excreuit pessimo exemplo Regis Salomonis, qui eam in sequeute sua secutus est 3. Reg.
- 92 11. ibi: Cumque esset Salomon iam senex, deprauatum est cor eius per mulieres, et sequeretur Deos alienos; nec erat cor eius perfectum cum Domino suo, sicut cor Danid patris eius, sed colebat Salomon Ashtarum Deum Sydoniorum, & Ghanos Deum Mohabita-

- rum, & Moloch Deum Ammonitarum &c.
- 93 Paucis explicat Prateolus vbi supra lib. 10. Sectam illam adeo celebrem Mulcoritarum, sumpta denominationem à Mulca, & Accaron Ciuitate, in qua Mulca colebatur pro deo, & erat ille Belzebuch, qui à Phariseis Mar. 13. Luc. 11. & Marci 3. princeps demoniorum dicitur, miracula Christi Domini sic calumniatibus: Hic non eiecit, inquit, demonia nisi in Belzebuch principe demoniorum] atque hoc modo loquendi falso ei tribuentibus quod
- 94 sectam Mulcoritarum sequeretur. Secutus est tamen eam Rex Ochozias 4. Regis. Vbi dicitur, quod dum maxime corporis languore teneretur, miseris nuncios, qui consulerent, num de sua infirmitate conualecere posset. Propterea iratus Dominus iussit Prophetæ Eliz, vt nuncios ita diceret: Numquid non est Deus in Israel, vt earis ad consulendum, Belzebuch Deum Accaron? Quam ob rem hæc dicit Dominus, de lecto, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris, & infra mortuus est Ochozias iuxta verbum Eliz, & Ioram frater eius regnauit pro eo.
- 95 Becuissime etiam se expedit ibidem Prateolus circa sectam Mulcoritarum: Erant, inquit apud Iudeos Idololatriæ, qui forices celebrant, ducta huius abominationis origine ab Allophyorum sacerdotibus, & Diuinis à quibus, vt liber primus Regum cap. 6. habet, Philistinorum principes, & Sarrapæ, cum ab eis arca restamenti fuisset in bello capta, atque ex ira, Diuina forices terra produxisset, qui eorum regionem demolibantur, admoniti, & persuasi suerunt vt pro delicto iuxta numerum prouinciarum eorundem Philistinorum, quinque mures aureos facerent, quos darent Deo Israel sicque super plaustrum nouum, eandem arcam remitterent, inde futurum, vt ab eis diuina, plaga desincret, ex quo effectum, vt mures postea, maximo in honore habuerint quidam Iudei, & eos coluerint. Ira cum Philastrio, Prateolus, & nos cum isto, nec plura addamus.
- 96 Thophesitarum item sectæ, Vnde denominatio? Vnde origo? sic dicit Thophesitæ ab arca, quam vocabant Thopher, & fuerunt quidam apud Iudeos idololatriæ, qui eam aliquis Idoli nomine in Valle Siionum Ex collocare solebant, ac super ipsam filios suos, & filias demonijs sacrificabant. Talem Idololatriam dicit Iudei didicisse videntur ab Assyrijs, qui
- 97 similia faciebant. Propterea illis Dominus comminatur ruinam per Esaiam cap. 30. sic, à facie, inquit Dominus, pascetbit Assur virga percussus, & erit transitus virga fundatus quam requiescere faceret Dominus super eum in tympanis, & circharis, & in bellis præcipuis expugnabit eos. Preparata est enim ab heri Thophet à Rege præparata profunda, & dilatata,
- 98 &c. Sed terribilior comminatio ruinæ contra dictos Iudeos Idololatrias à Domino per Hieremiam cap. 7. sic: Hæc est gens, quæ non audit vocem Domini Dei sui &c. ac infra, Ideo ecce dies venient dicit Dominus, & non diceret amplius Thophet & vallibus filij Ermon, sed vallibus interfectionis, & sepeliantur in Thophet

phet, eo quod non sit locus, & erit morticinium populi huius in cibos volutibus Cæli, & bellis terræ, & non erit qui abigat. Et quiescere faciam in Urbibus Iuda de plateis Hierusalem, vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, in desolatione enim erit terra] hæcenus Hieremias, vide Patreol. lib. 18. verb. Tophetica.

97 Restat sola Secta Troglodytarum, qui secundum Philastrium lib. de Hæres. apud Iudæos in abditis speluncis, vel locis ineultis habitantes Idola adorabant cum execrandis abominationibus, atque intet hos Idololatrias, erant etiam Sacerdotes Templi; vt habetur Ezech. 8. ¶ Introduxit me, inquit, Domini ad ostium, atque vidi, & ecce foramen vnum in pariete, & dixit ad me; filii hominis fode parietem, & cū fodissem parietem, aperuit ostium vnum, & dixit ad me, ingredere, & vide abominationes pessimas, quas ipse faciunt hic, & ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & vniuersa Idola domus Israel depicta in pariete, in circuitu per totum, & septuaginta viri de senioribus Israel, & lezonias filius Sapham stabat in medio eorum litium ante picturas, & vnusquisq; habebat thuribulum in manu sua, & vapor nebulæ de thure

98 confurgebat. Et dixit ad me, certe vides filii hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris vnusquisq; in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim non videbit Dominus nos, dereliquit Dominus terram, &c. ergo & ego faciam in furore, non parces oculus meus, nec miserebor, & cum clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos:] hæc Ezechiel, quibus Prateolus Sectam Tragoditarum satis oportune declarat, nec plura addenda.

99 En qualiter in Populo Iudaico vndecim Sectæ abominandæ Idololatriæ extiterit, & circa eam in communi vnum verbum adiungo eū Saliano in Epit. Annal. veter. Testamenti, qui ad annum 2622. Mundi perdoctæ ostendit quomodo Idololatria in tres Tribus, nempe Leui, Ephraim, & Dan fuerit inuenta, & aucta per Misham quædam de tribu Ephraim filium Garsæ, Iudic. 17. duraueritque per annos 377. & sublata post per operam Sacerdotis Prophetæ Samuelis, vt habetur in lib. 1. Reg. cap. 7.

Quenam alia hæresum Secta apud Iudæos, qui uam errores contra Fidem, vsque ad Aduentum Messia, & post?

REGVLA CCXII.

100 PRæter dictas Idololatriæ Sectas fuerunt alix plures; præcipue septem apud Iudæos diuersarum hæresum, videlicet Sectæ Essæorum, Hemerobaptistarum, Masbatharum, Scribarum, Pharisæorum, Saducæorum, & Samaritanorum; quarum vnaquæque illico expenditur, vt diuersimode contra Fidem Diuinam prodcederet. Externitatem item alij errores contra eandem fidem apud illos, maxime in corrumppendo Sacras Scripturas; ac in primis ea loca,

102 quæ agunt de Messia Aduentu: Circa quem potissimum ipsorum error semper exitit, & adhuc durat, atque ad finem vsque Mundi durabit.

103 CONCORS est omnium Scriptorum sententia inter Iudæos varias olim viguisse Sectas multarum hæresum cõtra Fidem, & Religionem à Deo acceptam. Ita docent S. Epiphanius lib. 1. to. 1. contra hæreses ab hæresi 11. Sanctus Clemens Papa lib. 6. constitit Apostolicæ, cap. 6. Eusebius lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 21. & alij. Ac manifeste deducitur ex cap. 104. 5. Actum Apostoli. Dissensio aliqua tamen, circa numerum eorum, Nam Prateolus in suo Elêcho Alphabetico verb. Hemerobaptistæ, fol. 7. septem obiter euumerat, & inter eas reponit Sectam Galilæorum; cuius polica suo loco in litera G, nec alibi vlla ratione meminit; de ea expresse fit mentio in dict. cap. 5. Act. Apost. & inueni apud nostrum Iacobum Tyrium, fuisse Sectam Galilæorum negantium dandum a Iudæis tributum Cæsari; sed hoc non videtur error contra Fidem. Vnde pro complendo septenario numero, loco ipsius apposui in Regula Sectam Scribarum, quæ sæpius in Euangelio legitur, præcipue Matth. 5. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, non intrabitis, &c.

106 Hanc Scribarum Sectam (iam ab ipsa incipiat declaratio vniuersæ breuissime à nobis exhibenda) vt distinctam ab alijs proponit, & declarat D. Damascenus, lib. de Hæresibus per sequentia verba: [Scribæ, inquit, qui iisdem legis periti erant, & eorum, quæ à Maioribus tradita acceperant, interpretes, ea quæ sponte profitebantur, non quod ex ipsis legibus emanauerant, sed quod legum sibi, & cultum, & iustitiam vëdicabant.] Hæcenus Damascenus 107 de Secta Scribarum. Circa quos noster Ioannes Maldonat. in cap. 3. Matth. hoc acute obseruat, quotiescunque simul nominantur in Euangelio, Scribæ Pharisæis anteponi, fortasse, quod essent antiquiores, & Diuini institutionis, & Pharisæi humano iustitio introduci 108 si fuerint. Verum illi non attenda Diuinam Institutionem, ad nimiam superstitionem decenerant, vt eum Damasceno dictum de hac, & de alijs sequentibus Iudæorum Sectis legendus Baronius in appar. 2. num. 8. vsque ad 15.

109 PRæterea, quid de reliquis Sectis Pharisæorum? isti sic appellati à voce Phares, quæ congregatos significat. Nam vti doctiores reliquis super legem Moysis, humanis quibusdam constitutionibus utebantur; quibus à reliquo populo segregati erant. Certo tempore continentiam, ac virginitatem terminabant. Interim, talis pudicitia in amictu insignia aliqua gestantes: bis in hebdomada ieiunio se affligebant, expiationes vrceorum, & mensuram poculorum; decimas item, sicut Scribæ, ac primos fructus, precumque perpetuatem approbant. Quamquam in his, & alijs Hypocritis fuso vaide lucerent obuoluti, vti eos Matth. 23. Christus Dominus graphicè depingit, & ob eam acriter repro-

- prehendit, Itē Astrologorū nonnullorū de hoc
o scopo errorem fatumque dabaneur. Inter ip-
sos tamen Pharisios doctrina legis Moisaice,
paulo sanior, & rectior fuit, quam inter Essaios,
& Seduceros: de quibus statim dicitur: hęc a no-
bis proposita pro declaranda sufficiēter Pha-
risiorum Secta, desumpta tum ex D. Damasceno
citato tū Prateolo lib. 14 apud quos plura.
- 11 De Secta Essienorum, seu Essenorū (hor etiā
secundo modo à D. Damasceno, & à Philastrio
vocantur;) Ex professo trarēt Iosephus lib. de
antiquitatibus Iudeorū, sicut & de alijs duab.
sectis Pharisiorum, & Seduciorum: eodē enim
tempore istę tres exortę sunt sub Ioanne Aya-
no Simonis filio, ante natum Christum 105. an.
Cum iam ob tyrannidem, & bella Antiochi la-
cerati, & diuelli capisset Principatus, & Sacer-
dotiū apud Iudeos, vt ait Prateolos lib. 5. Essęi
idē sūt operarij, sūt dīcti à verbis Aīa, quod
operari significat, teste eodē Prateolo, qui
eorum vitā, & mores, ac errores cum Philastrio
egregie describit per sequentia verba. Esseni,
inquit, sunt, qui monachorum vitam exerceēt,
escas deliciasq. nec in sumētes, nec studiū in ve-
stimentis gerentes, nec possidentes aliquid: ile-
ctioni autē, & bonis operibus insistentēs, in locis
separatis habitantes. Christum autem Domi-
num Dei filium non expectant, nec in lege, aut
prophetis eum Dominum agnoscūt annuncian-
tes, sed vt propheta aut iustum hominem solū
credentes prestolantur. Hęc ille, ex quibus cla-
te innoteſcit quicquid hęc spectat.
- 12 Nunc explicanda sequitur. Saduceorum,
Secta, quę licet quoad tempus originis, duo-
bus precedentibus æqualis sit, vt dictū, quoad
errores tamen vtramq. valde superat. Nam,
nullam vitā à morte sperare, & consequen-
ter nullam resurrectionem mortuorum futurā
tenuerunt, iuxta: Illud Matth. 23. In illo die
acceſſerunt ad illum Saducei, qui dicunt non
esse resurrectionem etc. nec spiritum, nec An-
gelum esse, neque futurum Iudiciū à lege, at-
que prophetis propositum cōceſſerunt, sed vi-
uendū solum secundū carnem predicarunt.
Epicureamque dementia potius, quam diuī-
nis legis iura amplexati sunt: Scitpeuram pro
libito voluntatis, & Iudicio rationis humanę
interpretantes. Vnde facta vicia eorum, nullo
modo quadrabant nomini. Circa Saducę, idē
quod iustissimi valeant, teste D. Damasceno, d.
lib. de hæresibus, sic dicti à Zadith, quod uo-
men significat iustum vel sanctum, vt tradit Pra-
teolus, lib. 17. ex quo, & ex citato Damasceno hęc
desumpta pro declaratione sufficiēti sectę Sa-
duceorum.
- 13 Hemerobaptistarū secta exprimitur à Pra-
teolo lib. 8. his paucis verbis. Hemerobaptiste,
inquit, apud Iudeos heretici fuerunt, qui, & se
& sua vestimenta, quotidie abluiebant, quę ma-
dmodū auctor est Crinitius; vnde & nomē He-
merobaptistarum arceperunt, sentiebāt enim
alter non posse viuere hominem, nisi singulis
diebus in aqua mergetetur in aqua abluta-
tur, sanctificetur ab omni culpa. De quibus, te-
ste Niceph. lib. 4. c. 7. Eccl. hist. scribit Hecſip.
alijsq. Iudeorum hæresibus.] Hęc Prateolus de
Hemerobaptistis, circa quos vide Damascenū

- multo breuius eorum Sectam expriment om.
106 Quid iam de Secta Samaritanorum? sic vo-
cati à Samario eorum Rege, vel secundum
alios teste Prateolo, à Samareo filio Canan,
filij Cam qui, vt habetur Genesis, 19. veran-
da, patris dormientis detecta aspiciens ac
inde illum ludibrio habens, ab eo maledictus
117 fuit. Samaritanorum errores adducit Phila-
stius lib. de hæresibus, nempe Christum Do-
minum Dei filium in Scripturis Sacris ante
nunciātū nō admiserunt, ex Pentateuco Mo-
sis quatuor tantum libri, qui lex vocantur, ab
eis recepti fuerunt. Item resurrectionem mor-
tuorum negarunt, eonsequenter futurum iudi-
cium; animam autem hominis non esse immor-
talem, anſi sunt affirmate, existimantes solum
in corpore esse viuendum, & quod dictum de
resurrectione futura, in procreatione, & geni-
tura filiorum, quę quotidie in hoc seculo fit,
tantum exquiri credentes. Circa istos Samari-
tanorum errores legendus etiā D. Damascē-
nus, vbi supra veri. Samaritanorum hæresis.
Deniq. fuit error Samaritanorum circa locum
118 vbi esset adorandus Deus, cuius fit mentio à
Samaritana illa euāgelista Ioan. 4. Nam Deut.
32. iniunctum fuit Iudeis, vt adoratio fieret
in tempo Hierosolymitano, & contra hoc coa-
tendebant Samaritani esse adorādū in tēplo
sui Gazolitho. Verū vt ex Eusebio, & ex Iose-
pho lib. 13. c. 6. refert Salianus ad annum mundi
3906. Alexandrię coram Rege olim negotium
discussum ab vtriq. & decūm fuit in fauorem
Templi Hierosolymitani.
- 119 De Secta tandem Masorbæorum vna ex se-
ptem assignatis à Prateolo, & à nobis in Regu-
la expressis, restabat dicendum; sed cum Secta
ista, quod vt ingenuę fatear post eius ibi expre-
ssionem aduertit, ad annum Domini 55. iam pu-
blicato Euangelio emerſerit, & auctor eius fue-
rit Christia nus eap. sequenti de ea opportuni-
120 agetur. Nunc loco eius indicando obiter
Secta Herodianorum, quę certo ante mortem
saltem Christi Domini prodij, vt patet ex il-
lo Matth. 12. Et miterent ei discipulos suos cis
Herodiani, vbi copiose disputat quinam fue-
rint isti Herodiani, dotissimus Ioannes Maldo-
natus, ac refutatis varijs opinionibus, proba-
bile iudicat, fuisse Aulicam Sectam eorum, qui
Herodi Regi adulabantur, & addidit minui po-
rabilitatem, ex eo quod nullum veterem, &
121 grāuē habeat Auctorem. Sed quem tantus
hic vit inuenire non potuit, ego tantillas fac-
ile inueni, neupē S. Ioan. Damascenū Ancto-
rem antiquissimum, & grauiſſimum lib. de hæ-
resibus verſ. Herodiani omni, sequentia verba di-
centem. Herodiani, inquit, omni ex parte Iudej
erant, Herodem autem vt Christum approba-
bant, eumque Christi & honore efficiebant, &
appellabāt nomine.] Hęc Damascenus, nec quic-
quam circa hanc Sectam addendum occenit.
- 122 Fuit etiā Secta Nazarenorū, qui alio no-
mine dicti sunt Minei, de quibus Hieronymus
scribens ad Augustinum vsq. hodie, inquit, prę
totas Iristis Synagogas inter Iudeos, & hæresis
Mincornū, & à Pharisęis vsq. dam natus quos
vulgo Nazareos nuncupant, qui credunt fi-
liū Dei natū de Maria Virgine, & cūdicunt esse

qui sub Põntio Pilato passus est, & resurrexit, in quem & nos credimus, sed dum volunt Iudæi esse, & Christiani, nec Iudæi sunt, nec Christiani.] Hæc Hieronym. Opusc. 89. Vide plura apud Baron. anno 74. pag. 400. Alexander Diu. Damascenus lib. de hæresibus verbo Nazareni.

123 Aliam Sectam Hærenicorum, cuius quod inuenire potuerim, nec Præteol. nec alius Scriptorem meminit; asserit. D. Damascenus ibidem breuissime in huc modum. Hosiinij autem inquit, dicuntur durissimi in omni bus, ita legi obtemperabant, vt quædam eorum quæ post legem scripta sunt, probarent; reijceret autem plerosque Prophetas. Ita ille de Hosiinij, nec dubium, quin illi fuerint Iudæi.

124 Præter explicatas hæresim Sectas certissimam & vniuersalem inter Iudæos, & vigere adhuc vniuersaliter varios errores contra fidem quos ad tria capita breuiter reducit Eymericus 1. part. direct. quæst. 22. nimirum primo quinque libros Moïsis, Regum, ac Prophetarum admittere, totum Testamentum nouum rejiciunt, admissa circumcissione, baptismum, & alia Ecclesiæ Sacramenta, vno excepto matrimonio, despiciunt; fidei articulos, præter Mundi creationem, omnino abnegant.

125 Secundo. Cū detestabili blasphemiam Christum Dominum esse, & fuisse purum hominem & prophetam, deceptorem mendaciter asserunt eundem Christum, seu Messiam in lege promissum iam venisse nequam credentes, adhuc venturum pertinaciter affirmant, & asse-

126 rant. Tercio per legem tantum veterem, supposita eius obseruatione, se iustificari, & saluari putant, cum tamen attempta insalubris veritate fidei Catholicæ, non sit aliud nomen sub Cælo datum hominibus, nisi nom. d. Domini nostri Iesæ Christi, in quo oportet nos saluos fieri, vt testatur S. Apollolus Petrus Act. Apost. cap. 4.

127 Vnde ex prædictis erroribus potissimus est, quo pertinaciter negant venisse Messiam, seu Messiatorem in lege, & Scripturis Sacris promissum Christum Dominum. & adhuc venturum sperant, atque conuictis Iudæis circa hunc

errorem reliqui facillime corruunt, & circa ipsos illi conuicti manent, vt iam alibi ostendimus. Propterea ipsi ne conuincantur de aduersu Messie, per Scripturas Sacras, vel eas negat vbi de hoc agitur, vel corrumpunt vt patet ex Testimonio S. Petri, qui loquens de contentis in Epistolis D. Pauli, citat per sequentia verba.

128 In quibus sunt quedam difficulta intellectu quæ indocti, & instabiles deprauant, eam generalitate addēs, sicut & ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem 2. Petr. 3. quæ peculiariter de hæreticis Iudæis intelligi possunt. Quandoquidem sacri scriptores de quibuscunque defendebant suos errores contra fidem per Scripturas Sacras deprauatas interpretantur, vt August. in ps. 77. D. Cyprianus de Vnit. Ecc. D. I. tenax lib. 7. c. 1. Tertull. de præsc. c. 17. & Euseb. lib. 2. hist. c. 17. cuius ibi verba circa re præposita valde quadrant dictis Iudæis Insideli bus, Sacras, inquit, audacter deprauant Scripturas veteris fidei Canonem abrogant, Christum ignorant, nequid sacra, & diuine litteræ de illo dicant, conquiescent. Ita ille.

129 Pro Coronide tandem huius, & præcedētis regule, & pro confirmanda doctrina de scripturæ deprauatione a Iudæis facta eius verbis cum. Peuna Comm. 47. super dict. q. 2. Commēt. 47. super addit. q. 22. Commet. 47. (sur per addit. q. 22. Commet. 47. referamus, Audētes, qui Iudæorum errores recensent, & confutāt, ex antiquis frequenter Hieronymus, August. & reliqui Patres, cū se offert occasio in exponendis Sacris litteris, quas ipsorum Rabbini, ne de Christo, qui iam venit, loqui videantur, contorquerēt, & deprauāt, & sūdorus Episcopus Hispanensis, Cyprianus duobus libris contra Iudæos, Tertullianus in lib. aduersus Iudæos, Athanasius in lib. de incarnatione Verbi, Chrysostomus in Oracione aduersus Iudæos, Paulus Borgenfis in Scrutinio Scripturarum, Protheus in lib. inscript. Victoria contra Iudæos, Rabbi Samuel de Aduetu Messie. Silianus, Pommertius aduersus Iudæos; Petrus Bles Archidiaconus Barhoniensis contra Iudæos; Guido Carmelita in lib. de Hæres. Iudæorum; Arnaldus Albert. super rubrica de hæret. lib. 6.

C A P V T Q V I N T V M.

De Sectis, & erroribus hæreticorum, seu hæresiarum contra fidem Catholicam, qui a Christi Domini Natiuitate toto primo seculo emerferunt.

P R O O E M I O L V M.

HACTENVS præcedenti capite tum genericè, tum specificè de Sectis eorum Infidelium qui extra Ecclesiam in Gentilismo, vel Iudaismo existentes suis eam erroribus, & infidelitatibus impugnant: iam gradum faciamus hoc, & sequentibus capitibus ad sectas illorum, qui cum essent intra ipsam suscepto baptismo, & fide catholica imbuti, terga ei vertentes per hæreticam prauitatem, eisdem se hostes intensissimos præbuerūt, & vineam Christi Domini quouis tempore demoliri conati sunt. Propterea in Scriptura Sacra 1. Ioan. 1. merito vocantur Antichristi. Nunc inquit D. Ioannes, Antichristi multi facti sunt, vbi vt ait Benedictus Iustinianus vir eruditissimus cum allusione ad vim nominis illius Antichristi in fine seculorum venturi, nulli dubium per hos Antichristos intelligantur hæretici, de quibus subiungit idem D. Ioannes, ex nobis prodierunt, sed non erāt ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent vtiq; nobiscum, sed vt manifesti sunt, quoniam non sunt omnes ex nobis.] quæ verba ad propositū sic interpretatur D. Augustinus, omnes inquit hæretici omnes Schismatici ex nobis exierūt, id est ex Ecclesia exierunt, sed non exierunt, si ex nobis essent, antequam exirent ergo non erant ex nobis, multi intus sunt, non exierunt, & tamen Antichristi sunt. Hæc D. Augustinus quibus vniuersaliter comprehendit in communi quoscunque hæreticos tam occultos, quam publicos, seu declaratos tales. Nam istos peculiariter per secula 17. trāsacta totidem seculis capitibus exprimere intendimus, in præsentī de ijs, qui sub primo seculo prodierunt,

Quis primus in lege Evangelica hæreticus? Quanam Secta hæreticorum prima post mortem Christi Domini.

REGULA CCXIII.

Certum est, quod ex omnibus Christianis seu hominibus baptizatis primus hæreticus, seu apostata à fide, & à lege Evangelica adhuc viuentem Christo Domino, extitit Iudas Iscariotes, qui viâ alijs hæreticis præcipue Christianis ad varios errores aperuit, vt statim indicabitur. Post mortem vero Saluatoris, prima ante alias emerfit Secta Simoniacarum, Auctore eius Simone Magice discipulæ peritissimo, qui eum baptisum à Philippo Diacono suscepisset, & ab eo, ac Apostolis Petro, & Ioanne Religionem Christianam fuisse edoctus, prolapsus est in multas hæreses, quæ illico sigillatim expèdètur

Ex ep. S. Ath. Patriar. Alexand. & S. Alexan. successoris eius ad Epizos, quæ extat l. 1. histor. tripart. cap. 15. atq; ex doctrina D. Hieron. in cap. 6. Matth. manifeste patet id quod diximus de Iuda Iscariote, fuisse scil. primû Apostatam, primûq; Christianorum hæreticû assertorẽ Prateolus lib. 9. verbo Iudas Iscariotes, cui tres præcipue hæreses tribuuntur.

I. Quod nõ crediderit realẽ in Eucharistia Christi Dñi præsentia, fueritq; vnus ex illis, qui auditis eius verbis, Caro mea vere est cibus, &c. scandalizati sunt, & dixerûnt, durus est hic sermo, & quis potest eũ audire? Io. 6. atq; Iudam cõspicasse cû alijs ad oppugnandâ Eucharisticâ veritatẽ. Docent præ alijs S. Ioan. Christ. ho. 46. & D. August. tract. 17. vterq; in c. 6. Ioan. vbi de Iuda peculiariter dicitur. Sunt quidã ex vobis, qui nõ credût, sciebat enim ab initio Iesus, qui essent nõ credentes, & quis traditurus esset eũ. Circa idẽ autẽ hæresim, habuit Iudas sequaces, nõ solû Caluinistã, vt bene ostendit Gualterius Sec. 1. e. 1. pag. 20. sed reliquas etiã fere omnes hæreticorû Sectas, quæ hæc nostrâ, & superiori ætate extiterûnt in impugnandâ S. Scrip. & missa, & realitate Eucharistica omnino concordet, sed de hoc alibi plura.

II. Quod ipse Iudas Iscariotes secundû D. Hieron. c. 26. Matth. Christi Domini miracula magicis artibus, seu Demonis cooperatione tribueret, & cõsequenter eius omnipotentia, ac Diuinitatẽ negaret. A quo errore nõ longe absunt Calvinistæ, qui teste codẽ Gualterio, miracula virtute Christi singulis prope diebus in gratiâ Ecclesiæ Cath. Rom. & in bonû fidelium pagata illusiones potius Satana, quã vera opera diuinæ esse blasphemio eũ affirmant.

III. Quod Mariam Magdalenâ idẽ Iudas damnauit ob factû vngẽdi pedes Iesu pretiosissimo vnguentõ, leuandæ pauperi inuolũ suâ vt oculatetur auaritiâ exercendõ cupiditatẽ. In quo pari modo vestigia eius sequuntur Caluini discipuli valibus Sacris, pretiosissq; ornatisq; tẽpla spoliatis sub pretextu scitẽ voluntatis sustentandi egenos, vt idẽ Gualterius ostendit. Quod similiter præstat in omnibus fere sequẽtibus semper

Tom. II.

conferendo errores antiquos eum nouissimis: Nos vero ne nimis prolixi simus, idem quãdoque tantum efficiemus.

13. Dux hic hæreticorû Sectarũ obiter indicandæ, quãdoquidẽ ex Iuda Iscariote, & ex factis eius denominationẽ, & occasionẽ emergenti fumpserûnt. Altera antiqua Iudaistarũ, vt vocat Prat. l. 9. verb. Iudas Iscariotes, eius imminit Philast, & fuit illorũ, qui tuebãtur Iudæ in vditione, & traditione Christi Domini bonû opus effecisse; cum inde tot bona nobis emanarint; nihilominus respectu ipsius patet fuisse opus pessimum, ac sceleratissimû. Altera Secta recẽs Iscariotarũ nostrẽ tẽpestatis, vt ait Prateolus ibid. ex Staphylo lib. de Luteranor. inter se cõcordia. Vbi per sequentiã verba, Iscariotissũ, inquit, sũt, qui negat à Iuda Iscariote verû Corpus Domini acceptû in Cœna Domini. Ita scribit Meneldius in libel. ab hac quæst. inscripto, & Caluinus in sua vlt. admonitione cõtra Vvesphalum, & alibi hæc Staphylus, & Prateolus ex eo loc. cit. nec addendum quidquam occurrit.

15. Quid de Simone Mago, & de Secta discipulorũ eius, hic etiã ante supponẽ baptisimũ multis erroribus cõtra fidẽ Diuinã implicitus extitit, adeoq; in regione Samariæ, vbi natus fuerat, arte magiẽ demoniacã inter suos cõterea neos excelluit, vt aucter affirmare se esse virtutem quãdã magnã super omnes virtutes cõstitutã; quod omnes Samaritani, vt prorsus verũ credẽbãt, ac discubãt; vt habetur in Actis Apostolorũ, c. 8. Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna, atq; successu tẽporis dicta Samaritanorũ in eũ credulitas in tantũ creuit, vt ipsi nõ solû veluti patrẽ, sed etiã veluti Numẽ Diuinũ cõluerint, ac eiusdẽ formatû Simulacrũ cû hac inscriptione: Simoni Deo Sãcto, venerati sint. Ita Prateolus ex Eusebio, lib. 2. Ecclesiast. histor.

16. Verû sceleratissimas hic homo, & diabolus post fundatã Ecclesiã Catholicam primogenitus, vt vocat e. S. Ignatius ad Tralleos, quanam quasi mente baptisimũ suscipere à Philippo Diacono in Samaria Euangelizãte, & per eum, ac per SS. Apostolos Petrũ, & Ioanẽ in Mysterijs Fidei instrui voluit. Nam vt inbaratrum pluriũ, & maiorũ errorũ prolabereturq; crudelius ipsam Ecclesiã impugnaret, & reuere prolapsus est, ac perpetuo impugnauit tũ per se ipsum, tam per suã Sectã sequaces Simonicos, vel Simoniacos, vt eos vocat D. Damasc. lib. de hæresibus vers.

17. Verû sceleratissimas hic homo, & diabolus post fundatã Ecclesiã Catholicam primogenitus, vt vocat e. S. Ignatius ad Tralleos, quanam quasi mente baptisimũ suscipere à Philippo Diacono in Samaria Euangelizãte, & per eum, ac per SS. Apostolos Petrũ, & Ioanẽ in Mysterijs Fidei instrui voluit. Nam vt inbaratrum pluriũ, & maiorũ errorũ prolabereturq; crudelius ipsam Ecclesiã impugnaret, & reuere prolapsus est, ac perpetuo impugnauit tũ per se ipsum, tam per suã Sectã sequaces Simonicos, vel Simoniacos, vt eos vocat D. Damasc. lib. de hæresibus vers.

18. Simoniani à Simone, &c. Nam vt Niceph. l. 3. Iulio. Eccles. e. 6. assert. Prateol. l. 1. 7. verb. Simoniaci tam ipse Simon, quæ eius discipuli fide in susceptione baptisimũ procedebãt, ac verbotenus professionẽ, & Fidẽ in Christũ simulabãt, paulo post tamẽ perficacra frõte cõtra ipsũ præcipue hæreses perniciosissimas. abudẽ seminauẽt. Primo, dicebat Simon Chr. Dñi Dominũ nõ venisse, nec à Iudæis male fuisse passimõ se ipsũ Christũ esse assertẽ, nomẽ eius sibi vëdicabat, vt ait hoc. e. D. Damasc. & D. Hieron. contra Lucifèrianos sic. Simon Magnus, inquit, & Menãder, & discipulus eius se Dei assertuere virtutes.

19. Ex hoc Menãdro ortũ duxit Secta Menãdrianorum, de qua in hoc verbo Damascenus, Ipsi autem in omnibus cum dicto Simone, & Si-

D 2 mo-

- moniaci concordant, vno excepto, nempe Menandrum maiorem esse Simone, & midum ad dandam salutem hominibus; ita ex Epiphani. hæres. 12. Gualterius secul. 1. c. 7. pag. 22.
- 21 Secundo. Concubitus passim sine defectu corporum, docebat Simon, quibus verbis talem eius errorem exprimit D. Damascenus & videtur etiam loqui de concubitu sodomitico, salutem de usu naturali seminariæ, vt loquuntur in specie Prateolus & alij. Intelligi debet quod tenuerint Simoniaci esse licitum promiscue, & absque peccato posse vnumquemque cum quacumque voluerit, copulam habere.
- 22 Tercio. Vniuersum hunc Mundum ab Angelis fuisse factum, Angelos vero factos à quibusdam sensibus de Cælo prædictis, eoq. genus humanum fecisse, teste Prateolo citato, defendebant Simoniaci cum suo Mag. Simone.
- 23 Quarto. Simoniaci carnis resurrectionem futuram nequaquam concedebant, & consequenter, nec futurum iudicium, vt iam de alijs Infidelibus cum eisdem D. Damasceno, & Prateolo adduximus.
- 24 Quinto. Virgente persecutione posse Christianum à fide suscepta licite resilire, quod tenerent Simoniaci ex Origene lib. 6. contra Celsum, assert. Cardin. Baronius ad an. 67. à Natiuitate Domini.
- 25 Sexto. Ex Epiphani. hæres. 21. hunc Simonis Magi errorem quod præterebat ipse Spiritum Sanctum sibi in suis erroneis doctrinis assistentem, comparatque cum alio errore Caluini de simili Spiritus Sancti assistentia; assignans autem inter ipsos hanc differentiam, quod Caluinus, eiusque sectam non alium admittat Spiritum Sanctum, nisi proprium, eorumq. spiritum, ac iudicium, vt alibi dicemus.
- 26 Simon vero nomine Spiritus Sancti intelligat Concubinam suam vocatam Helenam, secundum Epiphanium citatum, quam adeo admauit, & coluit, vt eius simulacrum pro illo Mincæ discipulis suis adorandum proposuerit, sicut pro illo Iouis proposuerat, vt testatur ibidem.
- 27 D. Damascenus. Addens, quod Simon se Samaritanorum patrem, & Iudeorum Christum prædicaret. Quin etiam ipse Simon se esse Patrē, & Filium, & Spiritum Sanctum dicebat, vt ex Epiphani. hæres. 21. assert. Baron. ad annum 33. num. 29.
- 28 Septimo. Dux illē hereses inter se vt plurimū connexæ, quod homo careat libero arbitrio, & quod super solam gratiam, absque vllis bonis operibus acquirat salutem, tribuuntur Simoni Magi, & sequacibus eius ab Irenæo lib. 1. c. 10. & à Clemente VIII. recogniti, & refert ibidem Gualterius comparas, eos suo more, cum complicitibus omnino Caluini à qua comparatione tam assidue nos merito abstinemus.
- 29 Octauo. Omittis alijs Hæresibus, si plures forte sūt propriæ Simonis Magi, sectæque eius, haud enim circa numerum ipsorum concordat Scripturæ; cum alij decem, alij octo adducant, Damascenus tantum sex; & mirum valde non meminerit ipse illius hæresis, quæ sūt propriissima eiusdem Simonis; hincq. peculiariter eius sequaces Simoniaci nominantur; quod scilicet

tenuerit res sacras esse venales, atq. spiritaliter Dei dona pecunia cōparari quam heresim illi S. Petrus Apostolus maxime exprobarat; ipsamq. acriter reprehendit, ad penitentiam 30 exhortat. Act. 8. Quia reprehensione, et exhortatione nequaquam emendatus; imo superbius, & præsumpsit Magi Dæmoniaci magis intumuit; ac eis cum volare tentasset, orante Sancto Petro, ex aere in terram corruit, & percussus ab Angelo interijt, vt assertunt Phylastrius lib. de hæresibus, & D. Aug. serm. de sanctis, ac epist. 86. de ieiunio circa res dictas Simonis Magi, legēdus præcipue Baron. ab an. 33. vsq. ad 48. quicūq. sequenti regū commodius ostendimus iurum fuisse regimū hæresiarum.

Sed hæresiarum quam alia statim initio prædicatū: Evangelice contra patem Catholicam exorta.

R B G V L A C C X I V.

31 **V**alde celebres fuerunt illi septem hæresiarum, qui initio prædicationis Euangelicæ exordio, simul se se prædeunt, Ecclesiam nostram quasi in cunabulis adhuc existerem suis hæresum sectis acriter impugnantur, Nimirum præter Simonem Magum, & Menandrum supra iam expressos, Thebutes, a quo Thebutianorum, Cleobius, a quo Cleobianorum, Dositheus, a quo Dositheonorum, Gorthæus, a quo Gorthæonorum, & Masbotheus a quo Masbotheonorum sectæ originem duxerunt.

- 32 **P**ro contentis in hac regula melius capiendis, & pro dubijs circa ipsa excedendis facilius, & brevius decidendis, præmittenda doctrina Hegesippi, quam assert Nicéphorus lib. 4. hist. Eccl. c. 7. per sequentia verba, meminit, inquit, Hegesippus Initiatorum Herculum quarundam. Ita inquit: Postea quam Iacobus iustus est Martyrio defunctus, sicuti & Dominus idem ob verbum in locum eius patris eius Cleopha filius Simon est susceptus, quem omnes Domini fratres patruelem secūdum esse retulerūt.
- 34 Primus cum deprauare cepit, quod in petitione Episcopatus repulsā tulisset Thebutes vnus de septē hereticis plebeis, vnde Cleobiani, & Dositheus, vnde Dositheus, & Gorthæus, vnde Gorthæani, & Masbotheus, vnde Masbotheani; hæc Hegesippus, addēs ex istis alijs postea sectas promanasse, vt infra in 2. Seculo videbimus.
- 35 Nunc circa tradita ab Hegesippo, & ex eo à Nicéphoro triplex dubium resoluendum. Primum circa id, quod assertunt Thebutes, scilicet ante quosvis alios à primordio Ecclesiæ, post Christi Domini mortē hereticā prauitatis fuisse amplexū ob repulsam ab eo laici in petitione ambitiosa Episcopatus, hoc idē tenet, ac sepius repetit Præteolus in suo Elencho alphabetico, nominans ipsum primo loco, dum refert simul omnes alios, vt verb. Cleobiani, verb. Dositheus, & verb. Masbotheus, ac in eius indice per centurias digesto primum locum Thebutes occupat ad annum Christi Domini 40.

26 Nihilominus non recedendum ab eo quod diximus regula precedenti, Simonem Magum fuisse omnium primum haresiarcham. Tradit cum Euseb. lib. 2. Ecclesiast. histor. idem Prateolus, aut se corrigens, aut sibi contradicens lib. 17. verb. Simoniaci ibi: [Ab hoc itaque, inquit, teste Eusebio, caput totius prauitatis, & omnis haresis principium cepit, & idque sub dominio Neroui, & Petro Apostolorum circa annum Domini 55.] Hæc ille. Sed dum ad hunc annum 55. refert, magis suam contradictionem, quam correctionem indicat; quandoquidem ab eo in dicto indice ad annum Domini 40. Thebentem repositum vidimus. Verum multo prius esse reponendum Simonem Magum; nempe ad ann. Dom. 35. ac primū omnium haresiarcham existisse principemque, & auctorem, cunctorum hareticorum ex D. Epiphonio hær. 21. & ex alijs erudite ostendit Card. Baronius dicto ann. 35. num. 23. & 24. sed clarius percipies ex proprijs illius verbis.

27 [Ac denique, inquit, quod super Simonem Petrum à Christo [vt dictum est] Ecclesiam edificatam vidisset, ac firmiter stabilitam, idem humani generis hostis ipse suo noluit caruisse Simone, super quem impietatis omnis fundamenta iacta consurgerent. Hic enim hareticorum omnium princeps, & auctor habetur, ex quo sunt ceteræ hæreres propagatæ. Nam & huiusmodi Patriarchæ gloriari autem possunt. Nouatores, quem suorum dogmatum cognoscent Auctorem. Simonis quippe prima vox fuit per gratiam tantum saluari homines, & nõ secundum opera iusta, & liberos esse sibi credentes; vt quæ velint, possint agere.] Hæc Baronius, apud quem plura innenies.

28 Dixi initio nostræ Regulæ esse valde celebres prædictos septem haresiarchas ob eam rationem, quod conspirauerunt contra Ecclesiam, vt dictum ex Hegesippo ad auferendum ei primam Fidei integritatem, & quasi Virginitatis florem; propterea simul coniunguntur à doctores; Et quædò agitur de quouis eorum, peculiariter nominantur, & alij cum Secta vniuersique, vt videre est apud Prateolum, & apud Hegesippum adductum.

29 Dubium tamen insurgit quot, & quanam sint isti haresiarchæ? Nam huiusmodi auctores citati, qui affirmant esse septem, postea in factio ipso sex tantum cum manifesta contradictione exprimunt, nempe Simonem, Thebentem, Cleobium, Docitheum, Gorthæum, & Masbothæum, atque in declaratione vniuersique istorum, dicitur de eo, quod sit vnus ex septem primis haresiarchis, & quinque solæ ei adiunguntur, vt patet ex doctrina tradita Hegesippi, & ex Prateol. verb. Masboth verb. Gorthæus, & in alijs verbis similiter; neque innotis auctorem, qui simul cum alijs mihi septimum haresiarcham exprimat. Miror equidem, quod ex recentioribus, noster Gualterius vir eruditissimus circa talem defectum, aut conseruaret nihil lucis mihi porrigat. Imo etiam ipse hic videatur impingere, cum post declaratum Simonem Magum, de Thebate se dicat: Thebutes vnus ex septem primis hareticis, qui, vt testis est

Hegesippus apud Nicephorum, Ecclesiam in ipso eius quasi iucanabulis dilacerarunt, fideique

30 doctrinam corruerunt, &c. Atque in margine citat Prateolum. verb. Thebutes, Cleobius, Docitheus, Gorthæus, & Masbothæus, præter Simonem, nunquam expresso septimo; Vnde

31 pro complendo septenario, visum mihi est adiungere iu regula Meandrum, de quo iam supra, quandoquidem ipsum cum Simone D. Hieronymus coniungit.

32 Tandem insurgit dubium quibusnam erroribus prædicti haresiarchæ Ecclesiam Catholicam impugnarunt, ac Fidei doctrinam corruerunt? De Simone Mago, & de Meandro eius discipulo iam satis supra; de reliquis quinque nihil in particulari adducunt, quod innuere poterim, relati Auctores, Hegesippus, Nicephorus, Eusebius, Prateolus, aut alij; Solutio

33 nem tamen dubij ex Gualtherio aliquo modo deduco, qui post tradita de Thebute conferens ipsum cum Caluinianis, sic addit: in eam audaciam, & amentiam ideo prorupit, quod Episcopatu ambitiose petito, repulsum tulisset. Præclarum exemplum apostasiæ Ministris, quam plurimis Caluinianis, qui sperantes se clariore futuros in tabernaculis errantium, quam in domo Dei existissent, maluerint per lubricam superbiæ viam in apertum sempiternæ ignominie præcipitium currere; &c.] Ita

34 ille: sentit, itaque Gualterius Thebutes a Fide, & Religione nostra apostatasse cum per ipsum Ministris Caluinianis exemplum Apostasiæ fuerit propositum: quod similiter de Cleobio, Docitheo, Gorthæo, & Masbothæo sciendum videtur; & cum apostata in totum, seu quoad omnes fidelis veritates ab ea recedat, & non vt hareticus, qui quoad aliquam, vel aliquas tantum, vt iam alibi à nobis traditum, recedit; si ille impugnare Ecclesiam Catholicam tentet, tot erroribus prout libuerit, ipsam impugnabit, quot sunt fidei Veritates, ergo in casu prædictorum Thebutes, Cleobij, &c. sorto ita se res habuit.

Quid de Sectis contra Fidem Catholicam Alexander ABrarj, Phyleti, atque Hymenei.

REGULA CCXV.

35 **H**I tres Alexander Aetiarins, Hymeneus, & Phyletus fere eodem tempore ex infidelitate ad fidem Catholicam per baptismum susceptum conuersi, non multo post varijs se iniquitatum, & turpitudinum vinculis implicauerunt, ac contempta bona conscientia, non solum ipsi naufragauerunt circa fidem susceptam; sed plures fidelibus etiam eisdem doctrina hæretica impellentibus adhuc miserabilis naufragium iuduci sunt. Propterea S. Apostolus Paulus huiusmodi haresiarchas Satana tradidit, vt eos valde signaret, ipsorumque Sectas proflus extingueret.

- 40 **V**nde dubium vltimū occurrat circa expresse in præfenti regula; quia vt omnino certa traduntur à Doctōribus. Imo certitudine fidei ex his plura habentur apud Apostolum. Paulum, qui peculiariter contra dictos hæresiarachas insurgit, vnde ne incongrue omnes tres sub eadem regula comprehendimus, & que totum sunt propria, quoad nostrum insitutum, verbis Sacris ipsius Apostoli, & sententijs Sanctorum Patrum explicabimus. De Alexandro
- 41 A Etario solo sic scribit D. Paulus 2. Tim. 4. Alexander Darius multa mala mihi ostendit; reddet illi Dominus secundum opera eius, quæ & tu denota. Valde enim resiliit verbis nostris]
- 42 Circa quæ verba legendus Cornelius à lapide, qui bene declarat, qualiter hic Alexander relicto Iudaismo amplexus est fidem Christi, & tumultum contra Paulum Ephesi excitatum, sedauerit, Act. 19. Ac postea, testis fidei, ipsi Paulo, eiusq; Euangelio resistit. 1. Tim. 1.
- 43 Eundem autem Alexandrum coniungens Apostolus cum Hymeneo, de vtroq; ibi sic ait, loquens cum discipulo suo Timotheo: Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias; vt miles in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt; ex quibus isti Hymeneus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, vt discant non blasphemare. Quenam autem sit hæc blasphemia, seu qualiter cum hæretico vitæ, declarat idem Apostolus 1. Timoth. 2. tribuens etiam eam Philetro. [Profana autem, inquit, & inanis loqua deus, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorū vt cancer serpit; ex quibus est Hymeneus, & Philetus; quia veritate excedunt, dicentes resurrectionem esse falsam, & subuerterunt quorundam fidem.] ita ibi.
- 45 Est præcipuus istorum trium hæresiaracharū error circa resurrectionem mortuorum, vt egregie declarat Præteolus verb. Alexander A Etarius, verb. Hymeneus, & verb. Philetus negabant enim futuram resurrectionem, quam Ecclesia Catholica credendam proponit; & falsum addebant ex metaphorica, seu imaginaria significatione illam, que sit sepe facta esse nempe cum quibus Dei ignorantiam habet, mortuus est Deo, & in errore sepelitur, à quo reanimatur, & reuiviscit. Deo resurgit, atque ad hanc spirituales resurrectionem refectre conabantur quasi Scripturas Sacras, quæ de vera carnis resurrectione expresse loquuntur. Ita Præteolus totidem fere verbis cū Terulliano de resurrectione carnis, & cum alijs.
- 46 Quod vero ex prædicta heresi negandi veræ resurrectionem nostrorum corporum in fine Mundi futuram nascentur aliz perniciossimæ hereses, quas consequenter prædicti hæresiarachæ, ac sequaces eorum amplectebantur, explicans proposita verb. 2. Tim. 2. Eumenius offendit, assignata prius alia resurrectione, quā in generatione filiorum illi defendunt. Successionem, inquit, prædicationis liberorum excreta nudi isti appellant resurrectionem, & quosdā
- alliciebant, vt ab Apostolica doctrina descenderent. Vnde merito dixit ad maiorem proficerent impietatem. Vide enim quanta oriatur mala ex hoc quod dicatur iam factam esse resurrectionem. Ex hoc priusnamur Christi aduentus, quo quid potest contingere tritius, non est retributio, neque supplicium, nec iterum Christi, qui hæc promisit, alique multa similia, nempe si resurrection non est, neque Christus resurrexit, neque Iudæ sedebit vinorum, ac mortuorum, & ita, inquit, subuerterunt quorundam fidem, simplicium videlicet, & imbecilliorum. Hæc ex Eumenio, Præteol. verb. Philetus, & nos ex ipso.
- 48 Habetur expresse ex Tex. 1. Tim. 2. duos istorum hæresiaracharum Hymeneum, & Alexandrum ob dictos errores, & ob peruersionem simplicium fuisse per Apostolum Satanæ traditos. Quod vero etiam fuerit traditus tertius, nempe Philetus, vt omnino certum, cum sic pat ratio, de eo adducit Præteolus lib. 14. verb. Philetus, in hunc modum, Philetus, qui vnus eorum fuit, quos D. Paulus ob heresim, & blasphemiam insanam Christi & Apostolorum doctrinam, Satanæ tradidit sub Domitio Nerone, & Petro Apostolo, circa annum Domini 56. tunc enim preteritis erat Apostolus (inquit Deus Augustinus) vt recedentes à fide, de solo verbo traderet Satanæ: hæc ille.
- 50 Modus autem loquendi Sancti Pauli, dupliciter exponi solet. Primo, quos tradidi Satanæ, id est, quos excommunicauit; ita hoc loco D. Chrysost. Theophilus, Cumenius, & alij: Atq; hinc prouenit, quod excommunicati dicantur possideri à demone, vt habetur cap. audi, & cap. omnis, 1. quest. 3.
- 51 Secundo, quos tradidi Satanæ, id est, diabolo, quasi carnifici, seu Ministro Iustitiæ puniendi: Dei excitandos, corpore tunc infirmatibus, ac alijs pœnis affligendos tradidi. Ita D. Chrysostomus, & alij, præcipue Theodoretus; eos autem, inquit, tradidit diabolo, non vt bonorum Magistro; sed vt seruo carnifici; & ideo nō dixit, vt eos doceret; sed vt docerant non blasphemare. Ab Ecclesiastico enim corpore separati, & diuina gratia nudati, ab aduersario crudeliter flagellabantur incidentes in morbos, & difficiles affectiones, & alias calamitates: ita Theodoretus.
- 52 Cornelius item à lapide cum D. Ambrosio sic interpretatur sequentia verba Apostoli, vt discant non blasphemare, id est, vt respiciant à sua blasphemia, & heresi; quia propriis finis excommunicationis, emendatio est; cum sit pœna medicinalis. Ex talibus autem verbis, vt oportune notat idem Cornelius, clare innotebit, quod omnis heresi sit blasphemia in Deum, qui est prima Veritas. Nam omnis hæreticus, vt propria dogmata fidei contraria stabilitat sua heresi, dicit, ac docet veram fidem esse falsam, & consequenter Deum ipsius fidei auctorem esse mendacem.
- 54 Oportunitus verò, ac rectius notat ipse, Cornelius super verba illa Apostoli, quæ quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Naturaliter loquendo fontem totius hæreseos esse

esse malum conscientiam, & vitam; quia nunquam heresis est primum peccatum; sed oritur vel ex ambitione, vel ex avaritia, vel ex libidine. Ac consequenter, ut viri sapientes consueverunt, contra hereticos, non tam argumentis agendum est, quam puritate virg; ut nimirum inducantur ad vite puritatem, ad morum honestatem, humilitatem, & apud contemptum.

45. Sublata enim radice hereseos, tollitur & ipsa heresis. Rursum hinc sequitur vitam malam tendere, & desinere in heresim. Mores ergo vite corrupte sunt scopuli, ad quos fides quasi navis alliditur subinde, & frangitur. Hæc per doctæ Cornelii.

56. Tandem fuerit securus statim effectus iuventus frenando illos perditissimos homines, Alexandrum Hymenem, & Philemum, ac extinguendi eorum hereses, & sectas, neque ex Scriptura Sacra, neque aliunde omnino constat, nullo tamen modo dubitandum, huius brevis secutus, cum adeo efficax remedium trahendi illos Sazanæ, S. Apostoli adhibuit.

57. Si enim absque remedio tam efficaci similis hereticorum Sectæ falsis fundamentis innixa, sapienter se brevi tempore omnino evanuerunt, aut saltem maiori ex parte, ut patet ex his quæ dicuntur cap. 5. Actuum Apost. de dupli. hereticorum secta inter Iudæos exorta, & brevissime extincta; Atque ex tradi-

58. tis & Cardini Baronio ad annum Christi Domini 35. de Secta Simoniacorum, seu Doriacorum sic asserunt: Etenim, inquit, licet multis palmilibus crescere cepit Timonis heresis; tamen tanquam adulterinæ plantæ haud sunt diuturnæ, vel longius propagatæ. Nam testatur Origines contra Celsum lib. 6. ex Doctæanis, qui ceteris Simoniacis præstabat numero vix ad triginta fuisse reliquos. Hæc ibi Baronius. Si adeo remedio, inquam, efficaci adhibito tales errorum sectæ cito ex se evanescere solent, quanto magis, & citius evanescant, si efficax remedium adhibeatur, ergo &c.

Secta contra fidem hæresiarum Diotaphi, Cerinthi, & Ebionis, qualiter orta.

REGVLACCXVI.

60. Extiterunt enim in primo seculo valde famosi isti tres Hæresiarchæ, Diotaphus, Cerinthus, & Ebiox, qui ex Iudaismo ut creditur, oriundi, suscepto baptismo, fidem, ac Religionem Catholicam amplecti sunt. Verum paulo post suis sectis diuersorum errorum eam vehementer oppugnare coeperunt. Oppugnassent verò multo magis, ac destruxissent, nisi ex peculiari Omnipotentis Dei providentia S. Iohannes Apostolus Diotaphem per Epistolam canonicam ad Caium scriptam; & Cerintho, ac Ebioni per Euangelium præcipue diuinitus ab ipso compositum, se opposuisset, & omnino ipsos confutasset.

39. **E**N occasione agendi simul in hac regula de tribus istis hæresiarchis, Diotapho, Corintheo & Ebione, quod D. Ioh. peculiariter à Deo optimo Max. fuerit electus, ut contra stare pro muro fortissimo in defensione Ecclesiæ Catholice iaculis quæ fidei diuine ex pharetra Sacrarum Scripturarum emissis procul ipse repellere, ac perimeret. En lacum, quo Diotaphes repulsus, & petemprus in 3. Epist. Canon. D. Iohannis ad Caium Garissimum eius, & familiarissimum, sic habetur.

63. Garissime, inquit, fideliter facis, quidquid operaris in fratres &c. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis scriptissimè forsan Ecclesie; Sed is, qui amat primum gerere in eis Diotaphes, non recipit nos, propter quod si venero, commonebo eius opera, quæ facit, verbis malignis garruens in nos, & quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscepit fratres, & eos, qui suscipiunt, prohibet, & de ecclesia eijcit. Hæc ibi D. Iohannes.

65. Proposito autem ex textu licet non clare deduci videatur hæreticus iste Diotaphes: neque aliqua eius heresis. Venerabilis tamen Beda in Epistola Canon. Commentarijs expresse affirmat fuisse hæresiarcham, & eius mores indicat per sequentia verba. Diotaphes, inquit, Apostolorum temporibus hæresiarcha extitit, superbus quidem ille, & insolens, malens utique nona docendo primum usurpare scientiam, quam antiquis Sanctæ Ecclesiæ, quæ Iohannes Apostolus prædicabat, humiliter parere, atque auscultare mandatis: unde scite Diotaphes insulsius, siue decor infans dicitur, ut perfidiam cordis, etiam nomine significaret. Hæc Beda. Atque omnes ut certum supponunt eum fuisse hæresiarcham, & errorum particularium auctorem, cum ausus fuerit in talem, ac tantum Apostolum malignis verbis garrere, & eius doctrinæ, maxime, circa charitatem in fratres, seu Christianos se opponere, lege Præcolum lib. 4. verb. Diotaphes, & nostrum Lorinum in Epist. Canon. qui sicut & reliqui non in particulari sed in communi eius hereses contra fidem, per diuinam oppositionem declarant; nec nos aliter declarabimus.

67. Sed quid iam de Cerintho? huius fama in eorum inuentione, & seminatione adeo excreuit, ut à Baronio citando primus post Simonem Magni, seu præcipuum omnium hæresiarcham constituitur; & additur ab eo ex Bisphanio ipsum heresim, 18. fuisse vnum, ex illis qui resisterunt Sancto Petro, ut habetur Act. 11. per verba. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolimam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circumcissione, dicentes, quare introisti ad viros præputium habentes, & manducaisti cum illis? quæ disceptatio præcipue fuit propter interuentionem D. Petri in domum Sancti Cornelij, post visionem lintei, venenosis animalibus pleni, & post monitionem à Domino, ut nihil inquinatum 69 & immundum diceret. Resistit autem sic Petrus Cornelio Cerinthus in superbia sua.

de claris pñisquam in Asia predicaret hereses suas, & in profundius perditionis suæ barathrum incidere. Hæc copiosius fuisse Baronius ad annum 41. num. 11.

70. Hæreses verò Cerinthi variz assignatur, licet in numero & qualitate non omnino Doctores concordent; primo Cerinthus, & eius sectæ sequaces Cerinthiani tenebant posse hominē ab ipso baptismo salutem consequi alijs numerum eius, qui non baptizatus obijt, defectum expleantibus. Ita ex Epiphania heret. 38. Gualterius seculo 1. cap. 8. pag. 23. conferens hunc errorem cum illo Caluianorum tenentium, inuāntes cum in ipsis materni veteris per parentum fidem sanctos, iustosque effici.
71. Secundo, & contra Cerinthiani cum baptismo simul circumcissionem, & obseruationē legis veteris esse necessariam ad salutem defenderūt, sicque suaserat Cerinthus Galatis post susceptum baptismum. Propterea D. Paulus eos reprehendit dicens cap. 6. O inſensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati &c. Si circumcidistis, Christus vobis non proderit. Atque ad decidendum hunc articulum fidei contra Cerinthum, quod non sit necessaria ad salutem circumcisio, coactum fuit Concilium Apostolorum Ierosolymis, vt habetur Act. 11. & fert bene Philastrius lib. de hæresibus.
72. Tertio. Negarunt Cerinthus, & eius sequaces sanctissimæ Delparæ Mariæ Virginitatē, & aduerſat Gualterius sacra collatione huius erroris cum simili hæresiarcharum nostri temporis Petri Martyris, & Theodori Beze.
73. Quarto. Dixerunt cum Simone Mago, & Menandro, mundum non fuisse creatum, a Deo; sed ab Angelis, vt traditum supra cum Diuo Damasceno.
74. Quinto. Euangelium secundū Matthæū solū admitterent, reliqua tria; sicut & adus Apostolorum, ac Epistolas D. Pauli contemnentis atque ex Catalogo sacrorum librorum auferre conantes. Ita Prateolus verbo Cerinthiani.
75. Sexto. Abnegarunt Christum Dominum fuisse Deum, sed solam naturam humanam habuisse, ac ipsum nondum resurrexisse a mortuis, surrecturum tamen aliquando. Vt vnum ex singularibus hominibus. Sic ex D. Iren. lib. 1. cap. 25. Prateolus vbi supra.
76. Septimo. Ex eodem D. Irenæo somniat Cerinthus, (vt proprijs hic Gualterij verbis vtatur) in Passione Christum impassibilem a Iesu passibilem euolasse. At magis secum pugnat Caluini somnium, qui absque vlla Christi a Iesu aut Verbi Diuini ab humanitate distinctione, nihilominus de Christi passione scribit, Christum Mediatoris officio desunt, quantum in se est, renuisse, ac detraxisse habuisse passionem vitiosam, imo & desperasse, &c.] Hæc Gualterius per collationem hæresis Cerinthi cum noua magis execranda Caluini. Vide loca citata ab illo.
77. Octauo. Docuerunt Cerinthiani Christi regnum post resurrectionem terrenum futurum, per spatium mille annorum, & interim homines in carne, concupiscentijs, & libidinibus

subiectam vitam aëuros. Ad cuius hæresis refutationem sufficiunt verba Christi apud Marcum 12. in regno Cælorum neque nubent, neque nubentur. ex D. Augustino hæresis 8. affert Gualterius citatus; sed de ea iterum infra.

80. Nono Addit Prateolus hunc errorem, cuius apud alium auctorem mentionem non inueniat. Quod Cerinthus Iudam proditorem, Christi maximo in honore habuerit, ac beatos martyres blasphemijs afficere conſueuerit. Circa aliquas ex prædictis hæresibus legædus præcipue Nicæphorus lib. 3. Ecclesiasticæ suæ Historiæ cap. 14.

81. Tertius tandem Hæresiarcha extitit Ebion in materia hæreseos contra fidem omnium sceleratissimus, eo quod non solum Cerinthi, sed plurium etiam antiquorum Sæctarum errores in vnam Sæctam coniunxerit, vt ipsum ex Epiphania heret. 19. & 20. depingit Baronius ad annum 74. num. 7. sic; Sed & Ebionem, inquit, paulo post coniunctus est. Elxai, Ossenorum, antiquæ hæresis facile princeps, ex quo accedit, vt (quod est in proverbio, apsis ad vipera mutata venenum) magna sacra sit accessio impietatis, dum pluribus portentis vnum est monstrum effectum in vnum coëuntibus Samaritis, Iudeis, Offeis, Nazarenis, Cerinthianis, & alijs, quos Ebion simul iungens vnum, ex his corpus componens omne turpidius, & impietatis prodigium, superauit] hæc ille; vide apud ipsum, dum ego tibi in particulari Ebionis, & Ebionicarum, seu Ebioncorum hæreses recensito.

82. Primo. Ebionitæ, vt testatur Sanctus Hilarius primo lib. de Trinitate, Christum Dominum ex viro, & muliere putum hominem, natum affirmarunt, abnegantes illum fuisse Deum in quo omnino concordant cum Cerinthianis; sicut etiam concordant in oppugnanda Virginali sanctissimæ Dei Matris integritate. Ac similiter in necessitate obseruandi veterem legem, & circumcissionem admittendam. Ita ex Epiphania heret. 30. Gualterius, vbi supra, cap. 9.

83. Secundo. Quamuis conuenerint Ebionici cum Cerinthianis in admittendo solo Matthæi Euangelio, reiecijs alijs tribus simul, & varijs ex testamento nouo; Adhuc tamen ipsum Matthæi Euangelium mutilarunt, & diuersas ex Scripturis sacris per eos admissas, sententias deprauarunt. Iren. lib. 1. cap. 26. & Epiphanius, diſt. heret. 36. Vide Gualterium.

84. Tertio. Discordes extiterunt inter se Ebionitæ, & Cerinthiani, quod illi mundum a Deo conditum fuisse affirmauerint, isti vero ab Angelis, vt diximus; ita Baronius statim citandus.

85. Quarto. Peculiariter errarunt Ebionici eo. miniscentes Iesum Christum, & Spiritum Sanctum in Cælo creatos fuisse; ita Epiphanius in Anacephalensi, Gualterius seculo primo c. 9. pag. 24.

86. Quinto. Virginitatem, & continentiam Ebionitæ reiecerunt; imo prohibuerunt, necessitatem inuendi coniugij imponentes; ibid. Gual.

Gualterius cum D. Epiphano hæret. 36.

88 Sexto. Ex eodem Epiphano Gualterius ibidem hunc errorem tribuit Ebionitis, quod licentiam unicuique faciendi quidquid voluerit largiri fuerint, quo quid turpius, quid stultius?

87 Septimo. Quod Ebion cum variorum hæreticorum errores coniunxisset, ut dictum paulo ante, hanc omnem errorem congeriem præclaro Christianitatis nomine obtexerit, extra viam veritatis aberrando: cum citato Epiphano idem Gualterius affert.

90 Octavo. Errant Ebionitæ frequentia contradictioni Spiritus indita tribuentis, ut testantur hæret. 30. ipse Epiphanius & cum eo idem Gualterius. Miror tamen, quod prædictorum quinque errorum Ebionis, nullibi Præteolus meminerit.

91 Denique claudamus hanc regulam cum Card. Baronio ad annum 74. num. 8. & 9. conante reducere in concordiam cum D. Epiphano sanctum Irenæum, Eusebium, & alios, qui circa rem peculiarem huc spectantem, ei manifeste contradicere videntur. Epiphanius enim loco citato Ebioni tribuit casum illum, de aduentu Sancti Ioannis Apostoli non sine impulsu Spiritus Sancti in balneum, & cognito quod Ebion esset intus, fleuit, ac dixit socijs: Festinate, fratres, egrediamur hinc, ne cadat balneum, & pereamus cum Ebione, qui intus est in Balneo, propter ipsius impietatem.

92 At D. Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 4. loquens cum Sancto Polycarpo. Eusebius Hist. lib. 3. cap. 32. & alij dictum congressum D. Ioannis in domo Balnei cum hæresiarcha, Cerintho fuisse expresse testantur, ad dentes corruisse statim balneum, & oppressum, ac mortuum mansisse Cerinthum cum Socijs.

93 Con cordat tamen Baronius sic: Ne dicamus, inquit, Epiphanium esse hallucinatum, aut inconveniens erit existimare utrumque simul in balneo repertum esse, siquidem magna necessitudo ex impietatis similitudine comparata, intercedebat inter eos. Cum enim multi dicunt occasione Cerinthi à Ioanne scriptum, esse Evangelium, S. Hieronymus, lib. de Ecclesiast. Scriptoris, Ebionis causa id factum affirmat quod scilicet communicatione hæresis, eadem versutius confecerit esse communis; licet quod Tertullianus ait de præscription. tap. 48. non fuerint omni ex parte Ebion & Cerinthus inter se contentientes. Cum ille à Deo Mundum esse creatum, Cerinthus vero ab Angelis diceret esse factum.] Hactenus Baronius, quibus nihil opportunius, tum ad dictam concordiam, tum ad cognoscendum, qualiter D. Ioannes suo Evangelio utramque sectam Cerinthi, & & Ebionis refutaverit, & repulerit.

*Nicolaitarum, & Ophitarum Secta contra
suum unde nam originem
sumpsit?*

R E G V L A C C X V I I.

95 **N**icolaus Antiochenus advena vnus fuit ex septem Diaconis, qui, ut habetur Act. 6. cum S. Stephanus in iudicium pro cura pauperum ab Apollolis depu- 96 tati fuerunt. Ab eo, siue conuertere malitia, & errore ipsius, ut aliqui velunt; siue, occasionabiliter tantum manente ipso innocente, secundum alios, peruersissima Nicolaitarum secta homines ad turpissimam vitam inducens, 97 ortu suu habet; Ex ea dein plures aliz sectæ diuersis nominibus appellata: cõtra fidẽ Catholice dimanant, præcipue illa celebris Ophitarum qui serpentẽ uti Deu speculiali ritu colebant.

98 **E**lectio septem diaconorum, vna cum occasione, & causa eligendi sic nobis proponitur Act. 7. Crescente numero discipulorum factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem: discipulorum dixerunt, Non est æquum nos derelinquere verbu Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonij septem plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus, & elegerunt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu Sancto, & Philippum, & Prothorom, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenum, & Nicolaum adao- 99 nam Antiochenum &c.] Ex quo Sacro Textu manifeste constat, de virtute, innocentia, vite, & sapientia diuina, tempore electionis istius septimi Nicolai; quandoquidem præscriptum, ut eligendi essent omnes viri boni testimonij, ac pleni Spiritu Sancto, & sapientia.

100 An autem posita à dicta virtute, & innocentia recesserit ac malitiose circa fidem errauerit, alijsque pari modo occasionem errandi præberit, atque hac ratione sceleratissimam Nicolaitarum sectam inceperit? magnam circa hoc controuersiam, & Sanctos Patres etiam inter se diuisos reperio. Nam D. Damascenus lib. de Hæresib. verb. Nicolaitæ, D. Irenæus, lib. 1. cap. 37. D. Hilarius in Matth. cap. 23. D. Hieronymus epit. prima & 48 Tertullianus de præscript. & alij asserunt, ipsum à vita exemplari, & ab Ecclesia Catholica desciuissẽ; ac in foetidissimas hæreses turpiter lapsu esse, eam nimirum ex causa quod ordinatus cum ad imitationem eorum. (verba sunt Epiphani dict. hæret. 35.) quos Deo addictos videbat ab vxore quam formosam habebat, se continuissẽ, & a concupiscentia superatus eam iterum supetinduxisset, arguereturque ab Apostolis, quod vxore, quam antea dimisisset vteretur, indignum rati, & sacris iam officijs atque ordinibus mancipati, adhuc: carnis tenerentur illecebris; Illum mox hæresim enegitasse, necessariumque ad salutem consequen-
dam

dam esse affectasse quotidie inquinari luxurijs, quo quid rationi, & honestati magis repugnans?

- 103 E contra alij, vt Sanctus Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromat. Theodoretus heret. fabul. lib. 3. & Eusebius histor. lib. 3. cap. 28. affirmant sic, Nicolaitas à Nicolao Diacono fuisse appellatus; attamen ipse culpa vacaret; & huius sententia videtur esse Sanctus Ignatius, dum scribens ad Trallianos sic ait: Fugite impuros Nicolaitas, falsum sibi nomen sumentes, & ad Philadelphios: Finem, inquit, beatitudinis constituunt voluptatem; vt hi qui falso nomine Nicolaita dicuntur. Occasionem autem Nicolaitarum & eni absq. culpa Nicolaus dicitur.
- 103 Clemens Alexandrinus pluribus ita explicat. Cum Nicolaus formosam habeat uxorem & post assumptionem Saluatoris ei ab Apostolis fuisset exprobrata Zelotypia, in medium adducta muliere, promisit, cui vellet eam nubere. Aiunt enim actionem illi voci consentaneam, quæ dicit, carne vti oportere, eique factum, & diuini absolute sequentes, qui eius hæresim sequuntur, impudenter, effulscunt.
- 104 fornicantur. Ego autem audio Nicolaum quidem nunquam vlla alia, quam eam, quæ ei nuperat, vxore vsum esse, & ex illius liberis filias quidem consensu virgines; filium eius etiam permansisse incorruptum, quæ cum ita se habeant, vitij erat depulso, atque purgato, in medium Apostolorum circumacti vxoris cuius dicebatur laborare Zelotypia, & continentia à voluptatibus, quæ magno studio parantur, docebat illud, vti carne oportere, hoc est exercere carnem, neque enim, vt ex illino volebat continenter Domini præcepto, duobus dominis seruire & voluptari & Deo.] Ha-
- 105 ætenus Clemens, & si milia affert Eusebius citatus, propter quæ, ac maxime propter auctoritatem Sancti Ignatii hanc partem, quod extiterit innocens, Nicolaus sequitur Barontus ad annum Christi Domini 68. nu. 9. & 10.
- 106 Verum quidquid sit de hac graui controuersia, quam consulto indecisam relinquo; cum præsentis institutio non sit adeo necessaria decisio: illud solum attingendum quod certissimum est apud omnes, nimirum Sectam Nicolaitarum diuersos tenuisse grauissimos errores contra fidem Catholicam, quos breuissime indicabimus:
- 107 Primo, Nicolaitæ tenebant necessarium, esse ad salutem consequendam quotidie inquinari luxurijs. Ita Epiphanius, hæres. 25. si non de Nicolao, secundum doctores secunda sententia, saltem de Nicolaitis.
- 108 Secundo. Vt ex verbis propoſitis Sancti Ignatii scribentis ad Philadelphios, manifeste patet Nicolaitæ, licet falso nomine fide dicti, finem beatitudinis in voluptate constituerunt.
- 109 Tercio secundum eundem Sanctum Ignatium Epistola nona, affirmant ipsi Nicolaitæ Christum non fuisse Deum, sed in eo Deum, habuisse. De Nicolaitis negantibus Christi diuinitatem, meminit Sanctus Irenæus lib. 3. cap. 11. Et addit quod eos Sanctus Ioannes Euangelista, æque atque, Cerinthianos, scribendo Euangelium, confutauerit; & quod per

- sententiam etiam Domini Apocalyp. cap. 2 fuerint ipsi condemnati, vt bene notat. ibidem.
- Baronius num. 11. & qualiter Sanctus Iudas Apostolus in Epistola Canonica contra eundem Nicolaitas; licet tacito nomine, sententias iam culctur. Subintroducunt, inquit, quidam homines (quosdam proscripti sunt in hoc iudicium) impij, Dei nobilitatem transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum negantes.
- 113 Quarto. Adiungit ibidem Sanctus Ignatius, referente Baronio citato eorumdem Nicolaitarum fuisse assertionem, vt dicerent illegitimum concubitus esse bonum.
- 113 Quinto. Tandem Nicolaitas præter licentiam in morando, nulla habita distinctione Idolothytæ, vt gentes comedere consueuissent. Idem Sanctus Irenæus vbi supra testatur.
- 114 Pro capiendi autem statim, & modo procedendi huius Sectæ Nicolaitarum, & ab ea aliz qualiter dimanarint. Audi Baronium ad dictum annum 68. num. 12. sic loquentem: Ac portentoſa, inquit, planè hoc excoſitasse commenta, vt aliquo saltem quæſito prætextu obſcena, & impudica penè licite perpetrare docerent. Epiphanius hæres. 15. refert, additque, non noua, & hæcenus inaudita ad incutiendū terrorem simul cum admiratione adiueniens nomina numinum, nempe Barbelo Prunijum Ialdababai, Caularhauit, atque, Metram, diuinoque ab inuicem, ex singulis dictis nominibus, Sectas singulas instituisse. Hæcenus Baronius. Qui proſequitur ostendendo, quæ ratione ex hac pessima radice Nicolaitarum, plures aliz Sectæ hæreticorum pullularunt, vt Barberianorum &c. de quibus cap. ſequenti, cum ad ſecundum ſeculum pertineant, & in eo Præteolus ipſas reponat, vt tunc videbimus.
- 116 Superest dicere vnum verbum de Secta, fabricarum, quam ſupra hic explicandum remiſimus, vt procedentem ex prædicta Nicolaitarum, vt refert D. Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. 17. ex aliorum ſententia teſte Præteolo lib. 13. verb. Ophitz, qui iam adeo eam antiquam iudicat, vt in ſectas Iudeorum, à ſide ante Chriſti Aduentum aberrantium.
- 117 reponat. Diſci ſunt Ophitz à ſerpente Ophis græcè, idem quod ſerpens latine, quem colebant. Nam vt tellatur D. Auguſtinus loco citato ſerpentem illum, à quo primi parentes decepti ſunt Chriſtum fuiſſe affirmant, vt autorem ſcientiæ boni & mali; propterea ſerpentem quenquam viuum conſueuerunt nutrire, & venerari, qui ad Sacerdotis incantationem de ſpelunca, in qua aiebatnr, egrediens & altare, quod ſupra eandem ſpeluncam erectū erat, conſurgens lambebat, oblationes, quas illi ſacrificabant, quo peractō regrediebatur in ſpeluncam, & ita eius cultores eaſdem conſingebant oblationes in Eucharistiā, proinde atque à ſerpente Chriſto, vt illi putabant, ſanctificatas. Ita ex D. Auguſtino Præteolus totidem verbis verbiſ legendus etiam circa iſtos Ophitas Philoſtratus. ib. de hæreſ. atque hæcenus de ſectis, & hæreſiarchis contra fidem primi ſeculi.

CAPVT SEXTVM.

De Sectis & erroribus contra fidem Catholicam hæresiarum qui post Christi Domini Natiuitatem per tempus secundi seculi prodierunt.

PROOEMIOLVM.

- A**D MODVM difficile ab omnibus Scriptores censetur vnicuique hæreticorum Sectam suam propriam annum, seu tempus quo in lucem prodijt, sigillatim assignare, maxime si ad secula antiquiora oculos conijciamus. Vnde sine dubio nullus hac vique prouinciam istam sic assignandi vbi assumpsit, qui manifestè periculo erroris, & censuræ aliorum non se exposuerit.
- Contra Gabrielem Prateolum, qui ausus est talem continuatam assignationem præbere, reponendum primo loco sectam ad annum 40. Christi Domini. Thebuti, insurgunt varij melioris notæ Auctores, qui, vt vidimus supra, illam Simonis Magi reponendam ostendunt. Prædictam autem difficultatem in assignando tempore, aut anno cuiuslibet Sectæ, simul cum rationabili excusatione non suscepti laboris, egregiè exprimit Gualterius in præfatione ad Lectorem circa medium per frequentia verba, intermissis aliquibus non huc spectantibus, in hæreticorum inquit alumnis, non semper fortassis adeo accurate, ac cuperes amice lector, determinatur ordo temporum, quibus singuli vixerunt, quo nature satisfecerunt partem, quia plerumque vix, aut ne vix quidem id fieri poterit cum rari sint Auctores, qui hæc sigillatim examinarent. & hi quidem opinionum discrepantia, sæpè inter se dissidentes, partim quia, cum aliqui res illa non tanti momenti sit. Illud scire vnum mihi fuit Consilium, vt singulas annorum centurias, siue secula, distinguam, & vnumquemque scriptorem Sanctum, aut hereticum ad suam centuriam referrem.] Hæc Gualterius, quibus non etiã cum ipso rationabiliter excusatur ad suscipiendo simili labore. Quod si quandoquæ præter reductionem ad Centuriam propriam aliquibus hæreticorum sectis tempus, vel annum, quo prodierunt cum adducto Prateolo, vel cum alijs Auctoribus declinaretimus, fidei totaliter huiusmodi declinationis apud ipsos. Tutum itaque peculiare studium erit, vt sicuti in primo seculo præstitimus, ita, in hoc secundo, & in reliquis vsq; ad 17. vnumquemq; hæresiarum seu inuentorem alicuius Sectæ ad suam centuriam cum Gualterio, & alijs reducamus.

Quid de Elxai, & Iexei Secta contra fidem Catholicam ex Iudaismo originem ducentes.

REGVLA CCXVIII.

- A**D annum Christi Domini 105. extiterunt Elxai, & Iexei fratres pseudoprophete sceleratissimi, ex Iudæis oriendi, & cū Iudæis in multis sentientes non tamen secundum legem eorū conuersantes. Hi præter errores Offenorum, & Ebionitarum, quibus ad hæserant, alias sparserunt hæreses conscripto libro secundam Prophetam vel secundum inspiratam sapientiam, vt ipsi aiebant, hinc Sectam Elxeorum, qui se ab illis descendere gloriabantur, & duas mulieres, alteram Mathus, & alteram Mallanam vocatas ex semine Elxai originem ducentes, veluti deos adorabant.
- Nihil de duobus his fratribus pseudopropheta, & hæresiarhis Elxai, & Iexeo apud Gabrielem Prateolum inuenire potui, quod mirum sane, cum omnia ipsi in suo Elëcho alphabetico diligenter percurari soleat. Iacobus Gualterius addidit initio Secundi Seculi cap. i. pag. 184. vocans eos præcursores, aut proavos Lutheranorum, & Calvinianorum, conferendo istos cum illis, more suo, quoad errores vtrorumque; contra fidem. De ipsi fratribus cum D. Epiphanio lib. 1. hæres. 19. & 30. ex professo tractat Cardinalis Baronius tom. 11. Annal. Eccles. eosdem referens ad annum Christi Domini 105. vbi num. 11. sic ait. His, inquit, temporibus persecutio (vt videmus) in Christianos instanti, sceleratissimi pseudopropheta Elxai nomine ex Iudæis, qui & se Offenais coniunxit, Ebionitis, & Nazæis prodijt.] Hæc Baronius.
- De dicta item coniunctione. & de alijs circa ipsam Elxai, & fratrem eius Iexeam ex Epiphanio ita addit, coniunctus est, inquit, his postea Elxai appellatus temporibus Traiani Regis, qui fuit pseudopropheta, conscripsit autem hic librum, secundum prophetam, videlicet aut velut secundum diuinitus inspiratam sapientiam. Tradunt etiam de aliquo quodam Iexeo eius fratre. Fuit autem hic erroneus moribus fraudulente mentis, à Iudæis oriundus, & cum Iudæis sentiens, non secundum legem conuersans, hæc ille rem exprimens, siccint ne vtrique fratri errores contra fidem statim proponendo ita communes: vt ambo auctores eorum censentur. Et quidem videtur inclinandum ex mente D. Epiphanijs, & Baronij in partem negatiuam, cum locutio eorum semper sit in singulari, & de Elxai præcipue, Nihilominus secundum Gualterium æque vtrique tribuendi; quia ab eo pari modo ambo pseudoprophete & præcursores; ac proavos Lutheranorum vocantur, & habentur. Nec refert, quod apud Epiphanium, & Baronium locutio sit in singulari, & fere semper de Elxai id forte ita quod prior illo prodierit.
- Verum quoniam peculiares errores eorum?

Primo

- Primo, Virginitatem impugnarunt, & quocūque homines ad coniugium adegerunt. Affert Gualterius citatus collato hoc cum simili errore Lutheri docentis, non esse in viri potestate situm, ut absque femina degat, &c; & Caluini affirmantis celibatus electionem non esse positam in manu nostra; sed de hoc alibi.
- 14 Secundo, Vt ex Epiphanio Baronius locis citatis de Elxai, sic ait; Solem, inquit, & aquā, & terram, & panem, & cælum, & æthera, & ventum, & iusiurandum ipsi in diuinum oculum pignoriū, ac tradidit. Aliquando vero rursum alios septem testes præscripsit, Cælum, inquam, & aquam, & Spiritus, & Sanctos, velut ait Angelos orationis, & oleum, & sal, & terram. Cuius stultitiam, ut eluderet Sanctus Ioannes Euangelista eiusmodi hæresim fortasse odoratus; nam ut vidimus sub eodem Imperatore diem obiit. Illud præmonuerat dicens 1. Ioann. 5. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hæc tres, vnum sunt. Extres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnum sunt. Hæcenus ille.
- 16 Tertiū, Ad nequissimum hypocrisis homines induxerunt, docentes non committi peccatum ab eis, etiam si simulacrā exterius ipsos adorare contingat, instante persecutione, dum modo conscientia, seu mente non adoret; vel si aliquid contra fidem ore tantum confiteantur; modo non fiat corde. Atque in confirmationem suæ hæreticæ doctrinæ adducebant exemplum cuiusdam Phileni Sacerdotis de genere Levi, & Aaron, ac præci Phinees, falsissime illi imponentes, quod in Babylone, tempore captiuitatis sic adorasset Dianam, & in Suris, coram Rege Dario, mortis perniciem effugisset. Adducit idem Baronius.
- 18 Quarto, Orationem non esse faciendam ad Orientem, tutati sunt, licet orare ad Orientem prohibuerant, affirmantes, quod oporteat, dum sit Oratio, faciem ex omnibus partibus ad Hierosolimam conuertere, ita ut hi qui in Oriente in Occasum Hierosolymis intendant. Ita Baronius.
- 19 Quinto, Circa Christum Dominum diuersas hæreses habuit Elxai cum fratre Elxæo, quas simul accipe ex Baronio verbis proprijs Epiphani. Sed & rarissim, inquit, Christum conhiretur nomine, dum dicat Christus Magnus ille Rex, non autem ex dolosa, & adnervata tractatione nugacissimi libri eius comprehendit, an de Domino Nostro Iesu Christo narrauit; neque enim hoc determinat vetum Christum simpliciter dici. Et post alia de eodem, describit Christum esse quandam virtutem; cuius etiam mensuras significat vigintiquatuor Schenorum longitudinem, hoc est Milliariorum nonaginta sex, latitudinem vero Schenorum sex, id est, Milliariorum vigintiquatuor, & crassitudinem similiter metitur, & pedes, & reliqua fabulamenta. ait ille.
- 21 Sexto, Errores eorum contra Spiritum Sanctum verbis etiam Epiphani tibi porrigo. Esse autem, inquit, & Sanctum Spiritum, & Apsum, feminei sexus similem Christo insuper statum su-

per aubes, & in medio duorum Montium situm, & reliqua silentio præteribo, ut ne legentium aures ad fabulas concitem. Hæc Epiphanius. Qui addit verstatum hominē prohibuisse interpretationem suorum Scriptorum, quod quid perniciosius?

23 Restat quod addidimus in fine Regulæ de illo erroneorum Sectæ Hileseorum, seu Helicæitarum colendi vti Deas illas duas Sorores Marthus, & Marthanam, eo quod ex femine Elxai originem ducerent; sed de hoc, & de alijs ad dictam Sectam spectantibus agendum nobis in tertio Seculo, quæ tunc in lucem prodijt.

Qualiter Secta Hæresiarum Saturnini, & Basilidis à Simone Magi, & Menandro originem sumpserunt?

REGVLA CCXIX.

- 14 **H**idno perniciosissimi homines Basilides, & Saturninus, alter Alexandrinus, alter vero Antiochenus, iu scholis suorum Magistorum Simonis Magi, & Menandri adeo profecerunt in doctrina erronea, vt, additis nouis contra fidem Diuinam hæresibus, famosissimi inter reliquos, hæresiarum extiterint, & peculiare Basilidianorum, & Saturnianorum diabolicas fectas ab Inferis excitarent.
- 26 Quibus Ecclesiam Catholicam Basilidis præcipue Alexandriæ; & in regione Aegypti. Saturninus Antiochiæ, & in tota Syria acerrime impugnarunt.
- 27 **Q**uam præcesserit tempore ex his duobus hæresiarum, non clare liquet, Saturninus, seu Saturnius, vt alij vocant, reponitur primo loco communitur à D. Damasceno lib. de hæresibus, à Prateolo in indice, illum ad ann. 118. Basilidem vero ad 124. Christi Domini referente, à Gualterio item, qui tamen, Basilidem Saturnini condiscipulum fuisse affirmat cum Epiphanio hæres. 25. peculiariter repositum primo loco Saturninum, & alios in communi ad verumque sceleratissimum hæresiarum spectantes. Vidimus apud Eusebium Hist. lib. 4. cap. 6. humani, inquit, Generis deceptor antiquus post Menandrum Simonis suecessorem, velut quandam bestiam bino ore sibilantem, binique linguis diabolica venena vibrantem, Saturninum quandam Antiochiæ genitum, & Basilidem Alexandriæ ortum produxit; quorum verque suis in regionibus officinas impie, ac Deo iniuste condidit disciplinæ.
- 29 Equidem in eodem perne Saturninum, quo Menandrum commendatum esse scribit Ireneus, Basilidemque lux pretextu Mysticæ doctrinæ in internum tetendisse metis impie cogitatum, dum prodigiosa fabularum signimenta sibi met complacerent. Hæc Eusebius.
- 30 Cardinalis tamen Baronius ad annum Christi 150. num. 22. efficacissime ostendit Basilidem fuisse priorem Saturnino his verbis: Saturninum, inquit, post Basilidem ordine recensemus;

- mus, licet nonnulli, qui de his agunt, de Saturnino primum mentionem instituerint, ea nimur ratione nos persuasi; quod cum hic, (vt superius dictum est) fuerit Patria Antiochenus, & in Syria scholam erroris aperuerit, & Sanctus Ignatius sicut multos hæresiarchas, ita Basilidem, nominatos expresserit; Saturnini vero Antiocheni ipse Episcopus Antiochenus, & totius Syriæ Orientique Magister, nullam profus habuerit mentionem, præsertim in ea epistola, quam ad suos scripsit Antiochenos, vel ad Heronem dedit cuiusdam Ecclesiæ doctorem, & curatorem, In eam facile adducimur sententiam, vt existimemus post mortem Ignatii, emerisse impudentem hereticum, quo viuente tanta lucis fulgore percussus, vt noctua quadam in tenebris delituerit. Et quid ni clamasset in Saturninum domesticum sarem Ignatius, qui Basilidem in Aegypto agentem Christi crucem negantem, tot iaculis scrije] hæc pereruditè Baronius.
- 34 Vnde cum ipso quæ sunt propria Basilidis primo loco expendamus, maxime, quod ad institutum spectat, circa eius heresim.
- Primo. Secundum Epiphanium hæref. 24. & alios Basilides eo superbiz, & salsis peruenit, vt se, ac suos sequaces solos affirmaret esse homines, ceteros omnes lues, & canes, ac propterea propalanda non esse alijs sua mysteria, eo quod præceptum sit, nolite projicere margaritas ante porcos.
- 35 Secundo, Ausus est Basilides scribere Evangelium, & sui ipsius inscribere nomine: in quo eiusdem horrendæ hereses continebantur; vt ex Origene in Lucam, homil. 5. & ex Diuo Ambrosio assert Baronius ad annum Christi 130. nu. 19. qui merito vocat pseudoeuangelium.
- 36 Tercio. Homines à Martyrio auertebat, affirmans persecutionis tempore Christum negare non esse criminosum sed quid indifferens, propterea non parum fore dementia hanc de causa mortem subire; cum citra crimen posset Christus negari] ita Eusebius hist. lib. 4. cap. 7.
- 37 Quarto, tradidit Virginitatem non esse maioris meriti apud Deum, quam coniugium; sed pares esse nuptias Virginitati; de quo Sanctus Hieronymus lib. contra gentes, Iovinianum circa finem per sequentia verba. Quadringenti serè, inquit, animi sunt, quod Christi predicatio fulget in Mundo, ex quo innumerales hæreses, tunicam illius considerunt, vniuersus pene error de Chaldo, & Syro, & Græco sermone processerat, Basilides Magister luxuriz, & turpissimorum complexuum post tot annos ita in Iovinianum, quasi in Euphorbum transformatus est, vt latina quoque lingua haberet hæresim suam.] Hæc Hieronymus, ex cuius mente ista hæresis sine dubio initium sumpsit à Basilide.
- 38 Quinto ad nobilitandum suos errores excogitauit nouos prophetas, ac eos nouis nominibus Barrabam, & Barcopie appellauit, Angelos item qui nunquam extitissent sibi ipsis confinxit, & barbara ipsius nomina imposuit, Tom. II.
- quo] talia propicientes in ea maiorem admirationem caperentur. Ita cum Eusebio lib. 4. cap. 7. Baron. vbi supra num. 9.
- 39 Ibi cum eodem addit à Basilide viro acutissimi ingenij fuisse confecta volumina contra Christi Euangelium,
- 39 Sexto, Sanctus Irenæus lib. 1. cap. 13. de eo sic ait: Basilides autem, inquit, vt altius aliquid, & verisimilius adinuenisse videatur, in immensam extendit sententiam doctrinæ suæ ostendens. Nam primo ab innato natum Patre, ab hoc autem natum Logon, dein à Logo Phronesi, à Phronesi Sophiam & Dynamin, à Dynamin autem, & Sophia virtutes, & Principes, & Angelos, quos & primos vocat, & ab his primum Cælum factum, dehinc ab horum deriuatione alios item factos, aliud simile Cælum priori fuisse, & simili modo eorum deriuatione alij facti essent antitypi eis, qui super essent, aliud tertium deformasse Cælum, & à tertio deorsum descendit quartum, & deinceps secundum eundem modum alteros, & alteros Principes & Angelos factos esse, dicunt & Cælos trecentos sexaginta quinque, quapropter & tot dies habere annum secundum numerum Cælorum] hæc Irenæus, & alia fabulamenta de Basilide.
- 40 Septimo, Basilides abnegauit cum Iudeis Christum passum, ac crucifixum fuisse, sed Simonem Cyrenæum, qui angariatus, crucem eis sustulit. Item cum Eusebio lib. quarto. histor. Eccles. cap. 8. & D. Augustinus lib. de hæresibus, Præteolus in suo Elencho, verb. Basilidiani.
- 41 Octauo, cum Saducæis, Simone Mago, Hymenæo, & Phileto carnis resurrectionem futuram esse negauit, Idem Præteolus vbi supra, ex Sancto Ignatio citato, qui scribens ad Tralianos, vt ait Baronius citandus, admonet eos, vt fugiant Simonis, Menandri, atque Basilidis impietates, nimirum quod sic Christum loquantur, non vt Christum annuncient; sed damnent, atque rejiciant, quem à Deo Patre alienum prædicent, parrum Virgines calumnientur, passionem negent, nec resurrectionem credant. Deum ignotum introducant, & Christum ingenitum censcant, Spiritum Sanctum nec esse confiteantur; licet ex his aliqui vnâ esse personam Patris, & Filij, & Spiritus Sancti cõment sint, omniaque à Deo creata, sed non per Christum, sed per aliam potestatem affirmant. Hæc de Basilide, & ijs, è quibus Basilides ducebat originem, scribit atque egregie confutat Sanctus Ignatius.] Hæcenus Baronius ad annum 130. numero 10.
- 42 Nonò, ex Clemente Alexandrino lib. 2. & 3. addit idem Baronius num. 18. quod Basilidiani tenerent animam hominis prius peccasse in alia vita; hic autem pati supplicium.
- 44 Decimo, ex eodem Clemente, quod affirmauerint illi fidem esse naturalem in homine habitare exercitum spirituum, qui essent passionibus, per quas vnusquisque mouetur, & non esse pugnandum aduersus passiones

insurgentes, sed eis esse assentiendum; ac proinde libidinibus inquinari licitum, atque concessum esse.

Vndecimo, idem Clemens Alexandrinus lib. 4. Itram. ait, quod defenderint Basilides, & eius gregales non omnia à Deo dimitti peccata, sed tantum in iol in iaria, & quæ per ignorantiam facta essent.

46 Duodecimo, docuerunt tandem, quod hostias Idolis immolatas comedere, esset res indifferens. Ita Eusebius, supra adductus lib. 7. atque hæcenus de Basilidis, & Basilidianorum erroribus. Qui fuerunt penè innumeri, quandoquidem ille, ut dictum, viginti octo volumina contra Evangelium Christi Domini composuit hæresibus plena quæ non extant, & quamprimum in lucem prodierunt, à Calitorio Agrippa Scriptore illius temporis præstantissimo, & Catholicissimo refutata fuerunt, reasert eum Eusebio Baronius ibidem n. 9.

47 Quid iam de Saturnino, & de Saturnianorum secta. Primo asseruerunt Christum Dominum vmbrales solum apparuisse, non carnem veram hominis, nec animam sumpsisse, atque totam æconomiam ministerij Saluatoris complexisse Ita ex S. Philastro lib. de hæres. Prateolus lib. 17. sui Elenchi verb. Saturninus.

48 Secundo. Docuit Saturninus Christum phantasmate passum esse, & resurrectionem negavit, ex Tertulliano, lib. de Hæresibus asfert idem Prateolus vbi supra.

50 Tertio. Secundum eisdem Philastrium, & Terrullianum citatos, tenebant Saturniani solos septem Angelos mundum fecisse, præter conscientiam Dei Patris. Distare autem Angelos à virtute illa superna, à qua dicunt lumen fuisse demissum, quo Mundus iste, quem asserunt per ordinem Angelis diuisum, illuminaretur. Cuius luminis concupiscentia adducti Angelicius virtutis videndæ niagno tenebantur desiderio, sed statim in Cælum confecerat ab eoque receptum est, videntes itaque,

51 assequi non posse quod maxime exoptabant Angeli, inuicem dixerunt: Faciamus hominem secundum imaginem, & similitudinem nostram; qui cum factus esset, tantæ imbecillitatis, & impotentie inuentus est, ut in eo vita subsistere non posset. Quod videns virtus illa superna, in eum scintillam immisit, quæ illum erexit, exsuscitauitque, & vivere fecit, id eoque illi scintillæ non minorem tribuit virtutem, quam ipsi Deo. [Ita cum dictis scriptoribus ibidem Prateolus.

52 Quarto. Cum Simone Mago suo Magistro docuit Saturninus promiscuum Saturnianorum Pæminarum vsum esse licitum, ita ut quisque, qua vellet, vite sine peccato posset, tradit idem Prateolus.

53 Quinto. Cum aliquibus ex prædictis erroribus alios simul adducit Baronius ad annum 120. num. 27. Ex Diuo Irenæo lib. 1. cap. 22. relatis eius verbis. Sed quæ, inquit, essent dogmata Saturninab Irenæo veluti antiquior petamus. Hic Menandro inherens sic Deum Patrem omnium dixit esse Creatorem, ut tamen Mundum à septem Angelis creatum, ho-

minemque voluit. it Angelorum esse facturam. Rursum Irenæo: Deum esse vnum ex Angelis dixerit, quodque aduersus Patrem rebellasset, in eius destructionem missum esse Christum, & in salutem credentium, eundemque ignotum, & incorporalem, & sine figura, puratius tamen visum esse hominem. Duo insuper hominum genera ab Angelis esse facta tradebat; Iterum quidem nequam, alterum vero bonum, & quod hoc demones pessimos adiunaret, missum esse Saluatorem, ad perditionem maiorum; in salutem vero bonorum. Addidit insuper illam blasphemiam ut nubere, & generare à Satana esse diceret Complures eius sectatores sic coluere abstinentiam, ut ab animatis abstinerent: quæ quidem virtutis specie veluti sanctitatis imposita larua, multos seducebant. Rursum, quædam prophetias ab Angelis, quædam vero à Satana tradebant esse reuelatas. Hæc de Saturnino Irenæus, & ab eo Baronius, nosque ab utroque: nec plura de ipso.

Si Sæta Carpocratianorum, Barbelitarum, & aliorum Gnosticorum qualiter à Nicolaitis prodierint?

REGULA CCXX.

58 Erè eodem tempore circa annum Domini 120. computat Alexandria quidam mortalium omnium sceleratissimus, & sæx cunctotum hæresiarcharum, qui assumptis erroribus non paucis ex præcedentibus scitis Simonis, Menandri, ac præcipue ex illa Nicolaitarum, atque alijs pluribus horribilioribus adiunctis Carpocratianorum, Barbelitarum seu Gnosticorum, seu quouis modo hi vocentur, sectam perniciosissimam instituit; aut verius eandem Nicolaitarum cum ingenti animarum tuina in immensum propagauit.

61 Non concordant Auctores in circumstantia temporis: Prateolus Carpocratem refert ad annum Christi 129. Baronius vero supra, ipsum proponit statim post Saturninum, eodem Domini anno 120. num. 29. hic fortè intelligit de initio præuaricationis, & comparitionis eius; At ille de præuaricatione, & comparitione eiusdem iam confirmata, & per aliquot annos coram omnibus exhibita.

62 Gualterius de Carpocrate, seu de Carpocras, ut ipse etiam vocat, cap. 4. secundi seculi agit, & capite 6. de Gnosticis (inter postis cap. 5. Valentinianus,) qui si isti omnino differunt ab illo Cum tamen ipse Gualterius aliquos peculiare errores graniissimos Gnosticis tribuat, quorum primum Inuentorem Cardinalis Baronius loco citato cum Eusebio, Clemēte Alexandrino. D. Epiphano, & alijs citandis Carpocratem assignat.

63 Quid quid Nicephorus libr. quarto Ecclesiæ histor. capite 2. de Carpocrate hæc verba profert: Carpocrate, inquit, æqualem fuisse

- fuisse tradit Irenæus lib. 1. aduersus hæreses cap. 23. Basilidi, & eorum, qui Gnostici appellantur, Autorem, & Ducem facit, quem non puduit propalam artem Magicam exercere, quam Pater eius Simon clare, & subdole professus fuerat, gloriâ iam iste ancipubatur, & se esse efferebat artibus, curiosos per eos, quæ ipse conficiebat amores, per somniorum visiones, & per assessores demones. Hæc Nicæphorus, ex quibus præter alia maxime illud de professione artis magicæ cum assessore demone constat Carpocratem fuisse primum, & originem Gnosticorum, quamquam etiam Valentianos fuisse vocatos Gnosticos infra vi. debemus.
- 65 Verum ut id magis innotescat, & qualiter ex Nicolaitis processerint, seu istorum secta innouata per eos, ac propagata fuerit. Notandum diligenter id quod cum Eusebio lib. 3. cap. 23. adducit Baronius tom. 1. ad annum Christi 68. num. 11. nempe Nicolaitas ad modicum spatium temporis perdurasse, & quod petenti falsi nominis iuxta tradita à nobis seculo præcedenti regula 17. non amplius se nominauerunt Nicolaitas quod facile impossita conuinci possent, sed alio fuorum, ad rem turpissimam obegendam, omnium pulcherrimo quæsito nomine se ipsos à sapientia, nuncuparunt Gnosticos, idest, sapientes, seu singulari eruditione præstantes. Sed cum hoc tum alijs alia superaddiderint ad hæresim nouam monstra nouis sunt appellati nominibus iuxta Epiphanium hæres. 15. ut non tantum Gnostici dicerentur, sed & Phibionitæ, Stratiotici, Lenitici, Barbotiani, Sorratitæ; Zaccabeani, Barbelitæ, Caddiani, Soratitici, & Harfiani. Ita etiam Gualterius loco citato, cap. 6.
- 68 Quod vero Carpocratiani similiter appellentur Gnostici testatur cum Epiphanio hæres. 27. & cum alijs Baronius tom. 2. Annal. ann. 120 num. 21. per hæc verba. Insuper hos, inquit, in velamen obsecrationum multarum per pulchrum sibi ipsis nomen indidisse, ut Gnostici dicerentur, ita suos appellandos esse Carpocratem docuisse tradunt. Ita ille quid clarius. Quod si obijcias ex D Hieronymo de Script. Ecclesiasticis in Agrip. & in Eusebio, in Chronico, à Basilide Gnosticos fuisse nominatos. Solutio objectionem, idem Baronius sic: Sicut venena, ita nomina inter se istos communicare dici posse videtur. Nam eadem ratione, qui ex Nicolaitis prodierunt æque Gnosticos esse dictos Epiphanium hæres. 26. affirmat. Paret itaque ex traditis, & Carpocratianos fuisse Gnosticos, & ex Nicolaitis prodisse, atque additis nouis erroribus ipsam Nicolaitarum sectam per Carpocratem propagatam fuisse.
- 71 Clarius tamen hoc modo patebit propositis penitentijs hæresibus Carpocratis, & Gnosticorum. Primo tenuerunt Carpocratiani, Christum Dominum ex semine Ioseph generatum, natum purum hominem; sicut & reliqui homines; virum quidem bonum, & sanctum, eiusque animam post crucifixum corpus fuisse in-

Tom. II.

- Cælum receptam, dimissa carne in terra; & quod non carnis; sed animi solius salutem acquiri affirmarent. Consequenter cuius corpus resurrectionem, ac vniuersale iudicium futurum negantes ita cum Eusebio, libro 4. cap. 7. Dinus Philastrius lib. de hæres. Prateolus lib. 13. verb. Carpocratiani, & Baronius, ubi supra num. 24. & 25. cum Tertulliano de præscriptione cap. 48.
- 73 Secundo. Afferuerunt Gnostici duos esse Deos, vnum bonum omnis boni principium; alterum malum, omnium malorum originem, & omnium creaturarum inferiorum molitorem, & consequenter, quod iste sit malus. Adducunt D. Augustinus hæres. 6. Philastrius lib. de hæresibus & alij.
- 74 Tertio. Docuerunt Gnostici animam nostram esse aut Dei substantiam; aut ex Dei substantia, nihilominus omnia bruta quoad sentire, & intelligere ipsi homini æqualia, & rationis capacia esse. Testati sunt ibidem Prateolus, & Baronius.
- 75 Quarto. De Carpocrate, eiusque sequacibus Gnostici adeo auditu horrenda se accepisse tradit Irenæus lib. 1. cap. 24. ut non induci possit ad credendum talia, quale est illud omne delictum non solum non esse vitatum, sed imperatum, ita ut poena dignus censureretur, qui luc prius voluntati quæcunque cupienti non satisfeceret, applicato illi pro solamine. March. 5. Et hoc consentiens aduersario tuo citodum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici, &c.] Doctrina itaque istorum fuit, tum qui suæ adferebat concupiscentiæ transaminatione seere plebendum, & tum post mortem alia poena maiori, eum vero qui mundi, & concupiscentiæ opera quæcunque praua explicuerit his consummatis, libere profecturum ad illum Deum, qui est super Angelos, mundi fabricatores.] asserti Baronius dicto anno 120. num. 25. quocumque nu. 38. scias hos Gnosticos fuisse vocatos Anritas, ex Clemente Alexandrino lib. 3. Strom. 71.
- 78 Quinto. De eisdem Carpocratis Gnosticis quid magis horrendum adducit Sanctus Epiphanius hæres. 26. licet renitens valde, ut ipsemet fateatur, teste Baronio num. 26. ob nimiam turpitudinem facti quod ex ore ipsius Epiphanijs audiamus aliquibus intermissis, ne nimis diffundamur. Primo quid inquir, communes habent vxores, ac si peregrinus accesserit de ipsorum dogmata, signum est apud ipsos virorum ad luxurias, & seminarum ad viros in ostendendo manum ad salutationem, videlicet subter palmas contractionem quâ dicitur latioris & vir concedens vxorem, alteri ad ipsam dicitur: Surge, fac dilectionem cum fratre &c. Postquam inter se per scortationis affectum, insuper blasphemiam suam in Cælum extendunt, & suscipit quidem muliercula itaque vir fluxum à masculo in proprias suas manus, & sunt in Cælum intuentes immunditiam in manibus habentes, & dicunt: Offertimus tibi hoc donum, Corpus Christi, & sic ipsum edunt assumentes suas ipsorum immunditias

E 2

- tias; & d'cant, Hoc est corpus Christi, & hoc est Pascha, ideo patiuntur corpora nostra, & coguntur cōfiteri passionē Christi. Ro-
 21 dē vero modo etiam de femina, vbi contigerit ipsam in sanguinis fluxum esse mēstruum collectum de ista immunditia sanguinem acceptum in comm uni edunt, & hic est, in-
 32 quunt, sanguis Christi.] Hęc Epiphanius, quibus nihil horribilius, nihil turpius, & veritati magis repugnans vnquam excogitatum; aut cogitari posse videtur; conferat cum eis quantum voluerit, Gualterius maximum, in errore Bezæ defendentis pane, & vino deficientibus, posse Eucharistiam ex quouis cibo, & potu celebrari.
- 83 Sexto. Nihilominus de iisdem Carpocratianis Gnosticis addit ipse sanctus Epiphanius aliud præter errorem grauissimum circa celebrationem Paschatis, crudelitatem, & inhumanitatem inenarrabilem, includit nimirum si præter sententiam, inquit, acciderit, vt prægnans facta fuerit mulier, quid grauius, &
 84 horribilius designent tales, audi, Detraçtum enim sacrum quocunque tandem tempore id aggressi fuerint accipiant, & in mortuario quodam pistillo rudent, ac admixto melle, & pipere, & alijs quibusdam aromatibus, & vnguentis ad auertendam nauseam; sic congregati omnes porcorum, & canum horum, sodales participes sunt confusi pueri, atque sic humanæ carnis esu peracto, deinde preces fundunt. ad Deum, & hoc perfectum Pascha dicunt.] Italisse.
- 85 Septimo. Subiungit idem Epiphanius, sed & alia, inquit, horrenda ipsi audent. Cum, enim rursus insaniam se ipsis conceperint imbutis manibus turpitudinis sue surgunt, & manus suas inquinantes habentes nudi toto corpore precantur, tamquam per huiusmodi operationem inueniant dicendi apud Deum libertatem, corpora autem tum muliebra, tum virilia noctu, ac diu curant vnguentis, balneis, epulationibus, & ebrietatibus vacantes.
- 86 t. s. Detestantur ieiunium, dicentes, quod non oportet ieiunare, verum nutrire, vt corpora sint robusta, quo possint fructum reddere tempore suo.] Hactenus de eorum turpitudine, & execrandis mysterijs Epiphanius, qui præcedentia omnia exploratissima habuit, cum in Aegypto esset, ab ijs, qui eiusdem sectæ erant, vt ipsemet affirmat, & adducit ibidem Baron.
- 87 Octauo. Illud Apocalyp. 22. de arbore, ferente fructum singulis anni mensibus interpretabantur teste Sancto Epiphanio loco citato, de Muliere menstruata quouis anni mense fluxum sanguinis patiente.
- 88 Nono. Carpocratiani totum Testamentum vetus rejiciebant, vt ex Glossa super Leuiticum affert Præteolus, verbo Carpocratiani. Finxerunt tamen Gnostici librum quemdam portentosum de stirpe Sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ; vt affert Sanctus Epiphanius Hæres. 26. vbi in eos acerrime inuehitur. Vide Baron T. 2. s. in appata ad Annal. n. 35.
- 89 Decimo. Extrauerunt Gnostici in eo quo d

tenuerunt Christum Dominum per spatium tantum vnus anni Euangelium prædicasse, vt testatur Diuus Irenæus aduersus hæres. lib. secundo capite 28. & affert Baronius ad annum Christi 34. num 139.

- 90 Vndecimo. Carpocratiani antiquum errorem Pythagoræ de transmigratione animarum, tenuerunt è corporibus ad corpora quæcunque etiam brutorum. Ita Baronius Tom. 2. anno Christi Domini 120. num. 24.
- 91 Duodecimo. Cum errore maximo affirmarent Gnostici, Iesum Christum litteras ipsumque etiam alphabetum sub Magistro didicisse, Ex Sancto Irenæo lib. primo cap. 21. & Alphonsio de Castro. v. Christus hæres. 4. adducit Gualterius seculor. 2. cap. 6.
- 92 Decimo tercio. Consecrarent Gnostici quamcunque Scripserit sententiam sup opinationi contrariam spiritui mundano adscribere; quamcunque vero superflucientius concupiscentiæ fauentem, etiam verbis ad arbitrium, libidineque transmutatis, à Spiritu veritatis profectam asserere. Idem Gualterius cum Sancto Epiphanio hæres. 26. Atque hæc de Gnosticis siue à Carpocrate, siue à Basilide; siue à Menandro, aut Simone Mago, siue à quouis alio procedentibus & Nicolaitarum peruersissimam sectam viterius propagantibus.

Quid de Secta Valentinianorum, & de quibusvis ab ea procedentibus Caietanorum, Ptolemaitarum, &c.

REGVLA CCXXI.

- 93 **P** Rodiit circa annum Christi 145. Higinii Romani Pontificis, & Aeroniaui Fij Imperatoris tempore, nouum monitram, Valentinus hæresiarcha Aegyptius, Philosophus ex Platonicis, qui eo quod Episcopatum, vti ambierat, non potuit obtinere, à fide Catholica declinauit, Et excogitatis nouis erroribus, maxime contra Beatissimam Virginem, sectam Valentinianorum instituit: Ex eius autem schola varij discipuli protulerunt Instructores etiam additis nouis hæresibus diuersarum sectarum. Hinc, Caiani, & Sethiani, hinc Ptolemaizæ, & Secundiani, hinc Marcitæ, Calorbanionitæ, & Heracleonitæ; de quorum singulis hic vti inter se vnitis brevis explicatio tradetur.

- 96 **V**alentinum hæresiarcham refert Præteolus ad annum Christi 150. Baronius vero ad 147. cui uerito vt ex auctoritate in quibusvis perpendendis adhaeremus, Inchoat ipse dictum annum 145. exprimens breuiter cum Tertulliano de præscriptione cap. 3. D. Irenæo lib. 3. cap. 4. Eusebio in Chronico, & S. Epiphano hæres. 31. originem, & qualitates hæresiarchæ Valentinii, quod fuerit natione Aegyptius patris Phæboni-

- bonitis, quæ est Cinitas Maritima, quod caluerit litteras Græcas, & magnos in Philosophia Platonis progressus fecerit, sed non exiguos etiam in fide, & doctrina Catholica, adeo ut eam in Aegypto, & in Ecclesia Romana prædicauerit.
- 97 Verum postea occasione uō obtenti Episcopatus quæ præoptauerat, teste eodem Tertulliano, circa ipsam fidem naufragauit, & dum esset in Regno Cyprī horrendis hæresibus eandem impugnare cepit. Primo hoc, ut fundamentum totius falsæ suæ doctrinæ, ac nouæ sectæ definiuit, vt notat Sanctus Philastrius. lib. de hæresibus, quod nihil aliud esset antea, in Mundo, nisi profundum Maris, & silentium quod à Poetis Chaos vocatur, atq; de hoc profundo, & silentio processerit intellectus, & veritas, de intellectu, & veritate verbum, & vita; de verbo autem, & vitahomo, & Ecclesia; de homine autem, & Ecclesia duodecim Azonæ, idest, secula, & de verbo, & vita decem Azonæ, de intellectu virtus & de veritate octo Azonæ] Ita Philastrius quocumque plura Prætelius. Sed hæc deliramenta Valentini compendiosius, & paulo aliter audiamus à Baronio, dicto anno 145. num. 1.
- 98 Hic legitur, inquit, sicut ab Hesiodi Theologia triginta Deos; ita à Platone mutatus est Aëtas, hæcque simul miscens cum Euangelio Joannis, quo tantum utebatur, monstrum, horrendum conflauit tricipiti Cerbero longe deformius. Triginta enim Deos enim fingat, quos secula nominat, eorum quindecim masculos, ac totidem numerat feminas, eorumdemque permutatione alios generari, ex ijs Saluatorem omnium veluti Pandoræ Hesiodi, ex omnium vult Deorum numero esse perfectum] Hæc tenet Baronius.
- 99 Secundo. Errauerunt etiam Valentinus, & præcipue sequaces Valentiniani, quod tenebant Christum Dominū per Virginem Deiparam transiisse velut per canalem, aut rimam humanam carne nequaquam assumpta ex ea; sed à Cælo ipsam secum deuexisse. Vnde Sanctissimā Virginem prærogatiua infinita Maternitatis Dei consequenter priuauerunt. Ita Epiphanius. hæres. 31. Sanctus Aug. hæres. 15. & Tertullianus aduersus Valentinum cap. 27. ac lib. de Carne Christi.
- 100 Tercio. Docuit Valentinus tria esse genera hominum, Carnale, Animale, & spirituale, atque in hoc genere, se, suosque gregales proponebat. Spirituales item homines non indigere bonis operationibus, sed eis solutos, iam perfecti euasissent, saluari quoad vtramque partem animæ, & corporis. Animales vero saluandos per bona opera, si hæc exequantur, sed tantū quoad animam, quippe ipsorum animas nuptui tradendas esse Angelis fabulati sunt Valentiniani. At Carnalium conditionem multo deteriore esse, quod nullatenus cōsequi possint salutem, quamuis bonis adirentur operibus. Vnde circa istos, & animales negantur futuram resurrectionem] Ita cum Tertulliano citato cap. 19. & 30. Cardinalis Baronius die anno 145. n. 3. & 4.
- 101 Quarto. Secundum eundem Tertullianum in scorpiaeo cap. 1. Martyrium nullo modo, nec villo tempore esse subeundum affirmarunt Valentiniani. Propterea ipse Tertullianus librum illum edidit, cum inscriptione, de bono Martyrii, aduersus Gnosticos: hoc n. nomine, teste Baronio, dicto num. 3. etiam appellari voluerunt Valentiniani. Qui è contra confuerunt Catholicos vocare simplices &c. Ita, ex eodem Tertulliano aduersus Valent. cap. 1. & 3. idem Baronius dict. anno 145. num. 5.
- 102 Quinto. Valentiniani malitiam, & peccatum non libero arbitrio, sed naturæ, mundo aut diabolo adscriperunt, vt tradunt D. Augustinus, hæres. 11. & Alphosius de Castro, verb. peccatum hæres. 3.
- 103 Sexto. Afferuerunt in homine antiquo Spiritus iniquos habitantes inesse, qui cum, ad diuersa genera peccatorum inducant, de hoc peculiari tractat Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromat.
- 104 Septimo. De Valentinianis Gnosticis sic scribit Irenæus lib. 1. cap. primo. Idolatritia, inquit, indifferenter manducant, nihil inquirenti ab his putantes, & in omnem diem festum Ethnicorum pro voluntate in honorem eorū factum primi conueniunt. Vt in nihilo quidem abstineatur quod est apud Deum, & apud homines otiosum muneris homicidiale spectaculum. Quidam autem & carnis voluptatibus insatiabiliter insuerientes, Carnalia Carnalibus, & spiritualia spiritualibus reddi dicuntur. Plura assert Baronius ibidem nu. 4.
- 105 Octauo. Aliam Valentinii hæresi in assert idem Clemens Alexandrinus Stromat. lib. 3. sic: Valentinus in Epistola ad Agathopodem; Cum omnia, inquit, sustinuisset, erat continens diuinitatem, operabatur Iesus, edebat & bibebat, propriè non reddens cibos, tanta & inerat vis continentie, vt etiam trinitatem in eo non interierit. Quoniam ipse non habuit interitum, hæc erat Valentinii opinio de incorruptibilitate. Ita Baronius dicto ann. 145. num. 6.
- 106 Nono. Tandem fuisse scriptum à Valentinio proprium euangelium tradit Tertullianus de præscriptione cap. 49. continuisseque illud infantium Saluatoris. Colligitur facile ex ijs quæ scribit Irenæus lib. 1. cap. 17. aduersus inenarrabilem multitudinem Apocypthorum in eo fuisse comprehensionem, quibus Valentinus ad suas præstigijs illustrandas vtī consuevit. Atque hæc ut de eius erroribus.
- 107 Prosequitur Baronius nu. 8. de Valentinii discipulis per hæc verba. Quinam fuerint Valentinii præcipue sectatores, qui ad eius cloacæ alias quam plurimas egresserunt sordes, narrat Tertullianus aduersus Valent. cap. 4. his verbis. Eam viam postmodum Ptolemæus intrauit nominalibus, & numeris eorum distinctis in personales substantias, sed extra Deū determinatas, &c. Deduxit & Heterocleon indeterminatas quas dæ & Secundus, & Magus Marcus multum circa imagines legis Theonimus operatus. Ita, nusquam iam Valentinus, & tamen Valentiniani, [qui per Valentinum] Hæc Baronius

cum Tertulliano, de discipulis Valentini simul. Iā separatim de aliquibus agendum & de Seditis breuissime, quæ ex Schola Valentini prodierunt.

- 112 Reponitur hæc ab aliquibus scdta Ophitarum vti à Valentino egressa; sed egregie ostendit Baronius dicto anno 145. num. 12. originem huius scdte esse multo antiquiorem Valentino hæresiaracha. Ideo reposita fuit à nobis in primo seculo.

- 113 Secundo Irenæum lib. 7. cap. 35. absque dubio scdta Cainotum ex schola Valētini progressa est; licet scdum Epiphanium hæref. 38. non solum ex Valentino; sed etiam ex Nicolaitis, Carpocratianis, & alijs Gnosticis ortum traxit.

Primo vocati sunt Caiani, à Cam, quem patrem suum dicebant, & admodum venerabantur vti ex quadam; potenti virtute conceptum, & vti ea prædixit; accusantes e contra Abel imbecillitatis, vti ex inferiori virtute conceptum. ita Epiphanius hæref. 38. & Tertullianus de præscriptione cap. 47.

- 114 Secundo. Errantur Caiani, quod Iudam proditorem tanquam quid diuinum coletent, facinusque eius, quoad prodicionem, bonum ducerent, asserentes illum præuidisse, quantum vtilitatis ex passione Saluatoris humano generi esset prouenturum, & ob hanc causam ipsam Iudæis ad mortem tradidisse: sed respectu Iudæ in eo etiam Caiani errarunt, quod librum eius quendam inscriptum, Euangelium Iudæ, admitterent, ac diuulgarent: reijcientes e contra legem veterem, & Auctorem eius. Afferunt idem Epiphanius hæref. 38. Diu. Augustinus hæref. 28.

- 115 In Iudæ in eo etiam Caiani errarunt, quod librum eius quendam inscriptum, Euangelium Iudæ, admitterent, ac diuulgarent: reijcientes e contra legem veterem, & Auctorem eius. Afferunt idem Epiphanius hæref. 38. Diu. Augustinus hæref. 28.

- 116 Tertio. similiter venerabantur Caiani impios homines, nempe Esau, Core, Datan, Abiron, & Sodomitas; atque ipsos ita fuisse reprobos ab oculis Dei prædicabant, vt nocere.

- 117 illis non potuerit. Hincque idem Caiani laxate habenas omni turpitudini, & spurcitie cōsueuerunt, ex eodem Epiphanio citato, & ex alijs adducit Gualterius secundo seculo cap. xi. pag. 136.

- 118 Quarto. Tandem Caiani, cum maximo errore tenerent cuique perficiendo peccato Angelum esse præfixum, bonorum item optatores esse Angelos, malorum vero adiutores. Ita ex Tertulliano de præscript. cap. 47. & ex Epiphanio hæref. 38. Baronius dicto anno 145. num. 16. & 17.

- 119 Deinde Sethiani è sece Valentianorum orti, Seth filiorum Adæ esse Christum, & Saluatorem Mundi crediderunt, & sicut talem ipsum adorarunt. Ita Baronius dicit, anno 145. num. 18. & c. Tertulliano de præscriptione c. 47.

- 120 Vbi item de Sithinis hæc verba profert huius peruersitatis doctrina hæc est, duos homines ab Angelis constitutos Cain, & Abel, & propter hos magnas inter Angelos contentiones & discordias extitisse, ob hanc causam illam virtutem, quæ super omnes virtutes esset, quam matrem pronuntiant, dum Abel interfectum dicerent voluisse concipi, & nasci Seth loco Abelis vt euacuarentur Ange-

li illi qui duos priores illos homines condidissent, dum hoc semen mundum oritur, & nascitur. Permixtionem enim dicunt Angelorum, & hominum iniquas fuisse, ob quam causam illam virtutem, quam (sicut diximus) pronuntiant Matrem, ad vindictam etiam, cataclysmum inducere, vt & illud permixtionis semen tolleretur, & hoc solum semen, quod esset parum integrum custodiretur. Sed enim illi qui seminis illius prioris instituisse, occulte, vel latenter, & ignorante illa, matre virtute cum illis octo animabus in arcam inisse etiam semen Cain, quo semen, malitiae non periret; sed cum cæteris conseruatum, & post cataclysmum terris redditum exemplum cæterorum excreceret, & effunderetur, & totum orbem impleter & occuparet. De Christo autem sic sentiunt, vt dicant illum tantummodo Seth, & pro ipso Seth ipsum.] Hæc tenet Tertullianus de deliramentis Sethianorum.

- 121 Scitur. Permixtionem enim dicunt Angelorum, & hominum iniquas fuisse, ob quam causam illam virtutem, quam (sicut diximus) pronuntiant Matrem, ad vindictam etiam, cataclysmum inducere, vt & illud permixtionis semen tolleretur, & hoc solum semen, quod esset parum integrum custodiretur. Sed enim illi qui seminis illius prioris instituisse, occulte, vel latenter, & ignorante illa, matre virtute cum illis octo animabus in arcam inisse etiam semen Cain, quo semen, malitiae non periret; sed cum cæteris conseruatum, & post cataclysmum terris redditum exemplum cæterorum excreceret, & effunderetur, & totum orbem impleter & occuparet. De Christo autem sic sentiunt, vt dicant illum tantummodo Seth, & pro ipso Seth ipsum.] Hæc tenet Tertullianus de deliramentis Sethianorum.

- 122 Prædictis autem circa eosdem Sethianos adiungit Baronius dicto anno 145. num. 19. ex D. Epiphanio in hunc modum. Addit, inquit, Epiphanius hæref. 31. hæc dilucidius explicans, hos conscripsisse libros quosdam nomine magnorum virorum, nempe ex nomine quidem Seth septem libros Alienigenas, sic enim vocant. Alium vero ex nomine Abraham, quem & reuelationem esse dicunt omni matritia testetur, alios irem ex nomine Moyses, & alios aliorum.] Ita ille.

- 123 Sequitur explicanda scdta Ptolemicarum, cuius Auctor fuit Ptolemæus Gnosticus Valentini discipulus, hæc præter Magistri sui errorem, deliramenta contra fidem alia exco-gitauit.

Primo. Recedens aliquantulum ab illo, latum constituit, octo Aromas, id est, secula, cum Magister eius triginta constituit. Ita, ex S. Philastrio lib. de hæresibus Prateolus, verbo, Ptolemæus.

- 124 Secundo. Errauit credens Deum impossibilia præcepisse; maxime in Indiuodum Coniugij vinculo. hinc ipse profanam turpem mulierem extra coniugium secum consociauit, litteris ad errorem suum pellectam, ex Epiphano. hæref. 33. assert vtunque Gualterius seculo 2. cap. 14.

- 125 Tertio. Ptolemæus legem Moysis humanam censuit, & doctrinam suam Apostolicam haberi, & vocari voluit e eodem D. Epiphanio loco citato ipse Gualterius adducit.

- 126 De Scdta irem Marcitarum, seu Marchosiorum quidem eam instituit Marcus Valentini Discipulus, de quo Baronius ad ann. 175. num. 24. ita loquitur, sed nemo, inquit, ex his omnibus absque Valentini discipulis nequior Marco, nec qui maiorem eladem intulerit Catholicæ fidei professoribus; quippe qui addens hæresim adhib Magiam, & multa faciens, quæ esse miracula viderentur, his artibus circumiens Christianum orbem seduxit plurimos, quorum non solum mentes imbuuit hæresi, sed corpora etiam affecit ignominia.

- 127 Quibus autem præstigijs viros pariter, ac Mulieres

- Mulieres traduceret, hosque à sana mente dimoueret, & ad omne scelus periret, præstat ut ab Irenæo audiamus, ipse enim hoc ipso tempore impostorem grassantem, sed iam detectū scriptis actius exagitant, ac penitus confutauit. Quæ igitur à nugace impostore fieri solita essent idem sic enarrat: hæc Baronius.
- 119 Qui plura affert ex D. Irenæo lib. 3. cap. 8. & 9. contra dictum hæresiarcham Marcum, ex quibus hæc pauca accipe. Alius vero, inquit, quidam ex ijs, qui sunt apud eos Magistri, emendarorem esse glorians; Marcus autem est illi nomen, magicæ imposturæ peritissimus, per quam & vitos multos, & non paucas feminas seducens ad se conuertit, velut ad scientiissimū, & perfectissimū, & virtutem maximam ab inuisibilibus, & inenarrabilibus locis habentem fecit, præcursor quasi vere existens Antichristi. hæc ille, apud quem reliqua videas, nobis iaris est Marci, & Marcitarum errores sigillatim tibi exprimere.
- 130 Primò, Errant Marcitæ, quod se perfectos prædicarent, & cognitionem sibi superiorum doctrinæ D. Petri, D. Pauli, ac reliquorum Apostolorum concessam prætenderent. Ita S. Epiphanius hæres. 34.
- 131 Secundo, Hæresiarcha Marcus familiarem habuit Dæmonem, id quo instruebatur, prophetam agere, & magiam dæmoniacam mirabiliter exercere, quæ efficiens, vt colores purpurei, acerulei apparerent, mulieribus decipiebat, & ad se suamque prætatem Religionem adductos conseruabat. Ita ex citatis Irenæo, & Epiphaniæ, Gualterius vbi supra cap. 16.
- 132 Tertiò, Maximus, & valde execrabilis fuit Marchiorum error, quod feminas esse capaces Sacerdotii tenerent, impiumque eis imperirent, ac potestatem non solum concipiendi, aut prophetandi, sed etiam Sacramenta, ipsaque met Eucharistiam conficiendi, & administrandi. Ex eodem Irenæo ipse Gualterius.
- 133 Discipuli item Valentini fuerunt hæretici Archonitici, sic vocati, quod Mundi creatione non Deo, sed Archangelis tribuuntur, & hic primus eorum error. Ita Præteolus verbo Archō.
- 134 tici 1350. Secundo, Errauerunt quod Deum Optimum Maximum tanquam legis Auctorem, blasphemarent. Idem Præteolus, & Baronius 135 ann. 175. num. 311. 136. Tertiò, Redemptione perfectam in cognitione statuerunt, unde baptismum prorsus contemnebant, ac reicientes aborrentes etiam à reliquis Sacramentis, afferunt idem Præteolus, & Baronius 137. Quar-
135 to, Verus testamentum calumniabantur, eo-
que sicut, & nono abusi sunt; vtriusque verba ad sui confirmationem erroris detorquendo violenta deprauatione. Ita Epiphanius in anacephal. & Præteolus ibidem 138. Quintò, Libros
137 diffeminare inscriptos, & reuelationes Prophetarum. Vnus erat inscriptus Symphonia, id est, Armonia. Ita Baronius 149. Sextò, Con-
138 sueuerunt Arcontici oleo, & aqua defunctos inungere, ibidem Baronius. 140. Septimò, Cat-
139 mæ resurrectionem abnegant. Ita Augustinus hæres. 20. & Epiphanius in Anaceph. 141.
140 Octauò, Omnis immunditie, & fornicationis

- genere infecti fuerunt, ibidem Epiphanius, atque hæc de hæresibus Arconticorum. Jam bre-
141 uissime de hæresiarcha Secundo, Valentini discipulo, vt testatur Baronius ann. 175. num. 31. de quo eius Secta, quam Gualterius ibidem, cap. 5. paucis sic explicat: Secundus, inquit, (Secundianorum, vel vt Augustinus hæres. 13. nominat, Secundianorum) dux. Quibus Sanctus Epiphanius hæres. 32. & in Anacephal. adiungit Epiphaniem Carpocratis filium, & Isidorum) Valentini, Ptolemique perfidie sedes
143 cedens. Voluit nihilominus aliquid illis amplius existimari, quippe vt egera taceam, ad fabulas plusquam Pythagoricas Valentini, vxorumque communitate, nouas addidit impudicitie feditates. Ita ille cum Epiphaniæ hæres. 32. & in Anacephal. adiungens more suo collationem cum errore discipulorum Lutheri, & Caluini, quam nos vt supradictum, merito omittimus.
- 143 Fuit etiam Discipulus Valentini, & institutor nouæ Sectæ Calabarbus quidam, qui secundum Baronium citatū, ex mente etiam S. Phylaltrij lib. de hæresibus videtur idem esse, ac, Bassus, tametsi Præteolus diuersum putet, hic quoad errorum doctrinam securus est velligia condiscipuli Marci; ac peculiariter tenet omnium rerum perfectionem vna cum vita, & generatione cunctorum hominum in viginti quatuor literis, & septem astris esse constitutam; non autem in Maiestate, ac potestate Iesu Christi, & consequenter semper veræ hominisationis nequaquā in eius Maiestate, præsentiaue corporea reponi debere asseruit. Ita ex Phylastio vbi supra Præteolus, verb. Bassus, & Gualterius cap. 13. & 17.
- 145 Dein Secta Hierarcheonitarum habuit ab Hæresiarcho, discipulo Marci, & Colurbasij, vt ait D. Augustinus hæres. 15. aut etiam Valentini, teste Baronio ann. 175. num. 35. vel saltem Hæresiarcho, vt affirmat Tertallia. de præscriptione cap. 49. cum Valentino paria tennit.
- 146 Sed nouitate quadam pronuntiationis voluit videre alia sentire, & Magistros suos affectione, aut horitateque superare. Nam deliramentis eorum addidit, quod per imaginationem finitam, quam gregales suos imbuebat, animæ defunctorum oleo, balsamo, & aqua redirentur, facta super eorum corpus inuocatione verbis Hebraicis. Ita cum D. Epiphanius hæres. 36 & in Anaceph. Gualterius loc. cit. cap. 19.
- 147 Tandem extitit Bardeसानe Syrus temporibus Soteris Papæ, & Marci Anrelij Antoniani Imperatoris in Mesopotamia vir magni nominis. Nam licet educatus, teste Eusebio citando, in Schola Valentini hæresiarche, contra eius hæreses, & contra quamplures aliorum hæresiarcharum varios dialogos sua lingua, & patrio sermone, vt verus, & zelatissimus catholicus composuit; ac diuulgauit, & seque illis in defensionem Ecclesie opposuit, vt refert idem
148 Eusebius lib. 4. cap. vit. Sed postea procli-
dolor, iam grandæscus ad errores Valentini, quibus in prima etate imbutus fuerat, turpissime rediit; Sectamque nouam Bardeसानitarum instituit

- 149 Hic Vir, inquit, maximopere ornatus erat donec in errorem Sectę suę incidit, factus instar pulcherrimę nauis, cui incōpatibile onus immixtebatur, & quę iuxta ripas portus fracta est, & totum mercimonium perdidit, & alijs, qui nauem conscenderant, mortem induxit; corripitur enim per Valentinianos. Hæcenus ille, & addit, dicto Bardeſane vsum esse familiarissimę Abagatum Principem Edeſſenorū virum sanctissimū. Propterea D. Epiphanius eius Apostasie miserabilem casum iuste deplo- rat, quod Valentini dogmata amplexus fue- rat; seu, vt ait D. Augustinus hæref. 33. Valen- tinorum causam fecerit suam, & quod insuper resurrectionem mortuorum negauit. Con- cludit de eo sic Baronius ann. 175. num. 19. hæc, & alia multa de Bardeſanis erroribus fe- rantur; verum ex illis multos adscribendos il- lius Sectarijs, qui post ipsum fuerunt, & ab eo Bardeſanitz sunt dicti, potius quam ipsi existi- mus. Huic fuisse filium Armonum nomi- ne Athenis Gæcis litteris, multaque scripsisse tradit Theodorus lib. 1. hæref. fabul. Hęc illa apud quem si lubet quædam legas, Diuum etiam Damascenum lib. de Hæref. prædictas Hæresi- archarum Sectas explicantem, nobis tradita sufficiant.

Vnde Secta Cerdonianorum, & Marcionistarum, ac aliorum originem duxerunt?

REGVLA CCXXII.

- 153 C Irea annum Christi Domini 146. tem- pore Higinij Papæ, & Antonini Vlj Cę- satis in Schola prædicti Heracleonis hæresiar- chę educatus insignis hæreticus, & magus ex- titit, qui in se reuersus Romę sub dicto Ponti- fice palinodiam recantauit, postea ad erro- res denuo Heracleonis rediens, additis alijs nouis, peruersissimis hæresiarcha, & auctor Sectę Cerdonianorū euasit. Discipulus vero Cerdonis fuit Marcion Ponticus, ex vrbe Si- nope, qui in falsa eius doctrina adeo magnos fecit progressus, vt adinuctis multis hæresibus illico exprimendis, simul cum Socijs discipu- lorum ipsius in insinuenda perniciosiori Mar- cionistarum Secta Magistrum suum valde su- perauit.
- 155 Q Uod Cerdo fuisse discipulus Heracleo- nis, & Magus, tradunt vt omnino certū D. Epiphanius in Anaceph. & Præteolus in suo Elencho alphabetico verbo Cerdoniani, atque pari modo, quod istorum nouę Sectę extite- rit Auctor, sequentibus erroribus adinuentis.
- 156 Primo, Cerdo duo Initia statuit, idest, duos Deos, vnum bonum, seu iustum, alterum ma- lum, seu iniustum, illum superiorem à quo bona, hunc inferiorem, seu Mundi sublanaris crea- torem, à quo mala cuncta procedunt. Ita ex D.

Hilatio lib. 1. cap. 28. aduersus hæreses, Præteolus loco citato, & ex Tertulliano de præscrip- tione cap. 51. Pannonius, ann. 146. num. 2.

- 157 Secundo, Vt testantur iidem Auctores, & D. Augustinus lib. de hæresibus, cap. 21. Cerdo tenuit Christum à Deo bono superiori fuisse misum, non ex semina naturæ, nec assumptis- se carnem humanam, neque mortem vete sub- iisse, neque quidquam passum esse, sed simulasse passionem.
- 158 Tertio, Asseruit legem veterē malā esse, & à malo principio, seu Deo prodijisse; hinc e- ius Prophetas, & totū veterē testamentum, quin & Euangelia, præter scriptum à S. Luca, omni- no repudiavit; quasi in Prophetis, & Euange- litiis, excepto Luca, Spiritus non fuisset. Ita, cum citato Tertulliano tribuit illi, & sequaci- bus eius hanc hæresim ibidem Baronius.
- 159 De discipulo item Cerdonis Marcione, quod ad genus, & vitę mores spectat, ita S. Epiphanius: Hic, inquit, verus Ponticus fuit, ex Vrbe Synope, qui prima vita sua Virginitatem exercuit, Solitarius enim vixit, & Episcopi Sā- ctę Ecclesię Catholicę filius fuit; progressu vero temporis circa Virginem quandam corrupit- ur, & decepta Virgine, se ipsum, atque illam, à spe detraxit, & cum illam corrupisset, à pro- prio patre ex Ecclesiā eiecit. Erat enim pa- ter ipsius propter excellentem pietatē illustis, & veritatis insignitè studiosus, in Episcopatus Ministerio honeste viuens perenerabat. Mar- cion autem multum supplicans, ac veniam pre- catus, eam à patre impetrauit. Hęc Epipa- nius. Adde, qualiter Marcion ab Vrbe sua aufugerit, ac Romam venerit pro temis- sione dicti lupri, & reconciliatione cum Ecclesiā obtinenda, qua non obtenta, in superbiam, & indignationē elatus, ad Sectā impiohoris Cer- donis transierit, & negantibus sibi communi- cationem cum fidelibus dixerit: Ego sindā Ec- clesiam vestram, & mitram sicutam in ipsam in æternum. Affer pluribus Baronius dicto anno 146. num. 5. ex ipso Epiphano.
- 161 Verum idemmer Baronius, num. 6. recedens à sententia Epiphanijs ex parte cum D. Irenęo lib. 3. cap. 3. & cum alijs probat pluribus Mar- cionem non propter stupri illati crimen, & ex- communicationem fuisse ab Ecclesiā Romanā, reiectum, sed propter hæresim, quam antequā Romam venisset, fuerat consecutus; præcipue ostendit ex collatione temporis aduentus eius in Vrbem, quo etiam ad eam venit S. Polycar- pus sub Aniceto Papa. Cum enim tunc Mar- cion occurrisset ei in via, & dixisset: Cogno- scis nos Polycarpus; respondit, cognosco te, primogenitum Saranę, vt refert idem Irenęus.
- 162 Sed quidquid sit de hoc puncto, au prius, vel post aduentum in Vrbem Marcion à Fide Ca- tholica defecit, illud certissimum est, ipsum fuisse præ ceteris insignem, ac perniciosissimum hæresiar- cham his erroribus.
- 163 Primo, Errorem sui Magistri Cerdonis de duobus principijs, seu de duobus Dijs admi- tendis, vno bono, & altero malo, non solum amplexus est; sed etiam ex illo Lucę 6. perperā intellecto, Omnis arbor bona bonos fructus facit,

- facit, mala autem malos &c. stabilire curauit, sicque viam aperuit Manichæis ad eundem errorem tenacius amplectendum, ut infra videbimus. Ita cum. D. Epiphanius citato Baronius ibidem.
164. Alterum errorem Cerdonis rejiciendo vetustestamentum, tamquam malum, conatus est Marcion confirmare duplici illa parabola Matth. de non insequendo pannum uouum veteri, atq. de non mittendo vinum nouum in vtres veteres, quod voluisset Christus legē veterem vci malam respicere falsissimè Marcion hæresiarcha iudicauit, ac docuit ex eodem Epiphanius idem Baronius.
165. Tertiò. Peculiaris error Marcionistarum fuit, quod negauerint hominem esse Christi Domini creaturam, & consequenter, quod Christus non sit Deus; Assert ex D. Epiphanius hæres. 43. Gualterius cap. 30. pag. 188.
166. Quarto. Errarunt item Marcion, & eius sectę professores, quod affirmarint Matrimonium vndeque esse licitum, ibidem Gualterius cum Alphonsio de Castro. verb. nuptię hæres. 1.
167. Quinto. Hæresis de iteratione Sacramenti Baptismi initium sumpsit à Marcione, qui bis cer. ac quater baptizabat, post commissum peccatum. Ita S. Epiphanius Anaceph. & cum eo Gualterius loco citato.
168. Sexto. Collatio Sacramenti baptismi concessit Marcioni feminis, itaut istę etiam nulla urgente necessitate licitè baptizare possint; ex Epiphanius hæres. 46. ibidem Gualterius.
169. Septimo. Tenuerunt Marcionistę: quod illi qui ipsorum fide instructi ex hac vita decederent, salutem æternam consequerentur, per baptismū alijs collarum in gratiam taliter decedentium: sic in Anaceph. Epiphanius & ex eo Gualterius ibidem.
170. Octauo. Fuit tandem error Marcionis, quod crediderit, & docuerit Ablem, Enoch, Noe, Abraham, aliosque Patriarchas, ac Prophetas, nequaquam ab Inferis Christi Domini illuc descendentes interuentu fuisse liberatos, sed ibi, quod in eum credere noluerint, relictos, ē contra vero Cain, Sodomitæ, Aegyptios, & reliquos impios saluos esse, æternoque regno Dei frui ita cum Sancto Irenæo lib. 1. cap. 19. Franc. in Appendic. ad Alphonsium verb. Abel, & Cain, & Gualterius citatus.
171. De tribus item Marcionis discipulis Potino, Basilisco & Lucano, de sectaque biennistarum ex Rhodone apud Eusebium hist. lib. 5. cap. 3. & ex Tertulliano, de præscrip. cap. 51. Baronius anno 146. num. 16. Numerantur, inquit, complures Marcionis discipuli, famosissimi, ut Potinus, & Basiliscus, & alij: de quibus hæc Rhodon. Verum alij sicut Marcion ipse, duo inducunt principia, inter quæ Potinus & Basiliscus numerantur, isti Ponticum, Licum imitati, cum nullam rerum distinctionē, (sicut nec ille) reperire possent, ad vulgarem quandam, & facilem viam se conuerterunt duoque principia exiliter, & iemne, nulla demonstratione adhibita, esse affirmarunt. Alij
174. rursum ab illis in deteriores erroris scopulos tanquam procilla delati, non duas solum, sed tres naturas constituerunt, quorum quidem, sicut eius disciplinę propugnatores memorat, dux, & Princeps fuit Sinceros; hæc Phardon. Porro quem ipse Licum Ponticum dicit, eum fuisse existimamus, quem Tertullianus Lutanū appellat, eum ait, exiit post hunc Lucanus quidam nomine Marcionis Sectarior, atque discipulus.] Hactenus Baronius hisque paucis Lucanistarum Secta explicata manet.
175. Prodiit etiam ex Marcionis schola, alius multo perniciosior reliquis nomine Apelles, qui vix Epiphanius hæres. 24. testatur Baronius anno 146. num. 47. Magistrum suum erroris arguens ab eo recessisse, sectaque Apellistarum sequentibus erroribus instituit.
176. Primo. Quamuis Apelles Marcionis hæresim secutus, hæresie duos Deos, vnum bonum, alterum malum, hunc tamen ab illo esse factum ex suo cerebro addidit, ita Epiphanius in Auaceph. & Sanctus Augustinus hæres. 23. cum quibus Gualterius cap. 22.
177. Secundo. Apelletę vituperantes Creatorem vna cum creaturis Carnis resurrectionem abnegarunt; cum eodem D. Epiphanius, ita Gualterius.
178. Tertiò. Errarunt in eo, quod tenuerint Christum Dominum non accepisse carnem suam ex sua Matre, sed ex elementis atque eum Mundo reddens abque Carne resurrexisse, ac in Cælum ascendidisse. Ita Alphonsus à Castro verb. Christus, hæres. 24. Gualterius ibidem.
179. Quarto. Idem Alphonsus à Castro Verb. Propheta hæres. 1. illum errorem tribuit Apelli, quod defenderit Prophetas contrario spiritu aliatos fuisse, ut ob hanc causam isti inuicem contradixisse, ac falsa prophetasse, en maxima contra ipsos calumnia.
180. Quinto. Secundum Eusebium lib. 1. c. 13. & Baronium anno 146. num. 19. error fuit Apellis, quod debeat vnusquisque in ea fide, quam professus erat, permanere.
181. Sexto. Idem Apelles deliramenta proposuit, suggerere sibi quadam femina, à demone agitata, quę vocabatur Philumene, eruntque illi in delictis; vnde ipsi, uti prophetis Apellis omnem fidem præstabat. Ita apud Eusebium hist. lib. 5. cap. 13. & Tertullianus de præscrip. cap. 30.
182. Sed norandum, istam Philumenem non esse illam, quam tribuit Sanctus Augustinus Seneto hæresiarchæ, ut videbimus infra exprimentes, qualiter ipse Augustinus ad aliquibus non congrue citatur, & verb. eius ex cap. 24. de hæresi, adducantur.

*Quid de Hærefarchis Luciano, & Hermogene; de
de Secta ab unoquoque eorum instituta?*

REGVLA CCXXIII.

183 **L**ucianus cognomento Samofatenus in Fide & Religione Catholica bene educatus Antiochia, vit fuit magni nominis, concionatorisq; munus exercuit, at postea à fide declinauit, & Marcionis Scholam ingressus eius discipulus famosissimus extitit, ac Sectâ Lucianistaram instituit, tandem sub Traiano Imperatoris infelicitissime obiit. Hermogenes item Africanus similiter primo vetus Philosophus, ac picturae fuit deditus; dein ad Philofophos Stoicotrânsiens; hinc occasionem sumpsit diuersimode in fide Catholica errandi, & Sectam Hermogianorum perniciosissime instituendi.

185 **H**unc Lucianû Samofatenum refert Præteolus ad ann. 156. sub Antonino Pio Imperatore; Baronius veto ad annum 170. sub Traiano, differentia inter ipsos forte inde sumpta, quod Præteolus sumat cum pro illo tempore, quo apostatauit à fide, & Ingressus scholam Marcionis, huius discipulum fuisse testatur idem Præteolus in suo Elencho l. 10. verb. Lucianus; at Baronius pro tempore, quo iam famofus Hærefarcha enaserat, Sectamque Lucianistaram renouatis aliorum, & nouis additis hæresibus instituit.

186 Primo, Sicut præcedentes hærefarchæ duos Deos posuit Lucianos, alterum bonum, & iustum alterum malum, & iniustum, tradit idem Præteolus.

Secundo, Cauillans Christum Dominû, ac Christianissimum Lucianus verbum Dei habuit in fabulis, ac præcipue vetus testamentum, ipsûque reiecit. Ita ex D. Hilario lib. 6. de Trinitate, & ex D. Irenzo lib. 3. cap. 3. ibidem Præteolus, & Gauderius cap. 24.

187 Tertiò, Cum Montano, & Apelle asseruit Lucianus Christum nõ fuisse verum hominem, sed putatiue, & consequenter cum tantummodo passum fuisse secundum apparentiam, seu vmbra, & non in vera carne. Vide apud Præteolum citatum, sed infelicitissimum eius obitû, & alia ad ipsum spectantia à Cardinali Baronio ann. 171. num. 7. ex Suida verb. Lucianus sic de sumpta accipie.

188 [Hic, inquit, de eius obitu paucis agere ratio temporis persuadet, & quæ de eo à Suida literis sunt commendata siml atterere, sit enim ait: Lucianus Samofatenus, cognomento blasphemus, siue Maledicus, atque inauspicatus; ac potius impius, quod in Dialogis diuina otacula pro ridiculis inducit, fertur sub Traiano, & ante eum fuisse. Initio Concionator Antiochiæ fuit, quæ res cum ei male cessisset, se ad scribendum contulit, scriptisque infusa, interijisse fertur, canibus cum rabiem suâ

189 contra veritatem exereuisset. Nam in Petegrini vita perfringit Christianissimum, & ipsi Christo maledixit homo sceleratissimus. Itaq;

furore sui, & in hac vitâ iustas pœnas dedit, & in futura æterni ignis cum Sathana hæreditate cernet.] Huc vsque cum Suida Baronius; Atq; hæc de Luciano, & de Secta Lucianistaram.

190 Diffidum pari modo est inter Præteolum, & Baronium circa Hermogenem Africanû, nec concordari facile possunt, sicut cõcordauimus paulo ante quoad tempus Luciani: enim differentia nunc sit in spatio maiori quinquaginta annorum. Nam secundum Præteolum in Elencho, hæref. 28. lib. 8. Hermogenes ad seculum, tertium spectat: Baronius vero computatione exactius perpenfa in Secundo Seculo circa annum 170. merito ipsum reponit. Falfitur item Præteolus; vt asserit Auctor adnotationum in lib. Tertulliani contra Hermogenem, dum illû facit Sabellij affectum, atque adeo non nisi Galieni Imperatoris temporibus. Erupisse occasi

191 sionem fci errandi, inde vere assignat Baronius sub finem ann. 170. num. 12. quod quando

192 S. Phllastrus lib. de hæresib. & Sanctus Augustinus de hæresibus cap. 19. de Sabellio, & Sabellianis agunt, Hermogenis meminerunt, sed nõ quid inserunt, fit mentio Hermogenis, dum de Sabellio agitur, ergo huius est ille affectus, nequaquam sane, cum reueta diuersis temporibus extiterint.

193 Spectantia ad Hermogenem, præcipue erroris Hermanigianorû Sectæ, cuius ille est Auctor, attingit egregie Præteolus per sequentia verba. [Quisnam igitur, inquit, qualisue fuerit Hermogenes hic opportuno loco dicamus, docuit in Africa picturæque studiosus, & Christianis transijt ad Philofophos Stoicos, ex quibus inferre conatus est in Ecclesiam de materia ingenita opinione, & ab alijs turpitudinem

194 morum. Haud dubium hanc hæresim fugilauit Tertullianus in lib. de præscript. cap. 7. cum ait, & vbi materia cum Deo equatur Zenonis disciplina est, fortasse vt aduleter Imperatori Stoicam disciplinam proficere ex Schola Stoicorum Hermogenes ingenitum materiam in Christi Ecclesiam inuhere conatus est. Ita Tertullianus, & paulo post addit de eadem

195 materia. [Quæ est ipsa, inquit, semper fuerit, neque nata, neque facta, nec initium habens omnino, nec finem; ex qua Dominus omnipotens fecerit Hanc primam vmbra plane sine lumine ponimus pictor illis argumentationibus colorant. Rursum vero cap. 10. malum à materia prædijsse ipsum docuisse tradit.] Haec Præteolus.

196 Alios duos errores Hermogenis ex Philastro adducit num. 11. idem Præteolus, nempe quod ille tenuerit Corpus Domini in Sole esse repositum, & demones esse in Materiam resuscitandos.

197 Fuisse item infectos Hermogenianos duplici errore, nempe quod negarent Christum esse Filium Dei, ac primogenitum omnis creaturæ; atque quod à Spiritu Sancto Intellectum abstulerint, testantur Eusebius lib. 7. cap. 4. nu. 5. & D. Hilarius lib. 6. de Trinitate, & cum eis idem Præteolus.

198 Tandem ipse Præteolus tribuit eidem Hermogenianis hanc hæresim, quod vnam Patris,

tris, & Filij, ac Spiritus Sancti personam esse. vnderint personas confundentes, & quasi nam ex tribus assignantes; sed de hac heresi infra.

Secta Montanistarum, & alia ab ipsa, seu à Montano derivata qualiter se habent?

REGVLA CCXXIV.

198 **P**Ræ cæteris antiquis fuit valde celebris heresiarcha Montanus sectæque eius Montanitarum, vocati etiam Cataphryges, ac Pepliani à Phrygia Provincia, & à Pepzu vico ipsorum dux ubi natus est, tum ob multitudinem, & gravitatem errorum eius; maxime quod Spiritum Sanctum sibi, non Apostolis infusum 199 assereret. Tum ob hanc circumstantiam, quod duas Mulieres Priscam, & Maximillam, seu Quintillam spiritu prophetico prædicas populis lauderet, secumque simul prædicantes semper 200 adduceret. Atque hinc scilicet Priscillianorum, & Quintillianorum, & Archotitillarum, ex doctrina etiam erronea Montani alique Sectæ, ut Anodrogitarum, seu Auitarum, Patraloinficharum item, seu Trascodofigitarum promanarunt, ut statim declarabitur.

201 **D**E origine, & primordiis Montani sequaciumque eius, expressa circumstantia temporis, sic Eusebius in Chron. Christi, inquit, Domini nostri anno centesimo septuagesimo tertio Severo, & Herensiano Coss. Marci Aurelij Imperatoris anno undecimo Pseudopropheta, quæ iuxta Phrygas nominatur, accepit exordium, auctoribus Montano, Priscilla, & Maximilla infantis viribus. Hæc ibi de lib. 5. Hist. cap. 15. Eusebius ex Apollinari. 202 Hieropolitano Episcopo, qui eodem tempore vixit, & sæpe adversus Montanum viua voce, tum scriptis cominus decertavit copiose, de 203 eo in hunc modum. Pagns esse dicitur in Mysia Phrygiæ, quæ nuncupatur Ardabam nuper ad fidem venerat Gratorum Proconsule. Asia primum insatiabili quadam animi cupiditate in primariis ambiendo ingenium, simulatque aditum diabolo adversario ad se parefecerat spiritu quodam maligno abripi, & de repente furorè, & mentis infania exagitatam, bæchari, atque mox non temere non solum garrire; sed peregrinas quasdam voces fundere, & contra quam Ecclesiæ consuetudo tum traditione, tum successione antiquitus ab Apostolorum temporibus eo usque derivata postulabat, prophetare scilicet occupasse. Vide plura, si lubet, apud ipsam.

204 Eadem Montani primordia, & progressum in seminandis hæresibus vna cum Prisca, & Maximilla ex D. Hieronymo ep. 54. egregie tradidit Baronius ann. 175. num. 8. per sequentia verba. [Quod vero, inquit, ad Montanum ipsum spectat, sanctus Hieronymus ad Marcellum scribens in primis eum abscissum, & seminum appellat, ac proinde Eunuchum fuisse declarat,

qui nuper baptizatus propriaque excellentia gloria clatus, malo arreptus spiritu prophetam profertur eum, magnamque ibi existimationem comparauit, trahens ad eam rem duas quas seduxit, nobiles feminas Priscam videlicet, quæ nonnulli Priscillam nominant, & Maximillam, eademque eodem afflatus spiritum docuit prophetare, quare opè innumeris pene seduxit. 205 Nam idem Hieronymus scribens contra Pelagianos ad Ctesiphontem de ijs ait: Montanus immundi spiritus prædicator multas Ecclesias per Priscam, & Maximillam nobiles, & opulentas mulieres, primum auro corruptus; dein hæresi polluit. Hætenus ille, ex quibus & ex prædictis ab Eusebio præcipue constat ob superbiam, & ambitionem Montanum in barathrum hæresion, & impietatis corruisse.

206 Verum optime aduertit ipse Baronius dicto anno nam, ut tradit à sanctis Patribus, & Doctotibus de Monrano Prisca, & Maximilla si quæ apparent, inter se contraria, omnino cognoscuntur, & facilius concordentur, quin à erroribus eorum confiterentur, aut ipsos defenderint, ditinguenda esse tria tempora. Primum, 207 quo Montanus, & Socij eius in Ecclesia prophetare cœperunt, & in admiratione sunt habitis, nondum detecti heretici, sed Catholicis repurati, cum iam vic essent, in quo facile fuit quemuis decipi; quippe illi, ut docent. S. Philastrius de heresi cap. 50. S. Epiphanius heresi 48. & Theodorus heret. fab. lib. 3. in omnibus speciem pietatis præstebant. Vnde tunc literas pacis, ut vocant, à Summo Pontifice Montanus facile obrinuit.

208 Secundum tenuis fuit, cum res deductæ est in controuersiam, & dubitari cœpit de illorum spiritu prophetico, aut potius pseudopropheta esse habenda, etiam ab initio, quamuis enim Eusebius lib. 5. cap. 3. de illis significare videatur, quod aliquid recte ambulauerint Divino spiritu prophetantes, & vera miracula edentes; postea vero deprauati fuerint, spiritu 209 diabolico seducti. Contrarium tamen sensisse nonnullos sanctos Viros, quod Montanus, & Socij quous tempore ope demonis in predicens rebus, ac patrandis miraculis ubi fuerint, testatur Baronius ann. & num. cit.

210 Tertium autem tempus fuit illud quando post multa coacta Episcoporum Concilia non in Asia solum, sed in Græcia pro decidendo præcipue de factis Monrani, Priscæ, & Maximillæ, & post declarat negotium ad Romanum Pontificem reuocatis ab eo iam, antea missis dictis pacis literis, publicari, quales essent, nimirum pseudopropheta, & hæresim seminatores, ab 211 Ecclesia Catholica penitus eieciti sunt. Quod quidem, ut addit idem Baronius num. 3. non fuit parui negotij opus tantam enim sibi apud plurimos assimilationem, & gloriam comparauerant, ut nec iam detecti exciderint ab opinione multorum.

212 His itaque tribus sic distinctis temporibus in hunc modum applicat Baronius nn. 6. [Nulli sane, inquit, crimini dari potuit, si ipso initio, vel medio tempore eum primam illorum prophetie iunctæ miraculis veris assertus, vel apparentibus

rentibus ederentur vel cum postea de ijs dubitatione exorta diuersa essent diuersorum sententiarum, quis ijsdem communicasset; sed tantum crimen erat, cum patefacta, atque à Catholica Ecclesia improbatà ipsorum heresi, id sciens quis prudenter fecisset.] Ita ille, qui statim probat, sed non est, cum probationem.

113 adducamus, cum per se pateant. Opportune tamen hic addendum declaratis iam ab ecclesia Catholica hæreticis Montano & socijs nonnullis haud infimæ plebis homines, & faciles ad credendum; sed qui magna præditi sanctitate; sed etiam tunc acerrimos ipsorum defensores contra auctoritatē Ecclesiæ Romanæ extitisse, inter quos reponit Baronius dicto anno 173. num. 3. Tertullianum; alioquin virum insignem; sed de hoc initio capituli sequentis, cū de Tertullianistis erit nobis sermo.

114 Contrarium verò extremum secuti sunt alij nempe; quod plures errores contra fidem tribuerint Montano, quam ipse tenuerit maxime illum Sabellij propriū, vt infra videbimus quod in Trinitate Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vna tantum reperitur persona; sed hoc non esse tribuendum Montano inde efficaciter ostendit Baronius dicto anno nu. 25. quod nec Tertullianus cum defendendo, nec Apollinaris Erapolitanus, neque alius scriptor illius temporis ipsum impugnando dicti erroris de singularitate personarum in Mysterio Trinitatis; & aliorum errorum, qui absque fundamento eidem imputantur, vquam meminerunt.

115 runt. Concedit tamen ipse Baronius, vt indicet in doctrina Diui Hieronymi, & D. Epiphaniij non reperiri contrarietatem, tales errores fuisse iactatos potius à Montanistis, quam à Montano: nec quidem ab omnibus, sed ab aliquibus posterioribus, eo iam mortuo, vocans secundum AEschinem à Tertulliano lib. de præscript. cap. 52. contemporaneis fortè Sabellij & huius discipulis quod dictum errorem deuota persona in Sanctissima Trinitate. expendendum itaque quamnam fuerint propriæ Montani Hæreses, ac discipulorum eius.

116 Prima, & præcipua fuit à nobis expressa in Regula, quod dixerit sibi non Apostolis infusus Spiritum Sanctum, sæpe exprimit Tertullianus de fug. in persequer. cap. 1. vt affert Prateolus verb. Montanistarum, quod affirmauerit se esse Paraclytum illum Spiritum Veritatis, quæ Pater pollicitus erat se daturum Apostolis, interpretatur cum Theodoro hæres. labu. lib. 3. Baronius ibidem num. 26. quando ait se esse, Paracletum noluisse significare ipsum Paracletum assumpsisse carnem, & hunc eundem esse Montanum; vel absque carne se esse spiritum tantum, & uon hominem; sed voluisse suadere, se maiori plenitudine recepisse Spiritum Sanctum, quam recepissent Apostoli.

117 Secunda, Montanistæ, seu Cataphrygæ non utebantur forma baptizandi ijsdem verbis, quibus Catholica Ecclesia vitur, nec in nomine Trinitatis baptizabant, sicut nec Paulianistæ, vt habetur distin. 1 q. 1. cap. Paulianistæ; Proinde in Concilio Niceno, statutum fuit, vt denuo baptizarentur, qui ad Ec-

clesiam Catholicam redirent. Ita Prateolus verbo Cataphrygæ cū d. Philastrio, S. Augustino, & Guidone Carmelita, quorum nullus, nec alius, quod legerim, exprimit, quali forma illi baptizando uterentur.

119 Tertia, baptizare mortuos & qui non baptizari decesserint confueuerunt Montanistæ, quod crederent baptismum illis prodesse ad salutem. Prateolus ibidem, & Alphonius à Castro verb. bapt. hæres. 43.

120 Quarta, Primis nuprijs admittis vt licitis, secundas, quas non rejicit Apostolus, Montanus tanquam maiori scientia prædus, vt ipse affirmabat, vt fornicationem damnauit. Idem Alphonius à Castro verb. Nuptiæ hæres. 2. & Baronius dicto anno 175. num. 27.

121 Quinta. Ipse Montanus, quod nec Christus Dominus, nec Apostolus admittisset, vt ait idem Baronius, Nuptiarum docuit solutionem pro arbitratu contrahentium, ita idem. Alphonius, hæres. 5.

122 Sexta, Montanistæ nullo modo penitentiarum virtutem admittunt, affirmantes eos, qui post baptismum, semel lapsi sunt, nunquam posse peccati remissionem consequi, quantum libet post lapsum peniteant. Vnde illi confessionem peccatorum contemnuunt. Tradunt citatus Baronius, & Alphonius à Castro verb. penitent. hæres. 3.

123 Septima. Quædam Ieiunia nona, ac penitus iustificata in Ecclesiâ conatus est Montanus inuadere, circa quæ sic D. Hieronymus ad Marcellum epist. 54. Nos, inquit, Vnam quadragesimam secundum traditionem Apostolorum toto anni tempore nobis congruo ieiunamus. Illi tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres sint Saluatores. ita.

124 ille, & post pauca addit. Non ob id Ecclesiam non amare Ieiunium, quod respuit illa. Montani; Nam ait, non quod & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare non licet, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre.] Hæc ille quæ quasi interpretans, subiungit Baronius, dicto anno 173. num. 28.

125 Hæc, inquit, cum dicit Hieronymus, plane significat Montanum tamquam totius Ecclesiæ Præfulem lege sancita, ad hæc sua seruanda ieiunia vniuersam voluisse Ecclesiam obligare, quod non obscure declarat Tertullianus, Cum sepius in Catholicos inuehat, quod à Paraclete tradita ieiunia, non seruarent ita. Baronius.

126 Octaua, Montanistæ ad magis extollendū suum prætextum Prophetam Montanum, suasque pseudopropheticas Priscam, & Maximam, antiquos prophetas deprimere confueverunt, affirmantes eos fuisse arreptitios, & non intellexisse ea de quibus loquebantur. Tradunt Alphonius à Castro verb. Prophetæ hæres. 2. & Prateolus verb. Montanistæ.

127 Nona, De Montanistis sic D. Hieronymus epist. 54. Apud nos, inquit, Apostolorum locum Episcopi tenent apud eos. Episcopus tertius est, habent enim primos de illis Phrygiæ Patriarchas, secundos quos appellant Cauo-

- nes, atque ita in tertium, idest p^{ri}nc^{ip}ium vitium locum Episcopi deuoluunt, quasi exinde ambicioſior religio fiat, & quod apud nos p^{ri}muſ est, apud illos nouiſſimuſ, vt illi ad omne penē delictum Eccleſiæ obferuant ſc^{ilicet}is. Hęc Hieronymus, & aſſert Baronius dicto anno 173. nu. 32.
- 228 Decima. Tandem de Cathaphrygijs Præcolus per ſequentia verba i Papazara, inquit, etiam in medio vicum Galatię, & Cappadoecię ſitum, ex quo Montanus, Maximilla, & Priſcillortum habuerunt, Hieruſalem appellant, vbi & alijs myſterium Cinciorum, & infantis execranda celebratur impletas: Dicuntur etiam Infantis anniculi linguam, quem de toto eius corpore minutis compunctionuſ vulneribus extorquebant, ſarig^{em} miſcere, indeque panem conficere, quo Paſcha ſuum celebrant, & Euchariftiam ſumunt, ſuiſque ita, vbique mittete impijs ſatellitibus, quippe teſte Auguſtino, ſi inde mortem obeat, penes eos pro martyre, ſed ſi ſuperuixerit, pro magno ſacerdote habetur verb. cathaphryg. hęc ille, quę ſumit ex D. Auguſtino hęc 26. & ex Epiphania hęc 48. de Sancto Philaſtro de hęc. cap. 30. aſſertque Baronius dicto anno 173. nu. 33.
- 229 Quamquam ipſe Baronius eum citato Epiphania Montanum ab eo execrando ſcelere merito immunem facit ob illam rationem eſſicere, quod nec Tertullianus eum defendendo, nec Apollinaris Hieropolitanus ipſum impugnando, talis ſcelcris meminerunt, atque hoc tribuit Priſcillianis, ſeu Quintillianis, ex Montano prognatis, iſtorum autem oblatio ordinaria, teſte Epiphania hęc 49. componebatur ex pane, & caſeo, & hinc Arthorinię dicti ſunt.
- 231 Fuit item error Quintillianorum, ſeu Arthotynitarum, quod in gratiam pſeuſtophætarum ſuarum Priſcilla, & Maximilla Sacerdotium, Prælaturas, & ſuperioritates ſeminis impertirent: Ita ex citato Epiphania, & Auguſtino hęc. vigefimaſeptima, & Alphonſo de Caſtro verb. Mulieri Gualterius ſeculo 2. cap. 26.
- 232 Errarunt etiam dicti Quintilliani, quod veteri, ac nouo teſtamento ita vti ſolent, vt pro arbitrio cuiuſque verumque immutaret, ibidem Gualterius ex Epiphania in Anaceph.
- 233 Denique prædicti Erronei tenuerunt, animam hominiſſe corpoream, & anthropomorphikam, qui error ortum duxiſſe videtur ex reuelatione, ſeu viſione, quam in ecclaſia dicta habuiſſe quendam ex illis Montani Prophetiſſis, de qua viſione, & ecclaſia non pauca Tertullianus vti teſtis oculatus,
- 234 & auritus in libro de anima cap. nono. Quibus relatis concludit ſic Baronius dicto anno numero 31. Hucuique, inquit, infelix Tertullianus, qui licet eruditiffimus, ac p^{re}ſentiffimus videretur, hiſce tamen Mulicularum commentis traduci, atque ſeduci paſſus eſt.
- 235 Proſtruerunt præterea ex Schola Montani.

ni hæretici vocari Aſcudrogita, qui p^{re}ſent nos ſe dicebant Paracletio illius, vt reſtat Baronius anno 173. numero 40. Iſti Aſcudrogita in ſuo templo vtrum vino plenum, & linteatum ponebant, quem deinde proceſſionis inſtar circuibant temulentæ interrim, & parum honeſtatis Ethnicorumque bacchanalia redolentibus diſſolutionibus inebriantes, ac ſibi perſuadentes ſe eſſe vites illos nouo vino nouo plenos, de quibus Chriſtus Matth. 9. Vinum nouum in vites nouos mittunt, & ambo conſeruantur. Ita totidem verbis Gualterius eum Sancto Philaſtro lib. de hęc. Sæctus Auguſtino hęc 26. Præcolo verb. Aſcudrogita, atque hæc tantum de iſtorum Scæta.

- 236 Vitimo loco vti i Montano deriuatum. reponimus cum Diuo Epiphania hęc. 47. & cum Baronio dicto anno 173. nu. 38. Scætam Tercodrugitarum, ſeu Patoolorinthitarum; iſti ſunt vocati à voce Taſcus, vel Taſcus quę perſicam, vel palum ſignificat, & à voce druſus, vel druſus, per quam. naſus, aut roſtrum exprimitur, & quod palum ſuperſtitioſe, aut digitum in formam pali in uſo, vel in ore tenerent, tantę enim illis erat curę ſilentium, vt nihil aliud curare viderentur. De ipſis aut Philaſtrius conatos fuiſſe imitari Prophetam dicentem pſalm. 140. Pone Domine cuſtodiam. auri meo, & oſtium circumſtantię labijs meis. Quamquam merito dicat illos potius Pythagoricam vanitatem, quam Prophetarum cæleſtem vitam, & ſapientiam ſequi procuraſſe. Atque hæcenus dicta ſint ſatis de ſcæta Montaniſtarum, ac de alijs ab ea, ſeu i Montano deriuatis.

Quid de bareſiarchijs Tacianis, & Seueris, ac de Seſſis Tacianiſtarum, ſeu Encratitarum, & Seuerianorum,

REGVLA CCXXV:

- 238 Circa annum Domini 174. prodijt Tacianus natione Syrus ex philoſopho Platónico Chriſtianus in doctrina Catholica i Sancto Iuſtino martyre adco inſtructus, vt Romę habitans multos docuerit, & pro Chriſtianis egregium volumen ediderit. Poſt martyrium verò ſui magiſtri à vera fide ſtatim declinauit, & excitatis denuo hæreſiarcharum præcedentium hæreſibus, & nouis adiunctis non ſolum ſcæta Tacianiſtarum dux aſſignatur, ſed illius etiam Encratitarum, & alterius Hydroparaceticarum parer agnoſcitur. Inter Encratitas autem, idest, continentes præcipuum tenuit locum Seuerus quidam, qui proinde ſub veteri, ac noua doctrina erronea Seuerianorum Scætam inſtituit, magis ſtatim exprimentam.

- 341 **A** Perit' annum 174. Cardinalis Baroni-
 us ipsumque profequitur, & clau-
 dit perpetuo, & solim tractans eruditè
 ut solet, de Ipestantibus ad utrumq; hæresiar-
 chianam Tacianum, & Severum, ac primo cum
 S. Ireneo lib. 1. cap. 3. & Eusebio lib. 4. cap. 27.
 exprimit qualiter Tarianus natione Syrus ex
 Philosophia Platonicæ ad Philosophiam Chri-
 stianam transierit, & in ea S. Iustino martyre
 catechista, seu Doctore, adeo excellētes pro-
 342 greffus fecerit, ut postea ex partibus Orien-
 talibus Romam veniens, aperta ibi publica
 schola summa cum laude docuerit, & eximie
 pietatis specimen dederit, ac ne larum quidè
 vnguem abertauerit à doctrina Catholica ipsi
 tradita per Magistrum Sanctum Iustinum,
 quandiu hic vixit.
- 343 At S. Iustino per martyrium è vita sublato,
 ut testantur idem Eusebius ex Rhodone, &
 Sanctus Epiphanius hæref. 46. heu quam cito
 insitit Tacianus à clara veritatis fidei luce
 oculos auertit, in superbiæ elatus eoquod
 omni via, & ratione Doctōris ambiret nomē,
 Romam statim discedens, ut venenum etrorum,
 quos mente conceperat, liberius, & abundan-
 tior enomeret, ad Orientem rediit, & illuc
 conuerſatus in malam opinionem incidit. Et
 344 scula quædam ac fabulas Valēntini, & Prin-
 cipatus quosdam, ac emissiones etiam ipse in-
 trodixit. Maximam verò perniciosissimæ suę
 prædicationis partem in Antiochia ad Daph-
 nem sita repleuit, & in Cilicum partibus, mul-
 tum autem in Pisiida valuit. verba ferè sunt
 Epiphanijs citati penes Præteolum verb. Ta-
 cianitæ.
- 345 Secundo, Præter errores dictos Valēntini
 innouauit Tacianus hæresim Marcionis, & Sa-
 turnini, ita rigorose amplectens continentiam,
 ut prorsus detestatus sit nuptias, atque in hac
 hæresi tyenda, & seminanda admodum pro-
 pensum si præbuit, hinc effectum, ut ob eam
 auctor nouæ se-ctæ constitueretur, sequacesque
 ipsius Encratitæ sint appellati, idest, conti-
 nentes, qui nuptias scortationem, & corru-
 ptionem credunt, seu matrimonium ab
 scortatione nihil differre, sed idem omnino esse
 asserunt. Ita adductus Præteolus, & Baro-
 nius dicto anno 174. num. 3. ex citato D. Epi-
 346 phanio, qui bene addit de ipso Tatiano,
 quod sub prætestu continentię, & continen-
 tium morum, nequissimam vitam duxerit,
 velut lupus capax quina pelle indurus, & tem-
 perantiæ prætestu deceptos seducens.
- 347 Tertio, Tarianitæ parentes primos Ada-
 m, & Eum fuisse damnatos ob primum
 eorum inobedientiæ peccatum, cui errori op-
 ponitur directo textus cap. 10. ex Sancto Ire-
 neo lib. 1. cap. 31. Sancto Epiphanijs hæref. 46.
 Augustinus hæref. 35. & A'iphon. à Castro verb.
 Adam asserit Gualterius pag 193. cap. 39. Præ-
 teolus verb. Severiani.
- 348 Quarto, Sacramentum Eucharisticum in
 aqua sola consuebant Tarianitæ, & qui in
 hac hæresi Tacianum sectabantur Hydropara-

stare vocati sunt, quasi ratione eius noua se-
 cta fuerit instituta. Ita Theodoret Hæretic.
 Fabul. l. 1. apud Baronium dicto anno 174.
 num. 10.

- 349 Quinto, Vt refert Eusebius ex mente alio-
 rum lib. 4. cap. 37. in fine, Tatianus non nau-
 las in Epistolis Diui Pauli voces audacter, &
 temerè commutauit, quod dictionis, & lo-
 quendi compositionem corrigere moliretur,
 350 item ipse Tatianus elaborauit opus appella-
 tum Diarèsieron, quo vnum ex quatuor Eua-
 gelium contexisset, idem affirmat, de eo au-
 tem opere sic Baronius dicto anno 174. nu. 5.
 laudabilis plane, inquit, fuisset hac ex parte
 Tatianus, nisi dolose sic compingens vnum,
 ex quatuor, multa reliquisset, quæ de Chri-
 sti carne in eis ab Euangelistis sunt prædicta,
 quippe qui Marcionis semel malè imbutus
 tintura, quacunque valuit pro eius dogma-
 tibus facere, non prætermisere. Hæc Baronius
 apud quem plura videas ex Theodoro Hæret.
 lib. 1.
- 351 Reponitur inter Secretarios Tatiani, Iulius
 Cassianus, de quo penes Baronium num. 12.
 Clemenſis Alexandrinus Strom. lib. 3. sic ait,
 nempe in eandem sententiam conspirasse cum
 Tatiano, fuisseque hunc principem hæresis
 Docitarum, qui dicerent Christum corpus
 sumplisse phantasticum: sed ad robotandum
 Tatiani dogma scripsisse librum de continen-
 352 tia, & de castitate, & ex pseudoeuange-
 lio secundum Eegyptios dicto mutatum esse
 testimonium de Christo loquente cum Salo-
 mone, ac matrimonium detestante, eundem-
 que propriam interpretatum esse Gene-
 sim, cum per lignum vetitum diceret signifi-
 ficatum esse coniugium, & per pellicæ tuni-
 cas humanam carnem, hæc, & alia ex eo re-
 citat Clemens, quem hæc deservant in viti-
 nam Origenes eius discipulus auscultasset. Ha-
 ctenus Baronius ex Clemente.
- 353 Vnde patet, quod dictus Iulius Cassianus
 adnumerandus sit inter hæresiarchas ex Ta-
 ciano prognatos; de quibus, ut ad supradic-
 tos circa ipsum vnum verbum addamus.
 Aſſeruit Epiphanius hæref. 47. non solum om-
 nia ab illo accepta tenuisse, sed & in deteri-
 ora prolapſos esse. Nam præter abomina-
 tionem nuptiarum, abstinuerunt ab anima-
 tis, & à vino. Concesserunt etiam principa-
 tus quosdam, & eum, qui diaboli est, aduer-
 sus Dei opera oppositum esse, & Deo non
 subiectum; sed robustum, & facientem velut
 354 ex propria potestate. Ad suorum item dog-
 matum adiupulationem aucupati sunt Encra-
 titæ scripturas quasdam apocryphas, nimi-
 rum acta quædam, quæ dicerentur Andreę,
 Ioannis alia, alia verò Thome, & aliorum.
 Insuper admiserunt feminas ad sacra Myſte-
 ria, inter quas adeo vicerent, & qui nomi-
 ne continentes sunt dicti, re ipsa turpes es-
 set, horumque non exiguum numerum sua adhuc
 ætate vixisse in Phrygia, Galatia, Pamphilia,
 Cilicia, & Syria, tradit Diuus Epiphanius, ex
 quo hactenus proposita desumpsimus ferè to-
 tidem verbis.

- 356 Sed quid tandem de Seuero precipuo ex Encrētis Tatiani sectatores, deque secta Seueriana nom ab eo deriuata? Euseb. lib. 4. c. 27. sic habet: Non longo, inquit, tempore post Seuerus quidam nomine heresim modo à nobis commemoratam, nimirum Tatiani, seu Encrētitarum mordicus tuebatur atq. illis, qui ex eo tanquam ex erroris fonte dimanarunt, Auctores extitit, vt Seueriani appellatione ab eo deriuata nominarentur. Seuerus autem, & Seuerianis 357 isti tribuuntur errores. Primò Carnis resurrectionem negarunt. Secundo, vinum respue-
runt, eo quod subtilis vanitate de Satana, & terra vitem germinasse crederent. Terrio, Vetus testamentum, & Adu. Apostolorum, & omnes D. Pauli Epistolas reiecerunt. Ita Sanctus Augustinus h. res. 24. Alphonfus à Castro v. Vinum, & cum eis Gualterius c. 30. Secl. 2.
357 Peculiariter de Seuero ibidem D. Augustinus sic loquitur: Hic præterea, inquit, Philumeni quendam puellam dicebat inspiratam, diuinitus ad prænuicianda futura, ad quam somnia, atque ætus sui animi referens diuinationibus, seu præfagijs eius secretim erat solitus præmoneri eodem Phantasmate. eisdem Philumenæ pueri habitu se demonstrante, qui puer appareret Christum se aliquando, aliquando esse asserens Paulum, à quo phantasma sciscitans ea soletet respondere que se audienti-
359 bus diceret. Nonnulla quoque, illam miracula operari solitam, inter quæ illud, præcipuè quod in augustissimi visis ampullam vitream, panem grandem immitteret, eumque extremis digitulis leuare soletet, illatum, & quo solo, quasi diuinitus sibi cibo dato fuisset contenta. Hæc Senus S. Augustinus.
360 Notat autem bene Cardinalis Baronius dicto anno 174. n. 12. hæc Philumenæ Seueri esse aliam ab ea, quæ pari modo, vt vidimus, supra sub nom. Regale 222. Appellat heresiarchæ à Tertulliano, & ab alijs tribuitur 361 imo, & ab ipso Barocio anno 128. n. 19. Qui in eo corrigendus necessario ob lapsum, fortè calami, quod eadem Sancti Augustini proposita verba citato cap. 14. vtrobiq. pro Appelle, & pro Seuero adducat. Cum tamen S. August. eo capite seu num. 24. de solo Seuero ipsa exprimat, & cap. seu num. 23. tantum agat de Appelle, nulla facta mentione dicte Philumenæ, aut alterius puellæ, quæ ipse Appelles per demonis artem, ad pseudopphetandum vteretur. Atque hæc Senus de Tatiano & Seuero, Sectisq. eorum dicta sint satis.

Qualiter Secta Adamitarum à Prodicis, & Seta. Quattadecimanorum à Blaspho ortum duxerunt.

REGVLA CCXXVI.

- 363 **P**rodicus non Valentini, sed Carpocratistarpiſſimus discipulus inter Onosticos communiter reponitur, atque ab omnibus Auctor confititur sectæ Adamitarum; qui inde sic appellatur, quod Adam ante peccatum

carum nuditatem imitaretur, ad quam imitationem, & exemplo & hortatione ipſe 363 Prodicus alios induxit. Quoad Sectam autem Quattadecimanorum, hæc tunc præcipue inualuit, postquam Blasus quidam hereticus aulus est in ſaciem etiam Ecclesiæ Romanæ, temere iactare, ac pertinaciter defendere celebrandum necessariò esse Pascha luna decimaquarta Martij, more Iudeorum. Tameris & absque peccato prius & absque errore, id seruare Aliæ Ecclesiæ fuerit per multos annos permillum.

- 365 **C**ontrouersum est aliquantulum, in cuius ſanus hæresiarchæ schola Prodicus iste dederit? Nò defuit, qui teste Baronio anno 175. num. 32. affirmant fuisse discipulum Valentini Hæresiarchæ, inde ex Tertulliano aduersus Praxeam cap. 3. deducunt, quod hic ibi æque adnumeret Valentinos, & Prodicos pluralitatem Deorum introducentes. Vtum bene 366 nè idem Baronius ex ipso Tertulliano in scrop. cap. vitimo, ostendit extitisse prius tempore Valentino, atque illum inter discipulos Carpocratæ, & Onosticos hæreticos, de quibus diximus supra merito enumerat, quidquid tamen sit de hoc puncto discipularij eius. 367 Iud. vt prius certum traditur à Theodoro libro 1. hæres. fab. cap. 43. penes Baronium anno 80. num. 41. & Gualterium cap. 31. Secl. secundij, quod dictus Prodicus fuerit Institutor Sectæ Adamitarum, inuentis nouis heresibus.
368 Prima fuit; quod sequaces huius Sectæ rotaliter nudi sepius incederent, sicque incedendam oportere indicant ad imitandum in nuditate Adam, antequam peccaret. Atque hinc Adamitæ vocati sunt. Ita D. Augustinus hæres. 31. Quamquam S. Epiphanius in Anach. ait eos sumpſisse nomen à quodam Adamo tunc viuente, vtrumque affert, & approbat Gualterius cap. 33. Secl. secundij.
370 Adamitæ Nuptias auerſati sunt eo quod, nec prius quam peccasset Adam, nec priusquàm dimissus esset de Paradiso, cognouerit vxorem crediderunt: itaque quod nuptiæ futura non fuissent, si nullus peccasset. Ibidem D. Augustinus ferè totidem verbis. D. Epiphanius in Anaceph. Alphonſus à Castro verbo Nuptiæ, & Gualterius loco citato.
371 Terria. Admissa pluralitate Deorum, inter hos Prodicus, & Adamitæ quatuor Elementa, ac Solem, & Lunam enumerabant, tribuentes ijs Diuinitatem quandam. Ita Epiphanius in Anaceph. & Baronius anno 120. num. 4.
372 Quarta. Gualterius ibidem per ſequentia verba: Ingressi, inquit, Adamitæ in cauetas suos, quas vocabant Ecclesias, se in hypocantibus denudabant relicti ad fores incustodum huic muneri destinatorum manu vestimentis, aientes tunc se ipsos esse Adam, & Euam mulieribus quæ promissæ fuerint. Vnde egressi, resumpsit vestimentis suis, dicebāt, se non amplius esse Adam, & Euam. Hæc illi c. Epiphanius hæres. 52. & Alphonſus à Castro, verbo coitus.

- 73 Quinta, Exprimens magis Dñus Augusti-
nus vbi, & quando seu in quibus actibus nu-
di incederet Adamitæ, sic de eis affirmat.
[Nudi itaque, inquit, mares, fœmineque con-
ueniunt, nudi lectiones audiunt, nudi edunt,
nudi celebrant Sacramenta, & ex hoc Paradisum
suum arbitrantur Ecclesiam.] Hactenus
Augustinus post Epiphanium hæres. 52. & in
Anaceph. quoad vltimum, quod Adamitæ tē-
pla sua vocant Paradisum.
- 274 Sexta, Tenuerūt Adamitæ, vt tradit Ter-
tullianus in Scorpiaco, cap. vlt. Nunquam esse
necessarium, nec obligatorium confiteri Chri-
stum Dominum; necum pro eius confessione
Martyrium pati, quin & affirmant se omni-
no esse liberos, ac nulla lege obstrictos: Idē
cum adducto Baronio addit Gualterius ibidē.
- 275 Ceterum vt plenius, & facilius capiantur
specularia ad Scctam Quaradecimanorum, seu
Paschatitarum, (vtroque modo vocari solent
sequeces eius secundum Præcolum, & Gualte-
rium citandos,) præmittenda breuiter pauca,
ex pluribus, quæ copiose adducunt ipse Prae-
colus verb. Paschatitæ, & Baronius per totum
scilicet annum 198. cum Eusebio lib. 5. cap. 20.
cum Nicephoro Histor. Eccles. lib. 4. cap. 36.
& cum alijs de controuersia illa grauissima,
quæ extitit olim in Christianismo circa
276 scctis celebrationem, nam per spatium cir-
ca 100. annorum, & forte diutius vsque ad
Pontificium Victoris Papæ Africani, omnes
Ecclesiæ Asiæ ex antiqua quadam traditione,
à duobus Apostolis Sancto Ioanne Euangelista,
& Sancto Philippo à Sancto Polycarpo (hic
tempore Sancti Aniceti Papæ, teste Baronio,
Romæ venit pro hoc negotio, & permissionem
sibi celebrandi obtinuit,) & ab alijs non paucis
egregiæ Sanctitatis viris recepta, consueuerūt,
decimoquarto die Iune, (quo Iudæis olim
præceptum erat, vt agnum immolarent,) festum
Paschatis celebrandum, & omnino eo
die, in quemcumque hebdomadæ diem forte
incideret, ieiunij finem statuendum, atque in
hunc modum perpetuo obseruauerunt.
- 277 At Ecclesia Romana, ac reliquæ Ecclesiæ
per vniversum Orbem terrarum fundatæ, ex-
ceptis illis Asiaticis, & alijs finitimis, ex
traditione etiam Apostolica à Sancto Petro, à Sa-
cto Paulo, à Successoribus item vtriusque, & ab
alijs primis Christianitatis Patribus præstan-
tissimus deriuata, sic semper tenuerunt, ex-
ecutionique mandarunt, nimirum non alio die,
quam eo, quo Saluator à mortuis resurrexit, esse
celebrandum Pascha, & dissoluenda ieiunia.
- 278 Quæ norma, & consuetudo tunc, seu die Do-
minico illud celebrandi, & ea dissolendi, vt
in quibusvis Orbis Christiani partibus omni-
no seruaretur, & contra morem Iudeorum
fieret, prædictus Victor Romanus Antistes di-
ligentissime curauit. Vnde vt iure tanti mo-
menti maturius procederet, & contra Asiati-
cos postea urgentius insurgeret. Primò Romæ
279 Concilium Generale conuocauit, in quo
decretum est, vt Pascha die Dominico proxime
sequenti 14. Lunam, & Equinoctium Verum
celebraretur, vt tradit Baronius ann. 198. de in-
- voluit, vt varijs in locis diuersa Episcoporum
Concilia nationalia ad eundem finem cogerentur,
sicuti ex præscripto ipsius coacta fuerūt,
præcipue illud valde celebre, cui nomen, &
auctoritate eiusdem Victoris præfuit Theo-
philus Cæsariensis, Palæstinaeque Antistes; de
quo, & de actis in eo pro celebrando Paschate
die Dominici Resolutionis Domini, multa
Baronius ibidem à num. 2. ex Bedæ in commē-
tarij, quem scripsit de Equinoctio Vernali, &
280 prædictis itaque Concilijs cum in omnibus
fuisse celebrationem, & conclusum seruari de-
bere ab omnibus Christianis traditionem, &
consuetudinem celebrandi Pascha dicta die
Dominicā, cuius in ieiunio ieiuniorum, Sū-
mus Pontifex Victor ad prolationem sententiæ
deuenit cunctis fidelibus strictissime iniungens
dictæ traditionis, & consuetudinis omnimodā
281 obseruationem. Præterea talis decreti, &
sententiæ notitia ad Præsules Asiaticos delata,
ipsique persistentibus in proprio sensu, etiam
post aduēti ex ipsidem omnibus consentum,
cui præfuit Polycrates Ecclesiæ Ephesiorū An-
tistes ob egregiam Sanctitatem, & doctrinam
dignissimam, (huius Epistolā ad Papam Victo-
rem, quæ reddit rationem, cur ipse & alij Asiati
ab antiquo sensu non desistant, vide apud
Baronium dict. ann. 198. num. 8. ex citato Eu-
sebio; idem Victor, vt victoriam complete re-
portaret, omnes Præsules Asiaticos, & alios fi-
nitimos, cum suis Populis excommunicare, at-
que à conseruatione ceterorum fideium om-
282 nino se iungere resoluit. Aqua resolutione
vt tunc desisteret, & vt benignius, ac sua-
uius cum illis ageret, hoc modo ipsos charita-
tiue, & pacifice attrahere curādo inductus fuit
per litteras à diuersis Episcopis, alioquin zelanti-
ssimis, & obseruantissimis consuetudinis cele-
brandi Pascha die Dominico, præcipue à Diuo
Ireneo Galliarum Præsule, cui valde displice-
bat, quod tanta Ecclesiarum Asiæ multitudo
ab Ecclesiastica Vnitate segregaretur: ideo
pro renouatione resolutionis huiusmodi insti-
tutis lege plura apud auctores citatos.
- 283 Videndum iam sequitur qualiter res in-
petus postea abierit, & aperta fuit via Hæ-
resibus, & Sectæ Paschatitarum, consequen-
terque coactos Papā, stricto gladio spiri-
tuali putrida membra à mystico Ecclesiæ
corpore præscindere, aliquibus clausulis
longiusculis Cardinalis Baronij dicto anno
198. à num. 15. exprimere conuenientius du-
284 xi. [Quamdiu, inquit, cum Catholicis tan-
tum acta res esset, tolerabile visum fuit Roma-
nis Pontificibus permittere Asiaticos more
Iudeorum decimaquarta Luna Pascha cele-
brare; at cum hæc indulgentia hæresis
validandæ esse videretur occasio, ab ea
cessare consultum visum est. Qui enim in
Asia, his temporibus immatuerunt Montani
hæresis Sæctatores quasi lege Diuina ab ip-
so suo ipsorum Paracletō peruiulgata, & ipsi
die decima quartā esse Pascha celebran-
dum, omnes vero secus agentes errore duci
vehementissime affirmabant. Ita Baronius, &
post pauca subdit magis ad rem.]

237 Rursum vero ne Quartadecimarii amplius tolerandi essent, plane necessitas Viderem impulit, non enim Montanistæ tantum cum fouebant errorem, sed & alij Heretici. At quid amplius? adeo malum istud inualuit, vt nequaquam intra Asiæ Prouinciæ limites potuerit contineri, sed longe lateque grassatum sit, vique adeo, vt ipsum quoque sinum Romanæ penetrarit.

238 Ecclesiæ. Inde euellēs hominem (de quo diximus) Blasium nomine, qui & illorum sententia in faciem eiusdem Ecclesiæ dicere, iactare, defendere, ac mordicus propugnare non erubesceret, celebrandum esse Pascha Luna decima quarta, de eo enim scribens Tertullian. lib. de præscript. cap. 55. sic ait: [Est præterea his omnibus etiam Blasius accedens, qui latenter Iudaismum vult introducere, Pascha enim dicit non aliter custodiendum esse, nisi secundum legem Moysi decima quarta mensis. Cum igitur]

237 Blasius eius rei causa iam Schisma conlisset, nec eum Irenæus apud Eusebium lib. 5. cap. 19. ea de causa scribens librum de Schismate, reuocare potuisset, quippe qui (vt Eusebius ibidem tradit) nō satis haberet schismate, se ab Ecclesiæ præcidisse, sed complures alios ab ipso complexu abstrahens in suam conatur sententiam perducere: hæc quidem tolerare, idem iam visum esset, quod Schismatici fauere, & Schismaticis cōiungere. Quam ob rem et si durum, ac violentum visum est multis remedium Victoris Papæ, pernecessarium tamen ad vlcus intrinsecū, extrinsecūque serpente tabo curandum.] Hæc tenus Baronius.

238 En quam peripetie quidquid ad Scetam Quartadecimanorum spectat ab eo propositū, en qualiter ipsa præcipue ortum duxerit à sceleratissimo Basso, qualiterque iste fuerit Paschaticarum antiquianus, vt vocat ipsum Gualterius in tit. cap. 34. Seculi secundi. Qui non 239 adducit alios peculiatos errores ipsius Bassi, imo nec Baronius exprimit illos, quorum in cōmuni meminit ann. 180. num. 3. Vbi de illo sic ait. [At veniale id, inquit, fuisse Basio, nisi ea de causa schisma conlisset, & alijs enormioribus erroribus, se perniciose addidisset. Nam eiusmodi ritus de celebrando Paschate decima quarta die in compluribus Sanctis viris vsque ad Victorem Romanum Pontificem fuit æquanimitè toleratus] hæc ille; aliquid de isto Basio addere Regula sequenti; nunc pro præsentis dicta sufficiant.

Quid de Hæresibus Florino, & Theodoto, ac de alijs, si qui sunt secundi Seculi? Quid item de eorum Scetis?

REGULA CCXXVII.

230. **E**Xstitit Romæ circa annum Domini 181. Florinus quidam, quem ob deprauatos mores, vna cū prædicto Basio Eleutherius Papa prædecessor Victoris à gradu presbyterij deposuit. Dein ipse peiora semper committens in barathrum tadem hæresion probrosius Florianorum Scetam instituit. Theodorus autem.

Tom. II.

hæresiarcha duplex fuit fere eodem tempore alter vocatus Coriarius auctor Scetæ Alogorū; alter vero Argentarius Melchisedecianorum. 231 Scetæ Institutor. Theodotion item Bibliorū Interpres inter hæresiarchas haud reponendus, sed inter Hæreticos, vel Apostatas: secus de Symmaco etiam Bibliorū translator. Fuerūt 232 etiam Hæretici dicti Angelici, & Apostolici, de quorum, & aliorum origine statim agetur.

234 **D**E duobus primis simul Florino, & Basio, ita Eusebius lib. 5. cap. 14. apud Baronium ann. 180. num. 3. [Nonnulli, inquit, Romæ vigeant, quorum Florinus Presbyterij Ecclesiastici gradu abdicatus, & Blasius per simili implicatus errore, pariter cum illo Principatum obtinuit. Isti certe complures alios, quasi ab Ecclesiæ complexu abstrahentes, in suam pertraxere sententiam; quorum uterque separatim nouam Scetam ad veritatis auersionem excogitare laborauit.] Hæc Eusebius de origine malorum Florini, & Bassi, quem fuisse etiam depositum à gradu Presbyteratus per eundem Eleutherium testatur ipse Baronius num. 1.

236. Verum relicto Basio cum eius Scetæ iam satis explicata, quid nunc in particulari de erroribus, & Scetæ Florini, & Florianorum? Primus, ac præcipuus istorum error fuit, quod asseruerint Deum non modo malum culpe permittere, sed etiam facere. Ita Præteolus verbō Florinus, & Baronius dicto ann. 180. num. 3.

237 cum Eusebio num. 5. cap. 19. Referente ibi, qualiter Sanctus Irenæus Epistolam ad Florinū scripserit, reuocā ei in memoriam doctrinam, qua antea à pueris imbuti per D. Polycarpum fuerant, vt ipsum ab errore retraheret.

238 Secundus Error Florianorum, non credabant Christum ex Beatissima Virgine natum esse. Afferunt Præteolus verbo Florinus, & Gualterius cap. 35. Secundi Seculi.

239 Tertius, Negauerunt Floriani futuram Mortuorum resurrectionem; & consequenter Iudicium Vniuersale in fine Mundi. Ita iisdem Præteolus, & Gualterius.

300 Quartus, Admiserant resurrectionem in procreatione filiorū, vt testatur D. Philastrinus, & Præteolus loco citato. Quare vt manifeste ex supradictis apparet Florinus suam Scetam in hæresibus antiquis denuo excitatis fundauit.

301 De veroque Theodoto iam breuissime dicendum, quoad primum vocatum Coriariam ab arte abiectam, quam profitebatur; hic à Byfantio duxit originem, & magna eruditione,

302 ac doctrinā præstitit. Cum autem in persecutione Christianorum examinatus ipse, Diuinitatem Christi Domini abnegasset, præ pudor! maximo ad regendum facinus suum horrendā protulit blasphemiam, affirmans se non nisi hominem simpliciter abnegasse, quando dixit Christum non esse Deum. Ob quem primum errorem à Sancto Victore Papa excommunicatus fuit, & de Ecclesiâ eiectus. Ipse veto in eodem errore persistens, vt hæresiarcha Scetam nouam

errore persistens, vt hæresiarcha Scetam nouam instituit.

- initiat. Se Ratoresq; eius appellati sunt Theodotiani. Ita patrum ex D. Epiphano hær. 54 & D. Damasceno lib. de Hær. verbo Theodotiani; patrum ex Theodoro lib. 5. cap. 264 & 27. Baronius ann. 196. a. n. 1. & Gualterus cap. 34. Secundi Seculi.
- 304 Secundo, Theodotiani atque eius adherentes A r r e m o n i e; & Archemoniani sic ab i t o vocati, impudenter, & erronee affirmarunt veteres Patres, ac Romanos Pontifices eadem de Christo sensisse, quæ ipsi impie prædicabant. Cuius Eusebio clezantidem Baronius dicto ann. 196. num. 67. & 68. & Gualterius ibidem.
- 305 Tertio, Idem Theodotas Corinthus, & eius Afflicti Theodotiani impia dogmata Cerinthi, & Ebionis ex parte insinuant canentes, negarunt Christum Dominum esse Patris A l t e r n i Verbum, & ob hæc causam Euangelium Dni Ioannis, in quo hæc Veritas Catholica clarissime exprimitur, & Apocalypsim eius respuerunt, ac ipsi Cerintho, contra quem hos libros Ioannes scripsit, acceptos retulerunt. Hæretici isti communiter vocantur A l o g i, id est ratione, vel verbo carentes. Ita ex D. Damasceno lib. de hæresibus verb. Alogi, & ex D. Epiphano hær. 51. Idem Baronius num. 9. & Gualterius.
- 307 Alter Theodotas Argentarius sic dictus à propria ipsius arte argentaria discipulus fuit prioris Theodoti, vt cum Tertulliano de præscrip. cap. vlt. testatur Gualterius scepi secundo cap. 37. Nam illius hæreticum doctrinam tenuit, nempe quod Christus Dominus non sit Deus, sed simplex homo conceptus de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine: Verum vt Hær. 54. a. n. 1. & Auctores nouæ. Scd addit de suo dictus Theodotas Argentarius Christum Melchisedec inferiori extitisse sumpta occasione ex duobus locis Scripturæ sacræ perperam intellectis, nimirum ex illo Psal. 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, & ex illo ad Heb. 9. Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens. Vnde haud bene deduxerunt aliqui ex grauib; Auctoribus, vt Origenes, & Didymus Melchisedecum, non hominem, sed Angelum fuisse, vt D. Hieron. Epist. 126. ad Eugenium refert Baronius dicto ann. 196. num. 12. apud quem plura legas: de hac Secta Melchisedecianorum. Qui, sicut pro Christo Melchisedecum habebat an certo non hominem simplicem, sed virtutē esse Dei, & quidem sublimi gratia præditū existimabant. Ita nam citato Tertulliano, D. Epiphano in Anaceph. Alphonius à Castro, verb. Melchisedecus, & Gualterius ibidem.
- 310 Quid iam de Theodotione. Bibliorum interpretre? Hic Patria Ephesus prius Catholicus; inter Sectatores Marcionis hæresis hæc ex celluit, ac Iudaismo postea ad hæreses circumcissus fuit. Cumque Hebraici, & Græci sermonis peritissimus esset, Sacrarum scripturarum translationem edidit. Qua nihilominus vitiorum Ecclesiæ, quamvis à fonte infestio dimanaret, vt bene notauit Baronius ann. 184. Vbi de solis robore Theodosianus agit, præcipue de prædictis eius hæresi, & Apollasia, cum D. Epiphano lib. d. Mensuris, & ponderibus, ac eum a. 7. Hjs, expendens, qualiter falsus sit profelytus Theodosianus. Vnde hic non inter hæresiarachas sed inter Hæreticos, vel Apollatas numeratus censetur. Baronius ann. 184. a. n. 1. & Gualterius cap. 34.
- 312 Symmachus diuerso modo genere Samaritanæ secundum D. Hieronimum diuersis in locis vt in Apolog. aduersus Rufin. as. præstat, in Ebedram, & in Iob ex Christianissimo ad Sectam Ebionitarum transiit; atque secundum D. Epiphanium lib. de Mensuris, & ponderibus iterū circumcissus Iudaismi amplexus est, & Iudæi.
- 313 co ritu legem seruandam docuit, itom alios ruit Christum Dominum de Ioseph, & Mariæ concubita natum, ac hominem pauperem fuisse.
- 314 Conscriptum autem Commentariis, in quibus nouam Sectam insinuat, & robur, & auctoritatem conatur tribuere his suis erroribus, quibus nouam Sectam insinuat, eiusque Sectatores appellati sunt Symmachiani, tunc in Ebedram lib. 6. Præteolus verbo Symmachus Ebionita.
- 315 Ad tollendam autem equiuocationem notandum hic obiter fuisse alios Symmachianos Discipulos Patricij, cuiusdam Ioviniani, de quibus cum S. Philastro lib. de Hær. Baronius ann. 403. num. 25. per sequentia verba. [Patricius elatus Patricij quondam, qui fuit Romæ, dixit sunt: Hi carnem hominis non à Deo factam esse asserunt, sed à diabolo arbitratu hanc etiam contemnendam, & modis omnibus abiciendam decernunt, vt etiam vitro quidam de eis libi morem conferre non dubitent.] Symmachiani discipuli istius eadem sentientes in omnibus, non sperantes iudicium. Vt ijs secularibus, & carnalibus concupiscentijs prædicti seruandam.] Hæc Baronius, qui ita etiam subdit.
- 316 Sed diuulgatus est Symmachius illi esse videtur, qui apud sanctum Ambrosium præfatus in epist. ad Galatas, ita descripti habentur. [Omnes credens in Christum, & obseruans legem factorem male: intelligit Christum, sicut & Symmachiani, qui ex Pharisæis originem trahunt, qui seruata omni lege Christianos se dicunt more Phœni. Christum non Deum, & hominem esse hominem rationis modo discernentes. Hæc Auctores quibus demolitur diucisos esse hos Symmachianos à prioribus maioreque habere cum Symmacho interpret. & conuenientiam.] Hæc Baronius ad quod etiam obiter indicatam habemus Sectam Patricianorum.
- 319 Notandum item cum eodem Baronio versionem Symmachij quamvis hominis perdidit, quique ex claustris hæreticorum in lacunas se miserit. Id quod apud antiquos Ecclesiasticos tractatorum fuisse semper vix receptam, vti magna estimationis, & nunquam ab Ecclesiâ, vt hominis infidelis, periculis prædicti sacrae verum.
- 320 Scripturarum translationem. Hanc autem fuisse duplicem, testatur D. Hieronimus in Epist. cap. 32. Hic scilicet. Vbi de obitu Symmacho affirmat, nequaquam in hoc prædictum sed distictum verbum ex verbis sententias vnde uterque, & sensum ex sensu. Vnde etiam in Epist. ad Iovinianum.
- 321 Præterea etiam hæreticos angelicos ex Epiphano hær. 50. d. 2. c. 2. cum S. Ioviniano quod.

isti extiterunt, & quod per parum temporis: duo item in certa, quis nam fuerit eorum ante signatus, & cur sic vocati Angelici? sen vnde nomen hoc nomen sumperint? Quamquam D. Augustinus de hēref. num. 36. inde inclinat fuisse appellatos Angelicos, quod nimis Angelorum cultui fuerint dediti, nec alium præter hunc eis tribuit errorem, ex mente autem Sancti Damasceni lib. de hēref. verb. Angelici, ita appellati sunt quod Angelorum se ordinem habere iactarent, aut ab Angelis se vocatos; lege Baronium anno 160. vbi de his, & de sequentibus agit, ac proinde videtur ad Tertium Seculum pertinere, ibique de eis agit Gualterius sed vtrosque cum Prateolo in Indice hæreticorum per secula huiusmodi breuiter expendimus.

33. De Apostolicis itaque hæreticis quid? Indicet D. Augustinus lib. de hēref. num. 40. his verbis: [Apostolici, inquit, qui se illo nomine arrogantissime vocauerunt, eo quod in suam communionem non reciperent, vtentes annugibus, & res proprias possidentes, quales hæ-

bet Catholica Ecclesia, & Monachos, & plures mos Clericos. Sed ideo isti hæretici sūt, quoniam se ab Ecclesia separantes nullam spem pœtane eos habere, qui vtantur his rebus, quibus ipsi carent. Encræitis isti similes sunt. Nam, & Apostolici appellantur, sed alia nescio quæ propria hæretica docere perhibentur.] Hæc Augustinus, quocum concordant Sanctus Damascenus lib. de hēref. verb. Apostolici, & 35. Sanctus Epiphanius hæref. 64. aduertit Baronius dicto ann. 160. num. 70. huiusmodi hæreticos Apostolicos ad suam impietatem colorandam vlos fuisse actis Andree, & Thomæ ab Ecclesia proflus reiectis.

36. Vltimo loco cap. 34. Secundus Seculi agit Gualterius de Hæresiarum Praxis, quem merito vocat præcursorem Sabelliorum, cum tres personas sanctissimæ Trinitatis confundens asseruerit Deum Patrem esse Iesum Christum, Crucem, ac mortem passum esse, &c. Sed de hoc plura Seculo sequenti, vt iam secundum decem regulis decursam feliciter claudamus.

CAPVT SEPTIMUM.

De Sælis, & Hæresibus quoruncumque Hæresiarum, & Hæreticorum contra Fidem Catholicam, qui successiue tempore Tertij Seculi existerunt.

PROEMIOLVM.

1. **P**ER expessionem errorum contra Fidem, & Hæresiarum hæcenus traditam, qui primo, & secundo Seculo prodierunt, depinximus aliquantulum ex parte hostium solummodo Ecclesie Catholice tertium bellum Hæreticis, Gentilibus, final & Iudaicis in illis tribus a D. Ioanne Apocalyp. 6. comparatione equorum multiplici coloris representantibus, quo ipsa quædam Doctrinam Fidei toto eo tempore fuit vehementissime oppugnata. Sed quid de hoc bello ex parte ciuicium Ecclesie? num expugnata ipsa vnquam mansit? nam victoria pro inimicis eius aliquando fletit, nequaquam sane hoc ita obstitit menti cuiusquam de tali expugnatione; subeat cogitatio. Nonne potius ipsi hostes Ecclesie expugnati, & diuino extincti? Iuxta illud Iudas. *Nam bella aliqui Domini, & sunt illa eadem Apocal. 6. Vbi de sedente super equum albam, representante Ecclesiam, dicitur: data est ei corona, & exiit vincens, vt vinceret, ac subdit statim, & portas bellum ipsi subueris,* cum manifesta allusione ad certissimam Domini promissionem, Marc. 16. Super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta Inferi non præualebunt aduersus eam. Sed vnde iam id appareret aliquoties in nostro Opere? Plicet valde modus procedendi nostri Gualterij, qui post expressos Hæresiarum, eorumque errores sub sinuæxiuque Seculi doctrinam Fidei Diuina, quod præcipuas eius veritates per decisiones Conciliorum, ac per testimonium Sanctorum Patrum, & Doctorum confirmatam, ac stabilitam cumularissime demonstrat. Hoc idem ante illum Gilbertus, Genebrardus in sua Chronographia compendiosè præstitit. Nos ab vtroque, & ab aliis aliisq; delibantes in Proemiolis Caput in præcedentia sequentibus annectendo vt opere pretium ducimus, id ipsum, saltem in communis multo compendiosius præstabitur, ne exercitus, & arma tantummodo inimicorum Ecclesie præsentia videamus.

3. Non est in primo Seculo quidquam immorenior. Nam cum tunc receniter edita essent Euangelia, adiunctis Scripturis Veteris Testamenti, legitime Diuino lumine intellectus. Vt patet ex illo Lucæ 24. Tunc spernit illis sensum, vt intelligerent Scripturas, editumque esset symbolum Apostolorum, & Traditiones Apostolicæ a Clemente ipsorum Apostolorum discipulo, nec memoria exciderent, vt refert idem Genebrardus, in libros relatæ fuissent, ita vt facili negotio vniuersis innotescerent veritas Fidei nostræ, quamuis contra eas oblatratent canes illi tredecim. *scribitur Hæresiarum hæc adducit, & maiorem semper stabilitatem, & confirmationem inde suscepit.*

4. Secundum vero Seculum sicut plura, & horribilia Hæresiarum, & errorum videri Fidem Catholicam monstrauit, ita singulari Dei providentia de efficacioribus, & omnino opportunitis contra illa remedijs prouisum. Primo, post tempora Apostolorum, quæ apertum fuit celebratum Concilium Cæsariense in Palestina, vt tradit Genebrardus in fine secundi Seculi, præsentibus in eo accepta auctoritate a Summo Pontifice, Episcopis Theophilo Cæsare, & Narcisso Hierosolymorum,

rum, ad defensionem Doctrinae Fidei; Item coacta alia Concilia, vt diximus supra, contra Montanum, contra Blastum, & alios Haereticos ad eundem finem defendendi veritatem ipsius Fidei, & frumentum putum doctrinae Apostolicae ab olio Haereticis separandi. Dein Sancti Patres, & Doctores, qui eo tempore floruerunt maxime Summi Pontifices, vt Anacleus, Higinus, Pius, Anicetus, Eleutherius, & Victor Epistolis scriptis, ac libris editis contra dictos Ecclesiae hostes, pro eisdem Fidei Veritatibus tuendis enixe elaborarunt pro Missae Sacrificio cum ritibus eius, & pro Transubstantiatione, Eucharistiae. Iustinus Martyr. Apol. post Sanctum Dionysium Arcopag. Ecclesiast. Hier. cap. 3. & 5. & Sanctus Irenaeus lib. 4. cap. 32. & 34. Pro Romani Pontificis primatu, Idem Irenaeus lib. 5. Epilopi illius temporis in Historia Victoris Papae apud Eusebium lib. 5. Hist. Eccles. & in Concilio Florentino. Pro libero arbitrio Iustin. qu. 103. Irenaeus lib. 4. toto cap. 2. Theophilus lib. 2. ad Autholy Atenag. & Clemens Alexand. in Paranoctico Stromat. lib. 2. Pro Martyrio, quod sit magni meriti, idem Clemens in Stromat. vbi ait esse Purgatorium peccatorum. Vide plura apud Genebrardum, & apud Gaultierum circa alias veritates Fidei; nos dicere contenti sumus, vt iam de nouis Haereticis tertij Seculi, qualiter contra Fidem nostram insurrexerint, sequentibus regulis inspiciamus.

Quomodo Secta Tertullianistarum, Arabicorum, & Agrippianistarum contra Fidem exorta?

R E G V L A C C X X V I I I.

6 **T**ertullianus natione Afer, Patria Carthaginensis, ex Gentilismo ad Christianismum transiens Virtute, ac Religione, omnique Scientiarum genere floruit, & tantus fuit in eo Christianae Fidei Zelus, vt librum de praescriptione contra Haereticos ediderit. At in proepecta iam aetate o inselix, Montano Haereticum adhaerens eius defensor acerimus extitit? Postea vero aliqua de suo addens, nouam haereseon Sectam instituit. Dein idem Tertullianus occasionem errandi Agrippino praebuit, & vt hic alterius Sectae dux exurgeret. Origo autem Sectae Arabicorum omnino ignoratur.

10 **D**vplex occurrit casus in hac, & sequenti regulis, de quibus vix sine lacrymis, & sine affectu timoris, ac trembris agi posse videtur, quis enim non fleat, quis non timeat, & contremiscat, cuius auribus sepius non insonet vox illa Apostoli 1. Corint. 10. Qui stat, videat, ne cadat. Si Tertullianum, & Origenem prius columnas stabiles, ac precipuas Ecclesiae Sanctae, post in luto haereseon iacentes, & Haereticorum 11 duces effectos attente perpendat? Primordia Tertulliani, & progressus eius in Fide Christiana, ac scientijs, egregie pertractat cum alijs Baronius ann. 197. a. num. 19. Vbi per frequentia 12 Verba. [Sed quod iam de Tertulliano ceptum est agi, de eius in Fide Christiana cunabulis aliqua ab eodem auctore selecta hic intexere, operae pretium existinamus: ac primum de eius natalibus aliquid praelibare. Fuisse itaque natione Afrum, Patria Carthaginensem, Patre Centurione Proconsulari natum, cum alijs pluribus, tum Sanctus Hieronymus in primis affirmat de scripte. Eccles. in Tertull.

13 Subdit dein ipse Baronius. [Quod vero, inquit, ad eruditionem spectat, omnes scientias calluit, Latinarumque omnium eius temporis discretissimus ab omnibus praedicatur. Est qui existimetur Tertullianum ex Gentili patria sapientia relicta ad Fidem Christianam sectam multis argumentis fuisse persuasum, tum

maxime quod aliquando adiurati daemones, & Deos esse Gentium, licet inuiti confecti essent. Quod quidem, & Tertullianus ipse testatur videtur, cum ait Apol. cap. 23. Hae denique Testimonia Deorum vestrorum Christianos facere, consequuntur, quia plurimum illis credendo in Christo Domino credimus, sed hac communiter de Christianis omnibus intellexisse videtur.] Hae ille de conversione Tertulliani.

14 Addit item Baronius num. 20. Insuper auctor est D. Hieronymus contra Iovin. lib. 1. ipsum adolescentem cum esset, scripsisse librum de molestijs nuptiarum, de eodem enim ad Eustoch. scribens epist. 23. ait. Si tibi placet scire, quot molestijs Virgo libera, quot vxor adstricta sit, lege Tertullianum ad amicum Philosophum.] 15 Porro ab ipso iam Christiano Commentarium illum esse elucubratum, eum iam coniugio obligatum esset, mihi facile persuadeo. Non enim puto alterius, quam Christiani auctoris litteris ipsum voluisse, Eustochium suam instruere, cui periculosum nimis esset Virgini Ethnicum de nuptiarum molestijs tractantem legere, non absque pudoris magno discimine. Nec equidem puto ab eo ante nuptias illum esse editum Commentarium, neque duri ingenij hominem suaeque sententiae transmissum aliter faciendo, quam scripsisset, se omnium derisioni exponere voluisse.] Haec tenet Baronius.

17 Qui denique num. 21. tractat sic de libro contra haereticos per Tertullianum, elaborato. [Ceterum, inquit, quod ad reliqua praestantissimi ingenij monumenta pertinet, circa haec tempora cum scripsisset egregium illum Commentarium aduersus haereticos de praescriptione argumentum est, quod cum omnes ab initio nascentes Ecclesiae, vique ad haec tempora progressus haereticos recensent, de Arthemone haereticum, qui sub Victore prodijt, nullam penitus mentionem facit, quod scilicet nondum ipse Arthemone cognitus esset.] Ita ille de opere Tertulliani, & de alijs eius praedictis antequam in haereseon insensibiliter laberetur.

18 Sed quid de tempore, & causa, quando, & cur Tertullianus a Fide, & Religione Christiana recedens peruersa Montani dogmata amplexus est? praestat haec duo breuissime attingere, vt aperiat via ad peculiare errores eius declarandos, & ad exprimendam Sectam Tertullianam.

- 19 tullianitatum, quam ille in lituit. Quoad primum certum est secundum Baronium ann. 201 hac non contigisse sub Eleutherio Papa, cum, hunc vocet ille benedictum, petinde ac si more maiorem dicat, cuius memoria in benedictione est. Sed sub Vidore, illius successor, ut inchoatum iam tertium Seculum.
- 20 Quoad secundum de causa, hand est facile, teste Baronio, citum. 8. eam consequi. Inde præcipue insurgit difficultas, quod tunc iam Tertuliano innotesceret Montanum inimicum Ecclesie Romanæ, & Hæresiarum esse, cum ipsum ut talem in predicto libro de præscriptione aduersus Hæresicos inter alios Hæresiarum reponat. D. Hieronymus de Script. Ecclesie sic causam assignat. [Hic, inquit, eum vsq; ad mediam ætatem Presbyter Ecclesie permansisset, inuidia postea, & contumelijs Clericorum Romanæ Ecclesie ad Montani dogma dilapsus in multis libris nouæ prophetiæ meminit.] Ita.
- 21 Sanctus Hieronymus. Quotum licet in eo, quod ait de contumelijs Clericorum, non concordet Baronius dicto ann. 201. num. 7. concordat tamen in altero de inuidia, adducitque ex auctore quodam antiquo apud Sæctum Ambrosium in epist. 1. ad Corinth. cap. 13. affirmare Tertullianum, & Nouatianum tabo innidie infectos ab Ecclesia desciuisse.
- 22 Exprimit autem sic ipse Baronius in Tertuliano (de Nouation infra) affectum inuidie, nimirum quod indignè forte fletit Victorem Papam Gentilem suum sibi honore fuisse prælatum, vel quod ab ipso non adeo, vt sibi præsupulerat, haberetur in honore, vel coleretur officij. Addit item obrepulsis Episcopis Carthaginensibus, illum Ecclesie terga vertisse.] Ita.
- 23 Baronius ex Pamelio in vita Tertulliani: ubi alie causæ lapsus eius, tamen leuissima coniectura nitentes assignantur.
- 24 Cæterum adhuc est valde dubium, quomodo Tertullianus homo tenacissimus in suis placitis induci potuerit ad mutandam sententiam circa Môtanum, quem iam Hæresiarum cognouerat: duplicem originem talis mutationis inter alias præcipue indicat idem Baronius num. 13. primo quod licet ipse durus in doctrina, in erendo tamen magna animi facilitate esset præditus, vt ex eius lib. de anima cap. 9. clare deducitur, vt delirij Mellicularum phasmaris, & fictitij reuelationibus se demerari patere. Hincque facile à demone decipi potuit; vt crederet Montanum esse sanctum, & iustum.
- 25 seu Paracletum, vt dicebatur. Secundò, quod cum Proclo, præcipuo Montani Discipulo, iam per Ecclesiam excommunicato voluit communicare, & consequenter decipi. Id quomodo factum à Baronio audiamus.
- 26 [Ardeus est, inquit, Proclo Tertullianus, quod nimirum ille doctrinam suam non ab homine, sed à Paraceto, qui descendisset in hominem, se accepisse profiteretur, quodque præ se ferret veritatem Catholicæ dogmatis in q; que spectarent ad Christum, & ad Sanctissimam Trinitatem. Nam cum, ex Cathaphrygius alij à prima illa institutione Môtani deuiarent, ille veto recan fidem prædicaret, omnesque aduersantes condemnauit Hæreticos castitatem, ac continentiam celebraret, noua ieiunia, eademque austiora instituit spiritus Sancti seruanda profiteretur indicare, vigilijs, ac precibus multiplicaret, Martyrium ad eo extolleret, vt nec fugam, aliasque latebras, vel redemptionem vitæ admitteret. [Hæc, inquam, & alia id genus, ille ex Paraceto homini curiosissimo ingerens, & animo cupienti propinâs, & de calice auro Babylonis sitientem potatur, quo mox redditus tibiis furere cepit; hincq; in Catholicos, quod tã bonas à spiritu reuelatas institutiones damnaissent, inuehi postea nunquã destitit.] Ita ille.
- 27 Huiusmodi autem innecto Tertulliani in Catholicos, etiam ad Summos Pôtesces, & Prælatos alios extendebatur, quos ipse diceretis laecerat, vt quando cap. 17. aduersus Præeam, verbis veneno tinctis dicit. [Plane superest, vt etiam martyria reculare meditentur, qui prophetias Spiritus Sancti respuerunt.] Ad illud, vt ait ibid. num. 5. Baronius, proculdubio alludens, quod Romanus Pontifex hæresim Montani damnaasset. Similiter quando lib. de fugâ in persecutione dicit. [Nouij pastores eorum in pæce leones, in prælio cervos.] Vt interpretatur Baronius num. 6. cum allusione ad dictam condemnationem, & tunc leones condemnantes; atque ad fugam tempore persecutionis, & tunc idem cervi. In summa semper se Censorum, & Aristarchum Romanæ Ecclesie præbuit, adeo vt de eius honore non dubitauerit detrachere, & conuictis præcludere eius Prælatos, imò & quosvis alios, non sequentes doctrinam Môtani, seu sui Paracleti vocans ipsos Psychicos, (sic conuicti Valentinus Hæresiarum appellare homines, qui non essent iei Secte) id est, animales seu prorsus sensui editos, carentes vero spiritu. Vide Baronium dicto an. 206, & 14. Et Gualterium cap. 1. tertij Seculi.
- 28 Errores iam Tertulliani quinam penitiales? Primò, Errauit, quod tenuerit animam hominis, vt immortalis, esse nihilominus corpoream, filijque animam esse genitam à anima patris, eodem prorsus modo, quo vnum corpus ab alterius corpore generatur, ac esse corpus forma, & figura præditum. Ita totidem fere verba Qualterius vbi supra, cum D. Augustino hæres. 86. & Alfonso à Castro verb. anima, hæres. 5.
- 29 Secundò, Tertullianus similiter Deum esse corporeum dixit, tamen nullo modo effigiatum. Tradunt idem tres Auctores citati, & cū D. Thoma lib. 1. contra Gentes cap. 21. Præteolus verbo Tertullianistæ, Sanctus Augustinus tamen querit, quomodo eum ex hoc capite ab hæresi libret. Vide apud ipsum.
- 30 Tertiò, Docuit impiorum hominum animas post mortem conuerti in demones; & vt addit Præteolus ibidem, in quacunque animalia brutæ sui meritis congrua. Primum asserunt etiam Sanctus Augustinus hæres. 86. & Alfonso à Castro verbo anima, hæres. 6.
- 31 Quartò, Transiens ad Cathaphrygas, quos ante destruxerat, cepit etiam secundas Nuptias

contra Apostolicam Doctrinam, tanquam supra damnare, edidit ipse pro huius erroris defensione librum peculiarem, qui inscribitur, de Monogamia; cum, ut ait D. Hieronymus in Epistola ad Titum cap. 1. Apostolo contraire, nemo, qui Apostolum legerit, ignorabit. Ita idem Sanctus Augustinus loco citato, & Alphonsus à Castro verb. Nuptiæ hæref. 3.

34 Quinto, Tertullianista ita stricte pro saluatione anime acquiescenda abstinentum à peccatis censuerunt, ut omnino respuerent eos, qui semel peccassent, absque spe acquisitionis eius, quantatecumque penitentiam agerent. Ita Baronius anno 216. & Gualterius citatus.

35 Sexto, Tertullianus nullum iudicauit Baptismum quemuis extra veram Ecclesiam collatum, ut testantur ipsdm Baronius num. 5. & Gualterius, qui de eo sic concludit. [Tertullianus, inquit, in ipso sue discessionis initio Montanum, qui em Paracletum ducebat, sequutus est. At superbia Hæreticorum ascendente semper, iuxta Psal. 73. Montani Sectam repudiavit, ut sibi sortum nouam conderet.] Ita ille ex D. August. hæref. 86. & ea relato Baronio num. 18.

37 Occasione autem sumpta ex dicto errore, Tertulliani de nullitate Baptismi extra veram Ecclesiam collati Agrippinus Carthaginensis ante Sanctum Cyprianum Episcopum contra communem Sanctorum Patrum, ac totius Ecclesie veram doctrinam de Fide certam tenuit rebaptizandos illos, qui ab hæreticis baptizati fuissent. Vnde ab eo orta Secta Agrippinianislarum, & rebaptizantium. Et quando uis postea Sanctus Cyprianus secutus sit eundem errorem; hic tamen in eo non fuit formalis, sed tantum materialis sine pertinacia, quia id bono Zelo impulsus defendebat, suum iudicium sententiæ ab Ecclesia scilicet semper subiiciens, sicut, & reuera suam tandem opinionem obiecit, teste D. Augustino in Epistola sua 48.

39 quæ est ad Vincendum. Circa prædictam Sectam vide eundem Sanctum Augustinum lib. 2. de Baptis. contra Donatum cap. 78. & 79. Præteolum verbo Agrippiniani, & Baronij ann. 217 num. 1. & sequitur.

40 Tandem exiit Secta Arabicorum tenentium animam cum corpore simul interire, atque utrunque in die Iudicii reuiscendum; hic appellati sunt Arabici, quia in Arabia viguerunt tempore Severi Imperatoris, & Zephirini Papæ, circa annum 207. Quis nam autem fuerit istorum Initiator, seu vnde huius Sectæ origo prorsus

41 ignoratur. Illud tamen certum, durasse eam, per parum temporis: nam ab Origene suffocatus tali errore publice cōuinctus, illum deposuerunt. Tradunt Sanctus Augustinus hæref. 83. Eusebius lib. 6. cap. 30. Nicephorus lib. 5. c. 23. & Præteolum verb. Arabici; atque hæc sint satis.

Quid de Originistis, & Originianis? duplex ne istorum Secta à duplici Origene? Quid item de Secta Valdesorum?

REGVLA CCXXIX.

43 **O**rigenes dictus Adamantius Patria Alexandrinus, religione Catholicus iam à prima ætate in omni virtutum, & scientiarum genere adeo excelluit, ut adhuc adolescentulus de Hieronymo Martyrij flagrauerit. Commentaria egregia præcipue in Cantica Canticorum edidit. Contra hæreticos, & verbis, & scriptis disputauerit, multosque ipsorum conuerterit.

43 Post idem in varios errores fidei cōrarios declinavit, & Auctor Sectæ Originistarum extitit. Probabile est duos fuisse Origenes, vnumquemque diuersæ Sectæ Instructorem; probabilius tamen veramque diuersimode ab vno solo 45 dimanasse. Ex facto autem Origene castrandi se sumpta occasio instituti Sectam Valdesorum.

46 **E**usebius Cæsariensis lib. 6. cap. 1. & Nicephorus Callistus lib. 5. cap. 2. de rebus Originis Adamantij præ ceteris Scriptoris antiquis, ex professo agunt, eius vitam complete contextentes. Ex his plura refert Cardinalis Baronius in suis huiusmodi Ecclesiasticis. Nos per pauca ex isto, & ex illis, ac ex alijs delibabimus; pro aliquati expressione eorum, quæ in Regula leuiter attinguntur circa statum illius, antequam in errores contra fidem incideret.

47 De præstantia eius eximia in virtutibus constat manifestè facta argumentatione à maioribus ad minus, nempe à Charitate ad reliquos: fertur enim ille adhuc in adolescentula ætate flagrasse ardentissimo martyrij desiderio, qui est præstantissimus amoris Dei actus, nec desinit ex parte ipsius tunc, vigente persecutione Christianorum, quin illud subiret, cum prope se vitro offerret periculis, & alacri, & propenso studio in certamen insisteret, ut etque. Ac iam parum laborat quin per Martyrium vitam deiceret, nisi mater, diuina quadam providentia quæ eum ad maximam plurimorum utilitatem incoleum seruabat, ipsius cupiditatē in obliuisceret; Ita cum citato Pafesio, Baronio, ad annum Domini 204. nu. 9. Qui num. 8. cum eodē Eusebio asserit, quod ipse adolescentulus Origene ad patrem suum Leoni dem in carcerem iam coniectum scripserit Epistolam, eum hortas ad subeundum sortiter, & constantissime martyrium, vbi subiit pro Christi confessione paulo post abscisso capite.

49 Quoad excellentiam vero Origene maximam in quibus scientijs, præcipue in Sacris Diuinæ Scripturarum, inde clare innotescit, quod in adolescentula adhuc ætate interpretationem in Cantica Canticorum ediderit, quamquam postea maturioris ætatis factus emendatam, & pluribus auctam in lucem protulit, ut ex D. Hieron. in præfat. Comment. subdit eam valde laudante, asserit Baronius anno 208. num. 6. Refert.

50 Refert item idem Baronius num. 3. anno 205, ex Eusebio in Chronico, Origenem decem & octo annos natum Alexandriae publice proficere cepisse diuinas litteras, &que adeo feliciter, vt coplaret ex suis discipulis promoueret ad martyrium. Illud vero præcipue indicat quanta fuerit ipse eruditionis, & quam excellentis doctrinæ, quod Magistro suo eruditissimo Clementi Stromateos sit dictus, ille, teste Cassiodoro in præfat. lib. de instit. diuin. lectio. quia octo insignes libros stromatum, luculentissime scripsit adhuc adolefcens 18. annorū supradicta professione diuinarum litterarum immediate successit, vt testantur Dionysius Hieronymus in epist. 63.

53 Quid quod idem Origenes, vt ad rem nostram propius accedamus non solum Ambrosium Marcionitam Valentinii erroribus infectum, & alios complures hæreticos a dictis erroribus, & hæresibus ad lumen veræ fidei reduxit; Sed non paucos etiam Philosophos Ethnicos, ipsi disputanti gratia appropinquantes a dēssimis Gentilissimæ & Idololatricæ tenebris, eodem fidei lumine liberauit. Atque tū ex his, tum ex illis, nonnullos ad reportandam martyrij coronam, vti gloriosissime reportarunt, præcipue dictum Amprosium, Megetium, Marcum, Drosorium, Valentem, Martiolum, Eutropium Iudeum & alios, non tam humana, quam diuina sapientia impulit, vt auctor est Eusebius lib. 6. cap. 14. & ex eo adducit Card. Baronius ad annum 220. nu. 8.

54 Sed heu misero Origeni, neque quinquiesam, pro tremendo eius lapsu; talem, ac tantum virum a fide Catholica defecisse, & omnia, ferè sua scripta, quam multis erroribus deturpasse non desunt, qui talem deturpationem ab inimicis, seu emulis hæreticis illius operibus iniectam volunt, aut diuersa ab hæreticis ipsis elaborata multis erroribus scartata, sub nomine Origenis Adamantij fuisse in lucem prodita. Neutrum tamen aliq. admittunt, sed vt magis commune, & certum tenent Origenem conuinci hæreticum, in hoc quæ clare indignant Vincentius Lirinensis contra hæres. cap. 23. & D. Hieronymus clarius reijciens ferè omnino illius excusationē Apolog. lib. 2. per sequentia verba apud Baronium ad annum 332. num. 10. ita cum eo sentientem.

57 Intelligimus, inquit, in hoc tantum dialogo ab Origene argui falsitatem hæreticorum, & non in cæteris lib. de quibus nunquam questio fuit. Alioqui si omnia, quæ hæretica sunt, non erunt Origenis, sed hæreticorum, (Omnes autem propemodum illius omni sui erroribus pleni sunt) nihil Origenis erit, sed eorum, quorum ignotamus vocabula. Hæc Hieronymus, atque adeo sic Baronius idem confirmans, licet partim excusans, Verum enim vero, inquit, illud de Origene non prætermittimus, quod vtrumque res acciderit, cum neget eos a se dictos, vel scriptos errores (cōtinentos intelligo ex mente D. Hieronymi in illo dialogo, de quo paulo ante) vt illud de falsis daemonijs, hæreticus dici non potuit, quantumlibet eas, & aliorum id genus

prætorum dogmatum fuisset assertor, Satis nique ea improbare videri potuit, dum nō modo non defendit, sed constanter sua negauit. 60 At in eo certe minus excusatione dignus esse videtur, quod cum scriptis ab omnibus impugnari, retractatorum nullum edidit commentarium, cum ipsi tamen satis opti, & temporis superfuisset, vt ad omnes catholice fidei numeros curaret, quæ a se scripta essent, atque peraret, hætenus, ille.

61 Obligatio autem talem commentarium retractatorum edendi, eo magis Origenem adstringebat, quod non solum post mortem, sed etiam dum viveret, fuerit condemnatus, & excommunicatus, seu talis declaratus. Primo à Demetrio Episcopo Alexandrino, post ab Anastasio Papa, ac tandem à sexta Synodo Generali, vtradiit idem Baronius ad annum 357. num. 40. Qui nu. 45. causas tanti lapsus sic exprimit. Quamobrem hic Origenes tantus, ac talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dū ingenio suo nimium indulget, sibi quæ satis eredit, dum parui pendit antiquæ Christianæ Religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dnm Ecclesiasticas traditiones, & veterum Magisteria contemnens, quædam scripturarum Capitula nouo more interpretatur, meruit, vt de se quoque, vt Ecclesiæ Dei, diceretur, si surrexit in medio tui propheta &c. Nō audias verba Prophete illius &c. Ita Baronius,

62 Verum iam in particulari præcipuos errores Origenis, & Origenistam contra fidem exprimus. Primo ipse admodum Iuuenis, priusquam artibus liberalibus operam dedisset, scripturas sacras peruoluit, ac sensus reuocandos, & abstrusos, earum nimis curiosè inquirere cepit, non contentus simplicibus, & communibus aliorum interpretum, adeo vt curiosis suis questionibus negotiorum patri fauisset. Quod ex Nicephoro lib. 5. cap. 2. referunt Præcolus lib. 13. verb. Origenes, & Baronius anno 204. nu. 10. ac anno 208. nu. 3.

64 Secundo. Errant Origenes, & Origenistæ, quod inæqualitatem Trinitatis, Filij, & Spiritus sancti assignarint. (Hinc ille ab Epiphano appellatus est fons, & origo Arianorum) dicentes Filium Dei cum hominibus Sanctis coparatum esse veritatem, cum Patre autem colatum esse mendacium. Ac propterea Filium non esse orandum cum Patre, nec e contra, Patrem cum Filio, quia hic non est auctor indulgendarum petitionum, sed supplicator. Ita D. Augustinus lib. de hæres. num. 43. & Theophilus Alexandrinus Episcopus, in suo Ptochali lib. 2. & cum utroque Præcolus ibidem.

66 Tertio. Errando, seu blasphemando asseruerunt illi Christum Dominum per gratiam tantum, & adoptionem esse filium Dei contra communem Theologorum, id eum D. Thomas 3. par. quest. 23. art. 4. annuement assertionē, eū D. Epiphano Hæres. 64. tradit Gualterius ad annum 300. cap. 6.

67 Tribuerant item Filio Dei ignorantiam, asseruantes Filium non posse videre Patrem, neque Spiritum sanctum posse videre Filium, Sanctus

- Sanctus Epiphanius in lib. Periarchon, ipsius Origenis verba testat, nempe, sicut enim, inquit, incongruum est dicere, quod possit filius videre Patrem, se inconsequens est opinari, quod Spiritus Sanctus possit videre filium. Haec enim illius verba, quae sunt contra textum Evangelicum. Matth. 11. nemo novit filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit filius revelare. Ex quo loco licet videatur excludi Spiritus Sanctus à cognitione Patris; hunc tamen per illum cognosci certissimum de fide est; nam iuxta receptum Axioma Theologicum, quaecunque essentialia, & absoluta in Deo, tribus personis Divinis communia sunt. Præter Epiphanium citatum, adducunt Alphonfus à Castro verb. Deus, hæres. 9. & Præteolus ubi supra.
- 69 Quinto. Alius error aliquoties præcedendi similis fuit illorum, quod nec Spiritus Sanctus ab Angelis, nec Angeli ab hominibus videri possint. Ita cum D. Epiphanio, hæres. 46. Gualterius loco citato.
- 70 Sexto. Quamvis Origenis tenuerint ex Patris essentia filium Dei fuisse indodum, ipsum tamen, sicut Spiritum sanctum, creturam absolute appellavit. Cum eodem Epiphanio dicta hæres. 64. & in Anacephal. assert. ibidem Gualterius.
- 71 Septimo. Teste eodem Sancto Epiphanio citato, confinxerunt illi animam hominis esse antiquiorem corpore, quoniam & quasi animas humanas esse Angelos, seu Virtutes superiores, atque in peccatum lapsas, ac propterea in penam his corporibus, quasi carceribus fuisse inclusas, ut in his primum iudicium subeant.
- 72 Octavo. Vt ex D. Epiphanio testat Sanctus Augustinus lib. de hæres. 43. negavit Origenes, & eius sequaces mortuorum resurrectionem, quod videtur intelligendum de resurrectione perpetua, seu ad vivendum, & manendum in perpetuum, ac sit sibi ipsi contrarius, attento errore sequente.
- 73 Nono. Quem Theophilus Alexandrinus Episcopus lib. 2. sui paschalis Origeni impingit, nempe quod ipse docuerit corpora post resurrectionem futura terrena mortalia, & multis seculis transactis in nihilum redigenda. Ad ducit Præteolus verbo Origenes. Qui contrarietatem inter dictos duos errores reperiri iudicat, & alterum eorum necessario falsum, sed videtur iam à nobis sublata contrarietas.
- 74 Decimo. Tenuerunt Origenes, & eius affecte damnatorum poenam non fore perpetuam, seu æternam; sed reprobam homini, ac demonum infernum cum temporali Purgatorio permutandum, eiusque expleto tempore, cunctos ad Regnum Dei percuturos. Ita Divus Augustinus d. num. 43. & Alphonfus à Castro verbo diabolus, hæres. 2. & verbo infernus hæres. 2.
- 75 Undecimo. Secundum D. Augustinum ibidem addidit ut ipsi Origenis viceversa damnatos, qui sic liberati fuissent, in easdem rursus penas reituros, atque huiusmodi vicissitudinem beatitudinis, ac poenarum semper in creaturis ratione præditis fuisse, semperque futuram, quid stultius, & magis contra fidem?
- 77 Decimo secundo. Docuit idem Origenes, ut tradunt Sanctus Epiphanius hæres. 63. & in Anacephal. Sanctus Augustinus de hæres. 43. & Sanctus Hieronymus epistola ad Pam. mach. contra errores Ios. Hierosol. Paradisum, Cælum, & alia similia haud esse accipienda secundum litteram, sed figurative per tropos, & allegorias.
- 78 Decimo tertio. Errant præterea Origenistae affirmando Regnum Christi Domini alii quando esse finientiam. Ita cum S. Epiphanio in Anaceph. testat Gualterius ad annum 300. cap. sexto.
- 79 Decimo quarto. Post hanc vitam mortalem quod nulla sit futura distinctio sexus inter viros, & feminas, aperte tenuit Origenes, ut testatur D. Hieronymus in citata epistola ad Pam. mach.
- 80 Decimo quinto. Ex D. Epiphanio hæres. 64. sic Gualterius citatus de Origene loquitur, præferens, inquit, Origenes omnium hæresim, quæ illum antecesserant, insecutionem specialeque continentie studium; suis tamen temerariis scripturæ sacræ interpretationibus in opiniones absurdissimas se se precipitem egio, quibus (sere impudens) fundamenta iect hæresis, & fœditatis præcedentibus, & enormioris, hæc ille.
- 81 Decimo sexto. Inter scripturæ sacræ loca, quæ perperam, seu erronee interpretatus est Origenes, reponitur præcipue illud Matth. 19. ubi dicitur, sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum Cælorum, quæ Christi Domini verba resonant, accipienda voluit, quod sint homines se ipsos carnaliter castrari propter Regnum beatitudinis: ideo ille seipsum castravit, aut ferro, ut iudicant diversi Auctores, aut certe pharماكo, ut tenent alij, testat cum Eusebio lib. 6. cap. 7. Baronius anno 230. num. 4.
- 82 Ex hoc nimis imprudenti, temerario, & erroneo Origenis sacro sic carnaliter scriptum castrandi originem duxit scilicet Valesiorum, siue Eunuchorum, isti appellati Valesij à quodam Arabe, vocato Valesio, qui hanc sectam valde promovit, & multos sequaces habuit. Itaque isti Valesij, siue Eunuchi non solum se castrabant, sed etiam hospites, & eos qui secum versabantur, ad idem sacrum castrandi se inducebant, atque hoc passio teneri se ferunt. Deo affirmabant, prætexentes quædam suæ infamæ loca scripturæ sacræ perperam acceptæ.
- 83 Unde ipsi non audebant rebus animatis vel sci priusquam se castrassent, ne in carnalis voluptatis cupiditate incidere. Vide circa hos Sanctum Ioannem Damascenum lib. de hæres. verb. Valesij, ubi ipsis tribuit, quod essent dediti mœtibus turpitudinibus, Item, quod legem, ac Prophetas despicerent, ac pro nihilo haberent. Vide etiam Sanctum Epiphanium hæres. 58. ac præ cæteris Baronium anno 249.
- 85 Superest discutiendum breviter id quod controuersum est aliquantulum inter Doctores

res fuerint duo Origenes, an vnus tantum? Fuisse duos, auctores duplicis sectæ, docent aliqui, præcipue D. Damasceus de hæres. verb. Origénis, & D. Augustinus de hæres. num. 42. nempe Origénem Adamantium, hærenus indicatum auctorem prædictorum errorum, & alium quandam Origénem alterius Sectæ turpissimæ, & nefandissimæ ducem, a quo eius sequaces Origéniani, seu Turpes appellati sunt. Quæ sententia saltem ob auctoritatem dictorum Sanctorum, probabilis est.

- 86 Nihilominus circa id dubitat Sanctus Epiphanius hæres. 63. & oppositum iudicat certum Baronius anno 256. num. 17. Mihi saltem probabilis, quod vnus tantum fuerit Origenes, nimirum Adamantius, & quod sub huius nomine, ad auctorizandum nouam Sectam, omnium turpitudinum, & nefandorum, scelum, Gnostici quidam instituerint; sicut sub nomine Nicolai similem ab alijs Gnosticis fuisse propagatam supra vidimus. Isti Origéniani, seu Turpes, generationem impediabant, vt Onan erga Thamar. Gen. 38. Item ipsi, licet 88 valde spurci, & flagitiosi essent, calti nihilominus videri volebant, Vtrumque docet ibidem S. Epiphanius. Ex erroribus itaque supradictis constitit propria Secta Origénis Adamantij viri prius omnibus virtutibus, & scientijs in summo gradu præditi, postea vetò horrendis 89 dis hæresibus deprauati. De quo sic concludit Card. Baronius anno 246. nu. 46. cum Cassiodoro de instit. diuin. lect. & Nos cum vtroque concludamus præsentem regulam, quod, Vbi bonè, nemo melius; vbi malè, nemo peius.

Secta Elcesaitarum, seu Sampseorum, & Metangismonitarum: qualiter originem sumpserit?

REGULA CCXXX.

- 90 **H**Acc posterior Metangismonitarum circa annum Domini 220. sub Pontificatu Urbani Papæ, & sub regimine Heliogabali Imperatoris prodijt: eius Auctor prius ignoratur; quisquis tamen fuerit, & ipse & eius Asectæ turpissime errarunt, quod filium Dei esse 91 minore Parte defenderint. Verum turpius multo fuit error Sampseorum, expresse affirmantium ipsum Dei filium esse meram creaturam. Istorum Secta ad annum Domini 249. non tam incepta, quam per quandam, qui eisdem Sampseis nomen dedit, instaurata censeatur; Cum iam prius initio secundi sæculi sub nomine Elcesaitarum extitisset.
- 92 **O**Mnes breuissime tractant de Secta Metangismonitarum Sanctus Philastrius lib. de hæres. Sanctus Augustinus lib. de hæres. num. 58. Præteolus verbo Metangismonite, Alphonfus à Castro, verb. Deus, hæres. 6. & alij qui concordant sunt circa ista duo. Primo, quod 93 nefciatur omnino, quis nam eam instituerit.

Tom. II.

Secundò, quod ad vnà tantum hæresim se extenderit, nempe tenuisse istos, vt nomen ipsum Metangismonitarum sonat, attenta eius compositione ex Græco *Aggim*; id est, Vas, Filium Dei in Patre esse, sicut vas minus in vas maius ingreditur, & continetur intra illud; ac consequenter Patrem esse maiorem Filio; contra id, quod de fide certum habemus in Symbolo Sancti Athanasij: In hac Trinitate nihil prius, aut posterius, nihil maius, aut minus, sed totæ tres personæ coeternæ sunt, & con- quales. Atque hæc de Secta ista Metangismonitarum.

- 95 Plura circa alteram Sampseorum adducunt iidem Doctores Baronius, & Præteolus verb. Helchaisæ; discordant, vt solent, in circumstantia temporis non minus quam per decennium. Nam hic huiusmodi Sectam in anno 179. reponit: Ille verò, cui adheremus, in 249. suorum Annalium Ecclesiasticorum. Atque 96 ibi num. 8. cum D. Epiphanius hæres. 53. cum D. Philastrio lib. de hæres. cap. 82. & D. Augustino de hæres. num. 32. agit ex professo de ea, & tradit id, quod in Regula dicimus, nimirum fuisse tunc talem sectam Sampseorum de nouo non institutam, sed instauratam à quodam Sampse, qui ipse nomen indidit, & qui se insolenter offerret Elcesaitarum dogma se posse defendere. Contra quem à Conuentu Episcoporum non exiguò electus, & rogatus fuit Origenes, vt disputationem susciperet, ac ipsum conuinceret; vti suscepit, et conuincit, 97 teste eodem Baronio. Dicit autem Sampse, qui perliterunt in instauracione huius Sectæ, vocari sunt etiam Elcesaitæ, seu per adspirationes, vt vult Præteolus vbisupra Helchaisæ, accepto nomine ex Elco, vt ex Græco affert S. Epiphanius hæres. 19. Elxco aut Elxai, qui cum fratre suo lexco institutor fuit multo ante huius diabolice Sectæ, vt tradit ipse Baronius anno Domini 125. & nos cum ipso, & alijs tradidimus initio secundi sæculi, cap. 6. Regula 218.
- 98 Sed quid iam de erroribus in particulari talis Sectæ renouatæ? Primo, vt expressum in Regula, Sampse, nimis impuro, & blasphemio ore protulerunt filium Dei esse puram creaturam, Ita ex Epiphanius hæres. 53. Gualterius seculo tertio, cap. 9. n. 7. Secundò, error fuit Elcesaitarum in eo, quod duos statuerint Christos. Vnum quidem Iesum, & 99 alterum deorsum: huncque in multis prius post verò etiam in Iesu Mariz Filio inhabitasse asserabant. Quod postremum erroneum dogma ad doctrinam falsam, alibi à nobis adductam, de transmigratione animarum alludere videtur, ita idem Gualterius ex Nicephoro, lib. 5. cap. 24.
- 100 Tertiò, vt restatne S. Epiphanius hæres. 53. 8. errarunt Elcesaitæ in eo quod tenuerint Christum primum quidem formatum esse in corpus Adam, & rursus induere, quando vult. verba sunt ipsius Epiphaniij.
- 101 Quarto, Cum summa instabilitate, & manifestò spiritus contradictionis affectu circa Christum Dominum Sampse se gesserunt, nunc

con-

conſiſtentes, quæ negantes cum à Deo exiſſe, & ex Beatiſſima Virgine Maria natum eſſe, ex eodem Nicephoro ibidem Gualterius,

102 Quinto, Cõtra ſpiritum ſanctum pari modo auſi ſunt Elcheſaitæ blaſphemias hereticas proferre, dum vocabant ipſum ſororem. Chriſti ſcõpina figura præditam. Ita eiſdem verbis Epiphanius citatus, & cum eo idem Gualterius.

103 Sexto, Idem ſimiliter tam de Chriſto, quam de ſpiritu ſancto, errando nagati ſunt, quod vnuſquiſque ipſorum altitudinem nonaginta ſex milliarium, & latitudinem viginti quatuor habeat, adiunctis alijs multis huiusmodi deliramentis. Aſſert idem Epiphanius dicta hæreſi 33.

104 Septimo, Secta Elcheſaitarum ſequaces re iudicarunt indifferentem, & abſque vlla culpa poſſe fieri, negare ſcilicet fidem tempore perſecutionis, aut vrgentis neceſſitatis, dummodo quis eam mente retineat, Ita Euſebius lib. 6. cap. 31.

105 Octavo, Nimis ſe extollebant Sampſis iactando, quod per Astrologiam iudiciariam multa diuinare ſolerent. Tradit Nicephorus lib. 5. cap. 24.

106 Nono, Elcheſaitæ librum quendam à Cõlo, vt inter ipſos dicebatur, acceptum circumferrebat, cuius verba quicunque audiret, remiſſionem peccatorum diſſimilem ab ea, quæ per Chriſtum fit, facile aſſequeretur. Idem Nicephorus loco citato, & Præcolus in ſuo Elengho verb. Elcheſaitæ.

107 Decimo, Secundum eodem Nicephorum, & Gualterium dict. cap. 9. vt prædictum ſuum librum prætenſam cæleſtem, magis venalem proponerent, veras ſcripturas ſacras truncabant, & Sancti Pauli epiſtolas, immo illas ex Prophetis, & ex Apoſtoliſ reijciebant, vt auctor eſt Sanctus Epiphanius d. hæreſi 33. & cõ eo Nicephorus ibidem.

108 Vndecimo, Valde celebre fuit in hac ſecta Elcheſaitarum, quod illi duas feminas, quarum nomina fuerunt Maiolus, & Macdana. ex genere Elxel Pſeudopropheta oriundas vti Deas adorarent, Ex eis altera tempore Sancti Epiphanijs adhuc vivebat, vnde ipſe non ſine magno fundamento de eorum hoc errore loquitur dict. num. 53 & in anaceph. cuius etiam meminit Sanctus Auguſtinus lib. de hæreſibus num. 23.

Duodecimo, Tandem tribuitur à Nicephoro lib. 5. cap. 24. ex ipſdem Sampſis, quod invocationibus, & incantamentis Demonum vteretur. Vnde ſine dubio diuerſa contra ſedem Diuinam exquebatur. Atque ex prædictis ſaris explicata manet ſecta Sampſiorum cum erroribus ſuis.

Quid de Nouatianis ſeu Gapher Nouati, & Nouatiani ſequacibus? Quid item de Hydroporeſitis, ſeu Aquarijs.

REGVLA CCXXXI.

110 **S**ECTA Nouatianorum admodum celeberrima fuit, ob auctorem eius duplicem, Nouatum ſcilicet, & Nouatianum, vtrumque veteratorem, & Eccleſiæ Catholice intenſiſſimū hoſtem. Nam ille prius in Africa, vnde oriundus, cum ad gradum Episcopatus aſcendiſſet, vt Feliciſſimi cuiuſdam, qui iuberet Sanctus Cyprianus, partes defenderet; vna cum alijs multis illi tanto Preſuli in diuerſis ſe oppoſuit, ac ibi horrendum, & inextinguibile ſchiſma excratū à dicto Feliciſſimo propa-

111 pagauit. Poſt, Romam veniens, & Nouatiano in ea noto ſe coniungens, hunc ad ſummam Papæ dignitatem promouere curauit, qui promotus Antipapa exiit, horribiliori in tota Eccleſia excitato ſchiſmate contra Cornelium, prius ad eam legitime electum, ſub prætextu quod ſic ad penitentiam male admiſſiſſet eos, qui tempore perſecutionis à fide idololatrando deſeciſſent, dum ipſos non poſſe admitti, illi erroneè docerent, ſicque ex hoc, & ex alijs erroribus, Nouatianorum ſecta ab vtroque fundata manſit. Sed & autem Aquariorum ſola aqua in conſecratione calicis vtentium, quiſnam inuictor, auctore fuerit, non conſtat.

113 **P**RO explicanda facilius doctrina huius Regula, præmittendum Primo id quod opportunè notat Baronius anno 254. vbi de rebus Nouari, & Nouatiani copioſiſſimè tractat: nimirum ex ſimilitudine nominum pro-
114 ueniſſe, vt aliqui ex antiquis ſcriptoris alterum pro altero aliquando ſuſceperint, & quod citius eſt proprium, illi incoſiderare tribuerint. Vide peculiare caſus apud ipſum Baronium num. 62 diſti anni. Quaoque
115 bene addit, interdum id errore librariorum factum, vt patet apud Euſebium, quia cum in eius Chronico rectè diſtinguatur, in hiſtoria tamen ipſus conſunduntur, & gradus Presbyteri, quem prius tantum habebat Nouatianus, tribuitur Nouato, qui ſam erat Episcopus.

115 Eſt etiam ſecundo præmittendum cum eodem Baronio ibidem, tamenſi Nouati à Nouatiano, vt principaliori denominati fuerint, vt videre eſt apud Diuum Cyprianū epiſt. 73. vbi ad maiorem diſtinctionem vtrius vocabulo Nouatianenſes; vſu tamen iam diu receptum eſſe, vt euſdem ſchiſmatis & hæreſeos tam à Nouatiano, quàm à Nouato excitati, æque ab omnibus Nouatiani appellerentur.

116 His ſic præcautanda æquiuocatione circa nomina præmiſſis: iam quod ad rem ipſam, ſeu hiſtoriam in regula indicatam attinet, ex Diuo

- Diuo Cypriano, & ex alijs cum citato Baronio breuissimè attingo. Qui à numero trigésimo secundo ex epist. 40. illud sic ad nosstrum
- 117 institutum prosequitur. Quod Felicissimus Presbyter Africanus cum electioni Cypriani ad Episcopatum magnopere aduersatus fuisset, & post eam feliciter absolutam, ille, & alij ecclesiasticam disciplinam cum fide, & quiete iuxta præcepta Dominica, minime continentes, à S. Cypriano merito corripuerunt, ob hanc correptionem, etsi leuem pro quantitate delictorum, turbas vndique contra suū Episcopum diu cientes, ab eius obedientia, tandem se exemitunt, excitato schismate, & arripita fuga ad montes. In eo autem excitando, cum Felicissimus ceteris præstitisset, ideo ab omnibus primus eius auctor assignatur.
- 118 tur. Sed postea Nouatus Episcopus ei adhaerens, sen defensionis ipsius partes contra Cyprianum suscipiens, adeo idem schisma propagauit, vt Felicissimi nomine velut obscurato, schismaticæ factionis antesignanus ab omnibus haberetur. Hæc decreta à nobis ex Baronio, qui num. 38. de dicto schismate profert sequentia verba.
- 119 Hinc cepta, inquit, omnium malorum origo: constat enim hoc tempore schisma in Ecclesia Africana, tam altas fixit radices, vt nec nullus seculis valuerit quouis studio, atque arte conuelli. Quin sæpe ramis excissis ex veteri trunco nouis germinibus pullulātibus, in dies magis natisque infelicis fuerit propagata. Vides hinc Montensium schismaticorum primam originem, ac nominis primum ortum, nempe à Felicissimo, qui colligere cepit suos in montibus, eisque esse nominis prima hic elementa formata: quod & illi sunt æmulari, qui postea ex Donati schismate, temporibus Constantini, ac filiorum, Montenses sunt appellati, quod sit ut illi in montibus de-
- 121 legerint habitare.] Hæc ille, & statim addit. Ex hac, inquit, pariter Felicissimi infelicissima officina impius Nouatus primus auctor malorum prodijt, qui eandem dissensionis pestem in Urbem inuexit.]
- 122 De hoc prout in Regula immediatè, ac oppositè sequitur agendum, omisis pluribus, quæ videas apud Baronium dicto anno 354. ex S. Cypriano epist. 49. pro maiori cognitione status, conditionis, ac qualitatibus prædicti Nouati, vt quod certò fuerit Episcopus, sed ignoratur omnino cuiusmodi diæcesis: quod fuerit rerum nouarum, cupidus, auarus, rapacitate inexplebilis, furibundus, stupore superbi tumoris inflatus, fax, & ignis ad conflanda seditionis incendia, curiosus semper, vt prodatur, ad hoc adulator, vt fallat, nunquam fidelis, vt diligat, ac reliquis, quibus ibi graphicè depingitur Nouatus.
- 123 Mortuo Decio Imperatore, crudelissimo Christianorum carnifice, & pace aliquantulum restituta Ecclesiæ, (quæ diu post gloriosissimum martyrium Fabiani Papæ, viduata, manserat, nempe per quinque menses, ac dimidium, secundum Chronologiam Panuinij, & non per biennium, vt absque fundamento,

- teste Baronio relato voluit aliqui) auctum est Romæ inter habentes ius suffragij de eligendo aliquo ad supremam dignitatem Pontificiam; quam licet Nouatianus, Romanus Presbyter vehementer ambiret, maior tamen pars suffragiorum in Cornelium Presbyterum similiter Romanum, hominem dignum, & nequaquam illius ambitiosum, libenter statim inclinauit. De qua electione audiens Nouatus in Africa, & quod iam à Diuo Cypriano, & à reliquis ipsius factionis approbaretur, illico ad Urbem conuolauit, ibique vasto homini Nouatiano se coniungens omnem lapidem mouit, vt hunc ad summum Pontificatum promoueret, vbi breui tempore fuit non sine fraudibus promotus, sedique vt Antipapa contra Cornelium, qui adhuc vt verus Pastor à contraria factione agnoscebatur.
- 126 tur. En moustrum horridissimum in rota Ecclesiæ Catholica. En primum schisma ob supremam eius dignitatem Pontificiam à Nouatiano, & Nouato cum maximo Christi fideliū scandalo excitatum. En origo nouæ hæreseos dictæ Nouatianorum pœnitiosissimæ dicto anno 354 pluribus numeris, apud quem videas.
- 127 Nobis superest, antequam huius sectæ peculiariæ exprimamus errores, vnum adijcere verbum de prætextu, sub quo ausi sunt Nouatus, & Nouatianus Cornelio obstitere. Circa hoc egregiè ipse Baronius num. 66. per
- 128 sequentia verba. Illud in primis, inquit, de Nouato, eiusque gregaliūbus præmittendum, quod peculiariæ omnium hæreticorum, atque schismaticorum semper fuit, nunquam prestare in eadem sententia, sed pro loco, & tempore nouas induere formas, & contrarias ab ijs, quæ antea egissent, noua emergente occasione statuere. Qui enim in Africa, (vt vidimus) lapsos aduersus Cyprianum concitabant, quod non recipere in Ecclesiā, sed ex decretis Ecclesiasticis promulgatis iuberentur, pacis tempora expectare, & interim admissa desistere, hæcque eadem de causa eosdem lapsos schismate ab ea separare conati essent, modò mutata facie negotium facessunt Cornelio, qui stratum suorum consilio pœnitentes lapsos reciperet in Ecclesiā; sicque qui olim duci nimis austeritatis redarguebant Episcopos, modò facilitatis nimis incusant Cornelium Romanum Pontificem, calumnias addentes, eundemque eiusdem cum illis Apostasiæ criminis participem mentientes.] Hæc tenus ille.
- 130 Sententia itaque primo erronea Nouati, & Nouatiani fuit, lapsos in Idololatram tempore persecutionis, immo in quodam mortale (sic excredit Præteolus verbo Nouatiani ex Diuo Cypriano per ipsum citato) non esse recipiendos in Ecclesiā, nec medicamento pœnitentiæ saluari posse; sed absque spe salutis vti præscritos relinquendos. Atque in hac præcipue hæresi Nouatianorum secta
- 131 fundatur. Cuius auctorem, quænam Præteolus ibi solum Nouatum dirigitur assignet, vocans etiam male ipsum Romanæ Ecclesiæ

- Presbyterum, ex excommunicatione sine dubio similitudinis nominum, de quo iam supra; Gualterius tamen cap. 11. ad annum 300. bene ait sectam Novatianorum partim à Novatiano Antipapa, partim à Novato Episcopo originem ducere, cum utriusque fuerit communis error prædictus. Pro cuius completa refutatione eruditus scripsit libros Sanctus Ambrosius Ecclesiæ Doctor de penitentia, lapsorum, contra Novatianum.
- 133 Secundo, Fuit error Novatiani, quod baptismum suscipere distulerit, quousque in lecto iaceret egrotus, qua dilatione occasionem præbuit dubitandi si hoc nō animo baptismum susciperet. Neque in tali eius suspensione adhibite fuerant cerimonie per sanctos Ecclesiæ Canones iunctæ: ex quo etiam dicta habitatio augmentum sumpsit. Ita Eusebius lib. 6. cap. 35. & Baronius anno 254. num. 71. 72. & 106 Qui ibidem addunt non fuisse Novatianum sanctæ confirmationis sigillo consignatum ad accipiendum Spiritum sanctum.
- 136 Tertio, Secundum Divum Epiphanium, hæres. 59. Novatiani in fide ad Arianismum, de quo infra, inclinaverunt, atque secundum Divum Cyprianum apud Baronium dicto anno 254. num. 140. doctrinam Stoicorum in Ecclesiā spargere curavit Novatianus, ac peculiariter suis affectis suadere, quæcunque peccata, aut crimina esse æqualia, & consequenter eiusdem poenæ condigna.
- 137 Quarto, Tum pro damnandis, & prohibendis secundis nuptiis, tum pro intercludendo penitus lapsis in peccata post baptismum penitentia aditu, Montanistas, & Tertullianistas, Novatianus, & gregales eius secuti sunt. Afferit primum cum Alfonso à Castro verb. nuptiæ, hæres. 2. & secundum cum S. Epiphanio ibidem, ac cum Sancto Augustino de hæres. no. 38 Baronius dicto anno 254. num. 14. & 107.
- 138 Quinto, Ad talem effectum intercludendi aditum poenitentia lapsis, Novatiani Symboli Apostolorum mutarunt, negantes remissionem peccatorum, & Claves Regni cælestis in Ecclesiā reperiri. Ita idem Baronius dicto anno num. 107.
- 139 Sexto, Circa baptismum dupliciter errant Novatiani. Primo, quod ipsum iterare solerent in locum poenitentia à se exclusæ: tradit Baronius anno 258. num. 21. & ex Divo Cypriano epist. ad Iubaianum. Secundo quod rebaptizarent illos, qui in Ecclesiā non ita baptismum suscepissent, iudicando non fuisse ritè, & valide susceptum: idem Baronius anno 254. num. 106. & anno 258. num. 21. Hinc forte secutum quod unus ex sequacibus Novatiani, nimis impudenter, S. Petrum fuisse baptizatum pernegaverit, teste D. Augustino epist. 108. quo cum Baronius dicto anno num. 106.
- 141 Septimo, Novatiani nominari voluerant Carhari, id est, mundi, seu puri, & suam munditiam, siue puritatem prætensam ea maiorem affirmabant, quam docuerant Apostoli.
- 143 Hinc illi candidis sese vestibus inducebant, vt quales se predicabant, tales exterius appaterent. Tradit Baronius anno 254. num. 100. & 107. cum Divo Augustino lib. de Agon.
- 144 Christi. cap. 31. Vbi sic ait: Super doctrinam Apostolicam se predicant esse mundiores, quia nomen suum si volent agnoscere, mundanos se potius, quam mundos vocaret. Hec ille.
- 145 Octavo, Novatiani in communione suavi inducebar ad instrumentum promissionum, quod nunquam se ipsum disteterent, ac nunquam ad Cornelium Papam redirent. Afferit Baronius dicto anno 254. numer. 75. & ex eo Gualterius vbi supra.
- 146 Nono, Novatiani tandem Antipapa se quaces, decem suum Martyris nomen, vt valde honorifice appellabant, vt à Constantio Romano vna cum omnibus illis excommunicatum. De qua excommunicatione Eusebius libro 6. cap. 35. & Baronius anno 255. num. 2. ac de appellatione Martyris, anno 265. num. 50.
- 147 Adiungo ad calcem præsentis Regule, sectam Hydrioparastitarum, seu Aquariorum, quia pauci admodum circa eam dicenda occurrunt, haud sufficientia ad peculiarem regulam dimidiatam, nec dum completam: Vocati scilicet Hydrioparastitæ, seu Aquarii, eo quod in consecratione Calicis, solam aquam adhiberent: & hoc tantum grauissimo errore eorum secta fundabatur, quæ instituta fuit, seu potius insaurata circa annum Domini 257.
- 148 Dixi, seu potius insaurata, quia error iste consecrationis Calicis cum ista aqua, iam multo ante apud Ereticos viguerat, vt vidimus suo loco. Talis autem nouè institutio.
- 149 nis, seu insaurationis prædicti vsus adhibendi solam aquam in consecratione Calicis quismam fuerit primus auctor, profus ignoratur: legendi circa dicta de illa secta Præteolus verb. Aquarii, Baronius anno 257. & Gualterius cap. 12. sect. 3.

Secta Nestianorum, seu Sabellianorum, Poulis: nistarum, & Millenariorum qualiter se habent.

REGVLA CCXXXII.

- 150 **N**estianorum Sectam, quæ blasphemo ore diuersitatem Personarum in Deo negavit, Noeta vir impius circa annum Domini 260. instituit. Sabellius vero inter discipulos eius impietate excellentior ipsam auxit, ac valde propagavit. Hincque eius affectu Sabelliani vocati. At non multo post eundem errorem negandi distinctionem Personarum Trinitatis, sed diuerso modo indicando, tenuit Paulus Samosatenus, homo vater, Episcopus Antiochen. & adiunctis alijs hæresibus sectæ Paulinistarum auctor extitit. Circa idem ferè tempus prodijt secta Chiliastrum, seu Millenariorum, ponentium post resurrectionem, Regni Christi cum Sanctis, mille annos

in voluptatibus corporis: quam prius extinguit, denuo tunc Nipos Episcopus Aegypti Coracita, Apollinaris Laodiceus, & alii poëta excitantur.

153 **P**auca admodum hæresiarca Noeto tradunt Scriptores, & ex his in aliquibus concordant. Sunt concordēs in natione, quod fuerit Asianus; discordēs tamen in Patria. Nam S. Epiphanius hæres. 57. eum Ephesium facit; Sanctus Theodor. lib. hæres. fabul. Smyrensem. Item Epiphanius, & alij communiter tradunt, quod Noetus ad maiorem factum, & amentiam elatus seipsum affirmaverit esse Moysen, & fratrem suum Aaron. Dissereptamen in eo Sanctus Philastrius ad D. Epiphanius, quod Noetus fratrem non Aaron sed Elius ab eo fuisse dictum asserat.

155 Præterea, idem Sanctus Epiphanius, (vt iam enormissimum Noeti errorem exprimus) de eo agens testatur, neminem ante Noetum dicere autum, Patrem esse passum. Verum merito ab hac sententia Epiphanius recedendum, bene ait Baronius anno 260. n. 63. quia diu ante Patripassionum hæresis emerserat, & ad D. ypriano epist. 73. atque ad Tertuliano de Præscript cap. vitimo, & contra Praxeā, cap. 1. ipsi Praxeā, & Hermogeni antiquioribus Hæresiarchis, vt vidimus capite præcedente secundi seculi tribuitur. Qui cum tres personas Sanctissimæ Trinitatis confunderent, seu Christum Dominum eandem esse personam, quam Patrem, & Spiritum sanctum asseuerarent, inde erronee inferebant Patrem pro humano Genere hypostaticè vnitum, natum, ac passum. Noetus itaque sentiens idem prorsus, quod illi senserunt, non noua Patripassionum doctrinā, sed prius extinguit de nouo, exciratz Auctor censetur. Vide Præteolum verbo Noctia, & verbo Patropassiani, & Gualterium in tertio seculo, cap. 13. pag. 340.

157 Sequitur agendum de Sabellio, quod hic fuit ex Ptolemaide Libyæ oriundus, & Noeti excellens, ac peruersissimus discipulus, prædictique erroris negandi distinctionem Personarum in Deo non auctor, sed maximus propagator, adeo vt Magistrum suum superauerit, ac nouis erroribus additis nomē hæresiarche acquisierit, atque eius sequaces vocati sunt Sabelliani, docet ex alijs præcipue ex D. Epiphanius de hæresi, cap. 53. & Eusebio lib. 7. cap. 5. Baronius dict. anno. 260. ad num. 2. Cuius pauca accipe verba, quibus per ipsum mu. 67. præcipua ad Sabellium spe ciantia egregie exprimuntur.

158 Ex dictis, inquit, Noeti discipulis, qui impietate reliqua excelluit, Sabellius ex Ptolemaide Libyæ oriundus. Factus hic potentissimus impij dogmatis propugnator, multos fidei sectarios citò coniunxit, vique adeo, vt non Ptolemaide tantum, alij, vt proximis locis impiam hæresim proposuerit, sed longius in Macedoniam quoque diffuderit, immo, & in Urbem se quoque furtim immiserit. Porro 159 hi quoque non possunt diuinis Scripturis

médacia omni ex parte fulcire) Aegyptiorum pseudoeuangelio, & alijs apocryphis libris utebantur, vt de illis scribens Epiphanius hæres. 60. ref. 62. tradit. Miratur Sanctus Augustinus de hæres. num. 41. cum iidem esse videantur Noetiani, & Sabelliani, cur tam Epiphanius, quam Philastrius eos ab inuicē distinctos posuerit. Planè accidit sæpe, vnus hæresis diuersa sole re esse nomina: quod de Mōtanistis, Donatistis, Pelagianistis, & alijs euenisse idem tradit Hec Baronius: ex quibus apparet predictum errorem negandi diuersitatem personarum in Trinitate communem fuisse Noeto, & Sabellio, peculiariter tamen de isto, vt sequitur.

161 Secundò, Errauit Sabellius, quod Christum, Saluatorem nequaquam esse Patri antiqui filium, & primogenitum omnis creaturæ blasphemio ore asseruerit. Ex Dionysio Episcopo Alexandrino in epistola ad Sixtum Romanum Pontificem asserit Eusebius lib. 7. cap. 5. & ex utroque Baronius anno 260. num. 61.

162 Tertio, Sabellius, & Sabelliani Spiritum sanctum in intellectu, & cognitione carentē affirmarunt. De quo errore re mentio in epist. Dionysij Episcopi Alexandrini, teste Baronio ibidem, & memini Præteolus verbo Sabellius.

163 Quarto, Sabelliani, vt tradit Gualterius cap. 13. seculi tertij ex D. Basilio epistola 63. Catholicos eo, inrer alia, damnabant, quod multi eorum Monachi fierent. Atque hæcenus de erroribus Sabellianorum.

164 Quid iam circa sedam Paulianistarum, imo primo præcedentis errore aliquatiter ei consimilem, ideoque ipsi hic coniunctam? eo tempore, nempe circa annum Domini 265. quali monitum horridissimum, seu quasi peltis perniciosissima gregi Christiano, (multo perniciosior illa, quæ teste Baronio claudendo, corporaliter tunc vniuersum pene de palta Orbem periodo decennali præcefferat.) Prodiit Paulus Samosærenus, natione Syrus, multum arrogans, & nullatenus prope sapiens, vt tradit Præteolus verbo Paulus Samosærenus. Non indicatur à Scripturis, quod inuenire potuerim, quam via hic sceleratissimus homo ad sublimem gradum Episcopatus Antiocheni ascendit (nisi forte fauore Zenobiz, cui Persæ victi Romanis Syriæ regimen tradiderant.) Exprimuntur tamen copiose, & eruditè à Præteolo citato ex Nicephoro libro sexto cap. 17. & à Baronio dicto anno 265. & 66. diuersis numeris, ex alijs auctoribus per eum reclaris, qualiter in tali gradu collocatus non tardauerit venenum suorum errorum euomere, & apud Ecclesiam Antiochenam spargere.

167 Verum primo loco videamus, quatenus ipse Sabellij dogma de neganda diuersitate personarum in Deo secutus fuerit, diuerso tamen modo, quod clarè à Baronio dicto anno 266. num. 4. per sequentia verba percipere possumus. Quid vero, inquit, ad eius impiæ improbræque ab omnibus dogmata

pertinet, videtur aliqua ex parte à Sabellio Paulus mutuatus esse venenum, dum nullam admittens in diuinitatis subitanea personarum distinctionem, sed sicut vnum Deum, ita pariter vnam personam in diuinitate statuens, totum sanctæ Ecclesiæ præditum cultum, arque doctrinam sanctissimæ Trinitatis penitus auferrebat. Sapiebat hæc namque Paulus cum Sæpè bellis, atque ludis. Sed à Sabellio discrepabat in eo, quod ille cum vnam tantum affirmaret Diuinam esse personam, hæc assumpta propositione, mendacii illud falsissimum sequeretur, Patrem simul, & spiritum sanctum cum Filio carnem humanam sumpsisse, ac etiam crucifixos esse: Paulus vero omnem, prorsus diuinæ naturæ cum humana coniunctionem Christum hominem tantum, sed in ista præditum fuisse, impudentissime dicebat. Hæc Baronius, quibus de primo, & præcipuo errore Pauli Samosatensis hæresiarchæ manifestissime constat.

170. Secundo, Prædictum errorem clariùs paulò aliter ex S. Epiphanio hæres. 65. videtur explicare, ac extendere Gualterius, cap. 17. tertij Seculi. Sic quod Paulianistæ affirmauerint Verbum, & Spiritum sanctum semper esse in Deo; non tamen substantialiter, aut personaliter, sed eo pacto, quo proprium verbum habet homo in animo suo, hoc est non vt personam æternam, sed vt verbum, quod profertur, & quasi quendam ærem. Ita ille cum extensione expressa ad Spiritum sanctum.

171. Tercio, Consequenter imitatus Ebonem, & Artemonem, de quibus supra, negauit Paulus Samosatensis Christum de Cælis descendisse, & existere ab omni æperitate; sed esse capisse ex eo tempore, quò vti simplex homo ex Maria Virgine natus est. Ita S. Epiphanius hæres. 65. Rulæbius lib. 7. cap. 22. S. Augustinus de hæres. num. 44. Alfonso à Castro verbo Christus, hæres. 1. & Præteolus ibidem ex Nicephoro lib. 6. num. 30.

172. Quarto, Non utebantur Samosatensis, & eius sequaces Paulianistæ forma Baptismi à Christo Domino instituta, in nomine sanctæ Trinitatis.

173. 15. Propterea à Concilio Niceno statutum vit, vt rebaptizarentur quicumque per Diuinam gratiam, à Samosatensi disciplina euocarentur, & in viâ Ecclesiæ Catholicæ redirent, & afferunt, loco citato, D. Augustinus, & Alfonso à Castro verb. baptis. hæres. 2.

174. Quinto, Tenet ac docuit Paulus Samosatensis, sanguinem Christi Domini in Sacramento Eucharistiæ esse corruptibilem, eo quòd illic diuidatur, ac fundatur, vt ipse aliebat. Constat ex epistola illa Dionysij Episcopi Alexandrini aduersus Paulum Samosatensem, de quo Baronius anno 265. num. 5. & 6.

175. Sexto, Per dictum Samosatensem abrogari fuerunt Psalmi, qui in Ecclesia ad honorem Christi Domini cani solent, & statutum per ipsum, vt fœmine etiam die magno Paschalis proprias ipsius laudes in medio Ecclesiæ canerent. Adducit ex Nicephoro lib. 7. cap. 30. Præteolus vbi supra.

176. Septimo, Præ alijs sui Magistris Encomijis

Paulianistæ cum de Cælo venisse asseruerunt, & Angelum vocare consueuerunt. Ita ex præd. Nicephoro Gualterius, cap. 17. Seculi 3. Qui addit cum S. Epiphanio hæres. 65. & Philastro lib. de Hæresibus, & Præteolo relato, quod Paulus Samosatensis Hæresiarcha in multis iudaizaret.

177. Tandem contra hunc Samosatensem, & contra prædictas eius hæreses, bis Antiochiæ congregatum fuit Concilium ex pluribus Episcopis Orientalibus, cui interfuit Sanctus Gregorius Thaumaturgus Neocæsareæ Põri Episcopus: ei interesse non potuit Dionysius Alexandrinus Episcopus, ob gravem corporis valetudinem, scripsit tamen egregiam epistolam, de qua paulo ante.

178. Quamvis autem in primo Concilio ille se Catholicum finxerit, & sub iuramento solenni testatus fuerit à fide Christiana nequaquam se vilo modo recedere; Cui arrestationi iurata tunc acquieuerunt dicti Præfules, & in suas

179. Ecclesiis reuerſi sunt: Postea tamen, cum peruersissimus Samosatensis non erubesceret dogmata sua hæretica magis popalare, eaque perſicta fronte docere, in secundo Concilio illi adunati ipsum declarantes iudicè hæreticum, dignitate Episcopali priuauerunt; sicque damnarus per ipsos ab Aureliano Imperatore expelli meruit, atque statim fuit expulſio executi. Hæc multis pertrahata legas, si lubet, ad sancraream apud Nicephorum & Baronium citatos.

180. Restat vitimo loco explicanda Secta Millenariorum, seu Chiliaſtarum: Chilie enim Græca appellatio, idem significat, quod Latine mille, quæ merito à nobis in hac Regula præcedentibus Sectis adiungitur, cum quòd eodem fere tempore de nouo emerſerit, quò illa prodierunt: cum quòd de ipsa pauca occurrant dicenda, cum vnicò, etſi grauissimo funderet errore iam à nobis in ipsa regula in-

181. dicato. Pro cuius maiori expressione audiamus Baronium initio anni 164. num. 1. sic narrantem. Nepos, inquit, Episcopus in Aegypto professor Religionis Catholicæ sententiam illam de millenario à Papa olim, Ireneo, Iustino Martyre, Tertulliano, atque alijs quoque asseritam, nec dum ab Ecclesia omnino præscriptam, adeo vehementer scriptis ac de re voluminibus, propugnare conatus est, vt complures sibi adſciueret sectatores. Qui ipso quoque tæx hac vita sublato, nihilominus eius dogma adeo pugnaciter ſtabiliter conati sunt, vt à recto tramite veritatis tunc deſlexe-

182. rint. Quorum ea de ſententia iam in hæresim erumpentem, Dionysius Episcopus Alexandrinus, tùm scriptis, tùm etiam viuæ vocis oratione compreſſit, & penitus confuta uit. Hæc Baronius, à quo statim inter Sectatores dicti Nepotis, vt præcipuus reponitur Coracion, palam etiam ab ipſo Dionysio conuictus.

183. Dogma verò istud de Regno Christi post resurrectionem vniuersalem cum sanctis super terram in delicijs corporum, & voluptatibus sensualibus per annos mille duraturo, fundatum

dagum in locis Scripturæ sacre, magis Apo-
calypsis, perperam intellectis, (ibi potius
promissio facta à Deo de delictis animarum, &
voluptatibus spiritualibus continetur) adeo
antiquum censetur, vt merito Cerinthus Hæ-
resiarcha dignus Millenariorum Patris in-
184 primo seculo à Gualterio, cap. 8. seculi 131.
constitueretur. Excusandi autem erant ab erro-
re formali viri illi insignes, nimirum Papias
Hieropolitanus Episcopus, S. Ioannis Euan-
gelistæ discipulus, Sanctus Irenæus, Sanctus Iu-
stinus martyr, & alij qui dogma videbatur cla-
re cum illo sentite, eo quod tunc temporis hu-
185 iuste rei exigua valde esset cognitio; at nullo
modo excusari poterant Nepos, & Coracion
alijque Nepocis sequaces, tempore magni illius
Damascij Alexandrini in tota lucis perspicui-
tate contra prædictum dogma hæreticum, tam-
que effeaci, & completa eiusdem confutatio-
ne; quæ per ipsum porrecta.

186 Atque multo maius fuit locus excusatio-
nis postea, quâdo Sanctus Damascij Papa con-
uocato Concilio, illud dogma hæreticum cõ-
tra Apollinarem definiuit, ac prorsus Mille-
narios condemnauit, vti videbimus seculo
quarto agentes de Apollinaristis: nunc circa
fideam istam Millenariorum præter Baronium
citatum, legendi sunt præcipue Eusebius lib. 7.
cap. 19. & Prateolus verbo Chiliaste.

*De Secta Manicheorum, & de annexis ipsi
aliquomodo quid? Item, quid de illa
sæcula 3^a, tertij seculi?*

REGULA CCXXXIII.

187 **P**rocefferunt Manichæis Scythianus, &
Buddas, eius discipulus; illorumque Se-
ctæ dua naturas, seu principia coneraria ad-
mittens, ad Sectam illorum viam clarè aperuit
188 Hac autem à Cubico, seu Manetæ homine
viliſſimo, & superbiſſimo adeo artificiose fuit
instituta, vt & multitudinem errorum, iunctis
simul nouis, ac veteribus, & duratione tem-
poris per spatium maius ducentorum anno-
rum, quæſnque præcedentes superarit. Ex
189 ipsa item tamquam ex arbore rami alij di-
uersi processerunt, nempe Apocaharitarum,
Dicaritarum, Brachitarum, Abstinentium,
&c. qui diuersimode suis hæresibus fidem
190 Catholicam vehementer oppugnarunt. Tan-
dem elaudat tertium seculum Secta Hiericarum,
cuius Inuenror quidam Hierax, natione
Aegyptius assignatur; quanquam ab alijs
hic inter germina Manetis reponitur.

191 **D**E Scythiano illud primo omnino cer-
tum, quod fuerit Natione Saracenus in
Arabia nutritus; post descendens in Aegyptum
Alexandriæ philosophicas litteras Græcorum
192 didicerit. Dein pari modo certum, ipsum
Scythianum Hierosolymam profectum, se to-
tum ibi Magiæ studio mancipasse, composuisse
sequè quatuor libros, multis plenos stroribus.

contra fidem Catholicam, & contra veram
Philosophiæ, inscriptos, de Evangelio, de The-
193 sagris, de Myſterijs, & de Capitibus. Atque
ibidem hæresim de duobus principijs contri-
arijs, amicitia scilicet, & discordia ex Pythagore
is hanſit capisse promulgare. Ita ex D.
Cyrillo Episcopo Hierosolymitano catech. 6. &
ex D. Epiphano hæres. 66. asserit Baronius an-
194 no 377. num. 6. & 7. Qui bene addit, baud
facile posset quis assentiri Epiphano assentiri
Scythianum circa tempora Apostolorum vi-
xisse. Cum huic proximè in schola impietatis
suecesserit Scythianus, eius discipulus, &
mox huic Manes successus fuerit, vt statim ma-
gis explicabitur.

195 Secundum eisdem Scriptores Cyrillum,
Epiphanium, Baronium, ex alijs præcipuis
Scythiani discipulus fuit Buddas, & ex mente
Gualterij eius famulus, (non inuenio quo fun-
damento id asserat) præstigiator etiam, sicut
ille, quippe quatuor prædictos libros præstigijs
reſertos Scythiano ante mortem hæreditate
Buddas acceperat, vt reſert Gualterius c. 18.
196 seculi tertij; Idem Buddas prius vocabatur
Terebinthus; sed postea in Perside, quod à Pa-
lestina, & Iudæa exculus, transiit, teste
Cyrillo citato apud Baronium ibidem num. 8.
ne illic cognoscere tur, nomen mutauit. Dehi-
197 que hoc de se Buddas falsò aiebat, quod de
Virgine natus, sicut Saluator noster Christus,
& in montibus enutritus fuisset; vt cum Suida
adducunt Prateolus verbo Buddas, et Gual-
terius dict. cap. 18.

198 Qui bene ibi hos duos Scythianum, & Bud-
dam fuisse præcurſores Manetis affirmat,) vt
iani de Secta Manicheorum incipiat sermo no-
ſter,) non solum quia, vt attingitur in Regu-
la, admittentes duas naturas, scilicet duo princi-
pia coneraria, nempe Amicitiam, & Discordi-
am, streuerint viam ad Sectam Manetis consti-
tuentes duos Deos, vt illico dicitur; sed etiam
quia ipse Manes ex citatis Cyrillo, & Epipha-
nio, atque ex D. Augustino de hæresibus n. 46.
tradit Baronius dicto anno 377. num. 2. enim
fuisse feruus ereptus à quadam anu, (quæ Bud-
dam apud se receperat, ac mortuum sepelie-
rat) postea per eam libertate donatus, ac bono-
rum ipsius hæres constitutus, inter illa re-
cepit etiam bona eidem anu à Budda relicta,
& libros illos quatuor à Scythiano compo-
ſitos; atque hinc in vtriusque præstigiatoris ſtu-
tis delirationibus Manes successit.

199 Originem huius Manetis, ac progressum
breuiter indicat Gualterius, cap. 19. seculi ter-
tij, copiosè verò Baronius ibidem à num. 10.
cum dicitis Cyrillo, & Epiphano enim Eusebio
lib. 7. cap. 18. Nicephoro lib. 6. cap. 31. & alijs,
ex quibus aliquid deceptu attigimus. Fuit na-
tionis Persæ, & cum prius vocaretur Cubricus,
sive Vrbicus, at secundum alios Carbius,
ne serus agnosceretur, vt ait Sanctus Cyrillus
loco citato, mutauit illud in Manetis nomen,
quod lingua Babylonica idem est, quod *Bemi-
li*, Persica verò, vt notauit Sanctus Epipha-
nius, idem quod *Vas*; quippe homo superbi-
ſſimus aludere tacite cupiebat, teste Gual-
terio,

- cio, ad præclarè nomen Sancto Paulo à Christo Domio impoſitum, Vas electionis. Act. 9. 30 Sed dum nomen Manetis elegit, attenta, ejus derivatione ex græco, cum Mania infaniam ſignificat, aut certe, auctore Fanſto, turpem larum ſe infaniam & mentecaptum, ſeu tuxpiter ſauatam offendit, & talem ſe qualis reuera erat, repræſentauit, ac ipſe dum appellatus Manichæus, quali dictus infaniam ſu-
 101 dens, vel ſeminans, Hoc autem dedecus ejus diſcipuli ægè ſerentes litteram, n. nomi- ni addiderunt, vt derigatam appellationem habes à Manna, vocaretur, Mannichæus, quali manna ſeminans. Verum non manna, ſed ſomniorum pluſquam phreneticorum, & zizanie contra fidem ſeminator hic hecſiarcha pernicioſiſſimus potius ab inferis, quàm à Perſide circa annum 277 prodiens, perpetuo ma- ſit. Atque hæc de ejus origine, & nomenclatura libuit attingere.
- 102 Quid iam de eiſdem infamiatione diſſa, progreſſu, & ſectæ ipſius duratione. Verumq; Prateolus verbo Manichæi compendens, tum quod Manes per ſe ipſum; tum quod per ſe quæſes ac miniſtros ſuos præſtitit, paucis ſic præſtringit. Tam late, inquit, primum apud Arabas, deinde in Africa virus ſuum ſparſit, idque tanto ſucceſſu propagatum eſt, vt poſtea per annos ducentos loſpiri non potuerit.]
- 103 Hæc ille. Peculiariter vero quidam Acuas ſignis, & ſatelles, & diſcipulis Manetis Eſeutheroſolim primus Manichæiſmum inue- xit. Hincque Manichæi appellati etiam ſunt Acuani, vt cum Sancto Epiphanio hæref. 66, & in anaceph. teſtatur Baronius diſto anno 277. num. 43. apud quem multo plura inuenies.
- 104 Quod ſi de progreſſu ſectæ Manetis quæras quoad multitudinem, & grauitatem errorum, audi quid circa hoc in comuni ſenſerint ſan- ctus Leo Magnus ſermone 5. de ieiunio 10. menſ. & Sanctus Thomas Aquinas 2. 2. q. 10. art. 6. nempe Manichæiſmum omni errore im- pietateque antecedente priorem eſſe. Immo contraſtam errorum impietatumque omnium colluicem, vt totidem verbis aſſert Gualte- rius cap. 19. ſecundi ſæculi. Sed iam in ſpecie errores ejus inſpiciamus.
- 105 Primo loco vt præcipuum fundamentum ſectæ Manichæorum, erroris omnes ſerè ſcri- ptores aſſignant, quod illi duos Deos æquè æternos conſtituerint, vñum bonum, alterum verò malum: illum bonorum quorumcumque Auctorem; hunc è contra Auctorem malo- rum. Ita Sanctus Epiphanius hæref. 66. Sanctus Auguſtinus de hæref. nu. 46. & Prateolus ver-
 106 bo Manichæi. Hanc autem hereticam do- ctrinam de duobus Dijs oppoſitis, vt diximus in ſecundo ſæculo, prius tenuerunt Gnoſtici,
 107 Cerdoniſtæ, & Marcioniſtæ. Quod verò ead- em viſque nunc extat in Perſide, in Indijs, alijsque Provincijs Orientalibus, tradit ex Ge- nebrardo in Felice I. Gualterius ſub ſinem diſt. cap. 19. ſæculi tertij. Hinc miſeræ illæ na- tiones ſuis in Templis, teſte eodè Genebrar- do, Idolum habent formæ illius, quæ apud nos ſolent Pictores effingere, Diabolam, ſcilicet
- nigrum, coturnum, ſinum, cum dentibus ad- unctis, ab ore excurrentibus, &c.
- 108 Erant Manes, quod duo ingenita eſſe do- cuerit. Deum, & Materiam, ex quibus illum Lucem, hæc Tenebras vocauit, & lucem qui- dem bonam, tenebras verò malas, & vtrum- que expreſſit ſub nomine arborum congru- tes fructus ſerentium. Deum item longè ab- eſſe à Materia, & hic ruruſus longius à Deo; hinc quod Deus orientalem, ſeptionalem, & occidentalem plagam obtineat; Materia, verò Australem; & alia plura deliramenta, iſis ſimilia, ſileptio digna, quæ de dictis Deo, & Materia portentoſè conſiſit, inuenies apud Prateolum citatum ex Nicephoro lib. 6. c. 31.
- 109 Tertio. Taliter ſe Manes Apoſtolum Chri- ſti Domini eſſe iactabat, vt ſibi inſtar Monta- niſuiſſe datum Paracletum, ſeu eſſe ſeipſum Paracletum aſſignaret. Ita Sanctus Epiphanius hæref. 66. Auguſtinus de hæref. nu. 46. Eufebius lib. 7. cap. 25. & Baronius anno 277. num. 21.
- 110 & 26. Quia omnes Manichæi gloriabantur ſe de Cælo illuminatos eſſe, & habere Spiritum ſanctum, impiumque impetiri. Ita Pra- teolus verbis eodem.
- 111 Quarto. Ad imitationem Chriſti Domini Manes, vt ſuam ſectam promoueret, duode- cim elegit, quos non Apoſtolos, ſed Magiſtros vocauit, decimustertius erat ipſe vocatus Princeps. Fuerunt itè electi ſeptuaginta duo, eū Epicoſcopi ordinati à miſiſtris, tum Presby- tteri ab Epicoſcopis ordinati, cum Diaconis, quos ipſi Epicoſcopi habebant; reliqui illius Af- ſectæ vocabantur Eſceti. Præter Auguſtinum
 112 citatum, aſſert Eufebius lib. 7. cap. 25. Addit autem Nicephorus lib. 5. cap. 32. ex illis duo- decim fuiſſe tres magis ſignes, Addam ſci- licet, Thomam, & Hermam, ſeu Hermeam, hoſque peculiariter miſos à Manete ad propu- gnam hereticam doctrinam, Addam in- Syriam, Thomam in Indiam, & Hermam in Aegyptum: (Sanctus Epiphanius ait Thomam miſſum fuiſſe in Iudæam) qui inde reuerſi, vt auctor eſt idem Nicephorus, teſtificati ſunt, ſe poſt multos exantillatos labores neminem ad ſuam fidem adducere potuiſſe.
- 113 Diabolem eſſe ex ſua natura malum, tenuerunt Manichæi; idem aſſirmant de alijs creaturis, ac nominarim de homine, & quod hic non à Deo bono, ſed à malo. fuerit creatus, ſaltem quoad partem materiale, ſeu corpoream. Ita Alſonſus à Caſtro, verbo, Dia- bolus, & verbo Creatura, ac Prateolus ibidè.
- 114 Sexto, fuiſſe conditum hominem in forma beſtiæ, atque Eum animatum, ac immo- bilem eſſe creatam. aſſeruerunt Manichæi, vt teſert idem Prateolus, & Feuard. in Append. verb. Adam.
- 115 Septimo. Multa nugati ſunt Manichæi cir- ca Solem, & Lunam, præcipue quòd Solem, contra euidenter demonſtrationes de globo- ſa ejus forma, triangularem duxerint; quòd ſibi ſuaſerint Chriſtum Dominum eſſe Solem materiale; quòd cum Ethnicis idololatrando Solem, & Lunam adorauerint; quod ſemper ſtantes orarent; etſi oratio heret. ioter-
 dia

- diu ab eis, ad Solem quacumque ex parte esset, se conuolare consueuerat: Ad Lunam vero si noctis tempore feret, dummodo ipsa appareret: alioqui in parte septentrionali, qua Sol ad Orientem rediturus erat, oculos degebant. Ita Sanctus Epiphanius h̄ref. 66. Sanctus Augustinus de h̄ref. num. 46. & contra Faustum lib. 10. cap. 12. ac Baronius ibidem nu. 32.
- 216 Octauo. Delirium fuit maximum Manichæorum, quod confingerent Patrem in aliquo lumine occulto habitationem habere, Filium verò quandam esse virtutem in Sole habitantem, Sapientiam in Luna habitare, & Sanctum spiritum in aere, tradit cum Sancto Augustino lib. 1. cōtra Faustum Manichæum cap. 6. Baronius d. anno 177. nu. 34.
- 217 Nono. Secundum Epiphaniū h̄ref. 66. Manichæi hunc mundum Paradisum esse censebant, & Christum vocabant Paradisi arborē, qui bonum fuit cognom: quamquam secundum Augustinum de h̄ref. nu. 46. magna pars discipulorum Manetis affirmauit Christū Dominum esse arboris serpentem.
- 218 Decimo. Tenuerunt Manichæi creatū esse totum hominem à duobus principiis, seu Dijs: à bono scilicet quoad animā, & à malo quoad corpus; hinc ipsi dedacebant in cōtemptum, & contumeliā, corpus omni esse turpitudine
- 219 coinquinandum. Atque sic re ipsa exequi solebant. Nam in solemnibus suis vigilijs noctu conuocatis suis electis, & extinctis luminibus, cum somnis, quā aderant, belluorum more indifferenti commixtione copulabāt, illata aliquando vi honestis fœminis, illic inopinato inclusis reperts, ut confluit ex attestatione cuiusdam, quæ inde sui præsidio clamoris euaserat, cuius meminit S. Augustinus lib. de moribus Manichæorum cap. 19. & assert prædicta Baronius dicto anno 177. nu. 38.
- 220 Vndecimo. Docuerunt Manichæi vnam, & eandem esse animam in quibuscunque hominibus, animalibus, & plantis. At simul huius doctrinæ immemores, apparentes in vnoquoque homine esse duas animas tenuerunt, vnā à bono Deo, alteram à malo infusā, atque hos Deos toties inter se pingere, quoties caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hinc ipsi Manichæi concupiscentiam, ut Deum adorabāt. Ita Epiphanius h̄ref. 66. de vtroque, de secundo Augustinus de h̄ref. num. 46. & Baronius dicto anno num. 38.
- 222 Duodecimo. Circa animam errauerunt etiā Manichæi, quod asseruerint, bonas animas ejusdem esse nature, cuius est Deus; malam, verò animam ex duabus, quas in homine cōstiruebant, esse ipsam carnis concupiscentiam. Primum expresse adducit S. Augustinus de h̄ref. num. 46. secundum tamen solummodo, iunxit, vtrumque verò clarē Gualterius dicto cap. 19. seculi 3. num. 26. & 27.
- 223 Decimotertio. Renouauerunt Manichæi antiquum errorē de transmigratione animarum, à Pythagora olim traditum, & à diuersis, ut vidimus supra, Hæresiarhis postea receptum. Addiderunt autem illi peculiariter, quod animæ homicidæ statim post mortem in corpus hominis occisi migraret. De hoc D. Augustinus Epiphanius citatus, & D. Augustinus de h̄ref. num. 46. Item & omnes qui carnem manducauerunt in eisdem animantis transmutaretur, quarum carnes comederant, & que idem indicatur de comedentibus plantas, vel fructus aliquos. Hoc etiam præter celaros Epiphaniū, & Augustinum agit D. Cyrillus Catech. 6.
- 225 Decimoquarto. Circa eandem transmigrationem animarum errant illi, quod ex affectis Manichæismi intra præsens cornū Ecclesiæ comprehendis, quos in Auditores, & Electos distinguēbant, animas auditorum tempore mortis in ordinem electorum ingredi dicerent; animas verò reliquorum hominum in belluas transirent, & ad diuinationē tamen, his, & illis concessa, transigendi post mortem mares in fœminas, & e contra fœminas in masculos. Cum D. Augustino de h̄ref. nu. 46. & D. Epiphanius h̄ref. 66. assert Gualterius ibidem num. 32. & 33.
- 226 Decimoquinto. Stulti nimis, & ridiculi fuerunt errores illi Manichæorum affirmantium belluas quasunque intelligentia, ratione, & iudicio esse præditas, plantis quoque sensum, ac dolorem tribuentium. Hinc ipsi Manichæi iudicabant rem esse illicitam, & vti homicidium, agros colere, & purgare: fieri tamen hoc licite, si inde quis eorum electos aleret. Ipsi autem electi ex magna superstitione, neque agros colere, neque vllum fructum colligere, nec minimum arboris folium auellere audebant, id sibi illicitum existimantes, & expectabant quousque fructus sibi ad propriam usum à suis Auditoribus darentur. Hæc omnia S. Augustinus numet. 66. & vltimo. D. Augustinus Catech. 6.
- 227 Decimosexto. Ut refert D. Augustinus ibidem, & lib. de moribus Manichæorum, isti tenuerunt suos electos à malo exiari per cibum corporum. Ipsi verò ciborum Creatorē calumniabantur; cum nihilominus optimos quoque cibos deuorarent. Ita D. Augustinus Catech. 6. & ex eo Baronius anno 177. nu.
- 228 Decimoseptimo. Manichæi tonitrua audientes, aut cermētes fulgura, eorum auctorem blasphemare confueuerunt. Adducunt idem Cyrillus ibidem, & Baronius nu. 30.
- 229 Decimo octauo. Existimantes Manichæi legem esse malam, & negantes verē à Deo fuisse datam, eius institutorem plurimis cōtumeilijs afficiebāt. Ita Epiphanius in Anaceph. D. Augustinus d. num. 46. & Alphonsius à Castro verbo, lex, h̄ref. 3. & verbo, scriptura, h̄ref. 1.
- 230 Decimonono. Reiciebant Prophetarum, scripturas Manichæi, eo quod non à Deo, sed ab aliquo demone edoctos fuisse tenerent. Mutabant etiam nouum Testamentum: adulteratum enim arbitrabantur. Quin, & nouo Testamento impendentes anteponebant quasdam scripturas apocryphas, & præcipue Pseudoangelium secundum Thomam, à quodā Thoma Manetis discipulo editum. De hoc vltimo

- ultimo meminerunt D. Cyrillus Catech. 6. & S. Augustinus d. nu. 46. De primo verò, & secundo præter Augustinum, etiam Epiph. hæres. 66. & Baronius anno 177. numero vigesimo septimo.
- 231 Vigesimo. Diversimodè errarunt Manichæi circa Christum Dominum. Primo, quod tenuerint nō esse vnam eandemque Iesu Christi, & Patris æterni substantiam; sed illius substantiam partem esse substantiæ Patris æterni.
- 232 de quo Baronius ann. 177. num. 37. Item errauerunt, quod consequenter tenuerint, posito suo falso fundamento, vtiā dictum de fabricatione corporis humani per malum Deum, nempe dæmonem, nequaquam Christum Dominum fuisse verè incarnatum, verèque natum ex Virgine, sed solum apparenter, simili modo passum, & suscitatum apparenter cum iudificatione hominum. Ita idem Baronius num. 17. cū D. Epiphano hæres. 66. D. Augustino de hæres. nu. 46. & Alphonso à Castro, verbo Christus hæres. 1.
- 233 Vigesimo primo. Redemptionem per Christum animarum tantum, & non corporum, admiserunt Manichæi, resurrectionem verò quoad ista, & iudicium vniuersale fore quoad illas, prorsus negarunt. De priori circa resurrectionem S. Augustinus num. 46. citat; de posteriori, Epiphanius hæres. 66. Castus verb. iudicium hæres. 1. & Baronius anno 177. num. 39.
- 234 Vigesimo secundo. Sanctum Ioannem Baptistam esse damnatum, ac in Christum Dominum nequaquā ipsum credidisse peius criminati sunt. Ita Alphonso à Castro, verbo Ioannes Baptista.
- 235 Vigesimo tertio. Blasphemo, & impiissimo ore affirmarunt Manichæi in odium Martyrum, quoties honore debito sanctos Martyres, ac ipsorum reliquias prosequimur. Atque indignari consueverunt contra Catholicos, quod testa illorum, ac quævis alia sacra etiam Pascha, & Pentecostes in memoriam militum vniuscuiusque, illic representati concelebrēt. Hoc vltimum assert S. Augustinus lib. 31. c. 11. & 12. contra Faustum: Primum verò ipse Augustinus lib. 10. contra eundem Faustum. Manichæam epistol. 21. & ex eo Baronius anno 177. nu. 30.
- 236 Vigesimo quarto. Errarunt Manichæi circa Baptismi Sacramentum, dupliciter. Primo quod existimauerunt baptismum aquæ nullius esse fructus; tamen ipsi in praxi seruabant. Secundo, quod Christianorum baptismum, quocunque modo collatum, vt quid execrabile conferent. Adducunt primum D. Augustinus de hæres. num. 46. & Alphonso à Castro, verb. Baptismus hæres. 4. secundum verò solus Augustinus ibidem.
- 237 Vigesimo quinto. Magis dediti fuerūt Manichæi, & in suis præsentis mysterijs inuocatione demonum utebantur, ipsosque demones adorabant. Ita Epiphanius hæres. 66. & Cyrillus Catech. 6.
- 238 Vigesimo sexto. Vt refert Prateolus verbo Manichæi, isti negarunt ex pane fieri corpus Christi, & mutata Eucharistia mysteria in semina humanum (horrendum factum à Gnosticis inuentum, vt supra vidimus,) hocque in fannam effuso suos electos compellere consueverunt, communionem inde accipere. Afferunt S. Cyrillus Catech. 6. & S. Augustinus 239 de hæres. nu. 46. Quilibet addit enormia illius seditionis auctores, ac promoutores, cum inde erubescere deberent, illinc ansam arripuisse Catharitas, hoc est, Purgatores, seu Purificatores se appellandi; constituta secta, à duobus alijs distincta, quarum vnam Manichæianorū, alteram Manichæorū specialiori denominatione vocabat. Ita totidem serè verbis Gualterius d. cap. 19. seculi tertij n. 77.
- 240 Atque adiungit num. 58. cum eodem D. Augustino lib. 20. contra Faustum cap. 4. quod Manichæi, altaria damnarunt.
- 241 Vigesimo septimo. Contra Matrimonium, etiam errauerunt Manichæi, ipsum ex peculiari iudicio auerfantes, ac leges eius diabolicas esse sibi suadentes. Quod si contingeret alii.
- 242 quem ex-auditoribus eorum inatratomum contrahere, conceptum, & generationem impedire iniungebant. Vtrumque tradit D. Augustinus de hæres. num. 46. primum tantū lib. 15. contra Faustū c. 5. & 6. Prateolus verbo Manichæi, & Cardm. Baronius anno 177. numer. 30.
- 243 Vigesimo octauo. Vei damnablem vituperijs persecuti sunt Manichæi Polygamiam Patriarcharum, & antiquorum Patrum veteris testamenti, etiam illis à Deo permissa fuerit, vt aduersus illos abundè docet Sanctus Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 5. 30. 49. & 50.
- 244 Vigesimo nono. Quamuis Manichæi in Catholicis dignitatem vituperio haberent, prorsusque damnarunt, ipsi tamen Virginitatis amatores existimari cupiebant. Ita Augustinus lib. de moribus Manichæorum cap. 28. & cum eo Baronius dicto anno 177. numer. 41.
- 245 Trigésimo. Secundum D. Athanasium epistolā ad solitarios, multo post mediū, & Theodoretum lib. 1. hæret fabulæ ex quibus adducit Baronius ibidem num. 19. Manichæi detestabantur illos quī elemosinam pauperibus largirentur.
- 246 Trigésimo primo. Peculiariter reiciebant Manichæi legis decalogum, eo quod per ipsum cuius iniungatur vnum Deum colere; cum ipsi non vnum tantum, sed plures admodum Deos adorare solerent. Ita Augustinus lib. 15. contra Faustum cap. 7. & Baronius anno 187. num. 37.
- 247 Trigésimo secundo. Fuit præterea duplex error Manichæorum. Alter, quod politica, & temporalis dominatio sit despicienda; aliter quod bellum sit malum, & illicitum proinde ipsi Manichæi Moysen ob impugnationem, & spoliationem Aegyptiorum, inculpabant. De vtroque simul agit D. Augustinus contra Faustum Manichæum cap. 64. & de secundo Prateolus verbo Manichæi.

- 350 Trigesimotertio Errauerunt precipuè Manichæi affirmantes omnia facta, seu absolute necessitati subiecta esse, atque ideo peccata, cuius non posse, neque originem eorum summi à libero arbitrio, sed à demone. Quia etiam ipsi ipsum liberum arbitrium abstulerunt hominibus, sic clarius circa istud suum errorem ostendentes. Tradunt partim Præcolus verbo Manichæi, & partim Sanctus Augustinus de hæres. num. 45. & Alphonfus à Castro verb. peccatum hæres. 3. ac verb. libertas hæres. 1.
- 351 Trigesimoquarto. Quamuis ræmos manducaret Manichæi, nec vinum, nec mustum villo modo bibebant, asserentes istud esse sei Principis Tenebrarum. Ita D. Augustinus de hæres. 46. & fufus lib. de moribus Manichæorum.
- 352 Trigesimoquinto. Dein ipsi Manichæi panem, vel aliud alimentum à quouis oblarum animo sane hilari recipiebant; sed antequam ori apponerent, in Creatorem, apparatusque ciborum maledicta, & blasphemias in corde male affecto eructabant. Adducit ex Cyrillo catech. 6. Gualterius cap. 19. seculi tertij num. 74.
- 353 Trigesimosexto. Grane crimen repntauerunt Manichæi, carnes quouis tempore comedere; quin, & eorum quidam appellati Catharistæ (diuersi isti quidem à Catharis, seu Nouatianis supra memoratis) illicitum omnino esse tenebant, etiam quacunque urgente necessitate, ant hæc, ant casum manducare. Ita D. Augustinus lib. de moribus Manichæi, & de hæres. numer. 46. & Alphonfus à Castro verbo Cibum, hæres. 1.
- 354 Trigesimo septimo. Dicit Catharistæ, seu Catharistiani, vt ex Manichæis magis reformati haberentur, quodvis iuramentum Christianis, etiam si Iudex compellat ipsum emittere, esse prorsus illicitum, ac vetitum tenerunt. Tradit Præcolus suo in Elencho verb. Catharistæ, & Gualterius cap. 19. seculi tertij num. 76.
- 355 Trigesimo octauo. Hæresiarcha Manes tres ex suis discipulis Hierosolimam misit promouendis sacris libris, quibus mysteria, & res omnes Christianitatis addisceret; quæ suum falsum dogma de duobus principiis, seu dijs, si posset, magis stabilire conaretur. Ita Sanctus Epiphanius hæres. 66. & Baronius anno 377. numer. 11.
- 356 Trigesimo nono. Valde intentus fuit semper Manes in alliciendis quibuscunque hominibus ad suam sectam; ac sinebat præterite occasione vllam illaqueæ di Sathanæ animæ aliquam, vt patet exemplo, cuius meminit Sanctus Augustinus tract. 1. in cap. 1. Ioannis, vt refertur à Gualterio vbi supra num. 78. seque.
- 357 Trigesimo nono. Inuentum, inquit, à Manete quendam Catholicum, qui tedium à multis pariebatur, & adducum esse, vt diceret muscas non à Deo, sed à Diabolo factas esse, dein verò à muscis ad apes, ab apibus ad locustas, à locustis ad lacertas, à lacertis ad aues, ab auiibus ad pecora, à pecoribus ad boues, à bouibus ad elephantes, à elephantibus denique ad hominem gradum faceret, Sicque

- tandem persuaderetur hominem non esse à Deo conditum, sed à diabolo. Affert etiam Cardinalis Baronius anno 377. nu. 45.
- 358 Quadragesimo. Recusauit Manes cum hominibus doctis, vt cum Episcopo Archelao, disputationem inire; libenter tamen disputabat cum indoctis, vt cū Presbytero Tryphone magnæ probitatis viro, sed parum discreto, Ita Sanctus Epiphanius hæres. 66. & Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus catech. 6.
- 359 Quadragesimo primo. Hanc differentiam assignabant Manichæi inter se, & nos Catholicos, nimirum nos iuberi prius credere, quam rationem audierimus; se verò è contrario à nemine constringi, vt quis credat, quin veritatem prius discusserit, & seruatus fuerit. Cum autem hoc hominibus dicerent, ac pollicerentur se modo quodam mirabili, & tamen simplici ad Deum introducturos, erroribus omnibus liberaturos, & similia, pro quiete, à c bono animæ. De hoc artificioso se iactantes, talihomo multos sic inescatos capiebant, sedæque suæ adunabant, sicut inescatos, captus, & adnatus fuit S. Augustinus, dum adhuc adolere; quod ipsemet tradit, & fatetur, de utilitate credendi cap. 1. & lib. 1. confess. cap. 6. & lib. 5 cap. 6. & cum eo Cardinalis Baronius anno 377 num. 43. & Gualterius dicto cap. 19. seculi tertij nu. 81.
- 360 Qui duo addunt, ille num. 44. & hic nu. 81. sollos fuisse Manichæos euulgare libros. Sui Magistri Manetis præclaris titulis ornatos, mellito sermone sacatos, & persuasibilibus verborum aculeis fraudulentè interperptos.
- 361 Quadragesimosecundo. Maximus error fuit Manichæorum, quod tenerent, vt quid indifferens, posse vnumquemque libere amplecti Religionem, quam velit. Quippe sentiebant Christianos, Iudæos, ac Ethnicos vnum quid esse, vnumque Deum adorare. Ex Epiphanius hæres. 66. adducit Gualterius d. cap. 19.
- 362 Trigesimo tertio. Et quidem videretur coincidere cum eo errore, quod vniuersique saluetur in sua Religione, siue secta, Iudæi in Iudaismo, Christiani in Christianismo, Mahometani in Mahometismo, &c. de quo alibi nobis sermo.
- 363 Quadragesimotertio. Perpetuo ex ore Manetis solum Christi nomen audiebant, vt ait ibidem S. Epiphanius, cum nihil peius de Christianismo haberet: (nonquam enim fuit Christianus, nec baptizatus, teste Baronio anno 377. num. 6.) Et tam ipse, quàm sui sequaces Manichæi, Grecis imparitate, Samaritanis Atheismo, Iudæis implete æquales censerentur, vt Author est D. Cyrillus catech. 6.
- 364 Quadragesimo quarto. Tandem cum gloriaretur Manes se habere Paracletum, & consequenter dona eius, peccatitèr donum sanitatum; cumque Regi Persarum promississet se filio eius grauius ægotanti finitatem restitutum: stante hac promissione, dimissis omnibus Medicis, non solum non restituit, sed etiam ipsum necauit; ob quam causam Manes in vincula coniectus, cum propter ipsum etiam interfecit fuissent custodes, Regis tandem

ferè initio, & lib. 4. prope finem. Ex S. Cornelio Papa, & martyre epistola ad Cupicinum Vienne-
ensem, apud Baronium anno 255. num. 47. Ex D. Cypriano lib. de Cæna Domini, & sæpius alibi.
3 In veritate dein fidei circa liberum arbitrium, ex Clemente Alexandrino lib. 4. Stromatum paulo
ante medium, ex S. Methodio in sermone de Resurrectione, ex S. Cypriano epul. ad Cornelium, &c.
Atque sic de reliquis fidei dogmatibus tempore seculi tertij impugnatis, ac defensis, legas si lu-
bet, apud citatos auctores: nobis hic sufficiat quæsi digitos ad fontes intendisse, ut iam qualiter
prædictum bellum ab Hæresiarchijs quarti seculi sæpius instantatum, hoc cap. 8. incipiamus.

*Scilicet Donatistarum, et alia ab ea derivata, aut
quous modo annexa, qualiter se habent?*

REGULA CCXXXIV.

4 **E**X Nouatianis in tertio seculo iam ex-
positis tamquam ex trunco, seu prima-
radice prodijt Ramus iste Donatistarum, seu
Donarianorum, qui nomen istud non à Do-
nato dicto ex loco Cassi nigris, pmo schis-
matis contra Cæcilianum Episcopum Audo-
re, sed ab illo Donato eiusdem schismatis,
eiusdemq; Donati Hæreseon insigni, & perni-
cio sissimo propagatore sumperunt. Ab utroq;
itaque ortum, & progressum suum habuit
secta Donatistarum antiquis, & nouis eiori-
bus statim indicandis coadunata. Ex tali au-
tem ramo variz propagines in quarto seculo
pullularunt. Nimirum sectæ Asutitanorum,
Circumcellionum, Camparij, Rogatistarū,
& Parmenistarum, & si quæ sunt aliæ, illico
expendendæ.

7 **N**illum dubium, quod Donatistæ germi-
na sint Nouatianorum, seu in erroribus
contra fidem catholicam ipsorum heredes, ut
eos vocat cum S. Augustino præcipue lib. ad-
uersus Donatist. post Collat. cap. 1. Batonius
anno 303. num. 66. per sequentia verba. Ecce,
8 inquit, tibi euasiam sectæ euasiam commu-
nicationis sit auctor, qui hæc scripsit: se iam
palam prodijt, & quam intelligit Sanctam Ec-
clesiam, quam seruare tradit Martyrum san-
ctionem, de non communicando cum Tra-
ditoribus, vel cum ijs, qui illis communica-
sent, aperte significat: nimirum Conuentum
Donatistarum, qui penes se esse Ecclesiam
atrobant, quique eos quos arguebant la-
icos, traditione librorum, ac denique omnes,
qui illorum fuissent sententiæ, vel leui com-
municatione coniuncti, idco exercebantur,
ut nec per penitentiam expiatis dicerent ad-
mittendos: ut planè ex ijs intelligas (quod
S. Augustinus sæpe in eos inuehens inculcat)
Nouatianorum fuisse Donatistas heredes, ab
illisque mutuatos esse venenam. Ita ille
alludens ad præcedentia aliqua, quæ omis-
sit, quod non sint nostri instituti, & attingens
aliquos eorum errores, illico magis expri-
mendos.

9 **E**st autem non nihil dubij circa denomina-
tionem sectæ Donatistarum. Pro eius deci-
sione, ut scilicet de origine, & progressu eius-
dem sectæ simul pateat, præmittendum primo
id, quod ex Optato Mileuitano lib. 1. contra
Parmen. & Zosimo Histor. lib. 2. Euseb. lib. 2.

Tom. II.

cap. 25. D. Augustino contra Crescon. lib. 3. à
cap. 27. & ex alijs assert copiosè Batonius an-
no 306. à num. 28. concessa scilicet Ecclesijs
vbique pace, in locum demortui Mensurij
Cæcilianum Diaconum, suffragio totius popu-
li, ut dignum electum ab Episcopis vici-
nioribus, non expeditis procul existentibus
Numidis, Episcopum Carthaginensem fuisse
ordinatum. Quod ægè ferentes diuersi, præ-
cipue Brutus, ac Celsus, qui ambitionis ar-
dore flagrabant, ingens. ac immane schisma
excitarunt, nam conuocatis ex toto Numidia
Secundo Tigitano Primate, ac multis Præsu-
libus, vrgente efficaciter vi pecuniarum Lu-
cilla semina potentissima, & distissima, ut ait
Theodoratus hæretic. fabul. lib. 3. quod ei di-
ctus Cæcilianus esset inuicis, contra hunc
Carthagine fuit coactum Concilium ferme
11 70. Episcoporum. Quicquidantes ijsam, & ia-
tra terminum non comparentem, ob varia,
crimina falsò eidem attributa, maxime quod
Martyribus in custodia constitutis victum af-
ferri prohibuisset, iniuste condemnarunt, ac
deposuerunt, seu altare contra altare exte-
runt, Maiorinum quendam Pseudoepiscopum
creantes, sique prædictum schisma maiores
vires sumpsit.

12 **E**ius autem sectatores non Maiorinitæ à
Maiorino, ut notauit Baronius d. anno 306.
num. 44. nec Tigititanitæ à Tigitano Prima-
te, nec Brutitæ à Bruto, nec Celsianitæ à Cè-
lesio, (ut videbatur magis congruum appella-
ri debere, quandoquidem primi exercitato-
res dicti schismatis, & hæreseon explicande
fuerunt,) sed à Donato Donatistæ appellati
13 sunt. At à quonam Donato? Hoc punctum
difficultatis, pro qua expedienda præmitten-
dum secundò, plures fuisse Donatos atroces
Sanctæ Ecclesiæ hostes, (ut taciam nunc de
alijs, virtute, & scientia præditis, eiusdem stre-
nuis defensoribus,) præcipue duos ad r. m.
præsentem spectantes: quorum alter ex loco,
vbi natus, dictus Celsensis, seu à Cassi ni-
gris, accessit ex Numidia in illo Concilia-
bulo 70. Episcoporum, fuit animosior, &
crudeliorem contra Cæcilianum præbuit, &
institit magis præ cæteris pro eo deponendo,
& Maiorino Pseudoepiscopo creando; hinc
Auctor dicti schismatis, & erroris communi-
14 ter est habitus. Alter verò Donatus post
mortem Maiorini ad Pseudoepiscopatu ascen-
dit, qui summa, quia pollebat, eloquentia, &
efficacitate, ipsum schisma, & errorem longè
15 latèque propagauit. Hoc sic præmissis, ne in
æquiuoco laboremus, sicuti aliquando labo-
rauit S. Augustinus, ut ipsemet fatetur Re-
tract. lib. cap. 21. affirmans id de vno Donato,
H quod

- quod est proprium alterius, & assert Baro-
nius anno 306. num. 41.
- 16 Prateolus verbo Donatistæ, assertit fuisse in-
differentem ita nominatos, vel à primo, vel à
posteriori Donato. Donatistæ, inquit, sen
Donatiani, à Donato quodam Cafensio, qui
contra Cæcilianum bellum mouit, primum
dicti sunt; vel ab alio Donato Carthaginis
Episcopo, qui tempore Constantini Impera-
toris, & Liberij Papæ floruit. Verum Baro-
nius, qui multo exactius res huiusmodi ex-
pendit, duplicem assignat causam, cur non à
primo, sed à secundo Donato sint appellati
Donatistæ: vtramque proprijs ipsius verbis ac-
cipe. De prioribus, anno 306. num. 42. sic habet.
- 18 At refugiebant, inquit, Donatistæ denomi-
nari à priori Donato, quem confiteantur (teste
D. Augustino in breuic. collar. d. cap. 18. à Mel-
chiade Papa esse damnatum). Vnde potius
à Donato postea Episcopo Carthaginensi no-
men se accepisse ditebant, quem pro magno
habebant, atque ab omni labe purissimum
defendebant. Quam autem fecerint hunc
D. Augustinus fragment. cap. 6. edit. Plantin.
- 19 tomo 10. his verbis significat: Donatum Do-
natistæ pro Christo habent: si audiant aliquem
Paganorum detrahentem Christo, forsitan
patienter ferant, quàm si audiant detrahen-
tem Donato.] Hactenus cum Augustino Ba-
ronius, qui ita de secunda causa: Sic igitur,
inquit, Donatus à Calis nigris, ac proinde fi-
lius tenebrarum, primus auctor habetur schis-
matis Donatistarum. Quod verò Donatus Episcopus
Carthaginensis nomē potius schismaticis
dederit, illam afferunt causam, quod scilicet
viribus eloquentiæ, qua pollebat, erro-
rem labentem firmius stabilierit, sicque non à
priori Donato auctore, sed à posteriori pro-
pagatore secta illa nomen fuerit consecuta:
& cum de vtroque agit Augustinus de heres.
21 numer. 69. testatur sic dicena. Huius heresis
Principem accepimus fuisse Donatum, qui de
Numidia veniens, & contra Cæcilianum Chri-
stianissimum diuidens plebem, adiunctis sibi
eiusdem factionis Episcopis, Maiorinum apud
Carthaginem ordinauit Episcopum, cui Ma-
iorino Donatus Episcopus alius: in eadem di-
uisione successit, qui eloquentia sua se con-
firmavit hanc heresim, vel multi existimant pro-
pter ipsum potius eos Donatistas vocari.] Hec
cum D. Augustino, Baronius. Quæ tradita à
nobis non tam pro decidendo dubio, à quo-
nam Donatistæ nomen acceperint, cum parui
momenti sit, quàm pro exprimendis qualita-
tibus, & conditionibus vtriusque Donati, utriusque
gineque, ac progressu sectæ eorum.
- 22 Vetus iam in particulari dicti Donati, suū
schisma in quasnam hereses, iuxta morem
schismaticorum conuerterunt? Prima heresis
sectæ Donatistarum fuit, quod nulli essent
mali in Ecclesia, sed tantum boni. Ita S. Au-
gustinus de heres. num. 69. Alphonsus à Ca-
stro verb. Ecclesia, heres. & Baronius anno
309. num. 29. & sequentibus.
- 24 Secunda fuit, quod ex uimia cæcitate, illi
vt certum tenuerint, Ecclesiam vbique terra-
- rum esse extinctam, præterquam apud se, ne-
gantes etiam loco, ac tempore vniuersalem
esse, vel duratam vsque ad finem mundi;
sed quandiū solum authoritas Donati in suis
sequacibus vigeret. Patet ex D. Gregorio in
Psalm. 4. penit. Opato Mileu. initio lib. 3. & Sād.
heres. 55. 91. & 115.
- 25 Tertia. Affirmabant Donatistæ Filium esse
minorem Deo Patre, ac Splitum sanctorum mi-
norem Filio, nequaquam vnam, eandemque
esse trium Personarum substantiam admitte-
bant. Ita D. Augustinus de heresi num. 69. &
Prateolus verbo Donatistæ.
- 26 Quarta. Ex prædicto errore inæqualitatis
Diuiinarum Personarum, vt referunt iidem
Augustinus, & Prateolus, locis citatis, deduce-
bant illi perperam alium, nempe baptis-
mū Christianorum esse irritum, ac nullum, (ideo
credo, quod forma nostri baptismi, equalita-
tem illarum videatur exprimitur) vnde sole-
bant iterare baptismum quibuscunque, qui à
nobis ad ipsos desiderant.
- 27 Quinta. Secundum eundem Augustinum
lib. 3. contra lit. Petilianū Donatistæ. cap. 32
& Feuard. in Appēd. verbo Baptismus, heres. 3.
Christi Domini Baptismus Donatistæ cum
Baptismo Ioannis confundebant.
- 28 Sexta. Cōtemptui semper habuerunt Do-
natistæ sanctum Christum, imo conspuendum,
ac pedibus conculcandum indicantur. Vnde
extra cōtra hanc heresim insigne miraculum
apud Sanctum Optatum Mileuitanum lib. 2.
aduersus Parmenianum Donatistam, quod
eius verbis refert Gualterius seculi quarti c. 1.
29 num. 5. sic. Ampullam quoque, inquit, Chri-
stianis per fenestram, vt stangerent iactaue-
runt: & cum casum adiunxit abiectio, non
defuit manus angelica, quæ ampullam spiri-
tuali subiectione deducere, proiecta casum
sentire non potuit, Deo minime illeſa in ret
saxa confedit.] Ita Gualterius, qui cum Pra-
teolo citato dictum errorem exprimit.
- 30 Septima. Teste eodem Gualterio ibidem
num. 8. Ex S. Optato Mileuitano lib. 2. contra
Parmen. Episcopi Donatistæ iusserunt Eucha-
ristiam (verba sunt ipsius Optati) canibus
fundi, non sine signo diuini iudicii. Nam i-
dem canes accensū rabie, ipsos dominos suos
quasi latrones sancti Corporis reos, denegare
vindice, tamquam ignoros, & inimicos la-
niauerunt.] Ex tali autem iussione manifestè
apparere illos Episcopos habuisse heresim cō-
tra realem presentiam Christi Domini in Sa-
ceramento Eucharistiæ.
- 31 Octaua. Donatistæ non solum corporalia,
vela, libros, & alia diuini cultus instrumenta,
quibus Ecclesia vtitur, eripiebant, Altariaque
radentes deturbabant; sed etiam Calices
Christi sanguinis portatores (sic eos vocat
S. Optatus) frangebant, ac vendebant. Ita
Gualterius citatus num. 15. 16. & 17. ex ipso
S. Optato Mileuitano lib. 6. initio, ante me-
dium, & post medium.
- 32 Nona. Heresis Donatistarum fuit, secundū
D. Augustinum epistol. 119. cap. 18. & Gualte-
rium relatum num. 14. quod assererent Catho-
licos

licos malè facere quando concinunt diuina cantica ex Prophetis desumpta, ideoque ipsos reprehendebant.

34 Decima. Vt tradit Optatus Milenitanus lib. 3. contra Parmen. Donatistę consecuerunt Presbyteris caput radere, vt eos hoc modo

35 sacra Vnctione denudarent. Et sacris Virginibus, ac Sanctimonialibus caput reuelare, vt illarum professionem ex ratione irritam redderent. Ita cum dicto Optato Gualterius num. 9 & 10.

36 Vndecima. Quamuis Donatus, vt addiximus supra cum Prateolo, & Baronio, à Melchiade Papa fuisse condemnatus, & ipse ad Imperatorem appellasset, vt notarunt iidem Baronium anno 313. num. 30. & Sanderus lib. 7.

37 de visibili Monarchia hęres. 55. Nihilominus Donatistę adeo perstiterunt, & multiplicati sunt, vt etiam Romę extra muros cauernam quandam haberent, gradibus circumdatam, in quam statim temporibus conuenire solebāt. Hinc ipsi Romę Montenses vocati sunt. Ita

38 Opratus Mileuitanus lib. 2. Qui ibi duo precipue exprobat, & opponit Donatistis: alterū quod ante ipsorum dissidium, vna extiteret Ecclesia in Africa, sicut & in alijs prouincijs: alterum, quod in sua secta quinque solos haberent Episcopos, qui illos antecessissent. Adducit Gualterius ibidem nu. 12. & 13.

39 Duodecima, & vitima hęresis Donatistarū, precipue Periliani adnumerati inter eos, fuit, quod tenerent eos esse veros martyres, qui se ipsos precipites darent, vt mortem sibi aliquo modo inferrent, vel ab alijs, vt à viatoribus armatis, & ludicibus per publicos carnifices, aut à similibus sibi inferendam curarēt, maxime si id facerent pro defensione, vel obseruatione suę sectę. Hanc hęresim, quę tempore D. Augustini valde viguit cum tali inhumano factō, ipse crebro impugnat, vt affert Alphonsus à Castro verbo Martyram hęres. 2. Vide plura circa hoc apud Prateolum citatū, et Osio lib. 1. de Hęres.

40 Restat nunc exprimamus, quę & qualiter germina altarum sectarum ex secta Donatistarum pullularint decursu quarti seculi. Pullulauit primo secta Assuritanorū. His Prateolus verbo Assuritani, tres tribuit hęreses; sed non diuerfas à declaratis cum proprijs Donatistarum, nempe prima, tertia, & quinta Eo-

41 rum meminit Sanctus Augustinus lib. 3. contra epistolam Parmeniani, nullum ipsis assignans peculiarem errorem, neque vllus scriptorum tradit, vnde nam Assuritani talem denominationem sumpserint: Gualterius tamen ait eorum sectam esse ramum Donatismi. Vnde non est cur hic amplius immoremur.

42 Dein pullulauit germen sectę Circumcellionum, qui & Circelliones, aut Circitores dicti sunt. De his agit. S. Augustinus super psalmum 131. atque inde indicat etymologiam nominis, quod circum cellas vagarentur, addiditque lib. de hęres. num. 60. eos pertinere ad Donatistas, & sub istis militare. Sanctus verò Philastrus in Catē. hęretic. vt refert Prateolus, verbo Circitores, sic de ijs

Tom. II.

loquitur. In Africa, inquit, sunt, qui Circitores dicuntur. Hi circumueant terras, & quos inueniunt in via cognoscunt, vt interficiantur ab illis, dicētes se desiderare pati martyrium, & sub hac causā multi latrocinantur interdū. Quidam autem ex his Birchenati metuntur, se se dantes in precipitum, diuersumque subeunt calamitatis incertum. Hactenus Sanctus Philastrus tribuens illis peculiariter hęresim Donatistarum à nobis loco vltimo expositam.

45 De eisdem item Circumcellionibus cum Sancto Optato Mileuitano lib. 3. Baronium anno 332. num. 9. sic loquitur. At de eo, inquit, quod spectat ad nomen, eos tamen à Donato Agonitrios, & eorum Prefectos, Duces Sanctorum nominatos esse Opratus testatur lib. 3. Erant hi sectę desultores, qui auderent Prefectis quoque resistere, quique per nundinas, villas, vicofque circumuagantes, prescrebant, se esse publice iustitię Vindices; quos prętextu, & seruos vocabant ad pileum, & oppressos et alieno à creditoribus liberabāt, minaces litteras ad eos scribentes, quibus mortem minarentur, ni expungerent eorum debita, atque chirographi dicerent, quibus renebantur adstricti. Omnia hæc ex Oprato

46 Baronium. Gualterius de ipsis Circellionibus asserit, quod fuerint etiam appellati Scotopitę, sed non adducit fundamentum talis appellationis, nec eius assertionem apud alium scriptorem potui hactenus inuenire.

47 Originem etiā sumpsit ex Donatistis sectę Campasium. Isti vix differunt à præcedentibus, & Romę penitentiarius Montenses appellabantur, vt ait Prateolus verb. Campasies: addens sic fuisse appellatos à D. Hieronymo in epistola aduersos Luciferianos; vbi eorum

48 meminit. Idem Prateolus tres errores ipsis tribuit ex varijs per nos sectę Donatistarum propositis. Primum de martyrio, inferendo sibi, aut procurando mortem, proprium sectę præceptis. Secundum, de eo, quod in Ecclesia nulli essent mali, sed boni tantummodo. Tertium, quod penes ipsos solos Ecclesia, & verus Baptismus maneret.

49 Pręterea fuit progenies Donatistarum secta Rogatianorum, seu Rogatistarum, qui ducem habuerunt Rogatum quemdam, vt ait Prateolus verb. Rogatiani. De hoc ramo Donatismi Baronium anno 394. num. 48. simul attingens

50 alios eiusdem ramos, sic testatur. Vides, inquit, ex his, Schismaticos ab Ecclesia Catholica primitus separatos, inter se ipsos pluribus esse partibus scissos, & ab Auditoribus scissionū nomine nuncupatos, vt qui primo à Donato dicti sunt Donatistę, eorundem alijs Primiano nuncupati fuerint Primianistę, & à Maximiano Maximianistę: sed & (vt in recitata sententia vidimus) alios à Claudio appellatos Claudinistas, & rursus alios à Rogato Rogatistas, de quibus S. Augustinus contra litter. Peril. lib. 1. cap. 47. ait: Multa hæc passos esse ab alijs Donatistis, quod enim alijs conuenire noluisse, de quibus idē pluribus in epist. 43. ad Vincentium. J Ita ibi Baronium.

- 51 Tandem vixit in Africa vt germen Donatistis, secta Parmenianistarum, quorum antestignanus fuit Parmenianus Carthaginensis Episcopus, homo non tam doctri- quam seditionis, & ambitione excellens, circa annum Domini 389. vt affirmat Prætorius verb. Parmenianista. Quibus tribuit ex erroribus Donatistarum supradictis, solos quatuor præcipuos: nempe illum de iniquitate diuinarum Personarum, licet sub eadem substantia. Secundum de extinctione totius Ecclesiæ, nisi penes ipsos. Tertium de puritate sequacium talis sectæ, quod nulli sunt in ea mali, sed omnes boni, ac innocentes, seu Catharistici; appellari volebant, vt diximus seculo præcedenti de Nouatianis. Quartum circa vilipendium rerum sacrarum cum fractione altaris, ruptis etiam Calicibus Sanguinis Christi potatoribus. Vide plura de Parmenianistis apud Sanctum Philastrum lib. de hæres. apud Sanctum Hieronymum in Chronicis, vbi eos vocat Montenses, seu Montanistas, & apud D. Augustinum contra Cresconium cap. 3. & 4. Nobis dicta sint satis pro eis, & pro præsentia regula, nec diutius in hac immoremur.

Quid de sectis Arianismi, Semiarianismi, & Meletianismi. Quid de alijs ab Arianismo deriuatis, vel ei conuinctis.

REGVLA CCXXXV.

- 54 **C**irca annum Domini 315. prodijt vti monstrum valde horrendum, ac suis hæresibus toti Ecclesiæ perniciosissimum, Arius Presbyter Alexandrinus, cum prius interpretationem sacrarum litterarum Alexandriæ publicè professus fuisset: quem tametsi Concilia, præcipuè Nicenum, sapius hereticum declararint, doctrinamque ipsius erroneam econdemnaverint, secta tamen Arianismi adeo in dies præualuit, vt duratione, & propagatione omnes præcedentes, ac subsequentes superasse videatur. Ex parte autem aliqui hæresim Arii circa consubstantialitatem diuinarum Personarum secuti, Semiariani hinc vocati sunt, sectamque peculiarem constituerunt.
- 56 Ad hæresim etiam Ario Meletius, & ab hoc secta Meletianorum producta. Diuersi item riuuli ex mari Arianismi dimanarunt, nimirum sectæ Aracianorum, Campensium, Marcellianistarum, & aliz, statim aliquantulum indicandæ.
- 58 **Q**uod vis, & qualis fuerit Arius, antequam laberetur in hæresim, & post lapsum, occasione quoque labendi, in primis egregiè pertingit Theodoretus lib. 3. cap. 2. & 3. vt refert Baronius anno 355. num. 24. adductis proprijs eius verbis in hunc modum. Arii verò, inquit, lapsus occasionem repetens Theodoretus hæc ait: Per idem tempus Arius, qui in numerum Presbyterorum adscriptus erat, cuique sacram litterarum interpretatio concedita, cum videtæ Alexandrum ad Episcopatus guber-

naculæ cesignatum inuidiæ flammam, qua incendebatur, minime reprimere, sed ea vehementius inflammari materia non contentionis, & discordiæ in dies aucupari laborauit: ac tameris in præstabilem, eximiamque Alexandri viuendi rationem aciem acriter intendendo, nihil ad falsam criminationem contra eum confingendam potuit omnino reperire, tamen ælus inuidiæ eum quiescere non sinit. Istum igitur cum hostis vitæ diabolus nactus esset, eius conatibus Ecclesiæ procellis miscere excitareque instituit. Nam persuasit illi, vt Apolliticæ Alexandri doctrine appetere resisteret.] Hæc cum Theodoro Baronijs: at quibus hæresibus resisteret doctrinæ Apolliticæ, paulo post indicatur.

- 61 Perniciem autem ingentem toti Ecclesiæ Catholicæ ab hoc horrendissimo môstro Ario fuisse certo illaram, innouit clare vel ex verbis illis Christi Domini ad sanctum Petrum martyrem Episcopum Alexandrinum. Cum enim ad hunc iam capitis à Maximino damnatum in carcere Alexander, & Achilles presbyteri deprecatores pro Ario venissent, vt hic denuo ad communionem fidelium admitteretur, quibus cum fingeat bene sentire; respondit ille, noctu apparuisse sibi Iesum velle discissa, causamque rei sciscitanti dixisse, Arius vestem meam, quæ est Ecclesiæ, dilacerauit. Ita de hac Christi apparitione, & responsione in illius vita, & assert. ex Surio tom. 6. die 25. Nouembris, Baronius anno 310. nu. 5.
- 62 Nec miratur quis, quod deprecatores pro eo accesserint Alexander, & Achilles; quia tunc tantum agebatur de Ario reconciliando, & absolendo non ab aliqua hæresi per eum inuenta, aut propalata, sed ab excommunicatione incurta, eo quod cum Meletio schismatico, (de quo plura infra) communicasset, & cum illo in excitato schismate conuulisset, vt bene notauit idem Baronius num. 4. cum citato Surio. Verum Alexandro post Achillæ ad Episcopatum Alexandrinum assumpto, sicuti Sanctus Petrus martyr vtrique prædixerat, fore sibi in eo successores, vbi primum Arius venenit, suorum errorum euomuit, discissa dilacerat, sepe scissura indumenti Christi Iesu magna apparere cepit; ad quod non solum refarciendum, ne scissura excreset, sed etiam omnino reparandum vigilantissime, ac citissime manum admoit. Nam illico post præmissam multoties monitionem, Arium hereticum declarauit, & à gradu presbyteri deposuit; post, coacto Alexandriæ Concilio ceterum fere Episcoporum per ipsum, maiori cum auctoritate idem prælatus, vt testatur Baronius anno 315. nu. 19. & 23.
- 65 Dein congregata sunt alia diuersa Concilia, præcipuè duo illa celeberrima, nempe Nicenum 318. Præsulis constans, instante dicto Alexandro, & concurrente auctoritate Sancti Silacii Pape præsentique Imperatoris Constantini, ac Romanus, in quo interfuerunt 284. Episcopi ad condemnandum Arium, doctrinamque eius reprobendam, vt fidei Catho-

- 66 ille omnino oppositam. Conspirarunt etiam multi ex Sanctis Patribus cōtra Arianismum, quā libris editis; in quo valde excelluerūt Sā. ſus Athanaſius, & S. Hilarius, qui duodecim ſcripſit libros de Trinitate cōtra Arianos; quā diſputationibus publicis, quas ipſi Ariani ex timore aliquando reſugiebant, vt contigit tunc, cum idem Hilarius Vrfacium, & Valente Episcopos Arianos coram Conſtantino Imperatore, qui iam ad Arianismum declinauerat, & ipſis contra Catholicos valde fauebat, ad diſputandum prouocauit, vt haberetur in eius legenda: aliquando verō diſputatio iam designata, prauſa, non profutura. Chriſtianis à Deo Opt. Max. miraculoſe impediebatur; vt enenit, quando prædictus Sā. ſus Alexander Episcopos Alexandrinus coram eodem Conſtantino cum ipſo Ario diſputaturus erat. Nam præmiſſa ab illo per totam noctem ſeruentiſſima ad ipſum Deum deprecatione; manē dum ſub horam conſtitutam ad locum designatum pergeret, cepit Ario inter eundem, vettris dolore laborare, & exonerandæ alui cauſa, latrinam ingreſſus eſt, vbi præter omnium opinionē fataliter illico obiit, & animam diabolo reddidit. Ita Prætoles verb. Ariani.
- 68 En inſeſciſſimum, & monſtruoliſſimum Arij ſinem: nihilominus tam ante, quam poſt eius mortem, pernicioſiſſima Arianismi ſecta profundiores miſit radices, in dieſque multo maior ſciſſura indumenti Jeſu apparuit. Quamprimum enim ille prima vice ab Alexandro fuit condemnatus, & Sacerdotij depoſitione punitus, ad Euſebium Nicomedie Episcopum perſeſit, qui Arij patres, & prius, & vſque eo perſuicaciter amplexus eſt, vt Ariani nominari etiam fuerint Euſebiani, quod totidem verbis reſert Gualterius cap. 3. ſeculi 4. Ex Diu Epiphania heret. 68. & 69. ac ex Baronio anno 315. numer. 19. Vbi euſdem Epiphaniaj verbis indicat modum, quo Ario ad ſuam, peruerſam doctrinam homines attrahebat, & initium, ac progreſſum in tali attractione ex quouis eorum ſtatim.
- 70 Dulcis, inquit, erat in colloquio, perſuadens ſemper animos, ac blandiens: quapropter valde cito ſeſtingētas virginitem proſeſſas in vnum contraxit, & ſama eſt ipſum, etiam preſbyteros ſeptem, & diaconos duodecim abſtraxiſſe. Sed & venenum ipſius, ſtatim vſque ad Episcopos peruenit. Secundum enim Pentapolis Episcopum, & alios perſuaſit, vt ſimul cum ipſo adducerentur. Hæc ille, addens intelligenda de tempore, anrequam dictus Alexander Arium agnoſceret hæreticum, & damnaſſet.
- 71 Verū deſcurſu temporis, etiam poſt Arij obitum, adeo excreuit Arianismus, vt teſte S. Hilario lib. contra Conſtantium Auguſtum relatione Prætoles verb. Ariani, 103. Episcopos fuerint, qui Arij perſidiam ſequentes, atque ſine dubio multo plures huiusmodi extiterūt; quandoquidem vt ex D. Hieronymo reſertur in lectionibus Sanci Damasi Papæ, in gemiſſens Orbis tetraſtrum, ſe Arium eſſe miratus Tom. II.

- eſt, & non ſolum totum Orientem Arianismus peruaſiſſe; ſed ad partes etiam quaſcunque Occiduas, Africa, Gallie, Italia, Hiſpania, &c. 72 ramos ſuos extendit, Hiſſah penē vltima Occidentis Vrbe, S. Hermingildus iuſſu Regis Leouigildi Ariani patris ſui crudeliter interemptus, & glorioſiſſimo martyrio coronatus; eo quod nollet Arianismum amplecti, & communionem in feſto Paſchali ab Episcopis 73 Ariano accipere. Quamquam poſtea frater Sanctiſſimi Martyris Reccaredus Regni ſucceſſor, tali perſidia abiecta, fidem Catholicam amplexus, Episcopos Arianos, eorumque ſequaces perſequi nunquam ceſſauit, vt reſert 74 Cardinalis Baronius tom. 7. ad ann. 185. Ex quo clare deduco, hanc peſtiſſeram ſectam ſub nomine Arianismi maiori trecentorum annorum ſpatio perduraſſe, cum ipſe ſingulis tomis ſuorum annalium Ecceſiaſticarum à tertio vſque ad octauum diuerſa de Arianismo pertingat.
- 75 Sed videamus iam in particulari, quænam, & quales ſunt hæreſes, quibus Ario per ſe, ipſum, & per ſuos ſucceſſores ſponſam Chriſti Domini Sanctam Ecceſiam, tam diu, ac tam 76 longē, lateque vaſtauit. Prima, ac præcipua hæreſis fuit circa conſubſtantialitatem diuinarum Perſonarum, negabant enim prius Patrem, Filium, & Spiritum ſanctū eſſe vnius euſdemque nature, ſubſtantie, ſeu eſſentie, quæ à Græcis vocatur *ous*, nec amittere illo modo volebant Sanctiſſimam Trinitatem eſſe 77 *hypocriſis* id eſt conſubſtantialem, ſed Filium eſſe Creaturam, ac Spiritum ſanctum eſſe Creaturam alterius creature, videlicet creatum à Filio affirmabant. Ita Sanctus Epiphanius heret. 68. & 69. ac in anaceph. S. Auguſtinus de hæreſi num. 49. & Alphoſus à Caſtro verbo Deus, hæreſi 6.
- 77 Secunda. Crediderunt Ariani Filium ſolūmodo eſſe ſeruum Patris æterni, & ob hanc cauſam ſe credentes appellati ſunt Duliani cū Theodoretto lib. 4. hæreſi fabul. aſſert Gualterius vbi ſupra.
- 78 Tertia. Poſuerunt illi diſtinctionem inter Verbum, & Filium, ita vt dicerent aliud eſſe Dei Verbum, aliud Dei Filium; quem volebāt non eſſe Verbum, ſed qui ſit factus per verbū ipſeque non niſi abſtueſit Verbum. Ita ex epistoſa quadam didi Sancti Alexandri Episcopos, quam aſſert Socrates lib. 1. cap. 3. & ex D. Ambroſio de Incarnatione Domini cap. 6. contra hæreſi Ariano, doctē deducit Baronius 79 anno 318. num. 61. Addens ibi in hunc modum: Ad hæc, inquit, ſpectat, quod Athanaſius poſtquam plura Verba Dei poni ab Arianis demonſtrauit, ſic ait: At illi porro quis ſit Dei Verbum, non inſiſtunt, ſed id pro Deo Filio non agnoſcunt, &c. Aliud nimirum inſiſtens eſſe Filium Dei Chriſtum, à Verbo Dei. Hætenus Baronius.
- 80 Quarta Arianoꝝ hæreſis fuit, Filium Dei carnem ſolam aſſumpſiſſe abſque anima, & loco huius illam habuiſſe informationem, & vitam à Diuinitate, vel ab alio, quod venit in conſequentiam, licet ipſi non expriment. Ita

Sanctus Epiphanius, & Sanctus Augustinus locis citatis.

- 81 Quinta. Cum maxima diminutione affirmationis debita Dei Filio, hunc multa ignorasse, & nostro more prout aetate crecebat didicisse, tenuerunt perfide Ariani. Afferunt D. Athanasius sermone 4. contra Arianos, & Sacerdos Hilarius lib. 9. de Trinitate, & Euuard. verbo Christus, hęref. 4.
- 82 Sexta. Ablato honore, & gloria proueniēte Christo Iesu ex huius nominis appellatione, Ariani consueverunt non Iesum Christum, sed Christum solummodo appellare. Ita cum Nicephoro lib. 9. cap. 13. Gualterius d. cap. 3. num. 5.
- 83 Septima. Ariani tenebant Concilia Generalia, ne dum Prouincialia aut Nationalia, etiam legitime congregata, quęcumque approbata fuerint, errori suis obnoxia, ac reuera errasse, maxime Concilium Nicenum. Idem Gualterius nu. 6. & Alphonsus a Castro verbo Concilium.
- 84 Octaua. Tandem solebant Ariani rebaptizare Catholicos, qui ad ipsos transfugientes Christiani amplius tenebantur; & in hoc conueniebant cum Donatistis. Ita cum D. August. de hęresibus num. 49 Gualterius ibidem nu. 4. Atque haereticus de hęresibus in particulari
- 85 Ariatorum. Quibus tribuit cum S. Alexandro dicto Baronius anno 518. num. 62. exprimens magis primam, & secundam hęresim, quod interrogari, Vtrum Dei Verbum possit mutari, quemadmodum diabolus mutatus est, non sint veriti respondere: Certę potest. Verba sunt serę omnia ipsius Baronij.
- 86 Sed quid iam de Semiarianis? Illi se appellati tamquam non planę Ariani, sed quasi Ariani, vel quod, secundum Sanctum Philastrium in Catena, & Prateolum, verbo Semiariani: quamuis admitterent Filium esse Patris cor. substantialem, negauerint nihilominus Spiritus sancti consubstantialitatem: vel quod secundum D. Augustinum de hęref. numer. 51. licet abnuerint Sanctissimam Trinitatem esse consubstantialem, seu eiusdem substantię admitterint, tamen eā esse, & personę distinctę, similis substantię, quod veri
- 87 Ariani nullo modo concedebant. In quocunque autem fuerit differentia inrer hos, & illos, certum est utrosque conspirasse ad consubstantialitatem Sanctissimę Trinitatis impugnandam. Vide circa Semiarianos Baronium anno 351. num. 27. ubi in particulari aliquos ex ipsis nominat, nempe Basilium Ancyra Episcopum, & Theodorum Episcopum Hierac.
- 88 Cum Semiariani miscerent nonnulli, teste Gualterio cap. 12. seculi quarti, Macedonianos, seu Pneumachomachos, quorum antesignanus fuit Macedonius Constantinopolitanus Episcopus, Diuinitatis Spiritus sancti hostis insensibilissimus. Vnde eorum precipuus error fuit, quod licet admitterint Filium esse Patri consubstantialem, Spiritum sanctum, tamen Creaturam crederent: aut secundum alios, quod Macedoniani affirmarent Spiritum sanctum non esse Deum, sed Patris, & Filij Deitatem, nullaque propria substantia præditum. Pręter sanctum Augustinum de hęresibus num. 53. & sanctum Epiphanium in anacephal. & hęref. 74. legēdus Baronius anno 351. num. 41.
- 89 Agēdum sequitur de secula Melesianorum; qui ducem habuerant in excitato schisma circa annum 306. aduersus S. Petrum Alexandrinum Patriarcham, & Martyrem, Melesium Lycopitanum Episcopum in Aegypto, a quo merito depositus fuit, vt referunt Socrates lib. 1. historię tripartitę cap. 18. & Nicephorus Callistus lib. 8. cap. 5. Cause talis depositionis variz fuerunt, præcipuę illa, quod tempore persecutionis, fide negata, sacrificasset.
- 90 Hinc ipse in superbiam elatus, præter exaltationē didi schismatici Sectam hęreticos instituit, cuius si quæces vocati sunt Melesiani: & in eo præcipuę citauerunt, quod nolent orare cum conuersis, sen cum ijs, qui vrgente persecutione lapsi fuerant, licet idoneam exinde penitentiam egerint. Sed multo magis in eo errauerunt, quod postea Arianismum amplexi fuerint, quamuis sub appellatione Melesianorum permanerint. Vtrumque afferit D. Augustinus de hęresibus num. 48. Lege plura de hac secula, & rebas Melesij apud Prateolum verb. Melesiani, & apud Baronium anno 306. num. 44. & 45.
- 91 De Atacianis breuissimē dicimus, quod isti originem duxerint ab Aracio Eusebij Pamphili in Episcopatu Cęsariensi successore. Hic in professione, ac propagatione Arianismi, aut Semiarianismi, vt videtur sentire Sanctus Epiphanius hęref. 73. valde celebris extitit. Vnde quamuis nullus peculiaris error tribuatur, qui nō sit inter illos pro Arianis, ac Semiarianis explicatos, nomen tamen hęresiarum obtinuit, quasi institutor nouę hęreos seculę; circa dicta videndus Baronius anno 359. numero. 70. & seq.
- 92 E contra verō nescitur a quonam orti sint Campenses, sic vocati a Campe, quod flexum significat, vt ait Prateolus, verbo Campenses. Hi flexi sunt in Arianismu, vt ex D. Hieronymo in Epistola ad Damasum Papam, quę incipit, Quoniam vetusto &c. afferunt idem Prateolus, & Gualterius cap. 44. seculi quarti.
- 93 Qui vt ipsum proprium addit per frequentia verba. Nihilominus, inquit, mirum in modum expecebat Ecclesię Romanę communionem preterere, ad tenendos secundum veterem quorundam etratium secum tres in Sanctissima Trinitate substantias, sen essentias, cum catholicę credere deberent vnā, eandemque substantiam, seu essentiam in tribus Diuini Personis, quas secundum communem Ecclesię vsum tres hypostases, sine substantias non vnęnamus.] Hactenus Gualterius, adiungens illatū de more collationem suorum Campensium cum Calinianis, quas nos rationabiliter omittimus.
- 94 Repetendus præterea hic Felicianus Arianismi Sēctator, & defensor famosus, D. Augustini cōuers, teste Prateolo verbo Felicianus. contra quem ipse D. Augustinus librum scripsit

scripsit in octodecim capita distributum. Cuius titulus est, de Unitate Trinitatis contra Felicianum Arianum, vt tradidit idem Prateolus. Hic præter Arianismum, peculiariter errauit in eo, quod ex Immoderata arrogantia, teneat, de rebus fidei potius rationibus esse agendum, quam scripturæ testimonijs: quod ad Manichæismum accedit, iuxta dicta seculo præcedenti. Remitto lectorem ad 6. Tomum operum S. Augustini.

De Sectis Eustachianorum, & Actianorum, ac Perianorum, de ipsorumque institutionibus, quid dicendum occurrat.

REGULA CCXXXVI.

96 Secta item Callutianorum aliquo modo cū Arianismo coniuncta reperitur, sicut Calluthus eius auctor cum Ario, saltem ratione temporis, loci, muneris, est attestante Baronio, anno 315. num. 28 sic. His ferè, inquit, temporibus, quibus Arius hæresiarca prodijt, Calluthus presbyter Alexandrinus, cum non esset Episcopum gerens, cepit ordinare presbyteros, constare sectam, docere hæresim, & suo nomine ea imbutos propagare Calluthianos

47 hæreticos.] Hæc ille. Error peculiaris Calluthi fuit, malum penæ à Deo non instigi; fortè ita crediderit, eo quod nesciret distinguere malum penæ à malo culpæ. Addit aurem ibidem Baronius, Calluthi sectam in Concilio Alexandrino fuisse condemnatam, ac ipsam depositum à gradu presbyteratus, & consequenter priuatum administratione Parœciæ ciuilem, eidem commissæ, sicut fuerat commissæ alia Ario in eadem Ciuitate Alexandrinæ, ac postea ei ablata.

99 Coniuncti etiam sunt aliquoties cum Arianismo Marcelliani, quia Marcellus Ancyra in Galitia Episcopus, eorum auctor, applicans animum ad scribendum contra Asterium Arianum, nequiuit Sanctissimæ Trinitatis consubstantialitatem tueri, quin ad oppositum Sabellianorum realem trium personarum distinctionem negantium extremum laberetur, secundum Epiphani. hæres. 32. & Baronium anno 347. num. 55. & seqq. ant secundum Nicephorum lib. 8. cap. 53 ad hæresim Samosatensem Christum Iesum pro homine puro iudicantem. Vide Prateolum verbo, Marcellus.

100 Denique varios riuulos ex Arianismo dimanantes, cum Sancto Ambrosio de fide ad Oratorem lib. 1. cap. 4. attingit in communi Baronius anno 378. num. ... in hunc modum. Itaque nunc, inquit, in plures sese diuifere formas: alij Eudoxium, alij Eunomium, vel Actium, alij Palladium, vel Demophilum, atque Auxentium, vel perfidius eius hæreses sequuntur

101 turs alij diuersos.] Ira cum Diuo Ambrosio Baronius de vna Ariana hæresi diuersis capitibus sibilante. Similia affert idem Baronius anno 360. num. 43. infra adducenda. Atque hæc tenens de Arianismo, & de ramis eius, à nobis satis dictum pro præfenti regula: plura in sequentibus attingentur.

103 Eustachius, siue Eustatus, ex minore Asia oriundus, non monasticæ vitæ amator, sed peculiatis tantum Monachus, libros quosdam scripsit confectos hæresibus, quas eius discipuli, ipso e vita sublato sparserunt. Hincque Secta Eustachianorum, siue

103 Eustachiorum ortum duxit. Actius item prædicti Eustatii condiscipulus, cum in Episcopali dignitate fuisset præuentus, indeliore, & indignatione arreptus, præter Arianismum, plures errores excogitauit, nouamque Sectam instituit. Actius tandem Eudoxio Episcopo Ariano adherens, proprijs hæresibus adinnectis Sectam Actianorum, siue Eudoxianorum parturuit. Discipuli præcipue isti Eunomianica uia illico patebit.

105 Tres istæ Sectæ Arianissimum quoquomodo sapiunt, vt ex singularum explicatione innotescet: & quamuis poterant adiungi regulæ præcedenti; visum est tamen, ne nimis in ea prolixi effecimus, peculiarem pro ipsis explicandis regulam proponere.

106 Magnum est dissidium inter Scriptores circa institutorem primæ Eustachianorum. Ex eis non pauci affirmant, præcipuè Nicephorus lib. 9. cap. 16. Sozomen lib. 3. cap. 33. ac lib. 4. cap. 23. & Prateolus verb. Eustachiani, fuisse Eustachium illum Sebaste Armeniæ regionis (hæc Sebasta Poni vocatur) Episcopum. Actianum, qui varijs in Concilijs, maxime in Gangrensi, & Cesarienti damnatus, & ab Ec-

107 clesia sua Sebastensi depositus At postea eoram Liberio Papa fingès se Catholicum, fidemque Nicenæ Synodi tenere, ex vi litterarum ipsius, ad eam restitutus est. Quæ, & alia plura de eo affert Baronius anno 365. & alibi sæpius de eodem agit tom. 3. & 4. Anualium Ecclesiasticorum.

108 Nihilominus ipse Baronius anno 361. n. 45. & seqq. ex mente S. Epiphaniij hæres. 40. non admittit à dicto Eustachio Episcopo Sebastensi Ariani sectatorem fuisse institutum hanc Eustachianorum Sectam, de qua agimus: ac primo reijcit, vt falsum, & siue fundamentum dictum id, quod ex Sozocens lib. 3. cap. 33. Sozom. lib. 3. cap. 15. & alij Historici tribuunt, nempe ipsum fuisse primum monasticæ vitæ auctorem in Armenia, Ponto, & Paphlagonia.

109 Atque inde efficaciter ostendit, quia Sanctus Basilus (hunc idem Baronius primum in dictis regionibus Monachorum institutorem assignat) epist. 64. & 82. vitam illius ferè ab inenarrabilis reticens, qualiter Alexandriæ sub magisterio Arij fuerit, & post reuersus in patriam, quas abdicaciones, vel factus iam Episcopus, vel antea, passus sit ob Arianismum, nusquam.

nuquam tamen mentionem fecit de fufcepto ab eo monaltico inftituto; ne dum de iacto ibi petat ipfum cœnobiticę vitę fundamento: quod certę nimine prætermiffet Baſilius, ſi ita fe haberet.

110 Sed, & illud vt multo magis falſum reiſcit Baroniꝝ ibidem num. 52. quod nimis temere aliqui aſſeruunt, illum ſcilicet inſignem cœmentarium Sancti Baſilij Eccleſię doctoris, de regulis, quibus Monachi ſimul victuri eſſent, inſtituendi, fuiſſe à dicto Euſtacio, & non à Sancto Baſilio elaboratum: cum contrarium ex attellatione omniſerē, præcipuē. Sancti Gregorij Nazianzeni, vt ait ipſe Baroniꝝ, exploratiſſimum habeatur, atque hoc in dubiū reuocari, ſumma ſtultitia iudicetur.

111 Quis igitur dixit Sectę Euſtathianorum originem tribuit? Reſponder primo Baroniꝝ num. 53. Id ſanē remanere incertum: deinde addit (hęc additio vaidē mihi placet) per ſequentia verba. Moueor, inquit, interim cōiectura, vt loco Euſtachij Euſtathius reponendus ſit: facile enim in ſcribendo error potuit irrepſiſſe, vt pro Euctacto, quod eſſet nomen exoticum, ſciens, volensque librarius Euſtathium præſcripſerit. Mentio namque eſt de Euſtato Monacho Armeno apud Epiphanium hęref. 40. quem vixiſſe ait Conſtanti Imperatoris temporibus, ipſumque educatum reſert in Paſeſtina à quodam Petro profeſſione Ana-

112 chozeſta, reuera autē impoſſibile. Qui inquit, reuerſus ad ſuam patriam, multos eiꝛum, parę Armenię polluit, corruptis quibuſdam diuitibus, & quondam Senatorij Ordinis, & multis ſpectabilibus viris, per quos illuſtres homines multos illic perdidit. Verum Dominus citius ipſam eſſe vita ſuſtulit: relictos autem ab eo eſſe libros, vt conſectos hęreſi-

113 bus, &c. Illas polt eius obitum ex Eutacti libris ipſius diſcipulos promulgaffe, &c.] Hęc cum D. Epiphanio, Baroniꝝ, ex quibus, ſane clare conſtat de origine, & de auctore Sectę Euſtathianorum, ſive Euctactorum.

114 Superest vt ex dictis aliquas ex eius hęreſibus, quę à Scriptoribus aſſeruntur, breuiter exprimamus, maxime cum citatis S. Epiphanio, & Baronio. Primo Eutactus, & diſcipuli eius danarunt nuptias, viroſque cum vxoribus dormientes excrebantur. Præterea interdicebant, ne in domibus conjugatorum, oratio fietet, & coniugia multa legitime inita diſſoluebant. Ita ex Socrate lib. 2. cap. 23. & Sanderō hęref. 59. tradit Baroniꝝ anno 361. num. 55. & Gualterius cap. 15. ſeculi quarti. Eundem errorem, vt vidimus, tenebant Maronitę, & Maſichęi.

115 Secundo, Iſdem Eutactei ſecūdm Epiphanium hęref. 40. quamplures homines præcipuē ſimpliciores, habitu ſolitario decipiebār, quod declarat Baroniꝝ num. 54. nempe nolum quemdam amiſſum ſanctitatem præſterentem eos geſtare conſueſiſſe vnde ſiebat, vt circumſpecti cooperati pallio huiꝛmodi contemnerent alios, qui breuioribus vterentur indumentis, birris ſcilicet, & aliter variatis.

116 Tertio, De illis dicto num. 54. Ipſe Baroniꝝ ſic. Quod inſuper, inquit, iſdem ſectarētur inſtituta Petri illius Paſeſtini Eutacti magiſtri, quem Epiphaniꝝ reſert, quotidianas erogaffe elemoſynas; inde potuit accidiſſe, vt iſdem oblationes ad erogandas in pauperes ſibi dari, Populo perſuaderent; aduerſus quos hæc decernentes ſancti fuerint in ſynodo Gaugrenſi canones ſepimus, & octa-

117 uis.] hæc ille. In quibus licet non appareat error aliquis, aut quid vitioſum, ſuberat tamen fortē aliqua ſuperſtitio contra vium Eccleſię, quandoquidem prohibitio dictę Synodi ſubſecuta eſt, vel eo quod abſque ſcientia Episcopoi ſieabant, vt exprimit idem Baroniꝝ num. 55.

118 Quarto, Tenuerunt Euraſi Sēctatores, eſſe contemnendos, & inculcandos illos preſbyteros, nec oblationem ab eis accipiendam, qui cum adhuc iacui exiſterent, vxorem legitime duxerant. Ita cum Socrat. & Sander. citatis, ibidem, Baroniꝝ, & Gualterius cap. 15. ſeculi quarti num. 20.

119 Quinto, Hortari ſolebant ſeminas ſub cōtinentię prætextu, mutare habitum, ac induere vitikm veſtem, capillos amputare, atque relinquere viros ſolus. Aſſerunt Niceph. lib. 9. cap. 66. Prateolus verb Euſtathius, ſeu Euſtactus, & Baroniꝝ vbi ſupra.

120 Sexto, Sanctorum Martyrum Sepulcra, & Eccleſias, in quas fideles proniſſe conueniēt, contemptibiles eſſe conſebant, ſua debātque ſuis ſequacibus, vt in domibus propriis orarent, ac communionem acciperent. Ex Socrat. & Sander. relatis adducunt ibidem Baroniꝝ, & Gualterius num. 8.

121 Septimo, Tenebant etiam poſſe filios ſub prætextu diuini cultus præferendi, & religionis obtentu, parentibus ſuis eſſe ingratos, & eis vicem non rependere; ſimiliter poſſe, ac debere à ſeruīs, ſub eodem prætextu ipſorum dominos contemni. Perē totidem verbis adducit Baroniꝝ dicto num. 45.

122 Octauo, Ex præſcripto Euſtacti, ſequacetiꝛ eius propter continentiam die dominico ieiuare conſueuerunt. Ieiunia veto ab Eccleſia vniuerſali ſeruati ſolita, omnino contemnenda, & non ſeruanda indicantur. Cum Socrat. & Nicephor. locis citatis tradunt Baroniꝝ ibidem, & Gualterius cap. 5. ſeculi quarti num. 4.

123 Nono, Tandem memorias ſanctorū Martyrum excrebantur, & quouſus Sanctos nullo modo eſſe venerandos, neque inuocandos cēſebat Eutactiani. Ita Prateolus vbi ſupra, & Baroniꝝ dicto anno 361. & num. 55. Qui ibi-

124 dem concludit, hos omnes errores Eutacti, & diſcipulorum eius, per Concilium Gaugrenſe fuiſſe damnatos.

125 Sequitur dicendum de Aerianorum Secta, & qualiter ab Aerio inſtituta, indicandum. Hūc fuiſſe diſcipulum Euſtatiꝛ in ſchola Ariꝛ, & in perſeſcendo Aerianiſmo, ex D. Epiph. hęref. 75. tradunt Baroniꝝ anno 361. nu. 49. & Prateolus verb. Ariani, ſeu Aerij, qui de

6 eo sic asserit. Hic potius, inquit, teste Augustino lib. quem de hæresibus inscripsit c. 53. cum esset presbyter, ægrè ferens, non posse se Episcopi dignitatem, quam modis omnibus ambiebat, assequi, in Arianorum ea de causa lapsus hæresim, propria quoque dogmata illi addidisse dicitur.] Hæc ille; sed quænam ista dogmata?

7 Primo, Acrius cum suis Affectis erravit in eo quod teneret non esse orandum, neque offerendum sacrificium pro defunctis, neque Missas applicandas pro peccatis, pro satisfactionibus, aut pro alijs quibus suis Ecclesiæ necessitatibus. Contra id, quod disponitur in cap. animæ, & cap. pro obventibus, distine. 13. quæst. 1. & Eccles. 7. habetur: Mortuo non prohibeas gratiam. Ex Epiphano hæres. 75. S. Augustinus de hæres. num. 53. & ex Ofio lib. de Sacramentis cap. de Sacramento Penitentiarum assert. ibidem Prateolus.

8 Secundo, Nilam differentiam inter Episcopos, & simplices Sacerdotes reperiri, sed prorsus esse æquales, Acriani affirmabant. Præter D. Epiphanium, & D. Augustinum citatos meminerunt huius erroris Alphonfus à Castro verb. Episcopus, hæres. 1. Sander, hæres. 69. & Prateolus verbo Acriani.

9 Tercio, De Acrio ex Epiphano hæres. 65. sic ait Gualterius cap. 16. seculi quarti, nu. 5. Pascha, inquit, non esse celebrandum prædica- bat, eo quod Pascha nostrum Christus immolatus est; inde nimirum ansam arripens amolendi hoc mysterium, vnde id fundandum, & stabilendum est.] Ita ille.

10 Quarto, Concordantes ex parte cum Encratibus, ieiunia iniuncta ab Ecclesiâ, præsertim diebus Mercurij, Veneris, & Quadragesimæ contemnebant Arianæ, eligentes potius Dominicum d. em ad ieiunandum, quam alium.

11 Quin etiam ieiunium in illud tempus, quod unicuique placere, ne lege astrictus videretur, remittendum esse voluerunt. Ita cum citatis Epiphano, & S. Augustino de hæresi numer. 53. & Alphonf. à Castro verb. ieiunium, hæres. 1. Gualterius cap. 16. seculi quarti nu. 3. & 4.

12 Quinto, Ut testantur Philastrius in catech. S. Augustinus de hæres. num. 53. & Alphonfus à Castro verbo cibis hæres. 1. Acriani se se à carnibus abstinere, idque non veteri Ecclesiæ Catholicæ consuetudine; sed nova super- stitione, ut ipsius Ecclesiæ decretis se opponerent. Ita Gualterius cap. 16. seculi 4. num. 7.

13 Sexto, Acriani denique nolebant vilo modo admittere ad suam communionem, nisi continentes, & quæ se Mundo, omnique possessione, & proprietate abdicassent: in quo etiam errant, ut vidimus supra Encratitæ, & Apocatici. Cum S. Epiphano, & S. Augustino relatis adducit ibidem Gualterius nu. 6.

14 Restat explicanda tertia secta Aetianorum, seu Eudoxianorum, seu potius Eunomianorum, pro qua triplici nomenclatura, & origine, ac qualitate sectæ huius, auctorisque eius com- plectè ostendenda, assert. plur. Baronius anno 360. num. 34. & seqq. usque ad 43. ex San-

cto Basilio, Theodoro, S. Epiphano, Sancto Hieronymo, S. Augustino, & 2. ijs citandis.

136 Summa omnium est, quod Actius cognomen Impius, homo sordidissimè avarus, ut ait Gualterius cap. 17. seculi quarti, oriundus ex Syria, & loco Cæsaryiæ, disputator admirandus, teste Nicephoro lib. 9. Histor. cap. 17. & assert. Prateolus verb. Actiani, maxime in altercationibus, ac fallacijs iudicantibus ex-

137 titerit; eo quod Episcopo Eudoxio Arianò (ab isto Valens Imperator baptismum suscepit) ut ait Gualterius cap. 17. seculi 4. se se adiungens, sic Arianismo, & alijs erroribus ex-

138 celluerit: quod item ille in discipulum, & Secretarium suscepit Eunomium, & tales huius progressus in schola illius fecerit, ut Magistrum suum in omnibus, præcipue in in- ventione novarum hæresum, valde superarit.

139 Hinc factum ut eorum sequaces duæ sine nominibus appellati, nimirum Eudoxiani, Actiani, & Eunomiani, seu Eunomides præ- ualuit semper appellari Eunomiorum.

140 De hoc pessimo homine Eunomio ita Sanctus Basilius lib. 1. aduersus Eunomium, ut assert. Baronius anno 360. num. 5. Eunomius, inquit, iste Galata, qui e rebus sibi ipsi turpissimis factus illustrior, cum futuris pietatis præmijs eum honorem præstulisset, qui ipsum consequeretur, si quæ nullus unquam attingit, conscripsisset blasphemiam, quam prestis adhuc labijs aliqui obloquebantur splendidi his scriptis suis ausus est predicare, Princeps enim atque defensor totius hæresis appellari concupuit. Ita ille.

141 Addit verò ad dicta Baronius. Cum Eunomium, inquit, appellat Galatam, erroris arguit Sozomenus lib. 7. cap. 27. dum eum patria Cappadocem fuisse tradit, ex eo de- cepus, quem, quomodo constat, vixisse in Cappadocia, hanc ex ea Provincia existimavit homo certè nequissimus, & si quis alius unquam immenso tumore mentis elatus; etenim quod eius processerit sentis, vel insania potius, vix credibile videtur. Nam de eo Theodoretus

142 lib. 4. heret. fab. hæc ait: Ausus est enim dicere, nihil se ex rebus diuinis ignorare, sed ipsam etiam diuinam substantiam exactè novisse; eandemque de Deo se habere cognitionem, quam de seipso habeat ipse Deus. Hoc eius furor percit, qui sunt excrendæ illius sectæ participes, audens, & aperte dicere se ita Deum nosse, ut ipse seipsum.] Hæc cum Theodoro Baronius.

143 Verum præter dictum iam reliquos in particula Eunomij, & Eunomianorum errores indicemus. Secundo, negarunt Eunomius, & eius affectæ, Deitatem Filio Patris æterni, carnemque assumpsisse. Ita Sanctus Epiphanius hæres. 76. & exprimit Baronius anno 360.

144 num. 38. sic. Sed erri, inquit, ad inferiora descendas, vides quid docuerit in Ecclesiâ homo scientia Deo non impar, qui Filium Dei negavit Deum; nec Verbum homine factum, Ioanne ille sapientior, affirmabat.] Hæc Baronius.

145 Terrio, Hostes insensibilissimi fuerunt San-

- diffima Trinitatis, non solum negantes Consubstantialitatem Diuinarum personarum, ac quidquam simile inter eos reperiri, sed etiam Filium, & Spiritum sanctum esse dumtaxat creaturas ascendentes, præter Epiphanium citatum, assert S. Augustinus de hæres. 54.
- 146 Quarto, In eodem hostili animo procedebat, quod quælibet signa representantia Sanctissimam Trinitatem amoueret, teste Baronio dicto anno num. 40. ut trinam in baptismo fieri solitam immersionem. Hinc rebaptizabant isti quosuis etiam ex Arianismo ad sectam Eunomij transiit, baptizatos prius vera Ecclesiæ Catholicæ forma in nomine.
- 147 8 Sanctissimæ Trinitatis. Rebaptizabant autem forma quadam ab eis inuenta, nempe in nomine Dei increati, & in nomine Filij creati, & in nomine Spiritus sancti creati ab alia creatura. Ita ex D. Epiphanio hæres. 75. & 76. adducunt idem Baronius num. 39. & 40. atque Gualterius cap. 17. seculi quarti nu. 3. & 4.
- 149 Quinto, Circa baptismum etiam errarunt Eunomiani vtentes diuersis modis baptizandi ad hanc finem, ne aqua alia membra, quæque supra pectus sunt, dum quis baptismum susciperet, abinerentur. Hinc hominem baptizandum supra subellum inclinatim ponebant, foras tantum capite prominente: vel hominem in baptisterio positi rotum pannis inuoluti vsque ad vngues, parte superiori pectoris cum capite nudo relicto baptizabant. Totidem, ferè verbis assert ex Theodoro lib. 4. hæres. fabul. Baronius dicto anno 36. num. 40.
- 150 Sexto, Cum S. Epiphanio hæres. 76. de Eunomianis, sic ait Gualterius dicto cap. 17. num. 5. Eorum, inquit, quos rebaptizant, caput quidem deorsum conuertebant, eosque sic constitutos jurare cogeant, nunquam se ab ipsorum secta recessuros.] Hæc ille.
- 151 Septimo, Duplicem errorem Eunomij, & scilicet quomodo eius assignat Diuus Hieronymus rom. 2. aduers. Vigil. per sequentia verba, ut habetur apud Baronium dicto anno 40. Rides, inquit, de reliquijs Martyrum enim, auctore huius hæreses Ennomio, Ecclesijs Christi, calumniam & uis, nec tali societate, terrens, ut eadem contra nos loquaris, quæ illa contra Ecclesiam loquitur: omnes enim Sectatores eius basilicas Apostolorum, & Martyrum non ingrediuntur, licet nostrum, adoret Eunomium, cuius libros maioris estimationis arbitrantur, quam Euangelia, & in ipso credunt esse lumen veritatis.] Ita.
- 152 Sanctus Hieronymus, qui infra de eodem Ennomio addit, teste eodem Baronio, quod scilicet Porphyrius impiè detraheret miraculis Sanctorum Martyrum, dixeritque esse præstigijs demonum.
- 153 Octauo, Quod de origine item, & creatione animæ malè senserint Eunomius, & Eunomiani, testis locupletissimus Sanctus Gregorius Nissenus lib. 6. de anima cap. 6. ipse quoad hoc redarguens, vide Baronium num. 39.
- 154 Nono, De vita, & doctrina hæretica Eunomij, & Magistro eius Actij, sic testatur: Baronius ibidem num. 49. Sed qualis, inquit, do-
- ctus Eunomius, talis, & vitæ moribus fuit, quippe Discipulus Actij assertentis absque peccato licere se carnis libidinibus quomodocumque pollueri, siquæ omni ex parte turpissimus, à quibuscumque putandis se temperasse, impudicitij, quas censeret sibi perpetrare, esse? Hæc ille.
- 155 Decimo, Eunomium cum suis affectis secretis conuentus cogere consuevit, atque hinc Eunomiani appellati fuerint Trogloditæ, ut cum Theodoro lib. 4. hæres. fabul. addn.
- 156 cit Baronius dicto num. 41. Quamquam Gualterius cap. 18. seculi 4. cum Prateolo, verbo Trogloditæ existimat hos fuisse ludos, quorum error in eo versabatur, quod in quibusdā oculis speluncis residentes, & idola colerent, & execranda facinora perpetrarent, ut habetur Ezech. 8. Ita Gualterius ferè totidem verbis.
- 157 Vndecimo, Secundum D. Augustinum de hæres. num. 54. & assertum Baronius anno 360. nu. 38. & Gualterius cap. 17. quarti seculi nu. 6. Eunomiani tenebant, & iactabant sufficere fidem ad salutem æternam, etiam si græuis, & enormia quis delicta perpetraret, atque in eiusdem diu perseueraret, modò crederet non
- 158 sibi ea imputari. Ab his magistris Hæretici Caluiniani, & alij nostri temporis talem doctrinam erroneam didicerunt, & quoad hos illorū vestigia secantur: hanc inter vtrosque collationem tam Baronius quam Gualterius ibidem proponunt.
- 159 Duodecimo, Verbis Russini lib. 5. cap. 25. & S. Hieronymi de Viris Illustribus, longè uis Eunomij sensum, & mortem depingit Baronius dicto anno 360. num. 41. Vir corpore, inquit, & anima leprosus, & interius exteriorque morbo regio corruptus.] Ita ex Russino
- 160 Baronius, addens immediate: Magno namque damno fidelium, vitā longius Eunomius propagauit. Siquidem anno decimo quarto Theodosij Imperatoris, adhuc superstes erat, quando Sanctus Hieronymus scribebat Commentariolum de Viris Illustribus; de quo cum
- 161 meminit, ait: Vsque hodie viuere dicitur in Cappadocia, & multa contra Ecclesiam scribere. Responderunt ei Apollinaris, Dydimus, Basilis Cæsariensis, Gregorius Nissenus. Hærens ille.
- 162 Tandem de Secta Eunomij, & de alijs ramis Arianismi, ita concludit Baronius num. 43. Jam vides, inquit, lector, ex infelici radice Arianz hæresis, tam praua germina propagata, nempe Eusebianos, Actianos, Photianos, Eudoxianos, Acatanos, Ennomianos, Macedonianos, atque Præteyanos, quorum memini
- 163 nit Theodoretus lib. 4. hæres. fabul. Qui impiè dixerant, idem esse in Deo gignere, atque creare. Quibus adiungit Cyrtianos, atque Dulianos, qui Dei filium Patris seruum phanatizæ dixerunt. Hæc Baronius, quibus præscripti regulæ iam finem imponimus.

*Quid de Sectis Eupfychianorum, Agnoitarum,
& Antihomouficiarum? Quid de Iuliano
Apostata, & Zoroastro Hæretico.*

REGULA CCXXXVII.

164 **E**X Schola, seu institutione prædicti Euno-
mij prodierunt duo hæresarchæ, Eup-
fychius scilicet, & Theophrastus: quorum al-
ter ob certam quæstionem inter Eunomianos,
ac ipsum ortam, ab eis recredens propriæ Eu-
165 pſychianorum sectæ auctor extitit. Alter
verò ob peculiarem errorem ab ipso inuentum
circa Dei scientiam, à grege Eunomianorum
expulſus separatam Agnoitarum sectam insti-
166 tuit. Dux item Antihomouficiarum fuit Va-
lens Murrinorum Episcopus, cum Atianismum
sequens, id quævis non ita esse fingeret: ad
abstinendum à nomine *æria*, idest, substan-
167 tia, alios induxerit. Tandem statum mo-
nachalem proficientes, duo lapsi sunt, Iulianus,
& Zacheus, hic in pecuniarem hæresim, ille in
Apostasiam à fide, seu Idolorum cultum.

168 **V**erſumur adhuc in germi-
nibus Arianiſmi, & Eunomianiſmi indicandis
qualia sunt, triplicis sectæ Antihomouficiarum
Agnoitarum, & Eupfychianorum, quibus in
præſenti regula adiungimus Iulianum Apostata-
m, & Zacheum hæreticum, eoque pauca
dicenda à nobis de utroque, haud ſint ſuffi-
cientia ad constituendas regulas separatas,
atque ob eandem rationem cogemus quando-
que idem in ſequentibus præſtare, & varia
ex ſcriptis ſeparata coniungendo miscellanea
proponere.

169 Quod Eupfychius, qui à nonnullis Euty-
chius appellatus, fuit Euno-
mij afſecta, conſtat ex
Sozomeno lib. 7. cap. 17. & ex Nicephoro hi-
ſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 12. cap. 30. qui ut reſert
Prateolus verbo Eupfychiani, originem, &
cauſam nouæ ſectæ per illum inſtitutæ hunc
in modum offendit.

170 Sectatores autem Euno-
mij, inquit, in di-
uerſas poſt eius obitum diſceſſere ſectas. Nam
non multo poſt Eupfychius quidam omine
in Vrbe Conſtantinopolitana propter frigida
quandam quæſtionem ab Eunomianis ſeiun-
ctus, ſux ipſe quoque hæreſis auctor extitit.

171 Quam namque quæſtio orta eſſet, an Filius
extremam horam nouerit? & pluri-
mi Euan-
gelica dicta proferentes, ne ipſam quidem
horam cum ſcire dicent: Eupfychius ſentē-
tia ſua in ſcriptum relata cooſfirmauit Filium
non expertem eius cognitionis eſſe, qui à Pa-
tre omnia locupletiffimè acceperit.] Hæc Ni-
cephorus: & ex eo Prateolus. Neuter tamen,

172 nec Gualterius cap. 26. ſæculi quarti, ubi de
Eupfychianis breuiſſime agit, neque vilius alius
quod ſciam, aliquem peculiarem Eupfychij

173 errorem exprimiunt. Vnde apparere viden-
tur, quod fuerit auctor ſectæ diſtinctæ tantum
quoad denominationem, nempe quod ſeiun-

ctus ab Eunomianis ob cauſam dictam et
proprio ſuis ſequacibus Eupfychianorum no-
men dederit.

174 Progenitor item Agnoitarum fuit Theo-
phronius quidam genere, & patria Cappadox,
qui prius Euno-
mij inſtitutione inter Euno-
mianos adnumratus, poſtea, ut auctor eſt
Nicephorus lib. 12. cap. 30. eo quod nollet Ma-
giſtri doctrinæ acquieſcere, ſed proprio errori
circa Dei ſcientiam firmiter inhaerere, ſuorum
etiam popularium odio expetiſtus, ab ipſis

175 Eunomianis reiectus eſt. Hinc origo ſectæ
Agnoitarum inſtituta à dicto Theophronio,
quem citatus Nicephorus etiam Theſtimitum
vocat, quod aſſert Prateolus verbo Agnoita.

176 Sed qualiſnam Theophronii error circa
Dei ſcientiam? Accipe expreſſionem eius ex
eodem lib. 12. cap. 30. ut reſert Prateolus ver-
bo Agnoita, & verbo Theophronius, utrobi-
que eadem repetens. Quod namque, inquit,
curioſoſ maxime eſſet, ex omnibus, quæ in ſa-
cris ſcripturis poſita ſunt, collegit, quod Deus
id quod non extat, præſciens, id autem quod
extrat ſciens, atque id quod ex titit memoria
tenens, nou, eodem ſemper modo ſe habeat,
utpote qui cognitionem tranſferat ad præ-
ſentia, ad futura, & ad præterita.] Hæc ille: ex
177 quibus concludit Gualterius cap. 27. ipſum
tenuiſſe quod Deus in ſua ſcientia ſit muta-
bilis.

178 Notat autem bene citatus Prateolus verbo
Agnoita, ex eodem Nicephoro lib. 18. cap. 50.
Hanc ſectam Agnoitarum tempore Valentis
Imperatoris, quo excitata fuerat circa annū
Domini 365. fuiſſe equidem extinctam; po-
ſtea tamen imperatore Mauritio denno pro-
ductam per Seuerum quendam Archepiſcopum,
& Philoponum Alexandrinum Grammaticum,
plebemque imperitiam præcipue ea inſectam

179 manſiſſe. Et hinc ſadum ut elus ſequaces
Seueritæ à Severo etiam vocati conſueuerint
Similiter Theodoſiani à Theodoſio quodam
inter ipſos ſamoſo hæretico, & Conſobaldite
à loco peculiariſter denominati tali nomine.

180 Proptius, iſtorum maxime, eſt ille error ex-
preſſus à Prateolo citaro loco per ſequentia
verba. Hi verò, inquit, dicebant, Deum quid-
dem Verbum omnia noſſe: humanitatem au-
tem ſecundum ſubſtantiam ei vnitam, multa
ignorare: neſcire tamen horam, & diem Mū-
di totius coſummationis, utpote Patre mi-
norem: propterea quod in Euangelio Matthæi 24.
& Marci 13. dicitur: De die autem illa, & hora
nemo nouit, neque ipſi Angeli in coelis, ne-
que adeo Filius, præter quam Pater ſolus.] Ita
Prateolus de tali errore illorum, ex quo voca-

181 ti ſunt Agnoita. Quibus dicta verba Euan-
geſtiſta per ſcandalum fuerunt, hinc affir-
mantibus Chriſtum Dominum etiam quoad
diuinitatem, ut ex Iſidoro addit idẽ Prateo-
lus, ignorare diem, & horam nouiſſimam.
Mūdi, & Indicij vniuerſalis: cum certiffimum
de fide ſit, etiam quoad humanitatem, co-
gnouiſſe eam, iuxta illud Apoſtoli da Coloſ. 1.
In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſciē-
tiæ

- et Deī absconditi, & illud Iſai. 30. loquentis in perſona Chriſti. Dies iudicii in corde meo: nec vilis Catholicorum contradiſcit.
- 182 Ad prædicta autem Evangelistarum verba in vero ſenſu intelligenda, diuerſe adhibentur ex ſanctis Patribus, & Doctōribus interpretationes, quas videas apud noſtrum Ioannem Maldonatum in cap. 24. Matth. per ipſum aliquas eorum reiſſas, aliquas approbatas.
- 183 maxime illam, quod Particula, *neque filius*, poſſit connotare ſpēciem, vel cauſam: ſi ſpēciem, ſignificabit, Chriſtum humano intellectu neſcire diem Iudicii, quod proſus falſum eſt, & hereticum, contra adductum textum ad Coloff. 2. vbi ſine dubio loquitur S. Paulus de Chriſto quoad humanam naturam. Si cauſam cōnotet, ſenſus erit, & verus, quoniam a Chriſto diem Iudicii eo titulo quod homo ſit, nā cauſa ſcendi illum eſt Diuinitas, & ſi homo fuiſſet tantum, quantumvis perfectus à Deo creatus, ignoraviſſet ipſum, ſicuti Angeli ignorant, quāvis perfectiſſimum, & gratiſſimi Deo ſint. Omitto aliam interpretationem veram, quam magis approbat idē Maldonatus, quod particula *neque filius* connotet officium proprium Patris æterni, & ſit exponenda in eo ſenſu, quo exponuntur illa Chriſti verba. Sedere autem ad dexteram, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo. Matth. 10.
- 185 Alium item errorem tribuit Nicephorus lib. 11. cap. 11. ſux historię Eccleſiaſticę dictis. Agnoitis in collatione baptiſmi, & ſequacibus Theophronij, quod non in Trinitatem, ſed Chriſti mortem, baptizandi ſint homines. Aſſert Prateolus verbo Theophronius, addolens
- 186 ibi circa idem erraſſe Eupſychium, & eius aſſeſſas Eupſychianos, tamen ipſe in proprio loco nempe verbo Eupſychiani, nequaquam
- 187 huius erroris meminerit. Nihilominus ſi verē eis competit ſecundum Prateolum, retracto ad quod paulō ante dixerā, fuiſſe inſtitutam ab Eupſychio ſeparatam ſectam Eupſychianorum, tantum quoad denominationem.
- 188 Sequitur agendum de Antihomouſijs Dux cotnm, inquit Gualterius, fuit Valens Ariannus Muſſianorum Epicoſopus, qui coram Epicoſpis in Concilio Ariminenſi congregatis, ad eos facilius decipiendos, ſe nequaquam eſſe Ariannum contellatus, illis in animum induxerit abſtinendum eſſe à nomine *vina*, ideſt, ſubſtantia, ſive eſſentia: tum (aiebat) quia non extat in ſcriptura, tum ad habendam pacem.
- 189 in Eccleſia. Qui tamen poſtea dolo perſpecto, & ſententiam mutarunt, & Liberio Romano Epicoſpo ſe ſe adiunxerunt. Hactenus Gualterius cap. 25. ſeculi quarti cum D. Hieronymo in Dial. contra Iuſtinerum. Sand. hærel. 77. & Baronio anno 365. num. 12. Quibus propago iſta Arianiſmi ſaris mani feſta apparet, nec quidquam ampliùs addendum.
- 190 Verum quod de Iuliano Apoſtata ex Sozomeno lib. 4. Nicephoro Calix. lib. 10. Sancto Gregorio Nazianzeno orat. 1. in Iulianum; & ex alijs antiquis ſcriptōribus, eius natalem,
- progreſſum vitę, res geſtas, atque inſolitiſſimum obitum, retexit Prateolus verbo Iulianus Apoſtata Imperator, & Baronius ro. 3. annaliſm Eccleſiaſticorum anno 337. ac 345.
- 191 & ſæpius in ſequentibus. Genitus ſcilicet ex Conſtantino fratre Conſtantini Magni, & ex Theodora Maximiliani filia, vna cum Gallo eius fratre natu maiore, etine depoſito, clericali iuſſu Patris initiatus, quo utrique ſpes omnis aſſeſſu di Imperium amputaretur. Immo ipſe Iulianus monaſticam vitam amplexus, ad occultandam magis prauam animi ſui
- 192 intentionem. Poſtea à patre Conſtantino Cæſar creatus, & in adminiſtratione Imperij, ſocius ei coniunctus poſt mortem, ſeu occiſionem fratris Galli, eadem Cæſaris prerogatiua prius inſignito, iubente patre inſiſſimam. Dein
- 193 Dux magni exercitus contra Gallos à Conſtantino miſſus, ab eodem exercitu mortuo Patre, Imperator acclamatus, tandem à militibus miſerrimē interſectus. Hæc ſuſus expreſſa apud citatos auctores inuenies, nobis attingiſſe ſit ſatis, vt iam pauca noſtri inſtituti propria breuiter etiam expendamus.
- 194 Primo, Valde deditus fuit Iulianus magicis diſciplinis, & imbutus eis, præcipue dæmoniacis, per magiſtros ſuos Mardonium, & Maximum Philoſopho, Gentiles, & alios, quos Pater Conſtantiſ ad petitionē filij ipſi conceſſerat ſub honeſto addiſcendę Philoſophię naturalis pallio, cuiſque ſæpius adhibebat, ad eddenda veſtigia pro capcādis reſpoſis de futuro, quod
- 195 vehementer ambebat, Imperio. Neque peculiaris vigilantiæ Patris, qui Iuliani cultodiam adhibuerat, ne à Chriſtiana pietate deſſeſſeret, & curam educationis Euſepio Epicoſpo Nicomediēſi commiſſerat, impedire, villo modo potuit, quin progreſſu ætatis ſemper ad diſſum finem cum Magicis, & Necromanticis verſaretur. Ita ex Ammiano lib. 22. & ex Theodoro lib. 3. cap. 3. ex Gregorio Nazianzeno citato aſſert Baronius annō 345 à num. 8. & anno 351. à num. etiam octauo.
- 196 Secundo, Cum à prædictis ſuis Magiſtris Mardonio, & Maximo, Iulianus ethniciſmo imbutus fuiſſet, vt auctor eſt Eunapius Sardianus in vit. philoſ. apud Baronium an. 345. num. 8. & animum ad ipſam applicaſſet, non ſolum à vita monaſtica receſſit, ſed à fide etiā Catholica totaliter apoſtatauit. Idolique ſeu dæmonibus incantationibus exercēs, honorē, & cultum exhibere cœpit. Primo occulte, &
- 197 ſub ſilentio, tum ob metum Conſtantij, ſub patria dum adhuc eſſet poteſtate; tum ab eam liber, mortuo patre, ob ſtabiliendum colatum ſibi à militibus, nuper Imperium, finxit ſe Catholicum eſſe, ac Religioni Chriſtianę fauere. Poſtea pauco, vt ait Ammianus lib. 21. quod clanculum paucis arbitris ſibi amicitia, & ſuperſtitione coninnctis, agere ſolebat, iam palam ſacere nou erubuit, vt ipſemet Iulianus ſateatur in epiſt. ad Maximum ſum præceptorem, teſſe Baronio anno 360. numero 5.
- 198 Deos, inquit, publicē & palam colimus, & totus meus exercitus pietatē amat. Nos à pertē boues

boues immolamus dijs, gratias agentes multis hecatombis. Hæc, & alia ibi Iulianus, qui magnus extitit idolatrię Propagator, & eam quoad potuit in integrum restituit. Ita Præteolus citatus.

100 Tercio, Tametsi Iulianus signo Crucis demonem apparentem, dum inuocatio eius à præstigiator feret, inopinatim abegerit, vr ex Theodoro refert Baronius anno 355. numero 9. Sanctam nihilominus Crucem, & eius signum, & imaginem hostiliter infectaus

101 fult. Nam Crucis signum in capite Urbis Constantinopolitane à Constantino positum, à Iuliano obrutum, & destructum; erux item erepta ab eo vexillis, Labaro Ethnico in primam formam restituito; Sanctæ etiam

102 Crucis, & Sanctorum veneratio ab ipso Iuliano Apostata damnata, Christianisq; exprobrata, de his cum Diuo Cyrillo Alexandrino lib. 6. in Iulianum, ex lib. 10. Cardinalis Baronius anno 361. num. 27.

103 Quarto, Imaginem Iesu Christi Pancoe Urbis Phoenicię ab Eulgelica Hemorrhoida ad honorem illius erectam, ad cuius pedes, vt testatur Eusebius lib. 7. cap. 17. nascebatur herba incognita, & inusitata, quę prueniens ad sinubus vestimenti imaginis, virtutem habebat curandi omnes morbos; Iulianus Apostata abstulit, ac suam statuam in locum eius reposit. Sed ecce illico ignis de celo descendens statuz Imperatoris Iuliani caput à trunco, non secus atque olim Idolo Dagon. 1. Reg. 5. discidit, ex Sozomeno lib. 5. c. 10. ad ducit Gualterius noster c. 19. quarti seculi n. 3.

104 Quinto, Quanto propensius, & affectuosius Iulianus Apostata adhefit Ethnicismo, & adorationi falforum Deorum, tanto maiori odio, ac despectui cultum Christi Iesu veri Dei habuit, crudeliasq; Christianos omnes di-

105 versissime persecutus est. Primo, ab aula dignitatibus, & Reipublicę administratione eos remouit. Secundo, ab ipsis sub præ-

106 textu Persici belli ingentem pecuniarum summam extorsit. Tercio, eosdem per Prouin-

107 ciarum Præfectos maxime vexauit. Quarto, iuuenturi Christianis liberalibus Græco-

108 rum studijs iniecidit. Quinto, libros Christianorum despectit, & damnavit. Sexto, Fidem Christianam, scriptis etiam libris oppugnatam, peruersus Iulianus reiecit. Ita, vlt. ex Nicephoro Calix. lib. 10. cap. 24. 25. & 34. colligit Præteolus vbi supra.

111 Sexto, Nomen denique Christianorum, adeo execrabile Iuliano Apostatę erat, vt eos semper non Christianos, sed Galileos nominaret in vilipendio eorumdem, publico, quę editio sanxerit, vt simili modo ab omnibus nominarentur Galilæi, vt patet ex Gregorio Nazianzeno orat. 1. in Iulian. & ex D. Chrysost. contra Gentil. ibi sic dicente, vt re-

112 fert Baronius citatus: Adeo Christianum, nomen, tunc vt extingueretur, quoad eius fieri poterat elaborabat, Galileos pro Christianis nos in edictis, tunc ipse appellans, tum

113 Principes, vt id scilicet adhortans Qui etiam Dominum nostrum Iesum, non Christum,

Tom. II.

sed Galileum nominare consuevit, cum eodẽ vilipendio, idq; seruauit vsq; ad vltimum tempus infelicitatis suę mortis. Nam tradunt, inquit, Præteolus relatus, cum ex insidit vulnere cum iaceret, vt animam agerer, manum sanguine plenam ad Cælum proiecit, & dixit: Vicisti tandem Galilæe, Christum significare volentem. Proinde factũ est impietate Iuliani, vt Imperium à Nobilissima Constantinensi familia translatum sit. Hæc ille de Iuliano infensissimo hoste Christi Domini, cui honor, & gloria &c.

115 De Zaccheo Hæretico, vltimo loco, cum D. Epiphano hæref. 80. & in Anaerch. & cum Baronio anno 361. num. 42. & tom. 3. breuissime agendum. Ad tria capita reducuntur, quæ de eo dici possunt huc spectantia. Primo, quod non iuxta vitam monasticam, quam diu professus fuerat, viueret. Secundo, quod ex arrogantia quadam diabolica, cum nullo mortaliū orare vellet, sicque expellere ex mentia

116 errore iudicaret. Tercio, quod in statu laicali cum esset, officium proprium Ecclesiasticorum sibi assumeret, nec formidaret sacramenta, & sacrificia tractare. Ita cum citatis Epiphano, & Baronio Gualterius cap. 20. sequiquarti. Atque hæcenus de contentis in titulo Regulæ.

Vndenam origo scilicet Messalianorum, sive Euchitarum, Seleucianorum, seu Hierimianorum, & Proclianitarum?

REGVLA CCXXXVIII.

118 **D**Vo Messalianorum genera à pluribus assignantur (quidquid S. Augustinus contradicat, vnum tantum admittens) alterũ deriuatum ab Ethnicijs, plures Deos admittentibus, sed vnum solum vt omnipotentem adorantibus: alterum origine m ducens ab Adelphio, Seleuco, Herma, & ab alijs Christianis, maxime Monachis, qui peculiare, antiquis erroribus adiungendo nouos, sectam constituerunt. Prædicti item Herma, & Seleucus similes via alterius scilicet Seleucianorum, seu Hierimianorum progenitores censentur. Quoru etiam ramus pari modo est secta Proclianitarum, statim cum illis magis declaranda.

121 **P**Recipuis auctor assignans duo genera Messalianorum, fuit S. S. Epiphanius hæref. 80. ex quo alij sumptimur præcipue Recentiores, vt Baronius, & Gualterius citandi.

122 Nec contradictio D. Augustini de hæref. n. 57 quidquam vrget. Nam ibi, cum atrene legerim, nõ inuenio ab eo negari, quod alij distinguunt, & asserunt, sed tamen adduci secundum genus.

123 Ad expiendũ primũ Messalianoru genus, nihil oportuniũ occurrit, quã si vnam verbis Baronij anno 361. n. 35. Sed hic primum, inquit, altius est repetenda ex Epiphano Messalianorum origo. Secta illa erat non ex Christianis, vel Iudeis Samaritis comparata, dicta

I Euphe-

- Euphemitarum, sed ex Gentilibus, qui cum plures Deos assererent, non nisi tamen unum adorarent, quem dicerent Omnipotentem, hique solerent in publicis à se edificatis oratorijs, conuenire precum causa. Os quoque se ipsos nominasse Martyrianus, quod cum Gentiles à Prouinciarum praesidibus persecutionem sint passi, & complures eorum occisi à Lupicino pretore, idem Epiphanius tradit: sed & Satianianus se appellasse, propter cultum, quem exhibebant satanae, ne ab eo laederentur; idem affirmat. Hæc Baronius, & vix superest quiddam dicendum de his Messalianis primi generis, qui à precibus sit dicti sunt, teste eodem Baronio, sicut & alij statim explicandi.
- 227 De Messalianis secundi generis, ex quibus præcipue constat secta communiter Messalianorum, dicta, assert idem Baronius numero 34. diuersa cum dicto Epiphanio citato, & Theodoro hæretic. fabul. lib. 4. capite 3. quorum aliqua proprijs ipsius Baronij verbis accipe. Penetrat inquit, eiusdem quoque serpentis virus monachos, qui erant in Mesopotamia, dum per Pseudomonachos quosdam, quorum nomina refert Theodoretus. Daodem, Sabbani, Adelpium, Siconem, Hermiam, & alios quosdam, inter eos hæretici spargitur Messalianorum, qui iidem Euchitæ sunt dicti, latine autem Precatores sunt nominati, quos, & se spirituales dicere solitos, idem Theodoretus affirmat. A temporibus namque Constantij hanc hæresim coaluisse in Mesopotamia auctor est Epiphanius, cui maiorem fidem præstandam putamus, prope hic viuenti, & aduersus eam scribenti, quæ Theodoro affirmati temporibus Valentinian, atque Valentis Imperatoris prodijisse. Hæc ille: quibus, iam de hæc secta Messalianorum circumstantia personarum, loci, ac temporis innotebit; sed de erroribus eorum in particulari consequenter dicendum.
- 231 Primo. Errarunt Messaliani, quod tenerent solam orationem sufficere ad salutem animæ, nec vilo tempore ab oratione esse desistendum adeoque tigorose id exequabantur, vt teste Augustino, de hæres. num. 77. credi non possit quantum temporis orando consumeret, perperam intelligentes illud Christi Domini, Oportet semper orare, & non deficere, Luc. 18. Præter solum Augustinum, assertunt Alphonsus à Castro verbo Oratio, hæres. 1. Prateolus verb. Euchitæ, & Baronius anno 361. num. 55.
- 232 Vbi sic addit: Iidem quoque, inquit, ad preces coibant permixti mulieribus, quod à sanctis Christianorum intuscatu penitus abhorrebat.
- 233 Secundo. Messaliani ieiunia instituta, & iniuncta ab Ecclesia despiciabant, seu potius ignorabant: & cum semper intenti essent orationibus, vt dictum, fame aduolente edebant, etiam dum orarent, quauis hora diurna, imo, & nocturna, ex D. Epiphanio hæres. 80. assert. Gualterius cap. 21. quarti seculi num. 10.
- 234 Tercio. Cum D. Hieronymo Dial. aduersus Pelagium in præfat. docet Baronius anno ci-

rato num. 38. errasse Messalianos in eo, quod tenuerint posse hominem ad perfectionem, atque ad similitudinem, & æqualitatem Dei humana virtute, & scientia peruenire, ita vt assererent se ne cogitatione quidem, & ignorantia, cum ad consummationis culmen, ascenderit, posse peccare.

- 235 Quarto. Eo superbie, & arrogantie elati sunt iugiter orando, vt affirmarent capaces se esse corporeis oculis videndi sanctissimam Trinitatem. Hinc visionibus, & reuelationibus à demone immixtis, quibus maximo pete delectabantur, iactabant se fieri iura perfectos, vt induerent naturam Angelis, immo, & Christi Domini; cum se esse Prophetas, reliquos autem homines prorsus esse indignos Christiano nomine. Ita Baronius num. 36.
- 236 Quinto. Hæreticum dogma fuit Messalianorum, Sacramenta Ecclesie non prodesse, nec obesse; maxime id affirmarunt de augustissimo, & fructuosissimo Eucharistie Sacramento, sed oratione tantum peccata laxari, demonemque fugari habitantem in quouis homine, atque in Apostolis etiam ipsum habuisse. Ita Theodoretus hæretic. fabul. lib. 4. Sanctus Damascenus hæres. 80. Alphonsus à Castro verbo Eucharistia hæres. 8. ac verbo baptismus hæres. 4. Prateolus verb. Messaliani, & Baronius dicto num. 36.
- 237 Sexto, iuxta prædictum dogma hæreticum matrimonia tamquam inutilia dissolvere Messaliani consueuerunt. Cum Sanderò hæres. 85. tradit Gualterius capite 21. seculi 4. numero 7.
- 238 Septimo, Circa baptismi sacramentum, peculiariter, illi errarunt: nepe ipsi se habere instar novaculæ, quæ pilos contrahit, & tamē iidem ex radicibus iterum pullulant. Ita post baptismum manere peccatum originale; bñius tamen radicem euelli perpetua tantum oratione. Per hancque posse hominem effici impassibilem, & participem diuini Spiritus. Ita cum citato Theodoro Baronius vbi supra.
- 240 Octauo, Telle D. Damasceno, tenuerunt Messaliani licitum sibi esse perjurium, cum ex communi doctrina sancti Thom. 23. quart. 49. art. 8. & aliorum, iurandum directè ad homines referant, vorum autem ad Deum. Vide Gualterium num. 8.
- 241 Nono, Secundum D. Epiphanium hæres. 8. & Alphonsum à Castro verb. labor hæres. 1. affirmabant iidem, illicitum esse Monachis, non secundum D. Damascenum ibidem, omnibus Christianis, opus vlium manuale etiam profici.
- 242 Stentanda vita facere. Hic error damnatus fuit in quarto Concilio Carthaginensi, cui interfuit, & subscripsit sanctus Augustinus Concilio 53. Ita Gualterius dicto capite 21. numero 2.
- 243 Decimo, Antiquum errorem iam supra, à nobis expressum innouarunt Messaliani, asserentes, duas vnumque hominem possidere animas, & earum alteram esse supercelestem. Afirmat Baronius eodem numero 36.
- 244 Vndecimo. De Messalianis, S. August. lib.

- de hæresi, num. 57. sic loquitur. Nonnulli dicunt eos de purgatione animæ, nescio quam phantasticam, & ridiculam fabulam narrare: per eam, scilicet cum percussis suis videri exire de ore hominis, quando purgatur, & in eum visibili similiter specie ignem, qui non comburat intrare). Hæc Augustinus, & refert
- 345 Baronius anno 361. num. 38. Vbi addit ex Theodoret citato, tali dæmonis illusionem fuisse illos deceptos, vt futurorum reuelationes se habere gloriarentur.
- 346 Duodecimo, prædictum ignem abque combustionem intrantem in pedus hominis ipsi Messaliani interpretari videntur esse Spiritum sanctum, quia hunc, vt testatur D. Damascenus hæres. 80. & Sanderus hæres. 85. ad se ipsos sensibilibus accedere affirmarunt, vt in eisdem causaret varios effectus: atque hinc Enthusiastæ tunc appellati, ita Gualt. num. 9.
- 347 Decimotertio, Effectus prædictos Theodoretus, apud Baronium dicto anno 361. numer. 36. sic exprimit. Multa quoque alia, inquit, faciunt quæ eorum phrænesim arguunt, nam repente saltant, & super dæmones se saltasse iactant, & digitis sagittantium speciem præferunt, se in dæmonem iaculari affirmantes, & quædam alia faciunt simili furore plena, & ideo, Enthusiastarum, hoc est Ecinnorum furore correptorum nomen sortiti sunt. Hæc ille,
- 348 Decimoquarto, Tandem circa hos Messalianos legendus Baronius, tom. 4. Annal. Ecclesiast. anno 383. num. 35. & sequitur, ex Theodoret hæres. fabul. lib. 4. cap. 10. Vbi narrat qualiter peculiari industria præstantissimi viri Flauiani Antiochiz Episcopi decepto Adelphio admodum senæ, vno, ex principibus sectæ Messalianorum, errores istorum, quos
- 349 callidissimi occultabant detecti fuerint. Vnde agit idem Baronius, num. 39. de condemnatione dictorum errorum per Synodum, Synodicosi actam.
- 350 De secta Seleucianorum, seu Herminianorum sermo nobis nunc habendus. Istorum duces, sicut & præcedentium Messalianorum fuisse Seleuchum, & Hermam, seu Hermiam ex Galaria oriundos, testantur Prateolus, verbo Seleuciani, ac verbo Hermas, & Gualterius cap. 33. quarti seculi, ex Nicephoro Ecclesiæ histor. lib. 11. cap. 14. quibuscum, ac eum alijs Scripioribus, præcipue cum S. Philastrio, & Augustino huius sectæ errores, siue ipsius, siue renouatos ex antiquis, breui recensebimus.
- 351 Primo, Proprius, & præcipuus error Seleucianorum, seu Herminianorum fuit, quod tenerent conferendum esse baptismum, non aqua, sed igne, adductis verbis illa male intellectis, sancti Ioannis Baptiste, Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne, Matth. 3. Nam, hoc loco nomine ignis significatur idem Spiritus sanctus, cum particula, & in, in textu non sit copulatiua, sed explicatiua, vt per
- 352 doctæ notant ibi Ioannes Maldonatus. Et addidisse apostolicam explicationem istam, vt innotesceret loqui S. Ioannem, non de quali-

- cunque Spiritus sancti communicatio, sed de illa adeo celebri, quæ die Pentecostes specie ignis fuit facta. De hoc errore agunt Sanctus Philastrius, in Catalog. hæres. S. Augustinus de hæres. num. 59. & Prateolus loco citato.
- 353 Secundo, Auctores, & sequaces huius sectæ asseriebant animam non esse à Deo, ex nihilo creatam, sed ex igne, & spiritu ab Angelis existimabant produci. Ita cum D. Augustino relato Gualterius c. 33. num. 3.
- 354 Tertio, Errorem antiquum Anthropomorphitarum, de quibus à nobis dictum supra, innouarunt Seleuciani, dum ausi sunt asserere Deum esse corporeum, cum S. Philastrio citato adducit Gualterius, ibidem n. 1.
- 355 Quarto, Similiter innouatus est ab eis pristinus error, circa materiam Elementorum, ex qua mundus coagmentatus est, quod nequaquam Deus eam condiderit, sed increata, & coeterna ipsi Deo existat. Ita sanctus Augustinus de hæres. num. 19. Alphonsus à Castro verbo mundus, hæres. 1. Prateolus verbo Herætes.
- 356 Quinto, Teste D. Augustino, vbi supra, vt refert Gualterius dicto c. 33. quarti seculi n. 8. non admiserunt Seleuciani Paradisum visibilem, intelligentes sine dubio de celesti, in quo animæ beatæ, vna cum sanctissima vmanitate Filij Dei resident.
- 357 Sexto, Ab antiquis Hæresarchis desumpserunt illi hunc errorem, iam alibi à nobis adductum, quod non sit admittenda alia resurrectione futuræ, quàm quædiana filiorum, generatio. Sic asserunt sanctus Philastrius, sanctus Augustinus, & Prateolus locis citatis.
- 358 Septimo, Secundum prædictos tres errores, Gualterius ibidem, num. 6. sic loquitur de Seleucianis: Volebant, inquit, fateri Saluatorem in sua humanitate ad Patris dexteram sedere, sed illum ea se spoliasse, eamque cum sole collocasse pugnabant. Ad somnium perperam aptantes illa Psalmistæ verba psal. 18. In soloposuit tabernaculum suum. Hactenus ille.
- 359 Octauo, Tandem eisdem S. Philastrio, & Prateolo testibus, Seleuciani, siue Herminiani inficiabantur spiritum hominis factum esse à Deo per Filium, sed profectum à terra descendebant.
- 360 Verum, quid ultimo loco de Proclianitarum, seu Prodanitarum secta? Hanc fuisse ramum præcedentis sectæ Seleucianæ affirmant, sanctus Augustinus, de hæres. num. 60. Alphonsus à Castro verbo Christus hæres. 1. & Prateolus verb. Proclianitæ, qui prædictis octo erroribus adinxeunt istum antiquum, nempe Christum Dominum in carne non venisse. Ita præter citatos tres Auctores Gualterius cap. 35. seculi quarti.

Quid de Luciferianis, Collyridianis, Hypristariis, Pannemianis, & Rhetorianis quoad originem, & statum uniuersumque statum scilicet.

REGVLA CCXXXIX.

161 **L**uciferianorum secta à Lucifero Calaritano Episcopo, solum quoad denominationem progenita, & postea à sequace corum Hilario, addito errore Anabaptismi ampliata. Origo verè sectæ Collytiano sumpta à quibusdam mulieribus in Arabia, ritu idolatriæ sanctissimam Virginem vti 163 Deum adorantibus. Nullus item specialis progenitor sectæ Hypristiariorum assignatur, sed iam è Indalimo, & paganismò conuulsa, à 164 doctotibus profertur. At sectæ Paquinianorum à Patrianis iam supra expositis parum differentium, quidam nomine Paquinus crexit. 165 sicutur à Denique Rhetoriani ortum habuisse dicuntur à Rhetore quadam doctore omnes hæreticos cuiusvis sectæ tuto ambulare, & à veritate minime recedere.

166 **P**ortus certum habetur, Luciferum Calaritanum Episcopum, & Luciferianos, nomenclatura hac ab eo sumpta, fuisse Schismaticos, & excitatum Schisma ob dissensionem inter ipsum Luciferum, & Eusebiū Vercellarem Episcopum, diuisa Ecclesia Antiochia, & in duas factiones octoginta quinque annos cum maximo scandalo perdurasse, 167 Auctore Theodoro lib. 3. cap. 5. inuenies, ex mente omnium scriptorum egregie id testantur à Baronio anno 362. à numer. 214. discutiente ibi causam, seu occasionem talium inter illos dissensionum, quæ non est explorata, nec à nobis hic discutienda, cum sit omnino extra nostrum institutum.

168 Dein vti magis certum traditur, diuina Luciferum nequaquam fuisse hæreticum, nec tantillum quidem à fide Catholica vnquam discrepasse, multis Patrum testimonijs Baronius ibidem id ostendere conatur: tum negative, ex Sancto Epiphano, & Sancto Chrysostomo, qui cum ex professo Catalogum hæreticorum contexerint, inter eos Luciferum non reponunt; tum positive, ex D. Ambrosio orat. in funere fratris, ex D. Augustino de agone Christian. cap. 30. t. 3. & ex D. Hieronymo aduersus Luciferian. vbi virtutem ipsius Luciferi valde commendat, vocans eum beatum, & à calumnijs aliorum defendit, etiam aliquantulum ipsum accusat: sed verba S. Doctoris non granabor hic referre.

170 Ventum est, inquit, ad asperissimum locum in quo aduersus voluntatem, & proposum mentem cogit de beato Lucifero secus quicquam, quam & illius meritum, & mea humanitas poscit, existimare. Sed quid faciam? veritas os refertat, & inuictam linguam consensu peccatus impellit. In tali articulo Ecclesiæ in tanta rabie luporū segregatis paucis ouibus, reliquā

gregem deseruit bonus quidē ipse Pastor, sed multam prædam bestijs relinquens. Prætereò 171 illa, quæ quidā ex maledictis quasi satis firma defendunt: Hoc illum amore gloriæ, & nominis in posteros transmittendi fecisse, nec non & pro similitudine, quam aduersus Ecclesiā propter Antiochenam dissensionē susceperat. Nihil istorū de tali viro credo. Hæc Hieronymus.

172 Qui sine dubio similitudo de Lucifero credidisset, hic hæresis infectus manifestet; & est dispar ratio de Schismate, quia hoc tunc, ex bono zelo, & amore defendendi Ecclesiā Catholicā à peste hærescon provenire videbatur; iudicante Episcopos lapsos in Arianismum non esse recipiendos cum dignitate, à qua depositi fuerunt, propter ipsum: quod similiter alij multi iudicabant, Eusebio (supradicto), & alijs aliter sentientibus: atque hæc præcipua causa prædictarum dissensionum inter illos, teste Baronio citato.

173 Dixi cum limitatione, vti magis certū, quia de opposito aliquis forte dubitabit, cū Theodoretus lib. 3. cap. 5. vti est apud Baronium, vbi supra, expressè affectat Luciferum post reditū, (scilicet ad Sardiniam partes) novam quandam excogitasse doctrinam, quam sectati sint, qui ab eo non sunt consecuti: atque S. Ambrosius pro eo adducit, non ita clarè in fauorem ipsius loqui videtur. Nam & si inquit, fidem erga Deum teneant (sermo est ibi simul de Lucifero, & Luciferianis) tamen erga Dei Ecclesiā non teneant, cuius patiebantur velut quosdam artus diuidi, & membra lacerari. Et tamen cum propter Ecclesiā Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesiā sit, non videtur ex his exhiberi Christo fides, à quibus euocatur eius passio, corpusque distrahitur. Hæc ille, relatā à Baronio ibidem.

175 Circa Luciferianos verò est aliquis cōtrouersia, fuerint hæretici, nec ne; non desunt testes Gualterio cap. 22. seculi quarti, qui eos ab omni hæresi immunes faciunt, & videtur ipsis facere argumentum illud negarium, quod scilicet S. Epiphanius, & S. Philastrius non reponunt Luciferianos in Catalogo hæreticorum, quem exactè contexerant. Item D. Augustinus de agone Christi cap. 30. eos simul cū Lucifero proliis liberos facit ab errore iterā di baptismum, vt refert Baronius dicto anno 362. n. 213. Nihilominus communiter receptum est, Luciferianos fuisse hæreticos, & accepto nomine à Lucifero instituisse sectam, Luciferianam, ex varijs erroribus, vt cum auctoribus citandis affect Gualterius, vbi supra.

177 Primo, Errarunt Luciferiani circa animam rationalem, defendentes eam transfiguratione genitam à carne, & substantia carnis deriuatam. Ita Sanctus Augustinus de hæresi num. 81. Alphonfus à Calisto verb. animæ, hæres. 5. & Gualterius dicro capite 22. quarti seculi num. 1. Vbi benè notat, prædictam erroneam doctrinā ad Epicureismum inclinare, eoque tendere, vt hominis animā mortalem faciat, non secus atque animam porci, alteriusue animantis.

79 Secundo. Cum magna pertinacia tenuerūt Luciferiani non esse recipiendos cum honore episcopali in Ecclesiam eos Episcopos, qui rati in Arianismum, vel aliam heresim lapsi fuissent, debitam pro tali peccato satisfactionem expleuerant; manseruntque in ea pertinacia, etiam postquam Concilium Nicenum decreuerat oppositum, ac praestiterat, ut restaret S. Hieronymus contra Luciferianos post medium, Sander. her. 68. & cum eis Gualterius ibidem num. 2. dicto autem Concilio teste Baronio relato se summus Lucifer, alioquin hereticus fuisset.

81 Tercio. Propter receptos dicto modo Episcopos lapsos, Luciferiani, nullam aliam nisi suorum Commilitonum Ecclesiam admittebant, Veterem Ecclesiam factam esse meretricem ore blasphemio affirmantes. Ita S. Hieronymus, Sanderus citati. Gualterius verò more suo bene his confert Luciferianos cum Calvinistis dicens. Qui vel minimum salis cum Calvini discipulis comederit, frequenter obseruabit nihil eorum linguæ esse suauis, quam ut Ecclesiam Romanam vocitent

83 meretricem. Prædictum denique errorem exemplificat Baronius anno 361. num. 223. in quodam Luciferiano vocato Helladio, sequentibus verbis.

84 Ceterum, inquit, adeo pertinaci animo sententiæ de nō recipiendis cum dignitate lapsis Episcopis insisteret, ut (quod restatur de his S. Hieronymus) inter eos Helladius quidam in Ecclesiam eō contumeliaz, & blasphemiaz prolapsus sit, ut cum videret tot Episcopos lapsos in heresim, vel in cōmunionem hereticorum relictos, diceret mandum esse Diaboli, & Ecclesiam in Lupanar esse conuersam. in quem idem S. Hieronymus scribens aduersus Luciferianos speiulm orationis intorquet. Haecenus sic ibi Baronius.

85 Qui immediate post num. 224. loquens de quodam Hilario Anabaptista, & ostendens qualiter hic sectam Luciferianorum ampliari per additionem erroris rebaptizandi, hæc adducit; Sed cunctis, inquit, prociacior habitus est Hilarius Ecclesie Romane diaconus, qui non tantum cum Lucifero schismate, sed ob eā causam ab Ecclesia Catholica se segregauit, sed & addidit etiam heresim cum diceret nullatenus baptismum hereticorum recipiendum esse: ad quam adstruendam sententiam Commentarios scripsit. Hunc fuiss. inquit; Lucifero collegam in legatione ad Constantinum Imper. à Liberio Romano Pōrifice, superius dictum est; ipse enim tunc, & verbera expertus & vincula, & carceres, eadē tandem sententia, qua Lucifer ab eodem Imperatore damnatus, atque proscriptus, in

88 exilium missus est. Sed infelix gloria nobilis confessionis elatus speruens eos, qui ceciderant, non solum vnā cum Lucifero schismate, se ab Ecclesia separauit, sed plusquam ille presumens heresim ad schisma superaddidit, quem, & Sanctus Hieronymus aduersus Luciferianos ob rebaptizationem Deuotionem Orbis appellat, qui quidem nec ex Schism.

maticis ipsis aliquem habere potuit. Sectatorem, adeo ut cum homine interierit pariter & secta. Hæc ille: & quod ait de interitione, scilicet, intelligitur quoad errorem rebaptizationis, & non quoad alios Luciferianorum.

89 De Collyridianis sequitur agendum. Circa huius sectæ denominationem, & originem ex S. Epiphanio heres. 78. & 79. Sander heres. 92. & ex Prateolo verbo Collyridiani docent Baronius anno 377. numer. 30. & Gualterius cap. 3. seculi quarti, hoc nomen eis inditum à voce græca Κολύρις. seu Κολύριον per quem placenta, vel torta significatur, quippe mulieres quadam ex Thraciæ partibus oriundæ Idolatriam in Arabia exercere cœperūt, certo anni die sacrificantes, & per cultum supernum soli Deo tribuendum, placenta Sander

90 & illarum Deiparæ Virgini offerentes. Quod factum hereticum teste eodem S. Epiphanio ad partes Thætiæ superioris fuit propagatum circa annum Domini 399.

91 In prædicto autem facto bene distinguit, & refutat duos errores contra fidem idemmet Epiphanius, ut notat ibidem Baronius. Alterum, quod mulieres sacrificarent: & cū, addit, inhabiles prorsus sint, munus sacrum, propriū

92 virorum sibi assumerent. Alterum, quod sacrificio, & honore latræ Deo soli debite puram creaturam, nempe Beatissimam Virginem Mariam, tanquam Deum venerarent.

93 tur. Atque vterque error non solum inter feminas emisit, sed ad quosvis etiam masculos de torta illa taliter oblata participantes, aut eiusmodi adui Idolatriæ assentes, se extendit, ut cum eodem Epiphanio referte Prateolus vbi supra.

94 Tercio loco occurrit sectæ Hypopritariorū breuissima explicatio, quæ ex solis S. Gregorio Nazianzeno oratione de funere Patris, Sander heres. 86. & Gualterio c. 3. 4. seculi quarti, apud hos tantum quidquam de ea inuenire potui desumenda, qui nullum eius peculiare auctorem assignant, nec nomenclationem ipsius explicant, sed tantum asserunt esse constata ex Iudaismo, & Paganismo, seu ex paucis eius vtriusque erroribus. Primo Hypopritarij Paganorum more ignem adorant. Secundo

96 vestigia Iudeorum secuti Sabbathum, & non diem Dominicum obseruare consueverunt. Tercio, in abstinentia à cibis se potius Iudeos quam Christianos demonstrant: nec de hac secta quidquam aliud dicendum restat.

98 Dein Paterniani (istos Venustianos etiam vocat S. Augustinus de heresi num. 83.) à Paterno quodam, & appellati, & originē sumperunt, ut cum Alphonsio à Castro verbo Caro heres. 1. adducit Prateolus verbo Paterniani. Quidquid ad istorum sectam dicendum spectat, clarè innotescet explicata differentia inter eos, & Paternianos iam seculo præcedenti à nobis adductos. Nam isti vti vidimus, carnem prorsus damnabant, non à Deo, sed à Demone factam affirmantes. Paterniani verò non nisi de inferioribus corporis nostri partibus id asseruerunt, hinc sumentes occasionem quouis turpitudinis genere se

- 300 coinquinandi. Vide Prateolum citatum, cum dicto Castro offendente ex sacra Scriptura, corpus hominis quoad omnes eius partes à Deo, & non à Diabolo esse factum.
- 301 Sed & denique Rethoriarum progenitor fuit pèlissimus homo nomine Rethorius, qui præ ceteris longius à ratione, & à veritate fidei Catholice aberrat, affirmans omnes hæreticos cuiuscunque sint sectæ, via recta, incedere, & à veritate nequaquam discrepare in hisque docent. Ita S. Philastrius in Catal. hæretic. Sanctus Augustinus de hæret. num. 72. Alphonfus à Castro verbo hæreticus hæres. 1. Sanderus hæres. 75. & Gualterius
- 302 cap. 28. seculi quarti. Qui post relatu prædictum errore cum illis sanctis Patribus sic de eo ait: Somnium, inquit, vsque adeo obscuro, vt S. Augustinus dum id refert ex Sancto Philastrio, videatur sibi persuadere non posse illud vnquam hominibus in mentem, quasi credendum venisse. Hæc ille: quibus præfenti regula finis imponitur.

*Qualiter Secta Apollinaris ortus, & ex-
inso contingit? Qualiter abje Priscillian-
istarum, & Discalceatorum?*

REGVLA CCXL.

- 303 **C**irca annum Domini 373. in Laodicea Syriæ duo exiterunt famosi Apollinæ, Pater, & Filius, ambo, Græcis disciplinis eruditi: vterque prius de fide Catholica bene sensit, eamque defendit, maxime Pater conscripseris libris contra Porphyrium Christianorum hostem. Postea ad hæresim inclinante præcipue filius, & sectam Apollinaristarum instituit, ad cuius institutionem, & augmentum, Vitalium quendam Antiochenû sibi associavit. Dein ad idem accessit Timotheus ejus discipulus, ex quo Timotheani orti
- 304 cum secta distincta. Priscillianistarum item nomen, & originem sumpserunt à Prisciliano Gnostico, qui in diuersis contra fidem erra-
- 305 uit. Tandem Discalceati sic dicti, quod ex errore perpetuo nudis pedibus incedendum esse sentiant.
- 307 **D**e vtroque Apollinare copiose agunt antiqui Scriptores, vt S. Gregorius Nazianzenus aduersus Apol. epistola 1. ad Cledoniu, sacrohist. tripartit. lib. 5. cap. 44. Nicephorus Eccles. histor. lib. 11. cap. 12. & Vincentius Lirinensis lib. de Cathol. fidei antiquitate, & veritate aduersus hæreses, ex quibus multa adducit Baronius tom. 4. Annaliû Ecclesiast. diuersis annis, & numeris. Quod
- 308 attingimus in Regula de eorum in Græcis disciplinis magna eruditione, exprimit Socrates asserens quod cum pater esset genere Alexandrinus, veniens Laodicea, duxerit ibi uxorem, filiumque genuerit Apollinarem, qui ad statum Ecclesiasticum applicuit animum, sicut etiam applicauerat pater: hæc enim præ-

- byteri dignitate functus est, ille vero lecturis officium habuit, vt idem Socrates ait.
- 309 Quod item ambo Apollinæ prius de fide Catholica bene senserint, eamque defenderint, præcipue pater, libris scriptis Ecclesiæ vtilibus tradidit citatus Nicephorus, cuius verba ad id clarius capiendum apud Prateolum verbo Apollinaris relata, nobis tradidit. Apollinæ, inquit, duo fuerunt, Pater, & Filius. Isti permultos, & viles Ecclesiæ libros edidit. Nam Pater sua ætate omnium facile doctissimus, atque eloquentissimus Porphyrii vasa, quæ in Christianos incredibili petulantia debacchabatur, triginta voluminibus respondit. Denique cum Iulianus Cæsar fidei Christianæ defensor, interdixisset Christianis disciplina Græcorum, ne nihil agerent, Hebræorum Historias vsque ad Samuelis Regis tempora heroico carmine conscripsit, in viginti quatuor Tomos iuxta litterarum Græcorum numerum, opus illud, vt scrunt partitus. Hæcenus Nicephorus.
- 311 Sed quænam postea occasio à vera fide recedendi, instituendique nouam errorum Sectam? Eam attingit Socrates loco citato dū affirmat, quod Scholam cuiusdam Epiphanijs Sophistæ Gætulis inira amicitia cum eo ambo frequentarent, ac ipsum valde fouerent. Atque
- 312 quod quamvis Theodorus Episcopus Laodicensis hinc timens eorum lapsum in Paganismum, eis talè Magistru adire prohibuerit, non curaret de hac prohibitione, parupendentes Episcopum, ac pari modo eius successorem in Episcopatu Georgium nomine, idem ipsis prohibentem, qui ad hanc causam ambos communionem priuauit. Quam priuationem Apollinaris filius incurians reputans, fratres eloquij rimoroso Sophistici nouitatem introduxit hæreses, quæ nunc refertur, nomen ab inuentore gerens. Ita ille, &c.
- 313 At Nicephorus vbi supra multo compendiosius, & paulo aliter inculpans etiam Apollinarem Patrem, adducit per sequentiæ verba ab eodem Prateolo relata immediatè post illa à nobis iam posita. Cæterum inquit postea ingenij, ac eloquentiæ fiducia fratres (loquitur nunc de patre) nouum nunc, ac perniciosum dogma in Ecclesiam inducere, voluit, potissimumque Apollinaris filius.
- 314 Qui multis ab Ecclesia abductis sibi concursus egi, sociumque constituendi dogmatis sui Vitalem accepit Antiochenum, ex eorum numero, qui Meletij Ecclesiam frequentabant, presbyterum. Hæcenus ille.
- 315 Sed quonam dogmate, seu quibus erroribus Apollinaris suam sectam instituit? Primo errauit, & cum eo sequaces ipsius, quod propter malam intelligentiam illorum verborum Ioannis 1. Et Verbum caro factum est, affirmauerint corpus esse consubstantiale Verbo, eo quod (vt ipsi aiebant) aliquod Verbi incarnem conuersum esset. Ita S. Epiphanius hæres. 77. & in Anaceph. S. Augustinus de hæresibus num. 55. Alphonfus à Castro, verbo Christus hæres. 2. & Prateolus verbo Apollinaris, & verbo Dimetitiste.

316 Secundo, Ex præcedenti errore consequenter tenebant Apollinaristæ, Verbum Patris non assumpsisse carnem ex Beatissima Virgine Maria afferunt ibidem S. Epiphanius, Sanctus Augustinus, & Prateolus, quibus adiunge Gualterium cap. 29. seculi 4.

317 Tercio, tenebant etiam illi Iesum Christum corpus sine anima assumpsisse, ac in eo Verbum ipsum munere animæ fungi. Quem errorem ipsi, ab Arianiis fumpserunt iuxta id supradicta. Ita Sanctus Epiphanius in Anaceph. Sanctus Augustinus loco citato, & Sander hæref. 86.

318 Quarto. Aliqui Apollinaristæ licet annuerent, quod Christus Dominus assumpsit animam vna cum corpore, negant tamen eam assumpsisse intellectum, negant etiam esse perfectum hominem; similiter Verbum perfectum hominem; Atque hinc illi appellati sunt Dimeritæ, teste Prateolo citando, eo quod Christo Domino duas tantum partes tribuerent, corpus scilicet, & animam; intellectum verò, qui est quasi animæ pars ipsi Christo pernegarent. Tradunt hæc S. Epiphanius, & S. Augustinus locis relatis, & ille hæref. 78. initio, & Prateolus verbo Dimeritæ.

319 Idem fuisse incarnatum. Atque hinc illi appellati sunt Dimeritæ, teste Prateolo citando, eo quod Christo Domino duas tantum partes tribuerent, corpus scilicet, & animam; intellectum verò, qui est quasi animæ pars ipsi Christo pernegarent. Tradunt hæc S. Epiphanius, & S. Augustinus locis relatis, & ille hæref. 78. initio, & Prateolus verbo Dimeritæ.

320 Nonnulli item ex Apollinaristis asseruerunt pertinaciter, quod Christus Dominus corpus suum de Cælo attulerit, & consequenter à Beata Virgine, Dignitas Matris Dei per eos ablata fuit. Ita idem S. Epiphanius hæref. 77. & Gualterius cap. 31. seculi quarti.

321 Sexto. Secundum eodem Epiphanius, & Gualterium, Apollinaris in senecta ætate prolapsus fuit in Milleuariorum Hæresim iam supra à nobis explicatam. Circa Apollinaris errores, & circa condemnationem eius, legendus præcipue Cardinalis Baronius anno 372. num. 1. & seq. ubi omnia perdoctè, & exactè profequitur, nequicquam huc spectans intra hæc relinquo.

322 Ceterum, neque ego relinquam id quod ipse adducit de Vitale Antiocheno socio Apollinaris in institutio, & propagatione ipsius sectæ, qualiter ad tempus suam hæresim occultauerit, & coram S. Damaso Papa seu Catholicum finxerit, cum tamen intrinsecus esset lupus rapax: ad quod capiendum facilius, & completius conducent verba ab eodem Baronio anno 373. num. 4. relata ex Elia Creten. apud Sanctum Gregorium Nazianzenum epist. 2. ad Clodion.

323 Audiamus, inquit, ab Elia Cretenfi totam hanc de Vitali Romæ causam actam, cum cæ his verbis enarrat. Hic igitur Vitalis comes apud Beatissimum Damasum tanquam Apollinaris sectator accusatus fuisse, poscente illo sanctissimo Episcopo, ut fidem suam exponeret, eam scriptis mandata edidit. Et quia prima fronte, recta, & sana visa est idcirco, & Damasus, & item Diuius hic Magister, nempe Gregorius Theologus, eam admirabantur, quod abditam, & occultam fraudem nullo modo deprehendissent, nec venenatam malignitatem sub verbis latentè animaduert-

324 tissent. Etenim in suo de fide libello di-

ne Scripturæ verba sine vlla d: prauatione collocabat, nihil prorsus inmutans, nec orationis seriem adulterans. At verò pietatis sensum apud eos, qui sincero erga ipsum animo erant, peruertere minime deincebat, effingens videlicet, & inuertens, atque ad hæresis suæ sententiam oborto collo trahens. Quid igitur? statim ut dolum senserunt, fraudulenter, ac vultum hominem, ut crebatur ab Ecclesia profertur: quo nomine cum ab ijs, qui mutationis eorum causam minime cogniram habebant, in crimen vocarentur, id circo vix Sanctus adductus est, ut pro Damaso Romæ Episcopo, & pro seipso causam dicerent. Hæc ille.

326 Prodiit item ab Apollinare quasi ramus quidam, sed a Timotheo nativus, quorum dux fuit Timotheus eius discipulus, qui supposito illo imperfectæ Christi Domini incarnationis fundamento, consequenter in hoc errauit, affirmavit scilicet imperfectam etiā esse generis humani reparationem, extendentem se ad corpus tantum, & nullo modo ad animam: Hancque propterea expertem curationis manere in terra, peccato ignominiosè oppressam, corpus verò in Cælo, honore, & gloria exornatum, eo quod illud solum à verbo fuerit assumptum. Ita cum Nicephoro lib. 12. cap. 4. Prateolus verbo Timotheus Apollinaris discipulus, & Gualterius cap. 31. seculi quarti.

328 De hoc Timotheo per Sanctum Damasum Papam condemnato in Cœcilio Romæ coacto simul cum prædictis Apollinare, & Vitali, sic loquitur Baronius anno 373. numer. 7. Qui igitur, inquit, damnauit Vitalem Apollinarem, eius auctori, & primario hæresis inuictori Damasus nequaquam peperit, sed & in hoc Cœcilio Timotheum alium eius discipulum pariter condemnauit, testatur id quod quidem ex eiusdem Damasi litteris Theodo-

329 retus lib. 5. cap. 10. cum ait: Damasus item, vir omni genere laudis florentissimus, simul ut hanc sectam exortam accepit, non Apollinarem solum, verum etiam Timotheum, eius discipulum abdicauit. Quam rem Episcopus etiam Ecclesias Orientales gubernantibus significauit per litteras. Hactenus Baronius, qui ibi dictas litteras proponit.

331 Sed quid de secta Priscillianistæ, tamen etiam quoad institutionem, quam quoad denominationem immediatus eius auctor Priscillianus quidam Hispanus Abilis Episcopus, teste Prateolo citando, commisit assignetur: Prima tamen ipsius origo, desumitur ex Marco illo hæretico Metapoliensi nato, qui ex Aegypto nauigauit primo in Gallias, deinde in Hispanias, & vtrique erroribus Gnosticismi, & Manichæorum, quamplures vtriusque sexus, peruepisse dictum Priscillianum infectum, ut cum S. Hieronymo in Isid. cap. 44. & Seuerio histor. lib. 1. docet copiosè Baronius anno 381. num. 98. & seqq.

332 Verò errores huius sectæ bruiiter assignamus, desumptos quidem non solum ex dictis Gnosticismi, & Manichæis, sed ex Ariani etiam Marcio-

- Marcionistis, Simonianis, imo ex omniū hereticorum sententia, ut enim Leone Papa in epistola ad Alerienſem Episcopum, & Sancto Augustino in libro de heresibus num. 70, tradit Prateolus verbo Priscillianus, &c.
- 333 Primo, secuti Gnosticos, & Manichæos poluerunt Priscillianistæ duos Deos, vnum bonum, à quo nihil harum rerum creatur fuerit: alterum malum nempe Diabolum, qui omnes huius Mundi creaturas produxit. Ita præter Prateolum relatum, Gualterius cap. 34. & seculi quarti, &c.
- 334 Secundo. Cum Origenistis assererebant Priscillianistæ animas peccasse, antequam in corpora infunderentur, atque in penam peccati vnamquamque in corpus aliquod tanquam in carcerem fuisse inclusam, cum D. Augustino ubi supra, Alphōso à Castro verbo Anima, heres. 9. adducit Sanderus heres. 84. ac 103. & Gualterius loco citato num. 12.
- 335 Tercio. Cum Noctis, & Sabellianis, tres Sacerdissimæ Trinitatis personas Priscillianistæ permiscebāt: & licet diuersas appellarent nominibus, eundem tamen esse Patrem, quæ 336 Filium, & Spiritum sanctum. Hinc erroneè deducebant Patrem fuisse passum, sicut & Filium, Ita Sanctus Augustinus, Prateolus, Sanderus citati, & Gualterius cap. 34. seculi quarti num. 2.
- 337 Quarto. Cum Arianis Priscillianus, & sequeles eius tenebant à Deo procedere virtutes quasdam essentia diuina posteriores, atque hinc asseruerunt Filium esse Patre posterioriorem, Vnicum vocantes, quod solus ex Virgine natus, ut ibidem tradunt Sanderus, & Gualterius num. 3.
- 338 Quinto. Cum Manichæis animam hominis esse eiusdem naturæ, ac substantiæ, cuius est Deus, corpus vero suapte naturæ esse malum atque à malo Principe, seu à Diabolo procreatum, aucti sunt affirmare Priscillianistæ.
- 339 Inde etiam inferentes corpora minime resurrectura, sequendo in hoc Simonianos, & Cerdonistas, Ita ibidem D. Augustinus, & ex parte Alphōsus à Castro verbo caro, heres. 1. & Gualterius loco citato num. 7. & 11.
- 340 Sexto. Cum Hæreticis Abstinētib, de quibus à nobis supra dictum, sentiebant Priscillianistæ ab usu carnis, vti ex se malo, esse prorsus abstinendum, vti peccatum cuitetur, adducunt Alphōsus à Castro verbo Cibus heres. 1. & Gualterius ubi supra num. 8.
- 341 Septimo. Valde abhorrebāt Priscillianistæ à contractione matrimonij, & à generatione, & natiuitate prolis interueniente ab ipso, atque ad impediendam talem generationem matrimoniacum contractū, separando viros ab vxoribus, facite dissoluebant. Hinc affirmabant Filios promissionis, et si ex feminis nascerentur, tamen de Spiritu sancto esse conceptos, hosque solos ad hereditatem Dei pertinere, & nullo modo ex carnali semine ortos. Ita S. Augustinus verbo Priscillianus Episcopus, & Gualterius num. 9 & 10.
- 342 Octano. Cum Bardesaniſtis defendebant Priscillianistæ, homines esse fatuabiles, stellis alii
- gatos, referunt Sanderus citatus, & Prateolus ibidem, qui in contrarium definitionem adducit Cōcilij Bracharenſis cap. 9. approbati per Sanctum Leonem Papam in epistola 71. 344 & est huiusmodi. Si quis, inquit, animas, & corpora humana fatali signo credit attingi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. J. Hæc ibi, & similia cap. 10.
- 345 Nono. Cum Montanistis testati sunt Priscillianus, & eius affectus, Prophetas demoniacos fuisse, & ea, quæ prophæbant nequaquam intellexisse. Tradunt Prateolus dicto verbo Priscillianus, & Gualterius cap. 34. seculi 4. num. 15.
- 346 Decimo. Circa Scripturam sacram errabāt Priscillianistæ, quod omnia eius loca suis erroribus contraria allegatarent. Pro scripturis item canonicis, habebant quosdam libros corruptionibus fæctentes. Ita sanctus Augustinus ibidem, Sacerdos citatus, & Gualterius dicto cap. 34. num. 16. & 17.
- 347 Vndecimo tandem, Priscillianistæ ad sordes, & contaminationes suas occultandas, hoc inter sua dogmata, valde commedatum habere consueverunt, nimirum *iura, priuata, secretum perdere noli*, præter D. Augustinum relatum asserunt Alphōsus à Castro verbo Iuramentum, heres. 1. & Gualterius num. 18.
- 348 Superest de secta Discalceatorum vnum verbum dicere, cui nullus peculiaris institutor assignatur à D. August. lib. de heres. num. 68. Sanderus heres. 74. Prateolo verbo discalceati, & ab alijs auctoribus, qui de eo agunt, sed solum asserunt errorem Discalceatorum in hoc consistere, quod crederent esse omnino 349 illicitum vti calceamentis, sicut ex parte credunt Turcæ, & Saraceni, qui magnam nefas ducunt ingredi Mesquitas suas certis horis quotidie ad Mahometum adorandum, nisi 350 nudis, & lotis pedibus. Quod si aliquando Deus dixit Moisi Exod. 3. Solue calceamentum pedum tuorum, &c. & Esaias iussus fuit spatio trium annorum absque calceamentis ambulare; Apostolus quoque inuinxit Christus Dominus Matth. 10. cum eos ad prædicandum. Euangelium misit, ne calceamenta deferrent: nequaquam inde prohiberi omnibus corū vsū, imo potius, præter illos, reliquis concessum, pluribus bonè Prateolus citatus ostendit. Atque hæc de hac, & de alijs sectis huius regulæ.

Quid de sectis Heluidianorum, Iouinianistarum, & Agapatarum? quid de alijs anonymis?

REGULA CCXLI.

- 351 **P** Rodijt circā annum Domini 382. Heluidius homo nequissimus institutor sectæ Heluidianorum, qui etiam appellati sūt Antimariani, seu Antidicomarianistæ, eo quod blasphemio ore Beatissimæ Virginis Deiparæ bellum horrendum inferrent. Hoc idem ferre eodem tempore sunt acerrimè proſequenti Iouinianistæ, duce Iouiniano, qui Romæ Monachus

sachati reiecto, quem prius amplexus fuerat additis alijs erroribus, sectam distinctam ab illa Heluidij progenit. Sed & item Agapetarius progenitrix, extitit semina quadam Hispana nomine Agape, cooperante ad hoc viro eius Elpidio. Claudendum tandem quartum seculum, aliquibus sectis Anonymis explicandis,

355 **Q**uoad Heluidium, aut secundum alios sine adspiratione Eluidium, à quo secta Eluidianorum originem duxit, ex Gennadio notat Prateolus, verb. Eluidius, quod hic fuerit discipulus Auxentij hęresiarchę Mediolanensis Episcopi, & cognus D. Hieronymi; idque secundum sine dubio ex peculiari providentia Dei, vt ab hoc tanto Ecclesię Doctore talis ipsius hostis expugnaretur, de qua expugnatione opportunus à nobis dicitur post explicatos contra Fidem Catholicam errores, qui licet pauci, grauissimi tamen sunt.

356 **Primò.** Errantur Eluidius, & eius sequaces, quod negarent Sanctissimam Virginem. Mariam esse Dei Genitricem, vnam tantum naturam, sicut & vnam personam in Christo Domino cum Adamęis hęreticis admittentes. Ita cum Hosio, & Lindano, Gabriel Prateolus citandus statim.

357 **Secundo.** Heluidiani perpetuā infestantes virginitatē purissimę Dei genitricis Marię, hęc polt Christum Dominum, alios ex Ioseph peperisse filios ausi sunt affirmare. ob verba Euāgelistę perperam intellecta, Matth. 1. Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto; It iterum, non cognouit eam Ioseph, donec peperit Filium suum, primogenitum. & Matth. 13. dicunt Iudei Christo, Ecce Mater tua, & fratres tui foris

358 istant, querentes te. Ex quibus errando deducebant, quod S. Ioseph Beatissimam suam sponfam Mariam carnaliter cognouerit, & filios ex ea fratres Domini habuerit; non aduerentes, in Scriptura sacra aliquando vocari fratres. Vt Gen. 13. Lot vocatur frater Abraham, cum esset huius nepos. Afferunt S. Epiphanius hęres. 78. S. Augustinus contra Heluidium, & Prateolus, verb. Heluidiani, ac verb. Antidicomarianitz.

359 **Prædicto** autem errori opponitur manifestè Scriptura sacra, præcipue text. ille Ezech. 43. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel Ingressus per eam, eritque clausa Principi. Quam portam ita clausam, & intactam, & perpetuā Virginitatē Dei genitricis Marię sanctissimę, interpretantur Sancti Patres, Hieronymus, Ambrosius, Cyrillus Hierosol., Cyprianus, & alij, quos citat Cornelius à Lapide, in Ezech. etiam iuxta sensum litteralem, secundum aliquos: ad quod affert ipse Cornelius verba hæc Gręci Scholasticis,

360 Solus, inquit, Christus portam hæc nondum apertam, supernaturaliter aperuit, & clausam naturaliter seruauit; atque D. Bernard.

361 **nard.** hom. 2. super Misus est: Deum, in-

quit, huiusmodi decebat natiuitas, qua non nisi de Virgine nascereur: talis congruebat & Virgini partus, vt non pareret, nisi Deum. Ergo falso, & canino ore oblatrabat Heluidiani affirmantes, quod ipsi ex S. Ioseph alios filios pepererit. Et ob hanc causam S. Epiphanius citatus eos Antidicomaritas, seu Antimarianos appellauit, idest hostes infestissimos Virginis Marię.

362 **Tertio.** Errantur Heluidiani afferentes cum duce suo Eluidio, Virginitatem non esse apud Deum maioris meriti, quam coniugium, sed pates esse nuptias statui virginali, ita Alphonsus à Castro, verb. Virginitas, Sandet. hæres. 93. Prateolus verb. Heluidius, & Gualterius cap. 36. sæculi quarti, num. 2.

364 **Verum,** quod S. Hieronymus edito libro contra Eluidium, hunc eius errorem, sicut & præcedentem refutauerit, audiamus ab ore Baronij anno 382. n. 28. sic de hac re loquentis. Insuper, inquit Romę cum esset S. Hieronymus, inter alios exantlatos labores oblatrantē canē Heluidium hominem impetum, sed blasphemus mijs pollentem compescuit. Fuit hic hostis Virginitatis, vt pote, qui diceret eiusdem esse glorię virgines, & maritatas; eoque secleris, atque demeritis prolapsus est, vt Sanctissimę Deiparę negare scelestus virginitatem post partum auderet. Quem tam scitilegā, audentem Hieronymus non confutauit solū,

sed & derisit, contemptuque vt par erat, illum exposuit, qui ex blasphemia sibi comparare gloriam studuit. De eo enim hæc inter alia ipse Hieronymus,

366 **Quis** te, inquit, oro, ante hanc blasphemiam nouerat? Quis dupondij supputabat? Consecutus es, quod volebas, nobilissimus es in scelere. Ego ipse, qui contra te scribo, cum in eadem tecum Vrbe constitem, albus, vt aiunt, an teter sis, nescio. ¶ Hęc ille, qui epist. 50. ad Pammachium, sic ait. Dum

367 adhuc viueret sanctę memorię Damasus, librum contra Heluidium de Beatę Marię Virginitate perpetua scriptū, in quo necesse fuit nobis ad Virginitatis beatitudinem prædicandam multa de molestiis dicere nuptiarum. Nam vir egregius, & eruditus in Scripturis, & virgo Ecclesię virginis Doctor aliquid in illo sermone reprehendit. In libro quoque ad Eustochium, Multo duriora de nuptijs diximus, & nemo super hac re lesus est. Hæc tenus D. Hieronymus,

368 **De eodem** item argumento prosequitur Baronius ibidem in hunc modum. Porro traditionem illam, inquit, de custodia Virginitatis ad Eustochium, Romę itidem scripsit (Hieronymus scilicet) post editum Commentarium aduersus Heluidium, quod ipsemet

369 tradidit, epist. 22. Simulque addit, S. Damasus eodem argumento, carmine, & profuso, scripsisse libellos, ac S. Ambrosius alios quod ipsum in Oriente Bassilius, nec non Gregorius Nazianzenus paulo ante, Chrysostomus verò postea præstigerunt; vt plene intelligas in hunc diuino sanctissimos, atque doctissimos Patres, tam in Oriente, quam in Occidente

- in eadem versatos esse materia, cum diabolus sua monstra erat in medium produxurus, impios, qui nobilem Ecclesie Theaurum voce Domini commendatam, oreque Apostolico predicatum, maiorum omnium denique præconijs celebratum, tertæ infoderent, nulli visui profuturum] hæcenus Baronius in fauorẽ Virginis, contra Heluidum, & sequaces eius.
- 370 Verum iam gradũ faciamus ad magis horrendum monstrum, ad hæresiarcham Ecclesie Catholice perniciosiorem; Iouinianum scilicet, progenitorem Sæcæ Iouinianistarum, de cuius Monachatu, & Apostasia à Religione, de lapsu in hæreses, & progressu in eis, etiam per libros scriptos, de quæ ipsius condemnatione, multa ex Auctoribus antiquis præcipue ex D. Hieronymo citando affert Baronius anno 382. à num. 29. & anno 390. à num. 28. ex quibus pauca à nobis pro nostro instituto attingentur.
- 371 Circa statũ eius in vita monachali, & qualiter inde vna cum socijs prodierit, sic depingit ab ipso Baronio dicto. anno 381. num. 30. At Iouinianus, inquit, cum collegis impietatis sub catholico nomine, & habitu monastico, aliquandiu delituit in Monasterio Mediolanensi, illo nimirum sacrosancto speculate discipline, laudatæque obseruantie habitaculo, cuius cum S. Augustinus meminit, ait confess. lib. 8. cap. 6.
- 372 Erat Monasterium Mediolani plenum bonis Fratribus, extra Urbis mœnia, sub Ambrosio nutritore; quod instar maris, exiit latentia ibi cadauera, nempe Leninianum, & socios. Deo quidem mortuos, & ventis iam conuulsis virgido: hæc ille.]
- 373 Extra Monasterium autem, quam turpem, & lasciuam, quam horrendam, ac detestabilem in Iouinianum vitam gessit? vix ac ne vix quidem exprimi potest. Ex parte cum D. Hieronymo lib. 1. contra Iouinianum describit idem Baronius, & infra, lib. 2. inducit S. Doctorem eum ipso sic loquentem. Ante nudos pedes; modo non solum calceato, sed & ornato; tunc, pila, tunica, & nigra, sabuenta vestiebatur sordidatus, & pallidus, & callosam opere gestans manum, tunc lineis, & sericis vestibus; & Atrabatur, aq. Laudicæ indumentis ornatus incedens, & rapiebantur bacæ, niter cutis, comæ in occipitum; fronteque ornatus præteritis est æqualitulus, insurgunt humeri, rueret guttur, & de obessis faucibus, vix suffocata verba promittuntur.] Hæc ipse de monituoſa metamorphosi Monachi in Sardanapalum.] Ita Baronius.
- 375 Qui ibidem addit, quod Iouinianus, quantum à legibus Monachæ penitus abstruere, nomen tamen Monachi non abiecerit, sed eo potius magnopere gloriari consuevit, vt sub forma aliqua Monachatus facilius suos errores in mentibus aliorum exprimeret. Primum, ac præcipue illam, quod Virginitas equalis sit meriti apud Deum cum coniugio; atque in hoc Heluidum fuisse præcurſorem Iouiniani, bene ait Baronius anno 381. num. 20. Cum huius hæc sunt verba, num. 34. Nec aliter in-
- quit, sentire poterat, qui ex Stoicis, meritorum æqualitatem acceperat, & ab Epicuro lasciuam. De quo ita Hieronymus lib. 2. eleganter enitit: Lubricus serpens, & Proteus noster in variarum se mutat portenta formarum. Qui enim in coitu, & satietate Epicurus est, subit in retributione meritorum, Stoicus efficitur. Ita ille de Iouiniano cum, D. Hieronymo. Vide D. Thomam, lib. contra deerrahentes Religionem, cap. 8.
- 377 Dicitur autem error de æqualitate in merito Virginitatis, & nuptiarum, quæ valde à Iouiniano fuerit Romæ sparsus, accipe ab Augustino lib. 2. retract. cap. 22. sic dicente: Iouiniana, inquit, hæresis, facturum Virginis meritum æquando pudicitie coniugali, tantum valuit in Vrbe Roma, vt nonnulli, & etiam Sanctimoniales, de quarum pudicitia suspicio nulla præcellerat, decicisse in nuptias diceretur, hoc maxime argumento, cum eas vgeret, dicens: Tu ergo melior quam Sara, melior quam Susanna, siue Anna? & ceteras commemorando testimonio sanctæ Scripturæ commendatissimas feminas, quibus se illæ meliores, veteſtim pares cogitare non possent. Hoc modo etiam virorum sanctorum, sancti celibatum, commemoratione Patrum coningatur, & predicatione frangebatur. Huic
- 379 Monstro sanctæ Ecclesie, quæ ibi est, fidelissimè, ac fortissimè resistit.] Damaso nimirum, & Sancto Hieronymo ex aduerso pugnanti-bus, declarat Baronius.
- 380 Secundo, fuit etiam Heluidius præcurſor Iouiniani in altero errore, quod ipse, & eius affectu tenuerint beatam Virginem Mariam, fuisse à S. Ioseph carnaliter cognitam, & ex copula cum eo violata virginitate peperisse filios, Christi Domini fratres. Ita S. Augustinus lib. de Hæresi, num. 82. Alphonsus à Castro, verbo Maria Virgo, hæres. 1. Præterius verb, Iouinianus, Gualterius cap. 37. sæculi
- 381 quarti. Quin etiam Sanctus Ambrosius, testis Baronio anno 381. num. 35. non referente locum, ubi ille id asserit, & quidem in epistola 81. qua Sanctus Ambrosius Verceilensem Ecclesiam de erroribus Iouiniani tunc prodeuntibus admonuit, talis erroris non meminit, neque S. Hieronymus in duobus libris, quos contra Iouinianum scripsit, vquam ipsi hunc errorem impingit.
- 382 Tertio; Affirmabant Iouinianus, & eius sequaces, cibos, omnes omnibus, omnique tempore esse licitos; reprobantes Ecclesie prohibitionem, aliquos ipsorum certis diebus comedendi; addentesque nullius esse vitæ ieiunium, vel abstinentiam à certis cibis: Adducunt S. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum, & Ambrosius, & S. Augustinus citati. S. Thomas vbi supra, Alphonsus à Castro, verb. cibis, hæres. 2. Baronius ibidem, num. 34. & alij.
- 383 Quarto, Cum Stoicis sentiebant Iouinianistæ omnia peccata esse paria, & consequenter penam pro eis debitam in Inferno cunctis damnatis æqualem assignari. Ita S. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum post medium,

- Sanctus Augustinus lib. de heres. num. 82. & Gualterius dicto cap. 37. num. 6.
- 384 Quinto. Tenuerunt Iovinianistæ, virginibus, viduis, & maritatis, quæ semel in Christo per sacrum Baptismum sunt lotæ, si non discrepent ceteris operibus, sicut in via, idem responderit meritum, ita & in Cælo æqualem tribui mercedem. Tradant D. Hieronymus ibid. S. Thomas in eisdem libro cap. 6. Sander. heres. 87. Baronius dicto anno, ac num. & Gualterius cap. 37. seculi 4. num. 7.
- 385 Sexto. Iovinianus simul cum suis affectis pertinaciter descendeat, eos, qui plena fide in baptismo renati sunt, non possit à diabolo subverti, nec in peccatum labi, neque gratiam in baptismo perdere. Ita S. Hieronymus, S. Augustinus citati, Præteolus verb. Iovinianus, & Baron. ibidem.
- 386 Prædictos autem errores Iovinianus non solum proprio ore, & vna voce docuit, sed multis etiam scriptis à se elaboratis variis locis defendit, de quibus sic Baronius anno 390. num. 37. At qualis, inquit, essent eiusmodi Ioviniani scripta, accipe ex S. Hieronymo 387 lib. 2. aduersus Iovinianum. Pauci, inquit, admodum dies sunt, quod sancti ex Verbo Romæ fratres, cuiusdam mihi Ioviniani commentariolos transmisserunt, rogantes, ut eorum inepiis responderem, & Epicurum Christianorum Evangelico, atque Apostolico rigore contererem. Quos cum legissem, & omnino non intelligerem, epi resoluiere crebrius, & non verba modo, atque sententias, sed singulas pene syllabas discutere, volens prius scire, quid diceret; & sic vel probare, vel redarguere, quod dixisset.
- 388 Verum scriptoris tanta barbaries est, & tantis viriis spurcissimus sermo confusus, ut nec quid loquatur, nec quibus argumentis velit probare, quod loquitur, potuerim intelligere. Totus enim tumet, totus iacet, atrolit se per singula, & quasi debilitatus coluber, in ipso conatu frangitur: nō est contentus nostro, id est humano more loqui, altius quiddam aggreditur. J. Ita Baronius cum D. Hieronymo, apud quos plura videat.
- 389 Tandem de condemnatione Ioviniani, ac facinororum eius, vnum verbum proferendum: & initium sumpsit à Pammachio nobilissimo Senatore Romano, qui simul cum alijs fidelibus teste Baronio, anno 390. num. 38. Siricio Papa Iovinianum, iam de certis eius erroribus deculit, curauitque, ut Apostolica auctoritate damnaretur, vti dictus Siricius discussa causa ipsum, ac sequaces eius condemnauit.
- 390 Atque iussit, ut Mediolani Synodus multorum Episcoporum, cui præfuit S. Ambro-
- sius, cogeretur ad condemnandum parl modo Iovinianum, & affectus eius; ut vbi heresis Ioviniana largi cepit: ibi iam condemnata iudicē omnibus innotesceret. Legendus 391 circa hoc Baronius dicto nu. 38. & seqq. referens ibi epistolam Siricii Papæ ad Ecclesiam Mediolanensem, & Sancti Ambrosij ad ipsum Siricum. Atque hæc de Ioviniano.
- 392 Circa Agapetarum Sectam id solum notandum, quod ipsa originem duxit ab Agape femina Hispana, cum cooperatione viri eius Elpidij per ipsam dementati, & quod Agapetæ, spiritualis consociationis prætextu, simul absque matrimonio habitarent, ac impudicè viuerent: idque esse licitum huius Sectæ professores sentire, esset magna præsumptio. Ita Sanctus Hieronymus epist. ad Crephionem aduersus Pelagium, & lib. de custodia virginis ad Eustochium. Sanderus heres. 79. Præteolus verbo Agapetæ, & verbo Elpidius, & Cardinalis Baronius anno 398. num. 1.
- 393 Denique finis imponitur à Gualterio, & pariter à nobis quarto sæculo, explicatis quibusdam Sectis anonymis, seu sine nomine alterius progenitoris, aut alterius originis singularum, eo quod non extet.
- 394 Primo. Fuerunt aliqui, qui tenuerunt, primos Parentes Adamum, & Euan ante peccatum cæcos existisse, & tunc videre cepisse, quando ex fructu prohibito manducare ausi sunt. Ita cum Alphonso à Castro, verb. Adam heres. 5. tradit Gualterius capit. 48. seculi quarti.
- 395 Secundo. Sanctus Augustinus lib. de heresibus num. 67. Sanderus heres. 72. & Gualterius ibidem mentionem faciunt Sectæ illorum hæreticorum, qui defendebant hunc mundum etiam post resurrectionem vniuersalem permanens in eodem statu, in quo nunc est. Contra illud Apocalip. 22. Vidi Cælum nouum, & terram nouam; & infra. Ecce noua facio omnia.
- 396 Tertio. Cum D. Augustino de heres. n. 73. de alia Secta hæreticorum, sic ait Gualterius citatus: Nec desuerunt, inquit, qui dicerent tempore crucifixionis Saluatoris Diuinitatē eius laborem pertulisse.
- 397 Quarto. Secundum eisdem D. Augustinum num. 8. & Gualterium, alij affirmant Filium semper fuisse cum Deo Patre, sed non semper fuisse Filium, sed ex quo tempore natus est.
- 398 Quinto: Tandem tenuerunt alij mundos esse innumerabiles: sic idem Sanctus Augustinus num. 77. & Gualterius: sicque clausum seculum quartum.

CAPVT IX.

*De Hærefiarcharum Sæctis, & Hærefibus, quæ toto quinto seculo aduersus
Fidem Catholicam in diuersis Mundi partibus existerunt.*

PROOEMIOLVM.

- Q**UOD dictum à nobis ex Baronio in præcedenti regula, num. 369, multos scilicet ex Sanctis Patribus, & Doctores humanarum, diuinarumque scientiarum notitia præ excellentes, tam in Oriente, quam in Occidente, vt Danasium illic, Hieronymum, atque Ambrosium: illi verò Basillum, Gregorium Nazianzenum, & Ioannem Chrysostomum, arma potentissima accinxisse contra errorem Euidij hærefiarchæ de æquali merito virginitatis, ac coniugij; ipsumque debellasse, victrice remanente veritate Catholica; hoc idem se habere pari modo quoad reliquos Hærefiarchas, errorefque eorum totius quarti sæculi decursu expressos, & quoad veritates fidei nostræ ipsi oppositas, conilat manifeste ex ijs, quæ tradunt eopiosè Genebrardus Chronographiæ lib. 3. sub finem 4. sæculi, & Gualterius in tabula Chronographica confirmat, vt solet, duodecim præcipuas veritates Catholicas testimonij Sanctorum Patrum, & insigniorum scriptorum, qui per spatium quarti sæculi floruerunt. Exprimamus breuiter de aliquibus, vt de veritate Corporis, & Sanguinis Domini in Eucharistia, transubstantiationis, & sacrificij missæ ex D. Athanasio lib. de Christi imagine, ex S. Cyrillo, in Mystagogicis, ex Niceta lib. 18. Orthodoxiæ, Eusebio Cæsariensi. cap. 10. de demonstratione Euangelica, & ex alijs. De veritate item partium Pœnitentiæ, nempe exomologesi, contritionis, & satisfactionis, ex S. Ephrem lib. 1. de compunctione cordis cap. 3. & ex S. Hilario in psal. 118. Præterea de inuocatione Sanctorum, ex S. Athanasio de Incarnatione Verbi, ex Prudentio in Hymno Laurendij, de 18. Martyribus, ex S. Basilio oration. in 40. Martyribus, & ex S. Gregorio Nazianzeno oratione, in Cyprian. Vbi & Virgo quedam amata à Cypriano tunc Mago, inuocatione Beatissimæ Virginis Mariæ ab eius amore seruatur. Atque sic de alijs fidei dogmatibus oppugnatis per hærefiarchas quarti sæculi, ac defensus per viros sanctitate, & doctrinâ Catholicâ præstantes eodem tempore existentes. Vide, si lubet, apud dictos Genebrardum, & Gualterium: in præsentia à nobis tradita tibi sufficiant, ne diutius à transitu ad quintum sæculum, & ad hærefiarchas eius, errorefque istorum retardemur.

Origo, & propagatio sectarum utriusque Hærefiarchæ, Secundini, & Vigilantij, qualiter se habent?

REGVLA CCXLII.

- V**NUS ex præcipuis discipulis Manichæi fuit Secundinus, qui ex mente Præteoli citandi floruit circa annum Domini 405. Hic nouam sectam instituit, seu potius institutam à Manete latius propagauit. Hinc ipse per litteras D. Augustinum, qui vetam fidem Catholicam amplexus, iam à Manichæismo totaliter recesserat, ad illud denuò attrahere conatus est; haud tamen obtinuit. Vigilantius autem non ex Gallia, sed ex Hispania oriundus, venenum hæreficon, quod diu in corde eius latuerat, vtrioque spargens, ex præcedentibus hærefiarchis erroribus aliquibus desumptis, & alijs ab ipso inuentis, propriæ sectæ institutor, & propagator extitit; sed non diu durauit.
- C**OGIMUR oculis vertere saltem obiter, vt patebit ex dicendis, ad sectas explicatas Manichæismi, Donatismi, & Arianismi, quarum aliqui rami, seu discipuli institutorum ipsarum in decursu quarti sæculi se prodiderunt, vti se prodidit Secundinus Manetis discipulus famosissimus, tantumque in secta eius innovanda, ac propaganda elaborauit: vt nomen hærefiarchæ obtinuerit. Ad quam propagandionem ipse opportunum duxit conari, vti per epistolam eonatus fuit, vt S. Augustinus secum Manicheorum, à qua lumine veræ fidei instruetur, omnino defecerat, denuò amplecteretur. Ira referunt Præteolus verb. Secundinus, & Gualterius cap. 1. seculi quinti.
- V**erum frustranei, & inanes fuerunt conatus Secundini in reductione ad Manichæismum. rati viri à Deo iam electi ad Ecclesiam Catholicam celestis doctrina illuminandam. Imò hinc sumpta occasione ipse Augustinus, librum, inquit Gualterius, egreium aduersus illum conscripsit, in quo phreneticam eiusmodi sectæ delirationem mire depingit, ipsumque Secundinum vehementer adhortatur, vt ad fidem Catholicam redeat. Ita ille, aduertens, quod rom. 6. operum D. Augustini extet dictus liber.
- P**RETER errores ex Manichæismo, & Arianismo sumptos, nullum alium peculiarem, quod sciam, Secundinus addidit, sed in aliquibus eorum valde excelluit, quos paucis exprimunt etati Præteolas, & Gualterius, quorum verba stilia sequemur. Primo asserbat pertinaciter Secundinus, Augustinum, ac reliquos Catholicos in fide errare. Secundo affirmabas Deum esse mutabilem. Terrio docebat Christum Dominum non esse Vnigenitum Patris secundum naturam. Quarto, asseruebat malum

- malum esse quandam substantiam. Quinto, tenebat carnes non esse edendas, uti à malo principio creatas. Atque hic de Secundino factum dictum.
- 12 Multo plura adducuntur ab Auditoribus de Vigilanti; quoad originem eius, conditionē & statum antequam in hæresim laberetur, & suos errores spargeret, quidquid dicant Genadius lib. de Scripte Ecclesie cap. 35. & Præteolus verb. Vigilantius, circa eius ortum alieinari, non in Gallia, (tamen etiam iam maioris ætatis frequentari,) sed Calagurij in Hispania natus. Presbyteratus gradu insignitus Barcinonensi Ecclesie inferuivit, cū D. Hieronymo lib. 1. contra Vigilantium testantur, ut certum omnino, Baronius anno 406 n. 39. & Jacobus Gualterius cap. 3. seculi quinti.
- 14 De identitate autem hominis, ut lectori innotescat, sublata omni equiuocandi occasione, audiat eundem Baronium, n. 40. cum D. Hieronymo citato, sic eam indicantem. Et ne, inquit, putes hunc alium ab illo Vigilantio fuisse, qui postea in hæresim erupit, habes, quæ de hoc ipse Hieronymus aduersus ipsum ferri bene exprobat, quid cgerit, cū Hierosolymis esset, & terra ingenti motu quateretur, cum ipse nudus perspicuus omnibus in publicum prodiret; qua impudentia iudiciū aliquod edidit futuræ scriptis etiam detegendæ omnibus turpitudinis.] Ita ille.
- 15 Circa tempus item, quo se hæreticum, seu hætesiarum propagauit; & qualiter ipse primus ante quemcumque alium in regionem illam Gallie Christianissimam, errores contra fidem inuexerit, claram notitiam idem Baronius num. 41. sic nobis porrigit.
- 16 Quid tandem? inquit, quas multo tempore concessisset Ecclesie hæresim sordidam, & pallio obuoluerat sanctitatis, in petu vno profudit, cum reuersus ex hypocritis nudinis, falsis mercedibus sanctitatis onustas, in Gallia, eas primum venum exposuit.] Ita ibi, & infra num. 45.
- 17 Ingenuit S. Hieronymus, inquit, huius temporis infelicem Gallie statum, quo cepit Provincia Christianissima, portenta conspici, quæ hætenus ignorasset, cuius sincera fides ab Apostolorum temporibus illibata, pureque seruata (ut ostendimus superius testificatione S. Hilarij) nunquam, vel neuum quidam contraxisset hæreticæ prauitatis, nunc primum.
- 18 stuprator Vigilantio tentaretur. Hinc dolor, & gemitus. Etenim cum post recensita diuersa, quæ diuersis temporibus, & regionibus in orbe terrarum visæ sunt monstra: Sola (inquit ipse Hieronymus) Gallia monstra non habuit, sed vitis semper fortissimis, & eloquentissimis abundauit. Exortus est subito Vigilantius, seu verius Dormitantijs, qui immundo spiritu pugnet contra Christi spiritum.] Huc uique Baronius.
- 19 Qualitatem iam dictarum mercurij Vigilantij, seu quoniam fuerint eius errores contra fidem, in particulari inspicimus. Primo reputabat eos Idolatras, qui sanctorum sepulchra, & sacras reliquias venerantur. Ita Alphonsus à Castro verb. reliquie sanctorum, Sanderus hæ-

ref. 95. Præteolus verb. Vigilantius, & Gualterius dicto cap. 1. num. 2.

20 Secundo. Merito à D. Hieronymo, ut hæreticus eodem natus Vigilantius ea de causa, quod Sanctorum venerationem, & inuocationem reijciendum esse censet. Tradunt præter S. Hieronymum lib. cōtra Vigilantius, Alphonsus à Castro, verb. Sancti, Sanderus, & Præteolus citati.

21 Terio. Vigilantius, & eius sequaces, Sanctorum vigilias repudiandas esse tenuerunt, eo quod nimis crebre proponerentur, atque ipsi vix tantum Palohæ vigiliam admittiebant. Hinc ille à D. Hieronymo Dormitantijs potius, quam Vigilantijs appellatur. Ita S. Doctor lib. contra Vigil. Sanderus, & Præteolus relati, ac Gualterius dicto cap. 2. num. 4.

22 Quarto. Idem Gualterius n. 8. sic: Animam, inquit, habebat Vigilantius in terrenis facultatibus ita defixum, ut voluntariæ professionis paupertatis fære non posset, eique diuitiarum usum vel æqui poneret.] Hæc ille cum D. Thoma opus. 17. & Sander. ac Præteol. relatis.

23 Quinto. Vigilantius, & Affectus eius virgininitatem, & celibatum Sacerdotum omni studio, & contentione impugnantes, ab omnibus contrahendum esse matrimonium defendebant. Ex D. Hieronymo, & Sanderi locis citatis affert idem Gualterius, num. 7.

24 Sexto. Ieiunia ab Ecclesia iniuncta Vigilantius contemnebat ex mentis errore, de quo D. Thomas lib. contra impugnantes religionem, sic ait: Vigilantius hic veritatem Fidei impugnabat, pudicitiam odib habens, & in conuiuio secularium contra ieiunia declamabat.

25 Nulla quippe hæresis vniquam constituta est, nisi propter galam, & ventrem, seducens mulierculas oneratas peccatis.] Hæc S. Doctor Angelicus, ut refert Præteolus verb. Vigilantius.

26 Septimo. Cereos à Christianis accensos ad sepulchra Sanctorum Martyrum Vigilantius, & sequaces eius deridere consueverunt. Ita S. Hieronymus lib. aduersus Vigilantium. S. I. derus hæref. 95. & cū vtroque Gualt. d. c. 2. n. 5.

27 Octauo. Nolebat, ut prohibebat Vigilantius quidquam mitti Hierosolymā in subsidium, & solatium eorum, qui illic eo valde indigebant, penuria magna diuocati, ex D. Sanderi citato affert idem Gualterius, num. 90.

28 Nono. Cū ipsis Sadero, & Præteolo vbi supra, de alio errore Vigilantij, Gualt. ibid. n. 3. sic ait: Censebat, inquit, quæ in Ecclesijs Martyrū sūt miracula, nihil prodesse fidelibus; sed incredulis damtaxat, vel ut alij referit, pro præstigijs, illusionibusque diabolicis illa habebat.] Hæc ille.

29 Decimo. Tandē Vigilantius malè sentiens de statu Religionis, auerterat Monachos à sancto eotū proposito, atque instituto. Cum S. Thoma opus. 17. & cum Sanderi ibid. adducit Gualterius sub finem dicti cap. 3.

30 Supereft aliquid vltimo loco dicendum de breui duratione, & totali extinctione Vigilantij Sectæ, saltem in partibus Gallie; vbi magis viguit: circa vtrūque audiamus Baronium anno 406, num. 51. egredie nobis sic indicantē: Porro, inquit, quod postea siluerit infamis hæresis, nec apud multa secula audita fuerit, haud fecis bre-

brevē illā Hieronymi scriptiōē esse veritā, vt caput tollere amplius ausū nō fuerit. Nō enim ea est nātura hēreticorū, vt vidēi cedere seant, & dent manus ratione conuicti; sed prostrari licet, pertinaciori audacia surgant, restit mane- que acriora cērtamina.

32 Sed vnde accedit, vt siteret? Audi Terribilis Deus in consilijs super filios hominum, vocauit gentes ab extremis terra, immisitque in Gallias, in eamque potissimum parrem grafsari fuit in qua hēresis scāda plantata est (ā Vigilatio scilicet) adeo vt sub barbaro gladio, magis de vita tuenda contendere, quam de dogmatibus licuerit disputare.

33 Hactenus Baronius, ex cuius mente hēresis Vigilanti vix ultra duos annos durauit; aut ex mente Præcoji citati, vix ultra serē sex, vel septem; si illę, vt ipse vult, exorta fuerunt circa annum Domini 403. arque extinctæ modo dicto circa 407, quō gentes illæ vocatæ ab extremis terræ, nimirum Vandali, & Alani, transito Rheno, Gallias inuasērunt, & depredati sunt, vt ibi ipse Baronius multis ostendit; nobis attingisse, sit satis, quod sit extra nostrum, institutum.

Quid de Sectis Pelagianorum, & Semipelagianorum, quid de aliquo Pelagio derivatis?

REGVLA CXXLIII.

34 **V**Ti Monstrum horrendum Pelagiū ex Anglia ortus in Syriam dein profectus monachatu ibi assumpto, diuersos habuit suorum præcursores errorum, qui circa annum. 405. prodians serē omnes Orientis, & Occidentis regiones, rūm per se ipsum, rūm per alios. Ministros, prius clanculo, postea palam perfiscata fronte in fide valde corrupit, & non obstantibus multis Sanctorum Patrum scriptis, editis, ac varijs definitiōibus sententijsque Pontificum, & Conciliorum contra eos latis, Sectę Pelagianorum in immensum excreuit.

35 Semipelagianorum autem Secta in aliquibus statim indicandis ab illa diuersę, quidam Cassianus Massiliensis progenitor censetur. Vnde eius affectus Massilienses nuncupari. A Pelagio etiam Cælestius, & Vitalis præcipuē inter hēresiarchas repositi, originem duxerunt.

37 **Q**uadrar haud dubiē Pelagio illud Hierem. 1. Ab aquilone pandetur omne malū, quandoquidem à regione Aquilonari, seu à magna Britannia oriundus, diuinę gratiæ hostis, & oppugnatōis acerrimus existens, inenarrabilem Ecclesię Catholice perniciem intulit: quod vt facilius, & abundantius præstaret, ad partes Orientales, nempe ad Palestinā Syriā proficiscens, ibi statum monachalem amplexus est, vt refert Præcolus, verbo Pelagius.

38 Verū rem paulō altius repetendo à prima origine ductam, exprimēde statim à nobis Pelagianę hēresis præcursores, seu patriarchę, vt eos merito vocat D. Hieronymus in Hierem. lib. 4. præf. teste Baronio, anno 410. nq-

met. 19. sed ante, inquit, de Rufino agendum, quin hoc anno defunctum suboscure S. Hieronymus iure præcursorē Pelagij nominat.

39 Et infra num. 60. coniungens Rufino alios: Idem S. Hieronymus, inquit, scripturus aduersus Pelagium in eius operis præfatione, vna cum alijs hēresum earundem auctoribus Rufinum ponit, vt qui ex Origenis canoso fonte in Ecclesiā eiusmodi deriuat errorē: recte sentur ibi ab eodem Auctore reliqui Pelagianę hēresis Patriarchę, nempe ante Rufinum (hanc sub nomine Grunni ipse S. Hieronymus aliquando exprimit.) Enagrius, Pontius, atque Iovinianus. Hęc Baronius, ex quibus clarē vides, qualiter etiā ab Origenismo adeo antiquo Pelagianismus fuerit deriuatus.

40 Quod item Pelagiani fecerit racitis eius, & affectum nominibus, clanculo aliquando vignerit; accipe ab eodem Baronio num. 2. egregiē id expriment per sequentia verba; Quod verō, inquit, rimetur Pelagius hēresis condnari, arque eam ob rem clanculo cum suis ageret, idcirco hac vbi supra Hieronymus. Cui respondere diuturnis, & dolore silentio deuorans, crebra fratrum expositatione compulsum sum; nec tamen huc vsque prærupi, vt Auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari, non enim hominum, sed errorum inimicus sum. Hęc, & alia ille cum D. Hieronymo in dicta præf. lib. 4. in Hierem. quibus occulta quodam nomina extendunt Pelagianismi, extensio, mansellē innotescit.

41 Sed multo manifestius illis, quę ipse Baronius n. 63. ex D. Hilario citando, adducit cū peculiaritudo Talis, inquit, hoc tempore statum erat hēresis Pelagianę, vt cum propalarentur errores, auctores tamen latere euperent, hacque de causā insulas ad docendum elegerint, duasque simul pensitentis cathedras erexerant, alteram in Sicilia ad docendum elegerint, (vt habet idem H) ad decipiendos Occidentales; In Rhodo Insula, alteram, ad corruptionem Orientalium Populorum. De Sicilię cathedra præter citatos superius, S. Hieronymi obsecrare nominibus, alijs inuoluntas sententias, & cedunt his, quibus hęc roto cælo prospicias, ea quę habet Sancti Hilarij epistola his temporibus scripta ad Sanctum Augustinum, qua eum de omnibus reddidit certiorē occisus ramen auctorum nominibus, quod adhuc resceat modō radaretur. ¶ Ita ille, nihil peculiariter exprimens de cathedra in Rhodo Insula erecta. In prædicta autem Hilarij epistola hęc extat apud S. Augustinum citque 89.

42 Ad finem autem dictum corrumpendi suis erroribus vtramque Regionem Orientalem & Occidentalem, vnuerfamque Ecclesiā Catholicam, diu Pelagius in Hierosolymitanā præcipuē Cluitate habitauit, atque huius habitationis istam causam reddidit Baronius anno 317. numer. 2. Quod enim, inquit, ipse Pelagius Hierosolymis habitare tandem elegerit, id eius consilium fuisse creditur, vt ibi moraretur, quō ex toto Orbe Christiano concurrerent gentes, vt ibi erro res suos docens, vnuerfam simul totius Orbis Ecclesiā macularet. ¶ hęc ille.

Quid

44. Quid quod per multum temporis in Vrbe ipsa Romæ demorans est Pelagius docens, & spargens suam hæresim, adeo clanculū sub ouina pelle, seu monastico habitu, cum esset lupus rapax, & taliter veram fidem, religionem, ac pietatem simulans, vt apud insignes viros, & Ecclesiæ Patres, vt apud S. Paulinum Nolanum Episcopum, & apud S. Augustinum præ excellentem Doctorem valde acceptus, &
45. & cōmendatus haberetur. De vtroque qualificatum habemus testimonium ex Baronio anno 415. num. 52. De prioris sic. [Quod verò, inquit, ad loca spectat, vbi Pelagius docuit, dictum est superius, ipsum in Aegypto veritū inter Monachos, quum ante omnes deploratum à Chrysostomo, & Isidoro vidimus: in Occidentem verò se conferentem, in Vrbe primum quarundam quæstionū prætextu hæresim venena sparsisse, S. Augustinus affirmat cap. 22. de peccato orig. vbi ait, cum diutissime Romæ vixisset, ibique in disputationibus, contentionebusque versatum, captantem vndique occasione hæresis propagandæ, & propugnandæ.] Hactenus sic ibi.
46. De acceptione item, & condemnatione illius apud SS. Paulinum, & Augustinum, in hunc modum idem Baronius num. 52. Sed vnde, inquit, Augustino, vt aliquando tanquam verum probum Pelagii laudauerit? Equidem id ipse excellentissimi viti Paulini Nolani Episcopi testificatio; latens enim sub monastico habitu Inpus rapax, nouus Proteus pro loco, & tempore, atque personis, se metamutans, cum sanctis, sanctus æque apparere conatus est. Et sicut de Vigilanti eodem, Paulino accidisse diximus, vt eum iam adhuc regeret pietate blasphemias, litteris ad Hieronymum datis, laudibus celebraret: Ita planè de Pelagio ad S. Augustinum scribens eum ex-
47. tulit præconijs sanctitatis. Quamobrem idem Augustinus, cū iam Pelagius qualis esset perspicuus ob oculos omnium fuerit demonstratus, quid iam de ipso Paulinus sentiat, litteris interpellat his verbis epist. 107. Pelagium, quem vidimus (vt ab illo distingueretur, qui Pelagius Tarenti dictus, Britonem fuisse cognominatur) & quem vt seruum Dei dilexeris, nouimus; nunc autem quem admodum diligas, ignoramus. Nam & nos non solum dileximus, verum etiam diligimus. Tunc enim, quia nobis recte fidei videbatur, nunc autem vt ab ijs, quæ inimica, & aduersa gratiæ Dei sentire dicitur, illius misericordia liberetur. Ita ille.
48. En qualis affectus S. Augustini circa Pelagium, dum hic occultans Ecclesiæ hostis māsset. En qualis postquam peruersissimus hæresiarcho innotuit. Sed petes, quandonam illi Doctor hæresicon innotescere cepit? Contigisse id anno 413. affirmat Baronius ibid. num. 26. exprimens prins cum D. Hieronymo occasionem innotescendi: nempe fuisse ab ipso Pelagio scriptam epistolam ad viduam Demetriadem, vt hæc ad amplectendum Pelagianismū induceretur: sed præstat verba vtriusque referamus.
49. Præterea autem, inquit Baronius, scripsit & idem Pelagius ad viduam quandam, blanditijs eam, acque adulatione demulcens; ex qua epistola, hæc S. Hieronymus lib. 3. contra Pelagium recitat, atque subannat: Eidem adulās viduæ, non erubescis dicere, pietatem, quæ nusquam reperitur in terra, ac veritatem, quæ vbiq; peregrina sit, in illa potissimum commemorari? Et paulò post: Docere hoc est, an occidere? leuare de terra, an præcipitare de cælō id mulierculæ tribuere, quod Angeli non audent vsurpare? Si autem pietas, veritas, acq; iusticia non inuenitur in terris, nisi in vna muliere, vbi erunt iusti tui, quos absque peccato in terris esse iactabas? Quod igitur hoc anno Pelagius qui hactenus per Cælestium, (scilicet potius dicendum) hæresim, vt vidimus, aggressus fuerat promulgare, iam quid sentiret, vulgata ea ad Demetriadem, epistola, penitus innotuerit; inde accidit, vt sub anni huius, Lucio Consule, idem qui supra S. Prosper in Chronico tradat, Pelagij hæresim hoc anno innotuisse. Hactenus Baronius cū SS. Hieronymo, & Prospero.
50. Verum iam quinam in particulari Pelagij errores fuisse? Primum, anteposens Diuinæ Gratia liberum arbitrium suadebat ipse, naturalibus huius viribus, absque Dei gratia, propter Chrilum, remissionem peccatorum posse hominem obtinere, ac iustificari, vitamque æternam mereri ex proprijs operibus, ac conatibus, & non ex Fide, ac merito Chrilii.
51. Domini. Quamquam postea hanc hæreticam doctrinam modificauit ipse Pelagius dicens, dari quidem gratiam, non quasi ad dictos effectus remissionis peccatorum, iustificationis, &c. absolutè necessariam, sed ad eos dumtaxat facilius consequendos. Hunc vti præcipuum Pelagianorum errorem assignat D. Augustinus lib. de hæres. num. 88. Alphonius à Castro verb. meritum hæres. 2. Prætolos verb. Pelagius, & Sanderus hæres. 99.
52. Secundò, Tennerunt Pelagius, & sequaces eius, nō esse determinatum numerum electorum, neque reprobatorum; contra illud S. Apostoli 1. Timoth. 2. Primum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc; Cognouit Dominus, qui sunt eius. Ita Sanderus citatus, & Gualterius cap. 3. seculi quinti, num. 55.
53. Terriò, Afferbant illi, liberum arbitrium, post susceptum reipsa legitimè baptismum, nequaquam posse amplius peccare, neque gratiam in eo susceptam amittere. Afferunt citati Prætolos, & Gualterius, num. 8.
54. Quartò, Consequenter ad primum errorem docebant Pelagiani, omnia Dei præcepta, posse absque Diuina gratia obseruari, solis naturæ viribus. Ita cum S. Augustino, & Sandero relatis Gualterius vbi supra num. 2.
55. Quintò, Defendebant illi, eam Dei gratiam, sine qua nihil boni potest facere homo, sitam esse in solo libero arbitrio, quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo natura humana accepit, ad hoc tātum ipso Deo adiuuante per suam legem, & doctrinam,

- vt discamus, quæ lacere, & quæ sperare debeamus. Qui error est incidens cum primo, manifeste est contra illud Christi Domini: Sine me nihil potestis facere, Ioan. 15. quasi dicat in hac expositione sancti Augustini, ibi, se ad hoc etiam per donum sui sancti Spiritus adiuvare, vt quæ didicerimus esse faciendâ, faciamus; serè totidem verbis cum ipso D. Augustino lib. de hæres. num. 88. adducit Gualterius dicto cap. 3. num. 3.
- 59 Sexto. Tenuerunt Pelagiani, quoniam hominem iustum, dum in hoc mundo vivit, esse peccati prorsus immunem. Ita idem S. Augustinus num. 88. Alphonsus à Castro verbo gratia, hæres. 2. & Gualterius ibidem num. 5.
- 60 Septimo. Docebat Pelagius, quod homini secundum merita ipsius, concedatur ea gratia per quam à peccato liberatur: ex quo errore deducitur alius, quod idem homo dum est in peccato mortali, possit mereri. Vide citatos S. Augustinum, & Gualterium num. 4.
- 61 Octavo. Tradiderunt Pelagiani scientiam esse donum Dei, handquoniam verò charitatem, etiam si, vt ait S. Paulus 1. Corin. 8. scientia absque charitate inflet: Charitas autem edificat, ne scientia inflet. Cum S. Augustino ibidem, Gualterius num. 6.
- 62 Nono. De veritate orationis sic sentiebat Pelagius, quod sit prorsus inutilis ad impetrandam peccatoribus conversionem, aut fidei augmentum, ac perseverantiam fidelibus, atque ad hæc omnia, quod sufficit liberum arbitrii affirmabat. Ita D. Augustinus lib. de hæres. numero 88. Alphonsus à Castro verbo oratio hæres. 3. & Gualterius vbi supra num. 7.
- 63 Decimo. Nequaquam dari peccatum originale, & infantes absque eo nasci debebant Pelagiani. Affirmabant tamen esse baptizandos ipsos infantes, vt à bono in melius promoueretur. Ita citatus S. Augustinus, Alphonsus à Castro verbo, baptis. hæres. 9. & verbo peccatum hæres. 1. atque Gualterius dicto c. 3. n. 9 & 10.
- 64 Undecimo. Perinaciter assererebat Pelagius, Infantes sine baptismo vita sanctos manere, quidem semper extra Dei regnum, fructuosos tamen vitam, ac beatitudine æterna. Adducunt S. Augustinus loco citato, & lib. de baptismo paruulorum, Alphonsus à Castro verbo, baptis. hæres. 9. & Gualterius ibidem num. 11.
- 65 Duodecimo. Adiungit cum eodem Alphonsus à Castro verbo Adam hæres. 4. ipse Gualterius sic: In ea, inquit, erat opinio Pelagius, vt diceret Adamum, tamen non peccasset, mortuum, reque ipsa non merito culpæ esse mortuum, sed naturæ conditione. Hæc ille.
- 66 Decimotertio. Pelagiani magno prosequerantur odio vsum habitum, ornamentorumque Ecclesiasticorum, atque in quibusvis ministris, siue Episcopis, siue Presbyteris, ac Diaconis sacrosanctum Sacrificium celebrantibus velutim album reprobabant. Ita S. Hieronymus lib. 1. contra Pelagium; Sanderus hæres. 99. & Gualterius dicto cap. 13. num. 15.
- 67 Decimoquarto. Denique cum eodem D. Hieronymo lib. 3. contra Pelagianos, & Sanderò citato, Gualterius ibid. n. 14 de Pelagio,
- & eius sectatoribus ait, quod sese tam sanctos, tamque de sua iustitia securos existimarent, vt fruitionem celestium bonorum post hanc vitam sibi certo promitterent.
- 68 Aduersus prædictos Pelagianorum errores ex antiquis Patribus, & Doctoribus, perique arma sumserunt, ac eius præstantissimis scriptis eos perpetuo impugnarunt, confutaruntque, præcipuè sancti Hieronymus, & Augustinus. Audiamus Baronium de hoc ultimo (de primo videat quicunque voluerit in eius libris citat. & in alijs) anno 416. num. 15. sic loquentem. Quod autem, inquit, spectat ad Africanos Episcopos, adeo vehementi studio ad expugnandum Pelagianam hæresim incubuerunt, vt post duo hæc Concilia, eodem hæc anno Carthagine, & Mileui in Numidia congregata, S. Augustino delegaverint opus, vt suis scriptis, nefandâ hæresim penitus inflecteretur. Testator id quidem ipse Augustinus epist. 110
- 70 Qualiter verò id præstiterit, eodem num. 15. tradit infra idem Baronius. Porro, inquit, iniunctum sibi ab Episcopis duorū Conciliorū opus, quam auster, atque accurate impleverit, suâ ipsius scripta argumento edita fidem faciunt, vt nihil vberius, doctiusue, & eloquentius dici potuerit; apparatusque cum in alijs scriptis, alios superet, in tractatibus contra Pelagianos se ipsum penitus superasse. Hæc ibi Cardinalis Baronius.
- 71 Confirmatur, imo augetur ex traditis ab ipso Baronio anno 418. num. 28. Augustinus, inquit, qui (vt ait Possidius) decem annos aduersus Pelagianam hæresim infatigabili studio laboravit, præter alias complures lucubrationes aduersus eum editas, hoc anno, nempe post damnatam Romæ eandem hæresim, duos edidit libros, alterum de gratia Christi, alterum verò de peccato originali, amboque ad Albinum Pinianum, & Melaniam iuniorē, sibi notos, Hierosolymis degentes misit, vt vbi Pelagius de sua purgatione securus sedē constituerat, quo maiori facilitate hæresis sua Orbem inficeret, ibi ad salutem omnium paratū aduersus venena distraheretur antidotum. Illuc enim Religionis ergo Christiani trecenti cœtu concurrere soliti erant. De istodem vero libris hæc ipse D. Augustinus lib. 3. Retract. cap. 50. Posteaquam Pelagiana hæresis cum suis Auditoribus ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, prius Innocentio, deinde Zosimo cooperantibus, Conciliorum Africanorum litteris conspecta, atque damnata est, scripsi duos libros aduersus eos, vnum de gratia Christi, alterum de peccato originali. Hæc enim Baronius ex parte cum ipso D. Augustino.
- 72 Prædicta iam manifeste ostendunt qualiter per Sanctos Patres, per Summos Pontifices, ac per duo Concilia, pelagianii errores expugnati, confutati, condemnatique fuerint. Nihilominus perniciosissima Pelagij secta indies magis magisque preualuit, ac iē se ad omnes serè Orbis Christiani regiones extendit
- 74 præcipuè ad regionem Angliæ, vnde ipse Pelagius oriundus, ibique adeo prædicationē misit, vt necesse fuerit implorare auxilium.

ah Episcopis Gallicanis, qui, vt testatur Beda lib. de ratione temporum, & ex eo refert Prateolus, verb. Pelagius, miserunt illuc Germanum, & Lapum Episcopos fidei Catholicę egregios defensores, ac per ipsos à Pelagianismo insula Britanica expurgata mansit.

- 75 Sed quid de secta Semipelagianorum? Nihil circa eam inuenio apud Baronium, nihil apud Prateolum, quos citare soleo, quod valde mirum: præterquam breuissime quiddam spectat ad ipsam, ex communi, & recepta doctrina, quam cum sanctis Patribus, & Auctoribus citandis adducit Gualterius c. 19. seculi 76 quinti. Ac primo, quoad infirmitatem huius sectę Semipelagianorum, affirmat ibi Gualterius cum Cassiano, collat. 13. & lib. 12. de institutis Cenobiorum, cap. 11. 12. 13. ac 14. fuisse quandam Presbyterum nomine Cassianum, & Patria Massiliensem. Atque hinc eius Affectus in erroribus Semipelagianorum Massilienses nuncupati sunt, secundum Faustum Regens. lib. 1. & 2. de gratia, & libero arbitrio, extatque tom. 4. Biblioth. Pat.
- 77 Communiter tamen sequaces dicti Presbyteri Cassiani appellantur Semipelagiani, inde quod partim cum Pelagianis concordarent, in extollendo admodum libero arbitrio, ac deprimenda diuina gratia, vt vidimus supra, in declaratione errorum Pelagij partim à Pelagianis differunt in eo, quod ipsi Semipelagiani Christi Domini gratiam concederent non externę tantum prædicationis, sed internę etiam inspirationis, atque eam non solum, vt vtilem, verum etiam vt necessariam iustificationi, perseverantiz, ac merito vitę eternę, satcentes ingenuę ad hac peragenda nostrę conatus esse irritos, nisi tali gratia fulscentur. Errant nihilominus Semipelagiani. Primo, quod tenerent inesse in nobis nostro labore proprio, & sine vlla Christi Domini gratia intrinsicę existente, quędam iniritia, per quę nobis ipsi inchoantibus diuina Dei inde gratia tribuatur, vt nostris (sic ipsi loquuntur) conatibus præsto sit, nostręque pro-
- 79 moueat desideria. Circa dictum errorem, ac sequentis Semipelagianorum, legendi ex recentioribus præcipue Bellarminus lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 3. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. Molina prima parte, quęst. 23. art. 4. disp. 1. memb. 1. & in Concord. disput. 6. Valen. 1. part. disp. 1. 9. 23. punct. 4. §. ro. Vafque 2. 1. part. quęst. 23. art. 3. disp. 89. cap. 4. & Suarez lib. 3. de auxilijs cap. 2. num. 6. & alij magis recentiores.
- 80 Tria hic notat ex mente exterorum Gualterius scitu digna. Primum, quod illi gratię nomine, nec remissionem peccatorum præcisę, nec gratiam habitualem, per quam homo formaliter iustificatur, intellexerint, sed vniuersaliter quęvis gratię auxilia, quibus ad iustificationem disponitur, & deducunt.
- 81 Secundum, quod ipsi Semipelagiani illa, exigua iniritia, quę in nobis præcedere asser-

re, vt gratia ad facilius operandum nobis tribuatur, nostręque vitę proprias ad gloriam condigne promerendam sufficere. Sed tantum, vt meritoria impetratorię, seu dispositorię, aut iuxta modum loquendi scholasticorum ponantur gratię auxilia, vt meritoria de congruo. Quamquam circa hoc non omnes Semipelagiani inter se concordēs fue-

- 82 runt. Nam alij voluerunt talia iniritia nostra, debere semper esse priora Dei gratia. Affirmarunt verò alij gratiam esse aliquando priorē; & alij admiſerunt omnia hominis opera ad salutem æquę pertinentia, iniritia à gratia sumere, exceptis fide, voluntate salutis, & oratione.

- 83 Tertium, nullam fuisse factam de præcedenti Semipelagianorum errore mentionem in Concilio Carthaginiensi, & Mileſetano, eo-que tempore, quod fuerunt congregata, adhuc non innotuit; factam autem expressē in Concilio Arauicano secundo. Quippe constat hoc celebratum fuisse potissimum ad finem, condemnandi prædictum errorem.

- 84 Errarunt item Semipelagiani in eo, quod tenebant primam gratiam conferri à Deo hominibus vsu rationis præditis, ob aliquā bonę opera ab eis factę, & consequenter defendebant ex his præteritis bonis iniritijs liberi arbitrij, homines diuinā gratia ad gloriam prædestinari, & à numero damnatorum seungi.

- 85 De confutatione, & condemnatione huius, & præcedentis erroris extat Tom. 1. Conciliorum epist. 5. Celeſtini Pape ad Episcopos Gallię; circa idem legendi sunt S. Augustinus epist. 101. 106. & lib. 1. de prædestinatione, sanctorum cap. 13. 13. & lib. 2. de perseverantia cap. 9. & 10. S. Prosper Aquitanus lib. contra Collatorem, & lib. 1. de vocatione gentium cap. 22. Item S. Hilarius Archiepiscopus in epist. ad August. de prædeterminatione sanctorum, atque præ ceteris D. Thomas p. 1. q. 109. art. 6. & quęst. 114. art. 5.

- 86 Tandem errarunt Semipelagiani, quod cum viderent se adstringi exemplo infantium, qui absque proposito merito prædestinantur, falso affirmauerint, etiam tales paruulos fuisse prædestinatos ex bonis operibus liberi arbitrij, quæ morte præuienti non potuerunt perficere, & erant perfecturi, si ad vsu rationis pervenissent, atque ob eadem opera factam illis esse à massa perditionis refectionem; quia ob talia opera assercbant ipsi, vel concessa fuisse illis, ac prædestinata baptisimi gratia, aut sane

- 87 denegata. Hanc hereticā doctrinā confutauit S. Augustinus lib. 1. de prædeterminatione sanctorum cap. 13. Firmissimo testimonio S. Pauli 2. Corinth. Si omnes enim nos, inquit, manifestari oportet ante Tribunal Christi, vt referat vniufcuique propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum, vbi bene notat Augustinus, quod non fuerit ab Apostolo dicitur: prout gellatus fuit, sed tantum prout

- 88 gessit: & statim subiungit: Sed vnde hoc de talibus viris in membris venerit, nescio vt futurę quę non sunt futura, puniantur, aut honorentur meritis paruulorum. Hac S. Augu-

1 Sinus, quæ ex doctrina Vasquez citati disp. 19. c. 3. confirmat Gualterius ibidem sic dicens. Et verò, inquit, ut crudelitas esset, plusquam tyrannice, pœnas ab aliquo sceleris minimè parari repetere: Ita neque iustitia est, nihil merenti mercedem sribuere.] Ita ille; atque hæcenus de Semipelagianis verè Pelagij de-
fendentibus.

89 Tres alij præterea extiterunt famosi descen-
dentes, seu ministri eiusdem Pelagij, qui eum præ ceteris in docendo, & propagando Pela-
giaismo diu, multumque laborarint, merito inter hæresiarchas enumerantur. Primus fuit quidam vocatus Celestius, Pelagij pri-
mum discipulus, ut ait Gualterius cap. 4. secun-
dus, postea vero magnus cohortis satanae An-
gelo testis. De hoc adest Baronius anno 473.
num. 36. per sequentia verba; sanctus Prosper in Chronico tradit Pelagij hæresim hoc anno
innoctuisse, quam tamen in Celestio scilicet
Carthagine luisse damnatam.] Ita ille ibi.

91 Meminit eiusdem Celestij Baronius anno
470. num. 49. ubi post ostentum Rufinum Pe-
lagij præcursorem, ut supra vidimus, ita sub-
iungit. Et ne quis, inquit, existimaret nostram
sancti Hieronymi verborum interpretationem
perperam factam, ipsum eum pati calumniam;
accipe in primis, quæ Pelagij collega Cele-
stius publicè, cum in Concilio Carthagenensi
hæresis argueretur, libera voce his verbis pro-
fessus est; S. Presbyter Rufinus Romæ, qui
mansit cum S. Pamachio, id dixit. Ego enim
audij illum dicentem, quod tradux peccati
non sit] hæc Baronius contra Celestium, &
habentur apud S. Augustinum, lib. 2. contra
Pelagianum, cap. 3. Atque hæcenus de Celestio
Carthagenensi.

92 Secundus vero Pelagianismi acerrimus de-
fensor, & propagator, fuit Iulianus Episcopus
Capuanus, cuius vehementissimas impugnatio-
nes extitit D. Augustinus, qui contra eum,
ac reliquos Pelagij assclas, Hypognosticorum
volumen, & libros complures scripsit. Ipse
verò Iulianus contra D. Augustinum, & con-
tra Ecclesiam aliquos etiam libros compo-
suit. De hoc Hæresiarca vide Præteolum ver-
bo Iulianus Episc. Capuan. & Baronium an-
no 419. à num. 37.

93 Alius denique famosus Pelagij Ministri, seu
Promotor eius sectæ, fuit quidam Vitalis Car-
thagenensis, qui cum ab illius nomine se ab-
horrere simularet, ipsi tamen valde adductus
erat. Audiamus Baronium anno 409. n. 34.
quæ ab hinc hæresiarcham spectant, paucis
comprehendentem; postquam enim in com-
muni ostendit Alypium Episcopum fuisse mis-
sum ad Honorium Imperatorem pro extir-
pandis latentibus in Aphrica Pelagianis, ad-
dit sequentia; Sic in exemplum, inquit, quod
ex sancto Augustino litteris exploratum ha-
betur de Vitali Carthagenensi, quilibet Pe-
lagij nomen figere videretur, ex eius tamen
doctrina dogma illud impium deducebat, ut
diceret non esse orandum pro Idolatris, vel
alijs non credentibus, ut crederent; sed tan-
tummodo illis esse proponendam doctrinam

veritatem; ceterum credere, vel non crede-
re, ex eorumdem pendere arbitrio, non autem
ex præueniente eos diuina gratia. hæc ille]
quæ totidem serè verbis adducit Gualterius
cap. 12. seculi quinti. Extrat S. Augustini epi-
stola 207. ad eundem Vitalium, pro quo, &
pro contentis in titulo Regula, hæcenus di-
cta sufficiant.

*Stella Nestorianorum. & alia Nestorio, Denato
Manichæo, Ario, Origeni, & Rogato conuen-
tis, quæ sit se habent?*

REGULA CCXLIV.

95 ANNO circiter Iesu Christi 428. en tibi
monstrum præ ceteris horrendissimum,
Nestorium scilicet, ex campo Antiocheno pro-
deuntem, & ad summum Ecclesiæ Constan-
tinopolitanæ gradum ascendente, qui eo
crudelius bellum Catholicis inulit, quo ma-
iori arte statim eundem hæreticorum sectas
tunc vigentes persequi institit; vno excepto
Pelagianismo, cui occultè satens, tandem vo-
lens erroribus inuentis, se hæresiarcham pro-
96 palauit. Theodorus autem, & Diodorus Ma-
gistri fuerunt Nestorij, & hinc huc in hære-
97 siarchatu conuincti. Eodem serè tempore,
ex antiquis hæresiarchis varij tanquam rami
pullularunt, ex Donato Petilianus; ex Mani-
cheo Fortunatus, Felix, & Fanstus, ex Ario
Maximinus, & Denterius; ex Origene duplex
Auitus; & ex Rogato Vincentius Victor, ita-
tiam declarandi.

98 RES Nestorij uti hæresiarche famosissimi,
& hostis Ecclesiæ Catholicæ infensissimi
abunde admodum, & curiosè pertractant
Scriptores, præcipue ex antiquioribus, ut
Socrates, Næphorus, & Sozomenus lib. li-
bros Ecclesiæ. Cyrillus Alexandrinus, & Theo-
doretus Episcopus Ancyranus, Cæsarius
presbyter, septem libros contra eum editis; ex
non ita antiquis, ut Præteolus verò Nesto-
rius Episcopus Constantinopolitanus, & Ba-
ronius anno 428. quorum testimonijs, in pri-
mis huius ultimi, relatis de more eius verbis,
quæque huc spectantia solita breuitate
comprobabimus.

99 Quoad genus, & originem, ac educatio-
nem eius, ita ille dicto anno 428. num. 20. Si
Nestorij, inquit, maiorum genus spectes, cer-
tè quidem ab impijs impius prognatus est.
Etenim testatur de eo Sulpicius esse nepotem.
100 Pauli Samosatani nefandi hæresiarchæ; cuius
errores iam penitus obliuioni mandatos
ipse instaurare conatus est, tenipus opportu-
num opperies. Duin enim in suo Monaste-
rio S. Euprepij apud Antiochiam sitò vctas-
tus est, nihil antiquius habuit, quàm ut simu-
lata sanctitate, magnam sibi apud omnes con-
ciliaret gratiam, & aucuparetur inde, quem est
consecutus, honorem.] Hæc Baronius.

101 Verum quando, & qualiter, ac cur talis ho-
noris

- noris consecutio ei contigerit, accipe ab eodem Baronio nuntius. 19. eiusdem anni 428. Quod verò, inquit, ad Orientalis Ecclesie statum spectat, sub ipsius Consulis Felice, & Fausto, quarto Idus Aprilis susceptum in locum Sisini Constantinopolis Episcopo Nestorium presbyterum Antiochenū ex Monacho,
- 102 Socrates tradit lib. 7. cap. 24. Quod enim olim ab eadem Ecclesia Antiochena sanctissimum, atque doctissimum nacta fuisset Antiochenū S. Iohannem Chrysostomum, Constantinopolitana Ecclesia, inde alium illi similem, acceptum post aliquot annorum spatium omnium consensione Nestorium delegis; cuiusmodi enim illorum fuisse consilium testatur Cassianus suorum temporum scriptor lib. 7. de Incarn. cum ait hæc in Nestorium. Quis de Antiochena Ecclesia te sibi, sumere Sacerdotem, ex qua illum (nempe Iohannē) ante prelegerat, accepturam se in te credidit quicquid in illo habere desisset: quod præcipue factum scias Theodosij Imperatoris impulsu. J. Hæc Baron.
- 103 Post quæ immediate scidem cum Socrate lib. 7. cap. 29. Sed quomodo, quandocumque Nestorij facta sit, Socratem audiamus ita dicentem. Post mortem sisini visum est Imperatori, propter homines inanum rerum appetentes, neminem ex illa Ecclesia, (licet multi Philippum, complures Proclum de signatu. in. coperent) ad Episcopatum illum eligere, sed aduenam Antiochia accersere constituit. Erat namque illic Nestorius ex Germanicia oriundus, voce in primis sonora, linguaque disertā, & ob eam causam tanquam ad docendum populum admodum accommodatus: de eorum sententia accersitur. J. Hæc Baron.
- 104 Ad tantam euectas dignitatem Nestorius itatim animum, & prompitudinem persequendi hæreticos ostendit, ad hancque effectum ab Imperatore auxilium petiuit, teste Baronio anno 428 num. 2. sic dicente. Nam simulans, inquit, Episcopus quarto Idus Aprilis ordinatus fuit, Felice, & Tauro Consulibus: ex templo cum orationem, apud Imperatorem habere, hanc sententiam, quæ multis in ore est, coram vniuerso populo pertulit: Mihi o Imperator, terram hæreticā, tu purgatam tribue; & ego tibi calum tribuam: tu mihi in prodigandis hæreticis subueni; & ego tibi in prodigandis Persis subueniam. J. Ita ille.
- 105 Hæc autem verba Nestorij ad Imperatorem Socrate lib. 7. cap. 29. & alij in malam partem interpretati sunt, quod ea tam cito, nulla interposita mora, temere ex animi leuitate, & gloria inanis cupiditate protulerit. Ad Baronium num. 22. & contra ipsam ad huiusmodi vitio in ea actione immunitatem facit, & talium verborum prolationem ex Episcopali libertate vigoreque Sacerdotali, ac zelo putitatis fidei processisse affirmat.
- 107 Vetum quidquid sit de hac differentia Scriptorem circa locutionem Nestorij enim Imperatorem interpretationem: illud omnino certū habetur, statim ab eo contra Arianos, & Nouarianos fuisse diuersimodè excitatam persecutionem.

- 108 Quoad Arianos, accipe ab ipso Baronio ibidem num. 23. quid acciderit. Quinto die, inquit, postquam erat Episcopus designatus; dum Ecclesiam Ariatorum, in quæ clam, & ex occulto preces fundebant, demoliri instituerat, eos ad tantam adegit recordiam, vt cum Ecclesie visitationem cererent, ipsi etiam sacibus iniectis eandem succenderent. Quod quidem incendium ædes vicinas depascens penitus absumpsit. Ex qua re summis in Ciuitate excitatus est, Arianique ad viciscendum paratis verum Deus Vrbis Conservator non passus est malum longius serpere. J. Hæc ille, & paulo
- 110 post de Nouarianis sic. Quin etiam Nouatianos diuacare aggreditur. Inde impulsus, quod Paulus eorum Episcopus ob pietatem tantam famè celebritate fuit. Ita idem de persecutione Nestorij contra utramque sectam Arianam, & Nouarianam.
- 111 Similiter persecutus est Paschatitas, seu eos, qui festum Paschatis ad decimum quartum diem mensis celebrabant. Item Macedonianos, Apollinarianos, Montanistas, Valentiananos, Ennomianos, Sabbatianos, Priscillianistas Phryges, Borborianos, Euchitas, Mesalianos, Marcianistas, Audianos, Donatistas, Photinianos, Hydropasistas, Afrodrogistas, Paulianos, & Marcellianos. Quæ omnes hereticorum sectæ tunc temporis alicubi, adhuc vigentes expressæ fuerunt in l. 5. C. Theod. per Imperatorem Theodosium præscriptis penis contra eas, curante, & vgenre Patriarcha Nestorio talis legis sanctione, & dictarum sectarum expressionem, ac punishmentem sicut & aliorum scelus, præcipue Ienoenij L. de Ienon, Cod. Theod. teste Baronio num. 27.
- 113 De intentione autem praua Nestorij, & de naufragio eius circa fidem, inde cepit inditū non leue insurgere, quod inter prædictas hereticorum sectas hand ceuaret apponi Pelagianam; imò hinc clare deducit, & ostendit Baronius dicto anno 428. num. 27. ipsum Nestorium fuisse Pelagianorum fauctorem. Accipe
- 114 verba illius. Sed illud, inquit, diligenter observa, in eo nupè recitato catalogo hæreticorum, nullam penitus haberi mentionem Pelagianorum, qui in primis vt pote histonporibus vigentes, & sub Actico Episcopo ante damnari Constantinopoli fuerant nominandi, & acriori supplicio coetendi; vt ex his probè intelligas Nestorium ipsum fuisse Pelagianis,
- 115 Confirmatur id quidem ex eo, quod Cælestinus Papa in epist. post sequentem annum, ad ipsum Nestorium data, querit de ipso, quod Pelagianos hereticos à se Roma expulso receperit Constantinopoli. J. Ita ibi Baronius, addens Nestorianos ex Pelagianis esse propagatos.
- 116 Verum non diu tardauit Nestorius suum venenum publicè vomere, ac se hostem infissimum Ecclesie Catholice, hæresiarumq; famosum, paucis quidem erroribus, sed his grauissimis propagare. primus fuit, quod tenuerit, ac defendere vna cum suis sequacibus, Christum Dominum ex sanctissima Maria natum nequaquam esse Deum; sed solummodo homi-

- hominem, dignum potest pro sanctæ virginitatis iudicium, qui Diuinitati coniungeretur, non personaliter per vnionem hypostaticam, sed tantum, quod ex speciali prærogatiua, Diuinitas in ipso habitaret: ita S. Augustinus lib. de hæres. num. 89. Socrates lib. 7. cap. 32. & Sacerdos hæres. 100.
- 117 Circa dictum errorem audi Baronium anno 428. nu. 29. ex S. Prospero in Chron. sic loquentem: Sed iam, inquit, de Nestorio lugubrem. aggrediamur enarrare tragediam, hoc anno ordi cæptam, de qua hæc S. Prosper sub eisdem huius anni Consulibus. Nestorius Constantinopolitanus Episcopus nouum Ecclesijs molitur errorem inducere, prædicans Christum ex Maria hominem tantum, & non Deum natum, eique Diuinitatē collaram esse pro merito. Huic impietati præcipue Cyrilli Alexandrini Episcopi industria, & Papæ Calceolini repugnat auctoritas.] Hæcenus ille.
- 118 Quod ait de nouitate erroris S. Prosper, qualiter hoc intelligi debeat, accipe à Ioanne de Logo nostræ Societatis viro doctissimo, quæ disp. 10. num. 1. de myst. Incarnationis præceteris magis declarat. Secundus error, inquit, principalis circa hoc mysterium fuit eorum, qui negarunt, naturam humanam fuisse unitā verā, & physica vnione Verbo Diuino, ita vt vna & eadem persona verē esset Deus, & hom. 119 mo. Quæ error licet fuerit antiquior Nestorio, quippe à fontibus Ebionæis manans, ipsi tamen principaliter tribuitur, quia ipse illum non solum renouauit, sed clari⁹ explicuit, & pertinaci⁹ defendit, ponens duas personas Deum, & hominem; ita tamen, vt Deus specialissimo aff. Qu. & gratia homini coniungeretur, & ratione illius coniunctionis homo diceretur aliquo modo Deus; præsertim propter auctoritatem Dei in ipso peculiariter inhabitatis, atque adeo licet reipsa essent duæ personæ, auctoritate tamen esset vna. Vade inferebat, Deum non esse passum, nec mortuū, nec Beatam Virginem esse Dei genitricem, quia ex ipsa parus homo natus fuerat, qui postea virginitatis singlariter inuenerit, quod ipsi Diuinitas specialiter coniungeretur.] Hæc ille: qui post hæc scripta ad tūpremam Cardinalitiam dignitatem assumptus pro meritis doctorinæ, & virtutis.
- 121 Ex tali errore scquebatur quod ipse Nestorius Christum Dominum haud appellaret, id est Deum, sed solum, Θεῶν, id est deitatum, neque matrem eius vocaret Θεῶν, id est Deiparam, seu Dei matrem, sed tantum Χριστιανῆς, id est Christi param, seu Christi matrem. Tandem sic sentiebat, vt quemadmodum duæ sunt in Christo nature, Diuina, & Humana, ita in illo duas personas reponeret, ex quibus vna vocabatur Filius Dei, altera filium hominis, seu filium Mariæ. Circa hoc vide Prateolum, verb. Nestorius, & Gualterij cap. 8. seculi quart.
- 123 Secundo, consequenter errarunt Nestoriani, quod prædicta personarum multitudo in Christo Domino posita, afferretur in Sacramento Eucharistiæ contineri veram carnem, non Dei, sed puri hominis iusti, & sancti, quæ sit Templum, & habitaculum Dei, ita ibidem Prateolus, & Gualterius.
- 124 Tertio, tenuerunt, ac docuerunt Nestoriani, Christum Dominum non tam benē sub vna specie, quam sub vtraque contineri; propterea omnibus siue grandioribus, siue parulis, Eucharistiā in vtraque specie tribuebant. eamque ex pane fermentato conficiebant, & necessario conficienda ex eo iudicabant. Afferunt idem Prateolus, & Gualterius citari.
- 125 Quarto, tandem Nestorius veterum Patrum scripta fastidiosè contemnebat, & ad Scripturæ sacræ expositiones ab illis traditas legēdas, tum ex negligentia, tū ex præsumptione, quod & eis omnibus anteponebat, nequaquam animū applicabat. Ita cum Societate lib. 7. c. 22. & Sanderò hæres. 100. adducit Gualterius locum 127 eo citato. Ad diffiniendos autem, & condemnandos prædictos Nestorianorum errores, diuersa Concilia generalia coacta fuerunt, præcipue Ephesinum sub Celestino supra adducto, vt notat relictus Ioannes de Logo; & Calcedonense sub S. Leone primo; sed de hoc iterum, regula sequenti opportunius.
- 128 Duo præterea hic attingenda. sciri digna, circa Nestorium. Primum, quod huius lingua propter horrendas blasphemias contra Christum Iesum, & Beatam Virginem prolaras, fuerit post eius morem primo loco à verbumibus depulsa, ex Sozomeno in Ecclesiast. Historia 2. 129 ferr. Præcolus, vbi supra. Secundum adducit Gualterius d. cap. 16. sub finem num. 4. per sequentia verba. Porro hic inquit, omittendum non est, quod sapienter obseruauerunt Cardinalis Baronius anno 431. numer. 179. & Henricus Spondanus in epitome Baronij anno 431. num. 23. post insigne illam, quæ per Nestorij, Nestorianæque hæresis damnationē Ecclesiæ obtigit victoriam, vbiq; locorum, sanctissimam Virginem Mariam, quæ vt canit Ecclesia, (cunctas hæreses interemit in vniuerso mundo) Matrem Dei, Christianorum omnium ore cantaram esse, ac prædicaram. Tanque Salutationi Angelicæ accessisse addidit æmulum illud. *Sācta Maria mater Dei ora pro nobis, &c.* Ac factum esse, vt hæc frequens antea fuisset ipsius cultus, post hæc tamen diuino excitante spirito, frequentior, atque celebrior, existeret, vixque vilis reperiretur, qui absque Dei genitricis titulo sanctam Mariam nominaret.] Hæcenus Gualterius, atque hæcenus de Nestorio hæresiarcho, eiusque sequacibus à nobis sufficienter dictum.
- 131 Scitæ Nestorianæ antecederet coniuncta est illa Theodori, Episcopi Mopsuestensis, quippe hic cum S. Ioannis Chrysostomi in schola. Libanij condiscipulus fuisset, postea Nestorij hæresiarche Magister extitit, & deserto Monachatu, quem profitebatur, aded vitij luxurie se tradidit, vt inde nullo modo eum, exuere potnerit D. Chrysostomus, qui propterea duas ad ipsum dedit epistolas, quinque, & sextam, quæ extant tom. 5. Operum ipsius.
- 132 Error cōtra fidem dicti Theodori hæresiarche, præcipue fuit in negando quicquam reperi,

- petiti, in veteri Testamento, quod de Christo Domino expresse sit dictum, lege S. Thomæ in prologo Psalmodum, Alphonsium à Castro verbo Christus, h'eres. 1. & Baronium anno 418.
- 133 numer. 33. Fuit similiter Magister Nestorij Diodorus Tarsensis Episcopus, qui inter hæresarchas adnumeratur à Baronio anno 478. num. 35. & à Gualterio cap. 15. Seculi quarti, quia præter dictum Theodori errorem, quem ipse admisit, sensit etiam, & docuit alium fuisse filium Mariæ, alium verò filium Dei; quod postea discipulus eius Nestorius magis explicuit, & pertinacius defendit ut diximus; neque aliud occurrit exprimendum circa hanc Diodori sectam.
- 134 Affecta præcipuus Nestorij fuit Timotheus Aclusus Episcopus Alexandrinus intrusus. Huic præter errores Nestorij illud peculiare tribuitur, quod corrupta ab eo fuerint, & varijs mendacijs conspersa multa S. Cyrilli scripta non dum in lucem edita. Ita Prateolus verb. Timotheus Aclusus, & Gualterius c. 22, seculi quarti.
- 135 Ramus item arboris pessimi Donatij extitit circa idem ferè tempus Petilianus, qui ut refert Baronius anno 411. num. 16. vna cum alijs sex Episcopis Donatistis in concertatione prodire aduersus totidem Episcopos Catholicos, quorum vnus fuit S. Augustinus, qui etiam contra ipsum Petilianum scripsit. Huic duos tribuit errores Prateolus verb. Petilianus. Primò, quod tenuerit esse verè Martyres illos, qui se ipsos pro peccato commissio interimunt, eo quod in se puniant, quod se commississe dolent, atque inter tales martyres præcipuè.
- 137 reponere Iudam Iscariotem. Secundo, quod affirmari, à malis Sacerdotibus non cõferti vera Sacramenta, & maiorum turpitudinem bonis obesse. Præter citatum Prateolum, affert Gualterius cap. 11. seculi 5.
- 138 Eodem ferè tempore pullularunt tres propagines Manicheismi, nempe Fautus, & Felix, de quibus iam satis à nobis supra dictum; atque Fortunatus contra quem S. Augustinus celebrem inijt disputationem, & composuit librum, qui in tom. 6. operum eius extat: agit item aduersus eundem in sermone quinto ad
- 139 fratres in Eremo propensum. Nullus peculiaris error huic Fortunato assignatur, sed omnes proprii Manicheorum, sunt ipsi communes, vnde nomen hæresarchæ obtinuit, quod sectam Manicheismi valde radicari, ac propagere. Vide Prateolum verb. Fortunatus, & Gualterium cap. 5. quinti seculi; nec quidquam aliud circa dictas tres propagines attingendum occurrit.
- 140 Ab Arianismo originem ducunt Maximinus Episcopus, & Deuterius similiter Episcopus. De illo ait Prateolus verb. Maximinus, quod crõnec, ac pertinaciter defendit cum Atio Patrem æternum esse potentiorum Filio, eo quod ille filium, qui Deus Creator est, genuit.
- 141 rit; nequaquam autem filium. Contra hunc errorem S. Augustinus ipsum strenuè cõfutus tres scripsit libros, qui in tomo eius sexto exstant. Magister etiam sententiarum lib. 1. di-

stinct. 7. contra eundem errorem insurgit. Vide Gualterium cap. 7. seculi quinti.

- 142 Error verò peculiaris Deuterij Episcopi Ariani fuit, teste Niceph. lib. 16. cap. 33. quod cum Constantinopoli quendam, nomine Barbam baptizaret, contra receptam consuetudinem, formam baptismi se mutari: Baptizetur Barbas in nomine Patris per Filium in Spiritu Sancto: eodem autem tempore, quo eam protulit, ecce tibi (verba sunt ipsius Nicephori) vnda, quæ in sacro lauacro erat, de
- 143 tepente disparuit, & Barbas inde profugis, miraculum id omnibus promulgauit. De hoc hæresarcha, præter dictum Nicephorum, agunt Prateolus verb. Deuterius, qui ait ipsum vixisse circa annum 493. & Gualterius cap. 27. seculi quinti.

- 144 Qualiter autem duo Auiti peregrinantes Origenis errores complexi fuerint, straxeruntque eos in Hispaniam: Audi Baronium anno 414. num. 10. sic de hac re loquentem. Hoc eodem anno, inquit, contigit Pauli Orosij legatio ex Eutropio, & Paulo in Hispania Episcopo ad S. Augustinum in Africam. Huius autem decernende legationis in causa fuere hæreses, quæ tunc temporis dire Hispanias infestabant. Nam præter Priscillianistarum errores, quos singulos idem Orosius in libello consultationis Augustino oblato enumerat, nouas addit hæreses nuper inuentas, ex Origene, & Victorino prognatas; altatas verò in Hispanias à duobus Auitis Hierosolymis, atque Roma profectis. Hæc ille: nec est citi dicti errores hic exprimantur, cum iam alibi fuerint à nobis de Origene loquentibus expressi.

- 146 Tandem sectæ Rogatistarum adhæsit Vincentius Vidor, qui aliam peculiarem instituit, docens contra S. Augustinum, animam non ex nihilo, sed ex Dei substantia esse conditam, cui errori se opposuit idem D. Augustinus, scri-
- 147 bens contra ipsum. Vnde circa hoc legendus est S. Doctor, tum in libris de origine animæ, tum lib. 1. Rer. & cap. 56. legendus item Baronius anno 410. n. 8. & seqq. Atque prædictis omnibus contenta in titulo præsentis Regulæ pro nostro instituto satis explicata manent.

Quid de secta Eutycheitis, & de alijs ab Eutycheitis dimanantibus? quid de Abolitis, & de Acephalis.

REGULA CCXLV.

- 148 E Vryches Constantinopolitani in Scitu Ecclesiastico Monachus Presbyter, quin & Archimandrita, cum Nestorij hæresis prædictæ acerrimus confutator prius extisset, hæc postea sumpta occasione in oppositum extremum declinauit, & vnam tantum in Christo naturam defendit, sicque sanosam
- 149 sectam Eutychanorum instituit. Dioscorus dein Alexandrinus Episcopus manifestata huius hypocrisis, quæ diu latuerat, non solum Euty-

Eutythiana heresi adhæsit, eamque propagavit: ipse etiam Eutythetis vii prorsus innocentis, se perpetuum defensorem exhibuit; ideoque inter hæresiarchas reponi meruit. 150 Hæresiarcha item censetur Zeno Imperator, scdam Eutythetis amplexus ob edictum ab ipso conditum, Honoticum vocatum, ex quo 151 Pacificatorum secta manauit. De sedis denique Abolitarum, & Acphalorum aliquid postea dicitur.

152 **D**E Eutythete quoad statum eius, & felicitia primordia in persecutanda secta Nestorij, atque quoad lapsum ipsius in hæresim, instruit nos complete, & erudite Baronius anno 448. num. 19. in hunc modum. Sed quid, inquit, inter hæc funestum accidit, dum in desolationem Nestorianæ heresis Catholici impelluntur; plane contigit, vt vnus ex illis rapido cursu terminum imponeret, & sibi citra terminum prælabenti habenas iniicere nefcius, improuide ferretur in hostes; dumque pugnat aduersus Ecclesiæ perduelles, ipse inscliciter nouis veritatis Catholicæ impugnata tor insurgeret. Euenit id quidem deploratissimo Eutytheti Monachorum Cōstantinopolitagentium Patri, illorum, inquam, qui tempore Ephesini Concilij aduersus Nestorianos ceteris præstantius dimicauerant. Cum igitur summo odio in Nestorij hæresim iste ferretur, eo profligit, vt non duas tantum esse in Christo personas omnino ex Catholicæ fidei præscripto negaret, sed etiam, nec duas in Christo naturas vellet asserere, eosque Nestoriano labore morbo putaret, quiduas constituerentur in Christo distinctas, & inconcusæ coniunctas esse naturas.] Hæc ille.

154 Ad confirmandum autem id, quod air de solietudine, & iugi labore Eutythetis in excitanda heresi Nestoriana, adducit idem Baronius dicto anno 448. num. 20. Epistolam S. Leonis Papæ, quæ ad verbum sic habet. Dilectissimo filio Eutytheti Presbytero Leo Episcopus.

155 Ad noticiam nostram tuæ dilectionis epistola retulisti, quod Nestorianæ heresis quorundam rursus illudis pullularet: sollicitudinem tuam hac ex parte nobis placuisse scripsimus; quoniam index animi tui est sermo, quem sumpsimus. Vnde non ambigimus auctorem Catholicæ fidei Dominum tibi in omnibus assuturum. Nos autem cum plenius, quorum hoc improbitate fiat, potuerimus agnoscere, necesse est auxiliante Domino providere, q̄ iatenus nefandum virus, dudumque damnatum, radicibus possit extingui. Dat. Kal. Iunij Posthumiano, & Zenone viris clarissimis Consulis.] Hæc tenus Epistola sancti Leonis.

157 En quàm bene affectus circa fidem Catholicam Eutythetis tunc extitit; in quam ardentem stricto eloquentiæ, & doctrinæ gladio contra Nestorianam sectam prodijt, vt à tante sanctitatis Summo Pontifice transmissis litteris laudari, & ad idem præstandum induci

158 meruit. Sed inde multo turpior, & horribilior eius lapsus in prædictam oppositam hæresim, quæ iam ab illius ore proiata aliquandiu latuit, nec huiusmodi erroris Auctor sciebatur, & cum quidam eius fursuri per Orientis Ecclesiæ spargi expissent, statim diuersi ex Præfulis Catholicis excitati sunt ad se, inuicem certiorandum de tali impietate, tunc 159 temporis ortus; ita certiores fecit Theodoretum Basilium Seleuciæ Episcopus, vt patet ex responsione ad hunc eiusdem Theodoretum epist. 83. quam Baronius eodem anno 448. num. 21. per extensum adducit. Ibiq̄ sub finem num. 20. de prædictis agit.

160 Verum non diu dilulit Eutythetis blasphemam impietatem suâ propalare, & errore contra fidem perniciosissimo publicè per se ipsum personas simplices imbucere, præsentem aliquando Eusebio Dorilei ciuitatis provincie Phrygiæ Salutaris dignissimo Episcopo. Qui cum esset (ait Baronius ibidem num. 24.) orthodoxus, & purus, & amicus, prohibuit eum talia sapere, & docere; sed pertinaciter Eutythete audire nolente, retulit Eusebius causam, ad Flavianum Episcopum Cōstantinopolitanum, qui & ingressus est eius Concilium, quod collectum fuerat pro Florenti Sardo Metropoli aduersus Episcopos sub eo constitutos Ioannem, & Cōsenium, & data forma de aliquibus causis, eorum libellos obtulit Eusebius Flauiano, & omni Concilio, coniurans omnes aduenire, & Eutythetem presbyterum, vt sub eorum præsentia conuinceretur ab eo, hæretica dogmata lapere, & docere.] Ita ille cum Liberato Diacono cap. 11. tom. 2. Conc.

162 Prosequitur num. seqq. idem Baronius exprimere admodum copiose ex actis dicti Concilij synodalis, qualiter ab illo Eutythetis fuerit ter iuridicè citatus, transmissis accusationis libellis per viros idoneos, qui eos illi legerent, & ipse noluerit comparere, allegans 163 triuolas excusationes. Qualiter item insistente magis dicto Eusebio, transacto longo tempore post tertiam citationem, tandem comparuit, comitante tamen ex concessione Imperatoris Theodosij, Particio Florentio, & magno Consiliario, qui, si opus esset, eius personam defenderet.

164 Atrialis comparitio nequaquam effectum operatum parauit, cum Eutythetis multo magis pertinax, & oblitus remanserit. Vnde reliqua apud Baronium citatum, ex dictæ Synodi actis, quæ referuntur tom. 1. Concil. act. 1. Concilij Calced. per quod Eutythetis damnatus est, vt paulo post dicemus. Nunc eius errores aliquantisper expendamus.

165 Primo, Citra præcipuum iam tactum, de vna sola natura in Christo, quomodo intelligatur, magna inter Doctores est controuersia: cuius decisionē, vt à prolixitate abstineam, accipe breuiter à Ioanne de Lugo sanctæ Ecclesiæ Eminentiſſimo Cardinali, vbi supra, disp. 9. sect. 1. num. 6. sic dicente. Mihi ergo, inquit, verisimilius, est Eutythetem ita in Christo negasse duas naturas, vt negaret re ipsa

- ipsa post unionem mansisse in Christo naturam diuinam, & humanam omnino integram.]
- 166 Ille ille, addens in eo sensu fuisse consultatum hunc Eutychemis errorem ex S. Leone Papa in epist. 10. ad Flavianum à S. Maximo relato, apud Euthymium in Panoplia part. 2. tit. 15. à Theodoro epist. 125. & ab alijs.
- 167 Secundo, Defendebatur ab Eutychemis, & à sequacibus eius, error Manichæorum, & Apollinariistarum, nempe, quod caro Christi Domini non esset nostre similes, & quod ipse verè haud fuerit natus ex Virgine sanctissima Maria: tametsi ita videretur. Quippe affirmabant illi corpus Christi de Cælo in æternum, Virginis descendisse, & in eum radiorum solarium iostar penetrasse, ita vt in instanti incarnationis fuerit mutata caro in diuinitatē, atque vna substantia ex duobus coaluerit.
- 168 Hincque consequenter deducebant Christi Domini diuinitatem fuisse passibilem, crucifixam, mortuam, & sepulchram. Affertur Præteolus verb. Eutychemi. Sander. hæres. 102, & Gualterius cap. 20. seculi quinti.
- 169 Tertio, Docuit Eutyches post resurrectionē corpus humanum fore impassibile, atque omnino inuisibile, quin etiam vento subtilius. Ita ibidem Præteolus, & Gualterius.
- 170 Quarto, Tandem Eutychemi Concilium Ephesinum nihil facere, & Calcedonense defendere ausi sunt. Cum Sander hæres. 102. adducit Gualterius lib. supra, num. 4.
- 171 Ex prædictis erroribus primum, & secundum sic exprimit Baronius dicto anno 448. num. 23. Quomodo autem, inquit, hoc anno mense Nouembris detecta est hæres Eutychemi, iam aggrediuntur enarrare. Liberatus Diaconus tom. 2. Conc. cap. 11. hæc de primordijs eiusdem emergentis hæresis. Eutychemus Presbyter, & Archimandrita prædicti Constantinopolitani celeberrimi Monasterii, vrgente Satana prædicabat Dominum nostrum Iesum Christum consubstantialē nobis non esse secundum carnem, sed de cælo corpus habuisse. Rursus variis dicebat ante adunationem duas in Christo fuisse naturas, post adunationem vnā factam esse.] Ita ille.
- 172 Inter Aflicas verò Eutychemi præcipuus exitit Dioscorus Episcopus Alexandrinus, qui eius defensionem nimis efficaciter suscepit, & ipsum omnino innocentem declarauit. De Dioscoro sic Gualterius cap. 31. seculi quinti. Hic ille est, inquit, qui data opera Eutychemi patrocinium suscepit, nullumque non mouit lapidem, vt eum innocentem esse persuaderet.] Ita ille, quibus pauci ab isto tanto hæres. 174 resercha se expedit. Plura de eo Præteolus verb. Dioscorus, & Baronius anno 448 & 449 passim ex Niceph. lib. 14. cap. 47. & lib. 15. c. 8. & 30. Summa omnium est primo, quod eum inter Orientales magna exorta esset dissensio, alios Eutychemem defendentes, alios vero, eum velut impium damnantes, iubente Imperatore Theodosio iuniorē, Concilium.
- 175 Ephesium in 11. congregatum fuisse, hoc prædicatorum appellabatur, quippe ab omnibus Catholicis reiectum, vt non coactum aucto-

ritate Summi Pontificis, nec ab eo approbatum in quo ab ipso Dioscoro, & ab alijs fuit Eutychemis innocens declaratus, & ad gradum honoris, quo priuatus fuerat, restitutus, eiusque hæretica doctrina à pluribus, maxime à diuersis Conciliaris recepta.

- 176 Dein, quod idem Dioscorus in dicto Concilio Ephesino non solum litteras sancti Leonis Papæ reiecit, dimissis mandataris Roſam versus, impetum illius aduerentibus, sed etiam eo audacie, ac temeritatis deuenerit, vt Alexandræ ipsam S. Leonem caput Ecclesiæ Catholice excommunicaret. Id relatus Liberatus Diacono cap. 12. & Concil. Calced. Act. 2. assertit sic Baronius anno 449. num. 189.
- 177 Sed quid increta, inquit, nefarius Dioscorus, cum reuersus est Alexandriam? Petinde ac se ad hoc vnū natus esset, vt mortales omnes peccando superaret, ac scelera perpetraret, quæ nullus prædictorum hæcenus cogitasset, colligens paucorum Episcoporum non Concilium (haud enim plures, quod facinus exhorret, valuit impudens suæ impudentiæ, atque dedecoris habere consortes) ausus est in S. Leonem Romanum Pontificem excommunicationis sententiam iaculare.] Hæcenus ille, apud quem plura inueniuntur.
- 178 Tandem quod non tardauerit S. Leo Concilium Calcedonense congregare sexcentorum triginta sex Episcoporum, ex sententia Niceph. lib. 15. cap. 2. magis recepta, & quod hi omnes præsentē Marciano Imperatore, & præsentibus, ac cooperantibus Legatis Sedis Apostolicæ, Dioscorum condemnauerint, simulque hæresiarcharum Nestoris, & Eutychemis condemnationem confirmarint, legat ad dicti Concilij Calcedonensis, & Nicephorum, & Baronium citatos quicunque de rebus, seu de litamētis Dioscori ad fatietatem scire desiderat. Nobis hæc pauca, vel breuiter attigisse, sit satis.
- 179 Sequitur brevis sermocinatio de Zenone Imperatore hæresi Eutychemis, & Dioscori imbuto, qui ideo inter hæresiarchas enumeratur, quod auctor fuerit scilicet Pacificæ æram, (qui etiam Tepidi nuncupati) ob edictum ab ipso conditum, quo, vt ait Gualterius cap. 23. seculi quinti, in dicti fuerit tum Catholici ad aliquid de veritate fidei remittendum, tum hæretici Eutychemi ad aliquam sine vanitatis partem abiiciendam, vt ad commemorandam pacem, vtrique peruenirent, hinc quidam Eutychemi anathema dicendo, illinc vero Calcedonense Concilium, in quo eius error damnatus fuerat, proculeando. Unde res eo deuenerit, vt vnusquisque Prælatum in sua faceret Ecclesiā, quidquid iubeat. Quam pretenfam pacem, vbi Anastasius Imperator amplexus est, neque promulgatum fuit in Ecclesijs Calcedonense Concilium, neque ab vniuersis reiectum.] Hæcenus verba Gualterij sic asserunt eum. Præteolo, verb. Zeno, & cum Baronio anno 481. num. 2. 1. & seqq.
- 181 Quid de Abelionis, (hi Abelonij etiam scilicet Abeliani vocati) dicendum occurrit? Huiusmodi appellationem sumpserunt ab Abbe-

Virgine, quippe Virginitatem, seu Continentiam ex superstitioso errore profitebantur, existimantes se astringi omnino necessitate incumbendi matrimonium, atque in matrimonio vna cum vxoribus degendialium de verò copulam coniugalem tamquam illicitam de testabatur, & filijs adoptiuis hereditates relinquebant.

182 Non diu durauit iste error, nec latius se extēdit, nempe in Africa per solam Hypponefem regionem; de eo meminit S. Augustinus hæc 87 & Prateolus verb. Abelonij, qui non exprimit, nec alius ex scriptoribus, quod sciam, quifnam fuerit primus inuentor dictæ sectæ Abeloitarum.

183 Tandem addendum vnum verbum circa Acephalos, aut Diacrinomenos, sine Hæsitantes: de origine istorum diuersimodè sentiunt Auctores. Nam ex mente Liberati Diaconi apud Baronium anno 433. num. 1. dicti sunt Acephali illi, qui circa dictum annum, neque Ioanni Antiocheno Episcopo, neque Sancto Cyrillo Alexandrino inter se se dissidentibus adherere voluerunt, sed seorsum absque capite in rebus ad Religionem spectantibus procedebant.

184 Verùm multo probabilius est, Acephalos, vel Hæsitantes adscribi debere ijs, qui, vt ex Leonrio refert Baronius anno 481. numer. 42. cum prius Petri Magi hæretici Episcopi Alexandrini fautores fuissent, postea ab illo recesserunt, eo quod anathemate haud serijisset Concilium Calcedonense; cuius hostes iurati erant, ob condemnatum Eutychem errorem, cui adhererant. In verba ipsius Leontij de sect. ad 5. relata a Baronio.

185 Sed quid, inquit, actum? Comprehenfus est astutus in astutia suus: dum enim ea usus est atque Petrus ad Catholicos decipiendos, & hæresis addicendos: perdidit ex suis quamplurimos; qui seorsum ab ipso sine capite conuenerunt, de quibus scribit ita Leontius: Vnolone facta, Petrus apud Alexandrinos in honore præcipuo erat, probatoque vnionis illo scripto, in folio ponitur Alexandrino, nec iam amplius in occulto, sed palam erat Episcopus. Quidam tamen nimio contra Synodum Calcedonensem odio impulsus, secessionem à Petro faciunt, nec cum illo communicabant ob eam causam, quod vnionis scripto probato synodum anathematizata manifestè non fuisset execratus. Atque hinc vocantur Acephali, capite catentes; quod Patriarcham suum minime secuti, seorsum communicarent.

186 Me secuti, seorsum communicarent. Hinc Petrus, qui populum multipliciter scindi videret, tandem synodum Calcedonensem palam anathematizata cogit, quo fiebat, vt pariter, & vnionis scriptum reciperet, & palam anathemati synodum subijceret. Verùm nec sic quidem Acephali cum eo communicabant, quod ab initio scriptum vnionis approbasset, non anathematizata synodo. Hæc Leontius, quibus nos iam præsentem regulam claudimus.

Vnde, & qualiter scilicet Theopaschitarum, Iconoclastarum, Prædestinatorum, & alia, quinti sæculi exorsa?

REGULA CCXLVI.

187 **P**etrus Fullo, cognomento Gnapheus, Episcopus Antiochenus, iustitior agnoscatur scilicet Theopaschitarum: iude isti sic vocati, quod ille diuinitatem faceret passibilem, adiuuans ab eo alijs erroribus ad huius sectæ constitutionem. Ob peculiarem autem Petri Fullonis hæc sim dictæ sectæ annexa est aut Iconoclastarum; quorum Princeps extitit Xenaia Persa; hic omnium primus nega-
189 uit imagines sanctorum esse adorandas. Dein ex scriptis S. Augustini male petcepit origines duxit secta Prædestinatorum tenentium, neque bona opera prodesset bonis, neque mala obesse malis; fed omnia ex prædeterminatione pendere inter eos Lucidus quidam magni uo-
190 minis presbyter valde excelluit. De Angelis, & de Pseudomolis, in fine aliquid dicitur.

191 **C**irca Petrum Fullonem scilicet Theopaschitarum auctorem, illud præcipue attingendum obiter, quod Antiochiæ Sedem Episcopalem adiuvante Zenone Imperatore, tyrannicè inuaserit, expulso Martyrio Episcopo, vt ex Liberato Diacono, Brev. cap. 18. adducit Baron. ann. 471. num. 13.

192 Vel secundum Theodorum lectorem Collect. lib. 1. apud eundem Baronium numer. 12. illo discedente, quod populum vilissimum, & iam hæresis infectum tumultuantem videret sponte se se Episcopatu abdicantem, grauibz
193 illis verbis, *Clero rebeli, & populo inobedienti, & Ecclesia contaminata remanito, Sacerdotalis mihi residuum dignitatem*. Ita Niceph. Hist. Eccles. lib. 15. cap. 18. & cum eo Prateolus verb. Petrus Gnapheus.

194 Sed accipe statim errores istius Petri Fullonis. Primus fuit, quod duas in Christo Iesu personas perperam distingueret, & ob hanc causam ad hymnum Angelicum, quem Greci *ymnys* idest, cer sanctum nominare soleant, quantum addebant, dicens: Sanctus Deus, sanctus Fortis, sanctus Immortalis, sanctus, qui crucifixus es, nimirum vt sanctum crucifixum & sancto Forti, hoc est, à Filio Dei separaret.

195 Addit autem Nicephorus, & cum eo Prateolus locis citatis, vbi prædicti erroris meminerunt, quod in Ecclesia Antiochena, ad cuius supremum dignitatis gradum Gnapheus dicto modo ascenderat, eius iussu, seu potius coactione, adiutrio illius quartæ Inuocationis, *Sanctus, qui crucifixus es, pro nobis*, vsq; ab omnibus recepta fuerit, maneatque adhuc apud Theopaschitas, seu Morphistas.

196 Secundo, Errauit Petrus Fullo, Diuinitatem faciens passibilem, ac Deum passum, & crucifixum, quoad diuinitatem fuisse affirmas, hincque

hincque eius Sectatores Theopaschitzæ sunt appellati; quibuscum ipse interim Conciliū Chalcedonense multum carpere, & profcindere conſuevit. Præter relatos Nicephorum, & Prateolum, tribuit etiam hanc hæreſim, Gualterius cap. 14. ſeculi quinti.

197 Tertiō. Actionem admodum tōneraciam excentus eſt Gnaphæus, ex qua ſibi, & ſuis Afſecſis occaſionem etrandi præbuit; nempe, conſecrauit Episcopum quendam Xenaiam. Perſam nondum baptizatum, & tunc, vt tãto crimini excuſationem tēxeret, erroneè, & pertinaciter aſſeruit conſecrationem inferuire illi, loco baptiſmi, nec amplius huius ſuſcepſionem requiri. Ita ijdem Nicephorus lib. 16. cap. 27. & Gualterius vbi ſupra, num. 3.

198 Non plures tribus diſcis Gnaphæo tribuitur errores in ſpecie; in communi tamen de eo ait Gualterius num. 4. quod partim cum Manichæis, partim cum Sabellianis, partim 199 cum Euthychianis conſpiraret. Vltimo loco ad iungo vnum verbum de infelici eiufdē Petri Pullonis obitu, & de ſucceſſore in Episcopatu cum Baronio anno 486. num. 3. ſic aſſerente. Hoc eodem tempore, inquit, perditiffimus ille Orientalis Eccleſiæ peſtis, fidei Orthodoxæ demolitor, potentiſſimus diaboli miniſter Petrus, Fullo, inuafor Eccleſiæ Antiochenæ ex hac vitā ad tremendum iulititiz di- 200 uinæ tribunal, aſſere licet morte vocatur. At nec licuit tunc, adultero è medio ſublato, Eccleſiæ Antiochenæ Catholici alicuius Antifiſtis conſortio ſui. Erenim præualente hæreticorum ſactione, ſuore Zenonis Imperatoris, ex ipſorum ſententia deſectus eſt eiufdem hæreticæ prænitens Antifeſt Palladius, qui communicationem retinuit cum nſando Epifcopo Alexandrino, dum vixit,] Hæcenus ibi Batonius.

201 Sequitur agendum de Xenaia hereſiarchai circa originem, conditionem, & ſtatum vitæ eius breuiter tractat Prateolus verb. Xenaia, ex Niceph. lib. 16. hiſtor. Eccleſiaſt. 27. Sed ex vtroque breuiſſi Gualterius c. 25. ſeculi quinti per ſequentia verba; Xenaia, inquit, Perſa, conditione ſeruus, Eutycheſis, & Dioſcori affecta obſtratus, à Domino, protugus in Eccleſiam ſe conſtulit, Clericum ſe eſſe mēſit, cum ne baptiſmo quidem luſtratus eſſet, 202 ſet. Quis de re certior factus Celendior Antiochenus Epifcopus, illum de Eccleſia expulſit. Verum Petrus Gnaphæus in preſtānam auctoritatem vendicatus, Xenaiani non modo in Eccleſiam recepit; ſed & Epifcopum Hieropolitanum creauit: quod ſcelus vt con- tegeret, cōſecrationem, quemadmodum pau- lo ante dixi, aſſignauit, illi eſſe inſtar baptiſmi.] Hæc ille, nec plura huc ſpectantia tibi tradam.

203 Ad bonam ſectam conſtituendam, nouum, & nunquam tetrō ſeculis auditum, errorem, excogitauit, dum Imagines Chriſti Domini, & Sanctorum eius venerari prohibuit, quo maior fama nouus Hæreſiarcha exiſtaret. De hoc errore Prateolus verb. Xenaia, ex Nice-

phoro relato, cuius hæc ſunt verba. Xenaia, inquit, ille primus, (eō audacem animum, & os impudens!) vocem illam euomuit, Chriſti, & eorum, qui illi placuerunt, imagines venerandas non eſſe.] Ita Nicephorus.

204 Quoad ſectam, ſeu hæreſim Prædeſtinatorū audi paulipſer Baronium anno 490. nu. 17. ſic loquentem: Acturi nos verò, inquit, de his quā accuratiſſimè, in memoriā teuocādum putamus, poſt S. Auguſtini obitum prodiffe, quoddam, qui ex eius ſcriptis malè perceptis, complures inuenerunt errores, quos S. Auguſtini nomine, & auctoritate defendere conabantur; ſed eos pro deſenſione ipſius S. Auguſtini agens, ſanctus Proſper validè cōſutauit,

205 Dicebantur illi (vt Sigifmundus in Chiron, ann. Do 415. adnotauit) hæreſis Prædeſtinatorum ſectatores: qui tãcirco eo nomine vocabantur, quia de prædeſtinatione, & diuina gratia diſputantes aſſerentes, nec pte viuētibz prodeſſe bonorum operum laborem, ſi à Deo ad damnationem præſciti eſſent, nec in ipſis o- beſſe, etiam ſi improbè viuerent, ſi à Deo prædeſtinati fuiſſent ad vitam: qua aſſertione boni à bonis auocarentur, & mali ſtabilirentur in malis: quæ quidem, vt diximus, ex ſcriptis S. Auguſtini malè perceptis, qui huiusmodi

206 erant, ſe accipiſſe iactabant. Hi autem derentus erroribus, ſuit Lucidus quidā magni nominis præſbyter, ad quem Fauſtus epitola illam ſcriptiſt, &c.] Huc vique Baronius.

207 Quamuis verò dictus Lucidus in ea ſectā, ſeu hæreſi vti præexcellens agnoſcatur, non fuit tamen primus eius inſtitutor, aut talium Prædeſtinatorū anteſignanus, neq. ſecur quis nani fuerit, teſte Prateolo verb. Prædeſt nati, cum Sigibertus loco citato ipſum non, reſer- rat, nec alius, quod legere poterim ex Scrip- toribus antiquis, & recentioribus.

207 Originem ſectæ Angelitarū ex Nicephoro lib. 18. hiſt. eccleſiæ c. 49. Prateolus verb. Angeli- tar, ſic explicat: Angelitæ, inquit, à quodam Alexandriæ loco, Angelī nomen habente, ap- pellati ſunt, in quo ſcilicet, qui primos apud

209 eos ſerunt, conueniunt cogebant. Hi porro alio vocabulo, & ſeueritæ, à ſcuro quodam Acephalo, quem ſerunt illius ſectæ ducem primum fuiſſe: & Theodoſiani à Theodoſio, qui apud eos Alexandriæ Papa factus eſt; & Damianitæ à quodam Damiano nomine vocan- tur.] Hæc Prateolus, quibus multiplex eorum denominatio innoteſcit.

210 Vnus tantum error proprius hæreticorum Angelitarū aſſignatur, in eo poſitus quod non niſi vnam ſubſiſtentiam in Patre, ac Filio, & Spiritu ſancto agnoſceret. Ita breuiter Gualterius, c. 28. ſeculi quinti, cum citatis Nice- 211 phoro, & Prateol. Qui ibi prius de eis ſic ait: Alium porro, inquit, eſſe dicunt Patrem, aliū Filium, & alium Paracletum, Spiritum San- ctum videlicet: non eſſe autem horum quęq. per ſe ipſū naturā, ſed habere commune Deū, ſiue Deitatem in eis exiſtentem: atq. de ea Deitate indiſſibili modo participātes, quæ- libet eſſe Deum] ita Prateolus de Angelitæ.

- 212 Finem imponamus huic quinto seculo proposita secta, seu relata historia cuiusdam Iudaei Plendomofis, quem Prateolus verb. Moses falsus, & Gualterus c. 17. seculi quinti inter haereticos, seu Hæresiarchas reponunt; eam. isti, sicut & reliqui Scriptores, præcipue Baronius anno 431. num. 85. eisdem ferè verbis ex Socrate, Ecclesiæ histor. lib. 7. cap. 36. sic desumunt. Eodem fermè tempore, inquit, multi Iudæi in Creta Insula, Christi fidem receperunt, tali calamitate ad eam rem induci. Iudæus quidam veterator se Moysen esse simulauit, deque Cælo demissum dixit, ut Iudæos qui illam Insulam incolebant, per mare in continentem traduceret: se namque eundè esse, qui olim Israhæm per mare rubrum ducens conseruasset. Ad annum verò integrum nihil aliud moliebatur, quàm ut singulas Cinitates totius Insulæ peragraret, Iudæos in illis habitantes ad illud credendum impelleret, hortareturq. ut omnes suas diuitias, & possessiones relinquere. Nam eos per mare aquis exsecratum, in terram promissionis
- 213 se traiectionum pollicitus est. Illi igitur eius modi vana & falsa spe in fraudem illæti, omnia opera, quibus uti solebant, deposuerunt, facultates, & fortunas neglexerunt, earumq. potestatem illis qui eas accipere vellent, permiserunt.
- 215 Vbi dies processioni ab illo veteratore præstituta aduenit, ille præcedere, subsequi omnes cum mulieribus, & pueris ceperunt. Eos ergo ad promontorium mari imminens deducit: ex eo in mare se precipitare iubet. Proinde qui primi ad precipitium accesserant, ita faciunt, & nisi diuina providentia illis prospectum fuisset, multo plures intercessissent.
- 216 Nam fortè fortuna aderant Christiani, quorum alij piscatores, alij mercatores fuerunt. Hi nonnullos eorum aqua propè suffocatos (qui iam tum in calamitate constituti suam amentiam agnoscere ceperunt) extrahentes conseruauerunt; alios ne se in mare delicerent, prohiberunt, exitio eorum, qui ante se præcipites dedissent, commonstrato. Iudæi tamco fraude patefacti, eam temerariam ipsorum crudelitatem cognouerunt, eam pseudo-moysen illum occidere contenderunt. At eum nullo modo comprehendere poterant, quippè clam se ex eorum aspectu subduerat. Vnde nonnullorum animo insedit opinio, eum exitialem demonem fuisse, qui in ipsorum gentis
- 218 perniciem, hominis speciem induisset. Quo, circa multi Iudæi in Creta ea clade impulsæ, Iudaismo derelicto, ad fidem Christi se transtulerunt. Hucusque Socrate citatus apud eundem Baronium; nec iuppitit quidquam pro te præsentit addendum.

CAPVT X.

De hæresibus, & Hæresiarchis diuersarum Sectarum contra fidem Catholicam institutoribus, totius Sexti Seculi decursu procedentibus.

PROOEMIOLVM.

- 1 **C**ontra horribilia, & admodum venenosa Hæresiarcharum, & hæresum monstra seculi Quinti, à nobis toto Capite præcedenti indicata, non desuerunt, quod Deo Opt. Max. sit gratia, in Ecclesiæ Catholica, salutaria valde, & efficacissima doctrinæ Fidei antidota, à viris sanctitate, & sapientia præstantissimis opportunè porrecta. Videlicet à S. Ioanne Chrysostomo homil. 9. in 1. cap. Ioan. & homil. 45. ac 46. in cap. 6. eiusdem, contra tollentes liberum arbitrium. A D. Augustino lib. 1. ad Simplicianum, quæst. 2. & lib. de spiritu, & litera cap. 33. contra Pelagianos, Semipelagianos, ac alios nimis eidem libero arbitrio tribuentes, ac efficaciam gratiæ in hominis iustificatione negantes. Item à Cyrillo Alexan. lib. 10. cap. 18. in Ioan. & S. Leone serm. 3. de Epiph. contra afferentes non requiri bona opera ad salutem, sed sufficere solam fidem. A Theodoro quæst. in Leuit. lib. 8. de curatione Græca, contra abominantes intercessionem Sanctorum, adorationemque imaginum. Vide plura apud Genebrardum lib. 3. Chcon. in fine seculi quinti, & ibi apud Gualterium. Hos dictis contenti sumus, ut iam ad qualitatem, & conditionem Hæresiarcharum, & hæresum sexti seculi gradum faciamus.

Quid de Sectis Seuerianorum, & Gaianitarum à Seuero, & à Iuliano Halicarnassæo derivatis?

REGVLA CCXLVII.

- 2 **S**eueros Monachus, Magis deditus, & ex Monachatu ad Episcopatum Autiochenum, cooperante Anastasio Imperatore, promotor, Acephalorum Eutychetisq. hæresum se sectatorem acerrimum indicauit;
- 3 sed postea vix vllis nouis erroribus adiuuans, se&am instituit Seuerianorum, seu Corrupticolarum; Inde sumpto hoc secundo nomine, quod interrogatus Seuerus à quibusdam, corruptibile Christi corpus dici deberet, nec ne? respondit, corruptibile dicendū.
- 4 Et contra verò cum Iuliano Halicarnassæus circa idem à Gaiano discipulo suo interrogaretur, affirmavit esse incorruptibile: atque, hinc Gaianitarum, vel Incorruptibilium secta, illi opposita, originem duxit.

DE Seueri primorijs, de arte magica, ac de alijs audiamus Baronium anno 511. à num. 15. egregie loquentem, cum auctoribus ab ipso citatis. De Seuero autem, inquit, monacho modò nobis agendum, qui sex, lues, atque perditio totius Orientalis Ecclesie à prauo demone est productus in mediũ, monitum quidem omnium vitiõrum deformitate compactum, vt planè intelligas huius exemplo, quales esse consueuerint, quos sibi diabolus in omnibus inueniens obsequentes per eos afflatus spiritu malo, loquitur contra Deum blasphemias. De Seuero igitur hæc deprompta ex Synodicis Actis accipe.] Ita ibi, & num. 16. profequitur.

Quis uesciat, inquit, eorum (Seueri scilicet, & gregalium eius) vitam turpem admodum, & sceleratam ab ineunte ætate esse, & demõnibus addictam? & quod in ueneficijs Seuerus deprehensus est, in Ciuitate Berythorum demonijs seruens? & infra. Processit ad Acephalos hæreticos, qui ea, quæ Eutychetis sunt, sapienter, uocantque sanctas Dei domos diuersosia hæresis, & impietatis. Item num. 17. addit. Quod autem, inquit, & ipsam Acephalorum religionem simulauerit, ex consequentibus omnibus manifestum fuit. Præfidebat enim suæ Acephalæ sectæ, quod Vnitum dicebat non admittens, sed Nouarium ipsum, & Diuallum appellans, & in suis proprijs conscriptionibus anathematizans] hæc & alia ille ex actis Synodi Constantinopolitane adducens plura de Seuero ex Euagriõ lib. 3. cap. 33. ex Nicephoro lib. 16. cap. 19. & ex Liberato Diacono Breu. cap. 19. tom. 2. Concil. quæ apud ipsum uideas.

Sed non omittam id, quod attingitur in Regula, de promotione eius ad Episcopatum Antiochenum, circa quam idem Baronius anno 513. num. 1. Confutibus, inquit, Probo, & Clementiano præfens annos Domini 513. Falsus inseritur: quo, inquit Marcellinus in Chronico, Seuerus Eutychetis perfidiz, Anastasio Cæsare uolente, Sedem Antiochenam Flauiani Antistitis ex Monacho Episcopus occupauit] hæc ipse. Mala malis maioribus incrementis adduntur. Qui enim monachus ualuit tot tantaque committere scelera, quid ab eo faciendum putas, cum tantæ Ecclesie nactus est præfecturam, iustus præfidi Imperatoris? Similac igitur adeptus est Antiochenam Sedem, conatus est omnes Episcopos ad suam communionem pertrahere] hæc uenit Baronius.

Quod error, verò hæresiarchæ Seueri, præter expressos à nobis Eutychetis, & Acephalorum, quorum ipse Sectator fuit, & præter eos, qui præsumuntur in exercente magiam demoniacam, ut exercuitidem Seuerus, vix vltos alios in particulari Doctores assignant: in communem tantum Gualterius cap. 2. seculiferti, cum Baronio citato, sic ait: Seuerus tamen palam se pro Acephalo vendicaret, noua tamen, diuersaque er-

rorum monstra in sinu fovebat, exclusitque, tandem] hæc ille: Qui statim ibidem tria in particulari de eodem Seuero addit. Primum, quod Ecclesiam parentem, & sacra Baptismi, quibus initiatus erat, mysteria negauerit.

Secundum, quod crudelissime in omne Catholicorum genus sanierit, monachosque imprimis, quorum cenobia religionis arcesserent, ignique demonesbatur. Tertium quod in Concilio Chalcedonense tanto ferebatur odio, ut cum Iulianus Imperator illud ab omnibus Episcopis, nisi sedibus excidere uellet, promulgandum edixisset, noctu clam omnibus elapsus ex Vrbe, Alexandriam fugerit. Totidem ferè verbis affert citatus Gualterius ex Baronio anno 535. num. 145.

Praeter ceteris autem Seueri affectus Theodosius quidam adeo excellit, ut ab eo iidem, Seueriani, teste eodem Gualterio ibidem, num. 6. appellati fuerint Theodosiani. Appellari etiam consueuerunt Agnoites, item, Corrupticula, cuius appellationis rationem exprimit ipse Gualterius, indicans simul originem oppositæ sectæ per sequentia verba.

Non ab uo Seueri nomine, inquit, Seueriani dicti sunt, sed & Corrupticula, eo; quod quibusdam Seuerum interrogantibus, corruptibile Christi corpus diu deberet, nec ne? respondit Seuerus, corruptibile, dicendum. Quod idem quibusdam Alexandrinis percontantibus, ex opposito Iulianus incorruptibile asseruit. Hinc dux in diuersum abiit Sectæ, Seuero aduersus Iulianum, hoc in illum scriptitante.] Hucusque Gualterius.

De differentia autem, & contrarietate inter dictas duas Sectas, & inter auctores earum Seuerum, & Iulianum Halicarnassem (hunc distinctum aduerte à Iuliano hæretico Episcopo Capuano, & Iuliano Apostata Imperatore) sectatorumque utriusque, multa ex Nicephoro lib. 17. cap. 19. affert Prærolus, verb. Aphthartodocita. Conclusio tamen est, quod vtrorunque assertum sit manifestè contra Fidè Catholicam; cum illud Seueri, nempe corruptibile esse dicendum Corpus Christi, si intelligatur, etiam post eius resurrectionem, ut intelligitur sine dubio, & absolutè affirmat ille; clarè repugnet testimonio Scripturæ sacre Psalm. 15. Nec dabis, Sanctum tuum videre corruptionem, quod communiter exponunt sacri Interpretes de Corpore Christi Domini, liberum scilicet à corruptione mansisse post mortem, & nunc incorruptibile manere, ac mansurum in perpetuum.

At assertum Iuliani Halicarnassæ, & sequentijs eius de incorruptibilitate Corporis Christi, quod iam ab instanti Incarnationis fuit incorruptibile, inde facile apparet esse hæreticnm, quod fundetur in alio grauiori errore Sectæ Eutychetis, à nobis iam supra expresso, de vnica natura admittenda in Christo, composita, seu resultante ex Diuinitate, & Humanitate: Et consequenter ratione Diuinitatis, à primo Iuliano Incarnationis, corpori eius obligasse,

- incorruptibilitatem, vt adducit Prateolus citatus cum Sanctis Patribus ab ipso relatis, vt Ireneo lib. 3. c. 33. & Cyrillo in Thefauro lib. 10 contra prædictum errorem Iuliani de incorruptibilitate Corporis Christi Domini iussurgenibus, præcipue tamen insurgit D. Thomas quodlib. 4. quæst. 1. art. 8. per sequentia verba.
- 23 Gainita, inquit, non solum à corruptione putrefactionis voluerunt Corpus Christi esse incorruptibile, quod Fides Catholica tenet secundum illud & admittit, Non dabis Sanctum videre corruptionem: sed etiam alieum esse à corruptione mortis ante resurrectionem; quod est impium, vt dicit Iulius Ioannes Damascenus lib. 3. cap. 13. Nam si indissolubile, inquit, factum est, & non consultantia nobis, non veritate, sed opinione facta sunt, quæ facta testatur Euangelium, vt pote famem, sitim, clauum fixuras, lateris apertionem, & mortem; si autem opinione facta sunt, fraus igitur est, & deceptio, dispensationis mysterium, & opinio, & non veritate factus est homo: ideoque opinio, & non veritate salui facti sumus. Sed hi facessant, & qui talia dicunt, salutis expertes fiant] hæc enim S. Thomas.
- 24 A prædicto autem errore incorruptibilitatis Corporis Christi profectores sectæ Iuliani appellati sunt Inecorruptibiles, item Phantasiae, siue Aphantodocæ, vt ex Prateolo citatur, 25 to assert Gualterius cap. 3. seculi sexti. Verum cum inter discipulos Iuliani Halicarnassei quidam Gaianus, siue Gainus magister impietate ardentius ebberit, ac copiosius euomerit, communicandamq. alijs vigilantius curarit, idcirco ipse quasi nouus eiusdem sectæ Iuliani auctor constituitur, sequacesq. eius Gaianitæ, seu Gainitæ sunt appellati: de hoc Gaianus, & de errore eius circa dictam incorruptibilitatem, plura Baronius ann. 535. d. num. 66. ex Leontio Iohannico A. d. 10. de sect. tom. 4. Biblioth. & ex alijs apud ipsum.
- 30 QVæ de sceleribus Petri Apameensis, de intrusione in Episcopatum, & de impietate hæreticali in venerando simulachro, negata veneratione imaginibus sanctorum Antiquitum, prima pars præsentis Regulæ breuissimè attingit, & admodum copiosè adducit Baronius anno 518. d. num. 46. relatis auctoribus, & locis, vnde sumpti, nempe libellis à Clero Apameæ, & à Monachis Syriæ Synodo Constantinopolitana contra dictum Petrum oblatis, qui extant in ea Synodo contra Anthimum A. d. 1.
- 31 Libellos clericorum Apameæ sic incipit: Propter Sacerdotij, & honestæ pollicitationis, &c.] quo quidem, inquit, prosequens Baronius, horrenda, nefandaque perpetrata à Petro scelerata enarrant. Atque primum sancti, sacrosanctæ Ecclesiæ dogmata, quæ à sancta Romana Sede in alias destinata sunt Ecclesiis, opera netandorum hæreticorum esse labefacta, penitusque corrupta per ipsum Senecam (de hoc iam supra) Antiochenæ sedis inuaforem, & Petrum, qui se intrusit in Ecclesiæ Apameæ: quo auctore sicut Fidei Catholica, ita & sacrorum Canonum profligatio facta esset, atque destructio Paradisi, cum videlicet sanctos, qui ex hac vira migrassent, anathematizaret Episcopos, & eleueritque eorum nomina ex sacro Ecclesiæ Libro, eorumque imagines adolerent, pingue fecerit loco ipsorum Diofcori, & alios hæreticos condemnatos] hæc ille, addens plura de inhonestate eiusdem Petri in aspiciendo mulieres, etiam dum sacram Missam celebraret, & de effrenata ipsius libidine cum maximo omnium scandalo. Omisso contenta in altero libello à Monachis porrecto, cum sint ferè eadem, seu similia traditis, & cum ex his iam innoteat satis, qualis nam fuerit dictus Petrus.
- 34 Enumerat autem hunc inter hæresiarchas, eique peculiarem sectam assignat Gualterius cap. 4. seculi sexti, ob quatuor ista supra expressa, & nunc magis, per numeros diuisa. Primum, quod odio in Ecclesiæ Romanam, & eius decreta, vt character gentilitio, hic Pseudopropheta à suis gregalibus agnoscere voluerit. Secundum quod aduersus sanctos iu celo agentes, horrenda anathematismi sui fulmina emisserit, & ex Ecclesiæ tabulis eorum nomina abolerit. Tertium, quod sanctorum imagines exofus, viuis, ac spirantibus sceleratis monumentis abolerit, vnus Diofcori, & hæreticorum damnatorum simulachra reliose veneraret. Quartum, quod ei in more fuerit, in hominum religiosorum sacra Deo domicilia, vi effracta, capris, cæcis, fugatis incolis, meretriculas immittere, & causis luxurie generi laxare habenas] ita ille ferè totidem verbis. Atque hæc enas satis de Petro Apameensi.
- 38 Sequitur monstrum magis horrendum, Anthimus scilicet Episcopus Trapezuntinus in regione Ponti: de quo ira Baronius anno 535. d. num. 61. Sic igitur, inquit, Epiphanius cum sedisset annos quindæcim, hoc ipsum anno

Secta Petri Apameensis, & Anthimi, ac alia ab Eutyche, Diofcoro, Seneca, & Gaiano exorta qualiter se habent?

REGVLA CCXLVIII.

- 16 EX pessimis atboribus, quandoq. pessimi pulularunt succuli, vt ex Diofcoro Petrus Apameensis homo sceleratissimus in Sedem Episcopalem intrusus, cui adeo illius doctrina, & norma viuendi placuit, vt ipsius simulachrum, vt viri sancti veneraretur. Similiter ex Eutyche pallulavit Anthimus Episcopus Trapezuntinus: quamquam hic exterius catholicus videri studuit, maxime apud Imperatorem Iustinianum. Ortum item suum à Seneca, & Senecianis ducunt Tetraditæ, & Cononitæ, istorum Princeps extitit Conon, quoniam Archiepiscopus Alexandrinus. Secta tandem Barianianorum originem à Barfano quodam Gaianitarum adlecla dicitur traxisse.

- ex hac vita decessit: quo e medio sublato, valido satis orthodoxæ fidei propagatore, calidius, occultisque consilijs ipse Theodoræ Augustæ Anthimus Episcopus Trapezuntius, qui foris licet Catholicam fidē proficere, intrinsecus tamen Eutychieanam hæresim se habebat, in Sedem Constantinopolitanam intruditur. Id quidem de se ipso publica sanctione (nempe Nouel. 45.) anno sequenti edicto Iustinianus testatus est] hæc ille. Addens immediatē post: Hinc, inquit, malorum origo, hinc ipsi Imperatori, atque vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ ærebitissimum cladum fons eripit, eum videlicet Theodoram Augustam coniugem audiens Imperator, monstrum horrendum in regni Ciuitatis Pontificiam Sedem protegit] En quā clare ipse Baronius.
- 40 Sed clarius idem cum Liberato Diacono scriptore illius temporis de eaus. Nest. cap. 20. De studijs autem, inquit, Theodora erga Anthimum auctor est Liberatus Diaconus, qui ista ait: Ea tempestate mortuo Epiphanio Constantinopolitano Episcopo, Theodora Augustā Anthimum transiit in Sedem, laetenter Chalcedonense Concilium non suspicientem] hæc ille ex Liberato.
- 41 Quod autem maximè apud Imperatorem Iustinianum, vt subiungitur in Regula, Anthimus studuerit Catholicus videri, testatur idē Baronius anno 535. num. 86. per sequentia verba. Ita se, inquit, comparauit vulpis ista, Anthimus inquam, vt eum nefandus hæreticus esset, fluderet tamen in omnibus appare re Catholicus, probans Chalcedonense Concilium, & reliqua, quæ veri orthodoxi probarent. Sed & adiecit, quod cum de eius hæresis rumor esset, se se homo callidus per purgavit, dum coram ipso Iustiniano Imperatore disertis verbis professus est, se in omnibus assensurum ijs, quæ Apostolica Sedes sentienda præscriberet: hoc enim nullum euidens signum edī posse videbatur, quam si fecuturum se polliceretur, quidquid Ecclesiæ Romana credendum ostenderet; cui assentiri, sit, se Catholicum demonstrare] hæc ille.
- 42 Verum quamuis hoc modo Anthimus Imperatorem deceperit; S. Agapetus tamen Papa, qui Roma discedens, eo tempore Constantinopolim venerat, haudquaquam ab eo decipi potuit: imò hic primo Anthimi præsentiam spreuit; dein cognita eius hæresi Eutychieana, maximè de vna ratiōe natura in Christo Domino (*Bam vigere hoc tempore, quo ista scribo, in Prouincia Mesopotamia, audio à Patribus Franciscanis per sacram Congregationem de Propaganda fide, iussu Sanctissimi Domini Urbani Papa VIII. illuc missi*) ipsū deposuit à Sede Constantinopolitana, tamen si Theodora valde obstaret, ad eamque Mennā vitam dignum induxit. Cum autem Anthimus in pertinacia suorum errorum maneret, non tardauit Agapetus eum vtī pertinacem, hæreticum sententia iuridica condemnare, atque omni dignitate priuatum relinquere.

- 43 Quin postea congregata fuit Synodus quinta Constantinopolitana, cui præfuit dictus Menas, & ibi tributi sunt Anthimo plures termini ad resipiscendum: quibus transactis, eum nollet resipiscere; iterum per eam ipse eum fecit 47 quacibus suis meritis fuit condemnatus. Quas condemnationes successerit Agapeti, Vigilii Papa tandem confirmauit. Hæc omnia copiose pertractata inuenies apud Baronium, anno 535. & 536. passim; qui ea desumit partim ex citata Synodo quinta, partim ex Anastasi in Agapeto, & ex alijs.
- 48 Secundum Nicephorum lib. 14. cap. 49. quem sequuntur Prateolus, verb. Tetraditz, & Baronius anno 535. num. 84. isti Tetraditz in nullo prorsus reperiuntur differre à Seuerianis, seu Seneritis. Vnde quæcumque supra diximus de Secta Seueri, & Seuerianorum, competant huic Sectæ Tetraditarum, vt ab illis deriuat: qualiter autem ista deriuatio facta fuerit, egregiè indicat pro ea, & pro alijs Sectis Baronius dicto an no 535. num. 84. his verbis.
- 49 En in quos vepres, atque dumeta, inuina loca, scabra, abditosque recessus, per rupes, & præcipitia, præruptaque scopula, immanium ferarum latibula incurritur, à recto fidei tramite aberrantes humane mentes! En quomodo monstrum monstro inuentum concipiat, pariatque horrenda spectra, atque deformia 50 simulacra. Vt ex his ipsis prudens quisque intelligere valeat (secundum illud Job c. 38) vbi lux habiret, & tenebrarum quis locus sit; vt quisque ducat vnumquodque ad terminū suum, & intelligat semitas domus eius: cognoscat, scilicet, vbi sit Fides Catholica; vbi 51 verò hæreses habitent. At non hic finis portentorum: alia adhuc prodierunt ex cornuta bestia capita, vt longè ista superet tricipitia, conficta à Gentilibus monstra, vel septem capitum Hydram: præter enim eas superius recensitas ex Severo progenitas hæreses, ad eundem pertinere tradit Nicephorus (vbi supra) Caucobalditas à loco quodam ita denominatos hæreticos; Angelitas etiam, & Damianistas, ita dictos ab Episcopis, & locis ipsidem nominibus appellatis: nam Angelitas ab Alexandriæ loco, cui nomen erat Angelij, dictos tradit: quibus præterea addit, & Tetraditas, Petritas, atque Paulitas, quorum alij Petrum, alij Paulū Seuerianos, sed ab inuicem dissidentes, consecrabantur] hæc ille.
- 52 Tricheitarum primum auctorem fuisse quendam Ioannem Philoponum Alexandrinum, Grammaticum, cum Nicephoro lib. 14. cap. 50. testatur Prateolus verb. Cononitz sub finem sic: Ioannes, inquit, iste Philoponus Alexandrinus, Tricheitarum hæresis præfictus fuit: perinde atque olim Themistius Philosophus sub Valente primum Agnoietarum Sectæ præiit] ita ille, attingens obiter aliam Sectam Agnoietarum.
- 53 De Cononitis sic ibidem Prateolus cum citato Nicephoro. Insuper, inquit, alia quoque quinta Seueritarum, & Theodosianorum Secta est, & Cononitarum, qui Seuerum, &

- Theodosium, & Episcopum præterea apud eos quendam Cononem, à quo etiam nominati sunt probant. Profitentur sancti & illi re vera Deum quidem esse, & naturam, & essentiam quamque Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum Sanctum. Ad hæc tres quoque personas dicunt, ipsam nimirum Sanctam Trinitatem, & substantias tres. Tres autem numero substantias, & naturas per omnia similes secundum Deitatem dicentes, unamque substantiam siue naturam, & unam Deitatem siue Deum, Sanctam, & co-substantialem profitentes Trinitatem, non numero, sed per omnia simili Deitate, tres Deos, aut tres Deitates omnino dicere tergiuerunt. Hæcenus ille, hæc enim Cononitarum complete exprimens.
- 55 Quid tandem de Barfanianorum Secta, de qua huius origine? Barfaniani, seu Semidaliæ utroque modo vocati, teste S. Ioanne Damasceno lib. de hæresibus, verb. Barfaniani, errores Galanorum, & Theodosianorum desueverunt, & adentes aliquid novum. Nam similes eis, quæ à Dioscori discipulis offerebantur, admittere consueverunt, eamque summo digito amponere: atque farinam tritici degustabant, idque pro Sacrificio probabant. Nec verò publice fiebat eorum donarium, & oblatio: sed Dioscori symbolis relictis, similes tantum admiscebant, quantum esset consumptum, idque ipsi in communionis parte numerabant. ita enim citato D. Damasceno ferè totidem verbis Gualterius cap. 10. Seculi sexti, nec quidquam aliud circa hos Barfanianos addendum occurrit.

Quanam Sectis Trisheitarum, & Monophysitarum, siue Monothelitarum origo? quanam item Themistianorum?

REGVLÆ CCXLIX.

- 58 Prodijt circa annum Domini 535. Ioannes quidam Grammaticus Alexandrinus cognomento Philoponus; qui licet prius, ut Catholicus appareret, cetera impium hæreticum Proclum scripserit, & magnam sibi laudem inde conciliauerit: postea tamè palam tenacius præ cæteris errori de vna natura, & vnica voluntate in Christo Domino adhæsit, abundantiùsque eum publicauit. Hinc sequaces illius Monophysitæ, seu Monothelitæ vocati sunt, & 59 ab ipso istorum Secta ortum duxit. Ex opposito autem errore, quod idem Philoponus res Deos admitteret, Auditor Sectæ Trisheitarum 60 agnoscitur. Secta denique Themistianorum, à quodam Themistio, malè sentiente de scientia Christi Domini dimanauit.
- 61 Sequamur in primis vestigia Card. Baronij in ostendendis ijs, quæ ad Philoponum pro nostro instituto spectant, sicut iam sæpius similiter in alijs secuti sumus, relaxis verbis grauium Scriptorum.
- 62 Primò ex Suida sic ille ann. 535. Ioannes, in-

- quit, Grammaticus Alexandrinus cognomento Philoponus plurima scripsit grammaticæ, philosophicæ, arithmetica, theoretica, sacras quoque litteras tractauit, scripsit & contra decem & octo Procli argumenta, & contra 63 Seuerum. Sed tamen ab Ecclesiæ Doctoribus, ut Trisheites, ut qui tres Deos afferat, reijcitur, & in Orthodoxorum Catalogo non admittitur. hæc de Philopono ex Suida, & prosequitur ita.
- 64 Quod verò pertinet ad eius scripta contra Proclum Lycium, magnam quidem sibi ex eo laudem conciliauit, quod aduersus impium hominem, qui scripserat inlar Porphyrij contra Religionem Christianam, stylium exercuisset. Suidas enim hæc ait, dum de Proclo agit: Hic est Proclus ille, qui alter à Porphyrio impuram linguam, & contumeliosam contra Christianos exercuit; Ioannes Philoponus præclarissimè eius propositiones refutauit, eumque in Græcis etiam, quibus afferebatur, rusticus dem, atque indoctus esse ostendit. Hæc Suidas de libris Procli, atque de redargutione Philoponi, ex qua sibi eximiam, ut diximus, gloriam comparauit: sed euaneles in cogitationibus suis, noui Gentilium dumtaxat, atque Hæreticorum, velum Orthodoxorum dogmata confutare aggressus est. hæcenus Baronius dist. ann. 535. num. 76.
- 65 Sed numero præcedenti 75. cum Leont. de Sectis, Act. 5. eundem audiamus: Hoc eodem, inquit, tempore adhuc degente Theodosio Byzantijs, denudò motum fuit dogma Trisheitarum, cuius Sectæ Princeps Philoponus fuit. Quoniã enim obieciebat Ecclesiæ, si duas in Christo naturas diceret; necessario esse duas hypostasies confessuram. Respondebat Ecclesiæ: si natura, & hypostasis idem sint, necessarium quoque fatendum indiuiduum: si aliud natura, & aliud hypostasis, quanam illa sortitio fuerit, ut narras duas statuentes, omnino duas 67 quoque cõfiteamur hypostasies? &c. Pluribus ipse inuicem aduersantia alterationum argumenta retexens, ita planè, ut Philoponum ad oppugnandam veritatem Catholicæ Fidei ex deliramentis hæreticorum mutaturum esse arma demonstraret. hæc cum illo Baronius, indicis ultimo loco Philoponi ignorantiam.
- 68 Vnde merito ipsum carpit Gualterius cap. 7. sexti Seculi per sequentia verba: Philoponus, inquit, si se intra septa Grammaticæ, & Philosophicæ continuisset, ne consuluisset sibi sapienter: sed artis suæ limites transgressus, dum altiora se audaculus attentat, dum de augustissimæ Triadis personis tribus, dum de duarum naturarum in vna Verbi persona coniunctione imperitus differit, cõsudit cæcæ, ac temeræ, quæ sapientes, & orthodoxi in Deo verè 69 distinxerunt. Nam hinc quidem tres Deos fingit, illine verò duas Christi Dei, hominisque naturas in vnam, Eutychianorum instar, permiscet, se que præcursorum præbet Monophysitis. hæc ille, quibus cõpendiose indicat duos præcipuos, & grauiissimos Philoponi errores.
- 70 Tribuitur etiam ei ille error, quod perne gauerit corporum resurrectionem esse sursum: quem

- quem ex Nicephoro lib. 18. histor. cap. 47. sic explicat Baronius ann. 535. num. 78. At quomodo, inquit, intelligendum sit, quod dictum est, Philoponum negasse resurrectionem mortuorum, erit ex Nicephoro declarandum: non enim, ut animas diceret sine corporibus cœlesti gloria fruendas, sed eas alijs corporibus induendas, illis quidem ex nihilo creatis.
- 71 Quod videlicet assereret corpora nostra corruptis secundum formam, atque materiam. Ita ille, & paulo post eodem Nicephoro addit plura de hac re, quæ apud ipsum videas si placet.
- 72 Præterea idem Philoponus librum scripsit contra Concilium Oecumenicum, ut ex eodẽ Nicephoro dict. lib. 18. cap. 46. affert Prateolus verb. Monophysitæ. Addens ibi cum ipso Nicephoro, cooperatione Iulianiani Imperatoris, aduersus scripta, & errores Philoponi suum se congregatum quintum Concilium Generale 175. Patrum.
- 74 Qualiter autem Philoponus auctor fuerit sectæ Monophysitarum, seu Monothelitarum, cum citato Prateolo, & Baronio ann. 535. num. 79. pancis sic indicat Gualterius eiusdem seculi cap. 8. De Trithemum, inquit, somnians prodigiosa hæc Secta emerit. Licet enim Philoponus duas in Christo naturas vnitas Orthodoxis daret, non dabat tamen, post vnionem duas eas hære, sed in vna misceri assererat: unde Monophysitæ sunt appellati, nec non Monothelitæ, eo quod vnica in eodem Christo voluntate intelligerent. Eosdem, verò tum Aegyptios, tum Schematicos dici solitos S. Damascenus tradit lib. de hæres. verb. Aegyptij. ita ille.
- 77 Ut dictus error de vnica voluntate in Christo Domino firmitus existeret, & magis spargeretur, fixerunt Monothelitæ, etiam post celebratum quintum illud Concilium Oecumenicum, per quod penitus reieciabatur, quod authoritate eiusdem Concilij scripserit Mennas Episcopus Constantinopolitanus ad Vigilium Pontificem Romanum epistolam quandam, ad effectum confirmandi doctrinam erroneam de vnica in Christo Domino voluntate; & eadem epistolam, licet adulterinam, & supposititiam, diuersimodè vulgauerunt Verum in sexto Concilio statim conuicto à Legatis Papæ doli deprehensus est, & in luccam ductus. Adducunt copiose Baronius ann. 535. num. 247. & breuiter Gualterius dict. cap. 8.
- 79 Restat dicere de secta Agnoitarum, seu Themistiarum (vetroque nomine isti vocari soliti) Eorum author fuit Themistius quidam Alexandrinus Diaconus, vt eum appellat Nicephor. lib. 18. cap. 50. à Prateol. verb. Agnoitæ, & ab alijs vocatur Theophrontius. Hic, teste eodem Nicephoro lib. 12. cap. 30. discipulus Eumojij heretici fuit, seu huius scismaticus se coniunxit; sed præcipue adhæsit erroribus Theodosianorum.
- 81 Ad constituendam autem peculiarem sectam hunc præcipue errorem addidit illi Theodosius, quod affirmaret, extremi iudicii diem Christo Domino fuisse incognitum; à qua tamen,

blasphemia Theodosius abhorrerat, ut ait Gualterius cap. 6. seculi sexti. addens ibi sic.

82 Inducebantur verò, inquit, Agnoitæ, vt id opinarentur, illis Christi apud Sanctum Marcum cap. 13. verbis. De die autem illa, vel hora nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque.

83 Filius, nisi Pater. Non errasset porro, si non ignorasset ipsi sincerum eius sententiam sensisse esse, aut quem S. Ambrosius lib. 5. de Fide cap. 3. & S. Augustinus 1. Trinit. cap. 13. perspexerunt, eum diem nescisse Christum, vt eum hominibus enuntiaret: aut quem intellexit S. Gregorius lib. 8. epist. 43. scire quidem Christum hominem, sed non à se homine didicisse, hæc illi cum Prateolo citato, & Baron. ibid. num. 71. atque pro hac Regula satis.

*Quid de Iacobitis, & de Iacobo eorum Principe?
Quid de Christolytæ? quid de alijs, seu
si seculi?*

REGVLACCL

- 84 Extitit circa idem tempus anni 535. aut secundum alios circa annum 584. Iacobus quidam, Syrus genere, obsecrus prioris, & nullius gloriæ hominum hæresibus Eutychetis, Dioscori, Gnaphei, & Seueri educatus: ex eis iam obsoletis, & ex nouis aduentus Ratiū indicandis sectam Iacobitarum instituit, eamque apud Syros maximè propagauit.
- 85 Christolytæ item sic vocati, quod de Christi Domini Resurrectione, & Assumptione male sentiret: quis eorum antesignanus ignoratur.
- 86 Denique Tetraditæ à Severo hæresiarca propagationem ducunt, vixque à Seueritis diffusi sunt. De Talmudistis aliquid hic dicetur.
- 88 Quoad circumstantiam temporis, Prateolus verb. Iacobitæ, discrepat ab alijs, sic affirmans, Iacobitæ, inquit, siue Iacobini à quodam Iacobo genere Syro nuncupantur, qui tempore Mauricii Imperatoris, & Pelagij huius nominis Secundi Romanorum Pontificis emerferunt circa annum Domini 584. Baronius verò, & communiter reliqui reducent eos, ac ipsorum auctorem Iacobum ad annum 535. Discrepantia inde forte provenit, quod Prateolus loquatur de eo tempore, quo secta Iacobitarum iam per regiones Syriæ propagata erat; Baronius, & alij de eo, quo propagari cepit, vt alias adnotauimus.
- 90 Concordant autem iidem Prateolus, & Baronius, ac reliqui Scriptores circa omnia tacta in Regula, vt quoad originem, ex Syria, prædicti Iacobi, & quoad conditionem personæ eius, infimæ, & vilissimæ sortis. Verum audiamus Nicephorum lib. 18. cap. 45. de his sic loquentem.
- 91 Quis verò, inquit, fuit hic Iacobus, unde Iacobitæ nomen acceperunt, æquum esse putato, vt hic referam. Altius autem narrationem petam. Postquam Eutycheti, & Narcæro à sancta IV. Chalcedonenſi Synodo dignita-

- abrogata est, qui illorum dogmata defendebant, facta ab Ecclesia Catholica defensione, *insepulchri*, hoc est segregatos, siue ambigentes, seipsum appellant: neque villo modo, ut quæ rectè in Concilio sancto stantia essent, comprobarent, adduci potuere. Ij in duodecim Sectas dissecti sunt, ex quibus multa milia hæresum pullularunt. Ex quarum sectaribus quidam Eutychnianistæ vocati sunt, alij Acephali, &c.]
- 93 Pro duodecima, quæ est præsentis loci, & pro eius institutore, sic addit: Iacobus porro, inquit, à quo nunc quoque, ut iam diximus, Iacobitarum hæresis denominata celebratur, Syrus genere fuit, obscurus profusus, & nulla gloria vir. Qui etiam Zauzalus propter summam tenuitatem est cognominatus. Hic Eutychnis, & Dioscori, Gnaphzique præterea. Ferri, atq. Seneri dogmate recepto, magnopere id apud Syros propagare studuit] hæc ille.
- 94 Peculiares iam errores Iacobi, & Iacobitarum breuiter exprimendi. Primò consueverunt filios suos fronti, vel genis inusto cauterio circumcidere, exilimantes peccatum, originale tali stigmate auferri, teste Prateolo verb. Iacobitz tametsi Sanderua hæres. 113. Crucem eos solitos inurere fronti quorumcumque iam baptismo initiatorum assermet.
- 95 Quibus Gualterius c. 9. seculi sexti addit sic, Vt, inquit, sit de re, stultum scetus, scripturæ verbis tutabantur illis Marth. 3. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne: quæ non viderunt imperiti referenda ad Sancti Spiritus ignem in linguis in Apostolos adlapium] ita ille explicat cum Maldonato.
- 96 Secundò. Infantibus, & lactantibus sacra Eucharistiam sub vtraque specie panis, & vini esse tribuendam, Iacobitz docuerunt, sicque opere exequabantur. Afferit Prateolus loco citato.
- 97 Tertiò. Confessionem, quæ ad aurem Sacerdoti fieri à Christianis solet, non esse vitæ, nec requisitam, illi tenuerunt, & satis esse, si homo peccatum suum soli Deo confiteatur. Ita Sanderus vbi supra, & Gualterius dicto cap. 9. num. 6.
- 98 Quartò. Vsu receptum erat apud Iacobitas, vt Sacerdotes, Diaconi, & Soudiaconi adstarent omnes simul ad altare, communionemque reciperent, exemplo induci, vt ipsi asserbant, illorum trium Regum, qui ad præsepe Christo Domino simul munera obtulerunt. Prateolus ibidem addidit.
- 99 Quintò. Iacobus deniq. eiusq. sequaces nihil penitus de ineffabili mysterio Sacrosanctæ Trinitatis crediderunt, vnam dumtaxat in diuinis personam esse docentes: ita ibidem Prateolus, & Gualterius num. 3.
- 100 Pauca de Christolytis apud auctores, Sander. hæres. 107. cum D. Damaseno lib. de hæres. verb. Christolytz, vbi de eis sic loquitur. Christolytz, inquit, sunt, qui Dominum nostrum Iesum Christum asserunt, cum excitatus est ab inferis, hic corpore cum animo relicto, cum sola diuinitate, cælum, ac superna.
- 101 petiisse] hæc ille. Et addit Gualterius c. 12. seculi sexti, quod ex hac Christi Domini dissolutione nomen Christolytarum eis obtigerit; nullus tamen ex his tribus auctoribus, neque alius assignat primum prædictæ hæresis inuentorem.
- 102 Similiter à Secta Tetraditarum paucis nos expediemus, quæ secundum Nicephorum, lib. 18. cap. 49. Prateolum verb. Tetraditz, Baronium an. 535. nu. 84 & Gualterium c. 11. sexti seculi, quasi ramus est sectæ Seueritarum, seu nibil ferè reperitur, in quo ab his illi differant. Explicata itaque iam supra Seueri, & Seueritarum secta, constat inde manifestè, qualis sit præfatus Tetraditarum, nec quidquam his addendum occurrat.
- 103 Reponit initio huius sexti seculi noster Gualterius ob aliquas rationes, quas apud ipsum vides, errores diuersos Talmuditarum, selectos ex pene infinitis, qui in perniciosissimi. mo illo libro, non tam humana, quam diabolica industria elaborato, Talmud nomine, continentur, oppositi omnino veritati, non solum Religionis Christianæ, sed legis etiam naturalis, atque adeò Mosaicæ, quam ipsi Talmuditz se ad vnguem proficiteri testantur.
- 104 Nos ue tem proflus intactam relinquamus, sub finem eiusdem sexti seculi, omiſſa collatione cum erroribus Lutheri, Caluini, &c. quæ Gualterius de more prosequitur, eos tantum quos ipse adducit, breuissimè percurramus.
- 105 Prenotandum tamen claritatis gratia., quod liber Talmud duplex sit, aliter Hierosolymitanus, alter vetò Babylonius, Item, quod vnuerſum Talmud in sex ordines diuiditur, & quilibet ex illis in varios tractatus, ac vnusquisque tractatus in multa capita, seu distinctiones multiplices. Vocantur autem à Iudeis, nominibus huiusmodi: nimirum, Ordo, Seder: Tractatus, Masschet: & Caput, seu distinctio, Per Kim. His sic prenotatis.
- 106 Primò errant Talmuditz, affirmantes Deum ante mundi creationem in diuersis mundis construendis se se exercuisse, eisdem successiue destructis, & inſtauratis, quoad vique attem didicit hunc, quem videmus permanentem mundum fabricandi. O blasphemia horrendissima, de infinita Dei sapientia valde detrahens, & ignorantie capax eum faciens. Habetur ordin. 3. tract. 4. dist. 3.
- 107 Secundò, Afferunt illi Deum in lectione legis Mosaicæ, primas tres cunctique diei horas
- 108 expendere, ord. 3. tract. 1. distin. 14. Item, quod Moses aliquando Cælum ascendens repererit Deum accentus in Scriptura facta inscribentem. Blasphemia pari modo sunt ista, sicut multa ex sequentibus, cum maxima diminutione infinitæ sapientiæ Dei Opt. Max.
- 109 Notandum præcipue ille error, quod Moſes ante Meſſiæ aduentum, cælum conscenderit, ord. 5. tract. 6. dist. 5.
- 110 Tertiò. Tenent ipsi, quod Deus primo nouz lunæ Septembris die, vnuerſum orbem iudicet, & decem sequentibus eiusdem lunæ diebus se applicet ad scribèdos inſtos in libro vitæ, ac malos in libro mortis, ord. 2. tract. 8. distin.

- 111 dist. 5. Declarat autem Gualterius vbi supra per sequentia verba: Ex duplici, inquit, constat excitare hic error; vna est, quod actiones Dei, humanorum actum iustitiae, temporis successioni, lunaque motui subiiciat. Altera, quod vniuersalis iudicii tempus praeniat, ac determinet. Itaque.
- 112 IV. Quod singulis diebus Deus magna, cordis deuotione preces, & orationes fundat. Quia etiam quod ad orandum quotidie genua flectat. ord. 1. tract. 1. dist. 1. & ord. 2. tract. 8. dist. 5.
- 113 V. Somniant Talmudistae, quod Deus maneat in loco quodam occulto, ibique certis temporibus multas lacrymas fundat, cum maxima cordis afflictione, propterea quod se iosephum Iudeis exhibuerit, Templum Hierosolymitanum destruendo, & populum suum.
- 114 captiuitate durissima castigando. Addentes id quod magis ad fabulam, seu somnium accedit; nimirum, Deum quoties meminit eorum calamitatem, quae Iudeis à Gentibus inferuntur, bias lacrymas in Oceanum effundere, & dolore permotum sibi pectus vtraque manu tundere. Ita habetur ordin. 1. tract. 1. dist. 9. & ord. 2. tract. 8. dist. 5.
- 115 VI. Blasphemiam admodum insanam protulerunt illi, affirmantes, quod Deus praecipit populo Iudaico, vt vnoquoque nouitium, expiationis sacrificium offerrent, pro expiando scelere per ipsum Deum commissio, vbi lumen Lunae inique creptum Soli tribuit. ord. 4. tract. 6. dist. 1. habetur.
- 116 VII. Delirant sane Talmudistae, quando aiunt, quod Deus ad relaxandum animum, per eres postremas diei horas cum magno illo pisce, Leviathan vocato, aliquando luserit. ord.
- 117 1. tract. 1. dist. 1. & ord. 4. tract. 8. In qua deliratione, inquit citatus Gualterius, Talmudica duas aduerto horrendas blasphemias; vna est, quod Deum faciat relaxationis indigentem, & quod inde consequitur, lassitudinis capacem, ac passibilem; Altera quod Deum Iosephum censeat. Haecenus ingeniose Gualterius.
- 118 VIII. Errant turpissime illi dicentes Deum creasse elementum ignis ipso die Sabbathi.
- 119 ord. 2. tract. 3. dist. 4. Praedicto errori clare opponitur Scriptura Sacra, Exod. cap. 20. vbi sic: Sex diebus fecit Dominus Caelum, & Terram, & omnia quae in eis sunt, & requieuit in die septimo, ideo benedixit Dominus diei Sabbathi, &c.
- 120 IX. Ridiculum quid, & plusquam stultum ord. 4. tract. 2. dist. 7. adducitur, quod cum Rabbini quidam cum Rabbi Eliezer cõtenderent, Deus voce celesti in fauorem Rabbi Eliezer contra illos sententiam tulerit; idque ipsi ægre sperantes, Deum poena anathematis damnarint, & postea, quod Deus ipse subridens dixerit, Filij mei me vicerunt.
- 121 X. Ex Sixto Senensi lib. 2. Bibliothecae sacrae, verb. traditiones, adducit Gualterius c. 1. Seculi sexti de Talmudicis quid valde ridiculum, seu potius lacrymabile, per sequentia verba. Scribunt veteres illi somniores Rabbini, quendam consueque prudentem olim existisse, vt suo assu non Diabolum modo, verum etiam Deum fessellere. Cum enim in articulo mortis positus, à Diabolo pro veteri, quæ inter illos interesset amicicia, postulasset, impetrassetque, se vt ad portas vsque Regni Coelestis deportaret, quo Diuinum locum mansionis inde intuitus, vitam laetior dimitteret: ecce protinus intra Caeli portas ipse irripit, per Deum viuentem iurans vnuquam se recesurum: ita vt coactus sit Deus hominem peruenire se retinere, ne peritum faceret. Atque hoc dolo, inquam illi, homo prudentissimus Deum simul, & Diabolum decipit. Huc vsque ille.
- 122 XI. Error fuit Talmudistarum, quod cum aliquando Archangelus Gabriel graui peccato se se coinquinauerit, Deus illum flagello igneo cecidit. Habetur Ordin. 2. Tract. 5. dist. 8.
- 123 XII. Dein Ordin. 3. Tract. 1. dist. 6. item, ord. 4. & tract. 4. libri Talm. ad impura, & impudica probra continentur in Adam, & Noe.
- 124 XIII. Cum errore maximo affirmant Talmudistae, S. Iobum vnuquam existisse, atque esse planè ficta, & sine fundamento excogitata, quæ de eo communiter narrantur. ord. 4. tract. 3.
- 125 XIV. Testantur illi, Regem Dauidem commissis adulterio, & homicidio infontem, ac nullius criminis reum mansisse. Ita traditur ord. 2. tract. 1. dist. 5.
- 126 XV. Multa protulerunt Talmudistae, quæ manifestè sunt contra pudicitiam, & honestatem matrimonij. ord. 3. tract. 3. dist. 2. & ord. 2. tract. 1.
- 127 XVI. Audi sunt iidem asserere, illum inter Rabbinos nullo modo reponendum, nec tali dignum nomine existimandum, qui inimicium suum capitali odio non prosequitur, & quaecumque vindictæ occasiones, ac momenta non inquirat. ord. 5. tract. 1. dist. 1.
- 128 XVII. Tenuerunt ipsi, grauioribus poenis plectendos, tam eos, qui scribarum, quam illos, qui legis Moisaicæ verbis contradicunt.
- 129 Quinimo isti absolui possunt, nequaquam, verò illis, sed vltimo supplicio affici debent. ord. 4. tract. 4. dist. 10.
- 130 XVIII. Circa testes falsos sic erroneè sentiebant Talmudistae, quod sint, peracto, damnatoque reo dimittendi, & ab omni poena, aut multæ irrogatione liberandi. ord. 4. tract. 4. Quid magis contra iustitiam, & contra legem naturalem?
- 131 XIX. Ridiculum est illud, & iniustitiam, etiam sapiens, quod ipsi affirmarunt, non peccatum, qui plurimum iudicio ad mortem damnatus est, neci esse tradendum; illum verò, in cuius mortem omnes nullo excepto confecerint, esse absolendum. ord. 4. tract. 4. ita Gualterius vbi supra.
- 132 XX. Similiter ad iniustitiam spectat, quod traditur in lib. Talmud. ord. 4. tract. 2. dist. 5. crumenam scilicet alicuiam quisque inuenire in loco publico, si sciat illum ad quem ipsa pertinet, amissæ speciem recuperandi eam, nullatenus obligari ad restitutionem.
- 133 XXI. Disponitur ord. 1. tract. 1. dist. 4.

- vt Iudæi omnes teneantur ter quotidie Chriftianos execrati, ac deuouere, atq; à Deo precari, vt eos, eorumque Reges, & Principes cõfundat, & exterminet. Atque id Iudæis, præcipue Sacerdotibus, ter in die præstandum, quando in Synagoga orant, in odiũ Chrifti Nazareni. Gualter. ferè totidem verbis.
- 136 XXII. Talmudicus error est apud Iudæos, quod ipsi præceperit Deus, vt faculrates Chriftianorum in suos vsus conuertant, & rem quã eumque illorum, foam faciant, quannis viapoterunt, dolo, vi, fenore, furto, &c. Ita ord. 1. tract. 1. distin. 4.
- 137 XXIII. Turpissimè errant Talmudistæ asserentes, in mādatis Iudæos à Deo habere, vt Chriftianos omnes in numero bestiarum habeant, eosque perinde tractent, ac brutos animates. Ita ord. 4. tract. 8.
- 138 XXIV. Manifestè contra iustitiam, & legẽ naturalẽ est illud, quod habetur in lib. Talmud. ord. 4. tract. 1. distin. 4. nimirum, si quadrupedem Chriftiani quadrupes Iudæi occidat, hunc non teneri pecudis occisæ valorem 139 persolvere. E contra verò si quadrupedẽ Iudæi quadrupes Chriftiani occidat, teneri Iudæum Chriftianum adigere ad reparandum damnum.
- 140 XXV. Respectu cuiusvis hominis Gentilis, nec benè, nec malè Iudæo esse faciendum asserunt Talmudistæ; respectu verò Chriftiani, omni ope Iudæo nitendum, vt illi mortem inferat, ordin. 4. tract. 8. distin. 2.
- 141 XXVI. Pari modo in odium Chriftianitatis ordin. 4. tract. 4. distin. 9. sic habetur, quod si Iudæus animo occidendi Chriftianum interficiat casu Iudæum, sit dignus venia.
- 142 XXVII. In augmentum dicti odij, illud inhumanius, & crudelius additur ord. 4. tract. 8. vt Iudæus si videat Chriftianum præcipitatem, teneatur nulla interposita mora eum impellere.
- 143 XXVIII. Pergunt Talmudistæ in ostendẽdo, quam auersio sint animo contra Chriftianos, dum ord. 3. tract. 1. dist. 5. affirmant, Imperium Chriftianorum execrabilius esse Imperio Ethnicorum, & multo grauius, ac molestius esse, Chriftiano, quam Ethnico Principi fer. i. vires.
- 144 XXIX. Dein prodicunt illi cõtra Tempia, & loca sacra Chriftianorum, reputantes ea, vt dinerforia perditionis, & domicia idololatricæ, quæ à Iudæis eueri debeant, si possint, idque à Deo esse ipsi iniunctum asserunt. Ita ord. 3. tract. 1. dist. 2.
- 145 XXX. Cum nimia audacia de Euangelij Chriftianorũ peruerse loquuntur Talmudistæ, nempe quod sint, *Iniquitas reuelata, & præcõti manifestum*, ac propterea à Iudæis igni,
- & flammis esse tradenda, etiam si nomen Dei in ipsi legatur. ord. 2. tract. 1. dist. 2.
- 146 XXXI. Talmudicus est etiam error ille Pythagoricus de transmigratione animarum ex vno corpore in aliud; ipsum tamen tradunt Talmudistæ sub ea conditione, vt si anima peccet in primo corpore, dimittatur in secundum; & si in secundo, rursus in tertium; in quo si peccare non desierit, tandem ad Inferos amandetur. Hinc illi deducunt animam Abellis in Seth, ac huius in Moyse transmigratione. Ita ord. 4. tract. 2.
- 147 XXXII. Errant item illi in eo, quod aiunt, animas indoctorum non redituras in corpus suum, quando à mortuis excitabuntur. ord. 3. tract. 2.
- 148 XXXIII. Vt virtutem creandi contra Fidẽ Catholicam tribuant creaturæ, ridiculum, quid fingant Talmudistæ; nempe quod duo Rabbini die Veneris cuiusque hebdomadis vitulos duos creent, quos paulò post peuitus deuorent. Vah quanta laritudo stomachi Rabbiorum, vt virulum integrum capiat. Ita ord. 4. tract. 4. dist. 2.
- 149 XXXIV. Vt corpori seu ventri indulgeant, sic disponunt illi de acquisitione beatitudinis Cœli, vt quicunque ter die Sabbathi comederit, vitam æternam sit obtenturus. Habetur ord. 2. tract. 1. dist. 6.
- 150 XXXV. Profus supersticiosus est quod docent Talmudistæ ord. 4. tract. 3. dist. 2. Nihil scilicet edendum pari numero, sed omnia impari, eò quod Deus impari numero gaudet.
- 151 XXXVI. Ad superstitionem etiam accedit illud ex mente illorum valde supersticiosi dimanans, quod si quis oret conuersus ad meridiem, sapientiam sit adepturus; sin verò ad septentrionem, diuitias obtenturus. Ita ord. 4. tract. 3. distin. 2.
- 152 XXXVII. Ad risũ valdè excitat illud, quod pari modo supersticiosè Talmudistæ ordin. 4. tract. 10. distin. 1. tradiderunt; nimirum, quicumque sub Camelo, aut inter duos Camelos, vel duas inter fẽminas transierit, fore vt nihil vnquam discat. ex Talmud his verbis exprimit Gualterius ibid.
- 153 XXXVIII. Vitimus error Talmudistarum in eo positus est, inquit idem Gualterius, vt si cui veniat in mentem libros Talmud, quibus præcepta idem à nobis commemorata mandantur, quæ ipsi Sanctissima vocant, abnegare, & deque illorum fide ambigere, Deum ipsum abnegare indicetur. Ita ille ex præfatione totius Talmud, de cuius origine, & auctoribus vide eundem Gualterium Sæculi 2. & 5. column. 12. nobis dicta sufficiant, vt iam præsentĩ Sæculo, & Capiti Decimo finem imponamus.

CAPVT XI.

De Sectis diuersis heresum, & Hæresiarcharum Fidem Christianam oppugnantibus, quæ per spatium totius septimi centenarij emerferunt.

PROOEMIOLVM.

- T**Ametsi hostes insensibilissimi Ecclesiæ Catholicæ, Hæresiarchæ scilicet seculi præcedentis, suis peruersissimis erroribus eam oppugnare nunquam desisterint, iuxta firmissimam tamen, & omnino insalubilem Christi Domini promissionem, Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam; peculiari ipsius Domini providentia, haud defuerunt eo tempore viri sanctitate, & doctrina valde insignes, qui dictis Hæresiarchis turpissimis Sathanæ ministris fortiter resistentes, in quacunque fidei diuinæ veritate, ac præcipuè in opposita eorumdem hæresibus, stabilitam conseruauerunt. Recensent diuersos ex eis Gilbertus Genebrardus lib. 3. sive Chronographiz, sub finem 6. centuriz, & Iacobus Gualterius in Seculo sexto Tabularum Chronographicarum: pro veritate Transubstantiationis Eucharisticæ, & sacrificij Missæ S. Felicem IV. Papam in epist. 1. ad omnes Orthodoxos, S. Gregor. Mag. homil. 26. in Enang. S. Gregor. Taronens. in lib. de gloria Martyrum cap. 86. Plures præfules in Concilio Agathensi celebrato ann. 506. cap. 31. & cap. 47. ac in Concilio Aurelianensi ad ann. 507. conuocato cap. 18. Pro veritate etiam liberi arbitrij Seuerin. Boëtij lib. 5. de consolat. philosophicæ, pro 2^a secunda, S. Anast. Sinaït. lib. 8. Hexameron. & circa liberi arbitrij cum gratia concordia, Euod. in epistol. ad Constantinum, & Olympiod. in cap. 12. Eccl. Item pro veritate, quod fides sola non sufficiat ad salutem, nisi cum bonis operibus, ac diuinorum mandatorum obseruatione, sit coniuncta, S. Fulgent. in Sermon. de Confessorib. & S. Gregor. lib. 7. Moralium, cap. 13. Olymp. in 7. Eccl. & Cassiodor. in Psalm. 6. Dein pro veritate honoris, & innocentionis Sanctorum, S. Fulgent. in sermone in laudem Beatissimæ Virginis, Cassiod. in Psalm. 120. Benedic. Abb. cap. 14. itegule. Atque hæc sint facis, ut iam Hæresiarchas septimi Seculi perscrutemur.

Sectæ Monothelitarum primus ne auetior Cyrus Alexandrinus? Fautores verò eius qualiter Patriarcha Antiochenus, & alij?

REGVLÆ CCLI.

- Q**Uamvis vnā tantum naturam in Christo Domino admittentes, prout admittit Eutychiani, Iacobitz, & alij, vt supra à nobis traditum, consequenter vnā solam voluntatem, & operationem ei tribuant, sintque primi inueniunt Sectæ Monothelitarum: Cyrus tamen Patriarcha Alexandrinus duas eidem Christo naturas, & vnā tantum voluntatem concedens, nouæ Sectæ Hæresiarcha euasit, primusque Dux, & Auctor Monothelitis peculiari modo assignatur. Dein Sergius Patriarcha Constantinopolitanus dicto Cyro se coniungens, pro inducendo Imperatore Heraclio in tantum errorem, non exiguum dictæ Sectæ fomenrum attulit. Denique non longè post Macarius Patriarcha Antiochenus, Pyrrhus etiam, & Theodoros Patriarchæ Constantinopolitani, eiusdem Sectæ fautores singulantes, ac alij Antesignani extiterunt.
- C**irca primam nostræ Regulæ partem, quæ supponit a libi resoluta, præcipuè circa deriuationem nominis Monothelitarum, audi Prateolum in suo Elencho Alphabetico lib. 11. verb. Monophysitz, sic dicentem: Monophysitz à mones quod est vnus, & physiz natura, appellati sunt, quod vnā illi Verbi, & Carnis naturam post ineffabilem vnionem in Christo esse sentiant, & doceant. Porro qui hoc ira sentiunt, Monothelitz etiam sunt vocati, ab vna tantum voluntate, & actione diuina, videlicet, quam Christo tribuebant. Vnde & Theopaschitz appellantur, adiorces primarios Gnapheum, Seuerum Antiochenū, Dioscorum, Gaium, Iacobum item, & Ioannem Philoponum habentes, de quibus vide locis suis. Hæc ille.
- Nullam apud Prateolum inuenio mentionē de Cyro Patriarcha Alexandrino, duas in Christo naturas, sed vnā solam voluntatem, & actionem admittente. Syrus Alexandrinus nullum dubium, quod sit diuersus ab illo.
- Cum idem Prateolus huic Syro ex mente, & relatione Gennadij tribuat errorem Timotheanum, & quod tenuerit filium Dei duabus post incarnationem naturis non conflare; tamen prius fuerit verus Catholicus, & ex Philosopho artem medicinz proficere monachus.
- Effectus scilicet cōtra Nestorium. Quæ nullus dixit quod competat Cyro Alexandrino, de quo nunc agimus, imò oppositum ex parte, nempe hanc tenuisse, & docuisse in Christo Domino repetiri quidem duas naturas, sed vnā tantum voluntatem, testantur de eo auctores grauissimi, quos iam adduco.
- Prodeat primo loco in huiusce rei testimonium S. Ioannes Damascenus lib. de hæres. verb. Monothelitz, quod istorum Sectæ sit dictus Cyrus

- Cyrus primus instigator expresse affirmans: Monothelitæ, inquit, à Cyro Alexandrino originem duxerunt: à Sergio autem Constanti, nopolitano confirmati sunt, & corroborati. Ij duas naturas, vnamque personam in Christo illi quidem prædicant, sed vnam voluntatem, vnamque actionem in eodem ponunt; quo posito, duplicem naturam tollunt, & Apollinaris decreta confirmant, atque defendunt.
- 16 Ab his Eustachius exortus est, ex quo Eustachiani nominati sunt. Hæcenus S. Damascenus, ex quo habes manifestè, & quòd Cyrus auctor fuerit Sectæ Monothelitarum; & quòd Sergius Constantinopolitanus hanc Sectam confirmauerit, & corroborauerit, qualiter, id statim indicabimus.
- 17 Excitato prius, & dissenso aliquantulum dubio, quod hic occurrit circa vitium, quod ait D. Damascenus, quod scilicet dictis Cyro, & Sergio ducat originem Eustachius, quisnam iste Eustachius? non sanè ille Sebasianensis Episcopus, vti Hæresiarcha multorum errorum in Concilio Cæsariensi, & in alijs Concilijs sapius damnatus, & in Seculo quarto ad annum fere 359. tanquam illic spectans expressus à nobis cum Prætorio lib. 5. verb. Eustachius Sebasianensis Episcopus, cum Batonio dicto anno 359. num. 98. & cum Gualerio cent. 4. cap. 15.
- 18 Apud quos auctores, & apud alios, quod inuenisse potuerim, nullum prorsus extat verbum de hoc secundo Eustachio, spectante ad Seculum septimum, quem S. Damascenus hæresiarcham, & Principem Eustachianorum cõstituit. Ob cuius auctoritatem, quæ inflat plurimum nobis esse debet, ita cum ipso sententiandum ducimus, & iudicandum, quod iste Eustachius sollicitus promotor erroris, & Sectæ Cyri Alexandrini aliquando fuerit, & inde sequacibus suis nomen Eustachianorum tribuerit, ac novus hæresiarcha euaserit, sicut eadem via a se ferunt alij, de quibus sequitur dicendum.
- 20 Supponenda tamen prius historia, quæ partim attingitur in Regula, & adducitur per extensum à Baronio ad annum 639. nempe qualiter occasione excitandi hanc novam sectam Monothelitarum per Cyrum Patriarcham Alexandrinum præbuerit, nolens hand dubie Imperator Heraclius; & hinc ipse, qui miris progressibus, ac gloriosissimis victorijs contra Ecclesiæ Catholicæ hostes clauerat, in peius fœderis declinauerit, & Impetium totum Orientis, quod in illud vsque tẽpus ad summum fastigium fuerat sublimatum, decrescere cõperit, & minui, ac non multo post omnino prostratur, & ob diuinam vindictam in manus 21 Barbarorum tradatur. Quippe qui cum ipse Imperator per fraudem, errore dicti Cyri de vna sola in Christo voluntate fuisset imbutus, ex hac stilla pessimi exempli, quod reliquis proposuit diluuium, vt ait Baronius eo anno 639. num. 4. Orientem obruens emanauit.
- 22 Occaso autem dicta inde præstita, quòd dum esset Heraclius apud Hierapolim ann. 30. sui Imperij, & venisset ad eum Athanasius Pa-
- triarcha Iacobitarum, vir actis, & nequam ingenij, Syrorum inditas versutias possidens, 23 ipse Imperator hunc hominem, quem vti Eutychemum in Concilio Chalcedonensi vna cum tuo Duce Eutyche (de hac re alibi egimus, præcipue in Prolegomeno secundo) condemnatum ob hæresim de vna tantum natura in Christo Domino, repellere debuisset; imo punire ob dictam hæresim, & ob vsurparum sibi sacrilegij Patriarchæ nomen apud impios quosdam; ad colloquium curiosè, & 24 libenter admiserit. Et excitato tunc per Athanasium sermone de Fide, seu Religione, ad Imperatorem, hic remisit ei Episcopatum Antiochenum, si Chalcedonensem Synodum amplecteretur, maxime quo ad de- 25 cisionem de duabus in Christo naturis. Qua ille audita repromissione, in summam ductus animi ambitionem tali dignitate fruendi, statuit per aliquod tempus se simulare verum Catholicum, & se facturum promisit, quod ab illo postularum fuxat, statimque coram ipso fuisse duas in Christo naturas confessus est iuxta dictam Synodum.
- 26 Deinde Athanasius petiuit ab Imperatore quomodo de operatione, & voluntatibus Christi esset loquendum, expediret ne eas dicere duplas, an simplices? Circa quod dubitans Heraclius, in consultationem vocat Sergium Archiepiscopum Constantinopolitanum, & 27 Cyrum Phasidis Episcopum. Hic verò opportunè sibi ansam porrigi ratus exaltandi proprium nomen per insitulationem nouæ Sectæ cum peculiari doctrina, illico ad dictum Sergium misit epistolam, (refertur in actione 23. sextæ Synodi) in qua, post humiles salutationes, & ingentes submisiones artificiosè excellentiori Præfati prælitatis, diuersis pro re inte- 28 ta adductis; tandem concludit omnia benè intelligi, & saluari, quæ in Scripturis sacris, & in Concilijs de Christo Domino dicuntur, si dux in eo admittatur natura, & vna tantum voluntas: idque ipse fuisset Sergio, & uterque Imperatoris qui vocarum ad se denuò Athanasium, utrique consentientem inuenit iudicio, itaque ipsius triū dicto Imperator acquieuit, sed non benè. Hæc ex Baronio loco citato sub diuersis numeris à nobis breuiter decerpita.
- 29 Verum pro maiori perspicuitate, & confirmatione huius rei, eundem Baronium ipsiusmet verbis loquentem audiamus. In rebus, inquit, cõfessus S. Maximi Abbatis, & Martyris præcipui oppugnatoris hæresis Monothelitarum, cuius causam martyrium subiit, eadem de Athanasio perditissimo impostore narratur, & de Heraclio, cuius vice simplicitatem, siue mentis leuitatem condemnat, dum putans se illum ad Catholicam Fidem posse perducere; ipsius inuentus est esse captiuus, triplici funiculo vinctus, Athanasij, Cyri, & Sergij. Dum quæ illi de vnicâ voluntate Athanasius verbis dolose, quasi orthodoxus esset, insillat, eadè postea propinquit eius collega Cyrus Episcopus Alexandrinus, eademque Sergius, & ipse eisdem vinculis irretitus. Principia autè ista mini-

minime eausens, Heraclius, magnorum malorum exitit sibi audior, Et post pauca.

- 31 At ille, Athanasius scilicet, simulate suscepit Synodum, confitens duas in Christo naturas. Interrogauit autem Imperator de operatione, & voluntatibus, qualiter has in Christo operaretur dicere, duplas an simplices. Tunc Imperator voce nouitatis cōsternatus, scribit Sergio Constantinopolitano Episcopo, aduocat etiam Cyrum Phasidis Episcopum, & hoc interrogato, reperit eum consentientem Sergio in vnam voluntatem, & vnam operationem: Sergius enim, vt potē Syrus genere, ac parentibus Iacobitis existens, vnam voluntatem, & vnam operationem in Christo referat.
- 32 p̄st. arque confessus est. Vsq̄ in hanc diem catholicum se esse idem Sergius professus fuit, ab omnibusq̄ vt catholicus habitus, & auditus: ubi verō modo Imperatorem vidit accipitem, in errorem ipse seductus (per Cyrum scilicet) seduxit etiam Heraclium, & sicque eandem heresim poculo aureo propinauit Imperatori. Hæcenus Baronius: vide apud ipsum plura, & epistolam dicti Cyri ad Sergiū scriptam.
- 33 En quam clare innoteſcit, quod Cyrus Patriarcha Alexandrinus fuerit auctor dicto modo nouæ Sectæ Monothelitarum, & ad id tulerit fomentum Sergius Patriarcha Constantinopolitanus, vna cum Heraclio Imperatore.
- 34 Artem verō, qua utebatur fraudulenter dictus Cyrus ad decipiendos alios, sic exprimit Gualterius seculi septimi cap. 4. cum Baronio
- 35 citato. Quo cautius, inquit, instillaret venenum, dubitationem, & studium veritatis indaganda præferebat. Morem illum, & modum tenuit erga Sergium Constantinopolitanum Farriarcham, quem & sic in fraudem, & erroremque perduxit. Ita ille, & infra. Fuit verō, & fraud alia Cyriacæ videlicet, vt sanæ fidei hominibus ad eos corrumperendos, exterius similes se præstaret, Chalcedonense Concilium laudaret, s. Leonis Papæ epistolam afferret, reuocatis ad Catholicam Ecclesiam hæreticos speciem atque orationem præferret; tamen nihil ei minus in animo, imo nihil & que contra animum staret. Hæc Gualterius, quibus vaser ille Cyrus bene depingitur.
- 37 De Macario item Patriarcha Antiocheno, & de Theodoro Patriarcha Constantinopolitano, vnum tantum verbum simul proferamus, cum Gualterius oportune in eodem cap. 16. seculi septimi eos coniungat, id solum de ipsis exprimitur ex Baronio anno 677. num. 1. quod præter affectum magnum ad dictam Sectam Monothelitarum, ipsam post Cyrum, valde fontes in omnibus, ac propagantes, capitali odio semper persecuti fuerint Romanos Pontifices, vno excepto Honorio, quæ suarum partium assertorem esse, ac propagatorem non sine ingenti calumnia affirmare debebant, vt ait idem Baronius dict. num. 1.
- 38 Contra Prætorium vero absque vilo fundamento veritatis descendente lib. 11. verb. Macarius Antiochenus, quod hic circa an-

Tom. II.

- num 559. vquerit, & tunc primus auctor Monothelismi fuerit, merito insurgit Gualterius post Baronium relatum, affirmans, quod dictus Macarius secundum magis exactam computationem Chronologicam Ecclesiæ Romanæ bellum intulerit per multum temporis, ab anno circiter 677. vsque ad 681.
- 39 Tuncque in sexta Synodo generali vna cum suo discipulo Stephano fuerit damnatus, & factus Pælio ignominiose spoliatus. Addit etiam idem Gualterius ibid. dictum Theodorum Constantinopolitanum 678. fuisse de iectum à suo Episcopatu, & anno 684. vltimum diem obiisse.
- 41 Tandem de alio insigni factore Scizæ Monothelitarum per Cyrum eorum Principem, instituta, Pyrrho scilicet Patriarcha Constantinopolitano, quid? Per multa circa vitam, & historiam istius affert sparsim Cardinalis Baronius ab anno Christi Domini 633. vsque ad 652. quo ille mortuus est: nos pro nostro instituto ad tria capita breuissime reducamus.
- 42 Primò, sicut Pyrrhus fuit immediate succellor Sergij in amplissima dignitate Patriarchatus Constantinopolitani, ita pariter in noua heresi de vna voluntate Christi Domini cum duabus naturis, & in ardenti studio fouendi, & propagandi eam. Hinc non solum sparsim per calumniam, Honorium Papam, & Sophonium Patriarcham Hierosolymitanum, cuiusdæ doctrinæ hæreticæ esse defensores, Baronius dicto anno 633. num. 63. & 65. Verum etiam quod multo peius est, tentant per epistolam in eandem heresim Ioannem summum Pontificem succellorem Honorij adducere, sed frustra, idem Baronius anno 640. numero primo.
- 45 Secundò, Peculiari Dei prouidentia dispositum, vt dictus Pyrrhus in Atriam aufugerit, timens sibi ob suspicionem, quod propinasset venenum ipsi Imperatori Constanti.
- 46 (Per hunc eadem hæresi aui sui Heraclij insectum promouetur, statim ad Patriarcharū Paulus quidam pari modo hæreticus Monothelita) vt ibi inira admodum celebri, & longissima concertatione cum Maximo Abbate viro sanctitate, & doctrina præstantissimo, conuictus de suo errore maueret, ac palinodiam canere cogeretur. Vnde porrecto libello Papæ Theodoro, cum Ecclesia Romana reconciliatus fuit, ita Baronius anno 645. numero. 14. & 15.
- 48 De cōcertatione illa cum sâcdo Abbate Maximo idem Baronius multa anno 645. à nu. 1. Imo totam ipsam ex græco in latinum sermonem translata per Franciscum Turrianum Societatis Iesu insignem Theologū, & eruditissimum virum, affert loco appendicis, in fine.
- 49 Tom. VIII. cuius titulus sic habet. Quæstio Ecclesiastica dogmatis disputata corā Gregorio Patrio pijsimo in cōuentu, & cōsensu sanctissimorū Episcoporum, & reliquorum nobilium virorum, à Pyrrho Patriarcha Constantinopol. & à Maximo Reuerendissimo Monacho, mēse Iulio, Indictione III. Pyrrho quidē nouū dogma de vna Christi voluntate à se, & à suo antecessore-

M

cessore-

- cessore Sergio prae introductum, defendente; Maximo autem doctrinam Apollotorum, & Patrum à principio oobis traditam] ita ibi, &c.
- 50 Tertio. Hec infelix Pyrrhus post recantatam palinodiam non diu in vera fide perstitit, sed sicut canis ad vomitum, ut dicitur, ad primum eiretem, de vna in Christo voluntate reuersus est, cooperante efficaciter ad hoc Olympio haeretico Monothelita, & archiepiscopo nouiter electo, & Rauennam misso, & illic Pyrrhus per se ipsum vocato: vnde Theodorus Papa Synodo coacta Consta, denuò illi ut haeticum damnare non tardauit; ad quam condemnationem confirmandum Martinus eius successor aliam Synodum statim ibid. coegit. Interim Pyrrhus ab Exarcho protectoris consolatur Constantinopolim, & in gratiam Imperatoris receptus, mortuo dicto Paulo, pro mercede impetratus, & delectatus publice Rauennae Fidei Catholicae, de duplici voluntate in Christo ad Patriarchatum Constantinopolitana reassumitur, Ex Actis Anastasij Bibliothecarij, & ex Annalibus Graecis per extensum tradit idem Cardinalis Baronius aono 648. à num. 10.
- 53 Ex praedictis itaque omnibus habemus manifeste, qualiter dictus Cyrus primus auctor nouae Sectae de duabus in Christo naturis, & vna tantum voluntate extiterit; qualiter etiam dicti Macarius, Theodorus, & Sergius fautores, & propagatores eiusdem Sectae fuerint, Heracliusque Imperator tanti mali occasione praebuerit, non solum admittendo curiosae & humaniter Arhanasium ad colloquium contra illud 2. Ioan. 10. si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non auferit, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus eius malignis, sed multo magis se inmiscendo in decernendis dogmatibus, ac recurrendo pro consultatione in re fidei dubia ad Sergium, & ad Cyrum, non verò ad Romanum Pontificem, uti debebat; quod optime adnotauit Barocius, quia adnotatione claudit annu 629 & nos eius verbis pro exaltatione Romanae Ecclesiae hanc Regulam claudamus.
- 54 Ex his, inquit, puto intellexisti lapsum Heraclij, qui dum in Paulum Severianum haeticum agit, seipsum in eam haesim concessisse declarauit, quae duas in Christo voluntates, & operationes negauit esse dicendas. Suo semper damno se immiscuisse: Principes in dogmatibus decernendis, plurimis superioribus ecclesiis claratum exemplis: Quod maxime in Heraclio perspicuum demonstratur, qui studens parti alteri, quasi veritatem descendens, pene nesciens, in profundum labitur haereticis, quae infelix praecate partem tot victorij glorijs obscurauit, ut quae inferius suis dicetur locis, 50 apertissime declarabunt. Satis Principi ad salutem, ut abortus de fide quaestiones deferat ad principia sedem, qua controuersae dirimantur, cuius arbitrio (si causa exeat) & vniuersaliter concilio congregatur, atque interim ipse nulli se implicans nouitati, affectu liber, quid ab Ecclesia decernatur expectet, ut sequatur. Haec nos illi: & nos haecenus pro Regula praesentis.

Qualiter se habent Secta Haecetarum, Gnosimachorum, & Theopropetarum: quibus artus praedictis.

REGVLA CCLII.

- 57 Monachorum Haecetorum profitentes in hoc tantummodo errarunt, quod cultui diuino praecclare se intentos esse assererent, si vna cum turmis sanctorum chororum, ac tripudij vacarent. Haecesis verò Gnosimachorum, haec sola fuit, omnem videlicet scientiam & doctrinam, cum fide diuina pugnare, ac nihil ex 59 peti à Fidei praeter bonas operationes. Animas item simul cum corporibus, non sicut ac bestiarum, extinguunt hinc opychia tenuerunt. 60 Primus denique auctor his tribus Sectis nullus assignatur.
- 61 Ex antiquis Scriptoribus nullum profus inneno, qui praedictas Sectas exprimat, praeter vnum S. Ioannem Damascenum lib. de haeresi in proprijs vbi. b. quo cum duo ex recentioribus Sanderus, & Gualterius euandi vix eas attingunt; nulla mentio si fieri apud Praetorium, quod miror, nulla apud Baronium.
- 62 Neque de origine, seu prius auctoribus eorum quidquam potius reperire. Quare in declaratione vniuersae huius, adductis Sanderi Damasceni verbis, haec nos expediamus.
- 63 Quoad primum de Haecetis talles: Haecetix, itquit, sunt Monachi, qui cum ceteris in rebus, & ecclesijs auctoritatem sequantur, in Monasterijs cum Monachorum ceterum Deum adhibitis tripudij, & saltatione, laudibus afficiunt. In quo mitari se dicunt chorum illum, qui Moyses Duce constitutus & coactus est, cum Aegyptij in Mari Rubro perierunt. Haec Damascenus de illis, nec aliud addit.
- 64 Affirmant idem de ipsis Sander, haec. 120. & Gualterius seculi septimi cap. 1. qui bene reprobant, & redargunt tale factum, quia huiusmodi choreae, & saltationes, secundum communem sensum orthodoxorum valde alienae sunt à religioe vix introito, & multo magis si in eis misceantur viri cum mulieribus, monachi cum sanctimonialibus; quae mixtura procul dubio fiebat apud Haecetas, ut attingitur ibidem à Gualterio, & a nobis 65 in Regula. Vnde non excusantur, imo male gloriabantur exemplo chori, & saltationis, de quibus agitur Exod. 15. tunc enim impulsu Dei Moyses, & Maria soror eius choros instituerunt, separatim virotum cum vitis, & feminarum cum feminis, ut patet ex sacro textu: at illi impulsu Daemonis idem cum diuersa mixtura praebant.
- 66 De Secta Gnosimachorum ita prosequitur S. Damascenus: Gnosimachi, inquit, sunt, qui omni Christiano in cognitioni, ac scientiae ita aduersantur, ut vani, & minus necessarij labo-

rem esse dicunt eorum, qui in divinis scriptis aliquam exquirunt scientiam. Neque enim. Deum aliud à Christiano postulare, nisi præclaras, bonasque operationes. Itaque aliquem simplici, rudique animo, institutum sum persequi melius est, ut aiant, quam multam curam in cognoscendis decretis, atque sententijs ponere. Hæc D. Damascenus de istis Gnostimachis.

- 68 Non discrepant villo modo, quæ de eisdem tradunt Sander, hæref. 121. & Gualterius cap. 69 à dicti Seculi septimi. Nec sunt ipsi, quod dicitur Eccles. 7. Neque plus sapias, quam necesse est, ne obstupeas, & Rom. 12. Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Imò hinc ipsorum error in Fide, 70 propterea redarguitur, ac rejicitur, quia Sacri Scriptores Eccles. & Apostolus iam admittunt sapientiam, & doctrinam esse acquirendam, sed cum sobrietate iuxta vniuersi cuiusque statum præcisâ nimietate, & omni curiositate supra captum: Vnde dicitur ibid. Rom. 11. Noli alium sapere.
- 71 Tâdem de Sectâ Thnetopyschitarum quid? Andiamus circa istos hæreticos S. Damasceni breuissimè eos exprimentem: Thnetopyschita, inquit, sunt qui hominum animos pecudum animis similes inducunt, atque eos vna cum corporibus dicunt interire. Ita ille, ita etiam Sander. hæref. 123. & Gualterius ibidè cap. 10. Qui solum aduertit, quod istorum hæreticorum numen apte respondeat tali errori. Atque hæc satis pro præsentî Regnâ

cumque copiosè enarrare, id præstent Historiographi, ad quos spectat nobis sufficit, utcumque exprimeret, quæ de eo in Regula attinguntur, indicatis aliquantulum eiusdem origine, & progressu. Concordant quidem Scriptores in tempore, quo prodijt Mahometes, nempe dum Honorius I. regimen Ecclesiæ teneret, & Heraclius Imperij Orientis discedant verò de anno, nam Prateolus lib. 11. verb. Mahometes, & alij cum Carione in Chron. lib. 3. volunt eum extitisse, & regnasse circa annum Christi Domini 630. Finem tamè Regni eius, & obitum hoc eodè anno ponit Baronius, quem si lubet, paucis verbis multa de ipso comprehendente audiamus.

- 80 Annus sequitur, inquit, Redemptoris 630. Indictione tertia, quo defunctus ponitur in Annalibus Pseudo-propheta Mahomedus, siue Mahometes, siue Mahomerus, vel Mahomir, à quo improba Sectâ Mahomera nomen oborta est. Monstrum tantum peperit, & enutritiæ Otens, cuius deformitati monstrare necesse sit omnia, quæ siue Danieli, siue Ioanni Euangelistæ diuinitus demonstrata seruantur ad aliquod graue malum significandum. Præcursores quidem Antichristi hunc omnium feelestissimum extitisse, Ioannes Damascenus existimauit. Vnde aures ei obingerit, ut Propheta à suis creditus sit, citati annales ira declarant apud Homeritâ hunc, siue in Arabia Felice, Hali parente Ismaelita genitum, camelorumque exercuisse artem, pauperemque hominem suam operam mercede locale tradunt, in hæresisq. seruitio cuiusdam potenti viduæ, quæ nomine Tadiâ dicta erat, eiusque pascendos suscepisse camelos. Er cum vaser esset ingenio, in sinuans se dominæ gratiæ, effecit, ut eandem coniungeret sibi uxorem. Profectus verò in Palestinam, ibi versatus cum Iudæis, & Christianis, ab eisdem aliquid est conatus addicere; mentemque vanam prurigo cum exagitarat honoris, ex occasione benè accepta nundinationem quandam exercuit, ex qua nomen suum prophetæ adeptus hæc ille, quæ cum alijs ab ipso additis à nostro Gualterio compendiosius collecta accipie.

- 83 Fuit, inquit, hic Mahometes natione Arabs ortus humili loco, Idolorum cultu imple cæcus (qui Arabiz tunc status erat) homo sine litteris, verum ad opes, & gloriam incredibili 84 audacia, & caliditate pertendens. Quibus rebus effecit, ut obfcuritatem in famam, seruitutem in imperium, egestatem in opulentiam veterit, hæreditate adita, quam ei heri sui Abdemonaplis vxor primum, ac deinde sua, ipsi reliquit, Formidabilem exhibuit se se familiaritæ cade, ac præsertim confanguinitatem. Regnum affequebatur, quò cum ob vilitatem generis pertingere non posset, cõmendatione nobilitatis, quæ sita religionis specie, & nomine Prophætæ, grassandum sibi esse decreuit. Itaque tanquam diuinus alienato à sensibus animo, humi iacebat interdum, ut qui comitali morbo renereat: id verò admiranti coniugi causam subiciebat insidentem in se Spiritum Dei, & futura monentem.

Quid de Mahomete Pseudopropheta, & de Sectâ Mahometismi? quid de Bayra, & Sergio eius Magistris?

REGVLA CCLIII.

- 73 TÊmpore Honorij I. Summi Pontificis, & Heraclij Imperatoris, prodijt in Arabia Felice monstrum illud horrendissimum, præ cæteris, siue Danieli, siue Ioanni penes Apocalypsim, ad aliquod graue malum significandum demonstratis, Mahometes scilicet præcurfor Antichristi, cõparatione quorumcunque, qui hucusque extiterunt, & forte, qui in posterum stabunt, Ecclesiæ Catholicæ perniciosissimus. Sectâ namque Mahometismi ab ipso instituta, & multitudine, ac grauitate errorum, vel potius fabularum, & diurnitate temporum, & extensione locorum, 74 quasuis alias longe latroge superauit. Ad eâ autem formandam, & ad componendum suum Alehoranum, ut nunc raceam reliquos, Bayra, & Sergij perditissimum hominum, magisterio vsus est, qui ad id ei libentissimè præstito fuerunt. Præcepit denique Mahometes suam Sectam, & legem non vi rationum, seu disputationum defendi debere, sed armis, beloque perpetuo mniri, ac propagari.

- 77 NOn est nostri instituti viram Mahometis longè contextere, & sectâ eius quæ Tom. II.

- 86 Quæ impossitura, vt erat scientiarum rudis, cū Bayræ, atq; Sergij, tum Iudæorum impuris, & infelicibus præceptionibus est vsus ad suum fingendum Alchoranum, Quod deinde vt per Gabrielem Angelum à Deo ad se missum infusa ne nugabatur. In eo Iudaismum simul atque Christianismum sic commendauit, vt tamen vtroque interdicere suis, vt pote cui propositum fuit Diuinitatem Christo abrogare, vrsana Arij, & antiquiorum aliquot capita vrgeret, & eius impie contentionis agere promotorem, cuius sit olim Antichristus consummator futurus. Hæc illæ.
- 88 Lectorem autem plura scire, & cum maiori extensione cupientem circa historiam, & facta vniuersa Mahometis, bene remittit Gualterius, & nos similiter cum eo remittimus ad Scriptores, ex quibus breuissimè ipse proposita de cæpiti, nempe ad S Damascenum lib de hæres. verb. Ismaelitz, Petrum Cluniacensem in summi. contra Sectam Saracenorum. Sanderum, hæres. 135. Volaterranum de Mahomet. Baronium anno 630. cum seqq. & ad Genebrardū, in Bonifacio Quinto, & Honorio Primo, quibus addo Carionem, & Prateolum citatos.
- 89 Qui omnes copiosissime ostendunt primam nostræ Regulæ partem, videlicet nullum ex præcursoribus Antichristi præcedentibus, & venturis forsitan, in monstruositate nequitiz, & perniciæ Christianismo illata, aut inferenda Mahometi adæquari posse.
- 90 De parte secunda Regulæ, quod Secta Mahometismi in omnibus præcipue in tribus ibi tactis, nempe in duratione temporum, in extensione locorum, ac sequacium, & in multitudine, ac grauitate errorum, vel sabularum, potius quauicquid Sectas ab hominibus in stitutas superarit, (nulla tamen facta comparatione cum Idololatria, quæ vt vidimus c. 4. huius lib. Regulæ 310. & 311. Kruper præualuit, cum statim initio mundi inundauerit totum pene orbem, & in pluribus eius partibus inundatio adhuc durat, notant iidem Scriptores. Quod primū de ipsius duratione, id hæc ad spatium maius mille duodecim annorum extenditur, quod de nulla alia Secta traditum.
- 91 Si vnā excipias Iudaismū, quod nō ab aliquo homine, sed à Deo institutū, & ab ipso statim post Incarnationem Verbi proflus abrogatū, adhuc nihilominus Iudæi post 1644. annos in suis erroribus persistunt. Sed his omisiss, quod non sit huius loci hæc de re agere;
- 93 Circa durationem Mahometismi, & quæ via tandem durauerit, ac se exienderit, discamus à Baronio qualiter huius Sectæ simul expri mente citato anno 630. num. 8. Porro omnes, inquit, mirari non desinant, cum nulla vquā Secta fuerit alia, quæ plures fortis in vnū collegerit, & quæ minus firmare subsistat, quam hæc, quæ ab omnibus, qui de ea egerūt, siue veteres, siue recentiores, risu, sibilisque infestanda proponitur potius, quam consuetudine digna fuerit existimata; tamen ad mille iam annos hæcenus maioribus in dies augmentis sit propagata, noui miraculis quidem, vel virtutibus, sed armorum potentia durat, &
- & voluptatum illecebris, id quidem Deo occulto iudicio permittente. Ita Baronius.
- 95 Quoad secundum veto de propagatione Mahometismi per omnes fere Orbis cogniti partes, cum Carione relato adducit ibidem.
- 96 Prateolus, qualiter Sataceni (Vocari sic voluit Mahometis sequaces suos, seu Ismaelitas, & non Agarenos, vt promissio facta à Deo Abraham ex Sara vxore, in eis adimpleri cerneatur) potentes fuerint iugiter non solum in Arabia, vbi regnum Mahometis incepit, sed etiam in Africa, & Asia, ac in multis regionibus Europæ, in Hispania, Italia, in Regno Siculo, in istis Insulis Melitenisibus, &c. atque maiores semper radices egerit Mahometis Secta, maxime postquam Imperium Orientis ad manus Turcarum peruenit, qui pro Lege, ac Religione Mahometica perpetuo pugnant.
- 97 Quid quod in vltissima illa Monarchia Chinarum, Religiosi Nostræ Societatis Iesu, qui expeditioni Euangelicæ non sine Magno gloriæ Dei, & salutis Animarum fructu ibi intenti sunt, tametsi nationales vt plurimum Idololatriam amplectantur, Mahometismum platurum, & radicatum iuenerunt: idem in Insulis Philippinis, quæ longius ab Europa ex parte Occidentis distant.
- 98 Circa caput tertium de multitudine, & granitate errorum, seu potius sabellarum Sectæ Mahometis, si loquamur primo in communi, vt versutus ille uebulo omnes populos, & aliarum Sectarum professores, ac sequaces ad suā alliceret, ex cunctis ferme aliqua miscuit, ex Manichæis, ex Arianis, ex Nestorianis, ex Iudeis præcipue. Qui illic ad eum occurrenti, existimantes ipsum esse, quem expectarent Messiam, ac decem ex illis ei adhererunt, videntes quod amplecteretur circumcissionem, & cultum vnius Dei: sed cum cognouissent, quod immunda comederet, nempe carnem 100 camelis, ab ipso receperunt. Ex Christianis nomen tantum Christi assumpsit, colens hanc eo modo, quo Ariani, & Nestoriani, atque pari modo ex reliquis Sectis diuersa dogmata 101 in suum Alchoranum transtulit. Ex Eudodio ceutum, & tresdecim assert Euthymium in sua Panoplia, quæ meritiō fabellas vocat, ita præter alios Baron. dict. ann. 630. num. 4. 5. & 6. Sed iam ad particularia aliqua accedamus, desumpta ferè ex Azoaris ipsius Alchorani;
- 102 Primò, Vt supra tactum, adfirmat Mahometes, & tenet sequaces eius, Christum esse Dei Verbum, & eius Filium, sed creatum, atque seruum, ex Maria sine semine generatū; sic exponentes, quod Verbum, ac Spiritus Dei, cum in Mariam introisset, genuerit filium, qui Dei propheta, & seruus est. Ita Baronius dict. ann. 630. num. 5. eum D. Damasceno citato, quem legas quæso.
- 103 Secundo, Afferunt Mahometes, & Mahometani, quod sufficiat homini ad salutem, si in Deum credat, ac ipsi Mahometi, quamuis ad prædandum aui expugnandum eat, & tunc moriatur. Ex Azoar. 71. extra casum verò mortis requiri cum fide 104 simul opus bonum. Qui in hoc egregie con-

- conferat cum Mahomete Caluinum asserentē etiam suo modo solam fidem esse necessariam ad salutem aeternā. Sed de assertionē istius suo loco dicemus.
- 105 III. Apud Mahometismum habetur omnino certum, latronibus, maleficis, ac alijs quibuscumque peccatoribus secundū Dei praeordinationem in eo statu esse moriendum. Azoar. 26. vbi sic: Neque precandum, inquit, ut Deus malos viam rectam doceat, nihil enim profectum, nisi cui Deus voluerit.] Afferit Gualterius ibid. cum Sander. haec. 125.
- 106 IV. Nequaquam Mahometes in Deo admittit Trinitatem, vt ait Petrus Cluniac. citat.
- 107 Quin etiam ipse Deum constituit corporeū secundum relationem quorundam, teste Prateol. verbo. Mahometes. Quamquam vt aduerterit Gualterius loco citato, contrarium habetur in Azoar. 122.
- 109 V. Mahometes inficiatur Deum esse Patrem, ob eam causam (sic ipse ratiocinatur) quia sine semina non fieri potest pater, & consequenter nec filium habere. Item Deum nec genuit, nec generantem esse. Tanta fuit Mahometis hebetudo, vt generationem spirituum capere non posset. Ita Petrus Clun. & Gualterius citati, & Azoar. 11. & 122. post D. Damascenum vbi supra.
- 110 VI. Tenet Mahometes, quod Christus Dominus non fuerit crucifixus, sed ē manibus Iudeorum contra leges supplicium Crucis ei paratum, Deus cui charissimus erat, ipsum eripuit, & in Caelum translulerit. Additque ille, Iudeis nihil nisi vmbra Christi, vel alium ei similem fuisse relidum, vt crucifigeretur. Ita ex Azoar. 11. D. Damascenus, & Clun. locis citatis.
- 112 VII. Mahometani imagines Sanctorum, & praecipue crucem Domini auerfantur, & exhorrent, atque Christianos, eo quod cultum, & venerationem eis exhibeant, inter idololatras cum despectu reponunt. Prateol. verb. Mahom. & Sander. haec. 125.
- 113 VIII. Turcae sequaces Mahometis, vt coram habent, quod Iesus Christus nondum sit mortuus, nihilominus moriturus tandem, ac postea a mortuis resurrexurus, & venturus, non tamen ante aduentum Antichristi. Vnde non sine magna infamia mortem corporeā Christo in suo statu passibili dequant, in statu vero impassibili eam illi ascribunt. De eodem item Christo adiungunt ex mēte Mahometis, quod cum alijs suscitatus, eos ad iudicium quidem sit adducturus, non tamen ipsos iudicaturus. Ex Azoar. 49. Clun. & Gualt. citati.
- 116 IX. Tamerlū Mahometes loquens de Beatissima Virgine Maria in suo Alchorano, cum laudibus extollat. Azoar. 5. his verbis: Omnibus, inquit, viris, & mulieribus splendidiorem, mundiorem, atque lutiorem, soli Deo persueuerant studentem. Et Azoar. 75. Mariam se dirigendo nil malitiae, seu prauitatis operatam esse, Etrat tamen dum nonnulli illi menstrui sanguinis fluxionem antepartum tribuit, contra perfectam puritatem Tom. II.
- tantae Matri, & tantae Proli congruenrem.
- 118 Sed multo magis errauit dum negans Christum esse Deum, vt paulo ante vidimus, dignitatem Matris Dei sanctissimae Virgini Mariae auferat. Gualterius vbi supra.
- 119 X. Fabulosum est illud, quod legitur in Alchorano. Azoar. 25. his verbis. Diabolum scilicet ex igne pestifero creatum. Quia contrarium, cum naturae angelicae, ex se immaterialis, ac spiritalis, cum naturae creationis, quae 120 est ex nihilo. Sed illud magis fabulosum, apud ipsum Alchoranum, nempe Demones tandem saluandos: quod etiam, vt alibi vidimus, Origenis tribuitur. Prateol. verb. Mahometes, & Gualt. ibid.
- 121 XI. Somnium est etiam illud Mahometismi ex Azoar. 25. & 27. quod omnibus Angelis fuerit iniunctum, vt se coram Adamo primo homine proiecerent, & humiliarent, & quod paruerint omnes, praeter Belzebub, qui noluit se illi subiacere, eo quod esset lucra creatura, ita loco citato Gualterius.
- 122 XII. Afirmat Mahometes in Azoar. 25. homini partem animae Dei fuisse insufflatam.
- 123 quid stultius? Circa hominis liberum arbitrium quid sentiret, nequaquam se ille complete declarauit: nam Azoar. 46. nunc annue, nunc abnecere videtur. Prateol. di. verb. Mahom. & Gualt.
- 124 XIII. Admissa circumcissione, vt dictum iam supra, a Mahometanis, quae tantum tribuitur habenti iam usum rationis, Baptismus vt prorsus inutilis, ac ordines sacri repudiari.
- 125 tur ab ipsis. Realitaeque Eucharistia in primis abiecit ad praedictis omnibus, praecipue ab impio Mahometano Auerroc, qui impios vocat Christianos, quod suum Deum (verba sunt miseri huius) manducarent. Adducunt omnia Prateol. verb. Mahometes, & cum eo Gualterius ibidem.
- 126 XIV. Mahometes indicat, & praedicat in suo Alchorano Azoar. 2. Impossibile esse abstinentium a mulieribus, ac proinde permittit, & condonandam a Deo luxuriam: neque seruandam castitatem cum ancillis, aut alijs mulieribus subiectis. Quin etiam addit, co corporeas voluptates nequaquam aduerfari felicitati futurae. Ita Volaterranus vbi supra.
- 128 Quamquam ipse Mahometes sibi contrarius in Azoar. 27. manifeste prohibet suis sequacibus, ne fornicentur, adiungens statim, hoc esse scelus, etiamque prauum. Gualterius ibid.
- 129 XV. Dein Mahometes concedit viris polygamiam, nimirum tot viros habere, quot vnusquisque ex suis facultatibus poterit sustentare, vel vt in Azoar. 8. exprimitur, quotquot in pace poterit continere. Prateolus, & Volaterranus locis citatis.
- 130 tis. Permittit etiam diuortium. Azoar. 8. nempe uxoris mutationem, idque ex triplici causa, vt ait ibidem Prateol. Primo, si vxor sit infensanda; Secundo, si moribus sit peruersa; Tercio, si eam vir non diligat. Similiter permittit vice versa vxori, quae a marito dimissa est, ut valeat alteri nubere, post tamen quatuor menses 131

à die facti diuortij, ex Azoar. 3. adducit citatus Gualterius.

126 XVI. Tenuit Mahometes sibi esse licitum ducere uxorem, etiam in secundo gradu consanguineâ: id tamen cum limitatione sibi soli uti privilegij particulare à Deo ita esse concessum, vt alij nulli sit commune. En arrogatiam, & superbiam illius, ex Azoar. 43. adducit Gualterius diâ. cap. 7. Seculi septimi.

127 XVII. Mahometani, vt in orationibus, & ieiunijs non se conformant Christianis, dum orant, ad Meridiem se conuertunt, cum in Christianismo cōsuetudo sit in diuino officio vertere faciē ad Orientē. Ita Volterran. loc. citato.

128 De eorū ieiunijs sic ibid. Gualt. Quadragesimā inquit, peruertunt Mahometani, quippe quā ex vno mense, vnaque hebdomada componunt diem integrū abiq; vilo cibo, ac poru agēdo: conspecta autem vel vna stella, ecce comedunt, ac bibunt, quantū vniquisque vult: ad initium ferē illius horæ, quæ solis ortum præcurrit, & quidem ex omni ciborum genere, exceptis carnibus suis, & suffocatis. Hęc ille de-

129 sumpta ex Azoar. 2. & 3. Vbi vinum eis interdicitur.

130 XVIII. Nonnulla docet in suo Alchorano Mahometes, & concedit suis sequacibus, quæ sunt manifeste contra religionem, & iustitiā, vt iura iuranda delere, idque à Deo sibi præ-

131 ceptum fuisse ait: Azoar. 75. Item prædari seu furari: Azoar. 71. Vindictam etiam sum-

132 mere ita vt non sit suscipienda hostium in mutua seditione captorum redemptionis, & inferius Azoar. 18. addit esse pignam persuadē-

133 dam. Quamquam Azoar. 26. moderatius loquitur; nam cum dixisset: *Omni tibi quid ingerenti, modo similis respondendum, statim* addit: Patienter tamen sustinere melius est. Gualt. ibid.

134 XIX. Mirum valde, quod Mahometes suis sequacibus non solum concedat, sed etiam præcipiat Azoar. 9. vt quascumque turpitudines abiq; vilo rubore, aut culpæ, vel punitionis timore perpetrent, atque illud omne licitum censeant, quod gustui, vel olfactui gratum fuerit, id est, vt declaratur Azoar. 12. quod plauerit.

135 Et tamen Azoar. 3. maximum peccatum indicat ipse Mahometes vini potū, & scachorū, talorūque, aut aleatorū ludum. Gualt. diâ. cap. 7.

136 XX. Cū Prateolo, & Volater. loc. cit. ex Az. 2. 6. & 74. de cōtentis in Alchorano, & de alijs sic Gualterius. Etsi, inquit, Alchorano suo Mahometes, quasi compedio quodam magnam antecedentium errorum partem reintegrauit, vt facile perspicitur, quā quos ex eo transcripsi, cū

137 illis cōtulerit: Vult tamē ipse fidē sibi haberi, vult vt Propheta, vult vt Dei Legatus recipi, (adeo vt nō nisi tres Prophetæ Turcæ, Mahometes, Mosēs, & Iesū Christū agnoscat) vult denique Alchoranū (arrogantē plenū nomē, quod lectionē significat) vt celsius misū do-

138 camētū admitti. Vbi rogati Turcæ (vt scribit S. Damascenus) quonā testimonio id probent? quise talem Prophetam venturum prædixerit? non habent quid respondeant: Id vnum, aiunt, doctrinam hanc Mahometi dormienti,

ac nihil agentis missam esse. Hactenus ille.

145 XXI. Mahometes vtrumque testamentū corripuit, ac peruertit, nō alio subnixus fundamēto, quā quod sibi persuaserit, sicuti hodie sibi suadet Turcæ, Christianos à legē Euāgelij ia-

146 turā fecisse. Diâ tamen corruptionē pro reformatione habendā esse præcipit, affirmans Azoar. 26. snum Alchoranū non alia de causa sibi cōmissum, nisi vt hominibus suas cōtrarietates exponeret, & viam rectā, atq; misericordiam credentibus patefaceret. Hęc sibi, afferuntque Cluniac. & Prateol. citati.

147 XXII. Secundū Ioannē Damascenū lib. de hæresib. verb. valet, ac tenet, & secundū Prateolū verb. Mahometes, hic infestū reliquit suis sequacibus in Azoar. 2. & 12. vt suo Alchorano non solum credant, atque obtemperet, sub

148 comminatione contra eius transgressores mandata, & pœnarum: Sed etiam caueant diligenter ne quicquam ex eo immutetur.

149 XXIII. Strictissimè prohibuit Mahometes sub pœna capitis, ne quis de sua Sedē, seu de aliquo ex cōtentis in Alchorano, disputare audeat; sed solis armis diâ Sedē vult defendi, pro vt vsq; in præsentē diē fuit defensa. habeo-

150 tur in Azoar. 5. Nihilominus successu tēporis Mahometismū in decas septuaginta fuisse dissectū, sicut & Lutheranismū (de quo nos in penultimo sculo) testantur granes auctores præcipue Prateolus diâ. verb. Mahometes, & Gualterius ibid. ex quibus vltima pars nostræ Regulæ indicata manet.

151 XXIV. Omisissis alij erroribus, sen foemijis Mahometismi penē innumeris in Alchorano contentis, vnum tantūm proferam verbis

152 Gualterij, sic. Vltimum, inquit, quod proferam Mahometis deliramentum est, religio.

153 non indifferentia, modō vita sit proba. Etsi enim in Alchorano Azoar. 12. scribit non posse quemquam [*illius legē, fideius persēctiōnem assequi nisi*] præter veteris testamenti, & Euāgelij præcepta, *Alchorani quoque præceptis parari*. Facit tamen vertiginis spiritus, qui errantiū linguam, & calamus mouere consuevit, vt telam suam verbis proximē sequētib.

154 retexat. [Credētes, inquit, atq; Iudæi, & Angelos loco Dei adorantes, qui scilicet legem pro lege variant, Christiani etiam, omnes hi, inquam, si in Deū crederent, ac Iudæi diem

155 expectantes beneficere, nihil timeant. Ex Azoar. 2. Sciendum generaliter quoniam omnis rectē viuēs, Iudæus, seu Christianus, tenet legē suā relictā, in aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter diuinum amorem assequetur. Hęc ille omnia ferē ex ipso Alchorano desumpta.

156 Restat tandē aliquid breuissimè de duobus Mahometis Magistris, & perfidie eius adiutoribus Bayras, & Scigio dicam, penes potius de ipsis Scriptores loquentes audiamus. De primo Prateol. lib. 2. verb. Bayras, sic: Hi porro, inquit, Bayras, Satana ducti, & plerisq; alijs hæreticis Mahometi (qui in Arabia apud Agarenos, & Saracenos Prophetam se fecit vendicabat, & Regē pariter) adhæsit, suæ perfidie propugnanda fautor, & doctor egregius, atque peritiss.

Nam

157 Nam cum esset Mahometes litterarum rudis, & expertus, & penè idiota, Bayras illum in diuersis erroribus, quibus imbutus erat, induxit. Hæc ille. Et addit plura ex Nicolao in comment. contra Sectam Mahometicam cap. 13. ad idem tendentia, ad manifestandum scilicet, qualiter Bayras Magister Mahometis in Secta eius instituta fuerit.

159 De altero Mahometis Magistro, nempe Sergio, sic Gualterius, cap. 6. Seculi Septimi commentateolo verb. Seruius Pseudomonachus. Alius inquit, hic nebulo & cenobitica vita apostatauit, vt Arianus se se Nestorianisque adiuuaret. Et post pauca. Secundo item quod Sergius profectus in Arabiam, Mahometi comitem se adiunxit, eique multiplicitate mendacio, & fraude scriptura vniuersæ legis peruersæ commutata, horrendis erroribus, & præceptionibus pestiferis hominem sua nequitia iam demeratum, prorsus compleuit.

161 Quas postmodum Prophetam mentitus ille vulgavit, atque ex ipsius stygium Alchoranum suum Saracenis confarcinavit. Hæc ille, quibus iam præsens Regula absoluta manet.

162 Verum non possum non eam claudere, adiuncto verbo circa ruborem, qui Christianis quibusdam frigidis, & negligentibus in observatione legis Evangelicæ, ne dum natura lupet Tarcas, & Saracenis promptissimos, & zelantissimos Legis Mahometicæ obseruatores, quotidie iniicitur. Retardamut sæpe quacumque frigoris, vel æstus, aut simili oblata occasione, seu molestia, ab operibus pijs, etiam obligatorijs, imò facile omitimus, aut saltem nimis remisse cœquimur. At illos, erili seruos in piratæ captos, ac proinde non rante legis Mahometicæ rigore allicitos, videmus nihilominus frequenter virgæ canicula, immediatè ipsos sole tangente, & arcente, quando aliter non possunt, preces suas Deo, & Mahometi fundere, atq. hyemali tempore asperimo in mari, aut alibi frigidissima aqua lauare totum corpus, aut aliquas saltè partes eius, præcipue secretas à natura ipsa i

165 idque pro abluendis quibuscumque animi culpis, ac proinde per talem lotionem, vt ipsi affirmant ex suo, Alchoran, idem sibi præstari iudicant (sed falsò) quod nobis Christianis præstat confessio sacramentalis. Quid quod Mahometani opera etiam inpererogationis difficilissima in honorem Mahometis libentissimè amplectuntur, vt longissimas, & asperissimas peregrinationes ad sepulchrum eius de quibus accipe pauca ab eminentissimo Card. Baronio anno 630. num. 8. ex Laonico lib. 3. de rebus Turcicis.

167 Desectus est, inquit, in loco quodam, cui nomen Mecca. Milites, regionique incolæ erequias duxerunt, & grauiter eum litare: Quotannis in eius honorem sacra faciunt Arabes, & paulo post, cum agit de morte eius discipulo, & successore, Sepulchrum quoque in honorem Mahometis adorant, ibi manebat, sacra quoque magna quotannis in honorem eius fieri procurauit. Persuasit alijs plurimis, vt Mahometem ado-

rent. Eos quoque iustos fieri asserbat, qui 169 ipsius sepulchrum inuaserent. Etiam hodie non pauci ex Asia, Libya, Europaq. Mahometis sepulchrum adeunt, putantes se hinc maximam colligere religionem, & probiores fieri 170 ri. Quidam ex ipsis istam perigrationem ingrediuntur, quidam argentum numerant ijs, qui pro ipsius peregrinationem suscipiunt. 171 Via autem, quæ ad sepulchrum ducit, est asperissima, & difficilissima. Enandum est enim per arenam non citra camelorum alimenta, portantium opem, nec etiam aqua, qui vtrur ad manum, prompta, est sufficiens omnino. In hunc igitur modum necessaria, præparantes, camelos conscendunt, vtentes signis, quæ viam demonstrant magnetis demonstrationibus. Colligentes igitur ab septentrionali plaga, qua orbis parte enandum, 173 sit, eo viam coniectantes pergunt. Vbi autem accesserint loca, vbi aquarum scarurignes sunt, aquantes inde abeunt, transitaque arena intra quadraginta dies ad Mahometis 174 corpus perueniunt. Sepulchrum eius compertum habeo, extructum esse ex lapidibus pretiosissimis, & sublimè pendere in medio Templo hæc Laonicus, & ex eo Baronius.

Origo Sectæ Theocatognosarum, Ethnopronium, atque Parmentarum vnde prouenit?

REGVLA CCLIV.

175 **T**heocatognosæ, alijs Blasphemi, & Contumeliosi, sunt antiqui Hæretici, qui inde ansam talis denominationis, & sectæ peculiaris instituendæ sumserunt, quod nonnulla in Dei, ac Sanctorum factis, & in Scripturis sacris temerè ausi sunt improbare. 176 Ethnoprones verò sic dicti, quia timentes se Christianos esse profiterentur, & haberi vellent, Ethnicorum tamen instituta, maximè circa iudicariam Astrologiam, nimia profensione sequebantur. Parmentarum denique ita vocati, quod Scripturas sacras pro 178 libito exponerent. Huius sectæ, sicut duarum præcedentium, primus inventor ignoratur.

179 **R**es istæ Sectæ Hæreticorum æque steriles, & diminutæ sunt quoad omnia, ac illæ tres aliæ, de quibus dictum paulò ante Reg. 152. nam nullus extat ex antiquis Scripturibus, qui de ipsis agat, præter vnum S. Ioannem Damascenum lib. de hæresibus, 180 atque hic breuissimè. Ex recentioribus duo soli referendi, Sanderus, & Gualterius, ali. quid ex illo delibantes, non exprimentes tamen, sicut nec ipse Damascenus, circumstantiam temporis, quando nam prodierint, & 181 quandiu durauerint Gualterius in hoc differt à Sancto Damasceno, quòd hic reponat eas ante Mahometismum; ille verò post ex. 182 plicationem legis Mahometicæ. Hinc tamen cõcluditur, quòd istæ tres sectæ ad seculum septimum spectant, & circa tempora Mahometis

- Mahometis octum, & durationem hebuerint.
- 183 Quoad circumstantiam autem loci, nemo ex dictis auctoribus D. Damasceni, Sanderi, & Gualterio indicauit; ubi nam ista hæreticorum scdæ inceperint, aut cuiusnam regionis habitatores eas amplexi fuerint. Nodum, quis vnusquisque primus inuentor extiterit, quod prorsus ignoretur, vt dicitur in vltima, 184 parte nostræ Regulæ. Quasi enim eas merito comprehendimus, cum dicta hæcenus, licet negatiua, sint ipsi communia, & maxime hoc vnum affirmatiuum, quod quidquid de vnaquaque à dictis recentioribus traditur, & à nobis igitur, tamen valde exiguum sit, in sola D. Ioannis Damasceni auctoritate fundetur. Quare opportunum pari modo hic arg.
- 186 tur. fecimus, relatis S. Damasceni verbis, & adiuncta declaratione, ubi opus erit, ex Sanderi, & Gualterio, aut aliunde singulorum naturam, & qualitatem breuissimè ostendere.
- 187 De Scdâ Theocatognostarum ita S. Damascenus: Theocatognosti, inquit, qui iisdem blasphemii, & contumeliosi vocantur, sunt quidam contumeliosi, & temerari, qui nonnulla verba, & facta in Domino nostro Deo, & in Sanctis personis eis attributis, arque in Scripturis diuinis, improbare conantur.] Hæcenus ille, nihil aliud addens ad exprimendum in particulari, quænam verba, & facta ista, quæ tales hæretici blasphemii, & contumeliosi improbare sibi præstat id Gualterius cap. 11. seculi 7. imò citans Damascenū, & Sanderum hæref. 124. terminis etiam generalibus, & indefinitis, idem magis compendiosè indicat. Sic dicti, inquit, quod certa quædam facta, & dicta, quæ in Deo, quæ in eius Sanctis, ac diuinis litteris, coarguerentur] hæc ille, & statim adiungit more suo collationem cum Caluino.
- 190 Notandum autem id, quod cetum supponitur, nempe cum professores huius Scdæ dicti sint, & re ipsa fuerint blasphemii, cumque blasphemia, vt tradidimus lib. 1. cap. 18. regul. 137. num. . . ex Eymer. in Direct. par. 2. q. 41. ex Peña ibi commen. 66. ex Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 28. quæst. . . & ex communi Doctorum, duplex assignetur, altera hæreticis, vel sapiens hæresim; altera verò non hæreticis, aut hæresis sapore omnino carens, prout ibi explicauimus: dictos Theocatognostas blasphemiam hæreticam sine dubio fuisse infectos.
- 191 Scdâ item Ethnophronium sic à D. Damasceno exprimitur: Ethnophrones, inquit, cum Gentium sratuta sequantur, in ceteris sunt Christiani. Hi natales dies, fortunam, fatum, omnem Astronomiam, & Astrologiam, omnemque diuinationem, & auspicia probant, auguria, expiationes, & placationes, sortes, prodigiorum, & portentorum inspectiones, veneficia, aliaque eiusdem generis impias tabulas adhibent: iisdemque quibus Gentēs, veteri institutis. Dies etiam festos quosdā Grecorum probant, dies denique, & menses, & annos, & tempora obseruant, & notant.]
- 192 Hæc de sequacibus huius Scdæ S. Dama-

scenus: cui adhærent Sanderus, hæref. 126. & Gualterius cap. 13. secul. 7. qui præter dicta ab illo, nihil ad rem addunt.

- 193 Sed nobis non extra rem videtur addendum, quod scdâ ista, quidquid paulo antedictum sit de eius duratione, & extensione, adhuc duret, & valde extendatur, non solum inter Ethnicos, & infideles, sed inter eos etiā, qui se Christianos esse profitentur, & haberi volunt, vt ait Gualterius ibidem de sequentibus hanc Ethnophronium scdā: nam cum huius summa reducat ad professionem Astrologiæ iudiciaria in dependentibus à libero arbitrio, cum præsumptione expressi pacti cū
- 194 Demone. Quamvis strictissime fuerit prohibita confiscationibus Pontificis Sixti V. incip. Celi, & terræ, & S. D. N. Urbani Pap. VIII. incip. Infernabilis iudiciorum, vt iam traditum à nobis lib. 1. cap. 14. Regul. 124. vers. hodie tamē: adhuc nihilominus in multis, ac precipuis Ciuitatibus, & locis Christianitatis, vt audio, cum magna animarum pernicie, non exiguis eius vsus, saltem in secretis perseuerat: propter quod maximo opere dolendum, ac deploandum.
- 195 Circa Scdā tandem Parermeneutarum, sic ait S. Damascenus ibidem. Parermeneuter, inquit, sunt qui nonnulla diuinorum Scripturā tam veterisquam noui Testamenti capita interpretantur. Ad multa autem, quæ ita accurate, & subtiliter exponuntur, vt teprehendi non possint, studium vincendi, contentionesque adferunt: idque faciunt impetitia quadam, & inscitia iudicandi. Cumque nonnulla hæreticorum decreta ignorent, ea isto modo confirmant] hæc verba S. Damasceni.
- 196 Eorum autem sensum Gualterius cap. 14. seculi 7. relatio Sanderi hæref. 127. multo paucioribus comprehendit sic: Hoc titulo, inquit, donati sunt, quod sacras Scripturas ad suamentē accommodatè exponerent, ne videlicet viderentur, sed victores haberentur] ita ille. Et statim de more ad sciendam comparationē cum hæreticis nostri tēporis accedit hoc modo: Qui cum noui Euangelij buccinatoribus tantisper versatus fuerit, Parermeneutarum nomen in vlos eo aptius cadere iudicabit, quo impudentiores deprehendat non modo in sacris litteris ex suo sensu, senquā interpretandis, sed etiam in falsissimis suis commentariis communi iudicio Ecclesiæ Catholice (quam erroris insimulare maluit, quā suū ipsi agnoscere) nec nō antiquæ sanctorum Patrum expositioni præponendis] Vide apud ipsum lectione huius collationis: dicta nobis sunt satis.

Vnde nam deriuata Scdâ Armenorum, & Chazariorum? quoniam vtrarumque Progenitores?

REGVLÆ CCLV.

- 198 Armeni cum imperante Iustino II. circa annum 574. Fidem Catholicam, susce-

susceperunt, ut in ea diu perseverassent, ex occasione, quod Eutyches, & Dioscorus in Concilio Chalcedonensi condemnati fuissent, quos vii magistros habebant, ab ipsa recesserunt, & collectis dneris erroribus aharum Sectarum novam quandam anno circiter Domini 640. instituerunt. Primus autem Collector, & Instigator eius Iacobus quidam Zanzalus Syrus, homo obfcurus, dignoscitur: licet tanquam primi Instigatores Eucbanus, Matacumes, & alij etiam admittantur. Inter propagines verò ex Armenis derivatas, præcipue extitit Secta Chazinctorum, qui sic dicti, à nomine Chazus, idest, crux, quod præter hanc, nullam prorsus Imaginem colerent. Ihorum prima auctor idem Iacobus Syrus assignatur.

102 **S**ECTA Armenorum sumpto nomine à loco habitationis, aliis Iacobitarum, ab auctore Iacobo indicando, sic appellata, cuius vestigia, ut audio, non exigua in partibus Orientalibus, hodierna die adhuc manent, temporibus antiquis non parum celebris extitit: eius notitiam attentis omnibus circumstantijs loci, temporis, personarum, &c. perspicuum nobis præbet Prateolus lib. 1. num. 67. verb. Armeni per verba sequentia.

103 Armeni hæretici sub Constantini III. filij Heraclij Imperio, & Pontificatu Theodori Summi Romanorum Antistitis, viguere circa annum Domini 640. Hi Asiam incolunt ea in parte, quæ est inter Tanrum, & Caucasum.

104 Montes constituta. Horum patria Armenia dicitur à Cappadocia, vique ad Caspium mare protensa. Cum autem illi Catholicam Fidem fuissent primum edocti tempore Iuliani huius nominis II. Imperatoris anno Christi 572. tandem veram fidei regulam deferentes

105 in varios errores sunt prolapsi. Proprium habent Primatem, quem Catholicum appellant, & cui velut Summo Pontifici per omnia obtemperant. Romanum siquidem Antistitem contemnunt, eum dicentes non esse ceteris superiorem] ita ille.

106 Assignat autem motuum recedendi à Fide Catholica, & lapsus eorum in errores sic: Quam verò ob causam, inquit, ab Ecclesia delecerint, consicere licet ex historicorum scriptis, nimirum propter decreta Concilij Chalcedonensis sub Leone Primo, & Martino Imperatore celebrati: quod videlicet in eo ipso Concilio Eutyches Abbas Constantinopolitanus, & Dioscorus Alexandrinus Episcopus, quorum opinionem Armeni sequebantur, damnati fuissent] hæc Prateolus. Qui quoad circumstantiam temporis, probabilem coniecturam adducit, quod non recesserint Armeni à Fide Catholica ante celebratum dictum Concilium, nempe quod S. Philastrius Brixienfis Episcopus, & S. Augustinus prius immo diu vixerint, & neuter eorum de hæresi, seu Secta Armenorum mentionem fecerit, dum omnes hæreses, & hæresiarchas præcedentes ad peculiare præcatum reduxit.

108 Circa errores Armenorum in communi, ex Nicephoro Callisto lib. 18. historia Ecclesiastica cap. 57. affirmat ibidem Prateolus, quod sanè sit multiplex ipsorum hæresis; imò verum asseret, si quispiam dicat, quod sit omnium hæresum confluentis fœnitia: hoc modo lo-

109 quendi utitur ipse Prateolus: Qui cum Guidone Carmelita in lib. de hæresibus per ipsi edito, non paucas adducit, quibus ex Gualterio cap. 8. seculi 7. & ex alijs, aliquas in particulari addemus.

110 Primò, Armenorum hæresis fuit, Deum esse mendacem, Prateol. loco citato, num. 9. Cæstrus verb. Deus, hæres. 3. & Gualterius c. 8. Seculi Septimi.

111 Secundò. Tenuerunt Armeni, Spiritum Sanctum à Patre solo, & non à Filio procedere: ad id inducuntur ex eo, quod nullibi in Evangelio processus Spiritus Sancti à Filio, sed à solo Patre innematur, & legatur, atque quod in Symbolis Niceno, & Constantinopolitano solum ponatur processus à Patre, & non à Filio. Ita iidem Auctores Prateolus, Cæstrus verb. Deus, hæres. 12. & Gual-

112 terius ibidem num. 2. De hoc errore, què peculiariter Græcis tribuitur, infra suo loco dicemus.

113 Tertiò. Armeni in negatiua persisterunt, quod Divina essentia à Beatis sit conspicienda, sed radius solummodo eius, & lux quædam in qua felicitas tota Beatorum reposita erit: idque contra manifesta Scripturæ loca. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, Matib. 5. Angeli eorum semper videns faciem Patris, Matth. 18. Videbimus eum sicuti est, 1. Ioan. 3. Cæstrus verb. Beatitudi, Prateol. & Gualt. citati.

114 Quartò. Voluerunt Armeni diebus Dominicis, & Sabbatibus Quadragesimæ esse licitum vesci lacte, caseo, & ovis. Solebant item ritum Iudaico cælis bobus, & agnis sacrificia offerre, atque Pascha, non iam corpore Christi Domini, sed agno toto celebrare. De primo Nicephor. lib. 18. cap. 53. & Gualterius ibidem: de omnibus contentis in hoc numero, præter Prateolum & Gualterium reliquos, Baronius anno 685. num. 3.

115 Quintò. Vino tantum, ne minima aquæ stilla permixto in sacrosancto Incremento Sacrificio utebantur: idque asserit, ut ait Nicephorus vbi supra, ne donum in Christo Naturarum in vno supposito vnionem, quam re-

116 ipeiebant, factam adumbrarent. Nilium, ires Indæorum ad Sacerdotium admittebant, nisi ex Sacerdotali genere ortus esset. Ita ibidem

117 Baronius. Qui, miror sanè, quod cum tam multi, tamque diversi sint Armenorum errores, & ipse solet in similibus Sectis de omnibus exactè, & copiose pertractare, in ista de solis hoc numero, & præcedenti comprehensio meminerit.

118 Sextò. Omnibus Sacramentis adimebant prorsus vim conferendi gratiam, quantumvis cù dispositione quis ad ea accederet. Cæstrus verb. Baptism. hæres. 4. & Prateolus verbo Armeni.

- 120 VII. Peccatum originale nullo modo admittabant, & cōsequenter, neque hoc per Bap.
- 121 tismi Sacramentum tolli. Baptismus tamen adeo necessarius esse ad salutem affirmabāt, vt quicumque baptizati non essent, cam cōsequi posse negarent, ijdem Castrus, verb. Peccatum h̄ref. 1. & Prateolus loco citato.
- 122 VIII. Errabant etiam circa Baptismus descendentes nihil valere sine Christum vnctiōne collatum. Vnde etiam Christianorum liberi nō baptizati modo dicto, quod post mortem ad Paradisum Terrestrem eant, filij verō Infidelium ad Infernum vr̄a cum parentibus, asserabant Armeni. Castrus verb. Baptismus h̄ref. 7. & ibid. Prateol.
- 123 IX. Rebaptizare solebant baptizatos in Romana Ecclesia, quod in ista verum Baptismus haud teperit; teneant. Summum autem Baptismus nemini sine Eucharistia conferendum esse voluerunt, ibid. Castrus, & Prateol.
- 124 X. Alij etiam errores Armenorum circa Sacramentum Eucharistiae extiterunt, nempe quod negauerint saltem indirectē, Corpus Christi realiter esse in Eucharistia, cum proferret hęc verba: *Sacrisimum Panis Carnis Iesu Christi*; id est eius panis, qui est caro Iesu Christi: *Nequaquam Christi esse Corpus, sed Diuinitatis*. Item quod teneant Eucharistiā corporis incolunitati dumtaxat esse vtilem: seu vt alij maluerunt, neque vtilem, neque inutilem. Ita Gualterius vbi supra num. 19. & 20.
- 125 XI. Dein est celebris error Armenorum in materia Eucharistiae, ob quem ipsi peculiariter ab Ecclesia Romana receperunt, vt ex Guido. ne Carmelita asserit Prateolus relatus, d quo id paucis accipe. Dicunt rursus, inquit, Sacramentum Eucharistiae non posse consil in azymo pane, sed precipie in fermentato; & Romana Ecclesia: hinc (vt asserunt) diuulsi, quod in azymo ea conficiat. Ex quo Latinos etiam omnes Azymitas appellāt, cōsequē anathematizant, non permittentes Latinos Sacerdotes in eorum Altaribus Sacrum Mysterium conficere, quemadmodum D. Anselmus quadam epistola de fermentato, & azymo testatur.
- 126 Adeo quidem, vt si ipsis necijs, aut inuitis Latinos celebrare contingerit, abluant altaria, in quibus celebrarint, quod ea eretici esse polluta, ex falso, (vt falso asserunt) sacrificio per Sacerdotem Latinum in azymo confecto. Hęc ille, & cum eo, ac Castrus verb. Eucharistia, h̄ref. 2. Gualter. ibidem.
- 127 XII. Armeni dupliciter errant contra matrimonium, etiam inter Christianos initum, Primō, quod negent esse Sacramentum. Secundo, quod asserunt posse solui, vt coniugatis visum fuerit: quod ex parte commune est ipsis cum Mahometanis, iuxta dicta paulō ante. Ita Castrus verb. Nuptiz, h̄ref. 3. & 5. & Gualter. cum Prateol. citato.
- 128 XIII. Tenebant illi, esse quadam peccata, quae nullo penitus sacerdote condonari valeant: contra promissionem Christi Domini. Quorum remisistis peccata, & Joann. 20. absque vlla limitatione factam. Castrus verb. peccatum, h̄ref. 6. Prateol. & Gualt. ibid.
- 129 XIV. Explodebant Purgatorium Armeni, atque hinc inferre cogebantur vanas esse preces suas, & oblationes factas pro mortuis.
- 130 Sed mirum non admitterint sibi ipsis contradicere, dum negarunt inferorum penas in aeternum duraturas, sic Infernum Purgatorio commutantes. Castrus verb. Purgatorium, h̄ref. 1. & Prateol. loco citato.
- 131 XV. Somnium est illud Armenorum, si primi Parentes a peccato abstinuissent, nequaquam futuram corporum mixtionem, nec fore, vt genus humanum commitione corporū propagaretur. Castr. verb. Adam h̄ref. 3. Prateol. & Gualter. locis citatis.
- 132 XVI. Ridiculum similiter illud, quod ipsi Armeni credebant, nullas post resurrectionem generalem futuras esse legimas, sed has omnes in viros conuertendas. Quem errorem multō prius confutauerat S. Augustinus 21. de Ciuit. cap. 17. Ita Castrus verb. Resurrectio h̄ref. 5. Prateol. & Gualt. ibid.
- 133 XVII. Errabant Armeni vehementer, peccatū libero arbitrio hominis nullo modo adscribentes, sed soli Dæmonum impugnatiōni, quibus ē mediō subtilia nullum fore peccatum assererant. Castrus, verb. peccatum, h̄ref. 3. Prateol. & Gualt. loc. cit.
- 134 XVIII. Delirium denique est illud Armenorum quod rueretur, quosvis homines Christi Domini Passione anteriores aeternis fuisse damnatos supplicij, idque non ob culpam originalem, quam vt vidimus, nequaquam ipsi admittabant, sed ob proprium Adami peccatum.
- 135 Hoc autem esse valde alienum a diuina charitate, & iustitia, iam ex se patet. Castrus verb. peccatum, h̄ref. 3. & Gualt. dict. cap. 8. Seculi septimi, apud quos plures Armenorum errores inuenies: nobis dicti sint satis, vt iam, quoniam sint primi, ac precipui eorum auctores, seu collatores, videamus.
- 136 Circa hoc audi Prateolum, seu potius Nicephorum citatum, sic loquentem. De his porro sic scribit Nicephorus histor. Ecclesiast. lib. 18. cap. 53. Iacobus, inquit, d quo nunc quoque Iacobitarum h̄refis denominata celebratur, Syrus genere, obscurus prorsus, & nulla gloria, Armenorum Sectae Dux fuit. Et post pauca. Magister horum Eutyches, Dioscorus Alexandriae Patriarcha, & Petrus Cnaphesus, Seuerusque Acephalus, Episcopi Antiocheni, Eucharisius insuper Mantacumenes fuerunt. Hęc ille, & cōcordant omnes circa Iacobum illum, quem cognominat Zanzalum noster Gualterius initio dict. cap. 8. non indicans vnde quadrer illi hoc cognomen, neque ab alio scriptore sic cognominatum inuenio. Vnum item tantum coadiutorem precipuum in formanda, & stabilienda Secta Armenorum, Eucharisium scilicet Matakumem illi adiungit.
- 137 Restat breuiter dicere de ramo Sectae Chazinzariotum orto ex arbore Armenorum: sed praestat de illis alium dicentem audire, scilicet
- 138 Prateolum lib. 3. num. 15. Chazinzarij, inquit,

quit, hæretici sunt, ex Armenorum familia, cuius hæresis radix extitit Iacobus quidam. Syrus, genere obscurus profus, & nulla gloria vir: exorti sunt autem temporibus Constantini III. Heraclij filij, & Theodori Maximi Romano rum Pontificis, circa annum Domini 640] hæc ille, & statim addit.

245 De his Nicephorus lib. 18. cap. 54. Ecclesiast. historiz scribit in hunc modum. Apud Armenos, qui Chazinzarij nominantur, eorum impietates maximè retineant. Fæcio autem non minima hæc dogmatis eorū est. Struolatræ scilicet, Chazns namque Crux ab eis dicitur: propterea quod Crucem tantam ad-

246 rare, & colere dicantur. Qui sine illis per omnia consentientes, re eiusmodi maxime, à Sectis talibus, & Iacobitis in primis, dissentire videntur] sic Nicephorus, & ex illo Prateolus.

248 Secta item ista à reliquis in hoc distinguitur, quod Chazinzarij licet duas in Christo naturas, declinando ab errore Eutycheris, admitterent, in scopulos tamen Nestorianismi impingentes, duplicem in ipso Christo personam, Divinam scilicet, & Humanam reponabant. Ita cum citato Nicephoro, idem Prateolus, Sanderus hæref. 119. & Gualter. c. 9. secul. 7.

249 Tandem errabant Chazinzarij circa peculiare ieiunium, de quo relatus Gualter. sic: Denique, inquit, quotannis ieiunium statutis temporibus celebrabant eo animo, vt interitum complorarent demoniaci cuiusdam canis, cui Artziburtzi nomen à suo hero Sergio illorum Pseudo-propheta fuerat impositum: quem quoties ad illos adiret, veluti prodromum præmittebat. Vnde factum est, vt eiusmodi ieiunium Artziburtzi ieiunium denominaretur] huc vsque Gualterius cū Prateolo, & Sanderō citatis, nec aliud circa præsentem Sectam, & Regulam occurrit.

250

De Sectis Lampetianorum, Aginnenfium, & Maronitarum, circa originem, & alia quid dicendum?

REGULA CCLVI.

251 **D**educunt nomen suum Lampetiani à quodam Lampetio, circa genus, patriam, & professionem homine profus ignoto, qui vt peculiaris hæresiarcha ex paucis erroribus, de quibus statim dicitur, novam Sectam illorum instituit. Aginnenfibus vero nullus primus auctor, aut dux præcipuus assignatur; eorum tamen Secta varias hæreses præcedentium hæresiarcharum comprehendens circa 252 annum 694. extitit. Maronitz item communiter censentur, quod sumperint originē à quodam hæretico nomine Maron, & quod isti cum per 500. annos in eius hæresi persistissent, ea abiurata, & schismate reiecto, Romanum Pontificem recognoverint, sicuti nunc 253 recognoscunt. Quinquam probabile est hos Maronitas hodie Romanum Pontificem

esse Caput Ecclesiæ admittentes, non ab illo Marone hæretico, sed ab alio Catholico, & pio procedere.

255 **C**omprehendimus simul sub ista Regula prædictas tres Sectas Lampetianorum Aginnenfium, & Maronitarum licet attentè, vniuscuiusque natura, nullam inter se connexionem habeant, solum eo titulo, quod sint postremæ seculi septimi, & quod pauca admodum de ipsis apud Scriptores reperiantur, vt sic multiplicationem titulorum evitemus.

256 Quoad primam Lampetianorum, bene contra Prateolum, verb. Lampetiani, sic affert Gualterius cap. 15. seculi septimi. Istorum inquit, nomen à quodam Lampetio deducum norat S. Damascenus. vnde miror ego Prateolum, qui eos Lampetianos nuncupat, atque se nullibi hæc enūcis legisse, à quoniam illi appellationem suam sortiti sint, neque quæ ætate

257 vixerint, adeo vt quodam adductus coniectura eos in annum 1352. rekrat, & Vvicleficus, quos plus sexcentis annis D. Ioanne Damasceno posteriores fuisse certum est, quodammodo admiscerat] ita ille. Verum vt de testimonio S. Damasceni, & de re tota magis innotescat, convenientius duxi, verba ipsius ex lib. de hæref. prope finem referre:

258 Lampetiani, inquit, à Lampetio quodam hoc appellati sunt nomine. Ijs, qui vitam in cōmunitatibus, & cœnobijs degere instituit, sinuit, quod quisque vellet, & probet viuendi genus, id sequi quod etiam de vestitu indi-

259 candum est eodem modo: Nihil enim, inquit, Christianus inuitus facere debet: proptereaque scriptum est, Voluntarie sacrificabo tibi. Et rursum, Ex voluntate mea ei confitebor. Patiuntur etiam, vt aiunt nonnulli, dari locum naturalibus perturbationibus, nec vtehis obfistatur, postulant, quasi id natura,

261 pariat. Aliaque nonnulla, quæ cum Arianorum decretis congruunt, sentire dicuntur.]

262 Hæcenus S. Damascenus, qui nihil exprimit, vel indicat de qualitatibus dicti Lampetij circa genus, patriam, & professionem, ac circa regionem, vbi Lampetiani vixerint. Neque id præstat Prateolus lib. 9. num. 1. verb. Lampetiani (variatio litteræ t. in t. fortè ex errore typographi prouenit) Nihil itè Sand. hæref. 128. & Gualterius loco citato circa hoc adducunt. Sed iam de erroribus huius Sectæ magis in particulari, cū relatis quatuor Doctoribus (alium, qui de eis agit, vix vllum inuenio.)

263 Primò errabant Lampetiani, quod se Apostolos esse, & ad Apostolorum ordinem pertinere, iactarent. De hoc solus Prateolus peculiariter agit, & miror, quod D. Damascenus, & alij, eius non meminerint, præcipue Gualterius, cum illum viderit.

264 Secundò. Secundum illud Psalm. 53. Voluntarie sacrificabo tibi] & illud Psalm. 37. Ex voluntate mea confitebor ei] perperam expressit, Lampetiani errore euebant licitè esse

- Edicij, qui in sacris Sodalitij, & religioſis
cognobijs vitam agunt, eam viuendi rationem
ſequi, ac cum corporis habitum vſurpare, quē
quiſque pro libito voluerit. Ita cum citato
S. Damasceno Prateolus, & Gualterius ibid.
- 265 Tertio. Ex eodem fundamento, quod ni-
hil ex neceſſitate ſit faciendum, ſed omnino
liberē, procedebat alius error Lampetianorū,
nimirum, quod omnia vota aſpernarentur, &
condemnarent ea nihil, prodeſſe aſſerentes,
266 quia poſt emiſſionem eorum neceſſitatem &
coactionem quandam obſeruantiā, ipſa vidē-
tur inferre, & conſequenter Sanctorum Pet-
rum obſeruationi eſſe contraria. Ita Prateo-
lus vbi ſupra, Caſtrus verb. Votum, & Gual-
terius ibidem.
- 267 Quarto. Tenebant Lampetiani nequaquā
eſſe ſcrutandas perturbaciones naturales, ne-
que obſiſtendum eis: quod naniſſe appa-
ret contra lumen rationis, & prudentiæ. Ho-
mo namque, qui ſine freno perturbacionibus
agitatur, in ſtatum adeo miſerum ducitur, vt
vium ſerē rationis proſuſa amittat. Ita D. Da-
maſcenus relatus.
- 268 Quinto, tandem in communi addit S. Da-
maſcenus, & cum eo Gualterius loc. cit quod
Lampetiani erroribus, ex Arianorum ſchola
depromptis contaminati fuerint; qui in par-
ticulari eos ſcire deſiderat, legat quæ a nobis
alibi de Arianismo tradita ſunt, nobis dicta.
de Secta Lampetianorum ſufficiant.
- 269 Verum quid de Secta Aginennſis? pau-
ciſſima quæ circa eam dicenda occurrūt a no-
ſtro Gualterio cap. 17. Sæculi ſeptimi ſic ac-
cipere: Qui de his, inquit, meminere, hæc-
tenus legi nemo, vel vno dempro Prateolo;
qui etiam nullum auctorem in eam rem profe-
rat antiquiorem ſe, illos tamen eodem tem-
pore, quo Sergius Pontifex eius nominis Pri-
mus Eccleſiam regebat, fuiſſe memorat, nimi.
- 270 rum anno 694. Eoſque variorum hæretico-
rum antecendentium graueolentem impetigi-
nem reſtrixiſſe, nominatim verō cibos, quo-
rum auctorem eſſe Deum impiē pernegabāt,
abominatos eſſe, omneque matrimonium
execratos] hæc ille.
- 271 Contra iſtos autem Aginennſes contra-
dictionem matrimonij, etiam prima vice
condemnantes cum Gnoſticis, Cerdonianis, Sa-
turninianis, Marcioniſtis, Lucianiſtis, Seue-
rianis, Adamianis, Apoſtolicis, & Origenia-
nis (de quibus ſupra ſuis locis à nobis dictū)
extat canon. 50. Apoſtolorum, vbi ſic habe-
272 tur. Si quis nuptijs abſtinerit, non quō
mens ad cultum pietatis reddatur exercita,
ſed propter abominationem, oblitus, quod
Deus maſculum, & ſenimam creauit homi-
nes, & ita Dei creationem inſamans, & ca-
lumnians; aut corrigitor, aut deponitor, &
ex Eccleſia eijciatur] ita in eo canone. Vide
Prateolum relatum.
- 273 Super eſt tantum declaranda Maronitarū
Sectæ de his poſſet dubitari vndenam origi-
nem, & denominationem ſumpſerint? Vti
certum tenet diuerſi Scriptores claſſici, quod
iſti Maronitæ ſic vocentur, & ortum ducant
- à quodam hæretico, cui nomen Maron, &
quod hic tanquam ramus Monochelitarum,
peculiarem eorum Sectam in Chriſto vnam,
tantum voluntatem admittendo, circa annū
274 699 inſtituerit. Et cum per quingentos an-
nos in eo errore perſiſtiſſent à Fidelium con-
ſortio excluſi, diuino tandem inſtitūtu reſpi-
ſcentes, per manus Aimerici Patriarchæ An-
tiocheni Eccleſiæ Romanæ reconciliari ſint,
quæ reconciliatio ſemper exerceuit vſque in.
- 275 præſentem diem. Ita Gualterius cap. 18.
Sæculi ſeptimi, cum relatis per ipſum, cum
Prateolo lib. 11. nam. 16. verb. Maronitæ (qui
ex Bernardo Lutzeburgo in Catalogo hæ-
reticorum adducit) cum Volare. Geograph.
lib. 11. de Sectis Syriæ; & cū Baronio tom. 12.
Annal. Eccleſ. anno 1182. vbi ex reſtiſſimo
grauiſſimi auctoris Vvilclmi Tyrij lib. 24. c. 8.
id aſſirmat. Vnde pro maiore corroboratio-
ne viſum eſt, verba vtriuſque per extenſum
reſerre.
- 276 Contigit, inquit Baronius, hoc eodem
tempore (vt qui aderat Vvilclmus Tyrius docet)
Maronitarum hæreticorum ad Catholi-
cam Fidem acceſſio, de quibus hæc ipſe.
- 277 Interea, inquit Tyrius, dum regnum
pace à ſaladini bello, vt prædiximus, gaude-
ret temporali, natio quadam Syrorum in
Phenice Provincia circa iuga Libani iuxta
vrbeni Biblienſium habitans, plurimam circa
ſui ſtatum paſſa eſt mutationem. Nam cum
per annos pene quingentos cuiſdam Maro-
nus Hereſarchæ errorem fuiſſent ſecuti, ita vt
ab eo dicerentur Maronitæ, & ab Eccleſia
ſidelium queſcitariſſe forſum Sacramenta cō-
278 ſicerent ſua: Diuina inſpiratione ad cor re-
deuntes, languore depoſito, ad Patriarcham,
Antiochenum Hamencum, qui rertius Lati-
norum nunc eidem præſt Eccleſiæ, acceſſe-
runt, & abſurato errore, quō diū periculōſe
nimis detenti fuerant; ad vnitatem Eccleſiæ
Catholicæ reuerſi ſunt, Fidem orthodoxam
ſuſcipientes, parari Romanæ Eccleſiæ tradi-
tiones cum omni veneratione amplecti, & ob-
ſeruare.]
- 279 En quomodo clare dē nominationem, & ori-
ginem prædictam Sectæ Maronitarū ab hære-
tico Marone; & remanſionem in hæreſi, ac
reuerſionem ad Romanæ Eccleſiæ vñionem,
exprimit: ſed audiamus, quæ apud ipſum
Tyrium ſequuntur.
- 280 Erat autem, inquit, huius populi turba,
non modica, ſed quadraginta milium dice-
batur excedere quantitatem, qui per Biblien-
ſem, Horricenſem, & Tripolitanum Epico-
patus, iuga Libani, & montis dewæ (vt præ-
diximus) inhabitabant, erantque viri tor-
tes, & in armis itrcui, noſtris in maioribus
negocijs, quæ cum hoſtibus habebant frequē-
281 tiſſima, valde viles. Vnde & de eorum cō-
uerſione ad Fidci ſinceritatem maxima no-
282 ſtris acceſſit læticia. Maronis autem error,
& ſequacium eius eſt, & fuit (ſicut ex ſexta
Synodo legitur, quæ contra eos lata eſſe di-
gnoscitur, & in qua damnationis ſententiam
pertulerunt) quod in Domino noſtro Ieſu
Chri-

- Christo vna tantum sit, & fuerit ab initio
 183 & voluntas, & operatio. Cui articulo ab Orthodoxorum Ecclesia reprobato multa alia, perniciofa nimis, postquam à cætu Fidelium
 184 fegregati sunt, adiecerunt. Super quibus omnibus ducti penitudine (vt prædiximus) ad Ecclesiam redierant Catholicam, vna cù Patrarcha suo, & Episcopis nonnullis, qui cù sicut prius in impietate præcesserant, ita ad veritatem, redeuntibus pium ducatum præstiterunt Haëtenus Tyrus Archiepiscopus, & ex eo Baronius.
- 185 Ex quibus non videtur adhuc prorsus innotescere quod Maronitz, qui his temporibus valde viri sunt cum Ecclesia Catholica, & eum eius. Capite Romano Pontifice, descendant ab illo Marone hæresiarcha; & quidē pro parte negatiua obijciat aliquis, quia aliqui Maronitz iam ad fidem Catholicam reduci
 186 non retinuisse nomen Maronis. Sicut Caluinistæ, & Lutherani ad gremium Ecclesie redeunt, non solum errores, sed etiam, nomen Caluinistarum, & Lutheranorum, omnino derelinquunt.
- 187 Huius obiectionis vim soluit ibidē Baronius sic. Porro, inquit, hi sic à vicis Syria, Maronia, Maronitas, siue à Sancto Marone Abbate ante cognitum Maronem Monothelita contendunt esse denominatos, ex hocq. fieri, vt nomen hoc suum, ipsorum detestantes errorē,
 188 retinere mordicus perseuerent. Post hæc autem eorum Patriarcha sub Innocentio Papa III. venit ad Lateranensem Concilium, vbi plenissime respectantes ad Fidem Catholicā, si
 189 cēt semper agitati infidelium pressuris, vt litteræ illorum ad Leonē X. reddiræ, quæ extāt, apertè resstant. Haëtenus Card. Baron.
- 190 Nihilominus oppositum nō carere probabilitate, quod Maronitz, qui nūc sunt valde affecti Ecclesie Romanæ, & eius Summo Pontifici, nequaquā ducant originem ab illo Marone hæresiarcha, sed ab alio Catholico, &

- pio, ipsemet Baronius in annotationibus ad Martyrologium die 11. Orobis præbet nobis non leuem coniecturam, adeo vt relinquar rem incertam: audi eius verba.
- 191 Erat in Syria olim vicus Maronia dictus vbi Malchus vixit, qui postea creuit in Ciuitatem (omissis paucis ad rē non facientibus sequitur) An autem à prædicta Maronia hi qui hodie dicuntur Maronitz, sine appellatiā verò à S. Marone Abb. non audent certi quid
 192 definire. Compertum etenim habemus Maronem Abbatem in Syria clariussè sanctitatis, fuisseq. Monasterium dictum S. Maronis in Syria, cuius Abbatis nomine Alexandri extant litteræ ad Hormisdam Papam, & libellus oblatas synodo: quare citantur in actione prima quinte synodi: eius itaq. monachi appellati sunt Maronitz, sicut à Studio Stenduit, à Saba Sabaita, à Dio Diste, & ab Abrahamo Abrahamitz dicti reperiuntur.
- 193 Inde fortasse nomen Maronitarum provenit, illorum inquam Christianorum, qui proprios habentes Episcopos, dependentes in monte Libano, magna fidei sinceritate, & animi ardore communicant Romanæ Ecclesie.
- 194 Quorū est Romę nobile Collegium à S. Cistimo D. N. Gregorio Papa XIII. laudabiliter institutum. Hæc Card. Baronius.
- 195 Adde, quod isti tanto studio, & amore, hærent erga Romanum Pontificem, vt nouus Patriarcha creatus à Clero, & à Populo statim mittat aliquem virum Ecclesiasticum ad petendam confirmationem, & pallium.
- 196 Insuper celebrant in azymo, & Kalendarium Gregorianum amplectuntur, ac alia huiusmodi, quæ audiui à quodam olim dū esset nostris, qui anno 1624. illuc missus, vt pueros Maronitas in dicto Collegio educandos affertet, vti 12. articulis, vidi ipse huc transeuntes. Atque dicta sint factis de Maronitis & de toto Seculo septimo.

CAPVT XII.

De varijs hæresum, hæresiarcharum scēlis, fidei Catholica oppositis. quæ per spatium duorum Centenariorum, octauis scilicet, & noni sæculi, in diuersis locis extiterunt.

PROOEMIOLVM.

- D** E cursu sæculi septimi non defuerunt viri doctrina, & sanctitate insignes, qui starent pro muro in defensionem Sanctæ Matris Ecclesie, & tum ad confutandos errores quoslibet, tum ad veritates Fidei Catholice præcipuas omnes stabilendas, eximia testimonia præbuerunt, vt videre est maximè apud Gilbertū Cenebrardum lib. 3. Chronographiæ ad finē septimi sæculi, & apud Iacobum Gualterium in Tabul. Chronographicis septimi sæculi apud quos alias vidimus, & nunc consulto omittimus, vt in reliquo huius Proœmioli reddamus rationem;
- 1 cur sub isto capite 12. duo sæcula, nēpe octauum, & nonū à nobis comprehendantur. Ad quod præstandum audi prius quid de vtroq. isto sæculo, ac partim de decimo dicat Præcolus in suo indice successione hæreticorum per centurias digesto, inter centurias octauam, & nonam. Hæreticorum, inquit, interregnum, hoc est, Ecclesie hæreticis instantibus quies, & cessatio per ducentorum annorum spatium, & vltra, sub initium translati Imperij ad Germanos, ab anno videlicet 800. quo Carolus meritò Magnus dictus regnare cepit, vique ad mille, & vltra, donec sub Henrici Tertij imperio Berengarius Diaconus Andegauensis in Gallia eripit, circa annum 1048. Quod sine Dei Optimi Maximi gratia, & fauore, atque sapientum Principum sedulitate, ac diligentia, in Decumque & Christianam Religionem propensa.

sinceritate, atque flagranti dilectione contigisse nemo dubitauerit, qui eorumdem Principum hystorias diligenter perlegerit. hæc ille: quæ non capio qualiter sint veræ, cum ipsemet Præteolus, ut apparet, sibi contrarios in Centurijs VIII. & X. aliquos hæresarchas, io IX. verò dictum Berengarium adducat. imo etiam io ista IX. centuria, aliqui uti Alphonsus de Castro, & Gualterius, ut videbimus, diuersos hæresarchas reponunt, paucos tamen, & exigua considerationis (vno vel altero excepto) ac extensionis quoad locum, & tempus, quales ferè sunt etiam io VIII. centuria contenti. Atque propterea utrosque simul in eodem hoc capite coniungimus, nono nullis Regulis indicandos, eorumque sectas exprinendo.

Quid de sectis Agonycitorum Christianocategoriorum, & Iconoclastarum quoad originem & progressum.

REGVLÆ CCLVII.

Porsus igooratur a quoniam ortu ducant, & quo in loco vignerint, ac quando durarint Agonycitæ, qui sic dicti ab errore quo eorum secta fundata est, nempe quod semper stantes precarentur, & nõ possent aliter fieri iudicarent. Aequalis item extat ignorantia circa illa tria circumscriptionum personæ, primi scilicet auctoris, loci, ac tæporis in Christiano categoris, qui errabat cultum latræ supremæ imaginibus sanctorum exhibentes, & consecrantes eas uti Deos venerantes. E contra, verò alij, iode Iconoclastæ vocati omnem reuerentiam, & adorationem quibusvis imaginibus cælitum hand præbendam censuerunt ipsas insuper lacerantes, & destruentes: quoru secta à diuersis auctoribus indicandis, sepius iohicuta est, seu renouata, & propagata, in diuersæ propagatur.

Res istæ hæreticoru sectæ ad cultum, & adorationem Dei, ac sanctorum spectant, proindeq. hic non incongruè simul coioiunt, maxime cum de duabus prioribus vix quidquam sciamus, nulla equidè notitia de primis eorum auctoribus, nulla de circumstantijs tæporum, ac locorum. Circa primam Agonycitaru audi paucissima, quæ adducit à Ioano Damasceno lib. de hæresib. circa finem, Agonycitæ, inquit, sunt qui quoties orant, genuflectere, prouoluque nolunt, sed semper stantes precantur ira ille de Agonycitis.

Huius sectæ haud mentionem facit Præteolus; Gualterius vero cap. 1. seculi 8. ex Sander. hæres. 139. & Canis. in Chron. sic Referuntur, inquit, ad huius seculi initium à Sander, & Canisio (Agonycitæ scilicet) quâquam neq. ex illis, neq. ex S. Ioanne Damasceno, qui eorum expressè oeminit, qua huius potissimum seculi parte extiterint, facile colligi possit. Nomen ex eorum errore ductu, inde traxere, quod in orando genua flectere, & corpus prostrare vetarent, erectiq. sæper, ac stantes precarentur hæreticus ille, nec aliud circa hanc sectam occurrit.

Eodè modo declaranda breuissimè, & expodienda spectantia ad secundam sectam Christianocategoriorum, adductis prius verbis S. Damasceni loco citato. Christiano categori, inquit, & sunt, & dicuntur quod cum Chri-

stiani unum Deum viuum & ventrem, ipsi venerandas imagines Domini nostri Iesu Christi, Domineque nostræ sanctæ Mariæ, quæ Deum sustulit, & peperit, sanctorum Angelorum, atque eius sanctorum, ita colimus, ut Deos more Græcorum, huc vsque S. Damascenus, nec plura addit. Quod autem ait osore Græcorum explicabitur iofra, ubi de erroribus ipsorum erit nobis sermo.

Sed quid Gualterius circa istam sectam Christianocategoriorum? Hæc, inquit, appellat loe S. Damascenus, veteres quosdam hæreticos norat, qui Christi imagines, Deiparæ Virginis, Angelorum, cæterorumque sanctorum, Numinus instar venerabatur. hæc ille cum S. Damasceno: Præter quem, tam ex aotiquis scriptoribus, quàm ex recentioribus, nullum alium de hac secta agentem ciat oeq. diligenter quæsitum potui villam inuenire.

De tertia Iconoclastarum, seu Iconomachorum secta sequitur ageodom; error iste de oon colendis vilo modo sacris imaginibus diuersis sectis valde communis fuit in varijs seculis. Nam præterquam quod aote Incarnatum Verbū Aeternum; diu viguit, ut alibi vidimus, & adhuc viget inter Iudæos perperâ inelligentes, aut nimis stricte interpretantes illud Exod. 20. & Deuteron. 5. Non facies tibi sculpsibile, & alibi similia. Post iocarnationem cum amplexi sunt, ut benè ootat Gualterius cap. 3. seculi 8. plures hæresarchæ, & sequaces eorum, ut in quarto seculo Iulianus Apostata, in quinto Xenzia, in septimo Mahometes &c.

In præfati seculo VIII. ex hoc solo errore, quodd sit præfatus abstinendum a cultu quouis, & veneratione cuiuslibet imaginis, siue Christi Domini, siue Beatis, Virginis, siue aliorum sanctorum, secta peculiaris, & valde celebris instituta fuit; qua imitatoribus eius, qui varij fuerunt pro varijs locis, ut statim videbimus, præter seosum propriu, & inuocationem strictissimam non colendi eas, pro latis decretis, seu legibus, ad ipsarum destructionem diuersis modis manum admoerunt. Hinc enim vocati sunt Iconoclastæ, seu Iconomachi, id est, imaginu demolitores, vel ruptores, ut ex mète omoiū affert Præteolus lib. 9. n. 6.

Verb. Iconoclastæ. Qui secundum suu tempurum computationem vult incepisse hæc heresim, siue sectam circa annum Domini 719. Gregorio Secundo summo Pontifice.

Quid quodd contra quoscumq. Catholicos nolentes diis legibus, seu decretis obedire excitata tunc crudelissima persecutio vsq. ad effu-

effusionem sanguinis, & vitæ cum gloriosissimo martyrio specificabimus statim in S. Stephano martyre. Nunc incommuni circa hanc persecutionem & illam imaginum impijissimâ destructionem audiamus Baronium ad annum Christi Domini 754. nam. 37. ferè cum S. Ioanne Damasceno sic loquentem.

14 Vbi autem, inquit, impietas ex ejusmodi infandis legibus robur accepit, mox ijs tanquàm incensis facibus armata progressa, quid intantum reliquit, quid non corruptit, & perdidit ita ut antiquæ pietatis nullibi aliquod

25 sineret esse vestigium. Tunc planè accidit, quod Io. Damascenus ait, quod sacras imagines cum igno miniofissimè tractauissent, eisdem in minutissimas partes cōmuerent, in ignemque proiecerent, & quæ in parietibus erant depictæ, partim aqua calida, partim calce, vel

36 atramento obliterare. Tunc, & auditum notum scđarij nomen: nam (vt idē ait) Timotheos dicti sunt, quod data potestate, cū scđani furorè amauerant, eos qui sacras imagines exceperant, atque sulcassent, plagis, & supplicijs sine modo afflicebant. Hucusq. Baronius totidem ferè S. Damasceni verbis, quibus ipse suo eruditissimo libro sine imponit.

37 Sed iam ad peculiaria sandores huius scđæ cū prædicto effectu sacras imagines destruēdi, & quempias Catholicum eas adorantem etiam vq. ad necesse mandandi accedamus. Egregium pro illis indagandis ducit nobis præbet idem Baronius anno 753. à num. 19. ex Theophane antiquo scriptore, & fide digno.

38 Dum hæc inquit, agitur quam felicissimè in Occidente, hoc eodem anno in Oriente, exoritur monstrū horrendum, quod, diu cornibus ventilauit Ecclesiæ Dei, hæc est hæres Iconoclastarū. Sed quibus præcursoribus se se impudenter in medium inferat, audiamus.

39 Ex ante ambulationibus eius quæ qualis sit, & vnde emerferit, tu si fupis, facile colliges: & in primis in his, quæ spectant ad tempus, audi Theophanē, qui ait: Anno octauo Leonis Imperatoris Iudæi: quidam oriundus ex Laodicea maritimæ Phœnicis maleficus veniens ad Gizid Saracenorum tunc Principem, promittit eum quadraginta annis (alij habent triginta) regenturum Arabum principatum, si venerabiles, quæ in Ecclesijs in toto Principatu suo imagines venerabantur, deponeret.

40 Huic itaq. credens stolidus Gizid, edictū generale contra sanctas imagines promulgauit.

41 Sed gratia Domini nostri Iesu Christi, & intercessionibus Matris eius, omniumq. Sanctorum, mortuus est Gizid, pluitibus adhuc nec adire volentibus Satanici ipsius edictum Hæc summatus de ipso Theophanes, & enim hoc Baronius.

42 Qui num. 20 addit eorū historiam dicti Gizidi, & alia, vt habentur diffusius narrata in secunda, alias septima synodo Nicenā trecentis, & quinquaginta Episcopis celebrata aduersus hanc heresim, & scđā Iconoclastarū vt ex Pohio tradit copiosè Præcol. li. 9. n. 6

43 verb. Iconoclastæ. Videas apud ipsū, & apud eūdem Baronium dict. anno 753. n. 30. & 21.

44 Sub finem autem n. 22. refert ipse Baro-

nus ex longa ad nodum oratione illā, quam legendo in dicta septima synodo Nicenā habuit Ioannes quidam religiosissimus Monachus, Vicarius Orientalium Episcoporum, quod prædictæ hæresis contra venerationē, & cultū sacrarum Imaginum adhaerere statim quidā pseudoeppiscopus Natolię, illata Ecclesijs Dei

35 illius Regionis non modica iniuria. Verum n. 24. addit hoc, quod multo peius est, nimirū qualiter Leo Tertius Isauricus Imperator in eandem heresim prolapsus torpissimè fuerit.

36 Atq. inde ingens persecutio secuta contra veros Catholicos quācumq. sacras Imaginem adorantes, videamus, si lubet, ipsum vbi dicto Theophane loquentem Baronium.

37 Vidisti inquit, lector, quibus gloriari possint antesignanis Iconoclastæ, nempe Iudæis, & Saracenis, à quibus, & pro dolor, in transfuersum actus est Leo Tertius Isauricus Imperator, de quo hoc eodē anno post trecentis illa de Gizido Arabum Rege, ista mox Theophanes subdit. Percepta ergo amara ista, & illicita nequaquā. 38 Trina, Leo Imperator multorum effectus est causa malorum. Porro cū inuenisset indisciplinationis huius cōsentaneum quemdā Besei nōmine, qui natus quidem de Christianis fuerat, sed captiuus in Syriam ductus, refuga fidei, quæ est in Christum, repertus est, Arabū dogma scđari apparuit.

39 Istant tempus non multum liber ab illorum seruitute effectus cum venisset ad Rempublicam Romanorum, ob robur corporis, & consensu præn opinionis honoratus est ab eodem Leone, qui Imperatoris fauor, & magni huius mali factus est. Concordabat autem ei & Episcopus Natolię, qui indisciplinationis eius operam dans cōsummā vita vivebat cū ipso. Huc vique enim Theophane Baronius: apud quem multa inuenies de Imperatore Leone Isaurico circa eius heresim, & persecutionem dictam.

40 Post mortē illius Imperatoris successores eius in Impetio, etiā successores in prædicto dogmate hæretico, & in bello impijissimo, ac crudelissimo inferendo sacris imaginibus, & Catholicis quibuscumq. a cultu earū desilite,

41 nolentibus. Tres cōmuniter assignantur, nempe Cōstantinus V. dicti Leonis III. Isaurici filius cognomine Copronymus, Leo item IV. istius Cōstantini filius, & Cōstantinus VI. filius ipsius Leonis IV. Omnes à Præcolo in indice successione hæreticorū, & in Elencho alphabetico in proprijs verb. inter hæresiarchas reponuntur: de vno quoq. ipsorum circa rem præsentē admodum copiosè tractat Baronius tom. 9. Annal. Eccle. decursis annis quibus imperarunt, præsertim de Cōstantino V. Imperatore multo copiosius.

42 Qui sine dubio patrem suum, ac filium, & nepotē crudelitate, atq. impicitate tum in extirpandis, ac delendis sacris imaginibus, tum in persequēdis Catholicis eorū cultoribus, superauit, vt pater clarè ex mortu iussu ipsius Cōstant. V. ingētib. ac inenarrabilibus supplicijs & tormētis ob dictū sacrarū imaginū cultū crudelissimè illata præstantissimo martyri

43 N 2 San-

- S. Stephano Iuniori Constantinopolitano.
- 45 De sanctissima huius vita, & gloriosissimo martyrio habemus, quod Deo sit gratia, enarrationem longissimā, s. soliorum ab illius temporis scriptore fidelissimo, quippe à teste potius oculato, quā aurato, nempe S. Iōāne Damasceno eiusdem Beati martyris discipulo, seu filio spirituali elaboratam: eam quāso.
- 46 legas attente, & non penitebit. Extant etiā eiusdem S. Damasceni orationes tres eruditione maxima refertæ pro cultu, & adoratione sacrarum imaginum, de eis à nobis infra iterum mentio fiat.
- 47 Tandem ut de origine, & progressu sectæ Iconoclastarum, ac de hæreticis, qui eā instituerunt, descenderunt, ac propagarunt, copiosius, & clarius monstretur, quod est nostrū intentum hic iuxta titulum præfenti Regulæ propositam præter hæcenus indicatos hæreticarchas in enarratione prædictæ vitæ, & martyrij S. Stephani Iunioris prope medium, plures à D. Damasceno exprimitur; audire expressionem proprijs eiusdem verbis.
- 48 Postea autem, inquit, cum hæreticarchas illos, qui eandem cum eo doctrinam tuebantur acciussent, erāt autē illi Theodosius Ephesus Episcopus, Constantinus Nicomedie, Nacollus Nacollæ, Sifonius item, ac Basilus, quorū alter Passulus, alter Tricacabi cognomentum habebat, ac præterea Calistus, de quo antea verba fecimus, & Cōbocanon, qui in scribarū numero tū erat, ac deniq. Maioras, qui eadem cum Saracenis de religione sentiebat) ad Patriarcham: Qui cum non modo nomen idē, sed etiam eosdem mores, ac doctrinam eandē
- 50 habebat, eos mittit. Hac autem de causā id faciebat, ut vna cum ipsis ad Philippici monasterium nauigaret, atque cum diuinitus inspirato Stephano disputationem mīret. Hæcenus verba S. Damasceni, quibus iam præfenti Regulæ finem imponimus.

Sectæ hæreticarum Aldeberti, & Clementis Scoti circumscriptum, & alia qualiter se habent.

REGVLA CCLVIII.

- 51 **D**Vo isti hæreticarchæ tanquā duo monstra horridissima Ecclesiæ Catholice occidit, valde perniciosū simul eodē tempore, anno scilicet 745. prodierunt, gubernacula Summi Pontificis Romani Zachariæ tonentem.
- 52 Aldebertus natione Gallus in diuersis statim indicandis erratibus contra Christianam fidē, atq. alios ad hos errores inducens peculiarē sectā instituit, camethi affectu eius cognomen Aldebertitarum, quod scīā non comparant.
- 53 De Clemente vero natione Scoti, seu Britanno parī modo circa prædictā philosophandū est, maximē quod lex ex varijs hæresibus illico exprimentis insititue auctor extiterit.
- 54 Ambo simul à pluribus Concilijs condemnati fuerunt.

- 55 **Q**uo tempore impugnabatur Ecclesiæ Catholica in Oriente per Iconoclastas, ut vidimus Regula præcedenti, non defuit tūc ei bellum in partibus Occidentis, illatū ab his duobus hostibus insensibilissimis Aldeberto in Gallia nato, & Clemente nato in Scotia insula
- 56 Britannix. Circa quos tractanda, & explicanda, prius à nobis, quæ ipsis communia sunt, & quæ simul de vtraque traduntur, præcipue (mirū quod Prætolus nullam de eis mentionem fecerit) à Baronio copiosē anno Domini 745. n. 21. 24. & seqq. ut postea facilius, & opportunius, quæ sunt propria vniuscuiusque explicentur.
- 57 Sumpto itaque initio ab eo, quo Regula nostra terminatur: En qualiter de condemnatione istorum hæreticorum Aldeberti, & Clementis incipit loqui Baronius anno 743.
- 58 num. 5. Quod verō, inquit, ad reliqua synodalia acta pertinet, liquet ex rebus gestis S. Bonifacij, damnatos ab eodem Bonifacio fuisse duos imposteris hæreticos, Aldebertum, & Clementem: quod testatur Zacharias Papa in litteris eodem anno ad ipsum Bonifacium redditis. Ita ille ijs paucis incommuni.
- 59 Sed pluribus magis in particulari de eadē illorum damnatione idem Baronius anno 745. n. 1. sic. Sequitur, inquit, annus Redemptoris sepringentesimus quadagesimus quintus decimæ tertie Indictionis, quo habitum est Concilium Episcoporum in Germania à S. Bonifacio Apostolicæ sedis legato. Vbi ea quæ sneceuerant in agro licet læpe culto spineta quæ iam magna ex parte duobus alijs Concilijs excisa fuere, immissa rursum Apptolica falce, idē Pontifex Bonifacius, vna cum collegijs Episcopis, auxilio Christianorum Principum Carolomanni, atq. Pipini succidit. Actum est in eo præcipue de duobus illis Aldeberto, atque Clemente, visumque est de iisdem referendum ad Romanum Pontificem. ita ibi.
- 60 Atque multo clarius infra n. 21. Igitur, inquit, ex Germanica synodo per S. Bonifacium missis litteris ad Regem Merciorum ita recitatis: reliqua, quæ eandem consecuta sunt synodum enarremus. Ut quæ ibi aduersus hæreticos sunt decreta, tenaciori vinculo firmarentur, nepe ut damnati Aldebertus, & Clementis, ab Apostolica quoque Sede sententiam.
- 61 damnationis acciperent: idem S. Bonifacius legauit Romā ad Zachariam Pontificem Deinandum presbyterum, quem alius, vt vidimus) antea alia occasione in Urbem miserat, cui & litteras dedit vna cum Actis ad eandē causam spectantibus, quibus Zacharias acceptis, Concilium Episcoporum collegit, in quo eodē hæreticos condemnauit hæc Baronius.
- 62 Coarctato autē prædicto Concilio Romano iussu S. Zachariæ Papæ lectæ fuerunt, ibi licet à S. Bonifacio transmissæ: ex quibus innotescit de qualitate delictorum hæreticorum Aldeberti, & Clementis, ibi præsertim.
- 64 Notum enim, inquit, sit Paternitati vestræ quia postquā indigno mihi mandatis in Provincia Francorum, sicut & ipsi rogarunt, da-

- ecordati Concilio, & Synodali Cōuentui præesse, multas iniurias, & persecutiones passus sum à falsis sacerdotibus, & adulteris presbyteris, seu diaconibus, & fornicarijs clericis.
- 65 Maximus tamen mihi labor est contra duos hæreticos pessimos, & blasphemos cōtra Deū & catholicā fidem. Vnus qui dicitur Aldebertus, natione Gallus est: alter qui dicitur Clemens, genere Scythos est, specie quidem erroris diuersi; sed pondere peccatorū pares. Hæc ex dictis litteris, quæ per extensū adducit ibidem Baronius, sicut & alia acta illius Concilij Romani, quæ huc non spectant.
- 66 Sequuntur nunc tradenda particularia vniuersi; ex illis hæresarchis, desumpta ex eisdem litteris S. Bonifacij, & ex eisdem Actis Concilij Romani, prout ibi continentur, & refert idem Baronius dicto anno 745. num. 25. sub finem, sic.
- 67 Dicū enim, inquit, de Aldeberro, quod eis sanctissimum Apostolū abstulerim, patronum & oratōrē, virtutumq; sacrorum, & signorum
- 68 ostensorē abstulerim. Et n. 26 sic. Sed pietas vestra audiens vitium eius, loquitur S. Bonifacius cum S. Zacharia Papa) iudicet ex fructu, vtrum vestimentis ouium indutus, intus lupus rapax fuerit, an non. In primæ uero ætate hypocrita fuit, dicens, quod sibi Angelus Domini in specie hominis de extremis finibus mundi, misit, sed tamen incerte sanctitatis re-
- 69 liquas attulerit; & exinde potuerit, omnia, quæcumque poposcit à Deo impetrare.
- 70 Hac ergo simulatione (sicut Beatus Apostolus prædixit 2. Tim. 3.) penetrauit multorum domos, & captiuas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebant varijs do-
- 71 siderijs: Et multitudine rusticorum dicentium, quod ipse esset vir apostolicæ sanctitatis. Præterea conduxit Episcopos indoctos, quise contra præcepta Canonum absolutē or-
- 72 dinauerunt. Vnde in tantam superbiam elatus est, vt se æquipararet Apostolis Christi, & dignatus in alicuius Apostolorum, vel Martyrum honore Ecclesiam consecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel (vt verius dicam) fordidaret. Ita ibi.
- 73 Adiungitur ibidem alia de dicto Aldeberto, per quæ hæretica prauitas ipsius magis innotescit, relata ab eodem Baronio num. 27. sic: Ad hæc etiam improperans cur voluissent homines visitare Limina Sanctorum Apostolorum: fecit eis cruciculas, & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbicumque sibi videbatur, & iussit ibi publicas orationes celebrari. In tantum, vt multitudines populorū spretis cæteris Episcopis, & dimissis antiquis Ecclesijs, in talibus locis Conuentus agerent, dicentes: Merita S. Aldeberti adiunxat nos.
- 75 Vngulas quoque suas, atque pilos dedit ad honorificandum, & portandum eum reliquijs Sancti Petri Apostolorum Principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus præsumpsit quoddā quod maximum scelus, & blasphemia contra Deum esse videtur. Venienti enim populo, & prostrato ante pedes eius, & cupienti cōfiteri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata vestra, ideoq; non est opus cōfiteri ea: securi ergo
- Tom. II.

- & absoluti de peccatis vestris præteritis reuertimini in domos vestras cū pace. Hæc igitur, & his similia, quæ sanctū Euangelium hypocritas faciuros esse testatur, idē Aldebertus suo habitu, & incessu, moribusq; solet operari. Hæc 77 nus ibi. Ex prædictis omnibus colligit bene Gualt. c. 4. sec. 8. errores illius hæresarchæ Aldeberti, & ad quinque tantum reducit eisdem verbis, quibus ibi in dictis litteris clarē continentur, nec est cur à nobis magis exprimatur.
- 78 Miror tamen, quod omiserit Gualterius sextum, & præcipuū caput erroris, de quo reperiebatur suspectus, & indicatius Aldebertus circa inuocationē & adorationē Dæmonum, vt refert Baronius dict. ann. 745. num. 314. & seqq. ex Actis prædicti Concilij Romani: proponam ad verbum prout ibi habentur.
- 79 Cum autem, inquit, tertia vice eodem die S. Zacharias Papa, cæteriq; Episcopi, necnō presbyteri supradicti, sed & alij clerici cōuenissent in prænominatā Basilicā, Gregorius Notarius Regionarius, & Nomenclator dixit: Secundum quod à vestro Apostolatu præceptū est in præterito secretario, vt Deneardus religiosus presbyter hic fe vestris præseraret obrebitus, præsto est præ foribus. Quid præcipitis? Dictum 80 est: Ingrediatur. Cumque ingressus fuisset, Zacharias Papa dixit: Habes adhuc ex sacrilegorum illorum conscripto aliquid, quod corā Concilio proferre debeat: ad legendum? Deneardus religiosus presbyter respondit: E iam, Domine mi, orationem, quā iam sibi Aldebertus componere natus est: & ecce in manibus eam gero, iubete eam suscipi. Moxque suscepta est, & lecta oratio, cuius initium tale erat.
- 81 Domine Deus omnipotens, Pater Domini Nostri Iesu Christi, & te, & eo, cui sedes super septimum Thronū, & super Cherubim, & Seraphim, pietas magna, & dulcedinis sars est apud te, Pater sanctiorū Angelorum, qui fecisti Cælum, & Terram, Mare, & omnia, quæ in eis sunt: te inuoco, & clamo, & inuito super me miserissimo, quia tu dignus fuisti dicere: Quodcumq; pericritis à Patre in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 12. A te peto, ad te clamo, & Domino Christo confido animam meā.
- 82 Cumq; per ordinē legeretur, peruenit ad locū ubi ait: Precor vos, & cōiuro vos, & supplico me ad vos, Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuch, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tnbuas, Angelus Sabaoth, Angelus Si miel. Dum vero hæc oratio sacrilega viq; ad finē perlecta fuisset, Zacharias S. Papa dixit: Quid ad hæc sancti Fratres responderis?
- 83 S. Episcopi, & venerabiles presbyteri responderunt: Quid aliud agendū est, nisi vt omnia, quæ corā nobis læta sunt, igne cocremur, & auctores verō eorū anathematis vinculo percellātur? octo enim nomina Angelorū, quæ in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaelis, sed magis Dæmoniorum nomina sunt, quos ad præstandum fibi 85 bi auxilium inuocauit. Nos autem vt à vestro sancto Apostolatu edocemur, & diuinitatē auctoritas, non plusquā trinum Angelorū nomina agnoscamus, idēst Michael, Gabriel Raphael. Hæc Patres, & ex cis Baronius.

- 86 Addens *ax* suo, quod inde perspicuè quivis intelliget, librum quartum Eldre nominè vulgatum, in quo frequens est mentio Angelii Vriel; ab Ecclesia Romana proscriptum, penitusque esse scietum. Ita ille.
- 87 Addit autem ex eisdem Actis dicti Concilij Romani sic: Zacharias Sanctus Papa dixit: Optimè provisum est à Veltra Sanctitate, vt conscripta illius omnia igne concrementur. Sed opportunum est vt ad reprobationem in serinio nostro conferuntur ad perpetuam.
- 88 confusionem. Concluditur itaque ex auctoritate Sancti Papæ Zachariæ, & totius Concilij Romani cum assensu Spiritus Sancti celebrati, ab Aldeberto hæresiaracha, excepto Michael, nomina Dæmonum potius, quam Angelorum fuisse prolata, & inuocata, & inde ipsam peculiari errore infectum.
- 89 Huc vsque de particularibus ad Aldebertū hæresiaracham spectantibus: & quod vitimo loco dictum circa nomina Dæmonum per ipsum inuocata, præter Baronum relatum, adducunt & approbant duo ex nostris recentioribus eruditissimi, Martinus Deltius lib. 1. Disquisitionum Magicar. cap. 4. quæst. 4. & Ioannes Ludovicus de la Cerdà in lib. de Excel-
- 90 lenria celestium spirituum cap. 5. Vbi nihilominus conatur ostendere cum Serario in cap. 12. Tobiz, & Alphonso Salmerone tom. 3. tract. 3. alia nomina Angelorum, præter illa tria Michael, Gabriel, & Raphael, apud Catholicos, & pios viros fuisse vsu recepta, eò quod significent aliquid diuinum, & propriū Dei, sicut dicta tria, nempe Michael. Quis sicut Deus: Gabriel, Fortitudo Dei: Raphael Medicina Dei: Raphael, Peritio Dei: Ierudiel Laus seu confessio Dei: Brachiel, Benedictio Dei: Vriel, Lumen Dei. Non sic de nominibus ab Aldeberto inuocatis, cum sint Dæmonum, ac propterea ipse à dicto Concilio merito condemnatus.
- 91 De Clemente item hæresiaracha quid in particulari? eius errores brevissimè attingit Gualterius cap. 5. Primò, quod sacros Canones rejiceret, ac resutaret. Secundo, quod eodem poneret ordine tractatus sanctorum in Parrum, & expositiones Hieronymi, Gregorii, Augustini, &c. Tertiò, quod nullo planè loco haberet lura Synodalia. Quarto, quod Iudaismum introducens, affirmaret licitum esse Christiano, si voluerit, viduam fratris defuncti accipere uxorem. Quintò, quod contenderet, Christum cum ad inferos descendisset, omnes quos inferus carcer detinuit, inde liberasse: credulos videlicet, & incredulos, nec non cunctos idolorum. Sextò, quod horribilia quædam de Prædestinatione assereret, quæ nullibi reperiuntur. Ita ille.
- 92 Verùm inspicias lector fontem, vnde ipse hausit, litteras scilicet S. Bonifatij lictas in citato Concilio Romano, prout refert Baronius dicto anno 745. num. 28. ibi. Alterguem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra
- 94 Catholicam contendit Ecclesiam, &c. Vbi id dicitur, quod ipse affirmaret, se post duos filios in adulterio natos, esse posse leges Christianæ

Episcopum. Atque iam dicta sint satis de duobus hæresiarachis Aldeberto, & Clemente, ac de Regula presenti.

Quid de Paulicianorum Secta? quid item de alia à Felice Vrgellitano, & Elyando instituta, seu potius demò excitata.

REGVLA CCLIX.

- 59 **A** pud Phrygiam, & Licaoniā, Paulus quidam, & eius seditarius Ioannes, resistentes Manicheismum, & Valentiniismum, adiunctis alijs paucis hæresibus, extirperunt auctores Sectæ Paulicohannitarum, desumpto cognomine ab utroque. Quæ præcipuè viguit circa annū Domini 810. Nicephoro Imperatore tunc eam sequente, & propagante.
- 97 Non ita tamen in Hispania emeruit secta ex eo solo errore grauissimo constans, quod Christus Dominus secundum humanitatem sit filius Dei tantum per adoptionem. Primus autem eius inlitterator coniunxit censetur Felix Episcopus Vrgellitanus, cui nimis adhæsit vti maximus, fautor Elipandus Archiepiscopus Tol-
- 99 tanus. Sed re vera talem errorem prius ibi excitauit quidam nomine Theodiscus natione Græcus.

- 100 **E**X Sandero citante Euthimium hæret. 132. assert vt cerum Gualterius c. 6. seculi octauo, quod Paulicæiani, seu Paulicohænitæ, sumplerint hoc nomen ab utroque suo auctore Paulo quodam, & eius seditario Ioanne (non eximit ipse, nec alius, quod sciam, cuius professionis, aut qualitatibus fuerint isti.)
- 401 Addens, quod hi duo resicauerint Manicheismum, & Valentiniismum, ac paucos alios errores adiunxerint ad instituendam peculiarem sectam.
- 102 Verùm hanc eius institutionem apud Phrygiæ, & Lycaoniæ regiones esse præstatam, & vixisse maximè ibi circa annum Domini 810. eo quod tunc Imperator Nicephorus erroribus Manichæorum infectus hanc sectam protegeret, ac propagaret: deduco manifestè ex Cardinali Baronio dicto anno 810. num. 2.
- 103 multa ibi tractante de perfidia, & impietate Nicephori Imperatoris, qui ob studium singulare protegendæ, & propagandæ sectam Paulicianorum (hos Baronijs etiam Atinganos vocat) meritò inter hæresiarachas numerari possit, opera præterit duxi qualitates illius hæreticas copiosius exprinere proprijs ipsius Baronij verbis, sic num. 1.
- 104 Sequitur. inquit, Redemptoris annus 810. Indithone tertia inchoata, quo Nicephorus Imperator persecutionem in Monachos dantes hæresim Marichianorum, prolequens, in alios etiam conuertit tyrannidem, de quæ Theophanes, qui præsens ista spectabat, postquam diras, & recens adinuertas exactiones
- 105 recensuit, hæc ait: Denique militares Principes mortuorum vti Episcopis, & inferior-

- 106 ris ordinis Clericis inſtit. Adituris epiſcopia, & monaſteria tributum impoſuit perſol-
107 uendum. Aurea, & argentea Eccleſiæ vaſa
improbat, eademque licet ſacrata pro cō-
munibus habebat, illud Iude de vnguento
exhibito Domino uſurpās Matth. 26. Vt quid
108 perditio iſta? Air idem Theophanes ipſum
deridere conſueſſiſſe omnem Chriſtianum,
proximum diligentem. Ita Baronius, & per-
git ſic num. 2. magis ad rem præſentem.
109 Sed vnde (quis dicit) tanta impietas ho-
mini, in quo nec veſtigium quidem Chriſti-
anæ pietatis? Poſſumus id quidem ſaris intel-
ligere ex ijs, quæ idem Theophanes hoc pari-
ter anno tradit: ipſum fuiſſe nimirum ſtudio-
ſiſſimum Manichæorum, de quibus hæc idem
ait: Manichæorum, qui nunc Pauliciani &
Ariani dicuntur, quique in Phrygia, Lycao-
nia conſtituti, confines eius habebantur, ami-
cus feruentiſſimus erat, reſponſis eorum ſem-
110 per immolationibus congratularus. In-
quibus, & cum Bardianus Patricius contra-
eum inſurrexit, hiſ advocatis, hunc molitio-
111 nibus eorum ſubegit. Tantarum quippe in-
loco quodam, ſtereo palo cornibus aligant,
ad terram incurantur, ſic dum mugeretur, &
volutaretur, occidi fecit, huiusque vellem in-
mola verſa vice molens, & incantationibus v-
ſus, victoriam talit, permittente Deo propter
112 multitudinem peccatorum noſtrorum. Iſti
locum ſub Imperio eius adepti ſunt intrepidè
conuerſandi; vnde multi ſeniorum nefandis
eorum corrupti ſunt ſecūs) hæc Theophanes.
113 Quod igitur occultè Manichæus ſaueret Ma-
nichæis, non potuit non odiſſe magnopere
Chriſtianos) hucusque Baronius de dicto Ni-
cephoro ſortilegijs, & incantationibus pro ob-
tinenda victoria publicè vtenre.
114 Peculiares autem errores ſectæ Paulioha-
nitarum hiſ communiter aſſignant. Primum
quod affirmare iſtis verbis continet ſacra-
115 mentum Baptiſmi; Ego ſum aqua viva; at-
que iſtis Euchariftiam, Accipe, manducate, &
bibite. Quod nihil eſt aliud niſi horum Sacre-
mentorum eſſentiam, inſtructionis verbo con-
cludere. Ita ex Sander. hæref. 132. Gualterius
cap. 6. ſæculi ſeptimi, vide apud ipſum.
116 Secundo, quod ſanctiſſimæ Cruci omnem
cultum, & honorem detraherent, tamenſi
alijs ſignis ſacris, & imaginibus ſanctorum
venerationem exhiberent, idem Gualterius
cum Sand. citato.
117 Tercio, quod quorumlibet Eccleſiæ Catho-
licæ ſacerdotum auctoritatem, ac poteſtatem
nequaquam admitterent. Tradunt ibidem
Sand. & Gualt.
118 Quarto quod affectu huius ſectæ, Chriſti-
anorum ſibi nomen, Catholicis verò nomen
Romanorum tribuerent; ſed hoc multo ante,
& Arriani in Hiſpania, & alij hæretici abbi fa-
119 citarunt. Vnde nihil mirum, ſi idem faciāt
noſtri temporis Nouatores. Cum Euthymio,
Genebrardo, & alijs per cum citatis, aſſert
Gualterius relatus.
120 Sequitur agendum de altera ſectā, quam
precedenti ſub eadem Regula coniunximus,

- pro vitanda multiplicatione titulorū, eo quod
eius doctrina exigua admodum appareret;
cum ob vnicum errorem contra fidem catho-
licam, iam ibi indicatum, fuerit inſtituta, &
pauca valde apud ſcriptores circa ipſam inue-
121 nirem. Gualterius, cap. 7. ſæculi octauī, ſe
expedit hiſ breuius lincis: Felix, inquit,
Episcopos Vrgellitanus, verſus montes Pyre-
næos, ſecutiſque cum Elipandus Archiepiſco-
pus Toletanus, Iouinus, & Afariſius, aiebant
Chriſtum, ſecundum naturam humanam non
eſſe filium Dei, niſi nomine, & adoptione.
122 Qui error cum duas perſonas, duosque fi-
lios, vnum naturalem, alterum adoptiuum,
vnum re ipſa, & veſte, aliorum ſolo nomine,
poneret, hæreſim Neſtorij excitauit ab inferis
Hæc ille tantum, adiuncta ſolā collatione cū
Caluiniſmo, de more.
123 Præſolus item lib. 6. num. 5. verb. Felix
alius, breuiſſimè traſtat de hac ſectā, ſcū hæ-
reſi, dictā Felicianā ab eius auctore Felice;
diſcordat tamen à Gualterio, & ab alijs in-
declarando, quis fuerit iſte Felix auctōr dictæ
ſectæ, & contra quam Catholicæ Fidei verita-
124 tem excitauerit ipſe errorem. Et cum Pla-
rina in vita Adriani Papæ I. in id videretur in-
clinare, quod fuerit Felix quidam Rauen-
næ Archiepiſcopus; & quod iſte errauerit circa
cultum ſacrarum Imaginum, ex hoc errore
inſtitutus peculiarem ſectam; atque quod ad
ipſum damnandum, fuerit Franconiz Conci-
lium Generale celebratum.
125 Verum non video quo fundamento ſaltem
probabiliter hæc à Præſolō dicantur; cum
omnes, ipſo excepto, de hæreticorum ſectis
ſcribentes, vt Feuard. in Appendic. Caſtrus
verb. Chriſtus hæref. 3. Sandr. hæref. 131. &
Gualt. citatus (aliter Baronius ſtarim citan-
dus, huius auctōris inſtar multorum mihi
ſemper fuit, & erit) Felicem Episcopum Vrgel-
litānum in Regno Gotolano citariſſis Hi-
ſpaniz conſtituant ducem, ſeu anteſignanum
126 prædictæ ſectæ. Et hæc fuiſſe inſtitutam
ob ſolum illum errorem, quod Chriſtus ſecū-
dum humanitatem ſit tātum filius adoptiuus,
abſolutè aſſerunt,
127 Concedit quidem Præſolus hunc errorem
ſiliariſſionis Chriſti Domini per ſolam adoptionem,
ſpectare ad iſtam ſectam ſecundo loco,
ibi, Felicianā, inquit, hæreſis dicit etia Chriſ-
tum eſſe Filium Dei adoptiuum: ponitque
in Chriſto duas hypotheſes, De qua re lege
Beatum Thomam 3. part. quæſt. 23. art. 4.
128 Hæc ille. Sed cum ſupradictis ſcripturibus
ob ſolum iſtum errorem eſſe peculiarem ſec-
tām inſtitutam merito aſſeruimus: error au-
tem contra adorationem ſacrarum Imaginū
iam ſupra in alia ſectā fuiſſe à nobis copioſè
declaratus.
129 Dixi quod prius pauca valde apud ſcrip-
tores circa præſentem ſectam de errore ſili-
ationis Chriſti per adoptionem inuenirem, ac
propterea hanc regulam, & declarationem
130 eius exilitem fore putarem. At vbi primum
Cardinalem Baronium adiū, in aureis ſo-
dinis ſummæ eruditionis inopinatò quidem
ingen-

- ingentes thesauros pro locupletanda Regule
 131 nostræ doctrina reperi. Cogimur tamen, moderatè sumere ex eis, quæ magis oportuna proposito nostro videbuntur, ne nimis, aut ultra ipsum diffundamur, atque ob id reliqua compendiosissime attingere.
- 132 Tradit ille statim initio ann. 794. num. 1. qualiter conuocatus ex tota fere Europa trecentis Episcopis, præsentibus Sedis Apostolicæ Legatis à Papa Adriano I. missis, coram Imperatore Carolo Magno, & ad instantiam ipsius celebratum fuit Concilium plenarium Francofordiæ in Germania ad illum errorem damnandam ac penitus extirpandum: cuius celebrationis reddit ipse rationem sic.
- 133 Licet enim, inquit, Sancta Dei Ecclesia, Catholica nihil quod de his vel leuiter dubitaret, haberet, vt potè quod in Concilio Oecumenico Ephesino, quid de his sentiendum esset, fuisset plenissime definitum, cum Nestorium condemnasset duos filios Dei introducentem, alterum secundum Diuinitatem, alterum secundum Humanitatem, atque nuper pariter damnaasset Felicem Vrgellitanum Episcopum, asserentem Christum secundum carnem esse dicendum Dei Patris Filium adoptiuum:
- 134 Quem erroris penitentem diximus recantasse Romæ palinodiam apud Adrianum Romanum Pontificem: Tamen quia infelix Felix iste, vt canis reuerfus ad vomitum suum, & sus lora rediit ad volutabrum lati, rursus eundem quem damnauit errorem, & Romæ execratus est hæresim, potestis publicè Catholicæ Fidei confessionem ad altare Principis Apostolorum: eandem ardentioribus animis iterum defendere est aggressus magno damno
- 135 fidelium animarum. Iterum ne malù longius serperet, & infusum venenum sana membra corrumpere, fuit ad plenarium iudicium reuocandus, eo magis, quod non solus tanti reperiretur asserit erroris, cuius ipse potius confessor, quam auctor dicendus esset. Hactenus Baronius.
- 136 Qui vltimis verbis negat, aut saltem in dubiū vertit id quod Gualterius vbi supra, & alij asserunt, aut vt certum supponunt, Felicem scilicet Vrgellitanum Episcopum fuisse primum asseritorem dicæ hæresis, quod Christus vt homo
- 137 mo sit filius Dei tantum adoptiuus. Vt autem nobis facilius aperiatur via ad cognoscendum, quoniam primus illius fuerit inuentor audiamus denudè Baronium, parum retrò, nimirum ann. 792. num. 1. quomodo Elipandus Toleti ab illo Felice prædicta hæresi infectus fuerit, & alia huc spectantia egregie ostendentes.
- 138 Annus, inquit, sequens numeratus 792. decimaquinta Indictione, notatur, quo celebratum est Concilium Reganæburgi, siue Ratisbonæ, vbi damnatus est Felix Vrgellitanus Episcopus, quem sic damnatum Angelbertus Abbas Romam petduxit ad Adrianum Pontificem, vbi confessione rectæ fidei facta hæresim
- 139 damnavit. Et paulò post. Vrgellus est Ciuitas in Pyrenæi montis iugo sita, cuius Episcopus nomine Felix natione Hispanus, abli-
- pando Toleti Episcopo per litteras consultus, quid de humanitate Saluatoris Dei, & Domini Nostri Iesu Christi sentire deberet, vtrum secundum id quod homo est, proprius, an adoptiuus filius credendus esset, ac dicendus:
- 140 Valde incautè, atque inconsideratè, & contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, adoptiuum non solum pronunciauit, sed etià scriptis ad memoratum Episcopum libris pertinacissimè prauitatem opinionis suæ defendere curauit. Ita ille, defumens priora ex Annalibus Francorum, apud Reginonem, & postea, ex illis, qui sub Ludouico Caroli filio scripti sunt.
- 141 Sed multo clarius idem Baronius dicto anno 792. sub finem num. 2. vt habetur apud Leonem Autelianensem Episcopum ab ipso citatum, sic: Vt igitur, inquit, ceteros omittam; emerit ex eadem Hispania tempore dictæ memoriæ Catholici piissimi, atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, ad hæresim, Vrgellitanensis Ciuitatis Episcopus.
- 142 Qui iuncto suo scelerato errori Elipando Toletanæ Urbis Episcopo, Christum secundum humanitatem non esse proprium filium Dei,
- 143 sed adoptiuum prædicare ausus est. Et hac virulenta doctrina vterque Hispaniam magna ex parte infecti. Hæc ibi.
- 144 Verum ad prædictum effectum contaminandi ea hæresi Hispaniarum provincias, ac externas etià nationes, si fieri posset, Elipandus, qui consilio, & fuaione Felicis eam secutus fuerat, cum audisset, hunc abiuratum, detectoque errore, cum Ecclesia Catholica inmanibus Papæ Adriani I. reconciliatum esse;
- 145 Diligentissime curauit, vt ipse Felix ad vomitum rediret, & idem hæreticum dogma, amplexeretur; vti diximus rediisse, & amplexum fuisse. De hoc egregie Baronius ann. 794. num. 2. sic.
- 146 Erat enim, inquit, tantæ blasphemie restitutor primariæ sedis Hispaniarum Antistes Elipandus Archiepiscopus Toletanus, qui vt vidimus, tantùm abfuit vt admonitus ab Episcopis, atque presbyteris orthodoxis, sibi sub iectis emendaretur, atque damnatum ab ipsis detestaretur errorem, & fidem Catholicam penitus sequeretur; vt conuersus in arcum præuim, etià longè positis Ecclesiæ Catholicæ filios infectis veneno sagittis appetere, non desisteret, factus hæresis non solum propagator acerrimus, sed et diuisionis propagator.
- 147 Si quidem nunquam destitit, neque quieuit, donec reuerfus Felicem ad Orthodoxos, reuocauit ad castra impietatis, & potentius armauit ad prælium, & exaeuere distitit.
- 148 Si quidem nunquam destitit, neque quieuit, donec reuerfus Felicem ad Orthodoxos, reuocauit ad castra impietatis, & potentius armauit ad prælium, & exaeuere distitit.
- 149 Si quidem nunquam destitit, neque quieuit, donec reuerfus Felicem ad Orthodoxos, reuocauit ad castra impietatis, & potentius armauit ad prælium, & exaeuere distitit.
- 150 Qui num. 3. & seqq. eiusdem ann. 794. pergit circa idem, ostendens qualiter duo isti Ecclesiæ Catholicæ hostes infensissimi bellum ei

- crudelissimum intulerit, errantes erroris sui
fomen etiam per vastas regiones Gallia, &
151 Germaniæ spargere. Præcipit Antistes Eli-
lipandus, qui per litteras veneno refertas quos-
cumque illarum Præsules ad suam doctrinam
152 hæreticam adducere cohabatur. Quin etiã
eiusque progressus, vt Christianissimum Im-
peratorem, Turrin munificentissimam Fidei Or-
thodoxæ, Carolum Magnum eodem veneno
infecte reitauerit, scribens ad eum pecunia-
rem epistolam, suum dogma hæreticam con-
tinentem, ita ramen inelle delibatam, vt ni-
hil amarulenti continere videretur, hortans
ipsam ad interrogandos ea de re Theologos.
- 153 At prudentissimus Imperator, cognita
inimici fraude, non contentus peculiarium
Theologorum sententia, & decissione, statim
egit cum Papa Adriano I. de cogendo plena-
rio Concilio coram se in Ciuitate Francofor-
diæ: ad quod celebrandum præter Legatos
Sedis Apostolicæ concurrerunt ex tota ferè
Europa, vt iam cum eodem Baronio paulò an-
154 tè à nobis traditur, trecenti Episcopi. A qui-
bus veritas fidei indicata, æ error Felicis, &
Elipandi merito reprobatus, & damnatus,
quod Christus Dominus secundum humani-
tatem sit filius Dei tantum adoptiuus.
- 155 Cum autem Elipandus se, suamque hære-
ticam doctrinam defenderet auctoritate Præ-
sulum prædecessorum suorum Eugenij, Ilde-
fonsi, Iuliani, &c. Ita Toletana Sede, quod
isti fuerint vsi isto modo loquendi in Missa de
156 Cæna Domini. [Qui per adoptiuum hominis
passationem, dum suo non indulsit corpori.
Item in Missa de Ascensione Domini: Hodie
Saluator Noster post adoptionem carnis sedē
repetiuit Deitatis, &c.] Vt continebatur in
libello, quem ipse Elipandus in Gallias mis-
erat, & in dicto Concilio lectus fuerat.
- 157 Talis Elipandi defensio à Patribus Con-
ciliij dupliciter reiecta legitur, vt refert ibidem
Baronius num. 7. & seqq. Primò, daro & non
cōcesso, Antistes illi Toletana Ecclesiæ fue-
runt vsi in suis Missis, & Precibus nomine adop-
tionis, & adoptiu, hic tamen vsus, seu modus
loquendi nequaquam admititur, sed vt con-
158 tinens manifestum hæresim reprobatur. Quia
Ecclesiæ Toletana non est regula fidei, sed
Romana per Summos Pontifices. Vnde,
Gregorius Romanus Pontifex, & Doctor to-
rius Ecclesiæ in suis orationibus semper Chri-
stum vnigenitum Dei filium nominare non
dubitauit: atque hæc fidei veritas testimonio
Dei Patris nititur.
- 159 Reiecta fuit secundò defensio Elipandi à
300. Patribus Concilij, negando, quod præ-
decessores eius in Sede Toletana, maxime
S. Ildefonsus, nominauerint Christum filium
Dei adoptiuum, sed quod ipse Elipandus de
eis id affirmet per summam calumniam, à
qua multis ipse vendicare Baronius dicto an-
160 no 794. num 9. 10. & 11. Atque hac oca-
sione inquit ipse de primo auctore huius er-
roris, & modi loquendi, quod Christum Do-
minum ferendum humanitatem sit tantum fi-
lius Dei adoptiuus, capiemus melius proprijs
ipius Baronij verbis.
- 161 At quisnam, inquit, fuerit certus, & pri-
mus huius erroris auctor in Hispania, dictum
est superiori Tomo, si rectè memoraueris,
nempe successorem Sancti Isidori, pseudoepi-
scopum hæreticum hominem, qui & deposi-
tus transiit in Mahometanam impietatem.
Theodiscum nomine, natione Græcum, ho-
162 minem impostorem. Hic, vt dictum est,
anno Redemptoris 636. primus in Hispania,
asseruit Christum Dei filium esse adoptiuum
Dei Patris Omnipotentis. En qualiter Ba-
ronius de primo auctore huius erroris loqua-
tur.
- 163 Verum cum se ipsum citet, pro maioris no-
titia, præstat videre locum citatum. Succes-
sit, inquit, Beatissimo Isidoro Theodiscus na-
tione Græcus, varietate linguarum doctus,
exterius locutione nitidus, verius autem (vt
exitus demonstrauit) sub ouina pelle lupus
164 voracissimus. Nam libros quosdam de na-
turis rerum, & arte medicina, necnon de ar-
te notoria, quos Pater Isidorus facundo sty-
lo composuerat, nec dum ad publicum vene-
rant, modum fidei corrupti, rescans vera, &
inserens falsa, atque per quemdam Arabem,
nomine Auicenam de Latino in Arabem
165 transtulit. Hic in ijs, & alijs pluribus infide-
lis inuenitur, & erroneus in articulis Fidei, cō-
probatus per Synodum, ab Archiepiscopo Do-
minigate degradatus est: afferebat enim Do-
minum Nostrium Iesum Christum cum Patre
& Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed
166 potius adoptiuum. Hic (vt dictum est)
priuatus honore Sacerdotij ad Arabes tran-
siit, & Sæcæ Pseudopropheta Mahometi ad-
hæxit, & plura docuit detestanda sub Im-
peratore Heraclio. Hæc cum graui Scriptore,
Tudensi Baronijs anno Christi Domini 636.
num. 10. de Theodisco, quem inter hæresiar-
chas enumerandum, quis dubitet?
- 167 Reuertamur tamen cum ipso Baronio ad
annum Domini 794. & pro vltimo termino
nostræ Regulæ sententiam condemnatoriam
contra Elipandum, & Felicem, eorumque se-
quaces à dicto Concilio 300. Episcoporum
latam, ex eodem Baronio num. 18. de sumptis
168 referamus. Aduersus eundem, inquit, E-
lipandum, atque Felicem sententiam proferit
istis verbis: Elipandum namque atque Felicem
nouos hostes Ecclesiæ, sed veterinosã fidei
perfidie pollutos, nisi ab hac stultitia resci-
piscant, ac per rectæ fidei satisfactionem, la-
menti se abluant penitentia, indignos, & in-
gratos eos etiam qui post hanc tam saluber-
169 rimam definitionem, quam plenaria Syn-
odus sancto assensu Spiritu concorditer sub-
titi sinceritate terminauit, falsissimè eorum
asseritibus, siue clam, siue publica voce,
170 præbuerint assensum: Simili eos sententia
vindicta (ancimus esse placendos, referuato
per omnia iuris priuilegio Summi Pontificis,
Domini, & Patris Nostri Adeiani primæ Sedis
Beatissimi Papæ. Ita ibi.
- 171 Quod ait de iuris priuilegio Summi Pon-
tificis, bene declarat ipse Baronius ibidem,
quod

quod ex vi cuiusvis iuris spectet ad Romanū Pontificem vti caput totius Ecclesiæ Catholice nouas condemnare hæreses, & hæc hæreses, sicut & Acta quorumlibet Conciliorum approbare, vel improbare, vti de hoc iam alibi à nobis dictum.

- 172 Et quidem quoad negotium præfens præter condemnationem Concilij Francofordiæ, merito condemnati etiam fuerunt Elişadus, & Felix ab Adriano Papa I. & hæretici declarati, quia Christum vt hominem, esse tantum filium Dei adoptiuum asserabant, & ipsam propriè, & strictè seruum vocabant: ob idque acris reprehensu, vt tradit egregie vir doctissima Illustrissimus, & dignatus Eminentiſſimus Ioannes de Lugo, & Societate Iesu, disp. 28 de Myſterio Incarnationis sect. 3 n. 17. cuius hæc sunt verba.

- 173 Porro illam, inquit, fuisse mentem Concilij, & Adriani, dubitari non potest, si legantur Epistola Adriani, & Synodus ipsa, quæ licet congregata fuerit ad tollendum errorem Elişandi, & Felicis qui dicebant, Christum hominem esse filium adoptiuum Dei; ea tamen occasione ad illam aliam quæſtionem digressi sunt, an Christus homo dicendus esset seruus Dei, prout Elişandus, & Felix eum appellabant? Et quidem feuerioribus verbis hanc locutionem damnarunt, quàm illam aliam de filio adoptiuo: sic enim ait Adrianus in illa Epistola circa medium.

- 174 Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, vt adoptiuum eum filium, quasi parum hominem calamitati humane subiectu, & (quod pudet dicere) seruum eum, impij, & ingrati tantis beneficijs liberatorem nostrum non pertimeſcitis venenoſa fauce ſuſurrare. Cur nõ veremini queruli obſectatores, Deo odibiles, illum seruum nuncupare, qui vos de ſeruitute Diaboli liberauit? Cui ſeruituri vos iterum nitimini perſidiæ ſpõce colla ſummir-

- 175 tere. Porro cum effectus ſerui peccati, ipſe vos liberauit gratuito munere per adoptionis gratiam in ſortem filiorum Dei. Nũquid non ſonat de vobis vox illa Domini dicentis: Ego honorifico Patrem meum, & vos inhonoratiſtis me? Tales gratiarum actiones, inſelices ei referriſtis, vt qui vos honorificè liberos pretio ſanguinis fecit, eum vos iniurioſè adoptiuum, & ſeruum, caninis non confundamini linguis lacerare. Huc uſque ex epistola illa.

- 176 Quæ verba ſatis offendunt quam acriter Pontifex illum modum loquendi reſpechens 177 dat. Hactenus S. R. E. Porpuratus. An autem in aliquo ſenſu tropico, & largo modo poſſit Chriſtus Dominus vocari ſeruus? poſt Franciſcum Suarez tom. 1. in 3. par. diſp. 44. ſect. 2. & Gabrielem Valquez ibidem diſp. 8. cap. 4. tractat multis loco citato idem Eminentiſſimus Cardinalis de Lugo: videas, ſi lubet, apud ipſum.

- 178 Vltimo loco adducit Batonius à num. 21. vſque ad 39. per longam epistolam, quam peractò dicto Concilio, ſcripſit Imperator Carolus Magnus ad Elişandum, ac Felicem, & ad alios eiſdem perſidiæ ſocios, hortans eos

ad reſpicendum, & ad ſanam, veteraque ſidei orthodoxæ doctrinam, iuxta ſenſum Romanæ Ecclesiæ amplectendam: atque hic ſiſnis præſentis Regulæ, & expoſitionis eius.

Qualiter Secta Albanenſium ſe habet? qualiter ea Bognolenſium, vel Concordenſium illi valde aſſini?

REGVLA CCLX.

- 179 Circa annum 796. Conſtant. VI. Imperatoris, & Leonis III. Summi Pontificis temporibus prodierunt quidam Hæretici nuncupati Albanenſes, per quos ex Manicheo, & ex alijs hæreſiarchis antiquioribus, nonnullis hæreſibus collectis noua Secta fuit inſtituta. De peculiari, ſeu primo eius auctore, ac de alijs circumſtantijs proſus ignoſcitur. Ferè circa idem tempus, & eiſdem regimen Imperij, atque Ecclesiæ tenentibus extitit Secta alia Bognolenſium, aut Concordenſium: quæ vndenam ſic dicta, & à quonā primo fundata, neſcitur: quoad errores, & quoad reliqua, vix ab illa diſſert.

- 182 Non deſunt, qui coniungant, hos hæreticos Albanenſes cum Albigenſibus, de quibus nobis ſermo infra erit in Seculo decimotertio, cum poſterioriores fuerint illis ferè per quadringentos annos; ſic coniungentem inuenio D. Antonium Archiepiſcopum Florentinum in ſum. 4. par. tit. 11. cap. 7. vbi 183 ait. Nota quod iſti Albanenſes ſunt Albigenſes. Contra hos Albigenſes miſit Innocentius III. qui fuit anno Domini M. CC. duodecim Abbates Cisterciensis Ordinis cum vno Legato. Ita ibi reponit ergo ipſe Albanenſes Hæreticos in Seculo XII. Cum alijs Scriptores magis recentiores, vt Præcolus, & Gualterius citandi, iſtos vti diuerſos ab illis in præſenti Seculo VIII. adducant, & dictam diuerſitatem inter Albanenſes, & Albigenſes ſupponant illi omnino certam.

- 185 Quāquam neuter illorum, nec alius quod inuenire potuerim, declarat, aut vllò modo indicat, vndenam iſti Albanenſes hæretici nomen ſumpſerint, neque quis primus, ſeu præcipuus huius ſectæ inſtitutor ſolum exprimit errores, ex quibus fuit inſtituta: quod & nos tantum præſtabimus.

- 186 Primò erat utrum contra Fidem Catholicæ Albanenſes cum Manichæis, Gnoſticis, & alijs hæreticis conſtituentes duo principia oppoſita, ſeu duos Deos, alterum bonum, alterum malum. Vnde omnia bona ab illo, omnia vero mala ab iſto profluxiſſe affirmabant. Propterea Vetus Teſtamentum vti malum, à Deo malo factum reiſcibant: at Nouum Teſtamentum vti bonum, & à Deo bono inſtitutum, & largient, amplectebantur; ita Præcolus lib. 1. num. 22. vbi. Albanenſes, Alphoſus à Caſtro verb. Scriptura ſacra, & Gnoltecius cap. 8. ſecul. VIII.

- 187 Secundò, Ex prædicto errore nascitur alius Albanensium, quòd teneret ante Incarnationem Christi Domini sub Testamèto Veteri, aut sub alia lege nullos fuisse homines bonos, ac consequenter Adamum non fuisse à Deo, nec Moysen, imò eum malum extitisse. ibidem uterque, Prateolus, & Gualterius.
- 188 Tertiò, Erroneo, & blasphemo ore assererant Deum per se ipsum nullum malum præficere, sed tantum per aduersarium suum Dæmonem: cum de Fide certissimum sit, quòd Deus per suam infinitam præscientiam ante omnia secula in æternitate, vniuersorum præfensionem habeat. Ita præter citatos Prateol. & Gualter. Castrus verb. Præscientia.
- 189 Quartò, Contra illud 1. Ioann. cap. 3. Mundus transiit, & figura eius, tenebant Albanenses, quòd Mundus semper fuerit, nec vnquam desiturus sit, sed semper in eodem statu permanens. Castrus verb. Mundus, & ibid. Prateol. & Gualter.
- 190 Quintò, Affirmabant, quòd Deus nequam creet nouas animas, nec eas infundat in corpora humana: sed quòd post alicuius hominis mortem anima eius transiret in aliud corpus, ut hoc per ipsam vegetet, aut foveatur, iuxta falsam, seu fabulosam opinionem Pythagoræorum. Prateolus, & Gualterius citati.
- 191 Sextò, Multiplici errore blasphemabant Albanenses contra Christum Dominum, nempe ex Beata Virgine carnem non sumpsisse, sed attulisse de Cælo, ipsum non fuisse verum hominem, nec vetè manducasse, neque passum esse, non vetè mortuum, in vitam non reuocatum, in Cælum non ascendisse: sicque hæreses Apollinaristarum rescribant. ibidem Prateol. & Gualter.
- 192 Septimò, Circa peccata dinerq̃ extiterunt errores Albanensium. Primò, quòd nullum sit peccatum originis, ac proinde quòd infantes non egeant baptismo. Secundò, quòd peccatum à libero arbitrio non proficiscatur, imò quòd nullum sit liberum arbitrium.
- 194 Tertiò, quòd nullum sit peccatum in exercitio vniuersum, ac propterea quòd nemo per vlsam acquiescit, vel aliter alata restituere teneatur. ibid. Prateol. & Gualter.
- 195 Octauò, Contra sacramenta errarunt illi multipliciter. Primò, nullam inesse vim Baptismo. Secundò, eum qui peccatum commisit, nec debere, nec posse illud consisti.
- 197 Tertiò, Sanctum Eucharistia Sacramentum nihil esse. Quartò, Nec quicquam substantia habere sacramentum extrinsecum vndio-
199 nis. Quintò, Matrimonium esse malum. Prateol. & Gualter. loc. cit.
- 200 Nonò, Omne Iuramentum ita esse Christianis interdictionem, ut illo vti nunquam eis liceat, errarunt in hoc Albanenses, sicut & in eo, quòd homo ex se possit largiri Spiritum sanctum, vbi supra Prateol. & Gualter.
- 201 Decimò, Cum Seleucianis, & Hermianis tenebant, materiam, ex qua factus est Mùds, non esse creatam à Deo, sed ipsi Deo coeternam. Tradant iidem Prateol. & Gualter.

- 202 Vndecimò, Quòd nequaquam Ecclesia possit à communionem fidelium reijcere, nec sceleratos homines castigare. Imò quòd non possit ipsa quidquam statuerè, nec præcipere. Arque nihil possidere nisi quod in commune confiteratur, defendebant Albanenses. Ita iidem Prateol. & Gualter.
- 205 Decimosecundò, Errabant etiã asserentes improbam Prælatorum, aut ministrantiũ vitam, & Sacramento, & suscipienti sacramentum officere. Nullum item improbum posse valide creari Episcopum. Ibid. Prateol. & Gualter.
- 207 Decimotertiò, Cum errore sentiebant circa ista, nempe nequaquam futuram corporis resurrectionem. Item Iudicium generale, factum iam esse, nec superesse vllum faciendũ
- 209 Nulla dein subiecta esse alia in inferni supplicia, nisi quæ in hac vita sustinentur.
- 210 Imò nec vllum esse Infernum, aut Purgatorium. Prateolus loco citato, Castrus verbo Iudicium, ac verb. Infernum, & Gualter. dict. cap. 8. Sect. 8. Atque hæcenus de Secta, & hæresibus Albanensium: de quibus nihil inuenio apud Baronium.
- 211 De Secta autem Bagnolensium quid? Isti secundum Prateolum, verb. Bagnolenses, & Gualterium cap. 9. Sect. 8. vocantur etiam, Baiolenses, aut Concordenses, vel Cozocenses.
- 212 Vndenam autem sumatur quadruplex ista nominatio non declarat dicti auctores: conveniunt tamen in hoc, quòd sub istis quatuor nominibus exprimitur vna & eadem Secta.
- 213 Tametsi D. Antoninus Florentinus loco citato, duas distinguat Sectas sub nominibus Bagnolensium, & Concordensium, adiungas illi primæ Albanensium, ibi sic.
- 214 Fuerunt etiam, inquit, tres Sectæ hereticorum, scilicet Albanensium, Bagnolensium, Concordensium, qui in multis erroribus eorum pessimis conveniunt, licet in paucis discordent. Hi dicunt quòd sint duo principia, vnum pignus bonum, & aliud pignus malum.
- 215 Ita ille. Et percurrit breuissimè errores Albanensium à nobis expressos, sed non adiungit alios, per quos istæ Sectæ inter se distinguantur. Vnde Gualterius loquens de præsentī Secta, cui quadruplicem denominationem tribuit, has quatuor lineas cum dimidia pro explicatione eius tantum adducit.
- 217 Eisdem, inquit, cum Albanensibus errores habuerunt, præter paucos quosdam, qui illis fuere peculiare, de quibus nihil adhuc certi compertire valui. Quare eorum cum Nonatoribus haud aliam comparationem instituit, quàm quæ Albanensium instituta est. Hæc ille quibus nos, cum nihil certi reperitur, præsentem Regulam claudimus.

*De Scythi Claudij Taurinenfis, & Godeſcalci quid
dicendum? quid item de Theoda
Pſeudoprophetiſſa?*

REGVLA CCLXI.

218 **H**abetur vti magis commune, & certū
quod Claudius Taurinenſis Epiſco-
pus ad initium ſeculi IX. ſpe & et, tamen ſi ali-
219 qui in XIII. ſeculo cum reponant. Qui ſu-
ſcitatis aliquibus antiquis hæreſibus, & adu-
ſis alijs, præcipuè illa, Baptiſmum ſcilicet eſſe
inſolidum, niſi fronti ſignum Crucis impri-
220 matum, nouam ſectam inſtuit. Godeſcal-
cus item, ſive Gallus, ſive Belgæ, diuerſimodè
errauit, præſertim circa Prædeſtinationem. :
Vnde peculiaris ſectæ Prædeſtinationum au-
221 thor cenſetur. Theoda denique Sueuica,
cum ingenti multatū animatū ruina præ-
dicabat ſe ſcire verè, & deſerminatè prænu-
nari diem vltimi Iudicii; atque propterea,
viti dux peculiaris ſectæ inter hæreſarchas
merito numeratur.

222 **E**xpendendum præcipuè id quod ali-
quantulum eſt controuerſum inter
Scriptores antiquos, & recentiores: nequa-
quam enim ſunt concordēs circa tempus, ſi-
ue ſeculum, in quo ſceleftiſſimus iſte hæreſi-
archa Claudius Taurinenſis Epiſcopus pro-
diit, venenūque ſuorum errorum contra-
223 fidem Catholicam ſparſit. Cardinalis Ba-
ronius ad annū Domini 825. & cum eo Qual-
terius cap. 1. ſeculi 11. in iſto ſeculo, & circa
dictū annū 825. prodidiſſe vt certum pro-
ſuſtineant, ex attestatione Ionn Aurelianiſis
Epiſcopi, & aliorum antiquorum, quam co-
224 pioſe adducit idem Baronius. Et nos cum
eo, vt de re præſenti clariùs conſiteat, ex parte,
ſaltem referamus oportet, quandoquidem
eidem ad hætemus, ſimulque vt maniſeſtius
de erroribus ipſius Claudij, ac de origine, &
progreſſu eius innotefcat.

225 Sic Baronius ibi num. 68. circa medium.
Etenim, inquit, qui ea legatione functus eſt
Ionn Aurelianiſis Epiſcopus, contra impiū
Hagiomachum hominem ſceleftiſſimū Clau-
dium Taurinenſem Epiſcopū ſtylum exacuit.
Extant quidem Ionn ipſius, qui a Ludouico
muſſis Romæ functus eſt dicta nuper lega-
tione ad Eugenium Papam, tres libri acule-
ati vehemenet aduerſus eundem Claudium.
226 ſcripti. Quorum primo impugnatur fractio-
nem ſacrarum imaginum: ſecundo eundem
viter impugnantem ſanctæ Crucis adorationem:
tertio, quo defendit ſanctorum cultum,
& peregrinationem Romæ pro venia pec-
catorum: quæ cuncta adeo feliciter præſtitit,
vte ſectionibus entymematum ſpiculis ſibi-
lantem lingua trifida traconem extinxerit.
Hæc ille.

227 Ex quibus apparet iam qualiter dictus
Claudius ad formandam ſuam ſectam refri-
gaugit præcedentium hæreſarcharum etto-

res iſtos, ſupra à nobis explicatos. Primò de
nò venerandis ſacris Imaginibus, ſed porius
frangendis, ſeu delendis. Secundò, de non
exhibèdo peculiariter villo cultu ſanctæ Cru-
ci, cum exhiberi ſupremis ſarriæ debeat.
Tertiò, de non adorandis ſanctis, nec ſuſcipi-
da peregrinatione Romæ pro venia pecca-
228 totum Sed quid eſt quod prædictus Ionn
in primo ex ſuis tribus libris tantum impu-
gnat fractionem ſacrarum Imaginum, nulla
ſacta mentione de prioti erroris parte circa
cultum eis non exhibendum? numquid quo
ad hanc partem erat ipſe eo inſectus? Affir-
manet ita reſpondet Baronius dict. ann. nu.
74.

229 Verum, inquit, ſic Ionn conſecit beſtiā
vt tamen ab Eccleſiā Catholica præmio di-
230 gnus minime fuerit iudicatus. Quippe,
qui etſi pugnavit contra leonoclaſtas, non
tamen è caſtris Eccleſiæ orthodoxæ, à qua er-
rore priſtino ex parte diſcedit, dum ita non
conſringendas eſſe prædicavit Imagines, vt
tamen eas non eſſe venerandas aſſereret, ex
eorum claſſe vnus ipſe, qui ad ornatum dū-
raxat, & ad inſtruendum de rebz geſis fide-
les, non autem ad venerationem eſſe debere
Imagines in Eccleſiā ſenſit. Hæc ibi Baronius.

231 Eadem in Claſſe, & eodem modo, quo
dictus Ionn, reponitur ab ipſo Baronio ibid.
num. 76. quidam Agobardus Atchiepiſcopus
Lugdunenſis; qui etſi, inquit ille, hoſtis acerr-
rimus fuit Feliciſ Vrgeliani, adueſus quem
& commentarius ſcriptiſt (conſequenter ad-
verſus Claudium Taurinenſem Epiſcopum,
cum hic fuerit eius diſcipulus, vt ſtatim vi-
debimus) quem nuncupauit Ludouico Im-

232 peratori: Tamen in eo, quem de picturis,
& imaginibus ſcriptiſt, leonomachis conſentit
in omnibus, præterquam in cultu ſacratiffimæ
Crucis, & quod reliquias ſue Chriſti, ſive ſā-
ctorum Imagines memorie cauſa, non tamen
orationis ergo haberi poſſe concedat. ille ille.

233 Atque hiſ declarata obiter manet quali ſec-
ta peculiaris leonomachorum non frangen-
tium, nec delentium ſacras imagines, quem-
cumque tamen cultum eis negantium.

234 Verum reuertamur ad Claudium Tauri-
nenſem, qui imagines ſanctorum non ſolum
non venerandas, ſed frangendas etiam, aut
delendas eſſe docebat, argue vtrumque per
ſe ipſum exequabatur, vt idemmet ſatetur in
Apologetico à ſe compoſito cuius meminit
Baronius ibidem num. 61. eius verba audia-
mus.

235 Sed quam peſſimare, inquit, dogma, &
ab Eccleſiā auctoritate abhorrens in plebem
ſibi transfuderit commiſſum, libellus, quem
ad Theodorum venerabilem Abbatem,
ſe caritate imperante, corrigentem, emque
à ſuperſtitioſa doctrina auertere volentem,
ſcriptiſt, eundem legere, & noſſe valentibus
patenter demonſtrat, in quo inter alia iſta,
236 leguntur. Hæc autem, inquit, (loquitur
ipſe Claudius) idcirco perueni, quia poſtquā
coactus ſuſcepi ſarcinā paſtoralis officij, miſ-
ſus à pio Principe ſanctæ Dei Eccleſiæ ſilio
Ludo-

Ludouico veni in Italiam Civitatem Taurinensem omnes Basilicas contra ordinem veritatis sordibus anathematum, & imaginibus
 227 plenar. Et quia quod homines colebant, ego destruxi solus cepi; idcirco aperuerunt omnes ora sua ad blasphemandum me, & nihil audirent me Dominus, iuvium deglutissent
 238 me. Ista impius Iconoclasta docens, quibus indignationem incurrit Paschalis Pontificis, sub quo ista sunt patefacta: quod testatus est suo illo scripto Theodomitius; sed mortuo Paschali Papa, Claudius scripsit Apologeticum adversus Theodomitum Abbatem, Haftenus Baronius cum Cladio.

239 Cui nequaquam videtur credendum in illa assertionem, quod coactè suscepit dignitatem Episcopalem: immò prorsus voluntariè, & ambitiosè suscepisse presumendū: sed ut de modo, & occasione ascendit ad gradum Episcopatus, ac de alijs qualitatibus huius impiissimi hominis nobis plenè innotescat, audiamus deinde Baronium dicto anno 835. n. 70. ex supradicto Iona aliqua referentem.

240 Porro hunc, inquit, ipsum (vt rem altius repetamus) fuisse discipulū Felicis illius dānati in Concilio Francofordiensi, Ionas affirmat; de quo hæc ait: Ludouico scilicet imperatōre, idem Felix in quodam discipulo suo, nomine Claudio, vt potè (vt verbis Beati Hieronymi vtr.) Euphorbus in Pythagorā, reuocatur.

241 scitur. Sed quando qualis intulerat, est de ecclesijs tet, quaterq. impius vt Arii, Nestorij, Vigilantij, & Eustatij (vt idē Ionas ait, hereseos sectator esset, de cuius primordijs ex ipso Iona est petenda narratio, qui in Prefatione ad Carolum Ludouici Filium scriptum, trium librorum, quos aduersus eum conscri-

242 psit, ista de ipso habet. Is namq. (Ludouicus videlicet Imperator) dilectissimus Princeps inter cetera bonitatis suæ ludia erga diuinū cultum amplificandum multiplici modo facultas, quemdam presbyterum natione Hispanum nomine Claudium, qui aliquid temporis in Palatio suo in presbyteratus militauerat honore; Cui in explicandis sanctotum Euangeliorum lectionibus quantalacunque notitia esse videbatur, vt Italici plebis, quæ magna ex parte à Sanctorum Euangeliorum sensibus procul aberat, sacræ doctrinæ consilium ferret, Taurinensi præfulem subrogari fecit Ecclesiæ. Hæc ille.

243 En quis, & qualis fuerit heresiarcha iste. Claudius Episcopus Taurinensis: en fontes Arii, scilicet, Nestorij, Vigilantij, & Eustatij, vnde aquam venenosam hæresicon hausit. De interitu verò, & infelicitate sine fine cupijs scire, accipe pauca ab eodem Baronio ad ann. dict. 835. n. 69. seu potius ab Vualfrido Steadone de rebus Ecclesiæ cap. 8. sic.

245 Ipsa, inquit, deniq. querela Græcorum, temporibus bonæ memorie Ludouici Imperatoris in Franciam perlata eiusdem Principis prouidentia scriptis synodalibus est confutata. Quam etiam Claudius quidem Taurinensis Episcopus, sed in veritatis, nominis sui similitudine, notabundus, inter ceteras vanitatem suam ineptias, cupiens tenuare.

Tom. II.

antequam diuersorum contra eum scribentium telis perfoderetur, suo iudicio damnatus interijt. Et fortasse qui Imperatoris fidelium, veluti in numero contempsit imaginem, ante tribunal ipsius, prauitatis suæ prauiter, & inquietudinis penas exoluit. Non enim leuem iniuriam sæculi potentes sibi putant illatam, si imaginem suam, vel nomen, in quolibet numismate à subiectis despici cognouerint, & calcari. Hæc de Claudio Iconoclasta Valfridus his temporibus viuens, & cum eo Baronius.

247 Quod ait, antequam diuersorum contra eum scribentium telis perfoderetur, intelligi debet tum de ipso Valfrido, tum de duobus iam dictis Iona Episcopo Aurelianensi, & Theodomiro Abbate, ac de alio sic expresso à Baronio ibidē a. 76. Aduersus vero, inquit, impiū Iconoclastam (nempe dictum Claudium (nō Theodomitum, & Ionas tantū sed & Dungalus eiusdem temporis non ignobilis scriptor cōmentariū edidit, quem recondi in

248 Pichei bibliotheca perceperimus. Ita ille. Atq. hinc nobis concludendum supereſt, quod cum illis quatuor scriptoribus, qui vixerūt eodem tempore, quo Claudius iste heresiarcha, à Baronio, & à Gualterio in seculo 9. circa annum Domini 835. meritò reponatur:

249 At Prætol. lib. 3. n. 21. de dicto Claudio sic ait: Claudius Taurinensis Episcopus Anglus genere, Ioanni Vuicleſſo eius, & nationis, & heresis heretico cognus (teste Thoma Vualdensi, libro, quem de Sacramentalibus edidit tit. 3. cap. 16. adducto pro rei confirmatione, testimonio ex chronicis Iuonis Carnotensis) dux & magister fuit eorum, qui Crucem Dominicam nullo pacto esse adorandam di-

250 xerunt. Quo tempore hæc pestis viguerit, cum ille subiceat, apud alium neminē aliud reperire potui. Sed cum Vuicleſſo contemporaneus dicatur, hinc colligere datur, illum extitisse Caroli IV. Cesaris Germani, & Innocentij VI. Papæ ætate, circa annum Domini 1353. hæc ille.

251 Nequaquam tamen admittendum, quod Claudius fuerit cognus Vuicleſſo, cum secūndum Alphonsum de Castro lib. 2. verb. adoratio, hæres. 1. idē Thomas Vualdensis loco citato testetur, hanc hæresim, quod scilicet Crux Dominica nullo pacto sit adoranda, iam sepultam post aliquot annos ab inferis suscitasse Ioannem Vuicleſſum: ergo hic non fuit cognus illi Claudio; quem affirmat Gualterius vbi supra, quingentes propè annis fuisse anteriorem Vuicleſſo.

252 Præter dictos errores tribuitur Claudio Taurinensi Episcopo ille peculiariter, de quo in Regula, quod Baptismus sit ritus, ac nullus, nisi signum Crucis frōti imprimatur. ita Castrus verb. Baptismus hæres. 6. propè finem Prætolus ibidem, & Gualterius c. 1. secul. 9.

253 Nota tandem differentiam, quod Baronius, affirmet dictum Claudium fuisse Hispanum, & discipulum Felicis Vgelitani, vt vidimus, Prætol. verò fuisse Anglū, nulla facta mentione de discipulatu. Vnde subijcit fortè alicui cogitatio, quod isti Claudio sine diuersis, sed id

circa ea que sic cogitanti discutiendum relinquamus.

254 Sequitur agendum de alia secta Hæresiarum Godefridæ, de quo pari modo dubitatur fuerit ne Gallus, an Belgæ? Ex auctoribus alij in hanc, alij in illam partem inclinât, vt attingit cap. 3. secul. 9. Gualter, non decidens dubium, & ego similiter indecisum relinquo, cum nihil certi reperiat, circa ipsi, & parum referat, utrolibet modo teneas.

255 Quoad reliqua, quoniam fuerit iste Godefridus, seu Godefridus (vtrumq. eius nomē apud Baronium citandum inuenio) quæ itē ipsius hæreses, quibus peculiarem sectâ instituit, & qualiter propter eas fuerit in Concilio Moguntino condemnatus, à dicto Baroniō ad annum 848. more nostro relatis eiusdem verbis, vel aliunde per ipsū adductis, recipiamus.

256 Ex annalibus Francorum à Pithæo editis sic ille n. 4. dict. anno 848. Hoc eodem, inquit anno secunda synodus Moguntina sub Rabano Archiepiscopo celebrata est, &c. ac infra. Godefridus quoque quidam presbyter de prædestinatione Dei praua sentiens, rationaliter, vt pluribus visum est, conuictus, & ad proprium Episcopum Hinemarus Rhemos transmissus est, prius tamen iuramento confirmans, quod in Regnum Ludouici ultra non rediret, hoc usque Annales, & cum eis Baronius.

257 Qui à n. 6. plura de eodem hæresiarum, adducit ex epistola dicti, Hinemari relata à Frodoardo lib. 3. hist. Rhem. cap. 13. Quod autem, inquit, spectat ad Godefridum hæreticum in hoc Concilio condemnatum, vt cōtra quæ ad eum spectant, simul intelligas: hic tibi recitanda sunt, quæ de eo postea Hinemarus Rhemenfis Episcopus scripsit ad Nicolaū Papam: quæ quidem epistola extat apud Frodoardum in historia, quam scripsit de Ecclesia Rhemenfis, in qua hæc post alia.

258 Guido mihi nuntiavit, quod cum eo de condemnatione, & captiuitate Godefridi verba fecisset. Ex quauis iam alij de eo vos allocuti fuerint, nihilominus Odoni Episcopo quosdam articulos ad veleram Sanctitatem deferendos dedi, quos ex Doctoribus Catholicis contra impiam opinionem istius hominis peritissimè excerpti, de quibus nihil adhuc mihi respondisti. hæc ibi: sed infra, alia magis ad rem facientia.

259 Hanc, inquit, ob causam nunc vobis pauca aperire desidero, quo modo antequam Episcopus ordinatus fuisset, iste Godefridus Monachus Monasterij Ecclesiæ Metropolitane Rhemenfis dicti Orbis, diocesis Sueuionensis (vt huius Abbas, & Monachi, cum quibus versabatur, testantur) homo animo elatus, quælibet impatiens, nouorum verborum cupidus, insatiabili honoris ambitione incensus, proteruus, & tumultuosus, vt inani animi ostentatione, & falsa quadam nouitate sui nominis famam adipisceretur, adeptam latius opinionem propagaret, & propagatam ab obliuionis iniuria vindicaret, certos articulos omnium falsarum doctrinarum, quas tunc

in his partibus huc & illuc dispersas esse nouerat, elegit, & collegit, vt istis illecebris, & lenocinijs, simplicibus, deuotorumque sensus inescaret, & inescatos peruerteret, & Magistri nomen usurpans, discipulos ad se pelliceret, & pellectos leduceret vitæ Religiosæ simulatione, & ijs præferebat doctrinam, quæ à veritate auditum auertentes, & ad fabulas se conuertentes, ad sua desideria magistros coaruant prurientes auribus. hæc ibi, quibus de qualitate eius satis constat.

261 Ex alia tamen epistola dicti Hinemari ad Episcopum Lugdunensem eiusdem nominis accipe pauca à Baroniō n. 7. post medium ad idem tendentia.

262 Dum laudari, inquit, hæretici tanquam, de excellenti ingenio capiunt, quasi noua quædam profuerint, quæ in antiquorum Patrum libris non tenentur, sicque fit, vt dum videri sapientes desiderant, miseris suis auditoribus

263 bus stultitiæ femina spargant. Et quoniam hoc egisse Godefridus in conuentu Episcopali conuictus fuit, idem Concilium (sicut scriptum est Proa. 26. Qui imponit siluio silentium, mitigat iras) silentium ei imposuit: mihi illud ad custodiendum commisit. & paulo post sic pergit.

264 Idē Godefridus ordine Sacerdotali initiatus à Decano Rhemenfis (hæc autem promotio constitutionibus Ecclesiasticis iuncta bagur) contra suam regulam monasticam seu monasterio egressus est, & diuincitimas terras peragravit, vt suæ falsæ doctrinæ virus se-

265 per euomeret. Tandem eum in Ciuitate Maguntienfi synodus coacta est, huc interfuit, & ibi librum sui erroris Archiepiscopo Rabano obtulit. Qui ab omnibus Episcopis Germaniæ damnatus fuit &c. Errores autem huius hæresiarum Godefridi sic in particulari exprimit Gualterius citatus.

266 I. quod hæresim inflaturit veterum Predestinationum, seu Prædestinationum, de quibus in quinto seculo, affirmans vtrique quosdam à Deo ad mortem æternam prædestinatos esse: taliter vt eis neque proficiat nec prodesset possint opera bona.

267 II. Ex dicto errore alium ille deduxerat quod non vellet Deus ex se, id est, voluntate etiam antecedere, quoniam homines saluos fieri idque contra manifesta sacræ scripturæ testimonia. Osee 13. Perditio tua Israël, tantummodo in me auxilium tuum 1. Tim. 2. ait S. Paulus, Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, & S. Petrus 2. can. 3. Nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerti.

268 III. Godefridus existimauit, quod Iesus Christus mortē pro ijs duntaxat tolerauerit, qui re vera saluantur. Quod ipse cogitur ex suis principijs deducere, contra illud 1. Jo. 2. Ipse est propriarius pro peccatis nostris: nō pro nostris autem tantum; sed etiam pro totius mundi. Atq. hæc de secta Godefridi.

269 Quid tandē de secta Theodæ Pseudoprophetiæ: cum Sigiber. & Genebr. per eum citatis Gualterius cap. 2. secul. 9. breuissimè

eam explicat sic : Suetia, inquit, erat anno 848. Mogantiq; ingenti multorum malo buccinabat scire se verè, ac determinatè pœnui-
 270 tiare diem vltimi ludicij. Quamobrem cù ab Archiepiscopo carceribus mancipata esset confessà est spe lucri se adhuc facit idem ad-
 ducam. Huic autem merces fuit virgìs cœ-
 di, & in exilium amandari. Hæc ille, quibus doctrina huius Scetæ, ac simul præsentis Re-
 gula expedita manet.

*Origo Schismatis, & Scetæ Græcorum qualiter à
 Photio? & an præcursores Sacramentario-
 rum Ioannes Scotus, & Fredegarus,
 & Bertramus?*

REGULA CCLXII.

271 **P**Ræ cæteris monstria orientalis hor-
 rendissimis, ac nequissimis, ingēti hor-
 rore, & nequitia excellit contra Fidē, & Ec-
 clesiā Romanā Photius Hæresarcha, Archie-
 piscopus Cōstantinopolitanus intrusus, & ad
 huc excellit in suis sequacibus, nēp̃ in Græ-
 272 cīs schismaticis. Cum dux eorū cōstitueretur
 in schismate, quod per sæcula durauit
 & huc vsq; durat, nō admissio pro Ecclesiæ cap-
 pite Romano Pontifice, tūm in errore contra
 Spiritū Sanctū, quod à solo Patre procedat, &
 in alijs ab eodē Photio inuentis, ex quibus, &
 ipsius, & dictorū Græcorū Scetæ adiuctis plu-
 273 ribus decursū tēporis coalescit. Itē Ioannes
 Scotus, Fredegarus, & Bertramus Sacramēta-
 riorū præcursores minus probabiliter cēsērūt

274 **V**ix vllus esset dicēdi finis, & proportio
 in modo nostro procedēdi haud ser-
 uaretur, si euncta quæ ab scriptoribus, præser-
 tim in Cardinali Baronio X. Tom. Annalium
 Ecclesiasticorum ab anno Domini 853. vsq; ad
 886. & alibi, de isto sceleratissimo, hæresar-
 cha Photio copiosissimè adducuntur, à no-
 bis sigillatim expendere. Vnde attingen-
 da solummodo, quæ pro exprimendis com-
 pletè contentis in Regula conducunt.
 275 Nihil de eius natalitij, nihil de pueritia,
 & educatione, vsq; ad grandiorē ætatem
 à prædictis scriptoribus, quod innēre potue-
 rim, traditur; educatus supponitur, & itatim
 adhuc adolescens, aut saltem vir immanè
 bellum Romanæ Ecclesiæ, summisq; Pon-
 276 tificibus inferens. Vnde Baronius prima,
 vice, qua Photium dicit ann. 853. num. 88.
 circa medium nominat, ipsum fuisse hostem,
 implacabilem Romanorum Pontificum tes-
 tatur.
 277 Dein idem Baronius ad annum Domini
 858. num. 56. incipit agere de promotione
 Photij indignissima ad Sedem Patriarchalem
 Cōstantinopolitanā, depositò ab ea non sine
 ingenti ignominia viro sanctissimo Ignatio,
 & in carcerem detructo. hæc eius verba.
 278 Ad postremum autem quæ in huius anni
 fine in Orientali Ecclesiā luctuosa valdè cōti-
 Tom. II.

gere, hic vltimo loco narremus. Hoc namque
 anno cum Ignatius Cōstantinopolitanus Pa-
 triarcha vndecimū Sedis annum expleuisset,
 atq; duodecimum ageret, fadione Bardæ Pa-
 tricij, penes quem summa erat administratio-
 nis Imperij, & throno iniquè deponitur, ty-
 rannicèq; in carcerē horrendum detruditur,
 atq; Photius eunuchus ex laico indignè sus-
 ficitur, consecraturq; die Natalis Domini, &
 279 per secularem potentiam retinetur. Hinc
 initium magnæ traggædiæ haud vno, vel al-
 tro actu finitæ, quæ ad multorum annorum,
 curricula propagata, & sub pluribus Roma-
 nis Pontificibus ducta, cuncta gemibus re-
 pleuit, atque doloribus. Ira ille.
 280 Subdit autem statim num. 57. causam eut
 Ignatius à dignitate Patriarchali fuerit de-
 positus: nō quod dictus Bardus, ob repu-
 dium vxoris infontis, & cum cognata sibi sp̃s
 sa consuetudinem contra sacros Canones, se-
 pius ab illo redargutus, & adhuc à scelere pu-
 blico non declinans, die Epiphaniæ à cōmu-
 nione Corporis Domini, quod recipere intē-
 debar, reiectus fuerit, & Ecclesiā interdictus,
 281 atq; hinc Bardus in eum insaniat. Tum quod
 Imperatori iniultè præcipiunt, vt matrem
 Theodoram in monacham inuitam tondē-
 ret, noluerit obedire, vt tenebatur, ne tondē-
 282 do inuitam, peccatum committeret. Hinc
 Ignatius nō solum à gratia Imperatoris lap-
 sus, sed excitiatis contra ipsum falsis calum-
 nijs, etiam in inuidiam & odium illius, & a-
 liorum iniquè ductus. ita Baronius ex Nice-
 ta, & Ioanne Curopalate, ac alijs veteribus
 Græcorum historicis, qui de hoc opusculis.
 283 Verūm, vt tam depositio Ignatii à digni-
 tate Patriarchali, quàm promotio Photij ad
 eam exterius saltem iustificare apparet, ad
 vtriusque effectum coactum fuit Concilium,
 seu potius Conciliabulum ex iniquis, & ex-
 communicatis Episcopis, vt patet ex episto-
 la Papæ Nicolai, tunc Ecclesiæ gubernan-
 tis ad Imperatorem, & ex alia ipsius Im-
 peratoris ad Papam, teste Baronio dict. nu. 56.
 284 Qui num. 57. eiusdem anni 858. addit, ali-
 quos ex dictis Episcopis fuisse missos semel so-
 los, & iterum vna cum Patricijs ad suaden-
 dum Ignatio, vt Sedi Patriarchali renuntia-
 ret, ac libellum renuntiationis præberet, sed
 nunquam id vllō modo, nec iniectione ei gra-
 uissimis comminationibus, ab ipso obtinere
 potuerunt.
 285 De qualitate iam Photij, & de modo, quo
 ad Patriarchatū per intrusionem ascendit, au-
 diamus eundē Baronium ibidem n. 58. circa
 286 medium cum Niceta sic dicentem. De Pho-
 tio autem, inquit, imprimis agens, qualis esset
 & cuius ordinis ante Patriarchatum, enarra-
 tum nimirum nobilitate insignem, Protospasariū
 dignitate, munere à secretis Imperatori infer-
 uisse, diuitijs pollentem, sententijs secularibus
 discretissimū, antiquis etiam hac ex parte cō-
 parandis; sacrarum verò litterarum expertū,
 sed qui serò licet, ubi enim inuasi libido spi-
 ritualis præfectura, eas non qua decet animi
 summissione aggressus, nullo vius magistro, ma-
 O 3 gistrum,

- gistrum, qui docere alios posset, statim professus est, homo gloriæ appetentissimus, & 287 sexque diebus ex laico transformatos in Patriarcham, nimirum, (ut inquit ipse Nicetas) prima die de laico Monachus, secunda efficitur Anagnolites, tertio Subdiaconus, quarto Diaconus, quinto Presbyter, sexto denique Patriarcha. sedem Patriarchalem conscendens, alta voce Populo pacem annuntiavit, nihil pace dignum cogitans. Ex Niceta huc usque Baronius.
- 288 Hoc autem vitium, quod ait, nihil pace dignum cogitans, verissimè apparet, vel ex eo quod ob eius promotionem ad talè dignitatè non solum S. vir Ignarius, sed alij etiam Episcopi nolentes consentire dicte promotioni, contumelijs, & supplicijs crudelissimè affecti fuerint, ut ex veteribus historicis Græcorum prædictis, asserti Baron. eod. anno 858. sub finem.
- 289 n. 57. ita. Sed & alij inquit, còpius Episcopi suprà his, atque adeo peiora pertulere, eo quod ipsæ, quæ fierent, non assentiebantur, neque se alium recipere velle Patriarcham, (quodcumque accideret) exclamabant.
- 290 Attamen postmodum cedentes alij minis, alij sollicitationibus Bardæ voluntati obsequuntur, cù virtute, & gloria pecunie cupiditate, & defectionem permittentes: hæc ille.
- 291 Verum, quod Photius ceteris monitis, & persectoribus peior extiterit, ut dicitur prima particula Regniæ, audiamus à Baronio n. 63. dicti anni 858. vniuersaliter asstante. huius Photij persecutionem fuisse crudeliorem quibuscunque.
- 292 Audisti inquit, carnificinam ad destruendam Ecclesiam ab Eunuchò, nempe Photio. Comparari posset persecutio ista quibusvis alijs, siue à schismaticis, vel ab Hæreticis, aut etiam Gentilibus aduersus Ecclesiam excisatis. Sed illis eo ista deterior, quod immensissimus persecutor præcipiè verbis præferebat sanctitatem, & quo minùs probè factis caruit, eo magis verbis, scriptisque se ipsum commendans, in istis, sanctisque, totisque Apostolicis affectu auerit apparere. Sic ille, & statim addit.
- 293 Mea quidem, inquit, sententia nullus deterior persecutor ita profrauit Orientalem Ecclesiam, ac Photius: vnde potè qui præter ista insuper manibus, pedibusque conatus sit eam à communicatione Ecclesiæ Romanæ diuellere, cuius dâna in dies grauiora in hanc vsq; horam experiantur infelices orientales. hæc ille. Ex quibus manifestè innotesce, quod nequissimus iste Photius primus auctor fuerit perniciosissimi schismatis, quo simul cù Græcis, diuersæ nationes Orientales ab Ecclesia Romana, & à Summo Pontifice, non admittetes ipsi, ut Caput vniuersarum Ecclesiarum, separata iugiter manserunt, & vsq; ad præsens manet.
- 296 Nunc iam inuestiganda causa, seu occasio dicti Schismatis, ut aperitur via ad colligendos Photij, & Græcorum errores. Cù ex còsensu Imperatoris Michaelis, & Bardæ procurasset Photius obtinere confirmationem suæ promotionis ad theonij Patriarchalè à Summo Pontifice Nicolao (hæc dubiè videbat esse inualidà in persona inhabilitate iure factà, & à sola potestate laica procedere, per intrusionem) hunc falsò, & fraudulenter informans de statu rerum, quòd Ignarius spontè renuntiare voluisse, & in quoddam Monasterio honoratior factum: hunc innocentem in Concilio Romæ coactò declarauit, confirmauitq; in Sedem Patriarchali, ac contra illum tanquam schismaticum, & Duem Schismaticorum, deposuit ipsam à quocunque gradu, atque muneri Ecclesiastici functione sub grauius pennis acce sententiam tulit, quæ Niceta, & ex alijs copiosè adducuntur à Baron. ad annum 863. & 863.
- 300 Hinc anàs sumplit sceleratissimus Photius aduersus Nicolaum Papam, & aduersus quoscumque eum còtinentes furandi, atque ad eundem furorem Imperatore Michaelè, ac quosvis Patriarchas, & Episcopos Orientales excitadi.
301. Vide Encyclicam, siue circulare epistolam cum hac superscriptione: Photius miseratione diuina Archiepiscopus Constantinopolitæ huius Romæ, & Oecumenicus Patriarcha, per quem convocatis illis, & coactò concilio, dictum Nicolaum anathematizauit, &c. Exeplur epistole, vide apud Baron. anno 863. n. 41. Interim audi aiqua huic spectantia, quæ asserti ipse anno 867. num. 77.
- 302 Primus, inquit, infelix Photius (ista sit illi loco gloriæ columna ignominie sculpta) Presum inquam extitit auctor, ut eius prætextu: se ab Ecclesia Romana se iungi, ac penitus se gregari professus sit, à qua se non recipi sciet ob sedis aliene inualionem, & alia innumera scelera perpetrata, ut erubescant eius in schismate sectatores, vel auctores, quem, (ut audisti) crimina immanissima dedecore rarent. Qui ubi semel id proficisci, scriptis litteris cepit, quæ reliqua fuerunt, erigendo sibi cathedram contra cathedram, angelum apostolorum imitatus: par solummodo altius contra sanctam Apostolicam Sedem constitutendum putauit, ut non solum illud vsus parit, quod Romanæ Ecclesiæ est solius, ut Oecumenicus diceretur, sed & à Legatis Sedis Apostolicæ Fidei professionem exigeret, & epistolas ipse canonicas scriberet, quod spectat tantum ad Romanum Pontificem, ita ille.
- 304 Sed magis in particulari loquendo, sub hoc prætextu ausus est Photius, Nicolaum Papam, & omnes ei adhærentes anathematizare, & notâ hæresis eis falsò, & sine fundamento inungere, quòd renarent Spir. S. à Patre, & à Filio procedere, & hoc expressissimè in symbolo adducto in dicta particula, Filioque. De qua expressione querelam peculiarem asserti in dicta epistola circulari, in qua, ut refert Baronius num. 45. in hunc modum Photius contra Nicolaum Papam, & sequaces eius.
- 306 Præter enim, inquit, absurdientes, quas se præcelsissimas, sacræ etiam, & Symbolicæ, quod ab omnibus Synodis, & Oecumenicis calculis

- culis irrefragabilem vim habet, & auctoritatem, spuris, & falsis quibusdam dicationibus, & alienis rationibus, & audacis quodā excessu adulterare non dubitarunt. O mali demonis arres! Spiritum sanctum, nō ex Patre solum, sed etiam ex Filio procedere noviter docentes. Quis nunquam talem vocem ab ijs, qui alias impie sunt locuti, prolatam audivit? Quisnam obliquis serpens eorum cordibus hoc instillavit, & iniecit? hæc & alia ille ibi.
- 307 Sed multo plura in epistola peculiari ad Patriarcham Aquiliciz, seu Venetorum, relata à Baronio anno 883. à nu. 6. quibus conatur Photius radicare omnes Grecos, & alios Orientales in hac falsa opinione, quam iam tenebant, quod Romani Pontifices, & cuncti Latini Ecclesie eos sequētes essent heretici, eo quod descenderunt Spiritum sanctum procedere à Patre, & à Filio.
- 308 Verum salutar Phoius, falluntur etiam Greci & alij Orientales, quin potius ipsi turpissimo schismate, & perniciosissima heresi irretiti semper manserunt, & vsq. in presentē diem manent, credentes falso contra veram, & Catholicā Fidem, quam nos amplectimur, quod processio Spiritus sancti sit à solo Patre;
- 309 ac proinde cogente necessitate, ne schisma eorum, & hæresis ad partes occidentales diffunderetur, celebratis prius varijs Concilijs in Gallia, & in Hispania, vtrigenibus proexpressione duplici particulæ, Filioq. ac vltimo Romæ celebrato plurium Episcoporum cum maxima discussione, & opportuna deliberatione, à summo Pontifice dictæ particulæ symbolo Nicæno additæ fuerūt, vt de isto articulo Fidei, quod Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat, magis populo Christiano innotesceret, ac periculum errandi evitaretur.
- 310 Nō est nostri instituti ista copiosius hinc inde tractare, neq. historice pluribus ostendere: vnde præter Baronium ad annum præcipue 883. à nu. 35. videas Alphonsum de Castro verb. Deus hæref. 12. Bellarminum lib. 1. de Concil. cap. 5. & Azorium inlit. Mor. par. 3. lib. 5. cap. 16. vt iam nos errores Photij, & Gregoriorum colligamus.
- 311 Primus itaq. & præcipuus error illorum est, quod pertinaciter negent Spiritum Sanctum à Filio procedere, sed tantum à Patre; adeo vt ista fuerit vna, & principalis causa, cur à Romana, & Catholica Ecclesia desciverint ita Castrus verb. Deus hæref. 12. Prateolus verb. Greci, & Iacobus Gualt. c. 4. secul. 9.
- 312 Il. Errant Photius in eo quod duas animas in vnoquoque homine constitueret, aut saltem sic, licet non ita sentiens populo simplici, ac rustico id suaderet; nam reprehensus à Constantino Philosopho, magnæ sanctitatis viro, quod tantum errorem in populum spargeret, respondit. Non studio quemquā ledendi Italia, inquit, proposui, sed probandi, quod Patriarcha Ignatius agerit, si suo tempore quælibet hæresis per syllogismos philosophorū exorta pateficeret; assert. Baronius annal. 869. num. 18.
- 314 III. Tenent pertinaciter Greci, quod Sacramentum Eucharistie non possit confici in azymo pane, sed tantummodo in fermentato.
- 315 Atq. propter hoc etiam falsissimum dogma ab Ecclesia Romana, vt schismatici diu nō sunt, fugillantes eandem Ecclesiam Romanā Catholicam quod in azymo Eucharistiam.
- 316 conficiat. Et ob hanc causam, teste D. Anselmo in Epistola quadam de azymo, & fermentato, omnes Latinos vocant Azymitas, eosq. anathematizant, & haud permittunt ipsos celebrare, vt ait Guido Carmelita, in altaribus suis. Quod si continger in altari Gregorū per sacerdotem Latinum in azymo sacrum, mysterium conficietis inscius, aut coactis, ipsū altare statim lauant, eo quod teneant esse pollutum ex falso, vt ipsi putant, sacrificio per talem Sacerdotem conficito in azymo. Ita cū citatis auctoribus Prateolus verb. Greci.
- 318 IV. Circa idem Sacramentum Eucharistie errant Greci, vinum in calice sic apponentes, vt nullam penitus aquam ammicent, & ideoq. minime esse miscēdam affirmēt. Quia in re contrarij sunt Aquarii heretici, qui vt vidimus supra, non esse apponendam vinum in calicis consecratione, sed aquam solum defendūt: ita Alphonfus de Castro verb. Euchar. hæref. 7. & Prateolus ibidem.
- 320 V. Item necessarium esset iam laicis, sub vtraq. specie communicare. Qui error damnatus fuit in Concilio Constantiensi sess. 13. Tradunt Castrus verb. Euchar. hæref. 13. & Gualt. dict. cap. 4. secul. 9.
- 321 VI. Errant etiam asserendo homines natos non accipere Corpus Christi Domini, dū consecratum panem accipiunt. Prateolus & Gualt. loc. citato.
- 322 VII. Dein cum errore tenent Sacramentum Eucharistie, si feria quinta in cēna Domini conficiatur, esse maioris virtutis, & efficacitatis, quam si vltimo alio die. Propterea eo dumtaxat die celebrant, & consecrant illo die Eucharistiam per totum annum asseruant, vt ad ægrotos deferant. Ex Guidone Carmelita assert. Prateolus vbi supra.
- 324 VIII. Est item Græcorum error, quod Sacramentum Eucharistie, sit ad ministrandum infantibus statim post baptismum susceptum, Prateolus, & Gualterius citati.
- 325 IX. Præterea circa Baptismum allucinantur iidem, asserentes non esse baptizandos infantes ante octauum diem, etiam si quodvis mortis periculum impendat; Ex Sanderō per eum citato assert. Gualterius ibid. nu. 14.
- 326 Addens n. 15. ex eodem, quod similem contineat Ministrorum barbariem erga feminas in partu periclitantes.
- 327 X. Adeo additi sunt Greci suis ritibus, vt iterum baptizandos esse affirmēt, qui à Latinis baptizati fuerunt. Ita ex Sander. hæref. 135. & ex Prateol. ibid. Gualt. citat.
- 328 XI. De Sacramento extremæ vnctionis errone sic sentiunt, quod non profit ægrotantibus ad salutem corporis. Prateolus, & Gualterius relati.

- 329 XLNō deest eis error circa Mat. imonij sacramentum, nam primas nuptias admittunt, & secundas proflas damnant. Irē asserunt Matrimonium pro cuiusq. arbitratu dissolui posse. Tradunt ibidē Prateolus, & Gualterius cum Castro verb. Nuptiz hēref. 2.
- 331 XIII. Reprobatus fuit duplex error Gręcorum in Concilio Florentino, quod animę decedentes in gratia nō dñt beatę ante diem
- 332 Iudicij Vniuersalis. Similiter, quod reprobatorum pęna in diem diēti Iudicij differatur. Castrus verb. Beatitude hēref. 6. Prateolus, & Gualterius locis citatis.
- 333 XIV. Duplici itē. errore astringuntur illi, primo quod non sit Purgatorium: secundum cor sequēter, quod defunctis viuētiū suffragia nōhil profuit. Ita Castrus verb. Purgatorium, hēref. 1. & verb. Suffragia defunctorum. Prateol. & Gualter. ibid.
- 335 XV. Tenent etiam non esse peccatū, si quis det ad vsuram, neq. esse illicitum res sacras vendere. De vtroq. Castrus verb. vsura, & verb. simonia, ac Gualter. de primo ibidem, Prateolus.
- 336 XVI. Hunc item errorē Gręcis impingūt Castrus verb. restitutio, & Prateolus, ac Gualterius locis citatis, scilicet non esse necessariam ad salutem animę, vsurarum, aliorumue furtorum restitutionem.
- 337 XVII. Quod simplex fornicario nō sit peccatum, post multos alios hęrefiarchas, defendunt etiam Gręci, huncq. errorem tribuit eis Guido Carmelita, vt refert Alphonsus de Castro sro verb. Coitus hēref. 1. Vbi contra Martiniū de Magistris multis ostendit ex scriptura sacra, verē esse hęreticum illum, qui affirmat, quod simplex fornicario non sit peccatū. Vide Prateolum, & Gualterium adductos.
- 339 XVIII. Sapit iudaismū id quod observant Gręci in statuto mandato abstinentiā a fuscocatis, & ab alijs carnibus lege veteri prohibitis. Ita Prateol. & Gualter. vbi supra.
- 340 XIX. Error est etiam Gręcorum non exiguus, secundum eosdem Prateolum & Gualterium ibid quod Ecclesie Romanę Primatum abiciant, ac illi Constantinopolitanam Ecclesiam præferant. Ex Sanderō hēref. 135, adducit ibid. Gualter.
- 341 XX. Qui tandem addit cum eodem Sanderō, quod illi ita sentiant Latinorum Ecclesias esse claudendas, suęque monachis eripienda monasteria, qui hos errores amplecti noluērunt.
- 342 Vltimo loco de constantia, & mutabilitate Gręcorum Schismaticorum, ex Holiō lib. de Sacerdotum cōpniq. se loquuntur Prateolus, & Gualter. relati, quod quater decies se ad Ecclesie Catholice corpus reduxerint, totiesque se ab eo alienauerint. En ad quam miserū statum Photius eos reduxit.
- 343 Superest aliquid dicere de tribus illis Ioanne Scoto, Fredeuaro, & Bertramio: non desunt qui eos faciunt præcursores Sacramentarium negantium realem præsentia Christi in Eucharistia. Alij tamen eos ab hac nota liberant; sigillatim de vnoquoq.

breviter discutiendum, vt magis quę sunt propria singulorum, innotescant.

- 345 Quoad primum, ex populis Scotis Britanniz Insulę oriundus ille Ioannes, ac proinde vocatus Scotus, monachus fuit Ordinis Sancti Benedicti, & Venerabilis Bedę discipulus vt ex alijs refert Gualter. cap. 5. lccul. 9. Qui oportunē monet lectorem, cauere ne hunc Ioannem Scotum Benedictinum confundat cum Ioanne Duns Franciscano, qui similiter Scotus vocatus est, & Doctor Subtilis, illo quidem multis sæculis posterior.
- 346 Circa doctrinam illius prioris suspēctam in communē audiamus Baronium anno 878. n. 70. circa medium. Alter, inquit, Ioannes natione Scotus ē Gallijs, vbi manebat apud Carolum Regem, rogatus magnopere a Gallis, præferentem verō a Floro, ob errores quosdam asseros ab ipso in libro, quē scripsit de Naturę diuisione, in Angliam ad eundem se contulit Regem: vbi Melduni Magister docuit. & immediatē post sic.
- 347 Eundem Ioannem apud Nicolann Papā (refert Rger. annal. par. 1. anno 880.) male audisse ex eius epistola ad Carolum demonstrat.
- 348 Itatur ex qua illa promittitur. Relatum est Apostolatu nostro, quod opus Beati Dionysij Arcopagite, quod de diuinis nominibus, vel celestibus ordinibus Græco descriptū eloquio, quidam vir Ioannes Scotus genere nuper in latinum trāstulerat. Quod iuxta morem nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari, præsertim cum idem Ioannes licet multa scientia esse prædicetur, olim nō sanē sapere a quibusdam frequenti rumore dicatur. hæc ibi.
- 349 En vnde ille Ioannes genericē saltem suspēctus in doctrina appareat: sed quid quoad casum particularem, de quo hic agimus? Tribuitur etiam ei quidam liber, in quo scriptum reperitur nihil esse in Eucharistia, nisi figuram corporis Iesu Christi: propterea dānatus fuit a Concilio Vercellensi, vt testatur Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis in lib. de veritate Eucharistię, extat tom. 6. Biblioth. Patrum Hinc Alanus lib. de Euchar. cap. 21. & alij putant primum sacramentarium auctorem fuisse Ioannem Scotum.
- 351 Verum Cardinalis Bellarminus lib. 3. de Eucharist. cap. 8. firmiter tenet, hunc Ioannē Scotum, licet nonnullam de hac veritate realis præsentie Iesu Christi in Eucharistia quęstionem mouerit, nusquam tamen eam aperte abnegasse: cuius Bellarmini iudicio præcellenti quidem, maxime in similibus inuestigandis, standum videtur, sicut stat Gualterius ibidem. Quid quod ipse Cardinalis Baronijs ad finem anni 883. n. 4. 1. agens de illius morte felicissima, vocat ipsum Sanctum, & fuisse martyre affirmat, eius verba ab alijs desumpta ne graueris audire.
- 353 Moritur, inquit, hoc anno magni nominis huius temporis Ioannes Scotus, licet (vt superius didicim) eius scripta erroris fuerint redarguta: de quo accipe quę Vuillelmus Malmesburiensis lib. 2. c. 4. scripserit in suis cōmen-

mentarij de rebus gestis Regum Anglorum. Succedētibz, inquit, annis munificentia Aelfredi Regis allecū venit in Angliā, & apud Monasterium nostrum ā pueris, quos docebat graphijs, vt fertur, perforatus, etiam martyr æstimatus est. Quod sub ambiguo ad iniuriā sanq̃ animæ non dixerim, eum celebrē eius memoriam sepulchrum in sinistro latere altaris, & epita phij prodant versus, scabri quidem, & moderni temporis lima carentes, sed ab antiquo non adeo difformes

354 *Clauditur hoc tumulo Sanctus Sopbista Ioannes,*

Qui datus erat iam vivens dogmate miro. Martyrio tādē Christi consensere Regni Quo meruit, sancti regnant per secula cūcti.

Hæc de Ioanne Scoto, licet causam cur ea passus sit, vt martyr possit haberi, nullus prodāt.

355 Quid iam de Fredeuardo, sen Frudeguardo? Ab hoc citō me expedit, relatis paucis verbis Gualterij loco citato, discutiētis cū Genebrardo in Ioanne VIII. an ille fuerit præcursor sacramentarium.

356 Quid ad Fredeuardum, inquit, siue Fredeguardum spectat, similem ab eo post huius seculi Noni medium excitat quæstionem lego (nimirum apud Genebrardum relatum) cui ipso eodem tempore, data ad illud epistola, doctissimē respondit magnus ille Abbas Corbiēsis Paschasius, qui librum insuper scripsit de sacramento. Hunc vna cum prædicta ad Fredeuardū epistola petet lector ex to. 4.

357 Bibliotheca Patrum, hæc ille. Ex quibus liquet quod iste Fredeuardus ad summū mouerit quæstionem circa veritatem præsentie

Christi in Eucharistia, non quod eam vnquā abnegauerit, vt dictum cum Bellarmino de Ioanne Scoto: ergo ille nequaquam fuit præcursor sacramentarium.

358 Denique Bertram Presbytero, qui vixit circa annum Domini 886. multi ascribunt librum illum de Sacramento Corporis Domini ad Carolum Crassum in Catalogo Concilij Trid. censura notatum, vbi subobscure habetur non idem esse corpus in Eucharistia, quod ex Virgine natum est. Ac propterea Guilielmus Alanus vbi supra indicat ā dicto Bertramo fuisse inuentam ineptā illam distinctionem Corporis Christi in tria, vnum verū, alterum mylicum, tertium sacramentale. Quā distinctionem optimē confutat supradictus Paschasius in sua expositione verborū Christi, Cenantibus autem eis &c. Matth. 26.

360 Cardinalis tamen Bellarminus loco citato hunc Bertamum cum Ioanne Scoto coniungit, & de vtrq̃ pari modo loquitur, nimirum eos fortassis dubitasse de dicta reali præsentia Christi in Eucharistia, & de ea quæstionem excircasse, nunquam tamen ipsam manifeste reieçisse. Confirmatur testimonio Claudij Satefij in Repetitionibus de Eucharistia, vbi ait Bertramum fuisse virum bonum, & Catholicum, falsoque ei ascribi librū illum. Item confirmatur etiam pro Ioanne Scoto, & Fredeuardo, quia secundum Diuum Thomam 3. par. quæst. 75. art. 1. & secundum alios, quo citat, & sequitur Gualterius, nunquam fuit negata dicta realis præsentia, quousque circa eam insaniuit Berengarius, de quo nos infra: ergo &c. Atq̃ ijs finis seculi Octauo, & Nono imponitur.

C A P V T X I I I.

De diuersis hæresum, & hæresiarcharum sectis, fidem Catholicam oppugnantibus, qua per duorum seculorum spatium, nempe Decimi, & Vndecimi, Varijs in locis prodierunt.

P R O O E M I O L V M.

1 **S**æcula duo præcedentia pari modo habuerunt viros sanctitate, & doctrina præstantissimos, qui fortissimis Fidei Catholice armis quascumq̃ hæreticorum sectas in primis per nos introque expressas oppugnaverunt, maxime illam perniciosiorem, & crudeliorem Iconoclastiarum, seu sacris imaginibus cultum, ac venerationem negantium, eamque combustionē, vel rursus, aut aliter destruentium, atq̃ ipsarum cultoribus tormenta horrendissima inferentium, ac etiam eos maculantium, vt exemplo gloriosissimi martyris S. Stephani Iunioris clarē vidimus. Peculiaris Dei Opt. Max. providentia extitit tunc præter alios (quos relinquo, a te videndos, si lubet, apud Genebrardum, ad finem Octauī, & Noni seculi, & apud Gualterium in Tabulis Chronographicis dictorum seculorum) S. Ioannes Damascenus, columna firmissima totius Christianitatis, qui pro stabiliendīs contra hereticos quibusvis dogmatibus Catholicis, tres eruditissimos libros de Fide orthodoxa elaborauit. Peculiariter verō pro dogmare illo multis tuendo, de adoratione sacrarum imaginum, tres orationes composuit locupletissimas, maxime tertiam longissimam quādem 14. magnorum foliorum; ante cuius medium incipit proponere innumerā penē testimonia Sanctorum Patrum, & doctissimorum virorum, sumpto initio ab antiquioribus vt ā S. Dionysio Areopagita in Epistola ad D. Ioannem Apostolum ā S. Basilio in Epistola interpretatione; ā S. Athanasio ad Antiochum cap. 38. ā S. Ioanne Chrysostomo in 3. psalmum, ac sic de reliquis, usq̃ ad finem orationis illa pertexens, quibus cumulatissime ostendit sacris imaginibus diuinum cultum esse exhibendum, atq̃ hæc pro te præsentī sint satis. Superest indicanda pro fine huius

huius Proemio, causa cur duo etiam secula x. & xi. in hoc 13 cap. comprehendamus, nempe quia in eis paucissimi hæresiarum sectæ extiterunt, præcipue in decimo, adeo ut Gualter. ei toti his paucis verbis satisfaciat. Ex hoc, inquit, seculo nihil in præsentia habeo quod anno-rem, nisi continuationem schismatis quondam Græcorum, nonnullisque Anthropomor- phitas in Italia repullulantes (quos strenue tum verbo, tum stylo propulsauit magnus illud Ec- clesie Catholice lumen, Rætherius Vcronensis Episcopus in quinta columna memoratus) ac se- cundam quandam Manichæorum Philippopoli germinantem. Ita asserit ille. Et inde talis sine du- bio eius assertio, quod merito in xij. seculo reponat ipse plures hæresiarum, qui ab aliquo in- Decimo, & Vndecimo reponuntur, ut à Præteolo cuni manifesta sui contra additione: quos enim in Indice per centurias digito decimo seculo assignat, eisdem postea in proprijs locis Elenchi ad duo decimum seculum reducit: nos rationabilius eadem, via Deo duce, breuissimè eum di- cto Gualterio incedemus.

Quid de hæresiaribus Berengario, & de eius se- ctæ? An & qualiter primus Sacramentari- um dux extiterit.

REGVLA CCLXIII.

Berengarius natione Gallus, patria Turo- nensis, Archidiaconus Ecclesie S. Mar- tini Andegauensis, licet adolescens Magistro vltus sit Fulberto Carnotensi Episcopo, vito sanctitatis, & sanæ doctrinæ speculor, tam in- sacris, quam in humanioribus litteris, parum profectus, sed dialecticis quibusdam captiueculis omnino additus fuit, quibus inanem mundi gloriam capere ambiebat. Hinc in- amentiam prorupit abnegans realem Christi presentiam in Eucharistia. Ex qua hæresi, & ex alijs indicandis, peculiarem sectam instituit, ac per multos annos propagauit, non obli- tæ quod in quatuor Concilijs condemnatus fuerit, & sæpius abiurauerit. Vnde primus Sa- cramentariorum parens ab omnibus merito constituitur, vno excepto Guidone qui pri- mam illorum erroris neficio quo fundamē- to Armenis tribuit.

Propter paucissima in Proemio cū Gual- terio à nobis adducta, nihil præterea ad- dendum occurrit pro toto decursu centena- rii decimi. Tres enim seculi, quas ipse breuissi- me attingit, prima continuationis in schis- mate quorundam Græcorum, secunda Anthro- pomorphitarum, sen corpus humanum in Deo reponentium. tertia Manichæotum Philippo- poli denuo germinans, nec nouæ sunt, nec maiori indigent explicatione, quam alibi per nos tradita. Cetera secundam vide Præteolū lib. i. Elench. ver. b. Anthropomorphitæ, ubi ait eam repullulasse circa annum Domini 934.

Aperit iam centenarium vndecimū perhi- dissimus Berengarius, qui attæta materia Fi- dei, circa quam diabolice errauit, nepe circa realitatē presentis Christi Domini in Eucha- ristia, inter præcipuos hæresiarum omnium 13 seculorum merito enumerandus. De cuius statu in adolescentia, de lapsu in hæresim, propa- gatione eius, & insinuatione sectæ, ac de alijs ad ipsum spectantibus, copiosè agunt scri- ptores, sed copiosius præ ceteris Baron. tom. xij. annal. Ecclesiasticæ à quo aliqua proprijs eius verbis aut aliorum, ex quibus ipse re-

fert, desumemus.

- 14 Primo, qualis in iuuentute fuerit manifesta- ta statim hæresi, & de eo quod Magister Ful- bertus senserit, à dicto Baron. anno 1004. n. 3. seu potius ab Helgardo illius temporis scrip- tore præstantissimo audiamus: præmissis paucis de Leuthetico Senonensi Archiepiscopo, prius eadem hæresi iam infecto, & ob id per Regē Galliarum Robertum vetē Christianissimum acriter correpto.
- 15 At quis inquit, humili obsequio infestus, paratus erat Episcopis, eisdem tamen, cum opus esset, id exigente zelo Catholice Fidei, quo iugiter altuabat, in Fide Catholica de- uius redarguere, inuo, & comminari minime prætermisit. Est de his præclarum illud ex- emplum, quod idem Helgaldus itidem in vita, ipsius ita de feribit: Præfatus euidam, *Leuthetico Senonensi Archiepiscopo scripsit*, de Domino non bene sentienti, & quærenti pro quibuscūq; causis probatione in corpore Domini Noliti Iesu Christi: indignè tulit Rex amator boni- tatis, & scripsit ei in his verbis. Cum sit tibi nomen scientiæ, & non luceat in te lumen sapientie, miror qua ratione quaeris pro tuis iniquissimis imperijs, & pro infesto odio, quod erga Dei seruos habes: exanimationem in corpore, & sanguine Domini. ita ibi.
- 18 Et paulo post: Iurans Domini, fidem Prin- ceptis Dei: Priuabitis, inquit, honore Pontificis nisi ab his respueris, & damnabitis eum his, qui dixerunt Domino: Recede à nobis, Job. 21. & non communicabis his, quibus dicitur: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis: Iacob 4. & profertur ad idem.
- 19 His verbis præfatus bene correctus à Rege pio, & bono, sapienter instructus, quiescit, obmutuit, & sunt à dogmate peruerso, quod erat contrarium omni bono, & iam crescebat in seculo. Si cupis scire quomodo crescebat, accipe quæ illarum addit ibidem ipse Baron.
- 20 Audi, inquit, Leuthetice simul cum pietate, Regis sibilos venenosos serpentes in Leuthetico Archiepiscopo senonensi: ad hunc extant complures Fulberti Episcopi Carnotensis epis- colæ, quibus cum sepe contigerit diuersis ex causis redargui. Iam viperini sputus è portis infert, tanquam è matris utero enixi in dam- num Ecclesie emittentur, qui le spiritus san- ctus in se crebat in sancta, ut sanctum & sacro- rum, sacramentum sacramentorum, si possent auferrent ab ea. Quod enim Leuthetico legitur

giur. insuffragare cepisse, iam (vt audisti) rumor ille tanq. blasphem. increbrescebat in seculo; & si tacuit ipse reprehensus à Rege rimore penæ, ne ira Regis caderet ab amplissima dignitate, & careret cathedra; haud ferpeus rumor ille est omnino repressus; sed paulatim in dies crescens, in manifestam rādem erupit hæresim, sub parrocinio infelicitissimi Berengarii: Qui hoc tempore adolescentis auditor exivit Fulberti post biennium Carnotensis Episcopi, viri sanctissimi, omniumq. doctissimi: quā non de disputationis obtentu extra limites Catholicæ veritatis pedē auaderet efferre, sæpe Berengarius monitus fuit & redarguens. Ita ibi.

23 Hæcenus de hæresi contra Eucharistiæ veritatem perditissimi Leutherici indicata, & reprehensa à Rege Christianissimo, atque de tyronico Berengarii sub Fulberto, deque eadem hæresi per illum recepta, & publicata.

24 Cuius publicationis rumorem cum audisset Adeimarus Episcopus Brixienfis, quondā iniquissimi Berengarii condiscipulus, aduersus eum disertam valde scripsit epistolam, exhortans ipsam ad seruandam veram, & Catholicam fidem, reuocatumque errorē. Extat tom. 3. Biblior. SS. Patrum & assert Baronijs loco citato, apud quem videas.

25 Circa nationem autem eius, patriam, exigua literaturam, vti initio Regulæ à nobis positum, concedentes sunt auctores: ea tamen accipe à Prælo lib. 2. n. 10. verb. Berengarius, ex alijs antiquioribus, sic referente. Berengarius inquit, natione Gallus (patria Turonensis ait Qualterius) Archidiaconus Ecclesiæ D. Martini Andegauensis, vir quidem (Guidone Archiepiscopo Auerfani tunc) litteris humanioribus, & sacris parum eruditus, sed dialcticis quibusdam captiunculis prorsus deditus fuit, quibus fallacem huius seculi gloriā captare modis omnibus ambebat. Ita ille.

27 Antequam vero de magis aperto bello per Berengarium dicta hæresi Ecclesiæ Catholicæ illato agamus; referendum sequitur, qualiter sanctissimus ille vir Fulbertus Episcopus Carnotensis iam morti proximus Berengarium hæresicū fugillauerit; de quo Baronijs anno Domini 1028. n. 5. sic.

28 Qui quidem inquit, moriens, haud dubiū testimonium reliquit de Berengario olim suo discipulo; & ex Guillerino ista Vincentius: Cum in extremis posuim multi visitarent, & adium capacitatis vix conuenientibus sufficeret, ille inter oppositas cæteris oculis rimatus Berengarium, visu quo potuit expellendam censuram, quo testatus immanem Demonem prope eum consistere, multoq. ad eum sequendum blandiente manu, & illicitē corrumpere. Eadem habet Vuillelmus Malmesburiensis, dum de Berengario ipso funestam texit historiam. Porro qui sciebat à mala sobole, & indigno ranto præceptore discipulo ad vniuersam inficiendam Ecclesiā extrinseci parari venenum; antidotum ipse voluit reliquisse benè compositum: Dum in Epistola ad Adcodarum prolixius scripta, de veritate

corporis, & sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiæ, dogma statuit, atq. dilicite confirmat, quod & in sequenti ad Finardum epistola præstitit, ira Baronijs. Istæ epistolæ triseruntur tom. 3. Biblior. SS. Patrum.

31 Ex illa autem sugillatione Berengarius sine dubio motuum sumpsit non se emendandi vti debebat, sed magis suum errorem spargendi, ac multitudine sequacium suam sectam in dies augmentandi, maxime post mortem Roberti Regis Christianissimi: quod audiens Leo IX. tunc summus Ecclesiæ Catholicæ Pontifex, iussit Vercellis Concilium congregari.

32 Quo Berengarium acutum, minimeque (vt ait Lanfrancus) venire volentem, cum suis complicibus, nisi citatissime respicerent, perpetuo damnauit anathemate. Ita toridem ferē verbus Castus verb. Eucharistiæ, hæres. 4. ex mente omnium.

33 Ob ista ramen damnationem ipse Berengarius non solum ab spargendo semine suæ infundæ hæresis non cessauit, sed etiam magis in oblatione persistens, vteriusq. progrediens, ea omnes (teste eodem Castro) Galliarum Prouincias infecit. Vnde pro remedio oportuno iussu Victoris Papæ II. qui successit Leoni IX. in Pontificatu, eōgregarum fuit denovo Turonis Concilium, cui vice illius præfuit Hildebrandus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, de quo Concilio, & de Hildebrando, ei præfidente, Baronijs sic, anno. 1055. n. 22.

35 Sed quæ sunt reliqua Hildebrandi legationis in Gallijs, prosequamur. Præcipue autem eius iniquitauit sedulitas, vt Berengarius, rursus hæresim, quam fuerat detestatus, defendentem, ac propalantem, in Concilio Episcoporum conuentum, vel hæresim rursus dānare cogeret, vel synodali cum sententiā anathematis cōdemnaret. Quamobrem ne subterfugendi amplius locus esset, domi suæ eū conueniendum putavit, nempe Turonis, hucque Concilium Turonense Apollonica indixit auctoritate: in quo ipse Berengarius redargutus, & correctus (vt videbatur) detestatus errorem, fidem Catholicam est professus. Hæcenus Baronijs confirmans id testimonio Guitemundi Archiepiscopi Auerfani scriptoris insignis illius temporis.

38 Addit autem ipse n. 33 circa medium de eodem Berengario ista. Qui quidem si coparatus fuit, vt subterfugeret, cum posset, sacros Episcoporum conuentus. Sed conuentus ipse, & respondere coactus, ne damnaretur, hæresim, quam rursus inrer suos tueretur ex 39 animo, sique iterum opus fuerit eandem causam ad Ecclesiasticum iudicium reuocare post Turonensem Concilium, de quo agimus. Nam simulans impijs penitentiam, vbi Legati Apollonicæ Sedis discesserunt, dimissis Episcopis, rursus eppir inausitam hæresim, propagare, adeo vt opus fuerit, cum iteum sub Victoris successore Nicolao pontifice conuenire. Hæc ibi Cardinalis Baronijs.

40 Conuentio verò eius dicta facta fuit in Concilio Romæ celebrato 113. Episcoporum, præfidente ipso summo Pontifice Nicolao II.

in quo assistens Berengarius, aut emendatus, aut emendatus se penarum timore simulans, palinodiam cantauit, facta solemniter coram Concilio suorum errorum abiuratione, & ad maiorem simulationem in ignem ibi accensum libros suae professionis continen-

41 tes dictos errores sponte iniecit. De qua iniectione librorum, & simulata eius conuersione, post Castrum, & Prateolum citatos copiose Baronius dicto anno 1059. num. 23. & immediate proponit abiurationis formam illis verbis, quibus eam refert Lanfrancus in Commentario, quem scripsit aduersus Berengarium, & recitatur in volumine Deceptorum de consecrat. dist. 2. can. Ego Berengarius, sic:

42 Ego Berengarius indignus S. Mauritij Andegauensis Ecclesiae Diaconus, cognoscens Catholicam, & Apostolicam Fidem, anathematizo omnem haesum, praecipue eam de qua haecenus infamatus: quae astruere conatur, panem, & vinum, quae in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini Nostri Iesu Christi esse, nec posse sensualiter, nisi in solo Sacramento manibus Sacerdotum trahi, vel sanguinem, aut Fidei dentibus atteri. Confessio autem

43 sanctae Romanae, & Apostolicae Sedi, & ore, & corde profiteor de Sacramentis Dominicae Menae eandem fidem me tenere, quam Dominus, & Venerabilis Papa Nicolaus, & haec Sancta Synodus auctoritate Evangelica, & Apostolica, tenendum tradidit, mihique firmari scilicet, panem, & vinum, quae in Altari ponuntur, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini Nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solum Sacramento, sed veritate, manibus Sacerdotum trahi, frangi, & Fidei dentibus atteri. Iurans per sanctam, & homouisionem Trinitatem, & per haec sacrosancta Christi Evangelia.

44 Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis, aeterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego ipse aliquando contra haec aliquid sentire, aut praedicare praesumpsero, subiaceam Canonum seueritati. Lecto, & perlecto sponte subscripsi.

45 Adiungitur statim in eodem Canone: Haec confessionem suam fidei de corpore, & sanguine Domini Nostri Iesu Christi à Berengario Romae coram CXIII. Episcopis factam, misit Papa Nicolaus per Vrbes Italiae, Germaniae,

46 Gallie, & ad quaecunque loca fama prauitatis eius peruenire ante posuit, ut Ecclesiae, quae prius doluerant de aduerso, atque peruerso, postea gaudeant de reuerso, atque conuerso ita ibi.

47 Sed heu quam aliter se res habuit! heu quam cito non solum velut canis ad vomitum rediit Berengarius suae peruersae haereticorum realitatem Eucharisticam, sed etiam canino ore contra summum Pontificem, & contra Ecclesiam, Catholicam horribiles blas-

phemias prorulit! Circa hoc audiamus Baronium anno 1059. num. 25.

48 Quid igitur inquit, versipellis homo, vetulus haereticus, venenosus serpens non sic deposuit ibi vetera spolia, vt etiam venena dimiserit, sed vt innouatus squamis impetuosiores ardentius insiliret, quod declarauit euenus. Etenim, vt abunde Lanfrancus docet, post Romanum Concilium, ubi quae vellet, scribendi liberam facultatem habens esse infelix, scripsit inaequum aduersus eam, quam in hoc ipso Concilio legit, probauit, iuramento firmavit, atque subscripsit: Fidei Catholicae confessionem, conuersus in Humbertum, qui eam scripsisset, & in Romanam Ecclesiam, cuius auctoritate fecisset, haec ille: qui de remedio aliquo adhibito, statim sic addit.

50 Quod ubi nouit Lanfrancus, mox sparsim veneno parauit antidota, scribens ad eundem Berengarium egregium commentarium, quo arrogantis haereticus retundit audaciam, refellit errores, dissoluit fallacias, blasphemias redarguit, conuersens eas in caput ipsius, nullumque docet, haecenas extitisse procaciorum haereticum, qui eas ausus fuisset in Romanam Ecclesiam iactare blasphemias, quas ipse petius, & laedifragus praesumpserat. Nam ubi ad illa sua confessionis verba venit, quibus dicitur, consentio, inquit, Burgundum Sanctae Romanae Ecclesiae, hic mox ipse Berengarius ista subiicit: Reueta non sanctam Ecclesiam experta est ipsa vetitas, sed Ecclesiam malignantium, concilium vanitatis, non Apostolicam, sed sedem

51 Satanae. Ita ibi Baronius, apud quem videas, qualiter à Lásranco pluribus refellatur blasphemiae in Ecclesiam Romanam iniectae per Berengarium.

53 De quo item Gualterius scap. 1. seculi 11. sic ait, quod anno 1079. post multas abiurationes, & relapiones serio conuersus errorum suum in pleno Concilio Romae conuocato à Gregorio Papa VII. confessus est, petitaque venia, fidem suam his verbis professus.

54 Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem, & vinum, quae ponantur in Altari, per mysterium sacrae Oratoris, & verba nostri Redemptoris, substantialiter conuertere in veram, & propriam, & viuificam carnem, & sanguinem Iesu Christi Domini nostri; Et post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute Mundi oblatum in Cruce pendit, & quod sedet ad dexteram Patris: & verum sanguinem Christi, qui de latere eius effusus est: non tantum per signum, & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturae, & veritate substantiae, sicut in hoc Breui continetur, & egolegi, & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc fidem vltterius docebo. Sic me Deus adiunxit, & haec sancta Dei Evangelia.

56 Addit autem idem Gualterius ex Baronio anno 1088. num. 13. sic: Vixit adhuc post

- post hac annos multos, videlicet vsq. ad Epi-
 phaniam anni 1088. quo die propè nonage-
 57 narius vitam dimittens sic est. Hodie in-
 die Apparitionis sue apparebit mihi Domi-
 nus meus Iesus Christus propter penitentia,
 vt spero, ad gloriam, vel propter alios, vt ti-
 58 meo, ad penam. Quæ verba fuisse ab eo pro-
 lata gemitu producta, ait ibidem Baronius.
 59 Præter dictum grauissimum errorem con-
 tra realem presentiam Christi Domini in
 Eucharistia, alij etiam tribuunt Berenga-
 rio: nempe secundo, quod hic negauerit Chri-
 stum ingressum ad Discipulos inanis clausis,
 contemnens ob id Euangelicam veritatem.
 Ex Córado in vita Sancti Abbatis Vuolphil-
 mi apud Surium tom. 2. die 32. Aprilis affert
 Baronius anno 1059. num. 17.
 60 Tertio, quod Berengarius, & sequaces eius
 coniugia dissoluerent. Quarto, quod item
 paruulorum baptismum euerterent, malè de
 ipso sentientes. Ita Baronius ann. 1035. num. 2
 Geneb. in Chron. ann. 1041. & Gualt. ibid.
 61 Quinto, quod Berengarius magis demo-
 niacæ fuerit deditus, eademque nocte Romæ
 simul, ac Turonibus, vbi, & sectionem vnã
 legit, extiterit. Ex Geneb. in Chron. anno
 1041. & ex Polyd. Virg. affert Gualter. loc.
 62 cit. Qui statim ita addit. Neque mirum,
 inquit, est, specialem Diabolo fuisse cum eo
 necessitudinem, qui futurus erat eius emis-
 sarius, æque interpres ad infectandum
 nobilissimum, diuinissimumque Ecclesiæ
 63 Christianæ sacramentum. Cum simile
 quid Luthero contigisse, ex ipso eius ore
 explicatum, exploratumque habemus.
 64 Faretur quippe Lutherus initio libri sui de
 Missa priuata, Missam se iustigantem, impel-
 lereque Diabolo oppugnasse. Sicuti & in
 colloquio Vitambergensi affirmat Martinus
 Bucerum Sacramentarium, suggerente mali-
 gno spiritu negasse corpus, & sanguinem Ie-
 su Christi esse verè & realiter in Eucharistia.
 65 Quod Zuinglius item sacramentarius de se
 ipso, saltem fluctuando, sateri non erubuit
 in libro de subsidio Eucharistie, cum scribit sibi
 in somnio apparuisse monitorem, de quo æ-
 ternè fuerit, an alius, dubitat, seque ab eo
 didicisse, quo pacto in verbis Christi, HOC
 EST CORPUS MEVM, astruere posset verbum
 B. T. accipiendum esse pro Significat.
 66 Atque huius necessitudinis participem se
 prodit Caluinus, non modo quociens fratrem
 se Luthero, Bucero, ac Zuinglio præbere ni-
 titur, verum etiam cum in quadam sua ad
 Bucerum epistola, moxenti Bucero, vt à lin-
 guæ petulantia, & maledictis se se abstineret,
 respondit. *Non fui ego ingenui morbum, sed
 fui Genij.* Hactenus noster Gualterius.
 67 Ex quibus liquet præcipuos Sacramenta-
 riorum, vt Lutherum, Bucerum, Zuinglium,
 & Caluinum, in vsu artis magicæ, seu in du-
 ctu Demonis, secutos fuisse vestigia hæresi.
 68 archæ Berengarii. Sicut enim hic præcursor
 fuit illorum, ac quorumcumque negantium
 realem presentiam Christi Domini in Eucha-
 ristia, vt resolutum à nobis in fine Regulæ ex

mente omnium scribentium, præter Guido-
 nem, (id abique fundamento Armenis tri-
 buit, ac propterea Alphósus de Castro verb.
 Eucharistia, hæres. 4. meritò ipsum rejicit.)
 69 Ita idem Berengarius viam illis aperuit ad
 incundum pactum cum Demone, seu ad vē-
 dum ductu ipsius, vt veritas præcipua Fidei
 Catholice de reali presentia Christi Domini
 in Sacramento Eucharistie iugiter abnega-
 retur. Sed de hoc copiosius infra in penultimo
 seculo.

De tribus Sectis Manicheorum, & Simoniacorum repullulantiam, ac ordinatos simoniacos reordinantium, quid?

REGVLA CCLXIV.

- 70 Circa annum 1017. repullulauit Mani-
 chæisimus, primò Aureliæ, post in Aqui-
 tania, in Gallia, Toleti, & in alijs locis Occi-
 dentis; adeoque propagabatur, eo quod a
 duobus Hæresiarchis auctoritate Ecclesiasti-
 ca pollutibus initium sumpsisset; nihil tamē
 noui præter errores antiquorum Manichæo-
 71 rum docebant. Similiter hæresis Simonia-
 corum veterum, qua venales fiebant Præ-
 laturæ, & officia Ecclesiastica, anno circiter
 Christi Domini 1047. denno germinata, om-
 nes ferè Europæ regiones valde infecit, fau-
 tore præsertim Guiberto quodam Cancel-
 72 lario. Extitit è contra Secta cum errore ten-
 nentium, collationem ordinum simoniacæ
 factam, esse prorsus nullam, ac propterea sic
 ordinatum debere reordinari.
 73 Tribuitur hoc peculiaritèr Manichæis
 præ multis, circa quæ ipsi errarunt, vt
 vidimus supra suo loco, quod iustitiam ex-
 terius in visu, in incessu, in pallido vultu, &
 in totius corporis gestu affectare consueue-
 rint, sicque impij à vera Fide aberrantes te-
 gerentur, & vix esset nota diuersa ad distin-
 guendos probos ab improbis, ac contingere
 sepe, vt qui esset verus Catholicus, Manichæif.
 74 mo imbutus censeretur. Hinc de suis tem-
 poribus conquerens Sanctus Hieronymus
 scribens ad Eustochium epist. 21. sic ait. Quis,
 inquit, viderint pallentem, atque tristem, mi-
 75 seram, ac Manichæam vocant. Potest tamen
 id sepius contingere, vt notat optimè Bato-
 nius anno 1016. num. 6. quando persona ve-
 ré Catholica originem ducit ex loco, seu re-
 gione, vbi Manichæismus viguit.
 76 Sicuti viguerat simul cum alijs hæresibus
 contra Fidem in partibus Armeniæ per tem-
 pus diuturnum, vsque ad illud, quo accidit
 casus rarus, de quo ipse Baronius copiosè lo-
 77 co citato, paucis tamen perstringam. Fuit
 vir sanctitate insignis, genere Armenus, no-
 mine Simeon, qui vitæ eremiticæ cunabula,
 in Palestina exerceat; post vt peregrinus Ro-
 mam veniens, ibi diuersis Sanctorum corpo-
 ribus, & locis circueundo visitatis, tandem
 ad

ad studium orationis animum applicauit in oratori s. Io. Baptistæ Lateranensis Ecclesie. Vbi cum eum hæpius in longum protrahentem eam orandi consuetudinem vnus ex clero fuisset intuius, & ex amicitia fortè Armenum esse aduertisset, tunc nomen Armenum ab Occidentalibus male audiebat in materia Fidei coram Benedicto Papa VIII. & multis Episcopis orthodoxis, eo tempore pro celebranda Synodo congregatis, repletus furore nequitia, ore polluto Simeonem virum Sanctum, & Catholicum, de hæresi, seu de Manicheismo infamauit, ac plurimos de populo impulit ad curandum diligenter, vt tanquam hæreticus puniretur.

79 Verum Deus Optimus Maximus à tali periculo, seruū suum duplici via liberauit: primò prouidit vt Romæ tunc adesset quidam Episcopus Armenus, homo magnæ auctoritatis, verus orthodoxus, qui lingua patria, cum Simeone locutus, cognita huius magna sanctitate, & sincera fide, de hoc, ac de nequitia infamatoris Summum Pontificem, & reliquos informauit, atque ex hac informatione ille apud ipsos innocens fuit habitus.

80 Secundo, permisit Deus vt dictus infamator à Demone arreptus in diutissima, & acerbissima exactione manerit, quouique precibus, & meritis ipsius sancti Simeonis liber, & saluus euasit. pluribus ista præsequitur Baronius ex auctore (culus nomen incognitum, vt ipse ait) qui eius vitam sanctam, & miracula scripsit, nos attigisse sit satis, vt innotescat repullulationem Manicheismi, de qua in Regula, non contigisse hoc anno 1016.

82 Contigit tamen anno sequenti 1017. teste eodem Baronio ibi num. 1. sic affirmante. Annus sequitur Christi millesimus decimus septimus, indictione xiv. quoniam in Galliis degegit hæresis Manichæa: ad quam euerterèdum inuigilauit Roberti Regis Francorum, simul, & Episcoporum iudustria. Quo modo autem ista se habuerint, Glaber, qui aderat, accuratè describit his verbis.

83 Tertio de vicesimo infra iam dictum millesimo anno reperta est apud præfaram Aurelianensem urbem eruda nimium, atque insolens hæresis, quæ scilicet diutius occultè germinata, in perditionis segetem magis pululans, plures in suæ cecitatis præcipitatu laqueum. Fertur namque à muliere, quadam ex Italia procedente hæc infamissima hæresis in Galliis habuisse exordium; quæ vt erat diabolo plena, seducebat quoscumque volebat, non solum iditas, & simplices, verum etiam plerosque qui videban-

84 tur doctiores in Clericorum ordine. Quæ scilicet veniens in Ciuitatem Aurelianensem dum moraretur ibi per aliquod spacium temporis, veneno suæ nequitie plures infecit. Hæc Baronius, seu potius Glaber quasi testis oculatus de noua Manichæismi fermentatione.

85 Prosequitur autem immediate ostendens qualiter seminatio eius multo magis creuerit non solum Aureliæ; sed in alijs etiam urbibus, & locis vicinis sic. Quod etiam semi-

narium nequam in plures hi, qui susceperat, toto conamine spargere nitabantur. Fuerit nempe huius peruersi dogmatis hæresiarches duo (heu pro dolor) qui in Ciuitate putabantur genere, ac scientia valentes in clero, quorum vnus Heribertus, alter L. solius dicebatur. Hi denique quandiu res latebat, tam apud Regem, quam apud palatii proceres summam obtinebant amicitiam, nempe idcirco facilius quosque decipere poterant, quorum mentes amor Fidei vniuersalis minus alitrinexerat. Qui non solum in prædicta urbe, sed etiam in vicinis vrbibus malignum dogma spargere tentabant, dum quendam sanæ mentis in Rothomagorum Ciuitate presbyterum cupientes suæ confortem facere vesania, missis legatis, qui ei omne secretum huius peruersi dogmatis explanantes docerent: dicebant nempe fore in proximis, in illorum scilicet dogma populum cadere, vniuersum, ita ille.

88 Qui ibidem num. 5. de maiori extensione Manicheismi ita addit. De iisdem etiam in fragmentis historiarum Aquitanie hæc de reperiis in eadem provincia hæreticis. E vespilio exorti sunt per Aquitaniam Manichæi seducetes promissuum populum à veritate ad errorem. Suadebant negare baptismum, sanguinem sanctæ Crucis, Ecclesiam, ac ipsum Redemptorem sæculi, honorem Sæctorum Dei, coniugia legitima, esum carniū, vnde & multos simplices auerterunt à Fide. Hæc Baronius. Subiugit quoque statim pari modo apud Toletum in Hispania inuētos fuisse Manicheos, ac ipsos igni traditos, sicut & alios, de quibus dictum, iussor Christianissimi Regis Roberti.

90 Attingit ista breuissimè Gualerius cap. 2. sæculi xi. qui nullum autem citat, præter Baronium, neque apud alium quidquam ex ijs inuenire potui. Indicatur autem ipse Gualerius id quod expressimus in Regula, nihil noui ab huius sæculi Manichæis tradi, præter tradita à veteribus Manichæis. Vnde ne actum agamus, nequaquam exprinendi hic à nobis eorum errores, licet cum Baronio paulò ante pauci fuerint expressi.

93 Quid iam de Simoniacis hoc sæculo xi. repullulantibus? Dux illorum fuit Guibertus Cancellarius, postea Antipapa, qui prius corrupt Bullam Nicolai II. Papæ de electione Romani Pontificis, vt iussor est Baronius anno 1059. num. 20. ad quem remitto Lectorem, vt ad satietatem ab eo dicat de corruptione dictæ Bullæ, & qualiter ille Antipapa eleus.

94 De Simoniacis autem hæresim repullulante in sæculo xi. agit composè idem Baronius anno 1047. à num. 6. vbi ait, quòd omnia officia, & ministeria Ecclesiastica, ita eo tempore habentur venalia, quasi in foro seculari mercimonia. Er consequenter non fræ-

presumptione erroris, (quem habuit primus hæresiarcha huius Sæculi Simon Magus, vt initio primi sæculi vidimus) quòd sit scitum ea vendere, & emere, in quo consistit hæresis Simo-

- 96 Simoniaca. Extitit tunc contra tales Simoniacos Imperator Henricus II. zelantissimus Religionis Catholice: de quo egregie Baronius loco citato, sic ex Glabro.
- 97 Liquebat insuper, inquit, Glabri reificatione eundem Henricum, postquam Imperator creatus esset Vrbe reuerfum collegisse Conciliū Episcoporum ad extirpandum, quod reliquū erat simonie prauitatis, in eoque ad Episcopos perorasse, grauiter inuictiua eisdem, exagitasse eisdem crimina reos. Sed audiamus ipsum, ista ita narrantem Glab. lib. 5. c. 5.
- 98 Dignoscens igitur idem Henricus, per vniuersam Galliam, atque Germaniam simoniace philargyta grassari cupiditatem, coadunati fecit ex omni Imperio suo tam Archiepiscopos, quam ceteros Pontifices, & tale eia inultu colloquium.
- 99 Lūgens vobis incipio loqui, qui vice Christi in Ecclesia constituti estis, quam ipse sibi desponsauit, ac pterio sui sanguinis redemit: sicut enim ipse gratuita bonitate de sinu Dei Patris per Virginem ad nos natus est redimendus; ita suis præcepit, mittens eos in orbem vniuersum, Apollolis: Gratis accipitis, gratis date, Matt. 10. Vos autem auaritia, & cupiditate corrupti, qui dum conferre deberetis, in huiusmodi transgressionis dādo, & accipiendo, canonē, maledicti estis. Nā & Pater meus, de cuius animæ periculo valde pertimesco, damnablem auaritiā in vita nimis exercuit. Idcirco quicumq. vestrorū huiusce se norunt contaminatos, oportet vt à sacro ministerio secundū dispositionē canonicā acceantur. hac ibi, & plura, quibus piissimus Imper. dictos simoniacos acerrimē corripit.
- 101 Quamuis autem hæc corruptio, saltem ob timorem, ne proprijs Episcopatum sedibus priuarentur, vt ait ibid. Baron. tunc temporis illis Antifibus valde vitis, ac fructuosa fuerit; tamen non multo post pessifera ista radix simoniace hæresis denuo germinauit, & cōtra eam necessarium fuit efficacius remedium.
- 102 Deo miraculosē exhibitum. De quo miraculo fidem facit Nicolaus Aragonius Cardinalis in gestis Romanorum Pontificum, & ex eo adducunt Baronius anno 1053. nū. 15. ac Gualterius cap. 3. seculi 11. à quo illud ad pauca reducūm audiamus.
- 103 Hildebrandus, inquit, ibi circa mediū, Archidiaconus, (quem in columna prima diximus fuisse postea creatū Papam, appellatūq. Gregoriū VII.) vnā cum quibuldā Episcopis à Victore Papa II. Legatus à latere missus, vbi in Prouinciā Lugdunensem peruenit, in hac synodum celebrauit, in qua Archiepiscopus literatus, & eloquens simonia accusatus.
- 104 est. Verū pecunia corruptis sequenti nocte accusatoribus, prenoq. empra eorum amicitia, cum in Synodū rediisset, nemōq. accusatus in surgeret, Archidiaconus Hildebrandus, discretione vtiq. ac sapientia præditus, hominem hunc in modum interrogauit. *Credis ne, d. Archiepiscopo, Spiritum Sanctum esse Patrem, & Filio vnā esse substantiam Deitatis?* Quo respondente, *Credo:* Addidit Archidia-

- conus: *Dic, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto:* tunc ille, Gloria Patri, & Filio expedite dicebatur *Spiritum Sanctum* nullatenus proficere poterat. Vnde aduertens se eadem se penumero iterantē nihil proficere, iustiq. Dei iudicio se confusum sentiens, prociat ad pedes Archidiaconi, & ore suo Simoniacum se esse pronuntiauit, sacerdotaliq. & episcopali officio spoliatus, libera, claraq. voce cecinit, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.*
- 106 Quo miraculo eousq. territi fuere simoniaci, vt præter 27. alios præfatos Ecclesiasticos, 45. Episcopi hoc veneno se infectos confessi sine, nullaque alia accusatione expectata se ipsi suis dignitatibus abdicarunt hætenus Gualterius.
- 107 Qui statim reddidit rationem, cur Archiepiscopus ille simoniacus non potuit proficere. Spiritum Sanctum, nimirum quod simoniaca ex diametro pugnet cum Spiritu Sancto; qui cum sit amor æternus, haberi vult pro gratia omnis, ac sacratissimæ auctore, & donatore: atq. hæc de secta Simoniacorum denuo germinat.
- 108 Superest dicere aliquid de terra sceleris. Reordinantium quemcumque simoniace ordinatum. Circa istos paucissima inuenio: tantum apud Baronium anno 1053. n. 4. & Gualterium cap. 4. dicti seculi 11. quem expediti de Reordinatibus sic dicentē audiamus.
- 109 Hoc, inquit, appello nomine quodam. Dogmatistas, qui (vt spiritui vetricinis famulare est, medium odisse, & quos per vnum extremum allicere, & subigere nequit, ad alterum extremum impellere) specioso quodam impugnando Simoniacorum sectæ pretextu asserbāt Simoniacos ad Ecclesiæ vniūnem redeuntē, non esse admittendos, nisi reordinarentur: nempe sibi in animum inducentes, & Simoniacorum ordinarionem esse irritam, ac nullam, & quidquid ab ea dependet. Mendacium intolendum, planeque repugnans tūm presbyteri, tūm aliorum sacrorum Ordinum characteri, qui nihilo magis deleri ex anima potest, quā vel Baptismi, vel Confirmationis character, hæc Gualterius: quibus huic Regulæ opportunis imponitur.

Secta Michaeli Cerialij Patriarcha qualiter se habet? quælitur item illa rectorum Nicolaitarum?

REGVLA CCLXV.

- 111 EN nouum monstrum horrendissimum, atq. perniciosissimum, Michael Cerialius Patriarcha Constantinopolitanae promotus acerrimus præ alijs schismatis Græcorum contra Romanam Ecclesiam, &
- 112 contra vniuersos occidentales, Temporibus Leonis Papæ IX. & Imper. Cōstantini cognomēto Monomachi, circa annū Domini 1053. ex plurib. sedis veteris hæresiarcharū diuersis hæresibus desumptis, nulla denuo addita, peculiarem sectam instituit: propterea ipsa, cum suis sequacibus merito damnatur, &

- 113 anathematizatus. Prope idem etiam tempus genuit denuo secta Nicolaitarum, tum per dictum Cerularium, tum per alios cum errore tenentes, cuius etiam Sacerdoti nuptias esse concessas.
- 114 **N**ihil inuenio circa istum hęresiarchę Cerularium apud Gabrielę Prateolę, nihil apud Alphonsum de Castro; pauca admodum quatuor tantum lineis apud Gualt. cap. 5. sec. 9. multa valde apud Cardinalem.
- 115 Baronium locis citandis. Nos vero inter solitas multitudinem istius, & paucitatem nimis quandoque breuem illius, & alijs cōsueuimus, mediocritatem pro nostro instituto tenebimus. Sumit autem Baronius initium loquendi de eo in fine anni 1043. sic.
- 116 Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno indictione vndecima, vigesima Februarij defunctus est Alexius Patriarcha Constantinopolitanus, inque locum ipsius est subrogatus Michael cognomento Cerularius, qui a Io. germano Michaelis Imperatoris actus fuerat in exilium ob tyrannidem affectarā, hęc omnia.
- 117 nia Cyropalata ita ille. Qui nihil attingit de priore vita, seu de educatione Cerularij, solum indicat clarę, quod prius fuerit Monachus, cum anno 1058. n. 16 de ipso assermet, post annos quindecim sui Patriarchatus, segeta morte fuisse sepeleto corpus in suo monasterio, ubi antea monachalem scilicet vitam duxerat: sed clarius in sententia condēnationis eius, vt videbimus infra.
- 118 Subrogatio item dicta Cerularij in locū Alexij, nullatenus dubitatur quod fuerit permissa, & ordinata a Deo iusto Iudice, sicut & translatio Imperij Orientalis ad Turcas, quę eodem tempore contigit pro puniēdis schismaticis Orientalibus, adeo superbe insurgentibus contra Ecclesiam Romanam, auctoritatemque Summorum Pontificum, vt ex parte asserit idem Baron. in fine anni 1048. indicans, qualis hęresiarcha Cerularius fuerit, sic.
- 119 Neque, inquit, absq. consideratione prætereundum est, quod eo tempore fuit Turę in damnum Imperij Orientalis educti, cum Constantinopolitanę Ecclesię malę præfesset schismaticorum signifer Michael Cerularius, Latinorum omnia infensissimus hostis, prout, quę suo loco de ipso dicturi sumus, aperte docēbunt. ita ille.
- 120 Qui prosequitur ostendere, quanta illa mala contra Ecclesiam Romanam perpetraret, præcipue postquam anathematis accepit, a Leone Papa IX. epistolam, in qua ei diuersa obijciuntur, & in primis arguitur de titulo Vniuersalis sibi sumpto (sicut sumpturaz sibi Photius, vt traditum a nobis supra) vide ista copiose tractata apud Baronium.
- 121 anno 1053. Ex quibus satis superque innotebit de monstrositate horribilissima, & perniciosissima Cerularij, & de alijs contentis in prima Regule parte ad ipsum spectantibus.
- 122 Sequitur agendum de secunda parte, nempe de formatione sectę, ex quibus erroribus; ac qualiter ob istos fuerit hęresiarcha.
- 123 Cerularius condemnatus. Pro quo supponendum, enim in dies sine remedio, hic pessimus homo Ecclesiam Orientalem ad maiorem ruinam induceret, decreuisse Leonem, Papam IX. illuc Legatos Sedis Apost. mittere cum maxima potestate, cum litteris magis reprehensiuis, ac minaciis ad illum, & amantissimis ad Imperatorem: a quo perhumaniter recepi fuerunt; secus a Patriarcha. Quę in suo schismate inque suis erroribus obliuio-riorem, ac petrinacissimum videntur, coacti sunt ad sententiam excommunicationis, & anathematis contra ipsum, eiusq. aſſeclas deuenire. Aſſert per exensum Bar. anno 1054. nos solę ex libello excommunicationis errores huius sectę eliciemus, proprijs eius verbis.
- 125 Quia sicut, inquit, Simoniaci donum Dei vendunt; sicut Valesij hospites suos castrant & non solum ad clericatum, sed insuper ad Episcopatum promouent; sicut Ariani rebaptizant in nomine sanctę Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos; sicut Donatistę affirmant, excepta Gregorij Ecclesię, Ecclesiam Christi, & verum sacrificium, atq. baptismum ex toto mundo periisse; sicut Nicolaitę carnales nuptias concedunt, & defendunt sacri altaris ministris, sicut Scueriani maledictam dicunt legem Moysi, sicut Pneumatomachi, vel Theomachi, abſcinderunt a symbolo Spiritus Sancti processionem a Filio, sicut Manichęi inter alia quodlibet fermentatum fatē-
- 126 tur animatum esse; Sicut Nazareni carnalem Indorum munditiam adeo seruant, vt paruulos morientes ante orasum a natiuitate diem baptizari contradicant, & mulieres in menstruo, vel partu periclitantes communicare, vel si pagana fuerint baptizare, prohibebant; & capillos capitis, ac barbas nutriētes, eos qui comas tondunt, & lecnndum institutionem Romanę Ecclesię barbas tradunt, in communione non recipiant. Ita ibi.
- 127 En quot, & qualibus contra fidem Catholicam hęresibus Cerularij, & sequacium sectę conflata (præter dictas alias sectas Gregorij, cuius ipse professus erat) En vnde desumptis, ex nouem scilicet sectis veterū hęresiarcharum, nulla ex proprio cerebro addita; & facile quis crederet id ab eo ideo factum, vt se prius vestigia antiquorum sequi ostentaret. Sed libet reliquum addere, quod immediate sequitur in dicto libello excommunicationis, seu sententię condēnationis cōtra ipsū, sic.
- 128 Pro quibus, inquit, & erroribus, & alijs pluribus factis suis, ipse Michael literis Domini nostri Leonis Papę admonitus respicere contempsit. Insuper nobis Nuntijs illius causas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus, præſentiam suam, & colloquium denegauit, & Ecclesię ad misſas agendū interdixit. Sicut & prius Lacinorū Ecclesię clauſerat, & eos Azumatas vocans, verbis, & factis vbique perſecutus fuerat, in tantum, vt in filijs suis anathematizaret Sedem

sedem Apostolicam, contra quam se adhuc
139 scribit Oecumenicum Patriarcham. Vnde
nos quidem sanctæ primæ, & Apostolicæ sedis
inauditam contumeliam, & iniuriam non se-
rètes, Catholicam fidem subripi multis mo-
dis arrendentes, auctoritatē sanctæ & indiui-
duæ Trinitatis, atq. Apostolicæ Sedis, cuius le-
gatione fungimur, & eundem orthodoxo-
rum Patrum ex Conc. septem, atque totius
Ecclesiæ Catholicæ, anathematizans, quod Domi-
nus noster Reuerendissimus Papa eidem Mi-
chaeli, & suis sequacibus, nisi resipiscerent,
denunciavit, ita subscribimus.

130 Michael abusuque Patriarcha, neophytus,
& solo humano timore habitum Monacho-
rum adeptus, nunc etiam criminibus pessimis
à multis diffamatus, atq. cum eo Leo Acrida-
nus Episcopus dictus, & Sacellaris ipse Mi-
chaelis Constantinus, qui Latiniorem sacrificiū
profanis cōculcavit pedibus, & omnes seque-
aces eorum in præfatis erroribus & præsump-
tionibus, sint Anathema, Maranatha cum Simo-
niacis, Valerijis, Arrianis, Donatistis, Nicolai-
tis, Senerianis, Pneumatomachis, Manichæis
& Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, imo
cū diabolo, & angelis eius, nisi forte resipue-
rint. Amen, Amen, Amen. Post hæc mox ita.

131 Item alia excommunicatio ibidē facta in
præsentia Imperatoris, & Optimatum eius
viva voce.

132 Quicumq. fidei sanctæ Romanæ, & Aposto-
licæ Sedis, eiusque sacrificio pertinaciter cō-
tradixit, sit anathema, maranatha, nec ha-
beat Christianus Catholicus, sed Proximi-
ta hæreticus, Fiat, Fiat, Fiat. Hæc nunc narra-
tio de rebus gestis Constantinopoli per Lega-
tos Sedis Apostolicæ.

133 At quid post hæc infelicitissimus, ac perdi-
tissimus Cerularius, nihil præterea, quam se-
cundum illud Apocalypsis cap. 22. Qui nocet,
noceat adhuc, & qui in sordibus est sordescat
134 adhuc. hæc omnia ex Baronio, à nobis op-
portunè quidam tradita ad cognoscendam
perniciam, & obstinationem Cerularij, ac
formam in eo condemnando seruata: reli-
qua ad ipsum spectantia vide apud eundem
Baronium dicto anno.

135 Non est autem cur multum immoremur
in exprimenda altera secta recentiorum Ni-
colaitarū, cum iam satis expressa maneat ex
136 dictis. Præcipuus enim auctor renouationis
eius fuit idem hæresiarcha Cerularius, vti si-
militer renouauit alias sectas Arrianorū, Do-
natistarum, Valeriorum &c. vt vidimus pau-
lo ante, & in renouatione cuiusvis earum ha-
bit multos sequaces. Vnde videtur par ratio
de ijs, atque de illa Nicolaitarum.

137 Nihilominus Gualterius c. 16. sec. 11. meri-
tò peculiariter pro loco determinato Oecidē-
tis, agit de recentioribus quibusdā Nicolaitis
138 se breuiter dicens. Hanc fidei denomina-
tionē conciliarit Mediolani quidā Ecclesia-
stici libertatis audi, qui proculcata sacrosancti
cēlibatus professione ecclesiasticā, indiūcti lege,
feminarū cōmixtionē indulgētes, id sibi licitū
integrūq. esse affirmabat. Viri veterū imitatio-
res Nicolaitarū, qui sibi persuadebant omni-

bus vniuersè necessariam esse carnalem cō-
mixtionē, vt in. seculo obferuat fuit hæc ille.
139 Addendum etiā aliquid ex Cardinali Ba-
ronio anno 1059. vbi n. 32. præmittit fuisse
missas à Nicolao Papa II. Mediolanum Lega-
tos Sedis Apost. viros sanctissimos, atque do-
ctissimos, nimirū Petrum Damiani Cardina-
lem Ostiensē, & Anselmum Lucensem Epi-
scopum, ad diuersā negotia, maximè, vt se op-
ponerent hæresibus Simoniacorū, & Nicolai-
tarum, quæ iam tunc in agro Mediolanensi
140 magnas radices egerant. De qua legatione
fit mentio in ipsius Petri Damiani, ad Hilde-
brandum Archidiaconū eruditissima episto-
la, vbi reddens rationem fidei lapitionis ad
rem nostram spectans, sic ait.

141 Erat enim inter Clerum, & Populū prop-
ter duas hæreses, Simoniacā videlicet, & Ni-
colaitarum, satis turbulenta seditio. Nicolaitæ
autem dicuntur clerici, qui contra castitatis
ecclesiasticæ regulam seminis admiscuerunt.
Qui planè tunc fornicatores sunt, cum sadi
commercij copulas ineunt: sic Nicolaitæ iu-
re vocantur, cum hanc lethesianā pestem ve-
lut ex auctoritate defendunt. Virum quippe
in hæresim vertitur, cum peruersi dogmatis
assertione firmatur hæc Baronius, seu verè Pe-

142 trus Damiani. Qui teste eodem Baronio ad
annum Dñi 1065. n. 1. hostis acerrimus con-
tra Nicolaitarū sectam semper extitit: ibi sic.

143 Sequitur annus Redemptionis 1065. In-
dictione tertia, quo damnato omnium con-
sensu in synodo Mantuana schismatico Papa
reuerſus ad propria, vt vidissim, cunctis Epi-
scopis, Petrus Damiani Episcopus Ostiensis S. R.
E. Card. ad ecremum, vnde venerat, rediens,
aduersus eos, qui remanserant Ecclesiæ cor-
144 ruptores stylum exercit. Quem semper ad-
uersus eiusmodi pestiferos homines exacer-
rat. Nicolaitas scilicet, turpes Ecclesiæ cleri-
cos, qui tantum abest, vt errorem corrigant,
vt potius obstinatè defendant, ita ille: atque
d. cum satis pro præsentis Regula.

*Quid de tribus reliquis sectis seculi xj. Incestuo-
forum, Vncelini, & Roscelini, nomi-
Sabiani?*

REGVLÆ CCLXVI.

145 **P** Rodiæ secta Incestuosorum circa annum
Domini 1065. quorundā scilicet Iuriso-
consultorum hæreticè defendentium contra
decisionem sacrorum Canonū, matrimonium
in quarto cōsanguinitatis gradu esse permis-
146 sum, atq. hinc Incestuosi sunt vocati. Post
Vncelini, & quoad nomen, & quoad errorem
habuerunt ducem Vncelionē Archiep. Ma-
guntinū docentē seculares non esse amplius
sobrietatis iudicio Ecclesiastico, si bonis suis
spolientur, nec posse tunc excommunicari Ger-
147 men deniq. Sabellianismi apparuit, quādo
Roscelinus Gallus afferuit pernicaciter, quod
ob essentiam vnitatem in Diuinis Personis de-
beat concedi, Patrem etiam, & Spiritum
Sanctum, fuisse incarnatos.

- 148 **P**ugnauit acerrime, & verbis & scriptis contra dictos Incestuosos, vt eorū scēā extingueret vir ille, de quo paulo ante, & doctrina Illustrissimus, & dignitate Eminen-
tissimus Petrus Damiani, vt resert copiose Baronius ad annum Christi Domini 1065, à n. 7. vbi sic incipit de eo loqui.
- 149 **C**ompefcuit idem ipse eodem tempore, hæresim Incestuosorum dictam, quæ à quibusdam Iureconsultis est excitata, atq. defen-
sa, qui auctoritate Iustiniani Imperatoris, eadem ratione, quā in successionebus, nume-
rādos esse dicebāt gradus consanguinitatis.
- 150 **A** quonam autem originem dixerit, haud satis exploratum. Porro à Iureconsulto Flo-
rentino magnopere defensam esse, testifica-
tione eiusdem Petri reperimus. Fuit, aut
pæ cæteris in hoc certamine eidem Petro
Damiani plurimum insudandum, quod res-
tantur eius scripta de eodem argumento el-
laborata. Si eundem cum adeo increfceret
eiusmodi error, vt ob acerrimos eius defen-
sures transiret in hæresim: compellus est ip-
se Petrus aduersus eos commentariū scribere,
cuius ille est titulus.
- 151 **P**etri Damiani humilis monachi de pa-
renteiz gradibus. Ita Baronius aduertens
ibi dictum commentarium fuisse distributum
à auctore in duodecim capita, & in octauo
referri concertationem habitam Rauennæ
ab eo cum quodam Iurifconsulto Florenti-
no perinatiter defendente doctrinam erro-
neam dictorum incestuosorum Bonam par-
tem talis concertationis adducit ibidem idē
Baronius, videas apud ipsum, si libet.
- 152 **A**ddit autem n. 10. cum ipsa huiusmodi
hæresicon in immensum erumperet, & excre-
skeret, atq. nec scriptis, nec cōcertationibus
Petri Damiani cōprimi omnino posse, ad hūc
effectum inductione ipsius celebrata fuisse.
Romæ duo Concilia ab Alexandro Papa II.
vt condemnarentur tales hæresici Incestuosi
qui matrimonium in quarto consanguinitatis
gradu per sacros Ecclesiæ Canones interdicto
esse p̄uissimum ingenti perinatia tuebantur.
Ita etiam Gualterius cap. 7. seculi 11. vbi de
hoc breuissimè.
- 153 **P**ræter istam verò duorum Conciliorum
condemnationem, vt perterrescerent, & sic
ad Ecclesiæ Catholicæ gronium reducerentur,
Deus. Opr. Max. ad punitionem non sine
periculo contra quemdam ex ijs, qui ex cō-
municationem Ecclesiæ contemnebant, ma-
num iniecit: narrat ibidem Bar. n. 13. sic.
- 154 **C**um verò, vt audisti, incestuosorum nu-
merus increbresceret, iijdemq. contumaces, &
contemptores excommunicationem Eccle-
siæ vilipenderent, nec recedere ab improba-
to coniugio vellent: Deus in vnum ipsorum,
in exemplum ceterorum, diram vindictam
exercuit, atq. ita rationabili homini sit faciendum,
ostendit. Rem gestam ab Episcopo, Ap̄lensi,
Pio nomine accepit, omni fide testatā, sic
ipse recitat Petrus Damiani in epistola ad
Alexandrum Papā electū, & ad Hildebrandū
- 155 **Q**uidam inquit, degener quidē moribus,
sed maiorum titulis insignitur, suam consan-
guineā nuptiali fudere copulauit. Quid plu-
ra? Prohibitus perlitit, excommunicatus ad-
hæsit, totumq. Ecclesiasticū censure vigorem
nugarum puerilium fabulas depurauit. Cui
hoc certe ad diuinæ indignationis indicium,
contigit, vt panes de nuptialibus mensis in-
plarea ante canum ora proiecti minime tan-
156 gerentur. Insuper (ò diuinæ animaduersionis
pauenda seueritas) tam rigidus stat, dum
præceptis sacerdotibus se non humiliter, qui
vigilare sibi ad salutē noluit, in cubiculo dor-
mientem repente de cœlestibus irruens ful-
men extinxit: sic diuini furoris expertus est
moriendo sententiam, qui vulneri suo, dū vi-
ueret, adhibere cōtēplaret medicinā. hæc ille.
- 157 **O**ccurrit iam explicanda Vveciliorum
secta: origo, seu occasio eius inde, vt auctor
est Bar. anno 1085, n. 1. cum antiquis scripto-
ribus, quos citat. Spoliatus fuerat Regno, ac
bonis omnibus Rex Henricus III. Infractaq. ei
excommunicatio ipso facta, eo quod partes
Guiberti Pseudopapæ tueretur, iuncto schis-
158 mate pessimo. In publicato edicto exco-
municationis per Legatū sedis Apostolicæ
Otronem Olfiensem Episcopum Cardinalem
filico catholici Saxones communicationem
cum Henrico euitare cōperunt: e contra,
quod non esset euitandus, reclamabant schis-
matici: inter quos excelluit Vuecel, de cuius
qualitate audiamus Cardinalem Bar. n. 3.
- 159 **P**orro, inquit, Vuecel iste, qui anno supe-
riori intrusus est post obitum Sigefridi in
Mogunrinum Archiepiscopatum, quisnam
fuerit, præstat audire à Bar. holdo, qui ait: In-
terim Hénricus cōgregata multitudine schis-
maticorum Vvecionem Clericum Halber-
standensis Episcopi sagittis, Moguntinensi
Episcopatu remunerauit, eo quod illi in om-
ni pertinacia contra Dominum, & sanctū Pe-
160 trum indefessus cooperatore adsuit. Qui ip-
se iam dudū anathematizatus, & ab anathe-
matizatis electus, nihilominus etiam ab ana-
themmatizatis (iuxta Pelagium Papam) non
consecratus, sed executus est. hæc ipse, nempe
- 161 Bertholdus, & ab isto Baronius. Qui addit
permanisse semper Vvecionem in schisma-
te, & huius propugnatorem acerrimum iugiter
vique ad mortem extitisse.
- 162 **A**d ipsum autem conuincendum, & de-
clarandum hæreticam, ac ducem hæreticorū
cōgregatum fuit Conciliū, vt ex Vr̄spergenū
scriptore insigni illius temporis assert. Baro-
nius n. 3. circa finem sic.
- 163 **N**orandum tamen inquit, est, quod ean-
dem sententiam aduersus Imperatorem tan-
to infquebantur zelo, vt habito postmo-
dum in Quintilinsburg Concilio, vbi Otto
Episcopus Olfienfis interfuit Legatus Hilde-
brandi Papæ, ipsam nimium ventilarēs: hæ-
resim Vvecionis, ipsūque hæresiarcham
appellarent, contra fidem scilicet illam,
dogmatizasse culpantes, quod qui iam diu
suis spoliatus sit rebus; diuinus non suba-
ceat legibus. hæc ex Vr̄spergenū Baronius,
Qui.

164 Qui in fine numeri sequentis ait: At sicut hæresis ab auctore Vucelionia (vt audisti) est appellata; ita & ignominia causa schismatici sectatores ipsius, Vuceliani denominati fuerunt. ita ille.

165 Quid tandem de Roscelino hæresiarca refractante Sabelli antiquum errorem? Condemnatus fuit hic pessimus homo in Concilio Rhemensi, ibique abiurauit, non tamen ex corde, sed omnino sicut ob timorem vitæ supplicij, si in pertinacia, & obstinatione permanisset; vt patet ex epistola, quam scripsit S. Anselmus ad Vrbanum Papam II. reddens rationem, cur librum de Incarnatione Verbi composuerit, & refert Barouius anno 1094. num. 30. sed præstat D. Anselmi verba audiamus, quibus de re tota clare innotesceat.

166 Cum adhuc, inquit, in Becci Monasterio essem Abbas, præsumpta est à quodam clerico in Francia talis assertio: Si in Deo, inquit, tres persone sunt, vna tantum res, & non sunt tres res, vnaquæque per se separatim, sicut tres Angeli, aut tres animæ, ita tamen vt potentia, & voluntate omnino sit idem. Ergo Pater cum Spiritu Sancto cum Filio est

167 incarnatus. Quod cum ad me perlatum esset, incæpi contra hunc errorem scribere, quandam epistolam, quam parte quadam editam, perficere contempni, credens non ea opus esse, quoniam, & ille, contra quem fiebat, in Concilio à Venerabili Rhemenli Archiepiscopo Rainaldo collecto, errorem suum

abiurauerat, & nullus videbatur, qui eum errare ignoraret, ita ibi.

168 Post pauca verò sic. Postquam autem, in Anglia ad Episcopatum, nescio qua Dei dispositione captes, & retentus sum: auidini præfatus uouiratis auctorem in sua perseuerantem sententia dicere; se non ob id aliud abintasse quod dicebat, nisi quia à populo interfecti timebat. Hæc igitur causa quidam fratres precibus suis me coegerunt, vt solueream questionem, quæ ipse sic irretitus erat, vt nullo modo se ab ea expediri crederet; nisi aut incarnatione Dei Patris, & Spiritus sancti, aut Deorum multitudinem impediret, &c. Hæc S. Anselmus, cuius hanc sententiam autem adiungit Barouius ibidem sic.

169 Nullus quippe Christianus debet disputare, quod Ecclesia Catholica corde credit, & ore confitetur, quomodo non sit; sed semper eandem Fidem indubitanter tenendo, amando, secundum illam vivendo, humiliter (quantum potest) querere rationem, quomodo sit. si potest intelligere, Deo gratias agat; si non potest intelligere, nec immitat cornua ad ventilandum, sed submittat caput 170 ad venerandum. Citius enim in se confidens potest humana sapientia impingendo cornua sibi conuellere, quam innitendo petram hanc euellere, &c. Ita ibi: atque ipsa laus declarata manet scilicet Roscelini. (Vide, Gualterium cap. 9. sec. xi.) præsens Rogula, & Caput iam expedita.

C A P V T X I V.

De varijs Sectis hæresum, & hæresiarcharum, quæ in pluribus Orbis partibus per totum xij. Seculum contra Fidem Catholicam instituta fuerunt.

P R O O E M I O L V M.

1 **C**ONTRA præcipuam Catholicæ Fidei veritatem (vt de alijs nunc taceam) nempe contra veram & realem in augustissimo Eucharistice Sacramento, ac Missæ sacrificio, Christi Domini presentiam, initio præcedentis sæculi hæresiarcharum Borengatium Sacramentarium Præcursorem cornua erigentem, & horrendissimum bellum excitantem vidimus. Quid igitur assumpta contra eum arma? sumpta sanè potentissima: omnino nè expugnatus? equidem expugnantissimus vna cum quibuscumque ipsius sequacibus. Pugna enim validissima, contra eos, iam à primis Ecclesiæ Catholicæ incunabulis incæpta, & in quouis seculo continuata, decisionibusque Sacrorum Conciliorum, ac testimonijs Sanctorum Patrum, & virorum doctissimorum admodum roborata, vnde, & victoria aduersus hostes acerrimos Eucharistice veritatis profus certa, & valde gloriosa. Circa dictam pugnam continuationem videas præsertim nostros antesignanos, Geuebrardum scilicet, & Gualterium: ille in fine cuiusque seculi, & ante incarnationem Verbi, sub fine cuiusque ætatis Mundi, fidem, & cognitionem doctrinæ Catholicæ, tum aliorum mysteriorum, tum istius Eucharistice realitatis continuatam ostendit. Hic vero cum in suis eruditissimis Chronographicis Tabulis à Christo nato præcipue intendat ostendere earundem duodecim veritatum Fidei nostræ in quouis annorum centenariis confirmationem dictis decisionibus, & testimonijs manifestam, in primo semper loco hanc realitatis, & transubstantiationis Eucharistice, ac Sacrosancti Missæ sacrificij reponit, vt videre est apud ipsum.

2 Gualterium. Omnis autem nunc alijs ceterorum seculorum, pauca tantum xl. præcedentibus hic attingamus, videlicet testimonio Fulberti Carnotensis Episcopi in epistola de Eucharistia, quæ extat 3. Tom. Biblioth. Sanctorum Patrum: Oecumenij, in cap. 11. prioris epistolæ ad Corinthios: Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi in libro, quem de Eucharistia aduersus Borenga-

tium scripsit. Petri Damiani Officiensis Episcopi, & Cardinalis in sermone de Natiuitate S. V. Mariæ extat apud Sur. to. 5. Vill. Sept. Theophilasti Archiepiscopi Acridie Bulgarenfis in cap. 26. Marth. Euthymij Monachi cognomento Zigabeni, etiam in cap. 26. Marth. tandem S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis in cap. 7. Epistolæ ad Hebræos: vide verba vniuersumque aliorum testimonium redditentia apud Gualterum citatur: nobis fat est, digitos ad fontes intendisse, vtiam ad hæreses, & hæresiarchas seculi xj. descendamus.

Durandus de Vualdach, & Marfilij Paduanus, ac Basilij Dux Bongomilorum quomodo suas Scctas fundauerunt?

REGVLA CCLXVII.

Priores duo hæresiarche simul ferè circa annum Domini 1117. prodierunt: Durandus de Vualdach in Aragonia, assertens pertinaciter cum quodam suo assertatore, præter alias hæreses, quòd matrimonium nihil aliud sit nisi occulta fornicatio. Marfilij vero Paduanus eadem pertinaciam in Ecclesiâ, & Ecclesiasticis personas varia erroribus in dicandis inuehens, sique vtique suam Scctam instituit. At Basilij Bongomilorum Patens ex armamentariis. veterum hæresiarcharum diuersas assumens hæreses, Fidem Catholicam acriter oppugnavit.

Circa primam Scctam Durandi de Vualdach breuissimè nos expediemus, cum pauca admodum apud Scriptores de ea reperiantur, nihil apud Baronium, quod miror; nihil apud Alphonsum de Castro, &c. Solus nonnulla Prateolus verb. Durandus de Vualdach num. 18. & ex eo Gualterius cap. 1. seculi xij. sic.

Anno circiter 1117 in Aragonia impostor hic, comite quodam assertatore suo, nonnullas sparsit hæreses, quas inter docuit matrimonium aliud esse nihil nisi occultam fornicationem. Atque, eam ob causam, cum sua ipsi agnoscere cecitatem possent, igni adiudicati sunt. Fuert autem hic error longè ante ab Ecclesia damnatus in Marcionitis, Tatianitis, Adamitis, & Manichæis, vt suis locis ostensum est. Ita ille.

Non exprimitur autem alias hæreses, de quibus in eo communi ait ibi. Nonnullas sparsit hæreses; neque expressio illa eam à Prateolo facta. Sed præstat huius etiam verba audire, ad Scctam istam paulò latius capiendam, scilicet.

Durandus de Vualdach Henrici Quinti, Cesaris Germani, & Richalis II. huius nominis Romanorum Pontificis temporibus circa annum Domini 1117. in partibus Aragonie cum alio quodam sibi fanente, & assertatore hæreses quasdam instituit: inter quas asserbat, matrimonium nihil aliud esse, quàm occultum meretricium. Sed tandem Domino Iacobo Rege Aragonum presente, eius hæreses damnatæ fuerunt per Episcopum Gerundensem, & Arnoldum Burgensem Fidei Inquisitorem, & illi velut impenitentes ignibus traditi, & exusti. Hæc ille, nec aliud cir-

ca Scctam istam Durandi addendum occurrat.

Brevis similiter erit nobis sermo de hæresiarcha Marfilio Paduano, ob eandem causam, quòd Scriptores citandi, qui de eo, ac de eius Scctâ agunt, breuiter omnia huc spectantia attingunt: mirum item sanè apud Baronium, qui nihil intædum soler relinquere, haud vilius de eo verbum reperiri. At Prateolus verb. Marfilij num. 17. ex Aluarro lib. 1. de Planctu Ecclesie, artic. 68. & ex Alphonso à Castro lib. 6. aduersus hæreses, de eo in communi affirmat, fuisse equidem virum toti Ecclesie, & quibuscumque Ecclesiasticis odiosè insensum, eo quòd in eo hæreticæ inue-

Quatuor tantum errores Marfilij Scctæ communiter tribuuntur. Primò, quòd Papa post Christi Domini Ascensionem non permanserit eius Vicarius in Ecclesia, & quòd reliquerit Christum eam sine Vicario. Rebelionis, ac despectus obedientie fundamentum omnibus propemodum hæreticis commune. Ita Prateolus verb. Marfilij, & Gualter. cap. 1. seculi xij.

Secundò, Tenuit Marfilij, quod Papa possit subire iudicium Imperatoris; atque hic succedat Summo Pontifici, Sede vacante. Ibidem Prateolus, & Gualterius; qui merito addit hanc esse confusionem, plus quam Babylonicam, cum Tetra Cælum, & temporalibus spiritalia non modo adæquat, verum etiam subijciat.

Tertiò, Erravit ille cum pettinacia affirmans homines Ecclesiasticos non posse vllas diuitias possidere, nec agros, nec alia bona: eam reddens rationem, quòd Apostoli, quibus primores Ecclesie successerunt, pauperes fuerint, nihil penitus possidentes, ita loca citatis Prateolus, & Gualterius.

Quartò, Docuit Marfilij, sed falso, nihil esse discriminis inter Sacerdotes, inò neque inter Episcopum, & Sacerdotem, nullum esse alio potestate eminentiorem. Ita præter relatos Prateolus, & Gualterium, Alphonsus à Castro verb. Episcopus, hæc 1.

De tertio hæresiarcha Basilio nonnulla habemus apud Cardinalem Baronium sub finè anni 1118. ubi inter excellentes, & encomia Imperatoria Alexij istud vt valde singulare, reponit, detegisse, & igni tradidisse nequissimum Basilium. Præcipuum verò, inquit, laudem inde sibi inde Imperator Alexius comparauit, quod quandam huius temporis nefandam hæresiarcham Basilium, auctorem hæresis Bongomilorum, detexit, atque non sine labore detectum eundem flammis comburendum tradidit. hæc ille.

10 Plura verò circa idem paulo post adducit quibus etiam qualitate, & professionem Basilij, cuiusque scilicet dilatationem per plures Mundi partes ostendit sic.

21 Quomodo autem, inquit, Imperator Alexius nesciarium hominem victimæ supplicio affecit, ita describit Zonaras: His temporibus secta oesaria Bogomilorum extitit, cuius præco doctorque primarius fuit quidam Basilij medicus, habuit Monachus, sed ipso potius Satana iocutus. Qui cum annis quindecim erroris illius perniciosa dogmata didicisset, quioquaginta duobus docuisset, totum ferè orbem sua pestis implevit. Taodè et. an. Urbem Imperatricem ingressus, in manifesto crimine est veritatis inimicus deprehensus. Nam Imperator eius impietate cognita, simulavit se fidem habere hominiosis, & Magistrum appellavit, & Salvatorem

22 errantium animarum. His & pluribus alijs agre quidem, & tardè, sed tameo effecit taodem, vt homo pestifer euomere virus suæ improbitatis. Sed fera cassibus irretita, doctrinam eius vulgavit, & dogmata contempnit, commuioque suffragio in equestri theatro impostorem comburi iussit. hæc ille.

24 Cum Euthymio, & alia idem Baronius hos negotissimo Basilio tribuit errores, sic Reijcit inquit, libros Moysi, septemque tantum Divinæ scripturæ libros recipit. Deum humanæ formæ prædixit. Mundum creatum ab Angelis malis scilicet, Michaelen Archangelum fuisse incatoarum. Iconoclastiam amplexus, sacroarum cultores Imaginorum reprobos, & idololatras esse affirmavit. Crucem despexit, quod in ea Salvator occisus sit, quæ Demones huius timere, atque fugere viderentur. Baptismum Ecclesiæ esse Baptismum Ioannis, suum verò esse Baptismum Christi. Incroentum sacrificium cootemoendum. Eucharistiam esse Dominicam orationem: omnes orationes præter Dominicam, vaniloquia esse. Insuper delirans dixit suos omnes concipere Verbum Dei, & parere, sicut Beata Virgo peperit, nullamque aliam esse resurrectionem, præter penitentiam, & vitam evangelicam. hæc Baronius.

25 Prædicta autem duodecim hæresibus alias tres adiungit Gualterius dicitur cap. 3. seculi 12. nempe primo, quod hæresiarum Basilij nequaquam admitteret mysterium Sacrosissimæ Trinitatis. Secundo, quod Catholicorum Ecclesiæ blasphemij impetere consueverit, Demonem esse domicilia mentiendo, magnamque Satanam in Templo Salomonis ab excidio Hierosolymitano ad suum usque tēpus didicisse, amplissimam Ecclesiam Constantinopolitanā S. Sophiæ titulo appellatam, occu-

26 passisse. Tertio, iocum esse pro tuenda vita fidem assimulare, & effingere i quibus secta hæresiarum Basilij explicata manet. De qua Præteolum lege verb Bogomiles, n. 18 pauca nimis afferentem ex Euthymio 1. par suæ Panopliæ tit. 23 Atque his præsentis Regulæ finis.

Quid de scilicet hæresiarum Basilij Tandem ac ac Petri de Bruis, parentis Petrobrassianorum, & Adamitarum à Tandem procedentium.

REGULA CCLXVIII.

27 **C**isca annum Domini 1126. in Germania emerit homo nequissimus Tandemus nomine, vt Antuerpiæ in primis venenum suæ hæresis statim explicanda spergeret: nec quicquam poterat ei facillè resistere, oon solum ob ingenij acumen, & nimiam loquacitatem, sed etiam ob inosum cum magno splendore, & trium millium armatarum comitatu. Statim secutus est alina hæresiarum dictus Petrus de Bruis, qui in Arelatenfi provincia ex diversis erroribus indicandis suam sectam instituit. Orta verò paulo post à dicto Tandemo scholas Adamitarum, nihil discretoarum ab Adamitis aotiquis. In tertio seculo explicatis.

30 **T**Andemos, vt vocant eum Præteolum verb. Tandemus, n. 1. & Gualterius cap. 4. seculi 12. vel Tanchelinus, sic etiam, ab ipso Gualterio, & à Baronio citando nominatus, quosam fuerit, & ubi, ac quando prodierit, indicat idem Præteolum ex Sigiberto, seu ex suppl. Chron. eius anno 1124. sic.

31 Tandemus, inquit, hæreticus, auctore Sigiberto, circa annum Domini 1124. in Germania emerit sub Henrico V. huius nominis Cæsare Germano, & Callisto II. Romanorum Pontifice. Hic, vt idem Sigibertus ait, cum Laicus esset, non minime tameo subtilitatis erat, sed multis etiam discretis clericis in sermone acutior, adeo quidem: vt eos superare in omni re videretur. Io pietioso habitu, & vestibus deauratis incedens, triplici suo oculo crispibus inortis, verbis perusabilibus, & conuiuioarum apparatibus, eos, qui illum circiter tria millia armati sequebatur, alliciebat, & per eos in sibi resistentes cadibus suiebat. hæc ille,

33 Dissentiens à Præteolo aliquotum in constantijs temporis, & personarum, reputat Baroiius (enī ad hæreo) hunc turpissimū, & crudelissimū hæresiarum Tanchelinū ad annum 1126. gubernante Ecclesiam Catholicam Honorio Papa II. successore Callisti, & vacante Imperio Occid. per septem oia; sed ipsūmet de hoc hæresiarum, & de remedio adhibito loquentem audiamus.

34 Quo anno, inquit, Sacrosanctus Norbertus, cōgr accēpisset Romæ ab Honorio Papa confirmationem instituti à se Ordinis Premonstratensium, reuersus io patriam, dispositis rebus vocabatur Antoorpiam, vt Ecclesiam illam. noui hæresiarum opera labelicet adinuaret. Quinam hic fuerit hæresiarum, & quæ eius nefandæ assertiones, sic accipe ab Hugoe, eius tēporis auctore, qui ait, in Vita S. Nor-

- Norberti c. 34. apud Suriū tom. 3. die 6. Iunij.
- 35 Non est autem prætereundum, quare vocatus fuerit ad suscipiendam Antuerpiensē Ecclesiam. Est Antuerpia oppidum amplissimum, & populosum, in quo vnus erat tantum Sacerdos, qui curam totius populi ibidem commorantis gerebat: sed præ nimia multitudinē, & frequenti negligentia non poterat: nec credebatur ei, quod ipse quasi in coniugio, & copula carnali septem suam in tertio gradu manifeste sociam sui sceleris haberet. Hanc ob causam populus ille quasi grex absque pastore per multos errorum anfractus deuiabat. Vnde contigit, vt hæreticos quidam mixta subtilitatis, & seductor, Tāchelnus nomine, illuc adueniens, in eadem gentē locum suū imposturæ innueret. Erat is omnium hominum sceleratissimus, Deique & omnium Sacramentorum eius, totiusque Religionis, & Christianæ fidei hostis, ita vt ministerium Episcoporum, & Sacerdotum.
- 36 nihil esse diceret: Et sacrosancti Corporis, & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi perceptionem ad salutem perpetuam prodessē negaret. hucusque Baronius ex Hugone.
- 37 Præter dictos duos errores assererat Tandem, rem spiritualesse, filias in oculis matrum conspuere, ipsasque feminas coniugatas, præsentibus maritis conspuere. Quam fedtatem ille exercebat stipante, quē diximus, exercitu ex tribus hominum millibus consilato. ita cum Prateolo citato, Gualterius ibidem totidem verbis: sed præstat circa idem eum additamento aliquo audite Baronium propē medium n. 12. ex Hugone.
- 40 Res miramini, & stupenda, lationes eius bibebant, & reliquiarum loco asportantes recondebant: & cum filias in matrum præsentia, ipsasque maritis videntibus contumperet, opus spirituale id esse asserbant, in tantum, vt infelicem se diceret, qui huc coniun-
- 41 gioni nefarie misceri non meruisset. Hæc turpissima, & detestanda hominis impostura, etiam post mortem eius extirpari nullatenus potuit, licet duodecim clericorum congregatio ab Episcopo in subsidium Sacerdotis, qui solus erat in Ecclesia Sancti Michaelis, instituta esset &c. Haftenus ille.
- 42 De morte autem Tandemi, & de extirpata eius hæresi, Prateolus ibidem cum Sigiberto sic, Qui tandem inquit, post multos seminatōs errores, multasque cades perpetratas, inter nauigandum à quodam presbytero in cerebro percussus occubuit. Sed tamen, post eius mortem error ipsius, non tam facili-
43 ter extirpari potuit. Propter quod à Clericis loci eius Ecclesiæ cum redditibus per manum Episcopi Norberto cuidam docto, & sancto viro regenda data fuit, sperantibus, quod per eius salutarem doctrinam hæresis illa de medio tolleretur. Quod & factum est. Siquidem ipso prædicante, viri, & mulieres compuncti, corpus Dominicum, quod in eistis, & in foraminibus per decem annos, & amplius reposuerunt, arulerunt, & per eius doctrinā paulatim ad sanctam Fidem respue-
- runt, hæc Prateolus, seu potius Sigibertus.
- 45 Sequitur dicendum de Petro Bruffino hæresiarcha, & de secā Petro Bruffianorum ab eo fundata: præcedentis declarationē absoluta, immediatē post n. 13. eiusdem anni 1136. ita dem Baronius.
- 46 Haud dissimilis, inquit, planē Tanchelino fuit, nec impietate dispar, Petrus de Brūis dictus, qui his item temporibus eisdem ferme errores disseminauit in Provincia Arēlensi & alijs adiacentibus locis, qui per annos viginti impie agens, impiē scribens, & loquens perdurauit. Aduersus quem diffusē scripsit Petrus Cluniacensis eam primū epistola, quam dedit ad Ebrēdanensē Archiepiscopum, & alios Episcopos, in quorum discessibus nefarius homo hæreses propagauit &c. ita Cardinalis Baronius.
- 47 Notat autem cum eodem Cluniacensi Abbate Prateolus verb. Petrus de Brūis n. 18. hunc hæresiarcham, à quo Petrobruffiani hæretici procedunt, fuisse Gallum nationē, ex prouincia Narbonensi oriundum, & in ea hæresi, quam mente conceperat, adeo pertinacem, & obstinatū mansisse, vt meritō apud oppidum Dāui Aegidij ob sua crimina
- 48 viuis tandem exustus fuerit. In eo tamen, non bene sentit idem Prateolus, quod vniū solummodo errorem circa baptismam puerorum Petro de Brūis tribuat, cum à Baronio citato à Gualterio eap. 3. seculi 12. & ab alijs ex eodem Abbate Petro Cluniacensi, quinque communiter tribuantur.
- 49 I. Et tbat affirmans paruulos infra discretionis ætatem, Christi Baptismate non posse saluari, nec alienam fidem illis ad salutem vilo modo prodesse, qui sua vti non possunt. Ita tres prædicti auctores.
- 50 II. Dicebat Petrus Brūsinus, nullam templorum, aut Ecclesiarum fabricam fieri debere: insuper quacumque iam factam funditus esse diruendum, nec requiri sacra loca pro Christianis ad orandum, adorandū &c.
- 51 III. Ordinauit ille omnes Cruces confringi, ac succendi, eo quod species illa, seu instrumentum, quo Christus Dominus tū dirē tortus, & tam crudeliter occisus est, non adoratione, nec veneratione, neque aliqua supplicatione digna esset, sed ad vitionem tormentorum, & mortis eius, omni dedecore, dehonestanda, gladijs concidenda, & ignibus esse succendenda.
- 52 IV. Negabat idem Petrus de Brūis non solum realitatem corporis, & sanguinis Domini in Sacramento Eucharistie, & in quotidiano Missæ sacrificio: sed etiam istud omnino nihil esse, nequē Deo offerri debere ab illo, maxima cum pertinacia tuebatur.
- 53 V. Detidebat esse sacrificia, orationes, elemosinas, ac quæuis alia bona opera, pro defunctis Fidelibus à viuis Christianis oblata, atque per ea nullum mortuorum, vel in modo dico posse iuari asserbat. In errores dicti hæresiarche, sequeque eius ab insigni Abbate Petro Cluniacensi traditos, & à Baronio, atq. Gualterio citatis expressos, nec quidquam

quam aliud occurrit circa istam sectam.

- 55 Quid tandem de hæreticis Adamitis? So-
boles isti fuerunt nebulonis illius hæresiathe
Tachelini, qui vt paulo ante dictum, An-
tuerpiæ sparit zizania suorum errorem, istis
post aliquod tempus adhærentes vocati sunt
56 Adamiti. Et quod viri simul, & semina-
mitantes nuditatem parerem Adami, & Euz
ante lapsum, vt iam alibi diximus, sine pu-
dore ostendentes pudenda cederent. De
ijs Genebardus in Alexandro III. quem so-
lum citans Gualter, cap. 14. seculi 12. sic ait.
57 Extinctum scilicet in inferiori Germania
à Religiosis Præmōstratensibus Tandemi ve-
nenum, tepullulauit nihilominus postea in
uarijs provincijs, tum Regni Bohemij, tum
58 alijs vbi qui eo fuere imbuti, Adamiti no-
men adepti sunt, nempe ob seditates in ca-
pite de Tandemo recensitas, ijs non dissimi-
les: quibus coinquinos quondam fuisse
legimus veteres Adamitas in tertio seculo
memoratos. hæc ille, quibus satis dictum pro
ista secta, & pro tota Regula præsentis.

*Secta hæresiarum Petri Abailardi, & Ar-
naldi Brixienfis, Arnaldistarum parentis,
qualiter se habent?*

REGVLA CCLXIX.

- 59 **H**iduo hæresiathe valde famosi, &
coniuncti fuerunt, prior scilicet ma-
gister posterioris: ambo simul de hæretica
prauitate accusati apud Innocentium Pa-
pam II. & per hunc eadem contra vtrumq.
sententia condemnationis lata, finis tamen
60 vtriusque omnino dissimilis. Nam Petrus
Abailardus natione Gallus, post seminatos
varios errores explicandos, & post prouoca-
tum S. Bernardum ad publicum de fide cer-
tamen, cum solo eius aspectu perterritus, ad
Sedem Apostolicam appellasset, in se reuer-
sus, depositis erroribus, & emissâ professione
in Monasterio, ibi sanctissime vixit, & obiit.
61 At discipulus eius Arnaldus Brixienfis, in-
spargendis eisdem erroribus, & alijs proprijs
peruicaciter, tandem capus merito igni tradi-
62 tus fuit. Post mortem vero eius secta Ar-
naldistarum ab ipso fundata multis extitit
admodum perniciosa.

- 63 **P**æenari Dei Opt. Max. prouidentia,
dispositum, vt temporibus istorum
hæresiarum Petri Abailardi, & Arnaldi
Brixienfis, doctrina, & pietate floreret S. Ber-
nardus Abbas Clareuallensis, atque contra
eos multimodis insurgeret, ipsorum errores,
& verbis, & scriptis perpetuo impugnans,
simulque nequitia qualitate vtriusque cõ-
pèctè exprimens, vt adducit Baronius anno
1140. à n. 4. vbi ex epistola eius 189. inducit
ipsum, sic loquentem.
64 Sentit mihi dudum requiem promittens,
si quidem Leonina rabies quiesceret, & pax

Ecclesiæ redderetur. Sed secus accidit, nam
inferius: Leonein euasimus, sed incidimus
in Draconem, qui non minus forsitan noceat
sedens in insidijs, quam ille tugiens de excel-
65 so. Quamquam non iam in insidijs, cuius vi-
rulentæ folia vtrum iam laterent in seminis,
& non in triuijs legerentur. Volitant libri,
& qui oderunt lucem, quoniam mali sunt, im-
pegerunt in lucem, licet post pauca.

66 Proceat, inquit, Collas (nempe Abailar-
dus, proceat corpore, nobili illo suo appa-
ratu circummuictus, antecedente quoque eius
Armigero Arnaldo de Brixia: squama squa-
mæ coniungitur, & nec spiraculum incedit
per eas. Siquidem sibilauit apis, quæ erat in
Francia, apud Italiam, & venerunt in vnum
aduersus Dominum, & aduersus Christum,
eius &c. Hæc sub metaphoris, & symbolis ex
S. Bernardo Baronius, quæ declarans sic ait.

67 Ecce tempus, nempe post extinctum schis-
ma Petri Leonis; & cum Arnaldus, ex Italia
(vt audisti) redijt in Franciam ad suum
Magistrum Petrum Abailardum, quando &
ceptum est agi aduersus eiusmodi hæreses
reces emergentes. Ita ille de ambohus simul
68 hæresiathe. Qui peripsum Sanctum Ber-
nardum, & per alios plures, teste eodem Ba-
ronio ibidem, denunciati fuerunt Innocentio
II. Summo Pontifici: à quo perpetuis perpen-
dendis, eadem pariter contra vtrumque sen-
tentia condemnatoria dimanauit, de qua
ipsemet Innocentius Papa in sua epistola
Apostolica, cuius iuxta sic.

69 Innocentius seruus seruorum Dei Samsoni
Rhemenfis Archiepiscopo, Heurico Seno-
nensi, & Bernardo Abbati Clareuallensi sa-
70 lutem, & Apostolicam benedictionem. Pre-
sentia scripta fraternitati vestræ mandamus
quarenus Petrum Abailardum, & Arnaldum
de Brixia dogmatis fabricatores, & Catholi-
cæ fidei impugnatores, in religiosis locis, vt
vobis melius visum fuerit, separatim faciat
includi, & libros eorum vbi cumque reperi-
uerint, igne comburi. Darum Laretani 17.
71 Kalendas Augusti. Insuper transcripta ista
nolite ostendere cuiquam, donec ipse litteræ
in Parisiensi colloquio, quod propè est, præ-
sentatæ fuerint ipsis Archiepiscopis. Ita ibi, &
habetur apud Baronium dicto anno 1140.
72 n. 13. Vbi facit mentionem de alia epistola
eiusdem Innocentij II. per quam illorum er-
rores damuati ostenduntur, iniuncto aucto-
ribus eorum perpetuo silentio.

73 Sunt autem huiusmodi, communes vtri-
que: ac primo affirmandum cum S. Bernardo
epist. 192. in fine, quod Abailardus, & Arnal-
dus, loquendo de Trinitate, arianizauerint
de gratia agendo, pelagianizauerint, de per-
sona Iesu Christi sermonem habendo, Nesto-
rianos se præbuerint. vnde patet ab ama-
quis suos errores sumpsisse.

74 Secundo asserabant, in Deo aliquam re-
petiti compositionem. Tertio, Beatos non vi-
dere Deum, sed aliquam claritatem solum.
modo essentis eius. Quarto, Deum non pos-
se cuiquam facere, nisi quæ propter ordinem
iusti.

- iustitiæ, & sapientiæ suæ facit, imò ex natura necessitate agere omnia, quæ agit. Quinto, Deum item non esse auctorem bonorum omnium. Sexto, Angelos aliquid creare. Septimo, Præter creatorem, & creaturam aliud quiddam reperiri, atque præter Deum debere aliquid admitti æternum. Hos tantum exprimit Prætorius, verb. Petrus Abailardus n. 21. reliquos ait, reperiri in tabella Frat. Petri Pergameni, quæ annexa est operibus D. Thomæ, qui eos refellit, & improbat diuersis in locis, vt illum tertium, quod Beati non videant Deum, i. parte, quæ sit, 12. art. 1.
- 76 Præstat tamen expressionem aliorum hic tibi exhibere. Octauo, itaque errarunt Abailardus, & Arnaldus, afferentes Christum Dominum non assumpsisse carnem humanam, vt nos liberaret. Nono, negantes in Christo extitisse Spiritum timoris Dei. Ita Alphonsus à Castro verb. Christus hæres. 6. & 8. cum alijs Decimo, ascribentes potestatem Patri, sapientiam Filio, & bonitatem Spiritui sancto, non per appropriationem, vt sit à Catholicis Doctoribus; sed per proprietatem. Idem Castro, verb. Deus hæres. 13. Vndecimo, Afirmantes Spiritum Sanctum esse animam Mundi. ipse Castro verb. Deus, hæres. 11. Duodecimo, Denudantes hominem libero arbitrio, addentes neque ullam esse in rebus contingentiam, sed omnia fieri ex necessitate absoluta. Castro verb. libertas, hæres. 1. Decimotertio, Sibi suadentes, quod omnes diaboli tentationes ex lapidum, herbarumque contactu procedant. Idem Castro, verb. tentatio. Decimoquarto, Testantes nullum esse Dei timorem in futuro seculo, contra illud, Psal. 18. Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi, nempe filialis in beatis, & seruilis in damnatis. Cum eodem Castro, verb. Timor Dei, hæres. 1. Qualterius cap. 6. seculi duodecimi.
- 78 Qui cap. 7. loquens peculiariter de Arnaldo Brixieu, sic ait. Quoad eius errores spectat, præter eos, quos ex Abailardo hauserat, iam iam à nobis recensitos, bona omnia temporalia laicorum esse autumabat, perpetuamque facere Clerum, si illorum particeps fiat. Doctrina populo accepta, ac plausibilis, quæ ingentes iam Romæ, tum alijs in locis turbas concitauit. & post pauca addit:
- 79 Falsa etiam quædam tum de Augustissimo Altaris Sacramento, tum de paruulorum Baptismo comminiscabatur. Ita ille ex Baroni anno 1139. & 1141. quem si placeat, videas.
- 80 Adhuc autem sigillatim de vnoquoque istorum hæresiarcharum aliquid addamus, vt constet de fine, & exitu vtriusque valde dissimili, ac de reliquis contentis in Regula. Nimis temere, vt impudenter, ausus est Petrus Abailardus ad publicum de rebus Fidei certamen, S. Bernardum Abbatem pronunciare: quod vt maiori cum solemnitate fieret, & sua dogmata falsissima magis honorifice stabiliret, coram Archiepiscopo Segonensi,

- & Episcopis suffraganeis, atque Abbatibus ad Synodum celebrandam vocatis comparuit, iustitans pro inuenio dicto certamine.
- 81 Vocatus itaque S. Bernardus, licet imparatus, & de improniso, adeo præsentia sua, & prioribus verbis hostem perterrefecit; vt statim hic mutato consilio obmutuerit, & ad Sedem Apostolicam appellauerit à ludicibus ad ferendum sententiam post certamen electis, non admissa villo modo optione, quæ ei offerebatur, vel negandi esse suos errores in ipsius scriptis repertos contra Fidem Catholicam, vel humiliter eos corrigendi, vel respondendi, obijcendi sibi rationibus pariter, & Sanctorum Patrum testimonijs.
- 82 Huic autem, præsertim tertio capiti, nullatenus voluit ille consensum præbere, eo quod tunc nixima quidem ex parte eius memoria turbata fuerit (hoc implemet postea suis, vt aiunt, confessus est) ratio caligauerit, & interior suggerit sensus.
- 84 Proposita autem appellatione ab Abailardo ad sedem Apostolicam, S. Bernardus diuersas scripsit epistolas, nimirum ad Innocentium Papam, ad S. R. E. Cardinales, & præcipue ad Guidonem de Castello, qui postea fuit Celestinus Papa, & antea fuerat in Philosophia eiusdem Abailardi discipulus, informans eos de omnibus, quæ acceiderant, & de pessimis illius dogmatibus; vt à nullo protegeretur, sed eorum votis condemnatus euaderet. Scripserunt etiam ad Innocentium Papam Episcopi, qui interfuerunt inchoatæ concertationi, & iudices præfuerant, vt sequeretur idem effectus condemnationis.
- 86 Sed en mira benignissimi Dei Omnipotentis clementia! dum Abailardus obdurata fronte, & pertinaci animo ad defendenda sua falsissima dogmata Romam versus iter dirigeret, en lux ei effulsit de caelo, en manus Domini super ipsum diuertere enim ad Cluniacense Monasterium, ibi passus est, se retineri à Petro Venerabili eiusdem Monasterij Abbate, & pederentim induci ad deponendos omnes errores, & amplectendam vitam monasticam, sicuti re vera inductus est. De qua inductione, & firma resolutione vluendi, ibi emissa professione vique ad mortem, scripsit dictus Petrus Abbas ad Innocentium Papam, vt benedictionem, & facultatem id exequendi concederet; quod ipse gaudens de tali nuncio perlibenter præstitit. Vnde quandiu vixit, summa cum edificatione, & obsequantia regulari, in eo monasterio mansit, ac tandem non sine odore sanctitatis vitam cum morte commutauit. Patent hæc omnia tribus præcedentibus paragraphis tradita, tum ex litteris S. Bernardi, & dicti Petri Abbatis, tum ex relatione Gosfridi Monachi Claruallensis, qui cum interfuisset, vel à fide dignissimis testibus, qui viderant, accepisset, vitam S. Bernardi egregie composuit, & de istis agit, lib. 3. cap. 5. referreque copiosissime Baronius dicto anno 1140. adductis diuersis ex dictis epistolis, & quon-

- quando fragrantis aliarum.
- 89 De Arnaldo verò Brixienſi quid pecu-
liter dicendum? beu quàm diſparem ab illo
Abailardi, & quàm vituperofum, ac infeſi-
cem fortitus eſt exitum. Perſenetauit etiam
poſt dictam condemnationem in ſeminan-
dis ſuis acquiſitis, & pernicioſiſſimis dog-
matibus, tam ſecreto vbi aderat periculum
capturæ, tùm alibi palam non exiſtente tali
periculo. Immo auſus eſt ad Guidonem
de Caſtello (ſuum quondam diſcipulum, vt
dictum) dum in Gallijs eſſet Innocentij Pa-
pæ Legatus: cum autem apud hunc habuiſſe
conſugium diceretur, hinc ſumpſit occaſio-
nem D. Bernardus, ſcribendi ad ipſum epi-
ſtolam acriorem (quod ſic cauſa exigeret) &
eſt inter eius epiſtolas 196. cuius vel ſaltem
fragmentum accipe.
- 91 Arnaldus, inquit, de Brixia, cuius con-
uerſario meli, & doctrina venenum, cui caput
columbæ, cauda ſcorpionis eſt, quem
Brixia euomuit, Roma exhortuit, Francia
repulit, Germania abominatur, Italia non
vult accipere, fertur eſſe vobifcum. Videte
quaſo, ne veſtra auctoritate plus noceat. Nā
cum & artem babeat, & voluntatem nocendi,
ſi acceſſerit fauor veſter, erit funiculus
triplex, qui difficile rumpitur, ſupra modū
93 (vt vereor) nociturnus. Et vnum exiſtimo
de duobus (ſi tamen verum eſt, quod vobifcum
hominem habeatis) aut minus ſcilicet
notam vobis eſt illum, aut vos (quod eſt
credibilis) de eius correptione conſidere,
& vnum id non fruſtra. Quis det de lapide
hoc ſuſcitare filium Abrahæ? Hæc ibi, & alia
que ſequuntur acriora.
- 93 Verum ex hac communicatione cum Le-
gato Sedis Apoſtolice, non ſolum non fuit
correctus, ſed etiam multo tudacior poſtea,
& pernicioſior euasit. Nam poſt obitum In-
nocentij Romam ſe contulit ſub Eugenio Pa-
pa II. & Anaſtaſio IV. ibique maſuit per an-
nos plures, nec deſuerunt multi etiam ex
præcipuis Senatoribus Romanis, qui cum
benigne recipere, ſecretoque tutum con-
94 ſeruarent. Quos ipſe varijs modis maximè
ſuadendo illum errorem, de quo iam ſupra,
quod omnia bona temporalia ſint propria
laicorum, &c. contra Summos Pontifices, &
perſonas Eccleſiaſticas commonebat: idque
durauit vſque ad tempus Adriani Papæ IV.
que reſert compoſe Baronius ſub ſinem an-
ni 1141. & initio 1155.
- 95 Vbi num-2. ex Vaticano Codice ſic. In
diebus, inquit, illis, Adriani Papæ ſcilicet,
Arnaldus Brixienſis hæreticus Vrbeſ intrare
præſumpſerat, & erroris ſui venena diſſe-
minans, mentes à ſimpliciſſima veritatis via
ſubuertere conabatur: pro cuius expulſione
ſuperdicti Eugenius, & Anaſtaſius Romani
96 Pontifices plurimum laborauerunt. Sed fa-
nore, & potentia quorundam peruerſorum
Ciuium, & maximè Senatorum, qui tunc ad
regimen à populo fuerant inſtituti, a creditus
hæreticus munitus, & ſatius, cōtra inhi-
bitionem Adriani Papæ in eadem Ciuitate
procaciter morabatur, atque ipſi Adriano,
ceterique Patribus inſidiari cepit, & publi-
cè, atque atrociter aduerſari. Ita ille, & ſta-
tim reddit rationem ſic.
- 97 Venerabilem namque virum Dominum
Gerardum Presbyterum Cardinalem tituli
ſanctæ Pudenticæ ad præſentiam ipſius Pō-
tificis euntem, quidam ex ipſis hæreticis au-
ſu temerario in via ſacra inuadere præſum-
pſerunt, & ad interitum vulnerauerūt. Qua-
propter Pontifex ipſe Ciuitatem Romanam
interdicto ſuppoſuit, & vſque ad quartam
ſeriem maioris hebdomadæ vniuerſa Ciuitas
98 à diuinis ceſſauit officijs. Tunc verò præ-
ſati Senatores compulſi à Clero, & Populo
Romano, acceſſerunt ad præſentiam eiſdem
Pontificis, & ad ipſius mandatum, ſupra ſan-
cta quatuor euangelia iurauerunt, quod præ-
dictum Arnaldum hæreticum, & alios ipſius
ſectatores de tota Vrbe, & eius finibus ex-
pellerent, niſi ad mandatum, & obediētiā
ipſius Papæ redirent: ſic itaque ipſis eiectis,
& Ciuitate ab interdicto abſoluta, repleti
ſunt omnes gaudio magno, laudantes Do-
minum pariter, & benedicentes. hæc ille.
- 99 Expulſus autem ab Vrbe hæreſiarcha Ar-
naldus, paulo poſt deuenit in manus Frideri-
ci Regis Teutonicorum, dum Longobardiam
magno cum exercitu intraret: cui Vrbeſ
verius propetanti Adrianus Papa miſit ob-
uiam Legatos Iacobum tituli ſanctæ Puden-
tiæ præſbyterū, & Gregorium Diaconum
100 ſanctæ Mariæ in Poſtice Cardinales: qui
bonoſiſſe ab eo recepti, poſt ſalutationem,
litteras ipſi Apoſtolicas porrexerunt, & ex-
poſuerunt mandata Domini Papæ, inter que
illud præcipuum erat, vt peteret à Rege
Arnaldum hæreticum eiſdem Cardinalibus
tradi: quod ille perlibenter excecus eſt.
- 101 Comprehenſus itaque Arnaldus, & non
ſine ſufficienti cuſtodia Romam miſſus, ſta-
tim iuſſu Summi Pontificis à Præfecto Vrbiſ
ligno adactus, ac rogo in puluerem redacto
cadauere, ne à ſtolidâ plebe corpus eius ve-
nerationi haberetur, cinis in ſiberium fuit
ſparſus. Hæc ex Ottone Friſingenſi, antiquo
Scriptore lib. 2. cap. 20. aſſert Baronius an-
no 1155. num. 7. de ſine neſandiſſimi hære-
ſiarchæ Vrbiſ, & Orbis perturbatoris.
- 102 Secta denique ab Arnaldo inſtigata, &
ante, & poſt eius mortem multis in locis ad
perniciem, ac ruinam innumerabilium pro-
pagata fuit, atque in Vrbe præcipue Arnaldi-
103 ſe hæretici graſſati ſunt. Hinc olim vſu re-
ceptum, vt ſiſi ſingulis annis Romæ in cena
Domini excommunicarentur, præter excom-
municationem expreſſam in iure, cap. excom-
municatus, extra de hæreticis, & penam
infamiz, de qua in l. Gazaros. C. de hæreti-
cis, ſecundum quod notatur Alphonſus de
Caſtro verb. Beatiſſimo hæreſi 1. & Præſol.
104 lib. 1. Elench. verb. Arnaldus, num. 68. Di-
xi, olim, quia legi exemplaria Bullæ Genſi Pan-
li V. & aliorum, & non inuenio in eis nomi-
natos Arnaldiſtas hæreticos. Atque his ma-
net abſoluta Regula præſens.

*Quid de Gilberto Porretano? quid de Henrico
Auctore Henricianorum? quid de Pata-
renis, etque de eorum Sectis.*

REGVLA CCLXX.

105 **C**irca annum Domini 1147. Gilbertus Porretanus Episcopus Pictaviensis auctor tractatus de sex ultimis predicamentis viguit. Hic diuersimodè errauit, penitus explicabitur, sed errora eius pertinacia caruerunt, cum monitus statim destiterit, vnde non fuit hæreticus formalis. Ex sequacibus tamen eius, illos pertinaciter defendentibus, Secta fundata mansit. Secta autem Henricianorum originem duxit ab Henrico quodam Monacho Tolosano, eodem tempore hæreses Petrobrussianorum seminante, & ex suo aliquam indicandam addendente. Denique Patarenorum secta varias diæcorum hæresiarum, Matthei Paduani, Tandemi, Arnaldi, & Henrici hæreses continebat, nulla de nouo addita.

109 **C**ausa valde notabilis, & singularis e quidem, quod quis auctor existat hæresis hæreticorum, ac ipse nequaquam sit hæreticus. Exemplum habemus præmanibus in Gilberto Porretano, & hoc compendiosissimè, vt solet, adducit Gualterius cap. 8. 110 scilicet 12. his verbis: Gilbertus Porretanus Pictauiensis Episcopus, auctor Tractatus de sex ultimis predicamentis, anno 1147. apud Papam Eugenium 111. reus factus est, qui vbi illum eodem anno accessit, primam quidè ad Concilium Antisiodorensis, deinde verò ad Parisiense, cui ipse præfuit, rem eius ad Rhemense Concilium remisit, quod ipse quoque anno 1147. præfens, ac præfens celebravit: vnde errorum eius condemnatio est consecuta. Hos autem cum S. vbi Apostolicæ subiecisset, auditaque condemnatione agnouisset, ac deseruisset, suum in Episcopatum redire permixtus est. Quo fit, vt non propriè inter hæreticos numeretur: licet aliqui eius discipuli illos postea peruicaciter propugnauerint. hæc ille, & addit itatim errores, de quibus infra.

112 De eisdem Gilberti rebus agit Prætorius lib. 7. Elenchi, verb. Gilbertus Porretanus, num. 11. Eadem maiori breuitate attingens vnum tantum illius errorem, & non ita clarè, quod asseruerit contra mysticum Trinitatis, relationes in diuinis non esse in personis, sed eas à foris existere. Pro cuius notitia remittit Lectorem ad D. Thomam 1. par. 113 quæst. 19 art. 6. Notat autem bene non fuisse habitum inter hæreticos Gilbertum, eò quod absque pertinacia se indicio Papæ Eugenij, & Concilij submisit: relinquit tamen id, quod aduertere debuisset, vi aduertit Gualterius discipulos scilicet eius pertinaciter in erroribus ipsius defendendis permanisse.

114 Verùm ob singularitatem, & notabilitatem casus istius, præstat multis discutere speculantia ad Gilbertum Porretanum, cum Baronio præcipuè (qui de eis copiosissimè tractat) adductis proprijs eius verbis, aut aliorum Scriptorum per ipsum relatis.

115 De educatione agens, & qualitatibus dicti Gilberti sic incipit Baronius cum Ottone Freisingensi lib. 1. cap. 46. & 47. in Frid. Eodem inquit, anno (nempe 1147.) ad iudicium Pontificium defertur hæresis Gilberti Episcopi Pictauiensis, de quo ista habet Otto Freisingensis: Fuit illis in diebus in Aquitania Gallie Ciuitate Pictaui, Episcopus Gilbertus nomine: hic ex eadem Ciuitate, oriundus, ab adolescentia vsque ad senectutem in diuersis Gallie locis philosophiæ studium colens, & de nomine Magistri officium administravit, nouiterque ante hos dies ad culmen pontificale in præfata Ciuitate sublimatus fuerat, confectus ex ingenij subtilis magnitudine, ac rationum acumine, multa præter communem hominum morem dice-

116 re. Is igitur cum quadam vice conuentu de sua diocesi clericorum magnum celebrans, sermoni, quem fortè gratia exhortandi habebat, quædam de fide sanctæ Trinitatis interferret, à duobus Archidiaconis suis Arnaldo, & Calone, tanquam contra Catholicæ normam Ecclesiæ doctrinam institutus, ad Summum Pontificem Romanumque Sedem interposita appellatione vocaturus ibi.

117 Eugenio autem Papæ tunc Gallias petenti dicti Archidiaconi Senis Ciuitate Tusciæ tenerentur, acculantes Gilbertum de actis: quibus ipse respondit, de hoc negotio actum in Gallijs, quod tendebat, propter commoditatem doctrinarum virorum, ibi tunc existentium. Ex quibus statim prodierunt duo valde insignes, alter in defensionem illius, nempe prædictus Otto Freisingensis, alter ad ipsam oppugnandam, nimirum S. Bernardus. Claraual. 1. n. post acceptam informationem ab illis Archidiaconis de hæretica Gilberti doctrina. Patet ex Baronio anno 1147. à n. circa medium.

119 Sed videmus prius, qualiter defensus eius ab Ottone proponatur, apud eundem Baronium dicto anno 1147. n. 10. Ille enim, inquit, ab adolescentia magnorum virorum disciplinæ se subiiciens, magisque illorum ponderis quam suo credens ingenio, qualis primò fuit Hilarius Pictauiensis, post Bernardus Carnotensis, ad vitium Anselmum, & Radulphum Lugdunenses germani fratres, non leuem ab eis, sed grauem doctrinam hauserat, manu non subito serule subducta, a scientiæ haud censura morum, vitæque puritatis discordante, non iocis, vel ludicijs, sed serijs rebus mentem applicat. Hinc erat vt tam gestu, quam voce pondus seruans, sicut in factis, sic in dictis se ostenderet difficilem, vt nunquam puerilibus, vix autem eruditis, & exercitatis, quæ ab eo dicebantur, patenter animis hæc de Gilberti infestatione vitæ credulitas S. Bernardi impuncta sic: Archidiaconi,

- edni, inquit, in Gallias redemnt, ac consulto Bernardo supra memorato Abbate Clareval-
lensi, eum in commodum causæ suæ aduersus
Episcopum inclinari. Erat autem prædictus
Abbas, tam ex Christianæ Religionis seruo-
re zelotypus, quam ex habitu diuini manue-
scudine quodammodo credulus, vt & Magistros,
qui humanis rationibus, seculari sapientia cō-
niti nimum inhærebāt, abhorreret, & si quid-
quam ei Christianæ Fidei absonum de talibus
diceretur, facile autem præberet. hæc Otto.
- 122 Sed bene aduertit ibidem Baronius. rebus
postea claris pæpædis recantatam fuisse ab
Ottone palinodiam, quod plus æquo Gilberto
fauisset, & eius causa nō nihili S. Bernardo, vt
apparet ex dictis, derogasset. Et paulo post
n. 12. multo clarius per sequentia verba.
- 123 Sed qui ista de Gilberto cum laude, non
(vt par erat) cum detestatione idem Otto
scripsit, quem & excusare pluribus laborauit,
eodem ipso libro de rebus Frederici Impera-
ris, idē ipse ex hoc vita migraturus, rebus tes-
tamento dispositis: etiam hunc *historiarum*
codicem, (inquit Radeuicus Canonius Fri-
singensis in Frid. lib. 2. c. 1.) manibus suis of-
ferri præcepit, eumq. litteratis, & religiosis
viris tradidit, vt si quid pro sententia Magi-
stri Gilberti (vt patet in prioribus) dixisse vi-
sum esset, quod quempiam posset offendere, ad
ipsorum arbitrium corrigere tur, seq. Catholi-
cæ Fidei assertorē iuxta sanctorum Romanæ, imo
& vniuersalis Ecclesiæ regulam professus est.
- 124 Deinde multa prius cordis contritione, &
humili confessione reatum suum recognoscēs
sumptis sacris mytherijs in medio multitudi-
nis sanctorum tam Episcoporum, quam Ab-
batum, Domino spiritum reddidit. hæc ibi
Baronius, sen Radeuicus de Otonis peniten-
tiæ ob Gilbertum defensum, atq. laudatm.
- 125 Audiamus itaq. iam S. Bernardum contra
illius hereticam doctrinam inualecentem, si
ipsum introducit Baronius dicto anno 1147.
n. 10. Vbi S. Bernardus, inquit, ea per Archi-
diaconos audiui de Gilberto, vna est eis na-
uiter egit, vt promulgare quæ dicerentur ab
eodem Gilberto hereses damnarentur, nec
delicet quousq. id quod zelo fidei Catholice
- 126 esset aggressurus, omnino perferret; hoc
propensiori cura apud Eugenium Papā agēs,
vt idem Gilbertus coram ipso Pontifice in-
diuersis conuentibus, primum Antisiodori,
deinde Parisijs, pollremo in pleniori Concilio
Rhemi se sistere cogeretur, responsurus ad
eas, quibus impugnaretur obiectionibus, hæc
ibi, & alia ad idem spectantia Baronius.
- 127 Qui egregie offendit dictū Concilium.
Rhemense celebratum fuisse anno sequenti
1148. tum ad alia negotia Ecclesiæ Catholi-
cæ, tum ad decidendam causam Gilberti
Porretani: de qua ibi n. 15. sic ipse. His ab-
solutis, inquit, introducta est in Concilium
Gilberti Episcopi Pictanenſis causa, in qua ip-
se Gilbertus expectus est Sanctum Bernar-
dum vehementissimum contradicteorem. Qui
- 128 cum adeo perfringeret illum, vt omnino
conuinceret ipsum hæreticum, Eugenius Pa-

pa consulens tanti Episcopi famæ, id seorsum
post dimissum Concilium, faciendum duxit.
hæc ille ex Gosfrido in vita ipsius Sancti Ber-
nardi lib. 3. cap. 5.

- 129 Errores tamen peculiare Gilberti con-
tra Fidem Catholicam propositi fuerunt in
dicto Concilio Rhemenſi, quos ex Ottone
Frisin. in Frid. lib. 1. cap. 50 & 51. ac ex eodē
quodam Gallicano assertit Cardinalis Ba-
ronius anno 1147, & 1148. citatis & snæ
huiusmodi.
- 130 Primo, quod diuina natura, quæ Diuini-
tas dicitur, Deus non sit, sed forma qua Deus
est; quemadmodum humanitas homo non est
sed forma, qua est homo.
- 131 II. Quod cum Pater, & Filius, & Spiritus
Sanctus vnum esse dicuntur, non nisi vna
diuinitate esse intelliguntur, nec conuerſi
possit, vt vnus Deus, vel vna substantia, vel
vnum aliquid Pater, & Filius, & Spiritus
Sanctus esse dicatur.
- 132 III. Quod tres Personæ tribus vnitatibus
sint tria, & distinctæ proprietatibus tribus,
quæ non sunt ipse Personæ, sed sunt tres res
æternæ, & ab inuicem à diuina substantia in
numero differentes.
- 133 IV. Quod diuina natura non sit incarna-
ta: ita in dicto Codice Gallicano totidem
verbis. Otto vero addit alios duos, quo cum
eos adducit Baronius dict. anno 1147. 64
Qualiterus citatus sit.
- 134 V. Quod meriti humanum attenuan-
do, nullum mereri diceret, præter Christum
Dominum.
- 135 VI. Quod Ecclesiæ sacramenta enacnan-
do nullum baptizari diceret, nisi saluandum.
- 136 Propter quatuor priores circa mysteriū
Sanctissimæ Trinitatis, nouum symbolum Fi-
dei Eugenius Papa promulgandam statuit,
quod nonis dogmatibus hereticis opponetur;
vt de comuni voto, & subscriptione
Patrum decem prouinciarum, ac aliorum
Episcoporum, & Abbatum plurium, in de-
cente ad id, & distante viro Dei (nempe S.
Bernardo) promulgauit, vt refert Baronius
ex eodem Codice Gallicano, vbi exprimitur
in hanc formam.
- 137 Credimus, & confitemur simplicem na-
turam Diuinitatis esse Deum, nec aliquo sen-
su Catholico posse negari, quin diuinitas sit
Deus, & Deus diuinitas. Sicubi verò diei-
tur Domini sapientia sapientem, magnitudi-
ne magnum, diuinitate Deum esse, & alia.
- 138 huiusmodi: Credimus non nisi ea sapientia,
quæ est ipse Deus, sapientem esse: non nisi
ea magnitudine, quæ est ipse Deus, magnum
esse: non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus
æternum esse: non nisi ea vnitatē vnum, quæ
est ipse: non nisi ea diuinitatē Deum, quæ
est ipse: id est, se ipso sapientem, magnum
æternum, vnum Deum.
- 139 Cum de tribus personis loquimur Patre,
& Filio, & Spiritu Sancto, ipsas vnum Deum
vnam diuinam substantiam esse fateamur. Et
ē conuerſo cum de vno Deo, vna diuina
substantia loquimur, ipsum vnum Deum, v-

nam diuinam substantiam esse tres personas constituitur.

- 140 Credimus, & confitemur solum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum æternum esse, nec alias omnino res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates siue unitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, quæ sint ab æterno, & non sint Deus.

- 141 Credimus, & confitemur ipsam diuinitatem, siue substantiam diuinam, siue naturam diuinam dicat, incarnatam esse, sed in Filio. huc usque symbolum Fidei post idem Rhenense Concilium, promulgatum. Ita demum Apostolico iudicio, & auctoritate vniuersalis Ecclesiæ errores illi damnati fuerunt. Addit autem Baronius ibidem ex Gofrido ubi supra sic.

- 142 Episcopus Gilbertus an eidem damnationi consentiat, interrogatur: consentiens, & publicè resutans, quæ prius scripserat, & affirmauerat, indulgentiâ ipse consequitur; maxime quod ab initio cautus fuisse ea lege eam ingredi disceptationem, vt promitteret sine ulla se se obstinatione pro Ecclesiæ sanctæ arbitrio concessurum libertatem suam opinionis, ita ille.

- 143 Concludit itaque Baronius per sequentia verba: Ex quibus sanè illud inducitur, eundem Gilbertum, licet hæretica senserit, hæreticum non fuisse, cum pertinacia, quæ secundum sanctum Augustinum de Ciuitate Dei, facit, quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de causa non fuerit penam multatus priuatione Episcopatus, quo priuatus omnino fuisset ex præscripto sacrum, legum, si conuictus fuisset hæreticus, imo & hæresiarcha, hætenus ille.

- 144 Sed quid tandem de sequentibus doctrinam eius hæreticam? idem Baronius prædicto anno 1148. paulo post de ipso Gilberto, & de sequacibus eius, simul ex dicto Codice Gallicano ista: Episcopus verò præmissam Summi Pontificis sententiam reuenerenter excipiens, Archidiaconis suis in gratiam receptis, eum ordinis integritate, & honoris plenitudine ad propriam diocesim remcauit.

- 145 Ceterum etsi suum correxit errorem Episcopus: ex discipulis tamen fuerant nonnulli, qui in ea permanentes peruersitate, hæretici merito meruerunt annuuntari, aduersus quos ipse Sanctus Bernardus in Canticis serm. 80. disputans ait ad finem.

- 146 Sed hæc minime iam contra ipsam loquimur Gilbertum, (quippe qui in eodem Conuentu sententię Episcoporum humiliter acquiescens, iam hæc, quam cetera digna reprehensione inuenta, proprio ore damnauit) sed propter eos, qui adhuc librum illum contra Apostolicum vtique promulgatum ibidè interdictum transcribere, & lectitare seruant, contentiosius persistentes, sequit Episcopum, in quo ipse non stetit, & erroris, quæ correctionis magistrum habere malentes, hæc cum S. Bernardo Baronius.

- 147 De secta Henricianorum (quæ sic dicta,

quod Henricus Imperator, vt ait Gualterius cap. 9. seculi 12. fautor illorum fuerit) audi Baronium anno 1147. num. 17. sic loquentem: Post hæc autem eodem anno, vrgente causa, Albericus S. R. E. Cardinalis Episcopus Ostiensis ab Eugenio electus Legatus, in prouinciam Tolosanam aduersus Henticum hæreticum Petrobrassianum, qui illam prouinciam vehementer impijs hæresibus labefactat, eundem S. Bernardum secum duxit.

- 148 De cuius legatione hic modo dicendum & admirandis operibus, quæ Deus in detestationem, & confutationem hæreticæ prauitatis per eundem S. Bernardum ad confirmandam Catholicam veritatem operatus est hæc ibi ille, citans Gofridum lib. 3. de S. Bernardo scribentem.

- 149 Post pauca num. 19 idem Baronius sic: De ipso autem, inquit, Henrico, post cineres prædecessoris inualescente, illa habet ipse Petrus Cluniacensis in breuiori epistola aduersus eos scripta: sed post rogum Petri de Brui, quo apud sanctum Aegidium zelus fidelium animas Dominicę Crucis ab eo succensus, quem concitandum vultus est postquam planè impius ille deigne ad ignem, de

- 150 transiit ad æternum transitum fecit. Hæretus nequitiz eius Henricus, cum nescio quibus alijs doctrinam diabolicam non quidem emendauit, sed immutauit; & sicut nuper in tomo, qui ab ore eius exceptus dicebatur scriptum videt, non quinque tantum hæresum scilicet, sed plura capitula edidit &c.

- 151 At quænam ista fuerint, idem Petrus inscribit post Baptismum, quod Henriciani negarent infantium, atque templa superflua fabricari; & quod dicerent, inquit, Crucem Domini honorandam, vel adorandam non esse, asseritis corpus Domini in Sacramento Altaris Ecclesiæ non habere: affirmatis vanum esse orare pro defunctis. hæc communia cum Petro de Brui: adiecerit Henricus ipse, quod subiicit: Additis, inquit, irridenti Deum canticis ecclesiasticis. hæc cum Petro Cluniacensis Baronius.

- 152 Prædicta denique omnia accipe compendiosè à Gualtero citato: Diffidit, inquit, secta hæc à Simoniacorum hæresi in præcedenti seculo tractata, indeque Henriciana, dicta, quod Henricus Imperator fautor illius, ac promotor extitisset: hæc autem, & nomē, & originem duxit ab Henrico quodam Tolosano Monacho, qui anno circiter 1147. dissimatus est. Eadem erat huius, quæ Petrobrassianorum dogmata: præterque addebat ex suo, Cantica ecclesiastica esse meram Dei irrisiōnem. hæc ille. Vide etiam Prætoolum lib. 8. verb. Henriciani num. 7.

- 153 Superest de secta Patreorum, seu Patrinarum seu Catharorum, alias Publicanorum, aliquid proferre. Circa eam ita loquitur Gualterius cap. 10. seculi 12. secta, inquit, hæc Henricianorum sectus est (ideo coniunximus ipsam cum præcedenti) vel vt mellis loquar, confarcinata est ex varijs Heticianorum Marsilij Paduani, Tandem, &

- 154 Arnaldi panniculis. Adde, quod non defunt, qui illos ab Albigenſibus non diſcrepare arbitrentur. De illis ſcribit peculiariter Ioannes de Turrectremano in Summa de Eccleſia lib. 4. cap. 15. Sanctorum inuocationiſ apud inferos fuiſſe, ita Gualterius.
- 155 Es ſtatutus autem, ſeu Decretis Concilij Lateranenſis ab Alexandro III. celebrati adducit frequentia Baronius anno 1179. in 5. de diſciſ hareticis, ſicut ait Bezaua Leo, inquit, licet eccleſiaſtica diſciplina, Sacerdotali contenta iudicio, cruciatis non efficiat ultiones, Catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adiunatur, vt ſæpe querat homines ſalutare remedium, dum temporaria ſuper ſe metuant, euenire ſupplicium. Ea propter, quia in Guafconia allegatio, aliàs Abigeſio, & partibus Toſolanis hareticorum, quos alij Catharos, alij Patricos, alij Publicanos, alij alijs omnibus vocant, inuoluit damnata peruerſitas, vt iam non occulto ſicuti aliqui nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtetur, & ad ſuum conſenſum attrahat & inſiſſimos eos & defenſores eorum, & receptatores anathemati decernimus ſubiacere, hæc ille, & alia poſteæ ſubiungit ſic.
- 157 De Brebantionibus, & Arrogenum Nauarij, Baſculis, Coterellis (circa illos aliqui peculiare infra) & Triuerdinis, qui tam in Chriſtianis inhumanitatem exercent, vt nec Eccleſijs, nec Monafterijs deferant, non viduis, & pupillis, non ſenibus, & pueris, nec culibet parant ætati, aut ſeui, ſed more Paganorum omnia perant, & vaſſent, ſimiliter conſtituimus, vt quæ eos conduxerint, vel tenerint, vel fouerint per regiones, in quibus taliter debachantur, in Dominicis, & alijs ſolemniſ diebus per Eccleſias publicè denuncientur, & eadem omnino ſententia, & pena cum prædictis hareticis habeantur aſtricti, &c. ita ille, quem videas, & hic ſinis Regulæ.

Qualis origo, & progreſſus ſectis Pſeudo-apoſtolicorum, ac Eonis de Stella, & hareticorum vulgo de Barrio?

REGULA CCLXXI.

- 158 **P** Rodierant circa annum 1147. peruerſi quidam haretici, vocati Pſeudo-apoſtoli, & hoc nomen ab Apoſtoliſ deriuarū ſibi arrogante tribuerunt, eo quod hominē nullum ſuæ hæreſis, ſine ſectæ auctorem habuiſſent, & quod iſtarent ſe ſolos eſſe corpus, & Eccleſiam Chriſti Domini ſectæ tamen iſta verè ramus eſt Manicheiſmi, vt patet ex erroribus eius applicandis. Reducitur etiam ad Manicheiſmum haretica doctrina Eonis de Stella Pſeudopropheta, meritis ob eam in Rhemenſi Concilio damnati.
- 160 Similiter ſecta hareticorum, qui vulgo dicuntur de Barrio, tūm de Manicheiſ, tūm de Apollinaristiſ participat.

Tom. II.

- 161 **Q** Voad ſectam Pſeudoapostolicorum, ne in aliquo loco laboremus, diſtinguendum primò de multiplex hareticis Apoſtoliſ, vt bene diſtinguit Gualterius c. 11. verſus ſinem ſeculi 12. quod triplex ſit genus illorum. Alij enim exiſtunt in tertio ſeculo, de quibus præcipuè egit S. Auguſtinus, & nos iſi eum ipſo, ac diuerſis auctoribus claſſifici. Alij verò in præſenti, contra quos exurexit S. Bernardus, eoſque propulſa ſunt, vt ſtatim hic videbimus. Alij deniq; in ſeculo ſequenti 13. quorum anteſignatus ſunt quidam Gerardus Sagarellus, vt ibi ex 163 poſtulari ſumus. Vide Præſcolū lib. 5. Elench. verb. Apoſtoliſ, n. 59. & lib. 14. verb. Pſeudoapostoli, nu. 41. vbi dictum triplex genus Apoſtolicorum ab eo admitti inuenies, ſi ardeat legas, licet in duobus tantum locis de eis traſcet.
- 164 De hareticis Apoſtoliſ præſentis ſeculi, Baron. an. 1147. n. 17 ſic. Puit autem, inquit, eidem S. Bernardo hiſ diebus pugnandum aduerſus alios nonoſ hareticos, qui cum certo carere auctore, & quo denominari poſſent, ſe ipſos Apoſtoliſ appellarunt, eo diſſicilius curados, quòd penes ruſticos, & illiteratos homines eſſet eiſmodi peſtis: de his namque hæc ipſe ſanctus Bernardus.
- 195 Hunc autem, inquit, videte, ſi non propriè demonum, & non hominum ludificatio hæc ſecundum quod prædixerat Spiritus. Quæ ab illis ſuæ ſectæ, auctore, nemine dabit.
- 166 Quæ hæreſis nō ex hominibus habuit primum hereſiarcham? Manicheiſ Manem habuere Principē, & præceptorem; Sabelliani Sabellium, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Neſtoriani Neſtorium; ita omnes ceteri huiſmodi peſtes, ſingule ſingulos malignos homines habuiſſe noſcuntur, a quibus originem ſimul duxere, & nomen. Quo nomine iſtos, titulosq; cenſebis nullo, quoniam non eſt ab homine illorum hæreſis, &c.
- 167 Sed quòd auctore carerent, & nomine, ſe ipſos nominare Apoſtoliſ, idem docet inferius, dum ait S. Bernardus: Non ignoro, quòd ſe & ſolos Corpus Chriſti eſſe gloriantur: ſed ſibi hoc perſuadeant, qui illud quoque perſuafum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa ſua Corpus Chriſti, & ſanguinem conſecrandi, ad nutriendum ſe in.
- 168 Corpus Chriſti, & membra. Nempè iſtarent ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & Apoſtoliſ nominant; nullum tamē Apoſtoliſ ſui ſignum valentes exhibere. Hæc de nomine, & ſua ipſorum eſtimatione Baronius, ex D. Bernardo ſerm. 66. in Cant.
- 169 Quod antem ſecta iſta Apoſtolicorum ſit ramus Manicheiſmi, innotuit ex erroribus contra Fidē, quos illi defendebant, cōmunes ipſis, & Manicheiſ, vt docet idem Baron. eam S. Bernard ſer. præcedenti, id eſt 65. in Cantic. ſic.
- 170 Porro de inſania, inquit, Manicheorū videri poſſunt iſdē prodigiſſe: ſiquidē plura cū illis cōmunia habent, atq; illud primū, ſecreſſa cōperituro, quod Manicheorū erat, ſurpantes; de quibus idem ſuperiori ſermo. Denique

- dixere (vt dicitur) latebras, firmauerunt sibi sermonem nequam, sibi modi scilicet:
- 171 Iura, peritura, secretum pendere noli. Enimvero alias se tenuerit quidem irare, vilatens acquiescunt, propter illud de Euangelio: Nocte irare neque per celum, neque per terram &c. quorum de iuramento cauendo infantem pluribus damnat, & confutat idem S. Bernardus.
- 172 Sed præter hoc de Manichæis, quod omnes qui de Ecclesia sunt, canes esse censerent, 173 porcos, & idem subdit, De Manichæorum quoque schola erat, quod coniugium abhorrent, cum tamen impudicissimis se & luxuriosis iugiter inquinarent.
- 174 Adhuc insuper ex eadem schola Manichæorum illud erat abstinere a carnibus, & omnibus quæ ex carne generantur. Sed, & non nisi ex moribus Manichæorum prodibat, quod tales esse hæretici ne convinci possent, vt Orthodoxi in Ecclesiâ cum Catholicis conuersarent: Nam de his idem Sanctus.
- 175 Cumque patet opus, non apparet auctoritas per ea, quæ in facis sunt, eundem dissimulat. Denique si fidem interrogas, nihil christianus, si conuersationem, nihil irreprehensibilis, & quæ loquitur, se scire probat. Videas hominem in testimonium fidei suæ frequentare Ecclesiâ, honorare presbyteros, offerre munus suum, confessionem facere, sacramentis communicare. Quid fidelis? Iam.
- 176 quod vitam, morem, speciem, neminem concipit, neminem circumsonit, a neminem supergreditur. Pallent insuper ora ieiunij, panem non comedit otiosus, operatur manibus, vendit vitam sustentat. Hæc quidem ad formam Manichæorum esse composita, de ipsis scripta, inactus.
- 177 Prodigat insuper, & de Manichæis, quod subijcit, mulieres relicti viris, & item viri relicti vxoribus, ad istas se conferunt, promiscuos, & clandestinos conatus agentes, mutuo se se omni spurcia polluentes, cum tamen
- 178 votum præferant castitatis. Adhuc illud quod Testamentum vetus non recipiunt, sed Euangelium tantum, ea Manichæorum istos schola prodixit, quis non intelligat?
- 179 Sed adhuc audi ex eodem S. Bernardo alia his admissa hæreses: Irident, inquit, non quia baptizamus infantem, quod oramus pro mortuis, quod sanctorum suffragia postulamus, & paulo post, Petro mortuos viuentium fraudantes a auxiliis, viuentes nihilominus sanctorum, qui decesserunt suffragijs spoliantes, & postea post ista confutata subiicit.
- 181 Non credunt autem ignem purgatorium restare post mortem, sed statim animam solutam à corpore, vel ad requiem transire, vel ad damnationem, & adhuc efficiebant illud.
- 182 Peccatores sunt Apostoli, *scriptum Romanis* Piusque, Archiep. Episcopi, Presbyteri ac per hoc nec dandis, nec recipiendis idoneis sacramentis. Hæc omnia cum D. Bernardo asserit Baronius: quibus per nos licet aliquantisper diffusè relatis, de scilicet illorum Pseudopostolorum, de quibus erroribus cõplete innoteſcit
- 183 Dicendum sequitur de secta Pseudoprophetæ, sive Eudonis de Stella, de quo cõpendiosissimè Gualt. sic cap. 12. sc. 13. Hic, inquit, anno 1148. in Concilio Rheimsi, quod Eugenius Papa III. celebrabat, accusatus datusque fuit. Potissimum eius cõpitas magis summo terribus obtenebrata, in hoc posita erat, quod se diceret illum ipsum esse, qui verus est iudicare vivos, & mortuos, & seculum per ignem, suorumque affectatores quodammodo Angelorum, alios Apostolorum titulo honoraret.
- 185 Ex quo discendum est, alium item Manichæismi furemulum extitisse. ea ille citans Sanders, hæret. 145. & Genebron Eugen. 122.
- 186 Lubet tamen aliquid circa istam sectam hæresiarum Eonis ex Barno, anno 1148. a. 2. & sequq. paulo extensius attingere. Qui ex tribus scriptoribus antiquis, Otzone scilicet Ruffinensi, Roberto, & ex Villielmo Neubrigenſi maxime per eum citatis, res ad huc hæresiarum
- 187 cham Eudonem spectatus narrat. Summa omnium est: statim inchoato Concilio Rheimsi coram Eugenio Papa III. & ingenti Episcoporum, aliorumque frequentia oblatum fuit hic Eudo, cognomine de Stella, natione Britanus, homo non infimi generis, spiritu tamen plenus diabolico præstigijs, alburia, & arte, qua ad capiendos simplices adeo potenter utebatur, vt tanquam ex multis arcanarum opere irretitis, innumeram pene multitudinem
- 188 versuq. sexus sibi aggregaret. Quæ simul tota illum tanquam dominum dominorum indiuiduè sequebatur, ingenti velocitate per diuersas provincias quâdoque eundo, in desertis locis, & inuijs quandoq. morando, & cum inligatione demonis de improviso quâdoque ad deuastandas Ecclesias erumpendo.
- 189 Eisdem præstigijs illud valde mirum effectum, quod videretur circa ipsum Eonem magna esse gloriæ apparatus fastusq. regius, & omnes qui cum eo erant, sollicitudinis, laborisq. expertes preciosè indui, splendide epulari, & in summa letitia agere apparentes, adeo vt plerique, qui ad corripiendum illum venerant, cõspecta ipsius non vera, sed phantastica gloria, facile corrumperentur, maxime si quis ex cibus non solidis, sed à Demone apparenter Eudoni, & multitudini constanti appositis, modicum gustasset, mente mutata ei continuo
- 190 adhereret. Verum quod cibus illi non essent solidi, sed aeris à demone inuicibiliter subministrati, inde perspicuè fiebat: quod post quâcûq. ex cibus illis repletionè modico vidu exinanitâ, tanta quis esset oppressus maneret, vt cõsidè cibos illicò repetere cogetetur.
- 191 Est idem illud animaduersione dignum, quod dapsitifer iste Eudo ita debaccharetur, vt diuini à Principibus Catholicis, ad ipsam vestigandum, & perscrutandū sepe exercitus frustra missus fuerit: nam vel questus non inueniebatur, vel inuentus capi nō poterat, de
- 192 sensu à demone. At tandè ope diabolica, fraudatus, sic disponente diuino iudicio, leui negotio à Rheimsi Archiepiscopo fuit comprehensus, vna cum affectis, & cooperatoribus suis magis præcipuis.

- 193 Constituitur itaq. Eudon iste in cōspectu Concilij, & interrogatus ab Engenio PP. quidnam esset, respondit, Ego sum ille, qui vēturus est iudicare viuos, & mortuos, & scēculum per ignem. Cum vero baculum inuolatē formę nempe in superiori bifurcum manu teneret, quęstus fuit ab eo, quid sibi vellent baculus ille. Rex, inquit, grandis mysterij est. Quādiu enim sicut nunc videtis, duobus cēlum capitibus suspicit: duas Orbis partes Deus possidet, terrenam mihi partem cedens. Porro si eadem duo superiora capita baculi submittrā vsq. ad terram, & inferiorem eius partem, quę simplex est erigam, vt cēlum suspiciat, duobus Mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Quę responsio vniuersę Synodo rīsum excitauit: ex cuius decreto, ne pestis iterum serpetet, tuto carceri traditus fuit, ex quoque tempore superuixit.
- 196 Precipui autem eius discipuli in custodia vt dictum, retenti, quos ipse magnis nominibus insigniuerat, nimirū vocans alium sapientiam, alium scientiam, alium iudicium &c. eo quod sanā doctrinā nullo modo admitterent sed potius oblatinissimę suis falsis vocabulis gloriarentur, meritō postea ignibus traditi, & consumpti. Atque hęc ex Baronio & ex auctoribus ab eo relatis compendiosę dicta.
- 197 Circa aliam sectā hereticorum, vulgo de Barulo, vt vocat eos Gualter, quos Sander, & Guidonis per enim citatis cap. 13. sec. 13. pro ipsorum expressione, Accipe pauca tātum, quę
- 198 ipse proponit sic. Duo sunt, inquit, in quibus illi potissimum errabant: vnum, quod cōfiterentur animas ante mundi constitutionem.
- 199 creatas fuisse, atq. etiam tūc peccasse. Alterum, quod Iesum Christum dicerent corpus celeste assumpsisse, non autem humanam carnem ex vtero Virginis. hęc ille, quibus & tibi satisfactum, & suis Regulę extat.

Quomodo instituta, & propagata Vualdensium, Infabbatorum, & Corretiorum secta.

REGVLA CCLXXII.

- 200 **O** Riginem, & propagationem sumpsit secta Vualdensium, sicq. illi nominata, a quodam Vualdone ciue Lugdunensī, prius diuite, post facultatibus spretis, ac in pauperes distributis pauperrimo; qui sub hoc pallio paupertatis, assumpto sibi arroganter cōcionatoris monere, cū esset ignarus, & ipse multipliciter errauit, & alios errare fecit, vt ostē-
- 201 detur. Infabbatati autem, licet a dictis Vualdensibus deriuetur, vixq. ab eis differant haud cōstat tamen de primo eorum auctore,
- 202 qui ipsis hoc nomen indiderit. Secta deniq. Corretiorum a Petrobrussianis ortum sumpsit, paucos ipsorum errores amplectens, nec innotescit, quis prima dux eorumdem.

- fuisse ab Alpium anfractibus, & vallibus, vbi morabantur; cum constet ex historijs per ipsum Gualterium, & per alios citatis, huiusmodi nomen accepisse ab Vualdone ciue Lugdunensi, scđ. eorum institutore.
- 204 Audi Gualr. relatum, rem totam sic breuissimē exprimentem: Suum illi, inquit, nomen, atq. errorem accepturum a Vualdone quodam ciue Lugdunensi, viro diuite, qui relictis, inq. pauperes distributis facultatibus suis, paupertatis obseruationē profitebatur, eoq. specioso pallio, quos spargebat, errores
- 205 contegebat. Quamquam enim idiota profusus erat, vbi tamen libros aliquos nonnullis scripturę locis, pręposterē intellectus, conspersos sibi scribendos curauit. Apostolorum munus sibi arrogare, ac cōcionatorem agere non erubuit. Secta hęc sub Alexandro III. hoc est anno 1160. vel vt alij malunt 1170. inchoata, eodēdemura in Concilio XI. Generali Lateranensi III. sub eodem Alex. iile.
- 207 Vocati sūt etiā pauperes de Lugduno heretici illi, discipuli Vualdonis, sūptō nomine ab exacta paupertate, quam cū suo Magistro profitebantur, & a loco vbi eorū secta primo instituta, & magis propagata fuit, idem Gualt. ibidem, & Prætol lib. 14. Elench. verb. Paup.
- 208 res de Lugduno n. 13. Qui in aliquo accidentali non tanti momenti ab illo differt: vnde ad percipiendum hanc differentiam, & citius alia, oportet hunc etiam audiamus.
- 209 Hic Vualdo, inquit, (scđ. Aenea Silvio lib. de origine Bohemorum c. 35.) cum diues admodum esset, opibus relictis, pauperibusq. erogatis, euangelicā paupertatē s. seruaturū prętendit, multos interim sub hoc velamine
- 210 impios errores adumbrans. Nam cū idiota esset, quosdam libros vulgaris, ac materna lingua cum quibusdam sanctorum dictis, ac testimonijs sibi conscribi fecit: quos libros non sanē intelligens, suo inflatus spiritu, Apostoli
- 211 officium predicando usurpauit. Cum itaq. multos sibi aggregasset discipulos, & assecas, pessimos errores disseminare aggressus est, Ecce etia prælatos, & clerum alperendo, Monitus autem respondit, obedire Deo magis oportere, quam hominibus.
- 212 Cnmq. obduratus in sua perstisteret opinione, veluti hereticus, & contumax, anathematis vinculo innodatus patria propellitur. Quę res in laqueum, & scandalum magnū facta est simplicibus. Quę fatuitas multis ad-
- 213 huc in locis vigorem obtinet. Vbi quidem animaduertendum venit, fidem Catholicam olim per potētes Principes, per argutos philosophos, per subiles hereticos impugnata; diebus tamen istis per vilissimos idiotas, & laicos pauperimos tribulata fuisse. Eorū autē hęreses in Concilio Generali Romę habito dānatę fuerunt circa annum Dñi 1170. Ha-
- 214 tenus ille. Atq. en differentia inter hos duos: Prætol ait libros, cū aliquibus sanctorū dictis ac testimonijs sibi conscribi fecit: Gualt. verō ait, libros aliquos nonnullis scripturę locis conspersos sibi scribendos. Sed, vt apparer, accidentalis est differentia, & nullo modo quoad substantiam inter se discrepant.

1315 Errores autem Vvaldonis hæresiarum, & sequacium eius, huiusmodi sunt. Primò circa sacramenta tuebantur, nullo modo oleum factum in Baptismo debere misceri. Secundo, Confirmationem non esse sacramentum. Tertio, simplicem sacerdotem esse ordinatum Confirmationis ministrum. Quarto, auriculatam Confessionem prorsus esse tollendam. Quinto, similiter, extremam Vñctionem nequaquam reponendam in numero sacramentorum. Sexto, nullum reperiri inter sacerdotes discrimen. Septimò, quovis laicos, dummodo iusti sint, posse Christi Domini corpus consecrare. Octavo, Eucharisticam consecrationem fieri, Dominicam orationem septies recitando. Nonò, plus habere virtutis, & efficacitatis Eucharistiam, si feria quinta in Cena Domini consecraretur: Vnde tunc consecratam toto anno pro infirmis asseruabant. Decimò, tres tantum esse in Ecclesia Ordines, Diaconatus, Presbyteratum, & Episcopatum. Undecimò, Potestatem, ac dignitatem sacerdotalem in virtute esse repositam, ita vt Episcopus, vel Presbyter peccatum mortale committens, suum officium, ac dignitatem perdat, ac etiam consecrandi potestatem, ita Prateolus lib. 14. verb. Panperes de Lugduno num. 13. & Gualterius dict. cap. 15. fecit. 12. cum Alfonso de Castro per eum citato.

1316 Circa orationes, & preces ecclesiasticas idem Vvaldenfes errantes contra fidem assererebant XII. Nullam aliam precationis formam debere admitteri, nisi orationem dominicam, hoc est *Pater noster*. XIII. Peculiariter de salutatione angelica, quòd sit reiicienda. XIV. Fieri inaniter iacturam, temporis, dum quis horas canonicas recitat. XV. Contemptui, & irrisioni esse habèdos ecclesiasticos exorcismos. XVI. Omnes ecclesiasticas benedictiones panis, vini, aque, olei, salis, cere, thuris, ramorum oliuæ, & palmæ, vestium, calicum, &c. esse prorsus reiiciendas. Sic idem Prateolus, & Gualterius citati.

1317 Dein circa inuocationem, & adorationem Sanctorum, eorumque imaginum, cum errore illi asseruabant, XVII. Sanctos non esse adorandos, neque inuocandos. XVIII. Ad preces nostras Sanctos nequaquam attendere, imò neque eas audire. XIX. Felti. Sanctorum debere contemni, atque omnino aboleri. XX. Certam reputati idololatriz, imagines Sanctorum, ac etiam Christi Domini in Ecclesijs habere. XXI. Tempia vel Ecclesias quascumque subuerti debere, siue Sanctorum nomine, vel ad eos adorandos erectæ fuerint, siue secus. Ita relati Prateolus, & Gualterius, cum Castro aduersus hæreses, verb. sancti.

1318 Tandem circa alia multa contra Catholicam fidem hæretice sentiebant Vvaldenfes. XXII. In ieiunio, certorumnè ciborum abstinentia nihil meriti inesse. XXIII. Nullum esse additendum loci Purgatorii. XXIV. Defunctis inuicilia esse suffragia, quæ eis à

vinentibus applicantur, nimirum Missas, orationes, & elemosynas. XXV. Nullius esse valoris indulgentias à Summo Pontifice concessas. Quin etiam neque ab alio posse concedi. XXVI. Quod nequaquam possit Ecclesia leges condere. XXVII. Quòd nullam obedientiam Pape, vel alijs Prælatibus quis exhibere teneatur. XXVIII. Quòd Religiosi Ordines Mendicantium sint commenda Diaboli. XXIX. Liberum esse omnibus prædicare verbum Dei, etiam inuitis, & interdicentibus superioribus. XXX. Nullum in Ecclesia Catholica patrati verum miraculum. XXXI. Cantum ecclesiasticum ludibrio posse haberi. XXXII. Nihil animæ prodesse, quod corpus defuncti Terræ sanctæ mandetur.

1319 Etrabant etiam Vvaldenfes XXXIII. asserentes haud posse ab Ecclesiasticis possideri agros, villas, aut alias diuitias. XXXIV. Amitti temporales dignitates, & officia, si magistratus in peccatum incidat. XXXV. Quoduis iusiurandum Christianis esse illicitum. XXXVI. Omnem carnis commixtionem esse cuius permixtam, dum seruet concupiscentia. XXXVII. Nullum posse iustum morti addici, ne iudicis quidem sententia, imò neminem ab illo iudice posse pæna aliqua damnari. XXXVIII. Sibi contradicentes asseruabant, nullum peccatum mortale esse tolerandum, inuitumque relinquendum, ne maioris quidem mali vitandi gratia. XXXIX. Contemnendum esse symbolum Apostolorum. XL. Ecclesiam tempore Syluestri Pape defecisse, ac proinde quantumcumque quis bonus, & iustus sit, in fide Romanæ Ecclesiæ nequeat saluari. XLI. Nequaquam vilius hominem perfectum debere in manuali labore se occupare.

1320 Error XLII. & vltimus Vvaldensium fuit, quòd cum sandalijs more Apostolorum vterentur, dicere solerent quemvis ipsorum in necessitate, dummodo haberet sandalia, absque ordinibus ab Episcopo acceptis, posse consecrare Corpus Christi Domini. Hunc ridiculum illorum errorem asserit Gualterius loco citato ex historia à Petro Vallis Sarnensis, Monacho Ordinis Cisterciensis scripta: præcedentes verò errores, tum ex Prateolo, & Sanderò, per eum relatis, tum ex Alfonso de Castro aduersus hæreses: quæ videas accepta Ince ex Indice Hæreticorum per eum confecto, verb. Vvaldenfes, se ipsum diuersis in locis citantem.

1321 Postremo loco illud circa istos hæreticos Vvaldenfes bene notat idem Gualterius cù Sanderò, quod rametis Mendicantium Religiosorum hostes insensissimi essent, vti paulò ante diximus, monasticam nihilominus vitam profitebantur, in quo sibi ipsis manifestè factò ipso videbantur opponere: atque hætenus de illis.

1322 Pro exprimenda completè Sectæ Insabatorum, sufficiunt illa, quæ breuiter adducit Gualterius cap. 17. feculi xij. sic: Ex Vvaldensium, inquit, factione erant eo nomine.

mine appellati, quòd qui inter illos censentur perfectiores, signum quoddam in superiori calcei, quem, *Sabbatum*, vocabant parte deferre soliti essent. Circa fidem nihil in his reperio, quod non de Vvaldisibus dictum sit capite precedenti. Hæc ille, iungens collationem cum Caluinismo, ut solet; nec est cui aliud ad Sectæ huius declarationem addatur.

- 213 Postremo quid de Secta Corretiorum, seu Coterellorum? Hinc duplici nomine appellantur isti à Gualtero in titulo cap. 18. seculi xij. ubi de illis cum Sanderò, Guidone, & Genebrardo per eum citatis hæc pauca adducit: Sectam banc, inquit, rectè dixeris cariosum esse ramum trunci putridi Petrobussianorum, quæ ob tres insuper errores alios malè audiebat. Primus erat, B. V. Mariam fuisse Angelum. Ineptum fateor deliramentum, &c. Secundus, Corpus Christi non esse glorificatum in Cælo, sed post diem etiam Iudicij putridum cadauer fore. Blasphemia potius horrenda aduersus gloriam Filij Dei à mortuis suscitati, &c.
- 216 Tertius, animas Sanctorum non esse in gloria ante diem Iudicij, &c. Ita ille: de condemnatione huius Sectæ iam adum à nobis supra cum Baronio ann. 1179. Atque hæcenus de Regula præsentī.

Secta ab hæreticis Albigensibus, & à Petro Ioannis, Parente Petro-Ioannitarum, qualiter fundata? Quid item de Ioachimo Abbate?

REGULA CCLXXIII.

- 217 TAmetsi Secta Albigensium maiori ex parte Manichæismi errorum testificationem contineat, aliundè tamen valde celebris semper exstitit. Ortum suum, & propagationem ingentem breui tempore multis in locis, præcipue in Tolosana Provincia, habuit à nequissimo quodam Olivario, & Socijs eius, qui omnes per Gerardum Episcopum Albanensem coram multis viris grauisimam condemnati fuere, & armis potius ita vehementer persecuti. Dein Ioachimus Abbas, quòd falsa prædiceret, Pseudo-propheta habitus, non tamen propitiè hæreticus, cum se iudicio Ecclesiæ submisisset circa hæreses in ipsius scriptis repetitas, & dâ-
- 219 natas. Eius verò assensu Petrus Ioannis in dictis hæresibus, & alijs pectinax mansit, & consequenter nouus hæresiarcha, nunquæ Sectæ Petro-Ioannitarum fundator cõ-

mitur, quòd occasione eius cepit nec erigi Tribunalia, quæ ex sola iurisdictione delegata contra hæreticos procederet, sicuti in tota Ecclesia Catholica erecta vide-

- 211 mus. De quonon copiosè tractauimus initio nostri operis, à Prolegomeno 3. ubi illud graue dubium discussimus, quânam fuerit primus Inquisitor ex sola iurisdictione delegata? An S. Dominicus, seu alius? Ad ibi tradita, ne actum agamus, meritò Lectorem remittimus.
- 213 Celebritas item huius Sectæ Albigensium ex eo perspicua, quod tactum in Regula, de persecutione istorum armis, & expressum à nobis in dicto Prolegomeno 3. quater per Simonem Comitem de Monteforti, consulari exercitu ex octo dumtaxat vel nouem, ut ait Gualterius cap. 7. seculi xij. hominum millibus, centum Albigensium millia fuerint 213 profligata. Sed præstat hic, ut in proprio loco, fusius tradere, & ista atque alia ad hæreticos istos spectantia, à Præteolo ubi supra, & ex auctoribus per ipsam relatis audire.
- 214 Albigensium, inquit, hæresis, (vt auctor est Cæsarius Cisterciensis, 3. dist. dialog.) cõpñribus Fridrici 11. Cæsaris Germani, & Innocentij Papæ 111. anno Domini 1146. inuidia diaboli tam valide cepit pullulare, & excreescere in Comitatu Tolosano, vt omne triticum fidei gentis illius, versum videretur 215 in lolium errantis. In tantumque illorum error inualuit, vt breui intervallo temporis infecerit mille propemodum ciuitates, ad eò quidem, vt si gladijs fidelium repressus nõ fuisset, breui tempore in interitum vniuersæ Europam corripisset.
- 216 Sed in eos, Cæcis etiam per tentam Fraciam prædicatione Iacobi de Vitrico in dicta promulgatione, tot sincera pietate (sûptis prius Sacramentis Confessionis, & Eucharistiæ, vt cum alijs notat Gualterius citatus) armati potius, quàm alia defensione, Christiani conuenere, vt ductu Comitissæ Monteforti, bello aduersus eos inito, & Biterris, Carcaffone, Albijs, & quibuscum alijs circum oppidis occupatis, tanta eorum strages tandem facta sit, vt de eorum exercitu 217 ad septuaginta millia pugnatorum, eum Petrus Terraconensem Rege, eorum auxilio corruerint: idque anno Domini 1133. 17. Calend. Augusti Regni Philippi Angulii cognomento à Deo dati 33.
- 218 Albigenses etiam ad suppetias sibi seruandas Memelinum potentissimum Regem Aphrori de Marroch (vt auctor est Antoninus 3. part. spec. hist. tit. 19. cap. 1 & Vincentius 3. lib. spec. hist.) inuitauerant: qui sane cû tam incredibili, tamque inaudita copiarum multitudine ex Aprica in Hispanias appulit, vt totam Europam se obtinere posse spe-
- 219 raret. Adeò quidem, vt Innocentius Papæ, se suos equos in portum Ecclesiæ D. Petri stabularum, & in eius sacro velum suum fixatum minitabundis maderet. Quod profecto maxima ex parte impletum traditè

- 230 PRecipuum easnt vnde Secta Albigensium, vel Albionum, aut Albigeorum, vel Albiorum (his quatuor modis vocantur à Præteolo lib. 1. in tit. huius verbum, 23.) celebris valdè apparet, inde su-

- historici: sed tandem eius exercitu penè omnino à Catholicis profligato, cum ipse in Siciliam transisset, ex dolore deperditæ victoriæ mortuus est. Eripius vexillum præcipuum in bello captum, Innocentio transmissum est, & in prædicta Ecclesia ad Christi gloriam erectum.
- 241 Vbi quidem se fortissimum præstitit Illustrissimus ille, & Christianissimus Simon à Monteforti cum Tolosens. Nemensens. Baiocens. Conuenarum, & Narbonens. Episcopis, Abbatibusque de Cleraco, Villa magna, & Sancti Tiberij, & D. Dominico, non armis, sed disputationibus, & prædicationibus munito. Ad eò quidem, vt centum milia hæreticorum ab octo milibus Catholicis superata, & interfecta fuisset perhibeantur. Ex quibus cum multi capti fuissent, eisque optio data esset, vt quicumque hæresim abiureret, liber recederet, centum octoginta ex his oblinati, comburi potius, quam ab opinione, quam semel conceperant, recedere, maluerunt.
- 242 In prædicationis verò officio, & hæresis extirpatione, B. Dominicus in illis regionibus 10. annos consumpsit, reliquis ad propria remeantibus. Hactenus ille, atque id quod vltimo loco dictum, peculiariter notandum, vel maximum encomium S. Dominici.
- 244 Condemnati autem bis in communi fuerunt hæretici Albigenfes per Tribunal Ecclesiasticum. Prima condemnatio, tacta à nobis in Regula, valde solemnitas, ex vi solius iurisdictionis ordinariæ fuit, quippe executæ circa annum 1176. per Gerardum Albigensem Episcopum, assistentibus multis Prælatibus, aliisque viris grauissimis, Sententiam diffinitiuam in Oliverium, & Socios eius profectæ Gilberto Lugdunensi Episcopo, vt refert Gualterius loco citato, cum Scripturibus per eum adductis, nempe Sanderò, hæres. 151. ex Paulo Aemilio, & Baronio dicto anno 1176.
- 245 Vbi copiose agit ipse Baronius à num. 4. vsque ad 19. de hac prima condemnatione Albigenfium hæreticorum, Manichæismum profectum; sic initium sumit: Eodem, inquit, anno damnata est Manichæa hæresis, quæ scite totam Prouinciã Tolosanã sedauerat, coram Archiepiscopis, Episcopis, & alijs religiosi viris, & honestis subscriptis.
- 246 Erant itaque in Prouincia Tolosana quidam hæretici, qui se appellari faciebant, Bonos homines, quos manutenebant milites de Lumbercio, proponentes, & docentes populum contra fidem Catholicam, dicentes etiam, quòd non recipiebant Legem Moysi, neque Prophetas, &c. ita ille.
- 247 Sententia verò contra eos definitur acta omnia diuidit Baronius in septem capita, expressis, & confutatis doctrinaliter ipsorum erroribus (adducuntur summam à nobis paulò post) & in fine proponit subscriptiones plurimorum grauium personarum, quæ interfuerant condemnationi, & sententiæ latæ, ad maiorem eius corroboracionem: atq;
- 248 concludit his verbis. Hactenus actum. Quomodo autem auctoritate Apostolica. Sedes iterum sunt ad iudicium vocati, conuicti, atque damnati, dicitur inferius suo loco. ita ille.
- 249 De hac secunda condemnatione hæreticorum Albigenfium per iurisdictionem delegatam executam, vt patet ex sequentibus copiosissime tractat idem Baronius an. 1178. à num. 20. vsque ad finem eius, sic enim dicit.
- 250 num. 20. ait. Eodem anno duo Reges pietate insignes, Francorum scilicet, atq; Anglorum, aduersus Tolosanos hæreticos, sæpe fugatos, & penè extinctos, iidem reuiuiscetes, sibi dant dexteram, vt iunctis viribus illuc se conferant eum militibus ad eodem radicibus extripandos. Sed mutato consilio, consultis visum, vt per Ecclesiæ Ministros verbi prædicatione rem agerent, & sicque per Legationem Apostolicæ sedis, & viros doctrina atque sanctitate insignes experiri, & ipsorum conuersionem curare. studuerunt. ita ille.
- 251 Qui cum Rogerio in Annalibus Anglorum sic addit. Miserunt ergò illi Petrum tit. S. Chryzogni Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, & Bituricensẽ, & Narbonensem Archiepiscopos, & Reginaldũ Bathoniensem, & Ioannẽ Pictauiensem Episcopos, & Henricum Abbatẽ Clareaualensem, & alios multos viros Ecclesiasticos, vt prædicatione sua hæreticos illos ad fidem Christianam conuerterent, vel rationibus probabilibus illos esse hæreticos manifesta rent, & à liminibus Sanctæ Ecclesiæ & Fidelium consortio sequestrarent. Hæc ille.
- 252 De condemnatione verò eorum secunda, num. 27. sic ait. Quod cum illi in atque prauium conuersi, & mente perditæ indigni facere recusarent: prædicti Cardinales, & prænominati Episcopi in conspectu totius populi eos iterum accensis candelis, vnâ cū præfato Pictauiensi Episcopo, & alijs religiosi viris, qui cum illis in omnibus astiterunt, excommunicatos denunciauerunt, & ipsos cum suo auctore diabolo condemnauerunt, &c. Sic ibi.
- 253 Proponitur item ab eodem Baronio circa num. 39. dicti anni 1178. ex epistola quadam præfati Henrici Abbatis Clareaualensis, qui interfuit, qualiter famosus quidam Albigenfium hæreticus, nomine Petrus Moranus, diuina illuminante gratia ad fidem conuersus, per eundem Legatum Sedis Apostolicæ reconciliatus, condemnatus, & expeditus fuerit: hæc eius verba.
- 254 Omnes igitur sequenti die, vt fuerant prænominati, conuenerunt, tanta vtique multitudo, tam frequens, vt vix remaneret secus ipsa altaris cornu locus vacuus, qui Domino Legato Missæ sollemniter celebranti sine compressione nimia præberetur. Et ecce coram illa multitudine multa nimis, Petrus ille iam noster per ipsas Ecclesiæ valuas nudus, & discalceatus adducitur, cæditibus hinc inde eum Episcopo Tolosano, & Abbate

Abbate sancti Saturnini donec ad pedes Legati in ipsi altaris gradibus poneretur, & ibi in facie Ecclesie Ecclesiasticæ reconciliatus est factamētis, abiurata omni heresi, hæreticis anathematizatis ab eo. Mox autem possessionibus eius publicatis vniuersaliter, & prescriptis, penitencia illi talis iniungitur, vt infra quadraginta dies à patria sua exulaturus abscederet, in seruitio pauperum Hierosolymis triennio moraturus. Interim verò singulis diebus Dominicus Ecclesias Tolosanæ Urbis nudas, & discalearum cum disciplinalibus virgis iussus est circuire, &c.

138 Haec tunc de actibus prædictis iudicialiis, quos ipse Legatus Sedis Apostolicæ, vt per se patet, vti Inquisitor ex sola iurisdictione delegata exercebat.

139 Perpendenda autem sigillatim circa præsentem locum hereticorum Albigenensium, circumstantia temporis. Cum enim circa annum 1176 prodire cepisset, vt ex communi assensu Gualterius loco citato, nec vllibi antea vlla eius mentio reperitur, licet aliquando iam extincta videretur, identidem reuiuiscens, protraxit est, & duravit reliquum 12. seculi, & vsque ad 1135. annum, & vltra, seculi 13. sub summis Pontificibus Alex. III. Lucio III. Urbano III. Gregorio VIII. Clemence III. Celestino III. Innocentio III. Honorio III. & Gregorio IX. Vnde diuersa spectantia ad hæreticos Albigenes à nobis adhuc hic attingenda nequaquam ab Eminensissimo Cardinali Cessare Baronio, quem merito semper in his nostris incubrationibus antesignanum habuimus, desumi poterunt, cum ipse perfectio duodecimo Tomo suorum annalium, pettingens vsque ad finem anni 1198. cursum vite mortalis felicissimè & sanctissimè perfecit.

161 Desumentur tamen ex eius successore, eisdem annalibus Ecclesiasticis vsque ad præsens seculum integrandis ac perscrutandis, viro eruditissimo, & religiosissimo admodum Reuerendo Patre Abrahamo Brouio Polono, ex Illustrissima familia Dominicana. Qui ex professo tradit de secta hereticorum Albigenensium, & præsertim de gestis S. Dominici, suorumque Religiosorum circa eam,

162 Ac primo refert anno 1140. n. 11. qualiter S. Dominicus adhuc tunc Canonicus Regularis, vti focius Didaci Oxomensis Episcopi, qui Tolosam illis diebus ad impugnandos Albigenes hæreticos ex Hispanijs sponte venerat, magno religionis zelo ad idem illuc accesserit, præstititque tum concionando, & docendo veram doctrinam Catholicæ Fidei, tum exercendo officium S. Inquisitionis, accepta prius auctoritate, & iurisdictione à Legato Sedis Apostolicæ Cisterciensi Abbate, ibi per Innocentium Papam III. ad procedendum contra dictos hæreticos paulo ante cum alijs socijs constituto, cum omni moda tamen ab isto subordinatione, & dependentia, vt patet manifeste ex formulis, quibus S. Dominicus in condemnandis, ac reconciliandis hæreticis utebatur, adductis a

Brouio in fine anni 1115. & à nobis iam in citato Prolegomeno III. relatis.

164 Quamquam idem Brouius affirmat dicto anno 1115. n. 11. quod S. Dominicus ab Innocentio Papa III. fuerit Inquisitor Fidei creatus, audi eius verba. Per id enim temporis Innocentius III. Pontifex Maximus (quæ admodum Sixtus V. in diplomate institutionis festi S. Petri Martyris memorabat, Diuo Dominico auditor fuerat vt is (sic habetur in diplomate) perpetuis & cõcionibus, & dispositionum congressibus, officio. Inquisitoris, quod ei primò commiserat, contra hæreticos mirabiliter se gereret. sic ille. Confirmatur, quia noster Gualterius absolute asserit cap. 17. seculi 12. S. Dominicum ab Innocentio III. contra Albigenes illuc fuisse missum, cum officio scilicet sanctæ Inquisitionis, supponendo, vt supponi debet, quod ipse S. Dominicus prius Romam venerit cum dicto Episcopo Oxomensis ad Concilium Generale, tunc celebratum, & cogniti ibi exima hominis doctrina, & sanctitate, qui de fundanda Predicatorum Religione agebat, decreuerit Innocentius III. ipsum Fidei Inquisitorem cum ampla potestate creare, ac Tolosam contra Albigenes remittere.

167 Vtroque itaque modo, & mediare à Legato Sedis Apostolicæ cum dependetia dicta, & immediate à summo Pontifice sine ea, Fidei Inquisitor constitutus, hoc munus sanctæ Inquisitionis egregie exercuit cum ingenti animarum fructu, & plurium hereticorum conuersione, patris ad id multis miraculis, quæ refert citatus Brouius; præcipuè illud singularissimum, quod ne graueris audire ab ipsomet Brouio, ita anno 1104. num. 13.

168 Aliquando, inquit, apud Castrum, quod Phanum louis appellabatur, disputatione, cum hæreticis in longum protraxit, cum nec quicquam verbis flecteretur: Age, inquit, Dominicus, ad notas veræ doctrinæ, scilicet miracula accedamus: scripto vestra dogmata libello concipite, concipio, & ego. Cuius libellus ignem succensum enaserit, illius sit.

169 ma sanctaque esto sententia. Assensu sunt Albigenes, conscripserunt, ignem copiosum accenderunt, Dominici quoque libellum postularunt. Ardebant ligna flammis concipis Iudices cognitores deputati præsiderebant, populi innumerabiles multitudine astabant, veritatis probationem expectantes. Proiecerunt primo Albigenes suum totum: quem statim atque ignis corripuit, exussit.

170 Iniecit & Diuus Dominicus volumen, quod ipse scripsit, sed illud ipsam ab igne exiit. secundo, & coniecit secundo, & tertio flammam enasit, atque scriptoris sui sanctitati, ac fidei Christianæ veritati perclarum testimonium relictum dedit. Obstupescabant quidem omnes, & pijs latantibus, aliqui impiorum, ad veritatis agnitionem teueriebantur. hæc ille.

171 Qui immediate post adducit aliud simile miraculum, de libello continet dogmata Fidei

- Fidei Catholice in ignem ab hæreticis ter projecto, & absque læsione vlla integro permansente, vide apud ipsum Brouium referentem ex historia Albigenis composita per Petrum Monachum Cisterciensem, qui eo tempore vixit, cap. 8.
- 173 Præter S. Dominicum nequaquam debitari potest, quod alij viri Religiosi de eadem familia Dominicana contra hæreticos Albigenes à Summis Põtificibus cum officio sancti
- 173 & Inquisitionis missi fuerint. De missis peculiariter à Gregorio IX mentionem facit Brouius ann. 1235 à num. 4. referens ex Læd. de Viris Illust. lib. 2. fuisse eos ab hæreticis varijs iniurijs affectos, & Tolosa ignominiose expulsos, atque cœnobium Narbonense Ord. Predicatorum tunc solo æquatum. vide id & alia copiosius apud illum, vt iam cum ipso, & cum alijs auctoribus ad exprimendos errores Albigenis accedamus.
- 174 Circa quod sic Prateolus vbi supra: Ante quam verò, inquit, eorum errores enumeremus, est in primis aduertendum, huius hæreticis hæresiarchas, & duces, quorundam ex dogmate Manichæi collegisse, quorundam ex erroribus, quos in Periarcho scriptis fuisse fertur Origenes, plura etiam de suo ficta adieciisse, ita ille.
- 175 Primò, Albigenes hæretici duo ponebāt cum Manichæis principia contraria, nimirum Deum bonum, & Deum malum, hoc est Dualismum. Illi tribuebant creationem animarum, huic veto creationem corporum. Ita Prateolus ibidem, & Gualterius di. cap. 17. secul. xij.
- 177 Secundò, Defendebant, quod Deus nullam animam nouam infundat, sed quod animæ ex vno corpore in aliud transmigrent, etiam animæ serpentum, alio: inque brutorum.
- 178 animantium. Videlicet secundum vniuersalemque meritum, vt anima eius, qui male vixerit, ad bruti animantis corpus transferat, eius autem, qui bene vixerit, anima ad corpus alicuius Principis, aut alterius Viri illustis, secundum fabulam Pithagoream, ita Brouius ann. 1199. num. 33. Prateolus, & Gualterius citati.
- 179 Tertiò, Non admittebant Legem Moysi, nec Prophetas, nec Psalmos, nec vetus Testamentum, neque Doctores Noui Testamenti, nisi solummodò Euangelia, Epistolas D. Pauli, septem Canonicas Epistolas, Actus Apostolorum, & Apocalypsim. ita Baronius anno 1176. num. 5. præter alios Brouius loco citato.
- 180 Quartò, Tuebantur esse licitum negare exterius fidem, quam quis corde tenet, nec quemquam ad professionem fidei obligari, quantumvis legitime interrogetur, neque teneri se suam fidem profiteri. ibidem Baronius, & Brouius.
- 181 Quintò, Cum Sadducæis corporum resurrectionem negabant, ex eo falso principio, animam hominis sic in morte cum corpore petire, vt nusquam postea redeat. Prateol. & Gualt. & Brouius loc. cit.
- 182 Sextò, Negabant omnino esse infernum, aut Purgatorium: vnde defunctis quæcumque suffragia à viuis applicari solent, irritabant, vt illis inutilia. Prateolus vbi supra, & Caltrus verb. suffragia defunctorum.
- 183 Septimò, Reiciebant prorsus Baptismum, tanquam superuacaneum, & inutilem. Proinde infantes, qui solum originale peccatum contraxerunt, saluari posse negabant. Baronius, Gualterius, & Brouius ibidem.
- 184 Octauò, Blaterabant Albigenes, Corpus Christi Domini non aliter esse in Eucharistia, quam in alijs rebus. Item contra idem sacramentum non consecrari Eucharistiam à malis sacerdotibus affirmabant, ob id forte, quod crederent, malum sacerdotem non esse sacerdotem. Sicut falsò credebant, malum episcopum non esse episcopum. ita Baronius, Gualterius, & Brouius citati.
- 187 Nonò, Contra Confessionis sacramentum peccata non esse confitenda sacerdoti affirmabant. Atque huic sacramento tertiam partem, nempe satisfactionem adferebant, idem tres citati Baronius, Gualterius, & Brouius.
- 189 Decimò, Error fuit etiam Albigenis, vt traduntes sibi auctores relati, Actum coniugalem esse falsi animę perniciolum, nec posse saluari coniuges, si carnaliter commisceantur, cum matrimonio sit mera licentia, ita dicit tres Baronius, Gualterius, & Brouius.
- 190 Vndecimò, Asserebant item illi ius inrandam omne esse illicitum, ducti verbis illis per eam intellectis Matth. 5. Ego autem dico vobis, non iurare, &c. sit sermo vestri, est, est, non non: quod autem his abundantius est, a malo est, cum Baron. cit. Gualt. & Brou. ibid.
- 191 Duodecimò, Esse inutile, & illicitum, adire Ecclesiæ causa adorandi, aut preces fundendi: vnde ipsi erectis in honorem Dei, & sanctorum contemnebant, ita Prateolus verb. Albigen. & cum Sand. Gualt. di. c. 17. secul. xij.
- 192 Decimotertiò, Defendebat fortiter Albigenes ad se ipsos solos pertinere munus predicandi & nullo modo ad Sacerdotes Ecclesiæ. Imò illis nequaquam esse deferendum honorem, aut reuerentiam, nec diuitias, neque primitias persoluendas esse, omnibus suadebant. ita Brouius citatus.
- 194 Decimoquartò, Erabāt afferentes, quod milites in prælio lethali ter vulnerati, à salutis ianuā maneat exclusi. Et quod Episcopi, Presbyteri, Monachi, Eremitæ, Templarii, & Hospitalarii, sint in statu damnationis. ibidem Brouius.
- 196 Decimoquintò, Tandem defendebant, non esse tribuendas elemosinas Ecclesijs, aut pauperibus, etiam petentibus. Adducunt hanc, & plures ex propositis erroribus Gualterius, & Brouius citati ex Rogerio Hovedo in Annalibus Anglicanis, ex publicis actis à Conuentu Episcoporum, & Nobilium contra Albigenes anno 1178. habitis.

- 297 Verum præter expressos hæcenus errores, apud Petrum Vallis Sarnensis, qui præfens fuit, & scripsit historiam Albigenfium, alij multo plures reperiunt, quos non expedit omittete, unde
- 298 Decimosexto, Errabant Albigenfes hæretici, quod Deo benigno Nouum Testamentum, Vetus autem maligno tribuerent, & hoc rejicerent, exceptis quibusdam eius auctoritatibus in Nouum Testamentum insertis, quas ob Noui reuerentiam admittendas esse dicebant.
- 299 Decimoseptimo, Veteris Testamenti auctorem fuisse mendacem, & homicidam affirmabant: primum quia Parenti Adæ dixit, In quacumque die comederis ex eo (nempe ex arbore scientiæ boni, & mali) morte morieris: comedit tamen, non propterea tunc
- 300 mortuus fuit. Secundum ob Sodomitas & Gomorthos incendio ab eo consumptos, Mundum aquis diluuii deletum, & Pharaonem, & Aegyptium in mari demersos.
- 301 Decimooctauo, Cum summa impudentia falso affirmabant, omnes Patres Vetus Testamenti esse damnatos. Et quod S. Ioannes Baptista fuerit vnus ex maximis demonij.
- 302 Decimonono, Dein quod Christus ille, qui natus est in Bethlehemi terrestri, & visibilis, quique Hierosolymis crucifixus est, malus sit, & habuerit concubinam Mariam Magdalenam. Et quod illa fuerit illa mulier deprehensa in adulterio, Ioann. 8.
- 303 XX. Præterea quod sit alia terra nona, & inuisibilis, in qua bonus Christus natus est, & crucifixus, & quod hic nunquam comederit, aut biberit, nec veram carnem assumpserit, neque fuerit vnquam in hoc Mundo, nisi spiritaliter in corpore Sancti Pauli.
- 304 XXI. Item quod Deus Bonus duas habuerit vxores, Collant, & Colibant appellatas, atque ex ipsis filios & filias procreauerit.
- 305 XXII. Cuiusdam Albigenfium Sectæ fuit error affirmantis, quod vnus quidam fuerit creator, sed quod habuerit filios Christum, & Diabolum. Et quod omnes creaturæ bonæ extiterint, sed per filias, de quibus in Apocalypsi, corruptionem magnam acceperint.
- 306 XXIII. Communiter Albigenfes cum Valdensibus descendebant, sere totam Romanam Ecclesiam esse spoliatam latronibus, atque insignem illam metereicem, de qua in Apocalypsi.
- 307 XXIV. Avebant aquam Sacri Baptismi à quouis alia fualui nequaquam distare.
- 308 Hostiam item consecratam in nullo dissimilem esse à pane Laico, & communi. Sacramenta Confirmationis, & Confessionis nullum animæ fructum conferre. In statum quem matrimonij neminem posse saluari.
- 309 XXV. Descendebant abnegata resurrectione, nostras animas esse spiritus illos angelicos, qui eieci de Cælo corpora sua glorificata in acre reliquerunt, atque ipsasmet

- animas, postquam finierint successum, qualicumque septem terrenorum corporum inhabitationem, quasi tunc demum penitentia peracta, ad illa telia corpora remeate.
- 310 XXVI. Ex hæreticis Albigenfibus alij appellabantur Perfecti, vel Boni homines, alij verò Credentes illi habitu nigro induti castitatis obseruatores, ac mendacij odiores haberi volebant, eam carnium, ouorum, & casei detestabantur.
- 311 XXVII. Albigenfes autem Credentes absque perfectione, seu bonitate illorum, in huius sectæ fide, cui adhærebant, se saluari posse sperabant, & ad hanc saluationem non esse opus Confessione, aut Penitentia, vel restitutione ablatorum asserabant; sed sufficere, si in supremo mortis articulo recitarent, *Pater noster*, & manuum impositionem à suis Magistris (erant isti ex hæreticis Perfectis, qui Diaconi, & Episcopi vocabantur) reciperent. Hinc securius, & effrenatius ad rapinas, vsuras, homicidia, carnis illecebras, peritias, atque ad alia scelera animi applicabant.
- 312 XXVIII. Errabant in eo, quod si aliquis Albigenfium Perfectiorum peccatum mortiferum committeret, videlicet minimum, quid carnium, casei, aut cui, alteriusve rei sibi prohibita comendo, omnes illos, quibus ipse manum imposuisset, Spiritum sanctum amittere, imo iam saluos ob manum imponentis peccatum, & Cælo casuros assit. matent.
- 313 XXIX. Quorundam ex Albigenfibus hæreticis fuit magnus error, quod nemo ab ymblico deorum versus possit peccare.
- 314 Communis omnium illorum fuit, quod non peccet grauius, qui cum matre, vel sorore sua dormiat, quam qui cum alia qualibet.
- 315 XXX. Tenebant isti hæretici, vsu imaginum quæ sunt in Ecclesia, esse idololatriam.
- 316 XXXI. Denique tuebantur Ecclesiarum Campanas esse tubas demonum. Prædictos errores ex cirato auctore Petro Vallis Sarnensis adducunt præcipue Cuslt. dict. c. 17. secul. xij. & Bouius eo ann. 1199. num. 34. apud quem, si libuerit, plura leges.
- 317 Non omitam tamen aliqua horrenda, & execrabilia facta hæreticorum Albigenfium, quæ ab eisdem auctoribus Cualterio, & Bouio referuntur post Prateolum citatum, à quo vti antiquiori gratum est audire.
- 318 Eo verò, inquit, tandem ipsorum malitia, amentia, furor, temeritas, impudentia, atque Diaboli timoris, suisque obliuio accreuit, vt cum Vrbs Biterranensis à Catholicorum exercitu obsidione vallaretur, & expugnaretur, in qua illi detenti erant, Sacrum Euangelij codicem arripientes, & super illum ingentes, de muro contra Christianos projicerent, vt sagittas in eum detorquentes clamarent in hunc modum, Ecce lex vestra miseri, & immediatè post.
- 319 Traditur etiam, eorum quemdam Tolozæ in odium Christi, & confusionem Fidei, iuxta

iuxta altare maioris Ecclesie ventrem suum purgasse, & palla altaris suam sordiditatem de-
338 terasse. Alios rursus super altare scortum
posuisse in conspectu Crucifixi, cumque eo
abfuisse, postea ipsam sacram Imaginē
inde detraxisse, eique brachia præcidisse, &
collo fune alligato, illam per plateas vrbis
intolerandis cum blasphemis traxisse. Hæc
sunt hæreticorum insignia, & tragædiæ. ha-
cenus ille; atque pro Secta hæreticorum Al-
bigensium dicta sufficiant.

339 Quidam de Ioachim Abbate? Plura de
eo Baronius ann. 1164. circa finem, & 1195.
reducuntur bene ad pauca à Gualt. cap. 30.
secul. xij. Certum itaque, quod illius Ioachi-
mi nomen tempore Cælestini III. anno circi-
ter 1195. multiplici ex capite diffamari sue-
340 rit. Primo, quod futurorum diuinationem
proficeretur, maximè in suis scriptis, quæ pro
gnosticis aspersit manifesti mendacij, vt ex
341 euentu ipso innouit. Nam, vt alia nunc
omittantur, prædixit Fridericum Impera-
torem hostem Ecclesiæ futurum, cum ra-
men omnes historici illum ad mortem vsque
in pace, & tranquillitate Ecclesiæ permansisse
tradant, vnde merito ab omnibus pseudo-
propheta censetur. ita Prateolus, verb. Io-
achimus Abbas n. 6. cū Guidone Carmelita.

342 Secundò, Valde fabulosum fuit illud inter
alias eius fabulas, quod tres hominum status
astrueret: Primum carnalem, ab Adamo, vsq;
ad Christum: Secundum, partim secundum
carnem, partim secundum spiritum, ab eis
perductum à tempore Christi Domini vsque
ad S. Benedictum: Tertium prorsus spiritua-
lem, protrahum à tempore S. Benedicti (sub
eius disciplina ipse Ioachimus militabat)

343 vsque ad finem Mundi. Atque his statibus
tres etiam hominum ordines corresponden-
tes assignabat, nempe coniugatorum, cleri-
344 corum, & monachorum. Subiungens, ma-
gis exprimendo ipsos, quod ordo coniuga-
torum initium sumpsit ab Adam, & fructi-
ficauerit in Abraham; ordo vero sacerdoti-
alis incepit ab Ozia de Tribu Iuda, incensum
Deo offerente, & fructum tulit à Christo
supremo Rege, & Sacerdote; ordo denique
Monachorum inchoauerit à S. Benedicto, &
fructificare cæperit tempore ipsius Ioachimi.

345 Dictæ autem declarationi trium statuum,
& ordinum addit Prateolus in Elencho verbo
Ioachimus Abbas, nu. 16. in hunc modum
Primo ergo statui lex carnalis data est, vt ille
346 asserit. Secundo lex spiritualis, vt pura Eu-
angelium quod tamen per Apostolos non
iuxta spirituale intelligentiam, sed tantum
347 secundum litteram prædicatum fuit. Sed in
tertio, quem ponit statim idem Euangelium,
fore prædicandum dicit iuxta spirituale eius
intelligentiam, & hoc per Monachos illos
D. Benedicti. Hæc ex Alphonso à Castro
lib. 3. aduersus hæreses, cuius erroris confu-
tationem lege ibidem, ita ille.

348 Tertio, Eo quod in libro per ipsum Io-
achimum scripto contra Petrum Lombardum
Magistram sententiarum, expresse asserat, in
diuinis essentiam generare essentiam, sicut

339 Deus generat Deum. Hæc tamen assertio,
vna enim libro damnata fuit, & hæretica pro-
nunciata à Concilio Generali Lateranensi
sub Innocentio III. & habetur, extra de Sū-

340 ma Trinitate. Quamquam si dictum Con-
ciliū attente legas, obseruabis (vt rectè ob-
seruauit Blasius Viegas nostræ Societ. Theo-
logus) quod declararet ipsum Ioachimum nō
fuisse hæreticum, cū arbitrio Sedis Aposto-
licæ omnia diudicanda, & corrigenda cōmi-
serit per epistolā hac de re peculiarē, propria
manu subscriptam. Vide Gualter. citat.

341 Ex sequacibus autem prædicti Ioachimi,
qui doctrinæ eius hæretice pertinaciter ad-
hæserunt, præcipuus fuit quidā Petrus Ioan-
nis, qui adiunctis alijs erroribus sectam Pe-
342 troioannitarum instituit. A Cælestino Papa
III. hæreticus, seu hæresiarcha declaratus, &
vna cum libris, quos in Euangelium Marthæ,
& Apocalypsim ediderat, post mortem con-
demnatus, atque iussu eiusdem Cælestini ex
terra sacra exhumatus fuit, igni traditus.
ita Prateol. in Elench. verb. Petrus Ioannis,
num. 10. & Gualt. cap. 31. secul. xij.

343 Huius item hæresarchæ Petri Ioannis er-
rores huiusmodi sunt: Primò ipse, & eius as-
seclæ Petroioannitæ egerunt, quod negarent
esse formam humani corporis animam ratio-
nalem, non absolute quidem, sed quia ratio-
nalem, quia sub hac ratione nequit ipsa infor-
mare corpus. ita cit. Prateol. & Gualt. cum
Alphonso à Castro verb. anima, hæres. 1.
344 Vbi damnationem huius dogmatis in Cō-
cilio Viennensi f. Clementis V. adducit.

345 Secundò, Dicebat, quod Apostoli nō præ-
dicauerint Euangelium secundū sensum spi-
ritualem, sed tantum secundum litteralem, vt
de Ioachimo Abbate paulo ante dictum. Ita
idem Castus verb. Apostoli, hæres. 1. Prateo-
lus, & Gualt. loc. cit.

346 Tertio, Tenuit Petrus Ioannis, Christum
Dominum lancea perforatum, dum adhuc
viueret, contra textum expresse Euangelij
Ioann. 19. Ad Iesum autem cum venissent, vt
viderunt eum iam mortuum, non perforatum
eius crura, sed vnus militum læca latus eius
347 aperuit, &c. Condemnatque hunc errorē
idem Conciliū Viennense, vt refert Alpho-
sus de Castro, verb. Christus, hæres. 4. & eum-
de Prateol. & Gualt. cit.

348 Quarto, Idem Petrus Ioannis docuit ne-
quaquam gratiam diuinam, neque virtutes
theologicas infundi in receptione Baptismi.
Ita Castus verb. Baptismus, hæres. 4. atque
ibid. Prat. & Gualter.

349 Quintò, Defendebat nomine meretricis
magis intelligi debere Catholicā, Romanāq;
Ecclesiā, quā vocabat carnalē Ecclesiā, Bæ-
thiā, & Sarag Synagogā, iud. Prat. & Gualt.

350 Sextò, Secundum hos auctores, Antichri-
stus mysticè Summus Pontifex interpretabatur
Petrus Ioannis, in quo & præcedit errorē
præcuratorē hæreticorū nostrī tēporis se cōsti-
tuit, atque iam his, & Regulam, & Caput se-
liciter claudimus.

CAPVT XV.

De hæreticis, & hæresiarhis, deque eorum Sectis, ad expugnandam Fidem Catholicam per spatium totius xiiij. Centenarij fundatis.

PROEMIOLVM.

- E**ST equidẽ quod maximopere lætemur, & ingentes Deo Opt. Max. gratias agamus, quod extiterint toto sæculo præcedenti viri doctrina, & sanctitate insignes, strenuissimi bel-
 1 latores pro integritate Fidei Catholicæ tuenda, atque contra hæreticam præuicaciam
 2 seruanda. Pro veritate fidei circa realitatem Eucharisticam S. Bernardus in Summa de Cõna
 Domini, post medium extat tom. 2. (hunc contra Abailardum & alios hæreticos viriliter præ-
 liantem vidimus) Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramen. par. 8. cap. 7. Rupertus Abbas lib. 3.
 de operibus Spiritus sancti, cap. 21. Richardus de S. Victore cap. 30. explanationis libri Canti-
 3 corum, atque Magister Sententiarum, Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis in 4. distin. 11.
 Pro veritate circa adorationem, & inuocationem Sanctorum, Rupertus lib. 7 in Cantica.
 4 Goffridus Abbas Vindocinensis in ferm. 3. de Natiuitate Domini, propè finem, Petrus Venc-
 rabilis Abbas Cluniacensis lib. 2. de Miraculis cap. 29. & S. Bernardus ferm. 2. de Aduentu.
 Pro veritate, quòd Fides sola sine bonis operibus, ad salutem non sufficiat, Hugo de S. Victo-
 re lib. 2. de Sacramen. par. 11. cap. 6. S. Bernardus ferm. 24. in Cantica, & Rupertus in illud
 Apocal. cap. 2. Scio opera tua, & laborem, &c. Pro alijs fidei veritatibus legenda multa Do-
 5 ctorum testimonia, præcipue adducta à Genebrardo, & Gualterio in fine xij. sæculi. Nos his
 omisiss, iam de Sectis hæreticorum sæculi xiiij. agamus.

*Quid de Almarico, & de Dauid Dinantio
 hæresiarhis? quid de Sectis per
 eos institutis?*

REGVLA CCLXXIV.

- E**N statim initio sæculi xiiij. monstrum val-
 5 de horrendum, ac perniciosissimum, Al-
 maricus scilicet natione Gallus, Doctor Pa-
 risiensis, Patria Carnotensis, qui ad errores
 contra fidem Catholicam, quos mente con-
 ceperat, multos etiam ex viris literatis faci-
 le induxit, & circa annum 1204. suam Sectã
 ex illis formauit.
 6 Verum paulò post de ipsis iudicio Theo-
 logorum Parisiensium cõuictus, vti pertinax,
 vnã cõ diuersis socijs vitimo supplicio tra-
 7 ditus fuit. Inter sequaces autem dicti Al-
 merici præcipue excelluit Dauid cognomẽ-
 to Dinantius, vnde addito nouo errore in-
 8 dicando, & peculiaris hæresiarcha, & nouæ
 Sectæ auctor extitit.

- D**E his duobus hæresiarhis, qui vt iam
 ex ipso Regulæ textu apparet, inter se
 coniuñcti sunt, vix quidquam inuenio apud
 Scriptores nostros præter eorũ hæses. De
 priore, nẽpe Almarico, siue Amorrico (hoc
 duplici nomine vocat eum Gualterius cap.
 1. sæcul. xiiij. nec indicat eum) audiamus Pra-
 teolum, à quo ferè omnes alij desumunt, verb.
 Almaricus num. 29.

- A**lmaricus, inquit, Natione Gallus, patria
 Carnotensis, Lutetiæ Parisiorũ Doctõratus lau-
 9 ream assecutus, Philippo Barbarossæ filio im-
 Tom. II.

petante, & Innocentio III. Romano Ponti-
 fice, emerfit anno Domini 1204. de quo sic
 10 tradit Celsatius lib. Dialogorum dist. 5. Eo-
 dem tempore, quo manifestatæ sunt hæses
 Albigensum, in Parisiensis Ciuitate (in qua
 est fons totius scientiæ, & puteus diuinarum
 scripturarum) quibusdam viris literatis per
 suasio diabolica peruersum instillabat intel-
 lectum, quorum Almaricus Magister prau-
 tatis fuit. Ita ille cum Celsario.

Subiungit verò statim omnes errores, cir-
 ca quos iste hæresiarcha dicti N. Magisteris
 exercuit, sicuti subiungunt Gualt. citat. &
 Bzouius ann. 1215. n. 2. Qui videtur eos de-
 sumere ex actis Concilii Lateranen. (ab In-
 nocentio III. vt ait ipse Bzouius, ea potissi-
 mum de causâ celebratum fuit, vt isti erro-
 res condemnarentur) cum ipsos vario ca-
 11 ractere proponat: proinde eisdem verbis,
 quibus ipse hic libet proponere.

Primò, Dicebat Corpus Christi nõ aliter
 esse in pane altaris, quàm in alio pane, & in
 qualibet alia re, transubstantionẽ denegans.

Secundò, Deum sic locutum fuisse in Qui-
 dio, sicut in Augutino.

Tertiò, Negabat præterea resurrectionem
 corporis, aradiis similiter, & Infernum; sed
 qui in se Dei cognitionẽ habere, illud habere

Quoq; in se Paradisum. Qui contra, peccatũ
 mortale habere, eundem Infernum habere
 in se, non aliter quàm dentẽ putridũ in ore.

Quartò, Altaria Sanctis dicata, & Imagi-
 nes thurificare, sanctorumque inuocationes
 idololatram esse asserbat.

V. Nõ solum eum Armenis Adam, & Euã
 nunquam carnali copula iungendos, si in
 R. statu

- statu illo, in quo Deus illos condidit, permansissent, verum etiam sexuum, differentiam nullam, sed hominum multiplicationem, eque, atque Angelorum satnam affirmabat. Cetera illud, quod in Genesi scribitur: Creauit Dominus hominem ad imaginem, & similitudinem suam: ad imaginem Dei creauit illum; masculum, & feminam creauit illos.
- 19 Sexto, Afferebat rursus, Deum non videri in se, sed in creaturis, sicut lumen in aere.
- 20 Septimo. Item illud, quod alias est peccatum morale, factum in caritate, non esse peccatum: impunitatem peccatorum promittens.
- 21 Octauo. Affirmabat denique, ideas, quæ sunt in mente diuina, & creare, & creari posse: cum contra, esse Augustino, in mente diuina nil nisi æternum, & incommunicabile sit.
- 22 Nono. Somniabat quoque, mentem contemplari, vel beati, perdere suum esse in proprio genere, & redire in illud esse ideale, quod habuit in mente diuina.
- 23 Decimo. Doccebat deinde, omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipsam conuertere, ut sint vnam individuum cum ipso: unde per consequentiam in resurrectione duplicem fore sexum negabat.
- 24 Hactenus de erroribus Sectæ Almarici: circa plures eorum, vide Alensum de Castro, verb. Adam, hæres. 3. verb. Beatitude, hæres. 1. verb. Eucharistia, hæres. 4. verb. Infernum, hæres. 1. & verb. Resurrectio, hæres. 1.
- 25 Post relationem autem dictorum errorum, notat Prateolus ubi supra, & eum eo Brouius eodem num. 2. quod in alijs pluribus contra Fidem Catholicam hæresiarcha Almaricus abtraherit. Accipe verba ipsius Prateoli. Huius, inquit, Almarici viginti errores colliguntur ex Chronico Summorum Pontificum De quo totus extra de Summa Trinitate, & Fide Catholica, cap. finali, dicitur in hunc modum. Reptobamus, & condemnamus peruersissimum dogma in principij Almarici, cuius mentem pater mendacis sic excecavit, ut eius doctrina non tam hæretica, quam infana sit censenda. hæc Prateolus cum textu Decretalium.
- 26 Disia verò reprobat, & condemnationem iam præcesserat, ut tradunt ipsæ Prateolus, & Brouius citati, Parisijs indicio Episcoporum, & Theologorum Parisiensium: atque ex vi eius Almarici, & plures ex ipsius sequacibus vitio supplicio traditi fuerant (præmissa exanthorisatione, hoc est degradatione, vulgariter, sic dicta, ut declarat ipse Prateolus, & exusti, cornuque cinerum res per sterquilinum dispersi, excepto Almarici corpore, cui tunc concessa fuit sepultura in campo profano. Hinc tamen postea eius ossa extracta, & igne consumpta, quando Innocentius III. denuo in Concilio Lateranensi condemnauit, hæreticum pertinacem, & excommunicatum ipsum declarans. ita Prateolus, & Brouius locis citatis.
- 30 Quod ait hic ipse Prateolus cum Philasico Brixienfi Episcopo, posse hæreticum, post mortem condemnari, & excommunicari, in ea id, quod dabitur causa 24. quæst. 2. cap. sane, quoad excommunicationem intelligi debet de eius declaratione, quam ante mortem hæreticus iam ipso facto contraxerat iniunctam à iure, secundum communem omnium, & prorsus certam doctrinam in materia de censuris, quæ non est, cur hic à nobis magis discutatur. De condemnatione hæretici post mortem ipsius, infra Deo dante ex professo agemus.
- 31 Ultimo loco, quid scitu dignum, refert Frat. eius? Audi ab ipsomet sic loquente: Tradunt autem, inquit, Historici, quod cum illi (nempè Almarici, & sequaces) ad supplicium duceretur, tanta uborta sit acis inclementia, & incuperies, ut nemo dubitaret, quin ab eis aer fuisset conuulsus, à quibus tantus error morientibus fuerat persuasus. Nam dicuntur tunc tam obliuata mente fuisset, ut non solum ad interrogata nullum darent responsum; sed nec in eis in ipso mortis articulo vllum penitentis, aut læne mentis, & respicientis perpendi potuisse iudicium. hæc ille, & ex ipso Brouius dicto anno 1215. num. 3.
- 34 De altero hæresiarcha Dauidè Dinantio, deque eius Secta, exiguum valde, quod dicendum occurrat, apud solos Prateolum in Elencho, verb. Dauid Dinantius, num. 4. & Gualterium c. 2. seculi 13. Quidquid id est, maxime circa eius peculiarem errorem, accipe à Gualtero, non sine eruditione, aliqua exprimentre, sic.
- 35 Eodem ferme tempore se agnosendum præbuit Dauid Dinantius, qui præter quam quod Almarici errores amplectebatur, docuit, Deum esse materiam primam: Error summè pugnans cum Diuinæ Essentie puritate, simplicitate, ac perfectione, ut doctissimè demonstrat Sanctus Thomas, tum lib. 11. contra Gentiles cap. 17. tum prima parte, quæst. 2. art. 8.
- 36 Et verò, ut indignum planè est Diuinæ essentie puritate, ac simplicitate, aliquid illi, qualecumque sit, compositionis genus tribuere: ita enormis est blasphemia aduersus infinitam Creatoris perfectionem, si quis Creatorem, non pro creatura tantum, sed & pro creaturæ parte, immo pro viliissima, abiectionissima creaturæ parte, quæ materia est, habeat. Hæc ille, quibus præfens Regula absoluta manet.

*Quomodo Secta contra Fidem Catholicam
Guillemi de S. Amore, & Desiderij Lon-
gobardi instituta?*

REGULA CCLXXV.

- 37 **T**ransacta serè dimidia parte seculi 13. sine hæresiarcha aliquo, præter duos Regula præcedenti expressos, prodijt hic novus circa annum 1250. Guillemus scilicet de S. Amore, qui suis erroribus indicandis fundata peculiari Secta, statim Monachorum, maxime professionem, seu modum paupertatis oppugnans, gradum hæresiarchatus obtinuit; sed statim Alexander Papa IV. ipsam vnâ cum suis scriptis condemnauit. Desiderius item Longobardus illius vestigia secutus per idem tempus religiosâ paupertatem similiter persequendo, ad eundem gradum, & ad institutionem alterius Sectæ hæresion peruenit.

- 39 **N**ihil proflus, quod inuenire poterim, de vtroque isto hæresiarcha. Brocius; & quidem mirum, cum omnia diligenter pericentari, atque haud intactum quidquam relinquere soleat. Scriptores item tres classici, Alphonſus à Castro, Præcolus, & Gualterius citâdi, qui de illis ex professis agunt, nulla facta mentione de spectatibus ad eorum genus, patriam, educationem, professionem, &c. in explicâda vtriusque hæresiarchæ Secta breuissimè se expediunt, vnde consequenter nostra expeditio circa idem breuissima erit, relatis ijs, quæ à dictis Scriptoribus adducuntur.

- 41 De Guillemo, seu Villielmo (vt scribit Castrus) de S. Amore, sic loqui incipit Præcolus in Elencho, verb. Guillemus de S. Amore, num. 18. Guillemus de S. Amore, inquit, mendicantium Monachorum acerbissimus hostis, suas hæreses instituit, atque promulgauit sub Alexandro Papa huius nominis IV à quo & damnatus est per Bullam, que incipit, Romanus Pontifex, Conradi IV. Germani Cæsaris temporibus circa annum Domini 1250 hæc Præcolus.

- 43 Qui statim subiungit tres istius hæresiarchæ errores. Primò tenait absolute ipsæ, quod nullus homo in Religionibus Mendicantium saluari possit. Præter citatum Præcolum, affert Alphonſus à Castro, lib. 10. aduersus hæreses, verb. Monachus, vbi circa hunc errorem, sic ait.

- 43 Eodem serè tempore, quo Vaaldenses, aut parum postea, quidam Villielmus de S. Amore scripsit librum, in quo persuadere conatus est, hominem non posse saluari in Ordine Mendicantium; sed hunc librum Alexander Papa IV. damnauit, vt hæreticum, & præcepit sub excommunicationis pœna, vt quicumque illum haberet, combureret, ita ille. Hodio tamen iuxta iam.

alibi tradita, nulli priuato licet librum prohibitorum comburere, sed ad Inquisitionem loci tenetur deferre.

- 45 Secundo, Errauit Guillemus de sancto Amore, afferens Monachos ex elemosyna in ocio viucentes, non acquirere salutem æternam, & ad huius acquisitionem reqiri, vt omnes indiscriminatum ad laborem manuum altringantur, vt exilio viduum sibi comparent; & non possit eos alio modo viuere parare, quàm per laborem manuum. Ita Castrus, verb. Paupertas, Præcolus ibidem, & Gualt. dict. cap. 3. seculi 13.

- 46 Tertio, Perseuaret defendebat ille, quod sola paupertas habitabilis sit licita, non verò ætalis; id est, quod licita sit promptitudo animi ad omnia pro Christo Domino relinquenda, quando vrget necessitas: seclusa tamen hæc necessitas, illicita sit paupertas, qua quis renunciat omnibus, quæ possidet, vt liberius Deo seruiat. Ita idem Alphonſus à Castro eodem verb. Paupertas, hæres. 3. & verb. labor, hæres. 2. Præcolus ibidem, & Gualterius loco citato.

- 47 Vbi bene addit, hæc capita doctrinæ illius hæreticæ fuisse quidem longè propagata, erebris Ordinum Mendicantium approbationibus per Summos Pontifices Romanos exhibitis, de quibus Cardinalis Bellarminus lib. de Monachis.

- 48 Circa alterum hæresiarcham Desiderium Longobardum, erroresque illius, legendi sunt; in primis Alphonſus à Castro dict. verb. Paupertas, hæres. 3. Præcolus lib. 4. verb. Desiderius, Longobardus numer. 6. Bellarminus citatus, & Gualterius cap. 4. seculi 13. à quo hæc spectantia compendiosè accipe.

- 49 Per id temporis, inquit, in paupertatem religiosam pari furore inuectus est Desiderius Longobardus, quidocumque non est veritus, Primò, rem esse non solum inutilem, sed etiam perniciosam, & illicitam, sua omnia propter Christum Iesum relinquere. Quem vt armis decretorijs expugnat Doctor Angelicus S. Thomas in opusculo suo 19. quod totum scriptum est aduersus Impugnatores Religionis; ita & Ecclesia eisdem Decretis damnat, quibus, & Guillemum de sancto Amore.

- 50 Quod vt armis decretorijs expugnat Doctor Angelicus S. Thomas in opusculo suo 19. quod totum scriptum est aduersus Impugnatores Religionis; ita & Ecclesia eisdem Decretis damnat, quibus, & Guillemum de sancto Amore.

- 51 Secundo, quod ex primo illo errore, consuebat, nefas esse in religionem vilam ingredi, quæ vel possessiones saltem in communi, non habeat, vel certè se ex opere manuum viuere non profiteatur, hucusque Gualterius, & nos cum ipso ad finiendam præsentem Regulam.

*Quid de Raymundo Lullio? num scilicet errorum
contra fidem Catholicam, & hæresiarum
insidius?*

REGVLA CCLXXVI.

33 **N**on videtur ex vna parte dubitari
posse, quod Raymundus Lullus in-
ter hæresiarum sit enumerandus, & auctor
scilicet peculiaris plurium errorum contra fi-
dem nostram constituendus. Quandoquidē
non pauci tam ex antiquis, quam ex moder-
nis scriptoribus, hanc ei noxam inurunt, &
vbi talem à Gregorio Papa XI. damnatum
33 fuisse, ostendunt. Ex altera verò parte non
desuerunt multi quoniam tempore viri grauis-
simi, qui enixe conati sunt eum à simili no-
ta liberare, & vique in præsentem diem apud
Summum Pontificem efficaciter vrgent, vt
34 omnino innocens declareretur. Vnde cum
res hinc inde controuersa appareat, ad id
prædictis facile inducimur, vt à ferendo iudi-
cio abstinemus. & declarationem circa ip-
sam à Sede Apostolica expectemus.

35 **E**x antiquis scriptoribus primus ac præ-
cipuus fuit Nicolaus Eymericus, qui
aduersus Raymundum Lullum ac re bellum
excitauit, & omnem lapidem mouit, quous-
que omnia eius opera à viris doctissimis lue-
rent discussa, & quod erroribus contra fidem
infecta reperirentur, vna cum auctore eorū
vti heretico per summum Pontificem dāna-
ta. Sed audiamus quæ lo circa hoc ipsam Ey-
mericum in suo Direct. 3. par. q. 9.

36 Postea, inquit, Dominus Papa Gregor. XI.
in Consistorio, etiam de Concilio Fratrum, in-
terdixit & condemnauit doctrinam cuiusdā
Raymundi Lulli Catalani mercatoris de Ci-
uitate Maioricarum oriundi, laici, phantasti-
ci, imperiti, qui quāplures libros ediderat in
vulgari Catalanico, quia totaliter grāmati-
37 cam ignorabat. Quæ doctrina erat plurimū
diuulgata, quam credidit habuisse à Diabo-
lo, cum eam nō habuerit ab homine, nec hu-
mano studio, nec à Deo, cum Deus non sit au-
38 stor hæresum, nec errorum. Licet ipse Ray-
mundus afferat in libris suis, quod eam ha-
buit in quodam monte à Christo, qui sibi (vt
dixit) apparuit crucifixus: qui putaret fuisse
diabolus, & non Christus. ita ille.

39 Atq; immediate post sic. Quod doctrina du-
rauit fere per octoginta annos, quousq; scilicet
Fr. Nicolaus Eymericus Ord. Prædicatorū
Aragonie Inquisitor ex certis, causis habens
eandem multum suspicā de heretica prauitate,
illā multo cū labore transcurrit, postea
præsentauit prædicto Dño Papæ Gregorio vi-
genti volumina: & causa commissā Domino
Cardinali Officiū, de eius mandato fuerunt

per viginti & ultra magistros in Theologia,
60 diligenter examinata. Ex tandem de Patrum
consilio, vt vere hæreticalia condemnata, &
tota doctrina generaliter interdiceretur do-
ctrina continebat plusquam quingentos arti-
culos erroneos, de quibus, vt prolixitate
parcatur, centam præscriptibus inferuntur.
huc vsque Eymericus, apud quem eos le-
gas.

61 Additantem ipse Eymericus immediatē
post, duodecim errores peculiare sequaciū
illius, sen Lullistarum (apud eundem videri
possunt. Ex omnibus tamē prædictis Præcol.
in Elencholib. 16. verb. Raymundus Lullus
62 n. 1. & Gualter. 5. sec. xlii. qui præcipue inter
modernos scriptores contra eum insurgunt,
& hæresiarum fuisse censent, licet errores in
libris Raymundi plusquam quingentos repe-
tiri asserunt, vti à affirmaret Eymericus, so-
los quinque exprimit, nempe

63 Primo, quod Deus habeat plures essentias
& id similiter docuit hoc nostro tēpore Beata
hæresiarum, vt infra videbimus. II. quo d
Deus Pater fuerit anæquū esset Filius eius
III. quod Diuina essentia, cū non sit ociosa,
essentia, natura naturæ, bonitas boni-

64 cat, &c. VI. Quod Spiritus sanct. sit cōceptus
de Patre, & Filio: modus loquendi saltem,
erroneus, cum Spiritus Sanctus secundum
veram fidem à Patre, & Filio, tanquam ab
vno æterno principio producat, nō per cō-
ceptionem, aut generationem, sed per dile-
ctionem spirituales, & æternam. ita Gualte-
rius ibidem declarat V. quod sit crimen, & in-
65 iustitia, hæreticos vicissim, ita illi. Meminit au-
tem ibidem Præcolus cuiusdam sententiam
condemnatoriæ contra Raymundum Lull. &
libros eius à Petro Archiepiscopo Tarraco-
nense, & dicto Nicolao Eymérico late, quam
apud alios scriptores non inuenio, nisi apud
Bronium, & cum æquiuocatione, de qua,
infra.

66 Præ ceteris item recentioribus, qui aduer-
sus Raymundum Lull. scripserunt, enixius,
& efficacius persecutus est cum vti hæresiarum,
Abrahamus Bronius in vtijs partibus

67 suorum annalium Ecclesiasticorum. Anno
1260. testatur in indice sui 1. tom. quod fuit
condemnatus ab Alexandro Papa IV. & quod
ibi num. 5. referantur illius errores. Inspe-
ctamē diligenter loco allegato, neutrum
quidem inueni in exemplari, quod a-
pud me habeo, Colonie Agrippinæ excuso,
anno 1612.

68 Sed hanc condemnationem Alexandri IV.
vt iam pro parte opposita in fauorem Ray-
mundi Lull. aliquo adducantur, esse sine fun-
damento assertam, inde aliqui credunt, quia
anno 1260. quo damnatus fuisse dicitur,
Lullus adhuc nihil scripserat, cum circa an-
num Domini 1230. natus fuerit, & sue
gratis anno trigesimo ad Deum conuer-
sus, ac postea scribere cœperit, sicut ex
libro eius de contemplatione colligi pos-
se quibusdam videtur & assert parte quin-
ta, & c. tione tertia, auctor operis inscripti

Trans-

69. Transumptum memorialis in causa pij Eremitæ, & mariyris Raymundi Lullique nunc Romæ vertitur coram Sanctissimo, per admodum Reuerendum Fratrem Ioannem Riera Seraph. Ord. Franciscani Theolog., & Regni Balearum Syndicum in Romana Curia hæc 70 causam agentem. Typis autem excusum, fuit prædictum Transumptum memorialis Palmæ Balearum, anno 1617, præcedente, iussu Illustrissimi, ac Reuerendissimi D.D. Balthasaris Borgiæ Episcopi Maioricensis, diligenti discussione, & legitima approbatione per viros probitate, & doctrina præstantissimos, etiam nostræ Societatis. Ista præcipue per admodum Reuerendum, & Sapientissimum Patrem Matthæum Matinon, (quem vti magistrum memini in professione philosophica, honoris causa nomine) Rectoris Collegij, & Academiæ Societatis Iesu, & sanctæ Inquisitionis qualificatoris, in Insula Baleari. Hoc transumptum ab hinc annis 12. dono accepi ab Illustrissimo Equite Hierosolymitano Domino de Montemaris, nunc Excellentissimo, & dignissimo Proregemour Franciæ in America: vnde ex eo oportune ad rem præsentem pauca compendiosissime desumo.
71. Diuiditur ab auctore ingeniose in tres Sectiones totum istud Memorial, perspicuitatis gratia: in quarum prima quatuordecim Præiudicia continentur, per quæ, declarationis terminis Lullianis, via scituor ad capiendum, qualiter sine vilo errore contra fidem tam malea Lullus docuerit, ac scripserit. In secunda sectione, quæ subdividitur in decem partes, singulæ propositiones doctrine Lullianæ, quibus aduersæ partis auctores notam hæresion tribuere possunt, modis loquendi, magis vfitatis in scholis declarantur, & nullatenus erroneæ ostenduntur, sed omnino conformes Fidei Catholice.
74. Tertia verò Sectio Memorialis, subdivisa in partes vndecim, continet responsonem ad quasque impugnationes, typo mandatas contra Lullum. Atque ommissis alijs quam plurimis, respondetur primò ab auctore memorialis, part. 3. sect. 3. ad illud supra expressum, fuisse scilicet à Gregorio Papa XI. condemnari Raymundi Lulli doctrinam, quòd Bulla condemnationis, nec in Regestis dicti Pontificis, nec alibi reperiri potuerit, licet bis etiam auctoritate Apostolica fuerit diligenter perquisita, semel Auiuione, vbi data dicitur, viuente adhuc, & præfente Eymérico, iterum post mortem eius Romæ, &c.
76. Dein, si dicta Bulla Gregorij XI. est fictitia, corrumpit etiam id, quod dicitur de libris, quos Lullus edidit, per istum Summum Pontificem condemnatis, & omnino prohibitis. Atque inde clares ostenditur, quia in Indice librorum prohibitorum, iussu Concilij Tridentini edito, nulla fit mentio de tali prohibitione, neque in eo, sicuti ipsa digni, apponuntur, quod asserti auctor me-

77. morialis in sect. 1. præiudici 12. vbi ait, quòd ad dictum Concilium Tridentinum, fuerit missus procurator Lullianæ causæ à Principatu Cathalonie vir sapientissimus Magister Ludovicus Ioannes Villera Cathedralaricus. Qui adeò exactè hanc procreationem peregit, vt ab ipso Concilio deputati fuerint multi, nempe Patriarcha Venetus, quatuor Archiepiscopi, totidem Episcopi, vnus Abbas, duo Generales Ordinis, & quatuor Doctores: qui discussa doctrina, Lulli, eam approbarunt, & à calumnijs Eymerei iuridicè vindicarunt.
79. Quid quòd iam multò prius, vt refert idè auctor memorialis, ab eisdem ipsam doctrinam Lulli multoties alij iuridicè vindicauerant. Primò octo Magistri deputati, tres Dominicani, & quinque Franciscani, Præsidente Patre Magistro Fr. Bernardo Ermenegandio Prouinciali Dominicano, & Generali Inquisitore Barcinone, anno 1380. Secundum Illustrissimus Dominus Leonardus Cardinalis, Còmissarius Apostolicus in hac causa deputatus à Benedicto XII. Auiuione anno 1395.
81. Tertio Reuerendissimus Bernardus Episcopus Castellæ, Còmissarius, & Iudex in hac causa deputatus per Illustrissimum Alemannum Cardinalem Legatum Apostolicum in Hispania: quia duersus Eymericum pro Lullo anno 1519. definitiuam sententiam tulit, restituitque doctrinam Lullianam suo primo statui, & annullauit quæcunque contra eam attentata fuerant. Vide plura in dicto præl. 12.
83. At in decimotertio, quid ad nostrum instantum oportune continetur? Perlibenter sanè adducam, quòd ibi expressum, quandoquidem ad mysteriù Conceptionis immaculatæ Virginis Mariæ spectans: Sed conuenientius iudico verba ipsius auctoris memorialis in medium proferre. Sic habet titulus.
83. Præiudici decimotertium. Vnde quæ speraret Eymericus contra Lullum, postquam per tot acta iuridica iam extincta, fuerant, iterum reaccensa fuerint?
84. Dicitur primò, viguisse tempore EymERICI ante annum 1400. inter Eymericum ipsū, & Lullianum, contentio, de Conceptione purissima Virginis, contendente EymERICA conceptam fuisse eam originali peccato, Lullistis cum Lullo oppositum defendenti.
85. bus. Quæ contentio eò peruenit, vt EymERICUS à Raymundo de Coetilis Canonicus Elnens, coram Reuerendo Patre Ioanne Auiuore Inquisitore Generali Auiuione fuit acensatus de manifestis hereticalibus propositionibus ab eodem Eymérico assertis: quæ omnes habentur in publico instrumento accusationis authentico, dato Auiuione, anno Domini 1395. Quod apud huius Lullianæ causæ Syndicum exstat, & immediatè post.
86. Hæc planè contentio creditur fuisse seminarium eorum, quæ contra Lullianam doctrinam

etiam inciduntur. Sed tamen Eymericus etiam à Regno pulsus à Ioanne Aragonum Rege profugus, vt constat ex eiusdem Regis epistolis contra eundem Eymericum, missis ad diuersos.

87 Postea contra Eymericum pro Lullo tor approbantes, & acta, quor partim supra retuli, sancitæ fuerunt. prius vt extincta viderentur omnia contra Lullum attentata. 88 ta, vique ad annum 1503. Nam ante istum annum ipsimet libri Lulli, quos referebat Eymericus fuisse damnatos, identidem excendebantur, publice seruabantur, & legebantur, & publica Cathedræ de hac doctrina tum erectæ fuerunt.

89 Eodem in Prædicio sic dicitur: secundum Prædico anno 1503. aut paulo ante, subiectam iterum esse eandem de Conceptione, Deiparæ Virginis controuersiam inter Fr. Guillelmum Cacesles Dominicicum simul, & Inquisitorem Regni Balearis, & Lullum scholæ Professores, huius vt supra pugnantibus, 90 & contra ipsos, Inquisitorem Dominicicum. Tantique exarbitratore contento, vt Romanam perrexit Inquisitor, & egerit coram Sanctissimo contra Lullianos, sed tanto successu labore, nec ipsis, nec Lullianæ doctrinæ in aliquo nocere potuitque immutari post de eodem Inquisitore sic.

91 Reuersus tandem ad Balearic Regnum, & in eadem contentione perseuerans, dicitur fuisse pulsus à Regno. Quæ omnia creduntur, nimirum homini fuisse stimulum ad extremum, vt anno 1503. Directorium Eymerici typis mandans Barcinone, simul annexerit, ex Bulla scilicet eiusdem, calumniam contra Lullum laudum conuictam, damnata.

92 tam, atque sepulchram. De hac secunda contentione sit mentio in Chronico Fr. Francisci Diago, Prouincie Aragonie Fratrum S. & d. Dominici. hæcenus contenta in dicto præl. 13.

93 Addendum tandem aliquid, vt responsum deur quoque modo ipsi, quæ contra Lullum ab Abrahamo Brouio proferuntur. Primò circa condemnationem, & sententiam prolatam per Archiepiscopum Tarraconensem, de qua ipse Brouius anno 1266. num. 5. iuxta eius indicem, duplex est manifestatio.

94 fista & quincatio. Prima, nam auctoritate Alexandri Papæ IV. vt ille affirmat, Lullus ab eo Archiepiscopo nequaquam condemnatus fuit: cum dictus Alexander nequiuisset, per se ipsum condemnare Lullum, eo quod hic fuerit tempore posterior illo, & scripserit ipso iam mortuo, vt supra n. 68. à nobis traditum: ergo neque per illum, Archiepiscopum, tributa ei facultate, condemnari potuit.

95 Dicendum itaque, quod Petrus Archiepiscopus Tarraconensis, auctoritate accepta à Gregorio Papa XI. processisset, & condemnauerit, vt hæreticum nequam Raymundum Lullum (cuius secunda æquinoctio) sed Raymundum Neophytum Fratrem Dominicicum, simul cum eius libris; quicquid in

contrarium dicant Præulenti, & Brouius 96 citati. Qui non sine graui calumnia, & iniustitia, errores Fidei Catholice oppositos, ac libros prohibitos, præcipue illum de inuocatione demonum, istius Raymundi Neophyti, tribuunt illi Raymundo Lullo. Ita, auctor memorialis, par. 5. fect. 3. & ostendit efficaciter testimonio tum ipsius Eymerici in direct. par. 2. quæst. 57. tum commentatoris eiusdem, Doctoris Francisci Pegnæ, sibi comment. 52. Audiamus primo Eymericum ad quæst. sic respondentem.

97 Ad hanc, inquit, respondemus, quod tempore Domini Gregorij Papæ XI. Dominus Petrus Archiepiscopus Tarraconensis, & Frater Nicolaus Eymericus de Ordine Prædicatorum Inquisitor Aragonie, vt verè hæreticales, & erroneas, quendam libellum 98 de demonum inuocatione, qui incipit, Misericordia, & veritas; & quendam alium, qui incipit, Vtrum quilibet infidelis tam diuinus, quam Ap. & in his canonibus tenetur obedire: & quædam à la opuscula, vt omnino hæretica, & erronea, edita per quendam Raymundum Neophytum, sententialiter condemnauerit, propter hæreses, & errores in eis contentos. hucusque Eymericus.

99 Quam autem sit iste Neophytus, declarat bene commentator illius Pegna exponens illa verba textus, edita per quendam Raymundum Neophytum. Hic Raymundus, loquit, sicut constat ex Regesto Domini Gregorij XI. loco quæst. mox adducemus, dicebatur Raymundus de Tarraga, qui cum prius esset Hebræus, conuersus ad fidem Christi, factus est Monachus Ordinis Prædicatorum. Ceterum, vt res ipsa demonstrat, non mutauit mores, sed Religionem mutauerit. Vixit autem hic Raymundus circa tempora Gregorij XI. ad annos Domini 1372. extantque in hoc volumine regesti anni primi Gregorij XI. fol. 225. litteræ Papæ Gregorij ad Archiepiscopum Tarraconensem, & Nicolaum Eymericum Inquisitorem in Regno Aragonum, quibus præcipitur, vt inquirant, & procedant contra Raymundum de Tarraga, Ordinis Fratrum Prædicatorum tenentem quosdam hæreticos errores, & cum puniti, & ita ille declarat, cur vocaretur Neophytus, quia nouus in Fide Catholica, & quia non esset natus ab originariis Christianis, vt alij similes, ideo Neophyti vocari solent.

100 Addit autem idem Pegna in fauorem Lulli sic. Illud verò, inquit, obseruandum est diligenter, quod auctor docet in hac quæstione, videlicet, libellum de demonum inuocatione, editum fuisse per Raymundum Neophytum. In quo planè decepti mihi videntur Bernardus Lutemburgus in Catalogum hæreticorum, lib. 3. verb. Raymundus Lulli, & Præteolus lib. 16. nam. 2. de viris, & scdis hæreticorum (adde his Brouium) asserentes, libellum de demonum inuocatione, editum fuisse à Raymundo Lulli; & suspicor hos auctores fuisse alucinatos

104 natos ex hominis similitudine, hucusque Peña. En in vtramque partem, & cōtra Lullum & pro ipso pauca hęc à nobis adducta, & licet potuissent adduci multo plura, remitto tamen lectorem ad prædictum trāsumptum Memorialis. Ex adductis autem nihil in fauorem Lullianę doctrine, neque aduersus eam concludimus: sed iudicio sacrę Congregationis Urbis. seu Apostolicę Sedis, quid tenendum sit, decernendum remittimus, hinc præsens Regula absoluta manet.

Vnde origo, & progressus Sęclę Fratricellorum? ab Hermanno nō Italo solo? an etiam simul ab alijs?

REGVLA CCLXXVII.

105 PRIMUS institutor, & propagator Sęclę Fratricellorum, seu Fratrum de paupere vita, assignatur solus Hermannus quidam Italus dictus Pōgilupus, anno circ. iter 1277. quamquam post mortem transactis iam viginti annis, vt hęresiarcha condēnatus fuit, & iussu Bonifacij VIII. exhumatum eius cadaver, atque combustum. Post multum, verō temporis eiusdem Sęclę restaurator extitit Gerardus sagarellus sub nomine Apostolorum, seu potius Meo apostolorum. 106 Idem postea præstitit quidā Dulcinius Nouariensis anno 1305. (de istis iterum infra.) 107 A dicta tamen institutione huius Sęclę, immo prius censetur quinis alumnus Religionis Franciscanę, quidquid in contrarium aliqui dicant.

109 DISIDIUM aliquod reperitur inter Scriptores tam antiquos, quam recentiores, diuisos scilicet in tres opiniones diuersas vidē circa hoc punctum de primo auctore, & dūce illius Sęclę Fratricellorum (qui etiam vocatur Frater de paupere vita, ac Bisochi, teste Præcolo citando.) Nam EymERICUS 2. part. Direct. q. 98. 12. & Pegna ibi Comment. 37. relato per huoc Guidone Carmelita, primam institutionem, & propagationem eius Gerardo sagarello Parmensi manifestē tribuunt. Alij verō Dulcino cuidam Nouarensi, quī post illum tempore Clementis V. prodijt.

110 Nihilominus certum indicant multi, quibus adhęreo, ab Hermanno Italo dicto Pugilapo per multum tempus illis priore, ortū, & progressum suscepisse hanc Fratricellorum Sęclam. Ita Bernardus a Lutemburgo, lib. 2. verb. Hermannus, Angelus de Paz, tom. 5. in symbolum lib. 9. cap. 20. Sanderus de Vissib. Monarchia ad annum 1303. Præcol lib. 2. verb. Bisochi, ac lib. 6. verb. Fraticelli, & lib. 8. verb. Hermannus. Cardinalis Bellarminus 2. part. Chronologie ad annum 1386. Iacobus Qualterius cap. 7. & col. xiiij. ac præter alios per ipsum relatos Fr. Dermici Thadęi ex Ordine Sancti Francisci cap. 3. sue eruditissimę Apologie, quam vocat

111 Nisela Franciscanę Religionis. Vbi bene addit pro aliqui concordia dictarum opinionum, quod ambo Gerardus, & Dulcinius alter post alterum fuerint restauratores dictę Sęclę Fratricellorum, addūctis oē omnis erroribus? infra videbimus.

112 Primum itaque, quod Hermannus huius Sęclę institutor, & propagator extiterit, deducitur clarē, ex ijs, que præcitati, & alij Scriptores de eo referunt: præcipue illud valde rarum, ratione cuius apud illos celebris admodum huius hęresiarchę memoria euasit, nempe transactis post sepulturam multis annis (interim cultus ei velut Sancto à quibusdam exhibebatur, vt ait dictus Dermicius Thadęi) declaratus fuit hęresiarcha, & dux Fratricellorum per sententiam Bonifacij Papę VIII. eiusque cadauer exhumatum, ac in

113 cineres redactum. Quamvis autem non cōcordent iidem Scriptores circa numerum annorum, qui transierunt à tempore sepulture illius vsque ad dictam exhumationem, & cadauers combustionem, cum ab aliquibus, vt à Platina, in Bonifacio VIII. & à Præcolo citato assignentur viginti, ab alijs verō plures, 114 & ab alijs pauciores. Iuxta computationē tamen Platina, ab initio Pontificatus Honorij IV. à quo per Bullam incip. Olim felici; Fraticelli prima vice condēnnati fuere vsq; ad finem Pontificatus Bonifacij VIII. à quo iterata condēnnatio illorum vna cum dūce Hermanno, anni 18. numerantur.

115 Non erit abs re, credo, si B illa ipsa Honorij IV. hic proponatur diuisa per paragraphos, sicuti eam diuidit, & proponit Lærtius Cherubinus tom. 1. sui Bullarj, vt clarus de damnatione sęclę Fratricellorū, siue sub nomine Ordinis Apostolorum ab Hermanno institutę constat.

116 Olim felic. recordat. Papa Gregorius X. Prædecessor noster in Concilio Lugdunensi omnes Religioes, & Ordines Mendicantis adinuenitos post Generale Lateranensē Concilium, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicę meruerunt, perpetue prohibitioni subiecit, & quatenus processerant, reuocauit.

117 Verum sicut ad nostri Apostolatus auditum fama querula deferente, peruenit, quidam, quī post generale, & ante Lugdunensē, prædicta Concilia sub nomine Ordinis Apostolorum, habitu nouę Religionis assumptorū, quamquam nullam aliquando confirmationem Sedis Apostolicę meruissent prohibitioni, ac reuocationis prædictę temerarij presumptores, eundem habitum, seu et cōsueuilem sub eodem nomine, vsque hodie deferentes, quamplures etiam alij assumpto post dictum Lugdunensē Concilium, huiusmodi habitu, per diuersas Mundi partes medicando discurrere non verentur, scilicet ea, quę non concedenti, in animatum suarum periculū, & graue scandalū plurimorū: præsertim cū nōnulli prauitatis hęreticę vitiolā boreantes, sub huiusmodi habitu stinuerint.

118 Nos igitur volentes talium prauaricarum insolentem audaciam reserari, & prædictam non tam Religionem, quam pernici-

- eiosam Sedam penitus aboleti, ne forte fidelium simplices fidei sanctitatis eorum imagine seducatur; Vniuersitati vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus quocunque de predictis in vestris Ciuitatibus, & Diocesisbus inuenire conuergerit, eos ad depouendum huiusmodi habitum monitione premissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Monentes eosdem, vt si religiofam vitam ducere cupiunt, ad aliquam se transferant de Religionibus approbatis. Quod si aliqui eorum censuram predictam contempserint, vos contra ipsos ad penam carceris, seu aliam pro vt expedire videbitis procedatis, inuocato aduersus eos, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.
- 130 Ceterum, vt predicti eo facilius a sua insolentia compeſcantur, quo magis a Christi Fidelibus abijci se videntur, & contemni: Volentes nihilominus, quod huiusmodi processum nostrum in vestrarum Ciuitatum, & Diocesum terminis iteratis vicibus publicantes, ac facientes per aliquos publicari, eosdem populos auctoritate nostra monentis, & inducatis atterere, ne aliquem de predictis prefatum habitum deferentibus recipere presumant in hospitio, vel eis aliquos elemosynas largiantur, nec ad deferendum habitum illum seu ei consimilem impendant consilium, auxilium, vel fauorem.
- 131 Datum Romę apud S. Sabinam 3. id Martij, Pontificatus nostri Anno primo, sub anno Dominicę Incarnationis 1284.
- 132 Hanc antem Bullam Honorij IV. addunt Hymericus loco citato ad ostendendum fuisse eos condemnatos per hunc Summum Pontificem duos illos heresiarchas Sagarellum, & Dulcinum: quod non videtur posse habere locum, tum quod sint posteriores tempore, Papa Honorio, & supponatur iste iam mortuus, quando ipsi prodierunt restaurantes sectam Pseudo-apostolorum seu Fratrum de paupere vita; & quidem de Dulcino ostenditur peculiariter sequenti seculo, ad quod spectat. Tum quod in postposita Honorij Bulla nequaquam sit mentio de his heresiarchis. & sane epe nominasset Papa, si cui appareret verisimile, si tunc vixissent; quandoquidem de ipsis nullus scriptorum tradit, quod fuerint heretici occulti, quemadmodum ab omnibus fere traditur de Hermanno, cum pluribus post sepulturam transactis annis (interim vii sanctis a non paucis colebatur) Bonifacius Papa VIII. vt supra diximus, cum heresiarcha declarauerit, ac condemnauerit, iusseritque
- 134 cadaver ipsius exhumari, & comburi. Per traditam itaque Bullam ab Honorio Papa IV. condemnatur tacite Hermannus occultus heresiarcha, & expressę inſinuat per eum secta Fraticellorum &c.
- 135 Expriimendi tandem errores dicti heresiarchę Hermanni, cuiusque sequacium. Primo tenebantur, quod uxores essent communes omnibus, vnde in suis congregationibus, quas in speluncis, & latibulis agebant, exple-
- tis suis preſentis precibus, extinctisque lampadibus, cum ea quisque, serarum instar se commiscebat, quę illi prior extitisset: ita Prateolus verb. Fraticelli, & Gualterius c. 7. seculi 13.
- 136 II. Si ex dicta commixtione diabolica signa aliqua conciperet, infans inde natus in speluncam deferrebat, ibique tandiu per manus ab omnibus agitabatur, tradebatur, recipiebatur; quoad animam efflaret in aliquius manibus, quem eam ob rem pro suo Summo Pontifice habebat. Ita idem Gualterius totidem fere verbis cum Prateolo citato.
- 137 Tertię, Secundum eosdem Prateolum, & Gualterium ibidem, pertinaciter debebant Fraticelli, nefas maximum esse aliquid proprium habere, vnde ipsi omni proprietate, & possessione prorsus abiecta, ex elemosynis victabant.
- 138 Quartę Errabant Fratres de paupere. vita affirmantes, quod republicę, non sint a Christianis administrande. Afferre dict. cap.
- 139 7. eum Prateolo relato Gualterius. Qd conferens hunc errorem Hermannus cum vno Caluini, comprehensio his verbis ipsius, Promissam in Euangelij libertatem nullum inter homines Regem, nullumque Magistratū agnoscere; aequalem vtriusque iudicat, seu potius tetriorem Caluinismi. Sed de hoc infra in proprio loco.
- 140 Quintę, Tandem cum maximo errore, contra fidem affirmabant illi, Dei visionem animabus sanctis differi vsque ad finem Mundi. ita relati Prateolus, & Gualterius; qui predictos solos errores huic Sectę Fraticellorum tribuunt. Au plures fuerint i per Sagarellum, & Dulcinum adiuncti? videbimus in Regula, & seculo sequenti, vbi de his heresiarchis agemus, simulque indicabimus, qualiter fuerint condemnati a Ioanne Papa XXII. per extraxantem incip. S. S. Romana, ibi, nonnulli prophanz, &c.
- 142 Notat bene citatus Gualterius, a quibusdam confundi hereticos Fraticellos, seu Bisochos cum Begardis, & Beguinis, cum isti sint diuersi ab illis, & tempore posteriores, vt patet ex dicendis infra.
- 143 Finem imponamus presenti Regule, addito vno verbo ad ostendendam viritatem ipsius elausulam: nempe, si vera sunt hæc nō tradita, quod Hermannus Italus fuerit institutor, & propagator Sectę Fratrum de paupere vita, & restaurator eius Sagarellus, & Dulcinus extiterint, vt verē iudicamus, euaneſcunt prorsus omnia, quibus nonnulli immerito ausi sunt aduersus Illustrissimam Religionem Franciscanam insurgere, huic originem, & progressum dictę Sectę non sine
- 144 calumniis tribuentes. Legas quæso, ac perlegas attente citatam Apologiam, seu Nireiam Fratris Dermicij Thadęi, & ad fatieratē satisfactus manebis.

*Qualiter Pseudoapostolorum dux Germanus
Sagarellus? qualiter Scila Flagel-
lantium prodijt?*

REGVLA CCLXXVIII.

135 **S**ub finem Seculi xlii. circa annum Do-
mini 1296, Secta Fratrum de paupe-
re vita, siue Pseudoapostolorum restaurauit,
& amplianit Gerardus Sagarellus Parmensis,
seu potius adiunctis pluribus erroribus, insi-
gnis heresiarcha, & dux nouae Sectae Pseu-
doapostolorum euasit. Hoc autem iussu
Bonifacii Papae VIII. capto, condemnato, &
combusto, eius discipuli in spargendis ipsius
137 falsis dogmatibus perfliterunt. Secta item
Flagellantium intemum sumpsit, & incremē-
tum circa annum 1275. & 1313. a quonam
autem primo audire, prius ignoratur.
138 Professores eius sic vocati Flagellantes ab
actu se virgis nodosis percutiendi in scapulis:
hanc flagellationem potientem esse ad
peccata quaeumque delenda, quauis con-
fessione asseriebant.

139 **A**brahamus Brouinus anno Domini
1285. num. 13. secutus vestigia Ey-
merici par. 2. Direct. quæst. 12. & ibi Pegnae
eius commentatoris, coniungit simul hos duos
heresiarchas, Gerardum Sagarellum Parmen-
sem, & Dulcinum Nouariensem: atque per
Honorium Papam IV. damnatos fuisse asser-
mat: Audi verba ipsius, quibus egregie de-
pingit mores, & qualitates sequacium vtri-
usque.

140 Duo, inquit, insignes apostatae, Gerar-
dus Sagarellus Parmensis, & Dulcinus No-
uariensis per id temporis non tantum Parmen-
sem, verum & multas alias Italiae in Insu-
bria Cimitates falsis dogmatibus infecerunt.
Quod enim Apostolorum vitam, & more: se
dicerent imitari, breui quamplurimis sedu-
ctis sectam sceleratam, quam orthodoxi, Pseu-
doapostolorum appellabant. Hi Christi
Apostolos se vocabant, sed subnullius obediē-
tiae vivebant, sed tantum se se subiectos soli
Deo asserere: publice mendicabant: tuni-
ca alba longa, ac desuper pallij albi instar
mantello ad collum eleuato induebantur:
crines longos nutriebant, caput non ope-
riebant: sed nudato vertice, & audi pedes
incedebant, quandoque soleis seductis ute-
142 bantur. Per Vrbes, & vicus discurrebant;
paupertatem per pagos, & plateas praedica-
bant, virus heresum varium disseminabant
in plateis publicis mensa eis parca, quaeum-
que apponebantur (nam cibum non discer-
nebant, neque hunc, vel illum petebant)
manducabant, &c. ita ille.

143 Qui post enarratos illoquum heresiarcha-
rum errores a nobis statim exprimendos, sic
addit ibidem num. 14. prope finem. Hos,
inquit, & alios eorum errores, atque in vni-

uersum sectam Apostolorum condemnauit
Honorius Papa publico edicto.

144 Verum sicut supra recessimus, quoad v-
trumque ab Eymerico, & Pegna: sic nunc re-
cedendum nobis necessario ab Abrahamo
Brouio, & affirmandum cum alijs scriptori-
bus, maximè cum Prateolo, & Gualterio ci-
tandis, quod predicti heresiarchae Sagarel-
lus, & Dulcinus fuerint tempore posteriores
Honorio Papa IV. & quod iste iam obijisset,
quando illi prodierunt; ergo non fuerunt
145 condemnati ab ipso. Cum secundum Pla-
tinam in Vitis Summorum Pontificum, inter
Honorium dictum, & Bonifacium VIII.
cuius tempore prodijisse dicitur Sagarellus,
Romanum Pontificatum tenuerint Nicolaus
IV. & Clemens V. Dulcinus verò multo post
prodijt tempore Clementis V. circa annum
1309. vt videbimus seculo sequenti.

146 Nunc de Gerardo Sagarello heresiarcha,
& de suis sequacibus Pseudoapostolis
audiamus Prateolum lib. 14. verb. Pseudo-
apostoli, nu. 41. Pseudoapostoli, inquit, sunt
qui praeceptorem satanam sequuntur, sacro pi-
etatis, impietatis venenum ingerunt, Christi-
que auctorem praetextunt, eum Satanam rem
agent, vel cum more diaboli speciem sumunt
bonorum, & lucidorum angelorum, vt de-
cipiant, vel cum tenebris suis suis coloribus
sic ornant, vt à luce distare nihil videantur.

147 De quibus Dionysius Paulus 2. ad Corinthi-
cep. 11. loquitur in hunc modum: Est veri-
tas Christi in me, quoniam haec gloriatio
(nimirum vt in omnibus sine onere, me vo-
bis seruem) non infringatur in me in regio-
nibus Achaiae. Quod sane eo facio & faciam,
vt amputem occasionem eorum, qui volunt
occasionem, vt in quo gloriantur, inueniam.

148 tur sicut & nos. Nam huiusmodi Pseudo-
apostoli sunt operarii subdoli transfigurantes
se in Apostolos Christi. Et non mirum,
ipse enim Satanas transfiguratur se in Angelum
149 lucis. haec ille cum D. Paulo. Ex quo etiā
1. Thess. 2. eosdem Pseudoapostolos similiter
depingit. Post quae, sic ille Prateolus addit.

150 Exorti sunt autem, inquit, hi Pseudo-
apostoli cum eorum duce Gerardo Sagarello
de Parma, qui in eo errore deprehensus, in-
deque de eo damnatus, combustus fuit sub
Adolfo Caesare Germano, & Bonifacio hu-
ius nominis Octavo Romanorum Pontifice
circa annum Domini 1296, haec ibi Prateo-
lus.

151 Concordat item praedictis Gualterius
cap. 8. secul. xlii. breuius perstringens ea sic.
Gerardus Sagarellus Parmensis dogmata ca-
dere cepit anno circiter 1296. varijque er-
roribus aerem inquinare, qui ipsum tandem
igni adiudicauit. Huius discipuli eo dicti
sunt Pseudoapostoli, quod se Apostolos, pre-
ferrent in paupertate, imitari iactarent, ita
ille.

152 Varietas autem non exigua reperitur in-
ter scriptores circa numerum errorum istius
heresiarchae Sagarelli (sicut & Dulcini de
quo infra, & sequacium eius) Gualterius vbi
supra

- supra quatuor tantum exprimit. Prætorius
 153 vero oco. At Bezouius anno 1285. nu. 17.
 tom Eymerico, 2. par. Direct. quæst. 11. ad-
 ducit expresse, & distincte viginti vitum; mi-
 nor tantam varietatem, sed vnde proveniat
 nō capio: libet tamen omnes cum ipso Bezouio
 proponere.
- 154 Primo, Tota auctoritas à Domino Iesu
 Christo tradita, & collata Ecclesie Romanæ,
 est omnino euacuata, & iam dudum cessauit
 propter maleitiam Prælatorum.
- 155 Secundo, Ecclesia Romana, quam tenet
 Papa, & Cardinales, & Clerici, & Religiosi
 non est Ecclesia Dei, sed reprobata Ecclesia,
 quæ perseuerat hodie sine fructu.
- 156 Tertiò, Romana Ecclesia est illa meretrix,
 quæ à fide Christi apostatauit, de qua scribit
 Ioanne in Apocalypsi.
- 157 Quarto, Tota illa potestas spiritalis, quæ
 Christus dedit Ecclesie ab initio, est transla-
 ta in sectam illorum, qui dicuntur Apostoli,
 seu de ordine Apostolorum; quam sectam
 illi vocant congregationem spiritualem, &
 à Deo missam, & electam in istis diebus no-
 158 uissimis. Et ipsi & nulli alij se habere po-
 testatem, quam habuit B. Petrus Apostolus,
 dicebant.
- 159 Quinto, Gerardus Sagarellus Parmensis
 princeps, & auctor huius sectæ, fuit noua
 planta, pullulans in radice fidei, in qua
 Deus cepit reducere Ecclesiam suam ad cō-
 uersionem, & perfectionem, & vitam, &
 statum, & paupertatem Ecclesie primitiue in
 illo statu, in quo Christus commisit Eccle-
 siam B. Petro Apostolo.
- 160 Sexto, ipsi soli, qui dicuntur Apostoli de
 prædicta secta, seu congregatione, sunt Ec-
 clesia Dei, & sunt in illa perfectione, in qua
 161 fuerunt primi Apostoli Christi. Et ideo nō
 tenentur alicui homini obedire, nec Summo
 Pontifici, nec alicui alteri, quia eorum Re-
 gula, quæ fuit à Christo immedie, libera
 est, & perfectissima vitam habet.
- 162 Septimo, Nec Papa nec aliquis alius po-
 test eis præcipere, vt deserant statum illum,
 seu vitam tantæ perfectionis: nec etiam po-
 test eos excommunicare.
- 163 Octauo, De quolibet statu, & ordine,
 potest quilibet licite transire ad eorum vi-
 tam, & statum, seu ordinem, siue sit religio-
 164 sus, siue secularis. Ita quod vir sine con-
 sensu vxoris, & vxor sine consensu viri potest
 relinquere statum matrimonij, & adulari.
- 165 ad ordinem ipsorum. Et quod nullus Præ-
 latus Ecclesie Romanæ potest separare ma-
 trimonium, sed ipsi possunt.
- 166 Nono, nullus de vita seu statu, & Ordine
 ipsorum potest licite intrare alium Ordinem,
 seu Regulam sine peccato mortali, nec
 167 potest se supponere obediētiæ hominis cuius-
 cunque. Quia hoc esset descendere à vi-
 ta perfectissima ad minus perfectam.
- 168 Decimo, Nullus potest saluari, aut intrare
 Regnum Cælorum, nisi sit de statu, seu de
 Ordine ipsorum; extra statum, seu ordinem
 illum deinceps nemo saluabitur.
- 169 Vadeo. Omnes qui eos persequuntur
 peccant mortaliter, & sunt in statu damna-
 tionis, atque perditionis.
- 170 Duodecimo, Nullus Papa Romanæ Ec-
 clesie potest aliquem absoluerè à peccatis,
 nisi sit ita sanctus, sicut fuit B. Petrus Apo-
 stolus; viuens in omni moda paupertate,
 sine proprio, & in humilitate, non faciendo
 bella, nec aliquem persequendo, sed per-
 mittendo viuere quemlibet in sua libertate.
- 171 Decimotertio, Omnes Prælati Romanæ
 Ecclesie, tam maiores, quam minores, à tem-
 pore S. Syluestri, postquam de clinauerunt à
 modo viuendi priorum Sanctorum, sunt præ-
 uariatores, & seductores, excepto Frat-
 re Petro de Murono, qui fuit Papa Cælestinus
 appellatus.
- 172 Decimoquarto, Omnes ordines Reli-
 giosorum, sacerdotum, Diaconorum, subdia-
 conorum, & Prælatorum, sunt ad fidei Catho-
 licæ detrimentum.
- 173 Decimoquinto, Laici non tenentur, nec
 debent dare decimas alicui Sacerdoti, seu
 Prælato Romanæ Ecclesie: qui non sit in
 tanta perfectione, & in tanta paupertate, in
 174 quanta fuerunt primi Apostoli. Neque de-
 bent dari decimæ, nisi ipsis qui dicuntur A-
 postoli, & sunt pauperes Christi.
- 175 Decimosexto, Quilibet homo, & quæli-
 bet mulier, nudi simul possunt haurire simul
 iacere sine omni peccato in vno & eodem
 lecto, & licite tangere mutuo vnus alterum
 in omni parte sui, & osculari se inuicem sine
 176 omni peccato. Et quod coniungere ven-
 trem suum cum ventre muliens ad nutum, si
 quis stimuletur carnaliter, vt cesset, tentatio
 non est peccatum.
- 177 Decimoseptimo, Iacere cum muliere, &
 non committeri carnaliter, magis est quam
 mortuum resuscitare.
- 178 Decimo octauo, Perfectior vita est, viuere
 sine voto quam cum voto.
- 179 Decimonono, Ecclesia consecrata non
 plus valet ad orandum Deum, quam stabulum
 equorum, vel porcus.
- 180 Vigesimo, Ita bene potest Christus ado-
 rari in uisionibus, sicut in Ecclesijs, & me-
 lius.
- 181 Vigesimo primo, Quod pro nulla causa,
 nec in aliquo casu debet iurare homo, nisi pro
 articulis fidei vel præceptis Dei, & omnia a-
 lia potest celare, & quantumcumque iuret
 dicere veritatem coram Prælato, seu Inqui-
 sitoribus, non tenetur respondere de aliquo
 alio, nec reuelare doctrinam suam, siue erro-
 res sunt: nec tenetur desistere verbosæ vo-
 182 cæ, sed semper corde tenere. Sitamen co-
 gatur iurare metu mortis, in eo casu debet
 iurare verbo, seu voce solum, sed semper
 corde tenere. Et quod in nullo casu tene-
 tur respondere veritatem, nisi de his, quæ
 verbaliter continentur in articulis Fidei, seu
 Præceptis: et si de alijs requiratur, licet in si-
 ne peccato mortali mentiri, & veritatem sug-
 183 fecte negare, dummodo teneat eam in cor-
 de, ad hoc vt eadæ potestatem Inquisito-
 rum,

tum, sed debet respondere, insciando, vel negando, seu palliando quocumque modo tergiversando, quomodocumque possit pertransire. Si tamen non possent aliter mortē enadere, tunc in tali casu aperte debent profiteri, & defendere in omnibus, & per omnia prædictam doctrinam suam, & mori in ea patienter, & constanter, & nullatenus aliquos de socijs suis, vel credentibus reuelare.

184 Haënenus Bzouius, ex Eymerico fere totidem verbis, & nos ex utroque de XXI. erroribus Gerardi Sagarelli: inter eos expressi manent illi octo adducti à Prateolo, & quatuor à Gualterio, ut traditū suprà circa quos quatuor vide Alphonsū de Castro verb. A. postoli hæref. 1. & verb. Nuprix hæref. 5. ac verb. iuramentum hæref. 1. & verb. Votum.

185 Superest declaranda breuiter secta Flagellantium de istis sic Alphōsus de Castro verb. Aqua hæref. 1. Hi, inquit, circa tempus Gregorij Papæ huius nominis Decimi surrexerunt ex Italia, atque inde in Germaniam, & Galliam processerunt. qui ad quadraginta annos vel circa semetipsos flagellando per mandū transierunt, & ita ab eorum opere nomen sortiti, ut Flagellantes se se appellaretur, quoniam nodosis flagellis, in quibus aculei inserti erant, seipsos flagellabant. ita ille.

186 Gualterius verb. cap. 6. seculi 13. In hunc modum de ipsis. Hos, inquit, Satan procreauit circiter annum 1313. vixerunt. Horum dolus in primis erat, multa crimina, ac mendacia fucoso pieratis, ac mortificationis vultu contegere, præsertim virginis se ac flagellis, interposita nodorum, aculeorumque serie conspersis verberando. hæc Gualterius in communi.

187 Accedat tertio loco declaratio Prateoli à liquanto extensor huius sectæ Flagellantium. Hi porro, inquit loco citato, oberrantes passim, seipsos virginis, ac nodosis flagellis condecabant, in quibus aculei inserti erant ad ostentationem. Quorum multi (teste Carione) circa annum Domini 1343. Spiram venerunt in ipsis Comitiorum diebus magnæ religionis speciem præstiterentes. Nominis cuius sanctimonie quamplurimi à Civibus ad prædia sunt inuocati. Cuius alioqui erroris fucus, ut nihil differebat ab Anabaptistarū opinione religiosa, ita secta non minus perniciosa erat illis temporibus, Tandem vero damnata est, igne, & gladio extincta. ita ille; & immediate post.

190 Homines isti rudes erant, cruce in suis vestimentis descerebant. vrbes gregatim tristes, & mæsti ingrediebantur, lucentes ex crebris idibus scapulas præferentes. Neminem rogabant aliquid, oblati sponte sumebant. Ex qua secta nihilominus multi graues & perniciosi errores pullularunt circa fidem, & sacramenta Ecclesiæ. His nempe religiosi signis plurima vitia tegebant, & alebant occulte. Quo verò auctore primum instituta est, incertum, nisi illo, qui ceteris dormientibus traditur in Euangelio supereminasse zizaniam. Haënenus Prateolus, à quo & ab alijs scriptoribus hærefes peculiare huius sectæ colligamus.

193 Primò, errabant prædicti Flagellantes, quòd affirmaret suam flagellationem ad omnia peccata delenda esse efficaciorē quacumque sacramentali confessione, vel quouis alio medio. ita Prateolus, & Gualterius citati, & Castus verb. Aqua hæref. a.

194 Secundò, Eisdem Castro, & Prateolo, & Gualterio testibus, cum maximo errore contra fidem illi asserbant suam flagellationem martyrio æquiparandam esse, imò præferendam. Eo quod sua sponte (dicebant ipsi) suum sanguinem effunderent, Martyres verò non nisi vi externa compellente.

196 Tertiò, Defendebant Flagellantes, Baptismum a quoque terminalatum esse, & commutatum cum Baptismo sanguinis effusi per flagellationem suam. ita Castus verb. Baptismus, & alij duo ibi dem.

197 Quartò, Affirmabant, Aque benedictæ non plus inesse virtutis, ac roboris, quam ei, quæ nullam benedictionem, nullamque exorcismum accepit ita citati Castus, Prateolus, & Gualterius.

198 Quintò, Aiebant nullum posse, vel saluum, vel verum Christianum esse, nisi suo sanguine per verbum idem iterum baptizetur, vide eisdem Prateolum, & Gualterium relatores.

199 Sextò, Testabantur, Euangelium iam ipsorum Flagellantium aduētū, ad exitum peruenisse. De hoc peculiariter Castus verb. Euangelium, hæref. 1. nec non ijdem Prateolus, & Gualterius.

200 Septimò, Tandem Flagellantes tenebant licitum esse periurium, iuxta illud: Iura, periura, secretum prodere noli. Ita ijdem Castus, Prateolus, & Gualterius, hæref. 13. his, & Regulæ, & Capiti, siue seculo 13. finis.

CAPVT XVI.

De Scēlis hereticorum, seu heresiarcharum, quæ ad expugnationem Catholica Fidei per totius Decimiquarti Centenarij decursum prodierunt.

PROOEMIOLVM.

- T**AMETSI in Campo Ecclesiæ Catholicæ per seculi præcedentis decursum, cum dormirent homines, vt habetur Matth. 13. superseminauerit zizania, errorem scilicet contra Fidem Dominam, inimicus homo, idest Diabolus per suos ministros heresiarchas perniciosissimos secliarum suarum insititutes; interim tamen non defuerunt multi viri insignes doctrina, & sanctitate, qui in diuisis zizanijs colligendis, & à quouis sinceræ fidei articulo exterminandis inuigilauerint, atque id effecerint. Extant præclara illorum in libris editis testimonia talem effectum pro præcipuis Religionis nostræ veritatibus experientia. Pro veritate Transsubstantiationis Eucharistiæ, & Missæ sacrificij, testimonia, Concilij Lateranensis ab Innocentio Papa III. cap. 1. & adducitur in extrau. de summa Trinit. & Fide Cath. cap. Firmiter. Alexandri Aletensis par. 4. Summæ Theol. quæst. 10. membro. 5. art. 3. §. 1. Sancti Bonauenturæ in 4. sentent. dist. 10. art. 1. quæst. 1. & 5. Thomæ 3. par. quæst. 75. artic. 1. Pro veritate Fidei abstinentiæ à certis cibis, & leuij Ecclesiastici, testimonia Innocentij Papæ III. serm. 1. in diem cinerum, eiusdem Sancti Thomæ 2. 2. quæst. 147. art. 1. & Nicephori Callisti lib. 17. histor. Ecclesiæ. cap. 32. Pro veritate catholica Confessionis sacramentalis, testimonia Concilij Lateranensis sub Innocentio III. cap. 21. Omnis vtriusque sexus &c. Gulielmi Parisiensis lib. de Sacramento Pœnitentiæ, & 5. Thomæ Aquinatis opusculo 5. de Sacramento, atque in 4. lib. sententiarum. dist. 17. & 18. Pro veritate item Fidei quoad primatum Romani Pontificis, testimonia eiusdem Concilij Lateranensis cap. 5. Nicephori Callisti lib. 1. histor. Ecclesiæ. cap. 24. & lib. 7. cap. 14. ac ipsius D. Thomæ in opusculo 1. quod est contra Græcorum Schismaticorum errores, & alibi sæpe. Remitto Lectorem ad auctores hæc de re agentes, maxime ad duos sæpius adductos Genebrardum, & Gualterium sub finem seculi 13. si plura desideras; nos proposita attingisse sit satis, vt iam ad exprimendas seclias, & heresiarchas seculi 14. pro tenuitate nostræ animi, applicemus.

*Quid de seclia Beguardorum, & Beguinorum?
Primo ipsorum Duces quinam? Et quæ alia
seclia ab illa deriuata.*

REGVLA CCLXXIX.

- C**IRCA annum Domini 1114. celebris extitit seclia Beguardorum, & Beguinarum ex parte vitam monasticam in habitu, habitatione conuentuali, & in aliqua trium vororum Religionis specie profitentium. Huius autem seclæ primarij Duces duo assignantur, nempe Iacobus Iustus, & Bononatus: quorum prior affirmasse dicitur, quod sint Beati, & Martyres insignes Christi Domini quicumque ob errores Beguardorum condemnantur. Ex prædicta item seclia originem sumpserunt alie duæ, nimirum Bertholdi de Borbach, & Turelinorum, seu Cynicorum amplectentium errores illius non sine additamento hæcolum aliquarum.

- D**ISSIDENT inter se aliquantulum nostri scriptores circa Beguardos, & Beguinas huiusmodi: nam Præcolus lib. 2. verb. Beguardi, & Beguinæ n. 17. bimembrem solummodo diuisionem proponit: ita vt nimirum Beguardos intelligantur solum vi: pro-

- fitentes vitam monasticam secundum habitum, & habitationem conuentualem in proprijs cenobijs, ac nonnullam trium Religionum votorum speciem cum multis ecermonijs, & gestibus externis coniungant, nequam ob id omnia seminarum societate. Nonne verò Beguinarum intelligantur illæ solum mulieres, quæ simul honestè, ac religiosè viuere profitebantur, nullus tamen votum vineulo se attingebant, neque facultatibus suis temporalibus abdicabant. Vnde prohibitio huiusmodi viuendi rationem deserebant, ita præter citatum Præcolum, Gualterius cap. 1. seculi 14. & Bzouius anno 1310. num. 12.
- Q**UIHOS contra fidem Catholicam errores veritque Beguardis, & Beguinis assignant, Primo tenebant posse hominem in hac vita, ita finalem beatitudinem iuxta omnem perfectionis gradum adipisci, vti eam in celesti patria obtinebit. Secundò, Naturam quamlibet intellectualem esse in se naturaliter beatam, non autem gratia Dei, nec vilo glorie supernaturali lumine. Tertiò, posse dum in hoc mundo viuir homo, ad perfectionis gradum ita sublimem ascendere, vt reddatur im-peccabilis, & amplius gratia non proficiat.
- Q**UARTO, Hominis imperfecti esse in virtutum acribus se exercere: & inde concludebant, eis qui

- qui ad supremam perfectionis gradum perveniret, nulla bona opera esse faciendā.
- 18 Quinto Hinc cum errore deducebant, nec ieiunante, nec orare oportere, aut obligatorium esse illi, qui talem perfectionis gradum sibi consecutus. Sexto, Hinc etiam quod homo in dicto statu perfectionis, & consequenter in spiritu libertatis constitutus, nulli humanæ obedientie debeat se subijcere.
- 20 Septimo, Affertur hominem sic perfectum divina contemplante etiam ad eucharisticam Corporis Christi elevationem, non debere illi reverentiam exhibere, eo quod (aiebant) imperfectio esse contemplationis altitudine indigna, ascendere ad mysterium
- 21 Humanitatis Iesu Christi. Octavo, asseritur peccatum quidem esse mortale osculari faminam, quod natura hominem ad hoc faciendum non impellat, vel inclinet; actum autem carnalem, cum ad hunc naturam ipsam propendat, non esse peccatum, maxime quando tentatur exerceans.
- 22 Præter prædictos errores excommunicavit & condemnavit Beguardos & Beguinæ Concilium Viennense, ut patet ex Clementina, ad nostrum de hæresis in 6. Citra, aliquos ex illis erroribus vide Alphonsum de Castro verb. Beatitudo hæref. 4. & 5. verb. Ecclesia, hæref. 3. verb. Ieiunium hæref. 3. & verb. opera hæref. 3. atque circa omnes vide iam citatos Præteolum, Gualterium, & Bzonium.
- 24 Cæterum ipse Gualterius cum Sanderopet cum relato (ut iam de dicto dissidio interistos, & alios scriptores innoscat) supponit divisioni bimembri Beguardorum, & Beguinarum, addit, tertium membrum, Beguinæ scilicet viros solos, hisque peculiariter errores assignat. Primo, eiusmodi Beguinæ credebant, quod faciant contraperfectionem Evangelicam illi, qui aliquid in commune habet, cum Christus Dominus & Apostoli (secundum sensum illorum Beguinorum) nihil habuerint neque particulatim, neque in commune.
- 26 Secundo, Quod Papa non possit dispensare in Regula Sancti Francisci, vel in votis Ordinis illius, neque Fratribus minoribus facultatem concedere, ad alium ordinem transfundi. Vnde ipsi deducebant Papam Ioannem XXII. sua potestate excidisse, eo quod supra auctoritatem suam concessisset illis habere frumentum in horreis, & vinum in cella vinaria ad vivendum in commune.
- 28 Tertio, Fratrum minorum statum esse perfectiorem statu Episcoporum. Hunc errorem recte confutavit S. Thomas 2. 2. quæst. 184. art. 7. Vbi demonstrat equidem Religiosis perfectionem congruere, ut ipsi, qui perficiuntur; Episcopis vero, ut ipsi, qui perficiunt, adeo ut horum sit agere, illorum, autem accipere.
- 30 Quarto, Cum nimia, & temeraria coarctatione potestatis Vicarij Christi Iesu, asser-

- mabant illi, quod nequeat Summus Pontifex dispensare in voce simpliciter pro bono quidem pacis, vel nationis alicuius ad fidem convertendæ gratia.
- 31 Quinto, Beguinæ isti iudicabant nullam, sibi esse imposendam necessitatem, aut obligationem respondendi iudicibus, etiam Inquisitoribus, ad eorum interrogata, nisi in articulis fidei, & Sacramentorum. huc vique de erroribus Beguinorum peculiaribus ex Gualterio totidem serè verbis. Qui ad dictos Beguinis fuisse comprehensos sub censura, & sententia condemnatoria, lata, per Ioannem Papam XXII. in Extravag. sancta Romana, de religiosis domibus in 6. Verum in dicta Extravagante quibus Beguinæ nominati exprimantur; ibi tamen videtur expresse reduci ad Fratricellos; de quibus iam supra egimus, cum in ea Extravag. ex professo contra istos procedatur.
- 34 Beguardorum autem, & Beguinorum, primarij Duces duo assignantur, nempe Iacobus Iustus, & Bonanatus: circa quos brevissime, scilicet quinq. lineis, se expediri Gualterius cap. 5. seculi 14. Bzonius nihil de eis, quod invenire potuerim.
- 35 De præte ad Præteolum verb. Iacobus Iustus inter Beguardos: quorum prius meminimus, quique Germaniam inferiorem, incoluisse dicti sunt, primicerius, & antesignanus fuit tempore Ludovici Caesaris Germani, & Ioannis huius nominis XXII. Papæ circa annum Domini 1314. ita ille: Qui pro maiori declaratione huius hæresicarum, & ipsius hæresicon, subiungit.
- 36 Hic cum asseclis, & collegis dicebat, pro Beguardorum hæresibus omnes condemnatos, siue Religiosi, siue laici essent illi, tam per Summum Pontificem in Curia Romana quam alibi per fidei Inquisitores, beatos fore & esse martyres Christi. Sed horum hæreses fuerunt tandem Valentia damnatæ per Fratrem Nicolaum Rosellium Prædicatorij Ordinis Inquisitorem, & paulo post sic. Horum hæreticorum tres iam vita defuncti excommunicati fuere, & ut impunitos damnati, Gulthermus videlicet Gilbertus, & Bartholomæus Faustus, & quidam alius, cuius nomen ignoratur. Iacobus vero Iustus septis mureorum inclusus fuit, ubi & miseram vitam finivit. ita Præteolus.
- 40 De alio vero Bonanato quid? idem. Præteolus tibi satis faciet verb. Bonanatus num. 30. in hunc modum: Bonanatus, inquit, in Catalonia regione, Vallasiana, de Panades, primicerius, & hæresiarcha fuit, quamplurimum Beguardorum, Ludovici Imperatoris Germani, & Ioannis XXII. temporibus circa annum Domini 1314. (hic omissa forte à typographo aliqua particula, puta cum multis erroribus, ut sit connexio cum sequentibus) Quos cum prius abiurare recusat, indeque adeo traditus fuisset ut impunitus, seculari Curie, & ab ea condemnatus ad ignem, cum-

infecū, tum etiam licentia, & illecebris adducti, Romano sacerdoti fortiter, & palam contradicere cœperunt.

60 Post pauca subdit ita. Ad nouos ritus nefariaq. instituta tollenda, Clemens V. Pontifex primum per nuncios, nefandi facti auctores, & pestiferae sectæ magistros, & disseminatores admonuit: Item grauius increpare cœpit, & propolitis diuis exsecrationibus ad sanitatem reducere conatus est: vt scilicet reliquiis propudiosis sacris, Romano Pontifici se obnoxios, & deditiosos profiteantur. Ingens erat turba, atque eo vecordia, & temeritatis ventum, vt nisi vi & armis coacti, ad reuerentiam Romani Pontificis, Patrumque recta instituta, conuerterentur. Quare iussa Pontificis sublata Crux fuit, ad quod signum innumerabilis multitudo arma continuo cœpit. Nam plerique omnes Alpini, quique Padum, ac Ticinum accolunt, Christianam fidem pollui, nefandisque ritus induci, & maiestatem pontificiam violari indignè ferebant. hæc ibi.

61 Vide plura apud eundem Bzouium, qui relata descriptione Dulcinistarum, sub finē sic addit. Dulcinus, inquit, & Margarita uiui capti sunt, & Vercellæ perducti, atque membratim discepti, cremati sunt, cineribus dispersis. ita ille.

62 De eodem heresiarcha Dulcino, deque sequacibus eius, in hac modum Prateolus lib. 4. verb. Dulcinus num. 17. Dulcinus, inquit, à Dulcinis, tempore Henrici VII. Cesaris Germani, & Clementis V. Romanorum Pontificis circa annum Domini 1309. veterum, & nonorum errorum integrator, & inuentor fuit. ita ille, qui subdit statim.

63 Hic auctore Bernardo Lutsemburgo in Catalogo hereticorum, tam pendens, & effrenatus libidinis exitit, vt ad sex millia, vtriusque sexus sub caritatis specie cohabitare docuerit, & blandiloquentia quadam, atque suadela impulserit: qui Alpes incolentes in omnem luxuriam prolabeantur.

64 Adeo quidem, vt hæc pestis per duorum, aut trium annorum spatium multos corrumperet, tanta quidem vi, vt Summus Pontifex Clemens V. coactus fuerit Ordinis Prædicatorum Inquisitores illic mittere, qui hunc Dulcinum, & suos complices à tam nefario scelere, aut reuocarent, aut diligenter, & accurata disquisitione facta ad eum referrent, num ita res haberet, vt compleretur nunciis inandierat. Qui ubi redierūt, & retulissent, quæ viderant, & audierant, aduersus tantam impietatem Crucia ab eodem Summo Pontifice indicta fuit indulgentiæ promulgata, quas consequerentur, qui se prælio contra tam nefandos homines accingerent: & exinde collectus, & illuc missus exercitus cum Apostolico Legato. Qui tam alacri, & repentino bello eos partim inedia, & frigore, partim in armis oppresserunt, vt Dulcinus cum Margarita vxore sua

Tom. II.

item hæretica, & maxima pars huius sectæ leratæ factionis capti fuerint. Qui prius membratim concisi, ad postremum exulsi sunt, & in cineres redacti. hæc vique Prateolus.

70 Caterum per combustionem, & extinctionem Dulcini, & sequacium eius, vt dictum, secta ne Dulcinistarum prorsus extincta, & Audi circa hoc eundem Prateolum. Verum hæc pestis omnino deleri, & extingui non potuit, sed in Tridentinis motibus, ubi Dulcinus hæresis initium dedit, eius reliquie remanserunt. Quæ hac nostra ætate varijs in locis, & Germaniæ, & Galliarum Sacramentalijs casid: in reintegrantibus, reuiguerunt. ita ille.

71 Tandem spectantia ad sectam Dulcini, & Dulcinistarum, à Gualterio cap. 2. secul. xiv. compendiosissimè accipe. Effudit, inquit, apostoma Infernus tempore Clemētis V. ad infestandam spēs æque ac varijs erroribus Ecclesiæ puritatem; quorum præcipuus, & quasi cæterorum scopus erat, omni se luxurie, ac spurcitia dedere, caritatem, & prioratū odium prætexendo. Quo factum est, vt suis istis fucate suauitatis artificijs verborumque lenocinijs, Dulcinus vtriusque sexus affectas ad sex millia cōgregarit. Quos in Alpibus commorantes ad beluinarum cohabitationem inducere, taleque turpitudinem præclara caritatis, ac communitalis larua contegere docuerat. hæc ibi Gualterius.

72 Concordant in eo, vt patet ex traditis, prædicti auctores Prateolus, & Gualterius, quod dictus Dulcinus in attrahendis ad suam sectam, quamplurimis, maximo verborum dulcium artificio vteretur, iuxta etymologiam, & in ipso verum fuerit illud antiqui poetæ, Conueniunt rebus nomina sepe suis.

73 Concordant item, quod neuter eorum, sicut nec Bzouius, exprimit hic alios per multos Dulcini errores, neque nos exprimemus, cum iam supra, ubi actum de heresiarcha Sagarello, satis per illos, & per nos fuerint expressi.

74 Gradum itaque faciamus ad Templarios de quorum origine nomenclatura, ac multiplici gloriosissima expeditione militari sub professione caritativa Religionis, non est nostri instituti longum atterere sermonem. Legendi historiographi antiqui, & recentiores, maxime Jacobus Bosius, qui dum res præclare gestas Illustrissimæ Religionis Hierosolymitanæ recenset, spectantia ad ipsos æmulam, Templariorum Religionem, non omittit; nos hic motuum extinguendi isti solum attingemus.

75 Verum ne Lectorem benenolum omnino ieiunium dimittam, en potiri quæ Gulielmus Tyrius Archiepiscopus, illius temporis scriptor eximius, lib. 11. de bello sacro cap. 7. compendiosè adducit, & ex eo Prateolus lib. 8. sui elenchii num. 4.

76 Templarij, inquit, seu Tēplaris militiæ ordo

- cēpit annō Domini 1120. sic autem nuncupatur, quodd iuxta templum Domini Hierosolymis in Palatio Regio à prima eorum institutione mansionem haberent, quemadmodum auctor est Gulielmus Tyrēsis Archiepiscopus in sua belli Sacri historia lib. 12. cap. 7. De quibus, eorumque primordio scribit in hæc verba. Eodem, inquit, anno quo Dominus Balduinus de Burgelones Ediffensus, secundus ex Latinis Hierosolymorum Rex electus est, quidam nobiles viri de equestri ordine, Deo deuoti, religiosi, ac timentes Deum, in manu Domini Patriarchæ, Christi seruitio se mancantes. more Canonicorum regularium, in castitate, & obedientia, & sine proprio uelle perpetuò
81. vivere professi sunt. Inter quos primi, & præcipui fuerunt viri venerabiles Hugo de Paganis, & Gaufridus de Sancto Aldemaro. Quibus quoniam neque Ecclesiæ erat, neque certum habitabant domicilium, Rex in palatio suo, quod secus templum Domini ad australem habebat portam, eis ad tempus concessit
82. habitaculū. Canonici templi Domini, plateam, quam circa prædictum habebant palatium ad opus officinarum, certis quibusdam conditionibus concesserunt. Dominus autē Rex cum suis proceribus, Dominus quoque Patriarcha cum Prelatis Ecclesiarū, de propriis Dominicalibus certa eis pro victu, & amictu beneficia quædam ad tempus, quædam in perpetuum contulerunt.
83. Prima autē eorum professio, quodque eis à Domino Patriarcha, & reliquis Episcopis in remissione peccatorū suorum iniunctum est, hoc fuit, vt vias, & itinera maxime ad salutem peregrinorum, qui ex Christiano Orbe ad terram Sanctam vndique confluxebant, & à latronculis quibusdam spoliabantur, contra istorum inuidias, & incursiones pro viribus conseruarent. Hæc ille, & omnis pluribus de regula eis tributa, & assignato habitu albo per Honorium Papam, & de cruce ascripta ex panno tubico, quoad creditus eorum, & alia, sic addit.
84. Possessiones autem tam ultra, quàm citra mare, adeò dicuntur habere, vt iam non sit in orbe Christiano provincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem non contulerit, & regis opulentis pares hodie.
85. dicuntur habere copias. Qui cum diu honesto se seruassent proposito, professioni suæ satis prudenter satisficientes, tandem neglecta humilitate (quæ omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in imo sponte sedens, non habet vnde casum patitur) Domino Patriarchæ Hierosolymitano, a quo & institutionem, & prima beneficia susceperunt, se se subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes. Sed & Ecclesijs Dei decimas, & primitias subtrahentes, & eorum indebitè turbando possessiones, facti sunt omnibus valde molesti. Ita Tyrus Archiepiscopus, & cum eo Prætorius.
88. Præter quem videas circa tradita Bezoniū ad annum 1310. num. 10. vbi originem, & officium Ordinis Templariorum, indicat: & prius ad annum 1307. numer. 3. proponit accensationem eorum porrectam. Clementi Papæ Quinto à Philippo Pulchro Galliarum Rege de plurimis atrocissimis scelertibus. Propter quæ à Concilio Viennensi, & ab ipso Clemente condemnati fuerant ultimo supplicio, & Religio ipsorum prorsus extincta, vt refert copiosè idem Bezoniū anno 1308. à num. 2. vsque ad 6.
90. Noster autem Gualterius cap. 3. seculi xliij. compendiosè, vt solet, hæc de re sic confirmans prædicta. Templariorum. Ordo sanctæ institutionis fuerat, vt in seculo xij. annotatum est, ex eo sic nominati, quod Balduinus Rex Hierusalem illos ad tempus in quadam Palatii sui parte
91. Templo vicina collocarat. Verum vbi diu in sancti sui instituti obseruatione perseverauerant, inuidi spiritus superbæ Christianitati, tot, quot inde illi obueniebant in laudeliū detrimentum, commodā, primūque illos à Patriarcha Hierosolymitano obedientia auocauit, & ad Ecclesiæ possessiones iniquè turbandas impulit.
92. Vnde vel eam ob rem, vel ob errores, criminaque mox enumeranda, condemnati, igneque digni habiti sunt, Clementis Papæ Quinti, ac Patrum in Concilio Generali Viennensi. congregatorum sententia. Postè verò Rex Philippus eorum memoriam deleuit, combusto Parisijs ipsorum Magistro cum alijs multis: qui tamen errores, ac crimina, quorum rei facti fuerant, dimittebantur. Hæc Gualterius.
93. Capita horrenda, ac pudenda idololatrig hæreses, blasphemæ, atque propudiosæ libidinis inter Templarios promiscuè perpetræ, vti in scripturam publicam redactæ, fuere, referuntur communiter à scriptoribus, præcipue à Bezoniū anno 1308. num. 3. ex autographo ad Clementem V. misso, M. S. Bibliothec. Vatic. num. 401. sic.
94. Primo, Tyrones, qui primo Religionem Templariorum ingrediebantur, Deum blasphemabant, & Christum, Beatam Deiparentem Mariam, & omnes sanctos abnegabant, super Crucem, & imaginem Iesu Christi iurabant, tamque pedibus compulsi, Christum saluum Iussit Prophetam, neque pro redemptione generis humani passum, aut crucifixum esse affirmabant.
95. Secundò, Caput quoddam faciem albam, quasi humanam præferens, capillis nigris, & crispantibus, & circa collum deauratis ornatum, quod quidem nullius sancti fuerat, cultu latræ adorabant, orationes coram eo faciebant, & cingulis quibusdam illud cingentes, illis ipsi, quasi salutare forent, se se accingebant.
96. Tertiò, Verba consecrationis in Missæ sacrificio omittébant.

97 Quarto, Tyrones receptos osculis in ore, vmblico, & membris, quæ pudor occuluit, in loco capitulari mox atque habitum induissent, fatigabant.

98 Quinto, Aueria libidine omnes promiscue sese inquinabant.

99 Sexto, Nemini ea reuelare, quæ vel in aurore, vel primo crepusculo agerent, iuramento præstito promittebant, aliaque perpetrabant. Haënenus Brouius ex dicto autographo.

100 Septimo, Secundum Præceolum, & Gualterium citatos, quod Templarij fuerint auctores receptæ à Turcis, & Saracenis Terræ Sandæ, quæ tot Christianorum fuso sanguine, & vitæ amissione recuperata pridem fuerat.

101 Octauo, Quod item mortuorum suorum corpora in cinerem redigerent, eoque Templariorum Seditores potarent, vt confirmari semper in sua dementia manerent.

102 Nono, Quod denique infantem ex Templario, & muliere progenitum torrerent, & inde manante liquore suum idolum inungerent.

103 Addit autem Præceolus loco citato in hunc modum. Et alia quam plurima, quæ si quis nosse volet, legat Clementis huius nominis V. Maximi Romanorum Pontificis vitam apud Volaterranum, Platinam, & Polydorum Virgilium, item Francorum annales.

104 Sed quid iam in defensionem Templariorum? Audi eundem Præceolum. Sunt, inquit, tamen nonnulli, qui illos immerito damnatos esse, & morte ædèdus asserunt, & Regi Franciæ ea mala, quæ pollicæ pertulit, eam ob causam accidisse, quod in

105 eorum possessione inuaserit. Cui opinioni subscribunt Jacobus Maganticus, Nauclerus, Antonius Sabellicus in historiarum thapsodia, & Ioannes Bocartus lib. de ruina Principum, atque se id à patre accepisse, qui sententiæ in eos latæ executioni præsto fuit. Dignus quoque Antoninus Florentiæ Archiepiscopus in 3. par. suæ historiz cap. 11. his videtur accedere. Tu qui

106 locos tenes, vide ibi, quæ censent illi, & vtrum Templarij sint inter hæreticos adnumerandi, an non. Ego enim aliorum iudicio ea omnia relinquo. hæc ille.

107 En qualiter Præceolus circa hoc aliorum iudicio se submittat, similiter se ex parte submittit Gualterius, quorū vestigijs inherens, idem præstare conuenientius duxi, vt præstiti in vitimis Regulæ nostræ verbis.

108 Quamquam negari non potest, quod sententia cõdemnatoria Templariorum à Clemente Papa V. & à Generali Concilio Viennensi lata, fuerit iusta, & iuridica secundum

109 allegata, & probata, maximè cum ipse, Clemens ad formandos processus contra Templarios assignauerit, etiam transmissis proprijs litteris (quas refert Brouius dicto anno 1308. n. 2. ex Rub. hist. Rauen. lib. 6.)

Tom. II.

viros insignes Archiepiscopos, Episcopos, & alios hereticæ prauitatis Inquisitores, præsertim ex familia Dominicana, præscripseritque eis capita, seu articulos, de quibus præsumptos reos interrogare deberent, vt affert idem Brouius num. 3. à quo collecta ex supra relato autographo accipe.

111 Primo, Cum in ordinem cooptabantur, in ipsis sacrorum suorum initijs, Christum, aut Deum, aut Virginem Deiparam, aut Diuos abiurassent, vel vt abiurarent, moti fuissent, aliosuè ipsi ad abiurandum incitassent.

112 Secundo, An Christum, vel Iesum, Cruciatu suffixum, verum Deum esse, vel passum pro humano redimendo genere, negassent.

113 Tercio, An fuisset Pseudopropheta, & pro suis ipsis afflictum criminibus, affirmassent.

114 Quarto, An Ordinis Magistrum, qui nullis erat sacris initiatus, crederent, per penitentiz Sacramentum eluere animæ sordes, & peccata posse, & an ipse id fecisset.

115 Quinto, An quæ occulta habebantur in eorum legibus ea, orthodoxæ Romanæ Ecclesiæ vituperationi esse, criminaque, ac errorem souere, putarent.

116 Sexto, An in ipso Ordinis ingressu edocerentur, posse inter se luxuriosè cõmilteri, idque faciendū, neq; vllū ob id perpetrari flagitium, & in hæc tyrones etiam docerent.

117 Septimo, An ordinis sui amplitudini studere, vel contra, quam fas esset, iurassent, ad idque iurandum, alios induxissent.

118 Octauo, An qui couerat eos in ordinem, ne spem salutis suæ in Christo deopositam haberent, illis ediceret.

119 Nono, An conspuissent Crucem, Imaginemuè Christi Dei, aut pedibus protinuisissent, ac conculcassent, & dic Veneris Sancto, vel alio in eam minxissent.

120 Decimo, An cattum, carniūmuè, aut simulachrum quodpiam, & idolum huiusmodi fictum, & commentitium, diuinæ veneratione coluissent in Magnis Comitijs, alioque strarum loco, diuitalque ab eo, & terrarum, arborumque vberis fructus sperauissent.

121 Vndecimo, An quo cingulo interulanti, carniūmuè cingebant, eo lēolum quodpiam huiusmodi terigissent.

122 Duodecimo, An Tyrones adolescentulos præsertim libidinosos, intemperanterque alia, quam decet parte osculati fuissent.

123 Decimotercio, An dum rem diuinam facerent, sacra mysteriorum, & consecrationis verba omisissent.

124 Decimoquarto, An scelestum, & nefarium facinus ducerent. hæc committere.

125 Prædicta autem capita, seu inrerrogatoria desumpta, & formata fuerunt ex depositionibus testium, & ex confessionibus nonnullorum Templariorum, qui talia delicta

iam confessi fuerant, ad conuincendos omnes negatiuos, vt tradit ibidem Bzozius.
 126 Vtrum fuerint nec ne dicere de positiones falsæ ex calumnia, ac malitia productæ, & confessiones huiusmodi metu tormentorum, ac vltimi supplicij elicite, seu extortæ? hoc opus, hic labor, hinc non pauci innocentiam Templariorum arguere conantur, quibus hoc iudicium commisimus, vt iam finem Regulæ imponamus.

Qualiter se habent Sæta hæresiarum Arnaldi à Villanoua; Item Barlaami, & Acindymi.

REGVLA CCLXXXI.

127 **E**Xiit valde celebris medicus, circa annum Domini 1310. in partibus Regni Cataloniæ, nomine Arnaldus de Villanoua, qui dum non se continuit intra medicine professionis terminos, sed ad sacram Theologiam voluit, absque fundamēto requisito, gradum facere, facile, ac misere abetrauit à Fide Catholica. Diuersos itaque edidit libellos, varijs erroribus, statim exprimens infectos, qui merito vnâ cum illis ab Inquisitoribus condemnati sunt.
 128 Emerferunt item fere eodem tempore, Barlaamus, & Acindymus, cum increata Dei substantia creatos eius effectus confundentes, in quo præcipue eorum hæresis consistebat, ac proinde inter hæresiarum iure optimo computati, & vti tales damnati.

130 **A**Gis de hæresiarum Arnaldo Villanouano ex antiquis Scriptis. Nicolaus Eymericus par. 2. Directorij, quæst. 1. & 28. atque ab isto sumptere, quæcumque de ipso tradunt Recentiores, maxime Prateol. lib. 1. verb. Arnaldus à Villanoua nu. 69. & Bzozius anno 1310. num. 14. qui ex relatione Ioannis Villani lib. 9. eadem confirmat: sed audiamus primo loco Eymericum.

131 Vndecima, inquit, quæstio est: Hæreses, & errores, & temeritates, & falsitates condemnatz in predictis patribus Cataloniæ, & Aragoniæ per Inquisitores hæreticæ prauitatis auctoritate Apostolica, licet non de expresse mandato Domini nostris super illis in speciali facto, qui sunt? Ad hanc respondemus, quod tempore Domini Papæ Clementia Quinti fuit in partibus illis quidam magnus Medicus, vocatus Magister Arnaldus de Villanoua, qui condidit multos libellos, in quibus erant quam plures infectæ, & multum periculose hæreses. Quæ Terraconæ fuerunt condemnatz per Fratrem Ioannem de Longerio Ordinis Fratrum Predicatorum, & per Dominum Guisfredum de Cruyllis Prepositum in Ecclesia Terraconensi, Vicariumque in eadem Sede vacante: hoc anno Domini 1317.

134 Circa prædicta Franciscus Pegna comment. 36. super particula. Quidam magnus Medicus, &c. sic ait. Hic emerit circa annos Domini 1310. libellos, quos edidit hæreticos, numerat Eymericus paulo post quæst. 28. huius 1. par. Hic cum nollet se intra medicine terminos continere, dum temere vult etiam Theologiam profiteri, misere labitur. Alchymiam etiam profitebatur, in qua tantum se profecisse iactabat, vt laminas aureas ea arte confectas, diceret omnibus se daturum explorandas, vt scribit Cassander in Catalogo gloriæ Mundi par. 11. consideratione 40. Ita ibi, & subiungit.

136 Ceterum, ea omnia arte demonum, cum quibus familiaritatem habuisse dicitur, constare creduntur. Nam hoc est huius homini generi valde familiare, vt ex alchymia professione ad demonum inuocationes, & passionem accedat, vt docuit Eymericus 3. parte, titulo de signis, quibus Neeromantici hæretici cognoscuntur, numer. 115.

137 En quam egregie exptimit Pegna, qualitates, & professiones pessimas huius hæresiarum Arnaldi Villanouani, cuius hæreses verbis ipsius Eymetici iam tibi porrigo.

138 Primus error, quod natura humana, à Deo assumpta, est æqualis Deo in omnibus bonis suis: & quod tam alta sit humanitas in Christo, quanta Deitas, & tantum possit.

139 Secundus error, quod quam citò anima Christi fuit vnita Diuinitati, statim ipsa anima scinit omnia, quæ Deitas scit, quia alias (vt dicebat) non fuisset cum ea vnâ persona; percipiunt, quia scire est circumstantia pertinet ad suppositum individuale, & non ad naturam.

140 Tertius error, quod diabolus ingeniose fecit totum populum Christianum deuiare à veritate Domini nostri Iesu Christi; sicque fluxit, & euacuauit populum Christianum, quod non dimisit in eo nisi pellem, id est apparentiam cultus Ecclesiastici, quem fecit ex vfu: & fides quam habet, est talis,

141 qualis fides demonum. Et quod totus populus Christianus ducitur in infernum. Et quod Christiani per singulos status palam vita, & moribus, & affectibus ipsam abnegarunt: & quod in toto corpore Christi Collegij, vsque ad verticem à planta pedis, non solum vinit, sed regnat, & imperat talis apostasia.

142 Quartus error, quod omnes christianales sunt extra caritatem, & damnantur: & quod omnes Religiosi falsificant doctrinam Christi.

143 Quintus error est, quod male fecerunt Doctores Theologi, qui aliquid de philosophia posuerunt in suis operibus: studium philosophiæ, & philosophiam totaliter condemnando.

144 Sextus error, quod reuelatio facta Cytillo est perfectior cunctis scripturis sacris.

- 145 Septimus error, quod opus misericordie plus placet Deo, quam sacrificium altaris.
- 146 Octauus error, quod stabilis capellania, vel faciens celebrari missas post mortem, non facit opus caritatis, nec ex hoc metetur vitam eternam.
- 147 Nonus error, quod qui in vita sua scit multitudinem indigentem, & maxime amicorum Dei, & congregat, & retinet superflua ad stabiliedum capellania, & ad perpetuandum Missas post mortem, cadit in eternam damnationem.
- 148 Decimus error, quod in sacrificio altaris Sacerdos offerens, vel offerri faciens, nihil Deo de suo offert, neque etiam voluntatem.
- 149 Undecimus error, quod in elemosyna magis representatur passio, quam in sacrificio altaris.
- 150 Duodecimus error, quod in sacrificio missae non laudatur Deus opere, sed solum ore.
- 151 Tertiusdecimus error, quod in consultationibus Papalibus non est scientia, nisi operum humanorum.
- 152 Quartusdecimus error, quod nunquam Deus comminatus est eternam condemnationem peccantibus, sed malum exemplum praebentibus.
- 153 Quintusdecimus error, & falsitas est, quod anno ab Incarnatione Domini 1335. mundi finis totaliter esset futurus.
- 154 Haecenus errores Arnaldi de Villanova cum Emerico: de quibus solos decem exprimit Prateolus loco citato, omnes vero quindecim distincte adducit Brouius ubi supra.
- 155 Qui cum Ioanne Villano citato ait, dictum hereticum Arnaldum vixisse Parisijs, & inuenire videtur sibi edidisse libros libellos hereseon infectos, quorum catalogum non erit abs te hic tibi apponere, vi adducit Emericus quae 18. par. 3. Directe sic.
- 156 Primus libellus: de humilitate, & passione Iesu Christi, & incipit: Si l'amor natural. Secundus: de fine mundi: & incipit: Entes per voltras letres. Tertius: Informatio Beguorum, seu lectio Narbon. & incipit: Fors a quells. Quartus: Ad Priorissam, vel de caritate, alias vel caritate, & incipit: Boney ha, e loat Iesu Chrit. Quintus, Apologia, & incipit, Ad ea, que per vestras Sex tua seu littera, quae incipit: Domino suo charissimo. Septimus: Denunciatio facta eoram Domino Episcopo Gerundeni, & incipit: Coram vobis. Octauus: De elemosyna, & sacrificio, & incipit: Al Catholich. Inquididor. Nonus, qui incipit: Perco con molts desgen saber. Decimus, alia informatio Beguorum, & incipit: Dauant vos senyer en lachme per la gratia de Den Rey de Arago. Duodecimus, qui incipit: Quant suy A uinio. Tertiusdecimus: Responso contra Bernardum, alia Benedictum, Ricardi.
- 157 Hue vsque de Arnaldi libellis hereticilibus, qui vt vides, omnes serè lingua Goto-

- lana inscripi fuerunt; vnde licet Parisijs edicti, vt dictum merito. Iarracone præcipua tunc totius Regni Gotalani euirate condemnati, vt ait Emericus dict. quæst. 11. cum magno consilio Theologorum Gotalanorum, qui illam linguam perciperent.
- 158 De alijs autem duobus hereticis Barlaamo, & Acindyno, neque Brouius, neque alius, quod inuenire poterim, quidquam attingunt præter Gualterij & Prateolij, aq, isti paucissimis rem expediunt. Audianns primo Gualterium, qui proposito titulo c. 4. de Barlaamo, & Acindyno, sic ait.
- 159 Horum præcipuus error in eo versabatur, quod creata Dei effecta cum increata, eius substantia confunderent, essentialisque ipsius operationes effecta creata referrent.
- 160 Aeque aperte (Cum caluinismo facta collatione addit) Caluinus internam, meretamque Dei operationem cum effectis eius creatis confundit, quando Verbi Diuini generationem pro actione terminata, ac temporali habet, scribitque lib. 1. in lib. cap. 13. §. 29. *Stultu in Deo Patre fingi continuum aeternum generandi*. ita ille.
- 161 Prateolus vero lib. 1. verb. Barlaamns, & Acindynns num. 10. dicto errori in communi adiungit hunc in specie, quod illi tenerent, id quod in Tabor monte effulsi Diuinum illud lumen, phasma id est speculum, dumtaxat fuisse, & creaturam, quæ ortum 162 habuit, & interitum. Fuisse tandem condemnatos hos duos hereticos Barlaamum, & Acindynum per Concilium generale celebratum coram celeberrimo illo Graecorum Imperatorum Domino Michaeli Andronico, cognominato Palxologo, tempore Ioannis Papæ XXII. circa annum Domini 1313. ab eodem Prateolo traditum: nec aliud huic Regulæ addendum occurrat.

De scilicet hereticarum Lolhardi Vualteri, & Ioannis de Polaco, ac Petri de Cugnerijs, quid notandum?

REGULA CCLXXXII.

- 163 **S**ECTA Lolhardorum, licet aliter alicui sentiant, viguit in Germania circa annum Domini 1315. instituta à quodam Lolhardo Vualtero, & erroribus tum communibus cum Petrobrusianis, Vualdesibus, Henricianis, & Albigenis, tum ex alijs 164 proprijs statim exprimens. At secta Ioannis de Polaco Doctoris Parisiensis, non ita late se extendit, cum hic tres tantum hæreses post subiiciendas contra confessionem auticalem docuerit, propter quas à Ioanne Papa XXII. damnatus fuit. Doctrina item erronea Petri Cugnerijs sexaginta sex articulis huc solum tendebat, vt iurisdictione, & libertatem Ecclesiasticam tolleretur frustra laborauit.

- 165 **C**onungimus simul sub hac Regula, hos tres, Lohardum Vualterum Lohardorum parentem, & Ioannē de Poliacō, ac Petrum de Cugnerijs, quia exiguum valde de vnoquoque eorum scribentes noltri tradunt, ne tituli absque necessitate multiplicentur; & quia ferē eodem tempore sub eodem Summo Pontifice Ioanne XXII. extiterunt. Quamquam quoad priorē, est aliqua dissensio inter auctores: nam Præcolus lib. 10. verb. Lohardi num. 7. originem eius, sequaciumque ipsius ex Angliā assignat, & cum scdā Vviclemitarum, de qua nos infra, eodēdem coniungit circa annum Domini 1360. gubernante Ecclesiā Innocentio Papa VI. in id ipsum videtur inclinare Bzovius, cum de ipsis agat sub finem dicti anni.
- 167 Verum Gualterius cap. 7. seculi 14. cum Sanderio, & Genebrardo per ipsum citatis bene affirmat, Lohardum Vualterum, & assensu eius fuisse antiquiores, viguisseque circa annum 1315, atque eodem Genebrardo teste in Ioanne XXII. anno 1321. dictum Lohardum fuisse Colonie cenarium, ob sequentes præcipue errores.
- 168 Primò docuit Luciferum cum socijs eius iniuriā de celo deturbatum, atque aliquando in Beatitudinem cum ipsis recipiendum, ita Gualterius, & Bzovius citati.
- 169 Secundò, secundum hos duos scriptores ibidem, Lohardus Vualterus, & eius sequaces, Sanctum Michaelē, & Beatos Angelos omnes æternis supplicijs esse destinandos.
- 170 Tertiò, ore admodum blasphemio affirmant illi, Beatissimam Dei Matrem à partu Virginem esse desisse, alioquin (ita illi hardi) non hominem peperisset, sed Angelum.
- 171 Quartò, Errarant adherentes, fugere diuinos oculos, aut minimum vltices manus, ea scelera, quæ sub terra perpetrantur. Quæ de causâ exercebant impudicitias subterraneis in locis. Adeo vt cum ex puella quadam flammis addicta Glisla nomine quæretur inter ipsos ignes, virgo ne esset? illa, responderit, Super terram virgo sum, non sub
- 172 terra. Horrenda sanè blasphemia, vt quæ ipsam Dei sapientiam, & iustitiam petij. Asferunt hunc, sicut & præcedentes errores eisdem omnino verbis relati Gualterius, & Bzovius, desumuntque ex Sanderio de visibili Monarchia, hæres. 163. per ipsos citato.
- 173 Præterea quoad Ioannē de Poliacō Doctorem Parisiensem, testatur Gualterius c. 8. seculi 14. prodississe hunc, & feminasse suos errores contra sacramentalem confessionem, circa annum Domini 1323. gubernante Imperium Ludonico Bauaro Germano, & Ecclesiā Catholicam Ioanne Papa XXI. &
- 174 quod propter ipsos damnatus fuit, & coactus retrahere, vt patet in extrauagante, Vas electionis, de hæret. in 6. Adducit etiam Præcolus lib. 9. verb. Ioannes de Poliacō num. 26. & ante cum Sanderus hæres. 164.
- 175 Primò errauit affirmans, quod Religiosis Mendicantibus nequaquam sint consentiēda sacramentaliter peccata; & si qui hoc faciatis, quod maneant obligari eadem proprijs Curionibus, seu Parochis in confessione manifestare.
- 176 Secundò, Quod stante canone, omnis vtriusque sexus &c. nequeat summus Pontifex, imò nec ipse Deus dispensare cum Parochianis, vt alteri conficiantur, quam proprio Parocho, quia aiebat hoc contradictionem implicare.
- 177 Tertiò, Quod non possit Papa, ac nec Deus quid cuiquam generalem facultatē concedere excipiendi confessiones, & qui tali Sacerdoti confessus esset, quod teneatur ad iterandam eam confessionem cum proprio Parocho.
- 178 His traditis adiungit ibidem, Gualterius sic hæc sanè, inquit, seueritas plurimum derogat summi Doctoris, eius in terris Vicarij potestati, cum certū sit, ius esse legumlatoribus in proprijs legibus, ac statutis dispensandi, eaque modo pro voluntate ac libito laxandi, aut restringendi. ita ille.
- 179 Tractat deniq. de peruerfa doctrina Magistri Petri de Cugnerijs Genebrardus in Ioanne Papa XXII. & cum eo Gualterius cap. 9. seculi 14. qualiter ille propositis 66. articulis coram Rege Philippo Valesio (cuius Ad-uocatus erat, vel secundum alios, Procurator Generalis in Senatu Parisiensi, vel vt habetur in actis, quæ extant tom. 4. Bibliot. Patrum edit. 1589. Miles, & Consiliarius Regius) & coram Prælati, ac Baronibus Gallie de tollenda iurisdictione, & libertate Ecclesiastica copiose egit, disputatis etiam dictis 66. articulis, idque ad executionem perducere enixe curauit.
- 181 Verum inter illos Prælatos peculiari prouidentia Dei Opt. Max. repositus est vir illius summæ auctoritatis, & doctrinæ, Cardinalis Bertrandus tunc Augustodunensis Episcopus, qui petelegantis, & crudelissimi oratione, quasi ex tempore habita, soluit locupletissimè omnia adducta à Magistro Petro de Cugnerijs, ipsumque prorsus refutauit, ostendens libertatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam esse de iure naturalis, & diuino nedum humano positiuo, fundaram in doctrina Evangelica. Vnde & Regi, & reliquis altissimis per Cardinalem Bertrandum adeo satisfactum, vt ipse Petrus de Cugnerijs suæ nimis audaciæ, sicuti notat citati Genebrardus, & Gualterius, inre optimo mercede demulcerit, perpetuam scilicet infamiam.
- 183 Cuius etiam, inquit Gualter. hodie supersunt vchigia, ut in ridendo illo simulachro in formi, & sumo, quod ad angulum Chori B. V. Marię Parisien. positū, obuius quisq. pugnis, & cultellis impetit; quod ipsi eiectione dicit Genebrardus in Ioanne XXII. vt omnium posterorum salubris, & ludibrio, ipsius exponeretur impietas: tum etiam in eius nominis celebri conrempu. Quo vtuntur Galli in hominem stolidum, aut eum, in quem iocis agere volunt: illum quippe vulgò vocitant

- 185 eitant Maître Pierre de Cugner. Quod si homo ille impotens tot in hac ipsa vita, sux in iura Ecclesiastica petulantia, iusto iudicis æterni iudicio pænas luit, quamquam non inuenio eum ab Ecclesia defecisse, &c. Hæc Gualterius, eximens illum ab hæresi formali.
- 186 Pari modo (id à uobis hoc in loco sit additum) Gualterius; tamen cap. 6. sec. xiv. insinuat contra Michaelē de Cefua, & Guilhelmum OKam, hosque à Ioanne XXII. eodem si ré tempore excommunicatos fuisse asserat, eò quod docuerint Christum Dominum, eiusque Discipulos, ac veros imitatores nihil habuisse suum, neque particulatim, neque in communi. Quam doctrinam esse in hæreticam, declarauit dictus Papa Ioannes XXII. per Extrauag. Cum inter, de verbis signit. in 6. illos tamen, qui eam tradiderunt, non reputari inter hæreticos, nec ab Ecclesia Romanæ gremio decessisse, ex mente aliorum, ipse Gualterius testatur.
- 188 Circa prædictam autem doctrinam hæreticam legendi sunt Venerabilis Bedæ lib. 4. in Lucam cap. 54. S. Antoninus 4. part. Summæ Theolog. tit. 12. cap. 4. §. 23. & 3. part. Chron. tit. 14. cap. 9. §. 15. ac præcipue Cardinalis Bellarminus lib. 3. de Romano Pontifice, cap. 24. Vbi egregie offendit, quod non discordent inter se dictus Ioannes XXII. & Nicolaus IV. circa decisum in citata extrauagante, cum inter. Atque hæc obiter de ijs duobus Michaelē de Cefua, & Guilhelmo OKam, licet non fuerint expressi in titulo præsentis Regulæ, pro qua satis dictum.

Quomodo repondi inter hæresiarchas Richardus Armacanus, Nicolaus Calaber, & Bartholomæus Ianouetius?

REGVLA CCLXXXIII.

- 190 **P**rorulit Mundo Insula Hyberna circa annum Domini 1360. sub Carolo IV. Imperatore, & Innocentio VI. Summo Pontifice, Richardum Armacanum, hostem infensissimum Ordinis Sancti Francisci, eo quod turpe censeret Christiano, vitro ac sponte mendicitatem ampliè; ob quem errorem, & alium exprimendum, nomen hæresiarchæ 191 meritò obtinuit. Ad eundem gradum hæresiarchatus ascēdit Nicolaus Calaber, quia diuersas hæreses istam indicandas contra, 192 fidem Catholicam euomit. Eodem ferè tempore ex Balearibus emergens, librum edidit Bartholomæus Ianouetius aliquibus erroribus eidem Fidei oppositis, infra subiiciendis valde infestum, ac propter eam numerum hæresiarcharum auxit.

- 193 **D**e Richardo Armacano Natione Hyberno tractat breuiter pro se præsent. Alphonsus de Castro lib. 13. verb. Sa-

cerdotum, hæref. 5. atque alij Scriptores pauca admodum, quæ circa eam attingunt, ab ipso desumunt, præcipue Præcolus lib. 1. sui Elenchi alphabetici, verb. Armacanus num. 62. ubi in hunc modum ait.

- 194 Armacanus Hybernus Natione, florebat anno Domini 1360. sub Carolo IV. Imperatore, & Innocentio VI. Summo Romanorum Pontifice, vir quidem eruditus; sed suam eruditionem contra Franciscanos potissimum exercens (vt auctor est Volaterranus, 21. in Ord. Francisc.) docebat turpe esse Christianis, sua sponte mendicos esse. Ita ille, ita etiam Gualterius cap. 10. sec. xiv.
- 195 Præcipuus tamen error, cuius primus inuentor teste Alphonso à Castro relato, extirpit dicitur Richardus Armacanus, in eo consistit, quod hic teneret absente Episcopo, inferiores Sacerdotes posse exercere munia Episcopalia, vt consecrare altaria, oleum, & christa benedicere, ac Ordines Sacros consecrare.
- 196 ferè. Ad condemnandum autem hunc errorem, & primum ipsius inuentorem Armacanum, & huius deatorem Ioannem, Viclefium (de quo Regula sequenti) congregatum fuit Concilium Hispanicum secundum, cuius decretis circa hoc esset Alphonsus à Castro loco citato, & ex eo Præcolus ibidem, nec erit abs re, si nos ad verbum referamus; sic habet.
- 197 Quintò, iudicio ad agnitionem nostri examinis, Agabtenfis diaconi relatu deductum est de quibusdam ipsius Ecclesiæ clericis, quorum dum vnus ad presbyteri, duo ad Leuitarum ministerium sacraentur, Episcopus eorum oculorum dolore detentus, presbyter quidam fertur manum suam super hos tantum posuisse, & contra Ecclesiasticis ordinem, benedictionem eis dedisse. Qui videlicet propter tantam presumptionis audaciam poterat accusatus præsentis iudicio damnari, si adhuc in corpore positus, non 199 fuisset mortis vocatione præuentus. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humanò iudicio accusari non potest, hi qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominie elogium perceperunt, ne sibi licetiam talis usurpatio faciat, decernimus, vt à gradu Sacerdotalis, vel Leuitici Ordinis, quem peruersè adepti sunt, deposti & quo iudicio abijciantur: tales enim merito iudicati sunt remouendi, quia præuē inuenti sunt constituti. Hæc Concilium Hispanicum, Atque hæc deus de spectatibus ad hæresiarcham Armacanum.
- 200 Dein circa Nicolaum Calabrum nihil inuenio apud citatos auctores Castri, Præcolum, & Gualterium, nec ferè apud alios, præter pauca, quæ ex Eymerico 2. part. Direct. quæst. 11. adducit Bzouius 1359. num. 7. subiiciam ea verbis ipsius Eymerici, vt magis rei veritas innotescat, cum hic fuerit testis oculatus, imò iudex ad illum eodem nandum, & Magistratui seculari tradendum, vt ignibus vi relapsus exuret, quod bene ipse Bzouius notauit.

- 101 Item tempore, inquit, eiusdem Domini Innocentij Papæ VI. insurrexit in partibus illis, videlicet in Barcinona, quidam vocatus Nicolaus de Calabria oriundus, sed in Hispania conuersatus. Ille publicauit subscriptas hæreses, & errores, qui fuerunt cõdemnati Barcinonæ solemniter, & publicè per prædictum Fratrem Nicolaum Eymericum in illis partibus Inquisitorem, & per Dominum Arnaldum de Buquetis Vicarium illis diebus Domini Episcopi Barcinon. Errores autem, & hæreses illi erant.
- 102 Primò, quòd quidam Hispanus hæresiarcha magnus, vocatus Gondisalvus, de Episcopatu Louxelli oriundus, erat Dei filius in Cælis æternaliter generatus, licet videretur patrem, & matrem in terris habuisse.
- 103 Secundo, Quòd dictus Gondisalvus nūquam esset morturus, sed in æternum vidurus.
- 104 Tertiò, Quòd Spiritus Sanctus debebat futurus temporibus incarnari, & tunc ipse Gondisalvus totum Mundum conuerteret.
- 105 Quarto, Quòd in die iudicii Gondisalvus pro omnibus in peccato mortali decedentibus, ad Inferni supplicia damnatis oraret, eisque precibus omnes liberarentur, atque saluarentur.
- 106 Quintò, Quòd in homine sunt tria: anima quam formauit Deus Pater; corpus, quod formauit Deus Filius; & spiritus, què creauit Spiritus Sanctus: adducens illud *Sæcra Scriptura*. Formauit Deus hominem de limbo terræ, & inspirauit in eum spiraculum vite, & factus est in animam viuentem. Huc usque de de Nicolao Calabro, cui qualiter nomen hæresiarchæ comperat, iam ex dictis innoteuit.
- 107 Sequitur tertio loco declaremus hæresiarchatum Bartholomæi Ianouesij; de quo multi agunt ex antiquis Scriptoribus, præcipue Eymericus in *Direct. 2. part. quæst. 9.* cum suo Commentatore Franc. Pegna, qui oportune aduertit commentario 36. super particula: Quidam vocatus Bartholomæus Ianouesius, quam variè legatur in Bononiensi, & Sabellano Ianuensi, in Codice Cardinalis de Gambara Ianouesij, sed rectius in Barcinonensi, Ianouesij.
- 108 Emergit hic hæresiarcha circa annũ Domini 1363. tempore Urbani Papæ V. & Imperatoris Caroli IV. Quamuis autem oriundus fuerit ex Insulis Balearibus, sine ex Maiorica, vt cum citato Eymerico afferunt Bzonius anno 1359 num. 9. & alij, siue ex Minorica, vt ait Præteolus lib. 1. verb. Bartholomæus Ianouesius num. 11 repertus est tamẽ Barcinonæ scripsisse librum quandam varijs erroribus contra fidem Catholicam infectũ, propter quos ibi ab Episcopo Barcinonensi Beringerio de Arit, & ab ipso Eymerico tũc Inquisitore vnã cum libro fuit condemnatus.
- 109 Huiusmodi autem sunt errores hæresiar. chæ Ianouesij apud Eymericũ. Primò, quòd præfigeret ille certum tempus Aduetus An-

tichrisi, & diem indicaret, quo ipsius discipuli in lucem prodituri essent, nempe diem Pentecostes, anni 1360. non attendens ad illud Actuum cap. 1. Non est vestrum nosse tempora, &c.

- 110 Secundo, Quòd tempore dicti Antichristi futurum sit, vt cesset incrementum sacrificiũ & alia Ecclesiæ Sacramenta.
- 111 Tertiò, Quòd Christiani omnes libero arbitrio prædicti, qui ab Antichristo peruerterentur, & siue in fronte, siue in manu character eius inurentur, sic immobiliter sint adhærenti doctrinæ illius, vt nunquam ad fidem Christianam reuerfuri censeantur, nec possint conuerri, neque æternam damnationem villo modo declinare; quinimo flammis e Cælo dimissis sint exurendi; & quod illi character tantam efficaciam in manibus eorum sit habiturus, vt inflexibilis arbitrij ipsos obstinatos esse cogat.
- 112 Quarto, Quòd non modo Christianorũ infantes, sed etiam omnes Iudæi, Saraceni, alijque cuiuscunque ætatis infideles, ab Antichristo aliquando seducti, eo iandem extincto, ad Christum se se conuerterent; non autem Christiani, qui iam adulti compotes rationis Antichristum adhærescent, adeo vt vniuersa Ecclesia Iudæis, alijsq; Infidelibus, quos Ianouesius aiebat forè conuertendos, sit 113 confutenda. Hos errores tribuunt huic hæresiarchæ cum Eymerico auctores citati, excepto secundo, quem nescio cur Præteolus & Gualterius omiserunt; atque hæc satis pro illa Regula.

De Sæctis hæresiarcharum Gondisalui, & Ioannis Voiclesij, parentis Vicleffistarum, quid?

REGULA CCLXXXIV.

- 114 Circa annũ Domini 1359. Ecclesiæ gubernacula renente Innocentio Papæ VI. & Imperij Germaniæ Carolo IV. vixit hæresiarcha Gondisalvus, cuius Sæctæ ex aliquibus hæresibus instituta parum durauit, sicut & eius auctor, qui vni relapsus ignibus 115 fuit damnatus. Declinante aurem iam hoc seculo xiv. maximam perniciem dictæ Ecclesiæ intulit, præsertim in partibus Septentrionalibus, Sæctæ Vicleffistarum, cuius institutor fuit Ioannes Vicleffus Nationæ 116 Anglus homo pessimus. Post huius vero mortem eiusdem Sæctæ instauratores, & propagatores discipuli illius, vocati etiam à vulgo Lollardi extiterunt.
- 117 Quoad priorem hæresiarcham Gondisaluum paucissima inuenio, apud solum Bzonium anno 1359. num. 8. quæ ipse delumit ex Fracisco Diago in histor. Pronin, Arag. Ordin. Prædic. lib. 1. cap. 24. vbi ait hunc peruersissimum hæresiarcham ob varias hæreses, quas blasphemando protulit,

ab Archiepiscopo Toletano ignibus vti relapsum fuisse damnatum.

218 Hæreses autem fuerunt huiusmodi. Primum, quod esset getmanus S. Michaelis. Secundum, quod pro eo seruaret Deus locum desertum Luciferi. Tertiū, quod ipse esset prima veritas, & scala Cæli. Quarto, quod singulis diebus hora designata scanderet Cælum, & obscuraretur illud. Quinto, quod adnientem Antichristum ad singulare duellum pronocaret, & Cruce Christi diademate spineo ornata impium prosterneret. Sic Brouius totidem verbis, nec aliud dicendum occurrit.

219 E contra verò de Scdâ Vvicleffitarum, ac de eius auctore Ioanne Vvicleffo, multi copiosissime tractant. Alphonsus à Castro aduersus hæreses multis titulis. Præcol. lib. 9. sui Elenchi verb. Ioannes Vvicleffus, nu. 22. Gualter. cap. 14. sec. 14. & præ alijs maxime recentioribus Brouius anno Domini 1377. num. 7. & seqq. Qui exorditur cum Thoma Vvyslingamino sic.

220 Per idem tempus surrexit in Vniuersitate Oxoniensi quidam Borealis dictus Magister Ioannes Vvicleff, secularis, in Theologia tenens; publicè in Scholis, & alibi conclusiones erroneas, & hæreticas, ac statui vniuersalis Ecclesiæ contrarias, & absurdas, præcipuè contra Monachos, & alios Religiosos possessionatos venenosos sonantes.

221 Qui vt suam hæresim cautius palliaret, ac sub exquisito colore dilataret larius, congregauit iniquitatem sibi, videlicet comites, atque focios vnius sectæ, insimul Oxonis, & alibi commemorantes, talaribus indutos veltibus de ruffeto, in signū perfectionis amplioris incendentes nudis pedibus; qui suos errores in populo ventilarent, & palam, ac publicè in suis sermonibus prædicarent. Huc vsque cum Thoma Vvyslingamino Brouius.

222 Qui statim exprimit aliquas hæreses præcipuas (infra à nobis cum reliquis subiiciuntur) Ioannis Vvicleff, quæ & aliz vsque ad 23. cum fuissent exhibitæ, & perleatæ coram Summo Pontifice Gregorio XI. hic eas damnauit, & iniunxit per litteras Archiepiscopo Cantuar. & Episcopo Londinensi, vt ipsorum auctoritate dictum Vvicleffum facerent comprehendere, & super illis hæresibus diligenter

223 examinari. Hoc autem peracto examine dicti Presules solummodo indixerunt silentium huic hæresiarchæ, & sequacibus eius, nec de huiusmodi materijs sermones mitterent, aut eas villo modo publicè vtilarent: ex quo factum, vt illi per aliquod tempus omnino siluerint; sed nequaquam diu in hoc silentio se continentes, denuò venenum hæreticæ doctrinæ euomere cœperunt. Afferit idem Brouius, qui sequentibus verbis indicat, quàm sollicitus esset Papa Gregorius in adhibendo remedio huic pesti, ne magis serperet.

224 Paucis diebus, inquit, ante Natale Dominicum misit Dominus Papa Bullam suam Vniuersitati Oxoniæ ministerio Magistri Edmundi Stafford, increpans eos correctione.

paterna, super eorum desidia manifestâ, ed quod tãto tempore opinionis erroneas ipsius Antichristi discipuli, scilicet Magistri Ioannis Vvicleff radicari permiserant inter eos, dùm non fuerat, qui ferrum doctrinæ Catholicæ assumere laboraret ad extirpandam tam pestiferæ plantationis radicem.

225 Cuius Vniuersitatis moderni p̄curatores, siue rectores, quantum declinauerint à prudentia, seu sapientia antiquorū, per hoc facile conijci poterit, quod audita causâ dicti papalis Nuncij, diu in pendulo hærebant, verum Papalem Bullam deberēt cum honore recipere, vel omnino cum dedecore resutare. Hæc & plura ille.

226 Dictam verò Bullam adducit per extensū ipse Brouius ibi, n. 9. sicut & litteram ad supra relatos Archiepiscopum, & Episcopū, ac aliam ad Regem Angliæ Eduardum, quæ Papa Gregorius XI. requirit emittē ab eo, vtdictis Presulibus in prosecutione negotij ipsius commissi contra Vvicleffum, & Socios suo

227 fauore, & auctoritate adfisteret. Quod ipse non videtur prestitisse, cum potius conuinceret, vt pestifer homo ille semen suorum errorum, præstertim eorum, qui contra Ecclesiasticam Hierarchiam, & in fauorē Principum, ac Dominorū Secularium erant, magis magisque spargeret, ac defendcret: sicut ipse Vvicleffus ipsemet etiam extra Regnū Anglicanum, præcipuè apud Boemos, de quo Polidorus Virgilius lib. 19. Angl. histor. vt refert ibid. Brouius num. 19. per frequentia verba.

228 Extiteret, inquit, hoc tempore aliqui viri infamia insigni, quorum caput, & princeps fuit Ioannes Vvicleffus. Is (vt fama est) a primo indignatus, quod non potuisset ad summos sacerdotalis ordinis ascendere, honores, factus inde Sacerdotibus cunctis inimicius, cepit diuinâ scripta perversè interpretari, atque nouam instituire sectam, vsquē eo, vt in Nobili Oxoniensi Gymnasio publicè sit in Sacerdotes, quæ legis auctoritates essent, debacchatus. Et vt impunè tantum facinoris, fauore pariter atque audacia armatus faceret, Regi ante omnes summum in cunctos ordinis Prefectos imperium tribuit. Præterea homo nocendi cupidus, certum habens nō facie viros doctos venenosos infici, vt potè, qui rationes admittant, cogitant imperitum vulgus in suam in primis sectam sibi trahendum, quod illud solcat pertinacius, id quod semel imbuerit, modis omnibus retinere. Non contentus itaque impleuisse codices latine scriptos de sua hæresi, etiam ex illis commentarios patriâ lingua conscripsit, atque protinus edidit, vt etiam agrestes maleficis superstitionis pe-

229 rigos redderet. Ad extremum hominum confidens, cum rationibus veris cogeretur ad bonam redire frugem, tãtum abuit, vt pateret, vt etiam maluerit voluntarium petere exilium, quàm mutare sententiam: qui ad Boemos, nonnulla hæresi antea inquinatos, profectus, à rudi gente magno

- tut, & non per mendicitatem.
- 259 XXIV. Qui Fratribus Religiosis in temporalibus subueniunt, omnes sunt simoniaci, cum etiam Religiosi ipsi, quise pro illis orare voutent, & adstringunt.
- 260 XXV. Oratio præcisè nulli valet, aut prodest.
- XXVI. Omnia de necessitate absoluta eneniunt.
- 261 XXVII. Confirmatio, ieiunium, clericorum ordinatio, locorum consecratio, relectuantur Papæ, & Episcopis, ob laci temporalis, & honoris ambitionem.
- 262 XXVIII. Vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria, ab eisdem Papæ, & Episcopis sunt vana gètilitate introducta, & nò plus Ecclesiæ profunt quàm diabolus.
- 263 XXIX. Excommunicatio Papæ, vel cuiuscunque Praelati non est metuenda, quòd censura sit Antichristi.
- 264 XXX. Claustra fundantes, ac ea ingredientes peccant, & sunt viri diaboli.
- XXXI. Dixit Clerù est contra Regulà Christi.
- 265 XXXII. Syluester Papa, & Constantinus Imperator errarunt Ecclesiàm dotando.
- XXXIII. Quotquot sunt ex mendicantiùm ordine sunt hæretici, & qui eis elemosynam tribuunt sunt excommunicati.
- 266 XXXIV. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, inhabiles sunt ad diuinorum præceptorum obseruationem, & consequenter ad Regni æterni consequutionem, nisi ab eis apostatauerint, aut alio modo defecerint.
- 267 XXXV. Papa cum omnibus sui Ordinis possessiones habentibus, sunt hæretici, eò quòd contra ius diuinum possessiones retinent, atque omnes contentientes eis, videlicet Domini seculares, ac ceteri laici.
- 268 XXXVI. Ecclesià Romana est Synagoga Sathanae, nec est Papa immediatus Vicarius Christi, & Apostolorum.
- 269 XXXVII. Epistolis Decretales sunt apocryphæ, abducuntque à Christi fide quam plurimos, ex quo stulti iudicantur Clerici, qui eis operam dant.
- 270 XXXVIII. Imperator Constantinus, cæterique temporales Domini, vt Ecclesià bonis temporalibus dotarent, à Dæmone seducti fuerunt.
- 271 XXXIX. Electio Summi Pontificis à Cardinalibus, à Dæmone fuit introducta.
- 272 XL. Credere Romanam Ecclesiàm esse supremam inter alias Ecclesias, non est de necessitate salutis.
- 273 XLI. Error esset nò levis, si quis per Romanam Ecclesiàm intelligeret vniuersalem Ecclesiàm, aut Concilium Generale, aut Primum Summi Pontificis alias particulares excellere.
- 274 XLII. Fatuum est credere, Indulgentias Papæ, & Episcoporum aliquid momenti habere.
- 275 XLIII. Iuramenta que sùt ad humanos contrahtus, & commercia ciuilia robotanda, illicita sunt.
- 276 XLIV. Augustinus, Benedictus, & Bernardus, nisi penituerint, dñati sunt, quòd Religionem instituerint, & intrarint, & possessio
- nes temporales eas habere voluerint, et permiserint.
- 277 XLV. Ex quo concludendum omnes Religionem indifferenter introductas esse à Diabolo. Hi sunt 45. Articuli Ioan. Vicleffii syllabati descripti ex Conc. Constantien per quod exprimentur, et condemnantur. Quibus alios 15. adiungunt Doctores præcipuè Castus, et Gualt. citàdi, ex illius scriptis collectos, nempe:
- 278 XLVI. Est hominem carete libero arbitrio, ita Castus verb. libertas, hæref. 1. et Gualt. cap. 14. sec. 14.
- 279 XLVII. Omnia prædestinatorum peccata, esse venialia, reproborum autem omnia esse lethifera, ex quo sequitur homini teprobo peccatù esse mortiferum, si ligatum, aut aculei furetur, hoc est, æterna morte dignù; & infertur, dignù patibulo, dignù rota, dignù quauis alia temporalis morte: quippe quod planum est semper esse morte æterna leuiorem. ita Castus verb. peccatù hæref. 2. & Gualt. ib.
- 280 XLVIII. Quòd neq; honorandi, neq; inuocandi: sùt sancti. Cast. verb. 55. & Gualt.
- 281 XLIX. Nec Sanctorum nec Christi ipsius Reliquijs veneratio est exhibenda, idem Castus verb. Reliquiz, & Gualt.
- 282 L. Crux Redemptoris Nostri, nullo penitus modo debet adorari: C. G. Castro verb. Adoratio, cit. Gualt.
- 283 LI. Quòd manifesta sit idololatria habere imagines in Ecclesijs, idem Castus verb. Imago, & Gualt. cit.
- 284 LII. Docebat Vicleffus, vota omnia esse prorsus damnan: da, Castus verb. Votum, & ibid. Gualt.
- 285 LIII. Quòd sit repugnans libertati Christianæ, aliquem ad horas canonicas recitandas, vel ad preces certo aliquo statoque tempore fundandas obligati. Castus verb. horæ canonicæ, & Gualt. loc. cit.
- 286 LIV. Tenuit Vicleffus, Câtum ecclesiasticum esse deridendum, eosq; qui in Ecclesià concinunt, Sacerdotes Belial nuncupandos, verb. Cantum ipse Castus, & Gualt. ibid.
- 287 LV. Quòd benedictiones omnes ecclesiasticæ spectent ad vsum neoromanticæ. ita Cast. verb. Benedictio, & ibid. Gualt.
- 288 LVI. Nequaquã esse meritù in ieiunio, nec in abstinentià à certis cibis, tenuerūt Vicleffus, Cast. verb. Ieiunium, et Gualt.
- 289 LVII. Quòd item Baptismus infantibus non sit ad salutem necessarius, Castus verb. Baptismus, hæref. 9. & Gualt.
- 290 LVIII. Errabat etiam Vicleffus affirmas Baptismo non esse admittendam oleivinctionem. Cast. verb. Baptismus. hæref. 8.
- 291 LIX. Defendebat Vicleffus, Episcopum non esse simplici Sacerdote superiorem. Cast. verb. Episcopus, hæref. 1. et Gualt. Qui bene notat cum Genezardo in Innocentio VI. illum tali errore idè fuisse infectu, quòd se indignaretur non potuisse consequi Vigorensem quem ambiebat Episcopatum.
- 292 LX. Quòd lege diuina licitum sit matrimonium inter fratrem & sororem, nec nisi humana inuentio fuerit interdictum. Ita.

- Gualterius vbi supra.
 293 LXI. Tandem errauit Vvicleffus asserens
 quamlibet creaturam esse, ac vocari posse.
 Denm, quod illius perfectio fit in Deo, vt in
 causa sua & quidem modo ideali, atq; exē-
 294 plari. Hunc errorem refutatum inuenies
 apud S. Cytillum Alexandrinum lib. 5. in.
 Ioann cap. 6. Thomam Vvaldensē, lib. 1.
 in doctrinal. art. 1. cap. 1. cum seqq; & Gre-
 gorium de Valentia par. 1. disp. 1. quzst. 4.
 prope finem.
 295 Hactenus de victimis quindecim errori-
 bus hæresiarchæ Vvicleffi, quos omisit Pra-
 teolus contentus illis 45. expressis à Conci-

- lio Constanriensi; à quo dictus hæresiarch.
 iam diu antea vita functus, habita prius di-
 ligenti, & accurata examinatione super eius
 finali impoenitētia, & perniciacia, denuo fuit
 296 declaratus hereticus. Et statutum, vt eius
 ossa, (si quoquomodo ab alijs fidelium cor-
 poribus possent dissecari) effoderentur, & ex-
 humata extra Ecclesiam projecta manerent.
 ita Prateol. loc. cit.
 297 Apud eundem Prateol. lib. 1. verb. Lol-
 lardi num. 7. qualiter aliqui sequaces Vv-
 icliffi appellati fuerint Lollardi inuenies; at-
 que dictis hactenus pro sectis sec. 14. sit tibi
 satisfactum.

CAPVT XVI.

*De Hæreticis, aut Hæresiarchis, de quæ eorum Scilicet perniciosissimis Ecclesia Catholica,
 quæ ad impugnandam eius Fidem toto centenatio XV. instituta fuerunt.*

PROOEMIOLVM.

- 1 **A**BRHAMVS Bzonius dignus Eminentissimi Cardinalis Baronij successor in formā-
 dis Annalibus Ecclesiasticis, quos ille morte præuentus aliquorum Centenariorum o-
 miterat, non incongruè sub finem cuiusq; Centenarij apponit præcipuarum rerum Bre-
 uiarium: in quo vestigia Genebardi, & Gualterij sequens, in primis attingit ex SS. Patribus,
 & Doctoribus nonnulla firmissima testimonia pro stabiliendis magis respecta nostri præcipuis
 2 veritatibus Fidei Catholicae, & consequenter pro diruendis magis dogmatibus hæreticis, eidē
 fidei oppositis. Nos hoc idem hacenus præstitimus, ac meritò prosequimur, eodem seruatō in
 præcedentibus ordine, nempe in Prooemiolo præsentis Centenarij respectu præcedentis. Vnde
 pro veritate Eucharistice Transubstantiationis, & sacrificij Missæ, adsum testimonia Nicephori
 Calixti multis in locis, præcipue lib. 12. cap. 41. & lib. 16. cap. 36. Ludolphi Carthusiani part. 2.
 Vitæ Iesu Christi, cap. 56. Hieruei in cap. 7. ad Hebræos, Ioannis de Teneramunda lib. de Sa-
 3 cramento Altaris, & plurium Scholasticorum lib. 4. sent. dist. 10. & seqq.
 4 mententi Baptismi, testimonia eiusdem Nicephori Calixti lib. 7. cap. 33. & lib. 14. cap. 12. Cantacuz.
 Apol. 4. Pachimeri in Ecclesiast. Hierarch. cap. de Sacramento illuminationis, & Scholast. lib. 4.
 5 sentent. Pro veritate adorationis Imaginum, & Reliquiarum, testimonia Augustini Triumphi
 Anconitani quæst. 17. Summæ de potestate Ecclesiastica art. 3. & qu. 48. art. 4. Nicephori Gre-
 gorij lib. 9. cap. vi. Cantacuzen. Apolog. 3. contra Mahometanos, & orar. 3. contra eosdem, &
 6 aliorum plurium. Pro veritate liberi arbitrij, testimonia Durandi de S. Potciano in 2. sentent.
 dist. 24. qu. 1. 2. 3. Pauli Burgen. in Biblia. Aluati Pelagij lib. 2. de Placitu Ecclesiæ cap. 8. Nice-
 phori Calixti, lib. 1. cap. 3. & non paucorum in 2. sentent. dist. 25. 26. & 28. sicque de reliquis Fi-
 dei præcipuis veritatibus. Pro quibus peculiaribus apud dd. script. Genebrat. Gualt. & Brou. test.
 collecta in fine sec. 14. tibi legēda relinquimus, vt iam serm. de sectis hæresiar. 1. 5. sec. instituamus.

*Scilicet Ioannis Husi, & alia illi connexa, vt
 Ioannis de Zischa, Hieronymi de Praga, &c.
 qualiter se habent.*

REGVLA CCLXXXV.

- 7 **E**X natione Bohemia circa ann. Dñi 1407.
 prodijt pestifer ille, & famosissimus hæ-
 resiarcha Ioan. Hus, qui Vvalden & Vvicleff.
 recoquens errores, & hos alijs arric & propo-
 sitionib. suspectis aspersis, ipsiq; Eccles. Cat.
 valde inficiens, perniciosissime Husitar. sectę
 8 auctor extitit. Vnde postea vri pertinax in il-
 lis à Concil. Constantien. condemnatus fuit,
 9 atq; igne punitus. Ioānes verò de Zischa præ-
 cipue in spargēdis Husi errorib. facē Husitis
 præfeci, & magnū apud Bohemos nomē cōse-

- cutus, nouæ sectę Thaboritarū dux euasit.
 10 Hieronymus itē de Praga, sicut se sociū præ-
 cæreris Ioann. Husi in prædicatione dictorū
 errorum præbuit; ita eadē pro ipsum Concil.
 Cōstantien. cōdemnatio, & igne punitio ei
 11 cōtigit. De huius secta, & de alijs hæresiarch.
 hæ Hufi coniuñctis aliquid dicetur.

- 12 **H**Eu quā infelicia, & turbulētia apparue-
 runt initia buius sec. 15. occasione istius
 mostrosissimi hæresiarchæ Ioan. Husi, nā quid
 quid asserat Prateol. lib. 8. verb. Husitar. n. 25.
 apponēs ipsum Husi in sec. 14. circa an. 1377.
 reliqui scriptores ad secul. 14. reducant.
 13 Gualterius (cui in Regula aduersus) ca. 7.
 affirmat, quod cōcepit incicere Ecclesiam suo
 hæreseon veneno anno circiter 1407.
 14 Bzo-

14 Brouius verò vult quòd ille id aliquanto prius præstitit, nempe anno 1401. vbi n.8. copiosissime de rebus eiusdem in sequenti- bus tractans quoad præfens institutum, sic aggreditur.

15 Et quidem hæcenus (vt Dubravius me- morat) recepta semel ab Sede Apostolica à Bohemis Christiana Religio cum omnibus ceremoniis inuoluta, inconcussa in Bohemia perduravit, sensum inde vacillare, & labescere, simulatque Ioannes Hufs, quod vocabulum *anserem* sonat, strepere inrer o- lores, eorumque suauem cautum strepitu suo, propter inualescentem factionem superare.

16 cæpit. Popularem enim causam inter popu- lare suos agendam suscepit aduersus Ger- manos, & aduersus Sacerdotes, quibus veris- que Bohemi non valde propitij erant, vt ip- se quamquam Sacerdos, capitalis nuper ini- micus vtriusque factus, dum imparientissimè fert in honore cuiusdam sacerdotij prælarj sibi fuisse Germanæ nationis cædidatum suf- fragio Germanorum, & fauore primorum sa- cerdotum. Hæc & alia ibi Brouius.

17 Quibus iâ de significatione nominis Hufs anserem sonantis innotescit, ac simul de mo- tivo, quo inductus est iste hecarcha ad pro- labendum in multos errores contra fidem, ex nimio scilicet & effrenato ambitionis as- fectu. Vnde nam autem huiusmodi errores hauserit, & quantum eos sparserit, à Præto- lo citato audiamus.

18 Hufsz, inquit, Ioâne Hufs genere Bohe- mo appellati sunt. Hic cum impiam Vval- densium, & Vvicleffitarum sectam, & insaniam amplexatus fuisset, tanta dementia in eorū doctrina profecit, vt velut viperium exitia- le germen matris suæ Ecclesiæ viscera cor- rodere nunquam cessarit, donec in Concilio Constantiensi damnatus, viuis exultus est. Cæpit autem apud Pragenfes primum pu- blice docere contra Indulgentias pôtificias atque ex hac occasione perniciosi tunc tu- multus in Bohemia contra Sacerdotes, & Monachos exorti sunt.

19 Eorū verò insania, vt scribit Aeneas Syl- uius, qui postea Pius Secundus Romanus Pô- tiffex dictus est, in de origine Bohemorum, cap.35.) talem ortum habuit. Quidam, in- quit, nobilis Bohemus, ex domo, quam pu- tridj piscis vocant, apud Oxoniam Angliæ, Ciuitatem studens, libros Ioannis Vvicleff inuenit, & secum tanquam thesaurum patriæ suæ inuit, & hoc virus fecitum tanquam putridum piscem, in suos ciues enomuit. Et

20 post recessum Teutonicorū de Praga ad Lip- siam, Ioânes Hufs de libris Ioannis Vvicleff multa attulit in medium, asserens in eis om- nem veritatem contineri: & ita multos ad se pertaxit, qui ceperunt larrare in sacerdotibus & ab Ecclesia Catholica recesserunt, & impiâ Vvaldensium sectam atque perniciam am- plexi sunt. Adeo quidem, vt ab isto Ioanne omnes pene Bohemi infecti fuerint. ita ille.

21 Verum dicti libri hæresibus infecti à Ioan- ne Vvicleffo compositi, cum Pragæ multi- Tom.II.

plicati nimis essent, magnique assimarentur, per Archiepiscopum vocatum Sbinco, virum magni nominis, & auctoritatis, ex vi etiam editi Regij ibi vulgati, plus ducenti fuerunt collecti, & omnes ad vnum igne consumpti; ac simul Hufs concionibus prorsus interdi-

22 ctum. Propterea ipse relictâ Praga ad oppi- dum Hufnietz, vnde oriundus erat, se contu- lit: Vbi ex permissione veteris Domini sui, vsum concionandi resumpsit, apud magnum hominum cœtum, semen suæ hæresis spargens. Affert cum cirato Aenea Syluio ibi- dem Brouius: addens quod ille hoc dicto ni- mis impudenter gloriari solebat, nimirum, *Se iusmodi colaphum Romana Ecclesia im- pacturum, vt liuorem eius, ne possit centum, quidem annos, abolat.*

23 Delato autem nuncio ad Alexandrum, Papam Quintum de ijs, quæ à Ioanne Hufs, & à complicitibus eius in detrimentum Eccle- siæ agebantur, & qualiter ille contra prohi- bitionem sui Anstifis, vsum concionandi pro- sequebatur, hæretica doctrina simplicem po- pulum inficiens, Romam citatus ab ipso Sâ- mo Pontifice, noluit huic obedire, sicut nec

24 obedierat Prælo suo ordinario. Ad quæ dictus Summus Pontifex Bullam misit, pœ- nam duo ei iniungebantur: primum, vt nō permitteret ab vilo homine cuiuscumque gradus, & conditionis articulos Vvicleff, publice, vel occulte astrui, afferri, aut dog-

25 matizari. Secundum, vt assumptis ad hoc quatuor in Sacra Theologia Magistris, & duobus Doctõribus Decretorum, de ipsorū consilio super his procederet, ac prohibe- ret, ne quis in Ecclesijs, siue in scholis, aut quibusvis alijs, locis prædictos articulos do- ceret, defenderet, aut approbaret. Ita quod si quis contrarium saceret, velut hæreticus censeretur, &c. Ita Brouius ann. 1409. num. 18.

26 At Ioannes Hufs, iam obstinatiores effe- ctus, aduersus dictam Bullam diuersa ob- iecit, & grancem querelam excitauit, vt videre est apud ipsum in eo libro, quem de Ecclesia composuit, cap. 18. præcipue circa illud, quod præcepum ipsi iniun- ctum esset factis, & verbis Christi, & A- postolorum eius contrarium. Vnde à tali Bulla ad Papam friuole appellauit. Ita Brouius ibid.

27 Eo autem fere tempore, Dei Opt. Max. peculiari prouidentia congregarum fuit Vniuersale Concilium in Ciuitate Constan- tiz: ad illud item vt Ioannes Hufs veni- ret pro purganda sua, & totius Regni Bo- hemi infamia propter hæresim, quam pro- fiteri dicebatur, vbique gentium diuulga- ta, curauit diligenter Imperator Sigismun- dus, missis ad eum aliquot nobilibus Bo- hemis Consiliarijs suis, qui id ipsi suade- rent, datisque publice feceratis litteris, ne sibi alicubi discrimen aliquod preparatū esse existimaret: quarum exemplar adducit Brouius ann. 1414. num. 17.

- 29 Verum absq̃uali excitatione Imperatoris, & absq̃ue litteris securitatis oblati, ex se ipso inductus est Huls Constantiam venire, & Vniuersali Concilio adesse, ad effectum ostendendi se innocentem, & ab omni hæresis la-be immunem, vti ipsemet Prætor testatur est per scripturas, seu litteras in publicis locis dictæ Ciuitatis, quin & officio Aula Regiæ as-sig-nas. Quibus promouebat quoscumq̃ ad di-cendum, vel coram Archiepiscopo Pragensi, vel in conspectu præfati Concilij, vel etiam Summi Pontificis, si quid haberent contra, se, quod Fidel Catholicæ esset oppositum, of-fertens se, si probaretur, ad quamlibet inridi-cam condemnationem, sin minus illi pœnam
- 30 Talionis subirent. Didarum litterarum co-pias inuenies apud eundem Bzouium à n. 17 & plura alia hæc spectantia, maxime publica vitorum grauium testimonia, quæ ipse Huls fraudolenter procurauerat ad probandû do-ctrinâ à se traditam, fuisse absq̃ue vilo errore.
- 31 Nihilominus quamprimam iste hæresiarcha Huls in conspectu Vniuersalis Concilij Constantiensis se præsentauit, inita cum ipso conuentione, à viris doctissimis, præsertim à Stephano Paletz præcellenti Theologo, in grauibz et totibus contra Fidem Catholicâ non paucis fuit deprehensus, de eisq̃ ipse prorsus
- 32 conuictus. A quibuscum noluerit vilo mo-do resiliire, etiam post multas monitiones tû ab alijs Cõciliarijs grauibz, tum ab ipso Im-peratore Sigismundo ei serio factas, fuit tandem ad vltimum supplicium condemnatus, & vti pertinacissimus, viuis igne cõsumptus, vt patet ex A. d. dicti Concilij: Inbet tamen sententiam condemnationis ex eisdem A. d. hic apponere cum Bzouio ann. 1415, fol. 425
- 33 Consequenter Episcopus Cõcordienfis le-gebat sententiam contra Ioannem Huls de Regno Bohemiz, qui fuit degradatus in præ-sentia Concilij, & traditus Curiz Seculari,

Sententia contra Ioannem Huls.

- 34 Sacrosancta Generalis Cõstantiensis Synodus Ecclesiam Catholicam reprobans, in Spiritu Sancto legitime congregata, ad perpetuam rei memoriam. Quia teste ve-ritate, arbor mala fructus malos facere con-suevit; hinc est, quod damnatæ memoriæ Ioânes Vvicleff sua mortifera doctrina non in Christo Iesu per Euangelium, vt olim Sancti Patres filios genuere, sed contra Christi salu-tarem fidem velut radix virulenta plures ge-nuit filios pestiferos, quos sui peruersi dog-35 matis reliquit successores. Aduersus quos hæc Sancta Synodus tanquam cõtra sp̃ntios, & illegitimos filios cogitare insurgere, & eorû errores ab agro Dominico tanquam vepres nocuas, cura petuigili, & cultro auctorita-tis Ecclesiasticæ telescere, ne vt cancer ser-pant in perneciem aliorum.
- 36 Cum itaq̃ in Sacro Generali Concilio na-per Romæ celebrato decretum fuerit, doctri-nam damnatæ memoriæ Ioann. Vvicleff, dâ-nandam esse, & libros eiusmodi doctrinam continentes sote tanquam hæreticos cõbu-

- rendos, & doctrinam ipsam damnatam, & li-bros eius talem doctrinam insanam, & pesti-feram includentes, combustos fuisse cum ef-fectu, & huiusmodi decretum auctoritate Cõ-37 cilij fuerit approbatum. Nihilominus tamè quidam Ioannes Huls in hoc Sacro Concilio hic personaliter constitutus non Christi, sed potius Ioannis Vvicleff hæresiarchæ discipu-lus, post, & contra damnationem, & decretû huiusmodi ausu temerario contraueniens, et-iores eius plures, & hæreses tam ab Ecclesia Dei, quam etiam à ceteris olim Reuerendis in Christo Patribus, Dominis Archiepiscopis, & Episcopis diuersorum Regnorû, & Magistris in Theologia plurimû s̃ndorum condemna-38 tos, dogmatizauit, asseruit, & prædicauit. Præ-teritum damnationi Scholasticæ ipsorum arti-culorum Ioannis Vvicleff factæ pluries in Vniuersitate Pragensi cum suis complicitibus in Scholis, & in prædicationibus publicè tes-tifendo, ac ipsum Ioannem Vvicleff virû Ca-tholicum, & Doctorem Euangelicam, in fa-uorem eius doctrinæ corâ multitudine Cleri, & populi declarauit; certos etiam articu-los infra scriptos, & plures alios, & meritò dâ-nabiles, tanquam Catholicos esse asseruit, & publicauit, qui in libris ipsius Ioannis Huls, & opusculis notoriè continentur.
- 39 Quapropter habita per prius plenaria in-formatione de præmissis, & diligenti delibe-ratione Reuerendiss. in Christo Patrum, Dom-inorum S. R. E. Cardinalium, Patriarcharû, Archiepiscoporum, Episcoporum, & cateto-rum Prælatorum, & Doctõrû Sacræ Paginæ, & Intis Vtriusq̃ in multitudine copiosâ, hæc Sacrosancta Cõstantiensis Synodus decla-rat, & definit, articulos infra scriptos, qui ha-bita collatione per plures Magistros in Sacra pagina, reperi fuerunt contineri in eius li-bris, & opusculis manu propria scriptis; Et quos etiam idem Ioânes Huls in publica au-diètia coram Patribus, & Prælatibz huius Sa-39 cti Concilij confessus fuit in suis libris, & opusculis contineri; non esse Catholicos, nec tãquam tales esse dogmatizandos, sed ex eis plures esse erroneos, alios scâdalosos, aliquos parum antium offensiuos, pluresq̃ eorum esse temerarios, & seditiosos, & nonnullos eo-tundem esse notorie hæreticos, & iam dudû à Sacris Patribus, & Generalibus Cõcilijs re-probatos, & damnatos, ipsosq̃ prædicare, dog-matizare, aut quomodolibet approbare disti-39 ctè in hibendo.
- 41 Sed cû infra scilicet artic. expressè contineretur in libris, seu tractatibz suis, videlicet in libro, què intitulat de Ecclesia, & alijs suis opuscu-lis: idè libros prædictos, & doctrinâ, & singu-los alios tractatus, & opuscula in Latino, siue vulgati Bohemico per ipsum editos, aut in quocunq̃ alio idiomate per aliû, vel alios trã-slatos, hæc Sacrosancta Synodus reprobât, atq̃: condēnat, ipsos cõburendos publicè, & solēniter in præsentia Cleri, & Populi in Ci-uitate Cõstantiensi, & alibi decreuit, & definit.
- 42 Adiciens, propter præmissa, omnem eius doctrinam meritò esse & fore suspensam de fide,

fide, & ab omnibus Christi fidelibus enitan-
 43 dam. Et ut de medio Ecclesiæ illa doctrina
 eliminetur, hæc sacrosancta Synodus prorsus
 iubet per locorum Ordinarios tractatus
 & opuscula huiusmodi per censuram ecclesiasticam,
 etiam si opus fuerit, cum adiectione pœnæ,
 & auctoritate hæresis, diligenter requiri,
 & repertos ignibus publicè con-
 44 cremari. Siquis autem huius sententiæ,
 ac decreti violator, aut contempтор exte-
 rit, statuit eadem sancta Synodus, per lo-
 corum Ordinarios, & Inquisitores hæreticæ
 prauitatis, contra talem, vel tales veluti
 suspectū, vel suspectos de hæresi procedendū.
 45 Visus insuper actus, & actus in causa,
 Inquisitionis, de & super hæresi contra præ-
 dictum Ioannem Huss habitus, & factus, ha-
 bita per prius fidei, & plenaria Commissa-
 riorum in huiusmodi causâ deputatorum re-
 latione, aliorumque Magistrorum in Theo-
 logia, ac Doctorem Iuris utriusque inde,
 & insuper actus, aditatus, ac dictis testium
 fide dignorum, & plurimorum, quæ dicta
 ipsi Ioanni Huss palam, & publicè lecta sunt
 coram Patribus, & Prælati huius sacri Con-
 ciliij, per quorum testium dicta apertissime
 constat, eundem Ioannem multa mala scan-
 dalosa, scditiona, & periculosa hæreses dog-
 matizasse in publico, & per multa annorum
 46 curricula prædicasse. Christi nomine inuo-
 cato, hæc sacrosancta Synodus Constantien-
 sis solum Deum præ oculis habens, per hanc
 distinctionem sententiam, quam profert in
 his scriptis, pronunciat, decernit, & declarat
 dictum Ioannem Huss fuisse, & esse verum, &
 manifestum hæresicū, ipsiusque errores & hæ-
 reses dudum damnatas, & plurima scan-
 dalosa, piarum aurium offensiva, temeraria, &
 scditiona dogmatizasse, & publicè prædicasse,
 in uon modicā offensam Diuinæ Maiestatis,
 ac Vniuersalis Ecclesiæ scandalum, & Fidei
 47 Catholicæ detrimentum. Clauas etiam Ec-
 clesiæ, & censuras Ecclesiasticas vilipendisse
 in quibus per annos multos perstitit animo
 indurato, Christi fideles per suam pertina-
 48 ciam nimium scandalizans. Cum appella-
 tionem ad Dominum nostrum Iesum, Chris-
 tum, tanquam ad summum Iudicium, omis-
 sis Ecclesiasticis medijs, interposuerit, in qua
 multa falsa, & iniuriosa posuit, & scandalosa,
 ipsius Sedis Apostolicæ, censurarum ecclesiasticarum, & clauium in contemptum.
 49 Idcirco propter præmissa, & alia plura,
 præfatus Ioannem Huss hæreticum fuisse, &
 esse hæc sancta Synodus pronunciat, & tan-
 quam hæreticum iudicandū & condemnandū
 fore iudicat, & condēnat per præsen-
 tes, dictamque appellationem tanquam iniuriosā
 scandalosam, & illusoriam iurisdictionis Ec-
 50 clesiasticæ reprobando. Ipsumque Ioannem
 Huss populum Christianum, maxime in Re-
 gno Bobemiæ, in prædicationibus suis publi-
 cis, & scriptis per cum cõpiliatis seduxisse, ac
 eiusdē populi Christiani nõ veracē prædica-
 torem Euangelij Christi secundum expositionem
 sanctorum Doctorem, sed fuisse ve-

rius seductorem.

51 Verum quia per ea, quæ hæc sacrosancta
 Synodus vidit, & audiuit, cognouit eundē Io.
 Huss pertinacem, & incorrigibilem, & adeo
 totaliter, quod non cupiebat ad gremiū sanctæ
 Matris Ecclesiæ redire, neque hæreses, &
 errores per eum publicè defensas, & præ-
 dicatos velle abiurare. Idcirco hoc sacrum
 Concilium Constantiense eundem Ioann. Huss
 ab ordinatione sacerdotali, & alijs ordinibus
 quibus exiit insignitus, deponendum, & de-
 gradandum fore declarat, & decernit. Com-
 52 mittens nihilominus Reuerēdi in Christo
 Patribus Archiepiscopo Mediolanensi, Fel-
 trēsi, Aletensi, Alexandrino, Bagarensi, & Vau-
 rensi Episcopis, vt in præsentia huius sacro-
 sanctæ Synodi dictam degradationem, scilicet
 53 dum quod ordo iuris requirit, debite exe-
 quantur. Hæc sancta Synodus Constantien-
 sis Io. Huss attento quod Ecclesia Dei non
 habeat vitra quid gerere valeat, iudicio se-
 culari relinquere, & ipsum Curia seculari re-
 linquendum fore decernit.

54 Hactenus de sententiâ contra Io. Huss, quæ
 sic per extensum fuit à nobis expressa, vt ex-
 tatet in nostro opere forma condēnandi sa-
 mosum aliquem hæresiarcham, & sententiā
 contra ipsum ferendā, vñ adhibita à sacris Cõ-
 cilijs Generalibus. Nunc exprimiendi articuli,
 circa quos peculiariter ille hæresiarcha
 Ioannes Huss à recto tramite recessit.

*Articuli dammati Ioannis Huss, de quibus su-
 pra sit memio.*

55 **P**rimo. Vnica est sancta Vniuersalis Ec-
 clesia, quæ est prædestinatorum Vni-
 versitas, & infra sequitur. Vniuersalis sancta
 Ecclesia tantum est vna, sicut tantum est
 numerus vnus omnium prædestinatorum.

56 II. Paulus nunquam fuit membrum dia-
 boli, licet fecerit aclus quosdam actibus Ec-
 clesiæ malignantium consimiles.

57 III. Preſciti non sunt partes Ecclesiæ, cum
 nulla pars eius ab ea finaliter excidat, eo
 quod prædestinationis caritas, quæ ipsam
 ligat, non excidit.

58 IV. Dux naturæ diuinitas, & humanitas,
 sunt vnus Christus.

59 V. Preſcitus est aliquando sit in gratia se-
 cundum præsentem iustitiam, tamen nun-
 quam est pars sanctæ Ecclesiæ, & prædestina-
 tus semper manet membrum Ecclesiæ, licet
 aliquando excidat à gratia aduentitia, sed
 non à gratia prædestinationis.

60 VI. Vniendo Ecclesiam per cõuocationem
 prædestinatorum, siue sint in gratia, siue
 non, secundum præsentem iustitiam, isto
 modo Ecclesia est articulus fidei.

61 VII. Petrus non fuit, nec est caput Ec-
 clesiæ sanctæ Catholicæ.

62 VIII. Sacerdotes quomodolibet crimi-
 nose viuentes, sacerdotij polluant potesta-
 tem, & sicut filij infideles, sentiunt infideliter
 de septem Sacramentis Ecclesiæ, de cla-
 uibus, officijs, censuris, moribus, ceremonijs,
 & sacris rebus Ecclesiæ veneratione re-
 liquiarum, indulgentijs, & ordinibus.

- 63 IX. Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ præfectio, & institutio à Cæsaris potentia emanauit.
- 64 X. Nullus sine reuelatione asseretet rationaliter de se, vel de alio, quod esset particularis Sanctæ Ecclesiæ, nec Romanus Pontifex esset caput Romanæ Ecclesiæ.
- 65 XI. Non oportet credere, quod iste quicumque est particularis Romanus Pontifex, sit caput cuiusconque particularis Ecclesiæ Sanctæ, nisi Deus eum prædestinauerit.
- 66 XII. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium Vicarij, requiritur, & morum conformitas, & instituentis auctoritas.
- 67 XIII. Papa non est manifestus, & verus successor Principis Apostolorum Petri, si viuit moribus contrarijs Petro: si quærit auaritiam, tunc est Vicarius Iudæ Scariothis.
- 68 Et pari euidencia Cardinales non sunt manifesti, & veri successores Collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes consilia, & mandata Domini Nostri Iesu Christi.
- 69 XIV. Doctores ponentes quod aliquis per Censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Phariseos, qui Christum nolentem, eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis nō licet interficere quemquam, ipsum Seculari iudicio tradiderunt; eo quod tales sunt homicidæ grauioræ, quàm Pilatus.
- 70 XV. Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem Sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam auctoritatē Scripturæ.
- 71 XVI. Diuisio immediatē humanorū operum est, quod sint, vel virtuosæ, vel vitiosæ: quia si homo est vitiosus, & agat quidquam, tunc agit vitiosè: & si est virtuosus, & agat quicquam, tunc agit virtuosè: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, siue peccatum, mortale, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosus, sic vitus viuificat omnes actus hominis virtuosus.
- 72 XVII. Sacerdos Christi viuens secundum Legem eius, & habens notitiam scripturæ, & affectum ad edificandum populum, debet prædicare, non obstante prætextu excommunicatione: & infra. Quod si Papa, vel aliquis Prælatas mandat Sacerdoti, si dispositio nō prædicare, non debet obedire subditus.
- 73 XVIII. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætextu excommunicatione non obstante.
- 74 XIX. Per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppediat, auaritiam multiplicat, maiestatem protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidentius est, quod ab Antichristo tales procedant censuræ, quas vocat in processibus suis salinationes, quibus clerus principalissimè procedit contra illos, qui deuant acquitiam Antichristi, quam clerus maximè pro se vsurpabit.
- 75 XX. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Iudas Apostolus est Diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput Sanctæ Militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum eius.
- 76 XXI. Gratia prædestinationis est vinculū, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter.
- 77 XXII. Papa, vel Prælatas malus, & præscitus, est æquiuocè pastor, & verè fur & latro.
- 78 XXIII. Papa non debet dici Sanctissimus, etiā secundum officium, quia aliis Rex etiam deberet dici Sanctissimus secundum officium, & tortores, & præcones diceretur Sancti, imo etiam Diabolus deberet dici Sanctus, cum sit officarius Dei.
- 79 XXIV. Si Papa viuat Christo contrariè, etiam si ascenderet per ritum, & legitimam electionem secundum constitutionē humanam vulgatam, tamen aliudē ascenderet, quàm per Christum: dato etiam, quod intraret per electionem à Deo principaliter factā: nam Iudas Scarioth ritè, & legitimè est electus à Deo Iesu Christo ad Apostolatū, & tamen ascendit aliudē in oculis omnium.
- 80 XXV. Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vicleff per Doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & malè facta, & facta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.
- 81 XXVI. Non eo ipso, quo electores, vel maior pars eorum consenserint vix vocē secundum ritum hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa, vel eo ipso est verus, & manifestus Vicarius, vel Successor Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: Vnde siue electores bene, & malè elegerint, operibus electi debemus credere: nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosius potestatem.
- 82 XXVII. Non est scintilla apparētis, quod oporteat esse vnum caput in spiritalibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa militante Ecclesia conuersetur, & conseruetur.
- 83 XXVIII. Christus sine talibus capitibus monstruosus, per suos veraces discipulos, sparsos per Orbem terrarum, melius ipsam Ecclesiam regularet.
- 84 XXIX. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenuè in necessarijs ad salutem regulant Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficient per summè impossibile, Papa, vsque ad diem iudicii.
- 85 XXX. Nullus est Dominus ciuilius, nullus est Prælatas, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.
- 86 Hucusquē de articulis Ioannis Huſi, quos excogitauit, & adiunxit omnibus alijs amplius

plius trecentis Ioannis Vvicleff, vt se eius pliquam discipulum demonstraret (hoc bene notauit Gualterius citatus) & famosiorē sectam institueret: circa quam vide Brouiū, ex quo haud dubie ad satietatem satisfactus manebat.

87 Ex praeclara autem secta alie prodierunt, praesertim illa Ioannis de Zisca, de quo sic idem Gualterius cap. 3. sec. 15. Praebuit hic, inquit, in primis faciem Hussitae: qui cum diu militie se ducem gessisset, oculorum orbatus altero, dux caecorum spiritaliter factus est circa annum 1411. Suis enim victorijs haec nomen apud Bohemos nomen consequutus, vt de Caelo demissus Angelus, & audiebatur ab eis, & adherentes habebat. Hac ratione rabiem suam expleuit, cum imaginibus conteredis, tum depellendis Monachis, depraedandis, demolendisque Templis, & 89 Monasterijs. Quod autem id tutius, magisque impune praestaret, monitam arcem occupauit catholici cuiusdam, Vlrici nomine, quem cum tota familia trucidauit: arcem, verò nominauit Thabor, affecitque, suos Thaboritas, vt sic facilius persuaderet visam ab ipsis fuisse cum tribus Apostolis in monte Thabor transfigurationē Saluatoris, illincque haustas ipsorum opiniones, quas fidei veritates appellabant. Ita ille cum Prateolo, verb. Ioannes de Zisca, & verb. Thaborita, cum Genebrardo in Martino V. & cum Castro, verb. Templum.

90 Qualiter item ex secta Ioannis Hus alie emerierint, maxime in Bohemico Regno, his paucis ostendit idem Gualterius cap. 9. sec. 15. Bohemi, inquit, lepra Ioannis Hus infecti, in tres sectas praecipuas (vt mos est haereticorum) odisse vnitatem, quantum vere fidei est eam ipsam complecti diuisi sunt: Praesidium nimirum, qui mitiores ceteris, & mi-

91 nus intolerabiles videbantur. Thaborinorum, hoc est, partis vnius discipulorum Zischae supetius memorati, qui etiam post mortem ipsius, Thaboritarum nomen retinebant.

92 Et Orphanorum, hoc est, partis alterius discipulorum Zischae, qui propter mortem Magistri, ac progenitoris sui, nomen sumpserunt.

93 Orphanorum. De his non dicam aliud, nisi quod ipsorum phrenetica rabies exaudita, patefactaque fuit potissimum in Sacerdotes, & Religiosos, quorum non poterant exsatiari cruore: in Templis, & Monasterijs, quae depraedabantur, & funditus euerbebant: in Sanctorum Imagines, quas, aut igne cremabant, aut in frusta comminabant in oleum sanctum, & sacrum Christum, quo ocreas, &

94 calceos inungebant. Tum pollutis animabus, & manibus per hec sacrilegia, aliaque huiusmodi nefanda facinora, probe se paratos ad Communionem censabant, quam non solum sub vtraque specie recipiebant, sed nulla etiam praui confessione sacramentali precipuum vtrique impietatis suae scutum, &

95 clypeum ducentes arma, & sanguinis effusio-

cis insectandis conuenirent; sic tamen inter se se pugnabant, vt verbis, & factis se se impetere cessarent nunquam. Haec Gualterius de tribus istis sectis, de quibus etiam Prateolus verb. Oephani, & alij.

96 Reponitur etiam inter insignes sectatores, & propagatores sectarum Vvicleff, & Hus, istorumque venenosa doctrina, quidam vocatus Ioannes de Roclesana, qui prodijt circa annum 1430, teste Prateolo, lib. 9. nu.

97 11. vbi ex Aenea Syluio de eo sic. Est, inquit, Oppidum Pragensis Ecclesiae, cui Roclesana nomen est; ex hoc loco puer obscuris parentibus, sensuque tenuissimo natus, Ioannes nomine, Pragam venit, mendicatuque victum queritans, grammaticam, & dialecticam didicit, fuitque Iacobelli auditori Praebyter ordinarius Verbum Dei praedicare Pragae natus cepit, & pseudo corum Apostolus factus est. Ita ille.

98 Congregatum autem fuit tunc temporis Concilium Basileense, ad quod iste haereticus Ioannes de Roclesana comitatus suis assecelsis accessit, & recessit cum falso conductu (vti solet concedi similibus personis) magis inobediens, & pertinax in suis erroribus, pra-

99 cipue in istis. Primo, quod detestaretur Imagines in Ecclesijs. Secundo, quod teneat, Laicos sub vtraque specie communicare debere. Tercio, quod affirmaret, Dei Ecclesiam ex solis praesentibus, & in gratia ex-

100 stentibus consistere. Husus insensibilissimus Religiosorum, & Monachorum existeret, quos Deumones novos appellabat, & ipsos in hoc quotidie incumbere, vt nos a veritate auertant, asseribat. Ira Prateolus loco citato ex dicto Aenea Syluio.

101 Addit verò Gualterius cap. 4. seculi 15. quod iste Ioannes de Roclesana in praedictis praestandis habebat protectorem quendam vocatum Procopium hominem militarem.

102 Ob quam protectionem, & eo, quod iste Procopius fuerit Dux, & Rector Thaboritarum haereticorum, merito inter haereticos enumerat ipsum Prateolus lib. 14. verb. Procopius.

103 Vltimo loco de Hicronymo Pragensi haereticus, discipulo, & coplice Ioannis Hus aliquid attingenda ex multis, quae de eo adducunt scriptores, praecipue Brouius diuersis in locis; qui anno 1402. num. 8. sic de illo.

104 Intem Pragae, inquit, Hieronymus, & ipse liberalium artium Magister, atque ipsius Hus collega, & consecretaneus, communem sectam contra Germanos Doctores, qui ibi remanserant, crebris disputationibus propagare, multis bilem concire, alios argueris, & oratione tenere: nam & acutus, & disertus habebatur, eandemque in schola, quae Hus in Templis palmarum auditoribus ob-

105 tinebat. Fieri autem non poterat, quin multa in populum emanaret, quae inter patries differebantur; quibus vulgo cognitis pro capiti quisque suo, aut has, aut illas partes souebant, tanta postremo contentione,

vt partium studio plebs vrbana diuſa mu-
tuis inter ſe pugnis, plagiſque interdum, &
ſaxis concernerent, ſenatoribus vrbis à Do-
ctoribus Germanis, plebe autem à Hierony-
mo, vt corporis ſui membro (Pragæ enim
natus erat) ſtante, ita ille.

- 106 Ad Concilium verò prædictum Conſta-
ntienſe venit pari modo iſte hæreſiarcha Hier-
onymus de Praga, ac venerat prius Ioan-
nes Huſſ, cniſ condempnationem, & com-
buſtionem cum vidiffet, ſed reſuſus in car-
ceribus auდიſſet, ille timore ſimilis mortis
induſtus eſt ad abiurandum ſuos errores,
quos tamen non multo poſt reſumpſit: quã
abiurationem non erit abſre hic ex parte,
ſaltem exprimere cum Bzouio anno 1415,
fol. 439. ex act. dicti Conſtantienſis Concilij.

Abiuratio Hieronymi de Praga.

- 107 **E**go Hieronymus de Praga artium li-
beralium Magiſter, cognosceſs verã
Catholicam Eccleſiam, & Apoſtolicam ſi-
dem, anathematizo omnem hæreſim, præci-
pue eam, de qua hætenus inſamatus ſui, &
quam præteritis temporibus dogmatizaue-
rant, & tenuerunt Ioannes Vicleſſ, & Ioan-
nes Huſſ in ſuis opusculis, libellis, ſeu ſer-
monibus ad clærum, & ad populum pro-
pter; quam cauſam prædicti cum ſuis dog-
matibus, & erroribus damnati ſunt ab hac
Conſtantienſi Synodo tanquam hæretici, &
eorum doctrina prædicta ſententialiter dã-
nata, maxime in nonnullis articulis expreſ-
ſis in ſententijs per hoc ſac. Concilium con-
ſtituta ipſos latris. Conſentio autem ſanctæ

- 108 Romanæ Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedi, &
huius ſac. Concilio, & ore, & corde proſiteor
in omnibus, & per omnia, & præſertim de
clauibus, ſacramentis, ordinibus, officijs, &
cenſuris eccleſiaſticis, indulgentijs, & reli-
quijs ſanctorum, & eccleſiaſtica libertate,
ac etiam de ceremonijs, & alijs omnibus ad
Religionem Chriſtianam pertinentibus,
109 prout ipſa Romana Eccleſia, & Apoſtolica
Sedes, & hoc ſacrum Concilium proſtitetur;
& ſpecialiter quod prædictorum articulo-
rum plures ſunt notoriè hæretici. Hæc ibi ſer
multo plura diſſe abiurationis magis particula-
riter, quæ videas apud ipſum Bzouium.

- 110 Nô tardauit tamen iſte hæreſiarcha Hier-
onymus de Praga eaſdem hæreſes, & erro-
res pertinacius defendere, & ſpargere. Pro-
pterea de nouò accuſatus ab eodem Concilio
Conſtantienſi ad mortem, & combuſtionem
condempnatus vti impetens viuus igne
conſumpſus fuit. Tradunt Prætorius lib. 8.
verb. Hieronymus Pragenſis. 17. & Gualte-
rius c. 7 ſæculi 15. æque poſt iſtos Bzouius
admodum copioſe anno 1415.

- 111 Accuſatio autem cõtra eundem forma-
ta eſt, peculiariter ſuper articulis ſequenti-
bus. vt aſſert ipſe Bzouius ibidem fol. 477.
col. 3. num. 48.

*Articuli accuſationis contra Hieronymum
de Praga.*

- 112 **P**rimò Quamuis nô latuerit Hierony-
mum de Praga libros, & articulos
Vicleſſi Romæ in Concilio Generali à Io-
anne Papa XXI. celebrato condemnatos, &
ſub pœna ſautoris hæreſis interdictos anno
Domini 1413. ipſe tamen cõtumaciter eoſ-
dem, & in ſcholis, & in Tempijs publicè do-
cuit, & prædicauit in contemptum clauium
Eccleſiæ, & graue Cleri odium, diſſidium,
populique ſcandalum.

- 113 II. Nuncupauit Ioannem Vicleſſ vi-
rum ſanctum, euangelicumque Prædicato-
rem, et verè fidei Doctorem, habuitque in
cubiculo ſuo illius imaginem cum diade-
mate depictam, quam religioſè veneratus
eſt.

- 114 III. Quando Archiepiſcopus Pragenſis
ex commiſſione Sedis Apoſtolicæ præcepit
omnes libros Vicleſſi ad ſe deportari, Hier-
onymus præcepti eius contempтор intulit
eos in Collegium Caroli, ac publicè inti-
mauit ſe doctrinas eorundem librorum de-
ſenſum eſſe.

- 115 IV. Alios quoque Magiſtros ad defen-
dendum, docendumque vetitos illos libros
induxit, non ſolum in Collegio Caroli, & in
nigra Roſa, verum etiam alibi quocumque ver-
ſum in vniuerſitate Pragenſi.

- 116 V. Exquiſitos modos defendendæ illius
doctrinæ nequit excogitaui, viac fraude
graſſans in eos Magiſtros, atque Clericos, qui
cõdemnationem 45 articuloꝝ Vicleſſi
comprobarunt: nam per incarcerationes, &
bonorum direptiones, aliaſque oppreſſio-
nes eos deterrere & fatigarebat à Vicleſſi reſ-
probatione.

- 117 VI. Quendam honeſtum virum cultelli-
ficem Pragenſem fecit capi, carcerari, in
mediſtino verberari, atque illic ligatum
crudeliter vexari, putridis ouis, peponibus,
luto, lapidibusque emiſſis, & in eum prole-
ctis, tanta ſanè projectorum vi, ac multi-
tudine, vt ab illis proiectionibus obrutus
interierit, ac mortuus fuerit.

- 118 VII. Fratrem Nicolai Ordinis Carmeli-
tarum concionatorem Monaſterij S. Marie
in arena, ob eandem cauſam manu violenta
fecit extrahi ſimul cum duobus alijs è Mo-
naſterio, & captiuos abduci ad iudicem no-
uæ Ciuitatis Pragenſis: qui duos illos haud
ſecus ac fures in publico detinuit carcere.
Nicolauum verò domi in priuato car. ere re-
tineſs diuerſis tormentis excrucianit.

- 119 VIII. Cum non poſſet Nicolauum illum
ad reuocandum ea, quæ contra doctrinam
Vicleſſi dixerat, compelli, fecit eum edu-
ci ad flumen, vt ſubmergeretur: proiecitur
itaque ille è nauì in Mntrauia ſubmerſus vti-
que periſſet, niſi clientis cuiuſdam auxilio
ereptus fuiſſet.

- 120 IX. Eam Vicleſſi hæreſim de pœne ma-
teriali in ſacramento, quod non tranſubſta-
tietur

tietur, nec corpus Christi sit ibi præsentialiter, & secundum corporale, & reale existitiam, sed solum significatiue, sicut signatum in signo, varijs scripturis, & rationibus prauè concinnatis, maximè asseruit.

121 X. Docuit publicè, neminem ad confessorum virginum, aut etiam martyrum. Iannicolam perueniendum esse, nisi corde crederet, confitereturque ore fidem, & doctrinam Vicleffii.

122 XI. Quò latius Vicleffii hæresim propagaret, verba Canonis per cātilenas Bohemicas in vulgari fecit, vt etiam rustici crederent, si verba consecrationis pronuntiarent, se posse consecrare corpus Christi, non minus, quam Sacerdotes, idque singulis horis, quando liber.

123 XII. Confinxit & alias diuersas cantilenas in vulgari Bohemico, & Biblicæ, & Euāgeliorum verbis sensibusque contextas, pro confirmatione suæ hæreses, vt per eas laici sui sacram scripturam melius nosset, & intelligere crederentur, quam ceteri Christiani.

124 XIII. Docuit, laicos scēte suæ vtriusque sexus posse consecrare, confessiones audire, ac quæcunque alia sacramēta (prolati modo apri verbis) efficere, atque conferre; & eaque maioris esse virtutis, & efficacis, quam alia, quæ à presbyteris Romanæ Ecclesiæ confecerentur.

125 XIV. Pragæ, & in diuersis locis publicè inuulgauit nullam excommunicationem timendam esse, nisi quis reclusit se prius à Deo excommunicatum esse.

126 XV. Interdictum Pragæ propter, & contra Vicleffistas positum, iussit fortiter cōternere; quia nemini, ne Papæ quidem, data sit potestas à Deo quæpiam excommunicandi, aut interdicendi. Propter quod Clerus Pragensis compulsus fuit celebrare tempore interdicti, etiam sub necis interminatione.

127 XVI. Docuit præterea, nullā esse Papæ auctoritatem Indulgentias concedēdi: quare persequutus est Indulgentiarum prædicatores per brachium seculare, multas eis irrogans iniurias. In oppido itaque Nouè Domus duos Presbyteros Indulgentias publicanos capi fecit, & incarcerari, qui tamen fuga elapsi sunt ope Carolicorum.

128 XVII. Anno Domini 1411. post octauas Pentecostes quendam indulgentiarum prædicatorem captum, cui cum meretricibus (ad quarum mammæ indulgentiarum literas suspendit) Pragæ imposuit, eumque toti ciuitati illudendum circumuexit, ac tādē illius literas publicè combussit, annitentibus armatis plurimis Vicleffistis, & currum stipantibus, ne quis suppetias ferret.

129 XVIII. Inuulgauit item, cuique laico licere verbum Dei prædicare, vbi, & quando vsui esse crederet, & quocunq. loco vellet.

130 XIX. Dehortans homines à veneratione imaginum, cum Christi Saluatoris Crucifixi imaginem Pragæ è regione domus dicte Kreutz pictam vidisset, quæ in veneratione

deuoti populi fuerat, eam non solum irrisit, sed etiam deiecit, & stercore humano instrauit dicens, nequaquam pingendas esse imagines.

131 XX. Reliquias quoque Sanctorum contempsit, iniurijs plebi deridendas exposuit: extractis quippe de altari Reliquijs in monasterio S. Mariæ in arena Pragæ, eas luto instrauit, & pedibus calcavit.

132 XXI. Dixit, quod non minori veneratione obseruandus esset, quem Christus equirauerat, asinus, quam peplum, velumq. Mariæ Virginis, quod in eodem Monasterio habebatur.

133 XXII. Cum Pragæ ob hæresim, & seditionem quidam Vicleffistæ capite plexi fuissent, ipse adiunctis sibi socijs, eorum corpora sustulit, & in processione non *Abbas*, sed *Ihs sunt sancti*, decantauit: & in Missa non *Requiem*, sed *Gaudemus* cecinit, habens illos pro sanctis Martyribus: excitata igitur per hoc seditione, Senatus Populusq. Catholicus per 15. dies in periculo fuerunt.

134 XXIII. Idem in Russiam profectus, cum Vnitoudus, frater Regis Poloniæ, publica pompa introduceretur in oppidū Vuitebsk, progressus ei obuiam cum Reliquijs, eum Catholicis Christianis, tum Ruthenis schismaticis; ipse relicto Christianorum cætu, ad Ruthenos publicè transiit, eorum tabulas, & reliquias veneratus.

135 XXIV. Nisus denique fuit prædicatum Vuitoudum cum sua Christianorum caterua à fide Catholica auertere, & ad Ruthenorum sectam insicere: Ideo & synagogas Ruthenorum introiuit, eorumque sacramenta publicè genu flexo adorauit.

136 En articulos 24. (plures id genus omittuntur) ex causis legitimis, cur iste hæresiarcha Hieronymus de Praga accusatus, cōdemnatus, viusque vti pertinax igne consumptus. Atque his Regula præsens absoluta manet.

Quid de festis hæresiarcharum PiKardi, Bedrici, Nicolai Galeci, & Ruthenorum, aut Moschovitæ.

R B G V L A CCLXXXVI.

137 S E S A PiKardorum, seu nouorum Adamarum, ortum sumpsit à quodam PiKardo è Flandria oriundo, qui in perniciè Ecclesiæ Catholicæ circa annum 1414. pro-

138 dije Quatuor verò annis post, quidam vocatus Bedricus, natione Morauus, deserat.

139 dam sectam Orebitarum instituit. Nicolaus item Galecus ex Bohemia originem ducens, exequuta delegatione in Concilio Basiliensi nomine Bohemorum, peculiaris scēte cum erroribus exprimēdis auctor fuit.

140 Deniq. scēta pestifera Russorum, aut Moschovitæ, præter schisma Græcorum ab ipsis receptum, aliquibus hæresibus indicandis constar.

141 Q Voad prædictos hærefiarchas, cotumque fectas, paucæ admodum inuenio apud Doctores, atque ideò sub eadem Regula oportune coniungo. De prima sic habet Præcol. lib. 14. verb. PiKardi n. 16.

142 PiKardi, inquit, genus hæreticorum est, quod (teste Hosio lib. de vtriusque speciei communione) non apud orthodoxos modo, verum & apud hæreticos summe semper fuit abominationis, à PiKardo quodam ex Gallia Belica oriundo sic appellati, qui Adamitarum hæresim in Bohemiam inuexit, sub sigifmundo Rom. Imperatore & Ioanne XXIII. huius nominis Summo Pontifice circa annum Domini 1414.

143 Hic (autore Aenea Syluio lib. de origine Bohemorum cap. 41.) transmissio Rhe-no per Germaniam in Bohemiam penetravit: qui præstigijs quibusdam fidem sibi concilians, breui tempore non parua mulierum, virorumque plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubens, Adamitis vocauit. Et occupata insula quadam amne Lusinitio cincta, filium Dei se dixit, Adam vocari voluit. ita ille cum scriptoribus ab ipso citatis.

144 Hæreses autem huius sectæ PiKardotum fuerunt huiusmodi. Primo, asserunt ipsi, reliquos homines esse seruos, se verò, & qui ex ipsis nascerentur, liberos. Ita Præcolus vbi supra, & Gualterius cap. 6. sec. 15. cum Sander. hæref. 174. & Geneb. in Sixto IV.

145 Secundo, Admittunt promiscua inter ipsos connubia, cum subordinatione tamen ad Adamum sectæ auctore, hoc modo, quod vbi quisquam libidine incensus in aliquam peculiariter exardesceret, eam manu apprehendens, ad Principem adduceret, eique diceret: In hanc spiritus meus concaluit: responderetque. Princeps: Ite, crescite, & multiplicamini: nec aliter licitum erat ad villam accedere. Afferunt ibidem Auctores citati.

146 De ruina item dictorum hæreticorum sic idem Præcolus cum Aenea Syluio relato. Ex his, inquit, porrò quadraginta vici insulam exierunt, & intrantes vicinas villas, euaginatæ gladijs supra ducentos agrestes interfecerunt, quos Diaboli filios asserbant. Zischa his auditis, quamuis sceleratus, scelus tamen exhorruit; habet enim hoc natura hominum, vt aliena magis, quam sua quicquid vitia exhorrescat: neque summa mala diu inulta manent, victoremque mali malum.

147 cernere licet. Dixit itaque ille in eos exercitum, expugnatæ insula, Adamitis omnes gladio deleuit, duobus tantum reueruatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret. Haftenus ille.

148 Sequitur dicendum de secta Bedrici hærefiarchæ natione Moraui, vt ait Præcolus lib. 2. verb. Bedricus num. 16. qui ex Aenea Syluio lib. de origine Bohemorum cap. 47. adducit quæ spectant ad hunc hærefiarcham

& ad eius sectam, ac ea paucis Gualterius cap. 8. seculi 15. sic comprehendit.

149 Circa annum, inquit, 1418. Bedricus initium dedit detestandæ sectæ Orebitorum, quæ malitia non cessit Thaboritarum sectæ, siue in discerpenda Ecclesia, corumpendo doctrinam fidei, præcipue circa ea, quæ pertinent ad filij Dei incarnationem siue in trucidandis, martyrioque multiplici afficiendis sacerdotibus, quos obuio habuit. Hæc ille.

150 Vtrum eadem, præsertim originem, & impietatem Orebitorum, paulo extensius audiamus à Brouio, ad annum 1410. num. 5. vbi sic. Cum adhuc, inquit, Sigifmundus in castris suis se contineret, factus est à Cuthenensibus certior, ingentem promiscuorum hominum multitudinem ad montem non longe à Lipnicia iacentem conuenerunt, vt organa sua cum sacrificijs suis celebrarent, & quæ montem ab illis Oreb, & ipsos Orebistas cognominari. Quorum bona pars ex

151 eo numero esset, qui paulo ante carbonem mineris confandis ad officinas suppeditare soliti fuerant, nunc sub prætextu Religionis nouæ, ac prophæ, rapto viuere, quam labori operam dare male; per quæ officinæ desererentur, & perdidit omnis exars inualefceret. Territorium Græcenfe, vicinasque gen-

152 tes, ea hæreticorum factio, fratrum Orebitorum appellata, magnis affecit cladibus. Sanè fuit pestifera, atque immanis, neque Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior, aduersus quam Martinus V. Pontifex Maximus nominatim Crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari po-

153 tuit. Huius sectæ homines, quoribus Sacerdotes Catholicos intercepte; aut igne cremauerunt, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos diuiserunt: quos autem parui momenti existimauerunt, difficultis virilibus abire permiserunt. Huc usque Brouius de prædictis Orebitis, circa quos nihil superest addendum.

154 Dein sectam Nicolai Galeci breuissimè explicat Gualterius cap. 10. sec. 15. hoc modo. Hic, inquit, vnus ex illis fuit, quos ad Concilium Basileense Bohemi delegarunt circa annum 1439. Qui inter errores cæteros asserbat, neminem in lege gratiæ etiam iudicis sententia iusta morte multari posse: cum id, vt ipse aiebat, Testamentum nouum non statuat. Addebat, Ioannem Huss, & Hieronymum Pragensem iniuste condamnatos Constantiæ, & concretatos fuisse; eos doctores fuisse Catholicos causatos. Eadem de Vuiccleffo affirmabat. ita ille.

156 Clarius hoc vltimum Præcolus lib. 12. verb. Nicolaus Galecus num. 6. nempe quod ille hærefiarcha assereret, doctrinam Vuiccleffi Præge doctissimis vitis examinatam, & veram catholicamque inuentam fuisse.

157 Quid tandem de Ruthenis, siue Russis, aut Moschouitis? Audiamus eundem Gualterium cap. 12. ex Præcolo verb. Rutheni, & ex Geneb. in Alexandro VI. sic dicentè:

Genes

- Gens, inquit, est Liouonia proxima, barbara, & agrestis (Russios vulgò nominant)
 158 Quæ quamuis Christianam se Religionem retinere simularet, ab Ecclesia tamen Romana discessit, in varias falsasque imaginationes, præcipuè vero in schisma Græcorum
 159 circa annum 1445. Quinimo anno 1509. Kutheni, Poloniæ Regis subditi, cum ab Alexandro Lithuanis Duce ad vniõnem cum Ecclesia Romana reintegrandam adigerentur, deditere se se Moschouiz Imperatori schismatis ipsorum fautori: ad quod sequentes præcipuè errores adiungebant.
 160 Primò, Negabant S. Petrum summum fuisse Ecclesiæ Pastorem, & Sedis Romanæ Episcopum: idemque negabant de ipsius successoribus.
 161 Secundò, Negabant Ecclesiam Romanam ceteram caput esse.
 162 Tertiò Reijciebant scripta sanctorum, Doctorem Latorum.
 163 Quartò, Non recipiebant definitiones, canones, & decreta Conciliorum Occumenicorum.
 164 Quintò, Nihil faciebant excommunicationem, & confirmationis, atque extremæ vnctionis sacramenta cum Purgatorio tolerabant.
 165 Sextò, Encharistiam non in pane azymo, sed tantum in fermentato consecrandam. Huc vsque totidem Gualterij verbis.
 166 Qui ibidem post collationem de more, cum hæresibus Nouatorum, claudit dictum cap. 12. attingendo reconciliationem Ruthenorum cum Ecclesia Catholica, & Romanâ anno 1595. actam. Adquam ablato schismate summo opere cooperatus est S. Casimirus Regis Poloniæ filius; Inducens etiam parentem suum ad frædendam legem, disponentem nec schismatici noua templa, construere, nec vetera collabentia restancare possent, vt habetur in legenda vitæ eius, Atque his satisfactum Regulæ præsentî.

De scilicet Hermannis Rissuich, Petri de Osma, Ioannis Behaim, & Matthæi Palmerij, quamau advertenda?

REGVLA CCLXXXVII.

- 168 Comparuit circa annu Domini 1499 in Hollandia quidam nomine Hermannus Rissuich, Batauis natione, suis erroribus, & blasphemijs hereticalibus insensibilis fidei Catholicæ hostis, qui cum sententiam intasset, & carceri perpetuo mancipatus fuisset, ex eo aufugiens, denuò capus, & eisdem, ac alijs peioribus hæresibus adhærens, pœnam mortis igne viuus subiijt.
 169 Petrus vero de Osma circa confessionem errant, asserens in suo libro, eam esse non ex institutione Dei, sed ex inuentione doctorum minorum; propterea merito damnatus.
 170 Ioannes Behaim, licet imperiticus, & infimæ sortis homo, noua dogmata de non-

soluendis decimis, & vigaliis &c. prædicare cepit; hinc inter hæresarchas merito reponitur. Pari etiam modo Matheus Palmerius ob hæresim repertam in libro, quem de Angelis scripsit.

- 172 Quoad primam ex dictis quatuor hæresarchis sub hac Regula comprehensis, ob causam sæpius dictam, ne tituli frustra multiplicentur, concordant Præteolos lib. 8. verb. Hermannus Rissuich, n. 10. & Gualter cap. 15. secul. 15. (apud Bzouium nullum de ipso verbum, sicut nec de alijs tribus reperio) circa nationem, quod ex Batauis hodie vocata Hollandia originem ducat. Accipe quæ de isto hæresarcha Hermannus dictus Præteolus breuiter asserit.
 173 Hermannus Rissuich, inquit, quemadmodum refert Bernardus de Luxemburgo in catalogo hæreticorum, Batauis fuit natione, quem Hollandinum vulgari nomine nuncupamus. Hic cum in multos errores lapsus fuisset, indeque admonitus, & tandè penitentia motus palinodiam cecinisset, à Magistratu misericorditer consequutus, ad perpetuos carceres damnatus fuit, anno Domini 1499. sub Maximiliano Imperatore
 174 Germano, & Alexandro VI. Papa Verum cum postea carceres enassisset, in priorem mentiam relapsus, multa etiam longè peiora quam antea effutit. Propter quæ iterum, captus anno Domini 1512. per hereticos prauitatis Inquisitores damnatus, & Curie seculari traditus, eiusdem iudicio viuus exultus est. ira ille.
 175 Errores autem eius contra fidem catholicam sunt huiusmodi. Primò, Affirmabat Angelos siue bonos, siue malos, à Deo creatos non esse, eo quod id nusquam in scriptura sacra (vt ipse ait) tellurum reperiatur.
 176 Secundo asserbat, animam hominis per mortem eius simul cum corpore interire, nullamque post hanc vitam aliam fore particularem: vt mortuo Socrate, moritur anima eius, sicut cum corpore incipit.
 177 Tertiò, Solebat Hermannus irridere Catholicos, quod infernum esse crederent, quem non esse ipse pertinaciter defendebat.
 178 Quartò, Testabatur item, materiam, quæ constant elementa, non à Deo produci, sed ipsi coram esse, & consequenter non incepisse per creationem, vt scribit Moyses, quem idco ipse stultum vocabat.
 179 Quintò, Ore impiissimo affirmabat Christum Dominum (ò inauditas, & horrendas blasphemias) esse stultum, amicum, varijs imaginationibus delusum, se dumtaxat vilis plebecule; quin imò ipsum damnasce vniuersum mundum, & neminem saluasse. Quot namque homines (dicebat impius ille) propter ipsum, suumque stultum euangelium interfecit sunt!
 180 Sextò, Etiam blasphemabat hereticaliter dicens, quidquid Christus egit, totum id generi humano, ac recte rationi esse contra-

trarum, atque hinc inficiabatur ipsum Christum esse Filium omnipotentis Dei.

181 Septimò, Defendebat simul hæresiarcha Riffaich, fabulam esse, quod docet fides nostra, solidas Scripturas, scilicet Biblia, atque Evangelium delirationem omnimodam.

182 Octauò, Errabat quoque ille affirmans Moysen non accepisse à Deo legem in signo aliquo visibili, nec cum eo loquentum esse, facie ad faciem, etsi id scriptura discretè testetur.

183 Nonò, Evangelium tandem nostrum, Hermannus falsi insimulabat; nam (dicebat ipse) qui mundum absque incarnatione creauit, eum etiam sine incarnatione saluare potuit. Hactenus de hæresibus Hermannii Riffaich, vti traduntur à citatis Gualterio, & Prateolo, qui his verbis finem facit.

184 Omnes ergo istos articulos, & consimiles, impurus hic ore proprio, & sana mente coram Inquisitore, Notario, & testibus confessus est, cum horum verborum adiectione. Ego quidem Christianus natus sum, sed iam à Christianismo deseciui, quod omnes Christianos amentissimos esse iudicem. Hæc ex Fratre Bernardo Lutemburgo. ita ille.

185 Cum Alfonso item de Castro, verb. C6. fessio, & Genebrardus in Sixto IV. bene declarat paucis Gualterius, cap. 14. seculi 15. quisnam fuerit Petrus Olma, & qualiter ipse à fide Catholica discesset, aliosque discede-

186 re docuerit. Professor fuit, inquit Theologus in Salmaticensi Academia: sed cum sul oblitus scriptisset in libro, quem de confessione edidit, eam non ex Dei institutione, sed hominum inuentum esse, damnatus est non à Theologis modo, sed etiam à Sixto IV. Pontifice, idque peculiari decreto. ita ille: nec aliud circa istum Petrum de Olma, occurrit.

187 Quid item de Ioanne Bchaim? Audi de eo eundem Gualterium cap. 13. sec. 15. cum Sandro hæref. 179 & Geneb. in Calisto III. sic loquentem. Haud multò post, inquit, Ioannes Bchaim, non contentus tympanizare, & pastoris pecorum officio, noua dogmata prædicare cepit, negans cum Vniclesso, soluendas decimas Clero; cuius vitam accusabat, & vituperabat acriter. Addens

188 insuper nullam esse obligationem soluendi vchigalia, & tributa: quin, & aquas, & memora omnibus esse communia. Hæc Gualterius, quæ de Ioanne Bchaim sufficiunt.

189 Deniq. accipe ab eodem Gualterio c. 11. de Matthæo Palmerio Florétino hæc pauca. Ille est, inquit, qui produxit annales ab anno 449. in quo deliterat S. Prosper Aquitanus ad annum 1449. Postea verò hæresis conuictus ex libro, quem de Angelis scripserat, damnatus est, & igni adiudicatus. hæc ille, quibus iam finis, & Regula, & Capit.

C A P V T X V I I I.

De sectis hæreticorum, aut hæresiarcharum pro impugnacione fidei Catholica in varijs mundi partibus per totum seculum xvi. diuersimodè institutis.

PROOEMIOLVM.

1 **S**V B finem præcedentis seculi 15. in suo Breuiario Bzouius contra prædictos hæresiarchas, vel hæreticos plura affert testimonia virorum doctrina, & virtute præstantium, & Generalium Cõciliorum pro confirmandis, & stabiliendis præcipuis Christianæ fidei veritatibus: sed multò plura Genebrard. & Gualterius ibidem ad eundem scopum tendentes adducunt. Pro veritate Transubstantiationis Eucharistia, & sacrosancti Missæ sacrificij, testimonia Thomæ Vvaldensis tom. 2. doctrinalis fidei cap. 21. & tom. 3. tit. 4. cap. 18. Concilij Constantinensis sess. 13. & sess. 45. Concilij Florentini in Decreto Eugenij IV. sess. 25. 3. Terrium est. Et alia diuersorum (vt ait ipse Gualterius) vt B. Laurentij Iustiniani, Ioannis Gersonis, Thomæ Kempis, S. Antonij Archiepiscopi Florentini, Bessarionis Cardinalis, S. Bernardini Senensis & Dionysij Carthusiani, ac cæterorum, qui dicto seculo suis scriptis floruerunt. Pro veritate honoris, & inuocationis Sanctorum, cultusque Imaginum, ac Reliquiarum, testimonia Gregoriorum in Horologijs, & Menologijs suis, ac in Euchologio, vbi peculiariter de Crucis colloca-tione cap. 30. & exaltatione, cap. 93. Dionysij Carthusiani ferm. 4. de omnibus sanctis. Thomæ Vvaldensis tom. 3. tit. 13. cap. 118. & Ioannis Gersonis Cancellarij Parisien. in Colloquio de

4 Meditatione spirituali par. 2. Pro veritate admittendi Purgatorium, & animabus ibi detentis, precibus, & pijs operibus auxiliandi, testimonia in Apologia Græcorum de purgatorio igne, &c. Gabriëlis Biëlis in Canon. Missæ 56 & duobus sequentibus. Thomæ Vvaldens. tom. 3. tit. 11. cap. 107. Alphonsi Tostati Abulen. Episcopi in cap. 25. Matthæi quæst. 681. Er sic pro alijs Fidei Catholicæ veritatibus adfunt similia testimonia, quæ nunc omittimus, videnda à lætore apud citatos Auctores, Genebrardum, Gualterium, & Bzouium, vt iam quæ ad hæreticos, & hæresiarchas 16. seculi, eorumque sectas spectant, more nostro discutiamus.

Quisnam fuerit Martinus Lutherus? & qualiter Scilam plurium errorum formauerit?
REGULA CCLXXVIII.

Perperit Germania in Regione Saxoniz, & Islebij circa annum Domini 1507. motum præceteris sæculorum præcedentium horrendissimum, & Catholicæ Ecclesiæ perniciosissimum, videlicet Martinum Lutherum. Qui post iuvenilem educationem, & emissã in Illustrissima Familia Sancti Augustini Regularem professionem, & Religionem, & à Fide simul apostatauit; & ab Indulgentiarum contemptu, ac reiectione, venenum suæ hereseos vomere incipiens, famosissimus hæresiarcha exitit, sectamque innumeraibilium penè errorum instituit, adeoque occupatam ad hoc, vt per multas alios hæresiarcharum sectæ ab ea dimanaret.

An te declarationem doctrinæ in hac Regula contentæ, præmittendum aliquid in communi, quod ex omnium Scriptorum mente adducit Gualterius cap. i. sec. 16. nimirum, nunquam fuisse Ecclesiam Catholicã ita hæresibus, ac hereticarum sectis commotam, & diuexatã, sicuti fuit in isto sec. xi. ardentia tam earum malignitate, quàm multitudine, & varietate. Quod ex tunc admodum maligna, & peruersæ huius temporis hæreses, & ipsarum sectæ, constabit infra ubi sigillatim fuerint à Nobis expressæ. Nunc ingès, ac penè innumeraibilis multitudo earumdem, & varietas, vel maximè ex eo innoscitur, quòd, teste eodem Gualterio, tametsi diuersi, vt Lindanus, Præteolus, & Sanderus diligentissimam nauauerint operam in colligendis, & indicandis huiusmodi hæresiarcharum sectis, aut saltem synopticè in tabulas digerendis, nullus illorum id completè præstare potuerit. Neque ipse Gualterius iuit in hac se nequaquam præstasse. Quòd si hic tantus vir, adeò excellens in hac professione ita de se ingenuè fateatur, & sentiat, quid de me tantillo sperandum, & sentiendum?

Adde, quòd his nostris præcipuè diebus, dida multitudo, & varietas sectarum hæreticæ prauitatis in partibus Septentrionalibus in inmensum excreuerit: Quippe vix est vilis hereticorum minister, etiam in quouis paruo oppido, qui immutando ritus, & errores aliorum, nouosque addendo, gradum, & honorem hæresiarchæ pertingere non intendat. Id autem duplici via omnino certum, & exploratum habemus, tum ex veridico testimonio Religiosissimi, ac Doctissimi Viri Patris Isidori de Sancto Ioseph ex Illustrissima Familia S. Teresæ Consultoris in S. Officio Medici ex Belgio oriundi, & consequenter circa ritus, & errores hereticorum Septentrionalium admodum prædici. Tum ex innumeris penè processibus eorum, qui apud nostrum Tribunal S. Inquisitionis frequenter reconciliantur: nam haud vllus ferò reperitur, qui quoad errores alteri concot-

det, ob diffidam inter se Ministrorum. His sic præmissis.

- 13 De Martino Luthero iam primo loco, atque quàm eius errores exprimamus, pauca attingenda ex multis, quæ circa eius originem, educationem, & vitæ prioris curriculum copiose adducunt Scriptores, præsertim Abrahamus Bzouius locis citandis. Ad annum Christi Domini 1517. num. 7. agit de ipsius natiuitate Islebij Oppido Saxoniæ in ditione Comitum Mansfeldensium ex Ioanne Luthero, & Margarita Lindeniana coniugibus.
- 14 Quamquam nonnulli illum ab incubo caco-demonie ex dicta Margarita genitum fuisse.
- 15 volunt, teste eodem Bzouio. Qui addit statim eodem num. 7. mutationem cognominis ab illo factam, prius cum ipse vocaretur duplici cognomine, nempe Lotter (sicut pater eius) seu Lutherus, quorum alterum, quòd hominem furram, seu impurum, aut nebulonem; alterum verò Antichristi numerum, de quo in Apocalypsi, seu malum omen indicaret, vt vtrumque effugeret, Luther vocari voluit, quod Germanica lingua purum, seu lucidum sonat: sed cognomen (vt bene ait ipse Bzouius) Lutherus mutare potuit, colore tamen, & suam quasi farum mutare non potuit, &c.
- 17 Prosequitur num. 8. idem Bzouius, qualiter à parentibus missus fuerit adhuc puerulus in Ciuitatem Magdeburg, vt primis literarum rudimentis imbueretur; ubi statim sui acris, & felices, sed vehementes simul, ac pertinacis, impetuosique ingenij indicia manifestè prodidit: quam pertinaciam, atque impetuositatem parentes eius non fouendam, sed illico in pueritia frangendam potius iudicarunt, idque diligenter curarunt ex equi & per se ipsos, & per præceptorem adeò rigidum, vt aliquando ab illo quinque ille eodem die vapularer; inde ipse tanti rigoris impatiens, semel & iterum ab eis auulsi.
- 18 Cum iam xv. ætatis annu ageret, Magdeburgo discedens ex parentu præscripto Ilenacum adiit, quæ est Ciuitas Thuringiæ, vt ibi à consanguineis matris aliquid subsidij ad vitæ sustentationem acciperet: erant enim illorum facultates adeò reuues, vt ipsum alibi nequaquam sustentare possent; propterea, coactus fuit sæpius mendicatio vivere vtrobi-
- 19 que, Magdeburgi, scilicet, & Ilenaci. In ista Ciuitate per trienniu mansit, & postis plurquam sufficienter Latine lingue fundamētis transiit ad aliam nomine Erphordiæ præceteris Regionis Thuringiæ amplitudine sua, & Vniuersitatis ornamento valde insignem, vt ibi vberiorè caperet ingenij culturam. Perag-
do itaq; Philosophiæ, ac liberaliū artium nõ exigua cum laude curriculo, Iurispræditi studio adhæsit suauis amicorum, qui ipsum ad id aprum iudicabant.
- 21 Verù ab eo paulò post omnino desistit ob eam causam, quòd perterritus duplici horribili casu, nempe quidã ex socijs, quæ vnicè diligebat inopinatò confossus perijt, & ipse dum

- dum iter ageret Erphordiam versus, suborta tēpestate à fulminis ictu periculosissimo, impiorata D. Anon intercessione, emissio voto amplectendi vitā religioſe, miraculoſe ſe liberauit: pro eius adimpletione Religionem Auguſtinianam ſtatim ingreſſus fuit, mirantibus valde cunctis eius ſamiliatibus, qui haſtenus in ipſo nullam pietatis, aut religionis ſcintillam, ſed potius manifeſta omnium vitiatorum, ad quæ iuuenilis ætas proclivis eſſe ſolet, ſemina, & indicia iugiter vide-
 21 rant. Ingreſſum autem filij in Religionem audiens pater non ſolum ægrè admodum tulit, ſed excurrēns etiam Erphordiam, poſt oburgationem, quod ſe inconſulto, monaſticæ vitæ iugum ſubiſſet, conſultus eſt quantum poruit, ut à ſuſcepto itinere retraheretur: inſtruoſi tamen extiterūt huiuſmodi conatus.
 22 Expleto tyrocinij tempore, & emiſſa ſolēni votorum profeſſione, vt n. 9. & 10. eiſdem anni 1517. ait idem Bzouius, ſtudijs ſcholaſticæ Theologiæ ſe totum tradidit, adeoque ingentes progreſſus in eis fecit, vt laurea Doctōris ſumma cum omnium approbatione inſigniri meruerit in ijs Theologiæ, Philoſophiæ, ac bonarum artium facultatibus, quas ſtatim Vviterberge aliquandū
 23 profeſſus eſt. Hinc Lutherus vbiq; incepit nimis cornu erigere, & quoad literaturam, maximè in arguendo, & defendendo, omnibus non ſolum ſui Ordinis Auguſtinianis, ſed cuiuſvis etiam alterius, ac cuiuſcumque ſtatus hominibus ſuperbiſſime ſe præſerre, tametiſ multis tunc virijs obſtaretur. Audi qualiter à citato Bzouio ex Geſtione Lutherano depingatur.
 24 Fuit idem, inquit, magnæ lectionis, vt qui quatuordecim annis, quibus regularem egit vitam, bonos libros ſeculo euoluerit: Nullus vel in Philoſophia, vel Theologia cum ipſo Sophiſta congreſſus eſt, quem non labyrinthicis nexibus inuoluerit; adeo, vt plerique totius Ordinis primas ipſi inger ſcholaſticos diſputatores detulerint. Sed hæc omnia æquabant, & contaminabant ingentia vitia, in primis ſera quædam, inſolens, & intolerabilis arrogantia. Diſſimulari non poteſt, inquit, Geſnerus, Lutherum ingenio fuiſſe vehementi, & qui neminem, qui cum ipſo non ſentiret, ferre poſſet. Ad eoſ impatientis hominis animū ambitio tranſuerſum rapiebat: merum virus lingua eius fundebat, adeo, vt aculeos eius, & morſus vix quiſquam etiam
 25 amicorum potuerit eſſugere. Quin etiam, ne ſanctiſſimorum quidem hominum cineri perperit. Tantum certè ſibi tribuebat, vt itaquam alter Iupiter Mineram capite incluſā tenere, aut tanquam Hyppias alter omnia, præterita, & futura ſcite ſe arbitraretur. Hęc ille, & poſt multa, ſic.
 26 Quin & ſui, inquit, n. 11. fiducia elatus, D. Thomam, alioſque ſcholæ Doctōres inter docendum carpere cepit, & fugillare: quaſi paulatim viam ſibi ſterneret ad explodēdos hoc-genus Theologos, & cuertendā Eccle-

- ſiæ Catholicæ doctrinam, quam ſcholaſtici à maioribus ſuis acceptam, adhibitaq; metho-
 do diligenter explicatā poſterità tradiderunt.
 27 Iam & in diſputationibus acer erat, ac vehemens, & in concionibus ad populum felix: vtroque enim in ſcholis, & Eccleſiæ laborem ſubiſcit, quæ multorum animos, in primis vero Federici Principis Electoris, ſibi conciliauit, cui non erat hoc vnum in votis eſſe, vt Vnincritas aſpicijs ipſius non ita pridem erecta, continuis virorum inſignium laboribus, & induſtriæ magis magiſq; effloreſceret; quam ad rem omnijudicio Lutherus magnū allatus momētum reputabatur. Ita ibi & poſt pauca ex Vvillhelmo Lindano lib. Dubitantū ſerē totidem verb. ſic idē Bzou.
 28 Fretus hoc, inquit, preſidio Lutherus, non liberè minus, quā inſolenter, & proterve, ſcholaſticis cōtradicebat, quægerant in ſcholis omnium conſenſu recepta vocabat in dubium, & à cōmuni Doctōrum ſententia frequenter in diuerſum ibat. Hæc autem nouas variaſq; quæſtiones non tam ingenij cōſideria, aut doctrinæ præſtantia, quā contentioſis ſtudio, rixandiſq; libidine, iam annos aliquot in Ariſtotele, & huius ætatis ſophiſmatibus haud inteliciter excrcitatus ſpargere aggrediebatur, non ſolū Vvittēberge, vbi Theologiā proſtebatur, ſed Heidelbergam quoq; curſtrabat, vaniſſimū gloriæ quæritandæ mā-
 29 cipij diſputaturicns. Atq; themata valuis aſſigēs, de libero arbitrio, de opē meritis, de indulgētijs, de penitētia, & iuſtificatione, ac de illo in primis articulo ſymboli, *Credo remiſſionem peccatorū*, quē vt ſenſu nouo, atq; alijs inaudito, veteribuſq; ignoto, ita à deliro quodā ſene Auguſtiniani Ordinis hauſto, vbi deprauiſſet, magnā illam extitālē Germaniæ mouit tragediā, quæ vri rei Eccleſiæ peruerſionē, ita Imperij ſuā labefactionē cōple-
 30 xa videri queat. Vnde Lutherū turbatū omnij Germaniæ cauſā eſſe fateor Ioachimū Camerariū, culpamq; omnij erumnarū, quibus adhuc conſiſtatur Reſp. Chriſtiana, trāſfert in illius cōtentiones. Haſtenus Bzou.
 31 Apud quē, & apud Lindanū citatū, ac alios multo plura inuenies pro cognoscēda magis qualitate huius peruerſiſſimi hæreſiarche, cuius ſectæ inſtitutionē noſtrū eſt nunc indicare per expreſſionē errorū contra fidē catholicā, quos ipſe vel ab antiquis hæreſiarchis in uētos, vel iſe extinctoſ ſeſenuo excitauit, vel peculiari ſuggeſtione Dæmonis huc vſq; inauditos adinuenit. Diſcā autē expreſſio ordine alphabetico adducitur egregiè per extēſum à Prateolo lib. 10. Elēchi, verb. Lutherani, n. 15. ſed præſtat eā accipere breuiorē non ſeruato tali ordine, ſed magis vberē, quoad numerū errorū, à noſtro Gualt. ann. 1600. cap. 1. citatis auctoribus, vti ab ipſo citatur, ex quibus deſumit, præcipuè ex d. Prateol.
 32 1. Lutherus magnā partem Scripturæ ſacræ, vti apocrypham reſecauit, ac repudiavit, nempe Tobiam, Iudith, multa capitula Eſther, Iob, Eccleſiaſten, Sapientiam, Eccleſiaſticum, Baruch, partem aliquam Danie-

- lis, libros Machabeorum, Epistolam S. Pauli ad Hæbreos, Epistolam S. Jacobi, secundam D. Petri, duas ultimas S. Ioannis, Epistolam D. Indæ, & Apocalypsum. Vide Bellarmini lib. 1. de verbo Dei, & Prateol. ac Gualter. relatos.
- 57 II. Docuit, ac tenuit, Sanctos nō esse honorandos, neq; invocandos; propterea egre ferebat eorum festa celebrari, cupiebatque abrogata esse. Ita Castr. verb. Sancti, Prateol. & Gualter. ibid.
- 58 III. Reijciebat Lutherus scientias speculativas, & quamcumque earum errorem vocabat. Castr. verb. Scientia, & Prateol. ac Gualter. ibid.
- 59 IV. Non admittit ille in homine liberum arbitrium, & consequenter omnia necessaria absoluta, & ineuitabili enenire affirmabat Castr. verb. libertas hæref. 1. Prateol. & Gualter. ibid.
- 60 V. Ex eodem erroneo principio, quod homo careat libero arbitrio, & omnia ex necessitate fiant, deducebat Lutherani alium errorem, nimirum, orationem esse inutilem. Castr. verb. Oratio, hæref. 3. & Gualter. ibid.
- 61 VI. Falsum fuit dogma Lutheri, quod homo gratia Dei excidens, nihil aliud facere possit, nisi peccatum, Castr. verb. Libertas, hæref. 1. Prateol. & Gualter. cit.
- 62 VII. Ecclesiam Catholicam ex solis hominibus bonis constitui defendebat ille pertinaciter. Castr. verb. Ecclesia, hæref. 1. Prateol. & Gualter. ibid.
- 63 VIII. Docuit Lutherus neque Apostolos, neque Prælatos illorum successores, habere à Christo Domino yllam auctoritatem condendicaneones, aut leges. Prateol. & Gualter. ibid.
- 64 IX. Item, quod Concilium Generale etiã rirè congregatum possit errare circa fidem, & circa mores. Prateol. & Gualter. cit.
- 65 X. Nequaquam esse licitum vllis humanis legibus aliquem obstringere, sed posse vniquemque, prout libuerit, vivere, affirmabat Lutherus; atque hinc concludebat, non solum esse licitum, sed etiam necessariam celiatus, & Monachatus violationem. Prateol. & Gualter. cit.
- 66 XI. Dein alebat ille, quod haud sit obrepandum Prælati, nisi in in rebus à scriptura manifestè expressis. ibid. Prateol. & Gualter.
- 67 XII. De Summo Pontifice ira sentiebat, videlicet, eum non esse alijs Episcopis superiorem. item nomen Papæ nihil aliud esse, nisi Regnum Babylonis; atque ipsius Principatū esse tyrannicum. Ita Castr. verb. Papa, Prateol. & Gualter. loc. cit.
- 68 XIII. Ex sententia Lutheri Antichristus non est particularis aliqua persona, sed diuersis tribuitur, præsertim cuius Summo Pontifici. Feuardenius in Appendice ad Castr. verb. Antichristus, & Gualterius vbi supra.
- 69 XIV. Non solum errabat ille circa Papam sed hunc etiam, quicumque esset, quoad poterat, continèd persequabatur. De quo sic Tom. II.
- Prateol. ibid. num. 39. Adeo autem, inquit, Papa odium imbiberat, vt si etiam in cineres redigeretur, ad eum inficiendum reuocatum se putaret, & afferret. Omnium enim suorum scriptorum is vnus est scopus, vt Papam, si possit, à sua sede deiciat, ac deturbet, omnemque, quam à Christo in terris 50 habet, potestatem adimat. Et vt hoc consequeretur, nihil intentatum reliquit, nullumque non mouit lapidem. Nam pro hac re tuenda, totam Ecclesiæ domum subuertit, & funditus euertere modis omnibus curauit. Hæc ille; atque infra prosequens vicarij Lutheri ex Lindano adducto, addit.
- 51 Rursus, inquit, libro contra Regem Angliæ, viuens, ait: Papatus hostis ero; exulsi bis hostis ero: facite porci Thomæ, quod potestis: Lutherum habebitis vrsu in via, 52 leenam in semita. Porro, quàm fuerit illud Lutheri in Romanum Põsticem odium plañe internecium, testatur eius epitaphium, quod sibi viuo (ait Pomeranus) composuit. *Pellis eram viuus, moriens tua mori oro, Papa.*
- 53 Quod adeo verum esse affirmat Pomeranus oratione fanebri in exequijs Lutheri, vt prophetæ elogio exornare non dabitur.
- 54 XV. Ecclesiam, seu personas Ecclesiasticas non posse, nec debere habere bonas agros, vllas possessiones, statuit Lutherus vti certum. Hincque suadebat Principibus secularibus, vt Ecclesiam suis rebus spoliarent; cuius suasionis effecta innumera, tum in Germania, tum in Gallia, alijsque in locis extiterunt. Ita Castr. verb. Ecclesia, hæref. 4. Prateol. & Gualter. ibid.
- 55 XVI. Docuit item, excommunicationem non esse timendam, sed cum gaudio suscipiendam, atque adeo procurandam. Prateol. verb. Lutherani, num. 17. & Gualterius ibid.
- 56 XVII. Si non Lutherus, ac certè quidam eius discipuli, Sæctorum Imagines impugnauerunt. Castr. verb. Imago, hæref. 1. & Gualter. loc. cit.
- 57 XVIII. Turpissimè errauit circa iustificationem nostram, affirmans eam esse sitam in sola peccatorum remissione, absque vlla interni hominis renoatione. Sander. hæref. 18. & Gualter. ibid.
- 58 XIX. Affirmans item non produci à Deo iusticiam in nobis, neque in nobis inherere; sed Christi dumtaxat iustitiã nobis propter fidem imputari; addens, semper in nobis manere peccatum. Ita ibid. Sander. & Gualter.
- 59 XX. Docuit præterea sola fide homines iustificari. & nullo modo ad eorum iustificationem esse necessaria opera, neque ad eam ipsa vlllo pacto concurrere, etiã dato quod fiat. Castr. verb. Spec. verb. Fiducia, & verb. Opera. Prateol. & Gualter. ibid.
- 60 XXI. Tenuit quoque Lutherus, quod iustus certò, etiã certitudine fidei, sciat se esse in statu gratiæ, quamvis nullam eius reuelationem specialem habuerit. Castr. verb. Gratia, hæref. 3. Sander. Prateol. & Gualter. cit.

61. XXII. Error illius maximus, Christianum non posse salutem petere, tamen si vellet, si vellet non credere, quoniam (aiebat Lutherus in sua captiuitate Babylonica, & alibi) nullum peccatum inferre damnationem potest, nisi incredulitas; ceteraque omnia peccata ab eadem fide momento absorbeantur: Ita totidem verbis Gualter. ibid. cum Sander. cit.
62. XXIII. Auget eundem errorem id, quod consequenter addit, nempe peccata non imputari habenti fidem. Ita Castr. verb. peccatum. Hæres. 5. & Gualter. ibid.
63. XXIV. Hinc deducit nullum aliud peccatum reperi, nisi infidelitatem: Castr. verb. peccatum, hæres. 10. & Gualterius ibidem.
64. XXV. Secundum eosdem Castum, verb. Fides, hæres. 3. Prateol. & Gualter. curas, parum concordat cum præcedentibus id, quod Lutherus adiungit, nempe quous peccato lethifero fidem Christianam amittit.
65. XXVI. Dein ait, nullum esse præceptum, in tota lege Evangelica, sed exhortationes, duntaxat, & obsecrationes. Castr. verb. Evangelium, hæres. 1. & verb. Præceptum, hæres. 1. Prateolus, & Gualterius citati.
66. XXVII. Docet item, Deum præcepisse nobis seruati impossibilia; exemplificat peccatiuiter in præcepto diligendi Deum, & in præcepto, Non concupisces: hæc enim duo dici non possit in hac vita seruari. Castrus verb. Præceptum, hæres. 4. Prateol. Sander. & Gualter. citati.
67. XXVIII. Testatur ipse primos hominis motus esse peccata. Ita Sander. vbi supra, & Gualter. cit.
68. XXIX. Timorem quemuis fœtilem, id est, qui ob penam à peccato auocat, ait Lutherus esse inutilem, imò perniciosum. Castr. verb. Timor Dei hæres. 1. & idem Gualterius.
69. XXX. Afferuit nullum esse hominis meritum ad gloriam consequendam. Tantum enim gratia tribuit, vt non reliquat locum libero arbitrio, neque hominis operibusque non solum teipsum tanquam ad salutem consequendam inuoluit; sed etiam damnat, affirmans, quous opera hominis, quantumvis bene sint facta, esse peccata. Prateol. verb. meritum, & verb. opera, Gualterius ibidem.
70. XXXI. Nihil discriminis esse in Evangelio (hoc è diametro pugnat cum tradito num. 26.) inrer consilia, & præcepta, eaque omnia, quæ in Evangelio commendantur, esse præcepta: Nihil Deo gratum esse, nisi quod ipse præceperit; ac consequenter consilia esse interd. Castrus, verb. Præceptum, hæres. 2. Prateol. & Gualter. loc. cit.
71. XXXII. Circa quatuor item errabat Lutherus, primo, Quod mendicantis religiosa sit lege diuina prohibita. Castr. verb. mendicantis, Prateol. & Gualter. ibid.
72. XXXIII. Dein, quod obediencia non sit Præteritis exhibenda, quamuis ad eam se vota, quous obstituerit. Castr. verb. votum, Prateol. & Gualter. ibid.
73. XXXIV. Item, quod cœlibatus censetur inhibitus, virginitas sit mala, diuino mandato opposita, & obseruatio impossibilis. Castus verb. Virginitas, Prateol. & Gualterius ibid.
74. XXXV. Tandem, quod status monachalis, seu religiosus sit damnabilis, votaque religiosa, monachica, vti impia, & diabolica retractari debeant. Castrus verb. Monachus, & verb. Votum. Prateolus, & Gualterius ibidem.
75. XXXVI. Circa Indulgentias, & satisfactiones quid? Audi Prateolum ibid. sc. Et eam Purgatorium, inquit, admittat, negat tamen illam fore pro peccatis satisfactionem: dicit enim illum obligatum non esse ad alius pœnæ satisfactionem, qui à culpa fuerit absoluitus, indeque adeo cum libetum esse ab omni pœna; ex quo colligit Indulgentias nullius esse momenti: sed eas asserti pias esse fraudes fideium. Hactenus verba Prateoli.
76. Nulli autem eorum videri debet, quod tam erronee tanque impudenter locutus fuerit Lutherus contra Indulgentias, quas dudum vt valde vitales aduocasset, & laudauerat, cum occasione earum ipse à Catholica exierit Ecclesia. Casum abundè referunt Scriptores, præsertim Beovius in Annalibus dicto anno 1517. à num. 14. ad quem te remitto: Nunc patens accipe ab eodem Prateolo ex Lindano d. sumptus.
77. Illud ergo, inquit, nouæ doctrinæ genus cum magna ingenio illentatione, maximeque iactatæ verborum contentione Lutherus, contigit Leonem Romanum Pontificem Tempis Romæ D. Petro à Iulio Secundo inchoati, tandem absolui, aut (vti ait Tilius) Turcici belli causa, Indulgentias, atque peccatorum condonationes, siue penarum relaxationes elargiri, quas Archiepiscopo Moguntino per Getmaniam distribuentibus, has Augustiniani commendatas solebant populo proponere. Verùm Moguntinus hoc tempore illas ad Dominicanos trāsluit indulgendas: vnde simulacris inter illorum Mendicantium Ordines haud sanè leuibus exorta fuit. Lutherus vt erat ingenio acri, vbi quæsum ad se, suosque tendere solitum, alio cum animi dolore, rei culinaria detrimento videtur translatus, cum non valeret erigere, studuit saltem inpedire, aliisque optatam illam prædam ininuerere, vt si totam non excuteret, saltem maiori ex parte auerteret.
78. Publicè igitur, anno 1516. in Indulgentiarum vim, atque efficaciam est inter cionandum magna cum animi contentione inueatus. Huic turbæ frigidam insuadebat Staupitius Augustinianorum Proincialis, vehementer illis obfediens, earumque vim extenuans. Contra Tetzeli Dominici canus sua pro auctoritate illas propugnabat

- Mutuis ergo, contrariisq; assertionibus populo Saxonie dubitandi anam præbuere, opinionibus per contentionum studia in peius
82 declinantibus. Cum Lutherus etiam Indulgentiarum potius abusum, quam legitimum earum usum, quem antea laudauerat, fuerit infectatus, qui & ipse cum suis ob eorum promulgationem, maximeperè speratum soliti iam quæstus lucrum, multò sane maximè captaret. ita ille, apud quem innecies plura circa hoc.
- 83 XXXVII. Errauit Lutherus affirmans ieiunium nullius esse meriti; & quod sit licitum quibuslibet uti cibis omni tempore, etiam diebus Veneris, & Sabbathi. secundum traditionem à Castro, verb. cibis, hæref. 1. & utrumque à Prateolo, & Gualterio citat.
- 84 XXXVIII. Ait Lutherus, quod sit merè nouum Theologorum commentum, affirmare per aliquod sacramentum imprimi characterem, Castr. verb. character Prateolus, & Gualterius ibidem.
- 85 XXXIX. Hæresis censetur ab illo asserere, per aliquod sacramentum conferri gratiam recipienti illud, quæcunque sit eius præparatio. Prateol. & Gualter. cit.
- 86 XL. Admittit Lutherus Baptismum, negat tamè peccatum per ipsum delirio. Castr. verb. Baptismus hæf. 10. Gual. ibid.
- 87 XLI. De Confirmatione non sic loquitur ipse, quod non sit sacramentum, neque gratiam conferat; sed quod mera ceremonia, & raris quidam exilat. ita Prateolus, & Gualterius ibidem.
- 88 XLII. Multipliciter errauit circa Eucharistiam, & celebrationem Missæ. Primo, Reiciendam ait transubstantiationem eucharisticam, nempe conuersionem panis in corpus & vini in sanguinem Iesu Christi, ipsumque eundem panem, ac ipsum idem vinum, quod ante consecrationem erat, etiam post consecrationem manere. Castr. verb. Eucharistia, hæref. 5. Prateol. & Gualter. loc. cit.
- 89 XLIII. Denique asserit non esse in Eucharistia verum Christi Domini corpus secundum existentiam permanentem, sed tantum secundum usum, id est, eo dumtaxat tempore, quo manducatur, & sumitur: Ac consequenter Eucharistia in Altari, aut alibi nunquam esse fernandam post celebratam Missam, etià quacunque occurrente necessitate. Castr. eodem verb. Eucharistia hæref. 13. Prateolus, & Gualterius ibidem.
- 90 XLIV. Præterea docet, vniuèrsiq; Christiano cuiusvis seculi, & conditionis necessarià esse cõmunione sub utraq; specie, panis, scilicet, & vini, ad eò ut peccat, si aliter fecerit. Prateol. & Gualterius loco citato.
- 91 XLV. Item, quod Eucharistia communio non debet premiitti peccatorum examen, aut confessio, vllaq; pœnitentià, sed quod sufficiat sola fides, qua quis credat, & cõfidat, se in ea gratiam accepturum. Castr. verb. Eucharistia, hæf. 10. Prateol. Gualter. ibid.
- 92 XLVI. Voluit etiam, quod in Missæ celebratione non sit admittenda aqua, licet id Tom. II.
- dubitans, & fluctuans asserat. Sander. hæref. 204. pag. 95. 5. & Gualter. ibid.
- 93 XLVII. Verum, quam acerbus hostis fuerit Lutherus peculiariter contra sacrificiũ Missæ audiamus Prateolum ibid qualiter id exprimat. Non solum, inquit, negat Missam esse à Christo Domino institutam, sed eam præterea negat esse sacrificium, quod multo peius est, illam negat esse aliquid bonum opus: tanto odio illam prosequens, & aduersus eam librum scribere non erubuit, cui titulum fecit. De abroganda Missa.
- 94 Eius verba in eo libro sunt hæc Missæ, quas Sacrificia vocant, summa sunt idololatria, & impietas. ita ille.
- 95 XLVIII. Denique tenuit non posse offerri Missam pro peccatis; neque pro defunctis, sed soli Presbytero Castr. verb. Missa hæref. 3. & Gualterius ibidem.
- 96 XLIX. Plures etiam fuerunt Lutheri errores circa sacramentum Pœnitentiæ, & partes eius. Primo quod non constet ex tribus partibus, & quod optima pœnitentià sit noua vita. Castr. verb. Pœnitentia hæf. 1. Prateolus, & Gualterius ibid.
- 97 L. Errauit secundò dicens eam contritionem, aut pœnitentiam, quæ initium sumit ab horrore inferni, esse perniciiosam, atque adeò peccatum, unde reprobat ab illo Castr. verb. contritio Prateol. & Gualter. ibid.
- 98 LI. Terziò, quod confessio auricularis nõ à Deo, sed ab hominibus fuerit instituta. Prateol. & Gualter. loc. cit.
- 99 LII. Quarto, absolutionem vsque adeò esse à sola fide: ut pœnitens verè absolutus sit dummodo illud ita esse credat, licet contritione careat, neque certo à sacerdote absolutus sit, sed tantum ioco. Castr. verb. absolutio, hæf. 1. Prateol. & Gualter. ibidem.
- 100 LIII. Quinto, in pœnitentia, & remissione peccatorum nihil amplius facere Papam, vel Episcopum, quam minimum sacerdotem: quia etiam, si desit sacerdos, quemlibet Christianum, imò seminam, imò puerum, posse idem equè perficere Castr. verb. absolutio hæref. 3. Prateol. & Gualter. ibid.
- 101 LIV. Tandem, quod nemo, ubi absolutus fuerit, satisfactionis nexu obligatus teneatur, Castr. verb. satisfactio. Prateolus & Gualterius loco citato.
- 102 LV. Errauit Lutherus, dum conatus fuit sacramentum ordinis ab ecclesia rejicere, affirmas Ordinem neque esse sacramentum, neque in eo esse vllam impentatem, ut vnus ordo sit alio, vel dignitate, vel potestate maior, aut eminentior: sed omnes Christianos dicit esse in eodem ordinis gradu. Prateol. citat. ferè totidem verbis, & Castr. verb. ordo sacramentum.
- 103 LVI. Fuit etiam error Lutheri, extremam Vnctionem non esse sacramentum; admittebat tamen ut ceremoniam. Vide Bellarminum lib. de extrema vñctione, c. 1. Prateolum & Gualterium citat.
- 104 LVII. Admittit quidem Lutherus Put-

- gariorum; negat tamē probari posse ex scriptura facta: in quo, vt benē oītauit Prateolus citat. manifestō sibi contradicit, cum a libi doceat, nihil esse credendum, quod asperre non possit ex sacris literis colligi. Calstr. verb. Purgatorium, & Gualt. ibidem.
- 105 LVIII. Ait item, Aōimas in purgatorio detentis posse adhuc mereri, ac demereri, & consequenter eas de sua salute non esse secutas. Calstr. verb. purgatorium hæref. 25. Prateolus, & Gualt. loc. citat.
- 106 LIX. Addit ille, quod discit animæ in purgatorio assidue peccant, quia querunt quæ sua sunt contra voluntatem Dei. Calstr. verb. purgatorium, hæref. 4 & Gualt. ibid.
- 107 LX. Eri or item fuit Lutheri, quod matrimonium inter Christi fideles iocum nequaquam sit sacramentum. Ita Calstr. verb. nuptiæ, hæref. 4 & Gualt. ibid.
- 108 LXI. Dein, quod sacerdotes non teneantur celibatum obseruare, sed quod possint matrimonium inire. Hinc ipse Ecclesiam ab vxoribus sacerdotis abstinerē cogentem irridebat. Vt vero (ait Prateolus) quod verbo docebat, opere confirmaret, non aliā: quandam seductionē sibi matrimonio copulauit, ex qua etiam aliquot suscepit filios cuius exemplo motus idem fecit Ioannes Oecolampadius, qui Monachus fuerat ordinis D. Brigide. Eidem errori adhæsit verbo, & opere Vvolfgangus Capito argētinentis.
- 110 Oportet mortuo eius vxorem accepit Martinus Bucerus, & hoc idem fecerat prius Andreas Carolitadi, idemque fecerant ferē quotquot Lutheranorum nomine censentur sacerdotes, & nonachi. huc vsque Prateol.
- 111 LXII. Quod polygamia sit licita, hoc est licet viro tantū plures habere vxores, defendit Lutherus in propositionib. 61. 65. & 66. de Bigamia Episcoporum, & in Genes. 26. edit 1535. lege Bellarm. lib. de matrimonio cap. 10 & Gualt.
- 112 LXIII. Item, quod sit licitum coniugi permutare coniugem, quoties alter ab altero ad furtum aliudue peccatum inducitur, docuit idem Lutherus, lib. in 1. Cor. 7. vt asserit idem Bellarm. lib. cap. 15. & cum eo Gualt. cit. cit.
- 113 LXIV. Idem esse licitum vxori, si à virō ethnico, vel pseudo-christiano deferatur, docuit etiam ille ibidem, vt tradit ibidem Gualterius.
- 114 LXV. Docuit præterea Lutherus, lib. de causis matrimonialibus, posse diuortium fieri, & matrimonium dissolui foter maritum pauperem, & vxorem diuitem, quam ille ne retinere queat, ab eius propinquis, vel amicis impeditur. Traditura Gualterio ibidem.
- 115 LXVI. Similiter posse dissolui matrimonium, si coniugati egre cohabitare valeant ob frequentes rixas, asserit Lutherus dict. lib. in 1. Cor. 7. asserit Gualterius ibidem.
- 116 LXVII. Tenet etiam ipse in sermone de matrimonio habito anno 1532. tom. 5. quod possit vir vxorem ducere patruelem suam, aut consobrinam, imō & neptem ex fratre, vel sorore. adducit loco cit. Gualt.
- 117 LXVIII. Addit etiam ibidem (quamuis fluctuando, & dubitando loquatur) quod possit frater matrimonio sibi copulare sororem suam patrnam vel maternam, id est, dummodo non ex vtroque pariete soror existat. Ita Gualt. citat.
- 118 LXIX. De diuortio etiam ibidem affirmat, quod possit dissolui matrimonium, & iniri aliud, quando alter coniux alteri debitam beneuolentiam, vel debitum coniugale denegat. *Hic opportunum est* (inquit ipse Lutherus) *vt maritus dicat: Si tu uolueris, alia uolet: si domina uoluit, adueniat ancilla.* ita refert cit. Gualterius.
- 119 LXX. Errauit item Lutherus dicens, omnes cuiuslibet sint conditionis, exceptis, qui prædicationi operam nauant, teneri viam sibi manuum opere comparare, ita vt mendicare non liceat, ne Religiosis quidem id ipsum proferentibus. Gualt. ibidem.
- 120 LXXI. Nequaquam esse licitum, defendit Lutherus, vlli qui iniuriam patitur, coram Iudice expectare, vt illa faciat. Ita. Calstr. verb. iniuria. Prateol. & Gualt. ibid.
- 121 LXXII. Tandem errauit ille, iudicans nefas esse bellū gerere cum Turcis; quandoquidem (aiebat ipse) i lud est refragari voluntati Dei, qui per illos uisitat, ac corrigit iniquitates nostras. Ita Calstr. verb. bellum, hæref. 1. Prateol. & Gualterius loco citato.
- 122 De erroribus hæcenus Lutheri, ac Lutheranorum, non quidem de omnibus, cum adinueni censetur eos ad vnum enumerare, eo quod ad quascunque fidei veritates se extendant: de quo sic Prateolus loco citato.
- 123 Tot denique, inquit, sunt peruersa peruersi Lutheri dogmata, vt vix sit res vlla, ad fidem, aut probos mores spectans, de qua non docuerit impium aliquid Lutherus.
- 124 Ex quibus omnibus iam manifestissimū apparet, quam vana, quamque ridicula, ac peruersa falsā sint illa encomia, quæ de hoc pessimo, atque perniciosissimo hæresiarcho diuersi eiusdem farinae homines protulerūt. Attingam cum Gualterio relato vnum, vel 125 alterum, ne nimis diffundi videar. En. qualiter Caluinus lib. 1. de libero arbitrio contra Albertum Pighinū in eius laudem. *Non dissimulantes*, inquit, *testamur Lutherum nos habere pro insigni Christi Apostolo, cuius maximi opera, & ministerio restituta*
- 126 *hoc tempore fuit Euangelij puritas.* et rursum in eodem lib. *Rispa iusmat*, non Lutherum initio loquentum, sed Deum per os eius fulminasse. ita ille.
- 127 En qualiter eundem laudans Beza in præfatis suis virorum illustrium Iconibus, ait, Lutherum Euangelicę lucis flammæ densissimis tenebris seorsum proficendæ præconem, à Deo Opt. Max. humani generis miserto excitatum, & ad repurgandum Dei

128 Templum quocatum esse. Er paulo post. Lutheri laboribus tantum debere Ecclesiam instauratam, quantum à multis speculis vix cuiquam debet. hæc Beza: nec est, cur aliud huc spectans addatur.

129 Superest ostendenda vitima pars Regulæ, quomodo ex secta Lutheri aliq multæ originem sumant: quibus omnibus cum secta Lutheri hoc imprimis commune est, quod tam institutores, quam sequaces earum, Evangelicorum nomen sibi tribuant. Quia

130 vnaquæque cum condemnatione alterius falsissimè, & superbissimè sibi arrogat, fuisse à se verbum Dei, præcipuè Evangelium, inflauratum, & in pristinum nitorem restitutum quod fuerat prius corruptum, & adulteratum: cum nulla denuò extirerit Lutheranorum, seu Evangelicorum secta, quæ non magis ac magis ipsum Dei verbum corrumperit, vt bene cum Lindano ostendit Prateolus, vbi supra, vers. Ex his tandem.

131 Circa multitudinem autem ingentem, & diuersitatem sectarum à dicta Lutherana dimanantium, sic loquitur in communi idem Prateol. paulò post ex eodem Lindano.

132 Itaque cum capriuitatem, inquit, quandam Babylonicam Draco ille Apocalypsicus nunc Dei permisso solutus, per Lutherum, aliosque Evangelicos istos populo Dei moliretur inducere, varias paulatim sectas prætextu Evangelij inuexit per quosdam improbos, qui rem istam Reip. Christianæ perniciosam, ac Romano Imperio exitialem

133 suo procurarent studio. Evangelicorum igitur, qui Evangelij istius noui, quod iactant, doctrinam per Lutherum, aliosque adulteratam sectantur, in tres distinguas commodissimè classes: ramet si tanta sit varietas, confusio, & doctrinæ inconstantia, vt rot exstant ferè factiones, quot capita:

134 tot propè heresiarchæ, quor sectarij. Alij namque sunt Lutherani, alij Semilutherani: alij Antilutherani: de quorum nobilioribus tantum factionibus in hoc opere, secundum Alphabeti ordinem repetire licet titulos, & capita.

135 Nam si quis omnes huius fermentati feruli errores (ait Hedio epistola ad Melancthonem) nunciet de fide Trinitatis, de Christo Deo, sacramentis, & cæteris ferè totidem inueniet, quot aras habuit Augustini, idest 128. hæc Prateolus.

136 Quamuis autem in sequentibus Regulis magis peculiariter explicabuntur à nobis præcipuè ex sectis, quæ à Lutherana deriuantur: quin etiam de singulis ferè minus præcipuis aliquid cum Qualterio dicemus: opportunum tamen duxi, apponere hic earum catalogum ea diuisione, & forma, sed tabella, sub qua proposuit ab ipso Prateolo initio sui Elench ex Lindano, & Staphylo,

Nebrisæculi sectarum ex Lutheri pseudoeuangelio natarum catalogus à Lindano Rurmundensib. Episcopis Dubitante desumptus.

137 **E** Evangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactant, doctrinam per Lutherum, aliosque adulteratam sectantur, tres classes reperiuntur.

138 videlicet:

Lutherani	} Ab anno 1517. usque ad annum 1567.
Semilutherani	
Antilutherani	

Prima Evangelicorum Classis.

139.	Illyricani.	1.	
	Maioresani.	2.	
	Antinomi.	3.	
	Ianenses.	4.	
	Osiandranj.	5.	
	Lutherani.	Stancariani.	6.
	Musculani.	7.	
	Iustificatorij.	8.	
	Mansfeldenses.	9.	
	Palissarij.	10.	

Secunda Evangelicorum Classis.

140.	Inrerimistæ.	1.
	Adiaphoristæ.	2.
	Luteroansiandriani.	3.
	Luthero Zuingliani.	4.
	Vbiqueij.	5.
	Beliani.	6.
	Heshuifj.	7.
	Melancthonici.	8.
	Frontores.	9.
	Luthero papistæ.	10.

Tertia Evangelicorum Classis.

141.	Sacramentarij.	1.
	Zuinghani.	2.
	Oecolampadiani.	3.
	Martyriani.	4.
	Bucerani.	5.
	Farrellistæ.	6.
Antiluthe-	Caluinistæ.	7.
tani,	Beaaniez.	8.
	Boquiniij.	9.
	Richerij, seu Marcionistæ.	10.
	Valentinistæ.	11.
	Seruetiani.	12.
	Alafcanij.	13.
	Campanistæ.	14.
	Hamstedij.	15.
	Snuenfeldiani.	16.
	Postellani.	17.
	Deistæ, seu Trinitarij.	18.
Antiluthe-	Antimariani.	19.
tani,	Anabaptistæ.	20.
	Muntzerici.	21.
	Apostolici.	22.
	Nudipedes.	23.
	Spirituales.	24.

Cathari.	25.	146	Est autem Sacramentarium multiplex genus. Primò, nouem sunt sacramentariae factiones, quas Lutherus ipse in sua parua confessione de Cœna Domini Zuingliani impingit. Deindè sex sunt alie, quas Philippus Melanchthon vult esse inter Lutheranos; quemadmodum in eius Iudicio, quod ante obitum suum ad Rheni electorè Principem scripsit, & anno 1560. Heidelbergæ editum est; luculenter, ac perspicue videre, licet communiter verò sunt ea, quæ sequuntur.		
Tacentes.	26.	147.	Significatiui.	1.	
Euchutæ.	27.		Tropizæ.	2.	
Enthusiastæ.	28.		Energici.	3.	
Adamitæ, seu Adamiani.	29.		Arrabonarij.	4.	
Mennonitæ.	30.	Sacramentarij,	Adeffenarij.	5.	
Tibbæ.	31.		Metamorphistæ.	6.	
Malimpi.	32.		Isariotistæ.	7.	
Liberi.	33.		Neutrales Sacramentarij.	8.	
Adiaphorici.	34.		Iconoclastæ.	9.	
Hutitæ.	35.				
Ambrosiani.	36.	148	Tertius immundus spiritus, seu buse, Melanchthon est, pater Confessionistarum filius Lutheri Pseudoprophete, cepitque anno Domini 1530. Quorum sunt contrarie Classis.		
Augustiniani.	37.	149	Primi horum sunt Rigidi, & Stoici Lutherani, qui sine villo delectu omnes Lutheri absurditates defendunt; adeò quidem rigide, vt nihil Lutherus potuerit aliquando tam rancidum, sedumque dicere, quod illi pro sacrosancto, & puro Dei Euangelio non prædicent, & tueantur. Sunt autè ij.		
Melchioritæ.	38.	150	Antinomi.	1.	
Monasterienses.	39.		Samosaremici.	2.	
Clancularij.	40.		Infernales.	3.	
Manifestarij.	41.		Infernales alij.	4.	
Baculares.	42.		Antidemoniaci.	5.	
Scripturarij.	43.		Amorificiani.	6.	
Ollarij.	44.		Antidiaphoristæ.	7.	
Antilutherani.	45.		Antiochiani.	8.	
Dauit georgiani.	46.		Antisuecicidiani.	9.	
Batemburgici.	47.		Anticaluiniani.	10.	
Pacifici.	48.		Manusimporij.	11.	
Passioicidæ.	49.		Bisacramentales.	12.	
Sanguinarij.	50.		Sacerdotes.	13.	
Aegidiani.	51.		Inuisibiles.	14.	
Libertini.	52.				
Quintinistæ.	53.		151	Secunda Classis Confessionistarum est, in qua sunt molles illi Philosophi, Theologi Wittembergenfes, qui volunt ciuiles, & mansueti, omnibusque supradictis (sunt enim sectarij plerique omnes seditionis) cordatores videri, & quouomodo cum alijs Sectis pacem colere, sicut quondam Melitiani, & Rethorij. Dumque ex libro INTERIM aliquantulum se propius ad Catholicos adiungere velle simulant, ex alijs erroribus in alios eque sedos, prioribusque contrariis prolabantur, alicubi ex Manichæis facti Pelagiani. Sunt autem ij.	
Anichristiani.	54.		152.	Biblistæ.	1.
Demoniaci.	55.			Adiaphoristæ.	2.
Demonicoizæ.	56.			Trisacramentales.	3.
Epicuri, seu Athei.	57.			Quadracramentales.	4.
				Côfessionistæ molles, Semiochianiani.	5.
143. Isthe est origo Martini Lutheri Quinti Euangelistæ, gentilogia, seu posteritas, aut successio.
143. Hanc rursus Scaphylus libro quem de Lutherianorum inter se concordia edidit, in tres immundos spiritus, seu buseonos paratur.
- Nempè.
Anabaptistæ.	
Sacramentarios;	
& Homologistas, seu Confessionistas, qui Protestantes Ecclesiæ nuncupantur.	
144. Primus itaque (inquit) spiritus immundus, seu buse, est Bernardus Rotmanus, laicus quidem ille, & indoctus, filius tamen Lutheri, & pater Anabaptistarum, qui cepit anno Domini 1524. ex eo prodire.
Munzeriani.	1.
Adamitæ.	2.
Stebleri.	3.
Sabbatarij.	4.
Clancularij.	5.
Manifestarij.	6.
Dæmoniacy.	7.
Communia habentes.	8.
Condormientes.	9.
Eiulantes.	10.
Georgiani Dauidici.	11.
Mennonitæ.	12.
Polygamistæ.	13.
145. Secundus spiritus immundus, & buse est Carolistadius filius Lutheri, & pater Sacramentarium, qui cepit anno Domini 1521. quæ postea Zuinglius, & Caluinus secutus est.

	Maionistæ.	7.
	Pœnitentiarij.	8.
	Noui Pelagiani.	9.
	Syncretizantes.	10.
153. Tertia Confessionistarum Clāsis est ea, in qua sunt extravagantes. Qui tamen si doctrinam Augustinæ Confessionis non obsecrè oppugnent; greges tamen istorum prophetarum sub Augustinæ confessionis prætextu, se pro Lutheranis gerunt, idque propter auctoritatem Principum, qui eidem confessioni nomen suum dederunt; re ipsa tamen longius vagantur à placitis Lutheri, quam cætera turba Confessionistarum. Sunt autem ij.

154	Suencfeldiani.	1.
	Osandriani.	2.
	Stancariani.	3.
Extravagantes	Antistancariani.	4.
Cohes-	Noui Pelagiani.	5.
sionistæ.	Noui Manichei.	6.
	Manichei, & Marcionistæ	
	Caloniani.	7.

155. Hæ porro scēte, generali appellatione, his nomenclantis vulgò nuncupantur.

	Hugonistæ.	1.
	Euangelici.	2.
	Sacramentarij.	3.
Hæreticorū	Scēarij.	4.
postti tem-	Idololatæ hæretici.	5.
poris vul-	Cacangeli.	6.
garis appel-	Satanistæ.	7.
latio.	Falsi Profetæ, seu Pseudopostoli.	8.

156. Hæc est ergo Martini Lutheri omnium recetiorū hereticorū patris origo, & successio; quæ quò ad vivum magis cordatus lector cōtemplari possit, vivaciusque, atque tenacius suæ menti insigere, hæc tabella depictam ob omnium oculos ponere operæ pretium duximus. Sic Præcolus ex Lindano, & Sta philo, pences quos sit fides dictotum; sicut & infelicissimi exitus & viuis eiusdem

157 Martini Lutheri. Nam post multas calamitates toti Germaniæ, immo universæ Ecclesiæ per ipsum inuectas, vt doctissimus Hostius literis prodidisse reperitur, benè potius, & hilaris, posttride manè in lecto repositus fuit mortuus; ac secundum scelerratissimæ vitæ merita (adde) in inferno sepultus. Atque ijs satisfactum proposuit Regule.

Qualiter intelligenda trimembris illa divisio, Lutheranorum, Semilutheranorum, & Antilutheranorum, etiam quoad multas particularitates.

REGVLA CCLXXIX.

158 **D**E primo membro patet manifestè ex voce ipsa, Lutherani: nimirum, censentur illi omnes, qui ad amplectendos, & propagandos Lutheri errores animum applicaverit: qualis fuit Jacobus Præpositus

159 cum ceteris indicandis. Semilutherani vero dicuntur, qui peruersis Lutheri dogmatibus noua quadam prætextu Evangelij adiungunt, vti sunt Incertimitæ. Vbi quæti, 160 ac teliqui exprimentis. Vocantur denique Antilutherani, qui occasione Lutheranismi à vera fidei doctrina dissentientes, placita Lutheri opposita sequuntur, inter præcipuos infra explicandos (cum alijs minus præcipuis) reponuntur Anabaptistæ, negantes pueris ante usum rationis, baptismum conferendum, & consequenter volentes esse rebaptizandos, qui sine vsu rationis sunt baptizati: quorum primus Andor, quidquid alij dicant, Thomas Montzetus assignatur.

161 **A** Lutherò, seu ab eius Lutheranismò sequaces ipsius vocati sunt Lutherani, qui quam primum perniciosissimus heresiarcha iste in lacem prodijt, venenorumque suæ hereseos vomere cepit circa annū Domini 1517, breuissimò tēpore adeò multiplicati sunt, vt totum fere orbem illic Lutheranismus pervaderet, sicut alibi de Artianismo diximus. Andrianus Prætecolus, vbi supra vers. hæc dnm per Saxoniā, circa hoc ita loquentem.

162 Et si verò aliquando resipiscētiā simularet errorum, si qui deprehenderentur, palinodiam pollicens, ac Apostolicæ sedis iudicio se, suæque submittere; nouis tamen, heresibus alias effingere in dies non desisset.

163 **Q**uibus cum non desisset suffragatores, non solū de plebe, poetæ, rhetorculi, atque grammatici, literatorum non ignobiles, verū etiam Principes, atque Nobiles plurimi, cepit hoc incendium tantula ex scintilla natum, totum fere Orbem Christianum sua flamma, si non accendete, certè ambutete, atque omni propè ex parte adfulare. Hęc ibi Prætecolus.

164 Suffragatores aurem inter illos merito primo loco collocandus Jacobus Præpositi natione Belga, professione Augustinianus, qui post amplexas Lutheri hereses supra iā expressas, comprehensus fuit, & ad palinodiam decantandam condemnatus in Eccle, si maiori Bruxellensi corā innumeris penè

165 hominibus circa annū Domini 1523. Verū paulò post ad vomitum rediens, cunctos sui Conuentus Antuerpiæ Religiosos Lutheranismò infecit, ac propterea illi etiā carcere inclusi fuerunt, dictusque Conuentus iussu Summi Pontificis Adriani VI. funditus deletus est, & solo adqueatus. Itaq. Gualter. scul. 16. cap. 1. cum Prætecolo in Elencho, verb. Jacobus Præpositi, apud què plura videas ex B. Hardo à Lutsemburgo in Catalogo hæreticorum, præcipuè tenorem abiurationis, quam edidit ille, expressis in ea omnibus suis erroribus, antequam in ipsos relaberetur.

167 Fuit etiā discipulus Lutheri, & suffragator famosus Lutheranismi, quidam nominatus

- loquentes de illis Iustificatorijs affirmant esse quosunque Lutheranos, qui inter se discordant circa dogma istud, in quo consistit iustificatio, seu quomodo ista acquiratur: ac sunt diuisi in sectas vigintisepte etiā
- 184 vno ex illis Osiandro. Quas breuissimō exprimit sigillatim Prateol. ex Hosio, apud quem videas. Nobis satis sit referre verba, quæ ipse affert ex Lindano citato, quibus id in communi declaratur.
- 185 Iustificatorios, inquit, haud immerito appelles omnes, qui Lutherum sequuti magistrum, de iustificationis modo dissentiant: ex varijs enim sui hæresarchæ verbis, & inconsistentibus, varium quoque discipuli concipiebant sensum. Cum enim Osiandro se opponerent, Dux Prusiz anno Domini 1547. à Lutheranorum prædicatoribus
- 186 (sic enim gaudent illi appellari pastores sectam) iudicium petiit super iustificationis modo; qui omnes Ecclesiarum suarum nomine ita responderunt, vt plus esset ipsi inter se, quam cum Osiandro, mutuz dissensionis. Priuatam enim quisque iustitiæ definitionem obtrudebat, omnes contrariā, nullus catholicam. hæc tenus Prateol. cum Lindano.
- 187 Vltimo loco de Pastillarijs, quorum secta, ex Prat. verb. Pastillarij, num. 6. paucis exprimitur à Gualt. cap. 54. in hunc modum ita nuncupari, inquit, sunt inter alios quatuordecim ministri Lutherani Sueuig. qui in commune aduersus Oecolampadium scripserunt; quandoquidem horum opinio erat Christi Domini Corpus esse præsens vere in
- 188 Eucharistia. Verum esse in pane, vel sub pane eodem modo, quo farina est in pastillo, aut pilula in ovo recondita. hæc ille.
- 189 Sed occasione huius Pastillariorum sectæ quæ ad primam Euangelicorum nostri temporis classem spectat, affert Prat. ibid. ex Lindano cir. qualiter multiplices, & oppositæ reperiantur sectæ Lutheranorum, præsertim admittentium esse realiter Christi Domini corpus in Eucharistia, diuerso tamen modo, præstat hoc loco indicare proprijs eius verbis.
- 190 Lutheri nempe sectam esse circiter in 34. sectas diuisam, ait Breidenbachius in Ml 67 quæ se mutuo edicij libris oppugnant, præter eas, quæ in ludoq. plebe latent. Plura enim Lutheranorum deprehendens genera, si (vti ait Cleiuizius) supputes varias præsentis corporis Domini in Eucharistia sententias. Alij enim adesse, alij inesse, alij subesse, alij esse cum pane, alij circa panem: alij denique aliter nouum Lutheri humentum esserunt.
- 191 His alias adde Lutheranorum sectas, quæ suam, quam dicunt, Mism euangelicam aliter atque aliter celebrant; Alij semilathanam; alij habitu laico, alij ecclesiastico aliter denique Vittembergæ, aliter Norimbergæ aliter per Brandenburgensem aliter per Bauariam superiorem. hæc tenus cum
- 192 Lindano Prateol. En quanta multitudo,

diuersitas, & contrarietas sectarum Lutheranismi, sed multo maior apparebit ex infra dicendis.

De 1. membro Semilutheranorum.

- 193 **A**gendum sequitur de Semilutheranis ad secundam Euangelicorū nostri temporis classem spectantibus. Vocantur sic Semilutherani, vt tactum in Regula, & affert ex Lindano dialog. 3. sui Dubitantij, Prat. verb. Semilutherani num. 24. quicunq. erroneis Lutheri placitis, Euangelij pretextu, noua quædam asserunt. Horum multiplex est notio, seu elasis: quadruplex assignatur à Gualterio cap. 59. Verba eius, si placet, audiamus.
- 195 Commune est, inquit, hoc Semilutheranorum nomen ijs omnibus, qui cum Lutheri dogmatis alia noua dogmata conserunt. Inter quos post Interimistas & Adia-phoristas, Lutheropapistas primas tenent; qui Ecclesiæ Romanæ excommunicationes emulari videntur, Sacramentarios, scilicet, & eius consuepiculis eiciendo, contra ceterorum Lutheranorum morem, qui Zuinglium omnino condemnare non audent. Huius classis censent aliqui Iussæ Væstphalium eum suis foderat.
- 196 Secundæ classis sunt Luthero-Zuingliani, qui Zuinglianismum Lutheranismo conciliare student, cuius modi dicuntur esse Melancthonici, & Brentiani
- 197 Tertiæ vero classis sunt Luthero-Caluinistæ, qui cum sint ex Mollium Confessionistarum factione, persuadere nituntur populo non dissentire Caluinum à Luthero, nisi in modo loquendi. Huius sectæ est Iacobus Smidelinus.
- 198 Quartæ demum classis sunt Luthero-Sisdriani, qui delirationem Osiandri eum Lutheranorum somnio copulare moliantur. Tales esse putantur Pseudo-Theologi Tubingenses, ac Brentius. Præter eos autem, quos retulimus, alij multi Semilutherani, huc vsque Gualterius.
- 199 Semilutheranorum vero Interimistarū duplex est species; alij enim sunt Interimistæ, qui Augustanum Interim sequuntur, anno Domini 1584. consecutum, eum iam mortuo Luthero, salu quidam fratres (ait Poladins de suis loquent. Euangelicis) iniquitatis mercede conducti, cum aduersarijs (catholicos intelligens) conuenerunt, & Augustæ, INTERIM, vocatum compilauerunt. Ita totidem scire verbis Prat. verb. Semilutherani, ex Lindan. cit. & Gualt. cap. 55.
- 200 Alij autem sunt Interimistæ, dicti etiam Lipsenses, quia INTERIM Lipsensium Lutheranismo coniunxerunt: vocantur itē isti Adia-phoristæ, eo quod adia-phora, id est indifferentia habeant, cum sibi in animum inducant, rem esse indifferentem obseruare ceremonias, & constitutiones Ecclesiæ, tot ac Conciliorum. Vnde scitur, qui eas obseruat, ita qui violat, vel mutat, secundum illos

- tum esse sectas has, nimirum Lutheranorū, & Zuinglianorū, seu Galuinistarū, quæ sibi hoc nostro infelici seculo nomen, & auctoritatē Evangelij vendicare sine auctōre erras, si id putas. Est perniciosior etiam tertia, quæ quoniam à Catholicis legitimè baptizatos rebaptizat, Anabaptistarū secta vocatur, de quo genere videntur etiam fuisse fratres Vualdenses, quos & ipsos non ita pridem rebaptizasse constat, huc vique ille.
- 219 Controuersum autem est inter scriptores quoniam fuerit primus institutor sectæ Anabaptistarum? sēx diuersæ circa hoc circumferuntur sententiæ, diuersis primam illorum originem tribuentes. Alij enim tribuunt ipsi Luthero, cum ad Vualdenses scripserit, satius esse baptismum omittere, quam infantes baptizare, qui ante non crediderint, &c.
- 220 Alij, vt Staphylus in Catalogo eius supra adducto, dicunt Bernardum Rotmānem esse primum spiritum immundum, seu bisonem
- 221 patrem Anabaptistarum. Quidam verò tenent, vt Erasmus Alberus, illorum antecessorem existisse Carolstadium. Alij palmā hanc Zuinglio deferunt, cum in lib. eius de Baptismo repetitur scriptum, vtilius esse pueris Baptismū non conferre, do-
- 222 nec rationis copotes sint facti. Item quidam, vt doctus Echius, Balthasarem Pacimontanum Anabaptistarum parentem assignant; ipse tamen hanc paternitatem non videtur sibi tribuere, dum ait in suo libro se accepisse à Zuinglio, quod non probaret, pueros adhuc vfu rationis carentes baptizari.
- 224 Verum Gualt. cap. 3, §. cul. 16. post relatus breuiter ex Prateolo verb. Anabaptistæ n. 35. & ex alijs prædictas omnes sententias, re benè perpensa inclinat in hanc, cui adhæreo; quod prima origo, & institutio sectæ Anabaptistarū sit tribuenda Thomæ Muntzeri, alias Monetario, Lutheri discipulo, (ex cuius nomine fececes ipsius vocati sūt)
- 225 Muntzerici. Quamquam addit ipse Gualt. prædictos Lutherum, Rotmannum, Carolstadium, Zuinglium, & Pacimontanum, ad instituendam, vel propagandam Anabaptistarū sectā, antecessores, aut consequenter non parum cooperatos fuisse.
- 226 Recensueamus iam errores Muntzeri, & eius sequacium Muntzericorum, sicuti recensentur à Prat. & Gualt. cit. I. vt iam dictū baptismum nihil prodesse pueris vfu rationis carentibus; propterea non esse baptizandos, & si fiat, rebaptizari debere, quando iam per se ipsos ad fidei elcere possunt.
- 227 II. Filium Dei non assumpsisse carnem ex
- 228 B. V. Maria. III. Nequaquā publice ministerium concionandi debere, quando iam per se ipsos ad fidei elcere possunt.
- 229 secretò, & priuatiim. IV. Realem Christi Domini presentiam in Eucharistia non reperiri, & sacrificium Misse reijci debere.
- 230 V. Secundum errorem Chylistarum, seu Millenariorum, post resurrectionem vnuer. salem per mille annos esse ducendam vitam
- 231 in voluptatibus corporis. VI. Cubilia omnium infidelium, id est, non sequentium

- sectam ipsius Muntzeri, esse polluta, & haberi vti demonum proflibula; ac propterea dictos infideles omnes cum Principibus, & Magistratibus eorum esse occidendos. VII.
- 232 Quamlibet feminam obligari eius, qui se concupierit, voluntati seruire; & vicissim quemlibet virum teneri illius, qui se
- 233 rogauit libidinem admittere. VIII. Credendum vnicuique, peccata sua omnia propter Christum sibi condonata esse, & se in statu gratiæ viuere, nec aliud requiri ad
- 234 vitam æternam acquirendam. IX. haud fidentum vllis scripturis, sed habenda esse somnia, tanquam signa certissima accepti
- 235 à se Spiritus Sancti. X. Sequaces vtros Thomæ Muntzeri loca secreta quætere debet; ibique sæpe cogitare, quid sit Deus? aliquamne eorum curam gerat? rectane sit eorum fides? & à Deo signa petere, quibus intelligant, se illi curæ esse, suamque
- 236 fidem esse orthodoxam. XI. Ob hypocritism, & interius venenum hæresicon diffinilandum, vnicuique à sceleribus publicis abstinentum, corpus ieiunij, asperis vestibus & taciurnitate assidendum, obliquis oculis intuentum, barbam non radendam, &c.
- 237 XII. Denique affirmabant Muntzerici libertatem in Evangelio promissam, à Principibus fuisse extinctam, eamque esse armis recuperandam.
- 238 Vnde dictus Thomas Muntzerus occasione, quod ipse (vt resert citatus Prateol. post Lindanum, & Staphylum) anno circiter 1524. sibi à spiritu reuelatum esse gloriaretur, gladio Gedeonis (quem se accepisse à Deo dicebat) vnuerfum orbem per ipsum cogi debere ad nouum Christi regnum instituendum: sequenti anno 1525. vt rem. exequi inciperet, Rusticos per totam Germaniam excitauit, vt in suos Dynastas arma
- 239 capesserent. Quorum Rusticorum plures centum millibus interempti sunt: ipse etiā Muntzerus coniectus in vincula cum suorū quamplurimis, abscisso capite, vitam finiuit. Ita post alios, qui copiose referunt, breuiter Gualt. dict. cap. 3. Atque hæcenus de Muntzero, & Muntzericis.
- 240 Quamuis Balthassar. Pacimontano primam originem sectæ Anabaptistarum non concedamus; inter ipsos tamen adeo insignis fuit, adeoque institit in spargendis paulò ante expressis huius sectæ erroribus, maxime in partibus Vuelfphaliæ, vt nomen, & gradum hæresiarchæ facile obtinuerit.
- 241 Viguit circa annum 1534. sceptrā tenentibus Carolo V. Imperatore, & Paulo III. Rom. Pontifice summo. Ita Prateol. verb. Balthassar Pacimontanus, apud quem plura inuenies, & Gualt. cap. 13.
- 242 Ramus etiam sectæ Muntzeri, seu Anabaptistarum, fuit Christophorus Schaplerus qui extitit præcipuus duo Rusticus illis, de quorum internecione ad centum millia paulò ante diximus. His pergratum id erat, quod ille in primis docebat, & vna cum ipsis defendebat, nempe Nullū esse Magnūm solū dñi tributū. Propterea famulos hæresiar. cha,

- cha, & institutor nouę scđę Rusticorū euasit, Præ. verb. Chrystophor. Schapl. & Gual. c. 9.
- 243 Numerantur itē inter Anabaptistas Polygamistę, quorum scđę plures simul feminas eidem viro concedit. Et quamuis huius erroris diuersi retrō temporibus varij extiterint defensores, & hæresarchę, vt alibi vidimus de Mahomete; hoc tempore merito illis adiungitur, & Polygamistarum Dux assignatur Bernardinus Olinus, eo, quod data opera librum scripserit, de licita vxorū multitudine. Sander. hæres. 103. Præ. verb. Polygam. Florim. 3. c. 5. n. 4. & Gualt. cap. 39.
- 244 Scđę Mennonitarum (qui etiā Tibbe, & Mahapi vocati) ad Anabaptismū spectat. Eius auctor fuit Menuon Simonis Frigius, a quo nomen Mennonitz sumperunt. Præter diuersum errorem de rebaptizandis pueris in statu vltimationis; defendebant isti Christū Dominum non esse natum ex carne S. Virg. seu humana substantia: sed corpus suum de celo, hoc est, de substantia Patris attulisse. Ita post Præcol. verb. Mennonitz, nu. 13. & Florem. lib. 3. cap. 15. num. 3. Gualt. cap. 69.
- 245 De Clancularijs ita Gualt. c. 76. scđul. 16. Anabaptistarū, inquit, genus est, qui licere sibi putāt, si interrogētur, nū sint Anabaptistę? id peruegare; fatique sibi est, quod ipsi priuatim sciant, quæ credunt, tamen palam ea non confiteantur. Ingens est in magnis 246 vrbibus horum numerus. In Ecclesias nō introeunt, sed domi se, iussuq; intrant, vel in hortos conueniunt; quam ob causam dici- 247 tur, *Frates Hortenses*. Quin etiam sunt ex illis aliqui viqueō secreti, vt Occulti occultorum nomenclator. Hęc Gualt. cum Sander. hæres. 196. & Præcol. verb. Clancularij.
- 248 Alij verō prædictis oppositi sunt omnino, de quibus in hunc modum idem Gualt. c. 77. E contrario, inquit, Manifestarij, quialiam. Anabaptistarum scđam in Prussia frequenter componunt, impium esse existimant, si cum rogantur: se quod sunt, negent esse A- 249 nabaptistas. Immo id ipsum varijs modis profitentur. hæc Senus ille cum Præcol. verb. Manifestarij, num. 8. & hic cum Lindano, & Sraphylo per ipsum citatis.
- 250 Spectat etiam ad Anabaptistas scđę Ambrosianorū, qui pariter vocātur Pneumatici. Primum nomen sumperunt a quodam Ambrosio, qui sui spiritus suggestiones, & suas præcensas reuelationes diuinas tali accentu iactitabat, vt Scripturas sacras verique Testamenti teijceret: ita Præcol. verb. Ambrosiani, cum Lindano, & Ioanne Echio, quos ipse citat, & Gualt. cap. 73. scđul. 16.
- 251 Pertinet pari modo ad Anabaptistas scđę Baculariorum; atque inde hoc nomen sibi acquiserunt, quod malum esse sibi perinadent, aliquem in iudicio accusare, aut alia fere arma, nisi baculum, quandoquidem per scripturam prohibetur, ne gladiū, aut peram portemus. Ita cum Lindano, Præcolus, verb. Baculares, & Gualterius cap. 78. qui norant istos Anabaptistas, vocari etiam Steblers.
- 252 De Monasteriensibus hæc tradit Gualterius cap. 75. Hoc nomine, inquit, vocata est scđę quædam Antiltheranorum, & Anabaptistarum; eorum videlicet, qui Ioannem Bocheldi Leidensem ex factore, ac fordido institore, Regē Monasterij (vrbis Vvestphalię est ab illis capta) per seditionem, 253 factum secuti sunt. Quam vrbem quasi Capitolium quoddam, aut arcem Sion parauerunt, & nouam Hierusalē vocarunt. Egregium hunc Regem Sartorem legimus complures duxisse vxores, quarum aliquas 254 postea iussit obtruncari. Porro scđę hæc suam prætentam reformationem in eo posuit, vt in sua Cœna, verba Christi Domini, Hoc est corpus meum, cum his verbis committaret: Accipe, ede, memento Domini. hæc ille post Præcol. verb. Monasteriensis, & verb. Ioannes de Leiden.
- 255 Anabaptistę sunt quidam, qui seipsos demoniacos vucant, eo quod teneant demones in sine mundi saluandos: ac propterea Satanam adorant, & decies in die inuocant, Præcol. verb. Demoniaci, Sander. hæres. 197. & Gualt. cap. 87.
- 256 Sequitur dicendum breuiter de Sabbatharijs, quorum scđę Anabaptismi est; appellaturque hoc nomine, quod dicim Sabbathi, (spreto domino die, more Iudeorum colant. Errant etiam in eo, quod solum Patrem inuocent; Filium, ac Spiritum Sanctum negligere videantur, Præcol. verb. Sabbatharij, Sander. hæres. 195. & Gualt. cap. 89.
- 257 Communia habentes inter Anabaptistas numerantur, & sic nuncupati sunt a communitate vxorum, filiorum, ac rerum omnium, iuxta consuetudinem belliarum inter ipsos seruatarum, Republica Platonis, & Nicolaitarum ab eisdem instaurata, Præcol. verb. Communia habentes. Sander. hæres. 198. & Gualt. cap. 90.
- 258 Scđę Condormientium, Anabaptismi surculus est, disponens sub præcepto, vt viri, ac femine, iuuenes, & virgines, eodem in loco viuunt, & in eodem cubiculo dormiant; nouam charitatem euangelicam, suę turpitudini belluina prætexendo. Cum Saphylo, Præcolo, verbo Condormientes, Sander. hæres. 199. & Gualterius c. 91. scđul. 16.
- 259 Quid item de Pastoridicis? Et hi quique (inquit Gualterius cap. 83.) sunt Antilutherani, & Anabaptistę, quorum scđę in eo versatur, vt in Presbyterorum, ac Pastorum Ecclesię vitam conspiciat. Horum scelere multi per Rynlandiam, & Galliam periere. Itaque ex Lindano, libro sui Dubitantij, Dial. 2. & Præcolus, verb. Pastoridicę.
- 260 Ponuntur inter Anabaptistas quidam vocati Sanguinarij, qui humanum sanguinem bibunt, vt se ad exequenda sua facitigia, & homicidia obstringant. Tales aliquando Antuerpię inuenti sunt. Ita cum Præcolo verbo Sanguinarij, Gualt. cap. 84. totidem fere verbis.

261 Eulantes similiter sunt Anabaptistæ, qui certo sibi suadent, nullam esse deuotionem Deo æquæ gratam, ac perpetuo lacrymari, ac eulari. Cum Staphylo Prateol verb. Eulantes, & cum vtroque Gualt. cap. 93.

262 Batemburgi sunt simul Antilutherani, & Anabaptistæ: istorum Antesignanus fuit Ioannes Batemburgus miles vagus. Ab eo didicerunt, se ceteris seditionibus præbere, Ecclesias diripere, & sacrilegijs omnia commaculare, Prat. verb. Batemburgici, & Gualt. cap. 81.

263 Fuit enutrita in Anabaptismo secta Pacificorum, seu Pacificatorum; inde sic dicta, quod se palam in consensu populi pacis amatores profiteantur, & suam cabalā vocent *Domum pacis*. Eam autem amplectuntur, do. nec in aliorum bona, vel corpora potestatem acquirant, Prat. verb. Pacifici, Sander. h. rel. 33, & Gualt. cap. 83.

264 Ad Antilutheranos, & Anabaptistas spectat secta Nudipedum, qui etiam Spirituales, ac Separati vocari solent; placuitque is appellari, ob peculiarem ipsorum viuendi modum. Nam in Moravia imitatores vite Apostolicæ haberi cupientes, relinquerebant omnia, & vniuersis communia faciebant.

265 Relictis autem domibus, liberis, & negotijs suis, per agros vagabantur, à calceis abhorrentes, & populi estimationem vna cum cibis, & armis detestabantur, Prat. verb. Nudipedes, & verb. Spirituales, & Gualt. c. 68.

266 Claudat iam præsentem Regulam duo. 1. id quod assert. Gualt. c. 65. loquens de Hamstedijs, Er nomen, inquit, & originē sumpe- runt ad Adriano Hamstedio, ex Selandia in Angliam profugo; vnde & postea relegatus est. Mens eius erat Anabaptismus Anglorū errori cōcilare propositionibus sequētibz.

267 In primis liberum vniuique esse putabat infantes per aliquot annos absq; baptismo seruare, neq; hac in re posse vlius con-

268 sciētiā ad certum tempus adigi. Secūdo, non esse fundamentum Religionis Christiāne, sed tantum fundamenti circūstantiā, credere Iesum Christum ex semina natum esse, ac nostræ carnis, & humanitatis factum

269 participem: Adde, vt qui id negauerit, non negauerit Religionis fundamentum, sed fundamenti dumtaxat circūstantiā. ita ille de secta Hamstediorum, cum Prat. verb. Hamstedij.

270 Alterum est id, quod de Aegidianis adducit idem Gualter. c. 83. sic. Alia, inquit, Anabaptistarum turba, nomen fortita est à quodam Aegidio Aquis, qui p̄greuos Anabaptismi Doctores videns magnū quæstioni facere, & tres interdum aureos nummos ex rebaptizatione accipere, simili cupiditate illectus rebaptizare cepit. Verum

271 postea ab eis excommunicatus fuit, ac tādē Antuerpij supplicio mortis addictus, abjuratis erroribus. hæc Gualt. cum Prat. verb. Aegidiani. Atque hæcenus de sectis Anabaptistarum: si quæ aliq; sunt, curabo infra attingere.

Tom. II.

Quid de Andrea Caroliadio Sacramentarium Parente? Quid de eorum Sectis post illum institutis?

REGULA CCLXXX.

272 **A**ndreas Caroliadius natione Germanus, Vitembergensis Archidiaconus, primū Lutheri discipulus, & amicus admodum charus extitit; postea acerbissime inter ipsos inimicitia exarsit. Inde eorum sumpta origo, quod ille circa annum 1524 antiquo Berengarii errore instaurato, realem Christi corporis, & sanguinis in Eucharistia præsentiam impugnans, Missam abrogauit, Eucharistiam profanauit, Im-

273 gines è Templis eiecit, &c. Quæ audiens Lutherus, qui tunc forte aberat, ægrè tulit, quod se incilio, & sine sua auctoritate esset facta. Hinc diuersimodè, præsertim scriptis libris, diū persecutus est Caroliadiū.

274 Qui tamen in dictis, & alijs erroribus persistens, Sacramentarium sectam instituit.

275 Huius vestigia secuti sunt Ioannes Ocolampadius, Guilhelmus Farrelus, & alij, qui diuersarum sectarum fundatores euaserunt.

276 **C**oncordant Scriptores circa omnia ferè, quæ de hoc nequissimo, & perniciosissimo hæresarcha Andrea Caroliadio traduntur, circa nationē ex Germania, circa dignitatem, quam habuit, Archidiaconatus Vitembergensis, & transitum ad statum laicalis matrimonij; quippe ipse, primus, qui ex clero apud Germanos vxorē

277 duxerit. Circa amicitiam item cū Luthero adeo stricam, vt tanquam filius eius valde dilectus, vt ait Staphylus, aut tanquā ad dictissimus ipsius frater haberetur, vt ait Gualt. c. 4. scilicet 16. qui addit talem amicitia vix per biennium durasse, & postea secutam fuisse inter eos capitalem inimicitiam.

278 Prateol. in suo Elencho alphabetico, verb. Caroliadius, num. 8. hunc vocat virum insanum; de qua insania, & nimia animi ferocitate, carentia, ingenij, & doctrinæ, notatur ipse non solum ab auctoribus catholicis, sed etiam ab infidelibus, seu hæreticis. Audi circa hoc testimonium hæresarchæ famosissimi (de quo infra peculiari Regula dicemus) Philippi Melancthonis in epistola ad Fridericum Micorium in hunc modum.

279 Caroliadius, inquit, primum excitauit hunc tumultum, homo ferus, sine ingenio, sine doctrina, sine sensu communi, quem nullum vnquam humanitatis officium, aut intelligere, aut facere animaduertimus; tantum abest, vt in eo manifestatio aliqua Spiritus sancti animaduersisset. hæc Melancthon, quæ refertur cum Hostio, lib. 1. de hæres. nostri temporis, Prat. & Gualt. cit.

280 Vnde mirabitur fortè quis, quod cum huiusmodi hominē ita insano, & feroce Luther-

- rus amicitiam inierit; cessabit tamen admiratio proculdubio, si aduertat, eam ab isto fuisse directam ad propagationem Lutheranismi, & ad maioris famę acquisitionem, atque augmentum glorię popularis.
- 281 At ubi vidit Lutherus, hanc sibi minui, & Carolstadio in dies excrefcere per enormiores ab isto introductos errores, & per facta horribiliora exsecuta iniuria, & ira, in eum exandescens, odio plusquam Vari- niano ipsum prosequi per multos annos non desistit.
- 282 De hoc dissidio inter Lutherum, & Carolstadium, de causa eius, & de effectibus sequutis copiose tractant Scriptores, præsertim Abrahamus Brouius anno 1554. à num. 16. Sed aliqua succinctè dicta accipia-
- 283 mus à Gualterio ubi supra. Huius dissidij, inquit, hæc fuit origo, quòd Luthero Vittemberga absente, Carolstadius illo incio, & repugnante, illic Missam abrogarit, habitum ecclesiasticum abiiecit, Encharistiam profanarit, Imagines è Templis abiecit. Quod post reditum indignissimè se-rens Lutherus, non tam propter admissam impietatem, quàm, quòd, se incio, auctoritateque non sua negotium transactum esse, rem acriter repudiavit, & contra eam
- 284 duos libros scripsit. Atque hic obseruandum est ex ipso Melanethone Luthrano, vt odio Pontificis adductus omnia gessit Lutherus, quæ gessit; Ita Carolstadium non vlla pietatis opinione, sed Lutheri inuidia factum esse Sacramentarium. hæc ibi Gual-
- 285 Explicare statim expedit, quid significet, Carolstadium factum esse Sacramentarium, seu quinquam dicantur Sacramentarij, vt de primo, & præcipuo eius errore, constet, & alij, quos tenuit facilius exprimantur. Prateol. ex Lindano, verb. Sacramentarij, num. 6. tradit egregie explicationem paucis hisce verbis.
- 286 Sacramentarij, inquit, sunt secta Antilutherani, ad tertiam videlicet nostri tēporis Evangelicorum classem. Hi, auctore Lindano Dubitatij sui Dialog. 2. ab Andrea Carolstadio Archidiacono Vittembergen. originem ducunt, quòd is, teste Melanethone (commentario in epistolam ad Coloss.) primum disputare nō esse presens in cēna Corpus Domini, primumque de Eucharistia excitare tumultum an. 1524. verba Christi in hunc detorqueus sensum: Corpus meum, quòd pro vobis datur, est hoc, quod hic as-
- 287 sident mensæ. hæc Prateolus, secundum quem, & secundum omnes, idem est fieri Sacramentarium, atque negare realem, & verā corporis, ac sanguinis Christi Domini præsentiam in Eucharistia, ac Missæ sacrificio.
- 288 Primus itaq; ac præcipuus error Andreæ Carolstadij, & assessorū eius fuit, quòd negarent dictā reālē præsentiam corporis, ac sanguinis Iesu Christi in Sacram. Eucharistia.
- 289 Il. tēnerunt sacrificium Missæ nullius esse valoris, & fructus, ac proinde abrogandū,
- 290 sicut abrogauit Carolstadius. Ill. Erra-

- tunt circa vsum habitus Ecclesiastici, & sacrarum vestium, quòd sit abiiciendus. vt ibi ab
- 291 Illo fuit abiectus. IV. Quòd imagines Sanctorum non debeant adorari, sed potius à Templis eiici, quemadmodum ab eodem.
- 292 fuerunt eiectæ. Quinro, esse licitum sacerdotibus ducere uxorem; vnde ipse eum sūmo scandalo aliorum eam duxit. De prædictis tradit Gualt. dist. cap. 4. cum Prat. verb. Carolstadius, Sander. hæref. 106. & cum alijs.
- 293 Sexto Errauit Carolstadius, vt referunt idem Gualt. & ante eum Feuardin Append. ad Castrum verb. artes liberales, nempe persuasisse multis (verba sunt Gualterij) nullas artes liberales, aut philosophicas serētias addiscendas esse, sed soli, nudoque Bibliorum textui operam impendendam; & eo
- 294 Scholasticos V. uittebergeneses adduxisse vt scientiarum humaniorum libris comburerent, seque ad opificia excrenda conferrent; quemadmodum re ipsa factus est ipse agricola, non secus ac Melancthon eodem errore imbutus de repente pistor euasit. ita ille.
- 295 Ex isto autem sexto errore Carolstadij, quòd soli, & nudo textui Bibliorum debeat quouis operam suam impendere, fundata est noua secta eorum, quæ vocantur Bibliistæ, de quibus agit Gualter. cap. 107. post Prateol. verb. Bibliistæ, & Sander. hæref. 192. quamquam primus dicti erroris auctor fuit Luthers, vt cum Florim. lib. 1. cap. 15. ostēdit idem Gualter. apud quem plura videas.
- 296 Alia etiam secta ex eodem errore fundata extitit, cuius sequaces nominati sunt Scripturarij, quia solam Scripturam adeo arctè proficenter, vt extra eam nullum admittant scriptum veterum Patrum. Ita, post Prateol. verb. Scripturarij Gualter. c. 79.
- 297 seculi 16. addens ibi sic. Ex his, inquit aliqui per Vattenlandiam Paulinos se appellant, quod erga S. Paulum assiduerint, & ad illum studium suum applicent. Atque hæc de duabus his sectis obiter sintra-
- 298 Reuertamur iam ad Carolstadium; dictis vnum verbum de eo addentes: nimirū ob illos errores, & ob scelera eius enormissima, ipsum multa mala in vita, & in morte passum fuisse: in vita, quia Lutherus vix vnquam destitit ab ipsius persecutione; pro cuius executione quem lapidem non mo-
- 299 uit? E Saxoniæ haibus, vt eiiceretur, & exul procul diu maneret, diligenter curauit, obtinuit, vt nullibi fides ei haberetur in ijs, quæ docebat circa Eucharistia Sacramentum, imagines Sanctorum, &c. literas snaforias scripsit ad diuersos, præcipuè ad Argentinenses. Vide hæc copiosè tradita, apud Brouium, dicto anno 1524. num. 29.
- 300 Qui tamen affirmat, num. 4. quòd Carolstadius Lutherum sibi offensum reconciliauerit; si ita est, crederem non fuisse difficilem reconciliationem, dum in humili agriculturæ exercitio aliquandiu mansit.
- 301 Sed quænam tandem mors hærethice Carol-

Carostadij? infellicissima, horrendissima, pessima; iuxta illud Psalm. 33. Mors peccatorum pessima; quod si cuiusvis peccatoris impenitentis, quanto magis illius addo insignis in malitia, iniquitate, oblatione, errorum, & finali impenitentia? Fertur in concione viso spectro terribili, ab eodem post triduum moriens terris. Ita post alios citatus Bauvius, & Gualter. in fine dict. c. 4. Atque de Carostadio Sacramentarium Antesignano hactenus.

303 Agendum sequitur de ijs, qui Sacramentarium ipsi adhaeserunt, instituentes novas eiusdem sectas. Ac primo de Ioanne Oecolampadio, cuius affecta ex cognomine ipsius Oecolampadiani appellantur. Hic similiter Germanus natione, & S. Brigittæ quondam Monachus, & Lutheri doctrinam per tempus aliquod amplexus, tandem Antilutheranus, & Sacramentarius famo-

304 sus euasit. Nam statim post Carostadium, nempe anno sequenti 1525. scripsit contra realitatem Eucharisticam, exponens sic verba Christi, quibus Sacramentum constituitur. HOC EST CORPVS MEVM, id est, hoc significat corpus meum, vel hoc est figura corporis mei. Ad hoc autem clarius capiendum, proponenda hic verba ipsius Oecolampadij, vbi referuntur à Prat. verb. Io. Oecolampadius, num. 18.

305 Tempus est, inquit, ut accedamus ad id, in quo status est sermonis: nempe, ut probemus verba Cens. Dominicæ eodem tropo dicta, quo illa, quæ Apostolus dixit: Petra autem erat Christus: hoc est, Petra significabat Christum, vel erat figura Christi.

306 Illi. Nam in hoc totum dissidium est. Si enim hypocritas, & insubstantiæ absque tropo expofuerimus: Est, affectemus Corpus Christi in altari, non tantum sacramentaliter, vt vocant, sed tam verè, ac in cælo est, adesse: sin nostra conuenit expositio de transubstantiatione, vel de consubstantiatione (vbi liceat aduersariorum verbis) su-

307 spiciendum nihil. Ita sæpe ex minimis verbalibus summae quæstiones emergunt. Neque in hoc contendimus, si quis per corpus magis figuram corporis intelligi, quam verbum, est, velit per significat, interpretari. Nam id ipsum mihi ardet: verumque tamen, probò, eo quod eundem sensum reddat: siue est, significat, interpretaris, siue corpus figuram, & Sacramentum corporis. Nos sensum, non verba querimus. Hucusq; Oecolampadius. Et ex eo Præceolus.

308 Alijs etiam erroribus Oecolampadius, & sequaces sectæ ipsius Oecolampadiani infecti fuerunt. Nempe, negabant, licitum esse Christianis bellum gerere: Item in homine arbitrij libertatem tollebant: Deinde Sanctos non esse ita uocandos, neque honorandos cultuabant. Itæq; Castro, verb. bellum, & verb. adoratio. ex Prat. cit. & ex Sander. hæref. 210. tradit succinctè prædicta omnia, Gualter. cap. 3. secul. 16.

309 De morte Oecolampadij sic addit idem

Gualter. De eo, inquit, Cochleus in Adia Lutheri narrat, cum sero lectum sanus potisset, postero die mane in cubili mortuum, à prætenta coniuge repertum esse: siue ipse eum occiderit, vt plerique dicunt; siue ipse sibi manus intulerit, vt volunt alij: seu tortorem demonem habuerit, quemadmodum scribit Lutherus in lib. de missa priuata: multum Bezæ contrarius, qui in suis Iconibus ait, Oecolampadium, quem Basilicenses Ecclesiæ testamentum appellat, peste illic extinctum esse, ita ille. Vide Bauvium ann. 1531. num. 11.

310 Quid de secta Guillelmi Farelly, & sequacium eius Farellytarum? ex Prat. verb. Farellysta, num. 2. & ex Florim. lib. 7. de orig. hæref. cap. 17. num. 2. pauca his loquitur Gualter. cap. 14. secul. 16. Vapincini Delphinatu ortum habuit, & Geneuam veneno suo infecit, antequam Calvinus eam attigisset, qui tamen eam illi postea eripuit, adeo, vt deinde Neocomensis minister creatus sit. Diem obiit, prout refert Beza in suis Iconibus, ann. 1565. Quod ad eius errores attinet, præterquam quod Antilutheranus erat, & Sacramentarius, Pauli Samofateni hæresim in integrum restituit, docens Spiritum Sanctum esse quendam motum creatum. Qua de re repetendum est caput de Pauliniana, seu Samofatenis. Elcesitarum.

311 quoque dogma refricat, dicens nolle se eos damnare, qui periculum formidino adducit, fidem suam dissimulant, modò Idolatriam exterius non profiteantur. ita ille.

312 Sectæ item Valentini Cratoaldi, & affectarum eius breuissimum declarationem tradit ijs verbis, idem Gualter. cap. 21. Valentini, inquit, Cratoaldus Sacramentarius, vt refert discipulus eius Ioannes Langus, nouam adinuenit explicationem verborum Eucharisticorum: Hoc est corpus meum; docens illa se esse disponenda. Corpus meum est hoc, videlicet, panis, & cibus spiritualis, qui de cælo descendit. Hucusq; Gualter, & ante eum tradidit Sander. hæref. 211.

313 Præterea Boquiniorum secta instituta, fuit à Boquino Ministro Sacramentario. qui eos docebat duplicem errorem. Primo, Christum Dominum non esse pro omnibus peccatoribus crucifixum, sed tantum pro fidelibus, & probis. Secundo, istos solos corpus ipsius manducare. Ita Præceol. verb. Boquinijs, & Gualter. cap. 62.

314 Auditor SunenKfeldianorum extitit Gaspar SunenKfeldius, cui inter alia, hæc falsa dogmata tribuuntur. Primo, Vti Sacramentarius pernebbebat ordinem verborum, quibus fit Augustissima Eucharistia, sicque glossabat: Meum corpus est hoc, id est panis, vel cibus.

315 Secundo, Quod humana Christi Domini natura non sit creatura Dei, sed Spiritus Sancti genitura, & quasi quid medium inter creatorem Deum, & creaturam hominem;

nem; Ita tamen, vt eadem Christi humanitas post ascensionem eius in celum omnino
 317 Deus effecta sit. Hinc addebat ille corpus Christi Domini presens equidem esse, in Eucharistia, nunc tamen illud esse ipsam Dei essentiam.

318 Tertiò, Quòd homo quiuis eadem sapientia, iustitia, charitate, ac omnibus alijs virtutibus, quæ in Deo essentialiter existit, præditus sit; & quidem pari modo, ac dignitate; immo quod per hanc eandem naturam diuinam sit Deus.

319 Quarto, Quòd omne verbum scriptum, & quodvis eius ministerium sit repudiandum, vti repudiabat cum Anabaptistis ipse SuenKeldius, asserens scripturam non esse verbum Dei, & Fidem ab eo non pendere, atque Fidem accommodandam non esse ad Scripturam, sed Scripturam ad Fidem.

320 V. Quod Christus Dominus corpus suum de caelo attulerit: quæ est antiqua Valentini hæresis, & deliratio.

321 VI affirmabat, energiam, quæ in verbo Dei prædicato inest, esse ipsum filium Dei, & Verbum. Ita cum Præter. SuenK. feldianus, & Jauder, hæret. 197. & 216. tradit Gual-

322 ter, cap. 66. Addens ibi sic. Hoc autem, inquit, adiuuandum est, SuenK. feldianos in varios item ramos diuidi, scilicet Vvratiaulensium, Suidalensium, & Glo-

323 gouiensium. Cuius harum sectarum, conveniat, quod de SuenK. feldianis dicitur, baptismum ab illis vocatum esse, *Suidalium balneum*, haud satis scio, hæcenus Gualterius.

324 Tandem claudimus præsentem Regulam exposita vna tantum secta (de diuersis alijs iussu) Sacramentariorum, nempe Campanistarum, qui sic appellati Campanistæ ab eius auctore Ioanne Campano. Circa ipsam compendiosè in hunc modum Gualter. c. 64.

325 eiusdem seculi. 16. Alia est, inquit, Antilutheranorum secta, de qua illud tantum vniuersè legi, peculiaris eam fuisse opinionis circa Cœnam, non modo Luthero contrarij, verum etiam à ceterorum Sacramentariorū

326 opinione dissidentis. Ac præterea Campanum neutiquam credidisse Filium, & Spiritū sanctum esse duas personas à persona Patris distinctas. hæc ille. Vide Præteolum, verb. Campanistæ, & Floim. lib. 3. cap. 16. nu. 7.

Zuinglius qualiter Sacramentarius? qualiter Bucerus, & alij ipsum sequuti, suæque sectæ formauerunt.

REGVLA CCXCI.

327 Vldaricus Zuinglius, Canonicus Constantiensis, prius Lutheri discipulus ad scholam Carolstadij transiit, tamque insignis Sacramentarius effectus est, vt inter ipsum, & Magistrum suum Lutherum non exigua dissidia emerferint, seque inuicem, editis ab utroque libris acriter oppugnant.

328 Perstitit tamen Zuinglius, & eius secta, ex Sacramentarianismo, & ex alijs erroribus

329 formata. Deinde Martinus Bucerus, Ordine S. Dominici, quem professus fuerat, de-relicto, prius Luthero, postea Zuinglio, atque huius morte audita, iterum Luthero adhaerens, nec vtriusq. sectis satisfactus, tertiam erexit, quæ cum Lutheranis Sacramen-

330 tarios coniungeret. At Ioannes Alacius, & alij semel Sacramentarianismum amplexi in eo, & in proprijs eiusdem sectis perma-ferunt.

331 **P**ost Carolstadium, & Oecolampadiū Lutheri discipulos, ad defendendum præcipuum Sacramentariorum errorem, negantium realitatem Eucharisticam, prodijt eodem anno 1525. Vdalricus seu (vt alij vocant) Hulricus Zuinglius Canonicus Con-

332 stantienfis. Qui cum in discipulatu etiam Lutheri aliquandiu permanisset, & eo relicto, doctrinam Carolstadij, quoad dictum saltem errorem Sacramentarianismi, amplexus esset, hinc hostis illius acerbissimus euasit, hinc ingentes, & implacabiles inter Lutherum, & Zuinglium, tum verbis prolatis tum editis libris excitæ dissensiones. Arguit de his Sander, hæret. 209. Genebrard. in Leone X. & in Clemente VII. & præ cæteris copiosè Brousius anno 1525. nu. 31. sic:

333 Zuinglius, inquit, interim non contentus à Luthero dici Lutheranus, sed ipse potius de suo nomine sectam auspicari cupiens non solum catholicos transubstantiationis assertores, sed etiam Lutherum ipsum, vna cum pane, & vino verum Christi corpus, & sanguinem in Eucharistia haberi dicentem,

334 oppugnare cepit. Hoc quidem pessimè habuit Lutherum, & hæc res occasionem præbuit atrocissimæ inter Lutheranos, & Zuinglianos digladiationi, quæ in hunc vsq. diem componi non potuit. hæc ille, & statim sic.

335 Rectè hoc permisit sapiens, & bonus Deus, vt Lutheri arrogantia à proprio discipulo comprimeretur, & mortales omnes intelligere redissimè dixisse S. Hieronymus: scripturas non in legendo, sed in intelligendo consistere Ab vtraque enim parte isti sectarij verbum Dei crepant. Scripturas certatim perferunt; ac tamen cum certissimum sit, non posse utroque verum docere, dum

336 contraria dicunt: At nihilominus alij alijs cedere nolunt, & vtrique praua diuinæ scripturæ interpretatione, & se, & suos omnes miserabiliter perdunt; cum utroque rectè iam olim damnarit, hodieque damnet catholica fides, qua certissimè cæcimus, in Eucharistia sub speciebus panis, & vini, post Christi verba in sacrificio prolata ipsissimum Christi corpus, & sanguinem substantialiter contineri, etiam extra summptionem. ita. Brousius, apud quem plura ad rem inuenies.

337 Ex dictis verò iam patet, quam inimici & discordes inter se fuerint Lutherus, & Zuing-

Zuinglius: nec ququam in concordiam potuerunt adduci, tametsi non desuerint, qui id diligenter curarint. Videamus quod in particulari citra hoc assert GENEBRARD. in Clem. VII. anno 1538.

338 Eodem, inquit, anno iussu Philippi Haffae Landgrauij sit conuentus Marpurgensis vt Lutherani, & Zuingliani inter se agerent de concordia Religionis: sed cum decreuissent, vt à scriptis famosiss vtinque abstineretur (quod Melàchthon violat anno proximo) re infecta discessum est, Luthero recusante Zuinglianos fratrum loco habere, licet plurimum hortaretur Landgrauius, & Zuinglius palam cum lacrymis coram Landgrauio, & omnibus rogaret, vt saltem frater appellaretur à Lutheranis. hæc GENEBRARD. ex Surio in histor. & ex Brentio in append.

339 Verum de infensissimo, & auersissimo Lutheri animo aduersus Zuinglium, & sequaces eius innouescit clarius ex verbis ipsius Lutheri, quæ adducit Gualter. cap. 7. seculi 16. primo in asserione 27. contra articulos Lohuanienses, sic. *Hæreticus* (inquit) *serio censurus, et alienus ab Ecclesia Dei* Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus, & sanguinem Christi ore carnali summi in venerabili Eucharistia. ita ibi, & in Epistola ad Iacobum Presbyterum Ecclesiæ

340 Bremensis doctorem. *Mibi*, inquit, *satis est omnium infensissimo una ista beatitudo*. Beatus vir, qui non abiit in consilio Sacramentarium, nec stetit in via Zuingliano- rum, nec ledit in Cathedra Tugurino- rum. Habes quid sentiam. hinc vsque Lutherus, & ex eo Gualterius.

341 Qui optime addit ibi. Ita Ecclesiæ, inquit, hostes, dum se inuicem rostris, vnguibz, & pennisacerant, spiritus perditionis imitantur, seq. iam in inferorum suburbij habitare docent, vbi confusione atque horrore perpetuo plenissima omnia, scriptura esse restant, hæc ille.

342 Duo autem notantur peculiariora, in quibus Zuinglius circa errorem Sacramentarium, præ cæteris excellit, Primum, in quo ipse valde gloriabatur, quod cælitus illuminatum se crederet in modo, defendendo illum; vel potius, quod Dæmon ad rem adeo execrabilem eidem arma suppeditasset: capietur clarius auditis verbis ipsius hærefarchæ Zuinglij, quæ ex Serario in opus. de Magistro Caluini assert Gualter. in 1. veritate, seculi 3. vbi sic.

343 Denique Zuinglius idem illud de se ipso, licet fluctuans, confitetur in lib. de subsidio Eucharistiæ. Cum enim anno 1525. ex scriptis cuiusdam Bataui didicisset, in verbis Christi, Hoc est corpus meum (est) comutare cum (significat); exemplum ramen ex sacris literis non suppetere, vbi parabolicius sermo non esset, suam ipse hæsitantiã, æsumque patefecit his verbis.

344 Restabit (inquit idemmer Zuinglius) adhuc non minimus conatus, quo scilicet

exempla proderemus quæ nulla cum parabola coniuncta forent. Capimus omnia cogitare & attamen aliud nihil exemplum occurrebat. Vera narro, adeoque vera, vt cætere volentem conscientia cogat effundere, quod Dominus impertijt, nõ ignorans quãtis me contumelijs, risibusque exponam. Cum tredecima Aprilis appeteret, visus sum mihi in somno, multo cum tædio denuo cõtendere cum aduersario scriba ibi tanquam e machina visus est monitor adesse (ater fuerit, an albus, nihil memini, somnium enim narro) qui diceret. Quin ignaue respondes ei, quod in Exodo cap. 12 scribitur: Est enim Phasæ, idest, transitus Domini: Prociuss, vt hoc Phasma visum est, simul expergesio, & è lecto exilio. hæc Zuinglius.

347 Sed non est, curgioriarer ipse de dicta visione, vt à Domino immissa, cum demoniaca, & non diuina, merito ab omnibus iudicetur, à Gualterio citato, à Prateolo, verb. Zuinglius, cum Tilmanno Heshusio, & ex ea Lutherus, & discipuli eius fortissima, fumant arma contra illum. Vthæc innouescant, audiamus conclusionem Gualterij - quam ex verbis Zuinglij dict. 3. 1. circa medium eius in hunc locum deducit.

348 Ex quibus, inquit, perspicuum est, non abs re Lutherum, cuius verba in §. 8. transcripseris sum, diabolicam censere penitus hanc sacramentariam Zuinglij doctrinam, & neque abs re Schlüsselburgium Lutheranum in 2. Theologiæ Caluinianæ libro, sic ea, de re loquutum: Vniuersæ, inquit, Ecclesiæ Dei innouescant, quis nam iste spiritus à quo Zuinglii suam opinionem sacramentariam hauerunt: nempe spiritus iste renebrat æter, qui noctu ob ambulans locum fugit. Hic spiritus fallax suæ fallacia somnia Zuinglio somnatori inspirauit. ita ille.

349 Alterum peculiare, quo excellit vt Sacramentarius, Zuinglius, est, quod loco sacre Eucharistiæ, & Missæ, quam prorsus abolere, tam communem, & celebrem, quam priuam cuiusvis sacerdotis curauerat, & obtrinnerat, maximè apud Tugurinos; ne reducti homines ad atheismum viderentur, eis Cœnam supposuit, & certos ritus pro eius celebratione instituit. De vtroque multa, Brouius anno dict. 1525. num. 64 & 65, quoad ritus Cœnæ, accipe ab eo pauca.

350 Finita, inquit, concione, mensa inferretur, & munda mappa inferretur: huic imponitur canistrum pane azymo plenum, catini quoque & pocula lignea (nihil enim hic periculi est, vbi nullus est sanguis Domini, sed vinum) quæ vino impleantur. Accedit ad mensam Ecclesiæ minister cum adiunjs, & totum cœtum ad attentionem, 351 excitat. Mox vnus ex adiunjs subijcit institutionem cœnæ Domini ex epist. ad Corinth. (de qua tamen institutione, & eius ritibus ipse dicit Apostolus eodem loco: *Cætera, cum venero, disponam*.) tanquam copiosius Corinthiis traditurus cœnæ peragende ritum; quod illi, qui-

- tembergæ anno 1536. cum multis alijs à Zuinglianis ad Lutheri partes transijt (Func. in Chro. & Alan. Copus dial. 6. Lauather. Sin. hilt. contronerfæ facram. idem etiam teftatur eius Synodi acta publicè edita) præcipuos duos errores Zuinglianorum reuocans de baptifmo paruulorum, quem negant effe
 374 necessarium: hoc enim ipfe antea fcripferat in Math. cap. 3. quodam infantes sine baptifmo æternam vitam confequi, quodâ licet baptizatos delabi in infernum. & de Cœna, ipfe in Comment. in Ioann. cap. 6. & 375 Matth. 26. ubi veniam precatur à Deo, & Ecclefia, quod multos Zuinglij hærefi falfcinauerit, quam tamen antea fcripferat in epift. ad Norimbergenses effe diuinitus à Chrifto traditam, & Lutheri doctrinam effe nouam, & cum facris literis pugnantem immò in Epift. ad Eltingenſes vocauerat Lutheranos phanaticos, luermeros, futioſos, &c. huc vique Genebrard.
 376 Diuerſi errores hærefiarhæ Bucero affiguntur.
 I. Quod Chriftri Domini corpus, & fan-
 guis in Euchariftia addit præſens, dum recipitur, alias tamen nunquam in quo præcipue errant Lutherus. Ita Gualt. cit. cum Sanderò hæref. 15.
 377 II. tenuit, quod ſenſus verborum Chriftri Domini in Euchariftia. *Hec eſt corpus meum. iſte ſit legitimus, hoc eſt proteltatio, & memoriale beneficiorum Dei.* Ita idem Gualt. cum Prat. cit.
 378 III. Errauit, vt iam dictum, affirmans, quod paruulus iufans eſſi baptifmo initiatus ſit, non ſaluetur: quamquam alibi ipſe concedit baptifmo peccatum originale deſeri. Cum cit. Prat. ibid. Gualterius.
 379 IV. Quiſquis habet ſolum fidem hiftoricam (nempe illam, qua creditur veritas myſteriorum Religionis Chriftianæ) in Euchariftia nihil aliud accipit, niſi ſignum corporis Chrifti. Prat. ibid. Sander. hæref. 204. & Gualterius.
 380 V. Ait cum errore, quod haud delean-
 tur omnia peccata: quia concupiſcentia carnis non extinguitur, quam eſſe peccatum iudicat, tamenſi à Deo non imputetur. Ita, ubi ſupra Prat. & Gualt.
 381 VI. Quod nullum detur peccatum mortale, præter incredulitatem: in quo errore ſequutus eſt Lutherum primus eius inuentorem. Iidem Prat. & Gualt.
 382 VII. Quod non obligent Sacerdotes calicibus ſeruare: vnde ad ducendam vxorem eos non ſolum hortabatur, ſed etiam ſi quem calicem permanere videret, ipſe Buceros reprehendebat. Prat. & Gualt. ibid.
 383 VIII. Grauiſſimè in hoc errauit, aſſerens quod homines etiam quibuslibet ſceleribus admiſſis, debeant firmiter credere, ſe per Chriſtum eſſe Deo gratos, & acceptos. Prat. 24 teol. & Gualt. loc. cit. Qui de eius morte
 384 ſepultura affirmant, quod fuerit defunctus in Anglia anno 1551. & quod ibi eius oſſa ſint combuſta anno 1557.

- 385 Addit autem idem Gualterius ex Poſſeu-
 lib de Atheiſmus hæret. cap. 8. quid valde
 notabile de peſſimo Bucero, per ſequentia
 verba. Dicitur in morte, inquit, iudaifmum
 profeſſus, & negaſſe Meſſiam adhuc veniſſe.
 386 Que res Bezam detertere debebat, ne
 cum laudibus efferret ſuis iconibus, diceret
 que inper alia, *Ciuitatem Argentinenſem Bu-
 cero reſtituit apud ſe Eccleſiam debere.*
 huc vique Gualt.
 387 De Ioanne item Alaſco, parente Alaſco-
 norum, pauca occurrunt notanda. Hic natio-
 ne Polonus, cum ad dignitatem Epifcopa-
 tus fuiſſet euoſus, in Lutheraniſmum inde
 lapſus eſt: ſed ſarim ad Sacramentarios Zuin-
 glianos tranſijt, & ſectam pecularem ex du-
 plici errore præcipue inſtituit. Ita Prat. verb.
 Alaſconij, Sander. hæref. 107. & Gualt. cap. 23.
 388 Primus error fuit circa verba eucharifti-
 ca, Hoc eſt corpus meum; Quippe ne ſuis
 Magiſtris ingenio cedere videretur, præter
 alias duodecim falſas eorum interpretationes,
 nomam ſe finxit: *Hoc, inquit, id eſt,*
 non panis, ſed vniuerſa hæc cœnæ actio, eſt
 389 corpus meum. Quam interpretatione, ait
 quidam Veltphalus, à Caluino traditam,
 eſſe, negat tamen Beza, Ita Prat. loc. cit. &
 Gualt. ibid.
 390 Secundus error fuit circa Baptiſmum, de
 quo tam malè ſentiebat, vt ipſum reiiceret
 & eſſe conuerſum in idololatriam affirmaret
 nouus hic hærefiarcha Ioannes Alaſcus, de
 391 quo addit Gualt. dict. cap. 23. quod
 auſus erat in Angliam anno circiter 1551. &
 ibi obtinuit à Rege, vt Eccleſiæ peregrinorum
 curam haberet, atque quod ibidem
 fuerit mortuus menſe Ian. anno 1560.
 392 Circa hærefiarcham Petrum Martyrem
 quid? de eo nihil Prat. teol. aliquid alij, vt Sander.
 hæref. 218. Florem de orig. hæref. lib. 3. c.
 5. num. 2. & 3. Onuphr. anno 1549. & Gene-
 heard. in Pio IV. ſed audiamus Gualt. c. 21.
 393 Petrus, inquit, Viemillus Florentinus,
 qui Martyris nomen ſibi arrogauit, ex Can-
 onico Regulari, factus eſt Saranenſis tubicen
 anno circiter 1549. Eo particulatim nomine
 infamis, quod contenderit non poſſe Deum
 efficere, vt Ieſu Chriſti corpus in pluribus
 394 ſimul locis exiſtat, etiam ſub ſpeciebus panis
 conſecrati. Ceterum, tamenſi Sacramen-
 tarius fuit, fide tamen à Caluinismo difcre-
 pabat: quandoquidem auditis in Poſſacenſi
 colloquio Caluini miniſtris afferentibus, Ie-
 ſu Chriſti corpus realiter in Euchariftia ſumi
 licet realiter in ea non exiſtat: contentarium
 cum exclamatione reſtarus eſt: ſcilicet, neque
 illud in Euchariftia eſſe realiter, neque in
 395 ea realiter accipi. Et verò non ſine vene-
 ni à Caluiniftis propinati ſuſpicionem extin-
 ctus eſt eo ipſo tempore, quo ſe ſe & ad Bré-
 tium Vbiquetariorum parentem, & ad præ-
 dictam realem aſque reali exiſtentia recep-
 tionem ad Hugnoſticos inuicem reſtitan-
 dam accingebat, anno nimirum 1562. men-
 ſe Nouemb hætenus ille: neque de hoc hæ-
 refiarcha quidquam aliud occurrir.

- 395 Vnum tamen verbum de hæresiarcha. Hentito Bullingero ex Onuph. anno 1549. & ex Sander hæres. 133. à Gualp. prolatum.
- 397 Circiter eundem, inquit, annum 1549. fortidas falsæ doctrinæ suæ merces exposuit Hentricus Bullingerus Zuiglianus, eo inter alia mendacia, nomine damnatus, quod in præfatione suarum in Apocalypsim homiliarum scripserit, non alium Antichristum in mundum esse venturum, quam quæ iam ven-
- 398 nit in Romanis Episcopis; quandoque per intolerandam calumniam à Ioannem Evangelistam Idololatricæ ob honoratum Angelum inculpavit. homil. 84. & 97 in Apocal.
- 399 Brentio respondit anno 1563. & diem ultimum Tiguri confecit anno. 1575. de eo plura Florem. Raymond. lib. 3. de orig. hæres. cap. 5. num. 1. huc vsq. Gualter. quibus finita ista Regula manet.

*Quid de summo hæresiarcha Ioanne Caluino?
quid de permiscissimis secta Caluinistarum.*

REGULA CCXII.

- 400 **C**irca annum Domini 1534. prodijt ex Vrbe Nouioduensi Prouinciæ Picardix cunctotum hominum pessimus, ac præ cæteris hæresiarchis quorumcumque penè errorum contra fidem diuinam inuentor, aur instantior pestilentissimus, nempe Io-
- 401 annes Caluinus. Hic ob iuuenilis ætatis improbitatem à patria sua, imò à tota Gallia exilium pati coactus est (vtinam tunc coactus fuisset pati vltimum igne supplicium, vti pro suis nefandis sceleribus merebatur ne tanta equidem Ecclesiæ catholicæ detrimenta intulisset) & Geneam, vt ad locum
- 402 tutum aufugit. Ibi spatio 23. annorum pedem fixit, & quæ dogmata suæ falsæ spargendo, quæ Remp. illam in spiritualibus administrando, primas semper tenuit, arque nouam Caluinistarum sectam instituit, comprehendentem propè omnes quorumlibet sectarum hæreses, quibus vniuersam pene Galliam, & alias Europæ regiones valde infecit, neque inficere, quod magis dolendū, vnquam cessat.

- 403 **E**piteton, summi, appositum à nobis in titulo Regule metitò tribuit hæresiarchæ Caluino Præteol. verb. Caluinistæ. num. 4. Caluinistæ, inquit, à Ioanne Caluino nostri seculi summo hæresiarcha, Picard natione, patria Nouioduensi, dicti sunt
- 403 Quippe iste cum suis affectis ad summum peruenit nequitie, falsitatis, & corruptionis Sacramentorum diuinarum scripturarū, ac sacrorum rituum, quo perueniri posse videtur, vt signatim ex dicendis apparebit.
- 405 De eo idem Præteol. quoad nequitiam, & falsitatem, ac incōstantiam ex testimonio Ioannis Vacquerii, in lib. de tentationibus, sic ait: Eundem (nempe Caluinum) noue-

runt inter dissolutos suæ Urbis viros dissolutissimum, inrer inconstantes, & dissidentes inconstantissimum. ita ibi: & paulo post ex Liudano Dubitanti tui Dial. 1. sic.

- 406 Hic igitur Gallicani ingenij fastu, vanæque eloquentiæ cothurno, ac doctrinæ suæ opinione tumidis, primum Basileæ delitescens, tum Argentorati exulans, ac profugorum ibidem factus concionator, post Geneuensis Ecclesiæ arrepta contra Dei legem, pulso Vicecomite, & Episcopo, gubernatione, non modo Sabaudiam, sed totam ad eam Galliam suis infecit, euerit, perdidit blasphemij, propter nouum suæ Cœnæ signum, quo Christum, licet absentem, imaginatur suæ tantumv, & efficacia præsentem per metonymiam. hæc ille, ex quibus nou nulla de contentis in Regula aliquatiter innotescunt.
- 407 Non est nostri instituti multis vitam, mores, ac res gestas hominis pessimi hominis longè atterere: id præstiterunt diuersi, (ad istos lectorem remitto) tum ex catholicis nostris, vt Ioannes Vetus, & Claudius Sanctus, ac cum utroque Præteol. loc. cit. vers. sed Caluini vitæ: tum ex contrariis infidelibus,
- 408 maxime Theorus Beza. Qui studiosè cauit (vt ait Gualter. cap. 15.) ne facinus prodideret, quod liliatum Caluinum Galli finibus egredi compulit, prout refert Hieronymus Bosseus in vitæ Caluini cap. 5. Et verò tam spurcum illud est, & à natura alienum, vt me ipsum quoque enarrare pudeat, hætenus verba Gualt.
- 409 Quod autem per fugam à pena vltimi supplicij tali facinori debita se liberauerit, adducit breuiter cum alijs huc spectantibus Genebrard in Marcello II. Ioannes Caluinus, iugnit, ex mare pontificij sacrificij concubina, Canonicus Nouiodunensis (*Vulpes Lutheranus in Apologia*) incipit clarescere, & de fori rabula Theologus de repente prodire, vt ad pœnam quæ sitis cum quodam Capo tunc Academiæ Parisiensis rectore, Regij Magistratus manus subdole effugisset hæc ille.
- 410 Effugerat autem, vt dictum, primo Basileam, ibique latuit; postea Argentoratum quas vrbes iuxta Rhenum flumen licet Germani haberent; sunt tamen sitæ intra confines Galliæ: proinde pro maiori securitate, in Italiam venit, ac inde non multo post rediens, Geneuam ingressus, pro sua, & aliorum commoditate hæc Ciuitatem elegit,
- 411 vt sedem propriam. Vbi statim applicatus est ad concionandum, & docendam suam præsentiam Theologia, formamque confessionis, ac disciplinæ vna cum suo catechismo componere non tardauit. Ita ex relatione Beza Gualterius.
- 412 Dixi, pro sua, & aliorum commoditate; nam ibi pro sua ad atraheudos multos idoneos, pro institueda noua hæresen sectam nihil commodius. Andl Præteolum ex Io-
- 413 anne Vetere vbi supra circa hoc Vbi primum, inquit, Caluinus, suam illam impo-

dentia, ac impietatis scholam aperuisset, & ad eundem secleris societatem nonnullos, quos fore viles sibi, ac idoneos arbitrabatur, verborum blanditijs, magnisque pollicitationibus pellexisset, tunc homo vaser, & astutus, qui nobilitati sui nominis, & propagandæ factionis ardore incendebatur, laqueos complures fluxit, quibus incauti, semidocti, & sibi minus cautes facile irreciti caperentur. hæc ille.

414 Pro commodo item aliorum, nihil commodius, nihil opportunius Geneuensi vbe vt ad ipsum Caluinnum in ea residentem vnde decunq; effugientes, & exulantes recurrerent. Vnde idem Prat. cum dicto Io. Vetere

415 de illo sic ait. Quod ipse sese asylum in proximis Gallie finibus constituisse, ac munivisse, ad quod exules, damnati, aborigine, & omnium ordinum, gentiumque perdit, ac deplorati greges suis finibus ablegati confugiant, & in quo tamquam in tutissimo portu placide conquelescant, significat, ita ille.

416 Superest, vt de qualitate Caluinistarum sectæ agamus: & quidem, quod superet qualescunq; sectas multitudine, & gravitate, errorum contra fidem catholicam, omnino extra controuersiam mihi videtur, nec vllus

417 credo, ibit inficias. An autem quotquot hereses extiterint decursu præcedentium sæculorum, & in præsentia existunt, ex quibus reliquæ sectæ fuerunt institutæ, in hac vna. Caluiniana comprehendantur? dubitabit forte aliquis; sed non, vt iudico, noster Iaco-

418 bus Gualterius. Cum hic in suis tabulis chronographicis à Christo nato ad annum. 1631. adiuncto Appendice, in singulis sæculis, & sectis collatione veterum errorum cū hæresibus Caluinianæ sectæ exactè percurrat, & in partem affirmantem, manibus pedibusque omnino inclinare videatur.

419 Verum quidquid sit de hoc dubio, cuius decisionem iudicioso lectori libenter relinquo, modum illum loquendi moderatum, ipsius Gualterij valde approbo, nimirum,

420 cum dict. cap. 15. sæcul. 16. sic ait. Eo spectat vniversa, quæ mihi ad manum est, præcipuarum blasphemiarum, ac falsitatum enumeratio (loquitur de falsitatibus Caluinianis), quas Saran illis pro veritatibus, & sapientie axiomatis vendit: præcipuarum dico, quod omnes enumerate nequea, partim vt me promissæ breuitatis memoræ præbea, partim quod numerus sit propemodum

421 infinitus. Quandoquidē, vt nihil de ijs dicam, qui & studiosius perquisierunt, & accuratius recensuerunt, illud asserere auiam, neque in symbolo fidei articulum esse vllum. neque vllam in oratione Dominica petitionem, neque vllum, siue Dei, siue Ecclesiæ mandatum, neque Sacramentorum vllum, aut ceremoniarum sacramentalem esse, quam non illorum ministri vel exterminauerint, vel mutilarint, vel deprauarint. hæc ibi, & addit statim augendo.

422 Quin etiam verum dixero, si dixero, ha-

bere me vnde illis demonstrarem complures vel in vnum Apostolorum symbolum erro-

423 rum centurias; quorum quinquaginta, nimirum, ipsum primum symboli verbum, *Credo*, impetant, hoc est, fidem vniversè acceptam; sine necessitate, vnitate, naturam obiectum, effectusque eius percurrere: siue eius adipiscendæ modum, ac diuturnitatem ignorando; siue eius contraria, vel regulam atque adeo symbolum ipsum, quo illa summam comprehenditur, præposterè intelligendo. Ita ille. En qualis secta Caluiniana. En quam abundans, & superabundans erroribus: quid igitur? percurrere ne omnes, & sigillatim indicandi? Id quidem nimis prolixum, & attenta ingenio nostri tenuitate, sine dubio adynatum. Inhaerendum, itaque quoquomodo Gualterij vestigijs, qui immediate post vltima eius verba adducta, sic profectus est.

425 Ex hoc ingenti, inquit, ac propè infinito errorum numero, centum nunc dnumtaxat eligam, quibus quasi perspicuis notis facile erit deprehendere prodigiosum pestilentis illius hydræ sinas, quam reformationē

426 vocitant. Prius tamen rogatum lectorem velim, vt documenti initio à me traditi non immemor sit; mirandum vtique non esse, quod in recensendis Caluini, ac similium, erroribus, nobis interdum obijciuntur quædam alia eorum scripta, in quibus contrarium asserunt; & quidem non raro in vno eodemque libro, ac nonnunquam in eodem capite. Hæc enim excusatio adeo illos non excusat, vt manifeste contradictionis accu-

427 set. Et vero tam solemne est hæc fecum ipsam pugnare, ac semetipsam destrueret, quam naturale est veritati, spiritu amoris, vnitateque sustentari. hæc Gualt.

428 Qui deinde ostendit, qualiter sancti Patres, vt D. Irenæus, D. Basilus, D. Epiphanius, D. Gregorius Nazianzenus, D. Augustinus, & alij consueverint vt hoc modo convincendi hereticos sui temporis per propria eorum testimonia, & verba, ex ipsorummet libris, aut scriptis desumptis: sicuti Sanctus Rex David 1. Reg. 17. Goliath proprio ipsius

429 gladio gloriosissime interfecit. Idem promittit Gualt. ipse se præstaturum in exprimendis dictis centum erroribus Caluini, & sectæ Caluinianæ; statque promissis, etiam syllabatim verba ipsius inimici heresiarchæ de-

430 scribens: In qua descriptione, & indicatione errorum abundantius, & prolixius se gerit, pluribus testimonijs, vel locis in probatione adductis: nos ab huiusmodi abundantia & prolixitate in eisdem ceterum erroribus indicandis quoad poterit, abstinemus, vno, vel altero loco contenti ex relatjs ab ipso Gualt.

431 Primus error Caluinismi, quod fides nō sit vna, neque futura esse vnam vsque ad finem mundi. Eundem tenuerunt (vt vidimus in seculo 1. 3. & 7. dixerat alij sæcū Appellistarum, Manicheorum, Rhetorianorū,

433 & Mahometarum. nam Mahometes in suo

luc Aleorano docet, & Iudgum, in Indai-
ca, & Christianum in Christiana, & Maho-
metanum in Mahometana fide, seu religione
posse saluari, ita Caluinus multiplicem esse
fidem tenuit, vt refert in eius vita Beza, qui
fuit infectus eodem errore, vt magis de v-
troque ex Regula sequenti patebit.

433 Excelluit in prædicto errore post Calui-
num, & Beza, quidam Sebastianus Castellio
Geneuenſis, qui inter hæresarchas reponi-
tur sepe ratum à Gualt. cap. 22. secul. 16. vbi
de eo sic ait. Ludinagistrum Geneue egit,
qui teste ipso Beza (in vita scilicet Caluini)
rem indifferenter ducebat, eam sequi Ro-

434 ligionem, quam quique voluerit. Excel-
luit etiam in alio errore idem Sebast. Cas-
tellio, quod cum Anabaptistis defenderet
Canticum Canticorum esse colloquium, vel
cantilenam prophane amatoeiam, atque
impudicam Salomonis cum amasia quadam
435 sua; adeo vt, eodem Beza teste, palam
iussit illud ex Canone abradi non sine
atrocibus in eos conicijs, qui obniteban-
tur. ita cum Sander. hæc. 190. idem Gualt.

436 II. Error Caluinismi est, quod fides sem-
per incredulitate sit permixta: hæc autem
permixtio dissona, & repugnans est, ac si
calidum frigido, humidum sicco, auditus
surditati, visus cæcitati coniungatur; nihi-
lomius ita docuit Caluinus lib. 3. suæ insti-

437 tut. cap. 2. §. 4. *In eundis*, inquit, *semper*
mixta est fides incredulitas; & infra adducto

438 exemplo Dauidis: *Nullum*, inquit, *illu-*
strius, vel magis memorabile exemplum fidei
proponit scriptura, quàm in Dauid, præfer-
tim, si continuum vitæ cursum species; Ille,
tamen quàm non semper peccato animo fue-
rit, innumeris querimonijs declarat, ex quib;
paucas eligere sufficit, dum animæ sue
turbulentos motus exprobrat, quid aliud,
quàm suæ incredulitati succenser? Hæc Cal-
uinus scilicet.

439 Sed postea ibid. §. 21. sibi ipsi contradi-
cens, ait, *non intus in cordibus piorum te-*
gnat incredulitas, sed foris oppugnat. & §.
27. expressè affirmat, *A terrore incredulitatis*
longè differre fideliū timorem. ita ille à se-
ipſo eum manifestè contradictione alienus.

440 III. Error Caluini, quod fides semper sit
confusa cū dubitatione & incertitudine, &
extremis ipſus clarè patet distinctum esse
præcedentē errorē ab isto tertio; quē docuit
441 manifestè Caluin. lib. 3. c. 2. §. 17. Dicēs. *Nos*
certe dum fidem docemus, esse debere certam,
ac securam, non certitudinem, aliquam im-
aginamur, quæ nulla tangat dubitationem;
nec securitatem, quæ nulla sollicitudine;

442 impetatur. ita ille; & vult talem fuisse
fidem cum dubio coniunctam, sanctorum
Patriarcharum Abrahami, Isaac, Iacobi,
Iobi, Dauidis, &c.

443 Verum quis non videat, quod snm-
prædictum assertum destruit idē Caluinus,
quando in dicto cap. 2. §. 7. sic ait. Excluden-
da est dubitatio mixta intelligentia, quæ
non solidè sibi consistet, sed ipsa secum dūce-

444 pter. & sic §. 19. *Summa hæc sit, vbi pri-*
mu vel minima fidei gutta mentibus nostris
infiltrata est, iam faciem Dei placidam, &
serenā, nobiscū propitiā contemplari in-
cipimus, prociñ id quidem, & eminus, sed
ita cæto intui, vt sciamus nos minime al-
lucinari. ita ille: vido plura apud Gualt.

445 IV. Error, quod fides sæpè, imò, & sem-
per, sit erroribus permixta, profert eum Cal-
uinus lib. 3. institut cap. 2. §. 4. & 31. *Nos ve-*
ro, inquit, *fidem quandiu in mundo peregrin-*
amur, implicitam esse concedimus, non so-
lum, quia nos multa ad hæc latent, sed quia
multis errorum nebulis circumdatis non omnia
assiquimur. ita ille. Sed spiritu vertiginis
agitata lingua ipsius oppositum statim ibi
asserit, *ab ipſo (Spiritu Dei) profectam*
revelationem, vel mendacij, vel incertitu-
dinis, vel ambiguitatis insimulare, horren-
dum est sacrilegium. hæc Caluinus.

447 V. Error, quod fides simplex, & impli-
cita non sit, nisi commentum, & crassa
ignorantia, & quod vera fides claram co-
gnitionem requiras. Inter errores Petri
Abailardi reponitur idē, vt vidimus, in se-
cul. 12. Caluinum cum renouauit, vt patet
lib. 3. cap. 2. §. 2. vbi loquens de catholicis sic

448 ait: Commentum fabricarunt implicitæ
fidei, quò nomine crassissimam ignorantiam
ornantes, miseræ plebecule cum magna per-
niciē illudunt.

449 Sed hæc implicitam fidem admittit, vt
necessariam, Caluinus sibi ipsi oppositus v-
tius in locis, præcipuè §. 3. dict. cap. 2. vbi.
Equidem non inficior (quæ sumus ignorantia
circumsepti) quin plura nobis implicita nō
sint, & etiam sint futura, donec deponat,
carnis mole propius ad Dei præsentiam accē-

450 *serimus.* ita ibi, & §. 4. addit. Nos verò
fidem, quandiu in mundo peregrinamur,
implicitam esse concedimus.

451 VI. Error, quod fides non aliud habeat
obiectum, aliudue scopum, nisi bonitatem
Dei, & indubitata specialis singulorum fide-
lium salutis promissionem, & quod integra
fidei definitio in eo sit sit, vt certò credam

452 me saluum futurum. Atque hic est (ad-
dens inquit Gualt.) apex, & quinta, vt
sic loquamur, essentia Caluinismi, vt scilicet
populo credulo persuadeatur, se planè
securum esse de sua salute, imò tam securis,
quam ipsum Christum Dominum; quamvis
nec credat Deum esse, nec scripturam ve-
racem existere, siquidem Caluinus conce-
pit verbis affirmat id nullius esse momen-
ti. ita ille.

453 Qui circa prædicta citat Caluinū lib. 3.
cap. 2. §. 9. 10. vbi sic ait circa vitium.
Credere, inquit, *certis plurimis Drum, Evan-*
gelicam historiam, ac reliquis scriptura por-
tes veras esse arbitari &c. statim subiungit.

454 *Talis quidem fidei testimonium tribuitur*
sed per abusum: quoniam Verbum Dei non
impugnant manifesta impietates, vel reiiciunt
vel contemnunt, sed quandam potius obe-
dientiæ speciem præferunt. Verum hæc

fidei

- fidei seu umbra, seu imago, vt nullius est momenti, ita indigna est fidei appellatione.
- 455 & immediatè post ait, *eam procul abesse, a solida veritate fidei*. heu ingens blasphemia.
- 456 At circa primum audi eundem Caluinu in Gualt. citatum dict. cap. 2. §. 81. vbi. *In Diuina*, inquit, *beniuolentia, quam respicere dicitur fides*, intelligimus salutis, ac vitæ æternæ possessionem obtineri, & §. 29 Fidei fundamentum facimus gratuitam promissionem, quod in ipsa propriè fides consistat.
- 457 & statim. Fides propriè à promissione incipit, in ipsa constat, in ipsam desinit. item §. 43. Fidei vnus est scopus, Dei misericordiam, in quam vtroque (vt ita loquar) oculo respicere debeat. & lib. 3. cap. 3. §. 19. Proprium fidei obiectum est Dei bonitas, quæ peccata remittuntur. Tandem de fidei
- 458 definitione lib. 3. cap. 2. §. 7. sic. *Nam inquit, iuxta fidei definitio nobis constabit fidei eam esse diuinam erga, nos beniuolentia firmam, certamque cognitionem*, quæ gratuita in Christo promissionis veritate fundata, per Spiritum sanctum, & reuelatur mentibus nostris, & cordibus obgnatur. En qualiter Caluinus de natura, obiecto, ac definitione fidei loquatur.
- 459 Verum idem Caluinus suo se gladio iugulans lib. 3. cap. 2. §. 7. sic ait. *Non negamus quin fidei officium sit veritatis Dei subsistere, quoties, & quidquid, & quocumque modo loquitur*. Et paulo post. *Fateor generale fidei obiectum esse Dei veritatem, siue mineatur, siue spes faciat gratia*. Atq; §. 30. Nos immerito grauant calumniatores, ac si negaretur, fidem habere respectum ad omnes verbi Dei partes. ita ille.
- 461 VII. Error, quod fides non possit esse sine spe, immò quod nihil aliud sit fides, nisi spes, seu fiducia. Tradit expressè Caluin. lib. 3. instit. cap. 3. §. 5. vbi ait; *sine spe fidem non esse*. Et in epist. ad Rom. 10. sic: *fidem deo firmam esse, & efficaciam fiduciam*. Item dict. lib. 3. §. 43. *Iam docuimus*, inquit, *nihil aliud esse speciem esse*, quam fidei alimentum, & robur, seu firmitatem, & perseverantiam. ita ille.
- 463 Ruit tamen hæc erronea Caluini doctrina vel vnico Apostoli testimonio, 1. Corinth. 13. *Nam autem manent fides, spes charitas, tria hæc maior autem horum est charitas*, & D. August. in Enchir. cap. 7. vbi optime distinguit de fide, & spe, vti de duabus rebus, quod illa feratur in res bonas, & malas, ac præteritas, quas credimus: spes verò in solas bonas, & futuras, quas desideramus, Inuenies plura apud Gualt.
- 464 VIII. Error, quod sola scriptura sacra, ita ad salutem sufficiat, vt reijciendum sit verbum non scriptum, quod catholicis vocat Traditionem. Eundem errorem, vt vidimus, tenuerant multi ex hæreticis antiquis, vt Valentini, Marcionistæ, Manichei, Ariani, & Renouauit ipsum Caluinus, vt patet Tom. II.

- 465 lib. 4. instit. cap. 8. §. 8. vbi. *Hæc*, inquit, *est firmum axioma, non aliud habendū esse Dei Verbum*, cui detur in Ecclesia locus, quam quod lege primum, & Prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur. Item cap. 10.
- 466 §. 30. de scriptura loquens, ait, Dominus & totam vix iustitiam summam, & omnes cultus numinis sui partes, & quidquid ad salutem necessarium erat, sacris suis otaculis, & fideliter complexus elatum perspicue enarrauit. hæc ille, quibus excludit quodennq; aliud præceptum in scriptura non contentum, & quancunque traditionem.
- 467 Audiatamen, quam manifestè contraria Caluinus proferat lib. 4. cap. 10. §. 5. Et inquit, leges singulæ (loquitur de humanis) conscientiam non attingant, generali tamè præcepto Dei tenemur, quod magistratum auctoritatem nobis commendat. En eiusdè tria affirmationem cum negatione copulata, contra primū Arist. 4. Metaphys. cap. 3. articulo.
- 468 ma. Qui enim fieri potest, vt leges humane conscientiam non liceat, si Dei præcepto ad eas obseruandas adigimur? Et verò quoad Traditiones, Ecce quam manifestè eas admittat Caluin. dict. cap. 10. §. 30. vbi:
- 469 [Tentatur eas deum humanas constitutiones se probare, quæ & Dei auctoritate fundatæ, & ex scriptura desumptæ, adeoque prorsus diuinæ sint. & statim subiungitur: exemplum sit in generatione, quæ fit, dum foemines habentur precesiones. Queritur sit ne humana traditio, quam repudiare, vel negligere cuius liceat? Dico sic esse humanam, vt simul sit diuina. Dei est, quatenus pars est decoris illius, cuius cura, & obseruatio nobis per Apostolum commendatur. 1. Corinth. 14. Omnia honestè, & secundum ordinem fiant. Hominum autem, quatenus specialiter designat, quod in genere fuerat indicatum magis, quam expositum. Ab vno exemplo æstimare licet, quid de toto hoc genere sit sciendum, hæc illa, 1. ex quibus deducit Gualterius, Quis, inquit, non videat hac Caluini confessione omnes Ecclesiæ traditiones non scriptas confirmari?
- 471 IX. Error, quod ex sacro Canone scripturæ sanctæ debeant abradi libri Tobie, Iudith, pars Esther, Sapientie, & Ecclesiasticus Salomonis, Propheta Baruch, pars Danielis, & libri Machabæorum, tanquam apocryphi, vt Caluiniani ministri proclamant, & tales eos iudicant, vt patet ex ipsorum Biblijs editis anno 1551. absque vilo dictorum librorum, conera communem sensum, sanctorum Patrum, & decisionem sacrorum Conciliorum, præcipuè Tridentini, sess. 4. de eret. de Canonicis scripturis, vbi dicti libri sancti, & Canonici declarantur.
- 473 X. Error, quod Veteris Testamenti foris textus hebraicus sit authenticus, non autem versio illa. Est manifestè contra decretum Concilij Tridentini sess. 4. vbi versio latina antiqua, quæ exemplo sanctorum

- Parrum, & Doctorem inducti communiter
474 utimur, authentica declaratur. Verum
declaratio ista valde displicuit Caluino, ut
ipse indicat in suo præfatio Concilii Tri-
dentini Antidoto, lib. 4. eo quod in vocis
haberetur, ut omnia reducerentur ad vnam
textus Hebraici normam pro testamento ve-
teri, pro nouo autem testamento omnia ad
solam Græci textus regulam.
- 475 Quamquam ipsomet Caluinus sæpius se
sua ista coarctatione illaqueat; quippe cre-
bro textum hebraicum relinquit, & nostram
communem versionem vitur, lege Card. Be-
larmium lib. 3. de verb. Dei, c. 2. & Iacobum
Gordonum, tom. 1. controuers. t. c. 8. qui in
probationem varia adducunt exempla.
- 476 XI. Error Calvinismi, quod solus testus
Græcos noui testamenti sit authenticus;
non autem vlla versio. Pari modo de hoc,
arque de præcedenti errore philosophandum
nec addendum quidquam occurrit.
præter citatos Bellarm. & Gordon. vide, si
libet Gualt. loc. cit.
- 477 XII. Error, quod Scriptura facta non
sit ex se certa, neque erroris, aut salutatis
expers. Primam partem inde tenet Cal-
uinus lib. 1. Institut. cap. 8. §. 13. & malè
ostendit; quia fasè supponit certitudinem
Scripturæ interna reuelatione sandari.
- 478 Tum verè, inquit, demum ad saluificam
Deicognitionem Scriptura satisfaciens, vbi
interiori Spiritus Sancti persuasione fun-
data fuerit eius certitudo. Atque prius eo-
dem lib. t. cap. 7. §. 4. sic ait. *Non ante
Fidem reperiet sermo in cordibus hominum,*
quam interiore Spiritus testimonio ob-
signetur. hæc ille, qui sine dubio deci-
pitur.
- 479 Pro secunda parte, quod Scriptura
non sit expers fallitatis, affect Caluinus
diuersa eius loca, in quibus vult aliquid
falsum contineri. Vt in fine Commenta-
rij sui in Iosue profertur, quæ in Actibus
Apostolorum, cap. 7. dicit Sanctus Stephanus
de sepulchro empto ab Abraham, Ge-
nes. 23. illudque confundens cum parte
agri empta à Iacob Genes. 33. (quasi Iacob
illuc nominari debeat loco Abrahæ) ita lo-
quitur: Quod autem ait agrum emptum
esse ab Abraham, error est circa nomen, qui
temporis decursu in eum locum irrepluit.
ita ille, & tetuli ad verbum ex Gualt. apud
quem plura leges.
- 480 XIII. Error, quod Scriptura facta ex se
sit clara, & facili intellectu; & quamuis
parum consonans duodecimo præcedenti,
talis tamen, qui sæpe in Calvinistarum ore
versatur, & passim ab eis scripatur. Lib. 1.
Institut. cap. 7. §. 1. sic ait Calvinus: Non
obscuriorem veritatis suæ sensum Scriptu-
ræ præ se fert, quam coloris sui res albæ, &
nigre, saporis suaves, & amaræ. ita ille
valde errans. Nam omittit multis, quæ
obscuritatem Scripturæ sacræ, & difficul-
tatem ostendunt, solum ipsum Calui-
num, quomodo palynodiam canct, au-
- diamus. lib. 3. Institut. cap. 2. §. 4. sic ait.
481 Quotidie legendo in multis obscuros lo-
cos incidimus, qui nos ignorantie coar-
guunt. At hoc fixo in modum nos Deus
Fidei mensuram singulis assignans, ut opti-
mus etiam quisque Doctor ad descendam,
paratus sit. Quid clarius?
482. XIV. Error, detinatus quoquomodo ad
præcedenti, quod peculiaris cuiusque fide-
lis iudicij sit Scripturam interpretari sac Fidei
controversias disimere ita ut non requi-
ratur ad Ecclesiæ determinationem recur-
rere; quia etiam vnicuique licere tum
ipsius Ecclesiæ definitiones, tum Concilio-
rum etiam generalium Decreta examina-
re, & censura notare, de hoc Caluinus lib. 4.
483 cap. 8. §. 11. sic promissionibus (inquit de
nobis ille) quas allegare solent, multæ non
minus fidelibus singulis, quam toti Eccle-
siæ datæ sunt. Nam tametsi duodecim A-
postolis loquebatur Dominus, cum dice-
bat; Ecce vobiscum sum, vsque ad con-
summationem sæculi, Matth. 28. Item, ego
rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabo
vobis, Ioan. 14. Spiritum scilicet veritatis:
non tantum duodecim numero id pro-
mittebat, sed illis quoque singulis, immo
alijs similiter discipulis, vel quos iam assump-
perat, vel qui postea accessuri erant; ita
ille priuatum iudicium nimis extollens.
- 484 E contra nimis deprimit commune Ec-
clesiæ iudicium, dicens lib. 4. cap. 9. §. 8.
*Ecclesia sensim a iurata puritate declina-
uit.* & idem lib. 4. cap. 8. §. 10. auditoria-
tem Conciliorum sic contemnit. *Quoniam
pro confisio* (inquit ille de nobis) *sumunt
vniuersale Concilium esse veram Ecclesiæ
imaginem, hoc principio sumpto simul absq;
dubio statuit regi immediate a Spiritu San-
cto eiusmodi Concilia, ideoque errare non
posse.* Sed id irridens, rejicit lib. 4. cap. 9.
485 §. 9. *Banitus Rom. anathema, & affixum
alligatumque suis Concilijs Spiritum San-
ctum pro more habens.* & §. 3. Hoc autem
perpetuum esse nego, ut veta sit certa
Scripturæ interpretatio, quæ Concilij sus-
fragijs fucit recepta, hucusque ille.
- 486 Vt eum eodem §. 13. tela contra seipsum
retorquet Caluinus sic: Nos cerè libenter
concedimus, si quo de dogmate incidat dis-
ceptatio, nullum esse nec melius, nec cer-
tius remedium, quam si veterum Episcoporum
synodus conueniat, vbi controuersum
dogma excutitur: multo enim plus pon-
deris habebit eiusmodi definitio, in quam
communiter Ecclesiarum pastores, innocato
Christi Spiritu, consenserint, quam si qui-
que seorsum domi conceptam populo tra-
deret, vel pauci homines priuatim eam con-
ficerent. Hæc ille, quibus similia plura,
eiusdem lege, si libet, apud Gualterium ci-
tatum.
- 487 XV. Error, quod Fides non infundatur
nisi electis, & prædestinatis. Clare de eo Cal-
uin. lib. 3. c. 11. *In sideri inquit, non illuminan-
tur, nec Evangelij efficaciam vere sentiunt, nisi
qui*

qui praedestinati sunt ad salutem. Atque ad-
dit hinc, *Reprobos non percipere eorum.*
Fidei lumen.

488 Sed en, quomodo sibi ipsi contradice-
re cogatur Caluinus ibid. *Nihil absurdum est,*
inquit, *quod salutem donorum gustant ab*
Appl. Hebr. 6. & temporalis fidei a Christo,
Luc. 8. illis adscribitur. & paulo post. *Nec*
verbo nego, quin busque eorum mentes ir-
radiet Deus, ut tunc gratiam agnoscat. ita ibi.

489 XVI. Error, quod fides nunquam possit
amitti. Tradit Caluinus in Harmonia su-
per Matth. 13. *Coribus,* inquit, *fidelium*
semel infusa Dei veritas, nunquam effluit, sed
usque in finem viget. & ferè mox. *Porro ut*
nunquam, inquit, extinguitur Spiritus ille;
ita & fidem, quam semel suscipiit piorum,
coribus, evanescere, & perire non possibile est.
hæc ille pro confirmatione huius erroris.

490 Pro reiectione autè ejus, idem Caluinus
exponens verba illa Apostoli ad Hebr. 11. (Fi-
de Moyses, natus, occultatus est mensibus
tribus à parentibus suis) sic ait. *Notandum*
tamen est, fidem, qua hic laudatur, valde fuisse
imbecillam. Nam cum posthabito mortis su-
per metum Moyses deberent educare, eum expo-
nunt. Patet igitur illorum fidem, bene non

491 tantum vacillasse, sed fuisse collapsam. &
clarius lib. 3. Infit. cap. 2. §. 24. *Neque tamen,*
inquit, *Infirior, quod nuper dixi, quasdam*
interruptiones fidei contingere, prout eius im-
becillitas inter violentos impetus huius, velil-
luc fluctuat. Ita in densa caligine tentatio-
num suffocatur eius lumen. Sic sibi contra-
rius ille.

492 XVII. Error, quod homines nudo Dei
arbitrio, citra proprium meritum, in æternam
mortem sint prædestinati. Eisdem ferè verbis
docet Calvin lib. 3. Infit. 2. §. 3. Additq;
§. 3. *Ab initio Deum ad mortem aliquos præ-*
destinasse, qui cum nondum essent, mereri iu-
dicium mortis, nondum posuerant. & prius §. 2.
ait. *Deum non alia de causa illos reprobare,*
nisi quod ab hereditate, quam filij suis præ-
destinatos, illos vult excludere. Atq; §. 4. idem

493 affirmat de damnatione demonum. Nec va-
quæ ab hoc manifesto errore se retractavit.

494 XVIII. Error, quod Deus aliquos crea-
verit, vt peccarent, & in perpetuum dam-
narentur. Præcedenti admodum coniunctus

495 est iste error 18. cap. 2. §. 3. Atque vt cen-
tesies Deum esse damnationis illorum aucto-
rem confitear, quod verissimum est, non
protinus tamen crimen eluunt. ita ille; neq;
vlla similiter huius erroris retractatio à Cal-
uino facta apparet; sicut nec duetorum se-
quentium.

497 XIX. Error, quod Deus sit auctor peccati,
imò cuius ore contra Dei bonitatem insur-
gere; atque pati modo philosophandum de
illo errore 19. ac de duobus præcedentibus
17. & 18. locaq; Caluini adducta ad offensio-
nem eorum, æque præsentè offendunt; proin-
de non adducam alia denud, quæ copiose
apud Gual. pro isto errore 19. relata inuenies.

Tom. II,

498 XX. Error, quod Calvinus sit, quod Deus
non sit absolute omnipotens. Caluinus su-
per cap. 17. Ista sic ait: Commentum illud
de absolute potentia Dei, execranda: blas-
phemia est. & lib. 17. Infit. cap. 13. §. 1. sic ait.
Neque tamen, inquit, commentum ingenti-
mus absolute potentie; quod sicut proba-
num est, ita merito docebatur esse debet.
Varias itaque contradictiones absolute omni-
potentie Dei Caluinus & de affectu eius ad
signant, cum nullis limitibus circumcla-
datur.

499 Primò coarctant eam respectu quorum-
cunque, quæ nunquam fuerunt, nec sunt
futura, iuxta illud Caluini lib. 2. cap. 7. §. 5.
Impossibile, inquit, appello illud, quod nec
fuit unquam, & ne impossibile sit, Dei ordi-
natione, ac decreto impeditur. ita ibi; quasi
500 id à Dei voluntate pendat. Vnde Cal-
uinus ipse in Harm. super Luc. 1. sic ait. *Non*
temeri solum, & inutiliter, sed etiam pericu-
lose disputatur, quid sit Deo possibile, nisi
mut occurrat, quid ipse velit.

501 Secundo, Coarctant, vt tantum intel-
ligatur omnipotentia Dei respectu eorum,
quæ per eam actu ipse exequitur. Caluinus
lib. Infit. 1. cap. 16. §. 3. Et sane, inquit, om-
nipotentiam sibi vendicat, ac deserti à nobis
vult Deus, non qualem Sophista (inethi-
citos Catholicos) fingunt inanem, otio-
sam, & ferè sopitam; sed vigilem, effica-
cem, operosam, & quæ in continuo actu ver-
setur. hæc ille, maxime errans.

502 XXI. Error, quod in essentia diuina sit
distinctio realis. Caluiniiani ita septemque
coguntur cum antiquis hæreticis Manichæis
condemnatis in tertio seculo, cum Truthe-
stis teicæis in sexto sæculo, & cum alijs ad-
mittere tres Deitates, & tres Deos, contra
Apostolum clamantem ad Ephes. 4. Vnus
Deus, vna Fides, nec occurrit aliud hic ad-
dendum.

503 XXII. Error, quod Deus Parec genuerit
Filium suum, & prodaxerit Spiritum San-
ctum, quia voluit; ita quod potuerit illum
non producere. Docet Caluinus in Opus-
culo contra Valentinum Gentilem: Nam relata
decima Valentini propositione patet hæc ver-
ba. *Deus potuit generare, & producere, quia*
voluit. Quocirca genuit Verbum ante seculum,
& produxit Spiritum. respondet eam ope-
positionem admittendo hunc in modum.

504 *Per hanc sententiam Fides nostra nulla in re*
corruptur; quandoquidem ingenuè diximus
nomen Dei per prarogatiuam proprie attribui
Patri. hæc ille: ex quibus inferitur, quod ge-
neratio Filij, & productio Spiritus Sancti po-
tuerint non esse, & non competat eis efflu
necessarias, naturales, immutabiles, & æternas,
& consequenter, quod Filius, ac Spiritus San-
ctus rebus creatis sint adnumerandi, vt de Fi-
lio tenuerunt Arriani, & de Spiritu Sancto
Macedoniani, abnegantes vtriq; diuinitatē.

505 XXIII. Error, quod Filius Dei non gene-
retur continenter à Patre suo æterno. Pancis
verbis exprimit eum Caluinus lib. 1. Infit.

- cap. 13. §. 29. *Spūli*, inquit, *singulis etiam*
cōtinuam generandi: & in Gallicana editione
 sua continuum illam generandi aqum, vocat
 commentum superacaneum, & frivolum,
 ita ille: ex quo efficitur necessario, ut
 Pater sit mutabilis, quia generare desistit:
 quod est contra fidem Catholicam.
- 506 XXIV. Error, quod sanctissima Trinitas
 minimè sit invocanda. Sic tenet Caluinus
 in sua Epistola ad Polonos. Hæc precario,
 inquit, committere recepta, Sancta Trinitas,
 vnus Deus, miserere nobis, mihi non placet,
 & suam planè barbaricam redeolet, & ibidem
 non multo post, *fidulam fatuam, ac*
profanam vocat illorum fidem, qui sentiunt,
videri in Deum, esse credendi in Trinitatem.
 heu, quam impudens, & intolerabilis Caluini
 blasphemia, qua sanctissima Trinitati
 diuinitas auferitur.
- 507 XXV. Error, quod Christus Dominus nō
 sit propriè creator celi, & terræ. sic Caluinus
 in opus. contra Valentinū. p. 1924. *Certe*
nos, inquit, eno consensu consensum Christum
improprie vocari creatorem celi, & terræ,
habita ratione distulimus Personarum.
 hæc ille; non apparet tamen vilo modo, eus
 ipse ob distinctionem Personarum auferat id
 a Christo Iesu, esse scilicet propriè creatorē
 totius mundi; Cum receptissimum sit sanctorum
 Patrum, & cunctorum Theologorum
 axioma, externa Dei Opt. Max. opera omnibus
 tribus personis diuinitis esse communia
 vt & ipsam diuinitatem.
- 508 XXVI Error, quod filius Dei non sit Pa-
 tri æqualis. Hinc ipse Caluin. in cap. 14. lo.
 exponens hæc Christi verba, *Pater maior*
me est, arguit Sanctos Patres, & sacros ex-
 positores, quod ea de Christi Humanitate
 interpretati fuerint, & ait, *Nec rectam, nec*
constantem fuisse Patrum solutionem. At-
- 509 que hinc similiter contendit lib. 2. inlit.
 cap. 14. §. 3. omnia scripturæ loca, in quibus
 agitur de subiectione, humiliatione, & ex-
 anatione Christi, debere intelligi de veritate
 que simul natura; non autem speciatim, ac
 simpliciter de natura humana. Plura ad idē
 adest Gualter.
- 510 XXVII. Error, quod Filius Dei non ac-
 ceperit essentiam a Patre lib. 1. cap. 13. §. 6.
 ait de Deo Patre Caluinus: *Deiatus est prin-*
cipium, non essendi, ut fanatici nungantur,
sed ratione ordinis. Et in præfatione li-
 511 br. contra Valentinum. *Verbum*, inquit,
semper fuit Deus quare neutrum illi a Patre
datum est, ut esset & ibidem paulo post. Porro
essentiam suam essentiam dare, quidquid
est, nisi creare? iste enim oculus tribuendi es-
sentiæ, illud secum necessario trahit, ut qui
ante non erat, esse caperet. & infra. *Cum*
dico essentiam illi esse datam a Patre, tu ne-
gas illam a se ipso esse. cui rei contradicis Spi-
ritus sanctus, qui atriū illum vocat. ha-
 512 ctenus ille.
- 512 XXVIII Error, quod Christus Domi-
 nus; secundum naturam humanam fuerit i-
 gnorans. Ita Caluin. Harm. in Luc. 2. affirmat

in comuni *stus animam subiectam fuisse*
ignorantia. Atque Harm in Matth. 2. 1. & 2. 2.
 exemplificat, *ignorasse Christum, quamquam*
esset arbor, cui maledixit, & ignorasse dicem
 513 *Iudæy.* Sed huic manifesto errori multa lo-
 ca scripturæ se opponunt, præcipuè illud
 Isa. 11. *Et requiescet super eum Spiritus Do-*
mi, spiritus sapientia, & intellectus, Spiritus
consilij, & fortitudinis, spiritus scientia, &c.
 & illud ad Colos. 2. *In quo sunt omnes tes-*
saui sapientia, & scientia abscondita, &c.

514 XXIX. Error, quod Christus Dominus
 ita personam nostrā suscepit, vt peccator
 fuerit, & maledictionis reus. de hoc Calu. in
 Epistolam ad Galatas 3. imitatus Lutherum
 ibidem cōmē. 2. tom. 3. eulus hæc sunt ver-
 ba: *Omnis Propheta videmus hoc in spiritu*
quod Christus futurus esset omnium maximus
latro, homicida, adulter, fur, sacrilegus, bla-
sphemus, &c. & quod Caluinus non erube-
 scat Christum Dominum multis peccatis se
 & per se contaminatum facere, constabit
 magis ex erroribus infra indicandis.

515 XXX. Error Caluinismi est, quod B. V.
 Marię virginitas, & integritas non sit cre-
 denda. Sæpius damnant Ecclesia catholica
 hunc turpissimum errorem contra Cerin-
 thianos, Ebionitas, Heluidianos, & alios: hoc
 tempore denud excitant ipsum Caluinismū,
 adeoq. ei adherent, vt Harm. in Matth. 1. af-
 firmet Magister eorum Caluinus, *Neminem*
 516 *enquam hac de re questionem mouerunt,*
si quis summenim institutum, vel contra-
dicturū, ut refert editio Galileæ, nisi contem-
sum rixatorem.

517 XXXI. Error, quod eadem B. V. Deipara
 peccatorum multorum sit rea. Tenet Calu.
 & offendere incipit Harm. in Luc. 1. vbi pri-
 mo eam accusat, potentiz Dei malignè
 resistit, quando Angelo dixit, *Quomodo fiet*
istud, &c. & subiungit. *Nec verò magnopere*
laborandum est, ut eam purgamus ab omni vi-
 518 *no.* secundo in Luc. cap. 2. *quæstata fidei*
tertio propensionis ad inu suum tuendum, possi-
habito etiam Dei respectu, ac Dei bonorum suo
fundari. in Luc. cap. 3. quarto Quod eam
 impulserit carnalis affectus vehemens, vt
 plus iusto satageret, in Luc. 8. quinto inpor-
 tunitate, & quod præposterè eorsum doctrinæ
 Christi abrupte tentarit. in Marc. 10.
 519 sexto peccati in eo quod fines suos excessi-
 sit, seq. ingerendo Christi gloriam obscurare
 potuit, hæc ille: vide plura apud Gualt. citat.

520 XXXII. Error, quod ea omnia, quæ ad
 mediatoris officium spectant, de vtrâq. simul
 natura in scriptura dicuntur. Ita Calu. lib. 2.
 inlit. cap. 14. tribuens peculiariter diuinitati
 passibilitatem, sicut alij hæreticæ tri-
 buerunt, & in Cruce eam passam fuisse as-
 surmarunt.

521 XXXIII. Error, quod Christus Dominus
 recusauerit, ac reuogerit, quoad potuit, offi-
 cium Redemptoris. Harm. in Matth. 26. de
 Christo Domino loquens Caluin sic ait. *Nō*
apparet placida illa moderatio, quam dixi,
qua mediatoris officio, de sumgi, quantum
 in

in se est, renuit, ac detrahatur. hæc ille.

- 523 XXXIV. Error, quod Christus Dominus tempore passionis suæ fuerit inquinatus alfectu vitioso, obliuiscens, caligine offusus implicitas, & perplexas, minimeque rectum & equabilem cursum tenentes preces fundentes, alternis votis quasi vacillans, votum subito elapsam calligans, præfenti exultis decreti memoria priuatus, non reputans se hæc lege memora esse humani generis Redemptorem, salutis nostræ oblitus, & perplexus. hæc omnia Caluin. lib. 2. cap. 16. §. 12. &
- 523 Harm. in Matth. 26. Quibus opponitur scriptura sacra multis in locis, præcipuè. 1. Petri 2. vocans eum, *Agnus immaculatus qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.* & Matth. 27. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.*
- 524 XXXV. Error, quod Christus Dominus de animæ salute timuerit. lib. 2. inlit. cap. 16. §. 12. de hoc errore sic ait. *Nihil mirum, si horribilis exitus abyssus metu, & anxietate duricer eum eruciat, & in Matth. 27. sic: Nihil autem magis horribile, quam Deum sentire Iudæam, cuius ira mortem omnes sperat. Ergo eum species tentionis Christo obiecta est, quasi Deo aduerso iam esset exitio deuotus, horrore correptus est, quo centies cuncti mortales fuissent absorpti. Torum hoc ille, quo quid magis contra veram fidem, quæ docet Christum Dominum iam ab instanti incarnationis fuisse beatum?*
- 526 XXXVI. Error, quod Christus Dominus desperauerit. Hac adeo impia, & horribili voce sepius blasphemauit Caluinus, vt lib. 2. inlit. cap. 16. §. 11. *Et certe, inquit, nulla finis potest magis formidabilis abyssus, quæ sentire se ad Deo derelictum, & alienotum, & cum inuocaueris non exaudiri, perinde ac si in suam perniciem ipse conspirasset. Ed Christum videmus fuisse derelictum.* & Harm.
- 527 in Matth. 26. & 27. nihil, inquit, erat spei vt in rebus deploratis fieri solet, ac statim addidit, Christo elapsam esse desperationis vocem. Omitto reliqua, cum error, ille ex se nimis clatus sit ne aures piorum amplius offendantur talia audiendo.
- 528 XXXVII. Error, quod Christus damnatus fuerit, & damnatorum tormenta perpassus. lib. 2. cap. 16. §. 10. sic ait Caluinus. *Nihil aliud erat, si corpora tantum morte dissonant fuisset Christus, sed opera simul præterita etæ, vt diuine visionis fuerit etæ sentiret, quo & ira ipsius intercederet, & satis faceret iusto iudicio.* Vnde etiam cum opportuit eum inferorum copijs, æternæque mortis horrore, quasi confertis manibus luctari. Vide apud Gualter. alia in manifestationem istius erroris, & eiusdem efficaçem refutationem.
- 530 XXXVIII. Error, quod Christus Dominus nihil fuerit promittens habita natione diuini iudicii, ac ne sibi quidem. Tradit Caluin. lib. 2. inlit. cap. 17. §. 1. per hæc verba. *Equidem sator, si quis spernit, & per se Christum opponere vellet iudicio Dei, non*

- fore merito locum, quia non reperitur in homine dignitas, quæ possit Deum promereri.*
- 531 ri. & § 6. Querere vero an sibi ipse meruerit (quod faciunt Lombardus, & scholastici) non minus stulta est curiositas, quam temeraria definitio, vbi hoc idem asserunt. Quid enim opus fuit descendere vnicum Dei Filium, vt sibi acquireret quicquam noui? & consilium suum exponens Deus omnem dubitationem eximit: non enim Filij vtilitati consuluisset dicitur patet in eius meritis. hæc ille ibi, & alibi similia.
- 532 Verum, quid magis iteratum in scriptura, quam quod Christus, & sibi & alijs promeruerit? Ita 62. *Beæ Saluator tuus veniet, ætæ merces tui cum eo.* Apoc. 3. *Qui vult, dabo ei sedere meum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius.* Peculiariter explicant Theologi, quod Christus promeruerit sibi glorificationem corporis: omitto alia loca, quæ passim occurrunt.
- 533 XXXIX. Error (hunc peculiariter tenet Beza in ad 2 Apost. 3.) quod Christus Dominus non descenderet verè ad inferos, sed huiusmodi descensus sit intelligendus de eius sepultura. Qui opponitur illud ad Ephes. 4. *Ascendens in altum captiuum duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.* Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ? Quæ vltima verba, maxime attenta vi textus Greci, vt notat Gualterius, non possunt intelligi de descensu Christi ad sepulturam, cum in superiorie terræ, & non in partibus eius inferioribus sepultura fieri soleant.
- 535 XL. Error Caluinismi est, quod non aliter Christum Dominum descenderet ad inferos, quam diros damnatorum cruciatus in Cruce patiendi. Ita Caluin. lib. 2. inlit. e. 16. §. 8. reiiciens interpretationem discipuli sui Beze de descensu ad sepulturam; sed vterque pari modo contra fidem catholicam errauit.
- 536 XLI. Error, quod nullus fuerit Limbus Patrum, qui & sinus Abraham dicitur. De hoc Caluin lib. 2. inlit. cap. 16. §. 9. Nescio, inquit, qui factum sit, vt posteritas locum putaret esse subterraneum, qui affinxit nomen Limbi. Sed hæc fabula tametsi magnos Auctores habet, & hodie quoque multis serio pro veritate defenditur, nihil tamen quam fabula est. Nam concludere in carcere mortuorum animas, puerile est: Christi autem animam illuc descendere, vt eas manumitteret, quid opus fuit? hæc ille valde errans contra fidem.
- 537 XLII. Error, quod nullus sit Purgatorij locus, & consequenter nullæ pro defunctis fundi debeant preces. Expressè tenet Caluin lib. 3. inlit. cap. 5. & alibi sepe. Sed opponitur vniuersalis totius Ecclesiæ Catholice sensus, & vñs eius perpetuus fundendi preces pro defunctis, & sacrificia offerendi.
- 538 XLIII. Error illarum ex præcedente, quod mutilæ sint defunctis preces nostræ, & alia vici-

- uentium suffragia. Idem Caluin. diſt. cap. 5. & alibi paſſim, eſtque valde receptum apud Caluiniſianos; qui quom longè aberrant à vera fide, patet ex diſti. Vide circa hunc errorem Florim. lib. 8. de orig. hæref. cap. 18.
- 339 XLIV. Error, quod nullus ſit inferni locus pro torquendis damnatis, ſive hominibus, ſive demonibus. Caluinus lib. 2. Inſtit. cap. 16. § 9. cōcludere, inquit, animas mortuorum in carcere, puerile eſt. Sic ille de Inferno hominum: Atque in Epistolam Iudæ, verſ. 6. de inferno Daemonum ſic: *Nobis, inquit, ſuggerenda non eſt locus, quo inclufi ſunt Diaboli.* Contra hunc tamen errorem ſcit id, quod de Diuitie Epulone dicitur, Luc. 16. *Mortuus eſt diuites, & ſepultus eſt in Inferno.* Et ipſemet diuites ibi poſitus ait: Crucior in hac flamma. Ergo errant Caluiniſiani.
- 341 XLV. Error, quod tormenta damnatorū ſint hominum ſive demonum, vique in diſt. iudicij generalis differantur. Caluin. in Epist. Iudæ, verſ. 6. ſic de Demonibus ait: Quocumque pergant, ſecum trahunt ſua vincula, & ſuis tenebris obvoluti manent, interea in magnum diem extremum eorum iudicium.
- 343 differtur. De hominibus item lib. 3. Inſt. cap. 25. § 6. dixit, Gloriæ ſanctorum ſpirituum coronam vique ad aduentum Chriſti differri, &c. Ac de reprobis ſubiungit: Reprobis vero eandem eſſe ſortem, dubium nō eſt, quam Iudas diabolis aſſignat, victos catenis teneri, donec ad ſupplicium, cui addiſti ſunt, trahantur. Ita ille; ſed conuincitur exemplo adducto Epulonis, Luc. 16. dicentis, Crucior in hac flamma.
- 343 XLVI. Error, quod Chriſtus Dominus à mortuis ſuſcitarus, neque ex ſepulchro clauſo egreſſus, neque clauſis ianuis ad Diſcipulos ingreſſus fuerit, lib. 4. Inſtit. cap. 17 § 29. aſſertat Caluinus contra expreſſa Euangelistarum teſtimonia. Vide S. Auguſt. in ſerm. 138 de tempore, & lib. 22. de Ciuitat. Dei, cap. 8.
- 344 XLVII. Error, quod Chriſti Domini aſcenſio in cælum nequaquam ſit intelligenda ſecundum locum, ſed tantum ſecundum rerum creaturarum dominatum. Sic tenet Caluin. multis in locis, præcipue Harm. in Marc. 16 ſuper illa verba, Et ſedet à dextris 345 Dei. Alijs locis, inquit, expoſui, quid valeat hæc locutio, Chriſtum ſcilicet in ſublime euectum eſſe, vt ſupra Angelos, omneſque creaturas emineat, vt per eius manum Pater mundum gubernet, vt denique coram eo ſtetur omne genu, &c. Quare locum aliquē imaginari non conuenit. Ita ille. Vide reliqua apud Gualter.
- 346 XLVIII. Error, quod nullum ſit futurum iudicium. Harm. in Matth. 27. ſic Caluinus. Neque enim, inquit, timendum eſt, vt in Dei iudicium amplius veniam peccata noſtra, à quibus tam pretioſa mercede nos 347 abſoluit Dei filius. Hæc ille. Contra manifeſtos textus. Matth. 16 Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnique ſecundum opera eius. Et Rom. 2. Secundum autem duriciem tuam, & impignitas cor, theſaurizas tibi irā in die irę, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnique ſecundum opera eius.
- 348 XLIX. Error, quod Spiritus Sanctus ſit Sacramentorum Miniſter. Opponents eſt eius diuinitati, ſic vocat ipſum Caluinus in ſumma ſua de Doctrina miniſterij verbi, quæ inter eius epistolae eſt, num. 310. & lib. 4. Inſtit. cap. 8 § 8. Verum Spiritus Sancto æque competit Diuinitas atque Patri, & Filio, iuxta illud 1. Ioann. 5. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hres vnus ſunt.
- 349 L. Error Caluiniani eſt, quod Spiritus Sanctus non accipiat eſſentiam à Patre, & à Filio, lib. 1. cap. 13 § 26. ſic ait Caluinus: Pater Deitatis eſt principium, non tribuendo eſſentiam ſuo Filio, ac ſuo Spiritui Sancto, vt ſanctiſati nungantur, ſed ratione ordinis à nobis declarati. Hæc ille, qui potius nugæ præfert; cum Fides catholica doceat, eandem numero ſubſtantiam, ſeu eſſentiam, quæ eſt in Patre, & Filio, accipere Spiritum Sanctum ab vtroque.
- 350 LI. Error, quod Eccleſia non contineat, niſi ſanctificatos, imo non, niſi electos, & prædeſtinatos, eoſque vnuerſos, lib. 4. cap. 1 § 2. ſic Caluinus. Soli Deo, inquit, permittenda eſt cognitio ſue Eccleſie, cuius fundamentum eſt arcana eius electio, & § 7. In eam Eccleſiam, quæ re vera eſt coram Deo, nulli recipiuntur, niſi qui à adoptionis gratia Filij Dei ſunt, & Spiritus ſanctificatione vera Chriſti membra. Ac tunc quidem non tantum ſanctos, qui in terra habitant, comprehendit, ſed electos omnes, qui ab origine mundi fuerunt. Hæcenus ille.
- 351 Verum niſi clarius ex Euangelio, quam in Eccleſia nunc contineri bonos, & malos, præſciros, & prædeſtinatos, ex parabolis à Chriſto Domino expreſſis Matth. 3. Aræ, continentis triticum electorum, & paleas reprobos. Item ſagena ſic in mare, Matth. 13. ex ogni genere piſcium congregantis, bonos in vaſa, malos autem foras mittendos. Similiter Matth. 22. ex parabola nuptiarum, ad quas (nempe ad Eccleſiam) veniunt tam boni, rām mali, non habentes veltem nuptialem, ac proinde in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium, mittendi.
- 352 Imo ipſe Caluinus, diſt. cap. 1 § 8. ſibi contradicens idem admittit.
- 353 LII. Error, quod vera Eccleſia ſit inuiſibilis. Hic conuincitur eſt præcedenti LI. & oſtenditur à Caluino ex eodem principio, ibi ex diſt. § 2. adducto. Soli Deo, inquit, permittenda eſt cognitio ſue Eccleſie, cuius fundamentum eſt arcana eius electio; & § 7. addit: Neceſſe eſſe credere nobis inuiſibilem, ſolius Dei oculis conſpicuam, Eccleſiam. Ita ibi.
- 354 Contrarium tamen manifeſte tenet ipſemet Caluinus, diſt. cap. 1 § 4. Verū quia, inquit, de viſibili Eccleſia nunc diſcere

re re propositum est, dicamus vel vno maris elogio, quam utilis sit nobis eius cognitio, imò necessaria, &c. Quid, quod Christus præcipit Matth. 17. Dic Ecclesie: si autem Ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethnici, &c. nam qualiter vel videre, vel audire quis poterit Ecclesiam, quæ ipsi inuisibilis est, & incognita?

555 LIII. Error, quod Ecclesia possit errare. Sæpe hoc affirmat Calvinus, præcipue lib. 4. instit. cap. 8. §. 9. & 10. & Harm. in Matt. 26. Verum ipse errat, & non Ecclesia, neque potest, cum sit regula certa fidei, vt alibi diximus.

556 LIV. Error, quod Ecclesia possit deficere, atque re ipsa defecerit. Calvinus in sua epist. 151. sic ait: Notum est Christianismum aditratum, & corruptum fuisse, Pastorum Ecclesie tum cessante, tum imperitia, ambitione, auaritia. Et in admonitione ad lectorem breui Catechismi conceptis verbis asserit, Ecclesiam fuisse omnino corruptam.

557 Quid falsum esse patet, vel ex ipso Caluino sibi contradicente lib. 4. instit. cap. 1. §. 17. Sæpius dicitur, inquit, nullum fuisse, ab orbe condito tempus, quo Ecclesiam suam Deus non habuerit; nullum etiam suæ ad consummationem vsq. seculi, quo non sit habuerit, hæc enim ille.

558 LV. Error, quod S. Petrus non fuerit Princeps Apostolorum, neque Ecclesie caput, ne dum Romanus. Hunc frequentissimè in ore habent Calvinistæ cum suo Magistro Caluino; imò negant S. Petrum vnquam fuisse Romæ; quamquam ipse Calvinus non minus curat hoc admittere lib. 4. instit. cap. 6. §. 15. Propter hunc, inquit, scripturam consensum, non pugno, quin illic mortuus fuerit. Ad primatum S. Petri, & Ecclesie Romanæ ostendendum, percutiens omnia secula, in vndeima veritate multa, admodum eruditè asserit Gualterius, quem videas.

559 LVI. Error, quod Romanus Pontifex non sit S. Petri in gubernatione Ecclesie Christianæ successor; post diuersos heresiarchas, qui varijs seculis hunc errorem tenebant, denuò ipsum fuscitant Calvinus, & eius discipuli; quos completè refutat Gualt. in illa 11. veritate, quem legas, sicut & Floremundum Raymundum lib. 8. de hæres. orig. cap. 5.

560 LVII. Error, quod Romanus Pontifex sit verè Antichristus, qui in scripturis dicitur venturus. Huic errori Calvinistæ adeo adhererunt, vt in Synodo (inquit Gualt.) Vapincensi habita anno 1603. speciali decreto ab illis statutum sit, Romanum Pontificem esse propriè Antichristum, quem scriptura sacra venturum prænunciat; hancque ipsam asseritionem quadraginta confessionis sue articulis annexandam, & pro 41 articulo deinceps habendam. Manet bene refutatus iste error per citatum Gualterium in dicta veritate 11.

561 LVIII. Error, quod nullum sit disci-

men Ordinis inter Clericū, & ceteros Christianos: lib. 4. cap. 4. §. 9. docet hoc Calvinus sic: Omnes, inquit, qui eiusmodi tyrocinij imbebantur generali nomine vocabantur Clerici. Vellem quidem aliud nomen magis proprium inditum illis fuisse; hæc enim appellatio ex errore, vel certe praua affectione nata est, cum tota Ecclesia Clerus, hoc est, hereditas Domini, à Petro dicatur 1. Petr. 3. de hoc errore iam dictum à nobis in sect. 3. contra Marcias, & Artotyritas.

562 LIX. Error, quod Ecclesia non possit leges condere, quæ conscientiam obligent; & quod non sint obseruanda eius decreta, & statuta. Manifestè tenet Calvinus lib. 4. instit. cap. 10. §. 8. vbi: Si Deus, inquit, est vnicus legislator, non licet hominibus id sibi honoris sumere; & alibi sæpe. Sed in contrarium clamat Apostolus Hebr. 13. Obedite præpositis vestris, & subiaceat eis: ipsi enim peruegilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

563 LX. Error, quod status monasticus, & Ordines religiosi vero Christianismo, & scripturæ repugnent. Adducit Calvinus multis in locis, quæ referet copiosè Gualt. (vide apud ipsum) præcipue lib. 4. instit. cap. 13. §. 3. In quo, inquit, genere primatum vixitæ audacie tenet cõpluribus: sacrificij enim Monachi, & Moniales, lux infirmitatis oblici, caribatur se pares esse confidunt. & ibidem paulò post: Hoc verò Deum tentare est, contra inditam ab eo naturam niti.

564 Vniuersalius idem loquens S. 14. sic: Res ipsa loquitur, eos omnes, qui in cœnobio, concedunt, discessionem ab Ecclesia facere, Quid enim? An non le à legitima fidelium societate separant, peculiare sibi ministeriū, & priuatum, Sacramentorum administrationem asciendo? Quid, est Ecclesie communionem dissipare, si hoc non est? Vide plura apud illum.

565 LXI. Error Calvinistarum est, quod sint damnanda vota religioſæ Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ: nec permittendum, imò & præcipiendum vnicuique vt ea violet. Coniunctus est iste cum precedenti errore, seu in eo continetur. Vnde omnia ibi adducta huic pari modo inferuunt.

566 LXII. Error, quod mendicantia religioſa sit inuentio quædam diabolica. Habet hic etiam coniunctionem cum precedentiibus 60. & 61. Contra quem est manifestè illud Christi Domini Matth. 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me. quibus præfatus error coniungitur.

567 LXIII. Error, quod nulla hominum dominatio, etiam temporalis, sit à fidelibus agnoscenda. lib. 4. cap. 10. §. 1. ait Calvinus, promissam in Euangelio libertatem, nullam inter homines Regem, nullumque Magistratum, vel (vt Gallica editio habet) Magistrum agnoscere, sed in Christum vnum iuxta, Contra tamen S. Apostolus Rom. 13.

- præcipit, ut Potestatibus inbimioribus sub-
dicti sumus, & addit, eum, qui refellit Pote-
stati, Dei ordinationi resistere.
- 568 LXIV. Error, quod homini nullum in-
sit liberum arbitrium ad bene operandum,
vel ad peccatum fugiendum, docet Calui-
nus lib. 1. Infit. cap. 5. & lib. 2. cap. 2. & 3.
ac alibi sæpe, præsertim in Responso suo ad
lex libros Alberti Fighij sequens vestigia
verorum hæresiarum Vicleffi, Abail-
569 lardi, Mahometis, & aliorum. Tamen si
ipse Caluinus iam concedit Adamum ante
peccatum fuisse libero arbitrio præditum,
cur non etiam post peccatum ei, ac reliquis
hominibus concedatur? & quidem conce-
dendum esse, copiosissime ostendit Gualter.
in quarta veritate vniuersululque sæculi, ma-
ximè primi.
- 570 LXV. Error, quod concupiscentia ex se,
idest, primus motus, qui consensum ante-
cedit, sit peccatum, lib. 3. cap. 3. §. 10. per-
tinaciter defendit Caluinus, cui opponitur
textus manifestus, 1. Iacob. 14. Vniuersusque
inquit, tentatur à concupiscentia sua ab-
stractus, & illecebrus; deinde concupiscentia,
cum conceperit, parit peccatum; peccatum
verò, cum consummatum fuerit, generat
mortem. En quomodo concupiscentia di-
stinguitur à peccato, cum sit causa eius, &
parturiat ipsum; ergo errant Caluinistæ.
- 571 LXVI. Error, quod nullum sit discrimen
inter peccata mortalia, & venialia, imò,
quod omnia, quæ committuntur, sint
mortalia. Caluin. lib. 2. cap. 4. §. 28. vocat
ineptam distinctionem peccatum venia-
lium à mortaliibus Sed error iste iam quon-
dam condemnatus ab Ecclesia Catholica,
contra Nouatianos, & Iovinianistas, ut vi-
dimus secul. 3. & 4.
- 572 LXVII. Error, quod peccata nunquam
re ipsa deleantur, sed tantum non imputen-
tur: quod gratia item non infundatur, aut
inhereat intrinsicè, sed extrinsicè tantum
tribuitur per imputationem gratiæ Christi
Domini. Docet Caluin. lib. 3. cap. 3. §. 10.
his verbis. Docemus, inquit, in sanctis do-
nec mortali corpore exanitur, semper esse
573 peccatum. & §. 11. sic. Illis quidem reli-
quias fateamur non imputari, ac si non essent:
sed hoc simul Dei misericordia fieri contem-
dimus: Itaque licet per gratiam absoluti
sint, re ipsa tamen peccatores sunt, & rei.
Ira ille; vide plura apud Gualter. sed multò
plura apud Martinum Becanum nostræ etiã
Societatis virum doctissimū, tom. 1. opusc. 4.
de iustificatione Calvinistarum, ferè per tri-
tum.
- 574 LXVIII. Error, quod sola fide absque
operum subsidio homo iustificatur. De hoc
errore frequenter Caluin præsertim lib. 3. in-
sistit cap. 12. §. 26. 27. 28. 19. 30. & 32. effert
eius verba copiosè Gualter. in veritate quin-
ta §. 2. sæculi primi: lege illum, & magis
Becanum loc. cit.
- 575 LXIX. Error, quod fides à caritate, ac
bonis operibus separari nequeat. Hæc sunt
Caluini verba lib. 3. cap. 2. §. 8. Refutanda est
inquit, quæ in scholis volitat, nugatoria fi-
dei formatæ & informis distinctio. & Antid.
576 Trid. sess. 6. can. 27. Vbi quæ inquit, regna-
bit fides, iram Dei peccatis omnibus expulsi
non secus auertet, ac si quis ignem extingue-
ret subducto ligno. & in Ioan. 6. Fides, in-
quit, omnia bona opera in se continet. Sed
577 has nugas, & mendacia sic spargens Calui-
nus, quis non videt, qualiter non minus
fide, quam caritate denudatus maneat?
578 LXX. Error Caluinistarum præcedenti
plane dissentaneus est, quod omnia fidelium
opera secundum Dei iudicium, id est, in se,
& ex rei veritate sint peccata, imò & pec-
cata mortalia. Tradit Caluinus lib. 3. c. 24.
§. 9. & 10. cum ait. Habemus, nec vnum à
sanctis exire opus, quod si in se censetur,
non mereatur iustam opprobrii mercedem.
& postea. Nullum vnquam extitit pij ho-
minis opus, quod si seuerò Dei iudicio exa-
minaretur, non esset damnable. De hoc
Gualter. fusè agit in secul. 1. veritate 5.
- 579 LXXI. Error, quod fideles possint, ac
debeant absque dubitatione credere esse in-
fidos, atque adeo in gratia perseverantissimos.
Sæpe de hoc Caluinus, præcipuè, lib. 3. in-
sistit cap. 2. §. 8. ait, nullum esse ambigendi
locum de gratia Dei erga nos. & §. 40. coar-
guit illos, qui dicunt manere in finalis per-
seuerantiz noticiam. & alia quæ ommitto.
- 580 Oppositum tamen manifestè in scriptu-
ra sacra, Quis potest dicere: mundum est
cor meum, purus sum à peccato? Prou. 10.
& Eccles. Sunt iusti, atque sapientes, & ope-
ra eorum in manus Dei; & tamen nescit ho-
mo, utrum amore, an odio dignus sit. Ponit
S. Apostolus exemplum in se ipso, 1. Cor. 4.
Neque me ipsum iudico; nihil enim mihi
consciens sum; sed non in hoc iustificatus sū;
qui autem iudicat me, Dominus est. Atque
ibid. cap. 10. circa perseverantiam in statu
gratiæ; Qui se existimat stare, videat, ne
cadat.
- 581 LXXII. Error, quod fideles possint, ac
debeant credere, se saluandos esse, imò tam
securos, ac certos esse de sua salute, quàm
ipsum Christum; quoniam etiam certiores esse
ac securiores Christo ipso mortali. Nimis
profecto delirant Caluinistæ sic asserentes,
maximè quoad secundam partem huius er-
roris, de maiori certitudine, ac securitate
salutis suæ, etiam respectu Christi Domini.
Verum falsitas vtriusque partis constat ex
traditis vni. præcedenti vide Gualt. Cit.
- 582 LXXIII. Error, quod non sit futura
corporum resurrectio. Viguit iste apud mul-
tos veteres hæresiarchas, ut vidimus sæcu-
lis præcedentibus: eum à Caluino fuisse re-
nouatum, patet ex Epistola symmlicæ Guil-
ielmi Parelli ad ipsum, quæ est 78. inter Calui-
nianas, vbi sic. Quod tibi incredibili-
583 bus videtur huius carnis resurrectio, nihil mi-
rum. Quod autem hæc ratione permo-
tus sufficere statuis, si credas nouis corpo-
ribus aliquando nos esse inducendos, hoc à
scri-

- seripere doctrina alienum est. hæc ille, & alia ibidem.
- 584 Scripturæ autem doctrina, de qua Farelus, extat præcipue apud Iob. 19. Scio, inquit, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabo pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciendi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo. hæc ibi, quibus præfatus Calvini error omnino cortuit.
- 585 LXXIV. Error, quod fides remaneat in Beatis lib. 3. c. 10. §. 14. expressè id tenet Cal. dicens beatos esse vna nobiscum fide confutatos. Quid, quod Christo Domino, qui fuit beatus ab instanti Internationis, fidem tri-
- 586 buit ille, Harm. in Matt. 26. Veritas tamen innotebit ex verbis Apostoli, 1. Cor. 13. discernimus inter charitatem, & fidem sic constituentis: Charitas, inquit, nunquam excidet, siue prophetiæ evanabuntur, siue lingue cessabunt, siue scientia destruetur. Ex patre enim cognoscimus, & ex patre prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est, &c.
- 587 LXXV. Error, quod Beatorum gloria differatur vique ad diem ultimi iudicii, imo quod nullus sit Paradisi locus, in quem sanctorum animæ corporibus solute recipiantur. Constat de mente Calvini circa utramque partem huius erroris ex lib. 3. instit. c. 25. §. 6. sed cetera illam esse sensus Apostoli, Phil. 1. Coarctor autem est duobus, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multo magis melius.
- 588 LXXVI. Error, quod merces bonorum operum nulla sit speranda. De hoc frequenter Calvin præcipue lib. 3. instit. cap. 16. & 17. vbi, §. 3. ait, Deum opera, non estimatorem dignitate, paternam benignitatem, atque indulgentiam, huius honoris attollere, ut alii
- 589 cuius pretij habeat. Deducit ipse hunc errorem ex alio eiusdem supra expresso, quod sola fides sine bonis operibus sufficiat ad gloriam acquirendam.
- 590 LXXVII. Error, quod sit superstitiosa, & a Deo prohibita orationis protractio, atque iteratio, lib. 3. cap. 20. §. 39. Calvinus sic ait: Nihil hoc iuvat ad tuendam superstitiosam prorogationem, iterationemque precum, qua interdum nobis Christus voluit. Hæc ille, qui ibidem carpit Rosarii, & Breuarii recitationem.
- 591 Contra ipsum tamen insurgunt Sanctorum exempla, prolixas, & iteratas preces fundentium. S. Regis David, Psal. 54. Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuncabo, & exaudiet vocem meam. item Psal. 118. Septies in die laudem dixi tibi, & Sancti Danielis Prophete, qui Daniel. 6. senectutis apertis in conaenulo suo contra Ierusalem tribus temporibus in diebus debebat genua sua, & adorabat, consistebaturque coram Deo suo, &c. Quin etiam Christi Domini, qui Luc. 22. Factus in agonia prolixius orabat, vide Card. Bell. lib. de Orat. cap. 10.
- 592 LXXVIII. Error, quod cantus Ecclesiasticus Deo maxime opere displiceant. Tradit Calvinus, & defendit lib. 3. instit. cap. 20. §. 32. & in Epist. sua 98. Sed inducimur rationabiliter ad enandum, exemplo Angelorum in Nativitate Domini, Luc. 2. concinentiæ Gloria in excelsis Deo, &c. Percipitur itaque salutas huius erroris.
- 593 LXXIX. Error, quod publicæ orationes non Latino inter Gallos, aut Anglos, (ut hæcenus passim facturum est) sed populari sermone concipiendæ sint, sic Calvin. totidem ferè verbis lib. 3. cap. 20. §. 33. vnde, & essentis licentia aliter sententias Catholicos infirmat. Sed iniusta, & nimis effrena hæc infirmulatio.
- 594 LXXX. Error, quod in tribus primis orationis Dominicæ petitionibus, nec petant nec petendum sit quicquam pro nobis. lib. 3. cap. 20. §. 35. sic ait Calvinus: Priores tres petitiones Dei gloriæ peculiariter destinatæ sunt, quam solum in illis intueri nos oportet, nullo commodi nostri respectu. Verum præter gloriam Dei primario, quod possimus nos, ac debemus secundario in tribus illis petitionibus intendere a Deo Optimo Max. obtinere divinam gratiam pro acquisitione regni cælestis, non solum Sancti Patres affirmant, sed ex testis etiam Evangelico clarè deducitur. lege Bellar. lib. de orat. cap. 6. Erravit etiam Calvinus circa quartam petitionem orationis Dominicæ, quod per eam solum petamus panem materiale pro sustentatione corporum. Vide Quæstionem ibidem.
- 595 LXXXI. Error Calvinistarum est, quod fides sit charitate nobilior. lib. 3. instit. c. 2. §. 4. loquens Calvinus de Spiritu Sancto, sic ait. Fides præcipuum est eius opus. & lib. 3. cap. 8. §. 53. sic: Certum est, inquit, in lege, & Prophetis primum locum tenere fides, & quidquid ad legitimum Dei cultum pertinet, inferiore loco subsidere dicimus lectionem. Hæc ille, & alia plura, quæ ommitto, quia manifestè, sicut & hic expressè, testibus scripturæ sacre repugnant, præsertim S. Apostoli, 1. Cor. 13. Nunc autem, inquit, manent fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas. Quid bis manifestius?
- 596 LXXXII. Error, Primam libertatis Christiana partem esse, ut fiduciam confitemini, dum fiducia suæ coram Deo iustificationis querenda est, se se supra legem erigant, atque essent, totamque legis iustitiā obviānt. His verbis ipsum proponit Cal. lib. 3. instit. cap. 19. §. 2. oppugnans ne-
- 597 cessitatem observantia Dei mandata. Cui tamen Christus Dominus manifestè pronūciat Matth. 7. Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in Regnum celorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in oculis est, ipse intrabit in Regnum celorum, & Matth. 23. Si vis ad vitam ingredi

- ferua mandata. Errat igitur Caluinus.
- 600 LXXXIII. Error, quod nihil inest meriti in bonis operibus, & obseruatione diuinorum mandatorum. Accerrimè propugnatorum huius erroris fæ præbet Caluinus lib. 3. inſtit. c. 15. 16. 17 & 18 adeo, vt ne nos men quidem meriti ferre valeat. Verum locis pendè innumeris ſcripturæ, præcipuè Marth. 5. & 20. ac 1. Corinth. 3. Apoc. 22. merces bonis operibus promittitur: & cum ſint correlatiua merces, & meritum, ſicut pater & filius, ſeruus & dominus, neceſſario & re, & nomine debet admitti meritum, vbi merces locum habet. Ergo errat Caluinus illud reiſciendo.
- 602 LXXXIV. Error, quod immo impoſſibile ſit diuinorum mandatorum obſeruatio, circa huic lib. 3. cap. 7. §. 5. ſic ait Caluinus, Quod impoſſibile legis obſeruationem diximus, id eſt paucis verbis explicandum, & coſummandum: ſolet enim vulgò abſurdiſſima ſententia videri.
- 603 Hæc tamen proferens Caluinus horribiliter blaſphemat, cum Chriſtus Dominus de ſua lege ſic loquatur Marth. 11. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Et S. Apoſtol. triumphans exclamauit Philip. 4. Omnia poſſum in eo, qui me confortat: nempe ſua diuina gratia.
- 604 LXXXV. Error, quod ſanctorum veneratio reſpectiua, & inuocatio ſubalterna ſit mera idololatria. Sepè docet hoc Caluinus lib. 1. inſtit. cap. 12. & 13. item lib. 3. cap. 20. §. 34. Pro cuius reſutatione legenda ſunt, quæ copioſiſſimè & erudiſſimè aſſert Gualter. in 3. Veritate vniuerſaliſque ſæculi, maxime primi: neque hic immorabor in re tam certa.
- 605 LXXXVI Error, quod Sacramentum Reliquiarum veneratio ſimiliter ſit coniuncta cum idololatria. Hunc multi ex antiquis hereticis diuerſarum ſectarum teneuerunt, vt Manichei, Eunomiani, Vigilantiani, & alij: Caluinus, & Calviniani impudenter renouarunt: quos cumuliſſime reſutat Gualter. in 3. Veritate cuiuſque ſæculi, eum quæſo videas.
- 606 LXXXVII. Error, quod coniunctam ſecum habeat idololatriam vſus venerandi S. Crucem, & alias ſanctorum Imagines, quas Calviniſta idola vocare ſolent. Ita lib. 1. inſtit. cap. 11. & 12. Magiſter eorum Caluinus cum antiquis hæreſarchis Xenia, Petro Apamienſi, Mahomete, & alijs, vt vidimus alibi, idem aſſerantibus, contra quos multa adducit idem Gualter. in eadem veritate tertia.
- 607 LXXXVIII. Error, quod vſura non ſit omnino dampnanda, expreſſe tener Caluinus in Reſponſo de vſuris, quod inter eius epistoſas extat, num. 354. vbi ait. Si omnino vſuras dampnamus, inducimus ſtrictiorem læqueum conſcientijs, quam Dominus ipſe voluerit & paulò poſt. Nullo teſtimonio ſcripturæ mihi conſtat vſuras omnino dampnandas eſſe.
- 608 Sed huius dñationis diuerſa ſunt ſcripturæ teſtimonia. Pal. 14. Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? &c. qui pecunia ſuam non dedit ad vſuram. Ezech. 18. Ad vſuram dantem, & amplius accipientem, nunquid viuet? non viuet, &c. Luc. 6. præcipit Chriſtus Dominus: Mutuum date, nihil inde ſperantes. Ergo falſum dicit Caluinus.
- 609 LXXXIX. Error, quod ieiunia Eccleſiaſtica, & abſtinentia à certis cibis in Quadrageſima, & alijs ſtatutis temporibus obſervari ſolita, contemni debeant. Contra illum, errorem quamplurima aſſert Gualter. in veritate ſeptima apud ſæculum vniuerſumque literata: Vide ipſum.
- 610 XC. Error Calviniſmi eſt, quod duo tantummodo ſint Sacramenta, Baptiſmus, & Euchariftia. Hoc illi frequenter in ore habent, vbi didicerunt à Magiſtro ſuo Caluino: (quò quâ hic plura admittit, vt infra videbimus) Imò duo iſta multis modis ab eis deprauantur, atque dilaniantur, vt ſtatim patebit.
- 611 XCI. Error, quod Sacramentis Eccleſiæ Chriſtianæ nulla inſira ſit à Deo virtus iuſtificandi, & gratiam conferendi. Ita Caluinus lib. 4. inſtit. cap. 14. §. 14. & peculiatite §. 33. vbi ſic ait. Scholaſticum illud dogma, quo tam longum diſcrimen inter Veteres, ac Nouæ legis ſacramenta nocatur, perinde ac ſi illa nõ aliud niſi Dei gratiam adumbrarint, hæc verò præſentem conferant, penitus explodendum eſt. Hæc ille, ſequens Cerinthũ, & Ebionem in primo ſæculo damnatos.
- 612 XCII. Error conſtat ex ſeptem partibus, quod ſeptem præcipue modis à Calviniſtis Sacramentũ Baptiſmi dilaceretur. Primum circa eius neceſſitatem, quia negant eſſe ad ſalutem neceſſarium, cum fidelium liberiam ex vtero materno ſanctificati prodeant. Ita Caluinus lib. 4. inſtit. cap. 15. §. 20.
- 613 Secundò, in peruertenda Baptiſmi materia, eò quod, ſi deſit aqua, & baptiſmus alicuius diſcreti nequeat cum edificatiõne, poſſit quouis alio liquore non minus rite, quam aqua baptizari. Vide Caluin. Anat. par 4. Dilem. 163.
- 614 Tertiò, in forma Baptiſmi, ſicut & omnium generaliter Sacramentorum, peruertenda, & commuanda cum prædicatione, lib. 4. inſtit. cap. 14. §. 4. ſic ait Caluinus. Atque hoc eſt, quod vulgò dicunt, conſtare ſacramentum verbo & externo ſigno. Verbum enim intelligere debemus, non quod ſine ſenſu, & fide inſufurratum, ſolo ſtrepitu, velut magica incantatiõne conferendi elementi vim habet: ſed quod prædicatum intelligere nos faciat, quid viſibile ſignum ſibi veſit. Hæc ille, & alia ad idem. Vide apud ipſum.
- 615 Quartò, circa eum, qui confert baptiſmũ, quod nõ permittendum, etiã quæcunque vergeat neceſſitas, v t vilius baptizet, qui Miniſter non ſit. Ita Caluinus, lib. 4. cap. 15. §. 20. Atque baptiſmum aliter collatum, eſſe itritum, & iterandum, diſponit per Decretum

- tum in Synodo Vapincensi à Ministris Calvinianis editum. Legendus Florim. lib. 8. cap. 13. num. 3.
- 616 Quinto, Circa finem baptismi, seu effectum, qui consistit in gratie collatione, siue regeneratione spiritali: Calvinus verò in Autid. Concil. Trident. sess. 7. enni peremerit, substitutus peregrinum, imò mendacem, & erroneum effectum, peccati scilicet immunitatem, & quod sola recordatione suscepti baptismi vera peccatorum absolutio fiat. Ita etiam lib. 4. instit. cap. 17. §. 3.
- 617 Sexto, Circa confusionem Baptismatis Christi cum Ioannis Baptismo, cum hoc ab illo non differre, & eundem effectum ab utroque causari asserat Calvinus lib. 4. instit. cap. 17. §. 7. & 8. Quod falsum esse, vel ex factis S. Apostoli constat, qui A. 19. cum duodecim Discipulis Baptismo Ioannis baptizatos reperisset, Baptismo Christi Domini baptizandos curavit.
- 618 Septimo, Circa sacras Baptismi ceremonias, quas concutere gloriatur Calvinus lib. 4. instit. cap. 17. §. 19. & in Formula ad ministrandi baptismum, sequens veltigia Nouarianorum, qui ob hunc errorem in tertio seculo reprobati sunt.
- 619 XCI. Error, quòd confirmatio non sit Sacramentum. Ita Calvinus lib. 4. instit. cap. 19. §. 4. & seqq. cum Vvaldensibus, & Ruthenis ipsam contemns, & sacrilegis conuicijs afficiens, ac similes Episcopos ipsius Ministros, vocando eos histriones, iumias, & vinctores, &c. Sed manifeste sibi contradicere Calvinus, dum in lib. de vera Ecclesie reformatione inter Sacramenta Confirmationem reponit. Cur ergo Calvinus negantem potius, quam affirmantem eum sequuntur?
- 620 XCIV. Error Calvinismi decem partibus coalescit, quia decem præcipue modis sacro, sanctum Eucharistie sacramentum & sacrificium à Calvinianis profanatur. Primum, negando realitatem, hoc est, veram, realem, & substantialem pretiosissimi corporis, & sanguinis Christi Domini Nostri in Eucharistia præsentiam. Ita Calvin. lib. 4. instit. cap. 17. & alibi passim, renouans errorem, quem ante ipsum tenebant multi ex antiquis hæreticis, & hæresiarchis, præcipue Berengariis, &c.
- 621 Secundo, Defendendo melius esse ex pane sacramentato, ac vino mero Eucharistia conficere, quam ex pane azymo, & vino aqua permixto. Docet ipse Calvinus, lib. 4. cap. 17. §. 33. cum Armenis, & Græcis schismaticis, ut alibi vidimus.
- 622 Tertiò, Profus insiciendo transubstantiationem Eucharisticam, id est, conversionem panis in corpus, & vini in sanguinem Christi Domini. Idem Calvinus lib. 4. cap. 17. & alibi sæpe, contra communem sensum Ecclesie Catholice; quæ etiam in Lutheranis id reprobatur.
- 623 Quartò, Denegando Eucharistia adorationem, cuius denegationis præcipuus au-

tor est Calvinus, ut patet ex alijs locis, tum ex epistola eius 73. ad Bucerum data, ubi Lutherum vocat delirum, & idololatram, eo quod dixerit Eucharistiam esse adorabile Sacramentum.

- 624 Quintò, Nequaquam agnoscendo, sed potius conuicijs daniando augustissimum sacrificium Eucharisticum, Missæ nomine eò: muniter vocatum. Lib. 4. instit. cap. 18. per totum perfricta fronte id præstat Calvinus, & alibi crebro, sequens vestigia Bongomiliorum, Vvitelectatum, & aliorum ex hæreticis antiquis.
- 625 Sextò, Affirmando, quòd laici debeant necessario comunione Eucharisticam sub utraque specie sumere. De hoc idem Calvinus lib. 4. cap. 17. §. 47. cum Iacobitis, & Græcis schismaticis ab Ecclesia reprobatis.
- 626 Septimò, Confrigendo, ac protius, seu vitione dissipando calices consecratos, quibus in dicto sacrificio vrimur: uti confringere, & dissipare consueverunt Donatistæ expressi, & reprobari in secundo quarto. Vide Florim. lib. 8. cap. 4. num. 6.
- 627 Octauò, Altaria quævis subuertendo; more Manichæorum, qui reprobati manent in secul. 3. & dictorum Donatistarum; Vide eundem Florim. ibid. num. 2. & 3.
- 628 Nonò, Amolendo, & solo æquando Tèpla cultui Dei, & sanctorum dicata. Quod execrandum scelus iam olim ab Enlathianis, ac postea à Bongomilis, Petrobrusianis, & ab alijs ex errore contra fidem commissum, merito Ecclesia Catholica condemnauit.
- 629 Decimò, Modus (quem Gualter. secundo loco proponit) profanandi sacramentum, ac sacrificium Eucharisticum, consistens in mutatione materiarum, nempe panis, & vini, casu, quo ista desit, in quemcunque cibum, & potum, cum proprius censetur Bezze, in sequenti Regula magis explicabitur, ubi de isto hæresiarcha agitur.
- 630 En qualiter dilaniant, seu omnino tollunt Calvinistæ verum sacramentum Eucharistie, & loco eius introduxerunt Cpnâ, de qua supra, quæ nullo modo est sacramentum. legendus est Becanus lib. 2. opusculor. toto opusculo 5. ubi egregie tractat de triplici Cpnâ, nempe Calvinistica, Lutherana, & Catholica.
- In prima, à Calvinistis profus reijcitur præsentia Christi Domini.
- 631 In secunda, à Lutheranis admittitur vna cum pane, & vino simul dicta præsentia, vel per vbiuitatem Christi Domini, vel per vitionem hypostaticam eiusdem Christi cum pane, & vino, vel per simplicem vitionem, vnius cum altero.
- In tertia denique à Catholicis admittitur per transubstantiationem, id est, per conversionem realem panis, & vini in corpus, & sanguinem Iesu Christi, &c.
- 632 XCV. Error, quòd Pœnitentia à numero Sacramentorum sit profus reijcienda. Ita Calvinus lib. 4. instit. cap. 19. §. 14. & seqq. inde forte adductus, vel quod non aliud pgniten-

nitentia Sacramentum agnoscat, nisi Baptismum, aut memoriam eius, ut dictum est in errore 92. vel quod veram penitentiam, & contritionem cum nuda resipiscitia permittit, &c.

633 XCVI. Error, quod similiter Extrema, Vndio non debeat in numero Sacramentorum admitti. Docet Caluinus in Breuis Catechismi Dominica 28. & in Confessionis, suæ articulo 35. ac lib. 4. Infit. cap. 19. §. 1. duo tantum admittens Sacramenta; atque, peculiariter §. 18. 19. & 20. Extremam Vnditionem non sine iracundia, & sacrilega irrisione omnino rejicit. Quamquam alibi, in Antid. Concil. Trident. canon. 1. de Sacramentis in genere, fatetur ipse Caluinus eam olim fuisse Sacramentum, & nunc iam, desisse. Quid absurdum?

635 XCVII. Error, triplici patte constans, eo, quod Caluiniani triplicem præcipue contumeliam infertant Sacramento Ordinis. Primum, quia Sacramenti honore, ac titulo illum priuandum sola duo Sacramenta concedunt cum Magistro suo Caluino, lib. 4. Infit. cap. 19. §. 1. & 3. Tamen si interdum etiam eodem capite, sui asserti oblitus contrarium asseruerit. Vide Florim. lib. 8. cap. 6. num. 8.

637 Secundo, Caluiniani tum Arrianis, Vvaldensibus, & alijs hereticis, Ecclesiasticam Hierarchiam confundunt, ac destruant, vultum discrimen in potestate, ac iurisdictione inter Episcopos, ac simplices Sacerdotes concedendo. Ita Ioann. Valetonus Caluinista Priuatiensis Minister in suo contra Arnulphum Martinum libello, pag. 20. nimirum. [Tantum habere potestatis spiritualis Pastorem minimi pagi Orbis terrarum, quantum habet potentissimum ciliaris Pastor.]

638 Tertio, Caluinistæ cum Simoniacis, Mahometanis, & alijs, spoliant Sacrum Ordinem candida cõlibatus veste, cum flagitioso sacrilegio, duce Caluino Harm. in Matth. 19. & lib. 2. Infit. cap. 8. §. 42. 43. & lib. 4. cap. 12. §. 23. & cap. 19. §. 36. ubi petididis Presbyteris (idem est de Religiosis excussularis, & de Monialibus reuelatis) connubium permittit, immo præcipit. Vide penè innumera, quæ contra ipsum tradit Gualter, vtit. 8. cuiusque sequi.

639 XCVIII. Error continens diuersa mendacia, quæ de Chritiano Matrimonio Ministri Caluinistæ nimis impudicè prædicant, maxime illa quinque.

Primo, Tollunt Matrimonio præcipuum ornamentum, quo illud decorauit Christus Dominus, scilicet Sacramenti dignitatem, edocti sic à suo Magistro Caluino, qui post Armenos in septimo seculo ob id cõdemnatos, tenuit lib. 4. Infit. cap. 19. §. 34. & seqq. Matrimonium nullatenus esse Sacramentum.

640 Secundo, Cum Helioitanis, & Iouinianistis asserant, non plus virginitati inest meriti, quam in Matrimonio: tamen ipsi Caluinistæ sciunt à Christo Domino Matth. 19. & ab Apostolo 1. Corinth. 7. Virginitatem,

fuisse prælatam Matrimonio.

641 Tertio, Quod peius est, Virginitatem, potius damnant, quandoquidem quauis personas inducunt, etiam sub præcepto, ad ineundum Matrimonium. Caluin. Harm. in Matth. 19. sic ait. [Stulta imaginatio est cõlibatui esse virtutem; quia status eiusmodi non ex se Deo placet, nec inter obsequia, quæ à nobis requirit, censeri meretur.]

642 Quarto, Sicut Matrimonium verum, (inquit Gualter) dedecore afficiunt, quando illud permiscunt cum sacrilegis eorum, copulationibus, qui perpetuam vouerunt Deo continentiam: Ita foedissime illud deturpant, quando specioso illius titulo cohonestant incestas coniunctiones, quas in pluribus propinquitatis gradibus per Sacros Ecclesiæ Canones ex omni æuo prohibitis, per Ecclesiæ suæ Genesios statuta permittunt. Ita ille: vide plura apud ipsum.

643 Quinto, Ut luxuriose vitæ liberius se tradant Caluinistæ, vera, & legitima connubia multis fictitijs diuortijs dissolunt, cum Mahometanis, & alijs ex antiquis hereticis. Lege circa hoc Florim. Raymun. lib. 8. de orig. heres. cap. 13. & Gualter, citat.

644 XCIX. Error, quod Exorcismi Ecclesiæ negligendi sint, atque irridendi. Hoc ipsum, & verbo, & facto Caluinistæ præstāt, uti didicerunt à suo Magistro Caluino, qui sic docet prælatum lib. 4. Infit. cap. 19. §. 14.

645 Sed consuetudinem exorcizandi receptam in Ecclesia Catholica, esse secundum regulam Apostolicam, præter alios assermat S. Leo Maximusepist. 4. cap. 7.

646 CENTESIMVS denique Caluinismi error, & eorum, quos hic annuerandos assumpsit, vltimus, situs est in capitali odio, quo, qui sic instructi sunt, in ecclesiasticas feruntur benedictiones panis, aquæ, & rerum similium. Germani hac in re successores tui Flagellantium aq̃ue benedictæ speciatim insensiorum, tum Vvaldensium, & Vviclectitarum, omnes huiusmodi benedictiones generatim repudiant. Verba sunt Gualterij; quo iugiter Nobis duce centum Caluinismi errores percurramus cum vnusquisque aliquanti explicatione, & serè omnium reprobatione.

647 Restat addendum, pro terminanda Regula, aliquid de infelicissimo Caluini obitu. Dissident circa hoc Scriptores ex Lindano sui Dubitantij Dialog. 3. sic Præteolus verb. Caluinistæ, sub finem. Quantum verum, inquit, ad Caluini istius fabulæ, & inuentoris, & exactoris mortem attinet, Herodis morbo, hoc est, pediculari erosus miserrime perisse asseritur. Sed circa idem Genebrardum in Pio IV. audiamus.

648 Anno, inquit, 1564. Caluinus 14. Kal. Iunij tam varijs morbis extinctus est, petulantis, & effrenatæ lux impietatis pœnas expensens, ut (nisi à Beza scriptum esset, præfatione Comment. Caluini in Iosue, & in istius vitæ) vix crederetur. Pet quatuor serè annos dis cruciatus nouem horrendis morbis,

his, colica, calculo, morbo articulati, hæ-
 mortiboidibus, febri phthisica, asthma-
 hemicranio, cathatro continuo, vomitu de-
 649 nique sanguinis. An mentiri, Beza, esto tu
 iudex; nam ad verbum illa est tuo Gallico o-
 pusculi. excipis. An Herodes terribilius animâ
 Satana reddiderit, equidè nescio. Tanquam
 forez, Beza, tuo iudicio petisti? Cut illa de
 tuo Preceptore, vel etiam Patre (sic enim eū
 flebiliter nominas, cui scis te nunquam fuisse
 eordi) nō occultabas? Cur fama tui Doctori-
 650 culi sic male cōsulebas? Sicuti iusserat, nul-
 lo sepulchri apparatu elatus est, postquā Ge-
 neuensem cloacam totos 23. annos fouisset.
 Huc vsque Genebard. ex Beza in Iconibus.
 651 In quibus Caluinū pingit horribili forma,
 vultu scilicet fœnesto, barba barbarica, ore
 hiantē, & carurietate. Atque hæcienus de
 Caluino, & de eius secta per totam hanc Re-
 gulam longissimam satis dictum.

*Qualiter Theodorus Beza famulos hæresarchæ?
 Qualiter secta ab eo formata Bezanitarum?*
 REGULA CCXCIII.

652 **P**essilentissimus homo Theodorus Beza
 ex Burgundia Galliz Celticæ Prouin-
 cia oriūds, a iuuenili iam ætate vitijz enor-
 mibus, ac nefandis valde deditus, meru
 suppliciorū ex patria aufugere, atq; in Genev-
 sem ciuitatē, vti in locum tutum, se recipere
 653 festinauit. Vbi statim inter discipulos Calu-
 ini primarius, & postea in cathedra peli-
 lictiz, seu in impugnandâ verbis, & scriptis fide
 654 Catholica illius successor extitit. Vnde bre-
 uitē tempore non exiguo famâ hæresarchæ,
 eussit, ex erroribusq; sui Magistri, & ex alijs
 deuoti inuentis scdam propriam Bezanita-
 rum instituit.

655 **D**e origine, primordijs, progressu, ac de
 qualitatibus præcipuis Bezz illius
 hæresarchæ sceleratissimi, accipe primo lo-
 co pauca ex his, quæ admodum compendio-
 sè adducit noster Gualter. cap. 26. secul. 16.
 656 Theodorus Beza, inquit, Caluinista Ve-
 zelij in Burgundia ann. 1519. natus, Ecclesiâ
 impugnare cepit ann. 1550. Cuius non est,
 quod referam enormes impudicitias, tum vi-
 tæ propè vniuersæ, tum epigrâ natum ab eo
 editorum scditate intolerabili testatas, quæ
 illum, & Prioratum suum Loogemum ven-
 dere, & Gallia excedere cōpulerunt: eas qui
 dem non tantum à Lindano, Sanctesio, Pra-
 teolo, Bollesco, alijsq; Catholicis decriptas,
 sed etiam à Tilmanno Heshusio Lutheranò,
 qui *Episcopus illum vocat, & blasphemum
 furum*. Hæc ille.

657 Præterea verò in suo Elêcho alphabezi-
 co, verb. Bezanite, affert multa ex Lindano, &
 ex Claudio Sanctesio pro expensione illius
 sectæ perferret, & vitæ sceleratissimæ; ex qui-
 bus non graueris nonnulla ab illo audire.

658 Bezanita, inquit, siue Bezanî, à Theodo-
 Tom II.

ro Beza natione Burgundo, legumque licen-
 tiato sunt nominati, primas certè inter no-
 ua aliquot Caluinistarum, quæ hac nostrâ
 tempestate emerferunt, genera, facillè seren-
 tes. Sunt autè secta Antilutherani, ad tertiâ
 videlicet Enangelicorum nostræ ætatis clas-
 sem pertinētes. Ita ille, qui de ipso Beza sic,
 659 Hic, inquit, (auctore Lindano Dubitantij
 sui dial. 2.) cum ob flagitia, ac mores illicitos,
 & supplicio dignos cōcubitus, adeoque
 adulteria, & infandas libidines: suis item sa-
 tanicis epigrântis, Martialis, & Catulli spu-
 citas superantibus, in proliulo decantatis,
 magis suppliciorū metu, quam Religionis a-
 more aufugisset ex Gallia, Lausannā etiam
 660 polius, se Christi martyrem iactabat. Certè
 beneficia illa opima, quibus Familijs ad 700.
 ampliùs coronatos annuos impinguant lu-
 xuriabatur, ac in vitam varijs libidini cloa-
 cis diffusebat dissolutissimam, se se simoniaco
 vendidisse, tantum nō diserte proficiter præ-
 fatione in suam confessionem. Hæc ille.

661 Quod autem fuerit Beza primarius Calu-
 ini discipulus, testatur Qualit. init. c. 15. Ioan.
 inquit, Caluin. vt refert primarius eius disci-
 662 pulus Beza, &c. Quod item factis progres-
 sibus magnis in tali discipulatu Caluinismi,
 postea cathedram sui Magistri asceuderit,
 successorque eius in impugnacione fidei Ca-
 tholicæ manserit, accipe cum alijs hæc spe-
 ctantibus à Genebrardo in Gregorio XIII.
 ad annum Christi Domini 1585.

663 Inter hæreticos, inquit, illos ferè Theodorus
 Beza ex obsequio, & impuro poetâ repen-
 tentinus Theologus Geocœnsis Magister
 indeq; Caluini istius rabulæ, & spurij success-
 sor, scribit; quæquā ab aliquot annis rari-
 us, siue quia ad eruditionis suæ fundū per-
 uenit, siue quia delictis, indoribusque iuueni-
 664 tutis traditus est. Nisi quod ad postum reuer-
 sus interdum, ea læta tunc demulcet edicti-
 riam, veteribus amoribus decantatis. Hæc ille.

665 Exetendo itaq; styllum contra Ecclesiā
 matrem nostram, variaq; opera erroribus sca-
 tentia ad eundem finem in lucē dando, pesti-
 mus Beza famosissimus hæresarcha ab om-
 666 nibus habitus. Ex operibus autè eius illud
 de Iconibus vitiorum illustrum peculiariter
 à Genebrard. etiam in Gregorio XIII. ad an-
 num Christi 1585. despicitur sic. Eiconas, in-
 quit, vitiorum illustrum emittit Beza. Illu-
 strēs vocat Ioannem Hus, Caluinum, Bucc-
 rom, & similes cuiusq; sectæ apostatas, quo-
 rum nomina in inferno conscripta sunt, cor-
 pora vero in terris magna ex parte supplicijs
 dignis affecta. Ita Genebrardus.

667 Verum, viam de hæresichatu Bezz, ac
 de secta ab eo formata cōpletè conficit, ipse
 errores sigillatim à nobis exponendi; in cō-
 muni tamē prius attingendum aliquid ex
 Genebrardo in Marcello Secundo ad annum
 Christi 1555. vbi post recensitas cōpendio-
 sistimè multas doctrinæ hæreticorum fe-
 668 das, in hunc modum, Præter vulgatas, in-
 quit, Lutheranos, Zuingleanos, Caluinistas,
 Seuerianos, Anabaptistas, & infinitas Sacra-
 men-

nitentiz Sacramētum agnoscat, nisi Baptismum, aut memoriam eius, vt dictum est in errore 93. vel quod veram pñitentiam, & contritionem cum vera resipiscētia permittet, &c.

633 XCVI. Error, quod similiter Extrema. Vñctio non debeat in numero Sacramento- rum admitti. Docet Caluinus in Becuis Gæ- techismi Dominica 28. & in Confessionis, suæ articulo 35. ac lib. 4. Instit. cap. 19. §. 1. duo tantum admittens Sacramenta; atque, peculiariter §. 18. 19. & 20. Extremam Vñ- ctionem non sine iracundia, & sacrilega ir-

634 risione omnino rejicit. Quamquam alibi, vt in Antid. Concil. Trident. canon. 1. de Sacramentis in genere, fatetur ipse Caluinus eam olim fuisse Sacramentum, & nunc iam, desisse. Quid absurdius?

635 XCVII. Error, triplicem parte constans, eo, quod Caluiniani triplicem præcipue cō- tumeliam inferant Sacramento Ordinis. Pri- mum, quia Sacramenti honore, ac titulo il- lum priuant, dum sola duo Sacramenta con- cedunt cum Magistro suo Caluino, lib. 4. In- 636 stit. cap. 19. §. 1. & 3. Tamen si interdum, etiam eodem capite, sui asserti oblitus con- trarium affirmet. Vide Florim. lib. 8. cap. 6. num. 8.

637 Secundo, Caluiniani cum Arrianis, Vval- densibus, & alijs hæreticis, Ecclesiasticam Hierarchy confundunt, ac destruunt, nul- lum discrimen in potestate, ac iurisdictione inter Episcopos, ac simplices Sacerdotes cō- cedendo. Ita Ioann. Valetonus Caluinisti Priuatiensis Minister in suo contra Arnulphū Matrimum libello, pag. 20. nimirum. [Tan- tū habere potestatis spirituales Pastorem mi- nimi pagi Orbis terrarum, quantum habet po- tentissime ciuitatis Pastor.]

638 Tertio, Caluinistæ cum Simoniacis, Ma- hometanis, & alijs, spoliant Sacrum Ordinē candida coelibatus veste, cum flagitioso sa- crilegio, duce Caluino Harm. in Matth. 19. & lib. 2. Instit. cap. 8. §. 42. 43. & lib. 4. cap. 12. §. 23. & cap. 19. §. 36. vbi perfidis Pres- byteris (idem est de Religiosis excucullatis, & de Monialibus reuelatis) connubium per- mittit, immo præcipit. Vide penē innume- ra, quæ contra ipsum tradit Gualter. verit. 8. cuiusque sæculi.

639 XCVIII. Error continens diuersa men- dacia, quæ de Christiano Matrimonio Mini- stri Caluinistæ nimis impudicē prædicant, maxime illa sequētia.

Primo, Tollunt Matrimonio præcipuum ornamentum, quo illud decorauit Christus Dominus, scilicet Sacramenti dignitatem, edocet sic à suo Magistro Caluino, qui post Armenos in septimo sæculo ob id cōdemna- tos, tenet lib. 4. Instit. cap. 19. §. 34. & seqq. Matrimonium nullatenus esse sacramētum.

640 Secundo, Cum Heluidianis, & Iouinia- nistis affirmant, non plus virginitati inesse, meritis quàm Matrimonio: tamen ipsi Cal- uinistæ sciunt à Christo Domino Matth. 19. & ab Apostolo 2. Corin. 7. Virginitatem

fuisse prælatam Matrimonio.

641 Tertio, Quod peius est, Virginitatem, prorsus damnant, quandoquidem quasvis personas inducunt, etiam sub præcepto, ad incedendum Matrimonium. Caluino, Harm. in Matth. 19. sic ait. [Stulta imaginatio est coelibatū esse virtutem; quia status eiusmodi non ex se Deo placet, nec inter obsequia, quæ à nobis requirit, censeri meretur.]

642 Quarto, Sicut Matrimonium verum, (inquit Gualter.) dedecore afficiunt, quan- do illud permittunt cum sacrilegis eorum, copulationibus, qui perpetuam voverunt Deo continentiam; Ita foedissime illud detur- pant, quando specioso illius titulo cohœ- rant incestus coniunctiones, quas in pluri- bus propinquitatis gradibus per Sacros Ec- clesiæ Canones ex omni ævo prohibitis, per Ecclesiæ suæ Geneueosis statuta permittunt. Ita ille: vide plura apud ipsum.

643 Quinto, Vt luxuriosæ vitæ liberius se- etantur Caluinistæ, vera, & legitima conu- bia multis fideijs diuorij dissoluant, cum Mahometanis, & alijs ex antiquis hæreticis. Lege circa hoc Florim. Raymon. lib. 8. de orig. hæres. cap. 13. & Gualter. citat.

644 XCIX. Error, quod Exorcismi Ecclesiæ negligendi sint, arque irridendi. Hoc sa- pillime & verbo, & facto Caluinistæ præstāt, vt didicerunt à suo Magistro Caluino, qui sic docet præstandum lib. 4. Instit. c. 19. §. 14.

645 Sed consuetudinem exorcizandi receptam in Ecclesiæ Catholica, esse secundum regulam Apostolicam, præter alios asseruit S. Leo Maximus epist. 4. cap. 7.

646 CEN. SESIMVS denique Caluinismi er- ror, & eorum, quos hic annumerandos as- sumpsi, victimus, situs est in capitali odio, quo, qui sic instructi sunt, in ecclesiasticas serunt benedictiones panis, aquæ, & rerū similium. Germani hac in re successores tū Flagellantium aquæ benedictæ speciatim in- feriorum, tum Vvaldensium, & Vicelessi- tarum, omnes huiusmodi benedictiones ge- neratim repudiantium. Verba sunt Gual- terij; quo iugiter Nobis duce centum Calui- nismi etrotres percurramus cum vniuscuiusq; aliquantū explicationes, & serē omnium repro- batione.

647 Restat addendum, pro terminanda Re- gula, aliquid de infelicissimo Caluini obitu. Dissident circa hoc Scriptores ex Lindano sui Dubitantij Dialog. 3. sic Præteolus verb. Caluinistæ, sub finem. Quantum vero, in- quit, ad Caluini istius fabulæ, & inuentoris, & exactoris mortem attinet, Herodis mor- bo, hoc est, pediculari erosus miserrime per- isse asseritur. Sed circa idem Genebrardum in Pio IV. audiamus.

648 Anno, inquit, 1564. Caluinus 54. Kal. Iunii tam varijs morbis extinguitur est, pecu- niantis, & effrænatæ suæ impietatis penas ex- pendens, vt (nisi à Beza scriptum esset, præ- fatione Comment. Caluini in Iosue, & in- istius vitæ) vix crederetur. Per quatuor serē annos discruciatos nouem horrendis mor- bis,

bis, colica, calculo, morbo artienari, hæ-
morrhoidibus, febris phthyfica, affbmate,
hemietano, catharro continuo, vomitu de-
649 nique sanguinis. An mentiar, Beza, esto tu
iudex; nam ad verbum illa è tuo Gallico o-
puse, excipis. An Herodes terribilis animæ
Satana reddiderit, equidè nescio. Tuoquam
fores, Beza, tuo indicio perijisti? Cur illa de
tuo Præceptore, vel etiam Patre (sic enim cū
æbilitate nomas, cui scis te nunquam fuisse
eordi) nō occultabas? Cur famæ tui Doctōri.
650 euli sic male cōsulebas? Sicuti iusserat, nul-
lo sepulchri apparatu elatus est, postquā Ge-
neuensem cloacam totos 23. annos fouisset.
Huc vsque Genebrard. ex Beza in Leonibus,
651 in quibus Caluini pingit horribili forma,
vultu scilicet sanesto, barba barbarica, ore
hiante, & curatissime. Atque hæcenus de
Caluino, & de eius secta per totam hanc Re-
gulam longissimam satis dictum.

Qualiter Theodorus Beza famosus hæresiarcha?
Qualiter secta ab eo formata Bezanitarum?
REGULA CCXCIII.

652 **P**ESTilentissimus homo Theodorus Beza
ex Burgundia Gallie Celtica Prouin-
cia oriūds, à iuuenili iam ætate vitij enor-
mibus, ac nefandis valdè deditus, metu sup-
pliciorū ex patria aufugere, atq; in Geneuē-
sem ciuitate, vti in locum tutum, se recipere
653 sessinauit. Vbi statim inter discipulos Calu-
ini primarius, & postea in cathedra pesti-
lentiæ, seu in impugnandis verbis, & scriptis fide
654 Catholica illius successor extitit. Vnde bre-
uitempore non exiguæ famæ hæresiarcha,
euaſit, ex orroribusq; sui Magistri, & ex alijs
denuō inuentis sectam propriam Bezanita-
rum instituit.

655 **D**E origine, primordijs, progressu, ac de
qualitatibus præcipuis Beza istius
hæresiarchæ sceleratissimi, accipe primo lo-
copanca ex his, quæ admodum compendio-
sè adducit noster Gualter. cap. 26. seculi. 16.
656 Theodorus Beza, inquit, Caluinista Ve-
zelij in Burgundia ann. 1519. natus, Ecclesiā
impugnare cepit ann. 1550. Cuius non est,
quod referam enormes impudicitias, tum vi-
tæ propè vniuersæ, tum epigrāmatum ab eo
editorum fœditate intolerabili testatas, quæ
illum, & Prioratū suum Longemæum vcn-
dere, & Gallia excedere cōpulerunt: eas qui
dem non tantum à Lindano, Sanctesio, Pra-
teolo, Bolſeco, alijsq; Catholicis deſcriptas;
sed etiam à Tilmanno Heshuſio Lutheranō,
qui *Episcopus illum vocat, & blasphemum
ſcurram*. Hæc ille.

657 Prateolus verò in suo Elêcho alphabetico,
verb. Bezanita, affert multa ex Lindano, &
ex Claudio Sanctesio pro expressione illius
sectæ perſeræ, & vitæ sceleratissimæ; ex qui-
bus non graueris nonnulla ab illo audire.

658 Bezanita, inquit, siue Bezanī, à Theodo-
Tom II.

ro Beza natione Burgundio, legumque licen-
tiaro sunt nominati; primas certè inter no-
ua aliquot Caluinistarum, quæ hæc nostra
tempellate emerſerunt, genera, facili seruen-
tes. Sunt autè secta Antutheranica, tertīa
videlicet Evangelicorum nostræ ætatis clas-
sem pertinētes. Ita ille, qui de ipſo Beza sic.

659 Hic, inquit, (auctore Lindano Dubitantij
sui dial. 2.) eum ob flagitia, ac mores illicitos,
& supplicio dignos cōcubitus, adeoque
adulteria, & infandas libidines; suis item ſa-
tanicis epigrāmatibus, Martialis, & Catulli ſpu-
citas superantibus, in proſtibus decantatis,
magis suppliciorū metu, quam Religionis a-
more aufugisset ex Gallia, Lausanna etiā
660 pulſus, ſe Christi martyrem iactabat. Certè
beneficia illa opima, quibus Parisijs ad 700.
ampliùs coronatos annuos impingatus lu-
xuriabat, & in vitam varijs libidinē cloacis
diffuſebat dissolutissimam, ſe ſimoniacè
vendidisse, tantum nō diſcretè proficetur præ-
statione in suam confessionem. Hæc ille.

661 Quod autem fuerit Beza primarius Calu-
ini discipulus, testatur Gualt. init. c. 15. Ioan.
inquit, Caluin. vt refert primarius eius d. lei-
662 pulus Beza, &c. Quod item factis progres-
sibus magnis in tali discipulatu Caluinisimū,
postea cathedram ſui Magistri aſcenderit,
ſuccesseſſorq; eius in impugnatione fidei Catho-
licæ: manſerit, accipe cum alijs hæc ſpe-
ſtantibus à Genebrardo in Gregorio XIII.
ad annum Christi Domini 1583.

663 Inter hæreticos, inquit, Ioan. ferè Theodorus
Beza ex obſceno, & impuro poetæ repen-
tinnis Theologicæ Geneuenſis Magistri
indeq; Caluini istius rabula, & spurij ſucces-
ſor, ſcribit: quamquam ab aliquot annis ra-
rius, siue quia ad eruditionis ſue fundū per-
uenit, siue quia delictis, ſudoribusq; iuuen-
664 tutis tractus eſt. Niſi quod ad poſſim reuer-
ſus interdum, ea latrantem demulcet cōſciē-
tiam, veteribus amoribus decantatis. Hæc ille.

665 Exercento itaq; ſtylum contra Eccleſiam
matrem noſtram, variaq; opera erroribus ſca-
tentia ad eundem finem in lucē dando, peſ-
simus Beza famosissimus hæresiarcha ab om-
666 nibus habitus. Ex operibus autè eius illud
de Iconibus virorum illuſtrum peculiatiter
à Genebrard, etiam in Gregorio XIIII. ad an-
num Christi 1585. deſpicitur ſic. Eiconas, in-
quit, virorum illuſtrum enitit Beza. Illu-
ſtres vocat Ioannem Hus, Caluinum, Bocer-
um, & ſimiles euuiq; ſectæ apoſtatas; quo-
rum nomina in ſectæno conſcripta ſunt, cor-
pora vero in terris magna ex parte ſupplicij
dignis affecta. Ita Genebrardus.

667 Verū, viam de hæresiarchatu Beza, ac
de ſectā ab eo formata cōpletè conſiderat, ipſius
eiſores ſigillatim à nobis exprimendi; in cō-
muni tamen prius attingendum aliquid ex
Genebrardo in Marcello Secundo ad annum
Christi 1555. vbi poſt recensitas cōpendio-
ſiſſimè multas diſſerſorum hæreticorum ſe-
668 ctas, in hunc modum, Præter vulgares, in-
quit, Lutheranos, Zuingleanos, Caluinistas,
Seueritanos, Anabaptistas, & infinitas Sacra-
men-

mentariorum formas, recrudescunt alij se in contraria scindentes (de quibus iam supra à nobis dictum) Brentiani, Vbiuistę, Olian-
669 drian, Stancariani, &c. addit infra sic. His iam omnibus superflites Theodorus Beza quod tidiè aliquid noui ad iam putres eorum blasphemias. Ita ille.

670 Prima itaque blasphemia admodum hæretica, & horrendissima Bezę est, quod negauerit omnipotētiā Dei, maxime in consensu substantia liter eodem corpore pluribus in locis. Eam benè exprimit Prateolus vbi supra ex Lindano sic.

671 Hic vir, inquit, religiosus cum Caluino linguam vendidisset, aduersarijs congressus, vbi eius mysteria non posset defendere, vbi eam prorupit blasphemiam, vt Deum neget omnipotentem. Diserte enim scribit, teste Heshusio, in sua confessione contra Caluinū, Deum non posse efficere, vt corpus aliquod, manente substantia, sit absque loco, vel in.

672 pluribus locis. Illud enim Angeliaxioma, Apud Deum nihil est impossibile, non sine exceptione accipiendum esse, quod factum fieri nequeat insectū, vt bis tria non sint sex. O argutos philosophos, qui Dei Opt. Max. maiestatem, atque amplitudinem ad suas physice viz prę infano potestatum, & bonarum litetarum studio degustatę regulas non erubescant remouere. Hucusque ille.

673 Cōtra dictam blasphemiam legendus est Becanus, dict. opus. 4. lib. 2. cap. 1. de cōna catholica, vbi efficaciter demonstrat, posse diuina potentia vnum corpus pluribus in locis existere non solum sacramentaliter sine extensione, vt existit corpus Christi Domini in Eucharistia, & habetur de fide certum, sed etiam extensiuē cū dimensionibus quantitatis, vt fertur in historijs multis factum: & mihi hæc doctrina, quidquid dicat alij, omnino probatur.

674 Secunda blasphemia Bezę hæretica est, quod negauerit orandum esse pro reprobis, cum Ecclesia catholica preces ad Deū fundere soleat pro omnibus, etiam pro perdidis, & reprobis Indis. Ita Prateolus cum Lindano, & Gualter. loc. cit.

675 Tertia blasphemia hæretica est, quod affirmet, comment. in Ioann. cap. 1. electos nullo peccato mortali contaminatos esse, reprobos vero nullo veniali. Item ibidem, Prateol. & Gualter.

676 Quarta blasphemia valdè hæretica Bezę quod neget Deum esse omnipotentem, nisi ad omne peccatum improbis se impulsorem & auctorem præbuerit. Iidem Prateolus, & Gualter.

677 Quinta blasphemia, quod de sacris Concilijs loquens in præfatione noni Testamenti Græci, & Latini, clare affirmet Demonem illis præfuisse, non autem Spiritum Sanctū, Prateol. & Gualter.

678 Sexta blasphemia, quod, teste Claudio Sanctefio, vt refert Prateolus relatus, in suis scriptis sæpius inculcauerit Bezę, nullum cultum esse deferendum Christi nomini,

B. Virg. Marię, ac Sanctis reliquis. Affert etiam Gualter.

979 Septima blasphemia, quod afferat nullo modo Sanctos esse inuocandos, & Satanam recte fundamenta inuocationis eorum, & aliorum dogmarum, quæ perpetuò Ecclesie credidit. Ita Prateol. & ex parte Gualter. ibid.

680 Octaua blasphemia Bezę, quod iuxta errorem Caluini 16. iam expressum, affirmat, uerit ille, fidem nunquam posse amittere. In sua confess. p. 10. seu cap. 4. art. 30. circa medium, sic ait. Necessè est profectò, vt fateamur, donum verę illius fidei, qua iustificamur, nunquam à perseverantia dono dinelli posse. Hęc Bezę, & affert Gualter. in dict. errore 16.

681 Nona blasphemia hæretica Bezę, quod defendat pertinaciter, in defectu panis, & vini, posse ex quouis alio cibo, & potu Eucharistiam confici. Ita ille in epistol. 2. ad Thomam Tilium.

682 Vbi panis, inquit, aut vini, vel nullus est vsus, vel nulla certo tempore copia, num Cœna Domini nulla celebrabitur? Imò ritè celebrabitur, si quid panis, aut vini vice m., vel ex vsu communi, vel pro temporis ratione supplet, panis, aut vini loco adhibeatur. Hęc enim mens fuit Christi, cum panem, & vinum ad hæc mysteria delegaret, vt propositis eorum rerum signis, quibus corpus nostrum alitur, veram alimoniam spirituales, velut ob oculos repræsentaret. Hęc Bezę, & alia, quę legas apud Gualterium in 94. errore Caluini.

683 Decima blasphemia, quod Bezę se vsque adeo Caluini Idololatrā præbeat, vt in eius vita, & testamento non satis habeat Caluinū vocatè irreprehensibilem, verū Prophetam, & quasi os Domini, imò maximum totius Vniuersi lumen ad Ecclesiam Dei dirigendā; nisi ih̄s super illum in re Eucharistica nō modo omnibus SS. Patribus, & antiquis Doctoribus, qui Apostoli fuerunt posteriores, sed etiā ipsismet Apostoli, & Euāgelistę anteponat, dum generatim, & absque vilius exceptione scribit, *Caluini esse, post Deum, honorum de-*

684 *visionis*. Verba sunt omnia Gualterij, quibus nihil opportunius ad indicandū, quam adductus fuerit Bezę Caluino, eiusque erroribus, & blasphemijs, sicut & alijs proprijs, vt vidimus: quas magis hic exprime re super sedco, excepta vna omnium maxima, seu reliquis quascunq; saltem implicite, comprehendente, videlicet.

685 Undecima blasphemia Bezę, quod neget esse Deum, & immortalitatem animę, seu quod adhaerit atheismo. Circa hoc audimus ex Lindano, Prateolū vbi supra multa

686 indicantem. An vero, inquit, huic nono Theodoro nouam quoque Diabulus debeat Atheorū coloniam, ex hoc satis liquet, quod cum Ludimagister esset, in scholis sepe soleter suis scholasticis occinere, illum verè beatum, qui, vt est apud Virgilium,

*Motus omnis, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus strepitumq; Acherontis avari.*

Quo

- 687 Quo sanè nomine quam malè apud suos ille audierit, testantur eius cõmitiones Parisienses, & Aurelianienses, quibus illius professionis haud obscura haud infrequens edebat paradigma. Hoc eius cantillans epigramma, hoc loquuntur facinorosi, cum & beneficia ecclesiastica, quibus impinguitus sacrasaras, dilatare, derelicti o Deo sacrore suo, publicè venderet, & alienas uxores permoleret tam familiariter, ut publicus matronarum.
- 688 haberetur maritus. Vnde nouo illi Theodoro, cui merito Atheos fuit cognomen in Colloquio Pisiaco, Christum rãm longè à sancta Eucharistia abijcienti, quantum à cælo abest terrâ, veteres quidam collegæ exprobrabûr. An mirum, aiebant, eum à sacra Christi, exrurbare Eucharistia, qui Deum nõ credit esse in cælo? Hactenus Prætol. cum Lindan, quibus de Bezzæ atheismo manifestè constat.
- 689 Apud eundè Prætol. ex Claud. Sanctesio per eum citat. plura inuenies de hoc pessimo hæresiarcha, qualiter post colloquium illud, seu Concilium Pisiacum, ipse vya cum suis cõmunistis non exiguâ perniciem vniuersæ Galliæ inulerit; nobis dicta sint satis pro cognitione Bezanitarum sectæ, eiusq; auctoris
- 690 Theodori Bezzæ. Quem animam egisse ann. 1603. die Octobr. 13. refert Gualter. in fine dicti cap. 35.

De fidei à Ludouico Alemanni, a Goodman Anglo, ab Vviro, & ab aliquo alio Calvinista formati, quid?

REGVLA CCXCIV.

- 691 **A**N. 1566. prodijt quidam appellatus Ludouicus Alemanni origine Italos, & Lugduni in hæresarchatu, & inikurione peculiaris sectæ clarescere cepit. Quâvis enim professione Calvinista, doctrinâ tamen Caluini, & Bezzæ infectatus est. Illâ Zuinglij de præsensia Christi in Eucharistia omnino appro-
- 692 bavit. Ramus itè Calvinismi fuit Christoforus Goodmanus Anglus, & inter hæresarchas quoquo modo repositus. Secta etiâ Vvætorû Anglicanorû à Caluino originè ducit; eius immediatus auctor extitit quidâ nomine Vvritus, qui ex tribus erroribus indicandis eam cõstituit. Tandè de Petro Richerio Calviniano, nouo hæresiarcha, & de alijs, si qui sunt huiusmodi, aliquid pro explicatione dicetur.

- 693 **Q**Uæ speant ad Ludouicum Alemanni, paucis his explicat Guale. c. 44. seq.
16. Ludouicus, inquit, Alemanni natione Italus, professione Calvinista, ann. 1566. Lugduni cepit Caluini doctrinam apertè iustificari circa receptionem substantiæ Iesu Christi in Cœna per fidem, ac purâ Zuinglianismû edocere, videlicet substantiâ nullo modo recipi, ne fide quidè; deniq; in Cœna non recipi, nisi spiritaliter substantiale corpus, & sanguinè Tom. II.

- Iesu Christi, indè abesse canisatus. Hæc ibi Gu.
- 696 Præstat tamen paulò extensius à Prætolio, verb. Ludouicus Alemanni, num. 17. ex Claudio Sanctesio, nos circa eadem erudiri, quod magis completè fiet verbis eius per extensum relatis: ne graueris ea audire.
- 697 Ludouicus, inquit, Alemanni natione Italus, secta Zuinglianus; hoc anno 1566. apud Lugduum famâ ibi ex impugnatione Calvinianæ doctrinæ, & eiusdem præstigiarii detectione, quò purâ Zuinglianismû statueret, comparauit: quemadmodum doctus ille, & pius Claudus Sanctesius in eadem doctrinæ Calvinianæ, & Bezzæ restatur. Ista enim de illo loquitur.
- 698 Iam, inquit, ceperunt hoc anno Lugduni Calvinistæ ab alijs defectionem facere, auctore Ludouico Alemanni Italico, aperire oculos, & in tueri verborû effascinationes, atque præstigias, quibus suorum mentibus illudut impostores Calviniani. Nam si quis scripta Caluini, & Bezzæ diligenter obseruari, & cõrulerit, triplicem opinionem de re, quam, acquiramus in Cœna, deprehender.
- 699 Vnam, quæ videatur ipsissimam carnem, & sanguinis substantiam polliceri.
- 700 Alteram, quæ nudam, & meram gratiam per mediatoris Christi carnem quasi percolari ad nos emingat.
- 701 Tertiã, quæ nihil noui fateatur in Cœna referri, quod non alibi, & antea comparetur, præter panis, & vini pauxillum de manibus impuri alliculus nebulonis, & circulatoris ministri acceptum.
- 702 At Ludouicus cum suis assecris, sine verborum inuolucris, & circums, maluerunt ad primâ Zuinglij opinionè redire, quæ simpliciter, & ingenuè cõcedit, spiritaliter tantum Christum in Cœna manducari, & beneficia, omnia merito passionis eius sumi potius, quâ per fidei imaginariem somnari seueram ipsam carnem Christi degustare, quam non propius re ipsam attingat, iuxta Caluini doctrinâ, quâ summû celi verticè. Has ergo propositiones dedit puri Zuinglianismû apud Lugduenses Ludouicus Alemanni restitutor.
- 703 I. In hoc Sacramento Cœnæ nulla nobis ad edendum, aut bibendum datur substantia corporis, & sanguinis Iesu Christi.
- 704 II. Neque etiam per fidem, seu incomprehensibilem modo, ut vocant.
- 705 III. Quia hoc totum imaginarium, & repugnat apertissimo Dei verbo.
- 706 IV. Hanc autem manducationem corporis, & sanguinis Christi, spiritualementum esse contendimus.
- 707 V. Ad quam pij veram fidem, ac penitentiam asserere debent, gratiarumque actionem beneficiorum, quæ accepimus à Deo per Christum.
- 708 VI. Christus licet à suis fidelibus non sit absens, tamen illius substantiale corpus constanter affirmamus non esse præsens in hac cœna.
- 709 Calvinistarum Synagoga Ludouicum illum conatur omnibus modis à reuelandis suis

- luis mysteriis, & verborum effuscationibus reuocant, aut violentia opprimere, quas iam sola Regnum in Gallia possideat. Ille magia, & audacius crepat verbum Dei, quam ipsa: tueretur se pacificationis publico edito, quo se in libertatem conscientie asserat: sibi iuris tantum esse offendit redeundi ad primam Zuinglij sententiam, quantum alijs fuit, deserta Ecclesia Catholica, in hanc, vel illam, sedam abeundi.
710. Glorietur insuper, vt audio, magis ingenue se agere cum mudo, quem nolit verborum ambiguitatibus fallere, neque quicquid Caluini confessioni cum Tigurnis contrarium asserre, neque sectam aliam ab intima Caluini doctrina introducere, cum ab eo scriptum didicerit, Christum sola gratia, & virtute nobiscum mansurum in æternum, ab eademque videat (Harm. in illud Marc. 14. Pauperes semper habebitis vobiscum) distingui duplicem presentiam, & absentiam Corporis Domini: realem, siue substantialem, quæ cæcis continetur: & spirituaalem, siue (vt ita loquamur) virtualem, quam collocat in Ceperna. Ecclesiæ Caluinianæ Rabbini, qui Lugdunum occupant, breuem conscripserunt, & sparserunt, admonitionem, qua student demoustrare, & resellere Ludouici errorem, & in ea mire amplificat substantiæ carnis Christi participationem: sed sumum vendunt, cū ad fidei imaginationem reuoluantur, & substantiæ toto cælo à nobis remotæ vmbra, cogitatione scidentur. Vide reliqua ibidem lectu dignissima. Hæc Claudius Sanctæsius.
712. Hactenus Præteolus, cuius tanti viri vestigia Ludouico Alemani retuli, nec aliud de eo dicendum occurrit.
713. De spectantibus vero ad Christophorum Goodmanum agit Sanderus hæres. 222. & ex eo solo (nihil inuenio apud Præteolum, quod mirum) Gualter, cap. 45. s. 19. vbi sic.
714. Christophorus, inquit, Goodmanus Anglus Caluinista, cum ex Anglia Genæ exularet regnante Maria Regina Catholica, docere cepit, atque adeo per librum de suorum consilio Symonistarum Anglice editum promulgare, non licere feminis Rempub. vltimam administrare. Veram Mariæ in cælum vocatæ succedere Elisabethæ Lutherandis imbuta, quam nō pro temporali dumtaxat Regina haberi volebat, sed etiam pro capite, ac summa Ecclesiæ in causis spiritualibus Gubernatrice, longe aliter loquutus est Goodmanus in Anglia, vbi cuiusdam Puritanorum Ecclesiæ sub Elisabetha ministerium gessit. His paucis Gualterius Goodmanum depingit, & inter hæresarchas eum enumerat.
716. Paucis etiam tractant de Vnctis Anglicanis Sander, hæres. 230. Genebr. in Pio V. & Gualter, cap. 30. s. 16. (neq; de ijs Præteolis quicquid) ex quibus nullus, nec alius, quod sciam, indicatur istorū secta Caluiniana hoc nomē sibi assumpserit Vnctōrū Anglicorū.
717. Apud Bastedum in Surria comitatu Angliæ eam consuevit quidam appellatus Vvritus, ex tribus præcipue articulis etroneis,
718. Primò, Nullum hominem peccare assermabat, præter illos, qui suam doctrinam non admitterent, quam veritatem appellabat.
719. Secundò, Asserbat in roto nouo Testamento prædici res futuras, vnde quamuis admitteret Christū Dominū iam semel venisse, eū tamē ante dieludicij rediturū expectabat.
720. Tertiò, Tuebatur, eū, cui peccata semel fuerunt remissa, nō amplius peccare. Addebat etiam vt axioma certum, nullam viris doctis esse fidem habendam. Vide Gualter, citatum; atque hæc de ista secta.
722. Quid iam de secta Richerianorum à Petro Richerio Caluini discipulo instituta? Pergratum ab eodem Gualter, c. 63. omnia, quæ de illis extant, & apud ipsum iacent, accipere; ne, quæ lo, sit tibi molestum ea audire.
723. Petrus, inquit, Richerius ex Carmelitæ factus minister Caluinianus, cum à Caluino in Floridâ missus esset, predicauit ann. 1557. corā D. Villagagnono, ac postea corā Notario publico Francisco Alberico, die 18 Sept. propugnauit, Iesum Christum in carne sua, humana non esse adorandum, nē terrenum elementum adoretur. Scripsit præterea, licet illū adoraret vt Deum, nō autē vt hominē.
724. Die autē 27. Decem. eod. ann. 1557. D. Petro de Falce, quæ ad eū D. Villagagnoni legauerat, asseruauit, hæreticū esse, qui existimaret Iesum Christum necessario adorandum & inuocandum. Cui blasphemiam cōsentit hoc aliud eius pronuntiatum, Patrē dumtaxat orandum esse per Christum, nunquā verò orandum ipsum Christum, ne ipsius humanitatem honor aliquis exhibeatur. Quasi vero sacrosancta Iesu Christi humanitas aliam haberet hypostasim, ac verbum Diuinum; vel quasi Nestoriani duas in Iesu Christo personas constituentes, non essent pridē ab Ecclesiâ reprobati tanquam hæretici, ac blasphemii.
726. Probē noui huic Petrū Richerium fuisse illum ipsum, qui vbi Annonacensi in Viuarijs Prouincia, maiorū plurimorū audierat. Cū enim in eā se Catholicū simulacris esset ingressus, imo & menses aliquot in cōcionibus ea simulatione; vsutandū vbi se in præcipuū rū ciuū, qui illū spe cōmisso exceperant, amicitia inuicem vidit, cordis sui postea aperuit; primū quidē priuatum, dein verò è pulpito pleno ore in sacramenta inuictus, ac nō 727 minatur in realitate eucharisticam. Quod vbi aduerteret Magistram, dū in eū inquirunt, ecce euangelicis homo nequā maiorē tamen vrbis partem erroris illaqueatam relinquens. Hæc ille de Petro Richerio, nec aliud dicendum occurrit.
728. Quid item de nouis Samolatenis? Secta istorum in eo errore fundata, quod negauerint in S. Ioann. Euangelio vocem αὐτῶν, id est verbum, secundam Trinitatis personam designare. Ita Gualter, cap. 46. s. 16. ex Sand, hæres. 233. & ex Florim. lib. 2. cap. 16. num. 6.
729. Deniq; quid de Fundio hæresarchæ? Ex Sand. lib. 7. de visib. Monarchia, pag. 703. idē Gualt. c. 48. sic de eā eius explicat. Inter alios inquit, Fundij errores, hic speciatim annotandus est, S. Petrum Romæ nunquam fuisse.

730 Qua de re satis citreulere, quæ in veritate 1. primi seculi § 7. & in capite de Calvino, errore §5. fuerunt obseruata. hæc ille, indicans, quod iste Functus fuit tamus quidam Calvinismi. Atque his Regula absoluta manet.

Secla Melchioritarum Antichristianorum, & similia, si qui sunt reliqui Antilutherani, qualiter se habent?

REGULA CCXCV.

731 **C**irca annum Domini 1532. Clemente VII. Summo Pontifice, & Carolo V. Imperatore, extitit quidam appellatus Melchior Hofmānus, nimis audacter prouocans ad disputandum Argentinenses concio, natos super quibusdam articularis erroneis fideicandis, ex quibus confituit sectā Melchioritarum, qui inter Antilutheranos re-

732 ponuntur. Secta verò Antichristianorum non vnus tantum, sed plures assignantur auctores, nimirum quotquot Antichristo fauentes, in Christum Dominum, & eius Vicarium blasphemauerunt. Aliquid de vnoquoque illorum, & de alijs Antilutheranis ligilati dicetur.

773 **S**oli Præcol. in suo Elencho alphabetico verb. Melchioritas, n. 16. & Gnalt. cap. 74. facul. 16. attingunt breuissimè, quæ tradidimus in 1. par. huius Regule de isto hæresia Melchior Hofmāno, deque eius sequacibus Melchioritis Antilutheranis, ac de pronocatione ad incendum disputationē cum concionatoribus Argentinentibus circa peculiari articulo. Nunc solum superest, vt illorum notitiam tibi exhibeam.

734 Primus, Christum Dominum nequaquam assumpsisse carnem ex B.V. Maria, sed Deum ex se carnem esse factum, ita vt vna tantummodò esset in Christo natura.

735 Secundus, Quicumque qui accepta gratia à Deo voluntariè peccat, nunquam posita in ipsius gratiam recipi.

736 Tertius, Absque vlla diuina gratia salutem animæ in solis naturalibus liberi arbitrij nostri esse collocatam.

737 Quartus, Hos Melchioritas errore Millenariorum, siue Chyliastrarum, circa corporeum Christi regnum per mille annos, fuisse infectos, non desunt, qui ita sentiant. Atque hæc vnde Antilutheranis Melchioris, & affectus eius Melchioritis.

738 De Secta Antichristianorum, & de multipliciter institutorum eius, peculiari agunt idem Scriptores, Præcol. verb. Antichristiani, num. 46. & Gualterius cap. 86. vbi sic.

739 Hoc titulo decorati sunt multi Antilutherani, qui apertius in Iesum Christum blasphemauerunt, & Antichristum fauerunt. Quos inter nominatur Præmonstratensis Apollata, qui Iesum Christum aiebat damnatum esse, Tom. II.

quod in cruce desperarit. Bucerus ite, cuius discipuli testati sunt, ipsū in mortis articulo negasse Iesum Christum esse verū Messiam, addidisseque; alium esse cum Iudais expectandum; Nec non illi, qui Antichristum audis. sine expectantes, meretricem Louaniensem nudam adorabant, Antichristum ex ea nasciturum buccinantes. hæc Gualterius.

740 Magis per extensum adducit Præcolus eisdem Antichristianos Præmonstratensem Apollatam, Bucerum, & adoratores illius meretricis Louanienfis, atque alios; declaraque copiosè ex Patribus, relatis ipsorum verbis, vt solet, ex Origene, homil. 30. in illud Matthæi, Exurgent Pseudo-Christi. & homil. 29. ex Tertuliano lib. de Prescriptio-nibus hæreticorum, & ex S. Ignatio Epist. ad Hieronem, qualiter diuersi diuersimodè fuerint, & possint esse Antichristiani: vide apud ipsum Præcolum.

741 Dixi, & eius Vicarium; nam negari non potest, quod Antichristiani sint omnes illi, qui vnumquemque Summum Pontificem, verum Christi Vicarium, esse Antichristum affirmant, sicuti affirmare solent hæretici septentrionales nostri temporis, quibus adiungi posse videtur David ille Chybræus, licet intra sectam Lutheranorum enutritus; de quo Gualter. cap. 49. facul. 16. sic.

742 Davidis, inquit, Chytræi Lutherani hæc fuit singularis opinio, Antichristum anno circiter 600. apparuisse. Qui, & satis aperte indicat se pro primo Antichristi Pontifice habere Sanctum Gregorium Magnum.

743 Hæc autem propositio parum consentanea est orationi, quam anno 1569. habuit, eam quidem anno 1580. postea editam Fran. cosurti de statu Ecclesiarum huius temporis in Græcia, Asia, Africa, Hungaria, Bohemia, Aethiopia, &c. in qua docet vno modo in vniuerso terrarum Orbe Christianos existere, verū etiam hos minimè ab Ecclesia Romana citra doctrinæ substantiam, & Missæ solemnitatem discerpere; sed tantum circa

744 nonnullas exigui momēti ceremonias. Penzinde ac si vno verbo consistatur, fidem, ac religionem Ecclesiæ Romanæ esse verè Catholicam. Hæc ille. Circa istum Davidem, Chytræum legendus est Bellarm. lib. 3. de Romano Pont. cap. 3. nec aliud occurrit.

745 Explicanda sequitur Antilutheranorum secta, qui vocabatur Liberio, ob errorem, quæ tenebant, affirmantes se emancipatos, & exemptos à Principum obedientia, à decimis, & redditibus.

746 Secundò, Errabant isti asserentes matrimonia inter fratres esse spiritualia, ita vt uxores haberent communes, neque permitterent illis coniugale debitum maritis reddere, si non eidem sectæ nomen darent, & hæc esse Dei voluntatem persuedebant.

747 Tertiò, Cum errore tuebatur, se post baptismum peccare non posse, addētes solam esse carnem, quæ peccat.

748 Quarto, Eo superbie, ac tumoris ascenderant, & ad tam altum perfectionis gradum

se peruenisse credcbant, vt se iactarent, non modo similes esse Deo, verum etiam indigetatos.

749 Testem cito nebulonem illum, qui cum Amsterodami ex arte filatoria videretur, tãtus repente Theologus euasit, vt in ipso libelli sui titulo se Deificatũ pronunciat. Ita Gualter, cap. 60. ferè totidem verbis ex Prateol. verb. Libeti, num. 3. & hic ex Lindano per eum citato.

750 Sunt etiam secta Antilutherani Huritz, sic dicti à quodam Ioãne Huto eorum duce, Hi quidẽ assererẽt se esse etiam corporaliter populum Israeliticum, Chananeum exterminatores. Illinc verò proximum esse diem Indicij, atque ea de causa ante eius aduentum omnia esse in epulas impendienda.

751 Quo factum est, vt diem illum magnum inaniter expectantes ad extremam sint redacti paupertatem. Tradunt Prateol. verb. Hurti, & Gualter, cap. 71.

752 Tandem quid de Ollarijs? secundum Prateol. verb. Ollarij, ex Lindano, & secundum Gualter, cap. 80. isti secta Antilutherani sunt, & indè Ollarij vocati, quod sese mutuo non esse solent, nisi mensa optime instructa. Qua consuetudine citò consumuntur, ac dissipantur. Atque pauca ista, pro Regula præstant.

De Sectis Francisci Stancarij, seu Arrabonarij, ac Tropistarum, & aliorum ex Sacramentarij, qualiter statuendum

REGVLA CCXCVI.

753 **E** Met sit in partibus Poloniæ, & Transylvaniæ, quidam nomine Franciscus Stancarius, errorum Sacramentarium realitatem encharisticam negantium ibi spatges, & affirmans in ea Cœna arrabonem tantum corporis Christi nobis dari. Hinc ab ipso noua secta Sacramentariani sui fundata, & eius 754 sequaces Arrabonarij appellati. Similiter emerferunt plures in alijs plagis, eodem errore eas diuerfimodè insipientes, formati peculiaribus sectis: qualca sunt Metamorphistarum, Neutralium, Tropistarum, & alie statim indicandæ.

755 **O** Voad primam, quisnã fuerit iste Franciscus Stancarius auctor eius, & cuius originis, status, conditionis, & professionis nequaquam attingunt. Prateol. verb. Arrabonarij, n. 65 & Gualt. c. 96, scilicet 16. vbi de eo 756 tractante tantum asserunt, fuisse doctrinã ipsius, quod in Eucharistia solum accipiant, eam sumentes, arrabonem, seu pignus corporis Christi Domini, & quã inuestituram donati prædij, aut domus alienius: Atq; hinc sequaces talis doctrinæ vocari Arrabonarios veros Sacramentarios.

757 De Metamorphistis verò, seu Transformatibus cũ Prateol. verb. Metamorphistæ, Gualt.

c. 98. sic alt. Horum Sacramentariorum error (ex quo & nomen obieuerunt) est, Iesu Christi corpus, vbi in Cœlum ascendit, omnino factum esse Deum, adeo vt planè, propriè dicendum sit, *Corpus Christi est Deus*. Qua de re in c. de Suen Kfeldianis, qui nimitũ huius falsitatis arguuntur, ita ille, nec aliud addit.

758 Prateol. hoc idem loco cit. aliquantulum extensius adducit, vnde non erit abs te verba eius audire.

759 Metamorphistæ, inquit, sunt ex Sacramentariis huius nostri temporis factione, qui, auctore Staphylo, asseuerant, Christi corpus, postquã in cœlum ascendit, planè Deum esse factum, omninoq; propriè dici debere, Corpus

760 Christi est Deus. Cũ ergo queritur, quomodo corpus Domini adsit in cœna. Respondent adesse quidem verum corpus, sed tale corpus tamen, quod iam sit diuina essentia, & Deus simpliciter, nõ caro humane nature consubstantialis. Ita scribit Suen Kfeldius in multis libris, & precipue de duplici statum Christi, hæc Staphylus, huc vsque ille.

761 Concordant omnino Prateol. verb. Neutralis Sacramentarij, n. 5. & Gualt. c. 101. seculi 16. circa seculũ, & doctrinã erroneam istorũ Neutralium Sacramentariorum, nempe haud esse necessarium sub vna, vel sub vtraq; specie communicare, sed sufficere ad salutem, si homo

762 fidem habeat. Addunt item, & Concilium fortè statueret esse communicandum sub vtraque specie, tunc, quod debeant laici sub altera communicare, aut vtramque reicere.

763 Hinc quàmplures illos, per decem annos non sumperunt communionem, quin immo alij per totum vitæ spatium.

764 Sequitur agendum de Tropistis Sacramentarij, qui, vt auctor est Staphylus, citatus à Prateol. Tropistæ, n. 27. affirmat hoc nostro seculo tropum, seu figuram corporis Christi Domini esse in Eucharistia, non autem verum corpus. Ita cum Sander hæref. 308. Gualter, cap. 94. post citatum Prateol. qui ibid. addit.

765 Appellantur quoque Tropistæ (vt inquit Philastrius) ij, qui dicunt conuertere Verbum in carnem; non intelligeres, quod ait Apost. Ioannes. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nec attendentes, quod Verbum, idest, Deus Dei Filius, est immutabile, & inconvertibile: caro autem, quæ accipit pro nostra salute, ipse eam formando assumptus, &

766 induit nostræ causæ incapacitatis. Ad eum videndum itaq; res istæ in vnum coniunctæ pro nostra salute, non commutationem Verbi in carnem, sed assumptionem magis rei visibilis declarabant, vt inuisibilis per visibile carnẽ videri posset, credi, atq; cognosci, & ab humano genere capere adorari, hæc Philastrius, & ex eo Prateol. Argutis diu de Tropistis:

767 Sed de Energicis quid? ex Prateol. verb. Energici, & Sander hæref. 315. Sectam eorũ Gualt. c. 95. his paucis explicat. Inter Sacramentarios multi sunt, qui existimant Encharistiam non esse corpus Christi Domini, sed eius energiam, & virtutem: qua de causa Energici

768 nuncupantur, hæc Gualter. addens, quod mul-

multis in locis doctrina Melanchthonis, & Caluini huc tendere videatur.

- 769 Enumerantur præterea inter Sacramentarios Iſcariotes, vt aſſert Prateol. verb. Iudas Iſcariotes, num. 30. circa finem, ſic. De Iſcariotibus verò noſtra tempeſtate, Staphylus lib. de Lutheranorum inrer ſe concordia ſcribit in hunc modum. Iſcariotitz, inquit, ſunt, qui negant à Iuda Iſcariote verū Corpus Domini acceptum in Cena Domini. Ita ſcribit SyvenKſeldius in libello de hac quæſtione inſcripto, & Caluius in ſua vitima admonitione contra Vveſſphalum, & alibi hæc Staphylus. Ita ille. Vide Sanderum lib. 7. de viſibili Mouarch. pag. 679 & Qualiterum cap. 99. ſæculi 16.

- 770 Pauca admodum adducunt de Sacramentariis Adeſſenariis, Prateol. verb. Adeſſenarij, num. 11. & Gualter. cap. 97. ſæc. 16. vbi iſte ſic ait. Quadripartita eſt hæc ſecta; cuius prima cohors ait, Corpus Chriſti eſſe in pane. Secunda, Eſſe circa paucum.

Tertia, Eſſe cum pane.

Quarta, Denique eſſe ſub pauca. Hæc ille: ſed nos de his iâ ſupra Regula de Luthero.

- 771 Ultimo loco inter Sacramentarios reputat Prateolus Iconoclaſtas in Catalogo Sectarum noſtri ſæculi, in dicta Regula à Nobis adducto, & verb. Iconoclaſtæ, ſeu Iconomachi, ideſt, Imaginum demolitores, vel ruptores, copioſe agit de hoc illorum errore, qui iam olim valde vigit, vt alibi tradidimus, demolendi, vel rumpendi ſacras Imagines; Atque omiſſis alijs, quod ad rem præſentem attinet, verſus finem de Iconoclaſtis noſtri temporis, ſic.

- 772 Imagines Iudæi non ſerunt, vt nec Zuſingiani, ſeu Caluiniani, quemadmodum Synagoga Genene loquitur, nullam omnino habens Turcico more vilis rei imaginem. Hæc Liudanus; & Staphylus de Lutheranorum inrer ſe concordia. Iconoclaſtæ, inquit, ſunt, qui Chriſti, & omniū Sanctorum Imagines in Templis eliciunt, ſuas autem, & vxorum ſuarum effigies elegantiffimè, & amatoriè depiſtas reponunt, ſicuti quondam fecit Simon Magus, & pellex ipſius Helena.

- 773 Nicephorus teſtatur. Idem noſtri Euangelici Prophetæ faciunt etiam: exempla eorum teſtantur. Hæc Staphylus. Ita Prateolus: in quibus præſens Regula expedita manet.

Qualiſnam fuerit barbarieba Philippus Melanchthon? qualiſter item ab eo Sella Melanchthonicorum, & alia ipſius ceſſione inſtituta?

REGULA CCXCVII.

- 775 **E**N nouum monſtrum horrendiſſimum Domini 1530. emergens: En hæreſiarcha monſtruoſiſſimus, meo quidem iudicio præcedentibus non inferior, ſua malignitate, & perfidia ingentem perniciem Eccleſiæ Ca-

tholicæ inferens; nempe Philippus Melanchthon, dux ſectæ Melanchthonicorum, aut

- 776 Confeſſionistarum. Hic enim, licet prius Lutheri diſcipulus, ac verus Lutheranus, poſtea tamen per celebrem illam Confeſſionem Auguſtanaam, quam compoſuit (ſic vocata, quod in comitijs Auguſtæ Vindellicorum habitis, Carolo V. tradita fuiſſet) ab illo ex parte receſſit, & errores ſuos ita a temperauit, vt quoad Religionem indiſſerens, aut inconſtans eſſe cenſeretur, atque hinc vulgo Cothurnus Germanicæ appellatus fuerit. Occaſione autem Confeſſionis dictæ tres claſſes prodierunt, Mollium, Rigidorum, & Extrauagantium Confeſſionistarum, ac multiplices ſectæ ipſorum, vt ex Regulis ſequentibus innotefcet.

- 778 **S**ecundum trimembrem diuiſionem, ſub metaphora ſpirituum immundorum, ſeu buſſon à Prateolo, ex Staphylo aſſignatam in Catalogo ſectarum noſtri ſæculi à Lutheranis prouenientium, iam ſupra adducto, iſte Philippus Melanchthon eſt tertius ſpiritus immundus, ſeu buſſo, filius in doctrina erronea Lutheri pseudopropheta, & pater Confeſſionistarum. De eo Gualter. cap. 10. ſæculi. 16. ſic.

- 779 Philippus, inquit, Melanchthon Lutheranus, rem ſuam agere, & ex parte ſe à Luthero ſubducere cepit anno circiter 1530. vnde eius ſectatores Semilutherani, & Molles Lutheranæ dicti ſunt. Et paulo poſt.

- 780 Iis etiam Confeſſionistarum nomen iudicatum eſt, quod (vt alibi diximus) Melanchthon ipſe compoſuiſſet, ſuæque manu ſcripſiſſet nouam Confeſſionem, Auguſtanaam nuncupatam, quæ Carolo Quinto in comitijs Auguſtæ Vindellicorum habitis oblata fuiſſet, Ita ille.

- 781 De eodem ibidem ita addit Gualterius: Obijt, inquit, Aprili menſe anno 1560. cum ea Religionis indiſſerentia, aut ſaltem inconſtantia, vt & vulgò Cothurnus Germanicæ appellatus ſit, & ipſum poſt eius obitum ſectæ omnes ſibi tanquam ſuum vendicarint. Hæc Gualter.

- 782 Qui videtur prædicta ſumpſiſſe ex Genebrardo in Pio IV. vbi ſic. E via exceſſerunt anno 1560. Robert Cenalis Arboriceſis Episcop. & Doct. Theologus Lutetiæ ꝯ. Kalend. Maij. Ioann. à Laſco Zuſingianus in Polonia Idib. Iannar. Philippus Melanchthon 13. Kalend. Maij. Germanicæ Cothurnus, de omni Religionis ſecuritate vnde poſt eius mortem eum ſtatim quiſque hæreticorum ſibi vindicare voluit. Caluius contendebat in ſua conſeſſione mortuum, alij in alia. Ita ille.

- 783 Vocabatur Melanchthon Cothurnus Germanicæ, ſeu calcus omni pedi conueniens, vt pulchra metaphora iſta egregie exprimit Prateol. verb. Melanchthonici, num. 35. propterea quod in Religionis negotio omnibus obſequeretur, & ſacillimè à ſua ſententia

alia recedens alterius cuiusque adhereret, adeo, vt in solo puncto iustificationis quaterdecies sententiam varauerit: quod idem Prateolus ex Hosio petum citato bene aduertit: ibidem ipsum videas.

784 Verum iam singulatim præcipuos Melancthonis errores expendamus, cum aliquali eorum refutatione.

Primo, Docuit, nullum omnino reperiri discrimen inter præceptum, & cõsiliũ; neque aliquid esse in Euangelio cõsiliũ, sed omnia, quæ per ipsum nobis intinuantur, esse præcepta. Ita ille, lib. de locis communibus Theologie, tit. de discrimine præceptorum,

785 & cõsiliõrum. Quidam, inquit, sinxerunt in Euangelio cõsilia esse de non vindicando, de paupertate, de virginitate; & quidem putant in Euangelio doceri hoc sine, quod hæc opera magis mereantur reconciliacionem, aut salutem, quàm alia opera. Deinde singunt hæc opera perfectionem esse. Sed hæc plena sunt errorum & superstitionum. Vna est lux Dei, quæ nihil, nisi præcepta continet. Hæc Philipp. Melancthon, ait Præ.

786 Qui immediate addit sic. Ex quibus verbis aperte colligit lector, illum secum pugnare, ac dissidere, cum alibi dicat cum Martino Lutero suo, præceptore, nullum esse in Euangelio præceptum. Qua in re faciunt illi iuxta illam poetæ Horatii sententiam. Dum vitant stulti victimas, in contraria currunt. hæc ille.

787 II. Affirmauit, nullum aliud esse peccatũ mortale, nisi incredulitatem. Contra quem errorem habemus claram definitionem Cõcilij Tridentini sess. & can. 17. Si quis dixerit, (inquit) nullum esse mortale peccatum nisi infidelitatis; aut nullo alio quantumvis graui, & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitteri: anathema sit.

788 III. Admittit quidem Baptismo peccatum originale deleri; pernegat tamen ipso alia peccata remitti; assignat rationem huius falsæ doctrinæ, adiungendo errorem, erroris, quia in homine iam baptizato manet adhuc carnis concupiscentia, vel rebellio, quæ ex mente ipsius, & aliorum hæreticorum, verè peccatum est, licet à Deo non

789 imputetur. Est autè concupiscentiam verè peccatum, inde ostendit Melancthon, quia est contra illud Dei præceptum, Non concupisces. Exod. 30.

790 IV. Negauit etiam Euangelium esse legem, iuxta veram, & propriam rationem legi; sed in eo solum patesceri nobis, & manifestum ostendi bonum de Christo Domino nunciũ. Ita ipse in locis communibus, No-

791 uum, inquit, testamentum non est aliud, nisi bonorum omnium promissio, citra legem, nullo iustitiarum nostrarum respectu: quia bona nobis promittuntur citra conditionem, cum nihil vicissim à nobis exigatur. hæc Melancthon; quæ ipse, & alij eiusdem farinae docent, vt hoc modo ostendant se esse libe-

ros ab omnium bonorum operum obligatione. Verum in hoc errore videtur sibi contradicere Melancthon, cum illi proposito in primo loco aduersetur.

792 V. Concedit quidem nostra bona opera mereri præmia, sed ea tantum corporalia, & spiritalia; non autem vitam æternam. Ita ille in locis communibus, titulo de bonis operibus, circa finem.

793 VI. Sentiebat Philippus Melancthon, posse hominem solius naturæ viribus ad gratiam se disponere, eamque acquirere. Quæ sententia, vt manifestè hæretica, olim damnata fuit ab Ecclesia contra Pelagium, vt alibi vidimus.

794 VII. Asseruit item cum Lutero suo magistro, & cum alijs huiusmodi, quænis hominem iustum non solum esse certum, quod sit in statu gratiæ, sed etiam obligari ad credendum se esse in tali statu. Quod si quis non ita credat, nequaquam adnominandus, vt illi affirmant, inter iustos, neque inter fideles, cum fides catholica, secundum ipsos, illa proptè sit, quæ homo certissimè in particulari credit remitti sibi peccata per Christum. Accipe verba ipsius Melancthonis, vt refert Præ. ex locis eius communibus, tit. de gratia, & iustificatione.

795 Mens, inquit, perterrefacta agnitione peccatorum statuere debet, remitti sibi peccata gratis propter Christum, per misericordiam, non propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum. Cum hoc modo fidei se mens erigit, donatur remissio peccatorum, & reconciliatio. hæc ille

796 & plura, quæ omitto, & solum addo, quod iste error, vt supra à nobis traditum, contra Salutem iam damnatus fuerit.

797 VIII. Docuit Melancthon in suis annotationibus in Epistolam ad Roman. vt S. Pauli vocatio Dei opus sine, ita Dauidis adulterium fuisset atque similiter Iude iraditionem & Deo processisse, ac D. Pauli conuersionem. Sed hunc etiam errorem, iam supra condemnatum reliquimus.

798 IX. Præterea adeo fidem excolit, vt bonis operibus detrahat. Nam in eisdem locis communibus, tit. de bonis operibus, sic ait. Qui non agunt penitentiam, sed indulgent variis cupiditatibus, non retinent fidem.

799 & tit. de fide. Fides non tantum notitia, est historice de Christo, sed est vera fiducia cordis, quæ assentitur promissioni Euangelij: præcipuè autem significat fiduciam misericordie promissæ propter Christum. hæc ille, vt refert Præol. citat.

800 X. Tandem in suis locis communibus Vittenbergæ editis anno 1530. cum Lutero absolute tenuit, nullam esse in homine arbitrij libertatem, nihilque agere posse, sed tantum pati; idè omnia fato, & necessitate 801 euenire. In locis tamen communibus anno 1536. Argentinæ, anno 1538. Vittenbergæ, anno 1546. Lipsiæ, & anno 1555. Vittenbergæ, contrariam sententiam omnino sequutus, libertatem arbitrij acerrime pro-

propugnauit. Vnde docuit Pharaonem, & Saulem liberè Deo resistisse, atque è contrariò Dauidem arbitrij libertate vsu-
803 bo fuisse in sua conuersione. Quare ipse Melancthon seriò affirmauit, suam primam opinionem esse Manichei somnium, & mendacium horrendissimum. Ita Gualter. dict. cap. 10. cum Prat. ubi supra, Sander. hæc. lib. 1. de orig. hæres. cap. 9. ex quibus colligit prædictos Melancthonis errores, max. ex Prat. qui cum de alijs, tum de ultimo liberi arbitrij earentiæ, cum doctissimo viro Hosio copiosè tractat: nobis dicta sufficiant, & iam ad sectas Confessionistarum à Melancthoniana prouenientes gradum faciamus.

Quid de prima classe Confessionistarum Rigidorum? Quanam petularis secta ad ipsam spectant?

REGULA CCXCVIII.

803 **P**hilippo Melancthoni per dictam Confessionem Augustana, saltem ex parte doctrinam Martini Lutheri immutare ac euertere tentanti, rperiti sunt multi, qui statim alijs etiam Confessionibus propostis acriter resistunt & eam, vt iacet, intactam seruare curarunt, quancumque Lutheranismi absurditatem sine delectu defen-
804 dentes. Hinc vocati Rigidi Confessionistæ (alias Stoeici Lutherani) quales fuerunt Antidiaphoristæ, Antisuen Kfeldiani, & alij, præcipuè Illyricani à Matthia Flacco Illyrico sic appellati.

805 **E**gregie dilucidat Staphylus, teste Prat. in Catalogo sectarum huius seculi ex Lutheranismo prouenientium, in tres classes, quosvis eius defensores Confessionistas contra Philippum Melancthonem, & confessionem eius Augustanam, nempe Rigidorum, Mollium, & Extraneantium: de aliquibus Rigidis Confessionistis spectantibus ad primam classem, deque eorum sectis agimus breuissimè in hac Regula (de alijs etiam Rigidis agetur Regula sequenti) cum citanda Prateolo, & Gualterio.

806 **Q**uod sectam Illyricanorum dictis supra num. addo aliqua pro maiori declaratione. Gualter. in citat. cap. 10. seculi 16. affirmat, quod fuerint isti hæretici appellati Illyricani ab autore huius sectæ Matthia Flacco Illyrico, antea Melancthonis discipulo, (vocari etiam Confessionistas ob rationem supra adductam) & quod contra ipsum vna cum suo duce strictius Lutherò adhæserint, ac consequenter quod Melancthoniorum capitales inimici existerint: hæc tantum Gualter. ex quibus iam satis manifesta manent quæ de Illyricanis in Regula actinguntur.

807 Præstat tamen omnia, quæ Prateol. verb.

Illyricani, nu. 11. de ipsis addocet, audiamus: Illyricani, inquit, sunt secta Lutherani, ex eorum scholæ caterua, qui iactant, & seclantur doctrinam per Lutherum, alioquin adulteratam; à Matthia Illyrico homine Selano appellati, qui eius dogmata (vt testatur Lindan Dubitantij sui dialogo 2.) contra Melancthonem, & Vuittembergenses sectantur quod opera boni non sint necessaria ad salutem, secundum Lutherum. Hinc inter alia etiam renouasse Atrij doctrinam, talemque eum esse ab Academia Vuittemberg. damnatum, testatur Staphylus defensionis sue. Ad culas classicum etiam Mancelenses Ecclesiæ suam edidit Confessionem
809 contra Vuitbergenses, & Lipenses Quo modo verò Illyricis probis inestatur Adia-
phoristas, vide Hosium lib. 1. de hæres. nostri temporis. Ita Prat. à quo obiter aliqua didicisti præter hæc spectantia: acque hæc de Illyricanis satis dictum cum citatis scriptoribus.

810 Sequitur dicendum de Antidiaphoristis inter quos numero præcedenti 809. reposuimus dictum Matthiam Illyricum. Gualter. cap. 57. seculi 16. paucis valde se expedit, asserens esse sectam Rigidorum Confessionistarum, à Lutheranismo dimanantem, acque hanc in sua præterita Ecclesiâ non permittere, vt vlla veterum ceremoniarum mentio fiat, neque vlla Episcopis iurisdicção tribuatur.

811 Paulò extensius à Prat. verb. Antidiaphoristæ, nu. 47. hæc eadem accipe, Antidiaphoristæ spectant etiam ad Rigidos Confessionistarum nostri temporis factione; qui eodem Staphylo auctore, nullas volunt esse in Ecclesiâ ceremonias antiquas, nullæque Episcoporum iurisdictionem. Ita Illyricani, seu Flacciani, in multis editis libris contra Vuittembergenses Adia-
812 phoristas, huc vsque Prateol.

813 De secta vero Antisuen Kfeldianorum quid? sic eam breuissimè indicat Gualter. cap. 67. seculi 16. Rigidorum, inquit, Confessionistarum secta est, quæ Suen Kfeldianis planè aduersarij vniuersum Christianæ fidei negotium in ministerio verbalium suorum
814 prædicatorum constituit. hæc ille desumpta ex Prateolo, verb. Antisuen Kfeldiani, num. 47. & ab ipso ex Staphylo: neque aliud ibi additur, nisi quod error iste exprimitur à dicto Illyrico vero Antisuen Kfeldiano in aliquot scriptis editis contra Suen Kfeldium.

815 Præterea secta Antidemoniacorum sub Rigidorum Confessionis continetur; cuius professores, vt testatur Staphylus, & ex eo Prateol. verb. Antidemoniaci, num. 48. prorsus negant vllum esse Diabolum; aut malignum spiritum, vel vllas incantationes, aut maleficia per Demones coniectata quod sensisse dicuntur (vt ait Gualter. cap. 83. seculi 16.) Georgius David, & Andreas Ohande, de quibus iam supra diximus.

816 Tandem ad primam classem Rigidorum Con-

Confessionistarum spectat secta Amldorfianorum, affirmantium, vt auctor est Staphylus, bona opera ad salutem spiritualem hominis esse pernicioſa. Ita tenuit Nicolans Amldorf in libello, cui titulus est, Quod hæc propositio vera sit, Bona opera esse pernicioſa ad salutem. Ita etiam Flacciani, & multi alij Saxonici concionatores. Ferè toridem verbis assert Præter. verb. Amldorfiani, cum Staphylo.

De alijs Rigidorum Confessionistarum sectis, maxime de secta Luca Sternbergeri, qualiter decidendum?

REGVLA CCXCIX.

EXiterūt præter dictos alij plures Rigidi Confessionistæ, qui doctrinâ Lutheri circa diuersos articulos hæreticos acerrimè tuerentur, formæ peculiaribus sectis, cuiusmodi censerent Manus-impositorij, Bis-sacramentales, Anticaluiniani, Inuisibiles, &c. indicandi. Prædictis vetò adnumerandus videtur discipulus quidam Lutheri, ac Melanchthonis, Lucas Sternberger appellatus qui circa annum Domini 1561. in Omolucæ si Morauie Oppido prædicans, veneno plurimum errorum, quos ex Magistro suo Luthero habuisse ferebatur, Prouinciâ illam valde infecit.

Reliqui Rigidi Confessionistæ, qui occurrere potuerunt, percurrendi à nobis breuiter, relatis tantum verbis, quibus Prætereo, vel à Gualterio, proutesse cuiusque natura exigit, indicantur.

De secta Manus-impositoriorum sic Præteol. verb. isto, num. 9. Manus-impositorij, inquit, sunt ex Rigidorum Confessionistarum nostri temporis familia; qui videlicet, teste Staphylo, laicalem impositionem manuum volunt esse Sacramentum. Graſſatur hæc secta in Saxonia, & Pomerania, & Ciuitatibus maritimis. Vide Illyricum contra Iustum. Mezium. hæc Præter. Staphylo: nec aliud superest addendum.

Sectam item Bis-sacramentalium idè Præter. verb. isto num. 24. breuius in hunc modum explicat: Bis-sacramentales, inquit, ad Rigidorum nostri seculi Confessionistarum sectam pertinent. Hi eodem Staphylo auctore duo tantum admittunt sacramenta, vnde nomen fortinitur. Ita docent Caluinus, &

Flacciani. hæc ille, qui non addit quænam sint duo ista sacramenta: sed constat iam ex traditis alibi, quod sint Baptismus, & Eucharistia, seu Cæna, vt ipsi hæretici loquuntur, quæ re vera non est Sacramentum: cum à laicis apud ipsos consecratur, & absque verbis consecrationis, &c.

Dein, quid de Anticaluinianis? ipsa Præter. verb. isto, nam 42 sic: Anticaluiniani, inquit, sunt eiusdem cum præcedentibus

(nempe Antisuiuenkfeldiani Rigidi Confessionistæ) factionis, qui eodem auctore, Staphylo, tametsi rectè asserunt realem præsentiam Domini corporis in Cæna Domini, tamen falso negant transubstantiationem, & adorationem; falso asserunt, extra viam non esse Sacramentum. Ioachim Vuchphalus in sua responsione contra Caluinum ait ita, & multi alij. hæc Præter.

Sectâ iam Inuisibilem paucis declaratur à Gualter. cap. 106. secul. 16. Rigidus, inquit, aliquibus Confessionistis nomen hoc attributum est, quod nullam esse Ecclesiâ visibilem credant. Eo petuere Illyricani, Suiuenkfeldiani, Osiandriani, & Anabaptistæ? Quid etiam hæc de se sentiant Caluinistæ dixi in cap. de Caluino. Ita Gualter, cum Præter.

verb. Inuisibiles num. 5. Qui addit redens rationem, cur ibi hæretici Rigidi Confessionistæ Inuisibiles teneant nullam Ecclesiâ esse visibilem: nempe, quod Deus solus norit, qui sint ipsius: quasi ex istis solis iustis Ecclesiâ præsens militans constitutur, quod saltem profus est.

Tandem sectæ Mansfeldensium hæreticorum notitiâ sic traditur à Præter. verb. isto num. 7. Mansfeldenses, inquit, sunt secta Lutherani ad primam nostri temporis Euangelicorum classem spectantes. Sunt autem ij, qui Cõfessionem sectantur Comitum Mansfeldensium Iuniorum, quæ non paucas Lu-

theranorum damnant sectas. Inter alias vero Adiphonistas, assertores bonorum operum, defensores liberi arbitrij, sue Melanchthonicos, Osiandrianos, Stancarianos. Hæc Lindanus Dubitantij sui dialog. 2. huc vique Præteolus.

Adiungo autem, & merito, hæresarchis prædictis Luca Sternbergum, Lutheri, & Melanchthonis discipulum: licet enim ei nec à Præter. nec à Gualter. neq. ab alio, quod sciam, nomen Rigidi Confessionistæ tribuatur, tamen re ipsa verè Rigidus Confes-

nista extitit. Cû semper doctrinam Lutheri hæreticam rigide confessus fuerit, & errores contra fidem catholicam statim indicandos, quos, vt ipsemet fateatur, ab illo acceperat, acerrimè defenderit.

Circa originem vero, & professionem, eius accipe primo loco pauca, quæ verb. Lucas Sternberger, num. 10. adducit. Præteolus sic: Lucas Sternberger, inquit, anno Domini 1561. sub Ferdinando Imperatore, Germano, & Pio. IV. Papa, in Omolucensi Morauie oppido emerſit; qui (vt auctor est Staphylus lib. de Lutherianorum inter se cõcordia) coniectus in carcerem apud Sternbergenses, atque alijs locis non paucis concionatus, Euangeliumque se Ecclesiasten, & Lutheri, ac Melanchthonis discipulum, professus, doctrinam hanc, quæ sequitur, seu purum puerum Dei verbum, publicitus populo amplectendam tradidit. ita ille.

Qui statim cum citato Staphylo dicam doctrinam, seu errores enormissimos Luca Sternbergeri admodum copiose subiicit.

E con-

contra Gualter. cap. 38. fecu. 16. eisdem refert adeo compendiosè, vt aliquando, ex parte saltè omittat, quæ Præcolus opportunè exprobat. Illius igitur præstat vigilantia, sequi, imò proprij ipsius verbis vti.

833 Primò quidem docuit ille propalam, atque confessus est, eos omnes, qui sanctæ Trinitatis nomen confitentur, & colunt, tres Deos falsò comminisci, cum sit Trinitatis nomen supetnacaneum, & inane, quòd in Scripturis factis nomen Trinitatis nusquam expressum sit, nec nisi vnus Deus

833 sit in Cælo. Itaque vetuit ille, ne præclara illa cantio, d. *o veneranda Trinitas*, caneretur, atque eius loco cantari iussit. *o vñtrā*

834 *da Dei bonitas*. Optat etiam, vt demones omnes abducant, & asportent, nescire se, inquit, vtrum semina, vel mas sit: petrusum autem se habere, Trinitatem illam, quamdam seminam fuisse, quæ tres maritos habuerit.

835 Secundo, Passus est, & tradidit, Christum non fuisse vetum Deum, sed hominem dumtaxat inquit aliorum mortalium. Si enim Deus ille fuisset, oportuisset illum è celis demigrare in tetras, atque interim angelicis Spiritibus mundi administrationem demandare. Natum illum esse non, nisi ex Maria, & Iosepho fabro lignario, cum eodemq; illud opificium exercuisse, in trigésimum.

836 vique ætatis annum. Docet præterea Christum non propria virtute diuinā, sed virtute Omnipotentis fuisse à mortuis; nec vllum fecisse miraculum alia, quàm Dei præpotentis operatione, atque efficacia, vt qui illum præ ceteris Prophetis pluribus auxerit donis,

837 & munetibus; atque ob vitam honestè, & ex virtute actam, tum demùm illum in Filium adoptauerit, cum à Ioanne in Iordane baptizaretur, idque hac voce cælitus lapsa: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Atque ita Christum esse quidem Dei Filium, sed secundum animam, dumtaxat, eo quod hanc illi in cruce reddiderit, & commendarit.

838 Tertiò, Ridet ille Spiritum Sanctum, dicens, eum nihil esse aliud, quàm columbā; asserens etiā nihil in Scripturis sacris, neque veteris, neque noui testamenti, de illius diuinitate haberi; neque constare, quid sit Spiritus Sanctus; potiusque se velle redire ad Cynobium, quam credere in Spiritum Sæclū.

839 Quarto, Non vult ille summis vehendam laudibus Dei genetricem esse Virginem perpetuam, sed prius eam habuisse duos, aut tres filios, nihilque eam distare à reliquis seminis; atque eam ob rem nullo neque alios Sanctos honore afficiendos, nullaque vel il-

840 lias, vel Diuorum festa celebranda. Præterea Dominico die operandum, Sabbato verè feriandum esse, quòd Sabbati dies in sacris literis epreisè iussus sit coli; de Dominico autem nihil præscribat, vel constitua-

841 tur. Vt enim Lutherus docuit, nihil neq; recipi, neque obseruari oportere, nisi quod in Scripturis diuinis Deus ipse disertis vet-

bis, vel præceperit, vel prohibuerit.

842 Quintò, Idem ille etiam sacrum reijcit Baptisma, appellans illud Saranicam institutionem, affirmansq; eos omnes, qui hoc tinguntur lauacro, non nisi ad tartarum, & sempiternam damnationem baptizari: diuinitus enim non Baptisma, sed circumcissionem, esse institutam.

843 Sextò, Quod ad sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentum atinet, non potest ille deridendo, ac irridiculosè illud tractando, & inde loquendo animum explere suum. At Iudæos Pascha, vel Agnum paschalè iam comedisse, si quid reliquum fuit, id igne concremassè.

Ad extremum fateur se idem sentire de hoc Sacramento, quod Melanchthon sentierit; cum enim aliquando quoddam haberet, communicantes, pauciores tamen, quàm n putaret ipse, alios omnes accepit, his ad idos ver-

844 bis vtens: Venite huc, non enim possum illum denotare solus. Potrò quod ad reli-

qua Sacramenta atinet, per omnia Lutherum suum agnoscit præceptorè, à quo hanc

845 ipsam doctrinā accepit. hæc Præcolus seu potius Staphylus, cum ab ipso ad verbum ille hauserit; cur ergo erubescam ipse ab utroque accepisse? Atque hæc: vnus pro præsentis Regula, & pro Scdis primæ classis Rigidorum Confessionitarum satis dictum.

Quid de secunda classe Mollium Confessionitarum? quænam peculiare Scdia ad ipsam pertinet?

REGVLA CCC.

846 **C**ontra rigiditatem nimiam præcedentium Confessionitarum excurrerunt, alij multi Confessionistæ secundæ classis, qui cum suo Antesignano Philippo Melanchthone media, ac iuani incedentes via, oppositis etiam Scdis quoquomodo se accomodant, & pacem cū eis, querunt, aut saltem, quòd sic procedant, exterius videti co-

847 nantur. Hinc Molles Confessionistæ communiter appellantur; quales præcipue sunt Philoſophi, seu Theologi illi Vyttebergenſes, quibus adiungantur varii Scdæ Syncretizantium, Lutherocaluinianorum, Quadrifacientialium, & aliq; figuratum indicandæ.

848 **S**v b finem Regulæ 288. proposito caralogo sectarum nostri temporis à Lutheranismo dimanantium, non solum Staphylū insignem Scriptorem cum Præcolō constitimus præcipuū auctorem illius celebris diuisionis Euāgelicorum, seu Confessionitarum huius sæculi in tres Classes; Rigidorū scilicet, Mollium, & Extranagantium; sed vniuersalique etiam classis ex eodem Staphylo sufficientem ibi declarationem adiecit. Vnde præter tunc dicta, & paucanunc in præsentis Regula à nobis addita, pro indicanda secunda Mollium Confessionita-

- rum classe, nihil superest addendum: sed statim peculiare Secret ad eam spectantes, cum aliquali singularum expressione proponendæ; quod facilius, & congruentius fiet, relatis quandoque verbis Præcolli, aut Gualterij, vel aliorum, qui de illis tractent.
- 850 Secta Mollium Vvitembergenſium iam satis declarata manet loco cit. dicti Caralogi, sed magis aliquantulum patebit ex declaratione Syncretizantium sectæ, de qua. Præcol. in hoc verb. num. 43. sic.
- 851 Syncretizantes, inquit, sunt ex secunda classe Confessionistarum, eorum nimirum, qui hoc nostro sæculo Ecclesiæ Catholicæ sinceræ, & vniuersi omnium orthodoxorum de fide confessione relicta, ei quæ Augustinæ, 852 est adherent. In qua sunt (vt supra in sectarijs ex Staphylo dictum est) Molles illi Philosophi, & Vvitembergenſes Theologi, qui volunt aduersus & manifesti, hominesque præ ceteris cordiores videri, & quoquomodo cum omnibus alijs Sectis pacem colere, sicut quondam Melctiani, & Rerhorij. Sunt enim beatorum huius nostræ tempestatibus, plerique omnes seditiosi.
- 853 Syncretizantes itaque sunt (teste Staphylo, lib. de Lutheranorum inter se concordia) qui suadent omnibus alijs Sectis, vt simulent saltem interea domi pacem, quando veram concordiam inire non queant, vt more Cretensium populi, cō coniunctionibus armis suos communes hostes (Papistas nimirum) inuadere possint, atque superare. Ita scribit, ac docet Melancthon in suo contra Staphylum libro: ita Præcol. nec aliud a nobis addendum.
- 854 Apparet autem clarè, quòd isti Molles Confessionistæ omnibus sectis etiam inter se oppositis, vt dictum, cum magna simulatione se accommodent, in secta Luthero-caluinianorum ad secundam Mollium Confessionistarum classem spectantium. Isti enim dogmata vtriusque sectæ, Lutheri, & Caluini, sui Zuinglij simul coniungere simulabāt, populisque suadebant esse tantum Logomachiam, non de re controuersiam; arque ex tali simulatione coniunctione sibi nomen Luthero-caluinianorum assumpserunt. Vide Præcolium verb. Luthero-caluiniani, num. 19. ex Staphylo.
- 855 Ex quo etiam idem Præcol. verb. Quadrifacramentales, num. 1. illorum sectam ad Molles Confessionistas refert, & explicat breuissimè, quod quatuor tantum admitterent Sacramenta, Baptismum, Cenam Domini, Absolutionem, & Sacerdotium. (hinc Quadrifacramentales appellati) idque ex mente Philippi Melancthonis in locis communibus; & quòd illa essent vsu recepta, maxime in Vvitembergenſi districtu.
- 856 Venio iam ad Sectas non tam eas in Regula Primo loco ad sectam Maioranorum. Mollium Confessionistarum, à Georgio Maiore institutam: eius expressionem, si lubet, à Præcolo in hoc verb. num. 5. in hunc modum tradente audiamus.
- 857 Maiorani, seu Maioristæ, inquit, sunt Lutherani, seu Molles Confessionistæ, ad secundam Euangelicorum nostri temporis classem pertinentes, à Georgio Maiore dicti, qui (vt ait Stolzius) à Luthero è heretico cretus, horrendum in eius patria peperit monstrum, docens opera bona ad salutem esse necessaria etiam infantibus, vt est 858 in genealogia Lutheri. Isti nempe, teste Staphylo, negant vllum hominem (etiam, infantes) iustum fieri posse, aut vnquam saluatum fuisse, absque bonis operibus præcedentibus. Ita Georgius Maior in multis 859 aduersus Illyricum scriptis. Hi porro alia Lutheri loca promunt, quibus contra eundem Illyricum pugnant. Isti Lipsiæ regunt, & Vvitemberge; quibus sese opponunt Ienenses, & Mansfeldenses. hæc ille.
- 860 Reponit Præcol. in supra adducto Catalogo Sectarum à Lutheranismo prodeuntium, inter Molles Confessionistas secundæ classis, quosdam hæreticos dictos Semiosandrianos, de quorum Secta quid occurrat notandum, accipe à Gualter. cap. 32. sæcul. 16. de his Semiosandrianis sic loquente.
- 861 Inditum est, inquit, hoc nomen Pleudotheologis Tubingensibus, eo quòd hinc quidem contra Osiandrum pro Antiosandrianis pugnant, contententes hominem, imputatione iustum in hac vita appellari: illinc verò pro Osiandro decertant contra Antiosandrianos, asserentes necesse esse, vt in futura vita homo realiter iustus fiat ea ipsa iustitia, qua Deus essentialiter iustus est. hæc Gualterius.
- 862 Dein adiungenda hic secta Trisacramentalium, de qua Præcol. in hoc verb. num. 25. sic: Trisacramentales sunt ex Mollium Confessionistarum nostri temporis factione, qui tria tantum Sacramenta recipiunt (teste Staphylo lib. de Lutheranorum inter se concordia) Baptismum scilicet, Cenam Domini, & Absolutionem. Ita in Lipsiensi districtu est praxis. Hæc ille, hucusque Præcol. qui in dicto Catalogo sub finem Regulæ 283. à nobis tradito, inter Molles Confessionistas ponit eos, qui vocantur Noni Pelagiani; sed in proprio loco Elenchi Alphabetici, adhibita diligentia inuenire non potui.
- 864 Tandem claudat Regulam Sectæ Penitentiariorum, circa quos hæc paucissima. Gualter. cap. 108. sæcul. 16. De his, inquit, illud scio, fuisse eos de numero Mollium Confessionistarum, septemque errores crassissimos doctrinæ de penitentia immiscuisse. 865 hæc ille: ac pari modo breuius abque expressione dictorum errorum, Præcol. ex Staphylo eadem de Penitentiaris istis adducit.

De tertia classe Extravagantium Confessioniarum quid? quo stem sensu alia jella extravagan. nisi, ut Joannis Vuestphali, a nobis hic reducuntur?

REGVLA CCCI.

866 **C**onfessioniarum Extravagantes in hac tertia classe comprehensi, licet se pro Lutheranis venditent, sub pretextu Confessionis Augustanae, quam fingunt se admittere, ob auctoritatem trincipum, ipsam admittentium; tamen teipia, aut veri sunt Antilutherani, aut longius quam alij à Lutheri doctrina recedunt, de quibus iam alibi satis dictum, nec exemplis magis indigendum. Vnde opportunum mihi visum, aliquas extravagan. es hereticotum scitas (hæc à me dictæ, quod modo raro, & extravaganti fuerint in litteræ) quæ supertiani illius sc. 16. Lutheranismi, vel attentius professionis, huc reducere: præcipue nunc de ea s. Joanne Vuestphalo ex diversis erroribus constat: ut alijs in Regulis sequentibus.

868 **E**sset equidem partim iam actum agere, partim conatus noster frustra, intendere, si diutius in exprimenda magis tertia Confessioniarum extravagantium classe immorari vellemus. Vtrunque simul ita ostenditur, cum quia de quantitate ipsorum in communi ex dictis in corpore huius hegugulæ, & alibi maxime in fine Cata. ogi scitarum à Lutheranismi dimanantium, supra adductis, satis superque innosceret: tum quia ex particularibus eorumdem Consequeniarum extravagantium scitis, quæ adduci possent, & discuti, vel iam alibi discuti sunt, vel nequaquam repeririut à me discutiendæ. Nâ

869 Præterea circa hoc noiter antesignanus, tametsi in dicto Catalogo aliqua Confessioniarum extravagantium nomina proponat, postea tamen in elenco ipsius alphabetico ab eo omittuntur, scilicet novi Pelagiani, novi Manichæi, & Marcionistæ Calumniani.

870 Quare contenti traditis pro intelligentia tertiæ classis Extravagantium Confessioniarum, opportunè gradum facimus ad reliquas seculi 16. scitas extravagantium hæresiarcharum, præsertim quoad modum, & occasionem fundandi eas: ab illa Joanne Vuestphali initium sumamus.

871 De origine, & conditione huius pessimi hæresiarchæ, audi Prætor, in isto verb. n. 21. Joannes, inquit, Vuestphalus, seu de Vuestphalia superiorem, Germanus natione fuit, & professione doctor Theologus, diversis in locis concionatur insignis habitus, sed inter rim Lutheri hæretici admodum infectus. Qui cum multos libros cõposuisset, ob varias hereses in eis repertas, ex Inquisitorum hæreticæ pravitatis sententia, Moguntia exiit: sicut Tom. II.

tempore Caroli huius nominis V. Cæsaris Germani, & Clementis VII. summi Romanorum Põificis circa annum Domini 1533. hæc ille.

873 Constitutus in Indicio iste Ioannes Vuestphalus, proprio ore suos errores confessus est quos ex citato Prat. & ex Gualter, cap. 12. sic colligo.

874 I. Affirmabat, non repetiri expresse in scripturis sacris, quod Spiritus sanctus à Filio procedat.

875 II. Dicebat, quod Ecclesia catholica, possit errare, & iam erraverit, atque quod eius auctoritas, & certitudo non sit tanta, ut errare nequeat.

876 III. Quod ille S. Athanasij versiculus ab eo in symolio positus; *Sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus, & homo unus est Christus*, falsus sit, atque erroneus.

877 IV. Quod Concilia Generalia non sint congregata in Spiritu sancto assererat.

878 V. Tenent etiam, & docuit, quod non omnes teneantur Sacrorum Conciliorum functionibus obtemperare.

879 VI. Quod Summus Romanorum Pontifex etiam legitime electus, non sit Vicarius Christi.

880 VII. Quod Apostoli, & eorum successores Prælati Ecclesiæ, à Christo Domino auctoritatem, canones, seu leges condendi nullo modo habeant, tuebatur.

881 VIII. Defendit item, quod non liceat Prælati, Evangelica legis tempore consilia, per Christum data pro præceptis statuere, quo iugum Christi amarum faciant, & onus Evangelij graue: hæc quidem sententia dampnans quasunque Religiones, & regulas per SS. Patres institutas, & à Sede Apostolica approbatas.

882 IX. Præterea dicebat, quod omnes Presbyteri, & Episcopi sint pares dignitate, & auctoritate; & quod vel potentia diuitiarum, vel paupertatis humilitas, infერიorem, vel superiorem Episcopum faciat.

883 X. Dein, quod vñs Episcopus sit supra alios, & Papa supra omnes, non à Christo Domino, sed hominum electione constitutum esse.

884 XI. Quod nulli vnquam Christianorum, quantumvis doctissimo, licitum fuerit Christi verba interpretari summè, quod nec Ecclesia vniuersalis vnquam id iure vilo poruerit.

885 XII. Affirmauit rursus, quod nullum sit peccatum originale, nec paruuli recenternati, aut etiam concepti, illud contrahant: neque et credendum esse S. Augustino illud admittenti.

886 XIII. Docuit item, quod nulla sit instantia, ob quam electis lex continentia: iniungatur.

887 XIV. Quod Christus Dñs nullum instituerit ieiunium Quadragesimale, nec ieiunio suo aduersum ad sui exemplum inuitaverit iuniorum quod nullus obligetur famem ob ieiunium sustinere.

A a fere

ferre, quia sic vitam minueret.

888 XV. Afferuit, quod aqua sacra, quam luteralem vocamus, non plura sit virtutis, & efficacis, quam alia quouis, & communis aqua.

889 XVI. Penes tractatum, illum, quem de Indulgentiis Ecclesie inscripsit, reperitur asseruisse, quod thesaurum meritorum, & satisfactionum Christi, B. Virginis, & Sancto- rum, non possit per Summum Pontificem distri- bui, eo quod indulgentie sint pie fran- des fidelium; & alijs modis ab eo cum con- uicio iridentur.

890 XVII. Tandem in concione dici Parasce- nes de Christi passione, post verba ista: *de prolaia, & ibi crucifixurunt eum, discus Ioan- nes Vuestphalus addidit statim: Quis au- tem scit, an funiculis ipsum alligauerunt cruci, an clauis effixerunt?*

891 Propositis sic predictis erroribus, subiun- git pauca Prat. in hunc modum: Hi ergo, in- quit, sunt articuli (auctore Bernardo à La- xemburgo, sacrarum literarum professo- re, Ordinis predicatorij, in suo catalogo here- tico- rum) qui per fratrem Gerardum de Elthen Inquisitorē fidei, & Patrem Iacobum Spren- ger doctores itidem sacre pagine eiusdem Ordinis predicatorij, Consueus Colonien- sis ex Ioannis de Vuestphalia libris excerpti sunt. Atque has præfens Regula absoluta,

De hæresibus Georgio David, Ioanne Spangerbergo, & Carolo Molino, ac de eorum sceleris qualiter delibe- rantur.

REGVLA CCCII.

892 **P** Rodijt circa annum Domini 1501. Georgius David, homo prius infi- mæ ioris, & Gandavi in Flandria ortus, ac arte vilissimus; sed postea circiter ann. 1525. extravaganti, & raro superbijs tumore affe- ctus, adeo se extulit, vt doctrinæ Apollolo- rum, imò & ipsius Christi suam præferret, ne- potemque Dei spiciet, non carne se esse, ac verum Messiam affirmaret. Ex quibus erro- ribus, & alijs indicandis scelerum propriam.

893 confluuit. Ioannes item Spangerbergus in Lutheranismo enutritus, librum edidit, ab eo inscriptum, Margarita Theologiz, diuer- sis hæresibus insensum; ratione cuius, & sa- mosus hæresiarcha, & auctor sceleris ex illis in-

894 situræ euasit. Carolus denique Molinus ad eundem gradum hæresiarche ob errorem præter alios, contra virginatatem sanctissi- mæ Mariæ decipare facillè peruenit.

895 **A** Mans breuitatem Gualterius cap. 8. de Dauidgeorgianis, seu Davidicis ex Georgio Dauide profectis, præter erro- res huius hæresiarche, quos compendio-

sè etiam adducit, vix quicquam de eo in- communi tribus tantum lineis sic attingit.

896 Georgius, inquit, Danid vitrarius, Gan- dau in Flandria anno 1501. ex circulatore natus, hæresim suam disseminare cepit an- no 1525. ita ille.

897 Præteol vero in duplici loco aliquanto fusius de eodem tractat, nempe verb. Dau- idici, seu Dauid-georgiani num. 3. & verb. Georgius Dauid num. 10. ex isto loco hæc pauca accipe: Georgius Dauid, inquit, seu Dauid Georgius, cuius supra historiam de- scripsimus, in Frisia nouus propheta emer- sit anno Domini 1525. sub Carolo V. Impe- ratore Germano, & Clemente VII. Pontifi- ce maximo. hæc ibi.

898 Verum plura, seu tacitam cius historiam ex priori loco sumamus. Hic, inquit, aucto- re Lindano dialog. 2. sui Dubitantij, vitrarius Gandau in Flandria anno 1501. matre Del- pheni, Patre vero Amersfordienli errone, histrionicam agentē natus (vt ex actis pu- blicis Delphenisibus liquet) mulierculas a- liquot peccatis onustas vbi reperisset, se se ter- tium Dauidem verumque Messiam illis per- suasit; quæ se putabant beatissimas, si reli- ctis maritis, ex promisso ipsius, quod nuga- batur, semine conciperent.

899 Post pauca item sic: Ad hæc homo sata- nica superbia arrogantissimus, docere au- debat, omnem doctrinam hætenus à Deo per Moysem, Prophetas, Christum, & Aposto- los traditam, fuisse imperfectam, & ad con- sequendam salutem inuicem; (vt ait Bollin- get. lib. 2. cap. 14.) suam vero perfectam, esse enim esse dilectum Dei filium, non ex carne, sed spiritu natum, in quem spiri- tus plene effusus: se esse illum verè celestem Christum è spiritu sancto natum, qui pecca- ta vtre condonet, aut referret; qui deniq. iudicatus sit vltimo illo die. O blasphemias 900 Diaboli mancipio dignas. hæc Præteol. & alia ex Lindano citato, & ex Hosio lib. 1. de hæres. nostri temporis, ad idem tendentia, nempe ad declarandum, fuisse magum, & deceptum à Dæmone: quæ lectori apud dictos auctores videnda relinquat, vt euita- ta prolixitate, ad enarrandos huius hære- siarche Georgij. Davidis errores distincta numeris accedamus.

901 Primò, vt dictum, se Dei filium, ac ne- potem esse iactabat, ex spiritu, non ex carne natum, verum Messiam, & tertium Dauidem, qui regnaturus esset in terra; ac quòd, vt ad- dit Præteol. cum seris, & auius quacum- que lingua colloquere tur, ab ijs victum acci- piens.

902 Secundò, asserbat cælum esse prorsus vacuum, ideoque se missum, vt in Regni celestis hæreses filios adoptaret.

903 Tertiò, Non admittebat resurrectionem mortuorum, nec postremum iudicium, neq. spiritus aliquos esse, fide bonos, siue malos & cum Sadduceis vitam æternam negabat.

904 Quartò, Reijciebat matrim. cum Bohemis, &

- & Adamitis, affirmans omnes mulieres esse communes omnibus viris.
- 905 Quinto, Tenebat cum Manichæis, & Epicureis, animam peccatis nequaquam inquinari, sed tantum corpus.
- 906 Sexto, Tuebatur quoque, quod Infidelium animæ, æquæ ac fidelium, sint æternam salutem consequuturæ; & è contra, quod Apostolorum corpora, non minus inferorum, flammis sint cremanda, ac infidelium quorumcunque.
- 907 Septimo, Dicebat tandem stultum esse peccati accusare, si quis coram hominibus negaret Christum Dominum: atque hinc infanos Apostolos, ac Martyres vocabat, quod suo sanguine fidem hanc sanctificassent. Huc visque de erroribus Georgij Dauld, quem Basileæ obiisse anno 1556. addit ibidē Gualter. Circa hunc hæresiarcham vide Sander. hæres. 101. & Genebrardum in Julio III. & in Paulo IV.
- 908 De libro autem per hæresiarcham Ioannem Spangerbergum edito, & Margaritæ Theologica inscripto, nihil penitus Gualter. sed tantum in communi, cap. 17. secul. 16. de ipso Ioanne Spangerbergo hæc pauca verba, profert. Surelulus, inquit, est Lutheranismi, qui anno 1536. in lucem prodijt: ex tribus potissimum articulis fides eius constabat. ita ille.
- 909 Concedat in numero Prat. verb. Ioann. Spangerbergus, num. 19. & dicte Margaritæ mentionem facies, rem totam extensius proponit sic. Ioannes, inquit, Spangerbergus ex Lutheranorum familia fuit, emerfitque Caroli V. Imperatoris Germani, & Pauli III. Rom. Pont. temporibus, circa annum Domini 1536. Hic libro quodam à se edito, quem Margaritæ Theologiæ inscripsit, asserit nihil esse bonum, ac Deo gratum, nisi quod ab illo mandatum, & æque præceptum est. hæc ille, & plura, quæ exprimendo dictos tres articulos attingentur.
- 910 Primo itaque errauit Ioannes Spangerbergus dicens, nihil interesse discriminis inter mandata, & consilia. Ita ipse in tit. de consil. de paupertate verba faciens, vide ibi.
- 911 Secundò Errauit, docens, quod bonæ opera neque meritória, neque ad vitam æternam consequendam necessaria sint. De hoc ille agit in eadem Margaritæ Theologica, seu lib. cit. tit. de bonis operib. vbi sic ait. Nequaquam sentiendum, quod propter dignitatem, & munditiam bonorum operum, deatur vita æterna: sed est beneficium gratuitum, & datur per misericordiam propter Christum, hæc ibi, & alia.
- 912 Tertiò, Errauit asserens, quod nemo possit iustificari, nisi se esse iustificatum crediderit; quod illa, nempe fides ei desit, quam tuebatur idem Ioannes esse partem penitentię. Ita in eadem Margaritæ, tit. de penit. vbi primo dicit duas esse penitentię partes, 914 videlicet contritionem, & fidem. Deinde querens, quid sit fides penitentię pars?

respondet sic: Est fiducia, qua credit vnusquisque sibi remitti peccata propter Christum gratis. atque liba satis.

- 915 Tandem, quid circa Carolum Molinæ contenti simus ijs, quæ de eo cum Sanderò hæres. 119. asserit Gualter. cap. 20. secul. 16. in hunc modum.
- 916 Si Carolus, inquit, Molinæ suæ Iurisperitiæ tractatione contentus fuisset, haud quaquam hic inscribendus esset. Verum, cum inter alios errores dicere ausus sit, a nascente Iesu Christo referatam esse maris vterum, non potui, quin Ioannianissimam illum 917 proclamarem. Quo errore licet, Caluinus mo affinem se præbuerit, vt planum est ex cap. 15. errore 30. librum tamen pro defensione sua scriptis contra Caluissas, Simonis Calludri nomine laturum; vbi Catechismus Geneuesem Senatui consulto Benen- 918 si reiectum fuisse testatur. ita ille. De tali Catechismi reiectione legendus est Genebrard. in Julio III.

Quid de Michaelē Serueto hæresiarcha? Quid de perniciosissima Seruetianorum secta ab illo instituta?

REGULA CCCIII.

- 919 **M**ichael Seruetus natione Hispanus, discipulus Lutheri, & collega Caluini, adeo in cogitationibus suis euasit, vt missum se à Deo vnicum totius orbis prophetam iactaret. Hic, cum Alethorani deliramentis imbutus esset, transformare instituit in Mahomethismum Religionem Christianam, hancque destrere multis erroribus, ex quibus Seruetianorum secta consistit. Ita dimanauit; Quæ magnam perniciem Ecclesiæ Catholicæ attulit, & multo maiora attulisset, nisi flamma auctorem ipsius, instante Caluino, citò deuo: asse-
- 921 **T**raciant de hæresiarcha Michaelē Serueto, & de sequacibus eius Seruetianis: cum Lindano Dubitantij sui dialog. 2. & cum Hosio lib. 1. de hæres. nostri temporis, Prætol. in suo Elencho, verb. Seruetiani, num. 30. & post eum cum Sanderò hæres. 127. ac Florem. lib. 2. cap. 15. num. 5. Gualterius cap. 18. secul. 16. Qui in diuersis conueniunt. Primo, quod Seruetus fuerit Hispanus: (& si neuter eorum exprimat ex quo loco, vel prouincia) & quod statim ante anni 25. ararem iactaret, missum se à Deo vnicum vniuersi terrarum orbis prophetam; & quod item in Africam proficiscens, doctrinæ ibi Alethorani diligenter operam dederit, librosque postea ediderit, per quos Religionem Christianam in Mahomethismum transformare conatus sit.
- 922 Differunt verò circa eius errores; nam.

Prateol. ex Lindano citat. eos fuisse 38. affirmar, hosque refutari per Confessionem Mansfeldensem; atque ex eis ipse Prateol. tantum exprimit quinque videlicet.

924 I. Errauit Michael Seruetus, quod in Deo vnam tantum personam reperiri more Sabellianorum crederetur.

925 II. Quod pernegarit, Spiritum sanctum esse terram personam diuinam; id autem ex præcedenti errore manifestè sequitur.

926 III. Quod cum Euthicherianis pertinaciter inficelaretur in Christo Domino ex Virgine nato duas coniungi naturas.

927 IV. Errauit, quod de peccato, & iustificatione, non nisi philosophicè, ac pharisaicè loquutus fuerit.

928 V. Quod infantium baptismum decretatus sit; quem ad annum vsque 30. differri debere affirmauit.

929 Hos autem quinque errores etiam admittit Gualter & adiungit sextum (de quo nihil Prateol.) cum Gregorio de Valentia. 1. par. disp. 1. quest. 4. pun. 1. fin. nempe, quod Seruetus creatorem cum creatura iracundè confunderet, vt teneret, Deum in lapide esse, vere & propriè lapidem, in trunco esse verè ac propriè truncum, &c.

930 Quod Seruetus fuerit collega Caluini, & quod ad instantiam huius virum mortis supplicium subierit, propter dictos errores, accipe à Prateol. proprijs ipsius verbis. Seruetiani, inquit, à Michaele Serueto Hispano quondam Caluini, & Farelli collega dicuntur, & post pauca.

931 Porro Caluinus cum ministris Geneuensis, quando eum igni cremandum (licet supplex gladium flagitaret, ac misericordiam, teste Caluino, ingenti precaretur horum) tradebant propositiones impias 38 & in Deum blasphemias collegerunt. Confessio quoque Mansfeldensis eius errores refutat, quos hic commemorare non est locus, hæc Prateolus, seu potius Lindanus.

932 Ab eodem Prateol. ex Hosio citato audi plura huc spectantia. Ceterum, inquit, exorti sunt demum à Schola Lutheri Ioannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquos de Trinitate plenos erroribus, & blasphemijs ediderunt, in quibus nunc tandem veteres Arrii, & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemque quam in Niceno, & Constantinopolitano primo Concilio Patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum enim Deum Patrem, & neminem alium adorari, & inuocari debere contendunt, quod ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest. & infra.

934 Longe tamen, lateque sparsa sunt hæc Seruetica contagia; quæ cum impietate superare ceteras hæreses videantur, nulla tamen est ex omnibus nostri temporis hæresibus, quæ sit hæc scripturarum armis instructior; nihil enim cõtepar aliud, nisi scri-

935 ptura, Euangelium, Euangelium. Ac vide quæ fuerint hominis istius confidentia; quamuis Caluini scriptis fuerit hic error ipsius oppugnatus, ausus est tamen proficisci Geneuam, & cum eo sermonem conferre. Tandem post multam, & acerbam disputationem, cum dogma suum pertinaciter tueretur, capitis est damnatus. Quod virgente Caluino factum esse, dubium non est, qui mox librum etiam edidit, quo doctrinam eius explicat, & rem omnem, quem admodum acta sit, describit, simulque in hæreticos rectè gladio vindicari docet. hæc Hosius. Hucusque cum ipso Prateolus, & nos cum isto; nec aliud superest addendum circa hunc hætesiarcham Michaelem Seruetum.

De hætesiarcha Guillelmo Postello quid dicendum: qualisnam eius progressus, & finis?

REGVLA CCCIV.

937 **P** Rodijt circa annum Domini 1550. Guillelmus Postellus, in omnium ferè linguarum, ac disciplinarum professione adeo excellens, vt miraculosè ei infusè viderentur. Vnde priusquàm mentè suà hæresibus infectam indicaret, iudicatus idoneus ad ministeria Religionis nostræ, in eâ suir admissus à S. Patre Ignatio; qui subodoratus quod intus in corde latebat, quam primum ab ea illum dimisit, nostrisq; allocutus, & vsum cum eo prohibuit. Ar non tardauit Postellus, quæ cum Rabbis, & Talmudistis somniauerat, propalare, non solum fidei catholice opposita, sed pijs etiam auribus indigna, ob quæ celebris hætesiarcha habitus. Verum in etate valdè senili in se teuerus, Parisijs dicitur catholicis obijisse.

941 **D** E isto hætesiarcha Guillelmo Postello, ac de sequacibus eius Postellianis, præ in hoc verb. num. 31. sic ait: Postelliani à Guillelmo Postello Barentonio duent originem. Hic (auctore Lindano, Dabirantij sui dialog. 1.) disciplinarum, linguarumq; propè omnium exoticarum admirabilem vique doctissimum, immanes ex Rabinorum, & Talmudistarum somnjs inuenit genias, quas adeo tetras, & abominabiles censet Petrus Palladius in catalogo hæreson, vt pijs eas reuelare indignum sit, anno Domini 1550. hæc ille.

944 Gualterius verò eadem ab eo ad verbum desumpta affert; Sed bene de illo, antequam suas hæreses proderet, qualiter nostram Societatem Iesu ingressus, & ab ea dimissus, tradit his verbis.

- 945 De hoc autē Nicolaus Orlandinus lib. 5. Historiæ Societatis Iesu, num. 3. hæc habet. Erat Gallus quidā egregiē literatus, ac doctus, mathematicis præsertim literis, ac varietate linguarum, Guillemus Postellus, qui non exigua in speciem etiam pietatis documenta præbens, ad Tyrocinium admissus est. Sed breui deprehendit Ignacius hominem, non propheticum, vt ille opinabatur, aflatum spiritu, sed planē spiritui erroris in-
- 946 flatum. Itaque nullam contumacis doctrinæ, quæ cum sapientia vera pugnaret, rationem docendam ratus, maturē à Societate mathematicam ita secreuit, vt vñ colloquioque eius vniversos socios interderet. hic ille ex Historiæ Societatis Iesu. Verum iam in particulari errore ipsius exprimus.
- 947 I. Disso anno 1550. de Trinitate mundi, corporis, & animarum; de Veneta Virgine; de Christo intoxicato, de matrice mundi infanda in mundum euomit Postellus.
- 948 II. Idem scripsit Clauem absconditorū dī seculi; vbi se proficetur declaratum, quæ nec Apostoli, nec ipsa, inquit, Ecclesia potuit ad hanc diem portare.
- 949 III. In Elia Pandochæo, vniversas omnis generis hominum sectas per Christum Dominum saluandas somniat.
- 950 IV. Scripsit & de Natiuitate Mediatoris vltima nunc futura; cuius operis auctorem diserte in libri titulo scribit Spiritum Christi. Imò in fine præfationis ait, hæc scripta non esse sua, sed Christi, inquit, sensibilibiter in nobis suum Euangelium exponens.
- 951 V. Iactat quoque Angelum Raziel varia sibi mysteria reuelasse. Huius autē præcursorem fuisse Suenkfeldium ait in libro citato Petrus Palladius in Catalogo hæreseon.
- 952 VI. In sua Panthenosia docet sex esse Sacramenta, vt refert Lindanus in Tabulis analyticis, & ex eo Card. Bellarm. lib. 2. de Sacramen. in genere cap. 23. hucusque de erroribus Postelli cum citatis Præteol. & Qualterio.
- 953 De obitu tandem eiusdem Postelli ad fidem catholicam iam reuersific idem Qualterius. Huius etiam, inquit, catholici obitus Postelli meminit Bellarm. loc. cit. Meminit & temporis Marquisus in append. ad Genebrard. anno 1581. cū scribit Postellū centenario maiorem, & multarum linguarū peritum obijisse Lutetiæ die 7. Septembris, vbi
- 954 & ipse anno 1578. docente mi audiui, tanto auditorum quasi ad rediuium, & inusitatæ ætatis doctorem accurrentium numero, tantq; ingenij, doctrinæ multiplicis, ac memoriz demonstratione, vt vix credi possit, dixeritque aliquando vir acri iudicio Mal-
- 955 donatus illum alloquutus, mirari se talem in mundo vixum existere, cuius vtique quot verba, tot efficit apophthegmata. Vide de eo Floren. lib. a. c. 15. n. 5. hæc Qualterius, & præcedentibus satis dictum de illo.

Tom. II.

Qualiter decidendum circa sectam Deistarum, (scilicet Trinitariorum) qualiter circa oppositam?

REGVLA CCCV.

- 956 **A** Pud Polonos anno Domini 1564. emerferunt hæretici illi Deistæ, siue Trinitarij, vocati etiam noui Arriani, eo quod errorem præcipuum Arrij secuti, Sanctissimæ Trinitati, nomine, & re ipsa eamē me-
- 957 dio tollentes, bellum inferrent. Huius sectæ à Lutheranismō deriuatæ, & ex pluribus erroribus præter dictum Arrianismū exprimendis institutæ, quidam Gregorius Paulus Minister Cracouiensis se caput esse proficitur, qui admodum arroganter vñ cum suis, sequacijs gloriabatur, quod sibi, & ipsis plura, quam Luthero, & alijs à Deo da-
- 958 ta essent. Contra prædictos verò Deistas prodierunt alij ex Calvinismo ministri, appellati Antitrinitarij, qui dñ se Arrianismo, impugnando Trinitarios, opponunt, in oppositum Sabellianismi extremum prolabantur.

- 959 **D** Vobis in locis de secta Deistarum, agit Præteol. nempe verb. Deistæ, nu. 5. & verb. Trinitarij, nu. 24. addens in isto, quæ in illo omisit: audiamus eum in priori sic loquentem.

- 960 Deistæ, inquit, qui & Trinitatis seu Arriani noui, in Polonia nuper, hoc est anno Domini 1564. ex Lutheranæ sectæ exortis sūt & in Galliam penetrantes, hoc anno, id est, 1566. apud Lugdunū suas execrandas disse-
- 961 minauerunt hæreses. Horum caput (teste Ioanne Vuigudo, qui his proximis diebus contra eos doctissimum libellum edidit, quē de Deo contra Arrianos nouos nuper in Polonia exortos, inscripsit) & ducem se se proficitur quidam Gregorius Paulus Minister Cracouiensis. Hi estrenui maledicentia, vindictæ cupiditate, crassa, & affectata propemodum inscitia armati (vt ille inquit) edida monstruosa tabula, Tntri Babel, ex putrida ambitione veluti scarabei ex asinis mortuis pullularunt: adeo quidem acres in sua pettracina, vt Luthero vix minimam partem reuelationis, & demonstrationis Antichristi reliquerint, nempe superioris tantum recti in edificio Antichristiano denu-
- 962 dationem. Imò bimembris illi spiritus arrogant Antichristi excisionem, & extirpationem ab imis vsque fundamentis. Gloria tibi longè plura à Deo esse data, quam
- 963 Luthero, aur alijs. In hæresi verò tradenda, tam sunt intricati, obfcuri, variabiles, vt magna attentione adhibita, diuinare vix queas, quid nam asseuerare conentur. In blasphemijs porrò effusiendis planē effrontes sunt. Maledicta quoque, adeo cumulata, & inuidē effundunt, vt exstimes eos me-

A 3 ris

tis viperinis linguis pungere, hæc Prat.

964 Ex quibus satis innoteſcit in communi de malitia, & peruerſitate illorum hæreſiſcorum Deſtarum; In particulari verò qualiter amplexi fuerint Arianiſmum: poſteriori in loco, verb. Trinitarij declarat idem. Præreolus ſic.

965 Trinitarij ſunt, (inquit Lindanus Dubi-

tanſij ſui dialog. 2.) qui ſacroſanctam, ore blaſphemo violant Trinitatem. & infra ſic. Hi à plerique Deſtibus alijs noui Arianiſide quibusidem Lindanus eodem lib. & dial.

966 loquitur in hunc modum. Iam ante annos 134. in Concilio Niceno à trecentis O. & decem Patribus Arianiſmum damnatum, per Lutheri Euaſgelium fuiſſe renouatum, eius reſtantur diſcipuli. Cum enim modicum teneret ipſe de Homoniſo (inquit lib. contra Latomum) & Trinitarij vox Germanica non ei placeret, Ludouicus Heſſerus ſacroſanctam Trinitatem abſolueret eſt aggreſſus omnem proſus negans Perſonarum diſtinctionem, hæc ille.

967 Proſequar deinde offendere magis in particulari, qualiter multi ex famoſiſſimis hæreſiſchis noliti temporis Arianiſantes fuerint, præcipue Caluinus, vt pater ex ſynodo ſua Lauſanenſi anno 1527. habuitque etiã Trinitarij vox offendebar, eo quod Cicero ni eſt inſueta: Vide apud ipſam Præreolum. Noſiam errores Deſtitarum referamus.

968 I. Errarunt affirmantes Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum eſſe tres; nolunt tamen admittere eſſe tres perſonas.

969 II. Aſſerentes vnã eſſe naturã ſeu Deitatem tribus illis communem, ſed non eſſe vnã eſſentiam.

970 III. Deſendentes vnũ eſſe Deum, tamen ſolum Patrem eſſe verum Deum: Filium verò, & Spiritum ſanctum non eſſe illum, verum Deum.

971 IV. Hinc poſtea naſcuntur ipſis Deſiſtis aliæ quædam locutiones; nam erſi ſatentur Filium Dei eſſe Deum ex Deo genitum, tamen nuſquam dicunt vnicũ Deum illum eſſe Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: & Spiritum ſanctum quidem nuſquam Deum nominant.

972 V. Tenent, quod diuina eſſentia neque ab Angelis, neque ab hominibus videatur, & quod nunquam ſit videnda.

973 VI. Dicunt, Angelum malum à puncto ſuz creationis malum fuiſſe, neque vnquam niſi malum exiſtiſſe.

974 VII. Quod Diabolus nunquam habuit vnde poſſe itare, neque etiam Adamum, parentem noſtrum, in ſtatu innocentie.

975 VIII. Aſſerebant, quod intellectus humanus ſit æternus, quia eius cauſa eſt immutabilis, & quia eſt experta materiz, quã poſſit à potentia ad actum tranſire.

976 IX. Quod liberum arbitrium ſit potentia paſſiua, non autem actiua, & quod neceſſario moueatur ab appetitu.

977 X. Tenent, quod natura, quæ eſt principium motus, in corporibus celeſtibus ſit

ab intelligentia mouente.

978 XI. Quod omnes, qui peccata committunt, ſuam conformem voluntatem ad voluntatem diuinam, adeò, vt talis ſit eorum voluntas, qualem Deus eſt vult.

979 XII. Affirmabant, quod homo habens vſum liberi arbitrij, ſi tentationis vi in alienę vxoris commixtionem incidat, non eſt adulteriꝝ reus; atque idem de alijs tentationibus, & peccatis.

980 XIII. Quod Deus ſit cauſa omnium modorum, & circumſtantiarum actionis: quod perinde eſt ac ſi abſolue facerent Deum omnium antecorem peccatorum.

981 XIV. Quod non debeat credi, niſi id, quod per ſe notum eſt, vel quod ex per ſe certis poſſit declarari.

982 XV. Affirmabant, quod non contingit corpus corruptum redire idem numero, nec idem numero reſurgere.

983 XVI. Nimis inhumani, & impij in corpora mortua, docebant non eſſe curandum de ſepultura.

984 XVII. Quod anima, quæ eſt hominis, vt homo eſt, forma, vnã cum corpore corumpatur.

985 XVIII. Animam morte hominis à corpore ſeparatam non pari ignem corporeum aiebant.

986 XIX. Errabant, dicentes, Deum enim, ſit ſpiritus, non eſſe verbo inuocandum, & adorandum, ſed tantum corde.

987 En errores Deſtitarum, ſeu Trinitariorũ collectos ex Præreolo vtrobique citato, & ex Gualter. cap. 41. ſecul. 16. qui citat Sanderum hæreſ. 228. & Florem. lib. 2. cap. 15. num. 5.

988 Circa alteram verò ſectam Antitrinitariorum, ſiue Antiocheorum, (qui etiam noui Sabelliani dicuntur) præcedenti omnino contrariam, pauca admodum reperio apud ſolos Genebrard. in pio IV. & Gualter. ſecul. 16. cap. 42 de Antitrinitarijs, ſiue Antiocheanis, aut aonjs Sabellianis, vbi iſtos ſic exprimit.

989 Hoc nomine appellati ſunt quidam Miniſtri Caluiniſtæ, qui Trinitarios impugnare cupientes, non poruerunt cum Arianiſmo bellum gerere, quin ſe in extremum oppoſitum Sabellianiſmi præcipites agerent, de quo relegendi ſunt, quæ in 3. ſeculo diximus. hæc Gualter. Genebrardus verò inter dictos miniſtros Trinitariorum impugnatores ipſum Caluinum reponit: audiamus quęſe eius verba.

990 In Polonia, inquit, contra Gregorius Paulus, Cazanoſius, & alij, tres eſſe Deos, ſymbolum Athanaſij eſſe Athanaſij, &c. Quibus dum Caluinus, & eiufdem metalli miniſtri ſe opponunt, Antiocheani, & Antitrinitarij, ſiue Sabelliani euadunt, & doctrinam de Deo vno & trino ſceleratis modis perperant. Quas blaſphemias etiã hodie perpetuant. Vide noſtros libros de Trinit. & contra Sebeſium, ita Genebrard. ſeipſum, citans atq; hæc ſatis pro præſenti Regula.

De Secta Valentiniſarum quid dicendum?
Quid de alia non diſſimili Eſſrontium?
Quid item de Iulio Iona?

REGULA CCCVI.

992 **A**Nte prædictos Deſiſas idem bellum excitantur hæretici Valentiniſæ contra Sacroſanctam Trinitatem, acriter eam oppugnantes. Eorum Autemſignanus conſeſſetur Ioannes Valentinus Gentilis Neapolitana-
993 nus: Qui Geneuſi in ſchola Caluini tales progreſſus fecit, ut ſtatim ſectam peculiarem ex aliquibus articulis erroneis indicandis conſlauerit, cõmilitioneſque inſignes, præcipue Paulum Alciatum, ad diſſidã oppugna-
994 tionem ſibi aſcinerit. Secta autem Eſſrontium ſolum contra tertiam Perſonam Spiritus Sancti arma ſumpſit, eam omnino tollens. Quisnam verò illius primus inſtitutor fuerit, à nullo, quod ſciam, ſcriptorum.
995 indicatur. Tandem Iuſſus Ionaſ propterea cõtum inter hæreſiarchas numeratur, quod ſe taliter nominari curauit.

996 **P**ateoſus in ſuo Elencho, verb. Valentiniſæ, num. 6. dicta à Nobis in corpore Regulæ paululam ſe extendit. Valentiniſæ, inquit, auctore Lindano, Dubitantij ſui Dialog. 2. à Ioanne Valentino Gentili Neapolitano Pedagogo (ſunt dicti: ſpectant autem ad tertiam noſtræ tempeſtatis ſuaque
997 gelpicorum claſſem. Prodiierunt enim ex impie illa Caluini ſchola, quæ Sacroſanctam oppugnat Trinitatem. Tales namque complures (ait idem Lindanus) habuit Eccleſia Italica Geneuſe, quorum duces ſacile libellus Geneuſe editus de actis, & impietate ipſius Valentini Gentilis, Ioannem Paulum Alciatum, & Gribaldum, cuius hiſſionem ait eſſe Valentiniſmum illum. Hæc Prætoſus.

998 **C**ompendioſius de hæſecta Gualterius cap. 11. ſc. 16. ſic. Ioannes, inquit, Valentinus Gẽtilis Neapolitanus ſaga Geneuſe petens, multiplex ex Caluini ſchola impietatem haſit, licet poſtea Caluinus opusculum integrum in eam, quem in Antichriſto genuerat, conſcripſit. Hic ille; ex quo & ex citato Prætoſo, errores dicti Valentiniſam à nobis exprimendi.

999 **P**rimò, Hic peſtiſer homo docebat, ſalſi eos, qui tres Perſonas in vna Dei eſſentia, ſtatuant; nam commiſceſſetur eſſentiam Dei ſolo in Patre eſſe: vnde conſeſſio eius træ, non niſi Patrem eſſe veram Deum, & Filio nomen Dei non, niſi præcreo conueniente, eo quod ſe eſſentiaſ à Patre, quem ille eſſentiatorem ſingit.

1000 **S**ecundò, Vocabat Sophiſticum S. Athanaſij Symbolum, eo quod iu eo (ita magnum illum Doctorem Valentinus calumniabatur) quantum Deum introducat, atque ob hanc cauſam eundem S. Athanaſium appellabat

præſtigiatorum, & ſactilegum, Chriſtum ab eo diſacerari cauſatus.

1001 **T**ertiò, Aſſeſſebat (quod ex præcedentibus ſequitur) Filium à Patre diſſerre numero ſubſtantiali, hoc eſt, ſubſtantialiter eſſe alium à Patre, ſeu duas in eis diſtinctas aſſignari ſubſtantias).

1002 **Q**uartò, Ad confirmandas ſuas blaſphemias, Mahometis Alchoiſmum cum veteri, ac nouo Teſtamento commiſcebat. Et vero Paulus Alciatus (ut reſert Genebrard, in Pio Quarto) vnus ex eius commilitonibus vnumque ex præcipuis Italica Caluianiſmorum Eccleſiæ in Vrbe Geneuſi conſtitute columinibus, ex Caluiniſta Mahometanus ſactus eſt anno 1653.

1003 **Q**uintò, Ita per profanas vocum nouitates, & falſo nominatæ ſcientiæ oppoſitiones, impij Valentiniſæ ſuum produnt ſpiritu quo tranſierunt ad, in ſuis conſiſtere nequeunt vel erroribus conſtantes. Hæc enõs de ſecta Valentiniſarum, nec aliud circa eam addendum occurrit.

1004 **D**e ſecta item Eſſrontium nihil inuenio apud Prætoſum: pauſiſſima apud Gualter. cap. 16. de Eſſrontibus, nempe. Ita poſt Eraſmum, inquit, epiſt. non ſoli ad Lutherum nominat quoldã errantes Florimundus Raymond lib. 2. de orig. hæreſ. cap. 16. nu. 5. qui anno 1534 ſectam ſuam ex tribus ſpeciatim erroribus coagmentarunt. Ita ille: errores ſunt iſti.

1005 **I** Affirmabant, quod ſi idololatria, adorare Spiritum ſanctum; quandoquidem (dicebant) nihil hæc de re in Scriptura ſacta.

1006 **I**l. Tenebant, Spiritum ſanctum eſſe tantum eleuationem quandam, aut motionem, quæ in anima à Deo inſpirata perſentitur. En qualiter Spiritus ſanctus duplici dicto errore ab hæreticis Eſſrontibus impugnatur.

1007 **I**l. Abradebant ferro ſibi frõtem, donec inde ſanguis emanaret, ac poſtea oleum apponentes, ſe Chriſtianos abſque villa alia baptiſmi forma pronunciabant. Atque ex dicta actione abradendi frõtem, appellati ſunt Eſſrontes. Prius autem eorum inſtitutor p roſſus ignoratur.

1008 **P**oſtre mò, circa ſuſtum Ionam breuiſſimè me expedio cum Gualter. cap. 3. ſec. 16. ex Genebrardo in Iulio II. & Surio in hiſto. ſic dicente.

1009 **I**onas hic, inquit, ſuit coquus Lutheri, ſequè ſuſtum Ionam vocandum curauit anno cetero 1550. non ſecus atque Oſiander ſe ipſe ſecundum Menoch vocitabat. Mihi non cõſtat, ſicne ille idem Ludimagiſter Ionas, quem in columna 12. dixi Annoñẽ hæreſim circiter annum 1531. diſſeminãſſe. Hæc tantum Gualter. quibus præſens Regula expeditur.

*Qualiter decidendum de hæreticis quibusdam
Augustinianis? qualiter de quodam
Pseudopropheta Peruano?*

REGVLA CCCVII.

1010 **N**ON d. S. Augustino hoc illis nomen
obgit, verum à Sacramentario
quodam Augustino dicto, qui inter alia
mendacia, & blasphemias, cælum nondum
esse apertum effutabat, illudque hominibus
visque ad vitium diem clausum futurum.

1011 Prodiit item in Regno Peruano Americæ
homo quidam summæ monstruositatis; quippe
cum ratione status insignis Religionis, in
qua erat, & ratione summosissimæ professionis
in doctrina Theologica adeo excelleret, vt
illuc ab omnibus pro oraculo haberetur.

1012 Postea cuiusdam femine diabolica extasi
mundo illudentis nimis familiaritati addi-
ctus, eoque ab ea demeratus est, vt sibi
suaderet gratia miraculorum, & prophetia
se prædictum esse, diuinæque reuelationes ab
Angelo frequenter accipere, acque maiora.

1013 dona à Deo sibi oblata affirmaret. Sed
repertus tandem Pseudopropheta, & à Dæ-
mone illusos, grauissimisque erroribus con-
tra Fidem pluriquam 110. irretitus, in quibus
eum per quinquennium omnino pertinax in
S. Officio permanisset, vitio supplicio dā-
natus fuit, & vt impetens vinus combus-
tus.

1014 **P**ROpter dicta in corpore Regulæ de fe-
cta Augustinianorum, quæ, vt iacēt,
desumpta sunt à nobis ex Gualter. cap. 73.
secul. 16. & ab isto pari modo ex Prætole
verb. Augustiniani, num. 80. ac ex Florim.
lib. 2. de orig. hæref. cap. 15. num. 1. nihil ad-
dendum occurrit, cum ex ipsi declarata sus-

1015 scienter maneat. Apposui autem etiam
hic, quia, vt ingenue fatear, in proprio loco,
quando de Sacramentarijs sermo nobis erat
inadvertenter ipsam prætermisi: quod forte
de alijs similiter factum, nec mirum in infinita
penè sæcularum hæreseon multitudine: si
quæ occurrerit ex prætermisiss, capite sequen-
ti attingent.

1016 Nunc iam præfens 18 in quo sæctæ hæ-
resarchaturum seculi 16. indicare sunt, clau-
damus magis expresso casu Pseudoprophetæ
Peruani. Ex narratione eius, quam adducit
R. P. Iosephus à Costa Societ. Nostræ Theo-
logus excellentissimus lib. 2. de Nouissimis,
cap. 11. colligit Gualter. cap. 110. articul. 7.
erroneos; videtur apud ipsum, si subet.

1017 Quamvis item pro completa declara-
tione ipse Gualterius plura addat ex eadem
narratione desumptis; cum tamen res tota
sine dubio maiorem fidem, & lucem sit ha-
bitura, si secundum quod dictus P. à Costa
eum narrat, eisdem ipsius verbis hic expri-
matur, non graua bor id exequi: ru quas no

graueris audire, aliquanto diutius præter so-
litum: en incipio.

*De quodam infamissima superbia exemplo,
digressio. Cap. XI.*

1018 **M**hi verò hæc identidem cogitanti,
vehementer subit humanæ infeli-
citatæ profundum admirari. Quis enim ta-
lia, nisi ab homine penitus infano, imo ne-
ab infano quidem dici, perpetrarique posse
credat? Et tamen sunt verissima; & serio ab
homine mortali meditanda, atque agenda.
Nulla re capitur humana mens, neque faci-
lius, neque potentius, quam superbia. Nul-
la vis est veneni, nulla meri copiosior, nulla
febris phrenetica, quæ sit statû mentis euer-
tat, nulla medicarissima potio ita in furorē
ra piat, vt animo semel humano imbibita su-

1019 perbia. Et quæ per furorē superbiæ lo-
quimur, cogitamus, agimus, ea sani humili-
tate admiramur, atque erubescimus. Vbi
enim humilitas, ibi sapientia, Prouer. 11.
Vbi superbia, ibi protinus contumelia.
Quò minus verò miremur Antichristi tantā
elationem, referam cuiusdam eius certī dis-
cipuli eodem morbo, id est, superbia labora-
tis non fictam fabulam.

1020 Fuit in hoc ipso Peruani Regno vir ma-
gni pro illo tempore æstimatus doctus Theo-
logus, ac Theologiæ professor, idemque cat-
holicus, & pius diu habitus, ac penè tunc
huius orbis oraculum. 1. familiaritate mul-
tierculæ cuiuspiam, quæ se edoceri ab Ange-
lo magna quædam mysteria iactabat, quæq;
extrâ se interdum rapiebat, aut tapi simu-
labat, veluti altera olim Philumena, aut Ma-
ximilla Monsani, ita deuotus est, vt illam
de summis Theologiæ questionibus spèc cō-
fuleret; in omnibus pro oraculo haberet,
magnis reuelationibus plenam, & Deo val-
de charam predicaret, satis alioqui sordidā,
& perexiguo sensu præditam, nisi ad instruen-

1021 da mendacia. Igitur sinè à Diabolo cor-
riperetur (quod facilius ei credere) cum
huiusmodi extasim patere; sinè callidè ea
fabulam simularet, quod nonnulli viri pru-
dentes existimant; ille Theologus, quod
à muliercula magna, & mira de se audiret,
ac multo grandiora futura conciperet libe-
ter ei discipulum se addixit, cuius patrem
spiritualem agebat. Quid multa? eò abduc-
tus est homo, vt miracula facere tentaret,
& fieri sibi persuaderet, cum miraculi vesti-
gium ne tenuè quidem extaret.

1022 Ob hæc, & quod propositiones aliquot
ab illa Prophetissa accepisset à sensu Carho-
licæ Ecclesiæ alienas, à Sanctissimæ Inquisi-
tionis iudicibus, toto hoc Regno stupente,
comprehensus est: ibi per quinquennium særè
auditus, toleratus, examinatus, ac tandem
patefactus est, homo omnium superbissimus,
& infamissimus. Cum enim Angelum sibi
diuinitus datum, à quo omnia, quæ vellet, di-
sceret, ac deinde summa Dei ipsius familia-
ritate, & immediato colloquio se potius
per-

pertinacissimè affereret, in eas nugas delatus est, quas, nisi ab homine prorsus mentis amoret, dici nullo modo quivimus sibi persuaderet. Erat verò ille tam integro sensu, quod ad cerebrum attinet, ut mihi integrior
 1033 non sit. Itaque & serò affirmabat, se & Regem futurum, & Pontificem summum, Sede Apostolica ad hæc Regna transalata: concessam quoque sibi sanctitatem super omne, siquidem etiam oblatam ipsi à Deo unio- nem hypostaticam, sed ab ipso non esse admissam. Datum quoque se Redemptorem Orbis, quoad efficaciam, ut ille loquebatur, quod Christus solum quoad sufficientiam,
 1034 fuisset. Omnem suam Ecclesiasticam, abrogandum: leges verò alias se editurum, faciles, & apertas, secundum quas cœlibatus clericorum tolleretur, multitudine vxorum, concederetur, confessionis necessitas excluderetur. Hæc, atque alia tanta contentione affirmabat, ut nos teneret artonitos, quod homo talia sentiens non insaniret,
 1035 Denique diu evolutis gestis illius, & plerumque 110. propositionibus hæreticis, aut à sana Ecclesiæ doctrina alienis cõdemnatis: insili sumus, ut habet de more Sacram illud Tribunal, cum homine disputare, si fortè ad mentem, & fidem revocare possemus. Convenimus autem cum ipsis iudicibus, & Episcopo Quiteni tres alij. Eò introductus homo, ea libertate, & facundia, perditissimam suam causam defendit, ut ego in hodiernum diem etiam suspicam, eò ad-
 1036 gi posse mentis humanæ superbiam. Profectus est doctrinam suam nō posse monstrari, nisi divina scriptura, & miraculis, quod esset superior omni humana ratione: scripturæ autem testimonijs longè se apertius, atque efficacius probasse, quam probaverit Paulus Iesum Christum fuisse verum Mesiã. Miracula autem se perpetrasse plurima, eaque tanta, ut Christi resurrectione non fuerit maior. Nam & se verissimè esse mortuum, & resurrexisse, atque id enidentissimè, aiebat
 1037 ille, esse offensum. Scripturas verò proferebat memoritet (cum nullum librum haberet, atque ipso etiam breviario spoliatus esset) tot, & tam longas ex Prophetis, ex Apocalypsi, ex Psalmis, ex alijs locis, ut vel memoria esset admirationi. Eas verò ita ad sua commenta adaptabat, ita allegotizabat, ut quisvis vel rideret, vel fletet. Postremo, si miraculis rem agere nobis placeret, se libenter ea statim exhibiturum.
 1038 Hæc ita dicebat homo, ut vel nos insanos putare videretur, vel ipse insanire. Nam & per revelationem sibi innovisse aiebat: Serenissimum Joannem Austriæ bello navali à Turca esse superatum, & Regnum Hispaniæ à Philippo iniurissimò iam penè amissum, & Concilium Romæ habitum, ut de deponendo Gregorio, & alio subrogando
 1039 ageretur. Quæ ideo nobis significaret, ut quoniam erant nobis certis nuncijs nota, sciremus ei non nisi divinitus innovisse. Et cum essent omnia ad eò falsa, ut amplius

esse non possent, ab illo tamen asserbantur, ut notissima nobis.
 1040 Denique cum nihil profectussemus per duos dies differendo, & ad publicum spectaculum esset cum ceteris, ut in Hispaniis fieri solet, delatus, incuebatur semper in celum, ignem in Inquisitores, & omnes grassaturum cœlis expectans, ut illi erat pollicitus Diabolus: atque ignis quidem nos natus ex alto corripuit: illum vero & Regem, & Pontificem, & Redemptorem, & novum Legislatorem ex imo flamma rapuit, atque
 1041 redegit in cineres. Ad hæc narrata digressi sumus, ut vel hoc exiplo cogitemus, quid faciat superbia in homine, cum præsertim talia dicenti non defuerint discipuli, & sectatores. Vbi erit erit non fides, sed vera Regni potestas cum magna signorum admiratione coniuncta, quid dubitamus hominē superbissimum, & totam à Diabolo occupatum, ad tantum impietatis fatigium evasurum?
 1042 Hæcenus P. à Colla in cap. illo 11. quod egregiè claudit, sicutò argumētō à minore ad maius, nempe à Peruano illo hæresiarcho admodum superbo, ad Antichristum superbia, & nequitia cunctos superantem.
 1043 Dixi, à Peruano hæresiarcho, quia cum discipulos, & sectatores habuerit, ut ait ipse à Colla, ad hæresiarchatum ascendisse, & sectam particularem ex peruersis dogmatibus contra nostram fidem Catholicam conflasse censetur.
 1044 Circa personæ circumstantiam moderate & prudenter loquitur noster Pater à Colla, ad evitanda dissidia, & emulationes, non exprimens neque in genere cuiusvis status fuerit Pseudopropheta ille Peruanus: an secularis, aut ecclesiasticus, an verò religiosus? Attingi in corpore Regule cuiusvis Religiosi, quia hic audiui à telle oculato P. Michaele Fuentes nostræ etiam Societatis Iesu, qui interfuit, & Religionem in speciem indicabat: quod rationabiliter ob idem omitto.
 1045 De circumstantia temporis testat aliquid proferre: nihil inuenio circa hoc apud citatum Iosephum à Colla, quoniam anno hæc peracta sint, quæ ipse narrat: nec recordor, quid dictus P. Michaele Fuentes circa hoc notificauerit. Ex eo autem, quod misit ille Pseudo-propheta aiebat omnino falsum, de congregato Concilio Romæ ad deponendum Gregorium, (nempe XII.) deduco contigisse necessario infelissimam eius condemnationem intra spatium temporis ab anno 1572. quo ille ad Pontificatum ascendit, usque ad 1585. quo obiit, ut constat ex chronologia Onofrij Panvini. Deduco etiam indè, fortè non contigisse talem condemnationem propè finem dicti Pontificatus, sed prius, ut plures æstignemus annos R. P. Iosepho à Colla post condemnatum illum ad redeundum in Europam, & præter alia ad administrandum bis munus Visitatoris, primò in Betica Provincia, deindè in Arago-
 1046 nensi. In cuius secundæ regiminis fine,

anno 1590. Gandiæ ille me quamvis immeritum in Societatem Iesu recepit; ob quod inestimabile beneficium ipsi post Deum pet-

petuò deinde hæc mansi. Atque ijs iam præfenti Regulæ, & Capiti XVIII. longè ius non imponimus.

C A P V T X I X.

De hæresibus, & hæresiarchis, qui per spatium, quod decurrit ex præfenti sæculo xvij. diuersis in loci: prodierunt, deque scèlis contra Fidem Catholicam alicubi per eos conflat.

PRO O E M I O L V M.

- E**N quot, & quàm multiplicibus, atque enormibus hæresum, & hæresiarcharum scèlis toto sæculo xvi. non solum Europa nostra, sed aliqua etiam pars noui Orbis Americæ, afflicta, ac diuexata extitit. En quali errorum diueritate, ac penè infinita multitudine, fides Christiana fuit vehementer impugnata, ac persequuta. Iuxta promissum tamen Christi Domini Matth. 16. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, nequaquam expugnata mansit, nequaquam sal interim euauit, hominum scilicet sapientissimorum, sed contra pro confirmandis, & multo magis stabilendis quibuscumque dictæ fidei veritatibus contra hæreticam prauitatem Deus, Opt. Max. ingentem, ac inenarrabilem salis abundantiam innumerabilium sine dubio virorum virtutibus, & doctrinis excellentibus præstantissimorum, Ecclesiæ suæ prouidit, ex quibusvis eius statibus, ex quibusvis Religionibus, maxime ex Nostra Societatis Iesu, cum non exiguo, imo cum maiori præ ceteris (absit verbo inuidia) in qualibet lectioni egregij incremento. Quilquis id conspicuum concipere desiderat, applicet animo lectioni egregij Operis per virum Religiosissimum, & eruditissimum R. P. Philippum à Legambe Bruxellensē Religionis nostræ, nuper elaborati, & in lucem editi, atque sic inscripti: Bibliotheca Scriptorum Societatis Iesu; cuius initium meritò sumptum à S. P. Nostrò Ignatio, quem celsitus missum notant Scriptores, vt caput Luthero, Caluino, & alijs hæreticis contereret. Specialiter autem pro confirmatione & maiori stabilitate realitatis eucharisticæ, ac Missæ sacrificij, adsum multorum testimonia, vt Ioannis Eckij in suis Homilijs de Sacramentis: Guillelmi Lincan lib. 4. Panopliæ Euangelicæ à cap. 38. ad 55. Cardin. Caietani tom. 3. opuscul. Gabrielis Præcoli in tractatu de reali præsentia humanitatis Iesu Christi in Missa; & Nostræ Societatis Iesu Petri Canisij lib. 4. Magni Catechismi, Francisci Turretiani in suo tractatu de S. Eucharistia, Ioannis Maldonati in cap. 26. Matth. ac in cap. 6. Ioannis, & aliorum. Dein pro ueneratione, & inuocatione Sanctorum, testimonia Alphonsi de Castro, verij Sancti Thomæ Beauxamis Carmelitæ in lib. de Cultu, & Reliquijs Sanctorum; Eckij in Enchiridio cap. 15. Petri Canisij in Opere suo de corruptelis verbi Dei. Ioannis Maldonati in illud Ioann. 6. Domine ad quem ibimus? (ipsum lege, & non penitebit te legisse) & plurium huiusmodi. Item pro veritate, quod fides sola sine bonis operibus non sufficiat ad salutem, testimonia Ricardi Taperi, tom. 2. art. 10. & 11. Thomæ Stapletonij lib. 2. de Iustificatione; Ambrosij Catharini, lib. de perfectæ Iustificatione per fidem, & opera; Maldonati in Matth. 7. Atque similiter pro alijs fidei veritatibus innumera possent adduci testimonia. Vide Gualterium ad finem sæculi xvi. quem ferè solum (cùm alium ad manum non habeam) in exprimendis scèlis hæresiarcharum sæculi xvij. sequemur.

Quid de hæreticis Puritanis? quid de Antipuritanis? quid item de scèlis per utroque institutis?

ne quidem Puritanos vel nosse, vel audire volunt, & præsentiam Caluini Reformationem, quæ illi amplectuntur, isti proflus rejiciunt.

REGVLA CCCVIII.

- P**uritanæ hæreticæ ex Caluinismo originē ducētis circa annum Domini 1565. in Angliā prodierunt: inde sic nominati, quod cæteris puriores, quoad Religionem habere prætenderent. Eorum primus Dux, & scdæ Puritanæ institutor, quidam vocatus Samson peculiaris Ecclesiæ ipsorum Minister censetur. Antipuritani vero, qui & Protestantés dicuntur, illis omnino oppositi, ne de nomi-

- T** Americi reponatur communiter in præcedenti sæculo xvi. hæretici Puritani, quia tunc eorum scdæ in Angliā anno circiter 1565. incepit, non incongruè tamen in præfenti xvij. ipsos ibi omisso coniungimus cum Antipuritanis, seu Protestantibus, nā opposita iuxta se posita magis elucescunt vt est vulgare proloquium. De illis agunt Sander. hæres. 221. Genebrad. in Pio IV. Florim.

Florim. lib. 6. de orig. hæref. cap. 12. num. 2. & Gualter. cap. 45. de Puritanis, ſæcul. 16. cuius hæc ſunt verba.

Caluinistarum, inquit, eſt ſurculus in Anglia ortus ann. 1565. ita nominatus, quod egeris putior exillimari velis. Cui ea de cauſa non placet conuenire, orare, vel baptizare iſs in locis, quæ ſuere aliâ Catholicorum ritu conſecrata, vt neq; viliſs veteribus ceremonijs vii. Adde, vt ſamſon huius ſæculi caput, cùm vnus Puritanorum Eccleſiæ Miniſter eſſet, mille annui redditus aureos nummos tenere maluerit, quam vel ſacerdotali habitu indui, vel etiam pileo quadrato vti. Cæterum in Collatione Hamptoncuriæ anno 1604. coram Rege habita, ceciderat cauſa Puritani, præpollente nimium Proteſtantium factione; ita vt hodierna die & quadrato pileo vti compellantur, & alias quamplures ceremonias admittere, à quibus ante abhorrebant, quaſque aliud nihil eſſe, niſi Idololatriam clamitabant. Hi Puritani ſunt, in quorum gratiam anno 1591. Ediſto Regio promiſſa, at ſuerunt 42. Leges crudeliſſimæ aduerſus Catholicos, pecuniariæ quidem 21. capitales verò totidem, hæcenus ille de Puritanis.

Sed præſtat audire etiam Genebrardum. Hoc anno, inquit, exorta eſt in Angliâ de Caluinistarum, omniumque iſtiusmodi hæreſon ſententia, ſecta noua Puritanorum, ſic appellata, quod tam putè ſe à Catholicis ſeparat, vt nec orare in Templis, quæ fuerant olim Catholicorum, nec clericali veſtita indui, aut vilo proſus veteri titu vti velint. Quam ipſi opinionem vſque ad bonorum amiliſionem, & vinculorum perfeſſionem defendunt, etiam contra ſuam Regiam, quam aliqui caput ſibi conſtituerant in omnibus cauſis tam eccleſiaſtiſis, quam ciuilibus. Sander. de Monarchia Eccleſiaſt. lib. 5. cap. 4. Hæc Genebrard.

Circa id autem, quod vlt. mo loco ait, ſuiſſe, ſcilicet, conſtitutam Regiam Eccleſiæ Anglicanæ caput, etiam in cauſis ſpiritalibus, extat ſecta peculiaris, non diſiuncta ab iſta Puritanorū, quam expendimus, cum vtriuſque idem aſſignetur auſor, nempe ſamſon ille, de quo ſupra, nō ſine cooperatione Morifoni. Affert bene Gualter, in ſæculo præcedenti 16 cap. 100. cuius inſcriptio eſt, de Læcocephaliſis ſub vexillo ſamſonis, & Morifoni, vbi ſic.

Errorrem hunc, inquit, propriè ad Schiſma Anglicanum reſert Sander. hæref. 220. Si quidem in Angliâ carceris primum penæ, deindè bonorum omnium publicationi, ac tandem morti adiudicatur, qui non conſeſſus fuerit Regem, aut Regiam Regnum admiſtrantem eſſe caput Eccleſiæ immediatè poſt Jeſum Chriſtum, tam in cauſis, & rebus ſpiritalibus, quam in temporalibus. Præcipui huius hæreſis deſenſores ſuerunt ſamſon, & Morifonus. Quem errorem inſtauratum inuenies initio Synodi Lōdinienſis an. 1607. & 1604. ſæpe hæcenus citat: cuius ſcilicet

canone 1. ſtatim innotatuitur, *Authoritatem ſupremam Regis in Eccleſiam Anglicanam in rebus Eccleſiaſtiſtis iſſe inuendam, et propugnandam.* Qua de re plura ſequenti ſæculo in cap. de Antipuritanis. Hucufque Gualter.

Sequitur itaque dicendum de Antipuritanis cum eodem Gualter. cap. 2. ſæculi 17. vbi ſic. Inter inueneras, inquit, noſtrorū prætenſorum Reformatorum cacitatas, illa non minimæ illuſionis eſt, qua, ad magnum numerum oſtendendum, ſibi in animum inducunt, ſe eiſdem eſſe fidei, ac religionis cū quibſdam alijs ſectis, quæ illos abigere, & anathemate ſcribere non deſiſtunt; cuiuſmodi ſunt & Lutherani in Germania, vt planum feci partim in vltima columna 16 ſæculi, partim in capite de Lutherorū & Proteſtantes ſiue Antipuritani Angliæ (hæc magna neceſſitudo intercedit cum Læcocephaliſis 16 ſæculi) qui cum ad Lutherorū caluinistarum claſſem pertineant, Puritanos ne de nomine quidem vel noſſe, vel audire volunt; quippe quos ſuperioribus annis condemnauerunt, multisque anathematis excommunicauerunt, & in horum perſona, quotquot Puritana illa perniciacia prætenſa Caluini Reformationi adherent. Hæc ille.

Circa idem vero proſequitur in hunc modum Teſtem c. to. inquit, ſæpe memoratū, & in columna huius ſæculi tertia inſcriptam Synodum Anglicanam Londini anno 1603. & 1604. à Miniſtris cōgregatam, in qua 142. canones cōſtituti ſunt, quorum partem maximam & Puritani Angliæ, ac Scoti, & Galliæ noſtræ Miniſtri, metam Idololatriæ reputant.

Teſtem & collationem Hamptoncuriæ ab vtriuſque ſactionis Miniſtris eodem an. 1604. præſente Rege habitam, in qua Puritani cauſa ceciderunt, & vna cum ſuis propoſitionibus reprobatæ ſunt, & condemnatæ. Promiſſum ex Synodo, tum ex collatione aliquot exēpla, quaſi fruſtra præcidenda, miſeris Galliæ noſtræ deūijs ob oculos ponenda, vt animaduertant, quod cacitatis deueniſt, quaſi ſibi perſuaderi patiuntur, ſe fidei, ac Religionis vinculo cum Proteſtantibus Angliis eſſe colligatos.

Quis neſciat eſſe, Galliæ Miniſtros ſuperſtitione, & idololatriamque paſſim ducere, ac dicere, ſi viſibile caput in Eccleſia habeatur, ſi conſecrentur Episcopoi, Presbyteri, ac Diaconi, ſi Feſtorum vigiliæ obſeruentur, ſi Litaniz recitentur, ſi quis ſuperpellico, ſi cuculla, ſi caprio, ſi pileo quadrato vtatur, ſi audito nomine IESV genuſſet.

Quæ, &c. Hæc Gualter, & plura, aſſignans canones dictos, quibus iſta omnibus inſinuntur: videas apud ipſum: nobis tradita, ſufficiant.

*Vnde nam orti, ac nominati Metaphoristæ?
qualiter eorum secta contra Fidem
formata?*

REGVLA CCCIX.

- 23 **H**Æretici Metaphoristæ à Caluinismo sine dubio originem ducunt, nomenque sibi acquisuerunt ex maximo illo errore, quem pertinaciter tuebātur, nempe, Filium Dei non esse propriè Verbum, aut Imaginem Dei Patris, sed tantum metaphoricè.
- 24 Præcipuus autem istius horrendæ blasphemie prolator, & verus Metaphoristarum antesignanus extitit quidam vocatus Daniel Chamerius, Montilenis famulus minister.
- 25 Qui propterea inter hæresarchas, quidquid ipse sinat, merito reponitur, & scilicet peculiaris ex alijs erroribus, præter dictum, indicandis, metaphoram quoquomodo sapientibus, institutor assignatur.

- 26 **S**extem sectas adducit Gualter, cap. 1. & sequentibus scilicet 17 à Calvinismo detinuit, tanquam riuos à proprio, & abunde fonte dimanantes: ponit primo loco istos Metaphoristas, de quibus nunc agimus; & subdit statim primum: eorum errorem, à quo nominati fuerunt, blasphemio ore affirmantes, quod Filius Dei non sit propriè Verbum, aut Imago Dei Patris, sed tantum metaphoricè.

- 27 Deinde ostendit ipse Gualter qualiter præcipuus dux illorum, seu auctor huiusmodi sectæ, fuerit prædictus Daniel Chamerius minister Montilenis: specificat item qualiter in confesso pleno primatiorum virorum Alësi longam disputationem idemmet iniecit cum tali nequissimo hæresarcha. Qui inde cursu disputationis huiusmodi impudentissimè dictam blasphemiam contra Filium Dei multoties proslit, neque vlla ratione, ab ea proficenda potuit auocari, ne quidem post oblatum ipsi legendum, quod ait S. Augustinus. lib. 7. de Trinit. cap. 2. nempe: *Ecce quippè Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius.* Ergo si Filius propriè, & sine metaphora Filius; pari modo Verbum propriè, & non metaphoricè Verbum. Atque idem S. Augustinus. lib. 6. de Trinit. cap. 2. scribit, Filium sic dici Verbum, quo modo Imago dicitur. Pater itaque secundum D. Augustinum, ex propria acceptione nominis, *Verbum*, benè inferri propriam acceptionem nominis, Imago, & exclusa omnino metaphora.

- 30 Per modum autem loquendi hæresarchæ Chamerij, quod Filius Dei sit non propriè, sed tantum metaphoricè Verbum Patris, ab eo constitui Filium Dei creaturam, manifestè patet, renouato errore Originistarum, & Arrianorum ita de Filio Dei sentientium, quod sit creatura, teste S. Epiphanio hæres. 64. & 68. vel errore Alogiorum pernegantiū Chri-

stum Dominum esse Dei æquum Verbum. Sic idem Epiph. hæres. 51.

- 31 Secundò, Errant Chamerius, quod interrogatus coram multis ab Aduocato quodam Catholico, quidnam in infantia sua Christus Dominus ageret? Respondit, ipsum cum Matre ineptisse. (verba eius Gallica sunt, il 32 baldinoit avec la Mere) Quæ responsio hæretica haud dubiè ex præcedenti errore deriuatur: qui enim Filium Dei esse Verbum, & Imaginem Patris tātum metaphoricè asserit, ipsumque meram creaturam constituat, ut vidimus, nihil mirū, si eidem ineptias tribuat.
- 33 Tertio, Errauit Chamerius metaphorizādo in materia Eucharistia; nam in suo libello, quem edidit contra Tolosanum Ordinis S. Antonij generalem Abbatem, conclussit. *Verus Fidelis verè, certò, realiter, recipere, eorum substantiam Christi Domini Nostri, qui ex Virgine natus est, crucifixus, &c.* addit, *istiusmodi veram, certam, realem communionem fieri non solum in uesta Cæna, sed etiam extra eam.* Quæ additio clarè indicat, Chamerium vel inter Vbiquestarios, de quibus supra, enumerandam vel ipsum loqui de receptione impropria, & metaphorica; atque hoc secundum duz particulæ ab eodem adiunctæ, nempe *Fide*, & *spiritualiter*, magis certum reddunt.
- 35 Quarto, Errauit Chamerius, & se Metaphoristam esse ostendit, quando ad questionem ipsi propositas à quadam nobili femina Calviniana, an vltura sit peccatum? & num liceat Cœnam sumere sine voluntate deferendi vlturæ, & restituendi? Respondit per scriptum: Hæc omnia pertinere primò, & per se ad poliriam, ad Religionem verò non nisi per accidens: sicut & cœtera omnia ad iustitiam commutatiuiam spectantia: Ad eo, ut Leges politice in ciuius reddere queant, in quo bona conscientia potest conq̄scere.
- 36 Ita ille. Et quidem idem est, ac si dixisset, vlturam ex se nihil attingere religionem, aut conscientiam, sed tantum externam politiā, & consequenter illam in se non esse peccatū sed tantum secundum speciem externam, & politiam, seu improprie, ac metaphoricè. Prædictos quatuor errores Chamerij asserit Gualter. cit. & addidit alium, scilicet.
- 37 Quintò, Denique inquit Fidem Chamerij vniuersam iure primo vocat quæ metaphoricam, hoc est, impropriam, fluctuārem, ac malè certam, ob duo clara quibus id ipsemet demonstrauit testimonia in prædicta Collatione Alësi. Vnum fuit, quod se ipse omni fundamento verè, ac propriè dictæ fidei spoliari, quando non modo Traditione non scriptas reiecit, cuiusque sacre Scripturæ veriones exauthorauit, verum etiam decies, duodecimque rogatus, responderenū, nunquid textum Hebraicum Veteris Testamenti, ac Græcum Noui per authenticum habere, ac pro indubitata fidei regula, nec ne? Alterum, quod multoties quoque palam interrogatus, nunquam ausus sit vel nega-

negare, vel affirmare, se cum Luthero, Caluino, Beza, & Geneva in doctrina fidei consociatum. Timens utique ne id negando heresimarcham se proclamaret; affirmando, autem viginti horribiles, quæ illi obiectæ fuerant, blasphemias ex Caluini, Beza ac Lutheri libris collectas approbare (vt certe necesse erat) cogeretur. hæc Gualter, vt testis oculatus, aut de certa scientia testetur. Quibus iam satis de præsentis Regula.

Quanam d. c. c. circa heresimarcham Jacobum Arminium? Quanam circa fidei ab eo consociatum Arminianorum?

REGULA CCCX.

- 39 **C**irca hunc nequissimum heresimarcham Jacobum Arminium sic decidimus, quod à prima ætate in erronea doctrina Calviniana nutritus, eam postea in Academia Leydensi non sine summa profectus fuerit. Præter errores verò Caluini alios peculiares ex cogitauit idem Arminius, vt innotescit partim ex ipsius scriptis (ubi aliquando loquitur contra ipsum Calvinum) partim ex præfatione ad Lectorem, ab aliquo eius iam demortui amico præmissa Epistola eiusdem Arminii ad Hippolytum à Collibus, ex quibus secta Arminianorum formata manifest.

Omnia sumptissima ex Gualter. cap. 5. secus. 17. ubi de isto heresimarcha, deque secta eius quatuor tantum attingit, nec plura nos attingemus, cum ipsum Gualterium solum in his, & reliquis sequentibus, ad hoc seculum 17. spectantibus, ducem habeamus.

- 43 **I.** Quod Arminius Romanæ Ecclesiæ, & summæ Pontificis infensissimus hostis extiterit, patet ex Theisibus 19. ipso Præsidente Lugduni Batavorum à Iacobo Cuspin Genueusi propositis, ibique per Ioannem Patij excusis anno 1607. ac Reip. Genueusis Senatui dicatis; in quibus & summum Pontificem sapius Antichristum pronunciat, & Ecclesiam Romanam idolo atrix, & plurum errorum infumale non erubescit.
- 43 **ita** Gualter. & addit, tum ex Epistola, tum ex Articulis illius, & inter ipsos Reformatos Calvinistas controuersis, multa apparere fidei Christianæ contraria.

- 44 **II.** Quod diuersi errores contra fidem Arminio etiam à suis tribuantur: constat ex præfatione illa supra memorata; ubi sic expressè habetur, vt referat idem Gualter. Prodigiosos longè, lateque per Belgium, Germaniam, Galliam, & Magnam Britanniam de Arminio rumores spargi; & hunc alios schismaticos, alios hæreticos accusare, alios Pelagianismi crimen inuicte, alios Socinianismi notam in uerte;

omnesque vt pestem Ecclesiarum Reformatarum execrati. & post pauca sic addit.

- 45 **Nonnulli**, inquit, qui lectiones eius frequentant, affirmant ipsum sepius de alijs doctrinæ orthodoxe capitibus noua, stupendaque paradoxa protulisse. Alij musici, an Epistolam à Iacobo Arminio ad Hippolytum à Collibus esse scriptam in qua plenius pectus suam aperit sententiam, circūferrique articulos quosdam, in quibus de multis, præcipueque Religionis orthodoxe capitibus d. c. cens, venenata sua dogmata deponit, hæc ibi.

- 46 **III.** Quod voluerit Iacobus Arminius uideri, unitatem fidei; & Ecclesiæ cum alijs Ministris Calvinianis, etiam cum suis accusatoribus semper retinere. Illud planum est, inquit Gualter. partim ex iam descripta eius querimonia, & contestatione (videas hanc apud ipsum Gualter. partim ex supradictis Theisibus ab eo per clientem, ac discipulum suum Cuspinum (postea Geneuensem Ministrum) Senatui Genueensi dicatis; partim ex eo, quod in Epistola memorata ad Hippolytum à Collibus, Beza cum Calvinum excusantem pro se citat; partim denique, quia in tota illa Epistola satis proluxa, hoc vnum agit, vt se cum alijs Calvinianis Reformationis professoribus consociatum probet. hucnque Gualterius.

- 48 **IV.** Quod nihilominus ipse Iacobus Arminius in diuersis à Caluino, & ab eius discipulis rigidioribus dissentiat, & contra eos indurgat. Hoc clarius ipsa luce innotescit, præcipue ex eo, quod in capitulo de prædestinatione singularum personarum loquens, sic affirmat; *Tao v. r. i. e.*

inquit, *sentitur etiam a nostra professione in doctrinis, ut v. s. a diuersis sententiarum sectis de laici, quædam similiter de ipsa quidam flatus possit; & claret vae illis suorum Communitatorum sententis, subiungit.*

- 50 **Nouit**, cum ista diuersitas obijtur, respondere, in summo rei esse consensum, quoniam *in summo aliquod sit in eis, claret. Sed ego communiter & postea sententias ipsas in multis ad rem istam. Et substantiam prædestinationis itum facientibus differunt.*

- 51 **Et paulo post.** *Tantum in eo desiro, quod nullam illarum sententiarum suam conscientia asseueranter profiteri audeat. Cum enim mea conscientia rationem reddere paratus sum, ibi necessitas potest. Et rem mod fieri poterit.*

- 52 **Den** idem clare innotescit ex nonnullis prædicatorum Articulis, qui cum Caluino manifestè pugnant. Nam (vt exemplificemus in aliquo) Art. 1. est de Deo secundum relationem inter personas confederato; in quo asserit, Filium Dei neque à Patribus Deum à se dictum esse, & periculosè id dici; cum oppositè manifestè doceat Calvinus iuxta tradita supra in errore 17. Calvinismi. Vide reliqua apud Gualter, qui percurrit varios eius Articulos. Aliquid infra circa Arminianos addetur.

*Conradus Vorstius qualis nam hares-
siorum? Qualiter multis errori-
bus Ecclesiam Catholicam
impugnans?*

REGULA CCGXLI.

- 33 **A**D heresiarchatus gradum qualiter Conradus Vorstius ascenderit, manifeste liquet ex eo, quod Calvinianæ Theologiae professor, & Ecclesiae Steinfartenensis primarius Minister fuerit. Inde vero postea ad excellentiorem Cathedram Vniuersitatis Leydensis in Hollandia vocatus, ibi & alibi, per multos annos, tum verbo, tum stylo docuerit, predicarit, & saseritque propositiones non paucas diuinis perfectionibus repugnantes, & enormiter erroneas.
- 35 De impugnatione autem per eum Ecclesiae illata, constabit ex illico discens;

- 36 **C**ontenta in corpore eius Regula affert Gualterius. cap. 6. scul. 17. ubi premitit hoc notatu dignum; à ministris scilicet Galliae habitum fuisse Pseudosynodum Vapinci, mense Octobris, anni 1603. & in cap. de *Passi generalibus*, Articulum, seu Canonem statutum per sequentia verba.
- 37 Circa propositionem scitarum Delphinatum de querendo modo habenda cum Ecclesijs Germanijs, quas Lutheranæ vocant, collationis, ad tollendum schisma, quod inter illas, & nos intercedit, Synodus consilij tam laudabilis effectum videre cupiens, scribet tam ad orthodoxas Germanias, Angliæ Scotia, Geneuæ, Heluetiæ, ac Lugduni Batavorum Vniuersitates, quam ad DD. Gordonium, & Fontanum
- 38 in Angliam; rogabitque ut nobiscum laborent in sancta hac vnione promouenda, ipsos etiam Principes disponendo ad interponendam auctoritatem suam, & ut hoc perficiatur, se se archium nobiscum eiusdem confessione doctrinae consociet: ita in Canonem illo decimo, vt refert Gualter. citat.
- 39 Qui statim assignat rationem, cor dicti Canonis nullis fuerit sequutus effectus: nempe ob ingentia, & innumera doctrinae dissidia, quibus preterea eorum Ecclesie non modo à Lutheranis, verum etiam à se inuicem discinduntur. Quin etiam tales doctrinae dissensiones post adductum illius
- 40 Pseudosynodi Vapincensis decretum adeo sublatæ non sunt, vt exinde longius, latiusque dilatata excreuerint. Sub finem enim eiusdem anni 1603. quo celebrata ipsa Pseudosynodus Vapincensis, & initio sequentis 1604. emerferunt, vt diximus, Antipuritani, seu Protectantes, siue Lutheri. Calviniste contra Puritanos, siue Lutheri. Calviniste contra Puritanos, in multis doctrinae capitulis ab eis discordes, istos condecernantes, & anathemate ferientes, vt condemnant & scitunt.

61 Atqui en denuo id prestat Conradus Vorstius, & nonum bellum contra Puritanos gerit. Quamuis enim plurimos habeat allectas, & suæ doctrinae defensores, non desunt multi etiam ex symmystis suis qui innumeris penè propositionibus, vt blasphemis, & hæreticis, quas ex eius scriptis colligunt, ipsi contradicunt: ex illis sex tantum cum relato Gualt. perpendamus.

62 **S.** Propositio prolata à Conrado Vorstius contra simplicitatem Dei opt. max. nihil habentis in se mixtionis, compositionis, aut diuisionis, cum sit actus purissimus, vt docet D. Thomas, 1. par. quest. 3. & cum eo ibi reliqui scholastici. Nihilominus ille in suis ad disputationem 3. notis, pag. 206. edit. Steinfartensis 1610. annis blasphematur.

63 Aliquid, inquit, diuersitatis, aut multiplicitatis, in ipso (Deo) inest, quod essentia, siue naturæ absolute dictæ simplicitatem non euerat: preteritum, si consideremus ipsum in se principium habere cuiusdam mutabilitatis (quæ tamen essentia immutabilitatem non tollit) videlicet liberam voluntatem, cuius respectu potest modò illa decreta facere, & iam illa, iam alia extræ se posita, entra tum velle, tum nolle, tum non in se ipsis actu videre, seu contemplari, tum

64 ita videre, &c. Quæ certè accidentia quædam sūt ab ipsius substantia longe diuersa: cum sit

65 Accidens postremo varia scripturate simonia, quibus afferitur aliud, & aliud in Deo esse, videlicet lubiectum, & accidens, siue agens, & actionem: v. g. cum iurat ipse Deus per animam suam: cum dicitur spiritus in ipso esse; cum ipse dicitur vitam in se ipso habere; cum dicitur dolere, irasci, reminisci, aut simile quidpiam agere, quod inferiorem quandam, & immanentem eius actionem, nec tamen omnino naturalem, siue essentialem, declarat. Aliud enim est ipsum viuens subiectum, aliud vltima ipsa; & paulo potest.

66 Non sunt igitur axiomata illa, vulgo pridem recepta, simpliciter, & omnimodo vera: In Deum non cadere vllam diuersitatem, aut compositionem. Item, nullum omnino in Deo accidens esse. Similiter, an non in Deo potentia quedam actiua est, ab actu distincta, respectu eorum, quæ foris agit? v. g. potentia hoc, vel illud creando, aut quiduis aliud agendi? An non à potentia ad actum transit, qui cum aucte velle, & facere aliquid posset, postea demum actum vult, & facit? &c. Itaque diuersitas aliqua in Deo concedenda est.

68 Ex quibus omnibus & alijs pluribus, quæ refert Gualter. ubi supra, clarè deducitur, quam blasphemum, & hæreticum esse contra Dei simplicitatem Conradus Vorstius loquutus fuerit, sequutus vestigia sui Magistri Ioannis Caluini, Qui, vt traditum supra errore 21. Calvinismi, & pari modo Beza realem in essentia diuina statuunt distinctionem, quæ non minus repugnat cum essentia ipsius simplicitate, ac puritate, quæ addi.

- additio siue accidentalis, siue substantialis per Vvoritium eidem essentiae diuinae exhibitae.
- 70 II. Propositio Vvoritij blasphemae, seu hereticae, contra indiuiduum Dei magnitudinem, qui sicut est ab omni materia alienus, ita etiam omnis quantitatibus materialibus corporeis, & diuisibilibus expers, secundum quod docent D. Thomas 1. par. quest. 3. & ibid.
- 71 scholastici, & 1. sent. dist. 8. Ille tamen postquam contradictionis arguit S. Augustinum, quod affirmauerit lib. 5. de Trin. cap. 1. Denique esse magnum sine quantitate, quasi dixerit Deum esse magnum sine magnitudine, subiungit sic.
- 72 Et sane mirum videtur esse paradoxon, Deum sic omnis quantitatibus expertum esse, ut totus substantialiter sit in re qualibet, etiam minima, v.g. in antro scarabaei, aut in apice vnius pili, &c. Hoc enim maximam, & amplissimam Dei essentiam, esset in angustum cogere, siue ex maximo, & immenso Deo, minimum, & punctum efficere, sicut antea de longissima Dei duratione, nempe aeternitate, simile quiddam dicebamus; quam, qui totam vnius indiuisibilis puncti instar esse contendunt, breuissimam sane efficiunt. Quod si dixeris, Deum ut potè spiritum, prorsus *apertum* (indiuisibilem) esse, omnisque quantitatibus expertum, coque nec magnum, nec paruum, &c. Præterquod quod in posteriori membro tacite principij petes, non video quo modo id cū sacra scriptura conciliari possit.
- 73 Verum quia oblici poterat Vvoritio de animæ rationalis, & Angelorum indiuisibilitate, huic tacite reiectioni obiciens communem, & sanam doctrinam Catholicorum Theologorum, & præsentiam suam diuisibilitatem ad quascunque creaturas sine exceptione extendens, sic respondet.
- Quod enim, inquit, de anima vulgo asseritur, eam totam substantialiter esse in qualibet corporis parte, & licet hæc tenus affirmatum sit, falsum tamen esse res ipsa demonstrat. Non enim potest vna numero essentia animæ, & quidem tota simul, esse in capite, manibus, pedibus, & cæteris membris vere inter se secundum loca diuisis; quia sic idem extra se ipsum esset, hoc est, extra fines suos essent; quippe qui finibus adæquati loci exactè, & necessario respondent. Virtute quidem, & operatione
- 74 per omnes corporis partes anima diffusa est sed essentia eius vno aliquo certo loco (puta vel corde, vel cerebro) continetur. Hæc enim essentia diffundi non potest, nisi quantenus per partes porrigitur, & continuatur: id quod sine quantitate dimensurari fieri non potest: & prosequitur sic.
- 75 Unde etiam Bodinus lib. 4. Theatri animæ corpoream facit, & vera quantitate præditam. Nam nullo modo intelligibile est, aliquid idem esse, quod locis, seu spatijs verè diuisum sit (præsertim si & finitum sit) & prorsus *impossibile* esse statuitur: & ad Tom. II.
- 76 dir. In summa, de rebus creatis, & finitis nihil dubitandum est, nullam earum diuersis in locis totam simul adesse posse. hæc ille, & refert Gualter, apud quem plura inuenies.
- 80 III. Propositio erronea, qua insurgit Vvoritius contra Dei infinitatem, comprobata ab omnibus scholasticis cū D. Thomas, 1. par. quest. 7. & in 1. sent. d. 1. q. 3. vbi certum de fide, iuxta illud Psal. 144. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis; & illud Prophete Baruch, cap. 3. Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus. His non obstantibus ille in Not. ad disp. 3. pag. 334. blasphemio ore sic.
- 81 Nec Deus, inquit, actu simpliciter infinitus est, neque essendo, neque operando, ramēti respectu nostri sic dicitur vera mens; Est quidem Deus, purus actus; sed hoc non verat, quin simul sit in se finitus; Nō enim per passiuā potentiam, sed per naturā necessitate, talis esse dicitur. Quod infinita virtus dicitur requirere essentiam infinitam, verum est de simpliciter infinita; sed talem virtutē non esse actū in Deo, saltem quoad operationē ad extra, partim suo loco ostendimus, partim iam super ius ostendimus. Est
- 82 quidē infinitus diuturnitate quia sic o. d. & necessitas naturę polluta talis non potest esse in mentis essentia, quia hoc naturę potius aduersatur. & paulo post.
- 83 Substantia, inquit, Dei videtur iam ab Angelis, & v. debetur olim a nobis facie ad faciem; ergo non est prorsus, & simpliciter infinita; nam quod tale esset, nullo sensu apprehendi potest, quia proportio esse debet inter obiectum percipiendum, & rem, seu personam percipientem. ita ille. Quibus verbis nouam sanē blasphemiam, seu heresim proferit, Diuinitatem non solum finibus, ac limitibus determinando; sed etiam visibilem, ac sensibilem constituendo, & consequenter corpoream, & materialem, quod magis exprimit subiungens sic.
- 84 Potro, inquit, ea loca, quibus Deus visuri dicimur, de interiore mentis speculatione, non de æterna oculorum inspectione, vulgo interpretantur, nescio an sacris literis consentaneum sit: certè magnam seueritatis nostræ partē hac explicari non tollere videntur. Atque de ista noua blasphemia constitutente Diuinam Naturam corpoream, & sensibilem. De illa verò negante Dei infinitatem, pro eaque confirmanda subiungit Vvoritius hoc modo.
- 87 Nihil, inquit, potest esse actu infinitum in natura tota, cū omnia entia certā habeant, & diffinitam essentiam, per quam sūt id quod sunt & per quā ab aliis differūt, etc. ergo nec Deus Nam actu infinitū esse, & in specie hoc vel illud esse, cōtradictoria sūt, quia omne, quod actu est, hoc aliquid in seipso finitū, & ad certū aliquid genus entis quasi contra.
- 88 Nam est: & infra. Potentia Dei etiam respectu nostri & rerū possibilium re & immensa dicitur non tamē prorsus infinita est, quia non

extenditur ad impossibilia; imò in ipso Deo consistit intra naturales Dei qualitates, ergo nec essentia infinita est; quia vt infinita potentia requirit essentiam infinitam, ita etiam finita finitam. Ita Worlthius.

- 89 Qui circa idem paulò post hæc adiungit. Nam secundum quid, & comparatiuè dici posse infinitum, non negamus; sicut respectu nostri infinitus est numerus stellarum, & arena maris, quamvis in se definitum, & certum esse constet. Nec excusetur à quopiam ille, quòd tandem affirmet *se non definiendi, sed inquirendi animo hæc attulisse, ignorantiam suam in his talibus phrò confiteri*. Equidem ita affirmat, sed nequaquam dubitandum, sub huiusmodi formulis loquendi pestilentissimum hærescon latere venenum: tum quòd pro infinitate Dei manifesta sint loca Scripturæ adducta: tum quòd supponatur omninò certum, dictam doctrinam hæreticam, ipsum didicisse à magistro suo Caluino, qui, vt vidimus errore 20. Caluinismi, infinitam suæ absolutam Dei potentiam multis machinis oppugnauit. Ita Gualter. à quo relata Worlthij verba asseruntur.

- 92 Quarta Propositio illius hæretica, est contra Dei Opt. Max. immensitatem; quæ licet manifestè pateat, secundum D. Thomam 1. par. quæst. 8. & Scholast. ibi, ac 1. sent. dist. 37. ex Scripturæ sacra; Baruch, cap. 3. excelsum est, & immensus lib. 3. Reg. cap. 8. si cælum, & cæli eorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificauit? Psalm. 138. si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades, &c. Ierem. 23. Nunquid non cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus. Tandem Act. 17 non longè est ab vnoquoque nostrum, in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus. De peccatis tamè istis diuinitus testimonijs, hæc blasphemus ille, Not. in eandè disput. 3. pag. 254. profert.

- 93 Responderi potest (de essentia diuina loquitur) essentia immensitatem inserere, quæ simpliciter *aduersa* (impossibilia) dicuntur, non immerito referri, eoquæ nullam perfectionem denotare. & pag. 236 sic.

- 94 Maieestas, inquit, ipsa Dei postulare videtur, vt substantiam suam à rebus hęc terrenis, & sordibus abstractam habeat, quæ aliqui rebus ipsis immiseri, & pars earum effici videbitur; contra quam supra de immutabilitate Dei docuimus. Et licet hoc non sequeretur, an nõ tamen indignum erit Deo, si dicatur in antro formicæ, aut locis sordidæ tota suæ essentia adesse? Et num Maiestatibus consentaneum erit dicere, totam essentialiter adesse in minimo etiam puluisculi grano? Qui his cogitationibus indulget, non videtur magnè fatis, & contentuè posse de Deo sentire.

- 96 Arque prosequitur idem Worlthius sic: Simpliter igitur credamus, quod SS. Litteræ toties inculcant, Deum re vera suæ substantia (quæ, vt amplissima, & maxima, nostrique respectu immensa, ita simul summè

gloriosa est) in cælo altissimo, eodemque capacissimo habitare; in terra verò vbique virtute, & sapientia sua, esse efficacem operatione, & prouidentia sua Nobis adesse. Hæc ille, negans manifestè Dei immensitatem.

- 97 Quinta Propositio hæretica Worlthij, contra Dei immutabilitatem, quam docent D. Thomas, 1. par. quæst. 9. & Scholast. ibi, & in 1. sentent. distinct. 3. vt de fide certam, iuxta illud Malach. 3. Ego Dominus. & somnator: & illud Num. 23. Non est Deus quasi hominibus, vt mentiat; nec vt finis hominibus, vt mutetur: ac illud Iacob. 1. Apud quos (Patrem) lumen) non est transmutatio, nec vicissitudinis obambratio.

- 98 Nihilominus insurgit ille in oppositum. sic. Diuina, inquit, voluntas semper principium cuiusdam mutabilitatis est, etiam in ipso Deo; quippe per quam Deus aliter atque aliter habere se & potest, & solet, tum volendo, tum contemplando, &c. Et nisi ita statuamus, ingens absurdum illud continuè admittimus, quòd Deus omnia foris agat ex absoluta naturæ suæ necessitate. Non satis igitur circumspectè loquimur, vt Deum vt essentia, sic etiam voluntate profus immutabilem, esse asseramus.

- 99 Post pauca item sic. Absoluta, inquit, & simplex immutabilitas hæc in parte Deo attribui non debet: Hoc enim nihil aliud esset, quam actionem Dei liberam, hoc est à libera causa pendentem, cum ipso Deo confundere; suæ essentiam, & voluntatem, hoc est, actionem volendi, seu volitionem Dei vnum idemquæ esse asserere. Ita ille, teste Gualter. cit.

- 100 Qui concludit sic. Hunc in modum, inquit, Worlthius Deum facit mutabilem. Cæterum Ducem sequitur non Lutherum dumtaxat, qui lib. de Concilijs, & in Confessione de Cæna Domini, contendit Iesu Christi diuinitatem esse passibilem, imò & re ipsa passam: Sed etiam Caluinum, qui lib. 1. cap. 13. §. 29. dum negat filium Dei continuè à Patre generari, imò conceptis verbis scribit, huius singi continuum actum generandi non potest non asserere Patrem esse mutabilem, quatenus, vt ipse sentit, generare desinit. Relege, quæ dicta sunt in errore 23. Caluinismi. Hæc Gualter.

- 101 Sexta tandem propositio hæretica, fuit prolata à Worlthio aduersus Dei eternitatem permanentem, & indissolubilem; quæ vt de fide certa, asseritur à Doctoribus Scholasticis, præcipuè à D. Tom. 1. part. quæst. 10. & 1. sentent. dist. 27. optima consequentione ex Dei immutabilitate. Nam eternitas sic definitur: Duratio immutabiliter permanentis, siue per-

- 102 seuerans existentia Dei. Quæ definitio firmum fundamentum habet in Scripturæ sacra, ex qua constat Dei durationem, neque finem habere, neque principium. (hæc

(si) had est prima proprietate eternitatis) Psal. 73. Deus autem Rex noster ante saecula. Et Psal. 40. Deus sempiternus Dominus. Inter quos, & creaturas constituitur differentia, quoad hoc de duratione; Et Psal. 102. Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt coeli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut operietum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ex quibus apparet clarè insuperabilis eternitatis.

205 Contra ipsam tamen in qualiter VVorstius blasphemavit in Notis ad disput. 3. pagin. 226. Restat, inquit, examinandum, quod vulgo eternitatem totam simul existere, eoque omnibus temporum differentij exillere putant, quia videlicet, nulla mutatione, sine motu, sine successio preteriti, & futuri in ea reperitur; sed quia ipsa omnia tempora in se sequamur in principio quodam emittenter continet, sicut unitas omnes numeros, aut punctum omnes lineas, &c. Quis sententia videtur omnino contradictionem implicare. Et infra, pag. 227.

206 Sacra Litterae differentia temporum ipsi etiam Deo perspicue adscribunt, quum eternitatem ei tribuant, (& pagin. 229.)

207 Contingentur quidem omnia illa in eternitate, quatenus hec tota, siue vniuersa sumitur, quod scilicet omnes suas partes ambitu suo coercet; sed non ideo ipse est infecabile aliquod momentum, siue indiuisibile punctum. Et fere mox. In summa, inquit, eternitas in se spectata, nihil aliud est, quam tempus eternum, siue duratio infinita, hoc est, principio, & fine carens; quam ipse etiam Aristoteles absque successione, & motu non esse docuit.

208 Denique in sua apologetica Exegesi, capit. 12. pagin. 50. sic. Fateor, inquit, à me non semel scriptum esse (si non quoad verba; saltem quoad sensum) eternitatem Dei non esse (prout vulgo Scholastici putant) omnino indiuiduum, & totam simul presentem, sed in ea dari successione presentis, preteriti, & futuri.

209 Haec denus doctrina VVorstij, prout iam resert Gualter, loc. cit. hui statim eam confert cum illa Caluini, à quo, ut vidimus supra etnot. 22. Calvinus, eum mordens defenditur Filium Dei, & Spiritum Sanctum, non procedere à Patre necessario, sed libere, seu vniuersarie, consequenter Calvinus

et eis ascribit eternitatem; cum potuerint non esse ab eterno, imo absolute non esse omnino, atque sententia ipsius heretica, de tali processione libera. Atque iam praedicta sunt satis pro Regula presentis sequenti de eodem VVorstio aliqua adduntur.

Quid de haeresearcha Sibrando Lubberti? Contra ipsam item qualiter praedictus VVorstius blasphemavit?

REGULA CCCCXII.

112 Dissidium ingens, seu bellum intestinum, ac implacabile inter Puritanos, & Antipuritanos excitatum, ut paulò ante tam in communi, tum in particulari ostendimus, in specialiter magis inter duos istos haeresearchas Sibrandum Lubbertum, & Conradum VVorstium continuari, manifeste patet. Sicut enim ille inter precipuos, ex rigidioribus, Caluini adiectione ponitur, ita contra VVorstium, contraque eius libros, iam cura Regis Angliæ in suo Regno igni adjudicatos, praeter ceteris acerrimus in 114 sedator habetur. Et contra vero ipse, VVorstius peculiari libro in lucem edito adversus scripta Lubberti insurgit, & plurima dogmata, maxime, 14. illico proponenda, ex eis collecta, damnanda prorsus assuevit.

115 Quamplures habuit Conradus VVorstius suae hereticæ doctrinae infectatores, praecipue Sibrandum Lubbertum, sicut & eiusdem doctrinae, & propriae personae quamplurimos defensores, tradidit egregio Gualter, sub finem dist. cap. 6. huius scilicet 17 vbi propositis eius sex illis propositionibus, sic adiungit.

116 Haec, inquit, Conradi VVorstij propositiones inter alias innumerabiles, quas ex eius scriptis ipsi eius Symmyse collegērunt, atque etiam nunc in dies colligunt, magnum hodierno die negotium facessit diuisionemque ac confusionem horrendam inferunt praetens Hollandiae, aliarumque Provinciarum Septentrionalium Reformationem.

117 Quorum alij VVorstium linguas, & calamo dilacerant, monitrum horribile, pestiferum crudellissimum, Blasphematum, Schismatizantem, Haereticum, Indemum, Turcam, Ethnicum, Aethiopicum cognominantes, ut partim legi in declaratione Regis Angliæ, qui libros eius igni adjudicandos curauit anno 1611, partim ex alijs, quos multos in manibus habeo, libris in eum editis. Ita de eius infectatoribus Gualter de defensoribus vero sic.

118 Alij, inquit, ipsam defendunt, sedantur, & vsque ad nubes effertur, ut tres Comites, Steinfurtes, qui magnificam illam testificationem honestarunt, ac protexerunt, data 12 Septembr. 1611. Vniuersus item Senatus Scholasticus Steinfurtensis, publica testificatione, data die 14. Septem. 1611. Consules quoque & Senatores Urbis testificatione, data 5. Sept. 1611. Ministri reliqui, & Seniores Ecclesiae praetense Reformationis Steinfurtenensis similis testificatione, data 17. Septembris 1611. Vniuersitas denique Leydensis.

- Vbi eodem anno 1611. primam Cathedram adeptus est Vvoritius; quantumcunque Anglici illi; sepe mentionales Caluiniani suis ad Ordines Hollandie Federatos monitis, precibus, ac minis ob stare conati sunt.
- 120 Qui Ordines Vvoritium ad Cathedra Steinfortensi ad Leydenensem literis datus, 19. Octob. 1610. & ad Comitum Steinfortensem directis, aduocatum, cuiusq; iuuerunt, cupati sunt, ac promouerunt, non ut ipsa tantum, sed & solemnem testificationem in Comitibus generalibus Hagæ habitis anno 1611. die 18. Februarij ad diem 11. Maij.
- 121 In qua suam auctoritatem interposuit tam nobilitas, tam numerosos Ciuitatum consensus, audito nimirum Vvoritio sue rationem doctrinæ reddente, presentibus, atque in eam rem conuocatis quoddecim ministris, sex quidem ex Vvoritij aduersariis; sex verò ex eius fautoribus] hæc ille, & immediatè peractum in hunc modum.
- 122 Hos porro, inquit, Vvoritij patrocinium, tam ardenter, tamque honorifice ab Hollandiæ Ordinibus susceptum adeo moleste tulit Rex Angliæ, vt, nisi ab eo desisterent, Vvoritiumque capellerent, grauius minatus sit, se non modo illos Apostatarum fautores proclamaturum, ac per vniuersum orbem terrarum promulgaturum, sed etiam suum eum illis scelus immortalibus inimicitijs permutaturum. Quibus minis territi Ordines Vvoritium Lugduno Batavorum in urbem aliam migrare iusserunt.] ita ille.
- 123 Eisdem item Angliæ Regis minis haud dubie inducti fuerunt ad insecrandum acriter ex lingua & calamo Conradum Vvoritium eum alij Puritani, tum præ exteris Siorandus Lubbertus, de quo sic breuiter Gualter, cap. 7. seculi 17. coniungens simul eadem breuitate quod spectat ad prælium contra eundem Lubbertum à Vvoritio peractum, accipe eius verba.
- 124 Est, inquit, hic (loquitur de Lubberto) vnus ex rigidioribus Caluini Asecatibus, vnus item ex acerrimis Vvoritij Insecutoribus. Quem vice versà Vvoritius sepe exagitæ, maximè verò libro illo integro Lugduni Batavorum anno 1612. per Godefridum Balfon edicto, quem inscripsit, Catalogum errorum, suis hallucinationibus.
- 125 signum D. Siorandi Lubberti. Nec non eo libro Lugduni Batavorum anno 1611 per Ioannem Parium edico, quem vocat, Contra Vvoritij Responsum plenius ad scripta quadam existis, non ita pridem à discretis Praecribis contra ipsum edita: præsertim vero ad Ministrorum Leonardussum commune
- 126 sectionem amplioram. In quo Responso suo Vvoritius quatuordecim ex multis, colligit Siorandi dogmata, quæ maximè, & speciatim censet damnanda.
- 127 Primum est, Deum præordinasse homines pletoque ad inexcusabilem, ac sempiternum cruciatum, ex absoluto suo beneplacito.

Secundum, Deum præordinasse homines ad ipsum peccatum, & peccandi necessitatem.

Tertium, Deum elegisse quosdam ab ipso late, citratè spectum fidei in Christum.

Quartum, Christum non esse verum pro omnibus hominibus, sed tantum pro paucis illis ab ipso electis.

Quintum, Deum nequidem velle omnes salui fieri, quibus Euangelicum prædicatur.

Sextum, Deum nolle his omnibus sufficientem, ac necessariam conuersionis gratiam largiri.

Septimum, Quotquot conuertuntur, in resistibili quadam Dei virtute conuertere.

Octauum, Semel conuersos nunquam posse gratia Dei excidere, aut fidem suapte culpa amittere, &c.

129. Nono, (Hoc Vvoritius, ac quinque sequentiâ dicit esse Sibrandi penè propria) Christum non incesisse eadem virtutibus, & sanctitatis via, quam nobis monstrauit.

Decimum, Christum non esse adeptum eam felicitatem, quam alijs promittit.

Vndecimum, Christum velle, vt omnes firmiter credant, se esse electos, licet hoc salum sit.

Duodecimum, Fidem viam, quatenus vius est, nullo modo nobis imputari ad iustitiam.

Decimum tertium, Eandem fidem non esse (saltem iuxta Pontificios) iustitiam nobis inbrogantem.

Decimum quartum, Pontificiam esse simpliciter posteriorem iustificatione, hæcens Gualter.

130 Qui sic concludit, Hæc syllabam, inquit, ex Vvoritio transcripsi, ea potissimum de causa, vt Caluiniani nostri Galli, quorum saluti in primis consultum cupio, dilucidè animaduertant, quam cruentum in grauissimis fidei dogmatibus, prælium non tibi tantum eum Caluinianis exteris, sed & inter ipsos Caluanianos exteros intercedat;

131 persequatque vltimè eo multiplex præfensæ suæ Fidei Reformationis diuisione, confusioneque Babylonica, erubescere tandem aliquando ad saltem incipiant, erubescere, inquam, quotiescunque suos audiunt Ministros, predicantes se idipsum docere, quod septentrionales Caluinismi buccinators] hæc ille, & plura, quæ, si libet, quisvis apud ipsum videat. nos dictum contenti simus.

De periculis Joannis Piscatoris, & Tilij
quoniam resolutio quoniam item inter
priorum, & Vortium, & Tilij
contentu?

REGVLÆ CCCXIII.

132 **H**ic etiam Joannes Piscator Calvinianæ Theologiæ in schola Herbornensi Professor extitit, multisque implicatus erroribus, & nomine, & re hæresiarum famosus, & auctor peculiaris sectæ quæst. Cui
133 pari modo, eiusque peruectæ doctrinæ, non spiritu Dei, sed Diaboli, se opposuit idem prædictus Conradus Vvorstius ipsum Piscatoris antiquus discipulus, ut ipsemet
134 sciretur. Atque vice versa iste vehementer illius dogmata impugnauit, ipse
135 siquæ perpetuo restitit. Circa Tilenum autem, licet similiter professoris munus publice exerceat, de erroribus tamen eius proprijs nihil certum apparet.

136 **S**ub eodem cap. 4. huius sæculi 17. coniungit Gualter. hos duos hæresiarum Joannem Piscatorem, & Tilenum, atque ab isto posteriore breuiter se expedit sic.
137 Quod ad Tilenum, inquit, attinet, qui etiam ante aliquot annos audiendum præbuit, nondum mihi speciatim compertum est, iidem ne sint eius errores, qui & Piscatoris; aut quibus in rebus ipse à reliquis Theologiæ Calvinianæ Dogmatistis distet.
138 Illud tantum generatim accepi, Petrum Molinæum Ministrum Charantonij, aliosque nonnullos eius Symmistas, siue Parisijs, siue Charantonij, de rebus fidei cum Piscatore concertasse, nec conuenire inter se se potuisse) hæc Gualter. de illo, nec in præfati quidquam addendum occurrit, forte occurrit infra.

139 Alter verò hæresiarum qualisam fuerit, in comuni paucis tradit Gualter. ibidem, Joannes, inquit, Piscator Theologiæ Calvinianæ in schola Herbornensi Professor multis se erroribus nostro sæculo coinquinavit, quos & improbarunt multi eius Symmista. ita ille, Quomodo item Conradus Vvorstius se Piscatori suo magistro opponat, & e conuerso hic contra illum insurgat, expressis in particulari dictis erroribus innosceset.

140 Præsum error, Christum per solam obedientiam mortis, non autem per obedientiam viæ, peccatorum remissionem nobis promeritum esse; ac proinde illam solam, non etiam ob obedientiam viæ à Deo nobis
141 imputari. Sunt illius verba (sæpe syllabatum in Responsione sua ad epistolam Ministrorum Gallorum in synodo Nationali Vapincensis, mensis Octob. anni 1603. congregatorum, data in Arce Dessembargo 24. Ianuarij 1604. In qua distinguit duplicem Christi

si obedientiam: Vnam viam, quam præstitit legi communi, sanctæ secundum eam citrà passionem viuendo: alteram mortis, quam præstitit speciali mandato Paris de patientia & moriendo pro ecclesiâ. Ita in illa Responsione.

143 Hanc autem hæresiarum Piscatoris doctrinam condemnauit prædicta Vapincensis synodus Calviniana cap. 1. quod est, de electione confessionis fidei, art. 1. per sequentia verba,

144 Synodus exponens articulos 12. 10. 25.

Confessionis fidei circa nostram iustificacionem, coram Deo detestatur omnes errores contrarios, qui hodie proponuntur; nominatim verò eorum errores, qui negant, iustitiam actiua, & obedientiam persistentiam, qua Dominus Noster Iesus Christus legem impleuit, nobis imputari ad iustitiam. Quocirca Synodi Prouinciales, Colloquia, & Consistoria, oculos habebunt defixos in ijs, qui tali errore inbuti sunt, siue Pastores, siue alij, ut illis auctoritate huius Synodi silentium imponant, atque adeo eos deponant, qui cum munere Ecclesiastico fungantur, in suo errore persistunt.) ita ibi, & citra eadem immediatè additur sic.

145 Scribetur ad D. Piscatorem, ut rogetur, ne suarum opinionum diuersitate, ac nouitate Ecclesiâ turbet: rogabantur quoque per litteras Vniuersitates Angliæ, Scotiæ, Lugduni Batauorum, Geneuæ, Heydelbergæ, Basilæ, ac Zigi, in qua docet D. Piscator, ut nobis in hac censura se ad
147 iungant. Interrea DD. Ferrerius, & Sonya parabant se ad respondendum Domino Piscatori, ut res tota expedita sit in sequentem Synodum Nationalem, si in suis opinionibus ille permaneat. Legetur autem hic articulus, ac studiose obseruabitur in omnibus Synodis, prouincialibus ita ibi, ut refert Gualter. citat.

148 Quis hunc modum adiungit. Hæc synodice, inquit, Ministri Gallic, qui Piscatoris errores, vel ignorarunt, vel dissimularunt. At non dissimulat, sed repudiat, ac refellit Conradus Vvorstius, Ministri, in Hollandia potissimum nominatissimus, qui in libro suo, quem inscripsit, *Americæ collationem inter Ioan. Piscatorem, & Conradum Vvorstium*, Gollæ edito per Galpardum Tournæum anno 1613. licet Piscatorem agnoscat pro vetere præceptore, pro se tamen citat illud Aristotelis, *Americus Plato, amicus Socratis, magis amica Veritas*, in præfatione ad locorem) hæc Gualter.

149 Relet item ipse, quod Vvorstius de Piscatore sic in citata præfatione loquitur. Dissentit & ipse sæpe à Caluino, Beza, Zanchio, aliisque præceptoribus suis, quos tamen in Domino pie colit, & nonnullis in
150 tercedis sic: Facillimum mihi foret ostendere (imò non minima ex parte hic ostendi) me publicam Ecclesiæ confessionem hic retinere contra: D. Piscatorem in multis etiam à Caluino, Beza, Martyre, Zanchio, magistro à Bul-

Vbi eodem anno 1611. primam Cathedralam adeptus est Vvoritius; quantumcunque Angli alij septentrionales Caluiniani suis ad Ordines Hollandie Federatos monitis, precibus, ac minis obstat equati sunt.

130 Qui Ordines Vvoritii a Cathedra Steinfurtenli ad Leydensen migrare Hagz datus, 19. Octob. 1610. & ad Comitum Steinfurtensem directis, advocatunt, eumque iuverunt, curari sunt, ac promouerunt, non se ipsa tantum, sed & solemnem testificationem in Comitibus generalibus Hagz habitis anno 1611. adiecit. Februarij ad diem 11. Maij.

131 In qua suam auctoritatem interposuit tum nobilitas, tum numerosior Civitatum consensus, addito nimirum Vvoritio sue rationem doctrinae reddente, presentibus, atque in eam rem convocatis duodecim ministris, sex quidem ex Vvoritij aduersariis; sex vero ex suis fautoribus] hac ille, & immediatè persequitur in hunc modum.

132 Hoc porro, inquit, Vvoritij patrocinium tam ardentè, tamque honorificè, ab Hollandie Ordinibus susceptum adeo moleste legitur Rex Angliæ, ut, nisi ab eo desisterent, Vvoritiumque expellerent, grauiè minatus sit, se non modo illos Apostatarum fautores proclamaturum, ac per vniuersum orbem terrarum promulgaturum, sed etiam suum cum illis fœdus immortalibus inimicis permutaturum. Quibus minis territi Ordines Vvoritium Lugduno Batavorum in urbem aliam migrare iusserunt.] ita ille.

133 Eisdem item Angliæ Regis minis haud dubie inducti fuerunt ad insectandum acriter lingua & calamo Conradum Vvoritium eum alij Puritani, tam præ exteris Siorandus Lubbertus, de quo sic breuiter Gualter, cap. 7. seculi 17. coniungens simul eadem breuissime quod spectat ad prælium contra eundem Lubbertum a Vvoritio peractum: accipe eius verba.

134 Est, inquit, hic (loquitur de Lubberto) vnus ex rigidioribus Caluini Aduersariis, vnus item ea acerrimis Vvoritij insectatoribus.

135 Siorandus. Quem vice versâ Vvoritius sepe exagitat, maximè verò libro illo integro Lugduni Batavorum anno 1612. per Godtfridum Balfon edixit, quem inscripsit, *Catalogum errorum, siue hallucinationum D. Siorandi Lubberti*. Nec non eo libro Lugduni Batavorum anno 1612 per Ioannem Parium edico, quem vocat, *Contra Vvoritij R. sp. s. m. plenius ad scripta quædam explicata, non ita pridem a diuersis Praetribus contra ipsum edita: per scriptum vero ad Ministrorum Leonardienfium commone*

136 *sectionem ampliatam*. In quo Responso suo Vvoritius quatuordecim ex multis, colligit Sibrandi dogmata, quæ maximè, & speciatim censet damnanda.

137 Primum est, Deum præordinasse homines plerumque ad incurabilem, ac sempiternam cruciatum, ex absoluto suo beneplacito.

Secundum, Deum præordinasse homines ad ipsum peccatum, & peccandi necessitatem.

Tertium, Deum elegisse quosdam absolute, citrà respectum fidei in Christum.

Quartum, Christum non esse mortuum pro omnibus hominibus, sed tantum paucis illis absolute electis.

Quintum, Deum nequidem velle omnes saluos fieri, quibus Euangelium prædicatur.

Sextum, Deum nolle his omnibus sufficientem, ac necessariam conuersionis gratiam largiri.

Septimum, Quotquot conuertuntur, irresistibili quadam Dei virtute conuertere.

Octauum, Semel conuersos nunquam posse gratia Dei excidere, aut fidem suapte culpa amittere, &c.

139. Nono, (Hoc Vvoritius, ac quinque sequentiâ dicit esse Sibrandi pæ propria) Christum non incesse eadem virtutis, & sanctitatis viâ, quam nobis monstrauit.

Decimum, Christum non esse adeptam eam felicitatem, quam alijs promittit.

Vndecimum, Christum velle, ut omnes firmiter credant, se esse electos, licet hoc salum sit.

Duodecimum, Fidem viam, quatenus vius est, nullo modo nobis imputari ad iustitiam.

Decimum tertium, Eandem fidem non esse (silem iuxta Pontificios) iustitiam nobis inherentem.

Decimum quartum, Penitentiam esse simpliciter posteriorem iustificationi.

140 Qui sic concludit: Hæc syllabarum, inquit, ex Vvoritio transcripti, ea potissimum de causa, ut Caluiniani nostri Galli, quorum saluti in primis consilium cupio, delinquentes animas seruant, quam cruentum in grauissimis fidei dogmatibus, prælium non obit tantum cum Caluinianis exteris, sed & inter ipsos Caluanianos exteros intercedat;

141 perpectæque vtriusque multiplices præsentis suæ Fidei Reformationis diuisione, confusioneque Babylonica, erubescere tandem aliquando ad saltem incipienter erubescere, inquam, quoticumque suos audiunt Ministros prædicantes se ipsam docere, quod septentrionales Caluinismi buccinatos] hæc ille, & plura, quæ, si lubet, quisvis apud ipsum videat. nos dictum contenti simus.

cap. V. 1. 2.

De hæreſiarchis Ioanne Piſcatore, & Tilio
quænam reſolutio? quænam item inter
progr. & Worſium prædictum
conſenſus?

REGULA CCCXIII.

132. **H**ic etiam Ioannes Piſcator Caluinianæ Theologiæ in ſchola Hebornenſi
Profeſſor extitit, multique implicatus er-
roribus, & nomine, & re hæreſiarcha ſamo-
ſus, & auctor peculiaris ſectæ euasit. Cui
133. pari modo, cuiusque peruerſe doctrinæ,
non ſpiritu Dei, ſed Diaboli, ſe oppoſuit
idem prædictus Conradus Vvorſius ipſius
Piſcatoris antiquus diſcipulus, vt ipſemet
134. ſatetur. Atque vice verſa iſte vehementer
illius dogmata impugnauit, ipſum
135. ſiquè perpetuo reſtitit. Circa Tilenum
autem, licet ſimiliter profeſſoris munus
publicè exerceat, de erroribus tamen eius
proprie nihil certum apparet.

136. **S**ub eodem cap. 4. huius ſæculi 17.
coniungit Gualter. hos duos hæreſiarchas
Ioannem Piſcatorem, & Tilenum,
arq; ab iſto poſterior breuiter ſe expedit ſic.

137. **Q**uod ad Tilenum, inquit, atinet, qui
lo etiam ante aliquot annos audiendum præ-
buit, nondum mihi ſpecialim compertum
eſt, iſdem ne ſint eius errores, qui & Piſca-
toris; aut quibus in rebus ipſe à reliquis
Theologiæ Caluinianæ Dogmatibus diſſideat.

138. **I**llud tantum generatim accepi, Petrum
Molinæum Miniſtrum Charatonium, ali-
que nonnullos eius Symmittas, ſive Patriſis,
ſive Charatonij, de rebus ſidei cum Piſca-
tore concertaſſe, nec conuenire inter ſe ſe
poſuiſſe) hæc Gualter. de illo, nec in
preſenti quidquam addendum occurrat, ſortè
occurrat infra.

139. **A**lter vetò hæreſiarcha qualiſnam fuerit,
in comuni pauca tradit Gualter. ibidem,
Ioannes, inquit, Piſcator Theologiæ Cal-
uinianæ in ſchola Hebornenſi Profeſſor
multis ſe erroribus noſtro ſæculo conſequi-
tauit, quos & improbantur multi eius Sym-
mittæ. ita ille. Quomodo item Con-
radus Vvorſius ſe Piſcatori ſuo magiſtro op-
ponat, & è conuerſo hic contra illum in-
ſurgat, expreſſis in particulari dictis erroribus
innoteſcet.

140. **P**rimus error, *Chriſtum per ſolam che-
dientiam mori, non autem per abſolu-
tam viam, peccatorum remiſſionem nobis
promeritum eſſe;* ac proinde illam ſolam
non etiam ob edientiam vitæ à Deo nobis

141. imitari.) Sunt illius verba ſerè ſyllaba-
tim in Reſpoſitione ſua ad epiſtolam Mini-
ſtrorum Gallorum in ſynodo Nationali Va-
pienſi, menſe Octob. anni 1603. congrega-
torum, data in Arce Deſſembargo 24. Ia-
nuarii 1604. In qua diſtinguit duplicè Chri-

ſti obedientiam: *Vnam vitam, quam preſtitit
legi comuni, ſancitè ſecundum eam citrà
paſſiones viuendo; alteram moris, quam
preſtitit ſpeciali mandato Patris de paten-
do & moriendo pro electis. Ita in illa Re-
ſpoſitione.*

143. **H**anc autem hæreſiarchæ Piſcatoris do-
ctrinam condemnauit prædicta Vapincenſis
ſynodus Caluiniana cap. 1. quod eſt, de e-
lectione conſeſſionis fidei, art. 1. per ſequen-
tia verba,

144. **S**ynodus exponens articulos 18. 20. 22.
Conſeſſionis fidei circa noſtram iuſtificatio-
nem, coram Deo deſectatur omnes errores
contrarios, qui hodie proponuntur; *nominatim
vetò eorum errores, qui negant iuſtitiam
aſſumam, & obedientiam perfe-
ctam, qua Dominus Noſter Ieſus Chriſtus
legem impleuit, nobis imputari ad iuſti-*

145. *tiam. Quocirca Synodi Provinciales,
Colloquia, & Conſiſtoria, oculos habebunt
deſixos in ijs, qui tali errore induti ſunt,
ſive Paſtores, ſive alij, vt illius auctori-
tate huius Synodi ſilentium imponant, ac-
que adeo eos deponant, qui cum manere
Ecceſiaſtico fungantur, in ſuo errore per-
ſiſtunt.) Ita ibi, & circa idem immediatè
additur ſic.*

146. **S**cribetur ad D. Piſcatorem, vt roge-
tur, ne ſuarum opinionum diuerſitate, ac no-
uitate Eccleſiæ turbet. rogantur quoque
per literas Vniuerſitates Angliæ, Scotiæ,
Lugduni Batavorum, Genevæ, Hey-
delbergæ, Baſiliæ, ac Zige, in qua docet
D. Piſcator, vt nobis in hac cenſura ſe ſe ad-

147. iungant. Interrea DD. Ferretius, & Sonys
parabunt ſe ad reſpondendum Domino Piſ-
catori, vt res tota expedita ſit in ſequentem
ſynodum Nationalem, ſi in ſuis opinionibus
ille permaneat. Legetur autem hic articulus,
ac ſtudioſe obſeruetur in omnibus ſynodis
provincialibus Ita ibi, vt reſert Gualter. citat.

148. **Q**uoniam hunc modum adiungit. Hæc ſy-
nodicè, inquit, Miniſtri Galli, qui Piſcatoris
errores, velignocant, ſed diſſimula-

149. runt. At non diſſimulat, ſed repudiat,
ac reſert Conradus Vvorſius, Miniſter, in
Hollandia poſſimum nominatiſſimus, qui
in libro ſuo, quem inſcripſit, *Americæ col-
lectionem inter Ioan. Piſcatorem, & Con-
radum Vvorſium, Goudæ edito per Gaſpa-
rem Tournaum anno 1613. licet Piſcato-
rem agnoſcat pro veteri præceptore, pro ſe
tamen citat illum Ariſtotelis, Americæ Plato,
amicus Socrates, magis amica Veritas; in præ-
ſatione ad lectorem) hæc Gualter.*

150. **R**eſert item ipſe, quod Vvorſius de Piſ-
catoris ſic in citata præſatione loquitur.
Diſſertor & ipſe ſepè à Caluino, Beza, Zanchio,
alijsque præceptoribus ſuis, quos ta-
men in Domino præcolit, & nonnullis in-

151. terdictis ſic: *Faciliſſimè mihi foret obſer-
uare (ſi non minima ex parte hic obſendi)
me publicæ Eccleſiæ conſeſſionem hic peti-
re; contra: D. Piſcatoris in multis etiam à
Caluino, Beza, Martyre, Zanchio, magiſtri*

- à Bullingero, Musculo, Aretio, aliisque prae-
cipuis Ecclesiae nostrae doctores haud pa-
152 rum dissentire. ita Vvorstius, qui in citato
sum libro, Pifcatoris haereticarum errores si-
gillatim detegit. Itaque
- 153 Secundus eius error est, quod male con-
stituitur in Deo voluntas conditionata. Ita
Pifcator contra Theſim 13. Vvorstij: si Deus,
inquit, vult quendam facere sub conditione,
sequitur illa tum demum velle, cum condi-
tio impletur; & definire velle, cum conditio
praestare desinit, ac penitus voluntatem Dei
esse mutabilem. hęc Pifcator (vt refert Gual-
ter) quom refellit Vvorstius, sect. 4.
- 154 Tertius error, quod Deus vult actio-
nem iniustam; affirmat Pifcator Theſ. 45. Vvor-
stij vbi hic ait, *liber om. Dei voluntatem esse re-
gelam iustitiae*. Quod ille impugnari sic: hoc,
inquit, eget declaratione. Nam si intelli-
gatur de mandatis Dei, verum est: si verò
de decretis Dei, non item. Quippe ex De-
creto Dei Iudas Christum prodidit, & Iudaei
eundem inreremerunt; & tamen vtrorumque
155 actio iniusta fuit. Pari modo Theſim 18.
Vvorstij, qua hic refertur: Omne illud iustum
esse, quod natura, & voluntati Dei consenta-
neum est. Reprobatur Pifcator sic. At con-
sentaneum, inquit, erat voluntati Dei, vt Iu-
dæi, & Gentēs occiderent Iesum Christum,
& tamen id iustum non erat, quia pugnabat
cum precepto Dei, Ne occidas. hæc ille, qui
stantim confutat Vvorstius sect. 16. 24. teste
Gualter.
- 156 Quartus error, Deum effectiue vel-
le peccatum fieri, arque illud procurare.
Hanc esse Pifcatoris sententiam constat ma-
nifestè ex quinque locis: Primò, ex sect. 6. Vvor-
stij, vbi hic Theſis sua 16. asserit: Peccatum
nullo modo Deum ab alijs fieri velle. & Pi-
scator sic arguit. Si Deus peccatum nullo
modo fieri vellet, non permetteret fieri, sed
impediret, cum impedire possit.
- 157 Dein ex sect. 17 vbi Vvorstius Theſis sua 52.
affirmat, Inter errores referri solent, pec-
cata fieri Deo procurante, & omnino sic volē-
te: statim Pifcator his verbis impugnari. At
rem ita se habere, patet & S. Scripturae testimo-
158 nio. Tertiò, ex sect. 18, vbi ait Vvorstius Verū
quidem esse, non velle Deum, vt peccata sim-
plicitè fiant, interiri fieri posse velle. Sic Pi-
scator censurat. Imò, inquit, Deus non so-
lum vult peccata fieri posse, sed etiam vult vt
fiant, quia vult creaturis rationalibus pate-
facere & institui suam in peccatis puniēdiā,
& misericordiā in peccatis ignoscēdiā.
- 159 Quarto ex sect. 64. in qua Vvorstius omni-
nò negat, Deum procurare peccata vlla ra-
tione Pifcator verò illud in hunc modum ro-
fi. Ille Atqui Deus procurauit, vt Abſalom stu-
peret vires Davidis, nix pelliceretur Achis
per spiritum mendacij ad suscipiendum
bellum; item: Deus procurat praefactionem
sue iustitiæ, & misericordiæ in peccatis vol-
pionēdiā, vel ignoscēdiā: ergo etiam pro-
curat peccata ista, quippe sine quibus pra-
efactionem istam procurare non posset.
- 160 Quinto tandem ex sect. 89. vbi dicit Vvor-
stius, Deo adimī veram iustitiam, si dica-
tur nos ad peccata destinare, quæ tamen ipse
seuerissimè prohibeat. quod Pifcator ita reij-
161 cit: Deus, inquit, destinauit hominē alios ad
salutē ex misericordiā peccata ignoscente eis
tribuendam; & alios ad interitum ex iustitiā
peccata puniente eis inferendū; vt ergo desti-
nauit homines in vniuersam ad peccata,
quippe sine quibus fines istos effectus dare
162 non posset. hęc Pifcator, contra quē in
dictis locis Vvorstius semper acriter insur-
git, vt ait Gualter.
- 163 Quintus error: hominem ad fidem con-
necti, Deo vim, cui resistere homo non po-
test, hominē affigere. Cum enim Pifcator
Vvorstium legisset, *Negantem, in conuerſio-
ne a Deo offerri homini vim quandam simpli-
citer*, vt loquitur, *irresistibilem*, illum exprobat
hæc censura. Si in conuerſione homo Deo ope-
ranti resistere, & operationem illius impedire
posset. Sequitur Deum nouisse omnipotentem,
& hominem esse Deo potentem. Hunc au-
tem propulſat Vvorstius sect. 118. totidem ver-
bis Gualterij.
- 164 Sextus error, quem Pifcator tenuit, Chri-
stum voluntate diuina Iudæos ad se collige-
re non voluisse: Vvorstio enim aiente, *Verū
voluisse Christum alios Iudæos ad se colligere*.
sic dissentit Pifcator in sect. 120. Nempe vo-
luntate humana, vt misisset circumſiſionis.
Atqui hic quæſtio est de voluntate diuina.
Vero error refellit in eadem ſectione Vvorstius.
ita ad verbum Gualter.
- 165 Septimus error eiusdem, quod homo in ſua
conuerſione non cooperetur Deo. Cum
enim hoc Vvorstius affirmasset, sic contra
eum Pifcator insurgit in sect. 132. *Hic ſa-
uit, hominem Deo in conuerſione ſui coopera-
re, ac proinde habere vires ad bonum*; quip-
pe qui, si sibi deſit, idem, non cooperetur,
non etiam conuertatur. At Paulus fide-
libus Philippenſibus dicebat: Deus est is, qui
efficit in vobis & vt velitis, & vt efficiatis.
Philip 3. hæc Pifcator, cui se opponit Vvor-
stius in eadem ſectione; & quod malè intel-
ligat verba Apoſtoli, offendit.
- 166 Octauus, tandem Pifcatoris error est, quod
praedestinatori Dei sit causa incredulitatis.
Nam Vvorstium in sect. 133. malè intellexit
diſputationis Pauli ad Roman. ita accusat: Al-
sum, inquit, affingit locum diſputationi
167 Pauli Rom 9. Verus autem ſcopus est oc-
currere ſcandalo, quod tunc oriebarur ex in-
credulitate Iudæorum. Hoc facit, dum oſten-
dit, incredulitatem illorum pendere à præde-
ſtinatione Dei. hæc Piſcator, quem refellit
Vvorstius ibidem & illi exprobat, alibi ſeti-
piſſe, reprobarionem eſſe cauſam, imo præ-
cipuam cauſam incredulitatis: eius verba au-
diamus.
- 168 Etenim, inquit Vvorstius, in diſputa-
tione contra Schaaſm. pag. 86. palam ſcribis, prin-
cipem Incredulitatis cauſam eſſe reproba-
tionem; ſicut principis fidei cauſa ſit electio.
Item pag. 40. Incredulitatem reprobus huc conſi-
tatos

turos esse à Deo, vt ad sermonem offendât,
 169 hoc est, te interprete, ne credas, &c. Et in
 disputatione H. Rauenspergeri pag. 69. &
 71. tuus hæc Theses D. Rauenspergeri,
 Decretum reprobationis esse causam incredulitatis: Item, Deum impedire reprobos,
 ne credant, sique causam incredulitatis ef-
 170 se, &c. Hæc sententias. Qui igitur hanc
 dependentiam effectiuiam inter incredulita-
 tem, & reprobationem clarè agnoscit, an-
 non idem Deum incredulitatis auctorem re
 ipsa constituit? præsertim si ipse agnoscat
 (prout tu facis contra Schaaslm pag. 107)
 causam causæ inferioris, etiam esse causam
 effectiui comunitatis? Nam si reprobatio est cau-
 sa incredulitatis (vt ais) certè Deus, qui il-
 lius causa est, etiam huius causa erit, ex sen-
 tentia tua. Hæc Worstius contra Piscatorem,
 & plura alia, quæ refert Gualter loco citato,
 cuius hæc est circa ista conclusio.

171 Sic, inquit, Contradixit Worstius Mini-
 ster, ac Theologus Caluianus, cum Ioan-
 ne Piscatore Theologo item Caluiano di-
 gladiatur; idque non in rebus exiguis, aut
 lenibus (vt indicare velle videtur ipse
 Worstius, cum ad tegendam harum intesti-
 narum pugnarum turpitudinem, in eadem
 præfatione scribit, se, & Piscatorem in omni-
 bus scitu necessarijs idem sentire) sed in re-
 172 bus grauissimis. Nisi quia rem non grauissi-
 mam, sed exiguam, ac leuem ducat, errare
 circa hominum iustificationem, Deum ob-
 trudere, qui iniustitiam, ac peccatum, &
 incredulitatem velit, procurat, efficiat; ac
 denique (vt ipsius Worstij verbis utar) *ma-
 teria diuina prædicationis, eiusque an-
 nexis persculis admodum errare, & blasphe-
 mare*. Ita Gualter. Atque hic finis Regulæ.

*Circa hæreticos Pseudorenicos, seu falsos
 Pacificos, aut Tepidos, scilicet
 eorum quid statuendum?*

REGULA CCCXIV.

173 **V**erissimum censetur illud respectu
 quorumcumque maxime hæretico-
 rum, quod multò magis pertimescendum
 ab inimico, qui se amicum simulat, in oc-
 174 culto insidias parant, quam ab hoste mani-
 festo, & publico persequente. Non desue-
 runt in alijs seculis, nec desunt in presenti
 decimo septimo, qui sub prætextu pacis, &
 vniois retinendæ cum omnibus, buccinan-
 tes se in credulitatis professione cum veris fi-
 delibus convenire, fidem Catholicam suis
 175 hæresibus vehementer impugnant. Hinc
 Pseudorenici, seu falsi Pacifici, seu Pacifica-
 tores appellati. Tepidi verò dicti, quod neu-
 tri parti oppositi, puta Lutheranismi, & Cal-
 uinismi, nimis ardeat adhæreant, propterea
 istorum secta perniciosa habetur.

176 **A**git de his vnicus noster Anseligna-
 nus Gualter, cap. 3. sæculi præsentis
 17. quem param à longè initium sumentem
 andiamus.

177 Qui singulorum, inquit, præcedentium
 sæculorum hæreses perpendit, facile ani-
 maduerit, nunquam sermè defuisse, qui pa-
 cis studium modo aliquo præ se ferret; quos
 inter dum nos supra tetigimus, maxime verò
 sæcul. 5. cap. 27. quod est de Pacificatoribus,
 seu Tepidis; ac sæcul. 16. cap. 10. quod est de
 Melanchthonicis, siue Mollibus Lutheranis,
 & cap. 81. quod est de Pacificorum Anabap-
 tistarum secta: nec non in duodecima eiusdè
 sæculi columna, ann. 1578 quando Ioannis
 Sturmij *Viam mediam* excogitantis memi-
 nimus. Ita ille in communi, & prosequitur
 sic.

178 Qui Pacifici, seu Pacificatores, primo qui
 dem intuitu propius ab Ecclesia Catholica
 abesse videntur, & ad eius gremium facilius,
 quàm ceteri Errantes posse conuerti; vt & re-
 vera illud de ijs sperari potest, qui non tam
 malitia, & obfirmatione, quam ignorantia,
 & naturali quadam animi simplicitate, ac fa-
 cilitate suam ipsam pacis speciem suffulcunt.

179 Verum in huiusmodi tempore, si ignorantia
 præponderet malignitati, ac perniciæ,
 est sanè hic tepidus error & ipsi errantibus
 omnium perniciosissimus, & ceteris pericu-
 losissimus, vt verè illis tribui possit, quod An-
 gelo Laodiceo Ecclesiæ ait ipsa Veritas, Apo-
 180 calyp. 3. Scio opera tua, quia neque frigidus
 es, neque calidus vrinam frigidus effers,
 aut calidus, sed quia tepidus es, & nec calidus,
 nec frigidus, incipiam te euomere ex
 ore meo. Hæc illa.

181 Qui inde hoc bene inferre. Cogiteut, in-
 quit, apud se, quo tandem animo erga Deum
 sint, qui cum immaculata vere Ecclesiæ ves-
 ste, putida hæreticorum pannicula confusæ
 falsæ pacis prætextu conuidentur. Ego reli-
 182 cta diuino iudicio de cuiusque mente senten-
 tia, propositiones dumtaxat aliquot, ex spe.

183 Stantes, quas ex nonnullis Caluini (est enim
 huius temporis Pseudorenicus Caluinismi
 furculus) alumnis breviter recensbo. Hoc
 vsque Hæretico.

184 Quorum pro indicatio sufficienter Pseu-
 doirenicus, seu Tepidorum sectæ nequitia
 magis exprimens, ad dictas propositiones
 recensendas accedamus.

184 Prima, Quod nemo reputare debet Ec-
 clesiam Caluinisticam esse à Catholica alie-
 nam, imò neque aliam. Ita misserit quidam
 Anonymus, assumptæ laræ nominis Chri-
 stiani Constantis, in libello suo aduersus R.
 P. Cottonam, edito Gencuz, tacito nomine
 Verbis 1601. Si propriè inquit, & germanè
 iudicandum sit, non sunt duæ Religionis, sed
 vna. Neque enim Religionem mutauimus,
 nati vique ex parentibus baptizati in no-
 mine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ipsi nos
 pariter Christiani, & in eodem nomine bap-
 185 tizati. Et paulò post. Sic, neque alteram
 Religionem habemus, neque alteram Ec-
 clesiam.

fiam & aliquibus interiectis, addit hos Calvinianos non esse ita ab Ecclesia Romana remotos, ut Arianos, Nestorianos, &c.

- 186 Huc item respicit Ioannes Serranus Minister Arausianus, in sua Religionum concordia, ex qua ad idem confirmandum multa adducit Gualterius; pauca tamen nos desumimus, omisiss alijs. fol. 4. sic.

187 Vt vna veritas est, ita vna fides omnium Christianorum in vpa veritate: Hæc est fides Catholica, quam querimus; omnibus Christianis semper, & vbique rata. Et mea, & tua interest illam solide intelligere. Hoc tuum sanè, hoc meum. Variæ illæ verbi interpretationes verbum haud quaquam variant.) ita ille, & addit similem.

188 Quemadmodum, inquit, inter liberos eisdem parentibus natos, quibus vnum testamentum, vnumque vna hæreditas, variaz controuersiaz nasci solent, dum testamenti verba alij aliter interpretantur, pro vt quisque ad suum commodum putat pertinere: Sic inter Christianos, quorum Deus Pater est, Ecclesia Mater. ita ille ibi, & prosequitur fol. 5. sic.

189 Omnino, inquit, factum est singulari Dei providentia, post tor secularum, turbarumque interperies, vt recta illa Catholice veritatis ratio, qua Christianorum omnium fides inicitur; & quæ omnes salutem sperant, cum sacro Baptismo (non publico tamen eiusdem Religionis insigni, sed authentico sigillo) in Ecclesia Christiana sit conseruata. Firmissimo quidem assensu idcirco baptizati Christianos omnes, vt non modo à Turcis, cæterisque peteginis discriminantur, sed vt se idem vnâ credere profiteantur. Hæc si omnia constet omnibus Christianis esse communia, ecquis de communi veritatis iudicio apud illos ratio poterit cum ratione arbigere? Post hæc, & alia nonnulla prosequitur fol. 31. sic.

190 Hoc igitur a me summa fide, & curam enitendum est, Operis huiusce de fide Catholica à me instituti, vt probem, antiquam, & catholicam veritatem, omnibus Christianis etiam num probari, ac proinde Religionis Christianæ omnibus semper & vbique ratæ fidem, & auctoritatem, in me, dijs etiam dissidijs constare, ad verum videlicet vetæ concordiz sternendum, etc.

191 Ad idem item tendit sine dubio Ihsa Casaubonus Geneuensis, qui ex Puritano Gallo in Angliam traieciens, Lutherò Calvinista, & Protestans illatim factus, ad hanc mutationem honestandam, minus Pacificatoris, ac Religionum Conciliatoris suscepiss. nititur ostendere, vt refert Gualter. eiratus in Responsione ad Epistolam Eminentiſſi. Cardin. Perronij, edita Londini per Ioan. Norton.

192 Sic scribens, Ecclesiam Anglicanam ad id non defecuisse à fide veteris Ecclesiæ Catholice, quam veneratur & suscipit Rex, vt ne à fide quidem Romanæ Ecclesiæ defici-

uerit, quatenus illa cum veteri Ecclesiæ consentit. Si quæretur successio personarum, in promptu sunt nomina Episcoporum, & series à primo nusquam interrupta.

194 Et paulo infra. Parata est Ecclesia Anglicana fidei suæ reddere rationem, & rebus ipsis euincere, auctoribus Reformationis huc institutæ non fuisse propositum novam aliquam Ecclesiam condere, & adhuc ibi Casaubon. & addit sic Gualter.

195 Quid, inquit, inter hæc affinitatis esse potest, & commune Minorum Ecclesiarum Romanam, Babyloniam, Metropolitani, & Idololatriz Magistratum vocitantium idioma? Repete vndeſcinam Veritatem nostram, præcipue sacrali, ita ille.

196 II. Propositio Pseudoirenicorum, quod fidei veritas nequaquam sit erroribus permixta. Tradit sic Ioan. Serranus in sua Concordia citata fol. 7. Veritas inmixta vanitate, non magis est veritas, quam ci bus veneno infectis, est ci bus. & infra sic. Vanitatem cum veritate miscere, execrabile adulterium: ita ibi, ex relatione Gualterij citati, cuius ista est brevis ad unctio.

197 Quid, inquit, hæc habet similitudinis cum errore 4. Calvinismi, et eorum cum fide sæpè, imo ferep committente, vt suo loco ostensum est?

198 III. Propositio, quod Ecclesia non erret. Idem Ioan. Serranus in citata Concordia, not. 6. fol. 13. sic: Ecclesia Catholica, veritatis columna, & firmamentum, de veritate rectè iudicat sui ordine, & modo, sub-

199 ordinata non repugnant. & infra Omnes, inquit, vnâ Ecclesiam esse credimus, sanctam, Catholicam, Communionem sanctorum; quæ veritatis hæres, testis, custos, interpretes eliquæ de veritate proinde iudicare legitimè debet, & fructuose potest.

200 Item fol. 19. Cum Ecclesia hominibus constet, salutaris veritas hominibus sit destinata, homines denique ipsos hominibus docendis constituat Deus, non Angelos, qui noua quædam Oracula eis annuntient: Certè de veritate è scriptura sic iudicat Ecclesia, vt non vanum sit ipsius iudicium: hæc ille, & alia, teste Gualterio.

201 Quis sic concludit, ad manifestandam clarius Ioannis Serrani Pseudoirenici larvam. Hæc ille inquit, quæ nemo non videt planè repugnare Casuino multis in locis affirmanti, Ecclesiam errare posse, atque adeo errasse. Vide loco in Verit. 12. sæcul. 1. §. 2. & in erro. 33. Caluinismi annotata. hæc Gualter apud quem aliqua hic etiam ommissa legas.

202 IV. Propositio. Quod non cuiusvis, sed sacerdotum, & Ecclesiæ sit, scripturam, ac fidei mysteria exponere. His verbis in cit. Concordia dictus Serran. assert. 1. asine erit cuiuslibet de tantis mysteriis discretæ sententiam arbitrato suo? Iubet disertè Deus, vt sacerdotis labium, velut labium sumum

203 interrogemus. & nox. Illam nimirum recti iudicii regulam luculentia illa veritas omni-

- omnibus Christianis accepta, duabus stellis illustrem ostentat, Scriptura, & Ecclesia. Et ut ipsa veritas vna est, sic vni vtriusque iudicium à se ipsa esse perspicue docet, licet de illius, & huius iudicium, suo, & ordine, & modo distinguatur; commune haud dubie vtriusque iudicium est; vtraque enim
 104 de veritate. Hæc ille; post ipsa verò, & pauca alia addit Gualterius. Quibus autem, inquit, in locis contrarium doceat Caluina. repete ex errore, 14 Caluinismi.
- 105 V. Propositio. Quòd præter verbum scriptum admittendo quoque sint Traditiones non scriptæ. De hoc item Serrani. loc. cit. fol. 3. sic. Noui equidem, inquit, disceptari inter Christianos, solane scriptura ad solidam cognitionem sit satis, cui verbum non scriptum ad supplementum sic adiungatur, vt quasi inferiori, & obscuriori scripturæ auctoritate, ad Ecclesiæ iudicium auctoritatemque sit recurrendum. At nemo vnquam sobrius negauit, Scripturæ, & Ecclesiæ suum iudicium, auctoritatemque consistere, vt primus Deo, secundus Ecclesiæ tribuimus gradus. Ita de iudicio potius ordine agitur, quam de iudicio ipso. hæc ille: quibus quam oppositis fuerit Calvinus cum suis sequacibus, ostensum supra, erro. 8. Caluinismi.
- 107 VI. Propositio. Quòd sit magnificandum, ac proferendum SS. Patrum, Conciliorum, Iuris Canonici, atque etiam Doctorum scholasticorum ad interpretandam scripturam testimonium. Pater ex verbis Serrani in Concord. cit. pag. 5. Commune, inquit, iudicium omnium nostrum, qui Baptismo insigniti Christi nomen profitemur, hoc nec non erit? Prophetas, & Apostolos vt authenticos veritatis Notarios, nonne omnes vnanimi consensu reueremus?
- 108 Certe. Ecce nos autem meliores, & aptiores illorum interpretes agnoscere possumus quam & orthodoxos illos Doctores Ecclesiæ Catholice, qui ante natus controuersias vixerant, in Europæis, Asiaticis, Africanis Ecclesijs illustres? Irenæum puræ, Athanasium, Gregorium Nazianzenum, Basilium, Chrysostomum, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum, ceterosque illos viros augusti Patrum nomine apud omnes maximè reuerendos? Planè illorum fides, & auctoritas omnibus peraque accepta est sanis. Hos testes, hos interpretes Prophetice, & Apostolicæ doctrinæ, quæ in sanctis scripturis continetur, omnes amplexantur.
- 109 plebunt. Quid? si perspicuum sit, Ecclesiam in Concilijs, vt magnis fidei Comitijs, coadiuuant, ei doctrinæ assensisse; equis Christianorum dubitare amplius possit illam veram esse doctrinam, omnibus semper, & vbique ratam, quam scriptura doceat, Doctores orthodoxi Ecclesiæ interpretentur, Ecclesia denique ipsa Catholica suo consensu confirmet? ita ibi.
- 110 Dein, pag. 31. profequitur sic. Scripturam, inquit, solam, & certam videlicet ver-

- tatis regulam, velint fundamentum meæ probationis constituere; Patrum orthodoxorum, vt interpretum, testimonia; Scripturæ verum commentarium continuo adiungo, &c. Ecclesiæ Catholice consensum tandem recenseo, vt sacræ doctrinæ clausulam, & signaculum; Ecclesia enim credendo illi veritati Dei, obsequat Deum esse veritatem. Iam verò cum Ecclesia sit, vbi veritas est, & princeps, primariusque instituti nostri finis sit, Concordiam Christianorum in veritate inuenire, illam Catholicam veritatem primum in Conciliis illorum Oecumenicorum (quorum, vt omni exceptione maiorem auctoritatem omnes Christiani reueremus) documentis, noto; in cæteris deinde Concilijs per omnes Ecclesiæ ad hunc usque diem ætates, summa fide
 111 curaque eandem inuestigo. Denique in Decretorum, Decretalium, Extrauagantium, Clementinarum scriptis illam ipsam exquiri. Quibus celebriorum Scholasticorum Petri Lombardi, Thomæ, Scoti, Bictis, Bonauenturæ, Okami, Gersonis adiungo notas, vt certissimum eisdem veritatis consensus tot, tantorumque ælium suffragijs constituatur. ita ille.
- 113 Eadem tendere saltem ex parte videtur Isaac Casaubonus loco cit. pag. 29. vi sic: Nec dubitat, inquit, Rex (Angliæ scilicet) cum B. Augustino pronuntiare, quod probatum est, Ecclesiam à prima sua origine ad ipsa usque tempora seruasse, id tanquam impium velle reijcere, insolentissimæ esse insanix. Tres enim rectè notas Vincentij Lirinensis à principio vbique & semper dudum amplecti, seuerè, nec simulate, eius Martialis est professa. Rex: igitur, & Ecclesiæ Anglicana, quatuor prima Concilia Oecumenica cum admittant, eo ipso satis declarant, veræ, ac legitimæ Ecclesiæ tempus non includere se vno, aut altero demum sæculo; verum multo longius producere, & Marciani Imperatoris, sub quo Chalcedonense Concilium est celebratum, tempus complecti. hæc ille, vt refert Gualter.
- 115 Qui immediatè post pauca addit sic. Hæc quam parum concinant cum verbis Caluini, aliorumque Ministrorum, non modo Concilia Generalia erroris infumantur, Ius Canonicum passim irriduntur, scholasticos sophistarum nomine perpetuo appellantium; sed etiam Patres omnes antiquos, ac SS. Doctores concilij lacerantium, vt multis in locis ostendimus, æmo est, qui non videat: hæc ille.
- 116 VII. Propositio, quòd nullus homo prædestinatus sit ad malum. Ita in suo libel. pag. 84. Anonymus ille sic de Constans appellatur; contra quem est error 17. 18. & 19. Caluinismi.
- 117 VIII. Propositio, quòd nullus homo excitetur, persuadetur, sollicitetur, aut impellatur à Deo ad peccandum. Ita idem sic nomine Constans loc. cit. pag. 85. 86. 87. 88. 89. Quia etiam pag. 135. ait varto

239 XVII. Propositio. Quod Encharistia ad agrotos sit deferenda. Cafaubon. vbi supra, loquens de Ecclesia Anglicana sic ait. Nec solum in communione convenit pacem mysticum fidelibus, quin et, sed etiam morientibus hoc viaticum, ut appellant PP. Concilij Niceni, & tota Antiquitas, administrat. Ita ille.

240 Similiter preallegatus Constant, quandoque timet pag. 68. idem confirmat, dicens. In multis Ecclesijs Reformatis panis, ac vinum. Cœnz ad agrotos deferuntur: ac si nullus esset timor eius abusus, qui hac in re quodam contigit, facili permitteremus id fieri. Ita de commun. pro agrotis in Anglia.

241 Sed quid circa hoc in Gallia, accipe resolutione verbis Gualter. cit. At id, inquit, Gallorū Ministrorū neque praxis, neque Synodi probare adhuc villo modo poterūt. Fortè, quod legerint Calvinū Epist. 36. ad Mobergardenes scribentē. Cœnz in ordinata conione institui exarā ordinē, vnius rogatu, nimis absurdum esse. Et in Epist. 30. ad Gasparem Olevianum, cuius initium.

Et si pridem, alium esse morem in Ecclesia Genevensi. Huc vsque Gualter.

243 XVIII. Propositio. Quod cōfessio apud Presbyteros sit facienda ante sacrā cōmunionē. Idē Cafaubon. pag. 36. sic. Ecclesia, inquit, Anglicana ad sacrā mensā accessuros conscientiz omnes scrutari recessus, & peccata confiteri vtiq; apud Deum, sed, etiam

244 opus fuit, apud Presbyteros iubet. At nihil tutius odisse, saltē in Gallia Ministros docet, tū contrariis eorum vsus, tum error eorum 95. ac Veritas nostra 9. præferunt. sæculi 1. Hæc ille.

245 Qui iam pro conclusione sic addit. Ex his, inquit, 18. Propositionibus in se spectatis, qui de rebus leui ter iudicat, facile primo aspectu censuerit, novos illos Pacificos esse vel planē, vel penē Catholicos. Verū si attentē perpendat has in ipsis auctorū suorū scriptis mille alijs propositionib. partim veritati Catholice, partim sibi inuicē cōtrarijs esse permixtas, ut cū Serranus loc. cit. Notio. 10. quæ est vltima pag. 32. vniuersū præsentis suæ cōcordiæ ædificiū destruens, omnia tandē certitudinis veritatis Catholice argumenta ad arcā Spiritus sancti reuelationem refert, conceptique verbis ait.

246 Vltima consistet vtritalis Catholice auctoritas tam oportere Spiritus sancti testimonio in mentibus, cordibusq; fidelium proprii sancti, atq; signari. Facile animaduertet omnes huiusmodi palpatores merito à me vocari Pseudoirenicos, cum ne secum quidem pacem habeant, tantum abest, ut nobiscum.

247 Huc vsque Gualter, qui multo plura adducit peculiatiter contra dictum Ioan. Serranum, ex quibus accipe pauca.

248 Quod, inquit, & obiectant, & ipsi Serrano significarunt multē eius Symmystæ, vti cōstat ex Bezzæ Epistola hac de re ad eū data 5. Febr. 1598. qua illū grauius arguit, ac monet, ne vltro procedat in suo illo Appellatu ad fidem Catholicam, vel in sua, cuius

Tom. II.

caput est ille Appraatus, Harmonia, quin prius à Symmystis lecta, approbataque fuerit. Proferam nonnulla Epistolæ illius præfamina.

249 Quidō, inquit, in tua Admonitione pro Ecclesiæ, ac Regni pace ais præiudicium de Religione in his diuturnis bellorum ciuiliū Gallia calamitatibus. Altare contra Altare in Ecclesiæ erexisse; quis non cēsebit, te manifestē vnā in partē propendere, idque non sine præuicatione penitus euidenti? Neque enim ad Papistas, qui nō ab his tumultibus, ueq; aliquot antē feculis ralem abominationem inchoarunt, referri potest, sed ad nos propriē. Et paulo post, sic.

250 Quando autem eouque cōsiliū tuum promouisti, vt scripseris, imō categoricē asseueraueris, atq; typis promulgaueris, omnes has duas partes fundamentaliter conuenire de sola salutis scientia; habentes, vtrique vnū cōmune baptisma, vnū fideli sym-bolum, vnā eandēq; orationem, eandē benē vinendi regulā; deniq; conuenire de scopo, & via salutis nostrę sub eiusdē Saluatoris vexillo: quando, inquam, rem quā salūssimam affirmare ausus es, nunquid tibi in memoriā rediit locus ille Ila 5. Vg, qui dicitis malum bonū. &c. Hæc ille; vide reliqua apud ipsum, vt iam sint Regule.

De hereticis Gommaristis, sive Contraremonstrantibus, aut Rigidis Calvinistis qualiter decidendum?

REGVLA CCCXV.

251 Non solum lingua, & calamo, sed armis etiam potentissimis inter Arminianos, (de quibus supra) & Gommaristas maximū fuit excitatū pēgliū, cū non exigua vtriusq; partis internectione, ob dissidiū ipsorū circa Religionis, sen præteritæ Reformationis Articulos.

252 Vnde pro remedio in re tanti momenti, Nationalis Pseudosynodus Dordracena in Hollandia per Ministrōs Calvinianos à mense Nouembri 1618. ad Maiū 1619. celebrata; vbi valde discipatum est inter Arminianos, & Gommaristas, sitnē emendandus Reformatarum (vt vocant) Belgij Ecclesiarum Catechismus.

253 Sed prævalentibus Gommaristis, Arminianis, qui prædictam emendationem postularant, non modo causa ceciderit, sed etiam officij sua priuati, & exilio multati fuero

254 Hæretici Gommaristi sic vocati sūt à Gommato quodam famoso hæretarcha nostrī temporis, qui, vt benē notat Gualter. citan. in Lugdunensi Batauorum Cathedra antecessit Arminium, à quo Arminiani, qui etiam appellati Remonstrantes, (cur non exprimit ipse Gualter.) Gommaristæ verō Contraremonstrantes dicti, ac Rigidī Calvinistæ, vti illi valde oppositi.

255 Quæ oppositio adeo excreuit, vt ad arma aperseda, & ad occisiones cruetas vtrinq;

Ce

pro-

proceſſerit. Aſſert Gualt. in Apen. c. 8. ſec. 17 circa medium, ex Mercurio Gallico, id multis referente, ann. 1617. à pag. 1. ad 36. & anno 1618. à pag. 43 ad 114. & an. 1619. à pag. 1. ad 67. audiamus verba illius.

356 Legendus, inquit, & Mercurius Gallicus de eiufmodi diſſenſionibus Hollandicis inter Arminianos, & Gommariftas, & de libellis hoc illuc diſcurrentibus, & de armatis militibus, & captis vtriusque urbis, de tumultibus, prælijs, & internecionibus viſque ad necem Barneveltij Comitiſſimorum Hollandicæ Welſphyſicæ Aduocati generalis, Arminianorum Coryphei vulgò habiti, qui decreto 13. Maij, 1619. Hagæ dato, in Hagenſis arcis area obructus fuit, Hec Gualt.

357 Sublato itaque è medio Arminianorū Coryptheo, omnino præualuerunt Gommariftæ; qui effectus dimanare cepit ex Pſeudofynodo in Hollandia prius coacta. Cum enim illi pro emendatione Catechiſmi inſtarent, de ea cogenda opportunè reſolutionem; circa quam audiamus Gualter. in 3. columna, ſecul. 17.

358 Nationalis item, inquit, Pſeudofynodus Dordracena in Hollandia per Calvinianos Miniſtros à menſe Nouembri 1618. ad Maium 1619. celebrata; vbi iactè Miniſtros Arminianos, & Miniſtros Gommariftas diſcepratum eſt, ſitè relegendus, atque emendandus Reformatarum (vt vocant) Belgij Eccleſiarum catechiſmus; multique ſed præcipue quinque Calviniſmi articuli, viſque adeo atrociter exagitati, vt Arminiani, qui prædictam emendationem poſtularant, cauſa cadentes, non modò ſuis officijs privati, verum etiam exilio mulctati fuerint. Ita ille.

359 Quinque autem illos articulos, quos peculiatiter ſecta Gommariftarum contra Arminianos defendit, ſeu ratione quorum ipſis bellum indixit, adducit Gualter. citat. cap. 8. ſecul. 17. ſic.

360 Primus eſt, Quod poſſit homo perire diuini miſericordiæ deſectū.

361 Secundus, Quod Deus ſola ſua voluntate, hoc eſt, nulla habita peccati ratione, quorundam reprobationem abſolutè decreuerit.

362 Tertius, Quod Ieſus Chriſtus non pro omnibus fuerit mortuus.

363 Quartus, Quod homo nullo modo poſſit diuinæ gratiæ reſiſtere.

364 Quintus, Quod illi, qui ſemel crediderunt, non poſſint ſuis ingentibus peccatis, ſuæque ſuperſtitiæ culpa, Dei gratia excidere.

365 Ad conſiderandos autem, & fortiter ſtabiliendos hos quinque, & reliquos erroneos Gommariftarum, ſeu Rigidorum Calviniſtarum Articulos, celebrata fuit illa Pſeudofynodus in Gallia, cuius meminit Gualter. in citat. colam. 3. per hæc verba.

366 Aletienſis, inquit, Pſeudofynodus Nationalis apud Gebénas, menſe Octob. 1620. per Gallic Miniſtros in Gommariftarū Hol-

landiæ gratiâ cõtra Arminianos ad dõce-
nendâ Dordracenæ Synodi Canonū appro-
bationē; vt & re verâ cõprobatũ ſunt iura-
mento edito, lataque ſententia, qua ab omni
tũ Eccleſiaſtico, tũ Scholaſtico manere ex-
cluduntur quicunque vel iurare poluerint, vel
eorum Canonũ doctrinã ſine totamſine ex
parte improbarent. Ita ille ex Mercurio
Gallico rom. 8. pag. 104. & ſeqq.

367 Proſequitur verò ibi in hunc modum.
Atque hæc cauſa fuit, cur Ioannes Balceus
(ante ſua ad Eccleſiã Catholicã aduētum)
Pragellacenſis Miniſter Arminianos à Sym-
myſtis ſuis tantopere diuexatus, ac Miniſter.

368 rio tandè orbatus fuerit. Qua eadẽ ratio,
ne Tilenus Caluiniſta Miniſter Arminianos
de quo nos in Collationis ſequētis hæreti-
corũ cap. 11. ſupradictâ Synodũ Aletienſem
impietatis dānauit; Iuramentũ illud vani-
rate, falſitate, calūniã, impietate, inconfide-
ratiã, arrogantiã, ac temeritate plenũ pronũ-
ciauit; deniq; à Chriſtianis omnibus dete-
ſtandum, ne dum à Paſtoribus exigendum,
aut vtgendum. Ita ibi.

369 Hinc Gommariftæ, duplicis prædictæ Sy-
nodi Decreto, doctrinã ipſorũ hæretica ſic
cõſtitmata, & ſtabilita, in ſuperbiã, elati adeo
cornua erexerũt, vt deſpectus Arminianis, &
quibuscunq; alijs Miniſtris, nomen Theolo-
gorũ antiquæ Religionis ſibi arrogarint; cũ
Puritanorũ appellatio eis cõpetere, vt bene
notauiſſet Gualter. dict. cap. 8. ſecul. 17.
cum Mercurio Gallico, anno 1617. pag. 3.

370 Adūgit præterea illud notatũ digum;
ſpectũ ad Gommariftas, idẽ Gualter. in citat.
cap. 8. ex Antore Apologiſta Arminiano in
ſua ſtatera, pag. 48. & 49. ſ. 43. quod ille ibi
iure optimo nuncit Legatũ Angliæ Dud-
leũ Carletonum, qui cõtra Pſeudofynodo
Dordracenã in Holladiã interſuit, & nomi-
ne ſui Regis Anglicani partes Oratoris egit
vt Gommariftas, ſeu Puritanus fauere, nõ uiſ-
ſe veritum in ſua oratione ſic affirmare.

371 *Boi nimis Magiſtratus Politico tribuere,
& Deo, quæ Dei ſunt, eripere: qui Magiſtra-
tus Politicus eſſe autumant, decidere, circa dua-
rũ opinionum propius ad Dei v. rũ accedat.*

372 Quandoquidem ipſe Carletonus ſcribat
valde diuerſã eſſe in Angliã opinionem, &
proximã doctrinã Arminianorũ, ſeu Prote-
ſtantũ, ipſumq; Regẽ Angliæ Jacobum VI.
omnino velle ſupremũ in omnibus cauſis, &
perſonis, tũ Eccleſiaſticis, tum ſecularibus

Gubernatoris tituluũ ſibi tribui; atq; hoc eſ-
ſe prout conformẽ Canonũ primo Synodi
Londinenſis anno 1603. & 1604. celebrata.

373 vbi cõceptis verbis deſinitur ſupremam
Regis auctoritatẽ in Eccleſiã in rebus Ec-
cleſiaſticis tuendã, & cõpropugnandã eſſe.
Ac inſiguit ibi excommunicatiũ Canonẽ.
140. & 141. contra violatores cuiusque De-
creti dictæ Synodi.

374 Ceſſabit quidẽ admiratio prædicti Ar-
miniani Apologiſtæ, & ſacti origo Legatũ
Carletoni innotefcet, ſi diſcutiatur prius il-
lud dubiũ, cum dux iſſet ſectæ Arminianorũ
& Gom.

& Gomaristarū, seu Protestantū, & Puritanorū à Calvinismo deriuēnt, ipsūq; ambigē aīn profiteantur, & cū dissidiū sit inter eas circa hūc Articulu de Potestate Regis, seu Magistratus Politici in rebus, & causis Ecclesiasticis, vtri ipsarū Calvinus potius adhereat? Tractat Gualterius citatus: resolutionem ab ipso audiamus.

275 Videndum, inquit, superest, vtri harum sectarum faueat hac in re Calvinus. Aequē profecto Arminiani, ac Protestantes Angli dicent in Statutis Ecclesiasticis Ecclesie Geneuenis à Caluino relictis præcipi; *Vt in doctrina dissensionibus, quando Ministri ad amicam concordiam prae alterius perniciem peruenire nequeunt, causa tandem ad*

276 *Magistratum deferatur.* Aliundē verō Gomaristae vni cum Puritanis in medium proferent, quōd idem Calvinus sæpe à me citatus disertis verbis asserit lib. 4. Institut. cap. 20. §. 1. *Promissam in Euangelio libertatem nullam inter homines Regem, nullamque Magistratum agnoscere. Viri eris qui*

277 *gloria?* Ad hanc quæstionem, aliasque similes hoc vau habeo, quod respōdeam, eousque spiritum vertiginis, hoc est, contradictionis, ac mendacij Calvinum demētrasse, vt, quod de Luthero prius Germani dixerunt, factus sit cothurnus omni pedi idoneus. Ita ille.

278 Simili modo respondendum de Dudleio Carletono, quōd pro diuersitate locorum, ac personarum, diuersa sentiat, & dicat: Nec dubium, quōd in Anglia tenuerit cum Arminianis, ac reliquis Protestantibus pro Rege, & Magistratu Politico, quod ad ipsos spectent causæ Ecclesiasticæ. At in Hol-

279 *landia, & in Comitibus, vbi præualebant Gomaristæ, seu Puritani, nihil mirum, si fuerit loquutus secundum sensum ipsorum. Atque iam finis Regulæ.*

Quid circa Hadrianum Burgensem, sectamque Hadrianistarum? Quid item circa Cornartistas, noui Pelagianos?
R E G V L A C C C X V I.

280 **Q**uo tempore prædicti hæretici Arminiani, & Gomaristæ acriter inter se, vt vidimus, pro statu Religionis præliabatur, prodijit in lucem quidam homo peruersus Hadrianus Burgenfis appellatus, qui ad hæreticam Arminianorum doctrinam propius accedens, ipsamque spargens, famosus hæresiarcha euasit, sectamque Hadrianistarum perniciosam ex septem erroribus articulis indicandis formauit. Cornartistæ verō à Theodoro Cornartio sic dicti, quod cum antiquo hæresiarcha Pelagio circa peccatum originale errent, noui Pelagianii vocantur.

de Hadrianistis, ab Hadriano Burgensi progenitis, & breuissimè ab his se expedit, sic.

283 Hadrianus Burgenfis, inquit, sub idem tempus aliam iniens viam ad Arminianos propius, quam ad Gomaristas accedente, sibi nomen fecit septem sequentibus articulis, quos ipse ex Hollandicorum Comitiorum ad Christianissimū Regis Legatos Responso exscripsit. Ita ille. Articuli autem sunt huiusmodi.

284 Primus, Quōd peccatum originale non sit peccatum, sed tantum peccandi occasio.

285 Secundus, Quod magna Dei misericordia sit sola boni hominum occasio, qui illā admittere possunt, aut rennere.

286 Tertius, Quod fides per misericordie virtutem sit proprium hominis opus.

287 Quartus, Quod Dei quidem præuiusio sit, Deus omnia præuideat, non operetur tamen in hominibus, aut personis particularibus, quas in consilio, seu libero arbitrio reliquit.

288 Quintus, Quod fideles, aut credentes filij Dei possint in hac vita perfectè sine gratia mandata Dei adimplere, licet id nō præstent.

289 Sextus, Quod possint filij Dei cadere, & gratia, ac salutari misericordia excidere, & sic damnari, & sic quod non sit certa prædestinationis.

290 Septimus, Quod iustificationis apud Deum causa originalis sit Iesu Christi passio: obedientie tamen opera assignantur huius iustificationis primaria origo. Huc vsque de hisce articulis, & de tota secta Hadrianistarum; nec aliud circa eam occurrit.

291 Quid iam de secta Cornartistarum? Cuius isti errent similiter circa peccatum originis, sicut præcedentes Hadrianistæ, negantes dari tale peccatū, propterea vtroque sub eadem Regula coniungimus.

292 Multo breuius de istis tractat noster Gualter, eiusdem seculi. 17. cap. 10. cui se apponit titulum, De Cornartistis, noua Pelagianorum soboles; eō quod antiquum errorem veteris hæresiarchæ Pelagij in materia originalis peccati, ipsi hoc nostro tempore innouauerunt. Sed de his Cornartistis, qualiter se habeant, ipsum Gualter. audiamus.

293 Snam hi, inquit, nomenclationem accepere à Theodoro Cornartio Comitiorum Hollandicorum Secretario, quo circa annū 1595. vita functo, superstes tamen adhuc erat eius hæresis, imò & iarò per Hollandiā grassabatur etiam anno 1607. 1608. &c. vt ipsemet ex Hollandi Cornartistæ verbis didici, qui Dei gratia ad Catholicam fidem in hac Ciuitate Lugdunensi adductus est.

294 Præcipuus illius error in peccati originalis abnegatione situs erat. In quo magna ei cum primo Hadrianistarum articulo affinitas intereedit. Hæ Gualterius nec perest quidquam hinc seorsum ac Regulæ præsentī addendum.

281 **A**git de his hæreticis Gualt. de prioribus c. 9. sec. 17. cuius titulus est, Tom. II.

*De perfido Tiliæ Sedanenſi miniſtro, præ-
dicti Armini armigero, quid peculiari-
ter adnotandum?*

REGULA CCCXVII.

295 **E**N qualiter Ministri hæreseon nostri
temporis se inuicem, ve rabidi canes,
moribus lacerent, scriptique oppo-
siti sibi vulnera læthalia insigant. Ex exem-
plum: E dedit Tilenus Sedaneo ofis Minister
librum quandam, cuius inscriptio est,
Examen doctrinae Molinæ de visione hypo-
statia, ipsumque omnibus Ministrorum
Collegiis, ac Synodis misit, & distribuit.
296 Econtra verò Petrus Molinæus Minister
Charentoniensis in sua ad Gallie Ministrors
Epist. 25. Februar. 1613. data aduersus
Tilenū, ac eius librū insurgit. in ipsaq; notat
quod ille sentiret de præsentis Gallie Refor-
maris, & alia huc inopiantia illico decidida.

297 **E**X Mercenrio Gallico anno 1613. pag.
177 & seqq. quæ de hac contentio.
ne inter Tilenum, & Molinæum extant,
refert Gualterius eius sæcul. 17. cap. 11. cu-
ius titulus est. De Tileno Sedanensi Mini-
stro, Arminij armigero. Sed verbis ipsius
Gualterij rem totam melius capiemus.

298 1. Igitur, inquit, disputans Tilenus in
suo aduersus pretenfas Re formatas Galliz
Ecclesijs, asserit illarum de vnione hypo-
statice rationes eiusmodi esse, vt ad hæ-
resim omnium maxime obsonam pertra-
hant, videlicet, *Vbiunitatem*, quæ, a, inquit
Tilenus, humanam in teipso Christo naturam
aboleat, dum eam deificat, eique in commu-
nibiles diuinitatis proprietates attribuit
cum Eusebio, Brenzio, Schwenkfeldo, alijs
qui hæc asserunt. illaque Ecclesijs sensim
ab Vbiunitismo ad Samofatenismum accede-
re, quas appetit aduersarias vocat.

299 H. A sserit veritatis amatores obserua-
re; inimici astutiam incipere, qua Gallica-
ne Ecclesie sunt Diaboli Instrumentum.
idem de Beza asseuerat.

300 III. De Gallicanis Ecclesijs prædictis ad
Tilenus, idem posse illis contingere, quod
Germanicis, in quibus ex Lutheri nomine
Gedconis Ephod emerit.

por IV. Molinæum Ministrum, & Gallicanas Ecclesias affirmat datum in Christo Iesu naturarum proprietates, Eutychetis insinuat confundere. Cæterum, id Molinæum primum nequaquam ac ceptum referendum est, cum præterit erit Caluinus lib. 2. Instit. cap. 74. §. 3. quando scripsit, omnia, quæ ad mediatoris officium spectant, de utraque simul natura dici, humana, & por diuina. Verus Eutychianismus, quem frustra Minister Molinæus contègere nititur posito inter proprietates, & officia mutare, cum in Christo Iesu diuinitati tribuere

compellatur non tantum *subjectionem*, & *examinationem*, conceptis verbis à Caluino expressas, verum etiam passibilitatem. vide plura circa hoc apud Gualter.

303 V. Tandem notandum, qualiter Tile-
nus (quod adducit Molinusz in sua epi-
sc. par pari referens) dicitur, suo in libro
misericordie periculosas, & in ipsum Cb. istum
contumeliosas propositiones, quæ ad Nesto-
rianismum, Cb. istum dividens ducit. Ita Gual-
statim adiungens, id quod facit pro im-
parte eoliz regulari clarius ostendenda.

304 Sic nimirū Caluiniani Miniltri, quod si-
bi fatis esse ducant sua sola præfensione, ac
propria imaginatione, Christianos esse;
quodq; vel nesciant, vel nolint in solido veri
Christianismi, ac Veritat. s. catholica me-
dio conquirere: sic, inquam, externis
errorum esse diametro pugnantium men-
dacijs se ipsi dilantant, nunc quidem Mani-
cheismi, quorū exempla hæcenus nō pau-
ca protulimus; nunc Eutychemismi, & Ne-
storianismi, ut iam iam perspicuum est. Le-

*Quid de barefiaribus Pseudo-Michaelis Turingo
eum socijs? quid de secta, & erroribus
eius contra fidem?*

REGVLA CCCXVII.

306 **S** Vb Initium anni 1644. in vrbe Lau-
genſatſe Prouincie Turingie Saxonie
Duci ſubditæ, literatus quidam iuuenis
ſcholæ Lauſenſis Rectoris, viri docti
ſilius, Ezechielis Medenſis nomen ſibi af-
307 ſumens: Matrem inſuper, quæ B. Barbara
dicebatur, mutato nomine Mariam de Med-
den, appellans, confociatis ſibi Iſaia Chriſti,
& Nicolao Goolgot vna cum duobus pueris
inſuſtrata deliramentæ promulgauit: ſiquè; eius
ſeſa ex multis erroribus formata extitit.

308 **C**vm Mercurio Gallico, anno 1614.
pag. 145. & seqq. affert Gualter. cap.
12. secul. 17. ex quo omnia, vt iacent, in
Regula syllabatim desumpsit, parique modo
ea deliramenta, seu errores dicti Turingi
proponam.

309 1. Quidem aiebat se esse magnū illum
Principem Michaēlem, alias Verbum Dei
nuncupatum: hinc a Gualter, vocatur iste
Turingus Pseudo-Michael, in tit. di. cap. 12.

310 II. Non vnum duntaxat esse Verbum
Dei, scilicet, effentiale, æternum, & viuum,
quod est Christus Iesus: sed & alterum Ver-
bum vocale, scriptum, & prædicatum,
idque nullius momenti.

311 III. Suam, suorumque doctrinam sociotum, sibi in somno tradi occulta reuelatine Spiritus sancti, qui eam ipsis aperiat.

312. Quartò, Afferret, se ipsos legem Dei perfectè adimplere, eique in omnibus satisfaccere.
313. Quintò, Ministri verbi officium non esse à Deo, quando per homines peccatores exercetur.
314. Sextò, Baptismum à Lutheranis administrari solitum, esse veneficium: cum verus Baptismus per Spiritum Dei perfici debeat.
315. Septimò, Filios suos natura Sanctos esse, & eam ob rem Baptismo minime egere, quod ab ipsis, qui peccati omnis expertes essent, progeniti sint.
316. Octavò, Cœnam in Lutheranis Ecclesijs fieri solitam, non esse veram Cœnam, sed veneficium: veram autem esse eam, de qua in Apocal. cap. 3. Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo.
317. Nondò, Ecclesiam Christianam debere in terris esse Sanctam, & usque humanam: alioquin enim Ecclesiam dici non posse. Hanc verò Christi, alius vocatum Sibi, esse veram Ecclesiam, quippe qui vnica esset Sponsa Christi effigies.
318. Decimò, Christum in se personaliter, atque essentialiter existere, sequi quod esset Magnus Princeps Michael, suo in corpore eandem carnem gerere, quam Christus in Virg. Maria vtero sumperat, & in qua Passionem paterat, eaque ratione quæcunque ipsi facerent, Christum vnà cum ipsis facere, ac se propterea absque peccato esse.
319. Vndecimò, Se personalis huius cohabitationis virtute esse immortales.
320. Duodecimò, Aiebat, nullam esse Resur. r. tionem mortuorum: nullam vitam æternam: sibi quidem semel moriendum esse: Christum verò ipsi pollicitum, fore, vt in suis veris corporibus vltæ æternæ gaudij perfectè fruantur.
321. Hactenus de illius Pseudoprophetæ de. hramentis, seu erroribus: & statim subiungit idem Gualter, per sequentia verba.
322. Quod, inquit, vbi Dresdense Consistorium cognouit, comprehendit hominem, adducique iubet vnà eum matre, & socijs. Interrogatus autem à Consistorio, Scripturæ, quæ vtebatur, testimonijs se ipsum tuebatur. Denique iubenti Præsidi aliqua vt miracula, ad conciliandam suis dictis fidem, ederet, superciliosè respondit. *Generatio nequam signum quærît, & non dabitur ei.* Quid de eo tandem contigerit, nondum mihi compertum est. Hac ille, quibus huic Regulæ finem facio.

Qualiter alieni inuicem Ministris Lutheranis, & Calvinistis, eisdem articulos Confessionis Augustanæ sequi?
REGVLA CCCXIX.

324. Princeps Elector Brädeburgensis mē. se Februarii anni 1614. eo, quod perpetuis, & acerbis contentionibus Lutheranos, & Calvinistas ditionis suæ, tam vltra, quam citra Oderam, digladiari videret, iudicans opportunas ad eas extirpandas, Lutheranismum eam Calvinismo commutare: inuicem vniuersis, & singulis sue ditionis Ministris, vt Euangelium in posterum iuxta Confessionis Augustanæ, eiusq; Apologiæ correctionem prædicarent, assignatis peculiaribus articulis illicè exprimentis: qui propterea articuli Brandeburgenses appellantur.
326. Sic eos vocat Gualter, cap. 13. sect. 17. vbi ex relatione Mercurij Gallicæ ann. 1614. pag. 70. & seq. agit de hac resolutione, & facto singulari Principis Electoris Brandeburgensis: à quo peculiaris secta videtur inibitura, quandoquidem Euangelium à Ministris prædicari iussit, atque Confessione Augustana correctâ sub sequentibus articulis.
327. I. Quod Imagines à Templis eorum, debeant exterminari.
328. II. Quod altaria demoliantur, & in eorum locum die Cens. mensis lignæ substuantur, istæ quidem panno nigro, alba in super mappa coopertæ.
329. III. Quod Statuæ, & Cruces sint profusè reijciendæ vndecunque, & à quocunque.
330. IV. Quod in locum Hostiarum die Cens. totis panis sit vtendum in longiora frusta, dissectis, quæ in pelui, discute maiori Cens. suscepturis offerantur: hi verò panem suis manibus sumant, frangant, & comedant.
331. V. Quod in Cœna non sit vtendum calicibus, sed pateris, aut scyphis.
332. VI. Quod nullo modo alicui concedatur ante Collectam preces fundere.
333. VII. Quod nequaquam sit vtendum superpelliceis.
334. VIII. Quod similiter vsus Candelarum, prorsus interdicitur.
335. IX. Nullum linteam, aut vmbellam ijs, qui se ad sumendam Cœnam offerunt, superponendam.
336. X. Quod Cœnam sumendo hand vnquæ genus stercenda sint, etiamsi in eis Christus realiter existeret.
337. XI. Quod nullum Crucis signum post benedictionem sit faciendum.
338. XII. Quod inurbanum, & iniustum sit Ministris, tergæ vertere, propterea id nullus facere debet.
339. XIII. Quod nec preces, nec Epistolæ canidebant, sed sufficere, si legantur.
340. XIV. Quod confessio auricularis sit omnino abiicienda.

- 341 XV. Quod dum nomen Iesu profertur, nec genuflexendum sit, nec caput aperendum.
- 342 XVI. Quod preces non summissæ, sed alta voce sint fundendæ.
- 343 XVII. Quod Cæna ægrotis minimè tribuenda sit, præsertim tempore pestis, ob periculum, quod imminere posset deferenti.
- 344 XVIII. Quod amouendæ sint à Templis fontes Baptismatis, & in eorum locum subroganda vasa manibus abluerendis apposita.
- 345 XIX. Quod nullum in Templis epitaphium debeat tolerari, nullus Crucifixus.
- 346 XX. Quod Decalogus, & Catechismus sit adhibenda reformatio.
- 347 XXI. Quod sancta Trinitas nec sculptura, nec pictura plana representari debeat.
- 348 XXII. Quod verba Cænæ rectè exponi, intelligique debeant.
- 349 XXIII. Quod solita diebus Dominicis Episcopolarum, & Evangeliorum anni explanatio sit abroganda: legendus verò aliquis Bibliorum textus, & de eo prædicandum.
- 350 Propositis his 23. Articulis, subiungit Gualter, qualiter difficile admodum fuerit iussione Electoris Brandeburgensis executioni mandare, ex duplici capite.
- Primò, quia Lutherani hostiliter resistunt, ægrè ferentes Lutheranismum hoc modo prorsus extingui. Vnde Dominica Palmarem anni 1615. in Ciuitate Berlinensi totius Brandeburgensis status præcipua, valde tumultuantes, Calvinistarum Theologorum fenestras ligneas, & vitreas lapidibus confregerunt, & domos irrumperes ipsorum libros dilacerarunt, ac suppellectilem eorumdem expulauerunt. Ad quem tumultum sed admodum, & huic seditioni remedium aequaliter adhibendū, Gregorius Brandeburgensis Marchio, absente Electore, cum ex atre descendisset, præ nimio impetu, & furore tumultuantium, tellicis decessu suis trucidatis, compulsum fuit retrogredi.
- 351 Secundò, Quia non pauci ex 23. Articulis cum Calvinismo nequaquam conueniunt, & quidem 7. 8. 10. 11. 14. 15. & 17. à Calviniana Ecclesia Hegni Anglicani rejici, patet ex eius Liturgia, & ex capite de Antipuritanis. Docimus item Articulus de non scedendo genu in recipienda Cæna à pierisque Gallie Calvinistis repudiabitur haud dubiè: Nam quamuis ipsi non admittant Christum esse præsentem in Eucharistia, à receptione tamen eius, vt ab actu maioris deuotionis, & cultus diuini, non ita facile genuflexionem reiiciunt. Pari denique modo de alijs articulis, præcipue de 20. in quo agitur de reformacione Decalogi: nam qua ratione præfensi Gallia Reformati eam admittent? Nunquid Brandeburgensium, aut etiam mortuorum est, Dei legem Decalogi contentam reformare, vel Prophetæ Moysi, immo summi Dei, à quo manauit Decalogus, atque adeo Scripturæ Sacre vniuersæ verba corrigere? Ab sit ita

sentire. Vide plura apud Gualterium, nobis dicta sint satis.

Quanam notanda circa Marium Antonium de Dominis & circa Pseudopphetam India Occidentalis occurrunt?

REGVLA CCCIX.

- 356 **F**Erè eodem tempore, in decursu scilicet anni 1616. duo nequissimi heresiarchæ, alter in Europa, alter in Occidentali India prodierunt: ille Marcus Antonius de Dominis appellatus, à Religioso statu ad Dignitates Episcopalem, & Archiepiscopalem absque merito, imò cum demerito artificiosè ascendit; in quibus adeo peruersa commisit, vt ob timorem capturæ iussu Summi Pontificis, arrepta fuga in Angliam proficiscens, ibi à Fide Catholica apostata uerit. In tractatu verò de Republ. Christiana per ipsum elaborato, 50. hereses repperit fuerunt, quas licet ipse postea Romæ abiurauerit, ad vomitum tamen suum tandem reuersus, impetens miserimè in carceribus obiit, & ipsius cadauer ex sententia iuridica igni traditum. De Pseudoppheta autem Indiano solum erat, quod se Deum terre, & à Deo cælum ipsum affirmaret.

- 359 **H**Os duos heresiarchas maxima locorum distantia inter se separatos sub eadem Regula coniungimus, tum ratione circumstantiæ temporis, vt diximus, utriusque assignati; tum quod de vnoquoque eorum adeo pauca habeamus, vt nequaquam duæ circa ipsos Regulæ separatæ formari possint. (idem erat de alijs in sequentibus) Atque vt à posteriore sumamus initium. vix septem lineas paruulas de isto Pseudoppheta Indiarum Occidentalium assert Gualter. (hunc solum in ijs ducem habeo) cap. 14. sæcul. 17.

- 360 **E**d, inquit, nebulonis huius superbia, ascenderat, vt se Deum terre, & à Deo cælum proclamaret, omnemque suis sectatoribus impunitatem, ac protectionem, aduersus Christianos promitteret. Summ ipse venenum atrocissimum anno 1616. in octo Societatis Iesu Religiosos euomit, quos illis in regionibus ab Ethnicis necandos curauit. Hæc Gualter. nec aliud de hac secta occurrit.
- 361 **C**irca alteram verò M. Antonij de Dominis apostatæ, ex Mercurio Gallico anno 1617. pag. 247. & seq. aliquanto plura adducit Gualter. cap. 17. sæcul. 17. à quo, si lubet, audiamus.
- 362 **H**ic, inquit, Inferni titio, ex malo Religioso, procurante apud Rodulphum Imperatorem auunculo sacris Significis Episcopus suo munere eousque malè fundus est, vt vitæ suæ timens, Spalatensem sibi

Ar-

Achiepiscopatum in Dalmatia Venet sub-
363 dita procurauerit. Vbi illum anariz, aliarumque victorum eluques tum suffraganeis, tum alijs primoribus multis addo infellum reddidit, vt re ad summi Pontificis aures delata, dum sibi ab inquisitione metuit, cum de emendatione cogitare deberet, traiecit Germania, & Hollandia in
364 Angliam fugerit. Quamquam alias ille sux Apostasie causas preterix in ea declaratione, quam anno 1616, edidit, vt & in tractatu non multo post promulgato de Repub. Christiana in 4 libros diuiso, ita ille,
365 Qui sic persequitur Et quidem innumeris haresibus relecto, & Parisiensis Sorbonae censura notato. Qua in censura, So. insignes hareses fucere numerate. Eum quoque tractatum strenue postea consultauerunt P. Martinus Beccanus Societatis Iesu, perdocto suo Responso, P. Zacharias Bouerius Capucinus sua egregia Paruesis ac P. Eudemon Ioannis eiusdem Societatis
366 sua admittione. Putant aliqui (teste Mercurio Gallico citato) M. Antonium neque Lutherum esse, neque Calvinistam. Ego ex lectis, auditisque facile coniecerim nesciuisse ipsum, quid crederet, aut quid sibi impofterum credendum esset,
367 Suos quidem errores ipse anno 1613, cinrauit, & ex Anglia reuersus declarationem quandam Romae eodem anno editam diuulgauit. Verum ad vomitum suum deinde rediens, carceribus tandem Romae
368 concluditur anno 1614. Vbi cum mense Decembri eiusdem anni mortem obisset, S: inquisitionis sententia corpus eius igni additum est, & in Vigilia S. Thomae traditum. Merc. Gall. tom. g. pag. 87. & tom. 10, pag. 189. Hec Gualter. quibus Regule praesenti finem iam imponimus.

Quid de secta Rosae Crucis Inuisibilium, & Immortalium? quid item de sectis Brunistarum, & Brochtonistarum?

REGVLA CCCXXI.

369 **D**E quibusunque à via recta declinantibus, sed maxime de professoribus sectae huius fraternitatis Rosae Crucis intelligitur illud Ioan. 3. Qui male agit, odit lucem; cum omnes hae leges, & pacta, quibus sub hac fraternitate astringuntur, eo praesertim tendant, vt ex pertinentibus ad eam nihil palam, sed lumen fugientes clam cunctas exequantur, ipseque ceteris occultis, & incognitis, ex signo Crucis Rosae
370 seae se inuicem cognoscant. Hinc de erroribus specialibus eius sectae exigua habetur notitia, & primus eius auctor proflus igno-
371 ratur. Parietiam modo sectae Brunistarum, & Brochtonistarum quoad errores parum cognita sunt, solum, quod vtrique sit ramus Calvinistarum.

372 **C**um nullum scriptorem, praeter vnum Gualter, ad manum habeam qui in his seculis seculi 17 indicandis lumen mihi porrigat, conuenientius duxi propria ipsius verba saepius solito referre: ne, quoslo, beneuolus lector grauetur ipsum loquentem audire.

373 De Brunistis autem primo loco breuissimè cap. 15. sic. Vigebat, inquit, hæc secta circa annum 1612. in Hollandia, ea quidem à Bruno Caluinista ortum, nomenque sortita. Quos ille speciatim errores dissimulauerit, nondum mihi liquet. Hist. Tumultus Amsterodamensis 19. Februarij anni 1617. & Hist. Holland. anni 1612. Hæc Gualter. nec aliud superest.

374 Pari etiam breuitate de Brochtonistis sic. cap. 15. Neque originem, inquit, neque speciales errores huius sectae didici. Hæc tamen legi in hist. Amsterodamensis Tumultus 19. Febr. 1617. vnam hanc esse ex sex præcipuis sectis, in quas Calvinismus in Hollandiam diuiscus est, nimirum Calvinopapistarum, Puritanorum, Brunistarum Brochtonistarum, Gommaristarum, & Arminianorum. hæc vique Gualter. de ijs Brochtonistis nec quicquam addendum occurrit.

375 Sequitur dicendum de celebri secta fratemitatis Rosae Crucis Inuisibilium, & Immortalium, circa quam idem Gualter. plura in hunc modum. Secta est, inquit, occulta ab aliquot annis per Germaniam grassata, cuius speciales errores nondum satis sunt explorati; quod sum illa venenum clam spargere ac lucem fugere studo.

376 sistimè conuincitur. Ad eam pertinet libellus à me lectus, Francofurti anno 1618. Nicolai Hoffmann typis, sumptibus verò Lucae lennis excusus, qui inscribitur, Thymis aurea, hoc est de legibus Fraternitatis R. C. Tractatus, quo earum cum veritate tenuientia, utilitas publica, & privata, nec non causa necessaria euoluuntur & demonstrantur. Audire Michaelem Maior, Exempt. Phil. & Med. D. &c. Hæc Gualter. qui sic persequitur.

7 In secundo inquit, huius libri capitè scriptæ inueniuntur sex leges eiusmodi Fraternitatis R. C.

378 I. Vt nemo illorum iter agendo, aliud profiteatur, nisi morborum curationem, eamque gratuitam,

379 II. Vt nemo, eo, quod in Fraternitatem ingressus sit, certo habitus genere vri compellatur, sed regionis dumtaxat consuetudini se se conformet.

380 III. Vnumquemque fratrum debere singulis annis die, in loco S. Spiritus sistere se, vel absentiae suae causas literis declarare.

381 IV. Debere vnumquemque Fratrum personam aptam, & idoneam, quæ sibi vita functa succedat, eligere.

382. V. Vocabulum R. C. debere illis esse instar symboli, charactens, aut sigilli.
383. VI. Fraternalitatem hanc debere eorum annorum spatio latere, huc usque ille de legibus Fraternalitatis R.C. & statim addit sic.
384. Ceterum inter alias nugas sequentibus capitulis contentas, he numerantur: Legam illarum auctorem esse personam priuam, eum esse anonymum, fidei tamen dignissimum: Vultus quid. in incognitum, suis nihilominus notissimum. Ipsos hactenus feliciter vixisse, ac deinceps, vt sperant, per secula multa viuros. Ipsos tantummodo, ipsorum que electos scire debere.
385. sui conuentus locum. Ea, quibus vtuntur, remedia, primo ex Arabia in Oetmaniam primi auctoris patriam, profecta esse. Ordinem hunc probabiliter ab anno 1413. initium duxisse. Eam, qua vtuntur curatio nem, specificis, hoc est, occultis virtutis remedijs constantem, naturæ humanæ gratissimam esse, omniumque maximè morbilis.
386. contrariam, Emphytiā, siue experientiam esse vnicam, ac veram medicinā, ac remedium vtilium interem, ita ille.
387. Qui adiungit ex eodem loco sequentia. Quò pacto inuenta fuerit Ars Notoria. Nullam se aliam habere magiam, nisi naturalem, bonis dumtaxat, pijs, ac doctis à Deo concessam. Apollonium Tyaneum licitam, ac naturalem magiam exercuisse. Iulium Capitolinum, quem probatæ fidei auctorem ducit, referre, quendam amicum suum infantem cucumella distillatoria efformasse, qui vitam ad aliquot horas pro-
388. pagauit. Hos, qui R. C. de rosarum Crucis interpretantur, de cipi, quodd R. C. sui primi auctoris nomen symbolice significet. Ducentos annos a lepis (suz primordijs ad eius diuulgationem effluxisse, videlicet ab anno 1413. ad annum 1613. quo rumor
390. eius spargi coepit est. His fratribus R.C. nullam esse spem aut mentem Reformationis inducendæ in mundum, in Ecclesiam, in Iudeorum conuersionem in politicam &c.
390. Artes aliquas hoc vltimo seculo necessarias reformationem in Germania accepisse per Erasmi Rotterodamum, Lutherum, Philippum Melancthonem, Paracelsum, Tychonem Brahe, &c. Romanum Pontificem Tyrannum esse in Religionis, ac status, &c. hucusque Gualter. subiungens sic.
391. Omnes istæ Assertiones partim enigmatica, partim temerarie, partim hæretice, partim de magia suspensæ, idoneam nobis ansam præbent coniciendi præterea hanc Fraternalitatem multis annis recentiorum esse, quam ipsa videri veli: inuo Lutherum nisi in solam ex Emphytiā mo, & Magia, ad ingenia leuia, curiosa melius decipienda conflatam. ita ex libello illo citato Gualter. de dicta Fraternalitate.
392. Extat & alius liber circa eam, de quo idem Gualter. ibidem sic. Quod spectat, inquit, ad alterum librum sub idem tempus eiusdem Fraternalitatis R.C. occasione, & allusoae, à Daniele Cramero editum, cui

titulus est, Societatis Iesu, & Crucis Rosæ vera &c. quo enigmatica quedam in nonnullos Scripturæ locos, continentur: vix aut ne vix quidem perspicias, vtrum laudandæ an irridendæ potius Fraternalitatis illius gratia sit conscriptus. Certe stulta hec vanitas anno 1623. se se in Gallias infundauit, affixis per compita, tum Parisijs, tum alibi schedulis, homines se ab errore, ac morte exépturæ pollicita, vitamque visibile & inuisibile agere præ se ferens: Vnde & eiusmodi deceptoribus inuisibilem, & immortalum 394 nomen à nonnullis tributum est. Vnde Mercutium Gallicum, Toim. pag. 371. & sequi, nec non quæ habet P. Garassius societatis nostræ Theologus in Doctrinæ Curiosæ examine, ac D. Gasparem in nostri temporis Historia, anno 1623. pag. 671. & 692. vbi scribit illorum doctrinam Epicuræam esse, plursque affinitatis habere cum Atheismo, de quo mox, quam cum Illuminariorum Hispaniæ secta, de qua nos postea cap. 28. hæc Gualter. ex auctoribus pro ipsum citatis: quæ sat sunt pro Regulæ præsentis complemento.

Sella Herculis Coxam, & Mercuri Anabaptista noui, atque Ariocalumnissiarum, qualiter se habent?

REGVLA CCCXXII.

391. Inter penè innumeras propagines, quæ ex vite venenossima sectæ Caluinianæ detrauntur, merito reponenda secta ista Herculis Coxam, qui non solum eam formauit ex septem erroneis articulis doctrinæ Caluinismi conformibus, sed etiam vt vidimus, testimonijs ipsius Calui in-
- 396 nituntur: Hæresarcha item Mercerus tripliciter circa Baptismi sacramentum errauit, maximè, quodd debeat in adulta ætate sumi: atque hinc nouus Anabaptista habitus.
- 397 Fuerunt etiam hoc nostro tempore, qui à Caluinismo ad Arianismum perfidè transierunt.
398. Articulos erroneos sectæ Herculis Coxam assert Gualter. cap. 22. sequol. 17. & sunt eiusmodi. Primus, quodd nullus alius in terra sit ammarum Pastor, nisi Christus Dominus, qui S. Spiritus variatione fideles suos in omnibus rebus in-
- 399 struit, & quantum satis est, dirigat Hæreculus inuitur testimonio Calui lib. 4. Instr. cap. 30 S. 1. sic affirmantis *Promissam in Euangelio libertatem nullam inter homines Regem, nullumque Magistratum, vel (vt Gallicè editio habet) Magistrum agnoscere, sed in Christum intuari.* ita ibi
- 400 11. Quodd omnes festi, ac Dominicidies proflus aboliti sint illis, qui in verum & æternum Christi sabbathum ingressi sunt. Pro-

- 401 Pro hoc articulo manifeste erroneo facit id, quod docet Caluinus lib. 3. fust. cap. 8. §. 37. & 34. nempe omnes esse equales, & indifferentes, si de Religione agatur, etiam diem Dominicum, imo quemvis contrarium docentem coarguit.
- 402 II. Quod electis Dei non sit admittenda alia poenitentia, nisi gratia iustificatio- nis ante accepta, per quam postea impec- cabiles redduntur. Hunc autem erro- rem articulum confirmant diuersi Calui- ni libri, quæ superius retulimus errore Cal- uiniani 92. & 95. Vbi de Baptismo, & Poenitentia egimus illuc lectorem remittimus.
- 403 IV. Quod prædictis Dei electis Patris æterni filijs, nequaquam sit orandū, nisi in 405 laudem, & gratiarum actionem. Ad huius verò articuli erronei confirmationem in- struunt diuersi Caluini testimonio in 80. Caluiniani errore à nobis expressa, vbi ex ipsius principijs indicatum est, à Deo nec Deitæ regnum, nec gratiam, & vicinitas ad exequendam eius voluntatem, nec pa- nem spiritalem peti posse.
- 405 V. Quod genus flexio in sumptione Cœ- næ Diuinæ aliusque reuerentiæ signi externi actus, etiam erga Christum ipsum in celo existentem, demonstratio sit idololatriæ.
- 407 Hic articulus valde conformis est præ- mittendorum Calvinistarum Galliar, & arti- culo 10. Brandeburgensi à nobis supra ex- pressis, licet non conformet cum Can. 23. synodi Londinensis à Calvinistis celebratæ.
- 408 VI. Quod magis, consentaneum sit Christi genus, vt la mensa communi panis, & vinum, ijs similia, quibus Christus in Cœna usus est, accipiantur. Pro hoc sexto, 409 inquit Gualter. citat. pugnabit Coxam, cum ex Caluini sententia nihil in Cœpæ sit, nisi panis, & vinum, parum referre quo- nam in loco illa sumantur, quin etiam ra- tionem congruentius esse, vt alimentum commune, ac profanum, in loco profano, & communi sumatur. ita ibi.
- 410 VII. Coxam articulus erroneus, quod debeant rejici omnia nomina (excepto Cœnæ) quibus hoc Sacramentum appella- ri consuevit, tanquam noua, & in sacris scripturis hoc in sensu inusitata. Ad hunc Articulum stabilendum concurrunt omnes Ministri Calvinistæ, præsertim Gallicani, qui alio ferme nullo, nisi Cœnæ vocabulo vtun- tur, cum hac de re agendum occurrat. En qualiter scilicet, & errores Hercules Coxam, testimonijs, & doctrinis, ac vñbus Calui- ni & Calvinistarum inniuntur. Vltimo loco addit idem Gualter. de ipso Coxam quod sacros textus ad lucandas nugæ suas usque adeo in promptu habeat, tametsi ma- teriam dumtaxat lingua percipere, vt cun- ctis audientibus non exiguum concites ad- mirationem.
- 413 Circa Merceperum autem nouum Ana- baptistam, illud primo loco aduertit Gual- ter. cap. 1. facit. 17. scilicet ipsum in An- glia, æterno carceri mancipatum, propte

- 414 suos tres errores (sicut etiam ibidem ex simili causa fuit eodem tempore carceribus conclusus prædictus Hercules Coxam, teste ipso Gualterio, secundum literas Leod. 4. Aprilis 1619.) tres autem illius errores sunt sequentes.
- 415 I. Quod sancta Christiani Baptismi cere- monia nihil sit aliud, nisi profanum Satanae ingentium, ita Gualterius.
- 416 II. Quod nolit ipse Merceperus sibi vel suis sequacibus alium regenerationis mo- dum, quam in solis pedibus.
- 417 III. Quod talis regeneratio ignis vius in- xatam adultam debeat differri, exemplis Christi, qui in Cœna discipulis suis pedes la- uit, ex sit. Belg. Leod. 4. Aprilis. 1619. 418 fert Gualter. dict. cap. 21. in cuius tit. vo- cat. Merceperum nouum Anabaptistam, ob tertium errorem, quo proposito, sic ipse concludit. Quid Calvinismo, inquit, cum his nugis commune sit, ex cap. de Anabaptistis sæcul. vbi retendunt est. Atque hæcienus de secta Merceperi Anabaptistæ noui.
- 419 Tandem explicationem sectæ Antical- uinistarum accipe à Gualter. cap. 20. per sequentia verba. Esse inquit, etiamnum eiusmodi, ipsam est, cum ex supradictis fecit. 4. in cap. de Arrianis, tum ex doctri- nis hæreticis in Anglia non ita pridem ambustis, qui à puro Calvinismo in Arrii perfidiam commigrarunt. Lit. Belg. Leod. 410 data 4. Aprilis 1619. Tum ex eo, quod multi per Hollandiam Arriani in suo errore liberò vivere permittuntur; qui nullum diem festum obseruant, ne Iesu Christi quid- dem Natiuitatem, vulgo ab alijs Calvinistis obseruari solitam. Lit. Hollan. 1612. Huc usque Gualter. de ista secta, & nos de tota præsent. Regula.

De scilicet Ioannis Tracti nomi Ebionita, non itum Sabelliani, ac Pseudo Prop- pheta Anglia, quid statum.

REGVLA CCCXXIII.

- 421 P Rodijt in Anglia circa annum 1619. Ioannes Tractus, & Londini manus concionatoris exercebat, suæ hæreticæ doctrinæ venenum sensum in vulgus sparsit, & sectam pecularem ex diuersis erroribus, partim Ebionitismum sapientibus, perni- ciosam instituit. Quidam item Hispani non infimus Theologus in Angliam tran- siens, non solum à fide Catholica defecit, sed errores etiam, & sectam veteris here- sarchæ Sabellij ex parte innouauit. Fuit etiam alias perfidus hæresarcha eodem tempore in regno Anglicano, qui nomen Prophetæ arroganter sibi assumpsit, se- que communi omnium Prophetarum Spi- ritu ornatum esse testabatur, cum tamen Spiritus Sarang in eo vigeret.

424 **Q**Uæ spectant ad has tres scđas prædictorum hæresiarum, colligit G. alt. c. ex eisdem Litt. Leod. 4. April. 1519. traditque nobis brevissimè cap. 23. 24. & 25. præsentis sæcul. 17. ob quam breuitatem, ac identitatem temporis, & literarum, non incongruè sub eadem Regula cōiunximus, ut eam completè de more loqueremur.

425 Circa primum audiamus in communi ipsum Gualter. Per id temporis, inquit, Ioannes Trahus palam aliquandù Londini concionatus, suum sensim, ac sine sensu venenum in vulgus propagavit, & partim crebra disputatione Pseudopiscopus Angliæ multum negotium facessit. Ita ille.

426 Quoad eius verò errores in particulari r' idem serè docuit Xaassus discipulos suos de forma, & effectu Penitentiæ, quod Hercules Coxam supra adductus; cum eos impostero peccati immunes faciat.

427 II. Prædixit, quòd omnes Ecclesiæ, quæ ante ipsum fuerunt, etiam ab ipso sermone Iesu Christi tempore, in crassis, ac mortiferis erroribus manerint; nimirum ob transactum Mosis sabbatum in diem Dominicum; neglecta item festa alia à Christo Domino olim, Christique discipulis observari, ob contemplam etiam legalem ciborum discretiam.

428 III. Si sacrificia, & circumcissionem excipias, in diuersis Ioannem Trahum, eiusque sequaces, Iuanē Ebionitas inuenies. Nocturnis vtuntur precibus sola spiritus suggestione, clamoreque ingenti. Vicissim otant, quando plures exsistunt, tum vitum sœminæ, idque non sine vicinarum domotum fastidio.

429 IV. Vt Latine Græcè, atque, Hebraicè perdoctus Trahus exiit, ita & in Bibliotum volumine non mediocriter versatus. Vnde Protestantibus Riomus est permolestus quos velispi risti explodit, quotiescumque ei veteris Ecclesiæ vel exempla, vel argumenta obijciunt, totidem gladios esse caustatos, quibus illi semetipsos iugulari.

430 Iat. Hæc serè syllabam à me desumpta ex Gualter. dist. cap. 23. Qui ei sic finem imponit. Qui Trahum, inquit, cum Calvinistis conderre voluerit, tepetat ex sæculo 1. cap. de Ebionitis.

431 Secundi autem hæresiarum noui Sabeliani in Angliam translati, nec nomen, nec cognomen habemus, solum de eo sic Gualter. dist. cap. 24. Apostola, inquit, Hispanus est, in Theologia non parum versatus; neque indicat ex qua parte Hispaniæ.

432 Deos verò tantum errores eius adducit. Primus est, quod eum Christum protus abnegaret, atque eò blasphemix protumperet, ut ipsam non Prophetam, sed hominum seductorem esse affirmaret.

433 Secundus illius error, quòd vna dumtaxat sit persona Diuina, cui scutire natu-

ta lege homines teneantur; atque quòd potius admittendi in Deo perfectionis gradus, quàm vlla personarum distinctio. Vnde iam apparet, qualiter nequissimus homo iste sit nouus Sabelianus.

434 De ipso tandem sic notat in fine dist. cap. 24. Gualterius. Annis, inquit, iam plus duodecim latet in Anglia, ubi complures in eius doctrinam admodum propensi sunt; citoque eius discipuli enaderent, si hominem liberè adire liberet. tenendum est caput de Sabelianis. Hæc ille.

435 Restat denique tradenda notitia tertij hæresiarum, quæ Pseudopropheta Angliæ (ut vocat eum Gualter. in tit. dist. cap. 25.) ex tribus in Hæc Regula comprehensis; sed id nec clariùs, nec compendiosius præstari posse videtur, quàm sequentibus eius verbis.

436 Nomen, inquit, hic sibi fecit eodem tempore: cumque se communi omnium Prophetarum spiritu imbutum crederet, illorum sæpenumero sententias, tanquam suas ad terrendos, docendosque alios usurpabat. Multos scripsit libellos aduersus hæreticorum duces, eos quidem sacris plenos comminationibus, quas *Verbi Dei gladii*, vocari cupiebat. Hæc Gualterius, quibus Regula præsentis finis imponitur.

Circa duas hæresiarum scđas Hiermanni Equitis Originistæ, & nouissimi Destarum quam præuariter notanda?

REGVLA CCCXXIV.

437 **P**ER idem serè tempus anni 1619. in eodem Regno Anglicano; En nouum & horrendum monstrum, quasi ab inferis emerit, Hiermannus scilicet Eques, ob generis nobilitatem admodum notus, qui in obliuione sepultos veteris hæresiarum Originis errores, maxime de futura aliquando Demonum, & quorumcumque ad infernum damnatorum saluatione institauit, ac pecunia liarem scđam instituit. Quoad nouos verò Destas, illud præcipue notandum, quòd valde differant ab antiquis Deistis sæculi præcedentis 16. cum ipsis nouis, ut videtur, satis sit credere Deum esse, ex hocque solo errore propriam scđam formarint.

439 **N**ON sine fundamento hunc titulum noui, & horrendi monstri, Hæresiarum Hiermanni Equitis Originistæ tribuimus. Talis monstruositas inde innoteuit, quòd inter tam multa, & ingentia dissidia Puritanorum, & Protestantium, aliorumque Calvinistarum, ut vidimus, inter se circa Religionis doctrinam, prodierit ipse in medium, & fecerit sibi nomen, renouando, & docendo errores Originis tanta temeritate, & audacia, ut etiam coram Rege Anglicano scriptis doctrinam Originistam tna-

caros fuerit; audiamus Gualter. de hoc compendiosissime agentem,

440 Hiermannus Eques, inquit, satis superque notus in Anglia, veteres Origenis errores, de futura Dæmonum, ac reproborum salute, nostro tempore infaurauit; imò & scriptis Regi offensis propugnauit. Lit.

441 Belg. Leod. 4 Apr. 1619. Qua de re aliud occurrit nihil, nisi vt Lectorem rogem ex cap. de Originistis repetere, quid Præteristi Reformati cum illis commercij hebeant, Huc vsque Gualter.

442 Cuius vestigia sequuti, nihil prædictis circa sectam istius Hiermanni hic addimus, ne iterum iam adum agamus, sed lectorem rogatum similiter remittimus ad Regulam nostram CCXXIX. cap. 7. vbi omnia ad sectam Originistarum spectantia numeris amplius 50. copiose pertractamus.

443 Sequitur agendum de nouis Deistis, & indicandum præcipue, qualis inter istos differantia, & alios Deistas iam manifestatos à nobis in præcedenti seculo 16. qui etiam Trinitarij, & Noui Arriani appellantur, & ipsorum sectæ 18. errores assignauimus.

444 At præsentis seculi 17. nouorum Deistarum vnicus tantum est error, nempe quòd ad salutem sufficit credere, Deum esse (hinc vocati Deistæ) & quòd nequaquam ad alios fidei Articulos credulitas cuiusquâ hominis se debeat extendere. Adducite compendiosius Gualter. c. 17. dict. secul. 17. & in confirmationem narrat casum valde rarum, quem iubet hic proprijs eius verbis referre.

445 Hoc ipse, inquit, ante aliquot annos Lugduni expertus sum in Campano quodam iuvene, ex parentibus quidem Catholicis orto, sed hoc veneno iam à quatuor annis infecto. Hominem aggredi rogatus nihil profeci. Cum enim mihi annuisset esse Deum, & ego interrogassem, an non etiam sit Iesus Christus Dei Filius, homo factus, & crucifixus pro hominum redemptione respondit: *Hoc dicitur. Commque inflarem, an non Sacra Scriptura existat, cui habenda sit fides?* simili modo respondit. *Hoc dicitur.* Denique videnti mihi, & Dei iudicium, ac damnationem capiti imminentem proponenti, quasi ultimo responso subiunxit: *Faciât Deus de me quidquid ipsi libuerit; aliud a me nihil obtinebis. Si me ultimum vergeas, Vinum me conferam.* Pagus est, vbi Caluini buccinantes blaterant, Lugduno seuicam vnâ, distulit: nempe his verbis planum faciens, Caluinismum veram esse Cloacam, ac Coluilem, in quam suas confusiones despuant filij perditionis, qui Fidei, & Ecclesiæ terga verterant. Hac ille.

446 Qui ad rem etiam immediatè addit. Hunc, inquit, miserum errorem non æquum miror, ac complures alios, tum in Germania, tum in Gallia, præsertim anno 1623. repertos, qui philosophicis ratiocinationibus, ac subtilitatibus Præclarorum In-

geniorum, nomen sibi comparare studuerunt, nosque compellere ad probanda naturalibus demonstrationibus fidei mysteria: capere vtique nolentes, quid sit fides, aut quousque naturale humani ingenij lumen peruenire queat, vel nequeat. Qua de re præter Thesaurum Historicum Galparis, an. 1623. pag. 671. Deistini huius noui mentionem obiter facientem, legendus est P. Garassius lib. supra citato. Hac Gualter. quibus huic Regulæ finem imponimus.

Qualisnam secta hæreticorum Illuminatorum, quando, & a quibus instituta? quid de eius progressu, & extinctione?

REGVLA CCCXXV.

449 **S**ECTA hæc famosissima Illuminatorum, quasi fluuius pestilens ex venenoso illo veterum hæresiarum mari, Albigenensium scilicet, Adamitarum, Manichæorum, Nicolaitarum, & similibus (hinc 76. erroribus indicandis ad eius formationem desumptis) magno impetu egrediens circa an. 1613. Hispaniæ Dioceses Hispalensem, & Gaditanam inundauit, cooperante Satana, & viam sternentibus septem eius ministris, primis auctoribus, nequissimis

450 hominibus. Verùm ijs, ac alijs carcere inclusis, & ex sententia S. Officij iuridica exustioni traditis, compluribus etiam intra tempus gratiæ assignatum sponte comparentibus, ad fidem Catholicam denuò receptis, talis secta penè extincta mansit, nisi aliqui reuelationis metu latitauerint, vel extra patriam aufugerint, quod plus quam probabile censetur.

451 **D**E his illuminatis hæreticis tractat Gualter. cap. 28. secul. 17. hocque elaudit, ac eius Appendicem, explicata vltimo loco illorum secta, explicationem tamen hanc ex parte in communi ab ipsomet Gualter. audiamus.

452 Anno, inquit, eodem 1623. in Hispaniâ, & Gaditana Hispaniæ Diocesisbus pululauit tenebrosa hæc Præterfentorum Illuminatorum hæresis; cuius auctores primi septem exusti fuere, ipsa verò edicto condemnata, mandato cunctis ea contaminatis addito, vt intra tricesimum ab Edicto promulgato diem Inquisitores confessionis faciendæ, absolutionisquæ ab eis accipiendæ causa adeant. Quo in Edicto 76. maledictæ huius, atque impudicæ sectæ errores numerantur. Ita ille.

453 I. Error, Quòd secta Illuminatorum sit optima, specialiter verò, quòd oratio mentalis præcepto diuino vsque adeò sit iniuncta, vt per eam omnia adimpleantur.

454 II. Quòd oratio sit Sacramentum sub accidentibus, videlicet Mentalis ex se adeò excels-

excellens, vt hac virtute polleat; Vocalis vero exigui tenentur momenti.

455 I II. Quod homines diuino cultui dicat, nequaquam sint astringendi ad laborem manuum, nec se in corporalibus exercitijs occupare debeant, vt liberius mentalibus, præcipue orationi vacent.

456 I V. Quod nullo modo illi Prælati, aut Patres, aut superiores sit obediendum, quotiescunque aliquid præcipiunt, quod orationis mentalis, & contemplationis horas impediat.

457 V. Quod hæretici Illuminati nonnulla afferant, quæ Sacramento Matrimonij aduersantur; vnde vt plurimum ipsi non sunt coniugati, nisi antequam hanc sectam amplectantur, matrimonium contraxerint.

458 VI. Quod nullus hominum absolute loquendo consequi valeat virtutis secretum, nisi magistris hæc docentibus discipulum, se præbeat, & humiliter subijciat.

459 VII. Quod nemo saluationem animæ adipisci possit absque ea oratione, quam huiusmodi magistri faciunt; nemo similiter, nisi cum illis generaliter confiteatur.

460 VIII. Quod ardores, tremores, & deliquia, quæ sequi accis illius sectæ patiuntur, signa sint gratiæ, & spiritus sancti accepti; & quod perfectis haud sit necesse, vt virtutum opera exequantur.

461 IX. Quod Diuina essentia, & Trinitatis arcana videri possint, etiam in hac vita mortali, à quouis ex ipsis Illuminatis, qui ad certum perfectionis gradum ascenderit.

462 X. Error, Quod illi præfati Illuminati in omnibus actionibus externis, & internis à Spiritu sancto perpetuo, & immediatè regantur, si secundum quod disponit secta ipsorum, viuant.

463 XI. Quod dumtaxat sequi quisque debeat dicti Spiritus sancti nutum, & inspirationem internam ad aliquid faciendum, aut è contrà omitendum, & non aliter.

464 XII. Quod eo tempore, quo sanctum Sacramentum eleuatur, necessaria consuetudine, ac cerimonia claudendi sint oculi ab eo, qui tali eleuationi præsens reperitur.

465 XIII. Quod vbi ad certum perfectionis statum quis peruenit, nec videre ipsæ possit sacras imagines, nec concionem audire, nec loqui de Deo, neque alia facere, huic sectæ, doctrinæque contraria.

466 XIV. Quod omnes teneantur votum, emittere de non contrahendo matrimonio, & de non amplectenda aliqua Religione; cum ipsi pernegent Religiosos Ordines esse bonos, teneantque Dei seruos debere præfulgentem in mundo vitam agere extra statum Religionis.

467 XV. Quod illi, qui S. Sacramentum per plures simul formas, seu hostias suscipiunt, plus gratiæ, gustusque recipiant; Imò, quod ipsi possint ex pane cocto communionem accipere.

468 XVI. Quod oratio, & abstinentia nequeant diu simul, nisi miraculo, consistere;

quod item oratio, & amor Dei magnum extenuent, adeo, vt lautis cibis vescendum sit, vt ad orationem aprior quis euadat.

469 XVII. Quod quisvis orans ita se colligere in Dei præsentia teneatur, vt nec discurrat, nec medietur, ne in Iesu Christi quidem passione, multò verò minus in sanctæ Humanitatis cogitatione immoretur.

470 XVIII. Quod quisvis Illuminatus, qui in amore Dei est, vel orationi mentali vacat, sine dubio possit absq; vilo peccato ab audienda Missa, etiam diebus festis abstinere.

471 XIX. Quod vnusquisque dum in oratione, aut in Ecclesia versatur, debeat obligationes omnes, quibus domus, statuique suo obstrictus est, penitus obliuisci.

472 XX. Error est, Quod sequaces huius sectæ etiam feminis, quas spiritus, doctrinæque magistras suscipiunt, obedientiam præstare debeant, nihilque ab eis iniunctum præterire.

473 XXI. Quod, decimoquarto affinis, debeant filiæ castitatis quidem seruandæ, Religionis tamen non ingrediendæ votum, edere.

474 XXII. Quod filiæ confessionis sequentes sectam Illuminatorum hæreticorum, votum emittere teneantur se non alijs, quam ipsis Illuminatis peccata confessuras.

475 XXIII. Quod debeant dictæ filiæ confessionis præfatis Illuminatis aurum, argentumue oppignorare, vcl certe, si id nō fiat, iureiurando confirmare, se alijs minime confessuras.

476 XXIV. Quod famulæ conjugatæ nonteneantur in matrimonij debito viri obedire; quod item filij, quæ in matribus desectum aliquem, aut leuitatem animaduertent, possint illas malè accipere. Deniq; quod filiæ confessionis nihil debeant facere, ne ieiunare quidem, nisi ex Confessariorum præscripto, & mandato.

477 XXV. Quod licitum sit Confessarijs ea, quæ in confessionibus audierunt, quantumuis atrocita peccata, reuelare ei, cui obedientiam dederunt, & sibi inuicem.

478 XXVI. Quod Illuminati vocandi sint Patres ab ijs, quibus obedientiam dedere, præcepta ipsi, & censuras imponant, neque iidem absque Patrum permisso quicquam possideant.

479 XXVII. Quod Sacramentum Penitentiz possit à quolibet Sacerdote absque vili commissione, aut licentia vbi libet, & quouis tempore administrari.

480 XXVIII. Quod Illuminati auctoritatem habcant absoluedi ab omni peccatorum genere, etiam Sedi Apostolicæ, Episcopis, & S. Inquisitioni reseruatorum.

481 XXIX. Quod illi, quæ in Confessione, ab aliquibus Confessarijs sollicitate fuerint, non debeant absolui, quousque coram aliquibus Cōfessarijs ad hoc destinatis declarauerint, quinam illi sint, qui eas sollicitauerunt.

482 XXX. Illuminatorum error, quod in Sacra

Sacra Communione quicumque paucas formas, siue Hostias sumunt, Deum parum recipiant.

48: XXXI. Quod possit homo tantum habere amoris cum Deo, quantum voluerit, tantumque fauoris Spiritus sancti adipisci, ut etiam non leuino communicare liceat.

48 XXXII. Quod omnes illi, qui per plures
hostias communionem sacram accipiunt,
Deo chariores, & in virtutibus quibuscun-
que multò perfectiores existant.

XXXIII. Quod Illuminati vbi Cōfessionis filias cōmunionē donauerint, os suum ori illarum superponant, halitumque emittentes, dicant illas amorem Dei accipere.

48 XXXIV. Quod in Cœnobijs, propter multas officij occupationes, & propter diversa impedimenta, non possit perfectio comparari.

487 XXXV. Quod quisquis homo perfectus in exercitio virtutum possit absque speciali revelatione scire, vtrum sit in gratia, & charitate, nec ne.

488 XXXVI. Quod teneant præfenti illumi-
nati virtuti, salutis que aduersari elegantem
ornatum in Ecclesijs, ac propterea ab eo ef-
se abstinendum.

489 XXXVII. Quod possit homo ad eam perfectionis gradum peruenire, ut gratia animæ facultates submetgat, nec possit anima, vel progredi, vel retrogredi.

99 XXXVIII. Quod possit homo dicere se-
ter a Deo in gratia confirmatum fuisse; pri-
mo quidem quod ad peccata mortifera;
speciat, deinde quod ad venialia; ac demum
quod ad naturales imperfectiones; sequen-
in eo statu existere, vt ex carne Adæ nihil
remaneat.

49 XXXIX. Quod item teneant isti Illuminari, posse hominem ad talem perfectionis gradum ascendere, vt Sanctorum intercessionem non egent: vnde nec isti innocendi

49 XL Illuminatorum error, quod aliqui ex Dei amore sint egroti, qui diebus ab Ecclesia vetitis, ut Vigiliarum, Veneris, & Quadragesimæ, velci carnibus non solum, possint, sed etiam debeant.

493 **XLI.** Quod in statu vnionis, & amoris
Dei, bonitas ingenij comparetur cum affe-
ctu amoris dumtaxat, tametsi aliarum om-
nium virtutum affectus defin.

494 XLII. Quod in statu unionis nullus voluntatis actus sit exergendus; & in statu perfectiorum, ac vite vnitione amoris Dei, si Deus animę formaliter dicar, vt fit bona, bonam substantialiter fore; in eoque statu animę necesse nõ esse, vt opetetur, vt amet, vt amare desinat, vt quicquam faciat.

495 XLIII. Docent item præfensi Illuminati, quod actus eo magis meritorij sint, quo minus est sensibilis denotio.

496 XLIV. Quod illud solummodo intelligendam, quod Deus intelligit, nimirum de se ipso, & in se ipso, & de rebus, ac in rebus ad se ipsum pertinentibus.

497 XLV. XLVI. XLVII. XLVIII. XLIX. L.
Error LI. LII. LIII. LIV. Quod turpes actus.
Tcm. II.

& tactus inhonestum fectæ sup. feminis,
ac puellis, non sint peccata, immo virtus, ac
pietas.

498 LV. Quod amicitia; si bona sit, tametsi
enim censuris, & excommunicationibus pro-
hibeat eam superior, ex ipsaque scandalum
aliquod sequatur, nequaquam vitari debeat,
nec censuris obnoxia maneat.

499 LVI. Quod homo publicè excommuni-
catus, si à celebratione, aliorumue Sacra-
mentorum administratione non abstineat,
minimè debeat se pro excommunicato ha-
bere, modò scdam hanc, & opinionem am-
plexus fuerit.

500 LVII. Quod prædicti Illuminati am-
ment, se in cellaribus, & gaudij diuini rapi-
bus videre clarè Deum optimum maximū,
vt in eterna sua gloria videtur.

501 LVIII. Quod clara Dei visio semel in
hac vita cum anima cuiusvis communicata,
in ea perpetuo dum hac mortalitate fruitur
ad ipsius arbitrium permaneat.

502. XLIX. Quod semper, ac singulis horis, cum libuerit, videri possit a quouis Illuminato id, quod iam semel ab ipso visum fuit.

503 LX. Illuminatorum error, quod ad consequendam cum Deo unionem, eadem opus sit puritate, quæ ad videndum Deum requiritur.

504 LXI. Quod ubi Deum illi clare vident
in ecstasibus, & raptibus, quemadmodum
videtur in gloria, tunc feminis possideat
ur inter fidem viatoris obscuram, & mani-
festam gloriam.

505 XII. Quod in supradictis illis magnis
ecclasiis, & raptibus, nihil sit fidei, eo,
quod Deum clare videant: qui error ex par-
te videretur contrarius precedenti.

506 LXIII Quod quicumque scilicet, ac do-
ferint pratenforum illuminarum adhae-
serint, Purgatorij poenarum immunes exi-
siant.

507 LXIV. Quod plures animæ, eo, quod il-
lorum doctrinæ acquiescere noluerunt, in
Purgatorium fuerint amandæ : unde ad
quosdam veniam perire æcedunt, qui
pronunciato illis Evangelio, in Paradisum
eos prædum facere cōspiciunt.

508 LXV. Quod aqua benedicta peccata
venialia minimè delectat.

509 LXVI. Quod nullo modo vnquam sit vt-
tendum imaginibus, vt quis se ad orandum
colligat, cum ipse tantum (inquiant) vt blā-
dimenta. & illecebræ censeantur.

510 LXVII. Quod Republicę habeant con-
centicula pernicioſa cum concionibus, ac
ſpiritualibus colloquijs nocturnis.

518 LXV. III Quod Srigmata Domini Nostri
Iesu Christi impressa, quidam ex di&is illu-
minatis habent, sudorem cruentum emit-
tat, solo Sanctissimo Sacramento se susten-
tat. & cum Deo Patre colloquatur.

512 LXIX. Quod præfati Illuminati pro arbitrio Evangelium, & factam Scripturam interpretentur contra veram intelligentiã, & communem opinionem sanctorum.

513 LXX. Horum error, quod verba hęc
Dd S. Pau-

S. Pauli, t. Theſ. 4. *Mortuus, qui in Chriſto ſum, reſurgens primus*; ad litteram intelligantur de quodam Confeſſario, & quadam Confeſſionis ſita, iſpeque S. Paulus, ſi illa rectè intellexiſſet, de iſtis, quando illa protulit, fuiſſet expoſitorus.

- 514 LXXI. Quòd quando apud Matth. c. 7. Chriſtus Dominus dixit, *Peſſe, & accipis*, non niſi de Prædeſtinatis loquorur fuerit, quippe ſoli ſoli quod petunt accipiunt.
- 515 LXXII. Quòd Euangelium S. Lucæ, cum ait Chriſtus Dominus cap. 8. *Cæcis loquutum fuiſſe in parabolis*, intelligi debeat de ſolis reprobis.

- 516 LXXIII. Quòd verba S. Apoſtoli Roman. cap. 11. *Sine penitentie ſunt Dona Dei*, ita ſunt accipienda, ac ſi diceret, vt nobis gratificetur, noſtra non egere penitentie.

- 517 LXXIV. Quòd peccatores non audiantur à Deo efficaciter ad obtinendum, quod petant, in eoque ſenſu debeat intelligi, quod apud Ioannem c. 9. *Scimus quia peccatores Deus non audit*.

- 518 LXXV. Quòd Doctores Theologos, Euangelique Concionatores, dicti Illuminati ſpernant, Scripturam ſacram ſe melius, quam illos intelligere iſtitantes.

- 519 LXXVI. Et vitium, quòd iſdem Illuminati, cum impudicus tactibus laſciuorū coronam, & meritum eam ob rem polliceantur.

His propoſitis ſubiungit idem Gualter. [*Habes hic, amice Leſor, 76. non min⁹ impia, quā impudicas propoſitiones, quas genebrarum Spiritus in horum prætenſorum Illuminatorum cor, ac linguam effudit; eas quidem plene exaratas vna cum ſupracitato Ediſto, proceſſu, ac condemnatione per Reuerendiſſimum Episcopum D. Andream Paccæum Generalem Hiſpaniæ Inquiſitorem lata 29. Maij 1623.*] Hæc ille ex Mercurio Gallico, tom. 9. pag. 355. & ex hiſt. Gaſp. pag. 671. deſumpta.

- 520 Dno autem contenta in noſtra Regula, quòd ſecta iſta Illuminatorum ducat originem ab hæreſiarchis antiquis ibi expreſſis, & qualiter ſerè in totum ſtatim extincta fuerit, accipe ab ipſo Gualter. per ſequentia ibidem verba.

- 521 Vbi, inquit, additur euaniſſe cunctos huiusmodi Illuminatos, ſive reuelationis metu adhuc latent, ſive extra patriam, auſugerint, ſive ad fidem Catholicam reſiderint. Porro ſi cui libeat hæc 76. propoſitiones cum Caluiſmo conferre, perſacile illi erit, modo relegat, quæ à me ſcripta ſunt cap. de Nicolaitis, Marcioniſtis, Adamitis, Manichæis, Albigenſibus, aliſque veteribus Inferni excrementis, nempe, veris, & prætenſorum prodromis. Ita ille.

- 523 Quòd tandem in ſine Regulæ aſſero, pluſquam probabile cenſeri, quòd diuerſi ex ijs Illuminatis extra patriam metu capture ſupam arripuerint, & alibi ſemen propriæ ſectæ ſparſerint, ita eſſe oſtendo (imo præorſus certum) ex caſu peculiari,

quem multis ab hinc annis ab Admodum Illuſtri, & Religioſiſſimo viro, mihi que amiſiſſimo fratre Hieronymo de Conte, Sacre Religionis Hieroſolymitano Sacerdote, vt à teſte oculato audiui: nempe, Syracuſis Regni Siculi, propria patria illius, fuiſſe denunciatum Commiſſario S. Inquiſitionis ibi reſidenti quendam huius ſectæ Illuminatorum ſequacem; & facta captura Panhormū ab eo miſum, ibique pro meritis cauſæ à Dominis Inquiſitoribus condemnatum. Atque ijs præſenti Regulæ ſine imponimus:

Quid de veteribus Atheiſtis? quid de alijs nouis, maxime de Lucilio Italo, ac de vnderſim eius ſocijs?

REGVLA CCCXXVI.

- 524 S ECTA hæc Atheorum antiquiſſima, vniuerſaliſſima, occulteſſima, cæterarumque omnium (excepto caſu peculiari) nequiſſima, ſi in tota ſua latitudine ſumatur, non ſolū pernegat eſſe Deum, ſaltem quoad eius attributa (hinc vt à priori parte nomen Atheiſmi deſumptum.) ſed quoscuque etiam puros Spiritus, ac Dæmones, imò & animas noſtras vna cum corporibus interire, atque ſublata Diuina providentia, & gubernatione, omnia caſu exiſtere, & ſato ſubſeque, pertinaciter defendit.
- 525 dit. Emiſit autem quous tempore radices, & clam propagata eſt, maxime tamen poſtquam emerſit Galuiſmus, qui huius propagationis nō exignam anſam præbuit.
- 526 Multo autem magis inualuit peſtis iſta, paucis ab hinc annis, cooperatione Lucilij Itali, & vnderſim ſociorum, qui ex condico per totam Europam, ad ipſam Atheiſmo inſciendam, diſperſi ſunt.

- 527 C Onſultò diſtuli in hunc locum iſtū Atheorum ſectam, vt ea diuerſis in locis, præcipue in iſto, aptè explicari, tam multiplices hæreſiarcharum ſectas, longiſſimo tot ſæculorum decurſu, ante, & poſt Incarnationem Verbi à nobis indicatas, ſecus liciter clauderemus De Atheis antiquis, & nouis traſtanti Præteſto. lib. 1. Elenchæ à Iphabeticæ, verb. Athei, numer. 77. & lib. 5. verb. Epicurei, nom. 13. Gualter. cap. 109. ſæcul. 16. & cap. 19. ſæcul. 17. in Appendice ſacre Scripturæ, Interpretes in Pſalm, 13 vbi agunt ex profeſſo de Atheiſmo, præcipue noſter Ioannes Lorinus, perpèdentes priora verba primi verſus: Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus: que nobis inſeruiunt ad capiendam plenius doctrinam noſtræ Regulæ, diſcuſſis aliquibus eius particulis.

- 529 Dixi, *antiquiſſima*, iam enim tunc ſecta Atheiſmi maximopere vigeat, quando Regius Pſalmiſta prædicta verba protulit (& repetijt eadē pſal. 52.) imò multo prius, etiam ante diluuium vniuerſale, cum hoc

- ad de trahitionem totius orbis terrarum immisum fuerit sine dubio ob Atheismum, ob ea peccata, quae deplorabat Apostolus, ad Philip. 3. Multi enim ambulat, quos sepe dicebam vobis (nunc autem & fens dico) inimicos Crucis Christi, quorum finis interitus.
- 330 quorum Deus venter est. Excepto s. Patriarcha Noe, & paucis domesticis, vix reliqui alium Deum agnoscebant, nisi ventrem, & carnis luxuriam, omnis quippe caro corrumperat viam suam, Gen. 6. Neque circa hoc potest esse ulla controuersia, quod ante diluuium in prima mundi aetate, & post, in reliquis regnauerit Atheismus.
- 331 Diui, Vniuersalissima, cum ad quauisq; gentes, ac nationes secula Atheorum se extendat: Insuper etiam in senatuum dicendum in cordibus, ut ait Psalmista, non est Deus, infinitus est numerus, teste Ecclesiaste, c. 1. & quidem quod de quibuslibet nationibus gentilitatis id verum exiit, conuincitur manifeste, sumpto argumento à maiori ad minus.
- 332 Nam à fide Catholica, seu à Christianismo ad hereticismum, & inde ad Atheismum frequenter fit transitus, ergo multo frequentius fiet à Gentilismo, seu ab Idololatriæ statu ad ipsum Atheismum. Hæc consequentia sic ab antecedenti deducitur per se nota est: audi veritatem antecedentis à Præcol. verb. Athei, per consequentia verba.
- 333 Istius, inquit, Atheismi, abominandique impietatis quor habet sectatores diabolus, diuicillimū fuerit adfirmare. Testatur Hedio in epistola ad Philippum Melanchthonem, Vt tam callidum hoc multis agitare, ut dum summa inconstantia iam homines illud credunt, posthac nihil prorsus credant, & euadant in populum Aflorinum. Dicuntur autem *aflores* Græci, qui Latine deceptorum, nequā homines luxu, gaudii studio perditissimi, & qui bona sua obligauerunt. Consequitur porro iste de suis Evangelicis, quod & Catholici passim per Germanias, Galliasq; perdolent in ipsis videmus, ex Catholicis fieri Lutheranos, ex Lutheranis Zuinglianos (quorum maxima est natio) ex Zuinglianis Sueni Keldianos, cum mox Atheos, sive Epicureos. Ita ille.
- 334 Ex cuius ultimis verbis notandum, quod dux istius sectæ, Atheorum, & Epicureorum, in idem coincidunt, pro vnaq; ac eadem reputentur, & simul vt plurimum coniungantur, vt reparet, & coniungit, (quidquid separet ipse Præcol. sub diuersis verbis in suo Elencho alphabetico) Gnath. dict. c. 109. cuius titulus est de Atheis, sive Epicureis, vbi paucis, quæ ad rem præsentem pertinent, sic comprehendit.
- 335 Ille, inquit, est scopus ultimus, quem spectat Satan, dum hæresis disseminat, nempe vt erepta animabus fide catholica, postquam illas ex vna in aliam hæresim deuoluerit, eoque tandem distractionis ac luxus pōdere easdem vel in Epicuri abyssum, vel in Atheismum.
- 337 proficiat. Quod neque ipsi aduersarij abnuere queunt, vt dilucidum est ex lamentatione Hedionis de suis præsentis Evangelii

- cis: de quibus scilicet in quadam sua ad Melanchthonem epistola scribit. Hæc ille subiungens paulo ante tradita ex dicta epistola.
- 338 Circa Epicurum verò peculiariter, eiusq; sectam audiamus aliqua à Præcol. Hic, inquit, auctore Cicero lib. 3. Iulianum, quæ eum solum esse beatum contendebat, qui precibus voluptatibus frueretur, consideret; se fruturum, aut in omni, aut in magna parte vitæ, dolore non interueniente, aut si interueniret, si summus esset, futurum breuē; si productior, plus habiturum in iocunditatis, quam mali. Hæc cogitantem beatum, præsertim si ante perceptis bonis contentus esset, nec moreretur, nec Deos extimesceret. Hæc Cicero, & prosequitur Erat. sic.
- 339 Ea porro, inquit, secta sectatores habet infinitos, vt potest quæ delicata sit, & amabilis, cum homines narara sua illi libenter concurrant, vbi audiunt laudari voluptatem, quæ tenet libidinis suis patrociniis.
- 340 nium aliquod, & velamentum. Ad iustus hunc, & eius sectatores non pauci à philosophis (vt retulit Nicephorus lib. 10. cap. 16.) qui non longe à eogitatione Dei auferre, præstantibus libris pignarunt, vt qui nullos Deos esse assereret, omniaque fortitudo, & sua sponte existeret censeret, & mundum nulla prouidentia regi apertè doceret; quem tandem tedarguendo, & eius, suorumque sequacium infirmitatem euertendo, illi confutarunt. Huc & sic ille: atque hæc de Epicuro dicta sint.
- 341 Præterea dixi, occultissima, nempe quæ in cordibus ipsam profrenium latet. Dixit insipiens in corde suo. Variæ sunt expositiones huius particule, in cordibus, quas affert Ioan. Lorin. in psal. 13. explicans eā primo sic. Tantum, inquit, imperatorem veretur Atheus verbis, & sermone palam edicere, sciens haud facile persuasurum, sed potius etiam fortassis iururum. Ita ille ex merte SS. Patrum, D. Augustini, in psal. 13. & lib. 5 de Ciuit. cap. 9 ac D. Hilarij in psal. 52.
- 342 Dein exponit Lorinus, quod secundum Didymum Auctorem grauiissimum, in hac loquutione, *Dixit in corde suo*, Diabolum annui appareat, qui dixerit in mente, non vni, non alicui, non pluribus, *Ere similis Altissimo*. Isa. 14. Attamen eo modo, quo potuit, scilicet, spiritali oratione, alios Angelos sedavit.
- 343 In hanc parrem videtur inclinare Didym. & cum eo ipse Lorinus, quod Dæmon fuerit primus Atheus, Deum pernegans esse Deum, scilicet non habere essentiam, & perfectionem increatam, ac infinitam: quandoquidem cum cognosceret, & certò sciret se esse creaturam valde limitatam, & finitam, similitudinem nihilominus, & aequalitatem requiritus Lucis fecit cum verò Deo Opt. Max. affectum, ad hoc quæ affert, & media hac secta Atheorum ipsius admodum propria, quam curat esse occultissimam, ad se adorandum vt Deum.
- 345 innumeros homines inducit. De qua inductione, & præsentis affectione exponit S. Bernard. latente in se ipso mystico, ver.

ba illa psal. 73. Superbia eorum, qui se oderunt, ascendit semper. Vide reliquas interpretationes huius particule, in corde suo, apud eundem Lorinum.

346 Vitra dixi, caterorumque omnium nequissimæ; innotescet clarè de hac maxima, seu maiori Atheorum secta præ omnibus quibuscunq; nequissimæ, si in communi salutem aliqualem cum ea ipsarum collatio proponatur.

347 ponatur. Sub reliquis sectis continetur, vel hæreticis, vel apostatis à fide Catholica: constat autem apud omnes scriptores, hoc interuenire discrimen inter hæreticis, & apostatas, ut iam alibi à nobis traditum, quod ille secundum aliquem, vel aliquos tantum articulos à fide Christiana recedat; iste verò secundum omnes, seu totaliter Religionem nostram derelinquat: Atque hinc multo maior inest Apostasie malignitas;

348 & iniquitas, quam hæresi. Inter Apostatas verò diuersi sunt gradus, seu modi, iniquæ, iniquioris, & iniquissimæ Apostasie; Atque hunc tertium gradum solus Atheismus attingit, cum contra lumen naturæ inditum vnicuique, è medio Deum, cuiusque prouidentia, & gubernationem vniuersi prorsus tollat. Dixit insipiens, Non est Deus,

349 Nam secundum communem doctrinam Philosophorum, & Theologorum cum D. Thom. 1. p. q. 3. art. 1. naturali lumine, & ex principiis à natura ipsa hominis menti impressis demonstrari potest, esse Deum prouiderem, & gubernatorem totius mundi, uti egregie demonstrat noster Franciscus Suarez tom. 2. Metaphys. disp.

350 Exprimitur item magis hoc idem in particulari collationem exhibendo, & diuersimodè exemplificando. Nam si quis à Christianismo ad Iudaismum transiit, licet verus apostata à fide Catholica per hunc transitum confluatur, cognitionem tamè aliquam veri Dei habet, ac cum vi Deum colit, sicut ex scripturis veteris testamenti, si licet ipsum agnoscunt, & colunt. Relicto præterea Christianismo Gentilismum idololatram esse si quis amplectatur, verus apostata à Religione Christiana existens, quamuis non veri Dei, numinis tamen aliquis superioris sub idolo recognitionem, (non discutio modò, an ex aliquo capite, apostasia ad Iudaismum peior sit, quam ad Gentilismum, cum id iam alibi à nobis fuerit discursum) & cultum ei exhibendum ad-

351 mittit. At nequissimus per Atheismum, apostata totum id rejicit, & factus insipiens, & stultus, persistit in negatura, dicens in corde suo, Non est Deus.

352 Quæ vox, seu negatio insipientissima, & stultissima adeò repugnans est humanæ naturæ, ut meritò contra quoscunq; eam proferentes apud Resp. Gentilitatis, maximè Atheniensium, poena capitis præscripta fuerit, & exequuta, ut ex Ioseph lib. 2. contra Apionem, ex Valerio Maximo lib. 1. & ex alijs

354 adducie citatus Lorinus. Addens talè poenam fuisse insulam Socrati Philosopho antiquitatis admodum celestem, uti vero Atheo-

poenam verò proscriptiōis Protægoris, quia de Dijs dubitauerit, & sic de iussis veteribus Philosophis in Atheismum prolapsus, quorum plures exprimit Prætoris verba. Athei, num. 77. eius verba accipe.

355 Athei, inquit, sunt, qui nullum esse Deum credunt, cæci, & exordes, quique Dei promissionem è rebus humanis tollunt, omnia, utique agi fati, animasque, vnde cum corporibus interire arbitrantur. Ex eorum numero fuerunt olim præter reliquos, Diagoras, sectatorque Diagoræ, Athei cognomine nuncupati, eò, quod (ut inquit Theodorus Cyrensis Episcopus lib. 6. de curatione Græcarum affectionum) penitus Deum negarent esse; eius porro affectatores fuerunt Theodorus Cyrenæus, Eumerus Tegeates, Callimachus, Podicus, Cæus, Phinius, Lucianus, Lucretius.

356 Doletus, & alij complures. Præter ceteros verò Epicurus, Neoclis filius, in ea fuit sententia, quæ quædam eorum secta, societasque descendit. Deum quidem esse dicentes, verum eum in se ipsum conuersum esse, neque ipsum curare aliquam negotii, neque item velle, sibi ab alijs exhiberi. Hæc ille.

357 Ex quibus vltimis verbis clariùs innotescit de secta Epicuri, & ex eisdè manifestè apparet, quod homines ad Atheismum gradatim inducantur. Primo, quod credant Deum non habere prouidentiam de rebus humanis, nec gubernationem vniuersi, sed in se solitariū absque negotijs manere. Deinde, quod omnino Deum esse negent, damno loco eius cultum exhibentes. Tandem, quod ipsum etiam dæmonem rejiciant, negantes in rerum natura cum existere; de hæc gradatione, seu cultu demoni loco Dei exhibitio, ac de ipsius negatione, eundè Prætor. ex Lindano audiamus.

359 In qua, inquit, opinione hoc nostro seculo, impietate Atanica, multi ex nostris Evangelicis conualescunt. Desiderata nēpe (ut verbis Guillelmi Lindani utar, quibus in suo Dubitante. dialog. 2. aduersus hanc impietatem videntur ambrosiosissime illam optimi similitudinem, cuius præpostera, superbiſſimaque cupiditate ex paradiso, cælestibusque sedibus eis eieci, etiam nūm ambire nō desinit improbus, superbusque spiritus.

360 Adeo quidem, ut hæc repēstae apud eos ipsos Evangelicos rebus suis pro voto conſectis, hoc est Christo per eorū quosdam cælis extracto, ac in tartara misso, Deo optimo maximo abnegato, sese Deum esse illis non modò persuaserit, sed colendum etiam, idque accuratius, quam Catholici Deum colimus, præscripserit. Ut enim Catholici præca de consuetudine Deum vnum, & verum per diē adoramus nouies ita illi Satani suum dæmonem Deum (ò cælum! ò terra!) species inuocant, atque colunt. Facti quidem illi ex Christianis non modò Antichristiani, Iudei, Turcæ, & Mahumetani, sed &

362 Diaboli cultores, atque adoratores. Imò, si verum mihi credere licet, veri Athei, atque impij: qui nec Christum, nec Deum, nec denique Diabolum, nec cælum, nec infernum esse profitentur. Ita ille.

563 Dicendum præterea modò de eo, quòd in Regula nostræ sequitur, nempe. Primo, quòd Atheismus valde multiplicatus fuerit, postquam Ioannes Calvinus hæresiaracha, sectaque eius prodixit. Secundo, quòd occasione talis multiplicationis ipse Calvinus præbuerit. Circa primum, huiusce veritatis egregiù testimoniu inuenio apud Martinum Delrium, disquis. magic. lib. 3. q. 7. sect. 1. quo confirmatur, quòd paulò antè dictum, Damones, scilicet, ab Atheis negari. Discutit enim ipse illud graue dubium cur per maleficia sic Deus permittat Dæmonem grassari? duplex ab eo assignatur causa huius permissionis, nimirum, Gloria Dei, & salus hominum; cumq; hæc sit multiplex, quinto loco ait permitti, vt fides huius veritatis, quòd sint Dæmones, magis stabilizetur contra Atheos: accipe verba ipsius Delrii, vt capias id quòd ad rem facit.

565 Quinto. Sic fides catholica confirmatur & propagatur: nam sic adstruitur fides contra Infideles, & Atheos, qui spiritus, & Angelos esse negat: nam eos ipsa conuincit experientia: quia tales erant, Christo Domino in terris conuersante, Sadducai, frequentior etiam annorum spatio de euegumenis fit mentio, quam toto veteri Testamento per tot sæcula. Et quia in Ecclesia primitiua similis fuit error Peripateticorum (testantur Tertulian. in Apo. log. & lib. ad Scapulam, ac D. Cyrilianus aduersus Demetrianum) ideo tunc tam multi tunc per 567 Dæmones obsessi, & erepti. Quia hodie Atheismus ex Calvinismi radice repullulat, ideo tunc tot passim maleficorum examina successu multiplicantur; hucusque Martinus Delrius.

568 Quòd item ex Euangelicis, aut ex Calvinistis penè innumeri ad Atheismum iugiter transierint, stabiliter verum alio testimonio præter dicta (vt refert Præsol. verb. Athei ex Lindano) Petri Viteri lib. 2. de Ministerio verbi affirmantis, esse quosdam Ludi magistros ex illo Epicuri grege porcos, qui in scholis solent suis sæpe scholasticis occurrere illum verè beatum, qui, vt est apud Virgil.

Melus cernis, & inextorabile fatum.

Subiis pedibus, strepitumq; Achærontis auari.

569 Ita ille, & in maiorem confirmationem sic Prat. immediatè subiungit cum Lindano.

570. Istiusmodi complures esse Genevæ, in Ecclesia, quam dicunt, Italica, vnum illud satis superque arguit, quòd cum isti Calvinistæ de abolendo semel Pontificatu Romano, Purgatorio extinguendo, alijsq; Catholicæ Dei Ecclesiæ dogmatibus delendis in eo se consulerent, vnus præ cæteris eximie sui magistri mendaciorum patris affluuio captus: Dicamus animam, inquit, vna cum corpore extingui, sic Purgatoria cum Missa, & Romano Pontifice, semel abolēbimus. Eo enim verò deploratissimæ cecitatis isti (heu miseros Euangelicos!)

Tom. II.

lapi sunt, in reprobum sensum, mentemque male sanam, iusto Dei iudicio traditi, vt suam non modo negligat salutem æternam, sed alijs quoque eodem erroris deducendis omnem moueat lapidem, quancunque tandem id faciant ratione. Nihil enim p. nisi habent illi Euangelici, quid doceant, faciunt qd, modo suo Deo ventri commodent, aut saltem suæ perfidiz hostibus incommodent, aut veritatem, quam oppugnandam conuturant, si non aboleant, saltem aliqua ex parte obsecurent. hæc ille, & alia, quæ apud ipsum videas.

573 De secundo, quòd Calvinismus præbuerit occasione amplectendi Atheismum, sic euidenter ostenditur: non sum immemor particulae, me in Regula appositæ per parenthesis (excepto calu peculiari): nimirum sciam Atheismi quarumcunque aliarum est: nequissimam, si alium vnum ex-

574 cipias, quisquam ille? Tradidimus supra Centum Caluindianos errores, inter quos decimo nono loco expressius horrendissimam illam Caluini blasphemiam, quòd Deus sit auctor, seu causa peccati cuiuscunque, quòd committitur: idque sex modis, quibus homo ad peccandum concurrere potest: quos eruditè percurrit Gualter. cap. 15. sæcul. 16. adductis proprijs eiusdem Caluini verbis, ostendens ipsum docuisse, his omnibus modis Deum esse causam, seu

575 auctorem peccati. At perus, & horribilius est dicere Deum esse causam, seu auctorem peccati, quàm dicere non esse Deum aut saltem affirmando Deum esse peccatorem, indrectè affirmatur, quòd non, sic Deus; ergo Calvinismus aperit viam Atheismo, vel saltem Manichæismo, consistuenti, vt alibi vidimus, duo prima principia, seu Deos, vnum auctorem omnium bonorū, alterum omnium malorum. Ita docet bene cir. Gualt. sub finem dicti. error 19.

576 Docet etiam idem Gualter. cum Feuard. Dial. t. de Trin. pag. 8. quòd Calvinus præbuerit ansam Atheismo, quando (vt habetur in errore eius 24. ex Centum per nos traditis) prohibuit inuocari sanctissimam Trinitatem, & asseruit fatuam, ac profanam esse illorum fidem, qui tenent idem esse credere in Trinitatem, ac credere in Deum, eo quòd ipse Trinitatem è medio tollat, & consequenter, Deum, cum secundum vecam fidem Catholicam Deus, & Trinitas idem sit; ergo Calvinismus in hoc casu aperit viam Atheismo.

577 Adhuc verò inuestigandum restat, vendam, seu ex quibus causis proveniat, quòd tam facile infinita penè quorumcunque hominum, maxime Euangelicorum, seu Calvinistarum, imò & Christianorum multitudo in Atheismum prolabatur, & ob quæ causas, & rationes non solum ab eo recedere, sed ipsum etiam despicere deberent, præcipuè, qui diuine fidei luce præditi existunt. De vtroque, audiamus Præteolum primo. sic in communi dicentem.

D d 3 578 Porro;

- 78 Porro, inquit, cum plerisque videre liceat, sepe numero admirari solere, quomodo fieri possit, vt in tantam cecitatem ruant quidam Christiani, vt dubitatione teneantur, an sit Deus quispiam, qui videat, 580 sustenter, atque gubernet omnia; Cum vel auctore Eripico omnibus innatum sit hominibus, & quasi insculptum esse Deum aliquem, nullaque gens in hominibus neque tam immanis, neque tam ferrea sit, quæ non, etiam si ignoret qualem Deum habere debeat, tamen habendum sciat; non absurdum mihi hoc in loco visum est, eas rationes, quæ ad hanc rem adduci possunt, attingere, quas Ioannes Wigandus ex libro, quem his proximis diebus de Deo contra Arrianos nouos nuper in Polonia exortos edidit, recenset, quæ sunt huiusmodi. Hæc ille, & possi sic verbis Wigandi.
- 581 Causæ, inquit, cur mentes humanæ interdum dubitent, an sit Deus omnia vident, sustentans, atque gubernans, sunt istæ.
- 582 I. Spoliatio imaginis Dei in homine, & horribilis deprauatio, obscuratio, & malitia mentis humanæ, in qua debuissent notitiæ de Deo illustres naturaliter flagitare.
- 583 II. Quod Deum non cernimus omnes corporalibus oculis in mundo, perinde vt personam Regis, aut Principis, aut Iudicis alicuius coram intuemur.
- 584 III. Euentus mirabiles, quorum causas sepe ignoramus, & quos parum longe alios esse debere, si Deus existeret omnia cernens, & curans; vt sunt felicitates impiorum, & ex aduerso, bonorum res infelices, quæ quidē sepe sunt & grauissimæ, & diuturnæ. Item longanimitas Dei, qui atrocissimis peccatis poliuros, non exemplo poenis seneris afficit.
- 585 IV. Mortis imperium, & tyrannus, graffans pariter tum in bonos, tum in malos: cuius quidem rei causam ignorant mentes humanæ, luce verbi diuini desituta.
- 586 V. Dehinc Diaboli vis, ac potentia, qui hominibus varias præstigas offundit, immo etiam obsecrat, & induratur eos tanta vi, vt non modò ambigant, an sit Deus, sed etiam penitus eius obliuiscantur, & furiose omnis generis scelera patrent. Hæc ille ex Wigando.
- 587 Prædictæ autē causæ originales Atheismi multis extendi, & explicari potuissent, maxime prima, & vltima, obsecrationem mentis humanæ attingentes: quibus concinir illud psal. 48. bis ibi appositum: Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis: sed præstat à prolixitate abstinere, & iam cum eodem Præcol. seu Wigando, adducere rationes, quibus conuincantur quicunque homines, etiam Gentiles, non solum ad recedendum ab Atheismo, verum etiam ad detestandum ipsum.
- 588 Confirmandæ igitur, inquit, sunt mentes humanæ firmis, ac solidis rationibus, &

- testimonijs, vt excussa omni materia dubitationum, certo statuatur esse Deum omnia creatorem, & moderantem, cumque vera fide inuocandum, & celebrandum esse. Rationes itaque, ex quibus homines præstantia, & sagacitate suæ mentis, etiam absque verbo diuino, aliquo modo decernunt esse Deum, sunt hæc.
- 589 Omnia Dei opera in tota hac mundi machina euidentissime demonstrant, & conuincunt, esse Deum aliquem sapientissimum, & potentissimum, archicædum, & cōseruatorem perpetuum rerum omnium. Alias enim non possent ista omnia, quæ sunt in mundo, casu existere, aut perire.
- 590 Sed ista non nihil euoluenda sunt. Quod igitur sit Deus, gentes etiam saniores senserunt, & fuerunt ipsi in conspectu hæc rationes.
- 591 I. Ipsa hominis admiranda, & pulcherrima fabricatio, innumeris testimonijs Dei ornata, vt non immerito homo sit appellatus *opus operum*. Lucet enim in homine discrimen honestorum, & turpium, quod est regula omnium actionum necessariorum in vita humana. Et nihil est tam minutum in homine, quin de Deo lucculentissimum testimonium dicat. Ac detestandus est ille stupor hominum, quod tor, ac tantarum rerum præstantiam non expendat.
- 592 Sed vberior explicatio ex Physicis petenda est, ubi singula membra hominis præcèus considerantur: differimus enim hæc in parte tantum de ethica Dei cognitione.
- 593 Secundo, Conscientie sensus. Nam in tetris facinoribus, vt in pericidio, incestu, & similibus atrocibus peccatis, conscientia in omnium hominum animis arcana quadam vi sensit, Deum esse inspectorem, & vitorem scelerum, etiam si immines sint facinorosi à poenis magistratum.
- 594 Tertio, Pulchritudo, ordo, effectus, propagatio, conseruatio, & duratio rerum omnium in mundo. Vide de hac re Cicero lib. 3. de natura Deorum ex Aristotele pulcherrimum locum.
- 595 Quarto, Distinctio, & conseruatio specierum, quæ sese in mundo multiplicant, & propagant quorannis.
- 596 Quinto, Societates, regna, & imperia hominum, quæ non temere coeunt, confirmantur, sustentantur, mutantur.
- 597 Sexto, Penæ sceleratorum admirandæ, & graues, etiam cessante à suo officio magistratu ciuili. Nam hæc regula vniuersaliter vera est; Atrocia delicta comitantur atroces penæ diuinitus; id quod non fiet, si non esset Deus exequutor suæ iustitiæ.
- 598 Septimo, Præmia rectè factorum. Nam etiam disciplina inter Ethnicos habet sua, quædam præmia politica, & mundana.
- 600 Octauo, Ordo causarum, qui in rerum natura non procedit in infinitum: Sed necesse est tandem ad tale aliquod Numerum deuenire, quod gubernat omnia, in eoque consistere.

601. Nono, Prodigia, & signa, quæ res maximas portentunt, vt sunt Eclipses, Comete, Chasmata, Traicções, Terramotus, & Hiatus, quibus totæ Ciuitates absorbentur, insulae subsidunt, & obruntur vndis, locustarum agmina, partus monstruosi, & similia.

602. Hæ rationes animos non prorsus monstruosos, atque à Diabolo induratos, conuincunt, vt statuerè cogantur esse Deum; sed & hoc sciendum est, tantam esse peruersitatem hominis, tantaque in eo regnare tenebras, vt vel non cogitentur ista argumenta, vel subinde mentes quasi vnde ventis agitatae fluctuent, hæsitantes, an sit re vera Deus, & an euer res humanas. Hæc omnia Prateol. ex Wigando.

603. Equidem prædiçæ rationes ex doctrina philosophica omnino vera desumptæ admodum fortes, & efficacissimæ sunt ad remouendum quoscunque homines à lapsu in Atheismum, huncque a cordibus eorum, qui in ipsum iam prolapsi sunt, eradicandum: tamen non adeo mirum, quod educati in gentilismo, & in cultu idolorum ad sectam Atheisticam transeant: quando quidem Socrates, & alij enumerati inter excellentes Philosophos, vt vidimus supra,

604. Athei extiterunt. Arillud in summam admirationem quemcunque considerantem rapit, quod Professores fidei Catholice in gremio veræ Ecclesiæ pedetentim contemnentes bonam conscientiam, circa fidem, transfugerint, ac tandem in Atheismum prolapsi fuerint, non obstantibus supradictis rationibus philosophicis, quæ respectu istorum maiorem habent efficacitatem, cum fides Christiana (vti dicere solebat Eminentissimus ille vir Cardinalis Caietanus) nos effecerit maximos Philosophos, & à diuersis falsis dogmatibus peripateticis

605. liberauerit. Vnde pro remouendo periculo à Christianitate probabedi in Atheismum, alie multo efficaciores rationes hic à nobis exprimendæ, nempe illæ, quas è fontibus doctrinæ Catholice, & Euangelicæ exhaustas adducit ibidem Prateol. ex Wigando. ipsos quæso audiamus.

606. Sed vt multo, inquit, luculentius, & firmitus Deum esse demonstraretur, ethnica argumenta relinquentes, Ecclesiæ Dei fundamenta producamus, quæ sunt huiusmodi.

607. Primo, Verbum Dei expressè hunc articulum tradens, & confirmans, sicut in cæteris partibus huius loci explicabitur.

608. Secundo, Patres fidei Dei in veteri, & nouo Testamento multiplices, & valde illustres.

609. Tertiò, Missio Filij Dei in carnem, vt expiaret peccata generis humani. Item, effusus Spiritus sancti visibilis.

610. Quarto, Miracula illustria, inimitabilia viliis creaturis, vt quod sol stetit in calo spatio vnius diei, pugnante Iosue. Item, quod idem sol retractus est in celis per decem gradus, egrotante Ezechia. Quod vn-

de instat murorum vtriusque stererunt in mari rubro, & in Iordane transluentibus Israelitis. Quod mortui ad vocem Christi, & ministrorum ipsius resurrexerint. Quod viui homines, spectantibus alijs, recepti sunt in celum, & similia. Hæc nequaquam possunt casu accidere.

611. Quinto, Peculiaris Ecclesiæ vocatio, repudiatio, & abiectio non exiguo mundi impio ætu, Propagatio, & conseruatio ipsius Ecclesiæ contra furores Diaboli, & mundi omnibus sæculis.

612. Sexto, Prophetia de rebus futuris tum in Ecclesiâ Dei, tum in Politia; & euentus, qui præfinito à Deo tempore, siue breui, siue longo, præclarè respondent.

613. Septimo, Experientia auxilij Diuini in inuocatione. Item experientiæ fructuum, quæ ex Euangelij cognitione proveniunt, quales sunt remissio peccatorum, consolatio, & pax conscientie in summis moribus, Donatio Spiritus sancti, inchoatio nouæ Obedientiæ, & similes.

614. Octauo, Glorificationes Sanctorum; vt Elias igneo curru viuis in celum vehitur: Lazarus recumbit in sinu Abraham: cõtra diues Orco infernalibus flammis excruciat: multi Sancti, Christo expirante in Cruce, in monumentis reuiuiscant, & egressi per dies quadraginta, donec Christus in celum visibiliter ascendit, multis pia apparent, cum ipsis familiariter de rebus Diuinis colloquantur.

615. Nouo, Promissiones certæ de futuro iudicio, resurrectione, & vita æterna; in qua impij contemptores, & persecutores Verbi Dei in infernum prociçat, æternas penas luunt: Pij verò, qui in Christum crediderunt, æterno gaudio, & honore, cum Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto, & cum sanctis Angelis potentur.

616. Decimo, Sacramenta, vt Baptismus, qui est lauacrum regenerationis; Cœnam administratio, quæ sit nomine, hoc est, mandato, & efficacia Christi; Corporis, & sanguinis Domini sub pane, & vino fruitio.

617. Hæc sunt grauissima fundamenta, quæ Ecclesiæ Dei, præter illas rationes, quas ipsa ratio humana, aut collectio, seu ratiocinatio ex operibus Dei suppeditat, nouit, & considerat. Hisce igitur argumentis menses nostras confirmari decet, ne cæcitati, dubitationi, aut securitati nimis spontè indulgeamus. Hæc Ioannes Wigandus: hucusque ex eo Prateol. & nos ex vtroque.

618. Nihilominus in tanta, & clarissima luce Christianissimi per fidem Catholicam, & legem Euangelicam ei infusa, heu misera naturæ humanæ conditio; & infortunium, nostri temporis, etiam à Christianis summe deplorandum! densissimæ Atheismi tenebræ clam in non paucis eorum cordibus infelicitissimè sparguntur, respectu penè innumerabilium de populo Christiano, verissimum illud Psalmi, Dixit insipiens in cor-
619 de suo, non est Deus. De hoc Gualter, c. 19. secul. 17. in Appendice, heresiarchas, qui

- qui extiterit ab ann. 1614. ad annum 1631, comprehendente, ubi peculiariter exprimit, qualiter Lucilius, & socij eius Athei ex condicio per totam Europā dispersi fuerint ad seminandum in ea Atheismum: ipsius Gualterij verba, si lubet, audiamus.
- 620 Lucilius, inquit, natione Italus, cum Atheismum per varia Galliz loca doeuisset, Tholosæ tandem honestorum quorundam viros, qui hominis blasphemias tolerare minimè poterant, testimonijs conuictus est, mortique iusta Claris. viri D. Mazuerij primi in Tholosano Parlameto Præsidis diligentia, vereque Christiano totius illius Senatus zelo adductus. Non desurre ex eius afflicto, qui excusare eum auderent, eiusque impia dogmata in Philosophiam.
- 621 quam prætexebat, reijcere. Verum tetra Lucilij impietas seipsum clariorem prodidit, cum ad honorariam, ut vocant, damnatus poenam, veniamque à Deo, à Rege, & à Iustis petere iussus, respondit. *Quod ad Deū attinet, nullum esse credo; Quod ad Regem, nunquam illum offerdi; Quod autem ad Iustitiam, illam ego Daemonibus, si samen Damones aliqui existunt, deuoto.* Subiecit miser, parum profecturos, qui sibi mortem inferrent, quod 12. essent Neapoli egressi, & per Europam ad idem docendum dispersi. Huic duodecimo Satanae Apostolo lingua, primum fuit amputata: tum ipse crare pertractus, strangulatus, combustus; eiusque cineres in ventum dispersi, die Sabbathi ante Quinquagesimam 9. Februat. 1619. Hæc ille, & prosequitur sic,
- 622 Relegat lector in 19. Caluini errore, quid huic errori cum Atheismo interfit cognationis, quam & susius expono. Dilemmate 49. Anatomiz Caluinismi. Legat in-

- super qua de Atheis, curiosisque huius temporis ingenijs in Gallia præsertim, anno 1623. detectus scripsit D. Gaspar in suo Theologo Hallorico; orectis, inquam, partim.
- 624 per libros, sermones, ac poemata satyrica, & contumeliosa Atheismum Nobilitati Galliz suadentia, execrabilesque aduersus Deum, Deiparam Virginem, & Sanctos impietates complectentia; partim per iuridicam pelis huius infestationem à Generali Senatus Parisiensi Procuratore susceperant. Theol. Hall. pag. 671. 693. 694. & 695, legat denique ea de re quæ P. Garassius in supra citato doctrinæ curioso examine.
- 625 Hæc ille.
- 626 Ex quibus manifestè innoteſcit etiam, his nostris temporibus venenosum Atheismum in tota ferè Europa, in detrimentum non exiguum Ecclesiz Catholice, & peculiarium animarum, abundanter fuisse.
- 627 sparsum. Quod etiam confirmatum tibi exhibeo verideo Admodum Reuerendi & Religiosissimi viri de nostra Societ. Iesu P. Ioannis Gontery, eximij concionatoris, sermonio. Quippe interrogatus aliquando ab Illustrissimo Domino B. Dionysio de la Motte, Hierosolym. equite, magno Cōmendatario (vbi à illorum audiui) num in partibus septentrionalibus plures essent hæretici, quam Catholici? hoc responsum dedit. Vtriusque simul numerum à profitentibus Atheismum sine dubio superari.
- 628 Atque is tam sermone de Atheorum secta ac de reliquis quorumcumque hæresiarum, quorum notitiam pertingere posuimus; de ceteris omnibus speulis, diu, multumque à nobis protracto, Deo benè iuvante, felicem tandem finem imponamus.

CAP V T X. X.

De repetitione testium in quouis Tribunali, præsertim in nostro S. Officij; de publicandis item, vel è contra suppressendis eorum nominibus, ac de non confrontandis ipsis cum reo, aut secus, maximè ad habendam personæ identitatem.

PROOEMIOLVM.

Nunc tandem nobis illic reuertendum, pro seruando executionis ordine, vnde digressionem adeo longam, & abundantem sumpsimus; ad rem tamen, & non extraneam saltando, sed DD. Inquisitoribus, Commissarijs, seu Vicarijs eorum, Assessores, ac alijs Ministris S. Inquisitionis sacri præsertim, ad facilius cognoscendum in examine reorum eirea intentionem, & magis complerè investigationem, qui nam errores contra fidem Catholicam in mentibus eorum lateant; ad quam item sectam, & cuiusnam hæresis pertineant. Huc enim tendunt exanimè omnia delinquentium iam delictorum in S. Officio; huc constituta varia ab Inquisitore sæpius dilectis temporibus circa vnumquemque eorum iteranda, ut talem eidem investigationem, & cognitionem ipse Inquisitor obtineat, sicuti in Prooemiolo cap. 3. huius 3. lib. iam supra tradidimus. Huc etiam notitia tam multiplicium hæresicon, secularium, ac fere innumerabilium hæresiarum à nobis tradita ducit,

gitur, vt quamprimum examinatur indagare cepit intentionem rei examinati, quod hic talis, vel talis hærefiarhæ sectam profiteatur, iuxta naturam, seu qualitatem ipsius, ille interrogatoria proportionata formet, ipsique reum vergeat, quouique finem intentum conuincendi ipsam, atque inducendi ad manifestam delicti, vel erroris confessionem consequatur. Quod si nihilominus post multiplicata sæpius dicta examina, & constituta, & post longam, & strictam carcerationem (tædio enim longæ, & strictæ carcerationis multo-
 2 ries ad latendam veritatem reus inducitur) in totum, vel ex parte in negatiua persistit, progrediendum tunc ad vitergi, ac pro inchoando, ac dein perficiendo processu condemnatio deueniendum consequenter ad exequenda hæc in titulo huius 20. cap. contra, de repetendis scilicet testibus, de supprimendis eorum nominibus, ac de non confrontandis
 3 ipsis cum reo &c. Vel fecus de oppositis exequendis. Doctrina autem à nobis tradenda cum Doctolib. citandis, Prospero Farinac. Castro Palao, Cesare Carena, & alijs curabimus sic ita generalis, & completa, vt non solum ad Tribunal S. Officii, sed ad quævis etiam alia quoquo modo deferre possit.

An testes probentur in ciuilibus, tum in criminalibus, nisi pars citata repetatur? quid peculiariter in causis S. Officii?

REGULA CCCXXVII.

4 **E**Xceptis nonnullis casibus indicandis, regulariter loquendo, nequaquam insurgit valida, & legitima probatio per testes in summario indicio examinatos, nisi posita in plenario citata parte ad eius instantiam eorum examen repetatur, siue Iudex ciuilit, siue criminaliter contra
 5 aliquem procedat. Secus verò, si pars ipsa dictæ repetitionis renunciet, & testes pro rice, & recte examinatis admittat. Hoc
 6 autem totum in causis Officii S. Inquisitionis pari modo locum habet; Imo si post illam renunciationem reus velit, dum res est integra, vt sibi testes repetantur, ab Inquisitore ipsorum repetitio ei haud deneganda est.

7 **C**um in nostro tribunali S. Inquisitionis peragantur frequenter non solum causæ criminales, vt sunt, vbi est error contra fidem, vel præsumptio eius; sed ciuiles etiam, quales censentur causæ libertatis (sermo de his nobis erit circa finem lib. 6.) & aliz, vt quando excitantur lites inter Ministros, vel familiares dicti Tribunalis, quarum sunt competentes iudices DD. Inquisitores: Nullus credo abs te indicabit, quod in materia ista repetitionis testium, aliqua circa causas ciuiles attingamus.

8 Propterea certa & communis omnium doctrina habetur, testes sic in causis ciuilibus, parte non citata, examinatos, nullo modo probare. Constat manifestè ex cap. 2. extrâ de testibus, vbi textus egregius, Ecce inquit, admonendus est semper aduersarius, vt ad audiendos testes veniat: quod quia hic omisum est, necesse est, vt quod contra legem actum est, non habeat firmitatem. Ita Glos. ibi, verb. Admonendus, lit. L. Innoc. verb. obijciatur, Bald. in summario iuncto nu. 1. & nu. 6. est etiam tex-

9 tus in lute ciuili, l. si quando, §. Sed cum oportet, idem confirmans, ibi, si per exco-
 10 quutores admoniti, C. de testibus; similiter textus, in Authent. Sed & si quis, ibi, Aduersarius moneatur à Iudice, & sic eo presente iudex attestaciones recipiat, C. eodem. Pro qua doctrina vti vera, maximè in causis ciuilibus, plures auctores citat, & sequitur Farinac. in prax. crim. quest. 73. cap. 1. nu. 2. nec vllus est, qui contradicat.

10 Sed potius eam diuersi extendunt, quod habeat etiam locum in recipiendis testibus ante litis contestationem, & ad perpetuam rei memoriam; in eorum receptione, vt hæc sit valida, partem esse citandam, videtur manifestè probare textus in S. & hic vero, in Authent. de testibus, ibi oportet, & illum, in ea Ciuitate constitutum, in qua attestaciones dantur, admonitum à Iudice, siue à defensore, præsentem esse & audire attestaciones. Ita Glos. in verb. præsen-
 11 tem, & in verb. inutile. Pari modo, textus in Authent. sed & si quis, C. de testibus, ibi Aduersarius moneatur à Iudice, & sic eo presente iudex attestaciones recipiat. Afferunt sic defendentes, ibi Glos. fin. verb. vna parte, lit. X. Paul. de Cast. nu. 1. Marsil. l. de vnoquoque nu. 80. ff. de re iudicata, Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1366. nu. 3. & cum alijs peripsum relatis, Farin. vbi supra nu. 2.

12 Requiruntur item citatio partis in examine testium, vt isti probent, etiam in causis, in quibus non seruata iuris solemnitate proceditur, vel summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicii, vt in causis mercatorum, aut in quibus proceditur sola facti veritate inspecta. Ita Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 682, nu. 9. & lib. 3. conclus. 1366. nu. 4. & 5. Ofasc. decis. Pedem. 79. nu. 19. Honded. consil. 101. nu. 8. & 10. ac cum alijs ab eo adductis Farinac. 4 nu. 19. ad 17. & inde ostenditur, quia quoad hoc præstatio de eiusmodi causis, atque de illis, quæ cum solemnitatibus iuris tractantur.

13 Sed quid si pars citata ad examen, vel repetitionem testium, ob rationabiles, & iustum impedimentum comparere non potuit? sine dubio si examinatur, nihilominus,

- nus, aut repetatur, nequaquam tales testes probabunt. Extat pro hac clarus textus, in *ff. si vero*, in *Authen. de testibus ibi*, nisi per ex cusableem aliquam necessitatem. Item in cap. 2. de testibus ibi, & non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit; *Glos. verb. inevitabile. lit. l.* An verò si pars sit iussu impedita ad comparandum, teneatur mittere procuratorem & an hoc non missio, sit valida receptio, vel repetitio testium? discutit *Innoc. dict. cap. 2. in verb. inevitabili*, quem videas.
- 15 Exprimendi nunc aliqui casus, in quibus absq; citatione, & presentia partis, testes in sumario iudicio examinari probant.
- 16 I Quando timetur cum fundamentum potentia aduersarii, tunc enim potest actor petere à Indice, vt clā testes recipiat, & examinet, etiam ante litem contestatam, ne dum parte non citata. Ita *Abbas*, in cap. 2. nu. 9. extra de testibus *Marfil. in l. de vnoquoque nu. 76. & 77. in fin. ff. de re iudic. Mascard. lib. 2. concl. 682. n. 24. & Farinac. cū multis relatis ibid. nu. 45. sed intelligitur cum moderatione, de qua infra nu. 22.*
- 17 Probant item testes examinati, non citata parte, quoties periculum est in mora, vt si iurisdicq; iudicis sit peritura eo tempore, quo pars citatur; similiter si agatur de probatione debiti contra debitorem suspectum de fuga, sine huius citatione examinari valide possunt testes illud probantes. Ita *Mascard. de probat. lib. 2. conclu. 682. nu. 26. & 45. & post plures, quos adducit, idem Farinac. nu. 36. & 37.*
- 18 Dein non procedit dispositio illa cap. 2. extra de testibus, possuntque isti valide examinari absque citatione partis, quando est timor mortis, vel longē absentie testium vel alias est periculum amittendi facultatem ad probandum; nam tunc tales testes recipiuntur sine partis citatione, etiam lite adhuc non contestata. Tradunt *Felin. in dict. cap. 2. nu. 13. extra de testib. Mascard. lib. 2. de probat. conclu. 682. nu. 27. & lib. 3. conclu. 1366. nu. 10. & loquitur*
- 19 de casu, quando testis est examinandus in articulo mortis. *Bertazzo conf. 348. nu. 6. & Farinac. ibid. nu. 38.*
- 20 Verum debet intelligi, quod timor mortis, vel absentie sit talis, vt mors, vel absentia sequeretur, si fieret dilatio ad citandam partem, & contestandam litem,
- 21 alias secus. Debet item intelligi, si re ipsa mors testium sequatur, nam si testes supervixerint tempore comparitionis partis, & lites contestandæ, ipsorum testium receptio evanescit, & nihil ex ea probatur vnde coram parte citata in tali casu repetendum est illorum examen. Post *Abbat. Felin. & Rotam Rom. citatos per eum docet Vestr. in prax. lib. 6. dict. cap. 2. nu. 3. & post hunc Farin. ibid. nu. 39. & 40.*
- 22 Moderandum etiam, quod supra nu. 16. diximus, posse scilicet clam examinari valide testes non citata parte, vbi de potentia

aduersarii timetur, quod tantum habet locum quando simul cum isto timore coniungitur alius timor dictus, nempe mortis, vel absentie testium. Nam cum hac moderatione loquuntur auctores à nobis citati dict. num. 16. *Abb. Marfil. & Mascard.* quos sequitur idem *Farinac. num. 44.*

- Præterea parte non citata examinantur
- 23 legitime, & valide testes, quando sumuntur informationes circa habilitatem, vel inhabilitatem alicuius persone ad dignitatem, vel munus aliquod promovendam. Ita *Innoc. in dict. cap. 2. num. 9. & ibi Abb. n. 7. vers. secundus casus. Deci. num. 45. extra de testibus. Mascard. de probat. lib. 2. cōclu. 682. & præter alios, quos refert, Farinac. ibid. num. 51. Dixi, personæ promovendam, nam si quis est iam promotor legitime ad dignitatem, vel ad munus aliquod, & agatur de eius depositione, ob quamcunque causam non examinantur testes, neque sumitur informatio absque partis citatione. Docent *Abb. in dict. cap. 2. num. 7. vers. & intellige, Felin. num. 8. Mascard. dict. conclu. 682. nrm. 18. & cum alijs per ipsum citatis Farinac. vbi supra num. 52.**
- 25 Tandem non requiritur citatio partis in receptione, & examine testium, quando agitur de probatione consuetudinis introductæ à populo eiusdem Civitatis. Tradit *Adden. ad Abb. in dict. cap. 2. num. 8. lit. A. Aret. num. 8. vers. item tu adde. Felin. n. 16. in 1a. limitatione, extra de testibus, Mascard. de probat. lib. 2. conclu. 682. num. 34.*
- 26 & ibid. *Farinac. num. 57. Qui cum alijs DD. per ipsam relatis id sub duplici conditione admittit. Primo, vt talis consuetudo sit notoria; nam tunc probatione non indiget, propterea Iudex potest de ea se extra iudicialiter informare. Secundo, vt eadem consuetudo tantum respiciat lites ordinem, quia cum tunc non sit magni prejudicii, potest Iudex etiam parte non citata informationem extra iudicalem sumere.*
- 28 re. At si consuetudo respiciat decisionem causæ, cum in hoc casu maxime agatur de prejudicio partis, idē hæc citanda est tūc, etiam quod consuetudo prætendatur notoria. Vide plura apud *Farinac. & alios casus, in quibus absque citatione partis testes examinantur (ex eis nonnullos infra attingemus) in causis civilibus, vt iam ad criminales gradum faciamus.*
- 29 Pari quidem modo certum est, quod in causis criminalibus testes nihil probent, si absque citatione partis examinantur, vel nisi coram ipso reo citato examen eorum repetatur. Ex citato *Episcopi cap. 2. extra de testibus à fortiori conuincit id scriptores, quia agitur de magis graui præiudicio partis in causis criminali, quam in civilibus, et go. & c. Abb. ibi, num. 8 ibi etiam Felin. n. 9. Clar. in præf. quest. 21. vers. item quero, Mascard. de probat. lib. 1. conclu. 496. n. 11. & post plures, quos citat, Farinac. dict. quest. 73. cap. 2. num. 87.*

30 Habet autem multò magis locum prædicta doctrina casu, quo iudex procedit per viam accusationis, & parte instante. Nam tunc nisi citato reo testes examinentur, aut coram ipso repetantur, prolixus nulla probatio eis insurgit. Iuxta Gloss. in cap. 2. de testibus verb. Admonendus, vers. idem est in accusatione, Albert. in tract. de testib. cap. 7. num. 8 & Farin. ibid. num. 88.

31 Discutit autem hic idem Farin. à n. 89. vsque ad 93 illud grane iudicium, an dicti testes sic examinati absque citatione partis, aut non repetiti coram ea, dato, quòd nullatenus probent, sùnt ex tali receptione testimonii sic diminuta refutet aliquid modicum indicium, aut levis aliqua præsumptio, seu argumentum? Dux ab ipso Farin. referuntur oppositæ sententiæ grauissimorum Doctorem, altera affirmans, &

32 altera negans. Ipse verò in negantem inclinat, asserens esse veriorē, & communem: addit tamen cum Albert. de hæ. ret. quest. 34. num. 39. quòd testes examinati parte non citata, faciant aliquid indicium in ciuilibus; secus autem in criminalibus. Ita ille, cui adhæreo.

33 Requiritur præcipuè citatio partis in criminalibus, quando examen testis reperitur in tortura, si reus sit præsens, & neget delictum; secus verò, si absens tunc reperitur. Ita cum alijs ab ipso adductis Mascard. de probation. lib. 1. conclus. 496. à num. 11. & post eum Farinac. dist. quest. 72. cap. 2. num. 97. Adde, quòd ita obseruetur, vt testes torquantur in faciem rei, & quòd præsentatio ante faciem testis habeat vim citationis, vt latè probat ipse, num. 139. Sed de hac adductione delinquentis in faciem testis, seu de mutua vtriusque confrontatione, ex professo infra peculiari Regula, maxime pro causis S. Officii à nobis agetur.

34 Prædicta item doctrina de necessitate citandi reum ad examinandos testes, vt valide in criminalibus probent, seu ad repetendum examen eorum coram ipso, communiter à DD. admittitur, respectu cuiuscunque Iudicis quodlibet liberum, & absolutum arbitrium habentis. Constat ex traditis à Farinac. vbi supra, n. 13 cum Aretin. Decio, Felin. Mascard. & alijs per eum relatis, quibus peculiariter ipse Farinac. addit Bursartum, conf. 202. à nu. 99. vsq. ad 119. audi verba ipsius Farinac.

35 Vbi, inquit, latissime probat, Iudicem non posse torquere ex processu informati- uo, etiam quòd habeat potestatem procedendi non seruato iuris, aut statuti ordine, vt ibi, num. 95. & seqq. & etiam manu regia, vel citra ius, & contra ius, vt ibi, n. 100. & etiam quòd habeat quancunque præmi- nentiam, & facultatem, vt ibi n. 101. Et etià quòd Princeps ei dedisset facultatē procedendi contra reū denegatis defensionibus, vt ibi, n. 102. & seqq. vel torquendi non præcedentibus legitimis iudicijs, vt ibi n. 109. & seq. & etiam quod haberet libertatem, &

plenam potestatem, & amplissimum arbitriū procedendi etià de facto, vt ibi nu. 117. & seqq. Post quæ immediate subiicit idem Farinac.

38 Et hoc consilium Bursarti, iudicis alijs per me deductis in 2. lib. quest. 39. nu. 15. & seq. si Iudices Gubernatoris Urbis videre, & studere dignentur, non vique sic de facili, prout quandoque faciunt, sub prætextu amplissimarū facultatum dicti Gubernatoris, ex processu informatiui, & denega-

39 tis defensionibus reos torquerent. Sciant autem isti, quod secundum iuris dispositionem (quam omnino, siue velint, siue nolint, seruare tenentur, & nisi seruauerint, in alio seculo syndicabuntur) non possunt hoc eorum pretenso arbitrio, facultate, seu præminencia vti, nisi contra latrones insignes, & valde famulos, vel in criminibus notorijs, etiam concurrente leuitate vite: secus autem in alijs casibus, & contra alias personas; sic enim post eundem Gramm. & Alsted. quos allegat expressè Olasc. decif. Pedem. 79. nu. 19. vers. nec monere dicitur, & Bursart. dist. cons. 102. nu. 101. & seqq. hæc ille.

40 Varij autem, & multiplices sunt casus, in quibus, vt probatio per testes in criminalibus sit valida, non requiritur citatio partis ad reos examinandos, neq. vt eorum

41 examen coram reo repetatur. Primo quando proceditur contra reum contumacem. Tenent Gloss. cap. 2. in verb. Admonendus, in fine, ibi, non per contumaciam, & c. extra de testibus. Iul. Clar. in præf. quest. 11. vers. item quero, vbi expressè ait, contra absentem posse non citata parte testes valide recipi, & hos sic sufficere ad illum citandum, & si non compareat, ad ipsam definitiōem condemnandum. Quam doctrinā post Flam. Charart. & alios, quos adducit, merito approbat Farinac. ibid. nu. 100.

42 Sed, quid, si reus absens citatus recedat à contumacia, & compareat? Resoluit bene cum hac distinctione idem Farinac. nu. 102. Si comparitio fiat à reo ante condemnationem, testes prius suscepti pro informatione coram ipso reperi debent, vt aliquid probent: secus verò, si post condemnationem compareat; quia tunc Index functus est officio suo, & non conceditur ei vltterius progredi, & ait idem Farinac. Iuxta hanc resolutionem intelligenda esse tradita à Boër. & Claro per ipsum citatis.

43 Valdè cōtrouersum est apud scriptores, an sint repetendi testes citato reo, quando Iudex procedit ex officio, & per informationem? Alij ex eis non pauci, & quidem classici, negant; alijs verò plures melioris notæ affirmant, quod sūt repetendi, alio-

44 quin nihil probant. Distinguant tamen alijs vt Aretin. dist. cap. 1. num. 9. vers. sic etiam videmus, in dicto num. 21. & ibi Felin. post, num. 9. extra de testibus, & Bald. in l. 3. §. si tibi, vers. sed pōt, ff. de condi. obtr. caus. quod prima sententia negans sit admit-

mitenda in sola generali inquisitione, quando Iudex inquirat non contra certam personam, sed generaliter quis delictum commiserit: Secunda autem affirmans debeat admitti in speciali inquisitione, nempe si Iudex ex generali inquisitione velit descendere ad specialem, & inquirere de certa persona; quia cum agatur tunc de huius praedictio, citatio ipsius requiritur, & testium repetitio.

45 Adhuc nihilominus Mascard. de probat. lib. 1. concl. 496. num. 11. & lib. 3. concl. 682. num. 14. cum Clar. & Burlat. quos citat, & Farinat. dict. cap. 3. num. 108. & nu. 136. ea distinctione non sunt satisfacti, sed bene concordant cōtrarias illorum Doctorem sententia, sic, quod quando reus est is carceratus, & alias praesens, testes prius recepti etiam in generali inquisitione pro informatione Curiae nihil probent in vltiori processu, nisi repetantur. Si verò reus sit absens, & contumax, tunc testes examinati contra ipsum etiam speciali inquisitione optime probant ad iudicam condemnationem, quamvis non fuerint repetiti, ut paulo ante diximus; & est doctrina Baldicari.

47 Oritur item probatio legitima, & sufficiens ad condemnandum reum, saltem ut torturae subiciatur, ex testibus examinatis parte non citata, & postea mortuis, etiam si nullo modo repetantur. Deducitur clare ex textu in l. final. C. de testibus, quo ostenditur, quod testes examinati coram arbitro probent coram Iudice etiam non repetiti, si mortui sint, docent ut certum Fol. in pract. crim. verb. & deum repetantur testes n. 6. & Stepha. Lamberteng. in tract. de contract. eorum, & c. Glof. 21. nu. 20. consuluit Burt. in causa crimin. in conf. 17.

48 an. 10. Dixi, saltem, ut torturae subiciatur, quia tales testes sic examinati, & postea mortui ante repetitionem ipsorum, faciunt semiplenam probationem contra reum; ergo poterit hic ex eis condemnari ad torturam. Ita ex mente Bart. in l. Admonendi, in 4. quest. nu. 45. ff. de iureiur. & ex mente aliorum, tradit Farina. ibid. d. nu. 119. apud quem plura videas.

49 Pari modo non requiritur parte citata testium repetitio, quando eos recepit Iudex circa factum, vel delictum adeo publicum, & per se notorium, ut nulla tergiversatione celari possit. Ita Abbas in dict. cap. 2. num. 7. vers. primum ubi factum est notorium. Felin. nu. 7. vers. primo limita, & Deci. nu. 44. extra, de testibus, Marf. in l. de vnoquoque nu. 78. & nu. 81. & seq. ff. de re iud. & Farin. dict. quest. 73. nu. 109.

50 Qui ibi an. 10. bene declarat cum Bald. in cap. 1. ff. homicidium, de pace iuramento firm. prout ipsum allegat, & sequitur Aret. cap. 3. nn. 8. versic. secundo adde, extra de testibus, quod debeat intelligi in notorio facti permanentis; scilicet verò in notorio facti transiens, quia si iam transiit

delictum, & non reliquit vestigium posse tollitur, aut saltem minuitur valde notorietas: ergo requiritur tunc repetitio testium.

51 Dein, si Iudex recipiat testium informationem circa nomen, & famam alicuius, ut possit postea ex ea ad inquisitionem contra eum devenire, non est necessaria citatio partis, neque repetitio illorum. Adest pro hoc textus in cap. qualiter, & quando, versic. ne propter subreptionem nominum infamandi, & c. extra de accusat. & tradunt ut certum, Bald. post Innocentium quem allegat in l. 3. §. si tibi ante versic. sed nunquid isti testes, ff. de con. ob. rumpem caus. Arnal. Albert. de heret. quest. 34. sub nu. 10. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 682. nu. 15. & seq. ac cum multis alijs, quos adducit, Farina. ibid. nu. 113.

52 Affirmandū propter idem, quod non requiratur citatio partis, & repetitio testium quando ab istis recipit Iudex informationem super absentia rei inquisiti. Ita Aret. in dicto. capit. 3. numer. 10. versic. secundum, primo fallit, in fin. & Felin. num. 13. in fin. septima limitatio, extra de testibus Marf. in l. de vnoquoque nu. 89. ff. de re iud. Mascard. dict. concl. 603. nn. 28. & Farina. nn. 114. Qui addit sic. Et hanc, in-

53 quit limitationem tu procurator nota, quando vis excusare absentem a contumacia propter absentiam, quia, ut vides, sufficit de illa docere per testes examinatos, etiam non citatos sisco, aut accusatore hac ille.

54 Probant item sufficientes testes parte non citata recepti contra reum ad capturam eius exequendam: circa quod omnes concordant absque dubio, quia si aliter ferret reus quibus citatus instrueretur ad fugam arripendam, & nunquam capi posset. Ita Salicet. in l. fin. prope fin. nn. C. 16 de quest. Clar. in pract. quest. 11. vers. item quero. Albert. de heret. quest. 34. nu. 16. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1266. nu. 1. versic. & subdit, atque post plures alios.

55 Farinac. ibid. num. 134. apud quem reliquos casus videas, in quibus dubitant scriptores, an repetitio testium in plenario iudicio parte citata requiratur.

56 Quid tandem in causis criminalibus Tribunalium Sanctae Inquisitionis? (de civilibus non querimus, quia in istis circa ipsas par est ratio atque in reliquis Tribunal.)

57 Supponendum primo ut omnino certum, quod in crimine heresis, seu apostasie contra fidem possint examinari testes lite non contestata, & parte non citata, nam in huiusmodi causis nequaquam ardeat inquisitor servare formam iudicalem, sed potest simpliciter, & de plano procedere. Paret ex cap. statuta quodā de heret. in 6. & tradunt Roias Sing. 125. Simanc. cathol. Instit. tit. 64. rubr. de testibus nu. 15. Farin. de heret. quest. 188. n. 15. Pegna 3. par. direct. cōment. 19. in cap. veritatis, de dol. & cont. ac Casti. Palas tract. 4. disp. 8. pun. 15. §. 3. nu. 3.

- 58 Quamvis autem dicti Farinac. & Pegna, tenere videantur, quod testes sic examinati non probent, & quod ad effectum probandi requiratur repetitio eorum, parte citata: Cum Casiro tamen Palao citato, & cum alijs citandis absolute assertum est, illos eo modo examinatos non solum sufficere ad inquirendum, sed etiam probare contra reum, alioquin nullus esset fidei fauor, cum in quavis causa testes sic examinari parte non citata inuadit ad inquisitionem specialem contra reum Neque inde inferas, quod possit reus ex talium testimonio depositione absque citatione condemnari, ad condemnationem enim non solum requiritur probatio delicti, sed probatio delicti ab inquisito non infirmata. Ita egregie ibid. Casir. Palao scribit totidem verbis.
- 60 Supponendum secundo circa repetitionem testimonii in causis fidei, quod necessitas eius possit aliquando provenire ex prima depositionis obscuritate, nempe testem in priori examine deposuisse ambigui, & tunc velit, nolit, cogendus est testis ab Inquisitore ad illius repetitionem, ut se declaret, & conslet de mente, & sensu deponentis. Afferant Barbof. in cap. per tuas, nu. 4. extra de testibus, & post alios, quos refert vir doctissimus Casir. Carena S. Theologie & I. V. Doctor, in tract. de Officio sanctissime Inquisitionis nuper edito, par. 3.
- 61 tit. 7. §. 4. Atque circa hanc repetitionem testis, seu novam eius examinationem, que adhibetur ad tollendam ambiguitatem & potest refutare contra reum, aut pro ipso, nullus est, qui dabitur, quod possit ac debeat in S. Officio fieri. his suppositis.
- 62 Adhuc super est dubium, & non leve circa repetitionem testimonii cum citatione partis, de qua disponitur, ut vidimus supra, in cap. 2. extra de testibus habeat ne locum in causis heresis, vel apostasie à fide? Videtur pars negativa amplectenda, quia alias esset fauere hereticis, aut apostatis. Et quidem eam absolute amplectuntur non pauci ex classicis scriptoribus, Praet. Corrad. in rubr. de testibus nu. 9. in 14. limitatione. Socin regu. 406. in quarta fallentia. Petr. Flach. in Epitome delicti cap. 19. nu. 17. versic. quod coniungi possit, & in eandem post alios, quos adducit, inclinat Mascard. de probat. lib. 1. in praefat. quaest. 5. num. 41.
- 63 Non desunt vero aliqui, ut Felinus in dict. cap. 2. num. 17. & ibi Decius, nu. 50. extra de testibus Roman. singu. 36p. versic. quinta fallit. & Marfil. in l. de vnoquoque nu. 77. ff. de re iudic. qui circa hoc cum limitatione loquuntur, nempe, quod tunc sit neganda repetitio testimonii heretico, quando ab illius potentiam periculum aliquod ipsis testibus immineret.
- 64 Verum praeter affirmans communiter admittitur, praecipue à magis recentioribus, quod delato in S. Officio de heresi, opponet.

Tom. II.

- ri contra testes, & pollutanti repetitionem eorum, sit omnino concedenda Ita Albertin. de agnoscent. assert. & quest. 34. nu. 16. Symanc. de Cathol. Instit. tit. 64. num. 20. Rojas de heresi par. 2. assert. 4. nu. 107. Farinac. de heresi quaest. 188. nu. 2. Casirus Palao ibid. nu. 5. & Carena citat. S. 5.
- 65 nu. 33. Neque hoc est fauere heretico, (ut rationi opposita respondeatur) sed pro veritate, & in ista inuestiganda veteris progressi si Inquisitor testes in sumario iudicio receptos parte citata, repetat in plenario, prolata iam sententia inter Inquisitoria ad probandum, l. si quando, C. de testib. cap. veniens, 2. c. cum in tua de testib. Abbas in capit. si clericus, nu. 15. desoro comper. &c.
- Dixi, pollutanti; nam si reus non possit 66 iterum repeti testes, & multo magis; si repetitioni eorum renunciet, habendo ipsos pro repetitis, seu rite ac recte examinatis, nequaquam talis repetitio requiritur, & absque ea testes cepti in iudicio sumario, legitime, & sufficienter probant. Ita DD. l. fin. C. de testib. & post antiquos tradit ex recentioribus citati Casir. Palao, & Carena. Qui 67 bene addit, quod contraria sententia non obsteret, nisi cum agitur causa heretici negariui: Tunc enim oportet valde, ut Inquisitor ex officio receptos prius testes repetat, etiam si reus habuerit eos protentis, cum oppositum resultet in grauisimum prauidicium talis inquisiti negariui: ideo eius causa per testimonii repetitionem etiam iteratur, si conueniens iustificetur, diligenter est perpendenda.
- 68 Quin etiam vniuersaliter addit ideam Casir. Palao ex Montemar in pract. Archi. pif. cap. 84. nu. 5. & ex Farinac. de heresi, quaest. 188. nu. 37. quod iudex, seu Inquisitor procedens ex officio possit repetere testes, & quod saepe reperantur ab eo in causis criminalibus, quoties traditur de damno notabili delinquentis, tamen si hic renunciauerit cuius eorum repetitioni.
- 69 Neque obstat quoad Tribunalia S. Inquisitionis illud quod dicebatur de periculo aliquo imminente testibus ex dicta repetitione ob potentiam inquisiti; nam quantumcumque iste sit potens, nullum eis imminet periculum, cum depositiones testimonii reo Sancti Officii ostendantur, suppressa ipsorum nominibus, ut infra dicimus.
- 70 Superest vnum hic discutendum circa rem istam de necessitate repetendi examen testimonii, parte citata, quod ex Carena citato, nu. 35. proprijs eiusdem verbis tibi trado. Dubitari, inquit, tamen potest, quid dicendum sit, si reus fecerit in actis protestationem de habendo testes protentis, an possit dictam protestationem reuocare, & petere, quod repetantur? In 71 qua re dicendum est, hoc vtique non licitum esse, dummodo res sit integra, id est, attestations non sint publicatae. Ita in foro S. Officii docuit Garbin in consil. 178. vol. 1. & Symanc. de Cathol. Instit. tit. 64.

E e nu.

- 72 nm. 25. & in alijs foris. Handed consil. 102. nn. 33. vol. 1. Add. ad Consilium Bertazz. 91. sub litera, D. Baiard. ad Clar. quest. 45. nu. 27. *Castar. in prax. interrogan. reorum lib. 3. cap. 1. num. 29. vers. 73* Sexto. & ita de anno 1637. die Iouis 17. Decemb. indicavit Senatus Mediolani in causa Marchionis Otauij Flamenz impurata de noce Marchionis Francisci Gonzagæ Mariti sui hæc illc. Nec aliud occurrit addendum circa questum præsentis Rogulæ, sit ne examen testium repetendum parte citata?

Qualiter repetitio testium formanda, maxime quoad articulos, & interrogatoria partium, tum in ordinem, tum in S. Officij Trib. criminalium causis

REGULA CCCXXVIII.

- 74 **T**estium repetitio easdem prorsus requirit conditiones, & solemnitates, quas primum eorum examen; vnde nequeunt legitimè repeti sine iuramento solemnemisso de propalanda veritate, & similiter sine alijs requisitis. Præcipuè tamen formari non potest repetitio examinis eorum sine articulis, & interrogatorijs partium, atque aliter formata nequaquam valida est, neque testes sic repetiti vllomodo probant, nec pro repetitis habentur, & renetur iudex concedere parti copiam articulorum, vt interrogatoria formare valeat. Possunt autem interrogari testes non solum super contentis principaliter in articulis, sed etiam super illorum circumstantijs loci, temporis, &c. indicandis. Quæ quidem locum habent in quibuscumque causis criminalibus, ac civilibus, & in omnibus Tribunalibus, etiam S. Officij.
- 77 **P**rimum generaliter loquendo, certum est apud omnes Doctores, quod in repetitione testium requiratur ad vnguem eadem conditiones, & solemnitates, quæ in præcedenti eorum examine, vt optimè post alios, Iul. Clar. quest. 45. vers. Caterum si reus, & Cæsar Carena, par. 3. tit. 7. §. 4. nu. 37. aduertunt, & quidem iste vltimus loquitur sine dubio in causis S. Inquisitionis, de quibus sermonè instituerat.
78. Exemplificamus in dupliçi conditione (reliquas videat lector apud auctores, qui de eis tractant, præcipuè apud Farinacium prax. crim. part. 3. multis questionibus) nempe in conditione de præstando per testem solemnem iuramento (testis Sacris Euangelijs) dicendi verum, quam Carena primo loco ponit, agens de testibus, dict. 79 tit. 7. §. 1. nu. 1. vique ad 8. Testes enim sine dicto iuramento examinati, & similiter sine repetitio, nequaquam probant.

- Patet ex text. in l. testium, C. de testibus ibi, hique cum Sacramenti religione deposuerint, vbi Glos. in verb. Sacramenti, ex reato, in l. iurifurandi, C. eodem, ibi, iurifurandi religione testes, primum quam perhibeant testimonium, iam dum dum ardari precipimus. In iure item Canonico ex text. in cap. noper, extrâ de testibus, ibi, respondemus, quod nullus testimonio, quantumcumque religiosum existat, nisi iuratus deposuerit, in alterius præiudicium debet credi, Glos. ibi, verb. nisi iuratus, & ex textu, in cap. hortamur, 3. quest. 9. sicque ex alijs textibus quos allegat Farinac. quest. 74. nu. 1. cum pluribus scriptoribus per ipsum citatis.
81. Debet autem intelligi cum hac extensione, vt si constringat testem pluries examinari, & repeti, requiratur eundem testem iuramento semper denuo atstringi, secundum text. in cap. fraternitatis, in fine, extrâ de testib. & attestat ibi Innoc. num. Ioan. Andre. nn. 8. Alexan. in l. qui bona, §. si quis stipulatus, nu. 7. ff. de damni. infecti. Monticell. in repertor. testium, rubr. repetitio testium quomodo fiat, & cum multis alijs per ipsum relatis, Farinac. dict. quest. 74. n. 47. Qui n. 50. ex mente Bartol. in l. hæredes palam, §. siquid, post nu. 7. ff. de testam. Alexan. addit, Abb. in dict. cap. fraternitatis, nu. 1. lit. C. plerumque excipit benè hunc casum quando testis repetitur ad declarandum suum dictum, nam tunc iste non est obligandus denuo iurare, cum non sit nouum examen, sed declaratio præcedentis.
83. Quod autem dictum de solemnitate iuramenti præstandi a teste circa tactum Euangeliorum, sufficit, si tangatur quævis scriptura sacra, aut in sacerdotibus testificandis, si fiat iuramentum ab eis rastro pectore, more sacerdotali, vt docent ex communi sententia Farinac. dict. quest. 84. 74. nu. 12. & 14. & Carena vbi supra. Qui cum Thoma Sanchez in præcepta Decal. lib. 3. cap. 1. nu. 1. benè aduertit, quod cum substantia iuramenti consistat in inuocatione Divini nominis, validè sit, etiam si absque tactu scripturæ, aut alterius sacre rei fiat.
- Sed quid, si testis in examine, aut in repetitione eius, iuramentum præstare repugnet, cum ipsi in iugatur? Audi circa hoc Carenam ibid. nu. 7. Quod si testis inquit, nollit iurare, vtrique in foro nostro S. Officij cogendus esset pœna pecuniaria, capris pignoris, comminatus, & inflicta ei tortura, ac excommunicatio, cap. 1. cum ibi notatis per Canonistas, de testibus cogendis. Collegium Colonienſe Iuridicum, tom. 2. disp. 7. de testibus, num. 43. qui alios allegat. Et ita scio in suprema Romana
- 86 na Inquisitione quandam reum fuisse coactum ad præstandum, quod fuscipere recusaverat, media tortura, prout idem etiam in Senatu nostro Mediolani aum fuisse cum simili teo, qui recusabat iurare, attestat.

statut Clar. S. fin. quest. 45. vers. sed peno, ubi quoddam talis reus fuit punitus tribus istis finibus publicis, & reductus ad carceres iuravit, & interrogationibus respondit; & quamvis in R. A. Regni ex speciali provisione cautum sit, testes non esse media tortura cogendos ad deponendum: attamen hoc eadem provisione Regia limitat, ut non procedat in causis gravibus, ut videtur in Eliseo Danza de pugna DD. tit. de testibus cap. 3. nu. 16. causae autem haresis gravissimae habentur: haec ille.

87 Quae probatio Carenae firmissima existit per exempla duo adducta Tribunalium adeo praeminentium; nec obstat, quod in eis videtur esse sermo de solo reo, & non de teste, quia utriusque pars est ratio quoad obligationem praestandi iuramentum coram Iudice, aut Inquirentore de dicenda veritate, vel quia nomine rei in dictis exemplis intelligitur etiam testis, cum iste recusans iurare, fiat statim reus.

89 Nocat item ad rem praesentem opportunum eidem Carenae, nu. 8. ex Rutger. Rulant. de Commissar. Camerae Imperialis, part. 2. lib. 2. cap. 12, num. 10. & seq. quod ab Inquirentore monendi sunt testes de importunitate iuramenti in hoc foro S. Officii, & de poena, qua falsi testes puniri solent, ut hinc ad propalandam omnino veritatem inducantur.

90 Praeterea, quoad circumstantiam loci in examine, vel repetitione testis, certum est, quod debeat ab eo iuramentum fieri in iudicio, & non alibi, atque testis alibi iurans nihil probat. ex text. in l. 3. S. Sabino, ff. de testibus, ostendunt Glof. ibi, Mascard. de probat. in praefat. quest. 5. num. 89. & post alios, quos ipse refert, Farinacc. dict. quest. 74. num. 29. Qui tangit hic illud punctum, an depositio extrajudicialis etiam inrata valeat, & probet, vel secus? An saltem faciat indicium aliquod? remittit Lectorem ad Tindatum, & Monticel. quos citat ibi, num. 30. & eundem nos remittimus ad ipsum Farinacc.

91 Tandem de circumstantia temporis certum etiam est, quod testes debeant prius iurare, & postea examini, aut repetitioni eius se submittere: si vero prius deposuerint, & postea iuraverint, depositio nihil valet. Videtur ostendi ex text. in l. iurifurandi. C. de testib. in illis verbis: prius quam perhibeant testimonium, &c. Ita ibi Glof. add. ad Abb. nu. 1. vers. & sic deposuit non iuratus a principio, Fulgos. num. 2.

93 In iure Canonico idem clarius ostenditur ex cap. si testes, in fin. 4. quest. 3. & ibi Ioan. Andreas nu. 8. vers. item quod testis prius, sicutque plures alij, quos citat, & sequitur Farinacc. nu. 31.

94 Non desunt, qui doctrinae praecedenti ex parte saltem se opponant, & cum distinctione procedant, ut procedit Bald. in dict. l. iurifurandi, nu. 1. quem non pauci sequuntur, quod tunc tamen sit admittenda

quando testis post suam depositionem ex intervallo iurat; secus vero, si post eam iuret, in continenti, quia in hoc casu valida est depositio. Verum hanc Baldi distinctionem rejiciunt alij, praecipue Salicet, in dict. l. iurifurandi nu. 3. vers. ego puto, & Archidiaconus, in cap. si testes, §. iurifurandi 4. quest. 3. qui volunt, etiam si continenter iuret testis post suam depositionem, hanc nequaquam esse validam.

96 Unde Aretin. in capit. de testibus, & Felin. ibi nu. 5. & 6. sic subdistingunt: si testis post examen, aut repetitionem eius iuret in continenti ex se ipso, esse admittendam sententiam Baldi; secus vero, si non ex se ipso, sed ad instantiam Iudicis, seu examinatoris. Haec autem subdistinctione merito non admittitur a Bellamer. in dict. cap. de testibus, & praeter alios a Farin. dict. quest. 74. nu. 41. Atque his satis fit dictum de hac conditione seu solemnitate praemittendi iuramentum de dicenda veritate in examine vel repetitione testium.

98 Sequitur nunc explicanda altera solemnitas, seu conditio valde requisita in examine testium, aut in ipsorum repetitione: nempe, quod quando examinantur vel repetuntur testes ab una parte, possit altera pars dare sua interrogatoria, & super eis debeat iudex, seu examinatore ipsos testes examinare. Patet ex text. in cap. praesentium, ibi, examinet secundum partis adversae interrogatoria, de testibus in 6. Atque ibi adducunt Glof. infiguratione casus, vers. unde partes communiter dant interrogatoria generalia, & specialia ad repetendum testes in aliqua variatione, vel falsitate. Geminian. ibid. §. testes, num. 3. Hostien. in cap. per tuas, num. 5. vers. & secundum, extra de testibus & ex alijs rellatis Farinacc. quest. 73. nu. 7.

100 Quia cum circum praesentem praenotandum, quod olim ante text. in dict. cap. praesentium, de iure interrogatorii non erant cognita, sed tantum de consuetudine. Item praenotandum cum Archidiacone in eod. cap. praesentium, nu. 7. quod de consuetudine causarum sit, ut producant testes det. articulos, si autem contra quem producuntur det interrogatoria: Atque cum Bald. in dict. cap. per tuas, nu. 5. vers. sed interrogatoria, extra de testibus quod sicut utile est producenti testes, dare articulos, ne in consilio examinentur, ita utile est adversario, testes, super suis interrogatorijs examinari: quibus sic praenotatis,

101 Dubium insurgit, an testes sine interrogatorijs a parte datis examinati probeant. Pro sententia affirmante videtur facere textus, in cap. per tuas, extra de testibus, & eam manifeste tenent Alexan. consil. 41. nu. 9. lib. 4. & consil. 173. cum Specul. per ipsum allegato, Maran. de ord. iud. par. 6. rubr. de interrogatorijs productione nu. 4. Decian. consil. 51. nu. 123. lib. 2. Mascard. de probat. lib. 2. ac praeter diversos alios, E c 2 Virg.

- Virg. Boccac. in tract. de liter. remissor.
 103 cap. 6. nu. 23. ubi tractat de eo ranzum
 casu, quando testes fuerunt examinati su-
 per aliquibus interrogatorijs, non verò ubi
 omnia interrogatoria committuntur.
- 104 Negantem autem sententiam vti magis
 communem, & veram amplectuntur multi
 plures, præcipue Ioan. Andr. in cap. cum
 causam nu. 12. versic. propter hoc cautum
 est, & ibi Bellam. nu. 2. Bruu. nu. 17. An-
 gar. nu. 13. versic. aduertendum tamen,
 Abb. nu. 6. & Felju. nu. 3. versic. quibus ad-
 de, extrâ de testibus. Ripa in l. 1. nu. 39.
 Et si ceter. per. Monicel. in repertorio testium
 rubr. quomodo & qualiter testes circa, &
 extrâ articulos sint interrogandi. Oñau.
 Cacch. consil. 65. nu. 5. lib. 1. Burlat. con-
 sil. 34. nu. 4. lib. 1. & præter reliquos ab ipso
- 105 adductos Farinac. dict. quest. 73. nu. 6.
 affirmans diuersos ex Doctoribus oppositæ
 sententiæ non dicere, quod testes exami-
 nati sine interrogatorijs datis à parte pro-
 bent, sed quod possint repeti, & inde nou
 sequitur, quod probent; sed contrarium eos
 non probare, & posse repeti.
- 106 Vetum quidquid sit de hac sententia-
 rum contrarietate, illud certum est, & in eo
 omnes concordant, ubi testes fuerunt exa-
 minati sine interrogatorijs datis à parte, si
 hæc velit, & petat, cum distis interrogato-
 rijs ij debent à iudice repeti, & aliter facta
 illa repetitio non est valida, nec testes re-
 petiti quidquam probant, neque pro repe-
 107 titis habeantur. Vnde quoque istorum
 sigillatim ostenditur; primum sic resoluunt
 citari Auctores pro sententia negante. præ-
 cipue Spec. in tit. de teste, §. iam de inter-
 rogatorijs, nu. 21. Pract. Corrad. rubr. de
 interrogatorio, nu. 4. Burlat. consil. 358.
- 108 nu. 10. lib. 4. & Farina. ibidem nu. 7. Ad-
 ditque id habere locum etiam post publica-
 tionem testium, quod possit pars, seu reus
 facere, vt cum suis interrogatorijs sibi illi
 repetantur, quando sine eis fuerant prius
 109 examinati. Addit etiam idem Farinac. nu.
 17. teneri iudicem, vel examinatorem ad
 damna, & interesse parti resarciend. si di-
 cto modo eos non repetat; quaquam hæc
 additionem ait limitando nunquam se vi-
 disse in practica seruari, vnde quædo teneat-
 ur, & quando non, remittit ad Abb. & ad
 alios, in cap. cum causam, extrâ de testibus.
- 110 Similiter secundum, quod testes sine in-
 terrogatorijs partis repetiti non probent,
 neque habeantur pro repetitis, resoluunt
 idem Auctores sententiæ negatiue ibid.
 111 maxime Farina. Qui cum Monicel. loc.
 cit. & cum alijs subiungit, quod etiam si
 examinentur, vel repetantur testes cum
 interrogatorijs datis à parte, aut à reo, si
 super ipsijs interrogati non respondeant, & sic
 interrogatoria non euacuent, nequaquam
 probant, nec habeantur pro repetitis. Ra-
 tio est, quia tunc examen, vel repetitio te-
 stium ita censetur, ac si non essent adhibiti
 partis interrogatorijs.
- 112 Debet item iudex, seu examinator, aut
 quilibet alius testes producere dare parti, vel
 reo, contra quem producuntur, copiam
 articulorum, si eam petat, vt possit formare
 interrogatoria, & concedere ipsi aliquam
 breuem, & competentem dilationem ad
 113 ea formanda. Verantique docent Spec. in
 tit. de teste, §. iam de interrogatorijs nu. 3.
 2. & 3. Albert. de Malet. in tract. de testib.
 cap. 7. & 8. num. 3. & 105. Maran. in spec.
 pa. 6. rubr. de interrogatorijs productio-
 ne, num. 1. Viul. opin. 896. num. 6. & cum
 multis quos citat Farina. dict. quest. 73. nu.
 114 16. & 14. Exprimitt etiam bene vtrubiq;
 neutrum esse sub obligatione conceden-
 dum, vti à parte, seu à reo petatur, Facta
 115 autem petitio, & negata, sent. aliter exa-
 minatis, aut repetitis testibus, semper ma-
 nere ius apud teum, iterum examinandi,
 aut repetendi testes dicto modo, data co-
 pia articulorum, & dilatione prædicta, af-
 firmat cum alijs idem Farinac.
- 116 Quamuis autem articulorum copia, vt
 vidimus, danda sit ei, contra quem testes
 producuntur, & contra tamen illos produ-
 centi non est danda; copia interrogatorio-
 rum, quia si hoc fieret, esset eidem como-
 ditatum tribuere ad subornandos testes.
 Ita Glos. cap. præsentium, in verb. interro-
 gatoria, lic. N. versic. & hæc, ibique Franc. post
 num. 6. de testibus in 6. Innoc. in cap. per
 tuas, num. 2. extrâ de testibus & ibi Ioan.
 Andr. num. 7. Bellamer. num. 2. in prima
 quest. Imol. num. 3. in fine, versic. & licet
- 117 copia, Abb. nu. 2. ubi ait (vt refert Fa-
 rinac. dict. quest. 73. num. 19. citans plures
 pro hac doctrina, cui ipse adheret) pro-
 pterea quod pars possit appellare, si iudex
 veller dare hanc interrogatorijs copia-
 m, quod vt certum admittit.
- 118 Preterea hæc sententia in communi resolu-
 ta à nobis de testibus examinandis aut re-
 petendis super interrogatorijs à parte datis
 & formatis, secundum articulos producen-
 tis ipsos testes, certum est, quod habeant
 locum non solum in causis civilibus, sed
 etiam in criminalibus. Ad tex. in l. postu-
 laueris, §. 9. ibi, interrogandique facultas
 datur patronis ff. de adul. Sali. Burlat. & alij
 quos citat. Hounded. in consil. 101. 28. ubi
 insurgit contra Foller. & Clar. oppositum
 sententias, quod in criminalibus non de-
 beat seruari, & responderi bene ad omnia
 ab eis adducta; quam responsionem appro-
 bat Farina. ibid. num. 8.
- 119 Est tamen aliquanulrum inter DD. co-
 trouersum, an in causis criminalibus S. In-
 quisitionis sint repetendi testes super in-
 terrogatorijs datis à reo formatis secundum
 articulos à Fisco potestatos? Qui vniuersa-
 liter in quibusvis causis criminalibus alio-
 rum Tribunalium hunc modum exami-
 nandi, aut repetendi testes cum interroga-
 torijs teorum non admittunt, à fortiori in
 similibus S. Officij. Equidem Clar. in S.
 fin. sua præxis quest. 23. versic. item quero.

- vniversaliter loquitur pro parte negante.
- 120 Et affirmat ita esse consuetudine receptum in toto Statu Mediolanide qua consuetudine etiam attestantur Bernard. Porrus in suis Addit. ad Ambrosin. lib. 3. cap. 2. num. 1. & Carena par. 3. tit. 7. §. 11. nu. 69. atque eandem consuetudinem esse admissam in multis locis Germaniæ affert Ludovicus Gilhausen. in arbor. ind. crim. cap. 5.
- 121 ram. 4. num. 8. Specialiter item Symanc. de Cathol. Instit. tit. 64. num. 10. & in Enchirid. Iud. violatæ Religionis rubr. 35. de testib. num. 3. & 4. loquens de huiusmodi causis S. Inquisitionis ait, quod Iudex ex officio in hoc Tribunali debet diligenter persequi fidem testium, illorum vitam, & mores, quia non admittuntur interrogatoria rei inquisiti ad testes fisci.
- 122 Amplectenda nihilominus pars affirmans, cuius resolutionem ex mente aliorum Scriptorum audiamus à Carena citato proprijs ipsius verbis.
- 123 Verum opinio, inquit, Symanchæ fortasse in Hispania potest locum sibi videri; cum in supremo Almaz Vrbis Tribunali S. Inquisitionis sine dubio totum contrarium obseruetur, nam in repetitione testium fisci, utique examinari solent super articulis à fisco productis, & interrogatorijs a reo datis; Ita Genuen. in prax. Archiepisc. Neapol. cap. 4. in antiquis, num. 3. versic. quarto loco, & versic. item hisstantibus, Perga in sua praxi Inquisitorum, quæ manuscripta circumfertur lib. 2. cap. 38. & 31. & Farinac. de hæres. quæst. 188 §. 1. num. 14. versic. vide tamen.
- 124 Et ratio istius praxis supremi Tribunalis duplex est. Prima, quia de iure testes ab una parte producti interrogari debent super interrogatorijs paria aduersæ, iuxta text. l. si postulatuerit, §. quæstion. ibi, interrogandique facultas datur patronis, ff. ad l. Iul. de adult. qui text. loquitur præcisè in criminalibus, cum alijs allegatis à Farinac. de testib. quæst. 73. per totam, sed maxime nu. 8. Gilhaus. in arbor. crim. cap. 5. ram. 4. num. 3. & seqq.
- 125 Altera est, quod ex non editione nominum testium, & denunciantium, satis trunca, & manca redditur defensio reorum in hoc Tribunali, (de vihuius rationis innosceret infra, ubi discutietur, an sint prodenda nomina testium) absque eo, quod alium nouum speciale inducendo, magis adhuc trunca, & manca eadem defensio reddatur ex omissione interrogatoriorum istorum ex parte Rei; & ita passim obseruatur contra Symanch. in omnibus Inquisitionibus Italiae. Hæcenus ille. De obseruatione autem simili in nostra Inquisitione, Meliteni testis sui oculus spatio 39. annorum, per quod manus consultoris apud illam exercui.
- 127 Dein, ut iam in hac materia examinis, vel repetitionis testium cum interrogatorijs partium, ad particularia deueniamus, Tom. II.
- cerum omnino est, quod possint interrogari testes non solum super contentis principaliter in articulis, sed etiam super illorum circumstantijs, substantialibus utique, & pertinentibus ad causam, scilicet veritatem; secus super impertinentibus, & triuolis. Textus clarus, in cap. cum causam, ibi, & de singulis circumstantijs diligenter inquirens, extra de testibus vbi Gloss. in verb. circumstantijs, Abb. num. 1. in fine, versic. nota Iudicem ex officio, Ater. num. 4. in tertio notabili, Bellamer. post num. 1. verb. circumstantijs, Ioann. Andr. post num. 3.
- 128 & num. 47. vbi ait. Quod circumstantijs sunt quæcunque; aggregata factum, vel posunt mouere animum Iudicis ad credendum, vel discredendum. Ita ille, ut testet Farinac. dict. quæst. 73. num. 26.
- 129 Qui num. 17. nu. 48. bene ostendit oppositum, nempe quod non sint interrogandi testes regulariter super circumstantijs impertinentibus, incongruis, superfluis, & extra articulos; ob eam rationem, quia cum huiusmodi interrogatoria non faciant ad causam, nec ad per onam testis, non sunt admittenda; & si admittantur, non renetur respondere, & si respondeat dicendo nescire, non ideo hæc depositio redditur inualida, aut vitiosa. Ita Spec. in tit. de teste, §. iam de interrogatorijs, num. 19. versic. caueat tamen Iudex, Alber. in lib. 3. num. 8. ad finem, ff. de testib. Paul. de Castro, in lib. 1. num. 16. versic. sed si effecit impertinens.
- 130 Viui. opin. 912. num. 6. Apud quem inuenies 27. casus, in quibus quis non tenetur respondere interrogatorijs impertinentibus, & alij plures, quos adducit Farinac. dict. num. 48.
- 131 Dixi regulariter, quia si testis esset suspectus, etiam in circumstantijs non substantialibus, & impertinentibus possit ipse interrogari, & quibuscumque modis veritas à Iudice inquiri: vnde tunc curare debet ipse Iudex, ut ipsum testem in mendacijs, & contrarietatibus intescipiat. Ita Gloss. in dict. cap. cum causam, in verb. tempore, versic. nisi esset suspectus, & ibi Innoc. nu. 3. in fine, versic. nisi & testes essent suspecti.
- 132 Bald. num. 34. in fine. Et ibi ait, quod Iudicis arbitrio remittitur, an testis sit suspectus, Bellamer. post principium, versic. vide dicebat, Odofred. in l. si quando, n. 8. versic. sed denno quaro, C. de testibus, vbi etiam, quod Iudicis religioni remissum est, an testis sit bonus, vel malus vir, & alij, quibus citatis adhæret Farinac. dict. quæst. 73. num. 52.
- 133 Peculiariter interrogari possunt testes à Iudice, vel Inquisitore de circumstantijs loci, & temporis. Constat ex text. in dict. cap. cum causam, ibi, loco, tempore, &c. Et ibid. Gloss. reddens rationem, quia si diuersi sint in loco, & tempore, nihil probat. Hostien. num. 8. in fine, versic. attendat ergo locum, & tempus, Anchar. num. 5. Felin. num. 12. extra de testibus, Innoc. in cap.

cap. pet. 12 as, num. 4. versic. item nota. Bartol. in lib. 3. §. ideoque num. 6. ff. de testib. & cum alijs ab ipso relatis, Farinacc. dict. quæst. 73. num. 28.

- 334 Nequaquam tamen sunt testes cõstruendi, prout dicunt DD. ad angulum temporis, vel loci, secundum Hostien. in cap. cum causam, num. 9. extra de testibus, vbi ait, quod sufficiat testi exprimere annum, 335 mensem, & diem. Neque item possunt interrogari testes super qualitate temporis, an fuerit nubilosum, vel serenum, &c. Verumque bene docet post alios, quos adducit, Farinacc. ibidem, num. 29. & 30. apud quem, tu benigne Lector multa inuenies, in dict. quæst. 73. circa interrogatoria facienda testibus, vel fecus, super circumstantijs particularibus, quæ omitto hic, ne nimis diffundar.

- 336 Solum vltimo loco discussio dubium illud non leue, an possit testis interrogari super ijs, quæ crimen, inlamiã, & turpitudinem ipsius testis continent? Duplex est opinio, altera affirmans, altera negans: hanc defendunt multi, vt Hostien. in cap. cum causam, num. 20. in fine, versic. sed nunquid testis, ibidem Ioann. Andr. num. 15. Bellamer. num. 2. Abb. num. 13. Felin. num. 10. extra de testib. Item Bart. in Authent. si testis, num. 4. versic. si vero illud, C. de testib. & reliqui, quos latè allegat Farinacc. dict. quæst. 73. num. 53. dicens hanc esse magis communem, & vlti receptam apud Indices, seu examinatores, magisque rationi consonam.

- 337 Altera veto affirmans approbati videtur à Gloss. in dict. cap. cum causam, in verb. de causis, versic. sed nunquid testis, vbi ait teneri testem respondere saltem ad ea, de quibus in l. 3. ff. de testibus, & in cap. si testes, versic. si testium fides, 4. q. 13. vbi inter alia testium fide explorandum est, an sit honesta, & inculpata vitæ, an verò reprehensibilis; ergo secundum Gloss. debet testis interrogatus respondere ad ea,

- 338 quæ eius infamiam respiciunt. Adhæret etiam huic Gloss. opinioni Spec. & faciunt pro ea, quæ ipse dicit in tit. de teste, §. iam de interrogatorijs, num. 22. atque Albert. in dict. lib. 3. num. 8. ff. de testib. vbi ait, quod ita mos iudiciorum secutus, vt scilicet testes interrogentur de circumstantijs criminosis: similiter alij relati à Farinacc. nu. 55. & 56. qui post expressas has duas opiniones, vix indicat, quam nam earum amplectatur: nec est cur indicemus, quæ nam ex ipsijs à nobis magis admittatur; sed sufficit, si circa hoc quid in causis S. Inquisitionis tenendum sit decidamus cum Carena, dict. §. 18. num. 73. per sequentia verba.

- 339 Ego, inquit, me restringendo ad forum nostrum S. Officij, inuenio Canterani in suis quæst. crimin. concernentibus probationem delictorum, cap. 2. de probat. per testes, num. 41. versic. sed his non obstantibus, mihi 95. quem sequutus fuit eius verba

sigillatim referendo P. Diana resol. notat. par. 4. resolut. 114 per totam ex professio tenentem, quod testis teneatur præcisè respondere interroganti, an sit ex genere Iudæorum, & Saracenorum, & quod ita, passim obsequetur in Inquisitionibus Hispaniæ.

- 340 Et cum hac opinione transeo ego pro nunc, favore fidei, sed verè cum maxima trepidatione conscientiz, quia huic sententiæ repugnant omnes regulæ iuris naturalis, & ciuilis, secundum quas nemo cogendus est reuelare propriam turpitudinem. Lud. Gilhauf, in Arbor. iud. crim. cap. 5. ram. 4. num. 8. Hæc Carena, qui nimis trepidum se exhibet in amplectenda hac opinione affirmante: Subiungens, quod contra eam videatur facere decretum à S. Congregatione S. Officij Vrbis editum per quod disponitur, quod mulier sollicitatæ denuncians confessorium, non possit interrogari de consensu eius in sollicitationem.

- 341 Quæ tandem ipse Carena circa hoc iudicio dicit S. Congregationis se remittit: in quo nos libenter eius veltigia sequimur,

Facienda nè confrontatio testium cum reo, an sit: quæstio in S. Officio pro habenda identitate personæ?

R I G V L A C C C X X I X.

- 342 Trento communi iure, nullum doli iurium, quod licet, & opportuna sint confrontationes testium cum reo, siquæ vbi breue receptum, vt passim confrontentur in quibusvis Tribunalibus pro eruditione veritate, quando ille variat à dicto testium, vel persistit in negatiua de dicto commisso, maxime si hoc sit ex enormioribus.
- 343 Nihilominus in nostro Tribunali S. Inquisitionis, licet crimen contra fidem enormissimum exultat, nunquam dictæ confrontationes sunt, excepto triplici casu indicando; imò tunc exequenda cum magna cautela, & moderatione. Solet autem per
- 344 spici identitas persone inquisiti de hæresi isto modo, vt ipse simul cum alijs in aliquo loco clauso reponatur, & testis per rimulas portæ respiciat, & quisnam ex illis sit, contra quem testimonium tulit, aut denunciationem dedit, Inquisitori manifestet.

- 345 Rimam clarè ostendit text. in l. si postulauerit, S. quæstioni, ff. ad l. Iul. de adul. vbi legislator sic. Quæstioni, inquit, interesse iubentur reus, reus, & qui crimen detulerit, ita ibi Consonat etiam text. in l. de vnoquoque ff. de re iud. estque communis omnium scribentium sententia vtroque & alibi.

- 347 Quin etiam confrontatio testium ad faciem

- ciē delinquentis inquisiti habet vim citatorio-
nis iudicialis, & potest Iudex testes pro Cu-
ria in informatione receptos, & examinaros,
vel reo citato cum eis interrogatorijs re-
potere, vel ipsos ad eundem faciem con-
frontrare, prout sibi melius videbitur. Ita
ex mente Afflic. in consil. si damna
clandestina, num. 28. ante suam, versic.
vel Iudex faciat venire testes, &c. Clar. in
pract. s. finaliquaest. 11. versic. Item quere,
ad finem, & quest. 45. versic. sed in pro-
posito; Honded. conf. 101. post num. 1. vbi
ita practicare testatur, & aliorum, quos
citare docet bene Farinac. quæst. 72. nu. 139.
- 143 Præcepti autem iniuncti per dict. 5.
quæstioni, reddit optimè rationem Franc.
Pegna in 3. par. direct. 11. comment. 27.
num. 102. his verbis. Quod, inquit, ideo
fieri præcipitur, quoniam ex præsentia ac-
cusatorum, seu testium, reus vix potest
evadere iudicium, & veritatem discerni:
nam vbi delatores singulas delictorum cir-
cūstantias commemoraverint, citubatur reus,
nec potest commodas adducere responsio-
nes: hæc ille, ex quibus fit man festum
confronationem testium cum reo esse lici-
tum, & opportunum remedium ad eruē-
dam veritatem delicti ex ore delinquentis.
- 150 Quamquam merito admittenda mode-
ratio, quam cum Marian. Soc. in cap. qua-
liter, & quando, il secundo, num. 90. de
accusat. adducit, & admittit idem Farinac.
cit. num. 129. quod si Iudex resolu-
it ex testium depositionibus torquere reum, di-
cta confrontatio debeat esse sicca (vt ipse
eum vocat) nempe exprinendo solum in
ea delictum principaliter, non verò quali-
tates eius, & circumstantias; vt his ex-
pressis in tortura facilius ad fatendam ve-
ritatem manifestato delicto, de quo accu-
satus reus, inducatur.
- 151 Admittendum item, quod extendens
doctrinam traditam de confronatione tes-
tium cum reo, notat ibidem Farinac.
num. 140. ex Iul. Clar. dict. quæst. 45. versic.
sed in proposito, posse scilicet eam fieri
non solum quando testes deponant aliquid
quod de directo contrariatur ijs, quæ reus
- 152 dicit in examine, fed etiam vniuersaliter
quoties testis deposuerit aliquid, quod
reum afficiat, & si hic non contradicat, ac
etiam quod delictum immediate non tan-
gat, vt si deponeret super corpore delicti,
vel super fama, &c. inde ostenditur, quia
semper vrget ratio legis, de vnoquoque ff.
de re iud.
- 153 Est etiam cum maiori extensione ratio-
nabiliter de confronatione testium cum reo
loquendum, quod vbi Iudex maluit eos
repetere, quam confrontrare, post repeti-
tionem debeant etiam confrontari, si reus
id insinuat petat, ob eam rationem, quia
si inuito reo, potest Fiscus talem confron-
tationem exequi, pari etiam modo poterit
reus inuito Fisco, pro confronatione faci-
enda instare, nec est ei deneganda, iuxta

- regulam 1. non debet, ff. de regulis iuric.
154 Ita idem Farinac. nu. 141. & 142. Quam-
quam notat ipse hanc doctrinam licet ve-
ram, nondum vsquam fuisse in practi-
ceptam.
- 155 Similiter è contra, semel facta confron-
tatione adhuc est amplius locus repetitio-
nis testium cum inquisitis interrogatorijs; &
si ille petat, debent sic ei repeti. Ratio est,
quia tametsi confrontatio suppleat deie-
ctum repetitionis, vt supra diximus, non
tamen supplet defectum interrogatorijs,
cum quibus necessario testes sunt exami-
nandi, vel repetendi. Ita Farinac. vbi su-
pra nu. 144. cum Honded. conf. 101. nu. 1.
- 156 & seqq. vsq. ad 40. Atq. decisa à nobis
hactenus circa confronationem testium,
teste eodem Farinac. habent locum nedum
in civilibus, sed etiam in criminalibus,
præsertim si crinita sint ex notioribus,
157 Sed quid in causis hæreticis, criminis e-
normissimis, spectantibus ad nostra Tribu-
nalia? Officij? Communis, & prorsus cer-
ta est omnium scriptorum doctrina, ne-
quaquam in similibus testes cum reo esse
confrondandos, idque in fauorem fidei,
quia alias à denunciando, ac testificando
contra hæreticos faciliè homines retraher-
entur, atq; hinc maxime detrimentum in
ruinam Ecclesie Catholicæ proveniret.
Ita Pegna loc. cit. & comment. 48. num.
109. Bandarell. de hæres. cap. 39. dub. 4. nu.
23. Scaecia lib. de iudic. cap. 87. num. 19.
Genuen. in prax. Archiep. Neapol. cap. 68.
num. 6. Farinac. de hæres. quæst. 188. num.
28. Carena 3. par. tit. 7. §. 7. num. 50. &
Castl. Palau, tract. 4. disp. 8. pun. 15. §. 3.
- 158 num. 8. Qui efficaciter probat à fortiori,
quia si non publicantur reo nomina testium
vt ostenderetur certum ex lure canonico Re-
gula frequenti; quanto magis neganda ei
confrontatio illorum ad faciem ipsius, ob
rationem dictam quod remouerentur à tes-
tificatione? &c.
- 159 Prohibetur autem DD. Inquisitoribus
Tribunalium Hispaniæ confronationes hu-
iusmodi testium cum reo facere, per Instru-
ctionem Toletanam anni 1561. num. 71.
quam refert citatus Diana, his verbis Hi-
160 spanis: Aunque en los otros Juicios suelen
los Iuzes para verificación de los delitos
carcar los testigos con los delinquentes,
en el Juicio de la Inquisición ne se deve,
ni se acostumbra hazer; y por experiencia
se halla, que si alguna vez se ha hecho, no ha
resultado buen efecto, antes se han seguido
161 inconuenientes; hæc ibi. Imprudenter
igitur faciet inquisitor si testem ad con-
fronationem coarctat, tamque exequa-
tur: sicut, si idem testis ex se ipso sponte
ad eam se offerat, velique depositionem
suam contra reum in faciem ipsius sustinere.
- 162 Tres item casus assignantur à DD. in
quibus apud Tribunal S. Inquisitionis con-
frontatio testium cum reo conceditur. Primò,
quando testis est iuratus socius criminis, quia
tunc

- tunc ob societatem in delicto, & non ob restitutionem: eius contrariari compellitur.
- 163 **reitur.** Neque ipdè videtur sequi inconueniens alicuius considerationis; nam testis seipsum simul condemnat, & reus obligatur ipsum deponentem manifestare: sic præter alios Marpurnus Doctus, cuiuslibet magic. lib. 5. in 2. ap. pendicæ, quæst. 39. & Calt. Palasus loc. cit.
- 164 **Secundo.** Quodò teo iudicis arbitrio nullum proflus testium imminet periculum ex eo, quod deposuerint contra reum, & consequenter ipsum infamauerint: vt cum, hic est vilis, & abiecta persona, quæ non curat de fama, puta metretrix, vel similis ex se, aut ratione professionis, iam apud omnes infamis reputatur, ex allegatis D.D. sic peculiariter Pegna, Gennet, & Diana.
- 165 **Tertiò.** Quando dubitatur aliquo modo de testium salutate, nec occurrit via, qua sublato dubio de veritate innotescat, tunc poterit inquisitor cogere testes ad confrontationem, nè innocens damnetur. Ita omnes ferè citati supra num. 157. præ-
- 166 **cipue Caltus Palasus.** Qui cum Pegna, ac Farina. relatis, & cum Sigismundo Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 87. num. 19. optime aduertit, quod in tali casu debeat inquisitor procedere cum maxima prudetia, & cautela ad præcauendum omnino periculum testium. Vnde haud veniet ad exequendam eorum confrontationem inconsulto Episcopo, aut sine eius voto decisiuo,
- 167 **cum res illa sit adeo gravis.** Et quidem in supremo totius Orbis Tribunali S. Inquisitionis Romanæ, nūquam prædicta testium confrontatio fit, nisi causa cognita, & ex decreto Eminētissimorum Cardinalium ibi præsidum, vt notant iidem citati auctores.
- 168 **Dixi inconsulto Episcopo, aut sine eius voto decisiuo:** quod intelligitur respectu eorum Tribunalium S. Officij, in quibus Episcopus, & Inquisitor causas S. Officij simul decidunt. Ab eis autem excipitur nostrum Melitense, in quo, vt iam alibi diximus, ex vi diplomatis Pontificij solus inquisitor decisiuè procedit circa fidei causas excepto vbi inquisitus de fide esset ex S. Religionis Hierosolymitana, nam tunc Episcopus est etiam iudex vnà cum illo, & subscribit sententiam. Occurrente autem casu, in quo inquisitor Melitensis iudicaret necessarium testes eum reo confrontare, expediens omnino videtur consulari prius dictum Supremum Tribunal Sanctæ Inquisitionis Romanæ, atque responsum ab eo expectet. Hoc idem etiam ab omnibus In-
- 170 **quisitoribus eidem Supremo Tribunali subiectis esse semper obseruandum, opportune aduertit, & suadet Carena loc. cit.**
- 171 **Superest tamen in hac Regula videndum, qualiter in sanctæ Inquisitionis Tribunali de identitate personæ delinquentis inquisiti possit innoscere:** quod ab ipso met Carena, di. §. 6. num. 57. audiamus,

- 172 **Quia tamen, inquit, aliquando contingit in S. Officio, quod de necessitate reus est per testes recognoscendus; ideo hæc recognitio facienda est, (vt scilicet patet de identitate personæ) non per confrontationem apertam, sed per rimulas ostij alicuius cubituli clausi; vbi reus vnà cum alijs personis vestitu, statura, & facie similibus reperiatur, vt docet Beaccia loc. allegatum. 19. vers. tunc Reuertendissimus Doctor minus inquisitor. Hæc ille. Et addit, quod fuerit sic practicarum in S. Inquisitione Cremonæ de mandato S. Congregationis Romanæ: in nostro item S. Officio Meliten sic practicari solet, sed non cum tanto rigore quoad similitudinem in vestitu, facie, & statura: Atque hæc satis.**

An publicanda seu potius supprimenda nomina testium? Quia hac in re apud Tribunal S. Inquisitionis?

REGULA CCCXXX.

- 175 **T**amet si pari modo sit valde cõsoni iuri positio civilis, vt in quibusvis causis tam criminalibus, quam civilibus, nomina testium reo manifestentur, ad finem, vt suas defensiones ritè, & ac plenè formare valeat; sicque extat vniuersalis vnus quod-
- 176 **rumcunque Tribunalium:** At apud Tribunalia S. Inquisitionis in causis peculiariter fidei, multiplici, & stricta iuris canonici prohibitionis nullo modo id locum habet, maxime si aliquod indè testibus periculum immincat. Vnde non solum nomina, & cognomina eorum supprimenda, sed nullum etiam reo præbendum indicium, nullam aperienda via, qua in ipsorum notitia non deuenire possit.
- 178 **C**onsonantia iuris civilis ad publicanda nomina testium patet ex eisdem textibus, in l. si postulauerit, §. quæstioni ff. ad l. l. de adulter. & in l. de vnoquoque ff. de re iudicata, paulò antè adductis, factò argumento à maiori ad minus. Si enim ex vi legum istarum conceditur, vt confrontatio testium cum reo fiat, vt vidimus; quanto magis concessum erit, vt nomina, & cognomina ipsorum eidem reo manifestentur, iuxta regulam, cui conceditur, &c. de reg.
- 179 **iur. Quæ intelligitur maxime, si plus, & minus sint eiusdem generis, seu ad idem referantur, vt contingit in casu præsentis; nam equè ista duo, testes confrontare, & nomina ipsorum ostendere, hunc finem respiciunt, descendendi scilicet reum, & à condemnatione eum liberandi; ergo consonum valdè est iuri civilis nomina testium publicare, consonum etiam est iuri canonico, vt**
- 180 **infra videbimus. Supponit id omnino certum omnes D.D. præcipue Pegna, Farina, Sandarrell, Caltus, Palasus, & alij illa-**

tim citandi: sicque in præxi receptum videmus in quibusvis Tribunalibus, tam Ecclesiasticis, quam Secularibus, & in omnibus causis tam criminalibus, quam civilibus.

- 181 Nihilominus in criminalibus S. Officii contra hereticos nequaquam eis publicantur nomina testium, & hoc in fauorem Fidei, ne remoueantur à denunciando, vel testificando aduersus illos, & ut promptiores ad verumque existant. Varias habemus diuersorum Romanorum Pontificum circa hoc dispositiones, alijs alias minus, 182 aut magis strictas. Dispositio minus strictè Bonifacius VIII. in cap. Statuta, §. iubemus, de heret. lib. 6. præcesserat enim olim magna inter Doctores controuersia, circa punctum istud de publicandis delato in crimine hæresis, sicut in quouis alio solet, testium nominibus, & pro eius decisione sic ille statuit.
- 183 Iubemus ramen, inquit, quod si accusatoribus, vel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, cõtra quas inquiritur) videant Episcopus, vel Inquisitor graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem uominum eorum, ipsorum nomina non publicent, &c. Et in 184 fra prosequitur. Sicque (non obstante, quod illis, cõtra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem Iudicis instruendam plena fides depositionibus restitum eorumdem, &c. Hactenus de dispositione Bonifacij.
- 185 At idem Pontifex Summus ibidem etiam paulò post sic limitat. Cessante verò, inquit, periculo supradictò, accusatorum, & testium nomina (prout in alijs sit 186 iudicijs.) publicentur. Hec ibi. Et equaliter per verba comprehensa in parentesi innoscit, quod consonum luti canonico sit, ut nomina testium, & accusatorum delatis publicentur in quibusvis Iudicijs, seu Tribunalibus, ac etiam in nostro S. Inquisitionis, quando cessat dictum periculum, iuxta propositam limitationem Bonifacij, qui iudicio Episcopi, aut Inquisitoris relinquit videndum, an cesset tale periculum, vel secus; & circa hoc eorum conscientias onerat, ibi.
- 187 Ceterum, inquit, in his omnibus precipimus, tam Episcopos, quam Inquisitores puram, & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum, vel testium nomina supprimenda, ubi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimen securitatem afferant, ubi tale periculum immineret, super hoc eorumdem conscientias onerantes. Ita Papa Bonifacius.
- 188 Absque dicta vero limitatione, & absque alia conditione, circa hoc idem de non publicandis testium nominibus in causis fidei, sancit Innocentius IV. per Registrum, incip. Cum negotium fidei, ibi. Sanè ro-

lumus, ut nomina tam accusantium prauitatem hereticam, quam testificantium, super ea, nullatenus publicentur, propter scandalum, vel periculum, quod ex publicatione huiusmodi sequi posset, & adhibeatur dictis huiusmodi testium nihilominus plena fides. Hec Innocentius.

- 189 Similiter absque limitatione illa propositam sanctionem Innocentij stabilivit Pius Quartus per Breue Apostolicum, incip. Cum sicut, quod inter multas Summorum Pontificum Bullas ad negotia Sædi Officii spectantes adducit Franciscus Pegna in fin. 190 Direct. Meminit etiam ipsius in 3. part. eiusdem Direct. comment. 124. ubi ex professo tractat rem istam, & absolute resoluit ex communi omnium doctrina, quod non obstante supradicta dispositione Bonifacij VIII. nunquam hodie apud S. Officium in causis fidei publicetur reo nomina testium, & denunciatorum, ob eam rationem, quia hodie perpetuo dictum periculum adesse rationabiliter præsumitur. Ita præter Pegnam allegatum, Sanctarell. de heret. cap. 39. dub. 4. num. 22. Calstrus Palas tract. 4. disp. 8. pun. 15 §. 2. num. 7. & cum multis, quos abundè citat, Farinac. de heret. quest. 188 §. 1. num. 7.
- 191 Adducit item ibidem Pegna in confirmationem, quod statutum fuit circa idem in Concilio Biterrensi, cap. 10. in hunc modum. Illud autem, inquit, canonicis secundum prouidam Sedis Apostolicæ voluntatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur. Adde etiam ille, hoc eisdem prorsus verbis haberi in Concilio Narbonensi, cap. 22.
- 192 Perpendens autem bene ipse Pegna, particulam illam, signo, ait non solum nomina, & cognomina testium, & denunciatorum publicari non debere, sed neque circumstantias (id enim, inquit, eo loco puto vocari signum) esse iudicandas, ex quibus posset reus in cognitionem illorum 193 venire. Quod pari modo docent alij Scriptores, præcipue citati Sanctarell. Calstrus Palas, & Farinac. dict. §. 1. num. 8. Atque manifeste innoscit ex dicto Breui Apostolico Pij IV. incip. Cum sicut, & ex duplici instructione pro Inquisitoribus Hispanicorum Tribunalium.
- 194 Altera Hispalensis de anno 1484. cap. 16. sic habet. Cum probatio facta fuerit, & testes reproduci, debent Inquisitores publicare dicta, & depositiones eorum, suppressis, & tacitis nominibus, & circumstantijs, ex quibus reus accusatus posset de 195 venire in cognitionem testium. Madriliana vero altera de anno 1561. cap. 2. est huiusmodi. In publicatione ponetur missis, & sanus, in quibus deponant testes, quoniam si aliquod inconueniens insurgeret, si poneretur prædicti dies, non debet 196 apponi. Similiter apponetur in publicatione locus, & temporis commissi delicti, quoniam hoc ad declarationem reorum spectat:

Est: Ceterum non est apponendus locus loci. Hactenus de utraq; Instructio ex Hispani in Latinū reddita per citatū Pegnam qui sic immediate post addit, & optime.

- 197 Sed non, inquit, diffinitor contingere, quandoque posse, ut si locus, & tempus, commissi criminis reis panderentur, ipsi possent facile deuenire in notitiam denunciatorū, ut cum delictum recenter est commissum, quo casu sicut in alijs prouidendum onini. no est restitum incolumitati, & legitimæ etiam reorum defensionis alijs competentibus modis, quos prudens Inquisitor pro negotij qualitate melius scire poterit. Hęc illi.

- 198 Pro coronide huiusce materiæ de suppressendis reo nominibus denunciatorum, & testium in causis fidei, quando publicantur depositiones eorum, visum est opportunum apponere hic formam, quæ circa hoc seruatur in Tribunalibus Hispaniæ, prout eam ex Paulo Garzia per ipsum citato affert sermone Hispanico Carena 3. par. tit. 7. §. num. 68. sic.

- 199 Vn testigo jurado, y ratificado en tiempo y en forma, que depuso en el mes. N. año N. dixo, que por el mes. N. estando en la Ciudad, villa ó lugar de N. en cierta parte, que declaró, presentes ciertas personas, que nombro, vió, y oyó, &c. guardando lo que disponen las Instrucciones nuevas 31 y 32. (quarum verba refert Pegna, commen. 124. vers. in Madrilitana). no se acostumbrar dar en publicacion los testigos, que no dizen nada, ni menos las cosas superfluas, &c. y al fin dize, que esta es la verdad, y no lo dize por odio.

Si la certification fuere larga, se sufre dividir: pudesde sacar por capitulos así.

Item dixo este testigo, &c. narrando hasta lo que al delicto. Hucusque de dicta forma.

- 200 Tandem circa testium nomina publicanda Eymeric 3. par. direct. proponit questionem, nempe 80. an ea debeant manifestari Consultoribus S. Officij? & respondet affirmanter, probatque per text. in dict. cap. Statuta, ibi, in iuncto precepto non manifestandi nomina denunciatorum, & testium denunciatis in causis fidei, in hunc modum subiungitur.

- 201 Nihilominus siue Episcopus, siue Inquisitores processerint, alijsque alijs personis prouidis, & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum processum, super quo deliberandum est, seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus) ex-
202 primatur. Ita ibi. Quanquam consuetudinem esse in contrarium, aduertit citatus Pegna, & ego aduertit sepius in nostro Tribunali Melitensi. Clausula autem per parentesin hic proposita, diligenter à DD. Inquisitoribus perpendenda, & ad vnguem, ut muneris suo satisficiant, iugiter obseruanda: atque iam satis de presenti Regula,

Num aliquando habeat locum depositio relatiua in repetitione examinis testium, & qualiter, maxime in causis fidei?

REGVLA CCCXXXI.

- 204 Q Vando testis in aliqua causa examinatus postea super eadem, vel super aliquo eius articulo repetitur, potest deponere, referens se omnino ad primum suum dictum, siue hoc fuerit ei prius ostensum (vbi ipsi petenti ostendi debet) siue non: atque talis relatiua depositio valida censetur, & necessario à Iudice admit-
205 tenda, ut plerumque. Verum secus est, si testis repetatur in causa fidei: sed tunc iste inducendus ab Inquisitore ad referendam summam saltem, & quoad substantialia suam primam depositionem, & hæc nullo
206 modo ipsi prius legenda: excepto ubi factum esset antiquum, & oblabile memoriam maxime in sen, vel ægroto, eius obliuio rationabiliter supponere.

- 207 C Itæ doctrinam huius Regulæ iam aliqua attigimus lib. 2. cap. 2. Regu 163. à vers. similiter non censetur: atque eadem, & alia ibi ommissa, ex processu discutiuntur. Non exigua extitit semper controuersia inter DD. circa hoc penultimum, an testis repetendus in tota aliqua causa, vel ex parte in aliquo ipsius articulo, possit se referre ad primum eius examen? Duo præcipue ex iuris peritis Bart. & Bald. cum multis sequacibus in sententias omnino oppositas abierunt, prout refert Farinac. prax. crim. quest. 66. à nu. 39.
208 Nam Bart. in l. eos qui diuersa, nu. 6. ff. de falsis, allegans l. si exhibuissent, S. 3. ff. de publi. & cum eo Abbas, in cap. cum in tua, nu. 3. & ibi Felin. nu. 5. in prin. Aret. num. 8. vers. Tu adde primo, extra de testibus. Salic. l. iurifurandi, vers. sed potest responderi. C. de testibus. Conrad. in prax. de testibus rubr. de hoc dubio, num. 39. Diaz regu 749. Bos. in tit. de tortu. et, ann 34. & alij affirmant duo docent.
209 Primum, quod testis ad effectum ne variet, aut vacillet in repetitione sui examinis, possit vel se referre ad primum suum dictum, vel ut hoc sibi ostendatur à Iudice
210 instanter petere. Secundum, casu quo neutrum ipsi conceditur, sed cogitur primam suam depositionem referre, protestatur, quod dictum in ea approbet, & non dictum in repetitione, si hoc sit diuersum ab illo; & quidem apparet prima dispositio verisimilior, quia tunc testis recordabatur de facto, super quo deposuit. Vnde cum
211 tali protestatione, licet depositiones sine varietate, & contrarietate, censatur omnino, & immunes manet à presumptione falsitatis, &

- & collusionis, standumque in hoc primæ depositioni. Ita adducit Farinac.
- 212 Baldus verò in l. iurifurandi, & l. fin. C. de testibus & cum eo Burfat. consil. 20. num. 64. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1368. n. 5. Albert. de testib. cap. 269. & 70. Lauren. in decil. Auenion 91. n. 5. vers. ceterum, ut aperte loquamur. Oñasc. decil. Pedem. 128. & plures alij relati per Monticell. in rept. test. in rubr. testis dictum debet extensè scribi, absque parte negantem tuerentur, quòd responsio testis relativa ad primum examen, non exprimendo quæ in eo deposuit, nequaquam debeat à Iudice illo modo admitti. Ratio est, quia eo ipso quòd non vult respondere, nisi audita prima depositione, contra ipsum sinistra oritur suspicio de dolo, corruptione, &c. Quòd
- 214 si reclamet se non recordari de dictis in primo examine, assignabit ei Iudex terminum competentem, ut recorderetur. Ita præsertim Albert.
- 215 Nihilominus sententia Bart. & sequacum, ut magis communis, & verior amplectenda est. Immo Farinac. num. 43. eam dicere esse verissimam, cum declarationibus tamen nunc exprimis: & primo addit eum eod. Bart. in dict. l. eos num. 7. ff. de testibus, Rater in cap. cum tu, in fine, Felin. etiam ibi, post num. 1. vers. si autem dubitat testis, & alij, quòd habeat locum prædicta sententia, quæ defendit & possit esse in repetitione examinis ad suam primam attestacionem se referre, etiam si hæc non fuerit adhuc publicata.
- 216 Addit idem idem Farinac. cum Diaz & Monticell. citatis cum Menoch. de arb. quest. lib. 2. cas. 109. num. 4. & cum alijs, quòd possit testis se referre ad primum suum examen, & quamvis istud fuerit nullum.
- 217 Dummodo nullitas non ei eueniat ratione falsitatis, aut ex eo, quod extrajudicialiter, vel non citata parte fuerit factus: quia tunc non potest testis se referre ad primam depositionem sic nullam: quod præter citatos docet Lauren. decil. Auenionens. 91. nu. 4.
- 218 Pari modo non est admittenda à Iudice depositio relativa in triplici casu. 1. quando testis repetitur ad declarationem sui primi dicti dubij. Secundo, quando testis examinatus coram Iudice arbitro repeteretur coram ordinario, nequibet tunc se referre ad examen factum coram illo. Tercio, si testis
- 219 similiter examinatus in iudicio summario & postea repetatur in plenario citata parte, non est locus referendi se ad primum examen. Ita cum citatis Menoch. & Oñasc. cum Aret. in dict. cap. cum in tua, num. 8. vers. Tu ergo, extra, de testib. & cum alijs, Farinac. num. 50. 51. & 53.
- 220 Prædictæ tamen sententiæ oppositæ, & auctores pro utraque allegati quoquo modo in concordiam reducantur, simul concedentes, quod prudentis iudicis arbitrio, iure, ac ratione regulato sæpius remittatur, sit admittenda, nec ne relativa testis deposi-
- sitio in repetitione examinis Vide Menoch. relatum, Alber. de Malet. in tract. de testib. cap. 7. nu. 68. vers. militamen magis placet, Foller. in pract. crim. in verb. capit informatorem num. 5. vers. est enim in arbitrio Iudicis, Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1468. num. 5. & cum alijs ab ipso adductis Farinac. num. 49.
- 221 Quid tandem in causis S. Officii contra fidem? Nonnulli ex classicis DD. negant responderent pro quibuscumque causis criminalibus, quòd non possit testis in eis se referre ad primum suum examen, quando hoc repetitur. Ita cum Brunor. à Sole in suo consil. crim. num. 58. vers. vnde succedit illud, Aymo. consil. 113. nu. 8. & cum alijs Farinac. ubi supra, nu. 51. Ostenditur hac ratione, quia in causis criminalibus insurgit magis sinistra & vehementis suspicio contra testem de subornatione aliqua, vel collusione, aut falsitate, ergo, &c.
- 222 Ceterum, si hæc ratio, & proposita responsio negativa ita procedit in reliquis aliorum Tribunalium, quanto fortius, & verius procedet in causis criminalibus S. Inquisitionis? nempe, quòd non sit admittenda depositio relativa, seu quòd testis in repetitione examinis debeat iterum suum dicere testimonium, non ostendo eis per Inquisitorem, vel exhibitio priori dicto, maxime ubi testis apparet suspectus. Ita communiter DD. præcipue Jacob. Sept. in Instit. cathol. cap. 61. in fine, citans Boer. decil. 108. Ioan à Rojas, Singul. 206. nu. 2. Simanc. in cathol. Instit. tit. 44. nu. 13. & in Buchert Io. d. viol. relig. tit. 33. num. 10. & ex magis recentioribus Scaccia de Iudi. cap. 86. num. 44. & 55. lib. 2. Castr. Palaus. disp. 8. p. inc. 15. §. 3. num. 5. & Carena dict. §. 5. nu. 40.
- 223 Moderanda tamen præcedens doctrina pro casu, quando factum esset antiquum, & hinc vel ob senectutem, aut gignidinem, aut ob aliam probabilem causam, reus affirmaret, se primæ depositionis esse oblitus: nam tunc ipsi petenti, ostendi, vel legi debet dictum primæ depositionis, priusquam proferat secundam; & hoc ei negare esset nimis rigorosum, & contra debitum humanitatis, quam profitentur DD. Inquisitores. Ita citati Auctores præcipue Ioan. Rojas, cuius verba ne graneris audire.
- 224 Quòd, inquit, satis inhumanum, meo iudicio, esse arbitror: si longu tempus esset elapsu, nam primæ attestacionis testis esset penitus oblitus, cum labilis sit hominum memoria; l. 2. §. si quid autem, Cod. de veter. iure enuclead. cap. porrectæ, de consir. vri vel inuti. cap. pratetea, 23. distin. Ideo cautus testis sequatur consilium Bart. in dict. l. eos qui, quòd ille dicat, quòd si apparuerit aliter dixisse in alia examinatione quam hic, quòd ex tunc corrigere dictum suum, & illud reducit ad primu dictu, cum illo tæpore melius huius rei erat memor, ne restu periri iustis innotuatur, ita ille, huiusmodi regula manet.

Quid si testis noluit deponere, aut variet in repetitione examinis? subiungendus tortura, ut constet, in quo articulo maneat?

REGVLA CCCXXXII.

225 **N**illum dubium, casu quo Iudex, vel Inquisitor prudenter non admit-
tat depositionem testis pclariam, nec ac-
quiescat ei petenti, vt ibi prior depositio
legatur, ipseque testis obstinato animo per-
sistat in eo, quod nolit dictum primi exami-
nis denuo perscrutari, cogendus est per tortu-
226 ram id prestare. Dato autem quod pre-
stiterit sine ea, sed cum variatione, aut cō-
trarietate, pari modo nullum dubiū, quod
potest aliquādo torqueri ab Inquisitore ad
videndum in quo dicto perduret, cui stan-
dum sit,

227 **D**e doctrina huius Regulæ, ac vniuer-
saliter de materia torture, & de reliquis
speciebus, seu gradibus eius, & de reliquis
tortmentis, quibus quęcunque Tribunalia,
precipue nostra Sancti Officii, pro inuelli-
ganda delictorum veritate vtuntur, ex pro-
fesso lib. 4. sequenti per diuersa capitula, &
multiplices Regulas pertractabimus: sed
non potui non attingere obiter duo con-
tenta in presenti Regula pro maiori luce,
rei explicatione, nimirum depositionis rela-
tione in repetitione examinis; Vnde ea bre-
uissime ostendendo, vnica tantum auctoritate,
pro vnoquoque adducta.

228 Pro primo facit, quod ait Carena dict.
tit. 7. § 5. num. 43. sic. In casu autem, in
quo Inquisitor prudenter arbitrat non
esse locum petitioni testis, quod sibi prior
attestatio legatur, & testis obstinatus persi-
stiat, quod statim eius prima depositio, &
tunc Senatus Sabaudie, apud Fabrum lib.
4. Cod. tit. 15. de ff. 57. censuit, esse locum
torture, non solum vt veritas habeatur, sed
etiam vt sciatur, a quo testis ille fuerit cor-
ruptus, ne ab eo impune Iudici illufum
videatur. Hęc ille, qui valde approbo.

229 Dein pro secundo adest auctoritas eius-
dem Carene, qui optime ibid. num. 46. ad-
uertit, quod vbi testis in repetitione depo-
nit cōtrarium eius, quod dixerat in primo
examine, debeat etiam Inquisitor, recluso eo in
custodia, consulere supremum Tribunal S.
Officii Urbis circa ipsius contrarietatem, &
punitionem; quod etiam mihi placet.

230 Sed melius resoluit idem Carena distin-
guendo duos casus; quorum alter exprimi-
tur in cap. accusatus, §. licet de hęcet in l.
6. nempe quando testis denuo examinatus
manifestat in fauorem fidei delictum in-
quo sit contra eam, quod in primo exami-
ne celauerat, & clare apparet, quod talis
manifestatio ex conscientie remorsu, aut
ex zelo eiusdem fidei, & non ex alicuius a-

more, vel odio procedat; tunc absque du-
bio non est locus torture, & standum fecū-
do dicto, iuxta dispositionem dicti §.

231 Alter casus est, quando testis extra ex-
pressum in eo cap. accusatus, deponit in re-
petitione diuersimode à depositione primi
examinis, excusando prorsus inquisitum à
crimine contra fidem, quod prius ei tri-
buerat, vel saltem minuendo ipsum, aut al-
liter variando: tunc, quod non standum sit
secundo dicto, nisi testis subiciatur torture,
& in ea illud confirmet, censet idem Care-
na cum Soula lib. 2. Aphor. cap. 10. num. 2.
232 Atque inde ostenditur, quia speciale est
id, quod disponitur in dicti cap. accusatus,
§. licet, & exceptum in fauorem fidei à cō-
muni iure, quo attentio in variatione per
testes facta, statim primo eorum dicto, &
quidem exceptio firmat regulam in con-
trarium, de reg. iur. ergo extra casum dicti
§. licet, nequaquam standum secundo dic-
to, nisi hoc à teste in torture confirmetur.

233 Verum, quod etiam absque vlla tortu-
ra possit attendi in repetitione tellis, varia,
seu contraria deponens, ad secundum eius
dictum, tamen hoc ad excusationem in-
quisiti tendit, non sine firmo iuris, & ra-
tionis fundamento, tueretur Farinac. prax.
crimin. quæst. 66. part. 4. num. 161. (quid-
quid dicant alij in oppositum) & ante eum
Simanc. de cathol. Instruct. tit. 64. num. 60.
cuius verba visum est tibi tradere.

234 Neque audiendi, inquit, sunt, qui pa-
tant non aliter posteriori testimonio fidem
habendam esse, quam cum testis prius tes-
timonium corrigit contra hereticos in fa-
uorem catholice fidei. Nam etsi prima frō-
te Alexandri IV. constitutio (*in dicti cap.
accusatus*) id planè dicere videatur, mens
tamen legislatoris aliud proculdubio vult.
Aequalitas enim seruanda est in iudicijs in-
ter accusatorem, & reum; neque fauorabi-
lior esse debet heresis reuocatio, quam inno-
centis à tam graui crimine liberatio. Quid
quod fauorabiliores res esse debemus, &
ad absoluendum, quam ad condemnandum
promiores. Ita ille.

235 Quod confirmatur ex iure: l. fauorabi-
liores, ff. de regul. iur. l. scire oportet, §. alius,
de excusat. tutorum, l. Arrianus, de ac-
tione, & obligatione. & l. obtemperem, de
236 penis. Ratio etiam pro eodem est fir-
missima, quia Iudex, seu Inquisitor semper
attendere debet ad id, quod est magis ve-
rissimile; ergo si secunda depositio apparat
verissimilior, quam prima ob causam pro-
babilem, quam testis sue variationis assi-
gnat, dicto secundæ, licet hoc sit in fauorē
inquisiti, absque vlla reſis torture standum
est: atque his paucis satisfactum sit præſen-
ti Instituto.

*Post publicatum, & conclusum, est ne adhuc
locus examinandi, & repetendi testes, &
qualiter ex parte Fidei, vel rei, ma-
xime in Sancto Officio?*

REGULA CCCXXIII.

- 337 **L** Oquendo regulariter post publica-
tionem attestationum, sicut etiam
post conclusum in causa, nequeunt alij tes-
tes super eisdem articulis examinari iidem
vel prius examinati, ac repeti, maxime si
iam pars didicit testificata, vel si prius re-
nunciavit ius eos examinandi, aut repetē-
di: quod si nihilominus fiat, nequaquam,
ipsi probant quod etiam ex parte procedit
338 in causa appellationis. Secus vero erit,
quando testes ante publicationem fuerant
nulliter examinati, aut repetiti; vel ubi ipsa
publicatio ex aliquo capite nulla exiit.
339 Atque sic res habet respectu quarum-
cumque causarum civilium, praesertim ad
matrimonium, vel ad personas, quibus con-
ceditur restitutio in integrum, spectantiū.
340 Circa causas item criminales vt plurimū
etiam post publicatas attestationes, & post
conclusionem in causa, possunt denuo tes-
tes ad examen, & ad repetitionem induci
341 tam a reo, quam a Fisco. At in S. Officio
quoad causas fidei non ab illo, sed ab isto
tantum.

- 342 **D** e materia doctrinae in presenti Re-
gula continetur copiosissimo tra-
ctant scriptores, praecipue Prosp. Farinac.
Prax. crimin. par. 1. de testibus longissima
quest. 75. in capita 15. & numeros margi-
nales 471. partita sere per totam expendit
illam causa ea, quae pertinent ad causas
civiles, & partem solummodo ipsius parva-
lam insumit circa spectans ad criminales,
quae sunt magis propriae nostri instituti.
343 Quamquam non raro in Tribunalibus S.
Inquisitionis tractatio causarum civilium
etiam occurrit, vt iam supra diximus, pro-
pterea visum mihi opportunum praecipua-
queque pro re ista examinari, & repeti-
tionem testium post publicationem, & conclu-
sionem in causa, cuiusvis ipsa sit generis, ex
Farinac. & ex alijs per eum citatis de-
sumpta attingere.
344 Ad impediendum autem ne lites fie-
rent immortales, aut causae apud quoslibet
Tribunalia ne in immensum protraherentur,
& ad euitandum in eis, quoad possit,
quoduis periculum subornationis, adinven-
ta sunt haec duo remedia, nempe Publica-
tionis attestatum, & Conclusionis in
causa: utraque enim definitur, seu describitur
sic, quod sit terminus exclusivus vito-
riorum quarumcumque attestationum, ac
cuiuslibet modi probationum. Tradunt
ex communi omnium sententia citat. Farinac.

Tom. II.

- nacc. cap. 4. num. 69. 70. & 157. ac Baptista
Fragos. par. 1. lib. 5. disp. 13. §. 7. num. 140.
345 Atque tametsi attentio exequutionis or-
dine, quem iugiter observare in nostris Re-
gulis tradendis promissimus, de conclusione
in causa videbatur agendum à nobis in-
fra, ubi de praecedentibus immediate pro-
lationem sententiae definitur (cum & ipsa
runc praecedat) sermonem habebimus; con-
iungimus tamen hic cum publicatione at-
testationum, sicuti coniungit Farinac. dict.
quest. 75. post alios, cum sint ferè eiusdem
rationis, & ad finem eundem, vt diximus,
instituta.
346 Sumit initium Farinace praemittendo
nonnulla in tribus primis capitulis ad de-
cisionem reliquorum principalium condu-
centia. Praemittit, & discutit in primo quin-
que quaestiones veluti progniales: que-
347 rit primo quid sit publicatio. Et remittit
Lectorem ad vidēdas aliquas definitiones,
seu descriptiones apud Butrium in eap. fra-
ternitatis, num. 7. vers. publicatio autem
extra de testibus, & apud Cagnol. in lib. 2.
num. 82. versic. redeundo ad primum, C.
eodem; ac nos similiter remittimus, quia
res est exigui momenti, & sufficit nobis de-
scriptio ab effectu, iam supra adducta.
348 Secundo, querit quomodo sit, & quot
modis sumatur testium publicatio? Respon-
det, circa hoc videndum esse Bart. in auth.
atque semel, num. 17. vers. breviter sci-
endum, C. de prob. Bald. in l. gesta, num. 1.
& ibi Paul. de Cast. num. 1. & seqq. C. de
exec. rei iud. ac alios; atque hac responsio
sufficit.
349 Tertiò, Querit Farinac. requisita ad
formam, substantiam, & valorem publi-
cationis testium, quenam? Pari modo re-
mittit Lectorem ad Bart. Bald. & DD. in
l. gesta, C. de exec. rei iud. ubi peculiariter
decidit à quo iudice fieri possit publica-
tio, & quando in ipsa partis praesentia sit
necessaria; & vniuersaliter de requisitis om-
nibus, & substantialibus ad publicationem
legens est Butr. in cap. fraternitatis, nu.
7. post vers. secundus terminus est: atque
hoc in praesenti sufficit.
350 Quarto, Querit, num publicatio testium
sit de substantialibus processibus, ita vt eius omis-
sio vitiet ipsum, & acta, ac sententiam?
Responder eum multis, quos citat, asse-
mans, & merito, quod nec in civilibus, nec
351 in criminalibus id habeat locum. Imò
addit cum Rebus, tractat de public. attest.
num. 1. & seqq. praesertim num. 4. in Tribu-
nalibus Curiae Romanae non solet periri publi-
cationem, nisi in tertia instantia, ne pre-
cludatur via ad producendos alios testes:
hincque vitio prorsus caret sententiae pra-
ecedentes, & acta, ac processus prima, &
secunda instantiae, atque valorem habere
supponuntur: ergo non est de substantia-
eorum publicatio attestatum.
352 Vitimò querit Farinac. num. 10. an
testes non publicati probent? Communis
Ff refo-

minandi, & repetendi testes, quod si examinentur nullo modo probant, patet ex iure, & auctoritate DD. Primum, ex text. in §. quia verò in versic. illud tamen, in Au-
 366 then. de testibus, vbi sic. Illud tamen in dubium est, quia si semel producens testes, aut bis, & testificationes tractauerit, aut aduersario hoc faciente, & ipse disputationem acceperit, & ex hoc didicerit testificationem, non habebit omnino licentiam vllam vltius vltimum productionem, neque si diuina hac infio preceperit: ita ibi, & ex text. in cap. ex tenore, extra de testib. ibi: Cum attestaciones iam essent hinc inde solemniter publicatæ, locus productioni testimonium iam nō erat. Docent hoc, vt certum
 367 Angel. in dict. §. quia verò, post num. 16. & num. 17. in primo notabil. Butrig. in summar. Anthen. Atqui semel. C. deprobat. Cyn. ibi num. 1. in 1. notat. & c. m. pluribus alijs, quos copiose allegat, Farinac. dict. quest. 75. cap. 4. num. 68. Ratio huius doctrinæ iam supra num. 244. à nobis assignata.
 368 Extenditur autem, quod post publicationem non solum nequeant alij noui testes examinari, vt offendimus, sed nec etiā possint ijdem iam prius ante eam examinati repeti vilo modo ad instantiam partis. text. est manifestus, in cap. per tuas, & ibi Glof. in verb. audiendum, Bald. in summario, Hostien. num. 3. versic. ad instantiam partis, & Ioan. And. num. 1. extra de testibus. est etiam text. in l. producit, & ibi Glof. in 3. intellectū, ff. de testibus. Que
 369 repetitio etiam prohibetur quoad effectū declarandi dubiam testis depositionem. De quo copiose Aret. in dict. cap. per tuas vbi quod in isto casu testes non possint repeti, nec, vt se corrigant, nec vt addant, nec vt declarent, nec ex interno, nec in continentis: & in cap. per tuas nu. 6. Abb. nu. 1. vers. ad instantiam autem partis, & Glof. vers. interrogati. extra de testibus.
 370 Moderatur tamen respectu Indicis, qui ex officio etiam post publicationem potest repetere testes ad declarandam eorum depositionem dubiam; quia quoad ipsum iudicem presumitur cessare omnino subordinationis periculum, propter quod dicta testium repetitio post publicationem ad instantiam partis negatur. Cum Glof. in dict. cap. per tuas, verb. audiendum, vers. & Iudex ex officio, & cum alijs affert Farinac. in prax. quest. 66. par. 8. nu. 264. vide plura apud ipsum.
 371 De secundo, quod post publicationem & conclusionem in causā, non sit vltra locus producendi alios testes, nec prius examinatos repetendi consequenter, constat ex text. in §. quia verò, & ibi Glof. in verb. concluserint, & Ang. num. 19 in 3. notat. C. de prob. item ex text. in cap. cum dilectus, in verb. conclusus, de fide instrum. in cap. Pastorialis, & ibi Innoc. num. 3. de caus. posses.
 372 & propriet. Ita etiam lafon in l. admonen.

Tom. II.

di, num. 53. ff. de iureiuran. Couarru. in pract. cap. 20. num. 8. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. quest. 35. num. 1. vbi ait concludere in causā esse, ponere finem probationibus; Atque inde conclusio dicitur etiam exclusio, quasi excludat omne, quod produci potest, idque ob rationes dictas, ne lites hiant immortales, & vt excludatur periculum subordinationis. Tradunt copiose ex mente omnium Farinac. dict. quest. 75. cap. 5. à num. 257. huc prius se referens, num. 73. & Fragof. vbi supra.

373 Dixi, loquendo regulariter, & non semper, quia tradita doctrinæ, quod terminus exclusiui vltiorum probationum per publicationem, aut conclusionem in causā constituitur, per plures limitationes communiter DD. assignant; quarum paucas, præsertim quæ à nobis in Regula nostra attinguntur, non erit abs re hic exprimere: vt reliqua perlegas, si libuerit, apud citat. Farinac. & Fragof.

374 Primo locus adhuc est examinandi novos testes, ac prius iam examinatos repetendi, ac alias probationes producendi, etiam post publicationem attestacionum, & post conclusionem in causā, vbi agitur de periculo animatum. Ita Marian. in cap. fraternitatis, num. 190. & hoc propter periculum animarum, Butrig. num. 16. versic. potest quandoque, & Felin. num. 10. in fine, extra de testibus, Barbat. lib. 1. consil. 9. Monticel. in repertor. testium, rubr. test. prod. post conclu. in caus. colum. 2. versic. 2. & Farinac. de public. delict. quest. 75. cap. 4. nu. 176. & pe conclu. in caus. cap. 5. num. 274. conuincitur ratione à minori ad maius, quia si sic res procedit in periculo corporis, sed vitæ corporalis, vt infra videbimus, quanto magis procedet in periculo animæ?

375 Deimpublicatio attestacionum aut conclusionem in causā, non impedit productionem illorum testium, qui de nouo reperti sunt, vel quos ob ignorantiam pars non potuit producere. Facit pro hoc text. in cap. pastorialis, extra de exceptio. & docent Barr. in l. mancipiorum nu. 5. ff. de option. leg. lafon in l. admonendi, num. 50. ff. de iureiuran. idem Bart. in authen. atqui semel, num. 12. C. de probat. traduntque vt certū post alios, Farin. dict. cap. 5. quest. 75. num. 262. & Fragof. dict. disput. 13. §. 7. num. 152.

376 Possunt item testes examinari & repeti, alique probationes produci post publicationem, aut conclusionem in causā, quando interloquutoriam huius, vel illius Iudex

377 tenocant. Similiter quando hic ex officio pro informatione id præstat, nempe novos testes examinat, aut prius examinatos repetit, non obstante publicatione, aut conclusionem; quia istæ ligant manus partibus, sed non Iudici. Docent primum Marian. in cap. fraternitatis, num. 24. vers. sed primam opinionem, Corrad. in pract. tit. de testib. de recept. post term. nu. 37. Menoch.

F f 2 de

de arbitr. quæst. lib. 1. quæst. 35. num. 14. vbi explicat, quando dicatur tacite facta ralis reuocatio. Vtrumque verò eum multis alijs auctoribus Farinacc. cap. 4. num. 246. & cap. 5. num. 267. & 269. atque Fragos. ibid. quidquid circa secundum Sord. consil. 8. num. 12. lib. 1. in contrarium dicat, quem omnes refutant.

278 Dixi, super eisdem articulis: addo nunc, quod neque super nobis, qui sint contrarij articulis partis oppositæ possunt produci testes post publicatum, vel conclusum; bene tamen super nouis non contrarijs, sed dependentibus à primis. Probar hoc victimum text. in cap. causam quæ, il secundo, de resib. ibi, vt super alijs capitulis, &c. & ibid. tradunt Abb. num. 2. Anch. num. 4. & 279 Burrig. num. 4. Atque eum distinctione prædicta, quam cum Bald. in authen. at qui semel, nu. 2. vers. in tertio casu, C. de probat. assert. Farinacc. dict. quæst. 75. cap. 4. num. 81. concordatur per quædam graues Doctores, quorum alij facta iam publicatione, vel conclusione in causa, posse produci denud testes super nouis articulis negant, alij verò affirmant, sicuti ipse Farinacc. ibi, & cap. 5. num. 261. affirmat, super articulis scilicet nouis dependentibus à primis: vide plura apud ipsum Farinacc.

280 Præterea dixi, maximè si iam pars didicerit testificata: supponenda duo omnino certa ex iure, & ex communi Doctorum. Primum, quod non possint testes examinari, aut reperi post didicita testificata, siue illa quis didicerit per se ipsum, siue per aliā personam, vt per aduocatū, vel procuratorem, iuxta tradita à Nobis supra. Patet ex text. in §. quia verò, vers. si verò, ibi, aut omnino pro eo agens, in Authen. de

281 testibus. Item ex text. in authen. at qui semel ibi, vel alius pro eo agens, & ibi Glos. in vers. acceperit, C. de prob. ex text. etiā, in cap. ultra tertiam ibi, neque per alium, extra de testibus. Tradit eum Burrig. Cāpeg. Marian. & alijs per ipsum relatis Farinacc. dict. quæst. 75. cap. 4. num. 86.

282 Alterum supponendum est, quod post didicita testificata nequeant examinari, aut reperi denud testes, etiam si facta non sit eorum publicatio iuridica; quod si examinentur, nequaquam probant. Pro hoc adsumt clari textus, in dict. authen. at qui semel, C. de prob. vbi ad impediendum dict. examen, & repetitionem fieri consideratio de testificatis didicis, & nullum verbum de publicatione, quod ibi bene notauit Glos. in verb. prodnctio, lit. G. in cap. etiam ex tenore, in verbo admittebdos, versic. & ita 283 est argumentum, extra de testibus. Atque afferunt in cap. fraternitatis Bellamer. num. 22. versic. & idem hoc casu, Fclin. num. 7. Marian. num. 46. & num. 61. versic. & in Summa. Paris. num. 66. vers. quid autem si sunt didicita testificata, extra eodem.

284 Vnde si per hoc solum, quod pars didicerit testificata, excluditur omnino à pro-

ductione nouorum testium, quanto magis, si vtrumque simul coniungatur, & quod eorum noticiam acquisierit, & quod publicatio ipsorum à Iudice facta fuerit? Ideo dixi in Regula, maximè si iam pars didicerit testificata. De hac vtriusque coniunctione ostendimus iam supra, ex text. in §. quia verò, vers. illud tamen, &c. Farinacc. dict. quæst. 75. cap. 4. num. 68. & cum alijs multis ab ipso citatis.

285 Prædictis suppositis prorsus certis, est valde controuersum, num sola attestatio publicationis, etiam si non fuerit didicita testificata, sufficiat ad denegandam parti productionem aliorum testium? Diuisi sunt DD. in duas sententias oppositas; complices eorum, vt Bald. in dict. authen. at qui semel, num. 5. vers. sed hic est dubitandum, ibi etiam Salic. num. 9. & Ioan. Sicaor. num. 8. C. de prob. Ioan. Andr. in cap. fraternitatis, num. 25. vers. idem si pars testificata, licet publicata, non didicerit, & ibi Bellamer. num. 19. & num. 23. ac a lijs absolute partem negantem amplectuntur.

286 Per multos e contra, vt Bart. in ead. authen. at qui semel, num. 17. versic. & illa, publicatio, & ibi Paul. de Castro, num. 3. versic. nam tunc etiam, C. de prob. Anton. de Butr. in cap. fraternitatis, num. 7. vers. secundus, Imol. num. 5. versic. si autem sit facta publicatio, idem Imol. in Clement. 2. num. 2. versic. & nota, ibique Zabarel. 2. versic. secundum oppono, de testib. Hostien. in cap. cum venisset, num. 1. verb. nullius, eod. tit. de testib. Ferrer. consil. 135. Petrus Sord. consil. 8. num. 20. & alij affirmantem omnino reuerunt.

287 Resoluenda tamen eōrrouersia ista sub distinctione, quod secundum Auctores primæ sententiæ negantis, nequaquam sola, publicatio attestatio non impedit productionem nouorum testium, si certum sit à parte non fuisse acquisitam eorum noticiā. Ita præter citatos supra pro illa sententia, Abb. in cap. fraternitatis, num. 5. vers. ego verò; Marian. ibi, num. 44. vers. sed si non obstantibus, & Farinacc. dict. quæst. 75. 288 cap. 8. num. 328. Quinque 329. cum eod. Marian. num. 47. docet varijs modis posse esse certum, & probatum, quod pars non didicerit testificata.

Primo, Si adhuc reperiantur sigillata, etiam penes partem.

Secundo, Si publicatio facta sit solo verbo, nec data est commoditas partibus perscrutandi attestaciones.

Tertio, Si pars fuit absens.

Quarto, Si testificata semper fuerunt penes partem aduersam.

Quinto, Si probetur, quod Notarius post decretum publicationis, in eōtinuati se absentauit.

289 At si non sit certum, testificata non fuisse didicita, sed extet dubium, & pars non possit hoc euacuare allegando, & probando suam ignorantiam, tunc sola publicatio

- attestationem excludit partem ab aliorum
190 testium productione. Nam in dubio pręsumuntur testificata didicita, ergo, &c. Vnde DD. partis affirmantis, de hoc casu sunt intelligendi, & præter eos, tenent Aret. in cap. fraternitatis, num. 33. extra de testibus, Rip. in l. is, apud quem, num. 42. vers. ego credo, C. de eden. & cum alijs Farinac. ibid. num. 330.
- 291 Item dixi, vel si renunciavit inti eos examinandi, patet ex text. in cap. intimavit, extra de testibus ibi, nec est abrenunciatio, sumpto argumento à contrario sensu. Doctentque communiter omnes, quod renunciatio sit terminus exclusivus productionis
- 292 testium. Imò non paucit tenent hoc procedere, etiam si non fuerit facta attestatio-num iudiciali publicatio, vel conclusio in causa, quod ex vi folius renunciationis arceantur partes à novorum testium produ-
293 ctione Cuius oppositum descendunt probabiliter alij, nequaquam scilicet impediunt partes per talem renunciationem à novis testibus examinandis, & repetendis, nisi accedat simul publicatio attestacionum, vel conclusio in causa. Vtramque sententiam refert Farinac. dict. quest. 75. cap. 6. num. 175 & 176 Allegans pro prima Anchar. Buttig. Hostien. Imol. Ioann. Andr. & plures; pro secunda Gloss. in §. quia verò, extra de testibus, Ang. ibi, Caltr. Salic. & alios.
- 294 Nihilominus proposita triplici numero precedenti doctrina diversimodè limitatur. Primò, quòd procedat quoad articulos iam propositos; secus verò quoad articulos denuo proponendos; nam renunciatio testium in certis capitulis facta nò præiudicat volenti producere testes in alijs, aut novis capitulis. Constat ex text. in cap. causam, que, l. secundo, & ibi Ioann. Andr. in summario, Anchar. nu. 1. & nu. 4. Zabarel. in princip. extra de testibus; similiter ex text. in cap. cum venisset, versic. si que vero, & ibi Hostien. in verb. causam, Aret. in summario, num. 6. extra eodem, & cum alijs Farinac. ibid. num. 288.
- 295 Dein limitatur in casu, quo non vtraq; pars renunciavit; nam renunciatio vnus partis haud præiudicat alteri non renuncianti, & producere novos testes volenti. Ita Bart. in authen. at qui semel, num. 15. C. de probat. ostendens per text. in authen. iubemus, C. de iudicij, Ang. in §. quia vero, num. 25. in authen. de testibus. Bellamer in cap. cum venisset, num. 10. vers. & nota, extra de testibus, & cum alijs Farin. ibid. num. 292.
- 296 Rursus idem Farinac. num. 298. limitat. Quia, inquit, renunciatio nocet quoad testes, qui poterant produci tempore renunciationis; secus quoad illos, qui produci non poterant propter ignorantiam; quia tunc talis renunciatio non est impedimento, quia de novo producuntur, adhibito Iuramento, de quo in authen. at qui se-

- mel, C. de probat. Bart. in dict. auren. at
297 qui semel, num. 12. & 13. Vbi reddit rationem, quia scilicet renunciatio non trahitur ad ignota, l. mater, ff. de inoff. testam. l. legitimam, ff. de petit. hered. Paul. de Caltr. in dict. authen. at qui semel, num. 3. ad medium, vers. doctores autem limitant, & ibi etiam Ioann. Sica. num. 6. & 7. C. de probat. Hac ille, cui merito adhaerendum; relinquo plura circa alias limitationes apud ipsum à lectore videnda.
- 298 Explicendum autem peculiariter, quòd post publicationem attestacionum factam nequeant examinari testes in causa appellationis, & si examinentur non probent. Adest text. ad literam in Clem. 3. de testibus, & ibi tradunt Gloss. verb. in appellationis causa, & verb. cum non minus, Imol. num. 1. in primo notat, & Zabarel. num. 14. vers. secundo casu; adest etiam text. in cap. fraternitatis, extra de testibus, & ibi Gloss. in figuracione casus, vers. nota, quod, Ang. in §. quia vero, num. 19. vers. quod intelli-
299 ge, in authen. de testibus. Quo cum post alios docet Farinac. cap. 7. dict. quest. 75. num. 305 habere id præcipue locum, quando fuit appellatum ab interlocutorio; nã tunc indistinctè, & tam de Iure Canonico, quàm Ciuili, facta publicatione, non possunt testes examinari, aut idem repetire; liqua huc spectantia videas apud ipsum.
- 300 Verùm, casu, quo testes fuerunt nulliter, aut non ritè examinati, ex defectu Iurisdictionis in examinante, vel ex defectu citacionis, vel ex alio capite, possunt sine dubio post publicationem, aut conclusum in causa, alij testes examinari, & multo magis primi post examen taliter nullum repeti. Facit pro tota hac doctrina text. in Clem. 3. in verb. ritè, (sumpto ibi argumento à contrario sensu) de testibus, vbi eam hoc textu ostendunt Gloss. in verb. ritè, Imol. num. 1. versic. à contrario, ergo si Anchar. num. 11. vers. quarto quæro, Bald. in cap. fraternitatis, num. 10. versic. item, cum; Maria. ibi, num. 30. & 31. extra de testibus, & cum multis ab ipso citatis, Prosper. Farinac. cap. 10. dict. quest. 75. a. num. 358.
- 301 Quamquam idem Farinac. num. 364. cum Parisio in cap. fraternitatis, post nu. 48. extra de testib. cum Zabarel. in dict. Clem. 2. num. 2. vers. & secundum hæc, & cum Francis. Personat. quest. 1. num. 25. vers. quæ omnia, benè notat, quod prædicta numer. precedenti non habeant locum, quando post publicationem attestacionum, vel conclusionem in causa, pars iam testificata didicit, testium nulliter examinatorum ob periculum subornationis; ergò merito à nouo examine validè excluduntur.
- 302 Addit item ipse Farinac. num. 366. in hunc modum. Quæro, inquit, pro complemento huius capitis, quando testis dicatur non ritè receptus? Vide Bonifac. in Clem. 2. de testibus num. 13. & seqq. vique
ad

ad num. 105. vbi quod testes dicuntur non rite recepti quatuor modis.

Primò, Facto producentis.

Secundò, Facto Iudicis recipientis.

Tertiò, Facto testis iurantis.

Quartò, Facto partis aduersæ, contra quam producantur: & ibi latissimè declaratur quomodo in singulo istorum modo testes
303 dicantur nulliter recepti. Ad quod vide etiam Imol. in dict. Clem. 3. num. 4. & ibi etiam Cardinal. Zabarel. num. 4. vers. secundo querò, Marian. in cap. fraternitatis, num. 3. extra de testib. Ioann. Sicar. in authent. ar qui semel num. 15. versic. tunc autem dicuntur non rite recepti, C. de probationibus. Hecille.

304 Sequitur in Regula nostra. Vel vbi ipsa publicatio ex aliquo capite nulla extiterit: nam testes alij possunt examinari, vel iidem repeti post publicatas attestaciones, vbi consisterit de nullitate publicationis. Patet ex text. in cap. ex tenore, ad fin. ibi, solemniter publicatæ, sumpto argumento à contrario sensu; & ibi Imol. num. 3. versic. vltimò, nota, extra de testib. Bald. in l. per hanc, num. 25. versic. item dicas, quod si publicatio fuerit nulliter facta, C. de temp. appell. Ioann. Andr. in cap. fraternitatis, num. 25. vers. dem, si inficia, vel in iura parte, vel indiscrete facta sit, ibi Abb. ut m. 4. in 21. fallen. Marian. num. 24. vers. & hanc sententiam, quod publicatio indiscrete facta non noceat, extra de testibus, & cum pluribus ab ipso adductis Farinacc. dict. qu. 75. cap. 12. num. 375.

305 Pari tamen modo, postquam pars didicit testificata, nequitiam potest amplius alios testes producere, nec prius examinatos repetere, etiam quod publicatio attestacionum fuerit nulliter facta, nempe quia ipsa parte inuita, vel ex alio capite, obditiū periculum subornationis. Ita cum Imol. in cap. intimauit, vers. alias non didicit testificata, extra de testibus, cum Aret. Marian. & alijs per ipsum allegatis, idemmer Farinacc. num. 380.

306 Quid iam in causis matrimonialibus? Certa, & communis est omnium doctrina, quod tum post publicationem attestacionum tum post conclusionem in causa, semper sit locus in eis producendi nouos testes, & id prius productos denuo examinandi. Patet ex text. in cap. series, & ibi Gloss. in figura-tione casus. vers. nota, quod testibus publicatis, Bellamer. in princip. vers. vel aliter in causa matrimoniali, Imol. in Summagios num. 3. vers. item nota, quod in causa matrimoniali, Felin. num. 5. extra de testibus, & post plures alios Farinacc. cap. 13. dict. quæst. 75. num. 383.

307 Habent autem præcipue locum dicta, quando agitur contra matrimonium, seu de vinculo eius infringendo, quia tunc requiruntur probationes liquidissimæ, & concludentes, propterea sententia contra matrimonium non transit in rem indicatam,

cap. tenor, & cap. consanguinei, de re iudicata; idè etiam, sicut in causa criminali non admittitur iuramentum suppletorium in defectum semiplenæ probationis, l. maritus, ff. de quæst. ita pariter, in matrimoniali, ostenditur ex traditis à Fragos. par. 1. lib. 5. disp. 13. §. 7. num. 149. cum Gabriele. tit. de testibus lib. 1. concl. 21. num. 7. Alex. in 13. nu. 1. ff. iureiurando, ac in consil. 143. vol. 2. & cum alijs.

308 Eodem tandem modo resoluendum, quod post publicationem attestacionum, vel conclusionem in causa, concedatur facultas examinandi nouos testes, & prius examinatos repetendi in causis personarum, quibus conceditur restitutio in integrum, secundum omnium mentem. Quenam autem sint personæ gaudentes hoc priuilegio restitutionis, & consequenter illo examinandi, & repetendi testes, etiam post publicationem, & conclusum, discutit Farinacc. toto cap. 15. dict. quæst. 75. à un. 431. propositis 6. quæstionibus, quas doctissime gratia compendiosissimè percurtemus.

309 Queritur prius de minore. Et resoluatur affirmatiue, quod minor restitui possit ad examinandos, & repetendos testes post publicationem, aut conclusionem in causa. Ita Ioann. Andr. in cap. fraternitatis, num. 25. vers. item cum restituitur minor, Abb. num. 4. in 8. fallen. Imol. num. 7. versic. item quando Ecclesia, vel minor, ex-
310 tra de testibus. Vbi Marian. num. 129. Bald. in l. per hanc, num. 28. C. de temp. appell. & alijs, præsertim ex recentioribus, Farinacc. ibid. num. 447. & Fragos. dict. §. 7. num. 153. meritis extendunt ad maiore habentem causam communem cum minore contra alium, vbi negotium est connexum. Secus autem erit respectu vtriusque si constet de dolo, vel subornatione. Ita idem Farinacc. ibid. num. 449. cum Butrig. per ipsum citato: vide apud illum alias limitationes.

311 Secundò queritur absolute de solo maiore: resoluaturque etiam affirmatiue, quòd scilicet sit concedenda maiori restitutio ad examinandos, & repetendos testes post publicatum, vel conclusum, ex generali clausula, si qua mihi insula causa, &c. Ita post multos, quos citat, Farinacc. dict. cap. 15. §. 13. à num. 431. & Fragos. loco citato. Variè autem ab ipso Farinacc. à num. 433. vsque ad 442. & ab alijs assignantur causæ talis concessionis, quarum aliqua per clausulam generale m. indicari potest.

Prima, ex capite impedimenti, vt sit testis, qui post publicationem producantur, erant autem eam in captiuitate.

Secunda, ex capite ignorantie, vt dictum supra.

Tertia, ex eo, quod nihil possit imputari parti producenti nouos testes.

Quarta, insurgit ab equitate hoc suadente.

Quinta, ex eo, quòd sententia non fuerit iusta

iuste lata, vt si ex testibus falsis à parte aduersa productis, ideo pars altera restituitur, vt etiam post publicatum, vel conclusum possit alios examinare contra illos. Vide Farinacium vbi supra.

- 314 Tercio queritur de homine testifico. Resolutio sit negatiua, quam tradunt Bart. in l. 5. nunciatio, si de noui operis nunciatio, Marian. in cap. fraternitatis, num. 114. Aret. ibid. num. 4. versic. & aduerte, Felin. num. 6. ad finem, versic. item secundo circa not. extra de testibus, & cum alijs.
- 315 Farinacc. ibid. num. 460. Secus autem erit secundum citatum Felin. versic. & hoc in rellig. post Bald. & Salic. quos ipse allegat, si probetur rusticum non potuisse consulere peritiores, nam tunc conceditur ei restitutio ad examinandos, & repetendos testes post publicatum, aut consultum. Ita etiam cum predictis Farinac. num. 463.
- 316 Dein quarto queritur, an restituitur Ecclesia ad effectum producendi testes etiam facta publicatione, vel conclusionem in causa? Resoluitur affirmante. Probatur inde, quia negligentia prelati non debet nocere Ecclesie, & quia non est presumendum de personis Ecclesiasticis, quod calumniare velint. Ita Ioann. Andr. in cap. cum venisset, num. 11. & ibi Butrig. num. 8. in fine, extra de testibus, & cum multis Farinacc.
- 317 dict. cap. 15, num. 465. Qui num. 469. post Cephal. consil. 7. lib. 1. bene limitat, dicens, quod Ecclesia non restituitur in integrum contra aliam Ecclesiam, praesertim quando potens restitutionem trahat de iure capiendo, alia vero de damno vitando. Ita ill. de totidem sero verbis.
- 318 Tandem queritur de Republica. Est communis resolutio affirmans, quam tradunt Parisin. cap. fraternitatis, num. 43. vbi in hoc aequiparat Rempub. cum minore, & cum Ecclesia, extra de testibus. Gabiti. de testibus conclus. 1. num. 47. Short. Odd. de restitut. in integr. par. 2. quest. 65. art.
- 319 11. num. 58. & 59. Vbi ait idem esse in. Castris, & Vniuersitatibus, ac in Fisco, quod his omnibus, sicut & illis, sit concedenda talis restitutio ad examinandos, & repetendos testes post publicationem attestatiouum vel conclusionem in causa, &c.
- 320 Restat vltimo loco agendum peculiariter de causis criminalibus, quae magis sunt propriae nostri instituti. In istis similiter post publicationem attestatiouum, aut conclusionem in causa, adhuc semper est locus nouos testes examinandi, & prius examinatos repetendi. Maxime quando Index procedit ex officio, & per inquisitionem, sine accusatore: nam tunc communiter receptum est, etiam ad offensam posse huiusmodi examen, & repetitionem fieri. Ita Bart. in authent. Atqui semel, nu. 31. & 33. Parisi. ibi, in prima additione, sit C. versic. item adde, Alberic. post num. 7. versic. idem est, cum Index, Salic. num. 5. versic. item salic. C. de probat. Abb. in cap. fraternitatis, num. 4. in 5. fallen. Marian. ibid. nu. 178.

extra de testibus, & cum multis alijs, quos copiose adducit, Farinacc. dict. quest. 75. cap. 14. num. 407. & 412. quibus adde Frag. dict. § 7. num. 146.

- 321 Post publicatum item, aut conclusum in criminalibus, possunt testes examinari, & reperi, non solum quando Index ex se, & ex officio, ut dictum, procedit, sed etiam quando id praestat, & inquit ad instantiam fiscalis non habentis ius aut interesse, in ipsa inquisitione, vti pars habet, sed procurantis via iuridica offensam, seu punitionem eorum. Ita Innocen. in cap. cum clamor, num. 1. versic. sed forte oppones, Hostien. ibi, num. 5. versic. quid ergo, si quis, Ioann. Andr. num. 3. per totum, Felin. num. 4. extra de testibus, & cum pluribus per ipsum allegatis Farinacc. ibidem, num. 413.
- 322 Non impedit etiam publicatio, vel conclusio in causa, quin possit Index post eam testes ex officio examinare, & repetere ad offensam, & punitionem rei, non solum in processu inquisitionis, sed in processu etiam accusationis, si ipse Index sit certus nullam adesse subornationem, & concurrat etiam aliqua iusta, & vrgens causa dictae examinationis, ac repetitionis. Cum hac duplici conditione ex mente Clar. in pract. 5. fin. quest. 61. versic. sed hoc quidem, admittit propositam doctrinam Farinacc. dict. cap. 14. nu. 418. per eaque concedit Doctores multos inter se dissidentes, vt refert Hostien. in dict. cap. cum clamor, num. 9. extra de testibus.
- 323 A fortiori autem deducitur, clare ex predictis, quod multo magis in criminalibus post publicationem, aut conclusionem in causa per Iudicem ex se praestat, seu ex officio procedentem, possunt examinari, & reperi testes ad defensionem eorum. Ita Marian. in cap. fraternitatis, nu. 166. versic. & aduerte, & ibidem Aret. nu. 36. & 37. extra de testibus. Anchar. in cap. cum clamor, num. 4. & ibi Anan. num. 4. extra eodem, & post priores alios Farinac. vbi supra.
- 324 num. 419. Qui ex Iul. Clar. in pract. §. fin. quest. 62. versic. sed haec quidem, sic ibi ait, quod Index teneatur, ac dum possit ex officio, licet sint publicatae attestatioues, ad defensionem examinare, & multo magis, quando proceditur contra absentem, & quod hoc est indubitatum. Ita ille; ratio efficax a fortiori est, quia si hoc procedit quoad offensam, quanto fortius procedet, quoad defensionem?
- 325 Sed dubium non fere est inter Scriptores, an si Index procedat non ex officio, sed ad instantiam partis, possit post publicatam, aut conclusam, testes denovo examinare, vel iam prius examinatos repetere, ad parte ipsa petente ad defensionem? Multi ex illis absolute affirmant, vt Aret. in cap. fraternitatis, num. 36. Parisi. ibi, num. 46. versic. nisi ad defensionem, extra de testibus. Felin. in cap. cum clamor, num. 9. versic. & scias, quod eo ca. l. extra eodem, Salic. in l. 60. num. 25. versic. ad defensionem vero, C. de quest. Marfil. in l. pri-

I N D E X CVIVSQUE TITVLI C A P I T V M

Ha Regularum Libri Quartii de Materijs Tribunalium Fidei, seu de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum Ministro, praesertim Consultore, quoad Quaestionem, seu Torturam, pro eruenda veritate circa facta negata, & circa intentionem, siue errorem mentis fidei Catholicae oppositum. Vbi agitur de annexis ipsi Tortura antecedenter, ut de accusatione facienda per Fiscales de defensionibus, & exceptionibus, &c. vel consequenter, ut de appellatione à decreto tortura infligenda de ratificatione post eam infusitiam, & de alijs usque ad completionem transformationem processuum in causis Sancti Officii.

C A P V T I

De accusatione reorum in communi, ac de faciendi in particulari per Promotorem fiscalem apud Tribunal Sanctissimae Inquisitionis. Deq. requisitis omnibus, ut hæc sit legitima, & prorsus valida.

AN in causis criminalibus, maxime S. Officii iniquas indices procedere sine accusatione saltem sita?

REGVLA CCCXXXIV.

Verum inquisitus precipue S. Officii semper ab Aduocato fiscali accusari debeat, & quantum in forma accusationis exprimenda.

REGVLA CCCXXXV.

C A P V T II

De defensionibus, & exceptionibus Reorum, maxime delinquentium contra fidem Catholicam apud Tribunal Sanctissimae Inquisitionis,

Quid defensio? quid exceptio? & an, ac qualiter ista delinquentibus, maxime S. Officii, sine danda?

REGVLA CCCXXXVI.

An aliquando quibusvis reis, precipue inquisitis in S. Officio, sine defensionibus neganda?

REGVLA CCCXXXVII.

Vnde, & qualiter defensiones formanda, & exhibenda, ut finis à reo maxime S. Officii intentus proveniat?

REGVLA CCCXXXVIII.

C A P V T III

De generibus tormentorum in Tribunalibus maxime S. Officii pro eruenda veritate usque receptis; peculiariter de tortura, & de gradibus, seu speciebus eius.

Quorum tormentorum usus pro eruenda veritate licitus? quorum item illicitus in Tribunalibus, maxime S. Officii?

REGVLA CCCXXXIX.

Quot sint species, seu gradus tormenti sinit? qualiter item, & quando, ac quandiu infligi debeant in Tribunalibus maxime S. Officii?

REGVLA CCCXL.

C A P V T IV

De indicijs, & probationibus in communibus, & in particulari, ad torturam inferendam, vel secus, quibusvis reis, maxime inquisitis apud Tribunal Sanctae Inquisitionis,

Qualia, & quot indicia requirantur ad inferendam torturam reis, maxime S. Officii? & an unum aliquando sufficiat?

REGVLA CCCXLI.

An, & qualiter ante torturam probanda indicia à Iudice, aut Inquisitione? & num probatio per testes singulares ad eam sufficiat?

REGVLA CCCXLII.

Qualiter socius criminis facias indicium ad torturam maxime in S. Officio? & an ad id ipse torquendus, & quinque alius testis indubii?

REGVLA CCCXLIII.

An, & quomodo confessio extrajudicialis facias indicium sufficiens ad torturam, maxime in causis S. Officii?

REGVLA CCCXLIV.

*Quando, & qualiter ex sege oriatur indicium
sufficiens ad torturam, maxime in causis fidei?*

REGVLA CCCXLV.

*Quid de fisco publico, summius & exa iudex seu
Inquisitor indicium sufficiens ad torquendos reos?*

REGVLA CCCXLVI.

*Mendacium, variisim. pallor, & faciturnitas
præbent indicium, aut Inquisitori indicium suffi-
ciens ad torturam?*

REGVLA CCCXLVII.

*Quatenus in iuribus, & minel quatenus ali-
iudicia diuersa sint sufficientia ad torturam infli-
gendam, vel se ei?*

REGVLA CCCXLVIII.

*Potestne aliquando sine vili indicio tortura
rei, aut heretico infligi? Et contra illi statibus,
potestne quandoque omitti?*

REGVLA CCCXLIX.

CAPVT V.

De committentibus delicta contra fidem cat-
holicam circa particulares materias apud
Tribunal San. S. officij inquisitionis; si adine
sufficiens in iudicia, torquendi?

Quatenus heretici, vel apostati, aut de ha-
resi, vel apostasia suspensi, sunt torquendi,
maxime quoad intentionem?

REGVLA CCCL.

*Quid de fornicis, aut maleficiis quondam
tortura per Tribunal S. Inquisitionis eis infligitur?*

REGVLA CCCLI.

*Qualiter ob suspicionem heretici quibusvis bla-
spemis, præcione iudicij, alijsque infidelibus tortu-
ra ab Inquisitoribus infligenda?*

REGVLA CCCLII.

*An, & quatenus torquendi in S. Officio Poly-
gami atq; ut abstantes aigi Sacramenti, maxime
confessionis?*

REGVLA CCCLIII.

*Quid de tortura infligenda nec ne, reuocantibus
& libris prohibitis, & infidelibus in ex-
communicatione.*

REGVLA CCCLIV.

*Estne locus tortura in casa edentium cibis pro-
hibitis, & in alijs ad officium S. Inquisitionis
spectantibus?*

REGVLA CCCLV.

CAPVT VI.

De habentibus potestatem ad infligendam reis
torturam, maxime apud Tribunal S. Inquisi-
tionis: De perionis ut quibus infligitur, ac de
ijs quibus ipsa ex aliquo capite infligi nequit

Potestas, & quid sit infligendi tormentum
quibusvis, & qualiter coarctis, præcipue
Inquisitoribus, & Episcopis in causis fidei?

REGVLA CCCLVI.

*Potestas torquendi circa quos personas exterius
potest, præsertim in S. Officio circa quas seculi, ma-
ximè nationes atque, vel corporeæ in dispositionem?*

REGVLA CCCLVII.

*Qualiter potestas torquendi exerceri nequens
circa diuersas personas ratione status professionis,*

dignitatis, &c. qualiter ad seculum in S. Officio?

REGVLA CCCLVIII.

CAPVT VII.

De aduertendis, & seruandis a Iudice, vel In-
quisitore ante torturam, dum ea infligitur,
ac post ipsam infligendam; deq; eiusdem reite-
ratione,

*Quatenus Iudici, aut Inquisitori prospiciendum,
an consens de corpore delicti, ut ad torturam delin-
quentis possit procedere?*

REGVLA CCCLIX.

*Quomodo inspiciendum Iudici, vel Inquisitori,
an consens de delicto, ut abstinere a tortura? &
quid si nihilominus eam infligit?*

REGVLA CCCLX.

*Quanam alia a Iudice, vel ab Inquisitore ser-
uanda ante torturam imminendam, ut dat sit iusta,
& valida?*

REGVLA CCCLXI.

*Ab initio inferenda rei tortura usq; ad finem
quantum a Iudice, vel Inquisitore seruanda?*

REGVLA CCCLXII.

*Post torturam rei infligendam, quanam a Iudice,
vel Inquisitore seruanda, maxime, quoad ratifi-
candam eius confessionem?*

REGVLA CCCLXIII.

*Quomodo, & quatenus possit a Iudice, vel Inquisi-
tore, iterari tortura, maxime si ad finem non indicat?*

REGVLA CCCLXIV.

CAPVT VIII.

De appellationibus a quacunque sententia de
causis item appellandi, aut secus reiiciendi
appellationem, ac de reliquis huc spectanti-
bus maxime quoad Tribunalia S. Officij.

Quid appellatio? qualiter eius distinctio in va-
rias species? quanam item ex his natura
cuiusque, & differentia?

REGVLA CCCLXV.

*Quis appellare potest? a quo iudice, & ad quem
appellatio qualiter interponenda, præsertim in
S. Officio.*

REGVLA CCCLXVI.

*Vbi, & in quibus casibus concedenda appellatio
in quibus secus, præsertim apud Tribunalia S. Of-
ficij?*

REGVLA CCCLXVII.

*Cur, & ad quasnam fines, seu effectus inueniunt,
& interponendi appellatio, maxime in S. Officio?*

REGVLA CCCLXVIII.

*Quomodo, seu quibus concurrentibus, apud Tri-
bunalia, præsertim S. Officij, interponenda appella-
tio ad effectus predictos pertinent?*

REGVLA CCCLXIX.

*Quando, seu intra quod tempus interponenda,
maxime in S. Officio, appellatio, ne transacta in
iudicatum? & quando proseguenda, ne ipsa sit de-
finita?*

REGVLA CCCLXX.

LIBER QVARTVS DE MATERIIS TRIBUNALIVM FIDEI SEV DE REGVLIS MVLTIPPLICIBVS PRO FORMANDO

*Quoniam eorum Ministro, praesertim Consultore, quoad quaestionem, seu torturam pro
eruenda veritate circa facta negata, & circa intentionem, siue errorem mentis
fidei catholica oppositum. Vbi agitur de annexis ipsi tortura antecedenter,
ut de accusatione reorum facienda per Fiscalem, de defensionibus,
& exceptionibus, &c. Vel consequenter, ut de appellatione à
decreto tortura infligenda, de ratificatione post eam in-
flictam, & de alijs usque ad completam for-
mationem processum in causis
S. Officij.*

P R O C E M I V M.

VI A M congruè aperit huius 4. libro, & pro aditu Proemij eius opportunè
occurrit resolutio illius admodum lepidè ac perpulchrè quaestionis, seu
ingeniosissimè controuersiae tres inter Regis Darij seruos cubicularios,
corporis Regij custodes aliquandò exorta, cum ipse dormitum abiisset;
nimirum: Quenam ex rebus omnibus, ac personis quibuscumque iudicanda,
potentior, & fortior? ut habetur copiosè lib. 3. Eisd. cap. 3. & 4. atq. iuxta
condictum fuerunt sententiae singulorum scriptae, obfignatae, & sub eius
ceruical Regis dormientis appositae, ut ei excitato è somno coràm Magistrat-
ibus, & doctissimis Persarum, & Medorum legerentur, & ille, cuius sen-
tentia, praestantior iudicata fuisset, magnis honoribus, & muneribus ab ipso Rege afficeretur.
Itaque, vnus scripsit: Forte est vinum. Alius scripsit: Fortior est Rex. Tertius (huius nomen Zoro-
bale) scripsit: Fortiores sunt mulieres, super omnia autem vincit Veritas. Ita in sacro Textu, vbi
adiunguntur rationes efficaces pro vnoquoque scripto, sed efficaciores pro tertio, maximè pro
parte addita vltimo loco, in cuius fauorem à Rege Dario, & à reliquis ad indicatum est: Super
omnia autem, inquit, vincit veritas, atque auditis rationibus pro ista adductis, omnium conclu-
sio tandem, & exclamatio ita fuit: Magna est Veritas, & praeualeat.] quippe originem ducens ab
aeterna illa, & increata Veritate, Deo Opt. Max. etiq. semper innixa manens, ac de ipsius esse par-
ticipans? Vnde ex omni debito acquiritatis, & iustitiae complectenda à cunctis mortalibus, prae-
cipuè à Ministris publicis Censurarum, ac locorum in tractandis, & expediendis causis cuiusvis ge-
neris. Ac si veritas eis non innotescat, adhibenda per ipsos opportuna Iuris, & facti remedia ad
eam inuestigandam, & vrendum frequentibus, & petacutis reorum examinibus in causis crimina-
libus pro eiusdem inuestigatione: perpendenda responsa ab eis data, cum dictis Testibus, seu de-
ponentium contra ipsos facta collatione: si adhuc tamen veritas, quae à Iudice inquiritur, haberi
non potest, deueniendum tandem ei pro ipsa eruenda ad vltimum Iuris remedium vocari solum
à Doctores, examen rigorosum, ad quaestionem scilicet, seu torturam infligendam, seruatis
seruandis, ac praecedentibus legitimis iudicijs, ut in sequentibus ostendemus. Quòd si in reli-
quis Tribunalibus ita procedendum, & est locus torturae pro indaganda cuiuslibet delicti com-
missi veritate, quando reus de commissione eius per testes, vel aliter non conuincitur (imo licet
conuincatur, vbi nequit vltimo supplicio puniri, nisi per propriam delinquentis confessionem de
delicto innotescat, ut in Tribunalibus Siculis, & his Melitenibus, iuxta leges illius Regni, quas
haec Insula in multis sequitur) quantò magis erit locus in nostris S. Inquisitionis, cum ista Sacra

Tribunalia procedant contra crimen hæresis, vel apostasiam clare expresse fidei catholice oppositæ, ad hoc ex se occultum, & recôditum in mente hæretici, seu apostatæ, ut nulla alia via (excipit solam reuelationem à Deo factam) in eius cognitione DD. Inquisitores deuenire non possint, nisi per manifestam inquisitionem de tali crimine confessionem: nam quamvis ipse clare dictum, vel factum eternum hæreticale, aut hæresicum sit iam convictus; crimen tamen hæresis, quæ ut alibi à nobis traditum, in actibus internis, nempe assensu intellectus contra diuinam Fidem, & inclinatione, ac pertinacia voluntatis consistit, atque perficitur, adhuc occultum, & incognitum manet, casus, quo nec ipsum confiteri cœuit, se pernegat, se errori alicui assensisse: ergo tunc methodum dictum, examen rigorosum, seu quædam torturæ pro eruenda intentione ex mente inquisiti (seu suspecti de hæresi, in Tribunali S. Inquisitionis) executioni mandatur, neque ad satendam veritatem inducitur: atque ita fuit semper ubique vsu receptum. Cum autem hoc de indigenda, nec hic, & nunc, in casibus occurrentibus ab Inquisitoribus, tortura, vnum sit ex illis sex præcipuis capitibus, quæ apud S. Officium, vel Congregationem eius frequenter in consultationem venire solent, in diuisione nostri Operis de Materijs Tribunalium Fidei, peculiarem iure suo assignat sibi librum, nempe quartum, attento ordine executionis, à nobis iugiter seruato, & in posterum seruando. Itaque, Deo benè iuuante, pertractabimus in eo quæcunque spectant ad hæc torturæ materialia, tum in genere, ut inferantur aliquoties pro alijs Tribunalibus: tum in specie, & peculiariter pro nostro S. Inquisitionis: ducendum tamen initium ab ijs, quæ ei antecedenter annexa sunt, in primisque ab accusatione reorum, quæ per Fiscalem fieri debet.

CAPVT PRIMVM.

De accusatione reorum in communi, & de faciendis in particulari per Promotorem Fiscalem, apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis: deque requisitis omnibus, ut hæc sit legitima, & prorsus valida.

PROOEMIOLVM.

Post inchoatam validè, & legitimè contra delinquentem aliquem processus criminalis formationem, quæ quidem inchoatio erit valida, & legitima, si fiat tam in nostro Tribunali S. Inquisitionis, quam in quouis alio, nequaquam sumpto initio ab illa clausula, *Cum ad aures peruenit*, aut *Fama extat*, &c. nam semper præcedere debet examinatio vnus, vel plurius persona rum denunciantium: de hoc constat ex Iulio Clar. quæst. 5. n. 4. & ex Bosio in tit. de denunciat. n. 18. ubi meminit ipse cuiusdam constituti Mediolanen. in tit. de accens. §. nec etiam, admittere, per quam de claustris nulli processus facti super delictionibus criminum sine nomine, & cognomine delatoris. Atque quoad processus S. Officii assintat Casar Carena part. 2. tit. 12. §. 24. n. 305. quod audiuit ita fuisse ordinatum à Sac. Congreg. Vrbis, utque conforme ijs, quæ habentur in penultima clausula Edicti S. Inquisitionis, ut alibi diximus. Post executam item iuridicè, & iussu dicti delinquentis capturam, aut carcerationem, quæ executio erit iuridica, & iusta, si prius probetur corpus delicti per planas, & liquidas probationes l. 1. item illud, ibi, liquere igitur debet ff. ad Syllan. & adducit doctrinaliter Farinae. de Inquis. q. 2. num. 6. Sed hoc li mitandum in delictis occultis, & difficultis probationis. maxime si non relinquat vestigia post se, vt docent, idem Farinae. n. 12. & 13. Bos. de delict. n. 20. & Clar. in praxi q. 4. vers. scias tamen. Cum autem delictum, contra quod procedit S. Officium, sit ex se occultissimum, quippe in mente consummatum, non requiritur ad carcerandum, &c. vt consistit de corpore eius. Excipe tamen, quando rei inquit vestigia post se, vt in delicto fractionis Crucifixi, aut vulneræ Sac. Imaginis, quia tunc quidquid alibi dixerim, censeo cum d. Carena par. 3. tit. 1. §. 4. n. 42. & 43. quod debeat prius probari corpus delicti. Quamquam adhuc videtur limitanda hæc doctrina, nisi sit periculum fugæ delinquentis, vel simile. Vnde ob id in nostro Tribunali Meliteni S. Inquisitionis vidi aliquoties carcerationem polygami, nondum suprauiuentis prioris coniugis probata. Post multiplex dein, & sæpius iteratum eiusdem contra Fidem delinquentis constitutum, seu examen pro eruenda veritate tam circa factum, vel dictum hæreticale, quam circa intentionem, seu errorem mentis. Post repetitionem denique Testium maxime pro comprobanda identitate persone inquisitæ, si opus fuerit, Notario prædicta omnia in actis iugiter recipiente, sequitur immediatè ad vitiorum reformationem processus, vt Promotor fiscalis talem inquisitum apud S. Inquisitionem accuset, seu denunciet. Consequenter itaque et opportune de hac accusatione, seu denunciatione nunc agimus, et suppositis iam initio lib. 2. de hac materia traditis, citius circa ipsam. duplici Regula nos hic expeditimus.

*An in causis criminalib. maxime Sancti Officii
negatur index procedere sine accusato-
re, saltem fisco?*

REGVLA CCCXXXIV.

- 11** Sicut in causis civilibus actor, ita in criminalibus quibuscumque, accusator ad substantiam iudicii concurrir, & sine auctore, vel accusatore aliquo respectu, index, quoad earum tractationem, & decisionem nequaquam potest quidquam valide agere.
- 12** Ad validitatem autem istam in diversis causis ex criminalibus haud necessario requiritur accusator verus, sed sufficit aliquomodo fideus; imò nec fideus est necessarius in aliquibus casibus particularibus, atque hoc imprimis habet locum in causis S. Officii.

- 13** Pro facilliori intelligentia dicendorum, ad ostendendam necessitatem accusatoris, & accusationis, qua fit in iudicio, praemittenda aliqua magis generalia circa ipsum. Praemittendum primo, Iudicium in comuni sumptum (omissis alijs actionibus huius vocis, quas apud Menoch. de arbit. q. 8. n. 14. & apud alios explicatas innuenies) in hunc modum definiri. quod sit legitimae rei controversia inter litigantes apud Iudicem disceptatio, seu tractatio. Aut iam magis in particulari ad rem nostram sic, quod sit actus trium personarum, Iudicis, actoris, & rei in Iudicio contententium. Vtramque definitionem ex varijs auctoribus, quos ipsi citat, assert noster Baptista Fragonius in eruditissimo opere Regim. Christi. v. cap. par. 1. lib. 3. disp. 12. §. 1. n. 1. ac per se patet.
- 16** Praemittendū 2. ex requisitis ad iudicium, alia pertinere ad essentia, & substantia ipsius, alia verò ad integritatem, & solemnitate. Sunt de substantia iudicii sole tres personae expressae in secunda definitione: Index scilicet, actor, sine accusator, (qui in civilibus actor, in criminalibus accusator ab omnibus vocari solet) & reus. Neque faciunt in contrarium eorum, in cap. forus, de verbor. signif. & in cap. 1. q. 4. vbi innui videtur, quod etiam testes sint de substantia iudicii, cum reus absolutus, auctore non probante. 1. actor. C. de probat. & cap. fin. de iura, & consequenter necessarium produendum sint testes, ne actor succumbat.
- 18** bar. Nam praedicta ad summum ostendunt esse necessariam productionem testium ad hunc effectum, ne actor succumbat, non verò ad substantiam, & essentiam iudicii, quod completum substantialiter existit, etiam si actor non probet, & reus absolutus. Bald. in l. is, apud quem, C. de edend. Pelin. in cap. Eccles. n. 24. de constit. & cum alijs ab ipso adductis relatus Frago. n. 2.
- 19** Praemittendū tertio, Inter spectantia ad integritatem, & solemnitatem iudicii, vt sit, tempus prescribere litigantibus ad probandum, vel respondendum iudicium tali, vel tali die exercere, & non feriatis diebus; quolo-

- fas exceptiones non admittere, &c. in praecipuo loco reponi citationem, & contestationem litis, atque ab utraque diversimodè iudicium rām in civilibus, quā in criminalibus inchoari; ab ista, si sit sermo de iudicio integro, & propriè dicto; ab illa verò, si de iudicio impropriè dicto, atque imperfecto. Ex doctrina Bald. in cap. 1. extra de litis contest. & Pauli in l. 1. n. 4. C. iudic. ac aliorum, sicut in concordiam adducit nuper citatus Fragonius duas oppositas sententias, quorundam, vt Gloss. in l. si is, qui Rom. verb. iudicium, ff. de iudic. affirmantium incipere iudicium a litis contestatione, quorundam verò tenentium citationem esse principium iudicii. Quibus omnibus sic in communi praemissis,
- 21** Efficaciter probatur iam prima pars nostrae Regulae; quae ramentis ex pertinentibus ad integritatem, & solemnitatem iudicii, aliqua, si omittantur, nullum omnino processum reddant, vt si omittatur citatio, sine qua iudicium conrinit, nec potest absque ea inchoari, cum defensionem respiciat, quae est secundum ius naturale, l. vt vim ff. de iustit. & iur. & in Clement. Pastoralis de re iudicat. Menoth. de arbit. lib. 1. quaest. 17. & Peregrin. de iure fisci lib. 1. tit. 3. n. 61.
- 22** Aliqua verò vt non tanti momenti, nequaquam processum annullent, sed hic possit post eorum omissionem a Iudice ante sententiam reformari; non immoror in exemplificatione ne nimis extra rem nostram diffundar. At si loquamur de rebus, seu personis spectantibus ad substantiam, seu essentiam iudicii certissimum est apud omnes Doctores, ex omissione cuiusvis eorum ipsum corruere, & processum penitus annullari, Gloss. in summ. tit. de iudic. Holtien. eod. tit. §. 1. Suarez de Prae. in praxi an. 3. n. 1. & post alios, adductus Frago. §. 3. n. 35. ergo sine auctore, vel accusatore nequit iudicium vilo modo subsistere, neq. Index quidquam valde agere in quouis genere causarum.
- 24** Contracto autem sermone ad solas causas criminales, quae accedunt magis ad nostrum institutum; obijciat aliquis ex varijs capitibus deduci, quod in iudicio ad earum decisionem non requiratur, semper accusator. Primo, quia absque vilo accusatore Diuina iustitia peccatores condemnat, & punit, sicut Danielis cap. 12. utinam accusante ini, qui illi fenes, qui falso Sathanam accusarunt, condemnati sunt. Item quia officium accusatoris est deferre ad iudicem delictum, sed hoc ad ipsum potest peruenire per denunciationem, vel per infamiam, vel per notorietatem, vel si committatur in praesentia ipsius iudicis. Hinc abique accusatore, Praetati puniunt subditos Religiosos, Patres familias pueros, & seruos; Magistri discipulos, &c.
- 26** Fitma tamen ista doctrina proposita, & vt certa communiter traditur a Theologis, & a Iurisperitis, vt a D. Thoma 2. 2. q. 67. artic. 3. Aragon. ibi Sayr. in Clauil. lib. 11. cap. 7. verget ad iudicium. Less. lib. 2. cap. 29. dub. 12. n. 104. Mirand. de ordin. iudiciali. q. 13. art. 1. conc. 1.

- & post alios multos à Fragofo ibid. §. 4. n. 114. quòd non possit Iudex procedere in criminalib. nec condemnare aliquem absque accusatore saltem ficto, iuxta illud Actori 25.
- 27 ibi. Non est confutudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur presens habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ac abluenda crimina, quæ ei obijciuntur. Quæ verba assert. D. Th. in corpore illius art. ad confirmandam dictâ doctrinam. Quam non esse de iure Divino, nec de iure naturali, sed tantum de iure humano, hoc eff. valde conforme iuri, & rationi naturali, ut nemo adducatur in iudiciû sine accusatore, affirmant benè præter alios, Sotus de regend. secret. memb. 2. q. 6. coroll. 50. n. 581. & Greg. de Valent. tom 3. disp. 5. q. 11. pun. 3. & quest. 13. pun. 2.
- 28 Effe autem de iure humano patet, de ciuili, ex l. illicitas. ff. de offic. Præsid. & ex l. referri. ff. de maner. & honor. vbi expressè disponitur. Si quis accusatorem non habet, ab honoribus prohiberi non debet: de iure item Canonico constat ex cap. Qualiter, & quando, de accusat. vbi est sermo de inquisitione speciali, quæ non potest fieri, nisi præcedente infamia: et ex cap. Si quis potestatem, 23. quest. 4. vbi ex D. Ambrosio habetur, quòd non debeat iudex quemquam sine accusatore damnare.
- 30 Ostenditur clariùs exemplo Iudæ, quem Christus Dominus non abiecit, cum esset fur eo, quòd non fuerat accusator. Ex vi itaque Iuris humani accusator est de substantia iudicij: vnde nihil mirum, si Daniel senes illos iniquos, et iniustitia, Diuina peccatores sine accusatore condemnauit.
- 31 Scù dicitur meliùs cum D. Thoma citato in solu. ad 3. Quòd Deus, cum procedat ex noticia veritatis, simul est accusator, et iudex; et pari modo fuit Daniel, qui instinctu Dei mouebatur: et responsum ad primam partem obiectionis:
- 32 Colligitur autè ex textu prædicti cap. qualiter, et quando, et ex alijs rextibus, infamiam suppleri vices veri accusatoris, et docet D. Thom. citatus in solu. ad 3. quo cum deducunt præcitati auctores, non requiri semper in iudicio verum accusatorem, sed sufficere aliquandò virtuale, seu fictum, iuris fictio, aut aliquod suppletur locum veri accusatoris.
- 33 Cuiusmodi est simplex denunciatio in criminibus contra bonum publicum; in his enim denunciatur non suspiciens in se onus probandi ea (sicut suspiceret, si esset accusator, iuxta differentiam inter eos alibi à nobis assignatam) id tantum intendit, vt iudex per denunciationem omni meliori modo occurrat damno boni communis, & in persecutione delinquentis denunciati vterius progrediatur iuxta legem circa hoc Fragofo, vbi supra. num. 116 & 120.
- 34 Vices item accusatoris veri supplet notorietas delicti, & euidentia, siue hoc sit contra bonum publicum, siue contra priuatum. Colligitur ex D. Thom. dict. quest. 67. art. 1. in

- in solutione argumentorum, ibi Caiet. & Arag. Lessius lib. 2. cap. 29. dub. 12. num. 104.
- 35 & alijs communiter. Dicitur autem delictum notorium, quod probabiliter negari, aut celari non potest. Bald. in l. ciues, C. de appell. Anton. Burgens. in cap. ad nostram, num. 27. de empt. & vend. & Mascard. de probatione. conclus. 101. qui declarat magis, ait crimen notorium per euidentia facti dici illud, quòd oculis hominum euidenter subiicitur, & nulla tergiversatione celari potest, sicque exprimeant scribentes. Vnde, quando iudex procedit contra delinquentem prædicto modo notorium, potest ordinem iuris prætermittre, cap. consuluit, extra de appellat. cap. quæ Lotharius 2. quest. 1. cap. quanto, de translat. prælato. Bald. in l. Presbyteri, col. penult. C. de Episcop. & cler. Anton. Gomez. de delictis. c. 1. n. 43. & l. l. Clar. in præd. q. 9.
- 37 Non requiritur pari modo in iudicio accusator verus, sed huius vices suppletur, si delictum patretur eorum Iudice, & alijs, & multo magis, si coram Iudice sedente pro
- 38 Tribunali, idque, propter euidentiam, seu notorietatem facti, (scilicet si coram Iudice solo, quia tunc ac occultum) iur. hic modus ficti accusatoris coincidit cum præcedenti, & tunc absque alia accusatione potest iudex delinquentem indicare, ac punire. Bartol. in l. l. barbarius. ff. de reg. iur. Mirand. loco citato, artic. 1. concl. 1. & Caiet. præter alios 2. a. q. 67.
- 39 art. 3. Vbi refert exemplum S. Ludouici Regis, præcipientis cauterio adari linguam hominis coram fide blasphemantis. Imò addunt Glossa ordinaria, in cap. Deus omnipotens, quando autem, 1. quest. 1. Hostiens. in cap. Tua nos, de cohab. cler. & mulier. Albert. in l. illicitas, ff. de offic. Præsid. quando quis commisit delictum coram Iudice sedente pro Tribunali, & coram multitudine assistantium, quòd tunc possit ipse iudex eum punire non solum ordine Iuris minime seruato, & sine solemnitatibus, sed etiam sine processu, & probatione, quia præsentia iudicis inducit euidentem probationem, ex l. 1. ff. de minor.
- 41 Prædictam autem doctrinam quamuis approbet Antonius Gomez, de delictis, cap. 1. n. 48. eam tamen benè limitat, dicens, turis esse teste Fragofo, dict. §. 4. q. 27. per sequentiæ verba, vt iudex in eo casu recipiat probationes, & reus in continente examinetur, quòd si faciatur sine vlla probatione, præcedente
- 42 tamen citatione, statim condemnatur. Requiritur enim citatio, vt appareat, an habeat defensionem, nisi finis in casu, in quo nulla reperitur tergiversatio. Menoch. de arbitrat. lib. quest. 27. in fine, num. 13. Quod si reus neget etiam quando crimen communis fuit coram Iudice pro Tribunali sedente, & multis assistantibus, nullo modo illum condemnare, nisi prius testes concludant illum deliquisse coram Iudice pro Tribunali sedente, & coram alijs assistantibus. Carre. in pract. crimin. in 1. tract. de appellat. §. Secundus et c. talus à n. 23. in sequenti, habendus ille.

44. ^uSupponit prædicta doctrina, quod requiratur ad substantiam iudicii accusator aut verus, aut saltem fictus, seu æquivalens, nempe vel infamia, vel denunciatio, vel notorietas delicti modo dicto, pro responsione ad ultimam partem obiectionis optimè censent auctores melioris notæ, vt Sotus, de iustit. quæst. 4. art. 3. Nauar. lib. 2. consil. de sentent. & re iudicat. consil. 1. Roder. in summa, in tra. 8. iudicand. cap. 12. Suar. tom. 4. de Religio. lib. 2. cap. 10. & alij, quod in delictis maioris momenti, Prælati Religionum, quaminis non teneantur in faciendū iudicio, omnino sequi iuris positivi apices, ac rigorem, possunt, valide, ac insit sententiam condemnatoriam contra subditos delinquentes ferre, non seruatis iuris positivi solemnitatibus, iuxta cap. Cum olim, ac cap. qualiter, & quando, de accusat. vbi habetur posse illos procedere de plano, sine strepitu, ac forma iudicii.
45. Peccabunt tamen grauiter, si committant, quæ sunt de iure naturali, & de essentia, seu substantia iudicii, qualis est accusatio, vt patet ex dictis ergo &c.
47. At in leuioribus delictis Prælati Religionum induunt personam patris, et similes defectus leues non puniunt vt iudices, sed vt parentes. Patet ex dicto cap. Qualiter, et quando, cap. Reprehensibilis, et cap. Cum contingat, de foro compet. et alij, ac propterea ad puniendas transgressiones regularum, et ordinationum communium in quavis Religione non requiritur accusator, nec vllus ordo iudicialis à iure præscriptus. Argum. sumpto à fortiori, quia si hic omittitur in seculari foro, circa culpas leues, iuxta l. leuia, ff. de accusatio, & ibi omnes scribentes; quanto magis omittitur in puniendis delictis leuibus Religiosorum?
49. Tandem ad obiectionem de partibus, dominis, ac magistris, respondet bene cum Soto lib. de iustit. q. 4. artic. 3. Pragosa dict. §. 4. num. 113. patres familias, ac magistris non habere potestatem simpliciter coercitiuam, nec capitali poena, aut graui ferire posse; sed esse in illis potestatem paternam, sed economicam, ac proinde non posse procedere ad grauiora supplicia, cum non sint iudices in puniendis delictis filiorum, seruorum, seu discipulorum, et ideo in leuioribus supplicij imponendi non obligari ad formam iudicalem omnino seruandam, sed satis esse, ad castigandas culpas, vt eas licet modis cetero cognoscant, aut saltem puniant solum pro ratione probationum; ita ille.
51. Restat vltimo loco breuissimè attingamus in quibus casibus particularibus absque vllō accusatore etiam ficto, aut non precedente infamia, possit iudex inquirere, et procedere contra aliquem in particulari.
53. Primo, quando iudex procedit per inquisitionem generalem, seu generalissimam, de qua est sermo in l. congruit, ff. de offic. præsid. et in c. 1. de officio ordinarij, et sit ad inuestigandos facinorosos, ac plura delicta tunc si ille veniat ad cognitionem auctoris delicti, absque diffamatione, aut accusatione contra hunc potest procedere. Abbas in cap. Ad nostram c. 2. num. 2. de iureiur. Bart. in extrauag. ad reprehendum in verb. Inquisitionem. Caiet. 2. 2. quæst. 59. art. 1. Less. lib. 2. cap. 29. dub. 15. n. 121.
53. Secundo, quando sit inquisitio contra aliquem de mandato Principis, motu proprio, emanato; nam Princeps potest inquirere non precedente infamia. Bald. in l. nullus C. ad legem 1ul. Maiest. Menoch. lib. 1. de arbit. quæst. 75. num. 4. et præter alios Iul. Clar. in.
54. præf. q. 6. n. 8. vers. Præterea scias. Qui tamen ibi asserit ita esse, etiam si ad postulationem partis mandatum Principis emanet, & addit se vidisse in praxi feruari. Oppositum tenent alij, vt Felin. in cap. Cui oporteat, in 4. notab. et ibi Ioan. de Anania, n. 2. de accusat.
56. Tertiò, quando inquiratur, an quis sit dignus, vel indignus tali honore, aut officio, priusquam assumatur ad illud, vel ad dignitatem, sicut vbi inquiratur, an sit impedimentum ad contrahendum matrimonium, tamen illud ex delicto proveniat. Ita Panorm. in cap. 1. de officio ordinarij. Sotus, de secret. memb. 2. qu. 6. concl. 3. Less. vbi supra, et alij communiter, quidquid in contrarium dicat.
57. Nauar. tibi de iudicijs, num. 85. Ratio est, quia ad malum impediendum in conferendis beneficijs, aut in matrimonio contrahendo, licet um est inquirere de impedimentis, vel delictis personarum particularium, quaminis de illis nulla præcedat infamia; conducit cap. final. de clandest. despons. vbi præcipitur dicta inquisitio pro contrahendo matrimonio.
58. Quarto potest iudex, sine præmia infamia, ad inquisitionem specialem contra eum deuenire, qui confessus est in iudicio crimen sibi occultum, etiam coram duobus iudicibus, scilicet, et Notario, deducitur ex cap. 1. de accusat. in 6. eo quod talis confessio, cum sit iudicialis, facit notorium iuris, etiam si coram paucis sit prolata. Nauar. in rubric. de iudic. n. 86. Sayr. in clau. lib. 1. cap. 1. num. 15. vers.
59. Non tamen, et Less. loco citato n. 114. Nec audiendus est Sotus supra relatus, sine fundamentis quidem hanc doctrinam reiiciens.
60. Quinto, sine accusatione, aut sine infamia, præuia proceditur, quoties sit inquisitio contra officiales in syndicato, sinit eorum officio; Atque hoc in praxi vbiq; receptum est. Nam si delinquentes fuerint reperti, vocantur, et facta liris contestatione conceditur eis copia ad se defendendum. Bald. in l. obseruare §. Proficisci, n. 3. ff. de offic. Proconsul. et Legat. Angel. l. si vacante, n. 170. C. de bonis vacantibus, lib. 10. et propter alios Clar. in præf. quæst. 6. num. 6. ibi ubi finem affirmat in hoc casu impertinens esse requirere, quod aliqua diffamatio præcedat.
61. Sexto, pati modo loquendum est, quando sit inquisitio de nauib. merca, seu ad scopulos allisa ex incuria nauarum, seu militum,
62. iuxta l. quoties C. de nauis. Similiter vbi inquitur de domino occiso contra feruos, si ignoretur occisor. ex l. 1. ad S. C. Syllan. Nam tamen nulla præcedat diffamatio contra.

- aut, vel milites, nonnulla tamen est suspicio de illis, dimanans ex voce populi. Atque idem in similibus, quoties populi suspicio contra aliquem insurgit. Ita Nauar. in rubric. de indic. n. 95. et Less. di. dub. 15. n. 130.
- 64 Septimo, quando quis patranit crimen læsæ maiestatis in tra Extrauag. ad reprimendum. Federici Imperatoris, ibi Gloss. in verb. per inquisitionem, & Bartol. verb. Inquisitionis, ubi limitans nimis, asserit ante hanc Extrauag. nullum iudicem potuisse procedere contra aliquem in crimine læsæ maiestatis humanæ sine infamia, vel notorietate;
- 65 at verò post illam posse. Quæ Bart. limitatio non admittit fortè ab alijs Doctoribus, vt à Preposito, in c. 1. vers. in crimine tamen, n. 62. secunda, quæst. 8. Giga. de crimine læsæ maiestatis, quæst. 9. n. 4. lib. 2. et à Nauarro in cap. inter verba 11. quæst. 3. n. 686. Qui absolute, et simpliciter affirmant, non solum in hoc crimine læsæ maiestatis, posse iudicem procedere contra aliquem nulla præuia diffamatione; sed etiam in omnibus alijs delictis atrocibus, et enormibus, et sufficere præuiam suspensionem &c.
- 67 Tandem octauo, quod spectat ad rem notram, sine vlla accusatione, aut diffamatione in crimine hæresis, vel Apostasie à fide potest procedi contra aliquem: deducitur ex cap. Excommunicamus. §. Ad iudicem, de hæreticis, et ex l. Apostatarum 4. de Apostatis, et irradiat Sayr in clauis, lib. 2. cap. 11. et Nauar. in di. 68 cap. Inter verba 11. quæst. 3. Qui bene adducit id verum esse, dummodo præcedat aliqua suspicio; alias nullo modo potest inquiri contra aliquem: confirmat Simanch. in præf. hæres. tit. 2. de inquisitionis ordine, ubi ait quod etiam si non potest fieri inquisitio particularis contra certam personam, nisi præuia infamia, nihilominus hoc fallit in homine de hæresi suspecto.
- 69 Sed quanta hæc suspicio debet esse? Boss. in tra. criminal. in tit. de hæretic. tenet sufficere leuem, et modicam, etiam ad detentionem suspecti. Sed merito id non admittunt, sed debere esse grauem, nisi timeatur de fuga illius, tunc citati Nanarrus, et Sayrus, quos sequitur Fragosus di. 4. n. 137. qui sub fine eius sic ait. Fundamentum autem, inquit, quare de crimine hæresis contra aliquem specialiter inquiratur absque accusatore, et infamia, est, quia hæresis crimen est valde perniciosum, et contagiosum, et tanquam pestis fugiendum, vt patet ex cap. vt Inquisitionis, de hæreticis in 6. ita ille, apud quem plura videas, tam circa hunc casum criminis hæresis, quam circa reliquos explicatos aliorum.
- 71 Criminum. Atque in causis fidei ad procedendum contra hæreticos, quod nullo modo, vt diximus, sit requisitus accusator, intelligitur ex natura rei, attenta enormitate delicti adeo perniciosi, et contagiosi, quod autem in praxi de consuetudine seruetur, ex dicendis Regula sequenti patebit.

Vtrum inquisitus precipue in S. Officio semper ab Aduocato fiscali, accusari debeat? Et quanam in forma accusationis exprimeatur?

REGULA CCCXXXV.

- 72 Pro diuersitate regionum, et nationum diuersus est vsus Promotoris fiscali, quoad accusationem reorum: alicubi ipse metentem accusat; alicubi verò facta, et portectæ accusatione ab alio, huic assilire tenetur. Quocunque tamen loco in causis fidei contra hæreticos, et apostatas, vel suspectos de hæresi, aut de apostasia accusationem porrigit, et vsque ad expeditionem illarum idem Fiscalis prosequitur. In formula autem accusationis compendioso exprimere debet omnia, crimina, de quibus inquisitus accusatur; peccata item ab Inquisitore, vt pro tenenda, veritate, eum, si opus fuerit, torturæ subijciat, ipsumque iuxta Canonum, ac legum dispositionem punire velit.
- 75 Erimus iam alibi de virtutibus, et qualitatibus in persona ad gradum Aduocati fiscali promouenda requisitis: nunc quævis eius munia obiter indicanda, præcipue minus accusandi, sed denuntiandi inquisitos. De specialibus ad promotorem fiscale tractat ex professo Simancha tit. 4. rt. tit. 53. Cap. 76. holi. institutionem. Primo, ad officium eius spectat dicta restium exquirere, ac libros denunciationum perscrutari, vt quos delinquentes inuenerit, possit apud Inquisitorem instare, vt capiantur, et carceribus mancipentur. Ita præter Simanch. di. cit. 33. de Promotore fiscali, n. 3. adducunt Lindou. Param. de origine S. Inquisitionis lib. 3. quæst. 9. n. 39. vers. præcipuum tamen munus. et Carena pr. par. 77. tit. 9. §. 4. num. 28. Atque intelligitur similiter de quibusvis Fiscalibus quorūcunque Tribunalium, quia eadē vtget ratio in omnibus. Præterea spectat ad Fiscalem, quantum potest S. Officij iurisdictionem defendere, et curare diligenter, ne in aliquo quantūvis patuo minuat. Si enim Regia iurisdicção, vt 79 ait Bouadill. in sua Polit. lib. 2. cap. 19. Aduocatis fiscalibus valde commendari solat, quanto magis iurisdicção Officij S. Inquisitionis. Promotoribus Fiscalibus huius Sacri Tribunalis commendanda esse debet? ita idem Carena, num. 26.
- Speciat etiam ad Promotorem fiscalem, assistere apud Inquisitorem, vt edictum fidei debitis temporibus, et locis publicetur. Quoad tempora, in Hispania, teste Param. de origine, &c. quæst. 4. in rubric. de forma, et ordine, num. 20. semel tantum quotannis publicari solet: sæpius in Italia, et in hac Insula, præscripto S. Congregationis, vt alibi diximus. Quoad loca autem, publicatio debet fieri in singulis Ecclesijs Curatis, vt firmiter Civitate Cremonensi, vt auctor est Carena. 2. parte tituli 9. §. 7. ubi proposito Edicto, adiungit sic lingua Italica.

82 Et accioche il presente nostro Editto generale passi à notizia di tutti, nè alcuno preenda ignoranza, commandiamo in virtù di tanta obediencia, sotto pena di scomunica, à tutti li R.R. Arcipreti, Curati, e Rettori delle Chiese soggette alla nostra giurisdictione, o à i loro Luogotenenti, che la prima festa doppo la riceuuta di esso, in qualsivoglia modo debbano publicarlo, e leggerlo, o farlo leggere per extensionem al suo popolo in tempo di maggior concorso nelle dette sue Chiese; e publicato, lo facciano affiggere alla porta principale della medesima Chiesa, o in altro luogo patente, oue da altri possa esser veduto, e letto: il che parimente incarichiamo à tutti i Preficidi de' Monasteri, haftenis ibi.

83 Arque videtur valde congruum, vt quod ab Inquisitore Cremonensi ita liti. Sed precipitur, pari modo à quilibet alio Inquisitore, maxime à nostro Melitensi, instante Aduocato fiscalis, quod sit publicatio Editi, precipiatur quod, me instante apud Illustrissimū Dominum Inquisitorem Gorium, iam paucis ab hinc diebus executum fuit.

84 Deia ad munusne Aduocati fiscalis pertinet interesse Congregationi S. Inquisitionis, dum cause referuntur, & circa eas ibi votum ferret: presentem item esse, dum tortura reis indigitur. Arcenta dispositione Incis, pravis negis quoad licet omnia, & respectu cuiusvis Tribunalis, videtur sine dubio tenenda. Textus clarus in proxime ff. de his, que in te-

85 stamento delentur. Quod si alicubi in iure appareat dispositio contrarium, debet intelligi de intentione fiscalis, dum probationes in facto, & allegationes in iure producit: Item debet intelligi de solis causis civilibus, in quibus plura Aduocato fiscali conceduntur, que in criminalibus denegantur; & Maltril, decil. 114. vbi hæc à num. 22. copiose, & erodite discutit, assert. Carena ibidem n. 3. 1. & 2. Vnde ex vi iuris nequibet Fiscalis interesse actui, indigendi tortura.

86 Verum, si attendamus ad consuetudinem, seu stylium nunc vigentem, valde receptum, videmus, vt Promotor fiscalis diuersimodè Congregationibus, & actibus iudicialis assistat. Et quidem, iuxta Tribunalia S. Inqui-

87 sitionis (vt de alijs nunc tacuim) Primò, stylium S. Officii in Regnis Hispaniarum huiusmodi est, vt testatur Simanches de cathol. instit. lib. 35. n. 10. quod Fiscalis, si vult, possit in Congregatione esse presens relationi actuum, et ibi allegare in iure, et in facto; abesse tamen debeat, dum testium dicta scribuntur, & tunc habetur, ac dum Inquisitores, et Consultores de sententia ferenda deliberant.

88 Consuetudo autem S. Officii in Italia, precipue in Ciuitate Cremonensi, magis se extendit in fauorem Promotorum Fiscalium, de hoc audi Carena consuetum, num. 41. vti testem oculatulum sed in nostra, inquit, Inquisitione Cremonensis non seruantur nam hæc exanimibus testium Aduocatus fiscalis non interit, nisi ab Inquisitione vocetur: ac

89 tamen ex Decreto particulari S. Congrega-

tionis Eminētissimorum DD. Cardinalium supremorum Inquisitorū, vt ex litteris Eminētissimi Domini Cardinalis Mellini, sub die 17. Iulij 1618. inter est examiniibus testium, ac etiam esse debet presens Congregationibus, etiam dum causa videtur, et semper esse presens torture. Hæc ille.

90 Qui nu. 43. sic addit. An etiam stante stylo nostro Inquisitionis, possit reis inferri tortura sine Aduocato fiscali, cum absens est, dubitari potest.

91 Ego certè, inquit, si essem Inquisitor, nunquam ad torturam deuenirem sine Aduocato fiscali; & si abesset, deputarem vnum aliū Officiale Tribunalis pro illo actu, vt solitus erat facere Illustrissimus Salamancæ, dum erat illius Proiudex maleficioarum, sub sua insigni Prætura nostræ Ciuitatis, cum instabant condemnationes faciende, vel è latere fieri censenda erat contumacia, & negotium dilationem non patiebatur, ac Aduocatus fiscalis absens erat: ipse enim pro illis actibus delibabat, vnum I.C. qui loco fiscalis accusabat pontumaciā, et alia necessaria peragebat, eecundum doctrinam Clari §. fin. quæst. 10. vers. seias igitur, quæ cōmunis est, tam enim sequitur Martien. in lib. 7. Recompilat. nouæ legum Hispaniæ tit. 1. lib. 2. glof. 1. n. 1. Bouadil. in sua Politica, nom. 1. lib. 3. cap. 33. nu. 99. vbi in Apostill. alios allegat. J. huc vsque Carrena.

92 Sed quid circa prædicta de stylo nostri S. Officii Melitensis? multo maior est eius extinctio in fauorem Aduocati fiscalis; nam quibuslibet actibus iudicialibus, me teste oculato simul, et diuturno per spatium 36. annorum, interesse solet, nec ab absente eius præsentia excluditur.

93 Presens est semper actui insigendi torturam, examiniibus reorum, receptionibus, & repetitionibus testium, ac similibus; presens item omnibus Congregationibus; in eisque ipse causas proponit, sed legit processus, vt Consultores ad eas decidendas sine magis

94 interiti. Imò ad earum decisionem proreperat, DD. Inquisitores ab eodem Promotore fiscali, sicut etiam ab Aduocato reorum, quandoque votum petunt, maxime quando pauci Consultores ad Congregationem accesserunt. En quā in fauorabilis styli nostri Tribunalis S. Inquisitionis Melitensis Promotori fiscali ipsius. Atque ex his omnibus, vt ait bene Carena dict. n. 43. appareat stylium in hac materia vniuersale, quæ Tribunalis esse sequendum, & vbi de stylo non appareat, à terminis Iuris communis non esse discedendum.) ita ille.

95 Accedamus iam ad munus precipuū Promotoris fiscalis, de quo nos peculiariter interpresenti Regula accusandi scilicet reos. Nequaquam hic imporandum mihi in explicando sigillatim, quid circa tale munus, apud alia Tribunalia, siue ecclesiastica, siue secularia feruetur: Solum attingo, quod non vbi ibi idem sit vsus; sed pro diuersitate regionalium.

96 diuersus. Nā in Regnis Galliæ, & in Ducatu Sabau.

- Sabaudia Adnocrator Fiscalis accusatoris officium exercet, porrigendo, & prosequendo accusationes rerum, vt ex Abauo de Reatribus, quest. 2. num. 1. & in praxi §. Inquisitione, n. 4. restatur Carena 3. par. tit. 1. §. 1. n. 13.
- 98 Vbi è conerà ait, quod in toto statu Mediolanen. Promotor fiscalis non possit quemquã accusare, & metes si q. 2, & porreca accusatione teneatur accusator assistere, & hoc se edandū mentem Iulij Clari in §. fin. qu. 10. ver. scias igitur.
- 99 Certissimum verò apud omnes habetur, quod vbi libet in quibusvis Tribunalibus §. Inquisitionis sit in vsu receptum, vt Aduocatus fiscalis quemcumque in materia fidei inquitum apud Inquisitorem accuset, & accusationem prosequatur. Porrigitur autè ab eo accusatio post assumptas inchoato processu contra reum informationes. Ita Param. de orig. §. Inquisitionis quest. 4. rubric. de forma, & ordine. nam. 46. lib. 3. et post alios Carena par. 1. tit. 9. §. 4. num. 2. Vbi sic addit. Vnde Azueu. in Regias Hispanie Constitutiones nouæ Reconn. lib. 1. tit. 13. l. 3. ait, quod fiscales accusare non possunt nisi inquisitione, vel delatore precedentem exclamant contra Episcopos, qui permittant in suis curijs feruari contrarium. J. hæc Carena.
- 101 Porrigere autem debet Promotor Fiscalis accusationem contra inquisitum, seu de aliquo errore in materia fidei denunciatam, in quo cumq. statu hic reperiatur, siue sit negarius in totum, aut in parte, siue sit perinax, noliteque resistere ab errore, siue de plano eum faretur, perat venia, & reconciliatorem, quod Simanc. tit. 53. cathol. instit. n. 5.
- 102 his paucis bene tradit, Et quamuis, inquit, rei, dum admonetur, confitetur fuerint omnes suas hæreses, nihilominus Promotor fiscalis de eisdem eos accusare debet, vt iudicium ex accusatore et reo, et iudice constet. Ita ille.
- 103 Accusatio item porrigi debet ab accusatore in scriptis, secundum doctrinam Bare. in Extrauag. ad reprimendum, verb. per inquisitionem, num. 33. Cardinal. in cap. 1. ver. ponitur etiam, ibi. Accusatorum persona nūquā recipiantur, 2. qu. 8. & aliorum com. 104 muniter. Quamquam ad validitatem accusationis sufficit, si hæc verbaliter fiat ab accusatore sine scriptura, Notario tamen scribente, et redigente eam in actis. Cum Saliceto in l. penult. num. 2. cap. de accusat. & cum Iulio Claro lib. 5. sentent. §. fin. quest. 12. vt certum, et in praxi obseruatum tradit Franc. Pegna, in 1. part. Direct. comment. 4. n. 67. ver. Vbi autem.
- 105 Formula autem, seu libellus accusationis expressè, licet compendiosè, continere debet omnia, et singula crimina, de quibus reus accusatur, vt hic, ea ipsi iuridice lecta, et sic iam contestata lite, intelligat, quibus delictis contra fidem sit respondendum, & vt se tueatur. Ita idem Pegna loco cit. ver. in hoc libello.
- 106 Notat verò bene Simancas, dict. tit. 53. n. 8. si post factam accusationem aliquis inquisiti de aliquibus hæresibus, denunciationes aliarum hæresum contra eundem quous rempore superuenerint, quod debet Fiscalis has illis adijcere, et reum denuo accusare.
- 107 Modum formandi libellum accusationis in §. Officio sic exprimit idem Simanch. cathol. instit. tit. 4. num. 11. Accuso Bucarum, qui cum sit Christianus baptizatus, multas hæreses credidit, et docuit, speciatim autem hanc, & illam, quibus enumeratis, concludit Promotor Fiscalis, petens, vt Bucarus tanquā hæreticus pertinax puniatur, et penas grauissimas hæresis exposcat. Ita ille.
- 108 Maiori aliquantulum cum extensione adducit Pegna vbi supra in hunc modum, talis accusationis libellum. Ego Angustinus Officij Sanctissimæ Inquisitionis Fiscalis coram Reu. Inquisitore Iudice delegato in causa fidei contra hæreticam prauitatem, criminalliter accuso Martinum Lutherum, qui cum sit Christianus baptizatus, et velut talis apud omnes habitus, a Fide Catholica recessit, & ad pestiferam hæresim Manicheorū, ac aliorum hæreticorum, talem, videlicet, et talem, impiè accessit, prædicans, scribens, cōponens, firmetque asserens multa dogmata hæretica, erronea, scandalosa, et valde suspecta in approbationem, et laudem præfate hæresis, & hæreticorū quos velut magistros imitatur. Ita ille cum Conrado Bruno, lib. 4. de hæret. cap. 7. et cum alijs, qui hac de re agunt.
- 109 Verum, vt innoteat de modo, quo libellus accusationis in nostro §. Officio Meliten. a D. Promotore Fiscalis formari solet, proponam per extēsum exemplar eius, quod contra inquisitum de apostasia a fide catholica negatiuum Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino Inquisitori nostro Ioanni Baptista Gori Pannellino, fuit nuper porrectum, arg. admixtis in eo clausulis lingua vulgari expressis ferè ad verbum desumptis, ita se habet.
- 110 Comparuit in Officio §. Inquisitionis Meliten. et coram Illustrissimo, et Reuerendissimo D. Io. Baptista Gori Pannellino Inquisitore Generali, et Apostolico delegato &c. D. Paulus Testa ferrata Promotor Fiscalis eiusdem, et præfatus denunciavit, ac denunciavit, accusavit, & accusat, reumque fecit, et facit N. N. filium N. N. de Ciuitate Cagliari, siue Rabato eiusdem, de apostasia a §. Fide Christiana ad falsam sectam Mahometanam cum adhaesione cordis: et de eo, et supra eo, qualiter ipse denunciatus, non timens Deū, neque eius iustitiam, spiritū Diabolico datus. del Anno 1437. effendosi detto N. accordato sopra di vn Bergantino armato in Cagliari contro Infidelissimo N. laiciā do nella Galita detto Bergantino se ne transferì in Tunisi, dove di propria sua volontà si è fatto Turco, si come di propria sua bocca disse lui, che se n'era fugito da Christiani, per ritornare Turco, si come publicamente iui andaua venuto alla turchezza, eo' l'iaffio in se sta, facendosi chiamare eo' l' nome Mahometano Mustafa, viuendo, & facendo attioni da Turco; mangiando della carne in differente-
mente

mente in tutti i giorni prohibita Christiane, e come tale procurata farsi scrivere nella paga del Gran Turco, la quale gli era stata promessa al ritorno del viaggio, che douena fare col vascello detto l'Armirante, sopra il quale rimbarco per barbaro salariato, hauendo hauuto dieci pezzi d'oro, e sopra detto vascello armato in guerra contro Christiani è stato preso dall' Etere di questa Santa Religione, esser sitando detta sua arte, e si come di propria sua bocca confessò, & de alibi, prout ex informationibus eius per ipsi capiendis, secundum quas regulariter presens denunciatio. Quare instat, & petit, d. Dominus Promotor fiscalis dictum delinquentem condemnari, puniri, & castigari, prout iura, Sacri Canones, Constitutiones generales, & particulares volunt, & mandant; & in defectum legitime, & plena probationis illum subijci questionibus, & tormentis, & extra remora, praedictum probandum, & confessorum, & ita petit eundem praedicto, sed omni alio meliori modo, &c. petens, &c. saluo iure, &c. Vnde, &c.

111. Presencetur, & redigatur in actis.
 112. Die undecima mensis Decembris 1641. presentata fuit, & est supradicta denunciatio per praesentum D. Fisc. Promotorem huius Sancti Officii, & recepta iuxta Decretum praefati Illustrissimi D. Inquisitoris, &c. Vnde, &c.
 113. Enitulum seruari solitum spud hostiam Tribunal Meliten. Sanctissimae Inquisitionis in exequendis tribus praedictis, nempe in formando accusationem alicuius inquisiri per D. Promotorem Fiscalem in decretando per Illustrissimum D. Inquisitorem, ut ea praesentetur, & redigatur in actis: atque in faciendo

authenticam fidem de ipsius presentatione, & receptione per Dominum Cancellarium eiusdem Tribunalis.

114. Ultimo loco, & Promotore fiscalis existit Simanc. di. 9. tit. 4. n. 12. id quod ad contestandam causam criminalem cum reo coram Iudice, sine dubio conducit, ut exprimitur in sequentia verba. Promotor fiscalis, inquit, praesens eo, quem accensat, in scriptis iudici accusationem offerre debet, & propria voce literas suae accusationis legere, ut Calixtus Papa constituit (cap. ultim. 2. quest. 8.) & statim iurare solet, accusationem in illius esse, non malitiose dicta esse, sed ut suum officium faciat, quia obiecta crimina probare intendit. Hac ille.
 115. Et quod ait ex suo de iuramento emittendo, idem repetens infra tit. 33. n. 6. nekio an vbiq. receptum, & quidem non, videtur necessarium, cum iam initio, quando quis promouet ad officium Promotoris fiscalis, solet huius praeter iuramentum in manibus Domini inquisitoris, praesentibus multis, de eo legitime, ac fideliter exercendo: & hoc pro singulis causis occurrentibus sufficit.
 116. Exigit tandem optime ab ipso Promotore Fiscalis idem Simancas di. 9. tit. 4. num. 9. & 10. ut processus, qui contra reos Sancti Officii formantur, diligenter scrutetur, quo tempore relationis, & ubi opus fuerit, ram in facto, quam in iure allegare possit: quod etiam est in illo tradit Carena par. 1. tit. 9. 4. n. 39. apud quem plura toto eo titulo inuenies circa Advocatum Fiscalem. Nobis pro nostro instituto, qualiter exercere debeat sua munia, maxime accusandi reos Sancti Officii, haec tenus adnotata sunt satis.

C A P V T I I.

De defensionibus, & exceptionibus reorum, maxime delinquentium contra fidem Catholicam, apud Tribunal Sanctissimae Inquisitionis.

P R O O E M I O L V M.

Proemara, & potestatem modo dicto alicuius delinquentis accusatione per Promotorem Fiscalem, statim hic ad probanda crimina, de quibus illum accusauit, animam applicare debet, ut optime docet Simancas di. 9. tit. 4. n. 7. sic. Vbi autem inquit, fuerit ad iudicibus concessa dilatio ad probandum, producat contra reum testes, petetque vt ex aminentur, et eorum dicta rata fiant, ita ille. Probat vero talia crimina, vel per testes, vel plurimim fit, vel per alias species plene, et semiplene probationis: de quibus nos 2. lib. per diuersa capita copiose egimus, et infra iterum, quando de probationibus et iudicijs, vel ad torquendum sententiam interloquutoria, vel ad condemnandum sententia definitiua nobis erit sermo, necessariò in ea locabimur. Probatis itaque delinquentis accusati criminibus, et impinguato sufficienter processu, ac reducto in eum statum, vt Fiscalis suam intentionem fundatè habeat: Nihilominus, siue ex eo reas conuictus, vel confessus appareat, siue negatiuus saltem ex parte, vt quoad intentionem in crimine haerens: haudquaquam deueniri potest ad vllum actum condemnatorium, nec ad subiiciendum eum torturæ pro ulteriori veritate habenda, quin prius concedantur ipsi defensiones, vt valeat crimina obiecta, diluere, et contra personas, ac dicta testium opponere, excipereque illa, quæ ad innocentiam suam ostendunt.

3. ostendendam, conducero iudicauerit. Proinde consequenter post traditam doctrinam de accusa-
tione facienda, & prosequenda per Fidelem, cuiusque delinquentis, maxime contra Fidem, nunc
de defensionibus, et exceptionibus ipsi concedendis merito tractationem instituiamus, quæ pro
quibusvis Tribunalibus, ædum pro nostro S. Officio, poterit inferuire.

R. E. G. U. L. A. C. C. E. X. X. V. I.

2. *ad defensionem: quid exceptio? & ex quo, ac quauis
ista delinquentibus, maxime S. Officio,
fieri debeat?*

4. **E**xprimatur defensio, quod sit instantis,
sed imminenti periculi propulsatio:
Exceptio vero definitur, quod sit defensio,
quæ reo competit, contra actionem, quæ est
in eum. Regulariter autem loquendo, cuius
reus etiam inquisitor in Tribunali S. Inquisitio-
nis, dantur quoque tempore defensiones, &
exceptiones legitimæ, quauis eas ipse non
petat; imò quamvis reus eis renunciet, cum
id facere nequeat. Reo item ad se defenden-
dum assignatur, ut plurimum, trium dierum
terminus, qui sicut à Iudice, vel Inquisitore,
elogari potest, ita et à reo breuiari, renunciat.
7. do ei ex parte. Conceditur et reo ad defen-
sionem ipsius, Aduocatus, ac procurator, et
curator minori.

3. **S**ub eodem cap. defensiones, & exceptio-
nes reorum merito coniungimus, et ex-
plicamus. ut Castrus Palas sub eod. pun. 1.
tract. 4. disp. 8. (Quidquid velit Sontas eas di-
uersis capitibus, nempe 19. et 34. lib. 1. Apho-
risis sciungens, et explicans) cum ad eundem
finem tendant, et simul coincidunt in osten-
dendorem innocentem, saltem ex parte.

9. Hinc per defensionem describitur exceptio,
tantaquam per quid istius genericum, ut patet ex
definitione à nobis secundo loco proposita,
in Regula ex Syluest. ver. exceptio, et ex Do-
ctoribus in l. 2. ff. de excep. quæ descriptio
eius per se perspicua est, et manifesta: sicut
et alia defensionis ibi priori loco tradita, nec
maiori indigent declaratione.

3. Quod defensiones, et exceptiones sint regu-
lariter reis dandæ, nullus Doctorum dubi-
tat, cum hoc ex vi iuris naturalis debeat,
ut deducitur ex Clem. Pastoralis. §. ceterum,
de sentent. et re iudic. et Clem. sæpè de
verborum signific. ut vim, et ibi scribentes

communiter. Quod aut dandæ ante rotam
expressè in l. vnus, §. cognitum, ff. de
question. & in l. defensionis facultas C. de iure
Filii. Calder. tract. de hæreticis, rubric. de
materia processuum nu. 3. Boss. tit. de hære-
num. p. Simane. Cathol. inst. tit. 65. nu. 16. et
17. Pegna 3. par. direct. commun. 18. vers. ad
defensiones iuris. et post alios, quos citat Fa-
rinac. crim. prax. quest. 39. n. 1. et de hæres.

12. quest. 185. §. 14. num. 116. Ratio est, quia iu-
dex, seu Inquisitor quoad inquisitum in S. Of-
ficio, debet ex minere suo rei defensiones
querere, eo quod teneatur veritatem inue-
ligare; sed nulla alia via apertior occurrit ad

veritatem vestigandam, quam concessio de-
fensionum iure debitarum, ergo, &c. Ita pro-
bat Castrus Palas, ibid. n. 1.

13. Ob prædictam rationem dari debent reo,
seu inquisito in materia fidei, ut se defendat,
omnia indicia contenta in processu, et dicta
testium, supple his istorum nominibus. Ita
Anton. Gomez var. resolut. tom. 3. cap. 1. de
tormenta. 400. num. 12. Iul. Clar. in præf.
§. si inquisit. 49. vbi ait hanc doctrinam esse
communem: Pegna 3. par. direct. commun. 110.
vers. Postremo, et cum alijs multis ab ipso re-
14. latis Farinac. dict. q. 39. num. 2. Teneatur au-
tem iudex, seu inquisitor, copiam dictorum
indiciorum ad suam defensionem dare reo,
15. seu hæretico, etiam si iste non petat: Imò
quamvis defensionibus ipse renunciet, qui
hæc renunciatio defensionum ab eo facta,
nullius valoris existit, nisi in casibus, vbi
non est locus defensionis, de quibus agitur.
Idem Anton. Gomez cap. 13. vers. secundò pote-
rit probare Menoch. de arbit. quest. 7. nu. 9.
& Farinac. dict. quest. 19. à num. 5. Atque
inde patet, quia defensiones sunt de iure
naturæ, & nullus est dominus membrorum
suorum, Gloss. in cap. Quia. n. contra, de
probat.

16. Assignandus etiam reo, seu hæretico ad suam
defensionem competens terminus, qui trium
dierum communiter esse solet, secundum
Tranquil. Ambrosinum, lib. 3. de modo for-
mandi processum informatium. cap. 1. num. 23.
& Farinac. crim. quest. 39. num. 12. vbi ait
adijciendum esse elausulam in concessione
talis termini, *plus, & minus arbitrio Iudicis.*

17. Vnde bene affirmat ipse Farinac. ibidem n. 4.
plures terminos debere reo concedi, seu eam
dilationem, quæ deperitur necessaria ad indi-
cia contra ipsum reum contenta in processu
diluenda. Ita ante Farinac. Simanchas in En-
chir. viol. Relig. tit. 35. nu. 12. Pegna di. 2. vers.
Postremo, Decia, crim. lib. 5. c. 36. num. 4. &
alij.

18. Verum, sicut in concessione dilationis ter-
mini intelligitur reservata potestati iudicis, seu
Inquisitoris reuocandi eam, quando iudica-
uerit expedire, ut docent Gloss. in cap. fin. de
hæretic. in 6. ibi Joannes Monachus, nu. 1. &
Farinac. de hæres. quest. 185. §. 14. num. 126.

19. Pari modo arbitrium est eos, seu hæreti-
cos, renunciare ex parte termino sibi per iudi-
cem assignato, quando non inuenit aliquid
amplius in quo defendat se. Gomez de po-
test. hominis in seipsum, lib. 1. cap. 17. n. 19. &
eum alijs Carena, 3. par. tit. 9. §. 19. num. 92.

20. Ratio est, quia terminus defensionum est de
iure positiuo, eum statuatur à Iudice legior,
vel breuior arbitrio, ergo ex causa saltem ra-
tionabili, tam à reo, quam à Iudice, poterit
aliquando breuiari.

Quoad

- 21 Quoad circumstantiam temporis, dxi in Regula, dandas esse defensiones, & exceptiones quouis tempore, aimur in qualibet parte iudicii, non solum antea torturam, vt iā ex iure ostensum, & ante sententiam; sed etiā post sententiam. Cum Vmbert. Locat. in iudiciali Inquisitor. in verb. processus. nn. 6. Repertor. Inquisitor. in verb. Defensores, vers. defensio rei. Pegna, 3. par. Direct. comment. 28. nn. 117. & cum alijs ab ipso relatis, Farinae, de hæres. quest. 185. §. 14. nu. 15. Probatur efficaci ratione, quia dum est locus, & tempus, se defendēdi, nulli vnquam defensio deneganda est, eum hæc sit de iure naturalis, quod quouis tempore obligat; ergo etiam post sententiam danda sunt reo defensiones.
- 23 Circa qualitatem personæ inquisitæ, dixi concedendas defensiones, & exceptiones iuris reo, quantumvis facinoroso, etiam inquisito in Tribunali S. Inquisitionis de quibuscunque erroribus contra fidem, tamen si sit relapsus, si se esse relapsum neget. Tradunt Eymers. 3. par. direct. rubric. defens. reorum. nn. 117. & ibi Pegna, comment. 28. Repert. Inquisit. verb. Censura, & cum alijs Farinae, de hæres. Equ. 181. §. 14. nu. 170. Qui, nu. 218. bene addit: tamen si hæreticus sit malignus, & vitiosus, & nō declaret, quas velit facere defensiones, dandas ei esse, etiam non petenti. Adducit Anton. Soglia lib. 1. Aphorism. cap. 29. num. 3. & coniunct rotam hanc doctrinam eadem ratio pro doctrina præcedentis paragraphi, & aliorum adducit.
- 25 Dein patrocinium vnus, vel plurim Ad-uocatorum, & Procuratorum ad defensiones, & exceptiones formandas, reo seu hæretico, qui talem se esse negat, concedi debet à Iudice, vel Inquisitore. Vnde dum ille formatur, verus cum suis Ad-uocatis, Procuratoribus, &c. conferre possit, constituitur, vt dici solet, ad largam, seu in carceribus publicis. Probat, quia eum defensio sit de iure naturali, omnia ad eius executionem necessariò requisita reo concedantur, oportet: ergo tale patrocinium necessariò, vt per se patet, requisitum ad defendendum reum, concedi ei debet. Docent Simane. Cathol. instit. tit. 5. n. 2.
- 27 Pegna, 3. par. direct. comment. 28. (Vbi bene ait, quod non indigeat reus Ad-uocato, quoad ea, quæ fateatur,) et Farinae, de hæres. quest. 177. §. 3. et crim. quest. 19. n. 1. exprimit, deponendo eo in carceribus communibus,
- 28 Quod nequaquam fuit vsu receptum in vilo Tribunali S. Officii, imò neque in alijs Tribunalibus, quando delicta sunt atrocissima, vt ipse Farinae, limitans, ait, n. 14.
- 29 Si reus, aut hæreticus fuerit minor 25. annis, vel 18. pro Regno Siculo, & hac Insula Melitensi, locisque ei adiacentibus, iuxta legem illius Regni, quā Melita sequitur, præter dictū patrocinium aduocari, &c. assignandus est ei curator, seu tutor, sub cuius auctoritate sit & defendatur in iudicio. Quod si aliquid sine curatore eum minore geitum sit, ipso iure irritum confectus, et nullum, Pegna par. 3. di-

rect. rubr. de defensionibus reorum. num. 117. comment. 28. & Farinae. crim. qu. 81. cap. 10. 31 nu. 35. vbi copiosè totum id probat, et nu. 367. addis ex mente omnium; quod loco curatoris sufficiat procurator legitimus à Iudice assignatus. At cum Ad-uocatus vices procuratoris suppleat, vt notat bene Castus Palaus, vbi supra p. 5. sub finem; hinc fit, vt ferè nullus sit vsus procuratoris, aut curatoris pro reo in materia fidei apud Tribunalia, S. Inquisitionis, maxime apud nostrum Melitense: nec in hoc ampliùs immoremur.

- 33 Finem imponamus huic Regulae, relatis quibusdam Farinae, verbis, de hæres. q. 185. §. 14. nu. 211, quibus magis exprimit obligationem strictissimam Iudicis seu Inquisitoris exequendi prædicta, adducto exemplo supremi Tribunalis Urbis. Amplia, 1. inquit, vt imò iudex ex officio teneatur inquirere defensiones pro reo inquisito; et propterea etiam non petenti, copias indiciorū dare. Et pauld post. Hæc inquit, ampliatio recepta est in supremo Urbis, et totius Christianæ Reip. S. Inquisitionis Tribunali, in quo inquisito, et carcerato de hæresi si non petenti, offeruntur copiae processus, et indiciorū, vt se ipsum defendere valeat. Imò in hoc S. Tribunali non solum, vt dixi, non petentibus offeruntur defensiones, et copiae indiciorū; sed etiā Iudex, vbi putat rei innocentiam aliquo modo detegi posse, illam omni cura, et vigilantia querit, & ex officio, eiusdem rei defensiones facit, iuxta textum, in l. si non defendantur, ff. de pœnia. Ita egregiè quidem Farinae,

An aliquando quibusvis reo, præcipuè inquisito in S. Officio, sint defensiones negandæ?

REGVL. CCCXXXVII.

- 36 Negantur cuius reo defensiones quoties eius delictum est publicum, ac procius notorium, & quando fuit capiens in flagrante probabilius tamen censetur, quod reo confesso, et convicto negandæ non sint. Statutū verò Principis disponens circa defensiones non concedendas in criminibus exceptis, scilicet atrocissimis, interpretandum de defensionibus iuridicis, seu secundum iuris præstium dispositionem; non tamē de naturalibus cuiuslibet reo quantumvis facinoroso debitis. Hæretico item pertinaciter auctore volenti probare, non esse hæresim, quæ verè hæresis est, nullo modo dandæ defensiones. Denique sicut defensiones calumniosæ sunt negandæ: ita, exceptiones inuolæ, et inuitiles non admittendæ.

- 40 Certe omnino est apud omnes, nullam competere reo defensionem, si crimen eius sit notorium, aut publicum, et nullo mo-

- do ipsi dandam, si repertus in fragranti delicto fuerit, atque posse contra eum procedi ex abrupto, non servato ordine, nec forma, iudicij. Ita Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 17. num. 15. Decian. conf. 18. num. 6. vol. 1. Marfil. in l. vnica, §. cognitum, ff. de quest. in penult. col. Seraph. de Seraphinis, in tract. de pmiil. 13. post num. 4. Grammae. in decis. 36. num. 69. & præter alios ab ipso relatos Farinae. erim. quest. 39. nu. 103. & seqq.
- 41 Quamvis autem idem Farinae. ibid. n. 103. decidere videatur cū Paris de Puteo in tract. de synd. verb. condemnatio, cap. 4. n. 13. & cū alijs, in crimine blasphemie non esse locum defensionibus. argumento l. famosi, & l. quæstionibus, ff. ad legem Iul. Maiest. adducitque casum singularem ipsius Paridis his verbis.
- 42 Quod cum esset Commissarius Regni, & transiret sylvas, in quibus erant pastores, & ex his vnum audivisset alta voce Deum blasphemantem, illum capi fecit, & examinatis testibus, qui vñ cum ipso aderant, illico nulla data defensione, sibi linguam incidit, & in arbore quadam illius nemoris affigi iussit.]
- 43 ita ille. Qui nihilominus bene concludit cū Boer. decis. 301. nu. 11. & cum Clar. in pract. §. blasphemia, versic. Reperio etiam parem esse rationem de blasphemia, atque de alijs delictis in concedendis defensionibus, & nil mirum absque eis fuisse condemnatum illum pastorem; quia eius crimen blasphemie notorium, ac publicum erat Firmum itaque, & certum prorsus maneat, in delictis notorijs, & reperto reo in fragranti, non esse dandas ei defensiones, quia superuacaneæ, et inutiles erant.
- 45 Est autem dubium, & controversum inter Doctores, an reo confessio, vel conuictio neganda sint defensiones? Quod debeat negari, tenent Carrerius tract. de hæreticis, nu. 131.
- 46 Campeg. in addition ad Zanch. tract. de hæretic. cap. 9. vers. indiciorum verò copiani, Eymeric. par. 3. direc. n. 17. in ptine, & videtur in idem inclinare Pegna ibi, cōment. 18. vers. lex his ergo, & loquens præcipue illi.
- 46 Auctores de hæretico confesso. Ratio pro illius peculiariter est, quia cum eius delictum in mente cōsumitur, si ipsum hæreticus manifestet, & proprio ore fateatur coram iudice, nihil superest ad infringendam hanc probationem adeo validam, & quævis defensio erit superflua, & inutilis; ergo hæretico confesso nequaquam danda; ergo neque alijs delinquentibus similiter confessis, aut conuictis, si consistit de corpore delicti, vt supponitur.
- 47 Probabilis tamen censetur oppositum, & vt benignius amplectendum, dandas scilicet esse reo, aut hæretico confesso, vel conuictis defensiones iuridicas antè, vel post sententiā. Ita idem Pegna vbi supra, Simaneh, Cathol. insitit tit. 17. nu. 1. Farinae. de hæres. quest. 185. §. 4. et crimin. quest. 39. num. 8. Soufa lib. 2. Aphorism. cap. 19. num. 4. & Castros Palus, tract. 4. disput. 8. pun. 6. num. 3. quibus addo Carenam, 3. pat. tit. 9. §. 1. num. 5.
- 48 Ad sic affirmandum ex congruentia ducitur Pegna, videlicet, ne delinquens villo tempore conqueatur se ininstitisse condemnationem. Sed potissima ratio est, quia reus aliqua cōtra propriam confessionē deducere potest, vt quod fuerit timore factus, similiter contra testes, à quibus ille conuincitur ergo &c.
- 49 Sed quid, si Princeps supremus ecclesiasticus, aut secularis statum edat, prohibens in aliquibus delictis atrocibus defensiones dari? Dilectus hoc copiosè, et perdoctè, vt lolet, Prosper. Farinae. dict. quest. 39. à num. 8. ac primo ponit vt omnino certum, non posse Principem absoluta potestate tollere defensionem, quæ ex vi iuris naturalis introducta est, Clemens. Pastoralis, libi. Cum illa Imperatori tollere non liceat. vbi Gloss. in verb. licuerit, & alij auctores cōmuniter, & insinuat de iure natur. gent. & ciuili, cap. 1. de causa poss. & propriet. in fin. ibi, Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus, definire.
- 50 Vbi loquitur legislator in ciuilibus, quanto magis ita erit in criminalibus? in quibus trahuntur etiam, vt certum Bald. in l. 3. §. is, pro quo, vers. in eadem gloss. ff. quod quique iur. Conrad. in pract. tit. de præced. ante defin. & defens. num. 4. Iul. Clar. pract. §. fin. quest. 49. vers. & hoc adeo verum est, & alij multi relati ab ipso Farinae ibidem. Hoc itaque posito,
- 51 Tale Principis edictum, seu statum, si prodeat prohibens defensionem reo, interpretari debet de iuris positivi defensionibus, nimirum cum terminis, & exceptionibus ex lege humana introductis, cum forma, & stylo particularibus, hæc enim et similia Princeps sine dubio tollere potest. Nam sicut eius potestas extenditur ad introducenda aliqua in causis tractandis seruanda; ita etiam ad illud iam conditum, et ad hæc iam introducta tollenda. Ita Afflic. decis. 391. post, num. 3. citans pro hac doctrina Alexandr. in l. sicut iniquum, §. si is, pro quo, ff. quod quique iur. Paris de Puteo in tract. de syndic. verb. commendatio cap. 4. et præter ab ipso relatos idem Farinae. d. quest. 39. num. 24. Imitans paulò antè dicta ait, cum Decian. in cap. delicti, n. 36. de exceptionibus, et cum alijs, quod possit Princeps aliquando defensionem iuris naturalis reo negare ex causa graui vrgenti, vel ex alio iure naturali magis stricto ad id inducitur; vt quando timetur de tumultu populi, vel de Reip. ruina, si talis defensio ei concedatur.
- 52 Sed bene addit ipse Farinae. tunc non solum Principem, sed quosvis etiam Iudices ordinarios, posse licite talem defensionem illi negare, imò et ad id teneri, vt patet.
- 53 Expendit item idem Farinae casum singularem ibid. num. 2. An Sixtus Papa V. mandauerit, quodam à torquere contra superius à nobis resolutum, negatis defensionibus, & copijs indiciorum? Atque respondet negatiue per sequentia verba. Ego tamen, inquit, qui dictum mandatum in actis registrari vidi, testari possum, quod ibi Summus Pontifex.

- sex mandas illos, sic denegatis defensionibus torqueri, non simpliciter pro habenda veritate; et sic pro habendis complicitibus, et alijs qualitatibus; quo casu, etiam de iure comuni potest reus torqueri absque eo, quod copia indiciorum sibi decernatur. Unde nihil in eo mandato, quod a iure communi discrepet, continetur, sic ille. Ex quibus obiter decisum manet, quod proprie significat modus iste loquendi *pro cuiusvis veritate habenda*. Et quod pro habendis complicitibus, & alijs qualitatibus, possit reus de iure torqueri, non concessa ei copia indiciorum, neque defensione.
- 37 Quod autem hæretico pertinaci nullo modo competat defensio, per se patet, & videtur de iure naturali, & diuino; cum nolite audire Ecclesiam, & sit absque ulla miseratione condemnandus; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Matth. 18. Pegna. 1. part. direct. commen. 10. vers. In hac difficultate. Farinac. de hæres. q. 185. §. 14. num. 115. & quest. 157. §. 3. num. 70. & 80. Soula lib. 1. Aphorism. cap. 29. num. 10. Qui idem profus docent de inquisito 5. Officij, volentes probare aliquam speciem hæresis, quam verè hæresis est, licet constet, non esse hæresim, quia par est ratio de isto, atque de pertinaci, seu obstinato in suo errore, cum renuat acquiescere veræ doctrinæ ab Ecclesia, & a Sanctis Patribus traditæ.
- 38 Dixi, quæ verè hæresis est, sicque constat; nam si non constat esse hæresim, nequaquam tali reo neganda sunt defensiones. nec copia indiciorum contra ipsam; ob rationem communem dictam, quia nullus indefensus est eodemmodus, cum defensio sit de iure naturæ; & ob particularem, quia reus sic intendens probare non esse hæresim, quam esse adhuc non constat, potest habere, imò habet, ut supponitur, animum præparatum ad rejiciendam doctrinam quamlibet, ubi primum ex definitione Ecclesiæ, aut aliunde hæreticæ, aut contra communem sensum Catholicorum esse sciuerit. Ita cum citatis Pegna, & Farinac. assert. Soula dict. num. 10.
- 39 Verè consequenter prædicto hæretico pertinaci, aut volenti probare non esse hæresim, quæ, quod sit, constat, denegari debet dictum patrocinium, Advocatus, &c. & quicunq. in hoc illum patrocinari ausus fuerit, illico hæreticus, aut fautor hæreticorum censetur. Facit pro hoc constitutio Nicolai Papæ III. de anno 1281. edita, incip. Nouerit Vniuersitas, relata per Pegna in sue direct. fol. 67. & magis in specie asserunt Hostiens. in cap. 1. si aduersus, num. 1. extra. de hæretic. Caret. in tract. de hæretic. n. 29. et Farin. de hæres. q. 197. §. 3. n. 55. & 70. scilicet etiam tex. in cap. final. de hæres. in 6. nec maiori hoc indiget probatione.
- 40 Secus verò erit, si Advocatus patrocinium porrigat alicui, etiam reo Sancti Officij, credens hunc non esse hæreticum, vel nesciens eius pertinaciam, aut dictam voluntatem, probandi non esse hæresim, quæ reueta est.

- 61 Quamquam ubi primum ista cognoscit, et necitur non solum a dicto patrocinio desistit, et exhortari eum, ut veritatem fateatur, sed etiam ipsum illico Inquisitoribus denunciare. Circa hæc præter alios, legendi præcipue Siman. h. Cath. inst. tit. 5. n. 3. et in Enchirid. tit. 43. a. n. 2. et Farinac. de hæres. q. 197. §. 1.
- 62 De non admittendis exceptionibus frivolis, et inutilibus, quid? Respondeo breuiter, quod tales censentur illæ, quæ probare non possunt, & propterea haud sunt admittendæ ad defensionem reorum. L. Ad probationem 1. ubi scribentes, C. de probat. et cap. inter Monasterium, ubi Abb. num. 15. de sentent.
- 63 & re iudic. Et contra verò exceptiones, quæ probatæ releuant excipientem, & conducunt ad eius defensionem, legitimæ habentur, & admitti debent, etiam pro inquisitis in Sancto Officio. Gloss. 1. in cap. Super eo. de appellat.
- 64 et ibi Abbas, Atque intelligitur, siue di. hæ exceptiones sint contra testes, et alia indicia, siue contra ipsos iudices, aut Inquisitores. Pegna, part. 3. direct. commen. 30. vers. et eorum. Farinac. de hæres. quest. 185. §. 19. numer. 236. et Soula lib. 2. Aphorism. cap. 34.
- 65 num. 2. §. 1. et 4. Qui cum Eymérico, 3. par. direct. num. 110. et cum Pegna, ac Farinac. sci. tar. bene notat, exceptiones non posse formari contra Inquisitores, nisi ex solis inimicitijis grauib. capitalibus, vel ex causis talium inimicitiarum. Sed hoc iam excidit cum materia, de accusatione, de qua incipio 2. lib. faris diximus.
- 66 Superest professæ vnum verbum circa defensiones calumniosas. Circa hoc duo sunt omnino certa apud omnes, vt cum Felino, in cap. Pastoralis, §. quia verò, num. 15. extra. de offic. et potest. iudic. deleg. et cum alijs.
- 67 tradit Farinac. crim. quest. 39. a. num. 103. Primum, quod negari semper debeant defensiones calumniosæ. Ita Soula lib. 1. aphorism. cap. 39. num. 9. Secundum, quod reus sint defensiones calumniosæ, quando eas petit reus, aut inquisitus in Sancto Officio, cui nullo modo competunt, et calumnia ipsius manifestè apparet, quia talis reus, aut inquisitus eas petit a iudice, seu Inquisitore, non, vt ostendat se innocentem, sed vt in longum protrahat condemnationem. Ita præter citatos Felinum, et Farinac. asserunt Boss. tit. de iudic. num. 80. Alexan. consil. 65. num. 5. vol. 1. et Grammat. de eis 36. n. 69.
- 71 At quando certum sit (inquit Farinac. num. 106.) reo defensionem non competere, item, quando de sensio dicatur per calumniā petita, hoc opus, hic labor est. Ego enim credo posse dari alios casus, quam illos, qui sunt expressi in iure, & de quibus aliqua supra posuimus exempla, videlicet, in notorijs, & in flagranti. Ita ille. Et addit hoc esse in quouis Tribunali omnino seruandum, et non permittendum, vt relinquantur in potestate iudicis, aut Inquisitoris denegare reo defensiones, et deinde dicere, hoc feci, quia per calumniam id petebat, vel quia sciebam ei nullam

lam competere defensionem] ita ille.

71. Discutit autem ipse Farinacc. aliquos casus, an in eis danda sint defensiones; precipue illum [de insignibus furibus, latronibus, seu alias facinorosis hominibus; & resoluit cum Bald. in authent. sed nouo iure, num. 11. vers. Item circa presentem. C. de seruis fugitiuis. Boss. in tit. de iudic. & consideratio, an re torturam, num. 16. Marfil. in l. 1. in princip. numer. 43. ff. de quæst. et cum alijs, nullo modo esse eis concedendas, idque non ob atrocitatem delicti, sed ob notorietatem eius; communiter enim tales futes, & facinorosi delinquentes notorii sunt. Quod si quis ex ipsis fuerit occultus defensor ei neganda non est. ex mente eiusdem Farinacc. dictæ quæstion. num. 109. Boss. citati, & aliorum Doctorum.
72. Alium casum, qui in quouis Tribunali occurrere potest, menti aliquoties occurrisse in nostro Melitensi, Sanctæ Inquisitionis, de teste falsum deponente, adducit idem Farinacc. et pertractat copiose dicta quæst. 39. à num. 116. an ei negari possint defensiones, antequam torqueretur? Circa ipsam, ut alias in Vrbe discussum per duos illius temporis celeberrimos Aduocatos valde eruditos hinc inde proponit allocationes. et ex eis cum distinctione tandem concludit, num. 148. per sequentia verba.
76. Quando de variatione, seu mendacio conuincitur reus ex suo proprio dicto, seu confessione, aduersus quam probabiliter nihil de dute possit, cum certum sit testem esse, variam, seu mendacem; tunc videtur iure optimo, et iam non datis defensionibus, contra ipsum posse ad torturam procedi, per superius allegata. Verum si de mendacio testis constaret aliunde, ut puta per testes alios, qui dicerent ipsum testem fuisse præsentem alicui delicto, et ipse negaret; tunc non videtur de iure ipsi posse auferri facultatem probandi (si petat) illos testes contra ipsum examinatos, esse, vel falsos, vel inimicos, vel aliis de iure inhabiles, et non probantes. Ita ille. Cuius decisio valde mihi placet, quam ante ipsum tradidit Franc. Personal. in tract. de indie num. 33 ubi propterea reprobatur Boss. in tit. de testib. num. 39. dicentem, quod indistincte propter timorem subornationis sibi magis placet, quod testi denegentur defensiones, etiam quod d. mendacio aliunde, quam ex suo dicto conuincatur; sed miror id rejicit Farinacc. ibid.
79. Cum autem tradita hætenus de concedendis, vel negandis reo, aut inquisito de hæresi, defensionibus, & copijs indiciorum, intelligantur ante inflictionem torturæ; restat videndum, an eadem seruanda ante eius repetitionem, ubi de iure tortura repeti potest, ut videbimus infra. Nunc paucis accipere quod multis affert Farinacc. dictæ quæst. 39. à num. 160. circa propositum dubium.
80. Videlicet, quod negari debeant copie indiciorum, et defensiones reo, vel inquisito

apud Tribunal Sanctæ Inquisitionis eas petenti in repetitione torturæ, cum censetur ipsas calumniose petere; ob eam rationem, quia non purgatis indicijs per primam torturam, subsequens tortura non dicitur noua tortura, sed continuatio primæ. Ita Pegna 3. par. direct. comment. 54. vers. Ceterum ut hic locus. Flam. Cartar. in pract. interrog. reor. lib. 4. cap. 1. num. 161. et Farinacc. citat.

81. Qui num. 165. merito limitat, ut non probet præcedens doctrinam, sed concedenda defensiones sint, quocies repetenda tortura non propter antiqua indicia vrgentia, et non bene purgata, sed propter emergentia de nouo; quia tunc non est continuatio torturæ, sed noua tortura; ergo danda sunt nouæ defensiones. sic ille cum Franc. Pegna, et Flam. Cartar. ab ipso cit.
82. Affirmat item limitando Farinacc. num. 166. esse concedendas defensiones reo ante repetitionem torturæ; Quando, inquit, reus tortus, et confessus, non velle ratificare suam confessionem, allegans illius errorem, et offerens se talem errorem probaturum; quia tunc, antequam iudex ex reuocata confessione illum repetat in tormentis, debet eum ponere ad largam, cum termino ad docendum de allegato suæ confessionis errore, ut dixi supra in antecedent. quæstion. numer. 100. & seq. hic non repetit.] hætenus ille.

83. Limitat etiam Farinacc. ibidem num. 167. et ait cum Marfil. in l. 1. § Si quis vitro. num. 71. ff. de quæst. quod debeat iudex, aut Inquisitor supersedere a repetitione torturæ imò ab executione sententiæ, si iam reum condemnasset, datis ei nouis defensionibus, donec videat, an sit verum id, quod reus de nouo allegat; ut si imputatus de homicidio per malefictum illato, dicat Inquisitori se velle probare, quod ille, qui taliter ab ipso occisus prætenditur, adhuc vivat.
84. Ratio est, quia quod reo prodest, et scisco non nocet, facile illi semper concedi debet. l. 1. §. idem aiunt, aquam, ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. Item Varius, in fine. eod. tit. l. rescripta. C. de precibus Imperat. offer. cum alijs ad propositum perpenis à Cartar. in pract. interrog. reor. lib. 4. cap. 1. num. 187. ergo cum ad effectum inquirendi veritatem non noceat scisco, supersedere ab executione sententiæ, vel repetitionis torturæ, et reo prodest defensiones dari; in tali casu verum, quæ iudex efficere tenetur. Ita ibidem Cartar. præter Marfil. et Farinaccium citatos.

85. Prædicta autem doctrina maxime locum habet, quando iudex, seu Inquisitor subiecit torturæ reum ex processu solo informatiuo, et ipse non petit copias indiciorum. Nam tunc, si ante repetitionem torturæ petat eas, et defensiones sibi dari, nullo modo ei denegari possunt. Ita cum Cartar. loc. cit. num. 206. tradit idem Farinacc. num. 63.

86 Dixit ex processu solo informatio; nam seorsus indicant iidem Cartar, num. 193. & Farinac. cum Marfil. in l. vnus, c. cogniturum, num. 3. ff. de quaest. si ex legitimo, & publicato processu, ac ex testibus, vel parte citata repetitis, vel ad eius faciem confrontatis, iudex ad torturam processit, non petente seo de
87 sensationem, nec copiam indiciorum. Quo casu poterit idem iudex ad repetendam torturam, negatis defensionibus, et copijs indiciorum, deuenire, etiamsi reus ante illius repetitionem eas petat: eo quod sumus non in noua tortura, sed in continuacione primæ, & sibi imputet reus, quod ante primam torturam defensiones non petierit: atque his præfata Regula satis.

Vnde, & qualiter defensionis formanda, & exhibenda, et sint à reo, maxime S. Officij, intentus promouenda?

REGVL. CCCXXVIII.

88 **D** iuersis ex capitibus defensi potest defensionum formatio, et exhibitio, tum pro reo, aut inquisito apud Tribunal S. Inquisitionis, a qua uis sententia condemnatoria liberando, tum pro eius condemnatione, saltem ex parte, quoad torturam, et penam minuenenda pro primo conductu omnino negare imputata crimina, et diluere quacunq. indicia, maxime desumpta ex dictis testium.
90 Qui repetendi sunt cum interrogatorijs ex parte inquisiti, sicut et contra testes ab hoc producti, cum interrogatorijs ex parte fiscalis.
91 Iis pro secundo uero, de minuenda rei condemnatione, faciunt plurima, ex eius qualitatibus, et circumstantijs, ac aliunde proueniencia, ut quod reus fuerit minor, ignarus, ebrius, dormiens, &c. quæ singulatim attingentur.

92 **I**acobus Simancas Episcopus. Pacensis lib. de Catholicis institut. 17. copiose, et eruditè præ cæteris scriptoribus antiquis tractat de his capitibus, unde defensiones reorum. (sermo est ei præcipue de hereticis) formari, et exhiberi possunt; sed ex recentioribus copiosius Cesar Carena, in tract. de Officio S. Officij Inquisitionis, tit. 9. Ex utroque, et ex alijs pro nostro Instituto nonnulla compendiosè attingemus.

93 Per se patet, quod primarius, et præcipuus finis reorum cuiuslibet Tribunalis in suis defensionibus sit, ab omni sententia condemnatoria se liberare, ad quem obtineandam expedit omnino, ut illi probent innocentiam suam: nam in huius probatione primam, et præcipuam ipsorum defensionem consistere, negatis criminibus imputatis, bene ait Simanc. loc. cit. num. 1. Probatur autem posse dupliciter innocentiam adiungere ibid. §. 1. num. 9.
94 Carena. Primo, directe ostendendo per eius-

dentiam facti, quod res aliter se habeat, ut docet Iul. Clar. §. fin. qu. 5. in princip. Exemplificat Carena sic, ut si quis grauetur, quod in Ecclesia S. Ioannis Baptiste et in tali Altari imaginem Crucifixi fregit, et conles per euidentiam facti, eam imaginem non esse fractam, illius innocentia probata manebit. Si-
65 militer maleficum esse innocentem cõstabit, si probet adhuc viuere illum puerum, cuius mors sper fortilegium maleficum ipsi imputatur.

96 Secundo, indirecè probari potest reorum innocentia, ostendendo veram esse negatiuam coarctatam, quod talia crimina non commiserint, ex circumstantijs loci, et temporis, quoad seiplos, vel quoad testes: ut si reus plene probet se tempore commissi delicti fuisse in loco valde distante ab eo, in quo delictum commississe dicitur, eius innocentia plenè probata erit. Ita Clar. d. §. quest. 3. vers. item. potest. Simanc. ubi supra num. 7. et Carena. dict. §. 3. n. 10. Qui cum Cantera per ipsum citato, bene aduertit, quod talis probatio negatiua coarctate hand inuaret maleficum, qui habet commercium cum Demone. à quo de loco ad locum distantem velocissimè transferrì possit. Quoad testes uero sic, ut ait idem Carena, n. 11. his uerbis: Pura, inquit, Titius, et Seius deponunt, me die 6. huius mensis in Ciuitate Cremonæ, ipsi audientibus, blasphemasse hereticè inter ego probo, dicta die, Titium et Seium fuisse Romæ: certè ista probatio rei elidit probationes fisci, et testes possent puniri de falso. Ita ille cum eodem Cantera.

99 Probatum item dicta innocentia, et euacuatur indicia præcipue desumpta ex dictis testimonijs, per actus uirtutum à reo executos, oppositos criminibus, quæ ei imputantur, ut si reus in Tribunali S. Inquisitionis grauetur, quod negauerit ueritatem circa existentiam Purgatorii, et ipse plenè probet se pro defunctis sapienti orasse, pro eisq. Missas non paucas celebrari fecisse, ac officium defunctorum pluries recitasse. Quæ probatio ad dictam effectum ostendendi innocentiam reorum, et euacuandi indicia producta à fisco, maxima censetur, iuxta cap. cum in iuuentute, extra de presump. Simanc. dict. tit. 17. n. 98 cum Bertrand. consil. 37. lib. 1. et Carona, ibid. num. 13.

101 Ut defensio per repollam testium à fisco productorum, excipiendo contra eorum personas, dicta, examina, &c. quæ inter species defensionum præcipua, et maxima est, secūdum Simanc. ibid. num. 9. Sotism. lib. 1. Aphorif. cap. 14. n. 8. et alios ad supradictum finem bene fundetur, oportet omnino, ut exprimat specifiè eorum delictum (ex quo fides ipsorum minuitur) vnde cum loco, et tempore, quo fuit patratum. Ita Caren. dict. tit. 9. §. 4. num. 15. cum Iul. Clar. quest. 33. vers. ca. ueant tamen, Vbi addit præxim aduocatum in exceptionibus continentibus criminis testium; apponendo clausulam, citra animum iniuriandi.

103. Adhæret optimè hic idem Carena n. 16. per sequentia verba: Quod conspiratio, de qua maximè pertimescendum in S. Officio, & cui Inquisitor ex officio totis viribus, & toto conatu occurrere debet, est delictum, difficillimè probationis, cum nulli illud sciat, nisi ipsimet conspiratores. Lud. Gilhauf. in.
104. arb. crim. cap. 6. p. 1. §. 21. n. 1. Ideò communiter Doctores dicunt huiusmodi conspirationem probari per testes singulares, etiam conspiratores ipsos, etiam si iurassent se se conspirationem non reuelaturos. Ita Gilh. dict. §. 21. per totum, & Mascard. de probat. tom. 1.
105. concl. 430. hæc ille. Et quidem esse difficillimè probationis delictum conspirationis, experti sumus aliquoties in nostro Tribunali Meliten. præcipuè in casu graui, tempore Illustriss. Fabij Chiggi; conspirauerant enim quatuor in materia fortilegiorum contra pauperem seruum, quæ quoties constituebatur fiebat, et exclamabat se esse innocentem, petebatque instantissime à B. V. Maria, vt id miraculo indicaret, vt forte sic contigit. Nam
106. prudentissimo D. Inquisitore ex voto nostro Cõgregationis expeditionem causæ differente, post aliquot menses vnus ex conspiratoribus, cum propter vxoricidium ad mortem fuisset damnatus, me inducente, qui curam eius animæ susceperam, rotam conspirationem Illustrissimo Chiggio manifestauit, hincque seruus illa à pœna laicæ fustigationis, damnatis conspiratoribus, libera mansit.
107. Circa repetitionem autem testium, ad defensionem fundandam à reo inquisito, vel ad eam diluendam est contra à Fisco, solet hic discutiri illud graue dubium: an in ea repetitione, et examine sine admittenda interrogatoria rei inquisiti ad testes Fideles, et è conuerso, Interrogatoria huius ad testes illius? Verùm resolutionem huius dubij iam nos tradidimus lib. 1. cap. 10. Reg. 328. vti in proprio loco, et partem affirmantem vti communem, et certam amplexi sumus ad tradita ibi à nobis Lectorem remittimus.
108. Superest tamen circa eandem materiam videndam aliquid ibi omissum, nempe, an sit admittendus Articulus propositus à reo, tendens etiam ad defensionem alterius absentes? vt si Petrus sit carceratus in S. Officio, eo quod imputetur ei mandasse Francisco die 1. Maij, vt statim in hac Insula fortilegium hostile faceret, ex quo pro innocens eodem die mortuus repertus est; et Petrus proponat articulum, quo probat, Franciscum illa die fuisse Neapoli. Pro solutione dubij sit breuis responsio, quòd talis articulus quatenus tendit ad defensionem Petri, debeat omninò admitti. Ratio est, quia alioquin tolleret reo, defensionem naturalis. Ita docent Farin. crim. quest. 39. num. 195. et alij ab ipso relati.
110. At quatenus dicitur articulus tendit ad defensionem Francisci absentes, sine iam condempnati in contumaciâ: siue non, nullo modo est admittendus, imò debet index, seu Inquisitor in admissione talis articuli expresse interloqui, quòd non incedat probationes fa-
111. cientes prodesse absenti. Ratio est, quia in criminalibus nõ audiuntur absentes per procuratorem, sed tantum in carceribus constituti. Ita ibid. Farinac. consil. 73. vol. 1. & Carena, part. 3. tit. 9. à num. 46.
112. Percurrenda iam breuissimè, pro præsentis Instituto defensionio, alia diuersa capita, ex quibus condemnatio reorū omninò tollitur, aut minuitur, vel secus. expendenda eadem à nobis copiosius infra, vbi de abiurationibus, et pœnis eorum tractabimus. Fuda-
113. re itaque potest reus sua defensionem, ad minuendam saltem pœnam, ex eo, quòd commiserit delictum in minori ætate. Patet ex l. 1. §. impubes. ibij, etas enim exculpationem meretur, de pœnis temperandis. Farinac. quest.
114. 91. num. 41. et alij plures ab ipso relati. Qui communis voce affirmant, minorem in delictis mitius puniri. atque hoc præcipuè verū habetur apud Tribunalia S. Inquisitionis, quæ, vt videbimus suo loco, pœa ceteris in puniendi mitissima sunt.
115. Defendunt se inde aliquando rei, quòd fuerint ebrii, dum delictum commiserunt; pro quo distinguunt communiter Doctores de triplici gradu ebrietatis, nempe maxime, magna, et leuis. Dicitur maxima ebrietas, quæ in totum rationis vsum auferit, et ideo excusat ebrium à tota delicti pœna, et cum Carena sic annuente, quest. crim. cap. 7. n. 88. et 89. docet Carena, dict. tit. 9. num. 41. Magna ebrietas censetur illa, quæ non tollit, sed solum minuit rationis vsum; atque de hoc gradu ebrietatis communiter dici solet, quòd ebrietas excusat à toto, & non à tanto. Ita Eymer. 1. par. direct. quest. 41. vers. Rursus, secundum Pegna, 3. part. direct. comment. 17. vers. de eo verò, loquenda de proferente hæreses, dum ebrius est, Farinac. quest. 92. num. 1.
118. et alij. Leuis denique ebrietas est illa, quæ non tollit, nec diminituit rationis vsum, sed tantum hilariorem reddit ebrium; et hæc à pœna delicti ordinaria euni nõ eximit. Tradit ex mente aliorum Carena dict. tit. 9. §. 10. num. 46.
119. Suam etiam defensionem formant rei, afferentes, se, dum dormierint, deliquisse: quòd si probent, non imputatur eis delictum, nec
120. pœna aliqua infligitur: Nisi forte in culpa fuissent, vel quòd scientes se solere dormientes, noctu surgere, et arma capere, non clausissent ostium; vel quòd post somnum habuissent ratum crimen commissum. Docent Clar. §. siu. quæst. 60. vers. Quæro etiam Pegna, dict. comment. 17. vers. de dormientibus Farinac. qu. 98. nu. 8. 30. 70. et 75. Soula lib. 3. Aphor. cap. 16. num. 4. et Carena dict. tit. 9. num. 88.
121. Qui benè aduertit, quamuis non possint fustigatores punire reum defendentem se, hoc capite, quòd deliquit, puta proleue propositiones hæreticas, dum dormiret; possit tamen, et debere inde animam sumere ad
122. uertendi super mores, et vitam illius. Quis, vt tradunt Conimbricenses Commentatores, in lib. Arist. de somno, & vigilia, cap. 7. et quis noctu in somno ore proferre solet, quæ

Interdū mehte contredicit.

- 113 Ex passione item ite defensionem desumit reus, quia minuit malitiam delicti, atque propterea mitius puniri debet, secundū m. textum, in l. 2. ibi, scū calore, C. de abolit. & tradit cum Tiraquell. & alijs ab ipso citatis Farinae. tract. de penis temperandis, qu. 91.
- 114 num. 1. Quod intelligitur respectu culpe, quae criminis etiam spectantis ad Tribunal S. Inquisitionis requiritur tamen, ut ira procedat ex causa iusta. Secūs ex iniusta, ut ex fudo illicito; ita item Farinae. num. 38. cum. Gagnol. l. quidquid calore. num. 9. de Regulis.
- 115 Iuris, et cum alijs ab alijs allegatis. Advenit autem bene, Pegna, dict. comment. 17. part. 3. direct. et Soufa, lib. 2. Aphorif. cap. 13. num. 14. Quod Inquisitores non debent esse admodum faciles ad credendum executionē desumptam ex calore iracundiae.
- 117 Sequitur defensio, desumpta à teo ex amore, qui solet furori comparari, ut patet ex textu, cap. cum in iuventute, extra de presumption. Farinae. qu. 98. num. 77. cum seqq. & Martius. Circa insignis l. C. Sicalus, cons. crim. 118 47. a num. 8. Mitiganda itaque poena delinquentis ob amorem vehementem. ut si ex vi eius fiat tortilegium amatorum; ita Oldrad. cons. 210 cui adheret Farinae. ibid. nu. 88. qui optimè declarat illud consilium, & alijs ab eo relatis. Qualiter autē minuenda sit poena ob amorem; et an etiam sit minuendus gradus abiterationis: alibi videbimus.
- 130 Defensio praeterea sumitur ex qualitate delinquentis, ut si sit rusticus, vel seminas, & intelligitur respectu cuiusvis Tribunalis, maxime S. Inquisitionis circa illa, quae delinquentis capacitate excedant. Secūs in alijs. Ita Simanc. Cathol. instit. tit. 17. num. 21. et 28. et tit. 26. num. 4. Farinae. de haeresi, quest. 179 §. 2. num. 14. Soufa lib. 3. Aphorif. cap. 36. nu. 1. et Carena dict. tit. 9 §. 10. à num. 47. Qui de parte negante, num. 48. sic Hinc passim, inquit, videmus mulieres & rusticos in delicto Polygamiae, Sortilegij. cū admixtione Christianitatis, vel olei sancti, contradictionis factae imaginis & similibus, non excusari; sed abjurare de vehementi, suscitari, et etiam ad tritones mitti. &c. quia nullus est, quamvis simplex, sit, qui non sciat minime licere habere plures uxores, vel viros simul, sortilegia illicita, & Sanctorum imagines esse adorandas. Ita ille cum Zanardo in summa par. 2. tract. de penis minuendis, cap. 12. vers. Prima quarunt, est.
- 133 Non attingo caput illud defendendi se reum, & minuendi poenam, ob multitudinem delinquentium; quia quidquid sit de reliquis criminibus apud alia Tribunaia; in crimine tamen haeresis, vel apostasie apud nostrum S. Inquisitionis nullo modo habet locum. Imò quo maior est delinquentium numerus, eo maior poena infligenda, praesertim auctoribus.
- 134 et principalibus: Nisi forte de scandalo ex augmento poenae timeretur; Docet Farinae. cum alijs correlatis, de haeresi, quest. 197. §. 2. num. 32. & Soufa, lib. 3. Aphorif. cap. 53. num. 1. & seqq. quibus addo Carenam, dict. tit. 9 §. 12. num. 55. Qui cum eisdem Farin. et Soufa bene adverte, num. 36. casu quo tota cluitas laberetur in haeresim, non spectare ad particularem Inquisitorem de eo resolvere, sed esse mittendam certiorationem ad Summum Pontificem, vel ad S. Congregatio. nem Urbis, ut consulto statuatur, quid in tali casu agendum.
- 136 Pari modo contra quoscunque delinquentes, regulariter transacto 20. annorum spatio non est locus viterius procedendi; unde praescriptione tanti temporis ipsi defendere se possunt. Clar. §. fin. quest. 51. Farinae. in prax.
- 137 quest. 10. & alijs ab ipso citari. At in crimine haeresis, vel apostasie à fide, non admittitur hac praescriptionis exceptio; quia contra haereticum in S. Officio semper, et quandoque, durante vira ipsius, et etiam post mortem, potest procedi, quod in favorem fidei. Ita, Simanc. Cathol. instit. tit. 18. num. 14. Pegna, 3. par. direct. comment. 93. vers. his ita positis. Soufa lib. 2. Aphorif. cap. 50. num. 1. et Thomas Sanchez in decal. lib. 2. cap. 22. Quibus
- 138 cum videbimus lib. 6. nostri operis, qualiter in S. Officio sit locus praescriptionis, quod agit de vindicandis per Ficum bonis possibilibus bona fide ab haereticis illius, cuius memoria ob haeresim damnata fuit.
- 139 Defensionis vero, etiam apud Tribunal Inquisitionis non leue argumentum sumitur ex eo, quod non sit solitus contra fidem
- 140 delinquere. Sicuti è contra ea multiplicatio criminis, et consuetudine delinquendi inflare potest Fiscalis pro augmento poenae. Vt utique vertetur, et in praxi receptum, asserunt Meuoeth, de arbit. iud. cap. 295. n. 19. Tiraque de penis temperandis, cap. 1. Farinae, de delictis, et penis, quest. 33. num. 32. Soufa, lib. 3. Aphorif. cap. 34. nu. 10. et Carena, dict. tit. 9 §. 13. n. 58.
- 141 Quod item possint defendere se delinquentes, et pro diminutione poenae clamare, si ex delicto bonus proveniat euentus, cum alijs ab ipso relatis docet Farinae, quest. 98. num. 173. & num. 179. assignat rationem huius doctinae, quia in delictis attenditur exitus non
- 142 intentio. Exemplificat Carena part. 3. tit. 9 §. 4. num. 6. in Sahaedra, qui fingendo se Nuncium Apostolicum, & decipiendo diversis Regem Lusitaniae, dicitur ibi fundasse Tribunal S. Inquisitionis cum eo splendore, ac rigore, in quo visque ad praesens servatur, et cum ingenti, ac inenarrabili fructu illius Regni, qui hucusque percipitur: quamquam non deest, qui talem eius originem neget, de quo nos in Prolegomenis nostri operis. Ve-
- 143 rum optime ipse Carena cum Soufa lib. 3. Aphorif. cap. 36. num. 16. affirmat, dictam doctrinam Farinae. cessare in crimine haeresis, et in suspitione eius, quia cessat quoque illius ratio, cum haeresi, et eius suspicio ex intentione dignoscantur. Ita ille ferè totidem verbis
- 144 Sed quid de reorum defensionem ex iussu Superioris sumptam si procedat dubium in his

- his, quæ ex se non sunt prohibita? Certū omnino est, quod inde se reus possit defendere, et quod iussu superioris in totum excuset. Ita Clar. §. fin. quæst. 60. ver. solet dubitari, et Farinac. quæst. 99. num. 131. et ponunt exemplum in operarijs conductis ab aliquo nobili.
- 145 ad laboran. in fundo alieno. Si verò procedat dubium in prohibitis, et delictum sit leue, adhuc est locus defensionis ex iussu superioris, ad minuendam penam, iisdem Clarus, 146 et Farinac. locis citatis. Quando tamē delictum est graue, quale censetur, quodcumq; ad Tribunal s. Inquisitionis spectans, non excusat iussu Superioris, seu Principis; quia huic in rebus iniussis obtemperandum non est, cap. Si Dominus, 1. quæst. 3. ibi, oportet obedire magis Deo, quā hominibus, ex cap. 5. act. Apost. de sumptis.
- 147 Prædictam doctrinam cum eisdem Clar. et Farinac. limitat primò Caren. di. tit. 9. §. 16. num. 80. exemplificans in famulo, qui iussu Domini ex Cœmeterio ossa defuncti attulit ad consiciendum sortilegium; si enim Dominus sit vir potens, et mineatur mortem, vel aliud damnum graue, soleatque minas executioni mandare; nam tunc famuli potestatem habent minuendam.
- 148 na minuenda est. Secus verò, si Dominus non est vir potens, nec mortem, aut aliud malum graue sinit minatus famulo, cui tunc pena ordinaria infligi à Iudice, seu Inquisitore debet.
- 149 Secundò limitat Carena, num. 13. prædictam doctrinam, quod tantum habeat locum, quando iussu superioris, seu Domini est manifestè iniusta; nam si esset dubia, haberet locum defensio; cum in dubio presumatur pro superiore, seu Principe, et eius

iussu sit prorsus exequenda, ut docent etiā ipse Farinac. num. 144. Molin. de iustit. & iur. disputat. 113. tom. 1. Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 6. cap. 3. Suar. de Relig. tom. 4. cap. 15. numer. 20. & præter alios communiter Sousa Aphorismor. lib. 3. cap. 15. numer. 9.

- 150 Defensiones etiam fundant rei contra Fiscum Sanctæ Inquisitionis ex his capitibus, quod lubrico linguæ, vel ioco, aut inaduerter verba hæretica protulerint, ac propterea, si id probent, non ut hæretici, sed mitius sunt puniendi. Ita Anton. Sousa, lib. 2. Aphorism. cap. 13. per totum, & Carena, 3. 151 part. tit. 9. §. 8. num. 35. Contra eos, qui per iocum verbis Sacræ Scripturæ ad res profanas abutuntur, tractat benè Simanc. Catholic. insinuat tit. 59. num. 17. & 18. atque sic abutentes in sania, ac menci alienatione, à Deo puniri, et veterum, et sui temporis exemplis abundè comprobatur. Contra eisdem abutentes legendus Franc. Pegna, 3. par. Directi. comment. 17.
- 152 Tandē formare, et exhibere possunt suas defensiones inquisiti, etiam Sanctæ Inquisitionis, saltem ad minorandam penam ex alijs capitibus, nempe ratione vis illatæ (si vis, seu coactio sit absoluta, in totum excusat) aut ratione merus iniuriæ, vel ratione nobilitatis. Circa quæ legendi sunt Farinac. quæst. 97. num. 11. et quæst. 98. nu. 93. Zanard. in sum. par. 2. tract. de penis minuendis, cap. 12. et Sousa lib. 1. Aphorism. cap. 17. et lib. 3. cap. 36. Nobis attigisse sit satis, cum iam alibi de eis dixerimus, et infra dicuri simus, ut iam hoc caput claudamus.

C A P V T I I I.

*De generibus tormentorum in Tribunalibus, maximè S. Officij, pro eruenda veritate usur-
ceptis, peculiariter de Tortura, & de gradibus, seu speciebus.*

P R O O B M I V M.

- P**ost formatas, et exhibitas cuiusvis inquisiti in S. Officio defensiones, si ex ipsis de eius innocentia planè constet (dato, quòd constaret, deueniendum esset ad liberandum reum per sententiam absolutoriam; sed de hoc opportunius lib. seq. cap. 1.) & hic in neganda veritate, ex indicijis vrgentibus præsumpta circa factum, aut saltem circa intentionem persistant; cogitur Inquisitor, pro munere suo, ad dectetandum, seu ad ferendam interloquutoriam sententiam deuenire, quæ inquisitum pro illa eruenda, torturæ, aut si ob infirmitatem, vel debilitatem corporis, huius capax non est, alteri generi tormentorum subiciat. Verum priusquam in particulari videamus, qualiter id ipse Inquisitor præstare debeat, et ex quibus maximè indicijis ad executionem torturæ procedere (de quo nobis longus futurus est sermo) præmittenda sunt generalia ista, in titulo præfentis capitis contenta, vt ex his ad illa, ordine executionis, et naturæ seruato, facilius via muniatur. Explicanda itaque breuiter genera tormentorum, quibus Tribunalia, præcipuè Sanctæ Inquisitionis, pro inuestiganda veritate vtuntur, in primis perpendendum præcipuum eorum genus, nempe torturæ, cum speciebus, seu gradibus eius; eumque hæc multo frequentior sit cæteris.

*Quorum tormentorum usus pro eruenda veritate
licitus? quorum item illicitus in Tri-
bunalibus, maximè Sancti
Officij.*

R E G U L A C C C X X X I X.

- T**amet si pro regionum, ac prouinciarum varietate, varia, & multiplicia, tormentorum genera à Iudicibus catholicis valide, et licite applicari soleant, vt reos indiciatos ad fatenda delicta commissa inducant; Vniuersaliter tamen loquendo, apud Tribunalia, tam secularia, quàm Ecclesiastica, maximè Sancti Officij, quinque, vt plurimum, tormentorum genera ad dictum effectum sunt in vsu; nempe tormentum, funis, item sibilorum, taxillorum, seu, vulgò stanghetta; dein tormentum ignis, ac tormentum vigilæ; quorum vnumquodque per se statim declarabitur. Verum nulli Iudici particulari, nedum Inquisitori, licitum est nomen aliquod, et inusitatum tormenti genus excogitare, eique pro libito reum indicatum subijcere.

- D**iscriminaliter tantum, tùm ista contenta in hac Regula, tùm aliqua eis annexa breuissimè hic à nobis indicanda: ac præmittendum, et distinguendam de tormentis; nempe vel quæ insiguntur pro veritate, commisi delicti eruenda, vel quæ sunt pro augmento pœnæ inflictæ, vel idem delictum, vt si pœna sit vltimi supplicij pro crimine, atrocissimo homicidij, vt ea augeatur; prius

reus aliquando absconduntur manus, et ignita forcipe adunca carnes eius dilacerantur, vt sæpe fit in regionibus Italici, Hispaniæ, et alij; aut subijcitur reus tormento rotæ, vt communiter vocatur, cuius est magnus vsus in Prouincijs Gallicæ, et similia, de quibus non est nobis saturus sermo hic, fortè aliquid attingam in lib. 6.) sed tantum de prioribus inflictis pro eruenda veritate.

- S**ecundo. Præmittendum, et explicandum, quid sit torturæ, seu questio genericè sumpta; nempe est indagatio, et inquisitio veritatis per tormenta corporis, et dolorem cordis; quæ definitio communiter adducitur ab omnibus, præcipuè à Carrerio, in pract. crim. fol. mihi, 68. num. 3. à Brun. à Paul. Gril. et ab alijs per illum relatis; atque his duobus sic præmissis;
- Q**uòd ista tormenta pro varietate nationum, et prouinciarum varia sint, et quòd in praxi applicari debeant iuxta consuetudinem prouinciæ, vbi cuique iudici, seu Inquisitori, ius dicere, seu causas fidei tractare contingerit, docent Iul. Clar. in pract. l. fin. quest. 64. versic. item debet; Corrad. de offic. præto. in tit. de negat. crim. num. 43. et cum eis Tranquillus Ambrosinus, tract. de processu informatio, lib. 4. cap. 1. num. 2. Qui à n. 6. ex Gomez variat. resolut. tom. 3. cap. 13. n. 5, aduertit benè quæuis iudicem Christianum, et à fortiori Inquisitorem, teneri ita esse moderatum, et misericordem in tormentis in ferendis pro eruenda veritate delicti, vt reos tortos, innocentis, vel supplicio incolemes seruet; iuxta textum in l. quest. modum, si de quest. Ac propterea, secundum Clar. cit. versic. debet etiam, et omnium mentem, cum

tormenta sunt remedia quædam subsidia-
ria, ad ea non est iudici, aut Inquisitori deueni-
endum, nisi quando veritas aliter haberi
nequit.

13 Vniuersaliter autem loquendo, quinquæ
v. plurimum tormentorum genera ad vsum
applicari solent; singula à nobis breuiter ex-
plicanda. Primo, tormentum funis, seu ve
vulgo dicitur, cordæ; de quo vti præ alijs
multo magis in praxi recepto, dicemus plura

14 in sequentibus. Nunc autem tantum ad opor-
tet, huiusmodi tormentum funis olim infligi
confusuisse cum aqua frigida in dorso, ad
maioris cruciatum vbi agebatur de crimi-
nibus atrocissimis; posseque sic infligi defen-
dunt Paris de Puteo, in tract. de syndic. ver.
tortura, il. 3. cap. 4. num. 3. Carrer. in pract.
tract. 2. de indic. et tortura, §. circa sextum,
15 et alij. Verum bene affirmat Farinac. in
prax. crim. quest. 38. num. 64. quidquid fue-
rit de superioribus annis, hodie non esse am-
plius in usu torturam cum aqua frigida apud
vlla Tribunalia, ne dum apud nostrum San-
ctissimæ Inquisitionis.

16 Secundo, tormentum, quod vulgò dicitur
flanghetz, vel vti alij vocant, tormentum ra-
xillorum, de quo peculiariter agunt Brun. in
tract. de indic. & tortur. Marfil. l. 1. in princ.
num. 76. versicul. Aliqui verò videntur, si de
quest. & Farinac. dict. quest. 38. num. 67. Qui
17 ibi notat optime per sequentia verba. Sed
istò, inquit, tormento Iudices nostri non
videntur, nisi in subsidium, quando tortura
vel ob senectutem, vel ob aliud corporis im-
pedimentum non potest inferri, quia paucissi-
mi inueniuntur, qui ob id falsi fuerint, 18 ita

18 ille, et quod ait de paucitate consentientium,
cum firmatur peculiariter casu, quia hoc tormen-
tum flanghetz in nostro Tribunali Meliten.
Sanctæ Inquisitionis 18. ab hinc annis illa-
tum fuit cuidam vetule septuagenarie, à
qua veritas erui non potuit in causa atrocis-
simi homicidij, quod ipsa simul cum alio
exequi mandauerat, magna pecunie quan-
titate oblata, in persona cuiusdam Docto-
ris familiaris Sancti Officij; cum ramen ex-
ecutores eius statim in tortura confessi fue-
runt, unde isti subierunt vltimum supplicium;
illa verò reclusa in monasterio per de-
cennium.

19 Tertio, tormentum sibilorum, de hoc
pauca admodum adducunt auctores, qui de
eo tractant, vti Conrad. in pract. tit. de negat.
crim. et tormen. post num. 43. vers. virgarum
immissio, Brunet Marfil. citari quibus cum
Farinac. vbi supra, num. 48. affirmant, quod
istò tormenti genere videntur liquando Iu-
dices, vel in pueris, vel in mulieribus, et in
leuibus delictis.

20 Quarto, tormentum ignis, quod teste Fa-
rinac. ibidem num. 69. magno fuit in usu re-
troactis temporibus pro indaganda veritate,
aut pro indicij purgandis, antequam fuisset
inuentum tormentum vigilæ; sed hodie po-
tè nihil de eius praxi apud Tribunalia Chri-

21 stianitatis manet; vnde ut quid rariam refert
Francisc. Bernardinus in suis scholijs ad Am-
brosinum, lib. 4. cap. 1. num. 2. quòd Mediola-
ni in Tribunali Archiepiscopali, fuerit suo
tempore semel tantum illatum dictum tor-
mentum ignis cuidam Presbytero, de stu-
pro quarundam puellarum ætatis 9. et 10.
annorum, ac de crimine sodomiz accusato,
cuiusque pedes finit combustis cum viciatione

22 lardi porcini. Vide plura, si lubet, apud
Brun. relatum, Conrad. tit. de negat. crim. et
tormen. num. 43. vers. et combustio pedum.
Iul. Clar. in pract. quest. 64. §. fin. vers. item
debet. et apud Flam. Cartar. in pract. inter-
rogan. reo lib. 4. cap. 1. post num. 4. et cap. 2.
num. 6. vbi ponit formam constituendi reos
in hoc tormento ignis Vide Dianam 4. part.
resolut. moral. resolut. 35. vbi ait, in Tribu-
nalibus Regni Siciliæ, et in Sancto Officio
eius, non esse in usu tormentum ignis.

23 Quinto tandem, est tormentum vigilæ,
quo sæpe videntur Iudices tam ecclesiastici,
quàm secularis pro erenda veritate circa
commissa delicta, vel secus. Eius mentionem
facit præcipue Marfil. in l. 1. num. 76. vers. nam
ponitur reus, si de quest. et iuxta ea, quæ ibi
dicit, ipse videtur fuisse inuentor huius tor-
menti, in hac forma pro eo tempore non ita
rigorosa videlicet, ponebatur reus super vno
scamno ad sedendum, et aderant ibi duo ad
eius custodiam, ne dormiret, et si dormire
vellet, illum expergefacere, non finientes
eum dormire, nec quiescere per spa-
tium quadraginta horarum; et interim pro
obtinenda quiete fateri veritatem coge-
batur. At hodie rigor tormetij huiusmodi valde
24 excreuit, et acriori, ac crudeliori modo infer-
ri solet, vt testatur Farin dict. quest. 28. n. 70.
Quippe scamnum, vbi reus nudus, et ligatus
sedet, quod aliqui Capram, aliqui equum vo-
cant, non est planum, sed in parte superiore
habet formam cuspidis. De eius rigore vide
plura apud Baiard. in addit. ad Clarum, in
pract. §. fin. qu. 67. post n. 1. et os. qui hoc tor-
menti genus, Cavaletti tormentum vocat,
sicque communiter ab omnibus vocari so-
let.

25 Nota hoc tormentum cavaletti sæpius in-
fligi post illarum illud funis quando reus per-
sistit in negatiua criminis atrocissimi, cuius
sunt multa, et vrgentissima indicia contra
eum, vt experientia ipsa patet; sique vt plu-
rimum conuictis his duobus tormentis elici-
tur facili confessio veritatis ex ore reo.

26 26 morum cumque. Nisi forte aliquis sit
adeo robustus, et serox; vt ad penam vltimi
supplicij euitandam, quæ in hac Insula, et lo-
cis adiacentibus, sicut et in Regno Siculo
iuxta leges eius peculiares, non infligitur nisi
reo confesso, vtriusque tormetij rigorem fu-

27 peret. vel superauit complex illius vetule
septuagenariæ in atrocissimo per assassinium
homicidij Doctoris familiaris S. Officij, vt
28 paulò ante dictam. Quamquam ob efficaces
probationes, et vrgentissima indicia contra
eum

sum, que non apparebant euacuata, attentis conditione personarum, & alijs circumstantijs. Illustris. D. Inquisitor ad relegationem per decennium merito ipsum condemnauit.

- 32 Vltimam Regulę nostrę partem, quod non sit licitum alicui iudici privato, siue seculari, siue ecclesiastico, etiam causas fidei tractant, nouum aliquid, & inusitatum tormenti genus excogitare, ac ipsum reis pro euenda veritate inferre, docent præter alios Brun. in tract. de indic. & tortura, in 2. part. quest. 2. num. 7. et Farin. dict. quest. 38. n. 55.

- 33 Qui addit, num. 56. ex mente Bald. in l. 1. in fine, num. 4. C. de emenda. seruorum, & Angel. in l. nemo carcerem, C. de exactionibus, lib. 10. si ex nouo tormenti genere aliquid reo malum accidat, vt si ei membrum debilitetur, ad compensandum reueri iudicem, quin etiam hunc decapitari debere, si ex rigore noui tormenti contingat illum mori. sed non est nostri instituti hoc amplius discutere.

- 34 Accipe tandem illud scitu valde dignum, quoddēdeceat quemcūq. iudicem, & multo magis nostram Inquisitorem, per se ipsum, immediate, seu proprijs manibus dicta tormenta reis inferre. Tradit Farin. vbi supra, nu. 59. et completē exprimens per sequentia verba.

- 35 Non enim, inquit, hæc iudici, & eius dignitati conueniunt. sed onus est fœdificum, & birroariorum, prout refert Paris de Puteo in tract. de syndic. in verb. tortura, il 3. cap. 4. incip. de repetitione, num. 9. vers. an potestas, se vidisse quendam Potestatem, qui capiebat reum per capillos, vel aures dando caput ipsius fortiter ad columnam, dicendo, Confitearis. & dicas veritatem, ribalde, & licet, post gloss. Ioan. Andr. in cap. non licet, 85. dist. per Paridem ubi supra, allegatus, dixerit, hæc licere iudici, sed etiam Episcopo; non per hoc tamen, vt dixi, magistratus, et iudici decore rursus vquam conuenire crediderim. 7 hætenus Farinac. et egregie quidēmatque hæc satis pro Regulę præsentis.

Quot sunt species, seu gradus tormenti funis, quæ huiusmodi, et quando, et quomodo inferri debent in Tribunalibus, maxime & Officijs?

REGVLA CCCXL

- 36 Tormentum funis, seu tortura specifice sic dicta, pro euenda veritate, à reis, plures habet species, seu gradus. Ab antiquis auctoribus tres tantum, ei assignentur, hinc diuisio torturę in leuem, grauem, et grauissimam, ab alijs verò quinque gradus diuiduntur; et circa hoc est adhuc magna varietas: Congruentius tamen sic enumerantur, vt ad primum gradum solum spectent spoliatio rei, et ligatio; ad secundam eleuatio

& retentio per modicum tempus, vt vnius Aut Maior; ad tertiam per longius spatium, vt duplicis, Miserere, eadem retentio, abligatio funis; ad quartam præter retentionem longiore dimidio, et aut vnius etiam, borg. dicti iuris, de vbi supra; ad quintam, præter modo dicta, ligatio ponderum ad 35 pedes torti. Circa ligaturam autem, & circa reliqua, circumstantia, quod consuevit, et temporis, à quibusvis iudicibus, præcipue, Officijs, seruari debent.

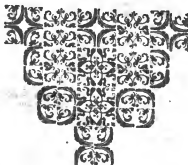
- 36 Orandum primo ex Foller. in præf. erim. verb. Rei indurati torquantur num. 9, secundum l. nullus, C. ad l. Maiest. in iure, & in quibuscumque Tribunalibus secularibus, et ecclesiasticis, maxime Sanctissimę Inquisitionis, adeo esse vsu receptum tormentum funis, seu corda, vt vulgo nuncupant, et iam per antonomasiam nomine illo, tortura, quo genericè quæcūque tormenta exprimuntur, iuxta definitionem in iuris præcedentis Regulę traditam, ipsum solum intelligatur, contracta torturę significatione ad speciem particularem tormenti, scilicet funis, propriè vocari solet regina tormentorum.

- 37 Vnde dicenda à nobis in sequentibus de infligenda reis tortura, vel secus de hac specie tormenti funis intelligi debent.
- 38 Sequendo notandum, hoc peculiariter tormentum funis quandoque infligi in poenam alicuius delicti, et temporis gratia: si is, qui agit excubias, dormiens fuerit reus; et propterea tortura cum pluribus ictibus puniatur.
- 39 Atque hoc modo nequaquam est in vsu tortura, quod sciam, apud Tribunalia sanctę Inquisitionis, sed tantum pro euenda veritate, maxime quod intentionem rei iudicis de hæresi: & in hac acceptione de ea hoc loco agimus. His duobus, vt certis, et ab omnibus communiter admissis, sic per nos, tatis,

- 40 Discordant Scriptores circa species, seu gradus torturę, siue Finistormenti: nam, nonnulli, præcipue apud Senatorem Medicum, vt refert Iul. Clar. in præf. §. fin. quest. 84. versum, de gradibus post medium, tres solos esse affirmant. Primus gradus constituitur per territionem; & hæc tunc non solum minas de torquendo, sed additionem etiam ad locum tormentorum, spoliationem, & ligaturam comprehendit. Secundus est, ubi reus ligatus eleuatur, sicque per notabilem temporis spatium retinetur. Tertius est, quando præter retentionem in suspensio dictam, reus vno, vel pluribus funis ictibus quatitur. Ex hac autem trimebra torturę graduum diuisione oritur duxit triplices illa eiusdem species; ita, vt alia sit tortura leuissimæ correspondens primo gradui, alia grauior, respondens secundo, et alia grauissima correspondens tertio. secundum Baldum in consil. 77. num. 8. lib. 3. & Boss. in tit. de tortura. na. 16. docet

- docet Franc. Person. in tract. de indic. & tortu. num. 76.
- 47 Ex aliorum vero mente idem Clar. loco cit. aliam torturæ divisionem in quinque gradus adducit. Primus continet in se minas tantum de torquendo; secundus addit conclusionem ad locum tormentorum; tertius spoliationem, & ligaturam; quartus elevationem, ac retentionem in suspensio aliquandiu; quintus præter dicta continet squassationem. His quinque torturæ gradibus adiungit sextum idem Franc. Person. sub finem dicti. num. 78. nempe torturæ repetitionem de qua nos opportunius infra.
- 47 Verum placet diuisio torturæ expressa in Regula in quinque gradus, seu species, quam ex communi Doctorum mente adducit, & expendit doctrinaliter Farinacc. dicti. quest. 38. à num. 40. vsque ad 51. ostendens, quando quisque gradus infligi debeat, quo eum, & cum alijs citandis idem nos præstabit.
- 48 Primus gradus est continens spoliatiouē reorū, ligationem, et applicationem ad funē, ac reliqua vsque ad elevationem exclusiue. Atque hic torturæ gradus reo infertur, quando indicia sunt leuia, seu non sufficiencia ad plenam torturam, tamen si ille suspectus eo quoscatur. Infertur item à Iudice, seu ab Inquisitore personis non robustis, versutis, ad dolosis, sed debilibus, timidis, ac delicatis, à quibus experientia ipsa teste, hoc solo torturæ gradu veritas facile elicitur, licet non dicatur propriè tortura, sed initium eius. Ita, dicti Farinac. nu. 42. & 43. cum Paulo Ghirlandi. questio. 4. num. 1. vers. Primus, seu infimus. Conrad. in prætit. de negatiuis crim. & tormen. num. 41. vers. Primus est, et cum alijs.
- 49 Secundus torturæ gradus est, quando reus eleuatur, & in suspensio retinetur per spatium breuis temporis, vt vnus, Aut Maria, vel vnus, Pater noster, vel ad summum vnus, Miserere, sine vilo funis ictu. Vti possunt Iudices, aut Inquisitores hoc gradu torturæ, quæ adhuc potest vocari leuis, quoties reus reperitur magis suspectus de commissio crimine per indicia plenè probata, quam in primo gradu; tamen si ea non sunt ita plena, & proxima, vt grauior tortura dicto reo infligi valeat. Ita cum eisdem Ghirlandi. Conrad. & alijs per ipsum relatis, Farinac. ibidem nu. 44. & 45.
- 50 Parum differt tertius torturæ gradus à precedenti: nimirum in eo, quod reus diutius aliquantum in suspensio detinetur, vt per spatium duplicis, Miscere, aut paulo amplius, & similiter absque vilo funis ictu, seu squassatione. Est de mente predictorum Ghirlandi. Conn. Farinac. & plurium, quos ille citat, num. 46. Qui addunt posse Iudices, & Inquisitores ad hanc torturæ gradum deuenire, quando indicia sunt plena, et plenè probata, sed crimen non est atrox; et licet sit atrox, reus tamen est nobilis, vel honeste famulus, ac bonæ famæ.
- 54 Quartus torturæ gradus tunc est, quando reus diutius multo, vt per tertiam partem, vnus horæ, aut per dimidium, aut per duas tertias partes, aut per horam integram, suspensus retinetur, cum vno, vel duobus, vel pluribus funis ictibus, siue squassationibus.
- 55 Deueniendum autem non est Iudici ad hanc torturæ speciem cum tanto rigore, nisi indicia sint vrgentia, et plenè probata, ac consequenter reus censetur suspensissimus, & nisi ille habeat membra robusta, crimenque sit atrox, & scandalosum. Docent citati Ghirlandi.
- 56 num. 9. et Conrad. num. 41. vers. quartus gradus. Flam. Cartar. in prætit. interrogat. reor. lib. 4. cap. 1. num. 98. et Farin. dicti. quest. 38. num. 47. et 48. Qui bene exemplificat in furto rei magnæ, vel sacræ, in turpi sacrilegio, aut abusu sacrorum, in homicidio graui, in falsificatione litterarum Apostolicarum, atque sic in similibus.
- 57 Superefficit quintus torturæ gradus, multo maioris rigoris: uempit præter expressa in precedenti gradu, si reus suspensus persistat in negatiua, & torturam paraipendere ostendat, iussu Iudicis in pedibus illius ligantur compedes ferrei, vel aliud huiusmodi pondus. Atque hac specie torturæ, eo quod seuerissima sit, cum per eam corpus torti dilanietur, membra dissoluantur et aliquando à corpore separentur, adeo ut ipse magis mori expectet, quam torturam ita rigorosam, et etudelem sustinere, Iudices rarissime vti solent, ac debent, nisi in aliquo crimine atrocissimo, vt in prodicione patris contra multorum salutem, in ingenti assassinio, in enormissimo homicidio personæ sacræ valde grauæ, vt Episcopi, vel Cardinalis, aut alterius Magni Principis. Tradunt vt prius certum adduci Ghirlandi. dicti. quest. 4. nu. 10. & Conrad. in prætit. de negat. crim. et tormen. n. 41. Flam. Cartar. interrogat. reor. lib. 4. cap. 1. n. 132. vers. et quoniam aduertendum. Follet. verb. rei indurati torquere, num. 17. & Farinac. dicti. quest. 38. nu. 49. & 50.
- 59 Sed miror, quod hi duo Follet. & Farinac. posuerint etiam exemplum in crimine heretico, & maleficio, seu in heretico, & malefico, ac sortilegio, et absolute protulerint posse illis infligi quintum gradum torturæ adeo rigorosum, non specificantes à quorum Tribunali. Negari equidem non potest crimina hæretica, et sortilegia esse atrocissima, & Ecclesiæ Catholice perniciosissima, et consequenter taliter criminosi, si iudicia, et probationes contra ipsos valde vrgent, et oblinati sint in negatiua, videntur torquendi cum duplo rigore ponderis ligati in pedibus torti, vt affirmant citati auctores. Nihilominus nullibi apud Tribunalia sanctæ Inquisitionis, et in usu quintus torturæ gradus, adeo nec quartus, quoad id quod additur in eo de ictibus funis, seu squassationibus, de nostro Meliten. patet me teste per spatium 37. annorum, de reliquis bene notauit Carena. 2. part. tit. 12. §. 25. num. 13. & 3. part. tit. 10. §. 23. nu. 164. & 165.

- & 165. præmissa doctrina. Iul. Clar. §. fin. qu. 64. vers. item debet. Ludou. Gilhaufen, in arbo. iudic. crim. cap. 6. sect. 3. num. 22. & aliorum iam supra citata, quod debeat Iudex vel Inquisitor ut tormentis visitari, & non insolentia. Poterit itaque intelligi id, quod asserunt Foller. & Farin. ubi non sunt Tribunalia Sancti Officii, de Tribunalibus secularibus, quæ in torquendo multo magis rigorosa solent esse, quam illa.
- 62 Circa modum primi gradus torture in ligatura potest contingere excessus, ut si hæc sit multum atrox, aut stricta, aut cum taxillis &c. Ac merito tunc æquiparatur secundo gradui torture, ubi reus in ea eleuatus breuissimè retinetur. Ita cum Clar. dict. quæst. 64. vers. nunc de gradibus, tradit Farinac. ubi supra num. 3 & Qui addit num. 37. per sequentia verba: Non possum laudare illos Iudices, qui permittant custodes, & facillites carcerum, tales ligaturas facere, prout solet etiam quandoque quod præfati custodes, seu potius humani carnifices solent voluere, ut ipsi vocant, stringam, et cum ea sic torta, et voluta, manus miserorum, et carceratorum ligare: unde fit, ut mirabilem sentiant in ea ligatura dolorem, cum in tormentis persistendo illa stringatur, sic torta totam dilaniet carnem vsque ad ossa. Ita ille.
- 64 Quod circumstantiam temporis in torture inferenda, aliqua hic breuiter attingo. Primo de excessu commissio in primo gradu eius, ut ait ibidem Farinac. numer. 38. sic.
- 65 Prout etiam, inquit, non possum, nisi vehementer exandescere contra illos Iudices, qui reum tenent ligatum, antequam illum torture subijciant, per longum temporis spatium, absque eo, quod id faciant in actis describere: unde fit, ut dum reus in torture ponitur, ita ab illa ligatura defatigatus reperitur, ut multo maiorem patiatur dolorem, & cruciatum. Hæc tenet Farinac.
- 66 Ab hac itaque inhumanitate, seu crudelitate quia Iudex, et præcipue Inquisitor, abstineret tenetur.
- 67 Ad summum per horam reus in torture suspensus manere debet apud quævis Tribunalia, maxime apud nostrum Sanctæ Inquisitionis, et in quarto gradu torture supra explicato, sicque debet moderari Iudicis, aut Inquisitoris arbitrium in eo torquendo, quamuis indicia sint valde vrgentia contra ipsum. Ita cum Ghirlandi, in tract. de quæst. et tortur. quæst. 4. num. 4. Farinac. dict. quæst. 48. num. 54. Vbi circa torturam in quinto gradu cum alligato pondere pedibus torti, qui (ut dictum) haud est vsu receptus in Sancto Officio, merito sequitur Foller. in verb. rei indurati torqueantur num. 16. reprobantem eos Iudices, ut nimis crudeles, qui per tres, vel quatuor horas reum cum pondere pedibus eius alligato in suspensio detinent: Cum non diutius quam per horam, et paulo plus, ut per dimidium, aut integrum quadrante, ex mente dictorum autorum detineri debeat.
- 70 Tenetur etiam quia Iudex, & Inquisitor reum non torquere statim atque comedit, vel bibit, sed post transactas à tempore confessionis, & potus, nouem, aut decem horas, secundum Marfil. l. 1. num. 81. ff. de quæst. ob eam rationem, ne stomachus torture vertatur, & vomendo vexetur, & sic non possit examinari. Quamquam secundum Farin. ibidem num. 31. sufficit transire 7 vel 8. quia tunc iam est perfecta digestio. Immo §. vel 6. in reo habente stomachum expeditorem, secundum Nouell. citatum à Farin.
- 72 Regulariter non esse inferendam reo torturam diebus festis, seu Deo dicatis, tenent communiter Doctores, & ex Farin. ibid. nu. 107. tradit Soula lib. 2. Aphor. cap. 10. nu. 21. quem videat.

C A P V T I V.

De indicij, & probationibus requisitis in communi, & in particulari ad torturam inferendam, vel secus, quibus suis reis, maxime inquisitis apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis,

P R O O E M I V M.

- 1 **S** Vponimus vt omnino certum ex iure, et communi omnium doctrina, à nullo Iudice, nec ab Inquisitore inferri posse torturam, nisi legitimis præcedentibus indicij, iuxta text. in l. maritus, et in l. vnus §. in ea causa, ff. de quæst. & in l. milites §. oportet, et in l. cum cognatione C. eodem, & in cap. cum in contemplatione extra de reg. iuris, assertum cum multis per ipsum relatis Farinac. præct. crim. quæst. 37. à nu. 1. & ex eo Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 3. Ratio dictæ suppositionis est, quia, vt ait Gotofred. in suis notis super dict. l. 1. §. questionem, ff. de quæst. cum tortura sit res fragilis, periculosa, & quæ veritatem fallit, nunquam est inchoandum ab ipsa, vt dicitur expressè in ipsa l. 1. ibi, & non esse à tormentis incipiendum. Hoc supposito (magis expendemus infra, vt videbimus, an aliquis casus ab hac generali doctrina excipiat) nunc, vt prospiciamus quæ indicia ad torturam inferendam sint requisita, et qualiter probata esse debeant reuocare oportet breuiter in memoriam præcipuorum indiciorum diuisiones à nobis traditas lib. 2. cap. 3. Regul. 182. Nimirum, quòd alia, 2 indicia sint parua, seu leuia; alia verò magna, seu vchementèr vrgentia. Item, quòd alia, sint indicia iadubitata, quæ ita ardeant mentem Iudicis ad omnino credendum, vt non possit in contrarium inclinari, vt ex mente omnium declarat Farinac. quæst. 36. num. 27. Alia verò dubitata, quæ non ita ardeant animum Iudicis. Atque hæc indiciorum diuisio multum eoincidit cum præcedenti: vnde istius declaratio illi inferre potest. Tandem, quòd alia indicia, sint delicto proxima, alia remota: illa dicuntur proxima, quæ respiciunt veritatem delicti per sensum visus: vel auditus circa substantiam, vel materiam eius: at remota censentur, quæ eantem respiciunt circumstantias ipsius, ita idem Farinac. vbi supra. His sic præmissis,

Qualia, & quos indicia requirantur ad inferendam torturam reis, maxime S. Officij? & an vnum aliquando sufficiat?

R E G V L A C C C X X X I.

- 4 **P** Ro inferenda reis tortura præcedere debent indicia legitima, & sufficientia, quæ talia censentur, si sint verisimilia, probabilia, non leuia, sed grauiora, & vrgentia.
- 5 **A** cluce meridiana elatiora. Quamquam probabile est in criminibus exceptis, et atrocibus, vt est illud contra fidem, posse Iudicem, aut Inquisitorem ex leuioribus indicij deuenire ad infligendam torturam, præcipue quoad primum, & secundum eius gradum. Item ex indicij remotis, ad effectum torquendi reum plura simul requiruntur ad minimum duo; vnum nauquam sufficit, nisi sit iadubitatum, et proximum delicto circa eius substantiam,
- in sufficientia, ac illegitimitate eorum pro torquendis delinquentibus, vel secus, sicut de dictis supra circa qualitatem, & tempus torture; debeat reduci ad arbitrium prudentis Iudicis, aut Inquisitoris, regularum tamen secundum iura, ac secundum rationem, et æquitatem. Patet ex l. 1. ibi, vt legem non offendat, ff. de rursis, ex cap. cum autem, 22. distinctione, ex cap. iudicat. 3. quæst. 7. et ex alijs iuribus. Ita Mascard. lib. 1. quæst. 19. num. 16. et lib. 3. conclus. 1391. num. 18. Pegna, 3. part. direct. quæst. 61 comment. 130. Farinac. quæst. 37. à nu. 192. ac de hæc quæst. 185. §. 2. à nu. 140. et Sousa lib. 2. Aphor. cap. 39. nu. 6.
- 8 **R**atio efficax dicti axiomatis, et fundamenti est, quia non videtur posse assignari doctrina vniuersalis pro quibusvis reis torquendis, ita, vt quæ censentur indicia sufficientia pro vno, sint etiam pro alio, quia non omnes æqualiter sunt torquendi, sed magis, vel minus, attenta qualitate personarum, criminis, et indiciorum: vt docent Iul. Clar. in praxi, §. fin. quæst. 64. vers. nunc de gradibus, Farinac. quæst. 38. nu. 33. et seqq. et Sousa direct. cap. 39. nu. 30.
- 10 **N**ihilominus ab ipsis Doctoribus, præcipue à Mascard. direct. conclus. 1391. num. 20. à Farinac. quæst. 37. à nu. 3. et à Sousa ibi, dem,

dem, num. 9. aliquæ assignantur conditiones à nobis ferè in Regula expressæ, vt indicia dicantur legitima, & sufficientia ad torturam inferendam, nimirum, (vt aliquas earum breuiter explicemus) debent esse

11. verisimilia, et merito quidem: nam iudex quiuis in tractandis causis semper præ oculis verisimilitudinem, et inuersionem habere oportet, cum ex hoc præcipue pendat, vt reus formet iudicium, et iustam ferat sententiam; quod egregie docet Martinus Delrius inquisit. magic. lib. 5. in append. 2. quæst. 16. in casu nominationis complicitum ad iudicandam eis torturam, et idem est de alijs casibus; ne graueris, quæso, eius verba audire, plena quidem eruditione exiure, et ex doctrina aliorum.
12. Porro, inquit, sicut inuersionem testimonij plurimum detrahit fidei ad vim eius infringendam, ubi testatur inuersionem, numerus non supplet fidem, Farinac. quæst. 65. nu. 310. Malcar. de probat. conclus. 138, num. 13. nec iudex debet credere non verisimilia deponentibus. Innoc. in cap. quia verisimile est, de præsumpt. Marf. in l. 1. §. in criminibus, num. 33. ff. de quæst. et in resp. rub. de probat. num. 108.
13. Quia quod non est verisimile speciem habet falsitatis; adeo vt confessio non verisimilis non noceat confitenti, arg. tex. in l. 1. §. Diuus Seuerus, et in §. Si qui vltro, ff. de quæst. Bald. in l. si quis in hoc genus, C. de Episc. et Cleri. num. 3. Petrus Ancharan.
14. conf. 24. col. 1. sic è contra magnam vim habet verisimilitudo, adeo vt potius credatur paucioribus verisimilia asserentibus, l. ob carmen, §. si testes, ff. de test. cap. in nostra est, de test. Curtius lun. conf. 7. nu. 6.
15. Socin. lun. conf. 183, num. 10. lib. 2. *Mulum prodest, vt testimonium desitius suppleatur.* Carol. Ruin. conf. 149, num. 6. lib. 5. Decian. conf. 18, num. 104 lib. 1. Mascard. concl. 944. num. 14. Farinac. quæst. 47. nu. 158. *Et magnum præstat ad torturam fundamentum.* l. 3. et l. milites, C. de quæst. non secus, ac ea, quæ à communiter accidentibus vera sunt. Marfil. in §. diligenter, num. 33. et sing. 1. ad fin. hæc Delrius, quæ pro decidendis infra valde nobis inferuiunt.
17. Debent item indicia esse probabilia, seu potius probata, vt ostendatur statim peculiari Regula, et tunc etiam innotescet qualiter ad torturam requirantur indicia luce meridiana clariora.
18. Præterea esse debent indicia non leuia, sed grauiora, et vrgentia. Circa hæc conditionem est nonnulla controuersia inter Doctores, Equidem in criminibus exceptis, et atrocibus, qualia sunt spectantia ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis, procedi posse ad torturam ex indicij leuioribus, absolute tenent ductu ex auctoribus classicis, præcipue Carrer. in tract. de hæret. num. 116. versus finem; Campeg. in, addit. ad Zan-

ehinum, tract. de hæret. cap. 9. litt. E. in princ. vers. Rursus obserua, et Martinus Delrius in Append. 2. inquisit. magic. lib. 5. quæst. 10. quo teste idem affirmatur DD. Ingolstadtenses, Fruburgenses, & Patruini.

19. Nora, quod vocet ipse Delrius indicia leuia, quæ secundum se, aut absolute loquendo, sed comparative, seu relative, respectu eorum, quæ in criminibus non exceptis requiruntur, leuia videantur: et idcirco comparatione istorum sunt leuiora, quam in his requisita; non verò, quæ sunt leuiora, seu minus sufficientia, quam vis, aut natura criminis requiratur. Verba ista ipsius Delrij, ex quibus concluditur, quod secundum eum, in crimine contra fidem, ad torquendum leuiora, quam in alijs criminibus sufficiant indicia. Inde ostendit primo, quia quævis crimina opposita fidei, sunt vt plurimum difficilius probationis, cum ex se sint valde occulta, maxime quoad intentionem, et cum sint digniora, vt citius, et grauius puniantur, expedire Reip. Christianæ, vt ex leuioribus indicij DD. Inquisitores ad torturam talia committentium procedant, quando aliunde ea probari nequeunt.
21. A fortiori item ostendit, quia in delictis difficilius probationis leuiore probationes etiam ad condemnandum semper sufficiunt, l. non omnes, §. barbaris, ff. de re milit. ac multa Bapt. Plotus de in lit. iuram. §. 4. nu. adducit: ergo multo magis in similibus sufficient leuiora indicia ad torquendum.
22. Cui conuenit et clariora, et verisimiliora requiri indicia, quo actus iudicialis maioris præiudicij fuerit reo, vt ad condemnationem, quam ad torturam; ad torturam, quam ad capturam; ad capturam, quam ad inquisitionem; quod eum Bruno, Claro, et alijs per eum citatis tradit bent idem Delrius, dict. lib. 5. sect. 3. initio.
23. Tertio ostendit, quia in delictis criminibus, quæ sunt occulta, et difficilius probationis, procliuus, et promptior quiuis index debet esse ad torturam, docet præter alios Bald. se ipsum declarans in l. nemo, 3. nu. 3. cap. de Episc. audient. et l. in l. 4. §. si tibi indicium, num. 4. de condic. ob turp. caus. estque communis sententia, ergo sufficient ei indicia leuiora ad effectum torquendi.
24. Quod autem peculiariter Inquisitores debeant esse promiores, et promptiores ad torquendum reos, quidquid in contrarium dicat Torreblanca, lib. 3. de magia, cap. 19. num. 3. et seqq. defendunt, et merito Simanchas in cathol. inquisit. tit. 65. num. 3. Ioan. Rojas part. 2. de hæreticis, num. 395. Martinus Delrius dict. lib. 5. quæst. 22. et cæ alijs Diana, part. 4. tract. 6. resol. 11. Probatur ab eisdem rationibus adductis, quia crimen, de quo ipsi iudicant, suspente natura est occultum, et consequenter difficultis probationis, et quia est expediens Reip. et ipsi

heretico admodum utile, & de huius delicto innoscat; ergo torquendus est ab illis etiam, ex leuioribus indicij.

- 86 Facie in confirmationem id, quod bene docet Soufa, dict. cap. 39. num. 12. sic. In atrocissimis, inquit, praesertim si sint de genere occultorum, minora sufficiunt indicia ad torquendum; cum etiam in illis licitum sit iudiciura transgredi; solemnitatem non adhibere; & ordo sit ordinem non seruare. Mascard. lib. 3. conclus. 1391. num. 13. & Farinac. quæst. 37. num. 85. hæc Soufa, ergo sufficiunt ad torturam indicia leuiora.

- 27 Nihilominus alij id negant, & requiri ad torturam indicia grauiora. et vehementer urgentia tuerentur, ob eam rationem, quia, ut optime affirmat Vlpianus in l. 1. §. quæstioniff. de quæst. per hæc verba. Quæstioni fides non semper habenda est, res enim fragilis. & periculosa est, et veritatem plerumque fallit; ergo non est ad eam facile ex leuibus indicij deueniendum, etiam casu heresis. Ita Simanc. dict. tit. 65. num. 22. quilibet prius id videatur remittere arbitrio iudicis, statim tamen sic addat. Sed leuiter moueri, inquit, non debent iudices ad torquendam homines, opus enim est, ut ad eam rem indicia vehementer urgent. 7 Eymert. in direct. part. 3. quæst. 61. num. 6 & ibi Pegna, comment. 110. vers. Quinta Regula. 4. Sancharellus de hres. cap. 41. dub. 1. num. 1. & præter reliquos Diana vbi supra, resolut. 2.

- 28 dicis, statim tamen sic addat. Sed leuiter moueri, inquit, non debent iudices ad torquendam homines, opus enim est, ut ad eam rem indicia vehementer urgent. 7 Eymert. in direct. part. 3. quæst. 61. num. 6 & ibi Pegna, comment. 110. vers. Quinta Regula. 4. Sancharellus de hres. cap. 41. dub. 1. num. 1. & præter reliquos Diana vbi supra, resolut. 2.
- 29 Ex prædictis duabus sententijs hæc posterior, vbi reis benignior, et in se probabilior, ita videtur vbi magis recepta; quamquam prior tuto potest praticari, cum magnam habeat probabilitatem, saltem apud me, cui ista scribenti forè ad manum se obtulit doctissimus Thomas Sanchez (cuius auctoritas instat mulorum doctiorum mihi semper fuit) tom. 3. Consil. moral. lib. 6. cap. 3. dub. 15. num. 1. sic affirmans, septima conclus. Duo indicia leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam. Ita Barr. quem refert, & sequitur Syluæ, verb. indicium, quæst. 1. Tabien. num. 1.] hæc Sanchez pro sententia priori.

- 30 Equidem si agatur de tortura in primo, & secundo gradu, comprehendentibus, ut dictum, tantummodo adductionem delinquentis ad locum tormentorum, spoliationem, ligaturam, et eleuationem eius pro breuissimum tempus, cum in utroque adhuc ipsa ab omnibus censeatur leuis, seu initium completæ torturæ; nullum dubium, quod ex leuibus indicij ipsa iuderi, imò ex vno solo leui, cum duo leuia, ut traditum cum Sanchez, et cum alijs, constituunt vnum sufficiens ad torturam simpliciter, & absolute. Ita Paris de Puteo in tract. de Syndic. verb. tortura, cap. 9. num. 1. Carrer. in præf. §. circa quartum, quando, et qualiter, n. 17. vers. finem etiam, et cum alijs per ipsum.

- 31 relatis, Farinac. quæst. 37. 102. Imò hic

i bidem addit ex Bald. in l. 2. num. 4. C. quorum appella. et ex Gomez variarum resolut. tom. 3. cap. 13. num. 4. vers. et ita debet procedere, quod iudex, quamuis non, addit indicium sufficiens, si extra processum habeat vehementem opinionem circa reum aliquem de commissio delicto, possit eum terere, iniiciendo minas de insidenda tortura. Nec video cur hæc non habeant locum in reis S. Officij; habere autem affirmat Soufa dict. cap. 39. num. 4. vbi in specie loquitur; et excipit, nisi reus sit persona timida; idem affirmat Diana loco citato, resolut. 2.

- 33 Superest ostendenda vitima pars Regule de numero indiciorum ad torturam requisito. Si sit de remotis sermo, communis est ferè omnium sententia, quod regulariter plura indicia ad talem effectum requirantur, saltem duo. Itacum Bart. in l. finali, n. 6. ff. de quæst. Guazini. de defens. reorum de. sens. 30. cap. 4. num. 12. Peguer. in præf. cap. 12. §. 9. nu. 8. & alij multi, quos copiose refert, & sequitur Paris. de indic. & tortur. quæst. 37. num. 45. & seqq. Vbi merito reij-

- 34 cit Iul. Clarum asserentem, quæst. 64. n. 14. sufficere vnum solum indicium remotum ad torturam, sique in præf. seruari; sed de tali præf. non apparet, et oppositum est

- 35 vbi receptum. Exponit autem Carena par. 3. tit. 10. §. 4. quod sit intelligendum Clarus, de casu, quo indicium remotum facit semiplenam probationem, posito eo principio, ut vero, de quo nos infra, quod indicium, quoduis faciens semiplenam probationem sit sufficiens ad torquendum reum.

- 36 Verum non absque fundamento, credo, insurges contra Carenam, si dicas eius expositionem non valere, esseque petitionem principij (tanti viti pace sit dictum) et adhuc subillere reiectionem Clari factam à Farinaeio, qui, attenta eius doctrina, necessario negabit posse dari indicium remotum, autè iam sumptum, quod semiplenè pro-

- 37 bet. Quid quod non desit auctores graues, ut Pegna 3. part. direct. ad quæst. 61. comm. 110. & Soufa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 8. qui absolute sic affirmant, quod ad torturam non sufficiunt indicia remora per se sumpta, alijs non concurrentibus, numerum circumstantijs, seu adinicalijs, bene tamen,

- 38 si ista concurrant. Vnde ita congrue videtur explicari posse Clarus, quod de vnicò indicio remoto circumstantijs velitis, et bene adinicaliato loquatur, & hoc modo non caret probabilitate aliqua eius sententia.

- 39 Denique, quod ex vno tantum indicio proximo, respiciente substantiam delicti, aut ipsum prorsus insentente, deuenire possit iudex, vel Inquisitor ad torquendos reos pro veritate eruenda, docent omnes, nullo, quod sciam, excepto, præcipue Pegna dict. commen. 110. Carrerius in præf. crim. leg. obseruare curabit, nu. 109. & in præf. §. ser.

ſ. diligenter, num. 177. Peguer. in praxi cap. 12. §. 9. n. 8. & Soula dict. cap. 39. n. 11. ubi ſic. Ex violentis, inquit, aut vehementibus indiſcijs, licet ſit unum tantum, deueniri poteſt ad torturam, etiam nulla infamia præcedente, vt religioſa ſeruatio Reliquiarum combuſti hæretici, Demonum, adoratio, & ſimilia. Ita ille, egregiè quidem nec quidquam addendum occurrit.

An, & quælibet ante torturam probanda indicia à Iudice, aut Inquiſitore? & num per ſiſtes ſingulares ad eam ſufficiat?

REGULA CCCXLII.

Antequam reis tortura inſigatur, debent iuridicè probari indicia ad eam requiſita; alioquin præter delictum Iudicis, aut Inquiſitoris torquentis, nullum cauſant effectum. Indicium proximum vni eo teſte, qui ſit omni exceptione maior, ſufficienter probatur; quin ipſe ſolus, ſi deponat de factò cognito per viſum, aut alium ſenſum, facit indicium ſufficiens ad torturam, niſi reus ſit bonæ famæ; tunc enim alia indicia requiruntur. Indicium non ita proximum, licet valde coniunctum, per teſtes duos conſteſtes, vt probabilior tenet opinio, probari debet; atque à fortiori, quoduis indicium remotum. Ad huius autem probationem teſtes ſingulares non duo tantum, ſed plures neceſſarii ſunt, deponentes de tendentibus in eundem finem, ſecus ad probandum indicium proximam, ſeu coniunctum valde ipſi delictò.

Pari modo certum eſt requiri indicia, ad inſigendam reis torturam, atque ea debere eſſe probata iuridicè, cum non ſint legitima, niſi probentur, & ſe habent ac ſi non eſſent; quòd autem debeant eſſe, legitima indicia ad torturam requiſita, patet ex l. 1. §. de quæſt. & ex comuni ſenſu Doctorem præcipuè Iul. Clar. in praxi §. ſin. quæſt. 64. verſ. dixi etiam, Zanger. de indic. & tortur. in proceſſ. num. 4. et quoad delicta ſpectantia ad Tribunal 5. Inquiſitionis Pegna, 3. part. direct. comment. 110. verſ. ad hæc priuſquam Martin. Delri. diſquiſ. magic. lib. 5. in 3. append. quæſt. 21. Farinae. de hæreſ. quæſt. 85. no. 12. Caſtr. Palao, tom. 1. tract. 4. diſp. 8. pun. 9. num. 3. quibus adde Carenam, 3. part. tit. 10. n. 10.

Ex prædicta doctrina ita certa deducitur primo, quòd peccet grauius iudex, aut Inquiſitor ſi abſque indiſcijs legitimis, & iuridicè probatis, ad inſerendam torturam, procedat; nec excuſabitur, licet extra proceſſum certò ipſi conſtet delictum à reo torto fuiſſe commiſſum. Nam iudex debet iudicare ſecundum allegata, ac probata, et ea, quæ ſunt extra proceſſum, reſpectu iudicis dicuntur eſſe extra mundum vt cum Beltram ad decif. 1. ſeliſcijs mem-

Gregor. XV. numer. 5. bene docet Carc-
47 na loco citat. num. 14. Addens num. 15. id habere locum; etiamſi iudex non careat iure procedendi auctoritate regia, quia adhuc ex ſola ſua conſcientia non poterit aliquem torquere, niſi aliqua ſaltem indicia ſeuia in ſcriptis prius eſſent redacta cum ſufficienti eorum probatione.

Excuſaretur autem iudex, vel Inquiſitor, & non ſubiret ſyndicatui Commiſſarii, ſeu viſitatoris, caſu, quo circa ſufficientiam, et iuridicam probationem indiſciurum eſſent variz Doctorem opiniones, et ipſe ſecutus probabilem, reliqua probabiliori, ad inſerendam reis torturam deueniret. Sic reſoluit Diana par. 4. tract. 6. reſol. 38. cum Mart. Delri. in diſquiſ. magic. lib. 5. append. 3. qu. 1. et cum Ioan. Sancio, in ſeleſtis, diſput. 44.

Cuius verba accipiat libenter, eo quòd contineant doctrinam peritilè ad praxim. Animaduertant, inquit, quoq; Iuriſperiti non ob id ſubijci ſyndicatui, quòd iuxta opinionem probabilem ſententiam ferat, relicta probabiliori, & communiore, nam prudenter agit, qui iuxta opinionem probabilem operatur. ſyndicare autè Iudicem, quòd iuxta probabilem opinionem ſententiam tulerit, eſſet eò punire abſque culpa, quòd huius iniquum eſt, et oppoſitè rectè rationi.

Quapropter Doctores oppoſitam ſententiam reiſciendi ſunt, velut punctum veritatis minimè attingentes; certè namque in principijs moraliſis minùs ſciendum eſt de Iuriſperitis, quàm de Theologis, hæc tamen Sancio.

Deducitur ſecundo, ſi non præcedant indicia ſufficientia, ac iuridicè probata, et Iudex, vel Inquiſitor ad torquendum reum deueniat, haud viliam inde ſequi effectum iuridicum, et tam huiusmodi torturam, quàm conſeſſionem ſubſequentem, et more ſolito ratificatam prorsus nullas eſſe, nec poſſe in ſubſequentibus indiſcijs validari. Tradunt Iul. Clar. §. ſin. quæſt. 55. verſ. ſi verò conſeſſio, et qu. 64. verſ. dixi etiam Zanger. loco citato, cap. 1. num. 9. Grego. Lopez. in l. 2. tit. 30. part. 7. gloſſa. Torreblanca. de magia lib. 3. cap. 18. num. 6. Caſtil. de ciſ. Regni Sicilia 179. et Carenæ ubi ſupra, num. 11. patetque vltimum ex vulgata iuris Regula, quòd, quæ ab initio nulla ſunt, tractu temporis non conualeſcunt. Non poſſe item ex dicta conſeſſione ſic extorta iniungi

gi aliquam abiurationem, nec diſponi reſ ad ponam relapſus; dicemus infra expendentibus circumſtantiam perſonæ torturam inſigentis.

Circa probationem autem indiſciurum Eymeric. 3. par. Direct. qu. 61. et ibi Pegna comment. 110. Maſcard. conſcluſ. 895. no. 2. Farinae. quæſt. 37. num. 13. et de hæreſ. qu. 185. §. 8. num. 145. Soula lib. 3. Aphor. cap. 39. num. 15. & alij aſſerunt, primo in communi, quòd abſolutè loquentes, debeant in genere ſuo per duos teſtes probari. Deſc-

C 3 dendo

- 34 dēdō tamen ad particularia, omnes frē concordant, quōd ad probandū in d. c. iūm proximum respiciens immediatē substantiam delicti pro infligenda tēra; sufficiat vnus testis omni exceptione maior. Ita Farinac. cū multis, quos copiose citat, quæst. 37. num. 13. & Soufa ibid. num. 16. inde patet, quā duo testes omni exceptione maiores regulariter faciunt plenā probationem ad condemnandum, vt infra videbimus: ergō vnus solus talis faciet, vt plurimum, semiplenam probationem ad torquendum: vbiq; autem ad est semiplena probatio, ex mente omnium Doctōrum, indicium sufficiens probatū reperitur.
- 35 Quin etiam dictus testis omni exceptione maior, deponens circa substantiam criminis cogniti immediatē per visum, vel alium sensum corporeū, solus per se ipsum constituit indicium proximum, ac simul id sufficienter probat, ad torquendum reum: vt si deponat, quōd viderit Titium conficiētem sortilegium qualificatum, vt eum abusu rerum sacrarum, vel quōd audierit Caium blasphemantem, Deum esse iniustum, aut dicentem non esse in Deo tres personas. Afferunt Pegna 3. part. Direct. quæst. 61. comment. 110. Rojas de hæret. part. 3. Cap. 1. in Addit. ad Zanchin. cap. 9. cum ibi sequatur Soufa dicto cap. 39. num. 17. & cum alijs ab ipsorelatis Antoninus Diana, part. 4. tract. 6. resolut. 6.
- 36 Prædicta tamen doctrina merito limitatur, quōd reum bonæ famæ, pro cuius tortura non sufficit vnus testis, licet omni exceptione maior, sed requiruntur alia indicia, vel adiunctula ita permixta ex DD. vt Decianus, tom. 1. lib. 5. cap. 36. num. 6. Simanc. in Enchir. tit. 52. num. 13. cuius hæc sunt verba in probatione præcedentis, et præsentis doctrinæ. Necessaria est, inquit, dimidiata, si scē semiplena probatio ad torquendum hominem; reus ergo infamatus torqueri poterit vnus hominis fide digni testimonio, de crimine ipso testificante; quōd si reus sit bonæ famæ, alia præterea indicia necessaria sunt. J Sic ille; idem sentiunt Sanchez tom. 2. consil. moral. lib. 6. cap. 3. dub. 13. num. 3. Sancharellus de hæretic. cap. 41. dub. 1. num. 1. & cum alijs Diana vbi supra. Qui ex Boerio decis. 103. n. 2. notat Sanctum Ludouicum Regū Gallie statuisse, ne vllus vir honestus, vel integræ famæ, quamvis pauper existeret, ad vnus testis depositionem torqueri posset: quidquid contra hanc limitationem dicat Petrus Caballus in resol. crim. cent. 1. cas. 84. nu. 15. vt refert ipse Diana.
- 38 Quando autem reus esset malæ famæ, seu scandalosæ viræ, tunc probabile est, quōd ad eum torquendum sufficiat quisvis testis, etiam non omni exceptione maior, dummodo non sit ipso iure inhabilis, vel non pariatur plures defectus, licet vili, aut pauper existat. Ita Baiard. in addit. ad Iul. Clar.

quæst. 21. num. 15. Carerius in prax. crim. leg. obseruare curabis, num. 110. & Menochius de præsump. lib. quæst. 89. num. 6. quibus adhæret Farinac. quæst. 37. num. 65. ac ego probabiliter.

- 39 Sed quid, si indicium non est ita proximum, coniunctum tamen valdē cum delicto, vt si quis reperitur cum instrumentis, seu præparatorijs ad sortilegium. siue maleficium conficiendum, aut si gladio stricto, & sanguinolento exeat de domo, vbi homo occisus postea reperitur, & de similibus actibus delicto maximē coniunctis, & ipsum clarē inferentibus? meritō, & probabilius defendit Soufa dict. cap. 39. numer. 16. cum Farinac. dict. quæst. 37. 2. numer. 13. id hinc inde discutiente, & plures pro vtraque parte allegante, quōd huiusmodi indicium crimini coniunctum, quodcumque illud sit, debeat per testes duos con testes probari, sicque erit sufficiens ad torturam inferendam, quia sic faciet semiplenam probationem, Atque à fortiori idem affirmandum est de indicio quolibet remoto, quōd non minori, quā duorum testium contentium probatione ad torquendum reum sufficere possit.
- 41 Addit autem idem Soufa, numer. 18. dicens esse controuersum inter Doctores, an dicti testes ad indicium coniunctum delicto, vel remotum ab eo probandum requisiti, debeant esse omnino integri, & omni exceptione maiores? an secus? & remittens ipse lectorem ad videndum Farinac. dict. quæstion. 17. 2. numer. 18. vsque ad 42. nihil circa id resolut. fortē eō quōd iudicet, debere relinquere arbitrio prudentis iudicis, vel Inquisitoris, aut esse vtramq; partem aequē
- 42 probabilem? Quamquā ea videtur probabilior, quæ tenet ad probandum indicium conducentis ad torturam inferendam maximē reis Sancti Officii, sufficere testes duos patientes aliquem defectum, sed non omnino integros, argumento ex cap. in fidei fauorem. de hæreticis in 6. et quidem si vnus ex duobus haberet defectum, et alter esset omni exceptione maior, appareat iam prædicta resolutio multo probabilior
- 43 Restat in præsentī Regula discutiendum dubium illud graue circa testes singulares, an, et qualiter isti probent indicia, ad torturam? Dux sunt sententiæ oppositæ: altera prorsus negans, indicia remota posse sufficienter probari per testes singulares deponentes de visu, & multo minus de auditu. Tenent Bald. consil. ton. 3. consil. 515. n. 2. Carrer. in præc. tract. de indic. & re. 8. quæ autē, & qualis, 2. n. 4. Marfil. in l. vnus, §. testes, ff. de quæst. Bossin tit. de indic. &c. num. 20. & præter alios, quos copiose refert Farinac. vbi infra, id affirmat Anton. Gomez. cap. 13. rubr. de tort. reo. sub num. 18. ad eō mordicus, vt addat contrarium non esse verum, nec tenendum? ratio est, quia tales testes singulares non coniunguntur

guntur ad faciendum indicium sufficiens ad torturam.

- 64 Altera sententia affirmans est Fulgos. in l. fin. ff. de quest. (quamquam hæc eius lectura nunc non extat, teste Farinacc. citando ex Gomez citato) vel, vt alij allegant, l. final. C. famul. eriscun. Gram. decil. 34. num. 30. et 35. Gig. de crim. lase Maieſt. lib. 2. tit. quomodo, et per quos crimen lase Maieſt. prob. quest. 25. in fine, num. 3. & præcipue ex ijs, qui de causis Sancti Officii tractant, Arnal. Alber. in trac. de agnosce. assert. cathol. & hæres. quest. 25. num. 10. & seqq. Inde ostendit, quia tamen in coniunctione præsumptionum, et indiciorum debeat singula indicia esse plene probata per duos testes, intelligendum tamen hoc est, ita se habere, pro condemnatione, et nõ pro tortura infligenda.

- 65 Prædictæ duæ sententiæ in concordiam reduci possunt, sicut conatur eas reducere Farinacc. quest. 38. Ac primò distinguendum de indicijs, nempe remotis, et proximis. Proximum indicium vocamus hic cũ Farinacc. ibid. num. 42. non illud valde proximum, de quo iam supra, respiciens immediate substantiam delicti, sed actum, aliquem ipsi delicto coniunctum, qui à DD. indicium proximum quandoque appellatur, et hoc obiter per virandam equiuocationem prænotato. Si ex huiusmodi indicijs proximis adsint duo saltem, licet per testes singulares probentur, nempe vnumquodque eorum per vnum testem habilem, & omnino integrum, facient sine dubio indicium sufficiens ad torturam. Ita Farinacc. diſt. num. 38. & Souſa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 19. post Turrecrem. in cap. Nihilominus 1. quest. 9. Ostenditur inde, quia talia duo indicia sic probata, vnumquodque per suum testem singularem, ob coniunctionem cum delicto, vehementer præsumptionem contra reum, & semipleenam probationem efficiunt, ergo ad torturam ei infligendam sufficiunt.

- 66 Remota verò indicia, circa quæ præcipue est dictum diffidium inter auctores, in concordiam reducendos, probata per testes singulares, sunt sufficientia ad torquendum reum cuiusvis Tribunalis, maxime Sancti Officii, quoties adsint quatuor conditiones, quibus instantibus admititur posterior sententia Fulgos. Alber. & aliorum, affirmans; vna tamen ex eis deficiente, locum habet prior negans. ita Farin. loc. cit.

- 67 Prima conditio, quòd sint indicia non valde remota, id est non sint tantum adminicula, quæ, teste eodem Farinacc. indicia remotissima quandoque vocantur. Secunda, quòd probentur per testes integros, & omni exceptione maiores, & multo magis, si notabiles, & probatæ vitæ

70 existant. Tertia, quòd talia indicia sint plura, quàm duo, nempe tria saltem, vel quatuor, et singula singulis testibus probentur.

71 Quarta, et præcipua, quòd omnia coniunctim tendant in eundem finem, nempe in manifestationem delicti, et delinquentis; vt patet in exemplo proposito à Fulgos. nimirum; vnus testis deponit, se vidisse Caium in terra prostratum, & interrogatus ait, quòd præsumat fuisse vulnerratum à Titio; alter verò dicit, se vidisse Titium sanguine aspersum, et cum euaginato ense fugientem alius irent deponit, eundem Titium vidisse versus aciem recto tramire euntem, et ibi se occultantem; tunc, cum hi res ad idem tendant, et vnusquisque eorum per se aliqualem præsumptionem faciat, coniunguntur simul, & vnã præsumptionem vehementem constituunt, sufficientem ad torturam.

72 Non enim est verisimile, quòd torrestes non suspensi talia dixissent, nisi reus esset culpabilis; sicque efficaciter probata manent dicta sententia affirmans, quam, præter citatos, tuentur etiam Clar. l. fin. quest. 33. vetſic. dixi etiam. Delri. diſquil. magic. lib. 5. in append. 2. quest. 10. Souſa diſt. cap. 39. num. 20. Diana 4. part. trac. 6. reſol. 5. et alij, ex quibus nonnulli non ita exprimentur quatuor illas conditiones, sicut Farinacc. quem videas. Atque hæcenus in comuni de indicijs, et probationibus eorum sufficientibus ad torturam infligendam; de veroque magis constabit, agendo in sequentibus Regulis de indicijs particularibus.

Qualiter socius criminis facias indicium ad torturam, maxime in S. Officio: Et an id ipse torquendus, ac quibus aliis testis inhabilis?

REGVLA CCCXLIII.

- 73 **E**X depositione vnus socij criminis absolute loquendo, non oritur sufficiens indicium ad torturam; (nisi ad alia præsumptio, seu adminiculum) bene tamen ex depositione duorum, vel plurius, etiam singularium, ad eundem finem tendentium; secus, si non tendant, sed singulis disparati. Nominatio item socij criminis, quamvis nominatim patiatur alios defectus, probabiliter facit, maxime in causis Sanctæ Inquisitionis, sufficiens indicium ad torquendum nominatum; probabilis tamen censetur oppositum; Præcipue, si hic sit adeo bonæ famæ, vt nec trium sociorum criminis depositiones sufficiant. Denique vt socius criminis, et quibus aliis testis inhabilis, faciat indicium ad torturam, non est necesse, vt is peculiariter torqueatur; sic

tamen sepè, & merito, aliquando etiam, addita controntrane nominantis enim, nominato in ipsa tortura.

- 77 **A**nte probationem singularum partium huius Regule, prænotanda, aliqua huc spectantia. Prænotandum primo, quod quamvis ex dispositione iuris reus de se crimen confessus non possit de socijs interrogari, asp. Veniens extra de testibus, ibi, nullique de se confesso, aduersus alium in eodem crimine est credendū, l. final. C. de accusat. ibi, nemo igitur de proprio crimine confitens super conscientia scrutetur aliena De consuetudine tamen legitime recepta in criminibus exceptis, præcipue hæresis, & in hoc ex privilegio iuris, cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. ac ex vi Doctri. Pij V. cuius meminit Carena citandus, interrogari solet, & debet, Ita Clar. f. final. quæst. 21. vers. dictum. Farinacc. quæst. 43. nm. 16. & alij.
- 79 Prænotandum secundo, quod debeat aduerti diligenter, an reus nominauerit socium criminis ad suggestionem iudicis, qui male illum in specie de socio interrogauit, cum debuisset tantum in genere, interrogare: quia tunc nominatio nihil prorsus nominato præiudicat. Afferre Carena part. 3. tit. 10. §. 8. nm. 13. cum Clar. ibidem, vers. retenga. in fin. affirmante ibi, fuisse annullatum Modiolani à Magistratu similem processum ad suggestionem Prætoris cuiusdam formatum, & cum Farinacc. dict. quæst. 43. nm. 13. Sed id limitans bene ait non procedere, quando contra personam nominatam in specie adfuerit indicia.
- 81 Tertio, prænotandum, quod oporteat expendi motiū, quo inductus fuit reus ad nominandum criminis socium, maxime si ante iudicis interrogationem nominat, an id fecerit ex odio, aut inimicitia cum eo, an spe gaudendi impunitioe sibi vel à iure, vel speciali Principis edicto concessa, Vtrumque adducitur in l. final. cit. reddendo rationem, cur non sint interrogandi rei de complicitatibus, ibi, ne scilicet rei veniam forte à Principe sperantes, fauore, vel privilegio alterius, eum nominet, neue odio, vel inimicitia, alioue affectu duci quemquam nominent, vt supplicio pereat. Vide Farin. quæst. 44. nm. 191.
- 83 Quarto prænotandum, quod tam in hoc iudicio nominatonis socij criminis, quam in alijs explicandis, valde oporteat, vt quis iudex, sed præcipue Inquisitor, semper præ oculis habeat verba text. cap. in fidei fauorem, de hæreticis in 6. nam postquam Papa dixit, in fauorem fidei testes alias inhabiles admitti, addidit, Si ex verisimilibus coniecturis, et ex numero testium

aut personarum, & in deponentium, quam eorum contra quos deponitur, qualitate, ac alij circumstantijs, sic deponentes falsa non dicere præsumitur. Ita in text. & adducit Carena citatus, num. 36. Quibus sic prænotatis, ac præmissis, vti huic materie lucem afferentibus,

- 83 Jam, quod sola nominatio vnus socij in delicto patrandi non sufficiat ad torquendum nominatum, tradunt præter Clar. citat. Farinacc. de hæres. quæst. 185. §. 8. n. 151. Delcius disquis. magic. lib. 3. in 2. Append. quæst. vers. dico primo. Caltrus Palao. com. 1. tract. 4. disp. 8. pun. 9. nm. 6. & alij communiter, vt certum. Atque inde efficaciter probat, quia vbi suum crimen quis confessus est, statim contraxit infamiam, & desijt esse omni exceptione maior, licet prius fuisset ergo nominans coram Inquisitore socium criminis, non facit contra eum semiplenam probationem, nec indicium sufficiens ad ipsum torquendum.
- 84 Faciet ramen haud dubie, si dicta nominatio socij criminis coniungatur cum alia præsumptione, aut indicio. vel adminiculo aliquo. Ratio est, quia quando adiungitur dictæ nominationi huiusmodi præsumptio, vel adminiculum, iam supletur ille defectus infamiae in nominante, ex confessione iuridica proprii criminis ortus; ergo faciet semiplenam probationem, & indicium sufficiens ad nominati torturam, depositio rei nominantis sic adminicula, aut præsumptio aliqua innixæ Docent auctores citati numero præcedenti, quibus addit Pegnam 3. part. direct. comen. 110 Sanchez consil. moral. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. nm. 7. Dianam, & alios ab abipso citatos, dict. tract. 6. resol. 7.
- 85 Quod si petas quantum sit præsumptio, aut indicia, vel adminicula, ex quibus alienis coniuncta nominatio socij criminis facit indicium completum ad torturam, nominari? Respondent tibi Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 474. nm. 47. & alij, nimis genericè afferentes, id remittendum esse.
- 86 arbitrio iudicis, aut Inquisitoris. Sed melius Farinacc. vbi supra, et Soufa, lib. 2. Aphor. cap. 35. exemplificantes in aliquibus casibus, Primo, si præter nominatorem socij criminis, adfuerit testes de auditu, Secundo, si cum dicta nominatione concurrat fama. Tertio, si concurrat fuga. Quarto, si fuerit peculiaris, et stricta amicitia nominati cum socio criminis nominante. Quinto, si alioquoito secreta, et conuersatio inter ipsos præcessit. Vide Dian. citat.
- 87 Exempla item particularia doctrinæ tradit, quod nominatio sola non sufficiat ad torturam, accipit ab Antonio Sonfæ, qui dict. cap. 35. nu. 29. ait per sequentia verba dictum mandatarij, qui mandatum exerceat, contra mandantem, nisi alia præsum.

- sumptio intertulerit, non facit indicium ad toruram. Mascard. conclus. 1317. n. 19.
- 88 Farinac. quest. 44. a num. 2. Præterea idem Soufa, nom. 10 sic. Testis, inquit, dicens se falsum deposuisse ab alio corruptum, non facit indicium ad toruram contra corruptum, penem, sed neque ad inquirendum, dummodò falsum deposuerit, nisi alia præsumptio, vel adminiculum interueniat. Farin. quest. 45. 7. hæcenus Soufa, qui similia repetit, cap. 39. num. 37.
- 89 Quid verò ex nominatione duorum, vel plurium sociorum criminis contestu insurgat indicium ad toruram contra nominatum, quidquid dicit Michael Zanard. in direct. Theolog. par. 3. cap. 94. reliqui omnes, vt ceruum, docent, præcipue Clar. §. fin. qu. 21 Pegna 3. par direct. comment. 110. in append. Menoch. de præsump. lib. 1. quest. 91. nom. 5. & Castrus Palus tom. 1. Ratio est, quia vnusquisque ex illis sociis nominantibus facit per se aliqualem probationem, ergo coniuncta duæ simul probationes faciunt vnâ semiplenam, et indicium sufficiens ad torquendum nominatum.
- 90 Sed quid, si dicti socii criminis sint singulares deponentes de diuersis actibus, facient ne indicium ad toruram contra eòplicem? Affirmanter respondet Soufa, dict. cap. 39. num. & citat pro se Clar. §. fin. qu. 21. qui id ibi non dicitur, sed adheret Bosso dicenti, tit. de indic. num. 159. ita seruauit citat item Farinac. quæst. 43. num. 37. & 38. hic tamen nequaquam sic expressè
- 91 affirmat. Sencencia itaque Soufa, vt bene ait Carena dict. §. 8. num. 47. solum habebit locum, quando socii criminis singulares deponunt de diuersis actibus tendentibus ad eundem finem, vt, verbi gratia, si vnus diceret, ego de mandato Sempronij abscondi in domo eiusdem homicidam vxoris suæ, & homicida ipse sciretur, se occidisse vxorem Sempronij, ipsomet Sempronio mandante; cum hi duo socii criminis deponent de eodem delicto homicidij, & de diuersis actibus, idem tamen delictum inferentibus, vtique eorum singularitas obstarè non potest ipsorum coniunctioni; ergo facient indicium ad torquendum Sempronium. Ita Carena eodem serè verbis, qui alios citat.
- 92 At si depositiones sociorum criminis singularium non tendant ad eundem finem, nec alias sint adminiculatæ, nequaquam facient indicium ad toruram contra complicem. Egregie docet ibidem Carena a. nu. 41. & efficaciter probat, quia dicti socii criminis, respectu complicis nominati sunt testes, et singulares, vt supponitur, disparati inter se, & nullo modo coniuncti; ergo tantum probabit vnus, quàm mille, attenta, vulgata Regula Baldij. Iurisjurandi, C. de testib. Sed vnus ex sociis criminis non sufficit ad toruram, ergo nec plures ita singulares sufficiunt. Probatur item, quia in simili doctrina Farinac. quæst. 45. num. 45.

- benè ait, si ex pluribus testibus corruptis, deponat se fuisse corruptum in vna causa, alia in alia, & alius in alia, ac sic de reliquis, vnusquicumque istorum tantum probare, quàm mille, sed omnes simul, nec posse coniungat effectus toruræ contra corruptum, eò, quòd dicto modo sint singulares; ergo idè dicendū in sociis criminis singularibus.
- Ita Carena contra Dianæ citatum, & alios.
- 94 Sequitur discutiendum illud dubium, aliquantulum controuersum inter DD. an depositio socii criminis adminiculata modo dicto, sufficiat ad torquendum complicem, si ille patitur alios defectus. Partem affirmantem in criminibus contra fidem, seu in causis Sæcti Officij defendit Delrius, disquis. magic. lib. 3. in 2. appen. quest. 17. & citat pro ea Baiardum, Bossi & Ludouicum.
- 95 Cum. Probatur, quia ex viles, præcipue cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. infames, criminosi, aut alias inhabiles admittuntur, vt deponent non solum ad inquirendum, sed etiam ad torquendum, & condemnandum; ergo cum lex non distinguat inter habentem plures defectus, & habentem vnum solum, nec nos distinguere debemus.
- 96 Confirmatur inde in peculiari materia Sæcti Officij, quia malefeci multi, & execrandis criminibus solent esse inuoluti, & si necesse esset, maleficos testes alios criminibus carere, nullus vnquam reperiretur testis idoneus ad probandum, & puniendum maleficium, cum hoc inter ipsos solos occultet, vt plurimum, committatur, ergo, &c. hæc pars probabilis, & tata mihi videtur.
- 97 Verū opposita negans est sine dubio probabilior, et tutior, ac valde communis inter auctores, ex quibus plures citat, & sequitur Diana, dict. tra. 6. resol. 8. Mascard. de probat. tom. 3. concl. 1311. Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 474. n. 54. Rojas sing. 188. n. 3. Soufa lib. 2. Aphor. cap. 39. num. 33. Farinac. quest. 61. a num. 381. Imò & Delrius dict. lib. 3. sect. 1. vbi non sibi contrarius, vt ei impingit Diana, sed loquendo de alijs criminibus, etiam exceptis, sic ait. Socius criminis, vt faciat indicium ad toruram, requiritur, vt non patiat, nisi hunc defectum, nam si plures habeat, etiam si tatarum duos verbi gratia, quòd non tantum sit infamis, et criminosus sed etiam sit vilis, abiectus, vel alias inhabilis, tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad inquisitionem specialem, ne dum ad toruram, & si in torura suam nominationem confirmasset. hæc
- 98 Delrius. Sed alij Doctores in specie loquuntur de crimine hæresis, præcipue Rojas adductus, et esse citatus à Diana, relata his eius verbis. Licet, inquit, in crimine hæresis admittatur socius criminis, hoc procedit, quando talis socius non sit ex alio delicto infamatus, & sic non datur eòrum duplex exceptio, & defectus, nam sicut plura adminicula probant probationem, sic plures defectus eam destruant; ita ille reddens rationem.

- 100 Ex dictis duplici numero precedenti colligo primò; id quod colligit Diana vbi supra cum Farinac. quæst. 43. num. 86. per frequentia verba. Si reus, inquit, primò examinatus negauerit delictum, ac etià cõplices, vel confessus de se delictum, interrogatus de cõplicibus, illos reticuerit, postea iterum interrogatus, vel tortus, sponte, aut per torturam variando à prima depositione socios nominauerit, non vtiq. faciet tunc talis nominatio indicium ad torturam contra nominatos, defectu petiurij. Nisi forsitan cum dicto socij criminis periuro concurreret non solum adminicula, sed illa quidem etià grania. Hæc ille.
- 101 Colligo secundo, partem illam negantem, quod depositio socij criminis patientis plures defectus non faciat indicium ad torturam, tamen habet locum respectu cuiusvis nominati, multò magis esse admittendam causam, quò nominatus est vir bonæ vitæ, & famæ; Imò aliquando tam bonæ famæ, talisque status, & conditionis continet esse nominatum, vt eius respectu nullo modo sit admittendum id, quod communiter tenent omnes, nempe ex dicto trium sociorum criminis posse torturam nominato insigili, ob magnam personarum inæqualitatem vt v. g. ait Delrius, dict. lib. 5. qu. 6. si Princeps denunciaretur à suis subditis, istorum denunciationes tot esse deberent,
- 102 quot possent præponderare. Atque melius ad rem præsentem exemplificat Diana, dict. resolu. 7. sub finem, in eo, qui publicè apud ciues, & populares haberetur pro Religioso eximie sanctitatis, cum magnificienda sint præcedentis vitæ merita, secundum l. 3. §. Sed si ex improviso, et l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit.
- 103 Quamquam circa hoc bene aduertit idem Diana resolu. 9. per sequentia verba. Sed hoc (attendant DD. Inquisitores) ego puto remittendum esse eorum prudenti arbitrio; nam si cum dicto socij concurrant tot adminicula, & præsumptiones, vt superarent bonam famam, esset omnino nominatus subiiciendus torturæ, & ita tenet Farinac. quæst. 37. num. 588. hæc ille.
- 106 Denique pro parte vltima Regulæ, est socij criminis, & quilibet alius testis inhabilis specialiter torquendus, vt eius depositio faciat fidem, & conducatur ad torturam nominati, vel alterius? Hoc dubium circa vtramque partem procedit apud nostrum Tribunal Sanctæ Inquisitionis, in quo ex privilegio cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. quæcunq. personæ quantumvis inhabiles, ad deponendum admitti solent; apud alia vero Tribunalia, in quibus regulariter à resuscitando inhabiles repelluntur, procedit saltem circa primam partem de
- 107 socij criminis nominatè. Diuisi sunt Doctores in ipsius decisione: partem affirmantem tuerunt plures, vt Anton. Genensis in praxi Archiepis, cap. 68. omnia 1. Campeg.

in addit ad Zanchin. de hæret. cap. 9. lit. C. Martin. Delrius, dict. lib. 5. sect. 3. Sanctarellus de hæret. cap. 38. dub. vn. num. 1. & nouissimè Carena part. 3. tit. 10. de iodic. & tortu. num. 18.

- 108 Alij contra negantem partem sequuntur, vt Simanc. cathol. instit. tit. 53. nu. 38. Rojas de hæret. assert. 7. num. 15. Anton. Gomez. var. resolu. lib. 5. cap. 1. a. num. 16. Sigismund. Scaccia, tom. 1. lib. 1. cap. 82. num. 2. Soufa, lib. 2. Aphorism. cap. 13. nu. 15. & Diana, dict. tract. 6. resolu. 10. & 11. vbi ait, sic praticari in Tribunalibus Sancti Officii Hispaniarum. vt testes inhabiles pro confirmatà sua depositione non torquantur.
- 109 In eandem inclinare videtur Mascard tom. 3. de probat. concl. 118. num. 43. dum ibi asserit, dictum socij criminis tunc facere indicium contra nominatum, quando fuit interrogatus à iudice; secus, si ante eius interrogationem voluntariè complectem delictum nominauit, nulla facta mentione torturæ.
- 110 Verùm in hoc Doctorem diffido media via nobis incedendum, et affirmandum cum Pegna. 3. par. direct. quæst. 46. comment. 113. & Diana citato, attentius alijs circumstantijs, arbitrio prudentis iudicis, vel Inquisitoris vtramque partem affirmantem, et negantem posse, ac debere quando-
- 111 que in praxi seruari. Et quidem pro posteriori, quoad testes inhabiles in causis fidei (in quibus denunciatus habet vices testium, vt alibi dictum) est efficax ratio, quia si huiusmodi testes inhabiles non admittantur in S. Officio ad testificandum, seu denunciandum sine tortura, facili avertentur à testimonio ferendo, vel à denunciando, in detrimentum fidei & ergò non est necesse, vt torquantur, sed sufficit, si eorum dictum iuramento firmetur, vt debet.
- 112 Nihilominus quoad socios (saltem criminis, maxime si sint personæ viles, & abietæ, valde est vsu receptum, teste Genensii relato, vt aliquis tortura, saltem vsque secundum gradum esse infragatur. In Tribunalibus huius Insulæ Meliten. ita fieri solere audio, etiam pro dicto testium inhabilium confirmando, & in nostro Tribunali Sanctæ Inquisitionis istius loci scio certò fuisse aliquoties inflectam torturam socij criminis pro corroborandis depositioni.
- 114 bus per eos prolatis: Imò circa casum particularem materiam forellegrorum, eo quòd contra complectem nominatum extabant aliæ præsumptiones, & persistebat in negatiua, de consensu nominantis (qualiter fieri id possit, quandoque alibi docuimus) ab Illustrissimo Domino Inquisitore Gorio ad dicta fuit confrontatio illius cum illo in ipsa mater.
- 115 Reijciendum tandem, vt cum Farinacio, & Antonio Quesedo per ipsum citatis rejicit Diana dict. resolu. 7. assertum illud Mascardi, maxime pro nostro Tribunali S. Officii, quia in eo reus de se crimen confessus

fus, ex obligatione Edicti Domini Inquisitoris, tenetur complices manifestare, etiam si ab Inquisitore de eis non interrogaretur; semper tamen interrogari solet, ut patet ex praxi ipsi. Imò etiam sponte complices non solum de suis complicitibus, sed etiam de alijs hæreticis, vel suspectis de hæresim aliquos in hoc loco cognoscant, inrer-
 116 rogetur. Nihilominus ex nominatione socij criminis etiam per torturam eius confirmata, cautè, ac pedetentim procedendum est à iudice contra nominatos, maxime si sint personæ nobiles, & nominans vilis, ac infamis; nam bis contigit, ut in criminibus accusatis annis proximè præteritis à personis vilissimis nobiles Equites Religiosi apud Tribunal seculare huius Civitatis nominati fuerint, qui postea reperti sunt in-
 117 nocentes. Talem autem nominationem fuisse ab eis factam, ut nobilium auxilio, penam vltimi supplicij effugerent, aut saltem diù executionem eius differret, quis dubitet? Sed haud obviaverunt. Atque hæc de indicio ad torturam ex depositione socij criminis.

An, & quomodo confessio extraiudicialis sufficiat indicium sufficiens ad torturam, maxime in causis S. Officij.

REGVL. CCCXLIV.

118 **E**X sola confessione extraiudiciali, ut plurimum, oritur sufficiens indicium ad torturam, respectu eius, qui confessus est proprium delictum, estque id etià verum, quamvis à delinquente talis confessio fuerit reuocata. Ut autem ex vi eius procedere possit iudex, aut Inquisitor ad torquendum reum sic confessum, plures requiruntur conditiones, præcipue quatuor. Primo, quòd debeat esse verisimilis. Secundo, quòd fuerit facta serio, et cum plena deliberatione, non verò locosè, nec ex calore iracundiz. Tercio, quòd sit specialis, ac quo loco, et tempore facta, indicetur. Quarto, quòd probanda per duos testes.
 120 contestes. Dux item confessiones extraiudiciales probatz per singulares testes, singularitate administratiua, ad torquendum sufficiunt. Confessio denique facta coram iudice incompetente; ut extraiudicialis est, & sufficiens ad eundem torzuræ effectum.

122 **S**ecundum glossam in l. capite quinto, ff. de adulter, Bart. ibi, Antonium Gomez, tom. 3. variat, cap. 13. num. 8. Clarum præc. §. fin. quæst. 21. vers. confessio extraiudicialis, Menochium de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. à num. 14. Pegnam, 3. part.

direct. commen. 110. & Farinacium cum multis ab ipso relatis, quæst. 117. num. 47. circa omnino est prima pars Regule, quòd sola confessio extraiudicialis faciat indicium
 123 ad torturam. Inde patet, quia talis confessio, quoad substantiam manifestationis delicti æquivaleret illi, quæ fit in iudicio; ergo cum iudicialis confessio sufficeret ad condemnationem, extraiudicialis sufficeret ad torturam, eo quòd semiplene probet.

124 Imò aliqui, ut Malfard, lib. 1. conclus. 353. num. 24. videntur plusquam semiplenam probationem ei tribuere, cum asserant, si ex indicio confessionis extraiudicialis indicatus fuerit tortus, et confessus delictum, absque ratificatione extra torturam, postea eum condemnari ad penam ordinariam.
 125 Verùm hac assertio, ut sine fundamentum prolatum, merito rejicitur à Simanca, cathol. instit. tit. 63. num. 70. à lul. clar. §. fin. quæst. 64. num. 136. à Gomez, citato, à Pegna, 3. part. direct. commen. 118. in append. & ab alijs communiter. Ratio est, quia ex dispositione iuris, ut infra videbimus, quis confessio delicti in tormentis facta debet extra ipsam ratificari; alioquin, cum censetur vi tormentorum extorta, nequaquam valet ad effectum condemnandi penam præcipue ordinariam.

126 Dixi in Regula, respectu eius, qui extraiudicialiter confessus est proprium delictum; nam si confessus est, seu manifestavit delictum complicitis, hic haud subiiciendus torturæ ex vitalis manifestationis, seu confessionis extraiudicialis. ut cum alijs docet Carena 3. part. tit. 10. q. 8. num. 30. & 40. addens, quòd Cremonæ nunquam Curia curauerit confessiones extraiudiciales sociorum criminis, quamvis probatas, ex defectu iuramenti, & torturæ. Itaque secundum Carenam, & Bellonum Papiensem ab ipso citatum, confessio, seu notificatio delicti complicitis extra iudicium facta, etiam si probatio eius accedat, non sufficit ad torturam ipsius complicitis, nisi denuò in iudicio fiat, & iuramento, ac tortura notificandis corroboretur; sed tunc iam coincidit eum indicio in præcedenti Regula explicato.

128 Verùm, quid, si reus confessionem de crimine à se commissio extraiudicialiter factam postea reuocavit, erit ne adhuc ipsa sufficiens indicium ad torturam? Distingunt circa hoc Doctores, negativè respondent Carrer. in praxi leg. obferuare, nu. 121. Marfil. 310 Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 35. & alij eo quòd sit confessio nudi facti, quo negato, non remanet præsumptio contra sic priùs confitentem; & hanc responsonem negativam præcipue tuetur Alberic. de agnos. catholic. quæst. 35. num. 22. & refert pro ea Bald. Felis. ac Innocentium.

129 Responso tamen affirmatiua, ut magis fundat

fundata, nobis amplectenda; quam defendunt Iul. Clarus pract. crim. lib. 5. §. fin. qu. 21. nom. 112. Boff. tie de confess. numer. 55. Binsfeld. in comment. de malef. leg. 9. de indic. §. 9. Farinac. quæst. 82. num. 28. & Diana, dict. tract. 6. resolut. 12. verum notandum, citans præcipue Petrum Caballus, resolut. crim. cent. 1. ca. §. 1. num. 4. ubi, ut ait idem Diana, cum multis alijs, probat, quod si error non probetur, semper talis confessio facit indicium ad torturam, & ita testatur de præ-

130 xi. hæc ille. Debet itaque reus in suis defensionibus probare se ex errore talem confessionem extrajudicalem fecisse; quod si non probet, torturæ subiiciendus est. tamen si eam confessionem revocaverit, imò idem subiicitur torturæ, quia persistit in illius revocatione, & in negatiua de commissio le tali crimine, quod prius confessus fuerat. Atque hoc præcipue locum habere in criminibus contra fidem catholicam, seu in causis 5 Officij, quis dubitet?

131 Quid item de conditionibus requisitis, ut confessio extrajudicialis faciat indicium ad torturam? De eis copiosius præ cæteris Doctoribus tractat Follerius pract. crim. rubr. Et si constebuntur. in 2. part. 3. d. 1. usque 21. ubi proponit, & explicat decem & septem, videas apud ipsam, si luberi nobis sufficiat expendere quatuor in Regula expressas, ad quas alie sæpe reducuntur, præ-

132 fertim necessariz. Prima, quod confessio extrajudicialis debeat esse verisimilis, nam quod caret verisimilitudine, speciem habet falsitatis, adeo, ut confessio quævis inperfectibilis haud noceat consenti. arg. text. in l. 1. §. Dicitur Severus, & §. Si quis ultro, ff. de quæst. & cum Bald. in l. Si quis in hoc genus, C. de Episcop. & cler. num. 3. assert. Delrius, magic. disquis. lib. 5. in append. 2.

133 quæst. 16. Ac proinde confessio extrajudicialis, ut indicium faciat ad torturam, & sit verisimilis, debet habere causam præexistente, nam si nulla causa existit, quia ita facti dici possit, indicium ex ea sufficiens sumi nequiret.

134 Secunda conditio, quod talis confessio facta fuerit serio, & cum plena deliberatione, non verò iocosè, neque ex calore iracundiz, argum. not. per Ioan. de Imola in cap. fin. de confession. nam quod calore iracundiz factum est, ad penam non est trahendū, l. 1. C. si quis imper. male, & assert. Follerius ibidem n. 10.

135 Tertia conditio requisita, quod debeat esse confessio specialis, & non generalis, ita, ut exprimat in particulari, quo tempore, ac loco fuerit facta, & in utraq. hac circumstantia concordare debent testes eam probantes: Ex Glof. in fin. C. fami. ercif. & ibi Bart. ac in l. final. ff. de quæst. & ex alijs, quos citat, & sequitur Foller. nu. 2.

136 Quarta denique conditio, quod probata sit dicta confessio extrajudicialis per duos saltem testes testes, in loco, & tempore,

quia est indicium remotum; & quamvis hoc requisitum sit commune cum alijs indicijs remotis, habet tamen nescio quid plus, cum maiori quadam diligentia ij testificari debeant, verba sunt fere omnia Diana, dict. tract. 6. resolut. 2. vers. sed notandum, sic explicantis cum Foller. relato, & Menochio de præsumpt. lib. 1. quæst. 89 num. 16. & seqq. ubi de his quatuor conditionibus agit.

137 Sed quid, si duæ confessiones extrajudiciales probentur per testes singulares? Si eorū singularitas sit adminiculativa, id est, unus testis deponat de vna confessione, extra iudicium à reo facta, & alius de alia, simili, ad idem tendentibus, quidquid in contrarium Farinac. quæst. 82. num. 45. cum alijs, dicat, loquendo consequenter ad tradita in communi supra de indicijs remotis probatis per testes singulares, tenendum à nobis est, dictas confessiones sic probatas

138 facere indicium ad torturam. Ratio est, quia vnaquæque earum, si probetur vno teste, facit aliquale indicium, ergo ambe probatz testibus singularibus facient duo, ex quibus coniunctis, ut coniunguntur, cum illi ad idem tendant, & singularitas eorum sit adminiculativa, resultabit vnum indicium completum faciens semiplenam probationem, ac proinde sufficiens ad torturam. Do-

139 cent Albertin. de agnoscent. quæst. 25. n. 20. ex theoria Bart. in l. fin. ff. de quæst. & cum alijs, quos refert Casirus Palaus tract. 4. disput. 8. pun. 9. num. 1. Diana, dict. tract. 4. resolut. 12. vers. & tandem, ac præcipue Soufa, lib. 1. Aphorif. cap. 2. num. 10. ubi sic: Confessio, inquit, extrajudicialis sufficiens probatur testibus singularibus, quorum singularitas est adminiculativa, præsertim in crimine hæresis: hæc ille citans Mascard. lib. 1. concl. 379. num. 9.

140 Ex eodem Soufa ibidem accipe illud doctrinaliter ad rem præsentem spectans sic num. 9. Confessio extrajudicialis non nocet clerico, nec facit indicium ad torturam, nisi fuerit infamatus de tali crimine, vel graues concurrant circumstantiz, & conic. Gura, Mascard. lib. 1. concl. 350. n. 2. & Farinac. qu. 41. nu. 7. & seq. ita ibi.

141 Vnum denique verbum de vltima parte Regule, quod confessio facta coram iudice non competente se habeat, ut extrajudicialis, & ex ea oriatur indicium ad torturam, concurrentibus conditionibus prædictis. In-

142 de ostenditur, quia cum reus confessus fuerit delictum, incompetentia iudicis non tollit, quin talis confessio saltem semiplenam probet, ergo facit indicium ad torturam. Ita Diana dict. tract. 6. resolut. 2. vers. Et Miranda in ordine iudic. tom. 2. quæst. 16. art. 7. concl. 2. & ex Genuensi in prax. Archiepisc. cap. 8. nu. 3. atq. hæc de indicio confessionis extrajudicialis.

*Quando, & qualiter ex fuga oriatur indicium
sufficiens ad torturam, maxime
in causis fidei?*

REGVL. CCCXLV.

- 143 **A**bsolūtē loquendo, fuga aliquale indicium facit contra fugientem; tunc quidem sufficiens ad torturam, quando quis ante accusationem, seu inquisitionem ei transmissam fugit ad quem effectum
- 144 debet ipsa per duos testes plenē probari. Secus autem est, si addit causa iusta, & probabilis fugiendi, vel si fugiat, vt se praesentet
- 145 coram maiori superiøre. Ex fuga verò alicuius post accusationem, vel inquisitionem, vt plurimum, non oritur indicium sufficiens ad torquendum fugientem, nisi sit adimiculata alio indicio, vel coniectura.
- 146 ra. Quamquam probabile est, quod ob solam fugam ē carcere, etiam tentata, possit reus torqueri; nequaquam tamen, si animo mo reuertendi effugit. Omnis tandem praesumptio ex fuga oriens auferetur prorsus spontanea comparitione.
- 148 **C**oncordant circa haec auctores, quae partim ex iure deducuntur, l. in eos, ff. de custod. reor. §. igitur ne latente eo. in Authen. de exhiben. &c. Nimirum, quod absolūtē loquendo non solum ex fuga exequuta oritur aliquale indicium contra fugientem, sed etiam ex tentata, vel quando per signa manifesta innotescit aliquem se preparare ad eam; nam idem censetur operari fuga in promptu, & in effectu. Ita Mascard. lib. 3. conclus. 819. nu. 2. & 9. Farinac. quest. 48. nu. 1. & 9. ac Soufa lib. 2. Aphorif. vn. 60. & 61. quin etiam iisdem Farinac. nu. 23. & 63. ac Soufa nu. 63. bene addunt, quod si socij criminis per se sola faciat tantummodò suspitionem contra alium socium.
- 149 Notandum item statim cum eodem Farinac. & cum alijs, quod quae dicuntur in hac Regula de fuga, & de reo fugiente, debeant proportionaliter intelligi de latibulo, ac de reo latitante, qui se abscondit, ne à ministris iustitiae capiatur.
- 150 His praemissis in comuni, vt omnino certis, discutimus modò, quae sunt aliquantulum dubia: nempe quando, & qualiter ex fuga proveniat sufficiens indicium ad torturam? Sed omne forē dubium tollitur per distinctionem istam, quam adducunt Simanca in Cathol. inquit. tit. 65. num. 28. & ex eo alijs citandis, de fuga siue exequuta, siue
- 151 tentata ante accusationem fugientis, vel post eam. Nam si quis fugiat, vel tentet fugam, antequam accusetur, aut de reo inquisito fiat; ex tali fuga vt plurimum, oritur sufficiens indicium ad ipsam torquendum. Ita praeter Simancam adductum, Farinacius quest. 48. nu. 6. & seq. cum multis, quos citat Giurbaeolus, 13 nu. 11. Mascard.

Tom. II.

- lib. 2. conclus. 819 nu. 4. & conclus. 831 nu. 9. Chiriac, in tract. de relaxat. carcerat. in rubr. de fuga. in carcer. nu. 2. & Ansel. de
- 152 malefic. in verbo, quod fama publica; &c. Qui duo vitimi cum varijs Glossis relictis affirmant, quod talis fuga faciat semiplenam probationem, cum ex ea dicitur vehemens suspicio de commissio per fugientem delicto: ergo faciet sufficiens indicium ad ipsam torquendum.
- 153 Praedicta tamen doctrina non habet locum, nisi talis fuga plenē, & concludenter per duos testes probetur; quod docent omnes, vt certum, praecipue Archidia. in cap. cum contumacia, de haeret. in 6. & cum eo Cardinal. de Sindie. quest. 127. nu. 7. Qui addunt, ad effectum fundandi fugam; loco duorum testium, posse supplere vehementem de fuga praesumptionem; sed forte, & grandem, sicut eam vocat ipse Cardinal. quam additionem adducit; & non reprobat Farinac. quest. 48 nu. 39. nec ego reprobo, sed probabilem audio.
- 154 Non habet item locum illa doctrina, casu, quo adfuit causa iusta, & probabilis fugiendi, aut discedendi a loco, in quo erimen, aut maleficium fuit commissum; vt si quis aufugit, quia timebat ab Inquisitore, seu ab alio iudice inquiri, accusari, & carcerari; vel quia minz iniectz ei fuerant ab inimicis, aut discessit non ob conscientiam patris delicti; sed quia, cum esset mercator, proficiscendum ei fuit, de more; ad nundinas; vel ob aliam similem causam: tunc talis fuga, vel discessus non facit indicium sufficiens ad torquendum fugientem,
- 155 vel discedentem. Tradunt etiam, vt certum multi, vt Felin. in cap. nullus, nu. 7 de praesumpt. l. 1. in l. admonendi, nu. 89. ff. de iure iuran. Mascard. lib. 3. conclus. 819. n. 11. Menoch. de praesumpt. lib. 1. quest. 89. nu. 38. & cum alijs ab ipso relictis Farinac. dict.
- 156 quest. 48. nu. 36. Qui bene nu. 46. adiungit ex Mascard. citat. nu. 23. & ex alijs, quos & quamam sine cause iuste, & probabiles, quae sola fugientem, vel discedentem excusant, non posse certo numero definiti, nec in particulari resoluī, sed remittendum esse arbitrio prudentis iudicis, aut inquisitoris.
- 157 Est autem illud aliquantulum controversum inter Doctores, qualiter probari debeat, quod quis aufugerit ob causam iustam; & non ob conscientiam commissi criminis. Aliqui enim ex eis, vt Marfilin. pract. §. diligenter, nu. 43. Brun. de indic. & tort. par. 1. quest. 7. nu. 12. Carrer in prax. in 2. tract. de indic. & tort. §. tertium indicium, nu. 6. & 11. Courad. in pract. lib. 1. cap. 9. §. 3. de offic. praetor. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 894. nu. 18. & alijs absolūtē asserunt sufficere, si probetur per iuramentum fugientis. Ostenditur per communem Regulam, quod in ijs, quae dependent ab animo, statim dicto iurato dicentis; ergo etiam casus praesens. fuga pendeat ab animo

D

statim

standum est iuramento fugientis. Vide confirmationem apud Farinac. citandum ex doctrina Foller. in pract. rubri. & si confitebuntur no. 26.

- 160 Afferunt tamen eorum prorsus rejiciunt alij, ut Blanc. de indic. ad l. fin. ff. de quest. na. 28. Velf. Aduerte, & Franciscus Cafon. de indic. tract. 19. cap. 4. rubri de fuga, nu. 19. & seqq. qui inde probat, quia in dubio præsuntio est contra fugientem, nempe, quod aufugerit ob causam propter quam si scus procedit contra ipsum, nisi aliam iustam causam probet, ex l. de minore, & 161 Bald. C. de adulter. Exemplificat ipse Cafon. sic, ut si quis dicat cum iuramento se aufugisse à loco commissi homicidij propter minas consanguineorum occisi, non creditur ei, nisi tales minas probet; quia, alioquin unusquisque se excusaret à fuga sic dicendo, quod videtur absurdum.
- 162 Hinc dubio pro concordia prædictorum auctorum resolutionem ita tribuunt Farinac. dict. quest. 48. nu. 44. & 45. Soufa. lib. 2. Aphorism. cap. 39. nu. 64. & alij, quod ubi constat de causa iusta, & probabili, ob quam fugiens se discessisse affirmat, præsumptio fuge tollatur ex eius iuramento, maxime si ipse sit homo bonæ famæ, & probitatis (per hanc fugæ præsumptionem, dict. minui bene ait idem Soufa. num. 66. cum Mascard. lib. 2. conclus. 819. nu. 22.) licet in contrarium possit præsumi, quod discesserit ob conscientiam iam commissi 163 delicti. Ratio est, quia quando concurrunt duæ causæ, altera inclusiva criminis, & altera exclusiva, præsumenda, ista, quæ excludit illud, & non ea, quæ includit, ut multis ostendit Alcia. de præsump. reg. 3. præsumpt. 1. nu. 1. & sequ. ac cum eo Farinac. ibid. nu. 44.
- 164 At ubi de causa iusta, & probabili fugiendi non constat, hæc à fugiente probari debet, & non creditur ipsi etiam iuranti, nisi probetur, atque absurdum, & ridiculum est dicere, quod tunc standum sit eius iuramento, quia quicvis fugiens hac via se à prosecutione sibi liberaret, sicque iustitia frustraretur, vnde concludit ibid. nu. 45. Farinac. quod ista.
- 165 sit pura veritas. Nec quidquam facit contra hanc eius resolutionem, quæ mihi valde placet, illud de regula communi, quod in ijs, quæ ab animo, seu intentione pendunt, standum sit dicto iurato dicentis: nam, ut bene docet ipse Farinac. nu. 42. cum citato Cafon. talis regula solum habet locum in ciuibus, non autem in criminalibus, quia ista non dirimuntur iuramento; quod verum est respectu quorumcumque Tribunalium, sed imprimis respectu nostri S. Officij, in quo omnes causæ pendunt ab animo, cum præcipuum eius negotium sit, intentionem, seu errorem mentis inuestigare, & per torturam, quando aliter haberi non potest: ergo in prædicto casu non debet Inquisitor stare iuramento fugientis.

- 166 Quoad alterum membrum distinctionis supra posite, si fuga arripitur post accusationem, vel inquisitionem factam, quod non sufficiat, ut plurimum ad torquendum fugitium, nisi ipsa fuga sit adminiculata alio indicio, aut coniectura, est valde commune, inter doctores, & præter Parid. de Puteo, tract. de syndicis, verb. fuga officialis, cap. 2. incip. An iudex postnatus. Carrer. in pract. in 2. tract. de indic. & tort. §. tertium indicium, nu. 8. Mascard. de proba. lib. 2. conclus. 819. nu. 26. Mepoch. de præsumpt. lib. 1. quest. 89. nu. 18. Farinac. dict. quest. 48 nu. 36. & præter alios multos ab ipso citatos, tradunt ex magis recentioribus Diana 4. par. tract. 6. resolu. 14. & Catherina 3. part. tit. 10. §. 12. nu. 84. Ratio est, quia tunc non præsumitur fuga capta, ob conscientiam criminis, sed ob timorem molestiarum, & vexationum, quæ ex inquisitione, & incarceratione proveniunt; qui timor eo magis crescit, & tollit præsumptionem criminis in fugiente, teste Soufa. dict. cap. 39. nu. 65. quod iudex, cesset rigore, & fauor in persequendis reis; ergo in eo casu fuga per se sola non facit indicium ad torturam, nisi sit adminiculata alio indicio, vel coniectura.
- 168 Extendit hoc Farinac. ibid. nu. 23. quod sit verum, quando quis discedit, aut fugit, videns socium criminis iam carceratum, quia præsumitur fugere ob timorem propriæ incarcerationis; ergo tunc non oritur ex fuga 169 sola sufficiens indicium ad torturam. Atque id magis habet locum in eo, qui summa afficeretur verecundia, si captus carceri esset mancipatus, & multo magis in eo, qui ob ætatem, vel ob aliam infirmitatem, carceris duritiam ferre non posset.
- 170 ut testatur idem Farinac. dicto nu. 32. Quod tamen respectu cuiusvis Tribunalis verum sit, sed multo verius respectu nostri S. Officij, cum in isto, & durioris carceris, & verecundia carceris, maior esse soleat ob infamiam, quæ ex sola incarceratione inquisito in materia fidei provenit.
- 171 Purgatur item indicium fuge, si quis fugiar animo revertendi: quod per testes ipse probare tenetur, nisi ex conditione personæ aut ex alijs circumstantijs iam innoceat, ut docent Mascard. lib. 2. conclus. 819 nu. 23. & 24. ac Soufa, dict. cap. 39. nu. 67. Sed omnino purgatus ab indicio fuge manet, si actu sponte revertatur, siue fugiens existeret in propria libertate, quando fugit, siue noncum hac differentia, quod fugiens est carcere reverti debet non ex magno intervallo; fugiens verò, qui erat in sua libertate, sufficit, quod revertatur, dummodo non expectet se condemnari. Ita totidem fere verbis ibid. Soufa. nu. 68. cum Farin. dict. quest. 48. nu. 49. & sequ.
- 173 Si quis autem è carcere fugiat animo non revertendi, nec revertatur, sed à iustis ministris capere carceri iterum mancipetur, absolute tenent Iul. Clar. in pract. quest. 21.

verf. Titulo autem modo, Menoch. de p. prefump. lib. 1. quæst. 89. nu. 42. Farinac. quæst. 30. nu. 85. cum multis, quos citat, & Soufa lib. 2. Aphorism. cap. 26. nu. 34. quod ex tali fuga etiam tenetur oritur indicium fufficiens ad eius torturam: quod saltem ob auctoritatem tantorum D. & eorum valde probabile iudico, quia per eam crimen semiplenè probatur.

- 174 Non facit tandem fuga indicium ad torturam in duplici causa. Primo, si quis fugiat, ut se præfentet superiori maiori, actusque exequatur, vel probet se eo animo fugisse, de hoc nullus auctorum dubitat, & tradunt ut certum Farinac. quæst. 48. nu. 57. & Soufa dict. cap. 39. nu. 70. Habituus casum in praxi tertio ab hinc anno apud nostrum Tribunal Melitenfe S. Oficij, cum vir quidam Religiosus cietatus iam, ut carceraretur, aufugit, seque Tribunali sacre Congregationis Romanæ præsentavit. Secundo, non facit indicium fuga ad torturam, ratione spontaneæ compactionis corâ iudice, quæ sepe omnino tollit præsumptionem delicti commissi, maxime in eo, qui nunquam aufugit, sed sciens se inquiri, vel queri à ministris iustitiæ, spontè se constituit coram iudice, vel permittit se ab illis capi, non fugiens, cum posset. Ita copiose docet Farinac. quæst. 48. nu. 50. & tribus seqq. cum Mascardo, de probat. lib. 2. conclus. 903. nu. 22. & cum alijs ab ipso Farin. relatis.

- 177 Accipe vitimo loco etiam doctrinaliter id quod ex eodem Farin. circa indicium fugæ affert bene Soufa dict. cap. 39. nu. 69. per sequentia verba. Spontanea, inquit, præsentatio licet tollat indicium fugæ, & alia indicia debilitet, non ramen operatur, quod reus, qui aliàs erat torquendus, non torqueatur, sed quod torqueatur leuiss. hincque ille, & hincque nos de hoc indicio fugæ ad torquendum fugientem.

Quid de fama publica? sumit ne ex ea Index, seu Inquisitor indicium fufficiens ad torquendos reos?

REGULA CCCXLVI.

- 178 Ama ex se sola regulariter non facit indicium ad torturam infligendam, bene tamen, si adiut aliqua adminicula. Ad hunc autem effectum torture fama debet probari per duos testes legitimos, & omni exceptione maiores, qui deponant nominando, etiam non interrogati, personas, à quibus audierunt, talem esse reum à suis delictis, de quo reperitur inquisitus. Verum in delictis occultis, & difficultis probationis, probabile est ex sola fama plenè probata sine ulla adminiculis oriri indicium ad torturam: imo & in alijs criminibus, si ipsa sit vehemens. Augetur denique suspicio delicti per famam malam in genere: quantum II.

quam hæc econtra per bonam famam etiam in genere semper diminuitur.

- 182 De indicio, & probatione per famam. L. c. §. Regula 181. epimus tunc obiter in civilibus, cum ex professio in criminalibus, etiam quo ad effectum torquendi. Vnde hic breuiter nos expediemus, addenda, quod ibi prætermisimus, aut moderanda id, quod eo loco à nobis diuersimodè resolutum; sed non sine probabilitate.
- 183 Quo ad primam præsentis Regule partem, quod fama publica, siue infamia in criminalibus, per se sola non faciat regulariter loquendo indicium ad torturam, est secundum text. l. 3. §. eiusdem, ff. de testib. cap. sepe etiam, ac ibi Glos. 4. quæst. 3. traduntque præter alios Iulius Clar. quæst. 21. vers. Fama sola; Simanc. cathol. instit. tit. 65. nu. 37. Foller. in præd. rubric. de iur. capitula; Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 754. & Menoch. de præsumpt. quæst. 89. nu. 29. Rationem efficacem assignant Torreblanca de Magia lib. 7. caus. 17. nu. 5. & Castr. Pala. tract. 4. disp. 8. pun. 9. nu. 9. quia fama est indicium remotum, & fallaciz subiectum, ac proinde non faciet semiplenam probationem: ergo non erit fufficiens ad infligendam diffamato torturam.
- 184 Si verò fama publica adminiculetur alio indicio vel coniectura à qua, vtrique ex ea poterit reus torqueri, quia sic adminiculata sine dubio semiplenam probationem constituit. Docent ut certum prædicti auctores, quibus adde Pegnam 3. par. direct. comment. 110. Soufam lib. 2. Aphorism. cap. 39. nu. 59. Sanchez tom. 2. opuscul. lib. 6. cap. 3. dub. 15. nu. 19. & Syluest. verb. indicium, quæst. 4.
- 185 Adminicula autem, ut fama sit indicium fufficiens ad torturam, ex Farinac. quæst. 47. nu. 17. ista assignat Carena 3. par. tit. 10. §. 10. nu. 74. fuga delinquentis, inimicitia, minæ, ac testes aliqui, quamvis exceptionem patientes: indicia n. remota se inuicem coadiuuant, ut fufficiant ad inferendam torturam.
- 186 Nihilominus adhuc, ut ex fama sic adminiculata possit Index, seu Inquisitor ad torturam hæretici procedere, requisita sunt aliqua, nempe, quod debeat probari per duos saltem testes legitimos, omni exceptione maiores, & quod isti, etiam non interrogati, teneantur exprimere, à quibus eam audierint diffamationem delinquentis, & reddere rationem suæ depositionis, ut restantur præallegati auctores præcipue.
- 187 Farinac. & Torreblanca. Imo secundum Bart. l. de minore. §. plurimum, nu. 31. ff. de quæst. esset addendum à dictis testibus, quod audierint à maiore parte populi id dici: sed bene ait Carena, dict. §. 10. nu. 71. Quod quamvis hæc doctrina Bart. sit inri conformis opposita Bald. in cap. literas nu. 2. extra de præsumpt. feruati communiter in praxi, ut attestatur Iul. Clarus §. fin. D. : quæst.

- quæst. 6. vers. debent etiam dicere, nempe sufficere, si deponere, se publicè ita diè audiuisse, ob eam rationem, quia alioquin ex mille testibus vix repeteretur vnus, qui famam probaret.
- 188 Sed quid, si singuli testes diuerses nomenclent, à quibus audierint, & post nominatos non addant clausulam, quòd à pluribus alijs audierint, probat ne famam? cum Pegna 3. par. direct. commen. 19. vers. Rursus si testes, cum Farinac. quæst. 47. nu. 267. & cum alijs, quos citat, affirmatiue respondet idem Carena, nu. 69. & quidem probabiliter, quia tametsi videantur singulares, hæc tamen singularitas non obstat probationi fame, cum sit administratiua, dummodo illi legitimi, & omni exceptione
- 189 maiores habeantur. Quamquam in causis fidei, saluo meliori iudicio, videtur dicendum, quòd ad probandam famam sufficientes testes etiam habentes aliquam exceptionem, aut inhabilitatem, si fiat plures, quam duo, & concurrant aliqua adminicula, iuxta cap. in fidei fauorem, de hæreticis in 6. & quòd ex tali probatione reus torqueri possit. Quia si ex vi dict. cap. in fidei fauorem, tales testes plene probant crimen contra fidem catholicam, etiam ad condemnandum, vt a ibi videbimus, quanto magis plene probabunt diffamationem criminosis, ad ipsum torquendum?
- 190 Discutendum sequitur id, quod magis cotrouersum est inter Doctores, nùm fama sola sic probata, & nullo ex predictis indicijs, nec alio simili adminicula, aliquando vt in delictis occultis, ac difficultis probationis, aut in alijs, si ipsa sit vehemens, faciat indicium sufficiens ad torturam? Quidquid dicant alij circa primum, amplectimur pariter affirmantem eum Iul. Clar. S. fin. quæst. 21. vers. fama, vbi affirmat, quòd passim ita obseruari viderit, vt ob solam famam in delictis occultis, & difficultis probationis deueniatur ad torturam. idem defendunt Farin. quæst. 47. nu. 11. & alij, quos ipse citat. Inde ostenditur, quia talia crimina ex natura sua, & ex vi iuris non requirunt tam exactam probationem, argum. ex constitut. Gregorij XV. incip. vniuersi Dominici gregis; contra crimen sollicitationis &c.
- 191 Circa secundum verò Mastrill. decis. 295. nu. 11. tom. 3. cum alijs ab ipso relatis mortificus tenet parrem negantem, & addit in Regno Siciliae, nunquam ex sola fama etiam vehementissima fuisse reus tortos, ob periculum fortè falsorum testium in tali loco, & tamen ibi ipsi est fermo de crimine nefando, quod inter delicta difficultis probationis annumerari solet. Nihilominus quòd sola fama, si sit vehemens, sine alijs adminiculis faciat indicium ad torturam, est magis commune, & meritò approbatum apud auctores multos melioris notæ, vt Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. nu. 51. & consil. 788. nu. 27. Pegnam 3. par. direct. commen. 110. Farin. quæst. 47. nu. 21. Mirand. de ordin. iudic. tom. 1. quæst. 26. art. 7. conclu. 1. Martin. del Rio, disquisit. inapic. lib. 5. in 2. append. quæst. 7. Cælius Palzum tract. 4. disp. 8. pun. 9. n. 9. & apud alios, precipuè apud Clar. S. fin. quæst. 21. vers. fama sola, quibus prolixius adduxerim.
- 192 Tota tamen difficultas posita est in explicando, quando nam, & qualiter fama sit vehemens. Menoch. id remittit arbitrio prudentis iudicis, seu Inquisitoris, sicque.
- 193 Tota tamen difficultas posita est in explicando, quando nam, & qualiter fama sit vehemens. Menoch. id remittit arbitrio prudentis iudicis, seu Inquisitoris, sicque.
- 194 Tota tamen difficultas posita est in explicando, quando nam, & qualiter fama sit vehemens. Menoch. id remittit arbitrio prudentis iudicis, seu Inquisitoris, sicque.
- 195 Tota tamen difficultas posita est in explicando, quando nam, & qualiter fama sit vehemens. Menoch. id remittit arbitrio prudentis iudicis, seu Inquisitoris, sicque.
- 196 Quare audi Castrum Palatum, vbi supra, qualiter utroque modo fiat fama vehemens, & sufficiat ad torturam, egregiè paucis verbis exprimentem. Quo circa, inquit, vt fama præbeat indicium sufficiens torturæ, debet esse ira vehemens, hoc est, ex tali fundamento firmo, & ratione orta, vt merito ipsum fundamentum, & causa reddat ipsam famam veto similem, vel alio adminiculo adiuncta, & coniuncta, semper
- 197 saltem probet delictum.] hæc ille. Sed ante Castrum bene Simanca dict. tit. 65. nu. 37. & cum eo Farinac. quæst. 47. nu. 28. assignant conditiones, quibus stantibus fama dicto modo probata, sed non adminiculata, efficitur vehemens, & sufficiens indicium ad torturam: nimirum, quòd diffamatus sit persona vilis: item quòd fama non habeat originem ab hominibus maleuolis aut leuibus, sed ab honestis, & fide dignis: tertio & principalitèr, quòd testes assignent causam vero similem, ob quam fama prodijt, seu reddant talem rationem originis eius: his tribus concurrentibus fit
- 198 fama vehemens. Quòd si has conditiones velit Diana vocare adminicula, & famam eis adminiculari, admittimus modum torquendi ipsius, sed non propterea duæ illæ sententiæ concordantur, cum adhuc oppositæ manent.
- 199 Dixi in prima conditione, quòd diffamatus sit persona vilis, nam respectu hominis honesti, & bonæ famæ respo admodum exurget diffamatio vehemens; cum securi-

idē valde receptam doctrinam, quam adducit Carena dict. §. 10. nu. 79. bona fama in genere tollat malam etiam in genere, aut saltem minuat tantum, vt vult Farinac. quest. 47. num. 193. quod precipue verum habet in materia religionis, seu fidei apud Tribunal S. Officii, vt bona fama inquisiti diminuat aliqualem de indicij fidei, teste eodem Carena nu. 78. ex mente aliorum.

100 At bona fama in genere non tollit malam in specie, maxime si adsint alia indicia, seu admixtula, vt docent Iul. Clar. §. fin. quest. 60. vers. frequens etiam, & Farinac. ibid. nu. 193. quia aliquoquin facillime posset

101 inquisiti tormentum esse gere. Infirmitatem probatio fame bonæ, vt bene ait ipse Farinac. dict. nu. 193. vt reus leuius torqueretur, sicut & contra probatio male ad ipsū grauius torquendum.

102 Tandem ex Farinac. dict. quest. 47. n. 199. si docet nos Carena citatus, nu. 80. Fama mala, inquit, in genere auger suspicionem delicti in inquisito, dummodo sit in eodem genere delicti, idque ex vulgari regula, Semel malus semper præsumitur malus; in eodem genere mali, si ita ille, qui præter Farinac. citat Gilhaufen nu. 143. & Peguer. decis. 17. n. 13. Atque hacenus de indicio diffamationis.

Mendacium, variatio, simulatio, falsitas, & taciturnitas, probantur Indiciis aut Inquisitori indicium sufficiens ad torturam?

REGVL. CCCXLVII.

103 **E**X solis per se mendacio, & variatione, ne sine alijs indicij, seu admixtulis non opor. indicium sufficiens ad torquendos reos sentientes, & variantes, probabilis confectus, quamquam oppositum non caret probabilitate, maxime, si varias, & mendacium sint circa substantialia delicta, vel si adsint plura mendacia se inuicem adminicu-

104 lantia. Pari item modo asserendum, est de vacillatione, & pallore, quod vtrique pars vt probabilis admittatur, sed magis negans, nimirum ob pallorem, vel turbationem tantam, absque vilo indicio, seu admixtulo, inquisitum pallentem, aut vacillantem coram iudice, vel alibi non.

105 esse torturæ subiiciendum. Denique si reus taceat, & nolit respondere iudici, aut Inquisitori interroganti, ex hac taciturnitate, & negata responsione ad torturam ei infligendam deuenire potest.

14. cum Iul. Clar. §. fin. quest. 1. vers. mendacium, & cum Perna 3. par. direct. comment. 110. vers. sed in hoc articulo, asserunt hoc esse positum in arbitrio prudentis iudicis, seu Inquisitoris, vt pensatis circumstantijs omnibus, qualitate delinquentis, & mendacij seu variationis, an hæc veretur circa substantialia, vel accidentalia, delicta, an delinquens in continenti, & totius facti longo intervallo, variaverit, fuisse correxerit; an item adsint alia admixtula; vel nulla, ex dictis omnibus decernat, deueniendum ne sibi ad torturam, vel abstinendum ab ea.

107 Hæc resolutio Carena, quamuis fundata sit, & attendenda; apparere tamen nimis genericæ, & indefinitæ præstat itaque ad magis particularia descendere. Non paucis ex doctoribus indicatur absolute in hac sententiam, quod ex mendacii, & variatione per se solis non oriatur indicium sufficiens ad torturam contrarietatem vel mententem; bene tamen si illis coniungantur alia indicia, seu admixtula. Ita Mascard de probat. lib. 2. conclus. 140. nu. 1. & 2. Polles. præf. crim. in rubri. Item quod forsitan venenauerit, 29. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 89. n. 68. & cum multis ab ipso relatis. Farinac. q. 53. n. 6. & eam nos vt probabilior rem tenemus cum Castro Palao, tract. q. disp. 8. pus. 9. nu. 11. qui inde probat, quia variatio, & mendacium in confessione, de se est signum remotorum delicti, & non proximum, & concludens. At ad torturam requiritur indicium vehemens, vrgens, & lucidius, ergo.] Ita Calstrus.

108 Prosequitur idem Calstrus se respondens ad tacitam obiectionem. Nec obstat, inquit, testem varium ob variationem torquendum esse, 1. qui falsæ vel variæ, & de testibus, 1. ex libro, ff. de quest. quia torquetur eo; quod eius dictum non valet, nisi tormentis firmatum non enim erat conueniens, vt aduersus tertium valeret dictum, testis mutabilis; at cum cuiusque dictum aduersum seipsum valeat, 2. de atate §. 1. ff. de interrog. actio. non est opus tormentis ad dictum illius firmandum.] hæc ille.

109 Quod autem adiuncto aliquo indicio, seu admixtulo, mendacium, seu variatio faciat indicium ad torturam, vt omnino certum tradunt omnes auctores citati, precipue Farinac. dict. quest. 63. nu. 22. & 29. item Carret. in præf. crim. legen. obseruare, nu. 119. & Sousa, lib. 2. Aphor. cap. 39. nu. 80. Ratio est, quia ex duobus, vel pluribus indicijs remotis, vt supra diximus, confurgit vnum completum, & vehemens; faciensque semiplenam probationem; ergo quoties mendacium, aut variatio coniungitur cum alio, vel alijs indicijs, seu admixtulis, fiet ex omnibus vnum indicium graue, & sufficiens ad torturam. Hinc constat, cur reus, qui variat nolens satisficere, quod prius in tortura confessus fue-

106 **Q**uoad primum de variatione, & mendacio, nouissime omnium ex nostris scriptoribus, qui de rebus S. Officij tractarunt, Cæsar Carena, dict. tit. 17. §. Tom. II.

rat, denuo torqueretur, quia tunc simul concurrunt diuersa indicia constitutiva. vnum sufficiens ad nouam torturam ob variationem: sed de hoc infra, ubi agitur de iteratione torture in predicto, & in alijs casibus.

- 211 Nihilominus haud defunt, qui oppositum defendunt, nempe quod ex mendacio, & variatione per se solis fumatur ab Inquisitore, vel quouis iudice indicium sufficiens ad torquendum mentientem, aut variantem. Ita Giurba in consil. criminal. consil. 87. nu. 12. 27. cum multis, quos citat. Id probabile iudicat Castrus Palais loco citato, & nos de hac probabilitate, maxime, quando mendacium aut variatio versatur circa substantialia delicti, quia hinc augetur indicium, & fit vehemens. Atque multo magis, ubi concurrunt duo, vel plura mendacia, & vnum ab alio administratur sufficienter ad torturam, vt bene cum alijs adnotauit ibidem Giurba nu. 26.

- 212 De pallore, & turbatione, seu vacillatione quid? Similiter circa ista diuisi sunt Doctores, quorum alij absolute timentur, non nasci inde sufficiens indicium ad torturam, quod reus coram iudice trebet, seu vacillet, aut pallescat, nisi adiungantur alia indicia, seu adminicula. Ita Marsil. in pract. crim. §. diligenter, nu. 74. Carrer. loco citato, nu. 170. Menoch. de presum. lib. 2. quest. 89. nu. 71. Soufa lib. 2. Aphorib. cap. 39. nu. 81. & alij, quos citat, & sequitur Diana, 4. par tract. 6. resol. 24. Argumentum sumi potest ad probandum hoc à patre, aut maiori rationis ex dictis supra, de mendacio, aut variatione: quia maior est ratio hinc, propterea hanc partem probabilitatem indicantem.

- 214 Alij tamen absolute tenent, quod pallor & turbatio, seu vacillatio prebeat per se sola sufficiens indicium iudicis, vel Inquisitori ad torquendos reos. Audi qualiter id doceat, & probet. Torreblanca lib. 3. de.

- 215 magia cap. 17. n. 42. his verbis. Dicitur, inquit, similiter indicium graue, quando ad iudicis presentiam loquitur quis tremens, trepidans, vel varians, pallens, vel sudans præ angustia timoris, quod sepe ex criminis conscientia delinquentibus solet adesse, vt tradunt Barr. in l. de minore, §. plurium, ff. de quest. Brun. de indic. par. 1. quest. 3. nu. 18. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 89. nu. 173. Quia oculus, & vultus sunt animi indicia. Rodessit. cap. 13. Prouerb. 10.

- 216 Job 15.] Hæc Torreblanca. Qui limitans sic addit: Licet hoc aliquando ex naturali hominis pusillanimitate, vel ex alia causa naturali solet accidere, vt tradunt diuersi ab ipso citati.

- 217 Peculiariter de pallore cum Ant. Gomez. Menoch. & Farinac. per ipsum citatis sic affirmat Soufa lib. 2. Aphor. cap. 49. nu. 81. Engiers, inquit, pallidus è domo, ubi commissum est crimen contra fidem, presumitur illud commississe, & hoc ad torturam suffi-

ciens indicium: dammodo hoc plenè probetur, & domus vnicum tantum habeat ostium;] hoc ille, quod, sicut & traditum. n. 124. probabilius iudico, saltem ob auctoritatem talium Doctorum.

- 218 Circa taciturnitatem restat dicendum breuiter; quæ potest contingere dupliciter quo ad præsens institutum sumendi ex ea, indicium sufficiens ad torturam tacenti infligendam. Primo, si crimen, vt homicidium, aut maleficium, in domo, vinea, vel agro alienius sit commissum, & ipsi, nempe domus, aut habitator, vel colonus talis domus, vineæ, vel agri taceat, & non denunciaret statim; si sibi dubio sufficienter indicia ad torturam existit, etiam si non.

- 219 sit homo malæ conditionis, & fame. Ratio efficax est, quia tunc concurrunt contra eum duo indicia, nempe quod, in ipsius domo, agro, vel vinea delictum paratum fuit, & quod ipse tacet, & non statim denunciauerit; ex quibus insurgit vnum admodum vehemens, & violentum, ad torturamque sufficiens. Ita Marsil. in pract. §. expedita in fine, Menoch. de presum. lib. 1. quest. 89. num. 91. & post Roman. Parid. de Paten. ad alios ab ipso citatos, Farinac. quest. 51. nu. 96. & 97.

- 220 Potest secundo contingere eo modo, quo expressimus in Regula, nimirum, si reus de crimine interrogatus a iudice, vel inquisitore, taceat, & nolit eis respondere, certum omnino est, quod ex hoc solo pos-

- 221 sit ille tortura subijci. Adde idem esse, si responderet non aptè, nec directè, vt si dicat, *negio* vel non recordor. Probatur efficaciter, quia quiuis reus effugeret penam delicti, de quo non est conquisitio hæc via tacendi, nisi deueniretur ad remedium torture; ergo ad ipsum deueniendum. Vtrumque cum Bald. in l. accusationum, C. de accusat. num. 3. Paris de Pigeo in syndic. verb. coram, cap. 7. nu. 16. Brun. de indic. par. 2. quest. 5. nu. 4. docet bene Torreblanca; ubi supra nu. 45. cuius hæc sunt verba. Vel quando, inquit, quis interrogatus de crimine, non respondet, vel non aptè, nec directè respondit; vt si dicit *negio* vel *non recordor*, nam & hoc casu nullo alio indicio poterit torqueri vel responderet confitendo, aut negando crimen.] hæc tenens ille, atque his præsentem Regulam claudimus.

Quatenus inimicitia, & mina, quatenus alia indicia diuersa sint sufficientia ad torturam inferendam? vltimi.]

REGULA CCCXLVIII.

- 222 Capitalis inimicitia, si sit administrata, facit indicium ad torturam; scilicet, si nullo modo adminiculetur. Inimicitia

verò non capitalis, nec ad torturam, nec
 123 ad inquisitionem specialem sufficit. Ob
 minas item potest quis torture subijci, di-
 modo placere poterit, & sic qui minatur,
 sit potens, & solutus minas exequi, atque
 post ea intra breue tempus, maleficium sit
 sequendum; nequaquam tamen absque his
 conditionibus, nisi aliud minæ admittit.
 124 lentur. Denique contumacia, secreta al-
 locutio, ritualitas, depositio testis impu-
 beris, vel testis ad perpetuam rei memo-
 riam, sollicitatio apud iudicem, seu Inqui-
 sitorem, & huiusmodi alia indicia remota,
 quandoque sufficiunt ad torturam, maxime
 si ad invicem coniungantur; quandoque
 secus, & ut statim explicabitur.

125 **S**ub hac Regula, ne longius rem istam
 de indicia sufficientibus ad torturam
 procrastinamus, multa, ex eis breuiter com-
 prehendimus, præcipue indicia inimicitia-
 rum, & minarum, cum iste non tardè ab
 animo proveniant. Circa primum, ex his
 quodbus possit agnoscere de inimicitia
 capitali, & non capitali, & indicandum.
 126 Vnde nam vnaquæque istarum oritur. Se-
 cundum communem doctrinam Pegna, 3.
 par. Direct. comment. 116. Farinac. quest.
 46. nu. 1. & aliorum, capitalis inimicitia,
 contrahitur ex atroci iniuria, etiam con-
 sanguine facta, ex lite omnium, vel maio-
 ris partis bonorum, ex accusatione crimi-
 nis, ex detractione in carceribus, & ex si-
 milibus.

127 Non capitalis inimicitia dicitur illa que
 provenit ex causis haud gravi, seu levi. To-
 ta tamen difficultas est in assignando, quan-
 do nam sit causa non gravis: nec potest dari
 circa hoc regula generalis, & certa pro quo-
 vis casu, ut sciat, an sit inimicitia non-
 capitalis, seu potius capitalis? Vnde cum,
 cod. Pegna loco citato, vers. sunt, qui di-
 cant, & cum Peguera, decis. 17. nu. 8. be-
 ne ait Carena dict. tit. 10. §. 11. nu. 87. id
 remittendum arbitrio prudentis iudicis, qui
 pensatis omnibus de eorum debet, an ad istam
 non gravis seu levis causa inimicitia.

128 His sic præmissis, idem quod inimicitia
 capitalis, sit adinquinata, faciat indi-
 cium ad torturam, nequaquam tamen per
 se sola absque administratione alterius in-
 dicij, vel coniecturæ, ostenditur ex ratio-
 ne, non semel pro alijs indicijs supra ad-
 ductis, quia capitalis inimicitia, est indi-
 cium remorum, ex se non concludens; ergo
 ut constituat semiplenam probationem, &
 sufficiat ad torturam, debet aliquo mo-
 do adinquinari. Atque hoc totum præter
 citato Farinac. quest. 89. nu. 101. Peguer.
 dict. nu. 8. vers. si verò inimicitia, & Ca-
 renam allegato §. 12. n. 89. & seq. docent
 item Iul. Clar. §. fin. quest. 21. vers. inimi-
 citia, Cartera, in quest. erim. cap. 2. deo
 probat. per testes, Ciurba consil. crim. 13.

nu. 7. vers. ad torturam, & alij multi ab isto
 additi.

129 Quamquam ipse Ciurba, cum Claro, & alij
 mirantur ait, meo quidem iudicio non sine
 aliqua probabilitate, quod in delictis occu-
 cultis, & difficilis probationis sola inimici-
 tia capitalis per se sola sit indicium sufficiens
 ad eum torture subijciendum; quia in huius-
 iusmodi delictis non requiritur tanta proba-
 tio, nec tam graue indicium, quam in
 130 alijs. Extra controversiam tamen est sub-
 rem illud, teste cod. Clar. cit. ex mente
 aliorum, quod sola inimicitia capitalis suf-
 ficiat ad nomen inquisiti inter reos alios re-
 ponendum; sique fuisse decusum in Curia
 Cremonensi Careni. Vbi supra nu. 91. testa-
 tur.

131 Peres, an que tradita sunt à nobis tri-
 plici numero precedenti, habeant locum in
 capitali inimicitia iam reuocata? Dicit
 distinguendum de reconciliatione, & negati-
 uè respondendum, quando reconciliationis
 est antiqua, quia tunc vestigia inimicitia-
 rum apparent proflus oblitterata: affirmati-
 uè verò, si conciliatio facta fuerit de reuocati-
 ti, ob rationem oppositam. Ita Farinac.
 quest. 49. nu. 110. Menoch. de arbitrar. lib.
 1. quest. 28. nu. 8. item de præsumpt. lib. 5.
 præsumpt. 43. nu. 8. & Carena ibid. nu. 401.
 132 qui bene aduertit nu. 99. quod quocumque
 que modo facit inimicitia capitalis indicium
 ad torturam, debeat ipse prius plene pro-
 bari per duos testes omni exceptione maio-
 res, qui sint testes.

133 Circa inimicitiam non capitale con-
 tendunt omnes scriptores, quod per se sola non
 solum non sufficiat ad torturam, sed etiam
 neque ad inquisitionem specialem; quia
 tunc leuissimum, aut nullum est fundamen-
 tum contra personam sit leuiter inimicam
 inquirendi. Tradunt Iul. Clar. §. fin. quest. 20.
 versu, inimicitia ibi, Tu verò dic. Peguer.
 dict. decis. 17. n. 8. & alij communiter.

134 Dein, quo ad minas, faciunt similiter
 iste sufficiens indicium ad torturam, non
 currentibus his tribus conditionibus prime
 quod plene sint probata per duos testes om-
 ni exceptione maiores, secundo quod ille,
 qui minatur, sit potens, & solutus minas
 executioni mandaretur quod post iniur-
 tias minas delictum, seu delictum minaturum
 intra breue spatium temporis fuerit execu-
 tutum (secus, si aliqua ex his conditionibus
 desit. Ita Clar. §. fin. quest. 21. vers. min.
 Peguer. decis. 17. nu. 14. vers. vnde necesse
 sario requiritur, & præter alios, quos ipse
 copiose citat, Farinac. consil. 302. nu. 44.
 & in praxi, crimin. quest. 50. nu. 1. & mul-
 tis seq.

135 Qui n. 8. cum Mascardo, per ipsum addu-
 ctio, & cum alijs bene aduertit, propositam
 doctrinam intelligendam esse non solum de
 minis expresse prolati, ut de vulnerandis,
 de occidendo, &c. sed etiam de tacitis, &
 quodammodo per cryptam iniectionis, ut si
 quis minetur se velle alium trahere videntem
 pen-

- penam de alq., vel quod faciet ipsi dole-
- 336 re caput. Pro parte affirmante huius doctrinae faciunt text. in l. quidam. in l. etiam, & l. final. ff. de probat. & in l. neque
- 337 prelesso, C. de test. Bario est; quia animus, & voluntas cuiusque non solum ex factis indicatur, s. si tantum, S. ei qui, ff. de adit. edic. sed etiam ex verbis; cum non sit credendum, quod quis verbis indicet illud, quod prius mente non conceperat, l. labeo, ad fin. ff. de suppellect. legata.
- 338 Perpendende tamen aliquantulum dictae conditiones pro maiori declaratione utriusque partis affirmantis, & negantis. Circa primam de plena probatione requisita, ut minae faciant indicium ad torturam, eam sollet. in prax. crim. rubri. item quod foretorem venerunt, n. 25. Anchar. consil. 277. cum Gabrie. tit. de testibus, conclus. 2. n. 56. & cum alijs ab ipso relatis, bene docet Farinac. quod sufficiat, si minae probentur per testes singulares, dummodo isti concordent in qualitate minarum, quomodo discordant in loco, & tempore,
- 339 scilicet, si aliter. Quod adeo verum est; ut si probatio fiat per unicum solum testem, etsi omni exceptione maiorem, tunc tantum sufficiant ad inquisitionem generalem, & ad furnendas informationes super delictis, nullo autem modo ad inquisitionem specialem, ne diem ad torturam, quia cum in speciali inquisitione iam agatur de gravissimo praedictio personae inquisitae, indicium remotum ad eam exequendam debet esse plene probatum.
- 340 Circa eam partem secundae conditionis, quod is, qui minatur, debeat esse solitus minas exequi, valde dissident inter se auctores: nam alij, ut Anton. Gomez. var. res. fol. font. 1. rubr. de tortura reorum n. 27. verò vnde necessarii. Menoch. de arbit. quest. lib. 1. casu 361. n. 39. Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 89. n. 8. Carrer. in pract. crimin. 2. tract. de indic. & tortu. §. 12. n. 1. & plures affirmant esse absolute necessariam. Alij contra, eam ut inutilem, seu non requisitam rejiciunt, ut Clar. in pract. quest. 21. vers. minae praecedentes, in fine, Felin. in cap. asserre, n. 22. vers. & hanc partem, extra, de praesump. quibus praeter reliquos addde Aymon in consil. 35.
- 341 n. 3. & 16. Qui cum hac moderatione ipsam non admittit, nempe, si statim, seu intra breve tempus post minas iniectas exequutum sit maleficium, quae est tertia conditio ab omnibus approbata; nec aliquid amplius circa eam dicendum occurrat.
- 342 Verum Farinac. dict. quest. 30. n. 11. has duas sententias oppositas intendit concordare per sequentia verba: Pro concordia, inquit, & secundum veritatem distinguo sic, si cum minis non concurrat aliquod aliud administriculum, & tunc illae non faciunt indicium ad torturam, nisi minas sit solitus minas exequi, & procedit prima opinio: si vero cum minis concurrat aliud administriculum, & tunc facit indicium ad torturam, etiam quod minas non sit solitus minas exequi, & procedit secunda opinio, & sic consuetudo exequendi minas supplere per alia administracula jura iuris, cuius doctrina omnino mihi placeat. Possent aorem minae esse administricula, & suppletur dicta consuetudo mandandi eas executioni per supraminantis, per inimicitiam eius cum illo, qui iniectae fuerint minae, vel per similia indicia remota.
- 343 Quod hactenus dictum de minis qualiter faciant indicium ad torturam contra minantem, parimodo asserendum est de iactationibus contra iactantem, ut egregie docet Farinac. dict. quest. 30. n. 5. ubi primò assignat discrimen inter utraque: nam iactatio differe a minis, quod in ijs expresse affirmat minans se velle alicui damnum inferre; in iactationibus tamen asseruerat iactans se posse talem offendere; itaque inter velle, & posse consistit differentia. Cum item circa hoc punctum de iactationibus facientibus indicium ad torturam, sint inter se valde dissidentes doctores, ipse Farinac. eadem serò via conatur eos ad concordiam reducere, dicens, Si iactans est persona potens, & non solitus vanos effundere sermones, sed iactationes exequi, tunc tales iactationes faciunt contra iactantem indicium ad torturam, si is fuerit impotens, vilis, & actum in effectu, licet in sermonibus, & iactationibus potens, & loquax, haec Farinac. vide plura apud ipsum de hoc indicio minarum, & iactationum.
- 347 Sequitur agendum brevissime de diversis alijs indicijs remotis, & circa unumquodque unicum ferè verbum proferendum. Ac primo de contumacia indicio dicendum, quod bannitus quilibet, aut hereticus, qui citatus iuridice noluit comparere, si postquam condemnatus fuit in contumaciam, servato iuris ordine, se praesentet iudici; vel Inquisitori, quamvis eius statos fuerit com-busta, audiendus est, & quamvis in suis defensionibus concludenter suam innocentiam probet, subiiciendus est tortura; maxime in causis fidei, pro erudenda theologia ne. Patet, quia ex contumacia, ad iungitur banno, & sententia condemnatoria, oritur sufficiens indicium ad torturam. Ita Clar. §. fin. quest. 64. vers. sed nunquid banalibus, Ciurba, cons. crim. 23. nu. 22. & 24. & c. alijs, quos ipse refert, Catena 3. par. tit. 16. §. 17. nu. 215 & seq.
- 348 Quid item de indicio leccrate alloquutionis? sufficiens ne ad torturam inspiciendum, nequaquam si talis alloquutio per se sola sumatur: bene tamen, si fuerit coniuncta cum alio indicio, seu administriculo. Ut si quis statim post consilium maleficium alloquatur ad aures eius, qui ipsum commisit, & probetur inimicitia capitalis: alloquutionis cum maleficiato. Ratio est, quia tunc ex

- hoc secreta alloquutione præsuntur contra sic alloquentem, quod iniunxerit illi mandatum, seu commissionem maleficiandi. Ita Carena dict. tit. 10. §. 15. n. 101. cum Gilhauf. & Zanger. quos citat.
- 249 Huc potest reduci indicium illud, quod aliquis reperitur frequentare secreta Magorum aut hereticorum conuenticula. De quo asserendum est par modo atque de precedenti, nimirum non sufficere ad torturam per se solum, nisi adiuncto alio indicio, vel præsumptione, ob rationem iam sapè adductam, quia est remotum, & ex se non concludens ad semiplenè probandū. Tradit Farinac. quest. 52. nu. 88. cum alijs, quos citat, & sequitur eum Torreblanca.
- 250 lib. 1. de Magia, cap. 17. nu. 3. Quamquam Mascard. de probat. lib. 1. conclu. 452. nu. 4. oppositum defendere videtur, nempe per se solum sufficere, & hoc attenta qualitate personæ, quod frequentans sit de genere, seu natione eorum, qui talia conuenticula faciunt, non caret, meo iudicio, probabilitate: quia tunc ex actu frequentandi ea vehemens præsumptio oritur de.
- 251 mala credulitate. Vnde secus esset, si quis semel tantum ob curiositatem ea con-
- 252 uenticula adiret. Tandem, quod ex dicto actu solo frequentandi ipsa sumatur sufficiens indicium ad inquisitionem specialem, & ad carcerationem, quous credo Mascard. absolute concedet.
- 253 Dein querimus, an ritualitas in amore, & qualiter possit facere sufficiens indicium, ad torturam? cum Farinac. consil. 193. nu. 9. firmam, & congruam resolutionem huius questionis præbet nobis Carena dict. §. 15. nu. 109. affirmans tria simul requiri, vt ex ritualitate oriatur indicium ad torquendum. Primo, quod amor reciprocus inter amatum, & amatam existeret. Secundo, quod hunc amorem alter, seu inquisitus non ignoraret. Tertio, quod hic talem amorem agere ferret: his tribus concurrentibus sine dubio potest subijci tortura, ille qui maleficium a se amato illatum negat.
- 254 Præterea depositio sola testis impuberis, imò & testis minoris 10. annis, etiam in illis causis criminalibus, in quibus veritas aliter haberi nequit, non facit indicium ad torturam, nisi adiuncta alia adminicula. Ita Carena dict. §. 15. nu. 103. Cum Cantera in quest. crim. cap. 2. in subrepta, de indic.
- 255 ad tortu. quest. 1. nu. 25. Qui addit nu. 26. quod talis depositio sola sufficiat ad inquirendum in specie, & carcendum, maxime iuncta aliqua præsumptione, & exemplificat, dicens, ex ordine supremæ Inquisitionis Castellæ. capto fuisse duos homines pro heresi ex testimonio vnius mulieris minoris 18. annis, quæ deponbat de cerimonia Mahometanis, ex eo quod ipsi erant de genere Maurorum.
- 256 Testis verò ad perpetuam rei memoriam instanti Filio receptus, si sit omni exceptione maior, facit indicium ad torturam, li-
- cet non reperatur in plenario, vel quia ad partes loz grægas recessit, vel quia non inuenitur ad reiterationem faciendum? cum Cantera, vbi supra, nu. 46. tenent citati Carena. h. 103. & Diana 4. p. tract. 8. resol. 119. Atque hoc præcipue locum habet in causis, ex vi cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. ve-
- 257 tradit idem Cantera; Addens, attendendum esse, an talis testis deponat verit. familia: ponitque exemplum, cuiusdam alibi memimus, de quodam Religioso, qui in Rego Galiciæ dicto modo ad instantiam Filii contra propriam matrem ad perpetuam rei memoriam deposuit in materia forticiorum, & statim ex mandato sui Superioris in Italiam se transfudit atque in supremo Concilio Inquisitionis Hispanæ resolutum fuit vt ex illa depositione, quæ nunc non reperita in S. Officio Regni Galiciæ contra dictam matrem usque ad torturam procederetur.
- 258 De indicio item sollicitationis apud Indicum, egregie Martin. del Rio lib. 5. displic. magic. sect. 4. nu. 12. per sequentia verba. Si commissio, inquit, maleficio, quæ consensum veniat ad curiam, vt sollicitetur: quæri, & procedi de auctoritate maleficii, cum hoc ad eum non pertineat sollicitare hæc enim gestio, & scdulas suspensæ facit, & sæpè exemplis hoc deprehensum: sed hoc etiam est leue, & debet bonis præsumptionibus alijs roborari, vt sufficiat ad torturam. Quod multo magis tenendum de illo, qui sponte, cum non teneretur, malefactorem denunciat.] hæc ille, quibus nihil addendum occurrit.
- 259 Est præterea dubium circa assertionem vulnerati, ex vulnere mortui, an faciat indicium ad torturam? negatiue respondendum; & quod de consuetudine sufficiat ad inquirendum. Ita Iul. Clar. §. fin. quest. 21. vers. Assertio vulnerati, Peguer. dec. 17. nu. 5. Gilhauf. sect. 2. nu. 31. & seqq. Canter. loco citato, nu. 35. & alijs.
- 260 Similiter potest dubitari, oriatur ne indicium ad torturam ex eo, quod res aliqua reperta fuerit in loco delicti, contra-
- 261 enim, cuius est res illa? Responso affirmatiua traditur a Carena dict. §. 15. nu. 100. ex Zanger. de quest. & tort. cap. 2. nu. 33. cum hac limitatione, nisi tale indicium fortiori præsumptione elucidatur. Sed quid de forma pedis, quæ impressa manet in terra humida eius loci, vbi delictum fuit patratum, & correspondet formæ pedis accusati? De hoc par modo videntur loqui Doctores atque de precedenti, præcipue citatus Zanger. & ante ipsam Bald. cor. fil. 317. nu. 11. lib. 1. ac Mascard. conclu. 230.
- 262 num. 21. Bere tamen asserunt Gilhauf. dict. sect. 2. nu. 67. & Carena §. 15. citato, nu. 100. indicium ex parea pedis vti admodum vniuersale esse leuissimum: vt de nisi adiuncta alia adminicula, non sufficiat ad torturam.
- 263 Ne nimis distandamur in explicandis alijs

similibus leuibus indicij, haecenus tradita, sine satis: Si quis plura scire desiderat, inueniet copiose apud Martinum del Rio, citata sec. 4. Sed multo copiosius apud Farinac. tom. 1. prae. crim. lib. 3. multis longissimis questionibus à 36. vsque ad 59. 164 Verum solum addam in communi pro omnibus vnum verbum, quod ex quouis eorum possit procedi ad torturam; si faciat semiplenam probationem: patet ex Glof. valde recepta, in l. Maricus, in veth. à questionibus, ff. de quest. & ostendit multis ex mente aliorum Farinac. quest. 36. nu. 165 318. & seq. Dictam autem semiplenam probationem praebet indicium vel per se ipsum solum, quod raro contingit, si sit remotum; vel adiunctis ei alijs indicijs seu admixtis. 166 nulis. Quod vero sibi inuicem coniungi, & adminicula praebere talia indicia possint, si tendant ad eundem finem; scilicet si inter se non sint subordinata, toto §. 16. dicti tit. 10. docet bene Carena cum Farinac. quest. 46. nu. 100. & cum alijs quem videas.

Potest ne aliquando sine ulla indicij, tortura pro, aut haereticis infligi? & contra, illis sanctibus, potest ne quandoque omitti?

REGVLA CCCXLIX.

167 **S**upponitur vt probetis certum, neque de absoluta Principis potestate, seu iurisdictione, posse vquam reum torqueri, nisi adsint legitima indicia: ab hac tamen omnimoda generalitate pauci excipiuntur casus, ex mente aliquorum Doctorum, in quibus etiam sine dictis indicijs licitum est illum torturæ subijcere: nempe reum, qui fingit fatuitatem: homicidam, item, vel assassinum, vt indicet mandantem eundem etiam bonorum perditorum, vt cauponem, & similiter in duplici alio casu 168 expendendo. Verum è contra concurrentibus legitimis indicijs probabile est, quod possit iudex, seu Inquisitor duplici via contra inquisitum procedere, vel infligendo ei torturam, vel sine ista condemnando ipsum ad aburationem, & poenam extraordinariam. Conuenientius tamen faciet, si eum torturæ subijcet pro eruenda veritate circa factum, de in circa intentionem, quod est valde proprium Tribunalis §. Officij.

170 **T**radita sunt à nobis supra, & probata, allegata textibus, Iuris canonici, ac civilis suppositio, de qua initio praesentis Regulae, quod absque indicijs sufficientibus nequeat deueniri ad infligendam alicui torturam: nunc confirmatur, vt omnino certa, cum expressione, quod nec

nec suprema, & absolute Principis consensu, aut Subalternatoris potestate, seu iurisdictione possit vquam hereticum in quibuslibet causis quatuordecim atrocissimis torqueri: si sint difficilissima probationis. Ostendit se eo firmissimo fundamento, quia id repugnat iuri naturali, & iustitiae, cum tortura sit medium fragile, & fallax pro eruenda veritate, inferatque graue damnum, & ineparabile torro, ergo, vt ei iuste infligatur, debent praecedere legitima indicia. Ita Iul. Clar. §. fin. quest. 64. vers. deo quoque, cum multis ab ipso relatis Farinac. quest. 37. nu. 79. & Carena dict. tit. 10. §. 18. nu. 171. Vbi refert responsum, quod Gram. voco 32. nu. 9. Cardinali Columnae Praefecto Neapolitano iuxta propositam doctrinam, dedit. 172 Si quis verò obiecit, esse regulam vulgatam Doctorum, quod in atrocissimis scilicet iura transgredi: Congruè, & rectè interpretantur eam idem Farinac. dict. quest. 37. num. 91. Martinus del Rio discip. magic. lib. 6. in append. 3. quest. 21. & Carena vbi supra, quod procedat in condemnando reum confessum, aut conuictum, non autem in ordine iudicij, & in tortura inferenda: nec est qui huic interpretationi contradicat. 174 Nihilominus (en qualescunque verum apparet, id quod communiter dicitur, nullam scilicet esse regulam adeo vniuersalem, quae non patiatur aliquam exceptionem) ab ista omnimoda generalitate nonnullos casus excipiunt scriptores, in quibus absque legitimis indicijs potest licite reus torqueri: breuissimè vnumquemque expendamus, an ita sit in omnibus per Carenam assignatis. 175 Primus est, quando reus simulat furorem, seu ameniam. assert Carena dict. §. 18. nu. 179. ex decisione Senatus Sabaudiae, lib. 9. sui Cod. tit. 21. def. 1. & addit, quod aliquando, iussu eiusdem Senatus, adduci soleat talis reus ita fingens dementiae in locum secretum, vbi ab omnibus Senatoribus conspiciatur, & ex vultu, & sermone deprehendatur, qualis re vera sit, an falsus sit, vel fannus? Nono ab hinc anno in nostra congregatione §. Officij Meliten. ostensus fuit nobis quidam reus, qui in eo fingebat ameniam, quod esset Religiosus Magnae Crucis Hierosolymitanae: cā defixam in pectus habens: Deprehensa tamen à nobis fictione, vbi eleuatus in torturam, statim ameniam deposuit, & crimen confessus est. 177 Verum in praecedenti casu, saluo meliori iudicio, non videtur sine indicijs tortura reo infligi, quidquid dicat Carena, quia indicio, ratione cuius reus carceratus fuit, adiungitur simulatio amenitiae, ex qua sine dubio insurgit aliud indicium, cum praesumatur ita simulare ex conscientia commissi delicti, & ne cogatur hoc per torturam sateri: vnde ex vtroque indicio fiet vnum completum, sufficiens ad torquendum illum.

- neq. video. vnde repugnet coniunctio duarū illorum indiciorum in vnum.
78. Pari etiam modo videbatur ascendendum de alio casu, quando reus non vult respondere interrogatoriibus, de quo iam egimus supra nu. 233. vbi resoluimus pro parte affirmante, quod sit torquendus, sed non expendimus, an sine indicij legitimis id fiat, quod prater Carenam citatur, cum Bald. & alijs per eum relatis, perpendit Diana 4. par. tract. 6. resol. 34. cuius verba hæc sunt.
79. Affirmatiue, inquit, respondeo; vnde in tali casu de rigore iuris inquisitores possunt ponere illum ad torturam, & cogere, vt respondeat affirmatiue, vel negatiue, & ita tenet Bald. in l. accusationem, post nu. 11. C. qui accusare non. poss. & vt dicit ibi Bald. talis tortura non datur reo aderuendam veritatem, quia ad hoc necesse esset, vt præcederent indicia ad torturam sufficientia; sed datur ad extorquendam responsum. Quam Baldi opinionem in continuentia facti & probauit Concil. Neapolit. vt testatur Capicius, decil. 145. & hæc omnia docet Brunus, tract. de indic. quest. 5. nu. 4. Caraita riu. 259. nu. 14. Miranda in ordin. indic. tom. 1. quest. 26. art. 4. concl. 5. Gomez, tom. 3. variarum cap. 12. nu. 5. Clar. lib. 5. §. quest. 45. num. 6. Makard. de probat. lib. 3. concl. 1385. num. 15. Sousa in Aphoria. inquil. lib. 2. cap. 39. no. 48.
80. &c.] hæc, & plura ille, ex quibus clare apparet, quod reus sic nolens respondere interrogatoriibus, tunc torqueatur absque legitimis indicij, secundum prædictos Auctores adeo graues, quorum iudicio melibenter submitto: & posset forte assignari differentia, quia in indicium taciuitatis, cum hæc ex in-firmitate corporis, seu ex humore melancholico provenire contingat, non ita facile coniungitur cum indicio ad incarcerationem, sicuti cum isto coniungi solet, vt diximus, indicium simulandi dementia, atque de hoc satis.
81. Tertius casus est circa homicidam, vel assassinum, qui aliquem occidit, cum inter ipsum, & occisum nulla præcessit inimicitia, vel alia causa offendendi, tunc iste, vt mandataris poterit torqueri ad indicandum mar-dar rem, absque alijs indicijs. Ita Foller. in pract. crim. rubri. rei indurati torqueantur, nu. 5. Boff. in tit. de indic. & confider. ante tort. nu. 144. & 146. qui testatur de consuetudine, & obseruantia, Clar. in pract. §. fin. quest. 21. vers. dictum socij criminis, & prater istos à Farinae, citatos, cum alijs multis idem tener 183. ipse, quest. 37. nu. 154. & 155. deducitur clare ex textibus citatis, l. & si certus ff. ad Syllan. Et si certus, inquit legislator, sit percussor, tamen habenda est questio, vt cordis mandator inueniatur.] & l. prius ff. eodem. Prius, inquit, de se familia torquenda est, & si confiteatur, tunc interrogetur, quo mandante stupricium admittit sit.] ita ibi.
83. At nullus, credo, prædictorum auctorem excepto Carena, manifestè asserit, quod in tali casu inferatur tortura sine legitimo, & sufficienti indicio. imo Farinae. oppositum indicat, his verbis. Satis enim, inquit, legitimum indicium isto casu reputatur, quod nemo presumitur delinquere sine causa; & si causam propriam occidens non habeat, necesse est vt ad alterius instantiam id fecerit; ideo stante hac materia verisimili, merito absque alijs indicijs torqueri in genere, ad cuius instantiam occiderit.]
84. hæc ille, & paulo post, eod. nu. Sed ego, inquit, credo, quod in hoc nulla sit specialitas, & quod iura ita statuerunt, quæ, vt prædixi, vbi occidens non docet, quæ de causa ad occidendum motus fuit, verisimiliter (nisi stultus erat) ad alicuius instantiam id fecit: ideo ex hac verisimilitudine, quæ quodammodo necessaria est, mouetur iudex ad ipsum torquendum, vt iudicet mandantem.] En quam clare tenet Farinae. in prædicto casu inferri torturam, ex indicio sufficienti; & admodum vehemente, quæle est habens verisimilitudinem necessariam.
85. Sequitur quartus casus, nempe quando iam bannitus vel assassinus, aut fur famosus, vel comites, crimine srofationis annox, aut falsi sit condemnatus, & ei's sententia executioni mandari debet: absque vllis indicijs subijctis tortura super alijs criminibus, compliceibus (de his paulo post dicetur) & receptatoribus. Ita Iul. Clar. §. fin. quest. 64. vers. successu quo; ibi, ramen nunquam, & Carena dict. §. 18. nu. 121. vbi ait id fundari ex consuetudine status.
86. Mediolani. Et addit bene, hæc consuetudinem, cum sit stricti iuris, non esse extendendam ad alios casus ultra supra expressos, vti ipse Senatus Mediolanens. non extendit.
87. Vnde iudicauit puerum de crimine nefando confisum, non esse Interrogandum super alijs delictis eiusdem generis, vt apud Caren. cit. auctor. est Porrus in Annot. ad Ambros. lib. 4. c. 2. nu. 5.
88. Quintus denique casus est in custode bonorū perditorum, seu eorum, quæ presumuntur furto ablata, vt in caupona, & similibus, inde ostendit Farinae. quest. 37. nu. 159 & seq. quia caupona, & alij huiusmodi, vt plurimum, sunt persone viles, & male famæ; ergo poterunt absque indicijs torqueri super furto bonorum, quæ custodiebant.
89. Vnde & contra, si castos rei deperditæ sit persona honesta, & boni nominis, nequaquam in ipsa habebit locum præcedens doctrina, sed requiruntur legitima, indicia ad torturam ei indigendam, vt per se patet.
90. Circa secundam verò principalem Regule nostræ partem, num stantibus sufficientibus indicijs ad torquendum, possit tortura omitti, iniuncta heretico pro qualitate indiciorum ab iuratore, & pena extraordinaria; sed potius debeat ille torqueri? Eyme-

Eymeric. in Direct. par. 3. in rubr. de 3. modo terminandi processum, &c. num. 151. absolute tenet non esse deveniendum ad torturam, quando adfunt indicia ad iniungendam oburationem.

- 192 Cuius oppositum, ut verum bene defendit Pegna ibi, comment. 39. lit. A. vers. & hoc est, affirmans posse Iudicem, seu Inquisitorem eligere viam torquendi reum, etiam quod adfunt indicia talia, ob qua posset ei iudici abiuratio: inde ostendit, quod falsum credat, indicia, que non sufficiunt ad abiurationem, sufficere ad torturam. Sed
- 193 hoc merito rejicit Farinac. de hares. q. 185. §. 8. n. 149. & contrarium approbat, nempe quod indicia sufficientia ad torturam, videantur etiam, ut plurimum sufficientia ad abiurationem. Sed de hoc, libro sequenti, ubi amplius ostendemus in diversis casibus terminari causam cum gradu abiurationis delevi, quia ad hanc adfunt sufficientia indicia, & forte non ad torturam.
- 194 Vtramque autem viam dictam torturam, vel abiurationis cum pena extraordi-

naria, liberam relinquit Inquisitori doctissimus Soula lib. 2.º Aphor. cap. 39. tom. 47. his verbis. *Quomodo, inquit, ex iudicijs possit reo abiuratio iudici, licetum tamen est Inquisitoribus eligere, an potius illum tormentis exponant.* J hæc ille. Prædictis 295 duabus vijs tertiam adiungit citat. Pegna, ut refert ibid. Farin. sic. Propterea, inquit, concludit, quod, quando reus non est convictus plene, sed tantum indicia, ita quod iure absolui possit, habet Inquisitor tria remedia terminandi processum; vnum scilicet per purgationem, aliud per abiurationem, & tertium per tormentum. Et hoc postremum remedium accommodatius ceteris ad eruendam veritatem affirmat; cum purgatio, & abiuratio inuenta sint potius ad suspicionem, & infamiam hæresis excludendam, quam ad veritatem indagandam. J hæc ille, quibus vl.

297 tima particula præsentis Regule complere probatur. Atque hætenus de iudicijs in communi ad torturam.

C A P V T V.

De committentibus delicta contra fidem Catholicam circa materias particulares apud Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis, si adfint sufficientia indicia torquendis.

P R O O E M I O L V M.

- 1 **T**Radita à nobis præcedentibus capitibus communia fere sunt DD. Inquisitoribus, & quibuscumque Iudicibus aliorum Tribunalium, atque ab utrisque æque practicabilia censentur; nec dubium, quin per ea possit Inquisitor, aut consulsor eius in casibus occurrentibus facile decernere, an sit inquisito in materia fidei infigenda tortura? nec ne?
- 2 Nihilominus operæ pretium duxi omnes pæne materias S. Officij in hoc capite breviter percurrere, & quid de singulis circa hoc de subiyciendo reo torture, vel secus, paucis Regulis indicare; quod Lectori gratum fore confido.

Quatenus hæretici, vel apostata, aut de hæresi, vel apostasia suspensi, sunt torquendi, maxime quo ad intentionem?

REGVLA CCCL.

- 3 **T**ortura infigenda est hæreticis, & apostatis (his aduonje Schismaticos errore infectos) in subsidium probationis, pro indaganda veritate, tam circa ipsos, si sint negatui, quam circa complices in patrandò delicto contra fidem. Ad inferendam autem illis dictam torturam, haud requiruntur maiora, seu magis vrgentia indicia in crimine hæresis, quam in alijs criminibus. Pari item modo torqueri possunt, & debent suspecti de hæresi, vel apostasia, quales sunt fautores, & credentes

hæreticorum, conuersantes cum eis, impedientes S. Officium, & similes. Præcipue tamen apud Tribunal S. Inquisitionis subficiuntur rei torture quoad intentionem, si hæc ab eis negetur, licet dicta, vel facta hæretica, aut hæreticalia, vel apostatica fateantur.

- 7 **S**upponitur à Doctõribus, ut omnino certum, quod sint torquendi hæretici, & apostatae in subsidium ad eruendam veritatem delicti contra fidem, quando de eo neque per confessionem eorum, neque per testes legitimis, neque aliunde constare
- 8 potest. Afferunt Eymeric. in Direct. par. 3. nu. 151. & ibi Pegna, comment. 39. idem. Eymeric.

Eymeric. 1. par. qu. 61. n. 1. ac ibi ipse Pegna comment. 120. vers. iam tota Simanc. in Enchirid. tit. 53. n. 1. & Sanctarell. tract. de hæresi, cap. 41. n. 1. nec alia hoc ita certum indiget probatione.

9 Cum hæreticis, & apostatis coniungi solent schismatici, vt alibi vidimus: quamvis enim aliquando cōtingat dari schisma sine errore intellectus, testet D. Th. 2. 2. q. 39. art. 1. ad 3. vt cum quis credit omnibus fidei articulis, & summam Pontificem esse caput Ecclesiæ; at ei, vti Papæ, ex propriæ voluntatis malitia non vult obedire, aut cum membris Ecclesiæ renuit communicare; id tamen raro accidit, atque vt plurimum, vbi schismata, ibi hæreses, vt docet Origenes,

10 homil. 9. in Ezechiel. Et consequenter homo schismaticus præsumitur male sentire de fide, in his præsertim, quod extrâ Ecclesiæ sit salus: quod Papæ, vt Papæ, non sit parendum: & quod vnitas Ecclesiæ possit scindi; de quo bene Simanc. Cathol. Instit. tit. 55. nu. 6. addens num. 8. dictam præsumptionem esse vehementem, siquæ sentiant Eymer. par. 2. Direct. qu. 38. n. 3. ibi Pegna, comment. 37. lit. A. Menoch. de præsump. 6. n. 24. & Callr. Palao, tom. 1.

11 tract. 6. disp. 4. pun. 6. nu. 19. Hinc merito ex mente prædictorum auctoritatum concludit Carena 3. par. tit. 2. §. 11. nu. 36. quod schismatici debeant torqueri, sicut dictum est de hæreticis, & apostatis, quando aliter haberi veritas non potest circa delicta eorum contra fidem; nec mihi de hoc dubium extat.

12 Subijciendi item sunt torturæ hæretici, apostatæ, & schismatici pro manifestandis complicitibus, si hos sine ea manifestare recusent. Patet ex decreto Sacre Congregationis, seu potius Pij V. sanctæ memoriæ, edito, die 28. Iulij 1569. in hæc verba. In hærendo decretis alias per se record. Paulum Papam IV. D. N. Pius V. decrevit omnes, & quoscumque reos confessos, & convictos de hæresi, pro vteriori veritate habenda, & super complicitibus, fore torquendos arbitrio DD. Iudicum. Affert Carena 3. par. tit. 1. §. 23. nu. 126. citans Locatum, Symanc. Farinac. & Lud. Paramum pro hac doctrina vti certa.

13 Dubitari tamen potest, an ipsa habeat locum in illis delinquentibus contra fidem, qui de se fateantur, & nihil dicunt de complicitibus? Ioan. Rojas, in tract. de hæresi, par. 2. n. 243. & seqq. ad nu. 315. asserit eam procedere tantummodo in delinquenti S. Officii, convicto, quinegat de se, & de alijs. Si enim inquit, de se confiteatur, verissimile apparet, quod si alios sciret, eos similiter manifestaret. Oppositum tamen bene defendunt Symanc. Cathol. Instit. tit. 65. nu. 60. Farinac. de hæresi, quæst. 185. n. 135. & Carena dict. §. 23. nu. 131. nempe, quod possit dari tortura reo in causa fidei super complicitibus, quamvis ipse de se confessus sit crimen: nec habet vim ratio,

quam adducit Rojas; quia, vt bene notat ibidem Farinac. multis reperitur: ut, qui magis curant tegere socios, & complices, quam se ipsos.

15 Controuersum est autem illud aliquantulum inter Doctores, quænam indicia requirantur ad prædictam torturam? Et quidem, si sermo sit de torquendo hærenco, vel apostatæ, vt crimen de se ipso fateantur, Farinac. de hæresi, quæst. 185. §. nu. 141. refert duas oppositas sententias: alteram Campegij, & aliorum, quos citat, asserentium, in crimine contra fidem leuiora, & minus legitima indicia sufficere ad torquendum, quam in alijs criminibus. Al-

16 teram verò Eymerici, Pegna huius commentatoris, Symanc. & aliorum, quos ibi adducit, affirmantium, ad intelligendam torturam inquisiro in materia fidei, adeo magna, & vrgentia indicia requiri, vt sola.

17 eius confessio deesse videatur. Ab hac tamen difficultate se expedit ipse Farinac. resoluens debere id relinqui Iudicis, seu inquisitoris arbitrio, iure, ac ratione regulato, vt declarat idemten in prax. quæst. 37. n. 192. & seqq. notatque Carena dict. tit. 1. §. 19. nu. 100.

18 Prædicta autem resolutio Farinac. reiectis illis oppositis sententijs, valde mihi probatur, vti communis quibuscumque causis criminalibus, tam S. Officii, quam aliorum Tribunalium, iuxta tradita à nobis supra: per quam etiam innotebit, ad inferendam reo torturam non requiri maiora, & vrgentiora indicia in delicto contra fidem, quam in alijs delictis, vt expressiss-

19 mus in Regula. Quod confirmatur ex doctrina, quam cum Symanc. Pegna, Locato, & cum alijs per eum citatis, adducit Sanctarellus, dict. cap. 41. n. 1. dub. 1. nempe in crimine hæresis tellem vnicum omni exceptione maiorem sufficere ad hoc, vt quis possit torqueri; atque ita etiam se habere in reliquis criminibus sūptâ ostendimus, ergo, &c.

20 Si verò sit sermo de torquendo hæretico, vel apostatæ, pro manifestandis complicitibus, aut magistris, non concordant circa hoc doctores, an, & qualia indicia requirantur ad talem torturam? Symanc. de Cathol. Instit. tit. 65. n. 60. & Enchir. tit. 62. n. 31. tenet non esse deueniendum ad torturam super complicitibus nisi semiplene proberur, quod reus socios criminis habeat, vel sciat alios hæreticos

21 esse. Verum hæc sententia Symanc. licet in Tribunalibus S. Inquisitioni Hispaniæ fore habeat locum, non verò in Tribunalibus S. Congregationis Urbis, totiusque Italiz, ac alijs, vt cum Diana 4. par. tract. 6. resol. 29. notat bene Carena vbi supra; quia positum Decretum Pij Papæ V. absolute absque tali semiplena probatione loquitur.

22 Imo idem nunc obseruari in Hispania ex testimonio doctissimi Canter, dñi ibi, Inquisitoris munus exercentis, c. 1. de hæresi.

- nu. 457. affirmat citatos Caneza ob eam rationem, quia delictum contra fidem, vt plurimum, de necessitate cum socijs committitur, ergo non requiritur dicta semiplena probatio.
- 23 At Farinac. de hæres. quæst. 185. §. 8. n. 135. vult non esse infligendam reo torturam in causa fidei pro extorquendis complicitibus, nisi adsint indicia, siue reus crimen de se confiteatur, siue neget. Verius tamen est, quod docet Carena dict. §. 23 nu. 221. nulla ad eam requiri peculiaria indicia cum sufficiant prærequisita ad torquendum reum, vt delictum de se ipso fateatur, vel sufficiat eius confessio, vt super complicitibus torqueatur. In idem inclinat Sanctarell. loc. cit. vbi sic ait. Quando sunt vergentia indicia, non solum potest reus torqueri ad extorquendum an ipse sit hæreticus, sed etiam an in hæresi habeat complices, hæretici enim solent habere complices, ita ille, & citat propositum supra, Pij IV. & Pij V. decretum, in quo nulla fit mentio de indicij particularibus requisitis ad infligendam hæretico torturam super socijs, aut magistris: ergo absque eis poterit ipsi infligi.
- 26 Plures item suspecti de hæresi sunt torquendi: huiusmodi in primis censentur fautores hæreticorum, cuiusvismodi fautoria existat ex tribus, quos ex communi Doctorum Peña 2. par. Direct. comment. 78. vers. trifariam autem, & Farinac. de hæres. quæst. 182. nu. 1. assignant: nempe omisssione, seu negligentia; item factio, seu cooperatione; denique consilio, seu verbia. Atque
- 27 in hos fautorie modos incidere possunt tam publice, quam priuatae personæ: præcipue in primum incident personæ priuatae, si omittant denunciare hæreticos, ad quod per edictum Inquisitorum obligantur, vt alibi diximus; vel per magistratus aliqui eia fuerit iniunctum contra hæreticos, & ipsi non impediri minime exquantur, vt docent idem Peña dict. comment. 78. vers. priuati autem, & Farinac. dict. quæst. 182. nu. 27. Incurrunt vero hanc fautoriam omisssionis personæ publicæ, vt si Episcopus, vel Inquisitor, aut eorum ministri hæreticos non puniant, vel contra ipsos non procedant, secundum textum in Clemen. 1. de pen. & in cap. excom. il. 1. §. volumus de hæret. assertq; Sanctarell. de hæres. c. 11. nu. 2. cum dictis Peña, & Farinac. ac alijs per eum relatis.
- 29 Factio etiam, seu opere, sunt fautores hæreticorum, qui præbent eis alimenta, vel pecunias mutant: consilio item, seu verbis, qui ipsos docent viam, quæ e manibus Inquisitorum liberentur. Ita cum alijs ab ipso citatis idem Sanctarell. apud quem plures casus triplicis huius fautorie videas.
- 30 Prædicti autem hæreticorum fautores torqueri possunt, & debent, eo, quod isti nisi qualitas personæ aliud suadeat, vel ratione alterius circumstantiæ excusentur,
- vt plurimum, sunt vehementer suspecti de hæresi. Ita Eymetic. 2. par. Direct. qu. 56. n. 6. vbi inde ibi bene offendit, quia excommunicari ob causam fidei, sunt vehementer suspecti de hæresi, iuxta text. in cap. cum contrumacia, de hæret. in 6. At quod fautores hæreticorum sunt excom. ob causam fidei, patet ex cap. excommunicamus, il. 1. §. credentes, de hæret. etgo, &c. Ita etiam Farinac. d. qu. 183. n. 55. & Car. 2. par. tit. 4. §. 2. n. 19. Qui secundum doctrinam Bart. in l. is, qui, de furtis, & Locati in Iudiciali Inquisitorum, verb. fautores, nu. 3. versum tamen, aduertit optime, quod, vt rite, ac recte cõtra aliquem vti fauorem hæreticorum procedatur, debeat prius constare de hæresi illius, cui fauorem præceditur. Atque stante hac conditione, subiiciendus est torturæ, & interrogandus in ea de causa, cui hæreticis fauorem præstiterit. Cum Farin. ibid. n. 69. tradit idem Carena §. 11. n. 87. quem legere non grauetur.
- 33 Similiter infligenda est tortura credentibus hæreticorum, & conuersantibus cum eis; & quoad hos posteriores probatur efficaciter ex eo, quia, vt cum Bald. conf. 79. vol. 3. egregie testatur Ioannes Rojas in tract. de hæret. par. 2. n. 77. ex conuersatione huiusmodi oritur indicij sufficiens ad torturam contra conuersantem. Quamquam attenta qualitate personarum, attentisque circumstantijs loci, temporis, & alijs non semper insurgit vehemens suspicio contra tales conuersantes cum hæreticis, sed aliquando leuis, aliquando vehemens. Ita Symanc. de Cathol. instit. tit. 11. nu. 9. & Farinac. dict. quæst. 182. nu. 166.
- 35 Quoad hæreticorum vero credentes, res est magis certa, quia cum dupliciter isti sumi soleant, nempe pro ijs, qui explicite et toribus alicuius heretici, seu heresiarchæ adherent: Secundo, pro ijs, qui tantum implicite, aut in communi, nullum errorem particularem exprimendo: & hi quidem ex mente omnium Doctorum sunt formaliter heretici, sicut illi primi. Ita Suarez de fide disp. 24. sect. 1. n. 1. Sanchez in summ. lib. 2. c. 10. n. 2. & Sanct. de hæres. cap. 11. dub. 4. n. 30. vnde qui de tali credulitate sunt sufficienter indicij, si negent, subijci torturæ possunt, & debent. Qui vero neutro modo, neque explicite, neque implicite erroribus hæreticorum quod credant, apparet, sed tantum videntur credere eorum verbis, iustificationibus, &c. quippe ad hæreticorum dictum vadunt, & redeunt, eos visitant, ipsi alimoniam præbent, &c. hi nequaquam dicuntur proprie credentes hæreticorum, sed potius fautores, ite Szar. citato dict. sect. 1. n. 2. Sunt tamen torquendi, si indicij urgent, quia de hæresi suspecti existunt, vt cum Eymet. 2. par. Direct. qu. 50. n. 5. & cum alijs tradit Carena, 2. p. tit. 4. §. 9. n. 79.
- 38 Dein quid de impediendis S. Officium dupliciter isti se habent, si videlicet impediunt directæ, si statuendo, ne quisquam de

- de crimine hæresis cognoscatur, nisi v.g. Index secularis; vel si impediatur indirecte, ordinando, ne villas porret armis, nisi de familiaritate potestatis existat; nam per talem ordinationem excluduntur familiares S. Officii. Sic cum Eymer. 2. par. Direct. quest. 34. num. 1. & cum Peña ibi adducit, & exemplificat Carena dicit. tit. 4. §. 3. num. 21.
- 39 Qui sum. seqq. plures casus exprimit, in quibus dicitur quis impedire S. Officium, ut si iniuriar, vel offendat Inquisitores, seu coram ministris, et si solum ministris, & terroribus verbalibus utatur. Reliquos videas apud ipsum tandem n. 30. bene concludentem, quod quicumque S. Officium, quolibet modo impediens, sint ut plurimum de hæresi vehementer suspecti, & quod sint diligenter interrogandi, ac torquendi super causa, qua excitati, ad impediendum S. Officium. Ita ille cum Peña 3. par. Direct. comment. 85. & cum Farinae. quest. 182. num. 70. De eisdem impediens Sanctum Officium admodum copiose agit ipse Carena tit. 13. explicans 55. Bullam Pij Quinti, Si de progredendis.
- 42 Pari tandem modo dicendum de rectoribus, defensoribus, & consultoribus hæreticorum, quod tales regulariter sint de hæresi suspecti vehementer, & consequenter tortura eis infligenda, si ad sint indicia sufficientia, & negat, ut traditur paulo ante de fautoribus, cum quibus illi coincidunt, ac de ipsis tractat Carena dicit. tit. 4. §. 5. §. 8. & 10.
- 43 Superest agendum in hac regula de tortura infligenda super intentione in causis hæresis, que cum oculata, quoad partes essentielles, in mente lateat, singulari, & valde proprium est tribunalis Sanctæ Inquisitionis eas per tormenta inuelligare. Quamvis enim alia Tribunalia etiam super intentione aliquando torqucant (duplici exemplo in criminibus facti, & perquisitionis baculo ostendit Carena 2. par. tit. 1. §. 30. num. 101. executum in suo Tribunali Cremonensi) rarissime tamen id contingit.
- 44 Prænotandum autem primo, quod non illico, & facile sit infligenda tortura super intentione; sed tunc tantum, quando perpenis omnibus, maxime qualitate personæ rei, seu criminis, loci, modi, & aliarum circumstantiarum (de his videas Peña 3. par. Direct. comment. 17. vers. ad hæc, & Farinae. de hæresi, quest. 179. nu. 63.) res manet dubia, ut docent ibid. nu. 7. Farinae. & ante eum Syman. Cathol. infl. tit. 13. num. 17. Prænotandum secundo, quod omnes causas de infligenda tortura super intentione, in causis fidei, tunc ad duo capita possunt. ut tradit Carena loco citato, nempe quando inquisitus apud S. Officium confitetur dictum, vel factum hæreticæ, negat tamen intentionem
- circæ vnum, vel alterum: de utroque nobis separatim tractandum.
- 46 Quoad primum, si quis fateatur, se verba hæreticalia protulisse, sed intentionem hæreticam habuisse neget, nullum dubium, quod debeat super ista intentionis qualitate torqueri. Ratio est, quia de tali intentione acquirit Ecclesia (que de occultis iudicare non solet) vilo modo certissimè, nisi per tormenta, propterea persequitis in materia fidei super intentione torturam, infligere consuevit, docent Syman. de Cathol. infl. tit. 65. num. 52. Peña 3. par. Direct. comment. 110. Ioann. Rojas s. p. de hæresi, assert. 18. Decia. in tract. crimin. lib. 5. cap. 36. num. 19. & Carena dicit. §. 30. num. 103. Qui num. 104. refert id, quod Cætera ab ipso citatus affirmat, nempe, quod in Hispania, qui negaret simplicem fornicationem esse peccatum, utique assertor esset propositionis hæreticæ, & tamen non puniretur ibi, ut hæreticus, sed tantum subitus caderetur, quia creditur in illis regionibus talem assertorem ex alijs causis moueri, quam ex errore in intellectu; quod tamen in hisce nostris regionibus certe non praticaretur. Si enim talis propositionem illam cum pertinacia, assereret, utique ut hæreticus pertinax esset damnandus. Si vero alia fuerit causa motiva dictæ assertionis, tunc exultimarem, quod iste non posset evitare torturam super intentione, & etiam abinationem, sius de leui, siue de vehementi iuxta qualitatem suspicionis, quæ ex circumstantijs facti oriretur.] hætenus Carena. Cui propterea adhæreo, nec video qualiter fundari possit stylus ille Tribunalium Hispaniæ, cum propositione ista (fornicatio simplex non est peccatum mortale): quod sit hæreticæ, constat ex decisione de fide, in Clemens. ad nostrum de hæresi, & habetur Ephef. 5. Omnis fornicator non habet hæreditatem in Regno Christi.
- 50 Circa confitentem factum aliquod hæreticum, seu apostaticum, qui tamen prauam intentionem, & credulitatem negat, magna est controuersia inter Doctores, nam defendunt non pauci, quod italis sit absque tortura, ut hæreticus, paucius, & relaxandus, quamvis non pleno conuincatur, sed tantum per eius propriam confessionem de facto hæreticali constet. Ita Albert. de agnoscen. quest. 8. num. 12. quest. 33. num. 17. & quest. 36. num. 18. circa finem. Archid. Ioann. Andreæ, & Domin. in cap. 2. de hæresi, in 6. & multi alij, quos citat Rojas, par. 2. de hæresi, assert. 17. num. 106. & in Epilog. nu. 400.
- 51 Vbi assignat rationem discriminis inter hanc, qui facit factum suum hæreticæ & negat prauam intentionem, atque illum qui confitetur verba hæreticalia, negata etiam praua intentione, quia maior animi affectus, ac mentis deliberatio in fa-

- Idem*, quàm in verbis inest: hanc etiam partem copiosissime confirmat idem Rojas 2. par. de heret. ad num. 276. usque ad 315. adductis varijs legibus canonicis, præcipue asp. contra Christianos de heret. in 6. ac civilibus, doctriisq. auctorum.
- 52 Et contra alij tuentur, quod similiter si quis confiteatur factum hæreticale, & neget pravam intentionem, sit torquendus; & non relaxandus; sed si ex tortura circumstantionem nihil emerit, cum abjuratone, & poena extraordinaria expediendus. Ita Symanc. de Cathol. Instit. tit. 65. num. 52. (quamquam hic, iuxta Dianam citandum, contrarij sibi videtur, cum tit. 13. n. 16. absolute doceat, eum, qui facto, aut verbo hæresim committit, esse recta intentione id fecisse iuret, uti hæreticum esse puniendum) Grass. in decis. anteq. lib. 2. cap. 5. num. 15. Didac. Cane- ra in quest. criminal. rubr. de heret. cap. 2. num. 69. & 70. & Peña par. 2. Direct. comment. 59. vers. Quod si non, ubi ait, quod ita practice in supremo Romanæ Inquisitionis Tribunali, quod cum sit norma cæterorum, hinc in nostro Meliten- si eandem praxim per spatium 38. annorum quibus eius Consultor, licet immetitus, extirpi perpetuo servari vidi.
- 54 Verum Farinac. de heres. quest. 179. nu. 54. vers. Vide tamen, & num. 60. vers. Quod si factum, ac Diana ei adhaerens, 4. par. tract. 7. resolut. 34. vers. Sed quid ego, tertiam sequuntur sententiam, nempe, quod licet quis neget pravam intentionem, si factum hæreticale a se exequum, & propositionem hæreticam a se prolatam fateatur, & simul de alterno sit convictus, debeat relaxari, & uti hæreticus negationis puniri: secus vero, si per solam eius confessionem innoscatur; nam- tunc super intentione torture subyiciendus, ac si nihil ex ea emerit, iniuncto aliquo abjuratōis grado, poena extraor- dinary maltrahendus. Inducunt inde Farinac. & Diana, ad dictam relaxatio- nem, & punitionem uti hæretici asseren- dam, quod aliquo aperiretur via omni- bus hæresicis vitandæ condemnationi, omnes enim se excusarent dicendo, sine prava intentione verba hæreticalia protulisse, aut facta hæretica executioni 55 mandasse. Atque hanc sententiam regu- lariter servari, maxime in Tribunalibus Inquisitionis, Hispanice addit idem Diana ex Sesse per ipsum citato.
- 57 Quamvis prædictæ tres sententiæ sint sine dubio probabiles, ad decidendum ta- men præsentem contronversiam ex se non parum gravem, adinngenda est quarta, quæ mihi videtur multo probabilior. Aucto- res eius, ut Alfonso de Castro lib. 2. ad- versus heres. cap. 1. & lib. 3. de insti. hæ- ret. pnnit. cap. 1. Joann. Rojas 1. par. de heret. a num. 317. Garcæa 2. par. tit. 1. §.
20. num. 107. & alij pro resolutione legiti- ma, & fundata præmittunt notabilem illam distinctionem de dupli genete factorum.
- 58 Aliqua enim sunt sacra peccaminosa, ad quæ natura ipsa sunt prona homines, ut ad venerem, gulam, furtum, &c. aliqua ve- ro, ad quæ nulla est naturalis hominum inclinatio, ut ad Mahometis adoratio- nem, ad reindazationem, ac circumcisio- nem, &c.
- 59 Quare, si facta, de quibus reus S. Officij est inquisitus, sint primi generis, ut comessio carolum diebus prohibitis, & sollicitatio ad venerem in confessione, etiam cum con- summatione actus in ipsa, & similia, non habet locum prima sententia Albertini, & aliorum, imo nec tertia Farinacij, de Diana: sed quamvis reus sit confessus, & consultus de facto, si neget pravam inten- tionem, iuxta secundam sententiam, est torquendus super ea, & expediendus cum abjuratone, &c. Ratio est, quia cum ad talia facta homo ex vi nature propendat, in eis neutiquam reperitur omnimoda præ- sumptio hæresis, nisi quando ea exqueas, impunè, seu sine peccato posse exequi cre- deret: ergo, &c.
- 60 Si verò facta sint secundi generis, ut reindazare, Mahometum adorare, &c. quando de aliquo istorum homo confite- tur, & conincitur, negata prava intentione, regulariter uti hæreticus negarius est co- laxandus, & puniendus. Probarur inde, quia nullus naturaliter inclinatur ad huius- modi facta, & ex se ista hæresim, vel apo- stasiam à vera fide manifeste significant; ac- cum ex eis iuris præsumptio oritur, hæc pro plena probatione, & clara veritate ha- beretur, quod ad sit mala credulitas in mente facientis, iuxta 1. final. in fin. ff. de probat. Vide Ioan. Rojas par. 1. de heret. n. 321. & seqq.
- 61 Dixi, regulariter, nam etiam in his fac- tis, ad quæ natura minime prona sumus, est aliquando locus torture, & non relaxa- tionis: nempe, si reus allegat, ab extrinseco se fuisse impulsam ad sit faciendum, ut si prober minas sibi iniectas, ac metum sibi
- 62 incensum. In his & similibus casibus, ne- mo, ut credo, negabit, quod artema sacri, & circumstantiarum qualitate, reus sit tor- quendus, ut bene notavit Carena, ubi supra vers. Quæ etiam. Atque hæc pro præsentis loco; alibi iterum necessario attingenda, quan- do lib. 5. & 6. de rela- xandis deachiola- culari ex pro- fesso age- mus.

Quid de fortilegiis, aut maleficiis? Quam-
denam tortura per Tribunal S. In-
quisitoris eis infligenda?

REGVLA CCCLII.

63. **S**ubijciendi tortura fortilegi, aut male-
ficiis, si sint indicati sufficienter de
aliquo fortilegio, vel maleficio, quotiescun-
que hoc fuerit hereticale, seu qualifica-
tum, quod enecare potest varijs modis,
64. seu in varijs materijs, ut explicabitur. Se-
cus verò ut plurimum, quando tantum est
simplex, aut non sapiens hæresim, & mul-
65. to minus, si sit mera superfluitas. Insi-
genda item tortura fortilegijs, aut male-
ficijs, non solum quando fortilegium fuit
completè exequutum, sed etiam quando
tantummodo inchoatum, aut preparato-
ria ad eius constitutionem reperta. apud
aliquem, hic torquendus super vfu præce-
denti, quem negat.

66. **D**e materia fortilegiorum, ac male-
ficiorum, deque fortilegis, ac male-
ficijs copiose egimus lib. 1. nostri Operis,
de Materijs Tribunalium Fidei, cap. 14.
pluribus Regulis præfenti solum expendi-
mus eadem circa hoc punctum de infligen-
da tortura, nec ne? Et quidem absolute
loquendo, nullus D.D. dubitat, quòd forti-
legi, ac malefici sunt torquendi; imò con-
cordant in hoc, quod facilius, & prom-
ptior esse debeat iudex, seu Inquisitor qui-
vis in procedendo ad torturam contra ipsos,
ut ex omnium mente tradit Petrus Binsfeld.
de confessione maleficar. & sagarum mem-
67. bro 2. conclus. 6. vers. 6. in enormibus.
Quod quamvis commune sit in omnibus de-
lictis enormibus, & occultis, ac difficili-
bus probationis, ex Bald. in l. nemo deinceps,
C. de episcopali audiente. & ex multis alijs
late ostendit C. iurba rebus à Carena, par.
2. tit. 12. §. 25. nu. 218. si constat de corpo-
re delicti, ut infra dicemus; præcipue ta-
men id locum habet in crimine fortilegij
ac maleficij, vti valde enormi, ac valde oc-
culto, ac difficilioris probationis, ut ex se
patet.

68. Supposita autem diuisione à nobis tradita
loco citato, in fortilegia hereticalia, seu qua-
lificata, & fortilegia simplicia, seu non sapien-
tia hæresim, certum ab omnibus Doctoribus
habetur, quod tortura sit inferenda forti-
lego, aut malefico, vbiunque hic reperitur
sufficienter indicatus de aliquo fortilegio
hereticali, seu qualificato, quale est illud,
quod exercetur cum aliquo dicto, vel fac-
to hereticali, ut cum abusu Sacramento-
rum, aut Sacramentalium, ut Agnus Dei, olei
sancti, candelæ benedictæ, &c. vel si adiun-
gatur Euangelium, Symbolum, Psalmus ali-
quis, Patet nollet, vel alix orationes, aut
verba Scripture sacre, maxime si fiat ad
Tom. II.

effectum, ut de peccaminosum. Ita Pegna 2.
par. Direc. comment. 67. Farinac. de hæres.
quæst. 181. à num. 3. Scaccia lib. 1. de iudic.
civil. criminal. & heretical. cap. 12. & Ma-
rtinus Delrius, magic. disquisit. lib. 5. sect.
15.

69. Apud dictos auctores, præcipue apud
Delrium, inuenies plura circa hoc omnino
certa, nempe quod sint fortilegia qualifica-
ta. Primo, in quibus tribuitur Dæmoni
adoratio latræ, aut dulcæ, soli Deo, &
Sanctis eius tribuenda. Secundo, in quibus
fortilegi percutit à Dæmone ea, quæ solius
Dei sunt propria, ut resurrectionem mor-
tui, veram creationem, illuminationem mor-
tui, &c. Tertio, in quibus fortilegi
baptizant imagines, cadaver hominis mor-
tui, & magnetis, vel rebaptizant puerum,
70. &c. in quibus interuenit expressum pactum
cum Dæmone; ex parte operantis
sunt hereticalia, ut quia ab eo petitur res
aliqua, quam ipse sua facultate naturali
prestare potest. Quicunque enim pactum
expressum cum Dæmone inuenit sunt ve-
hementer suspecti de apostasia, ut ex D.
Thom. 2. sentent. dist. 7. afferunt Zanard.
& Genuen. citati à Carena, dict. tit. 12.
71. §. 4. num. 28. Sicut quicunque supra-
dicta fortilegia qualificata efficientes, sunt
de hæresi vehementer suspecti, ergo si le-
gitime indicati reperiantur, merito pro
procedenda veritate tortura subiiciuntur. Del-
rius dict. lib. 5. sect. 3. cum alijs per ipsum
citatis.

72. Contra subiiciuntur tortura, ut pluri-
mum, conscientes fortilegia simplicia,
seu non sapientia hæresim (dato etiam,
quòd aliquis, seu modica eius præsum-
ptio, ex ipsis oriatur) ob rationem oppo-
sitam, quia nequaquam sunt vehementer
suspecti de hæresi, qui hæc construunt simpli-
cia fortilegia. Sunt autem ista talia, quo-
ties nihil habent ex illis, quæ supra expre-
ssimus ad constructionem fortilegiorum,
qualificatorum requisita. Ita adducti Au-
ctores Zanard. Delrius, vbi supra, sect. 4.
vbi supra, sect. 4. vbi de his fortilegijs sim-
plicibus copiose agit, & Carena dict. tit. 12.
§. 4. nu. 29.

73. Qui de quouis eorum sic loquitur ibi:
Quòd pariter, inquit, prohibitum est, & re-
gulariter exerceri non solet sine pacto sal-
tem implicito cum Dæmone, & ob id licet
ob bonum finem factum, puniatur ab Inqui-
sitoribus, ut fuit decisum in Curia Archi-
episcopali Neapolitana in quadam vetula
octuaginta annorum, quæ huiusmodi sim-
plicia fortilegia faciebat ad sanandas in-
firmitates, teste Riccio decis. illius Curie
144 vol. 2.] ita ille ibi, nulla mentione

74. facta tortura. Quæ non indiguit ut plu-
rimum venti fortilegijs simplicibus, eo
quod ex his sola levis præsumptio erroris
contra eum infurgat; imò aliquando vix
vlla, maxime si meris, & simplicibus super,
E 3

visionibus erat, adeo ut attenta qualitate persone ignare, sic vens, etiam absque illa abjuracione; cum sola acceptione censetur aliquando expedienda, ut fuerunt expeditæ hesternæ die 27. April. 1643. dñe muliercule similis conditionis per suam Congregationem S. Officij Melitensem, me in ea Consultore existente, & consentiente. Sed de hoc modo expediendi causis, libro sequenti agetur.

75 Dixi, ut plurimum, quia ob sortilegia, etiam simplicia, leuem tantum erroris presumptionem inducentia, leuis etiam tortura aliquando infligi potest, maxime pro eruenda mala credulitate, si hanc neget consciens dicta sortilegia, cum Zanard. in summ. diuin. præcept. par. 2. cap. 94. de tortura. in causis fidei, nu. 14. docet Carena dict. cit. 12. §. 25. nu. 225. ibi, torqueri debet super credulitate, & intentione sua: nam cum in facie Ecclesie ob sortilegium redidit sit eidem Ecclesie vel vehementer, vel leuiter suspectus, delictumque hæresis occultum sit, ac latens in mente, per tormenta certificanda est Ecclesia, an male sortilegius de fide senserit.] hæc ille, ex quibus innotebit, quod etiam leuiter indicia ob sortilegium simplex aliquando sit tortura, silem leuis, pro eruenda intentione, infligenda.

76 Verum expendenda modo aliqua sortilegia, an sint qualificata, seu potius simplicia, ut magis constet de tortura certo, ac semper sortilegiis infligenda, vel secus. Primo dabitur de sortilegijs, quæ sunt ad inueniendam surta, precipue de illo in hanc formam confecto: ponitur puella virgo ante phialam aqua plenam, habens in manu cereum accensum, & profert verba ista. *Angelo bianco, Angelo santo*, per la tua.

77 sancta, per la mia virginità &c. Iul. Clar. in §. hæresis, nu. 23. expressè, & vniuersaliter docet, quæcunque sortilegia, comprehendens etiam illud puellæ virginis ad finem inueniendi res furto ablatas effecta, non esse hæreticalia. Quod licet ex se, & attento fine, videatur admittendum, tamen ut falsam meritò rejiciat Farinac. de hæres. quest. 181. nu. 15. quoties in eis interueniat abusus rei sacræ, vel cultus aliquis Diabolo exhibitus, ut exhibetur in illo puellæ virginis cum vocetur sanctus, & sic dulle honor ei impendatur: ergo sine dubio est qualificatum: sicque ante Farinac. cit. tradidit bene Pegna 2. par. direct. comment. 68. & post verumque Carena dict. cit. 12. §. 4. num.

79 27. vers. Attamen veritas. Idemque ibi cum Riccio tom. 1. decis. Curij Archiepisc. Neapol. 147. rectè affirmat de usu sicuti ad cognoscendum factum, cum candela accensa, quæ adoratorio:em continet. Vnde consciens huiusmodi sortilegia qualificata, semper torturæ subijciendi.

80 Est item dubium, quale nam sortilegium continetur in modo illo superfluo

medendi, quò vultus brevissimè tempore curatur, applicando modicamentum præiis lineis sanguine vulnerati intinctis (non esse effectum naturalem hanc curationem inde patet, quia agnus naturalè naturali actione transeunte non potest agere in distans). Carena ubi supra nu. 29. tenet contineri sortilegium.

81 legium simplex. Idemque refertur. §. 2. a nu. 31. de quibuscunque alijs sortilegijs ad sanitatem confectis, quod sint simplicia, si sunt absque illa mixture rerum sacrarum, aut alterius ex illis, quæ supra nu. 67. & 69. diximus sufficere ad constituenda sortilegia.

82 qualificata. Vnde si aliqua ex eis sortilegio sanitatis cuius immixtum, hoc haud dubio qualificatum, seu hæreticè constitit, & eo magis qualificatum, ac superstitiosius, quò rex immixta sanctior erit. Ita Carena, cum Torreblanc. lib. 2. cap. 49. nu. 36. quibus libenter adheco. Ratio est, quia res Deo debite, ac dicatæ, in sortilegijs adhibere, demoni eius hosti offeruntur.

83 Refert autem ibid. Torreblanca ex Martino del Rio disquisit. magic. lib. 3. cap. 3. quest. 4. sect. 7. vers. per Christum; quod ipsi fuerit damnatus quidam saluator vti necromanticus, eo, quod ad sananda quævis vulnera, verba sacrosanctæ consecrationis recitaret, adhibitis nonnullis alijs. Vnde istud sortilegium certò qualificatum erat, & extitisset similiter qualificatum, si in eo Hostiam consecratam adhibuisset, ut ex mente omnium tradit Carena, loc. cit. nu. 37.

84 Sed quid de hostia non consecrata? sufficiens ne ista ad sortilegium qualificatum, conficiendum? Non sine probabilitate respondet affirmanter idem Carena loc. cit. ob eam rationem, quia talis hostia sub tali figura adeo est materia proxima Sacramenti Eucharistiæ, ut ad hanc tantummodo efficienda sit moraliter destinata, & non, sicut aqua, & oleum respectu Baptismi, & Confirmationis, quæ de se sunt materiæ communes tam ad sacra, quam ad profana: ergo sicut forma Eucharistiæ consistens in verbis consecrationis, ut dictum, reddit sortilegium qualificatum, sed hæreticè, ita reddit materia eius proxima, nempe hostia pro Sacramento Eucharistiæ assignata.

85 ta. Nec obstat, quod aliquando hostia non consecrata ad literas claudendas inferuiat: nam hoc est merè per accidens, nec tollit quin hostia sub tali figura moraliter pro Eucharistiæ Sacramento, sit tantum destinata. Vide eundem Carenam toto §. 8. cum Zanard. per cum citato idem deserviente, quidquid dicant alij.

86 De alijs etiam sortilegijs ad sanitatem, quæ Hispanicè vocantur, *Ensalmos*, id est Medicamenta, & sunt recitanda super infirmum Psalms, & orationes, adiunctis alijs, pari modo asserendum est, quod sint qualificata, & in Hispania contra hæresim sortilegijs, vocantur, *Ensalmas*, &

87

- procedere solent DD. Inquisitores; testatur Diana 4. par. vel. moral. tractat. 8. resol. 88. 222. & tract. 9. resol. 62. ubi tractat illum casum, an dubius, ensulmus operetur re virtute divina, vel diabolica, sus sit eo vi? & resoluit bene pro parte negante, cum Emmanuele Moura, opusc. de incant. sect. 2. cap. 16. & exemplificat in particulari Ensulmo, quod constat ex verbis, Crux Christi salua me, &c. & adducum fuit, ut ferret, ex partibus Orientalibus & quodam Archiepiscopo Circo factam vitam, concurrens ad Concilium Trident. & DD. Cardinalibus, ac alijs Patribus in eo congregatis, anno 1546. traditum vel remedium praestantissimum contra pestem, quae tunc ibi 89. grassabatur. Verum hodie certum est, talem ensulmum esse supersticiosum, & minime tolerandum, cum sic declaraverit & damnauerit sacra Congregatio S. officij Vrbis, ut patet ex litteris Eminentijs. Cardinalis S. Honorij ad Clementem Aegidium Inquisitorem in Hetruria, relatis per Philibertum Marchinum, & titatum ab eodem Diana; atque nouissime ex alijs litteris Eminentijs. Cardinalis Francisci Barberini ad Iulium D. Ioan. Baptistam Gorium Pat. nollum, nostri Tribunalis S. Officij Inquisitorem in quas ego ipse legi.
90. Sortilegia item cum nominibus, & characteribus, ac signis ignotis confecta, precise ex vi ipsorum non sunt haeretica, sed qualificata, sed tamen simplicia, nisi miscetur in eis aliquod sacramentale, vel aliud ex diuersis supra nu. 67. & 68. per nos expressis, quorum quouis redditur sortilegium qualificatum: nam tunc ratione rei immixta, talia sortilegia haeretica existunt. Ita Pegna 2. par. Direct. comment. 68. Arorius, Moral. Instit. lib. 19. cap. 26. quest. 6. Cum alijs, quos citat Farinac. de haeres. quest. 181. nu. 30. & Carena, dict. tit. 12. §. 9. per totum. Esse autem intrinsecum malum obferuare huiusmodi nomina, characteres, & signa ignota, patet ex prohibitione eius stricta, a Deo opt. max. populo Hebraeo tradita, Leuitici 19. cap. atque addit Symanc. de Cathol. Instit. tit. 67. nu. 37. talem obferuationem esse supersticiosam, & vehementer suspectam, ob pactum praesumptum cum Demone, expressum vel tacitum.
91. Audi eius verba equidem aurea. Omnis inquit, obferuatio, cuius effectus expectatur aliunde, quam ex naturali ratione, vel miraculo vero, vel voluntate diuina, reprobatur debet; quia vehementer suspecta est de pacto expresso, vel occulto cum Demone; proinde obferuare nomina, signa, characteres, & cetera omnia; quae naturalia nullam virtutem habent, supersticiosum est, atque adeo vehementer suspectum. J hac ille, & citat pro se D. Thom. 22. quest. 96. & opusc. 25.
92. Pari modo decidendum de sortilegijs, quando praebentur pocula amatorij, quod precise ex hoc capite non sunt haeretica, sed

- si absque abusu sacrae rerum, & absque expresso pacto cum Demone, vel invocatione eius per verba deprecatoria, aut cultum ipsi tribuentia, fiant. Ita Eymeric. 2. par. direct. quest. 43. ibi Pegna, comment. 69. Farinac. quest. 20. nu. 80. & cum alijs per ipsum citatis Aloys. Ricc. in praxi fori Episc. tit. de haeresim. resol. 424. nu. 11. ostenditur efficaci ratione, quia per talia sortilegia concurrebat Damon ad tentandum, quod est ipsius propeum, nam Matth. 4. 94. tentator dicitur. Si autem in his sortilegijs cum exhibitione poculi amatorij interuenit abusus rei sacrae, vel expressum pactum cum Demone, &c. erunt sine dubio qualificata, iuxta iam supra & nobis tradita, & docet cum diuersis auctoribus Carena dict. tit. 12. §. 7. nu. 49. & 50.
95. Tandem quid de sortilegio, in quo sanctas alicuius sancti canonizati in dubium reuocatur? ut si ipsum quis inuocet cum conditione dubitativa. Si sanctus es, vel si sanctus es. Supposita illa doctrina, quod sit certum de fide, Papam non posse errare in canonizatione sanctorum: quam cum D. Thom. 2. 2. libet. 9. att. vltimo, vti communem, & a Catholicis vbique receptam tradidimus nos, lib. 1. nostri operis cap. 7. Regul. 65. verum quid circa consequenter asserimus ex mente omnium, precipue Carene, dict. tit. 12. §. 6. 47. illud sortilegium, in quo de sanctitate alicuius sancti canonizati dubitatur, absque controuersia vana esse qualificatum, sed haeretice: unde qui ipsum efformat, sicut efformantes alia sortilegia qualificata, imo aliquando simplicia, ut traditum supra, subiiciendi sunt torture, si adsint sufficientia indicia contra eos de tali ipsorum efformatione.
97. Dixi, si adsint sufficientia, &c. unde secus, dum non adsint, iuxta a nobis iam tradita. Hinc discutienda obiter questio illa, an depositiones duarum sagarum attestantium, se in conuentu multarum similium vidisse inquisitam, faciant indicium ad eam torquendam? Respondent affirmanter Binsfeld. de confessionibus sagarum membr. 2. post 6. concl. dub. 2. vers. 7. illarum. Mart. del Rio, magic. disquis. lib. 5. append. 2. quest. 8. & Gregor. de Valentia 2. disput. 6. qu. 13. pun. 4. §. 3. vers. 2. Regula.
98. Hec autem responsio, quamuis in puncto iuris, & speculatiue loquendo, probabilis videatur in praxi tamen, ut ait Carena dict. tit. 12. §. 26. apud Tribunalia Sanctissimae Inquisitionis non seruatur ex vi decreti cuiusdam editi a S. Congregatione supremi Tribunalis S. Officij Vrbis, de cuius usu, & obferuantia testatur Farinac. tract. de haeres. quest. 185. nu. 153. vers. aduerte tamen, quod vera non est. Inde efficaciter ostenditur, quia tametsi sagae quandoque vere ad ludum corporaliter a Demone transferantur, quandoque tamen

decipiuntur, ita vt translatio illa sit tantum imaginaria, vti a nobis alibi traditum: ergo depositiones illarum sagarum contra inquisitam in S. Officio hinc redduntur dubie, & consequenter nequeunt esse sufficiens indicium ad illam torquendam; cum indicia ad torturam sufficientia, debeant esse certa absque dubietate, & equiuocatione: quod cum multis, quos refert, copiose docet Farinac. de indic. & tortura, quæst. 37. nu. 6. & seqq.

109 Arque hanc partem negantem, quod ex depositionibus illarum sagarum non sit inquisita infingenda tortura, tenent etiam Simanc. de cathol. Infit. tit. 37. nu. 14. & Sigism. Scaccia, de Iud. civil. Sec. lib. 1. cap. 83. nu. 10. & ibi refert de quodam ignaro Commissario, quod quandam mulierem ex similibus de positionibus torturæ fabricaret, atque ideo pet. supremum Tribunal. S. Officij almæ Vrbis merito punitus fuerit.

101 Quin etiam ob eandem rationem iidem Scaccia, & Carena, quibus adhæreo, tenent, dictas sagarum de positiones non sufficere ad capturam sagæ denunciata, neque ad inquirendum contra eam. & addunt se fuisse decisum à S. Congregatione S. Officij Vrbis. Defendit etiam hoc, & a fortiori, quod traditum circa torturam, triplici numero præcedenti Castr. Palau. par. 1. tract. 4. disp. 8. pun. 16. §. 5. num. 2. & confirmat allegans quandam Instruct. Madritiana.

102 nam editam anno 1612. Occasione, inquit, cuiusdam Actus publici in Ciuitate Logronen. celebrati, in quo plures condemnati sunt, & postea compertum est plures fallacias in condemnatione aduissæ, ob quas bona eorum qui ibidem damnati sunt, si scio addita non fuerunt, neque eorum sententiæ Ecclesijs fuerunt affixæ, & insuper reconciliari, declarati fuerunt habiles cui libet Inquisitionis officio hæc ille; præterquam & alios citatos teneant Diana 4. par. resol. moral. tract. 6. resol. Tannerus in 22. D. Thomæ, 4. disp. 4. quæst. 5. dub. 2. & Laiman in Theol. mor. lib. 2. sect. 5. trac. 6. cap. 15. nu. 8. vtique de nostra Societate Iesu.

103 Limitant tamen bene Simanc. Scaccia, & Carena locis citatis, nisi sagæ illæ deponeant de his, quæ videntur antequam ad conuentum irent, vt quod focia vnxit se ad

104 volandum, inuocauit Dæmonem, &c. Quam limitationem Castr. Palau. ibid. admittit, & extendit egregie his verbis. Nisi, inquit, cum illarum de positione constet simul de aliquo actu exteriori, v.g. de nec alicuius hominis, vel aliquorum animalium; vel apud testificatorem appareant aliqua vnguenta, & animalia immunda, nempe, bufones, & angues, ex quibus vehemens præsumptio delicti oriatur.] ita ille. Equidem cum huiusmodi adminiculatione de positiones duarum sagarum, quod viderint in conuentu talem inquisitam, faciunt indicio sufficiens ad eius torturam.

105 Expedi etiam loco citato Carena quæstionem illam, an ex asseritione Dæmo-

nis, elicta per exorcismos, oriatur indicium sufficiens ad torturam contra nominatum? Responso negatiua prorsus certa est, quia Diabolus est Pater mendacij. Vnde DD. Inquisitores ex dicto exortitum admodum caute procedere debent; cum isti in similibus materijs sæpe fallantur; nisi appareat signum aliquod efficax. Ita cum Fabro in suo Cod. Fabr. lib. 9. tit. de malef. & mathem. def. 3. & eam Homob. de Bonis. de casib. referat par. 2. cap. 2. vers. Maleficium venesum, ibid. Carena.

106 Circa vltimam partem nostræ Regulæ, omnino certum est, quod non solum inferenda sit tortura sortilegio, seu maleficio, quando sortilegium, seu maleficium fuit completè exequutionis mandatum, sed etiam vbi tantummodo fieri cœpit, vbi preparatoria, seu instrumenta ad ipsum faciendum, aut aliqua indicia de eius vfu apud aliquem inuenta sunt: & tunc torquendus hic super vfu præcedenti, de quo interrogatus negat. Tradit ex Petr. Binsfeld. pet. cum citato, & ex mente aliorum, Carena diuersis in locis, vt dict. tit. 12. §. 21. nu. 177. vbi ostendit peculiari exemplo, cuius meminit Genouen. in prax. Articp. Neapol. cap. 18. nu. 13. nempe, quod cum apud quandam Doctorem, aliquem bonæ famæ, fuisset reperiunt pentaculum, Sacra Congregatio Romane Inquisitionis iussit eum torqueri super vfu; & cum nihil ex tortura emerisset, abiurauit de leui ob retentionem. Quod si ex hoc solo capite gestandi pentaculum, fuit illi Doctori inflicta tortura; quanto magis infingenda cuiusque, apud quem reperta sunt diuersa indicia, aut instrumenta vt carta, vergine, calamita baptizata, parte di. vestis de. morti &c. si non sit conuictus de vfu, & ipsum neget?

108 Tam in dicto suo. 177. quam in §. 25. eiusdem §. tit. 12. nu. 220. confirmat idem, ipse Carena sic a simili; quia iuxta communem doctrinam Iurisperitorum, præcipue Farinac. decil. 440. nu. 1. Riccium decil. 47. par. 2. Nouar. collectan. 136. nu. 12. Giurb. conf. decisu. 85. nu. 26. cum pluribus, quos more suo refert & sequitur Mura decil. Regni Siculi 40. n. 9. torquendus est super vfu ille, penes quem reperiuntur instrumenta idonea ad eundem falsam monetam: ergo subiiciendi pari modo torturæ super vfu illa apud quos reperiuntur signa, vel instrumenta ad conficienda sortilegia, aut libri in quibus modus faciendi ea continetur.

109 Denique idem Carena §. 29. prædicto tit. 12. ex professo tractat de eo, qui cœpit sortilegium facere, sed non perfecit, an possit torqueri? Qui nu. 239. concludit bene pro parte affirmant, & probat efficaciter, sumpto argumento à fortiori, ex casu illius doctoris vt paulo ante dictum, qui de mandato S. Congregationis Vrbis ob solam pentaculi delationem fuit tortus; ergo magis erit torquendus super vfu totius sortilegij, qui 110 partem tantum sortilegij perfecit. Nam

de vna parte intrinseca vnius totius integra-
lis facilius arguitur ad aliam partem, quam
de vna re extrinseca, vt de vno pentaculo,
vel libro, seu scriptura continente modum
fortilegij, sumatur argumentum ad vsum
fortilegij probandum. Atque hactenus de
tortura inferenda fortilegis, seu maleficis,
velsecis, satis dictum.

*Qualiter ob suspicionem heresi, quidam
blasphemis, precipue Iudeis, aliisque
infidelibus tortura ab Inquisito-
ribus infligenda.*

REGVL. CCCLII.

118. **C**um secundum qualitatē blasphemiarum hereticarum, vel habentiam connexionem cum heresi, & secundum modum, ac tempus, aliasque circumstantias, magis, vel minus suspectus de heresi reddatur blasphemus, huic, quicumque sit, infligenda semper tortura pro veritate facti habenda, aut super intentione, quorū suspicio de heresi contra eum extrat veritatem. Non semper tamen, sed quando oportet, & leuiter tantum torquendus, vbi dicitur.
119. **E**tā suspicio solummodo levis censetur. Hæc autem peculiariter locum habent in Iudeo, & infideli quouis, qui torturæ ab Inquisitore subiiciendus, si contra Deum, Opt. Max. aut contra mysteria fidei nostræ blasphemias proferat.

120. **S**uppositis, ne actum agamus, ijs, quæ circa materiam blasphemie, & blasphemorum lib. 1. cap. 18. tractauimus, discutimus modo contenta solum in proposita Regula ad presens institutum spectantia.
121. **P**remittenda autem pauca, vti omnino certa, pro faciliiori discussione illorum, nempe quod sicut proferens blasphemias non hereticas, nunquam est de heresi suspectus, ita e contra proferens hereticas, vel connexionem cum heresi continentes, regulariter suspectus de heresi habetur. Tradunt Locat. in Iudicial. Inquisitor. verb. blasphemia. nu. 3. & Farinac. cum alijs per ipsum rebus; quæst. 20. de delict. & poen. nu. 4. nec maior hoc indiget probatione.
122. **Q**uandam vero etiam suspicio sit vehemens, & quandam levis tantum, est aliquantulum difficile; sed adhibita distinctione difficultas auferretur: nam si quis blasphemet pluries, & ex consuetudine, siue in Iudo, & ira, siue extra Iudam, & ob iram, atque ob quemcumque lenem animi motum, sic blasphemans vehementer suspectus de heresi existit, quia frequentia habitura blasphemandi hereticalliter, vehementem suspicionem erroris in mente illius indicare solet.
123. **V**nde ob rationem oppositam, si quis blasphemet non ex habitu, sed raro, & in Iudo, aut in ira tantum, in hoc casu solum-

- modo suspectus leuiter de heresi censetur.
- Ita Eym. 2. par. direct. quæst. 41. huc. Pegna ibi comm. 66. Locat. verb. blasphemia. nu. 3. Zech. in summ. tom. 1. cap. 3. 5. & Lazar. in tract. de blasphem. quæst. 6. nu. 8. & 9.
118. Nec valet excusatio, si quis dicat se protulisse tales blasphemias, ex sola turbatione, ac furia, & non ex mala credulitate, quia hoc est excusare excusationes in peccatis, vt bene ait Carena 2. par. tit. 7. §. 4. nu. 21. & confirmat exemplo, formans argumentum a maiori, ad minus: quia non liberatur a presumptione apostasie fœdalis Mahumetem adorans, vel quid simile faciens ob timorem mortis: ergo nec liberabitur a presumptione erroris formalis blasphemans hereticalliter ex ira, vel turbatione, cum maior commotio insurgat in mente ex timore mortis, quam ex amissione pecunie in Iudo, vel alibi. Ita ibid. Eym. nu. 7. dicta rationem plenius explicans, & Locat. loc. cit. nu. 6. ver. nec procedens, translati omnino Eymericis verbis.
119. His iam sic præmissis, apud Doctores nulum est dubium, posse, & debere torturam infligi quibuscumque blasphemantibus hereticalliter, si sint de heresi vehementer suspecti, idque vel pro eruenda veritate facti, si de hoc non conuincantur, nec ex ipsorum confessione illud constat, vel saltem super intentione. Docent Mosse. in summ. tract. 11. cap. 3. n. 27. & Carena, dict. tit. 7. §. 12. n. 61. nec est cum in offendenda magis re adeo certa, amplius immoremur.
120. Quando autem blasphemus hereticalliter existit leuiter tantum suspectus de heresi, an possit in hoc casu torturæ subijci, insurgit non leue dubium, quod Regula præcedenti in materia fortilegiorum obiter fuit expeditum; nunc ex prolesso tractandum, pro presenti casu blasphemii, & de alijs quibuscumque cuiusvis materis pertinentis ad
121. **S.** Officium. Ratio dubitandi est quia secundum doctrinam Simanc. de Cathol. Inst. tit. 30. nu. 18. & in Enchir. violatæ Relig. tit. 41. nu. 7. Pegne 2. par. Direct. commen. 12. Farinac. de heres. quæst. 185. nu. 56. & aliorum, nemo est interrogandus in S. Officio quid sentiat de fide ex leuibus suspicionibus, nisi sit persona vilis & abiectionis conditionis, & multo minus ad capturam eius veniendum, ex leuibus indicijs, ob magnum honoris detrimentum, quod capto ex ipsa Sola prouenerit ergo cum multo maiora requirantur indicia ad torturam, quam ad inquisitionem capiendum, vt cum Martin. del Rio mag. diq. lib. 3. sect. 3. initio, & cum alijs alibi tradimus, nequaquam infligenda videtur tortura illi, qui leuiter tantum est suspectus de heresi.
122. Propter discursum propositum, parte negantem absolutè, & indistinctè tuerentur Campanil. in diuers. Iuris Canon. rubr. 11. cap. 30. nu. 63. & 64. Roder. 2. Cunha, de confess. sollicit. quæst. 12. nu. 14. ver. Atque de his & alijs quod scilicet nullo modo sint torquendi, qui in materia fidei tantum de leui sunt suspecti.

(speci) reperiantur, siue agatur de tortura pro eruenda veritate facti, siue de tortura super intentione.

- 123 Nihilominus, vt pars affirmans, quæ à nobis tenenda est, fundetur, diligenter prenotare oportet, quod suspicio de hæresi levis sic dici solet, respectu habito ad suspensionem vehementem, cum tamen secundum se considerata iudicio prudentium virorum grauis sit, & in consideratione habeatur talis suspicio levis, quandoquidem ea affecti ad abiurandum de leui condemnantur, vt patet ex cap. Accusatus de heret. in 6. & cum Freita, ad Roder. à China de confessar. follicit. q. 5. n.
- 124 37. tradit Carena, dict. 3. 12. n. 66. Qui à simili egregie idem confirmat, quia etiam percussio Clerici alia dicitur levis, à qua potest Episcopus absolueri, cap. peruenit, de sententia excommuni. & alia enormis, à qua solus Papa absoluit, cap. si quis suadente, 17. q. 4. & tamen percussio levis talis dicitur respectu habito ad enormem, cum tamen illa semper sit peccatum mortale, & consequenter culpa grauior, vt cum Nauar. Bonacin. & alijs obseruat ibidem Carena; ergo pari modo in presenti casu, &c.
- 125 Iam hoc sic prenotato, dico primò, si agatur de tortura infligenda pro veritate facti indaganda, & super complicitibus inuestigandis, vbi delictum sine eis perpetrari nequit, suspectum tantummodo leuiter de hæresi, esse sine dubio torquendum. Ita Carena loc. cit. cum Massin. in Praxi S. Officij, par. 8. in forma sententia contra reum suspectum de leui. Ostenditur primò ex antiquissimo, & vniuersali vsu Tribunalium omnium Sanctis Inquisitionis torquendi similes
- 126 delinquentes de hæresi leuiter suspectos. Et quidem de huius modi vsu nostri Tribunalis Melitensis constat mihi eius consultiore diuturno, spatio scilicet 30. annorum. Secundò ostenditur ex prenotato proposito, quod suspicio de hæresi levis, licet talis vocetur iuxta ordinem ad vehementem, in se tamè arbitrio prudentum, & Ecclesie, cesserit grauis; ergo ea affectus torqueri potest, si indicij sufficientibus vtgeatur.
- 127 Vnde nihil conuenit ratio dubitandi in contrarium adducta, nempe ex leuibus indicij nullum esse de fide interrogandum, caterandum, & multo minus torquendum. Nam hoc concessio, vt concedi debet, asserimus licitum esse agere hæc tria ex legitimis indicij, inducentibus attentam iuris dispositionem, suspensionem hæresis leuem, quæ in se considerata grauis est, vt dictum. Ita, Carena ibid. vers. neque obstat, quia aliud est ex leuibus indicij reum de fide interrogare, & carcerare, & torqueri; aliud verò ista prestare ex legitimis indicij suspensione hæresis leuem de iure inducentibus, vt per se patet.
- 128 Secundò dico, si nobis sit sermo de tortura super sola intentione, quod suspecto de hæresi leuiter nequaquam sit infligenda regulariter loquendo. Tradit loc. citato, vers. si vero loquamur, idem Carena cum Genuen.

in prax. Archiep. Neapol. cap. 84. cuius testimonium est magnæ considerationis, quia doctrina ipsius in eo capite, vt in fine idem affirmat, de sumpta fuit ex literis S. Congregationis Urbis.

- Ostenditur inde, quia suspicio de hæresi levis sufficienter ex natura rei aufertur per abiurationem de leui, quæ ad hunc præcisè effectum dicitur instituta: ergo tunc reus taliter suspectus de hæresi non est torquendus. Quod si nihilominus torqueatur, in tali casu abstinendum ab iniungenda ei abiuratione, vt docet Pegna 3. par. Direct. comment. 39. vers. quare in hoc, ob eam rationem, quia tunc suspicio levis per torturam aufertur.
- 131 Addidi consilio in secundo dicto particulam limitatiuam, regulariter loquendo, sicuti etiam addidit Genuen. citatus, quia cū suspicio de hæresi levis non consistat in indicijs visibilibus, sed habeat suam latitudinem moraliter, si hæc suspicio levis in genere suo sit ex suspicionibus, gradum infimum levis suspicionis excedentibus, possit etiam tunc reus taliter suspectus torqueri leuiter super intentione, & viterius cogi ad abiurandum de leui. Ita Carena ibid. vers. Benè verum est, ferè totidem verbis, qui citat pro sua sententia Genuen. ob adiunctam particulam.
- 132 regulariter Atque hæc vniuersale doctrina semper mihi valde probata fuit: quanquam eam aliquoties iuxta casus occurrentes in Congregatione nostri tribunalis Melitensis proposui, nonnulli ex DD. Consultoribus tamen singularem, ac nullius Doctoris Classici auctoritate munitam nequaquam probate voluerunt; sed in qualiter iam predictorum gratiam Doctorum auctoritate maniat, quis ergo in posterum ipsam non admittet? aut saltem vt probabilem non prohibet?
- 133 Restant, quæ tradita sunt circa torturam de blasphemis in genere, expendamus de Iudeis, ac infidelibus quibusvis in specie: & coniungimus vtraque sub eadem regula, tum ne absque necessitate, Regule multiplicentur, quod omnia serè delicta, ratione quorum illi subsunt iurisdictioni Inquisitionis, ad blasphemias dicit, vel facti redcantur, vt patet ex Bulla Greg. PP. XIII. incip. Antiqua Iudeorum, in qua sigillatim continentur, & egregie explicantur à Carena 2. par. tit. 4. per §§. 12. & nos compendiosius tradidimus lib. 1. cap. 11. Reg. 44.
- 134 Nullum dubium, tam pro habenda veritate facti, quam super intentione, esse Iudeos aut infideles torturæ subiiciendos ab Inquisitione, si blasphemando, vel aliter committant delicta contra veritates fidei nobis, & ipsis communes: vt si Deum non esse omnipotentem, aut non esse iustum dixerint &c.
- 135 & de his blasphemijs &c. legitimis indicijs vtgeantur. Docent Eymet. 2. par. Direct. q. 46. vers. quo Iudæo, Pegna ibi comment. 71. & Zanard. in summ. Disinornm præcept. tom. cap. 4. vers. si igitur in supradictis. Ratio est, quia Iudæi aut infideles sic blasphemantes sunt, vel præsumunt, veri

- heretici, ac essent Christiani baptizati, & vt tales tractati debent ob commissionem huiusmodi delictorum.
- 136 Si verò Iudæi, aut infideles dicto aut facto blasphemant, vel aliter delinquant contra fidem catholicam in ijs, quæ non ipsis, & nobis communia, sed tantum Christianorum sunt propria; vt si afferat non esse verum Deum Christum filium Mariæ, neque hanc esse veram Dei matrem, vel si huius imaginem, aliorumque Sanctorum conspurcare audeant, de istisque delictis non sunt conuicti per testes aut per confessionem propriam, sed tantum sufficienter indicari, torqueri possunt, pro habenda solummodo veritate, & pro complicitibus.
- 137 Non verò super intentione, quia in his verè ipsi non sunt heretici, nec presumuntur, sed quod grauissimè contra fidem catholicam deliquerint, idèò puniri debent grauissimis penis, de quibus in citata Constit. Gregor. XIII. Ita Carena, dict. tit. 14. §. 18. nu. 42. vers. quod delicta, ex mente omnium. Atque hæc nus de tortura blasphemorum à nobis dicta sint satis.

An. & quatenus torquendi in S. Officio Polygami? Atque abutentes alijs Sacramentis, maximi Confessionis?

REGVLA CCCLIII.

- 138 **T**ransiens ad secundas nuptias, vel tentans transire, viuentè adhuc priori coniunge, cum inde de hæresi vehementer, vel leuiter suspectus fiat, vt plurimum torturæ subiiciendus super mala credulitate circa abusum Sacramenti matrimonij, non tamen pro eruenda veritate facti, quod in hoc casu supponitur iuridice probatum.
- 139 Abutens verò quolibet alio Sacramento, præcipue confessionis ad turpia, ob eandem suspicionem heresis torqueri solet in S. Officio, vel tantum super intentione, si de tali abusu iam sit conuictus; vel pro habenda etiam eius veritate, si solummodo indicatus existat.
- 140 stat. Nequaquàm tamen sufficienter indicatur ad torturam ex depositione vnus semine etiam honeste, imò nec ad cacerationem, vt plurimum etiam, neque ad citationem.

- 141 **E**rimus lib. 1. c. 20. Regul. 149. de abusu magni Sacramenti matrimonij, per polygamiam, vel polyviriā, pro qualificatione præcipue, seu ad decidendum, qualiter casus duplicis matrimonij spectaret ad S. Officiū: nullum ibi verbum de tortura eo abutentibus infligenda: vtrique id huc translatum tanquam in proprium locum. Est itaque dubium, an sint torquende persone, quæ committunt crimen vel polygamie, idest, contrahendo matrimonium simul cum pluribus mulieribus; vel polyviriæ, idest, contrahendo simul cum pluribus viris?

- Ita distinguit inter hæc nomina ex mente Scoti in 4. dist. 33. & aliorum, Didacus Garcia de Trasmiera in Regno Siciliæ fidei Questor dignissimus, & inter recentiores Scriptores præstantissimus, in suo opere valde erudito de Polygamia, & Polyviriā, l. 1. q. 1. n. 9.
- 142 Supposito autem, quod personæ sic contrahentes cum pluribus simul, sunt suspectæ de hæresi, ratione cuius subiacerent iurisdictioni Inquisitorum, vt diximus citata Reg. 149 pro faciliore decisione præsentis dubij de tortura infligenda illis, videndum prius quauisnam sit dicta heresis suspicio, an vehemens, seu potius tantum leuis.
- 143 Simane cath. Instrit. 30. nu. 6. Gutier. practicar. q. 12. q. 8. n. 1. Trasmiera l. 2. de Polygam. q. 1. n. 2. & quotquot praxim Tribunalium Hispanicorū S. Inquisit. sequuntur, ita sentiunt, quod transiens ad secundas nuptias adhuc viuente priori coniuge, sit de hæresi leuiter tantum suspectus; inde ducuntur, quia hic ex libidine, & concupiscentia ad tale delictum committendum induci censetur ergo de mala credulitate erit tantum suspicio leuis.
- 144 Nihilominus esse huiusmodi polygamum de hæresi vehementer suspectum, vti verū, & omnino certum habetur apud supremum Tribunal S. Rom. Inquisitionis (consequenter etiam apud alia Italice ei subiecta, maxime, apud nostrum Melitense, me testetur diurno eius consultore) Hocce erant, & tuerur Farinac. cum alijs per eum citatis, de heret. q. 178. n. 60. vers. & in supremo Vrbs, Fernand. de Otero, q. iuris par. 3. q. 9. n. 4. & Carena 2. par. tir. §. 5. 11. n. 58. Probatur efficaciter, quia tunc existit suspicio heresis vehemens, quando ex signis exterioribus opetum, aut verborum, frequenter, & vt plurimum deducitur, quod talia agens, aut dicens sit hereticus, vt ex comuni omnium sententia docent Pegna 2. par. direct. comment. 80. vers. 2. suspicio, & Martin. del Rio disquis. magic. l. 1. §. sect. 12. vers. vehemens.
- 147 suspicio. Sed ex abusu Sacramentorum, Baptismi, Eucharistiæ, & Extreme unctionis frequenter, & vt plurimum concludi solet, quod sit hereticus eis abutens, insurgitque inde vehemens heresis præsumptio, vt cum Farinac. de heret. q. 181. n. 3. Martin. del Rio cit. & alijs tradit Carena, vbi supra, vers. At ex abusu, etiam ex praxi recepta in tribunalib. S. Officij Hispanicis: ergo idem erit in abusu Sacramenti matrimonij per polygamiam, cum non appareat, cur sit dispar ratio de abusu illorum trium Sacramentorum, atque istius.
- 148 Proposita autem doctrinæ intelligi debet de polygamia perfecta, seu completa, quando scilicet quis, viuentè adhuc priori coniuge, contrahit matrimonium ratur cum secunda per verba de presenti. Nam si tantum contrahat sponsalia per verba de futuro, ex hoc actu non vehemens, sed leuis solummodo de hæresi suspicio insurgit. Ratio est, quia tunc non reperitur abusus Sacramenti Matrimonij, aperit tamen viam, & disponit ad hunc

hunc absum sic contrahens dicta sponsalitia; ergo aliquo modo est suspectus de heresi, nempe leuiter. Ita Carena dict. tit. 5. §. 11. n. 60. secundum mentem aliorum.

- 149 His sic resolutis, certum prorsus est, quod polygami, suspecti vehementer de heresi, debeant subijci torture super intentione, seu mala credulitate, nimirum, an plures uxores simul ducere licitum esse crediderint, sicuti erronee credebant, & tuebantur Anabaptista spurcissimus Mahumerus, ac Lutherus. Ita Genuen. in prax. Archiep. cap. 84. n. 8. in antiqua editione, & cum alijs, quos refert, Farinac. de heres. q. 179. n. 1. §. 9. vers. quod si factum. Nequaquam tamen fuit torquendi dicti polygami pro eruenda veritate facti, cum hoc supponatur probatum. Nam omnes DD. concordant circa hoc, quod peculiariter in casu polygamie, priusquam Inquisitor accedat ad aliquem actum condemnatorum, torture &c. debeat constare de corpore delicti, probata iuridice suprauincula prima uxoris, vel primi viri tempore quo fuit contractum secundum matrimonium: probata item identitate personarum. Ita cum Scaccia l. 1. de iudic. &c. cap. 87. n. 19. Carena, dict. tit. 5. §. 10. num. 55.
- 151 Predicta autem probationes talis suprauincula, & identitatis personarum, vt sint legitime, & plene, fieri debent a Fisco S. Officii, vel per fidem sumptam ex libris Parochorum, qui in materia ista plenè probant, vt testatur Nicol. à Ianua, de scriptura priuata, §. 5. q. 6. tit. de libris Pleban. & Aloys. Riccius in prax. tit. de matrimonio, resol. 18. vel per testes habiles, omni exceptione maiores, maxime ubi fides Parochi haberi nequit, quia agitur de validitate vnus matrimonij, & de inualiditate alterius offendenda. Ita tenent ex Genuen. in prax. Archiep. Neapol. c. 3. l. n. 24. Transmiera l. 3. de polygamia, quest. 4. & Carena, dict. tit. 5. §. 9. num. 53.
- 152 Sed quid, quando quis non transiit ad secundas nuptias, tentauit tamen transire, contrahendo sponsalia de futuro, viua adhuc prima uxore, est ne torture subijciendus super intentione? Præmissis pari modo eisdè probationibus suprauincula prioris coniugis, & identitatis personarum, secundum Praxim S. Officii lingua vulgaris Italica, m. 5. à me alias citatam, cap. 6. vers. contra qualli pos. Id est contra illos item, ibi, si fanno preuia tortura super intentione, abiuratur de leui; videtur dictum, quod ille sit torquendus super mala credulitate. Hoc tamè non admittent DD. illi Roderic. Acuña, & Campan. à nobis citari Regula prædicti nu. 1. qui absolute, & indistincte tenent torquendum eum, qui in materia fidei tatum de leui suspectus reperitur.
- 154 Verum consequenter loquendo iuxta resoluta à nobis ibi n. 127. & seq. regulariter non est torquendus, qui viuente adhuc prima uxore iniit sponsalia de futuro cum secunda, cum ex hoc facto tantum insurgat contra eum: su-

spicio de heresi leuissimè quia hæc tamen habet moralem latitudinem, si excedat infimum gradum, poterit talia in incens sponsalia leuiter torqueri, & cum abiuratione de leui expediri, vt dict. num. 127. & seq. diximus in communi, cum Genuen. & Carena ibi citat. quibus nunc addo Praxim illam, memb. 5. quæ id absolute defendit.

- 155 Tradita autem à nobis nu. præcedentibus intelligenda sunt non solum de contrahente duo simul matrimonia carnalia, sed de eo etiam, qui contraxit vnum spirituale, & alterum carnale, id est post sacros ordines susceptos, vel post emissam professionem in aliqua Religione a probata, aut post emissam tria vota simplicia Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ in nostra Societate Iesu, uxorem duxit, vel tentauit ducere; Atque contra de eo, qui post contractum matrimonium, sacros ordines suscepit, aut post cõsummatum amplexus fuit statum Religionis absque consensu coniugis, seu absque requisitis, à iure canonico assignatis. Nam in vtroque casu pari modo redditur sic faciens, vehementer suspectus de heresi: ergo postquam consisterit de corpore delicti, torture ab Inquisitore super intentione subijciendus est. De his omnibus copiose agit Transmiera l. 3. de polygam. q. 12. & 13. relouitque iuxta doctrinam propositam, quam & auctoritate DD. & efficacia rationum ostendit apud ipsum videas.
- 157 Ex dictis itaque iam patet, qualiter ex abusu Sacramentorum matrimonij, & ordinis sacri insurgat presumptio heresis contra abutentem, & qualiter hic torquendus insurgere etiam similiter ex abusu aliorum Sacramentorum, nullum dubium, attigimus sup. n. 145. circa Baptismum, Eucharistiam, & extremam unctionem, maxime si ista fortilegijs admixta.
- 158 Secantur. Circa quævis sacramenta in communi affirmat Transmiera, l. 3. de polygam. q. 2. n. 38. per sequentia verba. Cæterum non nego, inquit, quod si quis aliquid efficeret, quod directe opponitur primario fini ceterorum Sacramentorum, & spirituales eius usum ad temporalem peruerteret, quod eodem pacto, ex facto suo suspicionem de heresi ab Inquisitoribus plestendam exhiberet, vt si quis v.g. Eucharistiam Sacramentum, quod in modum cibi, & potus ad refectiorem, & nutritionem animarum exhibetur, quæ nutritio est Eucharistie præcipuus finis, vt docet Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. & 7. & can. 5. & 11. ad corporalem tantum adhibere.
- 159 ret. Hec ille: ergo quilibet sic abutens Sacramentis, præcipue Eucharistia, de heresi suspectus, super intentione torture est subijciendus.
- 160 Verum missis alijs Sacramentorum abusibus, priusquam de illo valde frequenti, & enormissimo sollicitandi ad rursus in confessione agamus, expendens duplex, non minoris enormitatis, licet haud ita frequens, vtique cõsuetus in Const. Greg. XIII. incip. Officij nostri, & in illa Clementis VIII. incip. Et si alias nempe si quis, non sacer dos existens, Eucharistiam, conficiat, sibi missam cele-

belibret, & si idem Sacramentum penitentiae ministraret. Ac primo quod ex istis actibus oritur suspicio de heresi in antra sic eos facientis, nullus dubitat, necesse estque dicta prima constitutione ibi. Nos itaque &c. animadvertere eos, qui Presbyteratus ordine non sunt insigniri, & se in administrandis dictis sacramentis ingerunt, facto catholici veritatem impugnare, quos solus Presbyteros, &c.]

163. Hinc evidenter concluditur, si aliquis confitens, & ministrans haec duo Sacramenta, facto impugnat fidem catholicam, ergo ob id erit etiam suspectus de heresi, nimirum de ea, quae viget inter haereticos huius temporis asserentes aequi secularem, ac sacerdotem esse idoneum ministrum istorum Sacramentorum, ut refert, & simul confutat Card. Bellarmin. controuer. fidei, tom. 2. contr. l. i. cap. 24. & 25. vide Carena tit. 12. par. 9. l. n. 3.
164. Qualis item sit dicta suspicio in laico sacramento Eucharistiae, & Confessionis conficiente, an vehemens seu potius levis, controuersum inter scriptores pari modo est, atque etiam similis suspensionem de heresi in committente crimine polygamie paulo ante vidimus: Anton. Souff. l. 7. Aphorif. cap. 3. n. 14. Castrus Palau. par. 1. tract. 4. dist. 8. pun. 26. §. g. n. 3. & alij, iuxta id quod seruiatur in Tribunalibus Hispaniae Sancti Officii inelinant in suspensionem tantum leuem, ac propterea addunt, quod si suspectus leuiter de heresi ob dictum abusum Sacramentorum Eucharistiae, & Penitentiae non debeat torqueri, sed cum sola abiuratione de leui expediri, per quam talis suspicio omnino purgatur.

165. Secundum illud tamen quod praenotatur in Tribunalibus S. Officii Italiae, praecipue in praerminentissimo Almae Vrbs (cuius vestigia nostrum Melitense perpetuo sequitur) comminiter admittitur, vt certum, ex praedicto abusu Sacramentorum Eucharistiae, & Penitentiae, insurgere vehementem suspensionem de heresi contra abutentem. Probatur eadem ratione iam supra adducta, quod vehemens suspicio illa censetur, quae prouenit ex signis exterioribus factorum aut verborum; vnde frequenter, & vt plurimum elici solet, quod talis faciens, sit haereticus, vt egregie docent Martin. del Rio l. 5. diuulsi. magic. seu 12. vers. vehemens suspicio, & Riccioli de iure person. l. 5. c. 1. n. 7. Atque sic elicitur ex celebratione missarum, & ex auditione confessionum in laico: ergo hic erit suspectus vehementer de heresi, & consequenter torrura subiiciendus pro eruenda facti veritate,
164. & super intentione. Ex vi propositae rationis, praeter Martin. del Rio, & Riccioli, idem ostendunt Pegna 2. par. Direct. comment. 81. vers. ille quoque, & Leon. in Thesau. fori Eccles. par. 3. cap. 37. nu. 35. in abusu aliorum Sacramentorum: sed par est ratio in praesenti, ergo &c.

165. Videtur nihilominus limitanda proposita doctrina a paritate rationis, quia sicut diximus supra n. 154. quod contrahens sponsalia de futuro cum secunda, adhuc viuente prima

uxore, sit solummodo leuiter suspectus de heresi, eo quod tunc non sit abusus Sacramenti, sed via, seu dispositio ad abutendum ipsis ita in praesenti, si laicus non conficeret Sacramentum, sed tantum disponderet ad conficiendum, fingens se sacerdotem, & sedens in confessionario, iam praesente penitente genibus flexis similiter si non celebraret missam, sed solum prepararet ad celebrandum, se induens vestibus sacris, & alia requisita disponens, crederem, quod in his casibus talis laicus redderetur tantummodo leuiter suspectus de dicta heresi, & quod non esset regulariter torrura subiiciendus, nisi quando huiusmodi suspicio excederet infimum gradum latitudinis, quam moraliter potest habere, nam tunc debet esset torqueri, & cum abiuratione de leui expediri, vt in simili supra dictum. n. 154. & prius n. 154. & prius n. 128.

166. tradidimus cum Genuteni, & Carena. Vnde isti duo praeter Souffian; & Castr. Palau. citatos, qui a fortiori limitationem a nobis traditam sine dubio admittunt, eandem eoguntur admittere, maxime Carena, cum hic in casibus dictae limitationis moderetur penas contentas in praedictis Constit. Gregor. XIII. & Clementis VIII. contra laicos Sacramenta Eucharistiae, & Penitentiae conficientes: de quo nos Deo bene iuuante lib. 6. ex professo agemus.

167. Decidendum superest de abusu Sacramenti Penitentiae per sollicitationem ad turpia, vel ad alia delicta; atque ex decis. a nobis, tota hac Regula, & praecedentibus non parum, ex traditisque etiam a nobis lib. 1. nostri operis de Materie Tribunalium fidei cap. 16. facile, ac breuiter decisio rei praesentis circa torruram inuoluntariam confessorio inducendi penitentem ad rem veneream, aut ad alia peccata, porrigetur.
168. Dixi, aut ad alia peccata: nam vt bene docent Pegna 2. par. Direct. comment. 81. vers. ille quoque, Saneius in selectis disp. 1. n. 23. vers. & explicari potest, Castrus Palau. tract. 4. disp. 9. pun. 6. nu. 2. & Transienera l. 7. de Polygam. q. 2. n. 46. eadem heresis suspicione laborat confessorius sollicitans penitentem ad libidinem, & ad alia delicta, & quae est sub iurisdictione Inquisitoris quoad torruram, quoties torqueri debet; quamuis non quoad penas, quae in decretis, ac Bullis summorum Pontificum, maxime Gregorij XV. contra confessorios ad solum libidinem sollicitantes continentur.
169. Sed petes, qualinam heresis suspicione laboret confessorius, qui penitentem ad turpia, vel ad alia peccata inducit, vt ob eam possit torqueri? Extat circa hoc similiter dissidium non exiguum inter DD. Nam alij vt Ludou. Paramus. lib. 3. de Orig. Inquis. quest. 20. nu. 115. vers. hoc supposito, & Roder. Auenha de confess. sollicit. quest. 2. Freitas ib. nu. 45. Diana 4. p. tract. 5. resol. 57. & tract. 7. resol. 7. Castr. Pala. tract. 4. oper. mor. disp. 9. pun. 6. & quotquot praxim Tribunalium S. Officii Hispaniae sequuntur, ita sentiunt,

F quod

quod per sollicitationem penitentis in actu confessionis ad turpia reddatur confessorius suspectus leuiter tantum de heresi, & consequenter quod non sit. conueniendus ratione dicti, quia tale crimen sollicitationis tunc ex propensione magna Confessorij ad libidinem magis obmitti ab eo censetur, quam ex voluntate abutendi Sacramento penitentiae, & quidem iuxta l. 1. Cod. ad l. Corneliam, de fidei criminibus distinguuntur per voluntatem, & propositum, non autem per exitum: ergo &c.

170. Alij vero, vt Pegna. 3. par. Direct. comment. 81. vers. ille quoque, Leonius in Thesauri Eccles. par. 3. cap. 37. nn. 35. Bariola in Floribus direct. Inquisit. de conf. sollicit. vers. suspicio, quia vrgetur Carena 2. par. tit. 6. §. 14. n. 34. ac reliqui solum supremi Tribunalis S. Officij Urbis, ac ceterorum Italie (inter ista enumera nostrum Melitense) approbantes, merito hunc parti adherent, quod confessorius, si dum audit confessionem, vel immediate post, sollicitus ad peccandum penitentem, huc suspectus vehementer de heresi, ob Sacramento Penitentiae abusus, ac proinde sit tortore subijciendus, vel pro eruenda veritate facti, si de eo non sit conuictus, sed tantum indicatus sufficienter; vel super mala credulitate, si de sollicitationis delicto per plenam probationem confit.

171. Quod autem in tali sollicitatione repetiatur abusus Sacramenti, affirmat Papa Pius IV. in Bulla a se edita contra sic sollicitantes, incipit, Cum sicut nup̄ est, ibi, Nos inquit, in animam inducere nequeunt, quod qui de fide catholica recte sentiunt, sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutuntur, aut

172. illis iniuriam faciunt. Ex quibus verbis a contrario sensu pro secunda nostra sententia, sic concluditur ergo qui abutuntur Sacramento Ecclesie, eisque iniuriam faciunt, d. ipsi male sentiunt, ergo presu-

173. muntur haeretici vehementer. Confirmatur simul soluendo rationem in oppositum, quia tamen Confessorius ex propensione ad libidinem, & ingenti appetitu eius committit crimen dictae sollicitationis, illamque primario intendit, hoc non tollit, quin ille simul, sine secundo, delinquat grauiter in abusu Sacramenti Penitentiae, & in faciendi huic iniuria, hincque suspicio vehemens max. credulitatis contra ipsum oria-

174. tur. Sicut quamuis quis ex maximo appetitu honoris, & estimationis apud populum doctrinam haereticalem tradiderit, sciens, quod Ecclesia teneat contrarium, talemque honorem, & estimationem in ea tradenda primario intenderet; hoc tamen non auferret, quin simul & secundario contra fidem peccaret, confitereturque haeticus, seu inde vehementissima suspicio de mala credulitate in mente eius residente insurgeret sed par est ratio in presenti, ergo &c.

175. Dixi, si de eo non sit conuictus, sed

tantum indicatus.] Circa haec duo aliquid breuiter attingendum, vt constet magis quandonam & qualiter dictus Confessorius sollicitans sit torquendus, aut secus. Cum hoc crimen sollicitandi in Sacramento Penitentiae ex se sit difficilis probationis, & aliunde cum ex eorum magna perniciem Ecclesiae Catholicae inferatur, merito secundum omnes sic resoluitur, licet in alijs materijs regulariter testes singulares, etiam singularitate cum mulatibus, nunquam plene probent, aut saltem raro in presenti tamen materia sollicitationis sapissime per ep̄s. fiti plenam probationem ad condemnandum reum sollicitantem, & puniendum poena ordinaria, maxime accidentibus indicij, & coniecturis. Ita Ludou. Param. lib. 4. de Orig. S. Inquisitionis quest. 10. num. 140. Sanctarech de heres. cap. 44. dnb. unico, conclus. 3. num. 4. & cum alijs, quos refert Carena 2. par. tit. 6. §. 7. num. 41. & ostenditur efficaciter ratione statim adduenda, & exemplo violationis sigilli confessionis, quae etiam per testes singulares probatur. Vide Suarez

176. in 3. par. disp. 33. sect. 8. nu. 2. Quamquam sit ne tunc reus sit sollicitans, iusticienter conuictus ad effectum talis condemnationis, arbitrio Eminētissimorum DD. Card. supremorum Inquisitorum, Gregorius XV. in sua Bulla, incip. Vniuersi Dominici, &c. reliquit.

177. Ad praedictam autem plenam probationem, nullum dubium, quod possint concurrere, vt testes singulares, quicunque, sicut ad probanda alia crimina enormia, admitti solent a quod trahunt copiose Farinac. de heres. quest. 188. nu. 65. Delrins, disp. mag. lib. 5. in 2. append. quest. 12. Ratio efficax est, quia sumus in casu talis criminis, cuius veritas nequit aliter haberi, cum in Sacramento Penitentiae, non interveniat alius, nec intervenire possit, nisi

178. confessorius, & penitens. Sed quando veritas alteri haberi nequit, ne delicta maneant impunita in perniciem. Resp. testes etiam singulares, & alias inhabiles admittuntur. Sic communiter notant. Expositores cap. fin. de testib. legen. Rojas in sing. fidel. singul. 3. Param. dict. q. 10. nu. 136. & Sanctarech loc. cit.

179. Pro dicta item probatione delicti sollicitationis plene faciendi, quiddam in contrarium nimis rigorose dicat Paramus ead. quest. 10. nu. 152. non sufficiunt depositiones duarum mulierum etiam honestarum, sed requiruntur depositiones plurium. Ita Sanctarech dict. cap. 44. roncila. 4. nu. 6. Roder. Acunha, de conf. sollicit. quest. 23. nu. 4. & cum alijs per ipsum relatis Carena dict. tit. 6. §. 11. n. 19. inde ostenditur, quia ex l. eum qui, de iureiur. qui agitur in vno, in alio releuari debet; sed confessorius sollicitans grauatur in hoc, quod possit conuicti per testes singulares: ergo in eo est releuandus, vt non sufficiat duo, sed plures 180. sint requisiti. In casu vero nostro, quos se-

mi-

- ming debeant concurrere ad convincendum relinquatur arbitrio Inquisitoris, qui diligenter advertere teneatur, an deponentes contra confessarium sollicitantem patiatur alias exceptiones præter illas duas sexus, & singularitatis. Ita iidem Sanctarel. & Carena.
- 181 Sed quid circa torturam? certum est, quod dux mulieres honeste deponentes de diversis sollicitationibus facient sufficiens iudicium ad torquendum confessarium sollicitantem. Nequaquam tamen ad id sufficeret depositio vnius tantum mulieris quantumvis honestissime, etiam casu quo talis confessarius non
- 182 esset cognitus probare vitæ. Contra Zannard. hoc ultimum negantem in sum. diuin. præcept. tom. 2. cap. 88. tit. de tortura, verſ. item si mulier, tenent communiter DD. præcipue Farinac. de delictis carnis, q. 137. nu. 32. Campanil. in diuers. Iuris canonici, rubr. 21. cap. 32. nu. 6. & Carena dict. tit. 6. §. 12. n. 61. Patet ex eo fundamento, quod bene aſſert Pegna 2. par. direct. com-
- 183 ment. 110. de quo nos alibi diximus nempe ad torturam requiri semiplenam delicti probationem, quæ insurgit ex depositione vnius testis omni exceptione maioris; at mulier deponens contra confessarium sollicitantem habet exceptionem sexus ad minus, ergo ex eius depositione non fiet semiplena probatio, nec sufficiens iudicium ad illum torquendum, nisi forte coniungantur alia indicia.
- 184 Quin, etiam quod depositio vnius tantum femine non sufficiat ad dictum confessarium citandum, & carcerandum, ob infamiam inde ei resultantem, voluerunt non sine magna probabilitate Simanch. Cathol. Inſtit. tit. 16. nu. 1. Rojas de heret. par. 2. nu.
- 185 32. & Carena vbi supra nu. 62. Atque Roder. Acnha bene addit quæst. 23. de confess. soluc. nu. 10. non posse carcerari confessarium ex depositione duarum mulierum meretricum, eo quod illarum testimonium vix æquiualeat testimonio vnius femine honeste.
- 186 Ad confirmationem verò predictorum, extant diuersæ literæ supremi Tribunalis S. Congregationis, de Vrbe, aliæ directæ ad Vicarium Generalem Archiepiscopi lanuens, quas refert Peyrin. ad priuilegia Minim. tom. 7. cap. 11. nu. 3. aliæ item de anno 1627. mensis Iulij 17. & de anno 1638. mensis Nouemb. ad nostros Illustriss. Inquisitores Meliten. transmissæ, quæ aſseruantur in Archivio; per priores Iulij iniunguntur Inquisitori pro tempore, ne procedat ad citandum, constituendum, & carcerandum confessarium ob sollicitationem ex depositione vnius tantum femine, sed prius certiorrem faciat S. Congregationem Urbis, missa relatione qualitaris personæ denunciantis, & denunciare, ac expectet inde responsum.
- 187 Per posteriores verò Nouemb. disponitur vt si constet de honestate. & bona fama, femine denunciantis, ac a contra de mala confessarii denunciati hunc constituat, Tom. II.
- procedatque contra ipsum, si se aggrauet in constituto; secus si non se aggrauauerit.
- 188 Sed tunc curandum, vt per Episcopum ab exercitio audiendi confessiones remoueat.
- 189 Hactenus de confessario sollicitante penitentem in actu confessionis, aut aare, vel post eam immediatè; sed quid, si extra actum confessionis in confessionario tantum ille sollicitet? Certum est, quod possit Inquisitor procedere contra sic abtinentem confessionario, & patet, ex Bulla citata Gregorij XV. ibi, siue extra occasionem confessionis in confessionario, aut in loco quocunque vbi confessiones Sacramentales audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel prouocare tentauerint, &c. in officio S. Inquisitionis seuerissime, vt infra.
- 190 puniantur. Item certum est, quod confessarius sic sollicitans non sit tortura subiiciendus, cum in tali actu leuissima, aut nulla erroris præsumptio reperiat, eo quod non adit ibi abusus Sacramenti penitentis. Ita ex omnium mente Carena dict.
- 191 tit. 6. §. 15. num. 76. Addens tamen Confessarium esse expediendum abique vlla abiuratione, idque confirmat toto §. 16. contra Dianaui, 4. par. tract. 5. resoluit. 50. verſ. quo verò ad alios, contrarium asserentem, quod debeat ille expediri cum abiuratione de leui. Sed nos de hoc opportuniùs alibi.
- 192 Tandem, quæ de confessario in actu sacramentalis confessionis penitentem sollicitante tradidimus, an pari modo habeant locum respectu personæ penitentis, casu quo hac in confessionis sacramentalis actu confessarium ipsum ad peccandum sollicitet, dubitari non sine fundamento potest. Sed
- 193 dicendum breuiter, non posse Inquisitorem ex vi vllius Bullæ Pontificiæ contra talem penitentem procedere, ipsius poenas infligere in Bullis Pontificiis contra sollicitatem assignatas; quia in eis semper est sermo de solis confessarijs sollicitantibus, & cum sint materis odiosæ non sunt extendendæ. Ita Sanctarel. de hæres. cap. 46. num. 4. conclu. 3. Diana, vbi supra, & cum alijs, quos citat, Carena dict. tit. 6. §. 5.
- 194 nu. 22. At et vi Iuris communis, & dimini, quod huiusmodi penitens sit sub iurisdictione Inquisitoris, tradidimus ex doctrina Pegna, & Caltri Palao Kb. 1. nostri operis, de Materijs Tribunalium fidei cap. 16. Regul. 190. verſ. sed de persona, &c. ibi citat.
- 195 totum. Et nunc addimus ex eorundem mente, quod possit, & debeat eodem pacto torqueri, vel pro eruenda veritate, vel si per intentione ob eam rationem, quia in dicto actu penitentis sollicitandi confessionem, adest abusus sacramenti penitentis, ex quo insurgit vehemens suspicio de hæresi, ergo &c. Atque hæc sint satis pro explicatione Regulæ præsentis.

Quid de tortura infligenda, nec ne, retinentibus, &c. libros prohibitos & inforidicantibus in excommunicatione?

REGVLA CCCLIV.

196 **P**ro diuersitate librorum prohibitorum, & pro qualitate personarum, eos retinentium, ac pro maiori, vel minori mora retentionis, pro alijsque circumstantijs, oritur inde iudicij, arbitrio, aut vchemens, aut leuis, aut nulla suspicio de heresi contra delinquentem. Si oritur vehemens, & retinens librum prohibitorum & heresim, male vitæ exultat, debet perquiri pro vltiori vitare habenda, & super intentione: secus verò, si sit bonæ famæ, vel si tantum leuiter suspectus de heresi censetur.

197 **T**ur, regulariter loquendo. Decin inforidicent in excommunicatione lata ob heresim, si trāsato anno citatus non compareat, tractandus vti hereticus: si tamen compareat, & non doceat de sua innocentia, est vehementer suspectus de heresi, & torquendus: minimè verò si inforideat in lata ob aliam causam, quàm heresis, quamquam oppositum vti admodum probabile etiam admittendum.

198 **S**uppositis per nos copiose traditis lib. 1. nostri operis, cap. 19. sex Regulis de materia librorum prohibitorum, facilius ac breuius tractabimus præfens dubium de subiiciendo torturæ, aut secus, eos retinentes, legentes, typis mandante, &c. Ac primo expendendum, sicut in præcedentibus seruauimus, an & qualis suspicio de heresi contra delinquentem insurgat, ex his prauis actionibus tales libros retinendi, legendi, typis mandandi, defendendi &c.

199 **C**irca hoc, vt prius vera a falsis secernamus reiicienda est statim falsa illa sententia Archidiaconi in cap. fin. 24. quest. 2. Ioan. de Anania in cap. si quis Episcopus, de heret. Rom. sing. 316. in ep. Eo ipso, & plurimum, iurisperitorum, assensum sine iure, ac ratione, nimis rigorose, retentores librorum hereses continentium habendos esse pro hereticis, & ex sola retentione induci eodem, & plenam probationem ad eos condemnandos, vt tales.

200 **Q**uod tamen dicti retentores ex sola talium librorum retentione non iudicentur heretici, sed tantum suspecti de heresi, pater manifestè ex Bulla Pij 4. edita de anno 1564. incip. Dominici Gregis, ibi, eamque ob causam in eos, vti de heresi suspectos inquiri &c. Atque hoc vt prorsus certum tradunt Pegna 2. par. direct. comment. 3. vers. Horum tamen sententia, Decian. in tract. crim. tom. 1. lib. 5. cap. 46. n. 26. Param. de orig. 5. inquisit. lib. 3. q. 9. n. 147. Sâdarel. de heres. c. 41. d. 4. n. 5. & cum alijs multis Farinac. q. 180. n. 33.

201 **Q**uamquam negari non potest, casu, quo

librum a se cõpositum quis apud se haberet, & in eo ex professione essent hereses expressæ, catholicaque veritates impugnare, debet iste talis vti hereticus condemnari, vt bene notarunt iidem Pegna loco citato, & Farinac. cum multis per ipsum relatis dict. q. 180.

202 **n. 16. & 17.** Qui infra dict. nu. 33. affirmat cum Duard. ad Bullam Cænæ Domini, lib. 2. can. 1. quest. 51. n. 24. esse etiam vti hereticum condemnandum eum, contra quem præter retentionem, &c. libri prohibiti ob heresim, concurrerent aliquæ vrgentissimæ cõiecturæ. Ita etiam Carena 1. p. tit. 10. §. 3. n. 24. cui adhæreo in prædictis, & in ijs, quæ ibi sic addit.

203 **Hæc tamen inquiri, limitanda sunt in eo, qui non ex proposito, sed quasi per transennam scripsit heresim.** Præsumitur enim talis hoc ex ignorantia potius scripsisse, præsertim si res erat difficilis, & obscura: ipse habeatur communi opinione vir catholicus, & pius. Hæc ille, quæ desumit ex Castro Palao, tract. 4. disp. 2. pun. 10. §. 4. n. 2. vers. Quod intelligendum est. Excepta itaq; hac limitatione, in prædictis casibus nõ esset locus torturæ (excipe infligendam super complicitibus cum ille sit vti hereticus condemnandus).

204 **Præter casus autem prædictos, in quibus retinens, legens, &c. libros prohibitos condemnandus vti hereticus in reliquis, ex tali eorum retentione, lectione &c. qualisnam suspicio heresis insurgit?** & vbi nam locus

205 **torturæ?** Quo ad verumque duæ sunt oppositæ sententiæ, altera Deciani, tract. crim. lib. 5. cap. 46. nu. 26. vers. aut vero appareat, & aliorum affirmantium insurgere solam leuem, ac proinde non esse locum torturæ, etiam si

206 **tales libri ob heresim sint prohibiti.** Altera Zanchi. de heret. cap. 7. n. 7. Locati, verb. libri, & repertor. Inquisitorum, eodem verb. defendentiam ex huiusmodi actione illos retinendi, legendi, &c. oriri vehementem heresis suspicionem contra delinquentem: ideo hunc torqueri debere.

207 **Verum multi ex scriptoribus melioris notæ, vt Pegna 2. par. Direct. comment. 3. vers. vt ergo gradus, Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. num. 18. Param. de orig. 5. Inquisit. lib. 8. quest. 9. num. 148. Genuen. in præx. Archiep. Neapol. cap. 18. num. 12. Soufa, lib. 1. Aphor. cap. 21. num. 37. & cum alijs, quos copiose de more citat Farinac. de heres. quest. 180. num. 9. ita sentiunt, & bene quidem, quod relinquendum sit totum hoc arbitrio Iudicis, seu Inquisitoris, qui percipit omnibus circumstantijs, præsertim qualitate personarum, penes quas libri reperiuntur, qualitate itonæ librorum repertorum, & disturnitæ retentionis eorum, prudenter statuet quænam inde præsumptio heresis insurgat, an vehemens, an leuis, an vero nulla.**

208 **Cum Pegna citato bene expendit præceteris Carena, dict. tit. 10. §. 4. §. 5. & 7. hos tres gradus præsumptionis de heresi, exemplificans in vnoquoque, & ostendens, quando ob eam ad torturam inquisiti de-**

- ueniendum, & quando ab ista abstinentur
 107 dam. Equidem nulla est hæresis presum-
 ptio in libri prohibiti retentione, lectio-
 ne, &c. nullusque torturæ locus, ubi re-
 peritur penes aliquem liber continens er-
 rores contra fidem, simul cum scripturis,
 in quibus per ipsum illi refutantur, quia
 ob id censetur versus Catholicus, punien-
 dus tamen arbitrio, vel saltem corripien-
 dus, eo quod sine licentia talem librum.
 110 legit. Similiter, nullo modo est sus-
 pectus de hæresi, nec torturæ subijciendus hæ-
 resis ille, penes quem reperti fuerunt libri
 ob hæresim prohibiti, tempore quo non-
 dum omnes angulos domus hereditarie
 lustrauerat, neque aliquam illorum noti-
 ciam acquisierat: Atque sic de alijs exem-
 plis, in quibus ob ignorantiam retinens si-
 milites libros, excusatur. Vide Farinac. dict.
 quest. 18. num. 44. & Casum Palao tract.
 4. disp. 2. pun. 10. §. 4. num. 6.
 111 Erit autem presumptio de hæresi, vt
 optimè ait Carena citatus, tantum leuis,
 & retinens, legens, &c. librum ob hæresim
 prohibitum, de ea leuiter suspectus, ac
 propterea nequaquam torturæ subijciendus,
 regulariter loquendo, quando inconsiderate
 retinuit aut legit, quando parum, & se-
 melum item aduertenti de prohibitione eius
 statim acquieuit; aut simul atque talem
 esse audiuit, illico ad Inquisitorem de-
 tulit, &c. Dein si penes idiotam talis li-
 ber repertus fuit, aut si in eo tantummo-
 do fortilegia simplicia contineantur, quæ
 ex se leuem tantum hæresis suspicionem
 inducunt; atque pari modo de alijs ca-
 112 bus. Quos a fortiori admittent Decian.
 citat. num. 103. & reliqui auctores primæ
 sententiæ, qui ardent stylo Tribunalium
 Hispaniæ, vt notat Diana par. 4. tract. 7.
 resol. 6. absque tortura esse iniungendam
 abiurationem de leui retentoribus dicto-
 rum librorum, ob leuem tantum hæresis su-
 spicionem, ex retentione ortam volunt.
 113 Sed nos iam supra num. 129. testauimus
 eum Genuen. & Catena ibi citatis, pro-
 pter leuem hæresis suspensionem, si sit supra
 infimum gradum latitudinis, quam habere
 solet, posse infligi reo torturam le-
 uem, iniuncta etiam ei abiuratione de-
 leui; quæ resolutio in presenti casu locum
 habet, ac proinde dicitur regulariter loquendo.
 114 Denique retinens, legens, &c. librum
 ob hæresim prohibitum, redditur suspectus
 vehementer de hæresi, & ob torturæ subij-
 ciendus, si sit homo malæ vitæ, & dicam
 librum studiosè penes se retinuerit, si to-
 tum, aut plures legerit, si inquirat vr-
 tales libros habere possit, & ex remotis re-
 gionibus sibi, aut alijs apportari curet,
 vel si alia concurrant adminicula. Tradit
 Homob. de Bonis, de exam. Ecclesiastico,
 tom. 1. tract. 7. cap. 3. quest. 13. vers. vnde
 primi. Casus Palao, tract. 3. disp. 1. pun.
 14. num. 6. Carena dict. §. 7. nu. 14. & alij.
 115 Secundum quos interrogandus reus in-
 Tom. II.

- in tortura super credulitate contentorum in
 dicto libro, super complicitibus, & an ali-
 quem hæreses in eo eo contentas docuerit.
 116 Quod si retinens, legens, &c. huiusmo-
 di librum, sit homo bonæ vitæ, & famæ,
 nec vnquam aliis de hæresi suspectus, ex
 ea retentione, &c. nequaquam insuperetur
 presumptio vehemens de mala credulitate,
 neque sufficiens indicium ad torturam
 contra eum. Ita præter citatum Casum
 Palao, Arnal. Albertin. de agnoscent. asser.
 cathol. quest. 18. nu. 25. & cum alijs, quos
 refert Farinac. de hæres. quest. 180. num. 48.
 117 Vtque probat exemplo rei furtiui, quæ
 tametsi alias faciat indicium ad torturam
 contra illum, penes quem reperta est; si
 iste tamen sit bonæ vitæ ac famæ, talis in-
 uentio minimè sufficit ad ipsum torquendum.
 118 Sed quid, si penes aliquem reperitur li-
 ber ob hæresim prohibitus sine nomine au-
 ctoris? Ex mente Deciani in tract. crim.
 lib. 1. cap. 46. num. 26. Farin. dict. quest.
 180. n. 31. Carena, 2. part. tit. 10. §. 7. n. 42. &
 aliorum, quibus adhæreo, retentor eius in-
 terrogandus de auctore, & ad hunc mar-
 testandum, si opus sit, etiam torquendus:
 quod si in tortura persilens non nominet au-
 ctorem, tunc habebitur ipse pro auctore,
 & vti hæreticus condemnabitur.
 119 Hactenus tradita, solum intelligenda de
 retinentibus, legentibus &c. libros propter
 hæresim, aut suspensionem eius prohibitos;
 quando vero quæ retinet, legit &c. librum
 ob aliam causam, quam hæresis prohibitum,
 puta quia contra bonos mores inhonestus,
 seu turpis continet, tunc cum nulla hære-
 sis suspicio inde oritur, nequaquam reti-
 nenti, legenti &c. est infligenda tortura su-
 per intentione; nec abiuratio iniungenda
 illi; puniendus tamen arbitrio ab Inquisito-
 120 re: Qui est, quo ad hoc delictum, iudex
 ipsius legitimus, vt patet ex decisione su-
 preme Congregationis S. Officij Vrbs, ex-
 pressa in literis Eminētissimi Cardinalis
 Mellini ad Inquisitorē Cremonæ, quas ad ver-
 bum adducit Carena, dict. tit. 10. §. 2. n. 19.
 vers. contrariū tamen. & addit eum Sousa li.
 Aphorif. c. 21. n. 45. dictā decisionem, esse ra-
 tionabilem, & congruam omnī iuri, & aequitati.
 121 Hinc Turrian. scilicet. disp. par. 1. cont. 4. dub.
 27. circa prædictos libros, dubitat, & qua-
 lificat per sequentia verba. An sit tutum,
 inquit, in conscientia retinere libros prohi-
 bitos ex præcepto S. Inquisitionis, quando
 libri non continent doctrinam contrariam
 fidei, aut sacræ doctrinæ?
 122 Respondeo, nullo modo esse tutum, & ef-
 se grauissimum peccatum, etiam si libri non
 contineant malam doctrinam, quia Sena-
 tus S. Inquisitionis nunquam prohibet aliquē
 librum, nisi ob causam infamam boni commu-
 nis, & ita præceptum est infam. & obligans.
 & oppositum asserere est erroneum, & scilicet
 falsum, & sic facientes, vel sentientes
 contra præceptum S. Inquisitionis, manife-
 standi sunt inquisitoribus, & scelerè puni-
 di,

di, & qui certo agnoscunt huiusmodi delinquentes, obligati sunt ad manifestandos illos S. Inquisitioni.] *hæreticus Turrian.* cuius resolutio omnino mihi placet.

- 123 Quo ad secundam partem Regule de infor-
descentibus in excommunicatione: primo
certum est, ad incurrandam infordeſcentiam
requiri, & ſufficere, vt patebit ex decifione
Trident. addenda, ſpatium vnus anni in-
tègri, & continuati, & non interrupti. Ita
Gloſ. in cap. cum bonæ, de ætat. & qualit.
ibi Abb.n.7. Hoſtien. nu.7. Ioan. Andr. nu.70.
Mar. Alter. de cenſ. l.2. diſp. 6. cap.1. verſ.
de ſecundo dubio, & præcipue Eminentiſ-
ſim. D. Card. Bellarm. in ſuis notis ad Triden-
teſſ. 25. de ref. cap. 3. vbi bene obſeruat, quod
quanto maior eſt mora, tanto magis graua-
tur reus, vt contigit in caſu, de quo in dict.
cap. cum bonæ, illius, qui per triennium in-
124 ſorduerat in excommunicatione. Annus
autem ad dictum effectum requiſitus incipit
à die, quo quis contraſta excommunicatione
ſuit nominatim denunciatus vt docet Al-
bertin. in Rub. de hæreſ. in 6. q. 13. n. 35. & cū
alijs, quos citat, Sanctarede de hæreſ. cap. 4. n. 6.
- 125 Certum ſecundo eſt, quod ad infordeſcen-
tiam requiritur perſeuerantia cum pertinacia
animi, quæ includat contemptum Clauſi,
concurrētibus ſimul ad hoc alijs tribus: Pri-
mo quod excommunicatus habuerit prius no-
ritiā excommunicationis ſibi inſictā. Secūdo,
quod intra annum non curarit de abſolu-
tione obtinenda: nam ſecus haud erit infor-
deſcens. Tertiū, quod ſuper infordeſcentia ſe-
quatur ſentētia illius declaratoria: Cū Farin.
ex decif. 196. Rom. Rot. nu. 2. in impreſſis poſt
ſecundum volumen Conſiliorum cū Ricciulli
de iure perſon. extra Eccleſiæ gremium exi-
ſten. l. 4. cap. 8. n. 3. & cum alijs adducit Carena,
2. p. tit. 8. §. 2. n. 6. & ſeq. ſi præmiſſis vt certis,
126 Decidendum ſequitur in hac materia id
ſolum, quod eſt notari inſtituti, nimirum, An,
& qualiter infordeſcens in excommunicatione
ſiat de hæreſi ſuſpectus, & torturæ ſubiſcien-
dus, nec no? Circa primum, apud Tridenteſſ.
35. c. 2. de Refor. in fine ſi expreſſe habetur.
Sed ſi indurato, inquit, animo cēſurus annexus
per annum illis inſorduerit, etiam cōtra eum,
127 vti de hæreſi ſuſpectū, procedi poſſit.] Quæ
verba Concilij de excommunicatis, ex qua-
uis cauſa etiam ciuili intelligi debere tenent
Mar. Alter. de cenſ. tom. 1. l. 2. diſp. 8. cap. 3.
verſ. Tertia propoſitio, & ſalcedo ad Diaz. in
pract. crim. citatus à Carena vbi ſupra §. 4. n.
128 15. Atque vnuerſaliter loquendo, quod
quis infordeſcens in excommunicatione la-
ta ex quacunque cauſa ſit de hæreſi ſuſpectus,
docent, Eymet. a. par. Direct. q. 47. n. 6. ibi Pe-
gna, cōmen. 72. Simanc. Carhol. Inſtit. 2. n. 4.
Cousarr. in c. Alma mare. p. 1. §. 7. n. 10. verſ. 4.
eſt cōſiderandum. Vgolin. de cenſ. tab. 1. c. 14.
§. 4. n. 3. Card. Bellar. loc. cit. & cum multis per
ipſum relatis, Farinac. de hæreſ. q. 191. n. 24.
- 129 Imò, quod ex quacunque cauſa infordeſ-
centem debeat Inquiſitor citare ad reſpon-
dendum de fide, & contra eum poſſit proce-

dere, addunt citati DD. & præcipue Campa-
nil. in diuerſor. Iuris Canon. rubr. 11. c. 15. n. 21
Probatum inde eſſe efficaciter, quia eadē mi-
litar ratio contemptus Clauſum, reſpectu cu-
130 iuſus infordeſcentis: Quin etiam maior
videtur militare reſpectu infordeſcentis ex
cauſa ciuili, cum hæc minus eum retardare
debeat ad comparandum coram Iudice, quā
cauſa criminalis, quæ poenam corporalem re-
ſpicit, vt bene notauit Ricciul. loc. citat. c. 7.
n. 18. verſ. quin imo maior.

- 131 Nihilominus, licet attento iure hæc ita
ſe habeant, attenta tamen conſuetudine,
Tribunalia S. Officij nequaquam ſolent
procedere contra infordeſcentes in excommu-
nicatione lata ob aliam cauſam, quam hæ-
reſis. Ita idem Pegna, dict. comm. 71. verſ.
ex recepta, Scacc. lib. 1. de indic. cap. 98. nn.
36. qui ait, quod nunquam viderit, nec au-
dierit cōtra taliter excommunicatos ex cau-
ſa alia, quam hæreſis, & infordeſcentes pro-
cedi tanquam de hæreſi ſuſpectos. Iac. Graſ.
in ſum. dec. par. 1. lib. 4. c. 14. verſ. ex recepta
tamen; Lælius Zecchiſ in ſum. par. 1. rubr.
de Fide, cap. 11. n. 13. verſ. Hi, ſi per annū,
affirmans ibi, quod ex conſuetudine S. Offi-
132 cij cum contra hos non procedit. Extant li-
teræ Emin. Card. Aragonij, ſub die 30. Se-
ptemb. 1602. vt reſert Lazzar. de monit. ſec.
4. qu. 8. nu. 20. quibus de mandato S. Congr.
S. Officij Vrbiſ inuincitur Vicario Episcop. P.
Placentini, ne procedat ſub nomine S. In-
quiſ. contra aliquem taliter infordeſcentem
idem prius fuerat etiam inuincitum, alijs ſi-
milibus licitis an. 1585. Episcop. Ferrar. de
mandato eiſdem Congreg. teſte Borg. de-
ciſ. 33. par. 1. nu. 61. in fine.
- 133 Cum aliqua vero moderatione dictæ do-
ctrinæ, teſtatur Carena 2. p. tit. 8. §. 4. n. 78.
ſub finem ſuis verbis. Ita etiam, inquit, 5.
Congr. de an. 1627. reſcriptiſ Reueren. P. In-
quiſit. noſtro Crenone, ne contra hoſ in-
fordeſcentes procederet, niſi prius conſulto
ſupremo Vrbiſ Rom. Inquiſit. Senatu in om-
nibus caſibus particularibus, Belloch. de ca-
ſib. reſeruat. par. 2. qu. 4. nu. 236. In aliqui-
bus tamen caſibus, ſtante maxime contumacia,
ſcio in Tribunaliſ alibus aliquibus S. Offi-
cij inquiſitoribus fuiſſe hoſ infordeſcentes, con-
ſulto tamen prius ſupremo Vrbiſ Tribunali,
vt mihi a viris fide dignis relatum fuit.] hæc
134 ille; ex quibus iam apparet, eſſe hanc par-
tem valde probabilem, vt dixi in fine Regu-
læ, quod poſſit S. Officium procedere contra
tales infordeſcentes in excommunicatione
lata ex alia cauſa, quam hæreſis, vti ſuſpe-
ctos de hæreſi, & tunc incipiunt eſſe tales,
inſurgitque obligatio denunciandi ipſos In-
quiſitoribus, quando ſententia infordeſcen-
tiæ declaratoria proſequeretur, quæ, vt dictum
ad eam contrahendam neceſſaria eſt. Ve-
135 rum, cum ab Ordinarijs locorum vix vni-
quam proſecratur, hinc, credẽs, ſaluo molio-
ri iudicio, exorta conſuetudo apud Tribu-
nalia S. Officij contra iſtos infordeſcentes
non procedendi.

236 Suspicionis vero de hæresi qualitas in quibusvis infordescensibus sic se habet, vt iam de secundo corset, quandonam insigenda illis tortura, vt gradatim procedamus i primo de infordescens in excommunicatione ob causam hæresis lata, nimirum si indicatus leuiter de aliqua hæresi, & vocatus ab Inquisit. iudicium eius subterfugens nolit comparere, ac propterea in contumaciam declaratur excommunicatus, & sic contumax incipit esse vehementer suspectus de ea, & si in excommunicatione per annum maneat trāst suspicio vehemens in violentiam, quæ dicitur præsumptio luti, & de iure, & est sufficiens ad plene probandum crimen hæresis, & ad condemnandum vti hæreticus ita violenter de ea suspectum. Patet ex text. manifestis. cum contumacia, de hæret. in 6. ibi Gloss. verb. vehementem, & cap. excommunicamus, l. 1. de hæret. in 6. ibi Hostien. nu. 3. docentq; late Pegna, 3. p. Direct. com. 49. & Farin. de hæ. qu. 192. n. 14. Sed de hac condemnatione, & de requisitis ad eam, nos alibi ex professo.

237 Verum si transacto anno in excommunicatione, Inquis. contra dictum contumacem sententiam declarationis infordescens proclat, vti ab eo proferri debere ad eam contrahendam bene docuerunt Riccioli in prax. var. resol. to. 3. resol. 314. n. 13. Seraph. decif. 1285. nu. 3. & alij: Ex tunc sic infordescens incipit esse leuiter, ac vehementer, pro qualitate personæ, &c. de alia hæresi, nempe, quod malo sentiat de Clauibus Ecclesiæ.

238 Quod si comparatur ita infordescens corā Inquisit. antequam ab illo vti hæreticus condemnetur, & de sua innocentia circa primā hæresim, ac de legitimo impedimento, ob quod non potuit prius comparere, puta, ob infirmitatem, vel quia fuit apud hostes, &c. in tali casu venit omnino absolendus, & declarandus innocens, tam a prima hæresi, quam a secunda infordescens coniuncta, seu ab ipsa infordescens. Ita Pegna, vbi sup. ver. tandem addo, Farinac. d. qu. 192. nu. 22. & Card. Bellarm. in suis Notis ad Trid. sess. 25. de refor. cap. 3. nu. 12.

239 Quid si comparet, vt dictum, & de neutro ducat, nec de innocentia, neq; de legitimo impedimento; tunc, vt vehementer suspectus de duplici hæresi subiiciendus est tortura super intentione circa vtramq; Ita Scacc. de iud. cap. 8. & Zanard. in sum. diuin. præcep. to. 1. c. 3. de iude, vers. Primus post

240 annum: Similiter insigenda ei tormenta, saltem leuis super intentione, si doceat de sua innocentia, non vto de legitimo impedimento tunc prius noluit comparere, ob præsumptionem male eteulitatis Clauium Ecclesiæ ex infordescencia ortam. Tradunt Symmach. de Cathol. Inst. tit. 17. c. 4. & 5. Scac. ibid. nu. 29. & ex mente aliorum Carena, v. pat. tit. 8. nu. 40.

241 Denique si quis infordescat in excommunicatione lata ob aliam causam, quam hæresis, sic vt plurimum tantum leuiter suspec-

ctus de mala credulitate, circa portum Clauium Ecclesiæ, vnde regulariter non est ei insigenda tortura. Primum de suspicione leui sola, tradunt, vt certum, atrencia. vi. l. 1. tit. 17. n. 4. Symey. 2. p. direct. qu. 47. & ibi Pegna, Conarr. in cap. Alma mater, f. 1. §. 7. Mar. Alter. de censu. to. 1. lib. 2. disp. 8. cap. 3. vers. circa hoc decretum, Genues. in præf. Archiep. Neap. cap. 68. nu. 8. & Farinacum alijs multis per

242 ipsum relatis, de hæres. qu. 192. nu. 9. inde ostendi potest, quia taliter infordescens ob timorem carcerationis strictæ, & penarum insigendatum magis, quam ex contemptu Clauium, iudicium, & præsentiam Inquisitoris subterfugere videtur; ergo de mala illarum credulitate non vehementer, sed tantum leuiter suspectus, vt plurimum, exiit.

243 Secundum, quod sic leuiter suspectus non sit, regulariter loquendo, torquendus; dicimus consequenter iuxta hætenus sæpe tradita in reliquis materijs forilegiorum, blasphemie, polygamie, &c. ex communi DD. sent. nimirum haud esse locum torture, vbi tantum adest suspicio de hæresi leui. Limitauimus tamen per particulam, regulariter, cum Genues. & Carena, affirm. n. 127. & seq. in casu suspicionis de hæresi leui, si hæc sit supra infimum gradum latitudinis, quam habere solet, sic suspecto posse insigi torturam leuem, & iniungi etiam abitationem de leui: sed par est ratio in presenti casu, ergo, &c. Nec aliud pro presenti Regula addimus.

Est ne locus tortura in casu edentium cibos prohibitos? & in alijs ad Officium S. Inquisitionis spectantibus?

REGVL. CCCLV.

244 **C**omedens carnes diebus vetitis sit vehementer suspectus de hæresi, estque torture subiiciendus, si præter carentiam licentia, & defectum causæ edendi concurrant alia adminicula: alias suspicio leui inde in-

245 surgit. Quæ etiam sola in comestione lacticiniorum tempore prohibito quandoque repetitur; vnde taliter de hæresi suspectus, aut nullo modo, aut solum leuiter torquen-

246 dus. Ex prædictis autem sumenda norma circa diuersos casus ad Officium S. Inquisit. pertinentes, vt circa casum celebantium, conuenticula in materia Religionis, estque, assistentium; circa casum item loquentium de mysterio Concept. B. Mariæ Virg. contra dispositionem Sedis Apostolicæ, & circa alios a nobis singillatim exprimendos.

247 **E**xistit olim hæresis, quæ reuocata fuit a Sæctarijs quibusdam nostri tēporis improbane delectum ciborum in ieiunijs, vti iniungitur ab Ecclesiā fidelibus: contra quā præter alia multa, quæ ad eam reprobendam ex Scriptura Sacra, ex antiquis Concilijs, &c.

- ex SS. PP. copiose adducit Script. præcipue Greg. de Valentia. l. 3. dist. 9. q. 3. pun. 1. ostendens, quod sic de hâc certum, Catholicorû ieiunium cum abstinentia à carnibus, & aliquando ab ovis, & lacticiis esse utile, & laudabile, hoc idem confirmatum habemus per Concil. Trident. sess. 25. de refo. c. de. 148 del. & ciborum, ieiunij, &c. De dicta itaque hæresis suspèctum reddit quicunque diebus vetitis carnes, ova, & lacticia abstineat causa legitima, vel absque dispensatione comedit. Ita Pagna 3. p. Direct. com. 1. 4. vers. Ecclesiasticis Sacramenta. & 2. p. q. 55. com. 80. v. & ob hanc præsumptionem, Genueu. in præf. Cur. Archiepisc. Neapol. c. 18. n. 11. v. comedentes carnes, & cum m. altis, quoscirar, Farinae de hæres. q. 178. n. 8. idque in commun. loquendo.
- 149 Verum in particulari, qualisiam dicta suspècio? quando item nulla? citati Pagna, & Gea. & alij communiter tenent præsumptionem hæresis ex comestione carniû, aut ciborum prohibitorum ortam, regulariter esse vehementem, si absque licentia, & necessitate comedat, licet hoc aliquando ob ingenuitatem, & voracitatem contingat, vt fa-
- 150 ciat. Eorum autem doctrinam libenter approbo, eum additione tamen, de qua bene Catena 2. p. tit. 15. §. 3. n. 8. quod præter defectum causæ comedendi, & carentiam licentiæ concurrant aliæ circumstantiæ, nempe quod pluries comederit carnes, quod reprehensius vel parui fecerit reprehensionem, vel impie proniter verba illa hæreticorum propria, Quod intrat per os non, coinquinat animam; & quod inquisitus de dicta comestione sit male vitæ, & famæ, præcipue si doceat originem, & educationem ex ea regione, ubi viger prædicta hæresis. Ratio est, quia his concentricis reddidit suspèctus vehementer de hæresi, & poterit torqueri pro facti veritate eruenda, si tantum de eo sic indicatus, vel super mala credulitate, ita ille totidem fere verbis.
- 151 Concludit vero idem Catena, alias solam leuem oriri hæresis suspèctionem, etiam ex comestione carniû tempore prohibito, & multo magis ex comestione ouorum, atque lacticianorum. Et tunc abstinendum regulariter à tortura, vel infligenda reo levis, iniuncta etiam illi abiectione deleni, secundum iam sæpius tradita à nobis, præcipue n. 273. in alijs materijs cum dict. Gen.
- 152 & Cat. Q. ii tandem sub finem §. 6. eiusdem rit. 15. bene aduertit id, quod ex meor. & aliorum DD. Consultorum voto in nostro Tribunali Meliten. S. Inquisit. sæpius observatum fuit, nimirum delinquentem in hac materia comestione ciborum prohibitorum, esse expeditiorem ab Inquisitore cum sola grati correptione, iniuncta penitentia saluati, præcipue ieiunij, quoties attenditur qualitate persone, & alijs circumstantijs nulla appareat hæresis præsumptio.
- 153 Deim, quoad celebrâtes conuenticula occulte in materia Religionis, expresse iniun-

- gitur in edicto S. Inquisitionis obligatio denunciandi eos Inquisitori, nosque lib. 1. nostri operis peculiar. c. 7. licet breuissimum id expressimus, nec dubium, quin præcipui auctores talium conuenticulorum sint vehementissimè suspecti de hæresi, aut de apostasia à fide, & si adinfr. sufficere indicia. Contra eos, torqueri super facto, & super intentione. Quamquam leuiter tantum erunt suspecti, si non sint præcipui auctores illorum, sed tantum ipsi curiose interfuerint, sicut si cum dictis auctoribus, vel cum alijs suspectis secretas familiaritates habeant. Ita. Martin. delrio, dist. magic. lib. 5. sect. 12. cum Springer. p. 3. q. 19. vt ille citat, atque in hoc casu suspèctionis levis, aut nulla illis tortura infligenda, aut levis tantum, iuxta tradita paulo ante cum Genueu. & Catena.
- 155 Circa casum male loquentium de mysterio Conceptionis B. V. Mariæ contra dispositionem sedis Apostolicæ, & contra Bullas, ac decreta summorum Pontificum, cum nota aliqua, seu qualificatione alterutrius partis affirmantis, vel negantis fuisse cœceptam sine peccato originali, vltra tradita à nobis copiose de tota hac materia lib. 1. c. 20. Regal. 146. addimus hic, quod saliter delinquentes absque tortura, & absque abiectione.
- 156 regulariter sic expeditantur, videlicet. Accepta denunciatione, & informatione contra transgressorem, ad Romanamque Inquisitionem Generalem transmissa per Inquisitorem, vel Ordinariû loci, hic exspectat ab Emin. Card. Inquisitoribus iussu exequenda: aut enim constet de transgressione, & tunc declaratur per sententiam iudicalem incurrisse pœnas expressas in dictis Bullis, & decretis Pontificum: aut si non constet, sed sit tantum præsumptio, corripitur acriter præsumptum transgressor, & si sit concionator, iuxta qualitatem casus ab exercitio concionandi arbitrio prohibetur. Ita in præxi illa vulgari m. alias à me citata, c. 9. & cum ea Car. 2. p. tit. 17. §. 1. n. 36. vers. Præxi autem.
- 157 Qui vers. vel denunciatio, bene addit, casu, quo denunciatione commode Romam mitti non possunt (addo, aut ob causam rationabilem mitti non solent) quod post diligentem perquisitionem, & examinationem testium ab Inquisitoribus particularibus, alterutro ex modis dictis debeant huiusmodi causæ expediti.
- 158 Nullum dubium, quod possint procedere Inquisitores contra falsum in S. Officio testificantem, & contra istorum subornatores, quamuis Berrazao lib. 1. crimin. consil. 73 id falso de subornatoribus negat, ac promde merito rejicitur ab omnibus scriptoribus præcipue Farin de hæres. q. 188. n. 4. Diana p. 4. tract. 7. resol. 16. vers. Resat modis, & a Castro Palao to. 1. tract. 4. disp. 8. pun. 15. §. 6. n. 14. Nullum item est dubium, si dicti falsi testes, & subornatores de suo delicto non sint cõuicti, sed sufficiat in indicati, pro veritate eruenda torqueri possunt, vt patet ex præxi omnino recepta nostrorû Tribunalij S. In.

- §. Inquis. & refert idem Farin. loc. cit. illi subornatori, de quo peculiariter fit mentio in casu proposito ab ipso Bertaz. torturam ab Inquis. fuisse inflictam, & manifeste absolutum, eo quod ex ea nihil emergerit, & ipsam sustinens indicia euacuerit.
- 160 Quoad deferentes vero arma ad inimicos Christiani nominis, quod contra istos, quicumque sint, indistincte procedant Inquisitores in Tribunalibus Hispaniæ, ob eam rationem, quia huiusmodi crimen tendit in detrimentum status totius Relig. Christianæ, post alios testatur id Castr. Palao. tr. 4. disp. 8. pun. 16. §. 10. aduertens ibi, quod inquisiti de hoc crimine hodie non abirent, cum antea abiuri rare de leui cogenterent. Verum placet modus distinguendi, attenta qualitate delinquentis, quem tradunt Diana 4. p. tract. 7. resol. 19. vers. non defin. ramen, & Carena 2. p. tit. 17. §. 30. n. 97. nempe quod si deferens arma sit persona, vel iam alias de hæresi suspecta, vel de origine Maurorum, aut Turcarum, ex tali delatione armorum oritur manifesta præsumptio fautoris: at fautor hereticissimi, vel infidelitatis esse torturæ subijciendos super facti veritate, vel super intentione, vidimus iam supra n. 30. cum Eymer. 2. p. Direct. q. 56. n. 6. esse item eis iniungendam abiurationem cum communi doctorum dicemus lib. 5. ergo dicto delatori armorum veraque competet, scilicet licet tortura, & abiuratio. Quod si è cõtera idem Carena inquit, reus, qui huiusce criminis arguitur, sit mercator alias de fide non suspectus, & appareat cum non fuisse motum nisi lucris, & negotiationis gratia, in hoc casu arbitrarer, cessare omnem suspensionem fautoris, & hæresis ita ille, & consequenter addendum, non esse locum abiurationi, neque torturæ, saltem super intentione.
- 163 Præterea contra Iudicæ laicum se in causis hæresis ingerentem, quoquomodo, S. Officium merito procedit, & præter excommunicationem ipso facto iam a iure ei inflictam c. v. Inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. in 6. & Constit. Iulij III. incip. licet a diuersis, in qua eius absolutio Papæ reservatur, penis arbitrarijs ipsum puniri potest. Legendi circa hoc præcipue Farinac. de hæres. quæst. 186, nu. 133.
- 164 Sanctare tract. 1. c. 40. dub. 4. nu. 32. Apud quos nulla mentio de presumptione erroris contra fidem, quia non apparet vnde sit ei locus, & consequenter neque torturæ, maxime super intentionis arque circa hoc pro re presenti nullum addam verbum.
- 165 Rationabilibus itè de causis Sum. Pontiff. referuatur sibi facultatè proponendi sanctos Ecclesiæ cõlèdos, etiam si olim in vnaquaque Prouincia auctoritate Episc. id fieret. Vnde nunc quicumque hominè mortuum pondum canonizatum, aut beatificatū, publice venerari audeat, cum ritu publico inuocando, altare ei erigendo, campanas die obitus pulsando, imaginem ipsius cum diademate, vel miraculis pingendo, &c. redderetur suspectus de mala credulitate circa potestatem Sum. Pontificis, citari posset ab Inquisitoribus, & interrogari, quod sentiat de dicta potestate Romani Pontificis? Ita Zanchin. de hæret. c. 22. n. 8. & Pegna in quodam manuscript. post ea impresso apud Turr. select. dist. Theolog. 266 p. 1. disp. 33. post dub. 5. Et patet clarè ex const. seu decreto 13. Martij 1624. a S. Congreg. S. Officij Vrbis edico, incip. Sanct. D.N. sollicitè, &c. expressis ibi penis transgressori cuius inligendis; sed nulla mentio de tortura, vel abiuratione iniungenda, neque apud dictos auctores; ergo neutra in hoc casu habet locum, regulariter loquendo.
- 167 Sed quid de sacerdote reuolante confessionem, est ne sub iurisdictione Inquis. ita, quod suspectus de hæresi factus possit torturæ subijci? Duplex est sententia; altera affirmans, quam tuetur Alphons. de Leone, 20. 2. de offic. confisil. resol. 32. n. 12. cas. 2. vbi absolute asserit confessarium fractorem sigilli
- 168 esse denunciandum S. Officio. Altera negans, quæ censetur communiter apud DD. priorius vera, quia nulla extat Pontificia constitutio circa hoc disponens, vt causæ sacerdotum reuelantium confessiones in Tribunalibus S. Inquisit. tractetur, nec ex tali reuelatione, seu violatione sigilli sequitur hæresis, neque præsumptio eius. Ita Mosles.
- 169 in sum. tripl. iur. to. 1. tract. 7. cap. 23. Vbi limitans ait, in vno tantum casu violatorem sigilli confessionis esse de foro S. Officij, nempe si crederet, ac diceret, quod sit licitum confessionis sigillum frangere: de quo non potest esse dubium, quia si crederet, & dicens, esset formalis hæreticus.
- 170 Nihilominus amplector persister per sponsonem, & modum distinguendi Carena 2. par. tit. 17. §. 23. nu. 94. sic dicentis. Vel sumus, inquit, in confessario omnino alias probatæ vitæ, nec consuetudinario in hoc delicti genere, & tunc arbitrarer nullo modo posse Inquisitores reum hunc citare, nec interrogare de fide circa Sacramentum poenitentis. Ratio est, quia ex vna parte delictum hoc fractionis sigilli ex natura, sua non spectat ad S. Officium, vt supra vidimus, & ex alia parte confessarius est integre vitæ; igitur Inquisitor non poterit
- 171 confessarium hunc interrogare, &c. Vel sumus in confessario male vitæ, & alias de hæresi suspecto, & tunc essem in voto, quod posset Inquisitor eum citare, & interrogare, quid sentiat de hoc Poenitentis Sacramento, quia cum sumus in persona alias de hæresi suspecta, & circa hoc poenitentis Sacramento specialis adsint modernorum, hereticorum hæreses, non sine ratione in hoc casu S. Officium potest dubitare, quod talis confessarius sit de hæresi suspectus.] hæc ille, & egregie quidem.
- 172 Atque confirmat ipse exemplo practicato per sequentia verba. Et ita in eisdem in casu simili video sensisse nostram Congregat. S. Officij Cremonæ, sub die 9. Nouembris

bris 1587. apud Reuerediss. Marcum Antonium Amidanum in eius votis manuscriptis apud me existentibus, voto 34. n. p. tom. 2. cum enim in S. Officio tunc adesset quidam homo perditæ vitæ, grauatus dehorrendis blasphemijs, de conempnu censurarum, de non seruato delectu ciborum, de non auditione Missarum diebus festis, & etiâ de adulterio, & concubinato & consuetudine, Congregatio celsius per omnes, attenta eius pessima vitâ, & alijs delictis, ex quibus alias iste erat de hæresi suspectus, posse eum interrogari in tormentis, quid sentiat de Sacramento matrimonij, cuius fidem (cum conuictus iugatus esset) per adulteria violauit. Hæc Cærena: ex quibus solum deduco pro re præfenti, quod secundum eius mentem, ut argumentum a simili bene applicetur, dictus malæ vitæ confessorius, fractor sigilli possit interrogari ab Inquisitore, etiam in tormentis, quid sentiat de Sacramento penitentis, quia videtur vehementer suspectus de mala

credulitate circa ipsum, sicut fuit ille adulter circa Sacramentum matrimonij, cum ideo fuerit tortus.

274. Vtrum, vel iam finis præfenti Regule, & Cap. v. imponatur, hæcenus proposita sint à nobis dicta, saluo semper meliori iudicio, & subiiciendo nostrum supremo Tribunali S. Congregationis Urbis, atque pro alijs casibus, quos breuitatis gratia omitto, & inuenier lectur apud Carenam a. p. tit. 17. vt marure resoluatur, an sit aliqua suspicio de hæresi, & qualis, an vehemens, & consequenter, an sit locus torturæ, conducit valde doctrina illa Pegnæ a. p. Direct. commen. 12.

275. Postremo, inquir, vnum hoc præ cæteris habeant Inquisitores ante oculos, ne facile credant, hunc, vel illum esse vehementer suspectum, quia in hoc, vel illo reperiant auctore, ex tali, vel tali causa oriri vehementem suspensionem: nam plurimum semper sunt, & personarum, & causarum circumstantiæ considerandæ vide plura apud illum.

C A P V T VI.

De habentibus potestatem ad infligendum reis torturam, maximè apud Tribunalia S. Inquisitionis: de personis item, quibus infligitur, ac de ijs, quibus ipsa ex aliquo capite infligi nequit.

P R O O E M I O L V M.

Etimus de causa materiali torturæ, de materia videlicet, circa quam ipsa versatur, seu de casibus singulis, in quibus vsus ipsius reperitur ad eruendam præcipue veritatem delictorum, de quibus Officium S. Inquisitionis cognoscit. Facimus nunc gradum ad causam torturæ efficientem, seu ad habentem potestatem, & iurisdictionem torquendi delinquentes. Distinguiendum itaque in hoc capite, tum in communi, respectu quorumcumque reorum; tum in particulari, respectu delinquentium contra fidem catholicam, quinam, & qualiter sint illa prædicti? quatenus se extendat talis potestas, & iurisdicção? an ad quaslibet personas cuiusvis status, gradus, & conditionis? seu potius aliquæ ex iure privilegij in eæ positiuo expressis, aut ex vi iuris naturalis, attenta corporis debilitate, vel ætate ingrauescente, ab ea eximantur? Quæ paucis Regulis breuissime expenduntur.

REGVLA CCCLVI.

Potestas, & iurisdicção infligendi tormenta, quibusnam. & qualiter competat, præcipue Inquisitoribus, & Episcopis in causis fidei?

Non quicumque Iudices possunt, etiam in reos legitimis iudicijs oppressos pro eruenda veritate criminum, vel pro punitione eorum tormenta inferre: sed ij tantum, qui habent meram imperium, siue Ecclesiastici, siue secularis, & ij, qui ab ipsis delegati fuerint. Vnde Locumtenens Potestatis, & simplex Assessor, omnino carent facultate torquendi delinquentes ex vi officij, quod exercent, nisi Princeps, aut Superior, qui ad id eos promouit, illam eidem delegerit. Inquisitori vero, & Episcopo, seu Ordinario loci, dicta facultas competit ex

vi iuris, vtriq; simul, & non vni sine altero separatim. Quamquam ex dispositione peculiari Sedis Apost. vel ex consuetudine alicuius res aliter se habet, ita vt Inquisitor solus sine Episcopo, seu Ordinario, tormenta delinquentibus contra fidem infligere possit.

Postea cetera, & communiter recepta est huius Regule doctrina, & cum pauca, valde in iure, & apud auctores circa eâ repellantur, paucis etiâ ab ea nos expediemus. Farin. qui in pertractandis quibuscumq; materijs, & in citandis auctoribus admodum copiosus, & proluxus præ cæteris scribentibus esse solet, hanc breuissime attingit, & indicat, in prax. crim. q. 38. n. 109 per hæc verba.

8. [Limita 13. eandem propositam regulam (& hæc sic alia consideratio in tortura per iudicem habenda circa suam iurisdicção.

- tionem) vt torturam inferre non possint omnes iudices, etiam in eos legitimos indicis oppressos; sed ijs tantum, qui habent merum imperium: quia cum meri imperij sit animaduertere in facinorosos homines, vt dicit text. in Imperium, ff. de iurisd. omn. iud. & ob id tortura possit dici esse de merito imperio, l. defensores, C. de defensor ciuit.
9. Marf. in l. pen. n. 9. ff. de quest. Idcirco si iudex tale imperium non habens torturam inferat, male facit, & puniendus est, vt per Bruu. de indic. & tort. 1. par. q. 7. n. 3. vbi quod non solum tenetur pari actione iniuriarum; sed etiam potest puniri tanquam exercens priuatum carcerem, per ea, que dixi in titulo de carceribus, & carcerat. supra lib. 7. quest. 17. n. 18. Follet. in pract. crimin. verb. & 6. considerabuntur in 3.
10. par. 5. parsia num. 79. Vbi propterea infert, quod incoherens Potestatis, & simplex assessor non habet torquendi potestatem.
11. Hagenus Farinac. qui nullum alium citat, et per dictos Marc. Bruu. & Follet. ex quo solo adducit illud de entia facultatis torquendi, in Locum tenente Potestatis, & in Simplicis Assessore; ipse vero Follet. vt apud eundem legi. pro doctrina tradita, quod potestas torquendi sit penes iudicem: in iudicibus habentem merum imperium, et Guillem. de Cun. in l. imperium, ff. de iurisd. omn. iud. sic tenentem.
12. Verum pro merito huius rei confirmatione, & vt clarius expollet, quoniam habeant insigne tormentosa facultatem, seu iurisd. glon. in ordinariam, aut saltem delegatam, & qualiter vt iure carceris, sunt puniendi, si eos torquere agdeant, recurramus ad eum, ad quem idem r. Farinac. se referit nempe ad ritulum de carcerib. & carcerat. quz 17.
13. Valde enim conueniens est ista duz facultates assignandi, seu habendi carcerem publicum, & insigne tormentosa delinquentibus, cum ad vtramque, in assignante, & insigne, merum imperium requiratur, sicut est contra istud non habens eadem poena vltimi supplicij puniri, si se priuatum carcerem exerceat, huc tormen a seo
14. infigar. Et quoniam cum i. d. Farin. & alijs Doctores tradunt a nobis tot. r. lib. 2. cap. 6. Regul. 18. de facultate prima carcerem publicum habendi, & de carentia eius, seu de exerceate carcerem priuatum, de quibus poenis ob dictam t. men conjunctionem, & m. secunda torquendi, aliquid de his de illa attingendum.
15. Dicitur, in capite Farinac. tota illa q. 17. qualiter, seu ex quibus capitibus carceratio indebit fieri oportet, & qua poena puniendus sit indebit carceratus. Postquam autem n. 6. 7. & 8. quersis conclusionibus resoluit: carcerationem delinquentium fieri indebit, & iniuste, si fiat ab eo, qui caret facultate carcerandi, eo quod non habeat merum imperium, aut quod ab habente non fuerit ei delegata, idque contingere non solum respectu cuiusvis persone priuati sed respectu etiam officialis publici, nullam prorsus iurisdictionem ad hoc habentis, nec ordinariam, nec delegatam. Nam licet delinquentem capere, & carcerare sine iudicio auctoritate, vt patet ex l. neminem, C. de exhib. reus, text. sic habetur; Neminem in iudicio exhibendum esse precipimus, nisi de eius exhibitione iudex pronunciauerit, & aduectum tibi Glof. Ang. Bald. Sal. & alij communiter, vt a. r. Gomez de delict. c. 6. tit. de cap. reos. n. 3. estque de mente D. Thoma. q. 6. art. 3. n. 10.
17. Postquam item ipse Farin. resoluit esse precendendum capitis poena, si vltimi supplicij eum, qui ab iudicibus auctoritate delinquentem caput de priuato carceri detraxit, quia committere crimen lese maiestatis censetur, qui priuatum carcerem exerceat, iuxta
18. rex. in l. vnic. C. de priuato carcer. Cum carcerem habere, sit meri imperij, & hoc sibi priuatus homo viuper latendo maiestatem Principis, quando priuatum carcerem exerceat, vt tradunt precipue Bald. sup. d. l. vnic. Conrad. in pract. tit. de carcer. n. 4. G. de crim. lese maiest. q. 2. & alij his sic resolutis quod ad rem presentem facit, addit ille n.
19. 18. per sequentia verba. Amplia quinto, vt multo magis poena criminis lese maiest. ac mortis esset afficiendus is, qui carcerem priuatum exerceat, si ultra detentionem in carcerem deuenit etiam ad torquendum dictum detentum: cum enim magis sit torquere, quam detinere, vt per glo. in l. i. in verb. n. c. puniri, in fin. C. de cult. reor. ideo si pro sola detentione quis i. currit crimen lese maiest. multo magis sit incurrere debet, si ultra detentionem inueniat etiam torquere, secundum Barf. in d. l. v. verb. violatores, C. de priu. carcer. q. em. refert, & sequitur G. in tract. de crim. lese maiest. l. 1. r. qualiter, & a quibus crimen lese maiest. committatur, q. 35. in fin.
20. n. 18. Et cum etiam mortis poena a iure indicta sit indicibus, qui indebit aliquem torquent, secundum vnam eorum opinionem, quoniam magis communem dixerunt Marf. in pract. §. expedita n. 37. Io. Bapt. Villal. in c. 6. opin. lit. l. n. 99. Conrad. in pract. tit. de sent. diff. in crim. n. 6. prope fin. post verb. debet etiam index de sententia. Sc. pag. mibi 314. col. 1. in fin. Ro. conf. 12. n. 7. & seqq. vol. 3. & de
21. qua Deo d. & alibi latius differemus: Multo magis ead. m. poena indicta esse debet ei, qui sine ulla prorsus iurisdictione detentum maxime in priuato carceri torquet, quidquid in contrarium senserit Bald. in d. l. vnic. relatus per Claud. Berazz. in add. ad conf. pract. crim. 4. 16. in l. i. B. vol. 2.]
22. Hucusque Farinac. apud quem plura inuenies n. 19. precipue illud, quod Baldi sententia sit falsa, etiam in casu huius, si hic captus in priuato carceri a capiente tenetur, & torquetur: quia tamen talis captor aliquando sit licitus, postquam tamen sit iam ad iudicem proprium intrinsecus est, vt ab eo torquetur, & de iure ius condemnari, interdum §. qui furem, ff. de furt. l. 1. final. C. de malefic. & math.

23. math. l. capite, 3. mod. i. l. de adul. Arq; hoc multo magis verum habet in heretico, qui ut hostis Ecclesie captus a privata persona remitti debet ad proprium iudicē, ut ab eo torqueatur, & pro meritis causae moideatur.
24. Sed quis nam iste index? a quo tam hereticus torquendus? exprimuntur ista in cap. per hoc, de heret. in o. & ibi e. Molitorā, Clem. 1. de heret. per quam sic disponitur. Primo quod tū per Diocesanos Episcopos, quam per Inquisitores a Sede Apost. deputatos, negotia S. Officii exercentur. Secundo, quod quilibet ex predictis sine alio possit exequi ista quolunque, nempe inquirere in communi, vel in particulari contra indicium, eum citare, arrestare, seu capere, ac tunc custodie mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicia ferreis, si iudicaverit expedire, ut iam alibi diximus.
25. Disponitur tertio in dist. Clem. per hanc verba. Duro tamen tradere carceri, siue archio, qui magis ad poenam, quam ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo Diocesano, aut eius Officiali, vel Episcopali sede vacante, Capituli super hoc deputato, si sui ad iuvicem copiam habere valeant, intra octo dierum spatium, postquam se invicem requisierint, non valebit: & si secunda presumpserit, nullum sit, & irritum ipso iure. Verum si Episcopus, vel eius Capituli, sede vacante, delegatus cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem propter praemissa nequeat, aut non sit personaliter conveniens, possit Episcopus, vel eius, seu Capituli sede vacante, delegatus Inquisitori, & Inquisitor Episcopo, vel eius delegato, seu sede vacante, illi quid ad hoc per Capitulum fuerit deputatus, super illis committere vices suas, vel soli significare per litteras consilii, & consensu jura habet ibi text.
27. His autem dispositionibus ex iure Canonico, ut certis, suppositis, varia circa eas dubia excitantur, & discutiuntur a DD. ut an Inquisitor sine Episcopo, seu Ordinario loci vel e contra, gradum abjurantis reo S. Officii inlanguere possint, an vnos eorum sine altero sententiam liberatorum in fauorē dicti rei proferre valeant, an alia, quae nos infra in propriis locis resolvemus. Nunc pro praesenti instituto, circa potestatem infligendi torturam vnum resolvendum: nempe, quid, si Inquisitor sine Episcopo, seu Ordinario, aut sine requisitione consensu eius, vel e contra, torquat reum, & hic in tortura confiteatur dictum; confessio ista erit ne
29. e locuta? Resolutio negativa, ut prius vera, est tenenda, quia talis confessio fuit extracta contra iuris ordinem: ergo nullius momenti censetur, etiam post eius ratificationem, ita cum alijs, quos refert Farinac. de hctel q. 186. n. 71. & Cast. Palao, tract. 4. disp. 6. pun. 13. n. 9. Excipe causas laniatum, in quibus ex vi Bullae Alex. VI. incip. Cum acceperimus, soli Inquisitores sine Ordinarijs locorum procedere possint, illasque condonare.
30. Praedicta verò praecedentibus numeris locum habent respectu quotumcumq; Tribunalium S. Officii, in quibus citata Clem. est usu recepta, & adhuc in viridi observatione: Nam secus est, si, ut traditur in titulu, parte nostrae Regulae, aliquibus vel per legitimam consuetudinem, vel per consuetudinem Sedi Apost. dispositionem magis, quam iura totum, vel in partem revocata, aut non admissa reperitur, & vel reperitur in omnibus Tribunalibus Hispaniae S. Officii, quoad illa quinque oimium contraria aliquem inquirere, eum citare, arrestare, seu capere, in tutum carcerem consicere, ponere etiam in compedibus, vel manicia ferreis: Nam hac ibi nullo modo ab Episcopo, seu Ordinario loci, sed a solo Inquisitore peraguntur, ad ipsumque tantummodo formatio processus spectat, ut tradunt Mol. tract. 5. de iust. disp. 18. n. 13. vers. hec autem, & n. 14. in fine. Azor. lib. 8. c. 18. q. 8. & Cast. Palao tract. 4. disp. 8. pun. 13. n. 6. Qui h. 7. cum Pegna p. Direct. q. 12. com. 101 & cum Molin. dist. n. 14. bene addit, quod conveniat, ut id ubiq; fuerit.
31. Sed quid quoad alia tria, de tradendo reu S. Officii durtu, seu archio carceri, &c. de infligenda ei tortura, & de procedendo ad sententiam contra ipsum, alicubine d. Clem. haud executioni mandatur? Nescio, quid circa hoc supremum Coe. Hispaniae, aut illud Constantiniae agere solet, nec quid quam hae de re apud citatos Auctores innotuerit, cum in illis Concilijs plures, saltem quinque, habeant votum decisionis circa causas fidei, ut alibi tradidimus, forte inter eos assignatur Antilles, seu Ordinarius loci. Sed hac responsio nequaquam satisfacet, pro illis salte causis fidei, quae ex particularibus Tribunalibus S. Inquis. supremo Concilio subiectis, ad ipsum decidende transmittuntur, ut per se patet. Hoc itaq; omisso, & de observatione dispositionis d. Clem. respectu cuiusvis altetius particularis Tribunalis S. Inquis. ex ijs, quae immediate subsunt S. Congr. Urbis, ne temere diuinando potius quam ex attestatione alicuius scriptoris authenticae quicquam a nobis proferatur, (intra exptmetur quod, post hanc scripta, in Tribunali S. Officii Siculo observari egomet vidi.)
34. Ultimo loco addimus vnum verbum de stylo, seu v. nostri Tribunalis Meliten. circa negotia fidei, maxime quoad torturam inferendam de quo nunc agimus. In Breui Pont. Greg. XIII. pro Prolegom. 13. a nobis relato, quo D. Petrus Duxina in hac Insula, locisq; ei adiacentibus, Quaesitor fidei fuit constitutus, sic habetur, Ista tamen, quod ubi contingat procedi contra fratres, & milites praedictos, & eorum Religiosos, seu Confratres, Donatos, familiares, & domesticos, procedas vna cum Episcopo Meliteni, & cum assentientia Magni Magistri, & Prioris Ecclesiae Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, ac Vicecancellarii pro tempore existentium,
36. si interuenire voluerint. Quae verò ad alios

alios prefatos, per te ipsum, iuxta formam Sacrorum Canonum.

37. Ex hac clausula clare liquet, vsque ex vi eius receptum videmus, quod Episcopus in his Infamis nihil participet de ijs, que in a. citata, nempe cap. per hoc, de heret. in d. & Clem. multorum, de heret. Episcopis, seu Ordinariis locorum concedunt circa causas fidei, exceptis illis, que contra subditos Religionis Hierosolymitanæ pertractantur.
38. Atque id quoad expeditionem tantummodo ipsarum intelligitur, nempe post completam processum informationum per solum Inquisitorem contra aliquem Religiosum Hierosolymitanum, assistentibus M. Magistro, Priore Ecclesiæ, & Vicecancellario si assistere velint, ex voto Consultorum in Congregatione resoluitur, sit ne torquendus dictus reus Hierosolymitanus, & an, & qualis ab iuratio: quoniam item pena ei infligenda. Secundum quam resolutionem formatur Decretum, & sententia, cui subscrībunt tantum DD. Episcopus, & Inquisitor.
39. Ad hoc itaque solum in nostro Tribunali Meliten. circa causam fidei contra Religiosum Hierosolymitanum extenditur Episcopi iurisdicção: quin etiam ista in dies imminuta, seu potius per non vsum omnino sublata videtur: cum iam spatio 37. annorum eam, nullo modo exercuerit, nec habita vlla Congregatio coram Eminentissimo M. Magistro, ut solebat; Sed toto hoc tempore quoties casus occurrunt procedendi contra Religiosum Hierosolymitanum, transmissio processu ad Sacram Congregationem Urbis, ab ea decisionem causæ expectamus.

Potesas torquendi circa quas personas exerceri potest, præsertim in S. Officio: circa quas facius, maxime ratione ætatis, vel corporis indispõsitionis.

REGULA CCCLVII.

41. Absolutè, & vniuersaliter loquendo, facultatem torquendi habentes, eam exequi solent circa duo genera personarum, nempe circa delinquentes, & circa testes.
42. Præcipuè autem istis infligenda tortura etiam in causis fidei, quando testis est vacillans, aut varius, seu sibi contrarius in suis dictis, si varietas sit, quod substantialia delicti. Inhabiles verò testes, quamuis apud alia.
43. Tribunalia admitti nõ consueverint sine tortura; apud nostra tamen S. Officij regulariter sine ea admittuntur. Ex delinquentibus tandem diuersi sunt exempti à tortura, ratione ætatis, aut alicuius infirmitatis, ut pueri, senes, obfessi à Demone, mulieres prægnantes, &c. prout statim de singulis explicabitur.

44. De primo genere personarum, seu delinquentibus, quod habentes facultatem torquendi, possunt, & soleant eam circa ipsos exequi, per se patet: & intelligitur de quibuscumque delinquentibus, exceptis illis, qui iure naturali, vel positivo à tortura inferenda eximuntur, vt docet Iul. Clar. §. si quis. 64. vers. vbi subint, &c. & ex dicendis in vltima parte huius Regule, & in tota sequenti innosces.
45. Exceptis item committentibus delicta, ob quæ tortura non est inferenda, iuxta l. edictum, ff. de q. cum solum torquentur rei propter crimina capitalia, & atrocita (inter ista adnumeratur semper hæresis) vt ibi exprimitur, seu vt interpretatur DD. pro quibus est imposita pena capitalis, vel corporalis Idem Clar. cir. vers. Præterea debet, Peguer. decis. 16. & Prosper. Farinac. cum alijs, quos citat, in prax. crim. q. 43. n. 6.
47. Quoad secundum genus personarum, seu quoad testes, pari modo certum est, quod habentes potestatem torquendi, eam exercere valeant, & soleant circa testes deponentes in iudicio. Quamuis enim regulariter liberi homines non torquentur pro testimonio ferendo, sed tantum serui, & viles persone, secundum l. ex libero, in principio, ff. de quest. & ibi Bart. in summ. ac post. nu. 2. Glos. in l. in criminib. §. si seruus ad hoc, ff. eod. & communiter DD. Testis tamen, quamuis homo liber, si vacillet, aut variet, vel sibi contradicat in ferendo testimonio, torqueri sine dubio potest. Probat efficaciter per eandem l. ex libero, in verb. non vacillante, sumpto ibi argumento à contrario sensu, atque tradunt ibi Glos. & Bart. vbi supra. vers. primus est, Marf. in summ. & num. 3. ac 4. Ant. Gomez de delict. cap. 13. num. 39. Foller. in prax. crim. verb. capiat inform. nu. 38. & cum multis ab ipso relatis Farinac. quest. 79. n. 6.
49. Qui ex mente adductorum Bart. & Marf. & aliorum, addit nu. 8. & 61; id habere locum in homine libero, etiam in dignitate, constituto, in caput alterius testimonium vacillando, aut variando proferente.
50. Ad veritatem autem, & executionem doctrinæ triplici numero precedenti traditæ diuersæ conditiones concurrere debent præter vacillationem: nempe, quod præcedant indicia scientiæ contra dictum testem, & quod constet de corpore delicti. Ita Bart. in l. 1. §. idem Cornelio, nu. 2. & §. questionem, nu. 1. ff. de quest. & præter alios per ipsum adductos Farinac. disc. quest. 79. n. 70. & 73. ostendit ipse sic à fortiori, quia si absque illis conditionibus tortura reo nequit infligi, vt iam alibi tradidimus, multo minus poterit testi in caput alienum sine eis inferri.
51. Unde concludit, quod non probent testes, si aliter torquentur.
53. Debent etiam concurrere ad torquendum testem vacillantem, seu variantem, istæ præferrim conditiones; quod vacillatio, seu variatio

ratio sit circa negotium principale, vel circumstantias substantiales, puta circa *logos*, & *tempus*, vt inquitur ibidem Farinac. n. 14. cum Bonifacius de tort. testium, nu. 17.

53 Addere faciem esse si vacillatio fuerit circa non substantiales, puta circa prænomen, cognomen, patriam, & similes: Secus item si testis reddat sufficientem rationem sue variationis, vt affert Autou. Soufa, lib. 2. Aphorism. cap. 16. nu. 2. eodem Farinac.

55 Secundum quem, dict. q. 79. n. 19. & Follet. pract. crimin. verb. capiat informat. nu. 35. & 38. Similiter liberabitur testis à tortura, si aliget aliquā rationabile causam sue ignorantie circa factum, de quo à iudice interrogatus.

56 Vnde requiritur præterea ad torquendum reū in caput alium, vt ipse sitatur saltē extrajudicialiter se tali latio interfuisse, vel id aliunde constet. Nam si tunc dicat se nihil scire, aut nihil vidisse, vel auduisse, presumitur occultare veritatem, ac ptinēdē poterit torqueri pro ea etuenda. Docent Bald. in l. nō solum, vers. vel quod praesumat, scite, C. de q. Follet. vbi supra, n. 25. & casus pluribus per eū citatis Farinac. d. q. 79. n. 16.

57 Quando autem testis negat, quod interfuerit, poterit etiam torqueri si conuincatur de hoc per duos testes deponētes, quod ibi cum videriat, aut quod audieriat ab ipso interfuisse: imo licet conuincatur de hoc per duos testes deponētes, quod ibi eum videriat, aut quod audieriat ab ipso interfuisse: imo licet conuincatur per vnum testem, solum, qui sit dignior illo. Ita Bart. in l. vnus s. index, in princip. & ibi Marfil. s. testes, ante nu. 1. vers. tunc querit ipse, si de qua s. Follet. loc. cit. nu. 38. & Farinac. dict. quæst. 79. quæst. 12. Sub cuius finem ait cum Bertazz. & Burfat. ab ipso citatis, quod si sint dignitate patres, testis suspectus, & testis contra eum, examinatus, vtrumque dictum confunditur.

59 Tandem hoc loco circa torturam testium id solum addendum, quod quoslibet ex vtriusque testes inhabiles, vt homines criminosis in fames, excommunicati, perjurati, &c. ad ferendum testimonium admittuntur, nequam debeant admitti sine tortura. Est pro hoc textus manifestus in l. ob carum s. si ea conditio, si de testib. eius verba sunt ista. Si ea rei conditio sit, vbi arenarium testem, vel simile personam admittere cogimur, sine tormentis testimonium eius credendum non est: & ibi Bald. in seminar. Alber. in vettic. ad testimonium, Clar. in pract. s. si, quæst. 25. in princip. & post multos, quos copiose

60 citat, Farinac. ibid. num. 23. 25. & 27. Extendens cum dicto Alber. & cum alijs, adnotatos non solum infamia iuris, sed etiam infamia facti. Limitans tamē addit o. 27. cum Cytil. in summa crimin. tit. de q. s. 3. m. 2. quod si admittatur quoad institutionem, & inquisitionem testis, infamia etiam sine tortura.

61 Cum autem verba text. illius l. ob carum adducta, sint vniuersalia, & indefinita, videntur intelligenda respectu quorumcunque Tribunalium, maxime secularium. Sed omittis

omne alij Recl. si alij, quid de nobis s. 60. sicij? Non desunt, quæstiam in istis procedens dicitur tertium velint, & quod in causa fidei fiat admittenda personarum infames ad ferendum testimonium cum tortura, sine arbitrio iudicis, sed inquisitoris. Ita l. 2. de test. in summa, par. n. tit. de fide, cap. 12. 63. 64. Alij verò, vt Bagna, 3. par. Directi quæst. 64. comment. 127. vers. illa est etiam, & Ioan. Rojas, 25. par. de heret. nu. 153. edic. hanc arbitrariarum indicationem, quod possit inquisitor, absque tortura homines infames ad testificandum admittere: aut e contra, ea istis iudicibus, si iudicauerit expellere. Atque addit Rojas, quod contraria opinio omni ratione caret.

65 Tenendum tamen, vt certum, non esse torquendum regulariter testes inhabiles, vcriminosos, infames, &c. si testimonium ferant in causis fidei: Ita Verbert. locat. in iudiciali. Inquisitor. in verb. excommunicati, n. 6. Repertor. Inquisit. verb. testes, ver. C. an autem huiusmodi, Campeg. ad Zanchin. cap. 9. in verb. Inquisitor, vers. adiant insuper, Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 35. num. 21. & epro alijs per ipsum relatis, Farinac. de heret. quæst. 188. s. q. nu. 68. & 69. Ratio efficax iad sumi potest, quia valde expedit sic fieri in fauorem fidei, vt magis, & facilius inducantur homines, etiam infames ad deponendum, & testimonium contrarium s. 66. sicij? Si enim à Conell. Biterre. cap. 2. indicatum fuit expellere in bonum fidei, vt ius non preuenit sponte succedens ad s. Officiis ad se deferendum de quibuslibet criminibus aduersus se, non carceretur, nec torqueatur neque pena vlla minuetur, vt resoluimus in cap. vltimo, lib. 1. quanto magis ita agendum cum testib. licet infamib. etiam vocatis ad eundem finem.

67 Pro confirmatione huius doctrinæ adducit Farinac. sub iure dicit. num. 68. exemplū supremi Tribunalis Romanæ Inquisitionis, quod ibi infames, & criminosi testificantes regulariter non torqueantur, tamen contingerit aliquem eorum torqueri, Atq; ego pro eadem confirmatione adduco exemplum nostri Tribunalis Meliten. in quo 38. annorum spatio, per quod munus Consultoria, apud ipsum obit nullam vnquam verbum factum de torquendo aliquo teste, quantumuis criminoso, aut infami.

68 Excepto tamen eas, de quo paulo ante, quando testis, inquisit; sit, vacillat, aut variat, seu sibi contradicit in suis depositionibus, non reddita causa sufficientis variationis; maxime si sit periculus, nam non statim secundum eius dictum in fauorem fidei absque tortura aliqua, secundum Pegnam 3. par. Directi. comment. 114. vers. vt autem, Farinac. dict. quæst. 188. num. 99. & Soula lib. Aphorism. cap. 9. nu. 6. Excepto item, quando reus s. Officij nominat complice delicti: cum enim se habeat, vt testem respectu nominati, infligenda est illi moderata tortura ad confirmandam nominationem complices, vt

ius alibi, cum Martino del Rio disquis. mag. lib. 7. in 2. append. quest. 22. & cum alijs tradidimus.

70. Sequitur agendum de ijs, qui eximuntur à tortura ob dispositionem ætatis, aut ob malam affectionem animi, vel corporis, seu ob periculum vite propriæ, aut alienæ. Vnde pueris, seu minoribus 14. annorum nequit tortura infligi; patet ex l. de minore, ff. de q. ibi [De minore 14. annis questio habenda non est. Questio]

71. Quam, si pubertati sint proximi, possunt terri, & habena, vel ferula cedi, text. manifestus in l. 1. ff. impuberi, ff. de Syllan. ibi, terri tantum solent, & habena, vel ferula cedi. Afferunt præter alios, quos citat, Farinac. in prax. crimin. quest. 41. nu. 16. Iul. Clar. ff. fin. quest. 64. vers. Quæro nunquid, & Care-

72. na 3. par. tit. 5. 19. Qui cum eodem Clar. ait Senatam Mediolanensem iussisse quemdam Martinum Magnonum eleuari ex culo, licet esset minor annis 14.

73. Verum quid circa hoc in causis fidei? valde consonum est iuri, quod possint impuberes torqueri, si isti sint proximi pubertati, & indicio medicorum non sit periculum amittendi salutem, seu vires. Sic tenent Ioseph Sesse, decis. 476. nu. 1. volum. 4. Cantera in. quest. tanq. genit. reum, quest. 9. nu. 1. vers. vñ tamen credo, & Castil. Palas, tract. 4. disp.

74. 8. pun. 9. nu. 14. Obiunditur efficaciter ex citata l. de minore, vbi cum dixisset legislator minorem 14. annis non torqueri, in ff. subdit. [Sed omnes omnino in maiestatis crimine, quoad personas principum attinet, si ad testimonium provocatur cum res exigit (nempe vbi testis vacillat, aut variat, ut dicitur paulo antè) torquentur. Secundum communem interpretem expositionis, nullū dubiū ex vi dictionis aduersariū, sed, quod sub particulis illis vniuersalibus, & indefinitis, omnes, omnino, comprehendantur minores.]

75. Vnde si isti ad terrendum testimonium torquentur in crimine lese maiestatis humanæ, & fortiori torquendi censentur, quando sunt rei, & in crimine lese maiestatis diuine, nēpē in heresi. Ita etiam Caren, loc. cit. nu. 140.

76. Quoad senes verò, si sint decrepiti, pimum 70. annorum, æsequam torquentur. Facit pro hoc text. in l. 1. si quis in grau. ff. ignoscitur, ff. ad Syllan. Ignoscitur, inquit, his, qui ætate decreti sunt. Ita tueretur Angel. de malef. in verb. quod fama publica precedent. nu. 102. Canter. in pract. in 3. tract. de indic. & tortu. ff. circa tertium, quæ personæ nu. 36. Marfil. in pract. expedita, nu. 41. Anton. Gomez variarum resol. tom. 3. cap. 13. nu. 13. vers. item reperitur, & cum multis per ipsum citatis, Farinac. dict. quest. 41. nu. 14.

77. Qui bene propè finem huius numeri sic ait: Erex ea secundum communem metem omnium præcitorum Doctorū insertur, quod si aliquis senex fateatur in tortura sibi indebita illata, talis confessio sibi non præiudicat, & de hoc non est dubitandum. hæc ille, & verè quidem.

78. Verum si senex non sit decrepitus, sed pot.

tius robustus, & sanus, licet ætatem vltra sexagenariam agar, torqueri sine dubio potest, adhibito tormento tali quati proportio nato. Secus autem erit in senē, qui exilit, aut valetudinarius, aut valde debilis complexionis. Vtrumq; vti rationi valde consonum, & magis in praxi receptū tradunt diuersi scriptores, quos citat, & sequitur idem Farinac.

79. dict. quest. 41. nu. 25. & seqq. Primum duplici exemplo confirmat Clar. ff. fin. quest. 64. vers. non etiam debet, referens, quod Mediolani iusserit Senatus infligi torturæ cuiusdā seni sexagenario, imò & alteri iam annum 66. attingenti, quia uterque robustus erat.

80. Secundum verò inde ostenditur, quia multi ob corporis imbecillitatem multo citius, quam alij senescunt, atq; isti etiam si septuagenarij non sint, haud possunt torqueri, nē inde eos mori contingat, vti aliquando citigisse refert idem Farin. n. 27. ex Franc. Casson. per eum relato.

81. An autem senes, qui propter decrepitam ætatem, aut corporis imbecillitatem non sunt torquendi, terri possint, aut aliter vexari pro eruenda veritate delicti? Dubium est inter DD. Iul. Clar. vbi supra, in partem affirmantem inclinare videtur, cum pro confirmatione eius adducat, quod quidam de

82. decrepitus iussu Senatus Mediolanensis fuerit sub eculeo, ad terrendum ipsum. At negantem sequitur Preses Abaco apud Carenam dict. tit. 10. ff. 19. nu. 142. asserens decrepito non esse tormentorum terrore, nisi petrarò inferendum, & ex gravi causa, vt in Senatu Sabaudien. fuit deliberatum, & merito, adiungens.

83. Verum tūsi incedunt alij remitteutes id totum arbitrio prudentis Iudicis, seu Inquisitoris in causis fidei, vti remittunt Menoch. de arbit. quest. lib. 2. casu 59. nu. 1. Baiard. ad Clar. quest. 64. nu. 69. & Farinac. dict. quest. 41. nu. 27. quibus addo Dianam 4. part. resol. moral. tract. 6. resol. 39. vers. nota etiam; Qui peculiariter loquitur in materia nostris 5. Officij, quod ex arbitrio DD. Inquisitorum,

84. pendeat, quando nam senectus excuset à tortura, vel potius debeat aliquis senis iniici, aut saltem terror eius, attentis valetudine, robore, & qualitate delinquentis, & delicti; non enim potest assignari communis resolutio pro quibuscunque casibus.

85. De muliere item prægnante omnino certum est, quod non possit torqueri; neq; vilo modo terri, etiam in tribunali S. Inquisitionis, ob periculum manifestum abortus. Ita Pegna 3. par. Direct. comment. 39. nu. 157. vers. si quis autem, Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 13. nu. 3. Binsfeld in comment. de malef. legen. 7. quest. 2. conclus. 7. Soula lib. 3. Aphorif. cap. 39. nu. 32. & communiter omnes, merito affirmantes esse falsam sententiā Michaelis Zanardi, male asserentis in Direct. Theol. par. 3. cap. 88. posse prægnantes terri.

86. Aduertunt autem bene Cantera in q. crim. q. 10. de rec. n. 1. & cum alijs, quos adducit Diana, loc. cit. quod mulier post partū possit torqueri.

87 queri, transactis 40. diebus. Quamquam hoc esse relinquendum arbitrio Iudicis, seu Inquisitoris addit idem Diana cum Antonio Gomerio citato; nec ab his dissentio, cum eis par sit dispositio in vna, atque in altera muliere post partum.

88 Quid de laborante feberi quartana, potest ne torqueri eodie, quo non laborat? Affirmatiue respondent, de tortura saltem leui sine inquisitibus, Baiard. in addit. ad Clar. qu. 64. n. 77. & Causalcan. de brachio Regio par. 3. n. 17. quibus adhaeret Anton. Queuedo de in- 89 dic. par. 2. cap. 13. n. 21. Placet tamen respon- sio Dianæ citati, quod in casibus occurrentibus debeat Inquisitores adhibere Medico- rum iudicium practicum.

90 Circa laborantes morbo Gallico, brachio debilitato, patientes crudationem venæ, vel difficultatem anhelitus, nullū dubium, quod non sint torquendi. Ita Decian. respon. 93. Guazzin. tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 1. n. 1. & alij, quos adducit, & sequitur Diana ibid.

91 Tandem liberi sunt a tortura quicunque à Demone obsessi; cum isti animo, & corpore simul male habeant. Tradit Carena dict. §. 19. n. 146. cum Ruginell. pract. q. cap. 38. ex eius relatione addit ille, apud oppidum Sessera quendam à Demone obsessum in euleo pos- situm iussu Iudicis, ab ipso Demone fuisse suffocatum. Ex dicendis Regula sequenti magis innotesceat aliqua, quæ in presenti dicta sunt.

Qualiter potestas torquendi exequi nequeat cir- ca diuersas personas ratione status, profes- sionis, & dignitatis, &c. qualiter id sta- tus in S. Officio?

REGULA CCCLVIII.

92 **H**abens facultatem torquendi haud po- test tam regulariter executioni mār- dare ex dispositione, seu privilegio Iuris po- sitini circa multiplices personas, ratione di- gnitatis, vel status, aut professionis cuiusmodi sunt Episcopi, Doctores, Fendatarij, Deca- 93 riones, Nobiles, Militiam profitescentes, &c. De singulis autem eorum à nobis statim sermo peculiariter habendus, & inde innoteſcat, qui nam casus à doctrina generali tradita excli- 94 piantur. Hæc tamen esto iam certa, & com- munitis exceptio, quod prædicti omnes quali- cunque dignitate, statu, aut professione ful- gentes, apud Sancti Officii Tribunalia semper torture subjiciantur.

95 **G**eneraliter loquendo, quod potestas tor- quendi non se extendat ad diuersas per- sonas propter professionem, aut statum, vel di- gnitatem, quibus præſurgit, innoteſcit clarè in cōmuni, cum ex alijs legibus citandis, tam ex l. Miles, C. de qu. lib. si inuestigandæ verita- tis gratia ad tormenta putauerint esse ve- niendū, tunc id decemum facere debebunt, si

personarum conditio patiatur, ex cuius tex- tus victimis verbis hæc explorata consequen- tia sequitur; ergo non est locus torture, nisi 96 persona, cuius cōditio eam minime ferat. Sed hoc nequaquam extendendum ad quacuq; que personam liberam, quasi soli seculi sine torquendi, & nullo modo homines liberi, vel tennerunt aliqui, teste Iul. Clar. in pract. §. fin. quæst. 64. vers. Vbi subsistit, Cum tortura seculum commune Doctotum, præcipue Ange- li de Malefic. in verb. quod famr publica, n. 103. Anton. Gomez variat. resol. to. 3. c. 13. n. 3. & Farinae. cum pluribus per cum citatis in prax. qu. 41. n. 1. infligi possit ex vi Iuris, & generalis consuetudinis, quibusvis homi- nibus, siue sint liberi siue serui, siue etiam li- 97 berti. Extenditur itaq. priuilegium solummodo ad personas, quarum conditio nō patitur inferri ipsis torturem ratione status, vel profes- sionis, aut dignitatis, vt statim in specie patebit.

98 Primo, exempti sunt a tortura omnes cō- stituti in dignitate aliqua adeo magna, vt ob eam possint Illustrissimi, seu clarissimi vocari, siue vti rei, siue vti testes in aliquo Tribuna- li examineantur. Patet text. in Nullis, C. de dign. lib. 12. vbi sic. Seueram indagationem, per tormenta à clarissimo homine summo- 99 uemus. Qui text. idem conuincit de existen- tibus in aliquo magno Magistratu, dum iste durat, quod non possint torqueri, & confir- matur ex l. Dino Marco, C. de quæst. Tradit Angel. Aret. loc. cit. Gomez. ibid. cap. 14. n. 13. & præter alios, quos copiose refert, Farinae. dict. qu. 41. n. 70. & seqq.

100 A fortiori per additum text. l. senetam, merito idem docet de Episcopis, quod ne- queat ipsis infligi tortura, Paulus de Elea- zar. & Brunus, quos citat, & sequitur Far- 101 nac. nu. 91. Qui bene addit esse hoc verum quia Episcopi tenent culmen dignitatis, cap. venerabilis, de præben. dis; ac propterea etiam si indicia contra eos fuerint vrgentissima, & 102 grauissima, non esse torture subjiciendos.

103 Sed quid de Clericis, & Religiosis, maxi- me si sint sacerdotis, possintne torqueri? Circa hoc valde diuisi sunt DD. inter se alijs, vt Carrer in pract. crim. & torm. sub. nu. 35. & Angol. Aret. de malef. in verb. quod fama publica, nu. 103. parem negantem sequuntur, & videtur fauere text. ex dict. l. senetam, cum homo Ecclesiasticus præsertim Sacerdos, in præ excellenti dignitate sit constitutus. Item ostendunt, quia si professores militiae tem- poralis, vt statim dicitur, sunt liberi, a tor- tura, cur non etiā id concedetur proficenti- 104 bus militiae celestem? Alij verò partem affirmantem tenent, vt Abb. in cap. cum in- cōtēplatione, post nu. 6. de reg. iur. Follet. in pra. crim. cap. 3. in verb. tormētis mox sub- jiciantur nu. 6. Alciat. in cap. 1. nu. 43. vers. Aduertas tamen, de offic. ordinarij. & Bosin. tit. de indic. & consider. ante tortu. nu. 103. prob,

- probat ex e. 1. de deposito, & ex ea. si constit-
tor, de accusat.
- 107 Hanc partem affirmantem, nimirum Religio-
sos, & Sacerdotes posse torqueri, tuentur plures
cum ista moderatione, quod ad torturam Sacer-
dotis præter indicia iuridica, requiratur fama de
tali crimine contra ipsam vel quod iam in comu-
ni diffamatus existat. Ita Felin. in c. vniuersitati,
post n. 1. de sentent. excommunic. Decian. c. at si
Clerici, nu. 19. extra de iudic. Marfil. sup. 55. in-
cip. Aduertas, Alex. in apostil. ad Bar. in l. fin. sub
nu. 5. in verb. specialis, ff. de q. ac reliqui, quos
abundè adducit Farin. dict. q. 41. nu. 6. Quin. 7.
106 cum Simanc. de Cathol. instit. tit. 65. nu. 48. &
cum Iul. Clar. in præf. f. fin. q. 64. Sed an Clerici,
dictam moderationem recipiant, affirmans quod
107 non sit in usu. Admittit tamen bene illud quod
Bos. cit. Paulo Granut. & Salicet per cum rela-
tis, quod ad torturam Religiosi, aut Clerici,
maximè Sacerdotis, debeant precedere grauio-
ra, & virgientiora indicia, quam ea, quæ à iure
requiruntur ad torquendos laicos, ob specialem
bonitatis presumptionem, quam ratione status,
Clerici, & Religiosi pro se habent.
- 108 Concluditur itaque, quod possint torqueri
Religiosi, ac Clerici etiam sacerdotes: tortura
tamen non est eis infensa à ministro laico, sed
ab Ecclesiastico, attentò iure, cap. illi, qui ibi,
per clericos & c. 5. q. 5. & c. in summa, 43. dist. vt
citatur Farin. ibid. n. 14. & confirmat auctoritate
109 Abb. & aliorum. Nihilominus ex vi legitime
consuetudinis contrarium esse vbi receptum to
statut bene idem Farinac. nu. 15. post Foller. in
præf. crim. ca. 31. vers. torqueris mox subiiciantur
n. 11. Clar. f. fin. q. 64. vers. sic hic quero, & alios,
quos ipse refert, & assignat efficacem rationem
110 sic. Si aliter, inquit, diceremus, sequeretur ab-
surdum, quod delicta Clericorum remanent im-
punita, cum prout consideratur Foller. & Clar.
in locis præcit. clerici non repellantur, qui bir-
rotationum munus exercere velint. ita ille.
- 111 Difficultas non exigua est circa Doctores, &
Aduocatos, an possint torture subiici? At facile
soluitur sub eadem distinctione, vel de iure, vel
de consuetudine, & à iuris nō sunt torquen-
di argumeto text. in limitibus. C. de quest. & in-
112 de offeditur, quia Doctores, & aduocati quasi
radij solis in Rep. Christianæ censentur, si quis
1. q. 7. & velut luminaria splendere dicuntur, c. 1.
de reliq. & vener. sanctorum Atq. hinc nobiles
reputantur, ex mente Bald. in l. providendum C.
de postula. & Doctores etiam dignitatis secundum
Bar. in l. fin. C. de iudic. Abb. & Dec. in c. pro-
posuisti extra de probat. ergo non debent Do-
ctores, & Aduocati torture subiici. Ita Marfil. in
l. edict. n. 8. & seq. ff. de quest. Paris. de Pareo
de Syn. dicit in verb. Doctor, c. 1. incip. an Doctor,
seu Aduocatus, n. 1. Bos. tit. de indic. & cōsider.
ante tortu. nu. 111. & plures alij, quos citat Fa-
113 rinac. dict. q. 44. n. 39. Qui cum præcitatis aucto-
rib. excedit meritò hoc privilegium ad quod
cunq. Doctores, & Aduocatos, etiam actu non le-
gantur munus aduocacii minimè proficietur.
- 114 Verum, quidquid sit de iure, attentæ consue-
tudine in multis locis, de facto Doctores, & A-
duocati torture subiiciuntur. Ita Decian. lib. 1. cōf.
93. n. 135. Marc. Ant. Eug. conf. 63. n. 89. Flaminijus
Tom. II.
- Cartar. in præf. interrogan. reor. lib. 4. c. 1. n. 49.
& præter alios, quos adducit Farin. vbi supra n. 54.
& 56. vbi ait, quod in vrbis, & in statu Eccle-
siastico Doctores de consuetudine indistinctè
115 torquentur. Attende itaq. est consuetudo eu-
iusq. loci, nam tunc potest Farin. ibid. n. 39. aperte
affirmant Iul. Clar. in præf. f. fin. q. 64. vers. quaro
an, & Jacob. Beluif. in præf. crim. rub. de q. n. 17.
quod Mediolani contraria viget consuetudo, nō
torquendi scilicet Doctores, & Aduocatos.
- 116 Quod Feudatarios, quod isti torqueri neque-
ant, nisi privilegio suo renūcent, paucis bene ex-
primit Carena, par. 3. tit. 10. f. n. 118. & ex-
plicat refertens ex Iul. Clar. dict. h. 64. vers. item
117 quero; Quod Senatus Mediolanensis die 24.
Febr. 1599. literis Prætori Cremonæ datis iussit
Ferdinandum Sicci Feudatarium reum cōsti-
tutum de delatione sciopi rotati, eo renuncian-
te privilegio suo, torqueri; quod si recusasset
nūciare, loco torture dānari in aureis quinquæ
gira. ita ille.
- 118 Nequirem possint subijci torture decurio-
nes, iuxta iuris dispositionem, patet per text. in
l. fin. C. de Decurionib. lib. 10. & in l. Divo Mar-
co, vers. fin. C. de q. & in l. Decuriones. C. eod. Tra-
dunt Ant. Gomez. variar. resol. to. 3. cap. 13. post
n. 3. vers. ite reperitur, Cather. in præf. crim. tract.
3. de iudic. & tort. f. circa tertium n. 15. & 17.
- 119 Cōrad. tit. de Decurionib. 4. §. 60. Vbi bene de
clarat, quin & nomine decurionum sitelligantur,
nēpe qui hodie Ciuitatis Consiliarij, Priores, seu
Antiani dicuntur, & in Vrbe Rom. Cōseculares
teste Farin. dict. quest. 41. n. 58.
- 120 Qui n. 59. cum Brunia tract. de indic. & tor-
tu. p. 2. q. 4. n. 1. vers. item parentes, & cū alijs ex-
tendit dict. privilegium exemptionis à torture
ad Decurionum parentes, filios, & nepotes, Re-
121 stringit verò ipsū ad solos Decuriones Ciuita-
tum, scilicet in decurionibus castrorum, & op-
pidorum, quod cum moderatione aliqua intel-
ligi debet, cum in nostra Hispania diuersa sint
oppida, quæ honorificentius ducunt nomen
Villas, quàm Ciuitates, hincq. etiam Ciuitatis
à Regno tributū uoluerant admittere, ergo De-
curiones talis oppidorum, seu villarum, dicto pri-
uilegio gaudent, iuxta iuris dispositionem.
- 122 At iuxta consuetudinem, multis in locis iam
ab antiquo legitime introductam, quidquid sit
de iure, Decuriones, eorumq. parēs, filij, & ne-
potes torture subiiciuntur. Ita Alber. & Salicet
citatis l. Divo Marco, C. de q. Bos. in tit. de indic.
tit. 4. §. 1. & Clar. in præf. f. fin. q. 94. vers. præterea
- 123 quero, & quamquam non desunt, qui teneant
vt Marfil. in verb. edictum, post n. 7. f. talem con-
suetudinē esse reiiciendam, eo quod de iure nō
valeat: Cōcludit tamen verè Farin. per sequentia
- 124 verba. Tu dicas, inquit quod ille consuetudo
valeat, siue non valeat de iure; de facto tamen
Decuriones, Priores, & consiliarij Ciuitatis quo-
tidie indistinctè capiuntur, & torquentur, non
solum finito decurionatus officio, sed etiam eo
durante, si delicti qualitas id patiatur, & mora
in expectando finem officij, in populo sca-
dalum oriat, aut alia hęc prauidicij aliquid
paretur; & ita apud nos feruatur. hic ille.
- 125 Præterea vniuersaliter loquendū, quod per-
sonæ nobiles de iure non possint torqueri, tunc

- nur Carrer. in pract.crim.tract.3. de indic. & tortu. f. circa tertium. n. 13. & 14. Tiraq. de nobil.c. 10. n. 233. Ant. Gomez. variar. resol. to. 3. cap. 13. n. 3. verū item hodie in nostro Regno, vbi ait ita apud suum Regnum communiter esse in vsu, vigore legum illius, respectu nobilibus qui vulgo dicitur Hidalgo; pari modo Couar. lib. 3. variar. resol. cap. 9. n. 4. affirmat quod in Hispania tales nobiles non torquenda sunt.
- 126 Nihilominus contrarium de consuetudine seruari, & diuersis in locis torturam nobilibus infligi, graues scriptores testantur: Ita seruati in Ducatu Mediolani testatur Clar. in pract. f. fin. q. 64. versic. vltimus queto; ita in Regnis Francie Guillelm. de Bene d. citat. à Clar. ibid. ita in Verbe, & in statu Ecclesiastico Farinac. dict. q. 41. n. 75. quamquam in saore nobilium bene ad uertit n. 76. ob magnā presumptionem delicti exclusum, quam specialiter pro se illi habeat, iuxta gloss. in cap. illud. distin. 4. & Carrer. sing. 30. pro nobilibus ad torturam ipsorum grauiora, & vrgētiōra requirit indicia, quam ad torquendos eos, qui non sunt nobiles. Sed perspicendum
- 128 à iudice diligenter quānam sint verē nobiles; nam, vt ibidem his verbis idem Iul. Clar. affirmat hodiernis temporibus adeo, propter indigētia, & vilia nobilium magnimonia, videtur corruptus flos nobilitatis, vt ex alicubi vici possit aliquid verē esse nobilem.
- 129 Quid silem de militibus, quod isti ex vi iuris torquentur subijci nequeant, habemus text. expremum in l. milites. C. de quest. Milites, inquit, & nec tormentis, nec plebeiōrum penis in causis criminalibus subijci concedimus, etiamsi non emeritis stipendijs suis videantur esse dimissi, quod priuilegiū in quibus militibus habeat locum, controuertitur inter Doctores sup
- 130 ponentes, vt certum, vti supponit Iul. Clar. in pract. f. fin. qu. 64. versic. Quero etiam nunquid milites, nullam esse difficultatem circa milites antiqui temporis, quod omnes eo fruerentur.
- 131 Quoad milites nostri tēporis, ipse Clar. post Iodochisū in pract.crim. cap. 47. n. 2. distinguit de milit. priuatis, qui modo sub vno praefecto stipendia accipiunt, modū sub alio, ac de equitibus, & capitaneis; atq; hos aut gaudere dicto priuilegio; non verū illos.
- 132 Ceterū quousvis nostri temporis milites possent subijci torturae tuerentur prater Dyn. & Cyn. quos ipse citat, Angel. de maleficia verb. Quod fama publica, n. 103. versic. milites nostri temporis, Carrer. in pract. tract. 3. de indic. & tortu. f. circa tertium, n. 19. & alij, quos abudē refert Farin. dict. qu. 41. n. 31. & 35. vbi cum eis affirmat ita.
- 133 esse silem de consuetudine quod hoc tempore quicunq; profertentes militiam torqueri possint, addens cum Franc. Cafon. in tract. de tormentis. c. 10. rubr. Que personę torqueri possint, & c. num. 14. ita seruati apud Venetos, & per totam Italiam, vt indiscriminim hodie quicunq; milites etiā equites, & capitanei torqueantur.
- 134 Dein vniuersaliter resingendum est priuilegium expriōis à tortura praedictis personis, militibus, decurionibus, nobilibus, Doctōribus, & c. à iure concessum, quod non habeat locū in diuersis criminibus exceptis ex dispositione eiusdem iuris. De crimine lēse Malefatis est
- textus expessus in l. de minore, f. de qu. & in l. si quis alicui, & in l. nullus, C. ad leg. Jul. Maiest. f. 135 crimin. item conditionis, & transgredere est text. in l. proditores, f. de te milit. Pati modo de criminib. falsi, priuati carceris, simonias, ingēctis assassinij, homicidij personę sacrę, vel magni Principis (de crimine heresis, & fortilegijs statim dicitur) ac de similib. atrocibus quod nullus ex dictis priuilegijs possit eximi à tortura, defendunt cōmuniter Doctores, vt Angel. de malef. in verb. quod fama publica, n. 103. versic. aduersus Simanc. de Cathol. inslit. tit. 65. n. 44. Ant. Gomez rom. 3. variarum resol. c. 13. nu. 3. & alij re latī à Farinac. dict. qu. 41. n. 100.
- 136 Quid, quod ex circa l. de minore clarē deduci videtur, in crimine lēse Malefatis posse senes & minores torqueri etiam in caput alterius, ibi omnes omnino, si ad testimoniū prouocentur cum roe exegerit, torquentur. Particulē omnes
- 137 omnino, adeo vniuersales, & inde fuitque, vt personę quascunq; includant, etiā minores, & senes. Itā inde deducunt, & firmant Carrer. in pract. crim. tract. 2. de indic. & tortu. f. circa tertium, n. 35. Franc. Cafon. de torm. cap. 10. n. 10. Follet. in pract. crim. verb. item quod commisit crimen lēse Malef. n. 104. & verb. Rei indurati torquantur in fine, ac alij similiter tenentes in reliquis criminib. exceptis, teletī à Farinac. dict. quest. 41. n. 102.
- 138 Qui n. 103. bene affirmat praedictā doctrinam esse magis communem, & receptam, sed in praxi non habere locum, vbi ex tortura senis, vel minoris aut infirmi sequitur periculum mortis.
- 139 Vnde standū est iudicio Medicorū & peritorum circa hoc Et posito quod nō sequeretur tale periculum, adhuc tortura senis, vel minoris in d. crimine vel alio excepto, debet esse valde moderata. Ita addit idem Farin. cum Simanc. de
- 140 Cath. inslit. tit. 65. n. 45. Resringendo item magis dictū priuilegiū exemptionis à tortura, dicendū est cum Carrer. vbi supra, n. 14. infime, & cum Farinac. ibid. n. 110. quod praedictę personę omnes, quę de iure non subijciuntur torturę, possint cōsultō Principe torqueri. Probatur per tex. in l. nullus, ibi in cōsultis, ac nescientibus nobis, sumpto ex his verbis argumento à
- 141 contrario sensu, C. ad l. Jul. Maiest. Atq; hinc egregie ait Brun. de indic. & tort. a. p. q. 4. nu. 35. versic. item adde, quod de scientia Principis, & Principe cōsultō, nulla dignitas, seu priuilegium excuset à tortura.
- 142 Manet adhuc vnum circa personas, quę expressissimus in hac, & praecedenti Regula frui debent priuilegio exemptionis à tortura, an quando nequeant torqueri, possint saltem torqueri Pro legitima resolutione rectē distinguunt Ant. Gomez. variar. resol. tom. 3. c. 13. n. 4. & Farin. ibid. n. 106. de duplici genere territorionis, nempe de verbalib. leuī, & remota, cōmānando tantum verbis ipsam torturam; vel de reali, ac proxima, quę fit per ipsiōnē, & conductiōnē ad locum torturę, & suā applicationē. Hac
- 143 supposita distinctione se legitime resoluit isti duo auctores, discurrendo per dictas personas
- 144 priuilegiatas. Primo, mulieres praegnantes & uero genere territorionis affici queunt ob periculum
- 145 abortus, vt patet. Senes item, & minores non solum

folium verballi, & remotę, sed etiā reali, & proximę territoriõni subesse possunt, argumento textus in l. 1. §. impuberi. ff. ad Syllan. Deniq;
 145 prohiberi torqueri propter priuilegiū personę, & dignitatē, vt sunt Doctores, milites Decutiones, Magistratus, & possit in aliqua dignitate, licet terrieri possint verballi terri-
 147 tione, nequaquam tamen reali, & proxima, quia cum sit eadem dignitatē ratio in terri-
 tione reali, quę in ipsa tortura, sicuti nō pos-
 sunt torqueri, sic etiam nec realiter terri-
 Ita Gomez, & Farin. quib. omnino adhareo.
 147 Sed quid in crimine hæresis, vel alio spe-
 ctante ad S. Officiū? est nō locus alicui ali-
 quādo exemptionis à tortura? nequaquam.
 sanē, excepto casu periculi vitę proprię, vel
 alię, vt in muliere prægnante, aut alia per-
 sona languente: nam reliquę personę quan-
 tumvis priuilegiatę in quauis dignitate, vel
 gubernatione, aut gradu honoris existētes,
 si reperiantur indicatę, quod deliquerint cō-
 tra fidem, pro qualitate, & grauitate indicio-
 148 rum torqueri possunt. Pareť ex textu, in l.
 etiā excepta, C. de malef. & marhem. sum-
 turq; efficac argumentum à fortiori; quia si
 quatuor priuilegia, & exemptiones à tortura
 cessant in crimine læsę maiestatis humanę, l.
 4. C. ad l. Iul. Maiest. quantō magis cessare de-
 bent in crimine læsę maiestatis diuinę. Tra-
 149 dunt, vt certum communiter DD. præci-
 pue Simanch. Cathol. Inst. tit. 65. n. 44. & seqq.

ac in Enchir. violatę Religionis tit. 52. rubr.
 de tormentis, nu. 20. Angel. tract. de malef.
 verb. fama publica, Couarr. lib. 2. variar. resol.
 cap. 9. n. 4. Pegna in direct. par. 3. q. 61. com-
 menr. 110. vers. His constitutis, Delrius dis-
 quis. magic. lib. 6. sect. 9. vers. quoad personas,
 & Farinacius de hæresis, q. 185. n. 125.

150 Moderatur tamen suam sententiam non-
 nulli ex dictis auctoribus circa aliquas perso-
 nas priuilegiatas, quod istę possint in crimi-
 ne hæresis torqueri leuiter tantum, & cum
 moderatione, affirmat id bene Pegna loc. cit.
 de senibus, & minoribus, quod approbat Fa-
 rinac. ibid. attente personarum, & corporum
 151 qualitate. Idem testatur Delrius d. lib. 5. in
 2. append. q. 33. de sequentib. sic; Nobiles, in-
 quit, & in dignitate constituti leuiter, quā
 alij torquendi sunt. Quod non carere diffi-
 cultate apud se, ait Farin. in fine d. n. 125. &
 quidem apud me etiam non caret. Audiamus
 vltimo loco Pegnam in fauorem Clericorū,
 & Religioforum itā moderate loquentem.

152 De Clericis, inquit, monachis, & ceteris
 religiosiis personis idem iudiciū est; dum-
 modo meminerimus, & ob periculum ex-
 communicationis, si grauius torquerentur,
 & læderentur, & ob dignitatem, qua deco-
 rantur, leuius, & mitius torqueri debere; nisi
 delicti enormitas, & indiciorum grauitas,
 acriorem torturam insigendam suaderent.
 hæc ille, quib. finis imponitur.

CAPVT VII.

*De aduertendis, & seruandis à Iudice, vel Inquisitore antè torturam, & dum
 ea infligitur, ac post ipsam inflictam, deq; eiusdem reiteratione.*

PROOEMIOLVM.

- 1 VAE aliquantulum remotē actum torturę præcedunt, pro nostro instituto præ-
 cedentibus capitibus tradidimus, in præsentī iam magis propē ad executionē
 eius accedentes praxim ipsam in hac materia expendimus, & quę à Iu-
 dicibus quibuscūq; præcipuē ab Inquisitoribus, ante quā reus torquatur, &
 dum torturę subijcitur, ac post eam ipsi illatam obseruari, & exequi debeant, vt
 sit legitimē, & validē illata, suūq; consequatur effectum eruenđi veritatem, &
 2 oportuē summa, qua poterit, breuitate explicabimus. Sub finem adiungitur verbum
 de reiteratione torturę, vt constet, an aliquoties iterari possit, vel seis, nē Iudex, vel In-
 quisitor in ea reo inferenda excedat, aut vbi est locus eiusdē iterationis, hanc omittat, ac pro-
 pterea in Syndicatu posita ob talem excessum, vel omissionē à Iudice Superiore cōdēsetur.

*Quatenus Iudici, aut Inquisitori præstien-
 dum, an constet de corpore delicti, vt ad tor-
 turam delinquentis possit procedere?*

REGVLA CCCLIX.

- 3 **A** Ntequam Iudex incipiat contra aliquē
 in particulari procedere, & maximē ad
 inferendam reo torturam deuenire, debet
 ipsi in actū constare de corpore delicti. Sic
 4 quidam plene, ac concludenter, si illud sit
 publicum, & faciliē probari valeat; secus si sit

occultum, & difficilis probationis, tunc suf-
 ficit, si quoquomodo constet de corpore de-
 licti iuxta naturam vniuersiūque. Dein in
 5 criminibus ad S. Officiū spectantibus, cum
 intus in meatus in mente compleatur, non
 debet Inquisitori constare, vt plurimum de
 corpore delicti, sed ex solis indicij, vel cō-
 fessione delinquentis etiam extrajudiciali, cō-
 tra hunc potest ille procedere, excepto vbi
 crimen esset ex illis, quę relinquunt vesti-
 giū post se, quo casu aliquoties probandum est
 prius corpus delicti.

- C**irca rem istam de probando corpore delicti, vt bene ait Iul. Clar. in pract. §. fin. q. 4. ante vers. scias tamen, confusē, & indistinctē loquuntur DD. nec sine equiuocatione aliquando, quoad hæc duo, constare scilicet de corpore delicti, & constare de delicto, cum valde inter se differant, & in primo sit locus torturae, non verò in secundo, vt
- 7 patebit ex dicendis regula sequenti. Vnde pro maiori facilitate, & perspicuitate in probanda per partes doctrina præsentis Regule præmittenda cum dict. Clar. Farinac. & alijs citandis multiplex delictorum diuersitas. Alia enim sunt merè interna, quæ consummantur in mente, vt hæresis, apostasia à fide, fauoria eorum &c. alia verò sunt, simul interna, & externa. Ex istis item quædam licet factio externo patrentur, nullum tamen, post se vestigiū relinquunt, vt adulteriū, blasphemia hæreticalis, lamas ire ad ludos Demonū, & habere rem cū ipsi &c. quædā post se vestigiū aliquid relinquit, vt homicidium, veneficium, polygamia &c. Tertio, ex delictis alia sunt difficultis probationis, quod secretò, & clā soleant committi; alia è cōtra faciliè probantur ob causam oppositā. his sic præmissis.
- 10 Nullum dubiū, quod ante omnia debeat in actis constare iudici de corpore delicti quoniam hoc est simul internum, & externum: ac ex illis, quæ relinquunt vestigiū post se, deciditur clarè in l. 1. §. item illud ff. ad Syllan. per hæc verba. Item illud sciendum est, nisi constet aliquem esse occisum, non haberi de familia quæstionem, liquere igitur debet scelere interemptum, vt senatus consulto locus sit. Atq; ibi cōmuniter Doctores, Barr. Ang. Rom. & alij, quos citat Farin. in pract. crim.
- 11 q. 2. n. 1. Qui propositi doctrinæ eum Bof. in tit. de delict. n. 26. & Anton. Gom. tit. de capti. §. 1. hanc reddit rationem, quia, regulare est in quauis materia, quod vbi lex aliquid disponit respectu certæ rei, debet prius de re illa constare. Idius ff. de testam. mili. Glof. in c. ad dissoluen. dum, verb. accusare, de desponsat. impuber. & qui vult probare qualitatem debet prius probare substantiam, in qua illa qualitas fundatur. Glof. in l. si arbitri, ff. de probat. ille cōcludens cum Brun. à sole per ipsum relato, adeo certam esse doctrinam, vt etiam si Princeps motu proprio iuberet contra aliquem præcedere, adhuc tamen intelligi debet, si constet de corpore delicti, & non alias, &c.
- 12 Dixi in Regula, & maxime ad inferendam torturam, de quo etiam loquitur tantummodo adductus text. d. l. 1. fed intelligitur etiam de Inquisitione speciali contra aliquē particularem, & magis de eius carceratione, ex mente omnium scribebantur; nec contrarium sentit Iul. Clar. dict. q. 4. in princ. quia licet ibi dicat ad inquirendum sufficere solam querelā, intelligit tamen de delictis, quæ nō relinquūt vestigiū post se, vel vbi non potest constare de corpore delicti, vt infra declarat se ipsū, & aduertit bene loco citato Farin.
- 13 Qui in confirmationem eius, quod dictū

de carceratione, adducit sententiam Ioann. Andr. in cap. si clericos, in verb. commissio, de sent. excomm. in 6. Corn. lib. 4. in cons. 325, Clar. §. fin. q. 28. sub vers. quarto, nunquid, & aliorū affirmantium, quod incidat iudex in excommunicationem (haud expriment de qua nō iuris excommunicatione loquantur) si capiat, & carceret clericum, antequam illi constet de corpore delicti. Ita ille dict. q. 2. n. 2. vers. & in clerico, & q. 27. n. 74. vbi non cōtradicit præcatis auctoribus, nec ego inuenio, vnde contradicam, quoniam videtur fieri contra Canonem, si quis suadente diabolo, manus violentas, &c. 17. q. 4.

- 14 Nihilominus casu quo reus, quicumq; existat suspectus est de fuga & multo magis, vbi est iam in fuga, si de tali suspitione, & fuga fudatā notitia habeat Iudex, seu Inquisitor, eū capere, & carcerare potest absq; eo quod constet prius de corpore delicti, imò absque indicij de iure antecedenter requisitis, ex aliquo tantum informatione, idq; propter periculum in mora, argumento ex text. in l. 1. ait Prætor. §. si debitorum, ff. de ijs, quæ in fraud. credito. Tradunt Marulin. pract. §. constante n. 5. vers. scias etiam, Blanchan l. fin. n. 3. ff. de quæst. Paris. de puteo in tract. de syndicato, verb. captura n. 12. & Far. q. 27. n. 125. cum alijs ab eo citatis, maxime cum Paul. de Cast. asserente quod propter fugæ suspitionem, permittitur id quod alias de iure non permitteretur.

- 15 Hinc præcitatū capius vidi in nostro Tribunali Meliten. Inquisitionis, nempe polygamum capi & carcerari, ob dictum periculū fugæ, aut discessus ab hac insula, priusquam constaret de corpore delicti, probata superuentia primæ uxoris tempore quo contraxit.
- 16 cum secunda. Semper tamen in quouis Tribunali S. Officij consulto, & non sine firmo rationis fundamento exequenda est captura, & carceratio præsertim personæ honestæ, nobilis, & Ecclesiasticæ, eo quod huic per ipsam infamia irrogerat, vt iam alibi diximus.
- 17 Dixi, & quidem plenè, & concludenter. Patet ex eodem textu supra adducto ex dict. ff. ad Syllan. ibi, liquere igitur debet scelere interemptum, dicitur autem plenè, ac liquide constare de corpore delicti non per coniecturas, & præsumptiones, sed per testes legitimos, aut per euidentiam facti, adhibitis quæ in inspectione occurrunt, quæ debere probari corpus delicti ostenditur etiam ex l. si quando, C. vnde vi in verb. patefacta, & ibi Bald. n. 2. & Iac. n. 12. in 4. notab. Ang. l. certè ff. de confess. Foller. in pract. crim. verb. capiat informationē, n. 181. & cū alijs per ipsū relictis Farin. d. q. 3. n. 3. Qui n. 1. bene d. uertit ad Bof. in tit. de delictis, n. 3. quod non solum debeat constare, delictum esse commissum, scelere seu dolo; & patet ex partibus illa, scelere interemptum, propositi textus, d. l. 1.
- 19 Prædictas autē modis probandi plenè, & li quide corpus delicti, tunc solis requiritur quod delictū est publicū, & facile potest probari, eius si fuerit occultū, & difficultis probationis; nā in tali casu sufficiens erit multo minor probatio.

- batio corporis delicti per cōiecturas & indicia. Ita Boss. in tit. de delictis. d. s. 10. Menoch. lib. 1. de præsump. q. 3. §. 1. n. 1. Foller. verb. capiat informationem n. 78. verb. fallit tamen. Clar. §. fin. q. 66. in princ. & Farin. d. qu. 1. n. 11. & 13.
10. Addens bene cū citato Bos. id præsertim verū esse in delictis, quorū post factū nulla remanent vestigia, atq; in ijs porrecta quetela cōtra aliquem ex indicij abiq; eo, quod magis cōstet de corpore delicti, possit iudex inquirere, eumq; carcerare, ac torturare, & elicitā cōfessionē delicti ipsum pro modo culpæ condemnare.
11. Explicando itaq; circa delicta particula-
tia quādo fuit occisus certus homo, cuius ca-
daver non reperitur, sufficit probari corpus de-
positū per famā. Ita C. iurba conf. decisio crim.
47. n. 39. & Farin. conf. 1. 7. n. 4. lib. 3. & in prax
11. crim. q. 1. Vbi affirmat, quod fama sufficiat ad
procedendum contra eum, & ipsum cōdem-
nandum, qui confessus esse hominem necat
13. se, & in mare proiecisse. Si autē præter famā
addit aliud indicij, & quod oculus visus fuit
eum homicida, vel quod huius minz præfec-
seriat contra illum, aut quod gutta sanguinis
in domo diffamati visæ, seu reperiæ furrint,
abiq; alia corporis delicti probatione, multo
certius est, posse iudicem contra sic diffama-
tū, & indiciatū simul procedere, ac tortura
eum subijcere. Ita Carena p. 3. tit. 1. §. 4. n. 3. 7.
& seqq. cum Porr. in Addict. Ambros. lib. 1.
c. 1. n. 1. & Farin. d. q. 1. n. 16. & seqq. Vbi bene
addit in delictis furti etiam ex solis indicij
procedi posse, imò ex sola querela partis, si
fuit furtum sine fractura aut ibi Carena.
14. Sed quid, si nec diffamatio, nec indicia ad-
sint contra aliquem, sed tantum mera suspicio
de homicidio patratio? Pro responsione
legitima audi Carenam d. tit. 1. n. 7. sic dicē-
tē. Senatus noster Mediolani, qui nullo in-
debit, & contra iuris ordine grauat, nec ta-
men delicta, quantū fieri potest, relinquit
impunita, solet cogere suspectos ad fidei iurā-
dum de se consignando toties, quoties, sub
gravi pœna. Clar. dicit. q. 4. vers. quando vero.
15. Ita ille, adiungitq; casum cū eodē Claro eu-
iusdā Andree Boleonij, qui ex sola suspitione
querelatus de homicidio commisso, iussu
dicti Senatus Mediolanen. adstrictū fidei iurā-
mento aureorum quingentorum fuit retentus.
16. Quando item est dubiū, an fuerit homo oc-
cisus veneno propinquo, seu potius obierit
ex veneno ingenito, cū signa, quæ solent ap-
parere, vt spuma ex ore, vomitus, liuor,
tortus corporis, &c. sint equiuoca, & cōmunia
vtriq; veneno, standum est iudicio medicorū
peritorū, quod si hi iuramento restricti incli-
nent in partē veneni propinati, hoc modo
fufficiunt probare corpus delicti, vt possit
procedi cōtra præsumptum homicidam. Ita
Zachias in qq. medico legalibus lib. 1. tit. 1. q.
7. & Carena vbi supra, n. 3. & seqq. ex cuius
17. mente, & Clari d. q. in fin. vbi n. 1. tunc faciet
iudex, si prius Principē, aut Senatū Supremū
vel Inquisit. Sac. Congreg. S. Officij Urbis con-
sultatū, & casus de propinato veneno sicut
- & reliqui supràexpressi de homicidio illaro
cōtingere possint circa personas affectas Tri-
bunali S. Inquisit. &c. comprehenduntur in cōsti-
tut. Pij V. sanctiss. mem. incip. si de protegēdis
18. Deniq; delictis adulterij, stupri, falsi percus-
sionis factæ manu vacua, & similibus, quæ cō-
mittantur per modum facti transeuntis, &
nullum vestigium relinquant post se, nullum
dubium, quod ex solis cōiecturis, aut indi-
cijs, licet non constet aliter de corpore deli-
cti possit iudex cōtra indiciatū procedere,
ipsumq; tortura subijcere. Tenent vt certum
Guazzin. de defens. reor. defens. 4. c. 6. Farin. lo-
co cit. cum multis per ipsum relatis, & Carē.
19. d. tit. 1. §. 4. n. 40. Indē ostēditur, quia eum ta-
lia delicta sint facti transeuntis, nec relinq; vestigium
post se, nihil superest vnde cōstare possit de corpore delicti; ergo nō maneat im-
punita, ex solis cōiecturis, aut indicij iudex
contra indiciatos inquirere, valet, & ipsos
torquere, si ad hoc adsint sufficiētia indicia.
20. Quoad delicta verō ad Tribunal S. Officij per-
se spectantia, vt hæresis, apostasia, fidei, fau-
toris, vtriusq; & similia, prorsus indubitatum
est, quod non requiratur in eis, vt constet
de corpore delicti, si sint ex illis, in quibus
post factum nulla remanent vestigia, vt in
blasphemia hæreticali, in prolutione propo-
sitionis hæreticæ, in crimine lamiarum eun-
di ad Indos Dæmonum, & coram ipsis apo-
statarandi a fide, ac similibus, in quibus DD. In-
quisitores ex solis indicij, vel ex confessio-
ne reorum etiam extrajudicialibus, ad ac-
tus iudiciales inquirendi contra eos, tortura-
randi, ac condemnandi ipsos deuenire pos-
sunt. Ita testantur communiter DD. præci-
pue Arnal. Albertin. de agnosce. assert. ca-
thol. & hær. q. 3. §. 1. n. 1. Iul. Clar. d. q. 4. vers. scias
tamen, Ludouicus Param. lib. 1. de Orig. S. In-
quisit. q. 6. de inquisit. in causis fidei. n. 28. & seqq.
Farin. d. q. 1. n. 1. §. 1. & 16. Gregor. de Valentia
2. 2. disp. q. 13. pun. 4. vers. Porro tūc, Martia
de Rdo disq. magic. lib. 5. sect. 16. & Carena 2.
p. tit. 1. §. 10. n. 172. & 3. p. tit. 1. §. 4. n. 41.
21. Rario efficac est, quia cū talia delicta, quoad
essentiam, & substantiam suam in animo, seu
in errore mentis perficiantur, & quoad actus
externos sint facti transeuntis, & post hoc
nulla vestigia relinquant nihil superest, vnde
corpus delicti probetur, ergo non potest vilo
modo probari, ne dum de eo constare.
22. Verū quod tunc ex solis cōiecturis, seu indi-
cijs, aut ex confessionibus, etiam extrajudi-
cialibus, possit inquisitio specialis reorum fieri
& tortura, ac condemnatio eorundem subie-
qui, tenent peculiariter, præter citatos Del-
rium, Farin. n. 14. & Caren. d. §. 30. n. 174. Ang.
in l. 1. n. 6. vers. & vbi delictū, & de cōfess. Fol-
ler. in rubri, & si cōstēbuntur, n. 179. Man-
cin. de extrajudiciali confess. cap. 3. & alij.
Probatur hoc modo, quia cū huiusmodi deli-
cta contra fidē catholicā sint difficilis proba-
tionis, & vt plurimum, occultē, & elā fiant, in
quā esset (vt ait Delrium) aliā in eis maiorē
certitudinē exigi, quā quæ ex natura ipsorū
haberi potest, & manerent impunita, si ex di-
ctis

- his iudiciis, & confessionibus nequit puniti.
- 35 At in delictis ad S. Officij pertinentibus, quæ post se aliquod vestigium relinquere solent, ut accide in crimine fractionis Crucifixi & vulneratæ Sacre Imaginis, in delicto polygamie, &c. nequeant Inquisitores contra quemquam in particulari procedere, & ad excommunicationem eius denegare (excepto quod esset periculum fugæ, ut dictum supra) nisi prius in processu constet de corpore delicti.
- 36 Si non plene semper, & liquide, saltem ratione, qua constare potest iuxta naturam, seu qualitatem talium criminum, quæ, ut plurimum, clam, & occulte committuntur, ac proinde sunt difficilis probationis. Ita iidem auctores citati, præcipue Farinæz, dist. q. 2. n. 11. Delirius eadem sect. 16. & Catena p. 3. tit. 12. §. 10. n. 174. vident cum ipso Deitio exemplificat in criminibus fortilegiis.
- 37 Ultimo loco ex prædictis deduco, quodd Congregatio nostra S. Officij Meliten. recte, ac iuste processerit, & in partem potius mitem, & benignam, quàm in rigorosam nimis inclinaverit, quando contra N. Gracij Capitaneus parvi natis, vulgo dicti Bergantino, à D. Profricali denunciatus, maxime de præstata fautoria, ad mandandum in Mahometismo, ab hinc tribus serè mensibus censuit, ut torqueretur super intentione, & si nihil emerget, cù ab iuratione de leui, & pena arbitrio Illustris, Domini Inquisitoris expediretur.
- 38 Nam cum per eum piraticam exercentem, caput fuisse in Insula vocata, del Sasso, quidam homo indutus vestibus Turcicis, & hic statim manifestando dixisset se esse Christianum Gracum de Limino, Ioannem nomine, apostatam, & fide Catholica in minori etate, ac Turcice vocari Brahym, vel deposuerit iuridice in nostro Tribunali S. Inquisitionis pluresque septem ex sociis in exercitio piratice delicti Capitaneus, nihilominus iste in tregressu ex partibus orientalibus dictum apostatam Brahym uti Turcam vendidit Castellano Castri Leni, nè ipsum denunciaret, & consignaret in S. Officio, prout tenebatur ex vi bullarum Apostolicarum; & ex vi edicti S. Inquisitionis.
- 39 Atque hac intentione fuisse factam ab eo tale venditionem, res ex illis sociis Theodorus, Simeon & Nicolaus ex ore ipsiusmet. Capitaneus nuntiavit, ac similiter in d. Tribunali deposuerunt.
- 40 Quod si qui opponant non fuisse recte, sed potius indultam resolutionem nostræ Congregationis, duplici capite, nempe quod illæ præsumptiones, fuisse Brahym reperiunt circumclasi ac vestibus Turcicis indutum, adeo sicut in suam uorem Capitaneus, ut assertionem illius de apostasia in minori etate excludant, & esse Turcam originarium offendant. Item quod fuerit idem Capitaneus condemnatus, non consulto prius de corpore delicti, sicuti congruere debet. Neutrum tamen caput relevat contra resolutionem nostræ Congregationis, nec de rectitudine, ac iustitia, quidquam ei detrahit. Non primò, quia dictæ præsumptiones quæ militat pro apostasia, quàm pro defectione ex genere Turcico, cù pari modo apo-

- stat, ac Turca, & circūstidi, & eisdem vestibus induti solent, ergo per dictas præsumptiones non excluditur assertio Brahym, assertantis se esse apostatam.
- 41 Neque item secundò, quia ex tribus delictis contentis in præfati casu, nulli eisdem cuius corpore constare debeat, nõ delictum apostasia commissum dicto Brahym, nam hoc in mente estimatur, quoad suam essentiam, & quoad actus externos apostolicos, qui sunt de eius substantia, nèpe erectio digiti, & prolatio peculiarium verborum in recognitione, & adoratione Mahometis (haud spectat ad substantiam eius est cunctis, cù hæc sæpius ob aliquam causam, tã in apostatis, quam in Turcis omittatur, ut experientia serè quotidiana patet, & sine ipsa ex mente omnium certò quis verus apostata exsistat) nullum post se vestigium relinquit, ergo nõ potest nec debet constare de corpore delicti apostasia. Non itè crimen fautorie exhibet dict. Brahym ad mandandum in Mahometismo commissum ab N. Capitaneo per venditionem illius, quia similiter hoc quoad substantiam perficitur in animo. Et quavis ante condemnationem eundem videbatur, ut constaret de effectu fautorie, se ò venditionis, nèpe de remissione Brahym in Mahometismo, & modo, (mò votu prius in Congregatione nostra ad hoc propendebat, ut sic impingeretur processus) iudicatum tamen merito fuit à DD. Consultoribus sociis meis id nõ esse necessarium, quia cù Brahym venditus fuerit ut Turca, ut patet ex pluribus sociorum in piratica attestacionibus, & ex confessione ipsius Capitanei, extra iudicium, & in eo facta, satis, superque constat de venditione, & de dicto effectu eius.
- 42 Nò denique terriò delictum gravissimè à Capitaneo N. patratur, vèdèdo Brahym ea intentione, ne scilicet denunciaret, & consignaret eum S. Officio, ut ipsemet confessus est extrajudicialiter coram tribus sociis Theodoro, Simeone, & Nicolao, qui depoñunt se ex eius ore iudicasse. Ratio est, quia hoc etià delictum in mente estimatur, ut per se patet, & verba, quibus præfata sua intentione Capitaneus dictis testibus indicavit, fuerit facti trāsferentis, nec vili post se vestigium reliquerit, ergo nõ potest nec debet de corpore delicti constare.
- 43 Vnde sufficiens fuerunt ad eum persequendum, & evidens idò, depositiones tria de dicta ipsius confessione extrajudiciali. Maxime ad hoc iudicio inde sumpto, quod vendiderit Brahym Castellano Castri Lecci vili pretio, nèpe 50. circiter scutis, cù in hoc loco potuisset vendere per plus 100. Dedit esse gravissimum hoc delictum, quia præter violationem strictissimi præcepti obligantis sub pena excommunicationis ipso facto denunciare, ut patet ex Constitutionibus Apost. & ex edictis Inquisitionis quod bene observant alij socii in exercitio piratice, ipse Capitaneus N. sic vendendo Brahym apostatam præsumptum, quasi iudicem se constituit duplicis causæ maximi momenti, propriæ S. Officij. Altera est spiritualitatis, in qua discutendum erat, an Brahym de clarandus Turca, seu potius apostata.

- ta, & qualiter Ecclesie Catholice reconcilia-
 52 dus altera vero libertatis, in qua declaran-
 dus veniebat, supposito, quod esset apostata,
 an cõpeteret ei libertas, eo quod apostata
 sit in minori etate; vel secus, si hanc quali-
 tate ipse Brabym probare non potuisset, et
 unde delictum illud gravissimum in iudicio
 53 Verum gravitas maxima totius facis cri-
 minis Capitanei N. & iustitia Decreti nostræ
 Congregationis fecit citare ex decisiois alteri-
 us casus fore similes, qui anno 1637. in no-
 stro Tribunali Meliten. S. Inquisit. occurrit;
 tunc enim compilato processu contra Capita-
 neum Claudium Granier Gallum, quod
 piratiam exercens in partibus orientalibus,
 duos homines captos, qui se apostatas ma-
 nifestaverant Turcis, ibi vendidisset, & per il-
 lusterrimum D. Inquisitorem Fabium Chigi-
 gium Episcopum Nericonensem ad S. Congr.
 Urbis transmissioem decisionem habuimus
 peculiaribus literis, quas ex Italico idioma-
 te in latinum translatam opera; pretium du-
 xi hic apponere: sic habent: *Interdum in omni
 Admodum Illustris, & admodum Reu. Dom.*
 54 **G**ravissimum est delictum fratris Claudij
 Granier, quando quidem ipse animum
 prebuit tunc ad emendam illorum apostatarum,
 hos vendens Turcis, seu ab illis sine ipsos
 pecunia redimere, & quidem concupisset S. D.
 N. rigorosum, & exequi penam ei in-
 fligere, ne ipse, ac alij imposterum totum au-
 55 dace remissum errorem contrahere. Voluit
 tamen hac vice magna cum eodem pietate
 uti, & de ex voto moderum Eminentiis, Card.
 idem Sanctissimis tibi iniungit, vt postquam dictum
 Granier acriter reprehenderit ipsum, expe-
 dias, uti esset sponte compareret, in iudicio eidem
 gravissimis penitentis, salutariis, iniunctis, &
 præcepto sub penis arbitrariis, etiam corporis
 afflictionis, abstinenti in posterum a delicto
 56 adeo gravi. Hæc tamen a te executioni ta-
 liter mandari debent, vt ad doctrinam Eminen-
 tiss. Magni. Magistris, & aliorum Equitum Hie-
 rosolymitanorum perveniat, quod omnes ca-
 piant crimen a se. Claudio Granier perpetratum
 esse gravissimum, & dignum præsertim maxi-
 mo supplicio. Deus Opt. max. te feliciter
 prosperet. Romæ 22. Ianuarij 1639. Domi-
 nationis vestræ, vti faceret, Card. Barberinus.
 57 Hæc enim exemplar literarum, in quibus
 vt vides, multoties repetitur fuisse gravissimum
 crimen commissum a Graniero, & dignum
 maxima pena, tamen non constaret de corpore
 delicti, ergo pari modo in presenti cri-
 men Capitanei N. restet cõsuetur admodum
 graue, ac dignum non levi punitione.
 58 Differentia autem illa inter hos duos casus,
 quod videretur apostata Brabym facta fuisse
 homini Christiano, illorum vero apostata-
 rum facta Turcis, non multum releuat, nec de-
 trahit quidquam de dicta gravitate criminis
 patrati a Capitaneo N. licet enim quoad per-
 niciem animarum maior reperiatur in ven-
 dendis duobus apostatis, cum isti manserint
 inter Turcas, & vix vlla sit spes eos unquam
 ad viam salutis reducere, & non desit aliqua

reducendi Brabym, maxime si mittantur
 literæ, & copia processus ad inquisitorem,
 qui exercet iurisdictionem in partibus Ca-
 59 stri Lecci, vt tractet causam apostatæ eius
 (hoc debere heri iudicio). At quoad in-
 tentionem, & factum ex parte delinquentis,
 seu vendentis, apud me vt certum
 statuo, gravitas delicti esse Capitaneum. Nusq;
 fr. Claudium Granier. Nam ipse vendidit Tur-
 cis apostatas, iam tales ab eis cognitos; ille
 vero fixit se vendere Castellano. Casiri Læ-
 ci Turcam originarium, selesis, quod vende-
 ret eum, qui se prius in Oriente: coram eo
 60 apostatam propalauerat. Sic sicut iuxta do-
 ctrinam S. Gregorij Papæ, ad verba illa cap. 1.
 ioh. Vie erat in terra Hus, & multo laudabi-
 lius, & perfectius est bonum esse inter malos
 quam esse inter bonos bonum; ita è contra
 peruersius, & iniquius esse inter fideles effo-
 clam infidelium eum, qui ab illis ducit origi-
 nem, quam hanc eundem esse inter infide-
 les infidelem, & ergo gravius delinquit, qui
 cooperatur, seu fautoriam præbet alicui apo-
 statæ, vt in Mahometismo, mores, & sit ipse
 delinquit inter fideles, quam ille, qui eadem ope-
 rationem, & fautoriam exhibet alteri apo-
 statæ, vt persequeretur in eodem Mahometismo,
 & sit Turca inter ipsos Turcas.
 61 Libuit hæc omnia sic per extensum ex per-
 cedentibus doctrinis deducere, ad demon-
 strandum rectum, ac iustum sensum nostræ
 Congregationis; magisterium pondere
 re stabilendum, eo quod audiam non desisse
 aliquem, qui iniunctis, & nimis rigorosis Capita-
 neum N. prosequuntur, & condemnatum fuisse
 62 teneat, debereq; innocentem declarari.
 affirmet. Sed absit tantus error, huiusmodi
 declarationem exequi iobilerent vt quæpita-
 omnes, si exequutam audirent, & quoties
 caperent apostatas, nunquam huc reconcilia-
 ções adduceret, sed pro libito securi de in-
 ponitate, vt Turcas quibuscuq; prædicaret,
 Atq; hæc satis pro presenti, & pro tota Regi

*Quomodo inspiciendum Iudici, vel Inquisitori,
 an consensit de delicto, et abstineat a tortura?
 & quid si nihilominus eam infligit?*

REGULA CCCLX.

- 63 **C**ompilato iam processu informativo,
 ante quemcunq; actum iudicalem cõ-
 demnatorium, tenetur Iudex, vel Inquisitor
 diligenter perquirere, an illo consensit de
 64 delicto in totum, aut in parte. Quod si reus
 in totum plenè convictus reperitur, nullo
 modo est tortura subiicienda, darsi vero in par-
 tem, solum quoad eam torqueri debet, de qua
 non conuictus, & respectu alterius
 partis de qua constat in sententia decreti de
 torquendo, sine apponenda etiam clausula pro-
 65 testatiua, *sine præiudicio probatorio*. Dato
 tamen casu, quod reus indebit torqueretur pro
 eo, circa quod conuictus existit, tunc non ad
 pernam ordinariam, aut suam torturam ei debi-
 tam, sed ad minorem venit condemnandus.

Omnia

- 46 **O**mnia contenta in hac Regula aequè procedit in causis S. Officii, ac in alijs criminalibus quocumque Tribunalium: Vnde non est cur de spectantibus ad reliqua prius, vt seruatum est Regula præcedenti, & post de spectantibus nostra S. Inquisitionis agamus: Circa primum itaque obligatione, quæ post compilationem integram processus informatiui, antequam ad decretandum de tortura præcipue infligenda denuncietur, stringitur quilibet iudex, vel Inquisitor perspicuè magna diligentia, an ex deductis in illo reus sit conuictus de delicto per testes confestis omni exceptione maioribus, vel per aliam plenam & legitimam probationem, vt abstineat a tortura infligenda, inde ostenditur quia, vt iam supra hoc eodem libro a nobis traditum ex mente omnium scribentium, præcipue Inl. Clar. S. fin. qu. 64. ver. debet etiam, Cotofred. in suis notis ad l. 1. de quæ & Zanger. de quæ & tort. cap. 2. nu. 2. nunquam est inferenda tortura, nisi in subsidium aliarum probationum; quando plenè constat de delicto, frustra illa refertur, imò vt bene aiunt Farin. in prax. qu. 40. nu. 4. & Caren. 3. par. tit. 10 §. 24. n. 179. ver. quæstio hæc, statim est iudex qui reum sit conuictum torquet.
- 69 Hanc autem doctrinam, quod nō sit tortura inferenda delinquenti; contra quem adsint legitimæ, ac plenæ probationes de crimin. commisso, vt prius coram, præter citat. Clar. Farinac. & Caren. adducunt Angel. de malef. in verb. fama publica, nu. 94. Brun. in tract. de indic. a tort. par. 2. qu. 5. n. 15. Marf. in pract. §. nunc videndum, num. ... Conrad. in pract. tit. de nega. crim. & torm. nu. 1. Aymo conf. 178. nu. 10. Anto. Gomez tom. 3. variat. resolu. to. 3. cap. 13. rubr. de torm. reor. nu. 20. & alij cedunt iati ab eod. Farinac. Qui DD. ferè omnes addunt, quod iudex torquens reum conuictum plenè probationibus, teneatur de tali tortura in Syndicatu, & sit puniendus.
- 71 Nihilominus est aliquale dubium, an in aliquo casu, reo, licet plenè conuictus, possit licitè, & validè tortura infligi; & potest procedere vel attentio iure communi, vel municipalibus Regni, seu Rcip. Equidem si ibi exret lex disponens, quod nullus reus etiam conuictus de delicto occulto, puta homicidio per plenam probationem vitimo supplicio possit affici, nisi ipsum proprio ore confiteatur, Vt exat in regno Siculo, & consequenter in his insulis Principatus Meliten. (qui illius leges in tractatione & expeditione causarum, vt plurimum sequitur) Motum verò iustissimum ferendi talem legem audio fuisse, quod ibi tunc abundante iniquitas falsorum testium, & non raro innocentres suspenderentur. Lata itaque hac lege, extra cõtrouersiam est, quod dictus reus quantumvis plenè conuictus, ad erucendam veritatem delicti ex ore ipsius, iuste possit, & debeat torturæ subijci, sique practiciari quotidie videmus, neque hoc maiori probatione indiget.
- 74 At iure communi res, tot, quid? Originalis, & celeberrima olim fuit Baldi sententia,

- quod possit iudex licitè inferre torturam reo etiam plenè conuictus, præsertim in casu criminis atrocissimi ad effectum, vt per eam confessus nequeat appellare, apposta tam cautela, & protectione in decreto torturæ, ne plenæ probationes vltimo modo elidantur, & per eas ille etiam tortus adhuc negatiuus existens condemnatur. Ita ille in l. 1. n. 9. C. de iuram. calum. in l. 1. obstat curabis, C. quorū appellat. n. 6. ver. & nota per hanc legem, & 75 in consil. 364. n. 3. lib. 3. Hanc Baldi sententiā vti plausibilem, ob eam rationem, quia obuiat ne appelletur per calumniam, approbatur alij auctores melioris notæ, vt Foller. in pract. crim. cap. 3. 1. in verb. tormentis mox subijciuntur, Anto. de Alex. in addit. ad Bartin. l. 1. §. si quis vitro, ff. de quæst. Couar. pract. quæ. cap. 23. nu. 5. ver. hule sanè iudices, vbi perpendit textum in dict. l. obstat curabis, & infra cod. n. 5. ver. certum ibidem, & c. ex Marcano Nauarro. in cap. inter verba, 11. q. 3. corollar. 64. affirmat Baldi opinionem equam esse, maxime in sceleribus grauissimis, & valde enormibus, vbi reus plenè conuictus per calumniam ad effugandam delicti punitionem, quæ non vult ferri, similiter etiam Marf. de Assili. & alij, quos refert Farin. dict. qu. 40. num. 19.
- 76 Nihilominus idem Farinac. n. 10. & ante ipsam, plures magnæ auctoritatis DD. vt Angel. in l. 1. de percussor. nu. 1. ver. male ergo faciunt, ff. ad Syllan. Marf. in l. 1. n. 16. & 17. ff. de quæst. Clar. S. fin. qu. 64. ver. veritas est, Præc. Personal. in tract. de indic. a tortura, 3. in fine Carer. in tract. de appellat. n. 45. & seqq. Ant. Gomez variat. resolu. to. 3. cap. 13. nu. 20. & 25. ver. quinto infero, ac reliqui citati ibid. à Farin. merito opinionem Baldi non admittunt.
- 77 Imò aliqui ex eis, vti falsam, periculosam, & inquam ipsam reprobant, & aliqui asserunt illam iamdiu ab anti recessisse & quod derideretur sine dubio apud omnes, vti iurisperitiz ignarus, si aliquis iudex dictam opinionem in casu particulari occurrere vñi applicaret.
- 78 Vnde pro confirmatione huius sufficit respondere ad rationem pro parte contraria, adductā. Negat Ant. Gomez loc. citat. quod obuiet iudex sit torquendo reum plenè conuictum, nē appellet per calumniam, quia si per torturam constet delictum, adhuc poterit appellare, quod etiam videtur fuisse de mente Baldi in dict. l. obstat curabis, C. quorū appellat. nu. 6. quod an ita sit, videbimus cap. sequenti, vbi de appellat. nibus
- 79 ex professo nobis agendum. Nunc pro legitima responsione dico, quod nullo modo sit admittenda appellatio, si apponatur per calumniam, & ea non obstat, absq. tortura reus conuictus venit condemnandus: si verò appellatio non est caluminiosa, sed iusta, quando respectu delinquentis conuicti sit admittenda, vel steus, cap. etiam sequenti dicemus.
- 80 Dixi in Regula, si sit plenè conuictus in totum, vel in partem: quod multipliciter potest intelligi: primò si eidem reo duo, vel plura obijciantur crimina, & de vtroq. reperiatur

plene conuictus, quod casu nequaquam in vno modo torqueri debet; vel sunt plene probationes de vno, & ad altero fecus; ac tunc pro huius vltiori veritate habenda, ille torquendus est, apposta protestatione, quod non infligitur tortura pro delicto de quo iam plene constat. Ita Bos. in tit. de iudic. n. 130. Cyrill. in summa c. 11. in 1. part. rubr. 9. de quaest. 11. n. 15. Clar. §. fin. q. 64. veritas est, in princ. & Farin. d. qu. 40. n. 16. Hinc aliquando in nostro Tribunali Melitensi habuimus reum Caluinisimo, & Mahometismo affectu de primo conuictum plene, & non de secundo, quoad intentionem, & ideo pro hac torturatum.

82. Potest secundum intelligi, si tens sit prosequutus pro vno tantum crimine, & reperitur plene conuictus quoad vnam partem, & non quoad aliam, vel non quoad circumstantias aggravantes tunc torquendus pro ea tantum parte, vel pro dictis circumstantiis, de quibus non liquide constat, adiuncta protestatione, & clausula in decrero torture, sine praiudicio probatorum. Ita idem Farin. n. 17. cum Cyrill. ubi supra cū Gram.

83. & Vulpell ab illo citatur. Occurrit lapsus in nostro Tribunali Melitensi. reum esse conuictum plene de apostasia, quoad actus eius externos substantiales, nempe erectionem digiti, & prolationem verborum in recognitionem, & adorationem, Mahometis, non vero quoad intentionem seu adhuc sione corde eius fecit, ac propterea solum, fuisse pro ea torturatum, premissa dicta protestatione.

84. Tertio, potest intelligi, quod non sit conuictus in totum, sed tantum in parte, quando constat quidem plene de crimine delinquentis non tamen de complicitibus, mandatoribus, consultoribus fautoribus, & alijs partibus; & cum sint indicia, vel clare appareat non potuisse sine eis crimine committi, ubi reus non vult manifestare, torquendus est pro ipso rem manifestatione, facta eadem protestatione, seu apposta clausula.

85. sine praiudicio probatorum. Facit pro hoc text. Letti percussor certus, ff. ad Syllan. & ibi Angel. Couat. tract. 9. cap. 3. post n. 5. Clar. §. fin. qu. 64. veritas est, Franc. Person. tract. de indic. & tort. n. 9. & cum alijs, quos citat Far. d. qu. 40. n. 18.

86. Verum quisnam esse tortura, si ea nihilominus infligatur reo pro delicto, de quo est plene conuictus? vel si dum torquetur pro ea parte de qua non constat, interrogatur etiam de alia, quae iam extat in processu plene probata? Dux sunt omnino oppositae Doctorum sententiae, altera Marsi, Bossi, Boer. Carret. Aym. & plurium, apud Farin. d. qu. 40. n. 6. affirmantium, eundem tunc strabulendus, & relaxandus reus, quando torquetur super delicto, de quo reperitur plene conuictus, si persistat in negatione, licet praemiserit iudex, seu Inquisitor protestationem, & clausulam in decreto de illo torquendo, sine

87. praiudicio probatorum. Ratio inde sumitur, quia talis protestatio est contraria facto, & per torturam in eo casu non solum vrgentissima indicia, sed plene etiam probationes purgari censentur. Tanta enim est vis torture, vt in hac persistens negando, aut non persistens confitendo, quidquid dixerit, puram veritatem dixisse praesumatur, quod testatur Cicero in Topicis ad

Trebatium, & approbat Gloffia in d. c. 1. de verb. efficacissima, ff. de quaest. Alber. ibi n. 30. Quasi. pract. qq. cap. 2. n. 5. veritas nam & verbera. Clar. §. fin. q. 64. veritas vero tortura, & Gram. d. c. 8. post n. 1. & dec. 96. n. 3. Vbi hinc deducitur, quod homo persistens in tortura, sit melior reputandus, quam ante accusationem reputabatur.

90. Altera sententia opposita est eiusdem Marsi sibi contradicentis, seu moderantis suum dictum in singul. 108. incip. alias sui interrogatus, Bald. in cap. ad nostram, verbi & nota, extra de probat. Carret. in pract. 2. tract. de indic. & tort. §. vlt. igitur, n. 31. Ant. Gomez var. resol. tom. 3. c. 13. n. 30. verbi de aduertendum, Foller. in pract. crim. verb. c. 1. confitebuntur, par. 3. n. 110. & reliquorum quos copiose citat Farin. ibid. n. 7. afferentium, nequaquam purgatas manere per torturam probationes criminis, ac propterea ea non obstant, posse reum condemnari non aliter, ac si tortus minime fuisset. Adducitur in probationem text. ex l. qui sententiā, C. de penis, & ratio efficax inde videtur sumi, quia aliter dicendo sequeretur absurdum quod iudex per indirectum torquendo reum plene conuictum liberaret ipsum a condigna poena, contra text. in l. ita vulnerratus, ff. ad l. Aquil. & in cap. cum quid vna, vi. de teguri. n. 6. atq. hinc manerent delicta, etiam enormissima, impunita in praiudicium Reipub.

92. Pro legitima tamen resolutione huius grauis difficultatis, declinandum ab utroque extremo, & media via incedendum, vt incedunt Boss. intie. de inq. n. 30. Paris de Puteol. in tract. de synd. in verb. textus. cap. 10. Clar. §. fin. q. 64. veritas illa, vero tortura, Franc. Person. in tract. de indic. & tort. n. 4. & cū alijs per eum citatis, Farin. ibid. n. 11. & seqq. docentes talem reum plene conuictum, & nihilominus a Iudice imprudenter tortum, aut interrogatum in tortura circa eam partem, de qua sūt plene probationes, neque sic absolendum, ac prorsus liberandum, neque puniendum poena ordinaria, sed tamen extraordinaria.

93. Probatur inde, quia tortura debet aliquid prodesset reo, cum sit species probationis. vt ait Craet. consil. 3. n. 30. & loco testium succedat, testis Farin. consil. 6. n. 28. sed non est aequum, vt liberet reum ab omni poena, ergo saltem debet liberare a poena delicti ordinaria.

94. Clausula autem illa, sine praiudicio probatorum, nequaquam obstat: nam si reo conuicto infligatur tortura, & in ea parte, in qua est conuictus interrogatur, talis protestatio, vel contraria facto nequit prodesset reo, vt cum Mario Githra conf. crim. dec. 42. n. 9. & cum alijs Doctoribus bene aduertit Carret. 3. par. tit. 10. §. 14. nu. 180.

95. Qui n. 181. ait ex Symanch. de Cathol. in sist. tit. 63. n. 56. & Cantera de reo, q. 11. n. 13. adeo mirabilem esse vim torture, vt purget indicia, & causet effectum elidendi modo d. plenas probationes, etiam si reus fuerit tortus a iudice incompetente, & addit ibi Cantera, vide videlicet praedictum in Concilio supremo Inquisitionis Hispaniarum, atque hanc praxim ubique a iudicibus, vel Inquisitoribus iudicio esse admittendam.

96. Quando item reus non conuincitur plenis probationibus, sed solum grauatur indicijs, val-

- 112 De modo autem proferendi interloquutoriam potest esse dubium; nam, ut patet ex libro, cap. sicut, & cap. Bertoldus, extra de re iudicata, in sententia non debet exprimi causa eius: estque hoc commune proloquii iurisperitorum, atque censeatur satis teste Farin. cit. n. 8. Index, qui eam exprimeret, ergo cum interloquutoria de reo torquendo sit vera sententia, in ipsa non videtur facienda talis expressio.
- 113 Nihilominus in praxi communiter servatur, ut index quilibet interloquens de reo torquendo, summam recenscat omnia indicia, & omnes presumptiones, quibus inducitur ad torturam ei inferendam, quod est exprimere causam in huiusmodi sententia. Ita idem Farin. cū Albert. in l. proferendum, §. illo, n. 34. & seqq. C. de iud. August. ad Ang. de malef. in verb. & quia nobis, n. 4. & cum Iul. Clar. §. fin. q. 91. vers. 4. fuit aliquando dubitatum. Vbi tamen affirmat apud ipsum in sententijs criminalib. definitivis non inferi causam, nisi quando reus in contumaciam condemnatur, ut idemmet Clar. docuerat in q. 44. vers. videamus.
- 115 Quod item sit obligatio apponendi in decreto de torquendo reo, clausula solita, citra preiudicium probatorum, vel confessi, & convicti, inde constat, quia ex ea apposta præferuntur ius fidei, & sequitur, quod plenè probata non elidantur per torturam; dummodo super eis in specie reus non interrogetur. Tradit Boss. de iudic. ante tort. n. 130. Binsfeld. lib. 7. q. 1. concl. 3. C. de malef. & mathem. Diana 4. par. tract. 6. ref. 132. Carena d. tit. 19. §. 21. nn. 159. & alij communiter.
- 116 Ante torturam denique quod reus sit multoties benignè monendus, & excitandus ad veritatem fatendum, æquitas ipsa postulat; cum per illam damnum irreparabile ipsi reo inferatur: ergo dictæ monitiones, & excitationes pro eructa veritate præcedere debent, suntque exequendæ hoc modo, ut in vnum brevissimè colligantur omnia indicia contra reum militantis, ac ei obijciantur. Docent præter alios, præcipue Gilhauf. p. 7. sect. 3. n. 30. Cartar. in prax. interrog. reor. lib. 4. c. 1. n. 59. & 60. atque; Carena vbi supra, n. 163. Qui cum eodem Cartar. ibid. addit benè, quod dum monetur, & excitatur reus dicto modo, debeat fieri ei comminatoria, aliis deuenietur ad remedia iuris, & facti; ita etiā
- 118 Farin. d. q. 38. n. 7. in fin. Vbi aduertit esse legem Flam. Cartar. in primis circa formam decreti de torquendo reo, quo persistente in negatua, ad ipsum formandum, & ad proferendū sententiam interloquutoriam procedendum est. Atque his rota doctrina præsentis Regulæ probata manet.

Ab initio inferenda rei tortura usque ad finem, quænam à Iudice vel Inquisitore seruanda?

REGULA CCCLXII.

- 119 **V**bi plures ratione eiusdem delicti sunt torquendi, ab illo regulariter inchoandum, à quo verisimilior est veritatem facilius
- Tom. II.

- 120 erui possit. Item dum ligatur ad tormentum funis subeundum, aut initio dum alteri tormento vñtato subijci incipit à Iudice, vel Inquisitore benignè moneri debet, ut veritatem fateatur; quæ benigna monitio bis, vel ter, aut pluries iudicis arbitrio est iteranda, quando sub tormento funis, vel alterius speciei reus manet.
- 121 Quod si hic tunc aliquod impedimentum opponat, ratione cuius appareat non posse torqueri, superaddendum est à tortura, & cum periculis iuramento ascriptis, an ita sit, examinandum. Reustamen in tortura iam eleuatus, non faciliè sub aliquo prætextu est deponendus, nisi prius veritatem saltem quoad substantiam confessus fuerit.

- 123 **F**acilia, & communiter à DD. recepta sūt omnia, quæ in hac Regula continentur ac proinde per partes breuiter declaranda. Primam ut certam, & rationi consonam docent Binsfeld. l. si excepta, q. 1. 1. c. 61. §. 9. C. de malef. & mathem. qui vult inchoandam esse torturam ab eo, qui timidior est, & tenerè ætatis. Similiter Gilhauf. p. 7. sect. 3. n. 36. afferens super l. 1. §. idem Hadr. ff. de quæst. quod ob veritatem facilius eructandum, prius femina torquenda sit quam masculus; prius vxor, quam maritus, & filius, quam pater. Ac Carena, 3. p. tit. 10. §. 32. n. 163. addens cum Præf. Abauo, quem citat, inter masculos incipiendum esse à minori, & vñtato. Ratio est, quia Index, seu Inquisitor, sic inchoando torturam ab illo reo, quo verisimilior iudicatur posse veritatem facilius erui, prudenter, ac iuste operatur, nullamque ei iniuriam inferit; ergo licitè id præstat, ac pro obligatione sui munus præstare debet.
- 127 Secundam, quod reus dum ligatur, aut alteri tormento vñtato subijcitur, sit statim initio benignè monendus, ut veritatem fateri non vltra differat, testantur omnes, præcipue Cartar. in praxi, lib. 4. c. 1. n. 80. & Caren. loc. cit. n. 166. Qui 128 cum Iul. Clar. §. fin. q. 64. versum debet, & cū Gilhauf. in arb. iud. crim. c. 6. p. 7. sect. 3. n. 33. aduertit benè, quod Index, vel Inquisitor debeat vñ tormentis vñtatis, non inuitatis; quod nos attingimus in Regula, & alibi expresso tractauimus.
- 129 De benigna item monitione bis, aut ter, vel arbitrio Iudicis, sæpius, ad veritatem fatendam iteranda, agit idem Caren. d. tit. 8. §. 6. n. 35. & 36. cum Cartar. vbi supra, n. 81. neque de hoc aliquis dubitat. Potest tamen esse dubium circa modum iterandi hanc monitionem pluries, an semper sint reo obijcienda indicia, quæ contra eum militant, quoties denuo monetur. Cartar. 131 ibid. in partem affirmantem inclinat. Sed bene Farin. in prax. q. 83. n. 88. quem sequitur Carena relatus, negantem tenet, afferens, quod sufficiat, si in vltimo constituto ante torturam fuerint illi obiecta, & postea, dum torquetur, tantum in genere moneatur ad fatendum veritatem, de qua alias fuit interrogatus ob presumptiones ipsi obiectas.
- 132 Addit etiam optimè idem Farin. n. 36. faciendam esse à Iudice, aut Inquisitore talem monitionem.

nitionem animo sedato, non insolenter, nec importunè; & multò magis abstinendū esse ei à minis, nempe quod sit vltus grauioribus tormētis, nisi veritatē fateatur. Atq; hoc etiā docet Iodochin praxi crim. c. 37. de q. n. 9. & ex vtroq; adducit Caren. d. tit. 8. §. 6. n. 34.

133 Contingit irem aliquando, quod delinquentes, dū sunt in actu torturæ, opponant de aliquibus impedimentis, propter quod nō possint vltius torqueri, vt de magna debilitate, aut infirmitate, de periculo graui mutilationis membri, vel etiam vitæ, &c. Eo casu occurrente, cum aliqua probabilitate, sed verisimilitudine, superiorem dū est à tortura, & quamprimum vocandi sunt periri, qui cum iuramento decernant, & asserant, an possint reus eo tormenti genere torqueri, absque vilo simili periculo: Iniungitur etiam eis, in Tribunali S. Inquisitionis iuramentum silentij: Ita cum Præfide Abauo de reatib. q. 19. nu. 94. Caren. vbi supra n. 167.

134 Nihilominus quādiū rei manent elenari in tortura, & decurrit tempus vnius horæ, aut dimidiæ, vel breuius, per quod iudicatum fuit torquendo esse, non facili deponendi sunt sub pretextu, quod nimis pari asserant, vel quod depositi veritatem statim faceri offerant, nisi prius in ipsa tortura eam substantialiter saltem manifestet. Ratio est, quia in huiusmodi depositione per quantumvis breue tempus exequuta, reos assumere vires, ac difficultas ab eis postea veritatem erui, constat ex varijs casibus, qui occurrerunt, præcipue ex illo, cuius meminit Frac. Ber. Porrus, in addit. ad Ambrosin. lib. 1. c. 6. n. 42. quod qui dū reus de crimine nefando imputatus, cū sub pretextu veritatis manifestandæ fuisset à tortura depositus, deinde ad eam eleuatus adeo obstinatus manserit, vt nequaquam ab eo veritas haberi poterit; & quod ipse postea beneficiū suę liberationis ab vltimo supplicio, ob nō confessū delictū illi depositioni tribueret. Tradit vt ceterū Caren. lo. cit. n. 170.

137 Dixi, & decurrat tempus vnius horæ, quia regulariter nō est torquendus reus vltra horam, vt testatur ex communi praxi adductus Porrus, in addit. ad Ambrosin. lib. 4. cap. 3. addens ibi, quod nullum vnquam videri iudicem vltra horam torquentem reos. Testatur etiam cum eo Carena ibid. n. 171. Qui n. 168

138 bene ex Gilhauf. supra adducto scē. 3. n. 50 adducit torturam debere esse moderatam, iuxta qualiteram iudiciorum, & in hoc non posse dari regulam certam, atq; ad hunc effectū adhibendū esse horologiū. Dictū itaq; iam plenè satisfactum præfenti instituto.

Possit torturam reo infligam, quando à Iudice, aut Inquisitore seruanda, maximè quoad ratificandam eius confessionem?

REGULA CCCLXIII.

139 **P**er tempus præscriptum reus sufficiens tortus, iussu Iudicis, vel Inquisitoris, à tortura depositus, statim dissoluendus,

& brachijs adaptatis reuoluentibus, ac in locū 140 suum reportandus. Quod si in tortura crimen fateatur, nulla est habenda ratio talis confessionis, nisi hanc transacto intervallo vnius saltem diei, in loco, vbi tormentorum instrumenta videre non possit, coram iudice 141 ratificet. Quæ ratificatio etiam requiritur in confessione emanata ex comminatione, & metu torturæ proximo. vt si fiat in loco torturæ dum ligatur; secus in emanata ex metu, & comminatione solum verbalis. 142 Pari modo ratificatio necessaria in confessione habita per rorturam, licet præcesserit confessio delicti extra iudicialis plenè probata.

143 **C**ertum prorsus est, quod in hac Regula primo loco traditur: nempe, quocumq; modo se habeat reus in tortura, siue consistendo veritatem, siue eam negando, postquam fuit sufficienter tortus per repons assignatum in decreto sententiæ interloquutorie de eo torquendo, debere Iudicem aut Inquisitorem iniungere officialibus, vt quamprimum à tortura depositum ipsum dissoluant, & brachijs adaptatis reuoluant, ac 144 in locum suum reducant. Interim à Notario ista in processu scribuntur, adiuncta clausula solita, Animo ramen illum torturæ iterū subijciendi, quatenus opus fuerit. Ita Iul. Clar. §. fin. q. 64. vers. vltimo videndum, Cartar. in prax. lib. 4. c. 1. n. 116. & Caren. vbi infra. 145 De secundo item nullum dubium apud auctores, quod nullus sit momenti confessio criminis à reo facta in tortura, nisi per eum post tormenta, transacto intervallo vnius diei, in loco vbi ipse instrumenta torquendi videre nequeat, coram Iudice ratificetur. Docet Glof. in l. seruos, C. ad l. Iul. de vi public. Symanch. in cathol. l. insit. rit. 65. nu. 67. Clar. loc. cit. ver. ceterum si reus, Cantara in quest. crim. cap. 1. de probat. per testes, q. 1. n. 129. Farinac. de hæres. q. 185. n. 150. post Eym. 3. p. Direct. rubr. de tertio modo terminandi processum, n. 157. vers. si autem in quest. & præter alios Caltr. Palao, in Opere morali, tract. 146 4. disp. 8. pun. 9. n. 35. vbi sic ait: Et in primis aduerto, confessionem factam in tormentis debere ratificari; alias ex illa condemnari non potest. & paulo post exprimit modū, quo inducendus est reus ad id faciendū dicens: Vt autē ad ratificationē inducatur reus cautē inquisitor procedat, primò, interrogādo eum in genere, an confessionē factam approbet; deinde eam in particulari proponat, & per extensum legat, & perquirat, an quæ lecta sunt, sint ea, quæ factus est. hæc ille.

147 Verum prædicta doctrina de ratificatione confessionis post torturā, intelligitur respectu reorū tantū, & nō respectu reus, in ratificatione nullo modo est necessaria ad corroborandā confessionē, seu depositionē cuiusvis testis factā in tortura, vt pater ex praxi vniuersali quorūlibet Tribunaliū, in quibus se obseruat. Adducunt cū alijs Farin. in prax. crim. q. 39. n. 136 & Carena d. rit. 10. §. 23. n. 179. meriti reijciens Eiahardum oppositum tulerim.

- 148 Quin etiam respectu reorum intelligi debet pro prima vice solumquippè si reus ductus ad ratificandam suam confessionem, in tortura factam, nolit ratificare, sed eam reuocet, iterum, torquendus est, etiam si indicia, quæ erant contra ipsum fuerint omnino euacuata per primam torturam acrem, vt confessio in tortura denuò ab eo eruta valeat, & sufficiens sit, non obstante illa reuocatione præcedente. Ita Cantera dict. cap. 1. q. 1. n. 66. &arena ibid. n. 195. vbi cum illo ait, sic fuisse determinatum à supremo Concilio
- 149 Si Inquisitionis. Ratio efficax huius doctrinæ indè sumitur, quia ex dicta reuocatione confessionis habita in tortura infurgit nouum indicium sufficiens ad torquendum reum, teste Farin. cum alijs citandis: ergo debet denuò torqueri, vt confessio per torturam ab eo eruta, & postea extra illam reuocata, denuò ab ipso reo torto eruat, & valida sit, ac sufficiens: sed de hoc iterum, Regula sequenti.

- 150 Sed quid, si sit confessio à reo per comminationem tormentorum extorta? indigetne ratificatione dicta? Huic quæsitio respondetur sub distinctione, quòd duplex sit comminatio: 1. realis, & proxima iniiciendo metum reo in loco torturæ dum ligatur, &c. tunc si constet delictum, hæc confessio debet ab illo ratificari, vt valeat. Ratio est, quia in hoc casu metus torturæ idem operatur ac ipsa tortura. Ita Pegna 3. par. direct. comment. 39. Soula lib. 2. Aphorif. cap. 39. n. 43. Diana resol. moral. tract. 6. resol. 32. verif. notandum est tamen, &aren. 3. par. dir. 10.
- 151 §. 3. n. 176. Alia verò comminatio est verbalis tantum, & remota à tormentis, per quam si à reo delicti confessio extorquetur, hæc absq. ulla ratificatione valebit, & sufficiet ad eum condemnandum. Ostenditur ex opposita ratione, quia cum metus injectus per talem comminationem sit remotus à tortura, & leuis, non potest actuali torturæ equiparari. Ita idem Soula, &arena locis citatis.

- 152 Vltimo loco exprimitur in nostra Regula illud, quod communiter à Doctores admittitur præcipuè à Pegna 3. par. Direct. comment. 110. à Symanc. Cathol. in lit. tit. 65. n. 70. à Farinac. q. 83. & 81. & à Diana, dict. tract. 6. resol. 12. verif. nota. 2. quod, nempe debere ratificari modo dicto confessionem in tortura emanaram, licet præcedat confessio extrajudicialis delicti plenè probata.
- 153 Ratio est, quia confessio per torturam extorta nullum effert reo præiudicium absq. ratificatione, & habetur ac si non esset facta, vt iam diximus, extrajudicialis autem confessio licet sufficiat ad torquendum, non tamen ad condemnandum: ergo illa ratificari debet, vt sit sufficiens ad
- 154 condemnationem. Quiddid dicant in contrarium alij, vt Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 353. n. 24. & fuerit sic decium per Senat. Sabaudic, quod non requiratur dicta ratificatio, vt refert Fabr. in suo Cod. lib. 9. tit. 1. de q. deff. 12. extra illud tamen Senat. teste Farin. cit. nulli eius decifio feruatur.

- 155 Quoad circumstantiam temporis dixi, debere fieri rationem transacta ad minus spatio 24. horarum. Atq. hanc esse praxim in omnibus Tribunalibus S. Inquisitionis Hispaniarum, testatur

Tom. II.

Anto. Gomez tom. 3. var. cap. 13. nu. 24. & patet ex Tolerana instruct. anno 1561. n. 53. licet Barr. in l. 1. §. Decius Seuerus ff. de qu. id arbitrio iudicis, aut Inquisitoris esse remittendum sentire videatur, cui alij adherent, vt ait citatus Diana, 156 cum nihil in iure circa hoc sit dispositum. Verum bene asserunt Pegna 3. par. direct. comment. 39. n. 158. & Soula lib. 2. Aphorif. cap. 39. n. 43. benignius esse, vt talis ratificatio ex reuocationi mādatur transactis duobus, vel tribus diebus post inflictam reo torturam, ne adhuc tormentorū dolor, & vehemens animi perturbatio durare videatur. Atque his præfens Regula clauditur.

Quando, & quoties possit à iudice, vel Inquisitore iterari tortura, maximè si admittantur noua indicia.

REGULA CCCLXIV.

- 157 Si iudex sit dubius, habeatne iustam causam rependi torturam, ab eius repetitione abstinere debet: similiter si dubitet fore, attentata qualitate personæ, vt reus secundo, vel tertio
- 158 tortus enormiter lādatur, aut moriatur. Excepta hac duplici limitatione, repeti potest tortura vsq. ad tertiam vicem (sed regulariter, non vltra eam) quando indicia, eo quod reus fuerit prima, & secunda vice leuiter tortus, non manēt prius euacuata; vel quando noua adfunt specie
- 159 seu substantia iteri à prioribus distincta. Probabile item est, quòd reus, si bis tortus fuerit, & suam confessionem reuocet, possit tertio torqueri: probabilis tamen oppositum.

- 160 Pro prima limitatione faciunt textus in l. si de interpretatione, & in l. si præfens, ff. de penis: pro secunda verò text. in l. vnus §. 1. ff. de quæst. ex quibus desumitur ratio conuincens, quia vbi iudex, aut inquisitor dubitat, an adfit causa sufficiens rependi torturam, vel an per eam repetitam, sit reo illaturus enormem lesionem, aut mortem, ob debilitatem ipsius, in partem leniorem, & magis fauorabilem illi propendere debet, iuxta regulā tritam, & communiter receptam. In dubio pro reo: ergo à repetitione torturæ tunc abstinere tenetur. Ita Martin. de Rio lib. 5. disquis. magie. in 2. Append. q. 31. verif. sed quæritur cum Iul. Clar. §. fin. q. 64. nu. 35. verif. hæc autem omnia, cum Gandin. de q. nu. 4. & cum Farin. q. 38. n. 89. vbi breuiter exprimit primam limitationem.

- 161 Copiosius autem secundam n. 82. per sequentia verba: Etia quod indicia essent multum vrgentia, & multum manifesta, non per hoc reus esset semper torture repetendus: sed ita demum si fuerit persona robusta, & quæ animo, & corpore duratura primæ torture resistentiam fecerit; alias secus, etiam quod sit grauius pluribus indicij multum vrgentibus, & multum manifestis. Ratio est in promptu, quia tortura dicitur grauis, & leuis, sufficiens, & insufficiens, non tantū respectu temporis, sed etiam respectu qualitatis personæ hæcenus ille. Adducitq. pluracir-

H 3

- ea idem, & probat per text. ex d. §. 1. in l. vnus, ibi, in illis maximè, si in tormentis animus, corpufque durauerit: ac citat pro se diuerfos, præcipuè Parid. de Puteo de Syndi. verb. tortura, c. 4. n. 5. Poller. in præc. crim. verb. et si confitebantur, n. 28. & Carrer. tract. 3. de indic. & tort. §. circa sextum, de repetit. n. 7.
- 163 Quod item excepto duplici casu dicto, posset reus secundo, & tertio torqueri, quando per primam torturam indicia multum vrgentia, & graua non eliduntur, eo quod fuerit leuis, & insufficiens ad hunc effectum elidendi ea, patet ex text. in dict. l. vnus §. 1. docentur ibi Bart. in prima oppositione, & in Lepet. ff. de quæst. & in præc. verb. quod fama publica nu. 95. Boff. rit. de tort. nu. 42. Clar. §. fin. q. 64. nu. 45. Farin. dict. q. 38. n. 47. cum seqq. & Mart. del Rio, loc. cita.
- 164 Qui ibi, verò, quod si sint, bene aduertit, sole re prudentes indices à leuiori tortura inchoare nimitum, si reo indicij graua, iuxta decretum sententia in te quoque torquatur per spatium vnus horæ torquendo, prima vice insignatur, tortura per medietatem quadrantis; secunda per quadrantem, & dimidium: tertia verò per reliquum horæ, sic exemplificat item Farin. vbi supra, n. 83. variatis aliquantulum terminis quoad temporis partitionem, quam esse arbitrarium Iudici, vel Inquisitori, quod hoc, aut illo modo fiat, cum.
- 165 eodem Farin. ibid. adiungo. Quamquam ipse n. 87. relatis diuersis auctoribus, vt Baldo, Carrer. Parid. de Puteo. Marfil. afferentibus, absolute repetitionem torturae esse relinquendam arbitrio Iudicis, n. 88. prorsus contradicit affirmans, quod cum eius arbitrium debeat regulari à iure, iuxta veram doctrinam omnino, non possit eam repetere, nisi casu à iure expresso, nempe, vel quod reus non fuit sufficienter tortus, vel quando indicia erant multum vrgentia, & multum manifestata; verba sunt ipsius Farin. Qui addit sic, Benè verum est, (& in hoc consistit arbitrium) quod an reus fuerit leniter, an verò sufficienter tortus, & an indicia sint multum vrgentia, & multum manifesta, eius discretionem remittitur. ita ille, nullum pro se citans.
- 167 Verum per dictum adamentum nō videtur recedere Farinac. à sententia illorum auctorum, qui iuxta illud possunt interpretari; sicuti in simili loquutione interpretati sunt alij, vt Foller. in præc. crim. verb. et si confitebantur, n. 78. verò sic erit arbitrium, Clar. §. fin. q. 64. verò vltimo videndum est, & Menoch. de arbit. q. lib. 3. cas. 168 172. n. 3. Aut melior fortè eorum mētis interpretatio, quod loquantur iuxta doctrinam, quā vt certam hoc eod. lib. cap. 4. Regul. nu. 398. cit. Pegna & Soufa ibi relatis tradidimus: nimirum esse arbitrium Iudici, vel Inquisitori, procedere contra reum indicium, vel absque tortura illa iuxta qualitatem indiciorum perpenis omnibus ad condignam penam, & abiurationem, si causa sit fidei, condemnando; vel è contra insidita acriter tortura, vna, vel duplici, aut triplici vice, modo dicto, per quam omnino purgentur indicia, si in negatiua persisterit, cum liberum teli quendo; vel illata ei tortura leui, seu non sufficienti ad euacuanda indicia, cum pena aliqua, & abiuratione, in causa §. Officij, ipsum expediendo.
- 169 Constat item ex iure, l. repeti ff. de quæst. & l. vnus §. 1. ff. eod. posse secundo, & tertio reum torqueri, si insurgant noua indicia contra eum, distincta tamen à prioribus specie, seu substantia, licet euacuata per præcedentem torturam ista, maneant. Ita Martin. del Rio, vbi supra cum Iul. Clar. dict. q. 64. nu. 35. verò vltimo videndum, &
- 170 Farin. in præc. crim. q. 38. nu. 77. Qui citatis ibi multis auctoribus idem affirmatibus, vt Boff. Carrer. Marfil. Menoch. Franc. Personal. & alijs, sic proponit exemplum, cum Ang. de malef. verb. quod fama publica, n. 98. Verbi gratia, prima indicia, respiciebant mala famam inquisiti, vel eius inimicitiam cum occiso, & ex illis ipse reus fuit tortus, & nihil falsus est; superueniat postea vnus testis, qui deponat se vidisse eundem reum vulnerare, vel eundem vidit cum gladio euaginato: talia, inquit, dicantur noua indicia, quia differunt à primis specie, vel substantia, & ex illis potest reus iterum semel tortus, iterum torqueri.
- 171 Verum, si primus reus habuit contra se indicium sump probat per aliquos testes, & ex illis tortus persisterit, non potest amplius repeti, etiam quod superueniant alij testes, non in ducunt nouum indicium, sed nouam probationem veteris indicij; quæ ad repetendum torturam non sufficit. hæcenus ille.
- 172 Alio exemplo clarè ostenditur eadem pars negatiua, quod non sit iteranda tortura, vbi indicia, quæ de nouo insurgunt, sunt eisdem specie cum prioribus: vt si quis, ob parricidium, sortilegium ex depositione vnus socij criminis cum alijs adminiculis fuit tortus, licet postea duo alij socij criminis contra eum deponant, nequaquam est denuo torquendus, ob rationem dictam, quia isti fidei deponentes non faciunt indicium specie, & substantia distinctum, ab illo
- 173 priore. Ita Carena, par. 3. tit. 10. §. 30. Qui cum Farin. Baldass. de Angel. Didac. de Mari, & cum alijs per ipsum citatis oprime aduertit in causa proposito, per duas posteriores depositiones factorum criminis non censeri conuictum de sortilegio confecto eum, qui prius fuerat tortus, ex alteris complicit de positione, quia hæc iam per priorem torturam elisa manserant, & indicia ex ipsa resultans purgatum; vnde non poterit eidem infligi pena ordinaria, benè tamen aliqua extraordinaria, cum abiuratione.
- 174 Sed dubitatur, an prædicta indicia specie distincta à prioribus ad repetitionem torture requisita, debeant esse fortiora, & clariora illis? In partem affirmantem videtur inclinare Iul. Clar.
- 175 §. fin. q. 64. verò vltimo videndum, & alij. Verum totum hoc relinquendum est iusto iudicare debentis arbitrio, teste Carena cita. nu. 157. ibi sic asserente, quod si reus ex indicio sume fuit tortus iunctis, adminiculis, poterit iterum torqueri ex indicio confessionis extrajudicialis, iunctis alijs adminiculis, vt rectè sentit Quez. d. de indic. & tortur. par. 2. cap. 7. num. 6. quia indicia sume, & confessionis extrajudicialis differunt specie, & substantia, licet sint sub eod. genere indicij remoti. hæcenus Carena.
- 176 Restat vltima Regule nostre pars discutienda, quæ valde controuersa est apud auctores, an si reus bis tortus bis confiteatur, & post torturam

- turam suam reuocet confessionem, sit tertio iudice, vel Inquisitore torquendus? Affirmanter resolunt multi ex scriptorib. melioris notę vt Clar. in prax. §. fin. Ant. Gomez tom. 3. variar. c. 13. n. 8. Peguet. in pract. crim. c. 12. §. 12. Castr. Palaus in opere morali, tom. 1. tract. 4. disput. 8. pñ. 9. n. 17. ac reliqui, quos citat Diana p. 4. tra. 177 6. res. fol. 14. Potest inde ostendi, quia iudex habet ius fundandi suam intentionem, & inquirendi veritatem delicti commissi: ergo cum nulli inri repugnet, quod tertia vice tortura infligatur, poterit ille, ne delictum maneat impunitum, in dicto casu tertio torqueri: atq; illa resolutio probabilis est.
- 178 Verum opposita negatiua probabilior, & vt benignior magis amplectenda, quam tuentur Pegna 3. p. direct. comment. 39. Simanc. cathol. institut. 65. n. 81. Canter. in q. crim. cap. 2. de probat. per testes q. 1. n. 67. Vmbert. Locatus in prax. verb. tort. §. sed pone, reus positus ad torturam Sousa lib. 2. Aphor. c. 39. nu. 39. Sanchez tom. 2. Opusc. lib. 6. c. 3. dub. 15. n. 14. Farinac. d. q. 38. n. 106. & cum alijs per ipsum relatis Diana ibid.
- 179 Probatur hac ratione, quia indicia proueniencia ex secunda confessione in tortura, & ex reuocatione eius non differunt specie, vel substantia a proueniencijs ex prima confessione, & ipsius reuocatione; ergo ratione illorum non est tertio reus torquendus: item quia indicia prioris confessionis per penam secundę torture satis purgata manent.
- 180 Aduerte autem Simanch. Pegna, & Sousa

citati, tunc dictam resolutionem affirmantem posse habere locum, quando reus prima, & secunda vice fuisse leuissimę tortus: sed hoc iam est recurre ad causam paulo ante explicatam repetendi reum torturę, eo quod priora contra eum indicia non fuerint euacuata, & dubijs controuerſum inter DD. an sit tertio torquendus reus inde sumebatur, quia bis tortus bis reuocasset confessionem in tortura factam, & ex hoc capite, vt probabilius tradidimus, non esse tertio torquendum.

- 181 Dixi per parentem in Regula, nunquam regulariter esse torquendum reum ultra tertiam vicem; de quo agit Martin. del Rio, vbi supra q. 31. & ibi inquit, an in iure, & legibus hoc fundetur? & bene respondet his verbis: non scio quicquam in iure scriptum, vt id receptum sit, sed ex cōmuni Doctorum opinione in praxi id arbitror, vt equitati consentaneum, desumptum. ita ille, & statim ex Doctoribus citat multos pro hac doctrina, vt Castren. Marfil. Cirill. Clar. Farin. & Binsfeld. Ostenditq; a simili.
- 182 quia sic tria oneta tutelarum excusant tutorę leria oneta, & de excus. tut. Hinc Boss. de tort. n. 40. ait se a nullis bonis iudicibus, sed a solis carnificibus vidisse hunc numerum transgredi.
- 183 Addit tamen idem Martin. del Rio, si post tertiam torturam iudex aliquis reperiat noua indicia vrgentissima, posse eam vterius progredi in torquendo reo; hoc Martini assertum singulare est, & rarissimę continget ita fieri: vide plura apud ipsum: nos dictis iam & Regulam, & Caput claudamus.

CAP V T V I I I

De appellationibus a quacunque sententia; de causis item legitimis appellandi, aut secus reſciendi appellationem, ac de reliquis huc spectantibus, maxime ad Tribunalia Sancti Officij.

PRO O E M I O L V M.

- 1 **I**OC tantum superest sub finem totius lib. 3. expendendum: nec quisquam iudicet esse extraneam, seu extra ordinem executionis, quod de hac materia hoc loco agamus. Licet enim in libro frequenti, vbi de sententijs definitiuis Tribunalium S. Inquisitionis erit nobis sermo, poruisset opportunę tractari, opportuniior tamen locus ipsam discutendi censeatur preſens, cum a Decreto, seu ab interlocutoria sententia torquendi reum in dictis Tribunalibus concedatur appellatio; non veró a sententia definitiua, vt cum communi Doctorum infra videbimus. Vnde dicta hæctenus de executione, seu praxi torturę, seu de seruandis a Iudice, vel Inquisitore antequam infligatur, & dum infligitur, ac post ipsam inflictam, intelligi debent, si dictus reus haud appellauerit a Decreto torturę, & hac appellatio non fuerit admissa.
- 2 Hanc uero appellacionum materiam, quę vt ex se patet, valde recepta est vsu quotidiano, præterea, quę in vtroque Iure varijs, & longissimis titulis de ipsa habentur, prolixę admodum pertractatam inuenio apud Auctores, præcipuę apud Guidonem Papam in volum. 8. Tractatum: multo prolixius ibid. apud Ioan. Federicum Montanum, innumeris penę quæſtionibus. Sed Robertus Maranta in suo speculo aureo, rub. & quandoq; appellatur, ac octo tantum ingeniosę reduxit. Post Marantam prodijt in lucem Iul. Cesar Ruginellus, de hac eadem re copiosę agens, editis locupletissimis commentarijs super constitution. Ducatus Mediolani circa hanc materiam. Pro appellationi-

lationibus in causa quacunque fidei admittendis, vel reiiciendis, diuersa discutit Prosper. Farinac. de heret. q. 185. & 194. quo. cum, atque cum prædictis scriptoribus, & cum alijs tum omnia in specie, quæ ac S. Officium, tum nonnulla in communi, quæ ad alia Tribunalia, quoad rem illam spectant, communibus circumstantijs, vt nonnunquam a nobis factum, quid, quis, vbi, cur, quomodo, & quando, aliquantulum perpenſis, totidem Regulis perſtringemus.

Quid appellatio? qualiter eius diuifio in varias species quamam item ex his natura cuiusque, & differentia?

REGVLA CCCLXV.

3 Sic communiter definitur. Appellatio est prouocatio ad maiorem Iudicem, ratione grauaminis illati, vel inferendi. Ex hoc duplici grauamine infurgit duplex appellationis species; altera dicitur iudicialis, quia iudicium causæ, siue ciuilibis, siue criminalis inceptum supponit; altera verò extraiudicialis, quia aucte inchoationem iudicij iudicij fit.

5 Diuiditur etiam appellatio in tres species: in causam, quæ interponitur ab interloquutoria, & in eam, quæ a definitiua sententia, atque in eam quæ a mixta; inter quas multiplex existit differentia, vt statim explicabitur. Rursus duplex est appellationis species, legitimæ scilicet ac valide, ob causam iustam scilicet; atque illegitimæ, & inua lidæ, ob causam oppositam intentæ. De vtræque dicendis infra magis constabit.

7 Propositam appellationis definitionem, vt meliorem approbat Ruginellus, tit. de appellat. num. 3. & ex Barthol. l. 1. in princip. ff. de appellat. & Abbat. in rubr. extra de appellat. ex Bald. rubr. C. eod. tit. & ex mente aliorum, vt magis congruam præ cæteris adducit Maranta loc. cit. & singulas eius particulas etudite, & copiose discutit; nos breui idem cum eo præstabimus, vt inde innotescat de speciebus, ac differentijs appellationum. Particula prouocatio, ponitur loco generis, cum eius significatum latius pateat, quam appellationis; nam per illam exprimitur omnis actus, quo iudicis officium, seu auxilium imploratur: fecus per istam; vnde ait bene Abb. in cap. final. in 1. not. de seq. posses. quod appellatio possit dici prouocatio, sed non e contra; ergo in definitione appellationis merito loco generis ponitur prouocatio, quia attentius iure verè est genus, l. inter agnatos, ff. vnde leg. & l. si quid eorum, §. interemptum, ff. de leg. & assert. inde Maranta.

9 Sequitur particula definitionis, ad maiorem iudicem, quæ ex ipsa innotescit cum de natura appellationis fit, vt fiat de minori ad maiorem, & non conforme æquitati reputetur, vt a minori corrigatur error maioris iudicis, sed potius e contra. Quod bene aduertit Glof. in cap. de consuet. lib. 6. docens ibi, nulla consuetudine induci posse, vt fiat appellatio a maiori ad minorem, vel ad parcm: tradunt; hoc co-

muniter DD. in rubr. de appellat. & nos infra magis explicabimus.

10 Vitima particula definitionis est, ratione grauaminis illati, vel inferendi, quæ manifestè ostenditur, quod secundum omnium scriptorum sententiam, in cap. vt debitis, de appell. possit quis appellare non solum ab illato, sed etiam a futuro grauamine; vide Marantam citat. n. 4.

11 Qui ibi notat, quod in iure plures sint termini causarum suspensui, videlicet appellatio, prouocatio, relatio, reclamatio, reuocatio, restitutio querela, reductio, & declaratio; vniuscuiusque complectam, & iuridicam expositionem inuenies apud illum, nos pro nostro instituto in sola appellatione sistamus.

12 Duplex autem appellationis species assignatur ex duplici dicto grauamine, iudicialis scilicet, & extraiudicialis; vtramque optimè declarat Ferrar. Monta. tract. de appell. c. 3. nu. 16. & seqq. Vocatur iudicialis appellatio, quæ interponitur in causa quauis ad iudicium perducta ob grauamen iam illatum, vel ob aliud comminatione iniecta, aut aliunde notitia eius habita, illico inferendum. Ita ille cum Panor. in cap. bonæ memoriæ, de appell. & Car. in Clem. sicut, de appellat. atq. hæc à DD. propriè appellatio censetur.

13 Altera vocatur appellatio extraiudicialis, quia vt nomen ipsum sonat, fit in negotio quod non fuit adhuc in iudicium perductum (hæc potius prouocatio ad causam vocandam, iuxta cap. cum sit Romana de appell.) & fit solà a futuro grauamine, vel ab eo, quod iam imminet, iniectum a parte, vel a iudice cum hac tamen differentia quod quando iniicitur a parte seu ab actore, sit exprimens causa appellandi; nequaquam verò vbi iniicitur iudice: sed tunc sufficit, si fiat verbis generalibus. Ita cum Iono. in cap. consuluit, de appell. & in cap. delicti de maior. & obed. cum Bart. in l. ei ff. de appell. recip. & cum Glof. in cap. cum causam de appell. tradia idem Ferrar. dict. cap. 3. n. 17. Ad idem n. 18. quod attentata natura appellationis extraiudicialis scilicet, per hanc constituitur appellans sub protectione iudicis, ne contra iuris ordinem grauetur, aut molestetur; ac proinde conferuandi iuris gratia fieri dicitur, iuxta dict. cap. cum sit Romana.

15 Post interpositam verò huiusmodi appellationem extraiudiciale, quæcumque per aduersarium, vel per iudicem inferiorem gesta, aut innouata fuerit, maior iudex, ad quem prouocatum est, reuocare debet, & reducere ex officio in eum statum, in quo ante prouocationem fuerunt; idque appellans implorando eius officium petiturus est, cap. considerauimus, de election. cap. dilecti, & cap. dilectis de appellat. vbi Doctor; Abb. in cap. 1. & cap. consuluit de appell. Prædicta autem reuocatio innouatorum, seu attentatorum, regulariter facien-

- da est à maiori iudice, probata causa grauaminis; quod si hæc non offendatur vera, nequaquam proouocatio iusta presumitur, & consequenter nullius tunc erit effectus. Quamquam in eo casu appellatiois deferre potest grauatus etiam per viam querelæ iudicis officium implorare ad ea reuocanda, quæ præter iuris rationem gesta sunt; quia extra iudicium facta in rem iudicatam transire non solent. Ita idem Ferrar. n. 10. & 11. citans cap. cum sit Romana, de appell. & Abb. ibi, & cap. concertationi, l. eod. tit. ac Inno. in cap. venerabili, de cons. & communiter DD. in cap. cum inter de elect.
- 18 Ex prædictis tandem deducit ipse Ferrar. num. 11. secundum mentem eiusd. Innoc. in cap. cum à nobis, de elect. & Bald. in sua Margarita, quod per appellationem extra iudicium non suspendatur negotium, sed ea non obstante, vel aduersarius, vel iudex progredi possit quousque post productionem grauaminis, seu probationem causæ eius reuocatio actoris fiat id quæ simpliciter, circa ord. iudicarij angustias.
- 19 Celebris item est diuisio appellatiois, in eam, quæ fit à sententia interlocutoria, & in eam, quæ fit à definitiua; huic diuisioni tertium membrum appellatiois à sententia mixta merito addunt aliqui, præcipue Ruginell. §. 1. cap. 2. ibi. num. 1. ipse certum sponponit ex iure, rub. de re iud. & de appell. extra, cum Guid. Papa, vbi supra q. 11. n. 6. & cum alijs, tria esse genera sententiarum: nimirum definitiuam, sic vocatam quod negotium principale definit, l. dicere ff. de arb. Clem. 1. & ibi
- 21 Glof. de re iud. Item interlocutoriam, ita dictam, quod feratur super aliquo emergenti, vel incidenti inter principium, & finem causæ, iuxta Glof. in l. generaliter in princ. C. de reb.
- 22 cred. Denique mixtam, hoc modo nuncupatam, quia de vtraque definitiua, & interlocutoria participat, ac finem imponit alicui negotio non principali in controuersiam adducto, circa quod non excoctatur alia sententia definitiua: explicat Bald. in l. dicere ff. de arb. in sententia, quæ decernit, quæ esse iudicæ.
- 23 Citat Ruginell. à nu. 40. vsque ad 117. ex iure, & ex mente DD. ordine alphabetico, dicatur definitiuam definitiua, interlocutoria & mixta, quamplurima assert, & discutit exempla quæ si labor, apud ipsum videas; nobis sufficiat eas quæ quoniam modo indicasse, vt triplici ipsarum genere tres esse species appellationum deducamus inter se multipliciter differentes: sicut à illa paratione inter se
- 24 differunt. Quas differentias potius ex effectibus, quam ex notionib. earumdem innoscere, vbi testantur Bald. in l. minorib. C. de his, quibus vt indign. & Præposit. Mediol. in cap. cum cessante, nu. 18. de appellat. nos aliquas earum hic explicemus alie postea ex dicendis consulant.
- 25 Prima differentia, quod appellatio ab interlocutoria siue in continenti, siue ex intervallo fiat, nunquam viua voce, sed in scriptis semper fieri debet, vt sit valida; patet ex text. in cap. cotidi nobis, de appell. in 6. & asserunt Guid. Pa. & de c. 16. circa finem, Ioan. Ferrar.

- in tract. de appell. n. 11. & Ruginell. §. 1. cap. 2. n. 13. Nec sufficit, si appellans compareat in iudicio, & dicat notario, scribe, qualiter ego appello à tali sententia in tali casu &c. sed porrigendus est libellus scriptus appellationis, vt
- 27 hæc fieri in scriptis dicatur. At appellatio à sententia definitiua foris effectum, vt voluit huius modo, vel in instanti post latam sententiam, si grauatus compareat coram iudice, viua voce dicat, appello ad iudicem competentem, seu solum appello, faciatque hoc scribi in actis
- 28 per Notarium: vel ex intervallo post latam sententiam, & tunc debet fieri in scriptis, alias non valet appellatio. est de hoc text. expressus l. 1. in fin. & l. seq. ff. de appell. & l. litigatorib. ac ibi Glof. Bart. & Bald. C. de appell. n. 10. Ma-
- 29 ranta par. 6. specu. n. 136. Qui n. 137. bene expendit cum Spi. in tit. de appell. qualiter, & cum alijs, quondam dicatur appellatio fieri in continenti; nempe dum iudex post latam sententiam, sed adhuc pro tribunali, & non dis-
- 30 uertit ad actus extraneos. Secus esset, si ipse iudex, aut appellans itet ad prandium, vel ad alium actum extraneum à iudicio, nam tunc iam fieret ex intervallo, & deberet porrigi libellus scriptus appellationis.
- 31 Verum, si appellatio fiat ab interlocutoria habente vim definitiuam, seu à sententia mixta, crit valida etiam facta in instanti, seu in continenti, viua voce, sicut si fieret à definitiua me-
- 32 ra. Imo quæcumque solemnitates in appellatione ab illa definitiua setuari solite, pari modo seruandæ sunt in appellatione ab interlocutoria habente vim definitiuam, seu à sententia mixta. Ita ex mente Lud. Rom. in cons. 41. & aliorum tradit ibid. Matan. n. 141. limitando ea, quæ supra cum ipso diximus de appellatione à sententia interlocutoria.
- 33 Attingendum hic obiter, illud dubium, quod mouet Bart. in l. cum procurator, §. si dominus ff. de ope. no. n. c. num. si aliquis appellet viua voce à definitiua, cum reservatione appellandi in scriptis, sicque postea appellauerit, et tunc valida prima appellatio an potius secundæ? Quidquid dicant Alex. indic. §. si Dominus, & alij tenendum est cum citato Bart. cum Ioan. de Imo. in eod. §. si Dominus, cū Paul. de Cast. cons. 7. & cons. 127. prim. vol. ac cum alijs DD. solum primam appellationem viua voce factam extare validam, & ab ea incipere, & currere
- 34 tempus prosequendi. Nam secunda tunc videtur frustratoria, & ad hoc tantum inferuere, quod per ipsam prima reducat in scriptis, ergo ad hanc illa trahitur, seu est vn. & eadē; ergo merito incipit currere tempus prosequendi appellationem tunc, quando quis appellat viua voce à sententia definitiua, licet illa appellatio redigatur in scriptis.
- 35 Secunda differentia inter appellationes ab interlocutoria, & à definitiua sententia, assignatur, quod non sit necessarium, vt appellans à definitiua exprimat grauamen, aut causam grauaminis, & iniuste sententia in specie: sed sufficiat, vt in genere indicet, se grauatum, & sententiam iniustam esse. Decidit expressè per text. in l. 1. ff. de appell. ibi Glof. & Abb. Bart.

- in ead. l. i. fin. Glof. etiam in cap. quod ad confultationem, in verſo non exprimens, de re iud.
- 36 Appellans verò ab interloquutoria debet exprimeret in ſpecie grauamen, & cauſam grauaminis, alioquin non valet talis appellatio. Habemus text. in cap. cordi nobis, de appell. in 6. & ibi Gemin. tradunt & Abb. in cap. Cum in. Eccleſia, de appell. Bart. in l. eius qui, eod. tit. vbi pari modo eſt text. faciens pro hoc, & alij quos citat, & ſequitur Marſ. in diſt. 6. p. ſpecu.
- 37 n. 153. vbi bene addit ex mente Cardin. Clem. appellanti, &c. de appell. Bald. in l. minor, C. de his, qui vt ind. & ex mente aliorum, quod vbi plures ſunt cauſe grauaminis, debeant omnes nominatim exprimi in libello appellationis, & quod non ſufficiat granatum dicere in ſcriptis, appello ex tali cauſa, & ex alijs ſuo loco, & tempore proponendis, cum hæc generalia verba nihil operentur.
- 38 Tertia extat differentia inter appellationē à ſententiā deſinitiuā & appellationē ab interloquutoria, quod illa poſſit iuſtificari ex nouis probationibus, quia appellans ait, non probatum probabo, & non producta producam, l. per hanc, C. de temp. appell. & ibi Bart. ac alij DD. cap. fratrenitatis, extra de teſtib. facit etiā
- 39 text. in Leos, ſi ſiquid autem, C. de appell. At appellatio ab interloquutoria regulariter nequit iuſtificari, niſi ex eiſdem cauſis antiquis, & in appellatione expreſſis, nec quidquam de nouo produci poſſeſt. Text. eſt in Clem. appellanti, tñ de appell. & ita Bart. in laic prætor, ff. de minor. Vbi ipſe aſſignat egregie rationem diſparitatis ex eo, quia poſſeſt ſiſ appellare à deſinitiuā, quamuis inſtè lata fuerit, & quauis iudex nequaquam iniuſtitiam commiſerit; talis enim appellans ſperat ex nouis rationibus vincere in cauſa appellationis, ac propterea ſi de iure fiat appellatio, etiam à inſta ſententia, conceditur appellanti nouas probationes adducere; nam alias ex eiſdem actis vincere
- 41 non poſſet. Ab interloquutoria tamen non ſit appellatio, niſi facta per iudicem iniuria, vnde illa non poſſeſt detegri, niſi ex eiſdem actis, & ex cauſis corā iudice à quo, prius iam productis, cū nequeat iudici à quo, imputari diſidia iniuria, ſi hæc per appellantem ex nouis cauſis detegatur. Pertraciat hoc bene Maran. par. 6. d. n. 159. vſq. ad 170. expreſſis ibi aliquibus limitationibus. vide apud ipſum.
- 42 Diſferunt quartò appellatio à ſententiā deſinitiuā, & appellatio ab interlocutoria, quod illa, vt plurimum, ſtatim atq; ſuit interpoſita, liget manus iudicis à quo, ita vt nō poſſit procedere ad aliquem actum vltcrius in ea cauſa. Adſunt pro hoc maniſeſti text. in l. appellatione, C. de appell. l. i. in princ. ff. nil inn. appell. pen. & in cap. non ſolum in princ. de appell. in 6. ex quo cap. patet quod idem ſit ante inter-
- 43 poſitam appellationem infra decem dies. Dixi vt plurimum, ſtatim atq; ſuit interpoſita, 22. caſibus, quos rotidem limitationib. ex iure, & ex cōmuni DD. adducit, & expendit Maran. diſt. par. 6. d. n. 174. vſq. ad 306. apud quem videas, nobis indicat ſit ſatis.
- 44 At appellatio ab interlocutoria nequa-
- quam ligat manus iudicis à quo, ſed poſſeſt hic procedere ad vltcriora, vſq. ad definitionem incliſuē, donec per iudicem appellationis fuerit illi in hibitum. Patet ex d. c. nō ſolum, circa fin. de appell. & deducunt Bald. in
- 45 l. eius, qui, eod. tit. & l. intra vtile, col. 2. ff. de min. ang. in conſ. 217. & alij. Imò, non obſtan. appellat. poſſeſt per iudicem à quo proferri ſententiā deſinitiuā, etiam parte nō citata, quia ex quo appellauit, videtur ſe facere contumacem, & indicare mentem ſuam, quod nō ſit competeret. Facit pro hoc text. in c. eū, qui, de dolo, & cont. lib. 6. & Clem. 1. eod. tit. ac cum Bart. in d. l. intra vtile. & tradit Ma-
- 46 ran. loc. cit. n. 175. Addeſs ibi ex mente eiſdem Bart. per cum citati, quod vbi primū iudex appellationis pronunciat, bene appellationum fuiſſe, omnia attentata reuocentur.
- 47 Sed quid ſi fiat per te appellatio ab interlocutoria, & iudex, à quo adhuc non in hibitum progrediatur, vſq. ad ſententiam deſinitiuam ferendam? poteritne tunc ab iſta etiam appellare? Reſponſio aſſirmans eſt proſuſa vera, ſi id facias cum poſteſtatione, quod per hanc non intendas à priori appellatione diſcedere; nam non tepugnat appellationes geminari, & conceditur tibi optio, quā volueris, proſequi, cum vtraque & nequeas. Ita Ioan. Petra. in d. tract. de appell. c. 4. n. 43. cum Bald. in l. generaliter ff. ſed iuramento, C. de reb. credit. Gard. in Clem. n. 5. ſimiliter de re iudicata, & cum Alex. in l. ſeius, qui ff. de appell.
- 48 Dixi, adhuc non in hibitum, quia vbi primum in hibetur, manus ei ligantur, & non valet ad vltcriora progredi; dammodo tamen in hibitio ſit legitime interpoſita, cum cauſa cognitio, & parte citata.
- 49 Nam iudex appellationis non poſſeſt in hibere cauſa, quo nō erat appellandum, aut quia cauſa eſt iniuſta, aut appellatio eſt ſruiſa, & ſruiſtoria; ac proinde debet præcedere cauſa cognitio, & citatio partis; ijs autem præcedentibus, ſi in hibitio legitime interpoſatur, manus iudicis à quo ligatæ manent. Ex text. in c. Romana, ff. ſi verò, & ff. ſi autem, de appell. lib. 6. & ex mēte Felij. in c. dilectus, el. 2. de reſcript. Alex. in conſ. 91 vol. 2. Abb. in cap. cum veniſſent, de teſtit. in integr. & ex mente aliorum docet egregie Maran. vbi ſupra, n. 207.
- 50 Pari modo ligantur manus iudicis à quo, & nō poſſeſt hic vltà progredi ad vllū actum iuridicum, vbi primum legitime appellatur ab interlocutoria, ſi huic appellationi, corā eo interpoſita, ipſe deſerat, quia deferendo, ſeſ admittēdo eā, ipſem et ſibi in hibet, & ſibi ipſi manus ligat, ac propterea nequit vltcrius in cauſa procedere. Facit pro hoc maniſeſt text. in c. cū appellationib. & ibi Gemin. de appell. lib. 6. & cum Bart. in l. intra vtile, de mino & in l. eius, qui, de appell. recip. tradit; Ma-
- 51 ran. loc. cit. n. 209. Qui n. 210. rectè addit ex text. in c. de priore, de appell. & in l. quoniam iud. C. de appell. quod teneatur iudex, à quo, deſerre appellationē, vbi hanc ex cauſa inſta interpoſita fuiſſe conſtat, alias puniendus veniſt, ſed quamquam pœna, videas, ſi in hibet, apud illum

illum, nè nos immoremur.

ad maiorem à Principe, vel Magistratu iſt aſſignatum, aut aſſignandum. In cauſis autem ſi dei, vt plurimum, appellatio ad Papã faciẽda.

T Riplex genus perſonarum circũſtantia, Quis, in præſenti loco indicari, nempe perſonę appellantis, & iudicis à quo, ac iudicis ad quem, vt communiter vocatur; & quauis ex doctrina earum potuiſſent ſine dubio tres Regule completę formari; viſum eſt tamen conuenientius, breuitatis gratia, ſub vna tantum tripartita eam comprehendere. Prima pars, cuiusque eſſe licitum ad appellationis auxilium conſugere, duplici conditione concurrente, & quod ſit habilis, & quod habeat intereſſe in cauſa, vt certa proſtrudat ut omniſibus, præcipuè à Gloſſin. c. cū ſuper de re iud. in l. Imperator, & de appell. in l. ſi quis pro uocatione, c. eod. neq; hoc maiori indiget probatione, ſed tantum, vt ratio; conditio qualiter requiritur, indicandum.

Quod ad primã patet ex c. nō ſolet, l. q. 6. & aſſert Lancell. de atten. appel. pend. limit. ſon. n. 14. quod appellatio per inhabilem perſonam interpoſita ſit nulla, nulliusque effectus. Pro quo facit principũ illud generale, quod cum Oſaſc. Maſſuet. Alex. & cū alijs, quos reſert, adducit Ruginell. ſ. 2. c. 1. n. 2. ſpectare ſcilicet ad officium iudicis diſtinguit inſiſtentionem ſuper legitimitate perſonarũ, & eſſe hoc præcipuũ cuiusque iudicij fundamentum, adeo, vt etiam poſt tres cõformes poſſit produci iſta exceptio inhabilitatis perſonę, licet coram Principe, aut corã alio ſuper, magiſtr. agatur.

Dixi, attẽto iure, aut cõdicto partiũ, quia ex alterutro iſtorũ capitũ prouenit eſſe aliquem inhabilem ad appellandũ. De poſteriore conſtat ex text. in l. 1. ſ. 2. quibus appellare nō licet, ſecundũ quẽ non poteſt vti beneficio appellationis, qui pacto aliquo expreſſe iure appellandi renunciauit: excepto ubi fuit enor miſſimẽ laeſus. Ita cum Angel. Aretin. d. l. 1. ſ. 1. n. 6. & cum Guid. Pap. per ipſum cit. idẽ Ru ginell. d. c. 1. n. 136. Qui multa limitando pro ponit exẽpla in iſto c. 1. & multo plura in c. 3. ac alibi, quibus patet, quinam ex diſpoſitione iuris ſint inhabiles ad appellationẽ interponendam. Attingã vnũ, vel alterũ, reliqua videas apud illum. Ex diſpoſitione iuris c. cum ſpecialis, ſp. porro, de appel. quicunq; religioſi quando ſecundũ regularem obſeruantiam aliquid ſit inhabiles exiſtunt ad appellandũ à ſuo ſuperiore, niſi in modo excedatur.

Laborant etiã eadẽ inhabilitate appellandi ex teſtib. in l. cõſtitution. ſi de appell. 1. c. de rap. virg. c. cū ſit Romana, c. peruenit, & c. cõſult, de appel. & c. 1. de homicidio, in 6. omnes condemnati ob atrocitatem alicuius criminis, cuiusmo di ſunt raptores virginum, falſificantes monetas, latrones inſignes, duces factionum, aſſaſſini, criminofi læſe maiſtatis & alij, de quibus Maran. p. 6. ſpecul. à nu. 294. & 298. Præſertim ſunt huiusmodi, hæretici, quibus non licet appellare, iuxta c. vt in quiliſconis, ſic hæret. in 6. vt aſſertur Symanc. de cathol. inſtit. 7. Rojas cum multis, ſingul.

Tandem ligantur manus iudicis à quo, & impeditur, nè vltra progrediar, per appellationem ab interlocutoria ſententia, quociens hæc grauamen irreparabile, & executionem ſimiliter irreparabilem continet: vt ſi quis pro eruenta veritate delicti interlocutoria ſententia cõdemnetur ad torturã; quia tunc iudex, ſic cum condemnans interpoſita, ſeu pendente appellatione, etiam ante inhibitionem, nihil exequi poteſt. Eſt certa, & cõmunis omnium doctrina, notanda pro dicẽdis infra ſpectantibus ad S. Officiũ, quãd cū Bald. in l. generaliter, ſ. ſed iuram. c. de reb. cred. cum Par. in tract. ſynd. in verb. torr. & cū alijs per ipſum citatis adducit Maran. ibid. n. 212. Addens quod circa hoc ſit hodie proſuiſm in Regno (ſcilicet Neapolitano) per capitulum Regni, quod incipit, Si iuſtẽ, quo cauſatur recipiendam eſſe appellationẽ à tortura, & ſi iudex noluerit admittere, ſed proceſſit ad torturam poſt appellationẽ, ſi quidem tortus fuit mortuus, vel in tormentis, vel per condemnationem ad mortem, tunc iudex debet victimẽ ſupplicio dẽmnari. hæc ille totidem ferẽ verbis: vide olura apud ipſum: atq; hætenus de diuiſione appellationũ à deſinitiuã, & ab interlocutoria, ac de diſſerentijs inter ipſas.

Sequitur diuiſio appellationum, legitimã, ſcilicet, & validã, ex motiũ iuſto; atq; illegitimã, & inuolidã ex motiũ contrario, quæ ex terminis ipſis innotefcit, & magis ex dicendis infra conſtabit. Verba autem illa noſtra Regule (iudicium cauſe, ſuẽ ciuilibis ſuẽ criminalis) indicant aliã diuiſionem bimembrem appellationis valdẽ genericã, & vniuerſalem, nempe eam, quã ſit in cauſis ciuilib. & eam, quã inter ponitur in cauſis criminalib. vtraque per ſe iam patet, & ex ſequẽtib. clariù patebit: de ſecunda in cauſis criminalib. præcipuè eſt ſuturus nobis ſermo, vti magis ſpẽc. itẽ ad S. Officiũ attingetur etiã infra in criminalib. ſubdiuiſio appellationum à ſententijs condemnatorijs, aut abſolutorijs.

Quis appellare poteſt? à quonam iudice, & ad quem appellatio qualibet interponenda præfertim in S. Officio?

REGULA CCCLXVI.

Quilibet, cuius intereſſe, ſi attento iure, aut condiẽo partiũ, haud ſit in habilis, ad deſentionẽ appellationis recurrere valet, per ſeipſum immediatẽ, vel per aliam perſonã eadẽ inhabilitate carentem. Vltra litigantes idẽ prælati poteſt quicunq; tertius ſimiliter intereſſe quoquo modo in cauſa habens. Eſt autem locus appellandi regulariter à qui buſcunq; iudicibus tam delegatis, quam ordinarijs ſuperiori recognoſcentibus: nequaquam tamen ab illis, quia talem non recognoſcunt, excepto quadruplici cauſa. Appellatio item, vt ſit valida, ad iudicem competentẽ fieri debet, & attente ſubſtantialibus ſ. imper

19. n. 4. & Pegna in direct. Inquisit. p. 3. comment. 20. de hoc tamē ex professo infra, quia etiam hæretici quandoque appellare possunt.
- 67 Deniq; ob inhabilitatem reijcitur ab appellatione quicumq; de delicto simul est confessus; & conuictus, ex l. 3. C. quod appell. non recip. non verò qui diuisim, vel confessus tantum, vel tantum conuictus, ut latè ostendit ibid. Maran. num. 292. Addens num. 293.
- 68 Quod sit inhabilis etiam ad appellandū quilibet criminosus in facto notorio, ut patet ex c. cū sit, c. peruenit, & c. cōsuluit, c. l. de appell.
- 69 E' contra verò legitima, & habiles censentur ad inferendam appellationem quælibet personæ, quibus à iure inhabilitas ad id non inducitur; & quidem multò magis, si tales expressè ab ipso iure declaratz fuerunt. Docet ex mente omnium Ruginell. vbi supra, n. 5. assertq; varia exempla nū. seqq. dist. de declarationis in diuersis personis. Vt in defensor rerum publicarum, l. tutores, ff. quan. appell. in compromissario, l. ex consensu, ff. de appell. in curatore, & negotiorum gestore, l. 1. ff. eod. in princ. ff. nil non. in vno ex plurib. si defensor est communis, l. C. si vn. ex plur. in milite, l. qui suspectum, ff. de appell. in eo, cui vt indigno bona vacantia auferuntur, l. 1. lata sententia, C. de appell. in ciue excusationem manifestam habente, C. eod. ac in alijs similiter habilibus à iure ad appellandum declaratis, vt videt' est apud Ruginellum citatum.
- 71 De secunda item conditione habendi interesse in causa, patet ex text. in c. cum inter, de elect. & in l. 1. initio, ff. de appell. recip. quod cuilibet, cuius interest, licitum sit appellare, aliàs secus, assert. cum Hostien. in summ. vers. quis possit, rubr. de appell. & cū Bart. in Lquoribus, C. si plur. vna sent. idem Ruginell. n. 32.
- 72 Qui n. 23. resoluit benè ex mente Angel. Aret. in l. 1. sententia, num. 6. ff. de appell. & ex mente aliorum, esse relinquendum arbitrio prudentis iudicis, & consideratis instrumentis, actis, & iuribus, factiq; veritate diligenter perpenſa, decernat, an interſit illi, qui ad defensionem appellationis recntrit.
- 73 Notandū tamen, quod ista secunda cōditio non ita strictè sit ſumenda, ſicut illa prima, cum ob quoduis minimum interesse, & ex quocunq; leui motiuo, quis in causa illud habens appellare valeat, etiam in secunda instantia. Ita ex l. si perſuſorio nomine, ff. quan. appell. & l. 1. sententia cum s. ſuis, ff. de appell. Alber. conf. 92. n. 5. lib. 1. v. ipsum citat, & ſequitur Ruginell. d. c. 1. n. 25.
- 74 Hinc deducitur (& innotescit inde illud in Regula positum, posse scilicet granatum appellare non solum per seipsum, sed mediare etiam per alium habilem) quod habeat locū appellandi pro alio ille, cuius interest, solum pietatis, aut miserationis causa, quod præcipue in criminalibus verum est, l. non tantū ff. de appell. recip. cuilibet. n. pro condemnato appellare conceditur; secundum l. ad dictos, C. eod. & secūdm l. obſeruari, C. quor. appell.
- 75 non recip. Similiter licitum est appellare pro alio illi, cuius tantum interest coniunctionis causa, ut matri pro filio, l. 1. ff. de appell. re-
- 76 cip. l. feminas, ff. de procur. & filius pro patre damnato; homine patris pro bonis, quæ per eum acquiri possunt, non reijcitur ab appellatione interponenda, l. ex consensu, ff. filius, ff. de appell. ita Guid. Papa citatus à Ruginell. ibid. num. 75.
- 77 Quod quod tam in ciuilibus, quam in criminalibus pro alio interesse habeat aliquis extraneus appellare potest, etiam si hinc nullo modo interest? In criminalibus facit l. vnica, in fin. ff. nil. nou. appell. pend. ut pro Clerico degradando, & iudici ſeculari tradendo, vel pro eodem, si venit membro mutilandus, cum hoc damnū morti equiparetur, l. 2. C. de offic. eius, qui vic. alter gerit, auth. de collation. ff. ad hoc prohibemus, & tradit Ioan. Ferr. tract. de appell. cap. 5. num. 66. Item in ciuilib. pariter secundum text. in cap. non solum 2. qu. 6. & in l. 1. ff. de appell. recip. Ostenditur etiam per statum Mediolan. in cap. 151. lib. 1. cuius meminit Ruginell. dist. cap. 1. num. 82. pro re præſenti ſi verbis: Vbi, inquit, permissum est cuilibet pro alio appellare, dum tempore, quo appellat, vel infra octo dies à die appellationis interpositæ inclusiue ſatisfidet idonee, quod ille, pro quo, vel cuius nomine appellauerit, vel appellat, raram, & firmum habeat, & in iudicio perseuerabit. ita ille, quem videas circa omnia prædicta copioſius diſſerentem.
- 80 Supereſt diſcutiendum circa hanc primam partem Regule, qualiter nullo ex duobus præcipue litigantibus appellare, vel quod non habeat interesse in causa, vel quod non curet de iure appellandi, valeat etiam tertius, cuius interest, in eadem causa appellationem nomine proprio interponere.
- 81 Poſſe hoc fieri, ſupponimus omnino certum ex l. ab executore, ff. alio, & ex l. 1. sententia, ff. de appell. assertuntq; Gloſ. in cap. non ſolent, 2. quæſt. 6. Rom. conſil. 343. Felin. in cap. cum ſuper, num. 11. de re iudic. Ror. decif. 4. alias 390. & Conar. præſt. qu. cap. 15. in princ.
- 82 Hoc ſuppoſito, ſciendum primo, quod tertius dicatur ille, qui præcedit: citatione; aut ſine ea comparet ad causam agendam inter alios, pro ſuo intereſſe, ſecundum l. si ſuſpecta, & ibi Bald. ac alij, ff. de appell.
- 83 Notanda particula, ad causam agitam inter alios, quia ſi ipſe tertius fuiſſet in causa, nequaquam admitteretur, neq; in poſſeſſorio Ita cum citato Felin. d. cap. cum ſuper, & cum alijs per ipſam citatis Ruginell. vbi ſupra
- 84 num. 36. Pari modo non eſt admittendus tertius, tam in prima, quam in ſecunda instantia ſi prius ſciuiſſet causam agitari. Ex mente citati Felin. Balin. d. l. 1. sententia, de appell. n. 8. & aliorum, assert. idem Ruginell. n. 37.
- 85 Ad certiſicandum autem ſufficienter iudicis animū, quod tertius neſcuerit causam agitari, adhibenda eſt cautela in praxi recepta, nempe vt iſte dicat: Turo ad Sancta Dei Euangelia (& iuxta diſpoſitionem. cap. præſt. de exception.) ne nuper, & infra

- fecerit dies scilicet, & ad meam notitiam devenisse talem sententiam, pro tali, contra talem, in hac, vel simili forma latam, quæ mihi præiudicium facit, saltem quæ tale, & me grauat, vnde appello. Ita cum Angel. Aret. in dict. l. a sententia, num. 57. & cum Felin. in dict. cap. cum super, num. 17. circa prin. de re iudicem Rugin. n. 38. totidem verbis.
86. Dein, ut dictus rectius admittatur ad appellandum, statim initio sue comparitionis debet docere saltem summarie de suo interesse in ea causa, aut promittere se illud in continenti probaturum. Tradunt post Bald. in l. fin. C. de edic. Diu. Adr. roll. Marfilii rub. C. de probat. & Angel. Aret. ibid. nu. 5.
87. Quod autem sufficiat summarie sic de dicto interesse docere, tenent v. certum, & communiter receptum idem Feli. qu. 16. & in cap. veniens, num. 13. de testib. Tiraquei. de consue. par. 3. limit. 13. nu. 14. & Conat. præf. qu. cap. 16. nu. 1.
88. Taliter probato suo interesse, procedit dictus tertius ad interponendam appellationem, idque præstare debet non verbis conditionalibus, v. a tali sententia appello, quatenus contra me facit, vel similibus, sed pure, & absolute absque conditione. Ita Lancello. de atten. appellat. pendens. amplii. 14. nu. 23. Tenetur enim exprimere causam, in ipsa appellatione, ex text. in cap. cum super, de re iud. secundum Gloss. l. 2. in verb. iudicio, ff. de appell. recip. Bald. & Salic. in athen. hodie, C. de appell. & secundum alios, quos citat, & sequitur Rugin. §. 2. cap. 1. nu. 44. apud quem multo plura inuenies de personis quibuslibet, quæ appellare possunt. Nobis tradita sint facit.
90. Quoad secundam partem nostræ Regulæ, de personis, seu de iudicibus, à quibus appellandi est locus, patet ex text. in cap. omnis, & cap. ad Romanam, 2. quæst. 6. l. iudicium soluitur, ff. de iudic. & l. pro consulib. C. de appell. quod, regulariter loquendo, licetum sit appellare ab omnib. iudicib. tam delegatis, quam ordinariis superioriorem recognoscit. (vnde ab Inquisitoribus inferioribus licitum erit appellare, vt infra videbimus) Ita Specul. in tit. de appellat. §. videntur, in princ. Erunt à Sole, qu. 24. num. vlt. Matan. in specul. par. 6. nu. 246. & communiter alij. Ratio est, quia non facit iniuriam iudici, qui ab eius sententia appellat. l. & in maiorib. C. de appell. cumque appellatio sit quædam defensio, quæ à iure datur oppressis contra grauenam per iudicem illatum, l. 1. ff. de appell. & dict. cap. ad Romanam; censetur cuius ipsa concedi, per quemcumque iudicem illud inlatur: ergo grauat à sententia cuiuslibet iudicis, potest appellationem interponere. Atque quod hæc sit defensio, constat per text. in cap. cum spirituali, §. porro, de appell. traduntque Soc. in cons. 195. vol. 2. & Maranta vbi supra, num. 647.
93. Dixi, regulariter loquendo, quia diversæ casus excoipiuntur. L. in Episcopo, cuius iurisdicção fuit prorogata, nam ab eius sententia non datur appellatio. Casus est singularis in l. Episcopale, C. de Episc. aud. Sacris tamen est in alio iudice prorogata, vel dato de consensu communi patrum, à quo appellari potest, Lex consensu, initio, & ibi Bart. ff. de appellat. Maranta ibid. 255. & 256. Secundo do in iudicemero excoatore, quia ab executione facti non admittitur appellatio, ergo nec à sententia iudicis meri excoatoris; text. est in l. ab excoatore, & ibi Bart. ff. de appell. & in l. ab excoatore, C. quot. appell. 96 non recip. Quamquam hoc est intelligendum cum limitatione, nisi talis iudex in modo excedat, tunc enim ab eo appellari potest; debet tamen exprimi casus in appellatione. Ita cum Bart. cit. idem Maranta. nu. 259. qui plures limitationes apud Spec. v. 97 dendas esse affirmat. Tertio in iudice arbitro, à quo non appellatur, sed eius sententia executioni mandari debet inietu pœnæ, secundum l. diem proferre §. statim, ff. de arb. & l. 1. C. de arb. Similiter quando pœna adiecta erit compromisso, scilicet, si non sit adiecta; quia tunc agitur de interesse, secundum eandem l. diem proferre, §. fin. Ita cum Abb. in cap. per tuas, de arb. & cum alijs Maranta loc. cit. n. 261. quem legas circa hoc, & circa reliqua huc spectantia.
99. Tandem, quod non sit locus appellandi à iudicibus, haud recognoscit. superiori, habetur expresse decisum in l. 1. ff. de quibus appell. nō lic. & in cap. cuncta per modum 9. qu. 3. vbi peculiariter est sermo de sententia Papæ, à qua non est licitum appellare; sed idem est de quouis Principe, seu iudice superioriorem non habente, intra confines sui status, seu sue potestatis, & iurisdictionis.
100. Hinc à sententia Ducis Venetiarum non datur appellatio & cum Cyn. per eum citat, docet Matan. dict. par. 6. n. 254. ob eam rationem; quia non recognoscit superioriorem.
101. Neque item est locus appellandi à S. Regio Consistorio, quia sententia per eum lata habet vim legis, cum proferatur sub nomine Regis Maiestatis, ac proinde censetur sententia ipsius Regis. Tradit idem Maranta. nu. 251. & 252. allegans præxim Regni Neapol. Similiter nō habet locum appellatio à Præfecto Prætorio; est expressum in iure, l. præfeci, ff. de minor. & l. 1. §. his cunabulis, ff. de offic. præf. prætor. l. 1. C. de sent. præf. prætor. Ita ibid. Maranta. nu. 250. quem legas, sicut & Ruginell. pluribus de hoc puncto, agentem, §. 2. cap. 1.
103. Nihilominus quatuor casus excipiuntur, in quibus licitum est appellare à iudice, seu Principe absoluto non recognoscente superioriorem. Primo conceditur appellatio à Principe male informato, ad eundem bene informatum, quicunque ille sit, sive Rex, sive Imperator, l. 1. §. quantum, ff. de appell. & l. 1. C. de relat. Ita cum Bald. in cap. sententiam, 35. qu.

35. qu. 9. cum Mare de Laude, tra. 4. de Principe, art. 42. & cum alijs ipse Ruginello citato. du. 5.
- 104 Pari modo est locus appellandi à dicto iudice, seu Principe, quando ille sententiā tulit ad relationē, vel secundum consiliū alterius, l. in princ. ff. quan. appellat. ex mente Dec. in c. intimasti, nu. 10. vers. inde, de appel. Rom. cōf. 321. Ang. cōp. 108. cōf. 86. & aliorū assert
- 105 idem Ruginell. n. 3. & 4. ex Dec. nu. 11. & ex Galer. lib. 2. de sentent. concl. 1. n. 6.
- 107 Tandem admittitur appellatio à Principis absolvi sententia, si hæc manifestam contineat iniquitatem. Ita cum Viu. in suis comm. in verb. appellans, vers. imo concludo, lib. 1. ibid. Ruginell. n. 5. Et quæ per se notum atque iure naturali.
- 109 Restat discutienda tertia pars Regulæ nostræ, seu duplex resolutio ibi tradita, pro illo quæsito, ad quemnam iudicem sit appellatio interponenda? Prima est valde communis, & generica, esse, scilicet interponendam ad iudicem competentem, si iam substantialia, quæ accidentaliter appellationis attendantur, cum Glossin cap. 2. de consuet. in 6. & in c. Romana, de appel. in 6. ac cum alijs, ut certum tradit Ruginell. §. 5. glossinica, n. 1. nec est cur in hoc ostendendo amplius immoremur, cum non sit huius loci agere de competentia iudicis.
- 110 De secunda resolutione, quod debeat fieri appellatio ad iudicem maiorem, à Principe, vel Magistratu assignatum iam, vel assignandum; ijs, quæ tradidimus supra n. 9. declarationem definitionem appellationis, addimus modo, ex Ruginell. citat. num. 4. per frequentia verba.
- 111 Et in tantum, inquit, consuetudo contra substantialia non valet, ut neq; Papa dispensare possit de maiori ad minorem illo adhuc existente minori, appellari posse. Bero in d. rub. n. 23. Nam etsi Papa substantialia tollere, & mutare possit, Glossin cap. cum ad monasterii statu Monachorum & cap. quatuor de translatione Episcoporum, non tamen facere potest, quin rationi naturali subiectus sit, ut multis probat id. Bero. d. n. 13. & seqq. ita ille.
- 112 Addit tamen bene ipse n. 5. cum eod. Bero n. 25. & cum alijs, fieri posse, ut ille, qui erat minor, vel par, quoad actum appellandi, & cognitionem causæ appellationis, censetur maior; imo eo ipso, quod quis à Principe, vel Magistratu assignatur iudex ad quem, seu appellationum, uti communiter assignari solet aliquis, illico existit maior, seu superior respectu cuiusvis iudicis à quo, per eundem Principem, aut magistratum constituitur.
- 113 Dicit assignatum, vel assignandum; quia cōtinget potest aliquando, ut is, qui iudex appellationum constitutus reperitur, ob legitimam causam à valente appellare recusandus
- veniat; tunc ratio posulat, ut ei alter assignetur, nisi forte iam antea assignati fuissent duo vel plures in solidum, sine depedentia varijs ab altero. Quæ assignatio plurius, quod fieri potest, & quod ad aliquem ex eis sit appellandum, non ad alium (quidquid dixerit Propositus rub. de appell. nu. 49. certum esse defendit Ruginell. d. glossinica. num. 9. cum Rain. conf. 83. lib. 5. nec video, cur non possint assignari duo, vel plures, cum hoc de iure aliquando in Vicarijs generalibus habeat locum, & quidem in hoc Meliren. Episcopatu per tempus plurium annorum duos simul, & in solidum Vicarios generales vidi. Dato autem, quod duo, appellationum iudices assignati existant, esset nimis dissonum, ad alium, quam ad alterum ipsum appellationem interponere.
- 116 Sed quid, si ad vnum ex duobus assignatis quis iam appellavit, poteritne postea, eo omissio, ad alterum pro eadem appellatione recurrere? Pars affirmans vera est, servatis illi quibus conditionibus, ut ex communi sententia assert Ruginell. loc. cit. n. 10. & seqq. Prima,
- 117 ut fiat intra 10. dies appellandi, & non ultra. Ita Ofsch. decif. 133. n. 13. & Franc. in c. interposita, §. ille denique, n. 12. de appel. Secunda, dummodo appellatio non sit adhuc in actis præsentata, nam post præsentationem eius, cum appellans ipsam prosecui possit, talis variatio iudicis non est licita. Franc. ibid. n. 11.
- 118 Tertia, ut non agatur de præiudicio patris, aut huic non sit iam quæstum iure, sine C. quan. prouoc. non est necesse, mutare, de reg. iur. in 6. ita cum Bal. in conf. 344. lib. 3. idem Ruginell. n. 13. & 14.
- 120 Nota, quod prædicta variatio iudicis ad quem, semel tantum possit licite fieri, secundum text. in l. fideicommissa, §. si quis ff. de leg. 3. ibi. non amplius quam semel, atq; in iure sit dispositum, ne lites fiant immortales cap. finem lib. de dol. & contum. Assert. cum Bal. & Alex. per eum relatis ipse Ruginell. nu. 17. ad quem, in diversis locis remitto locutionem plura scire cupientem circa hæc, partē circumstantiæ, quis, seu iudicis ad quem, ut nos circa eandem in causis fidei vnum verbum proferamus.
- 121 Vbi est locus apud Tribunalia S. Officii à sententijs contra hæreticos, seu de hæresi suspectos appellandi (quod Regula sequenti expendimus) certum est appellationem interponi debere à minoribus, seu particularibus Prouinciarum Inquisitoribus ad maiorem, seu supremum Inquisitorem, nempe summum Pontificem, ut tradit Farin. de hæres. qu. 1. §. 1.
- 122 T. n. 240. Expressimur ibi cum Vmberto, locat. in Iudicial. Inquit, verb. appellare, & cum alijs, casu, quo in causa fidei per sententiam Episcopi aliquis ex non exemptis suis gratus, posse hunc ad Metropolitani, aut etiam isto omissio, ad Papam appellando recurrere, c. si duob. de appel. c. quocies, & ad Rom. 2. quæst. 6.
- 123 Verum bene ait Pagnan. p. 2. Dir. c. cōmen. 3. n. 116. vers. hæc pollema, quod prædictum

- assertum de interponenda appellatione ad Metropolit. etiam in causa fidei contra non exemptum, haud facile videatur admittendū sed quod semper debeat appellari ad Sedem Apostolicam, seu ad S. Congregationem Romanam Inquisitionis. Ratio est, quia cause maioris momenti, quales censentur, quæ fidei negotia discutiant, ad sedem Apostolicam deferendæ sunt, iuxta cap. maiores, de baptis. & eius effect. & iniungit sic facere Anaëletus Papa episc. 1. ergo appellatio in causa fidei ad Sedem Apostolicam interponenda.

125 Pro confirmatione huius doctrinæ de appellatione interponenda ad Sedem Apostolicam in causis fidei, non grauior adiungere, quæ loc. cit. adducit idem Pegna, sic. Atque in hanc, inquit, sententiam prudentissimè inelinauit paucis antea diebus, quàm hæc scriberemus, Petrus Dufina S. Romane, & Generalis Inquisitionis Assessor, vir insigni eruditione, & prudentia singulari: qui cum à me rogatus esset de hac re sententiam dicere, humanissimè respondit in hæc verba.

126 Magna subest causa, quod Sanctitas sua moueri possit ad statuendum, quod in causis fidei ad Papam semper appellari debeat, vel ad supremum Tribunal Vniuersalis Inquisitionis Romanæ, tum propter rei grauitatem tum etiam propter multa inconuenientia, euitanda; & quia etiam ipsi Metropolitanī in arduis tenentur consulere Sedem Apostolicam: quare circuitus inutilis essent euitandi, quibus rei fatigantur, negotia fidei publicantur, nec cura, & dignitate tractantur, sicut tractari debent. Hacrens vir ille. Cuius hic libenter memini tanquam valde bene meriti de nostro S. Officio Inquisitionis, & de hoc Episcopatu Melitensi, cum vtrique iussu Gregorij XIII. laudabiliter præfuerit, ut tradidit à nobis in Prolegomenis nostri operis.

127 Sed quid circa appellationem in Tribunalibus fidei Hispaniarum? Audi eundem Pegnam, sub finem d. n. 126. In Hispania, inquit, ut paulo antea dicebamus, ab inferioribus Inquisitoribus ad Generalem eorum Regnum Inquisitorem, seu Inquisitionis Præsidentem promoueatur, qui cum Consiliariis eius Secretas de appellatione cognoscunt. Ita.

128 ille, addens statim rectè pro alijs Tribunalibus sic. In cæteris, inquit, prouincijs longè distatibus à Romana Curia, ne causæ fidei protraherentur, & delinquentes ipsa longa temporis mora, & expectatione fatigaretur, & liberrimum esset condituere vnum aliquem insignem pietate, & eruditione virum, veluti Metropolitanum, vel Summi Pontificis Nuncium. aut à latere Legatum, si adesset, insit Generalis Inquisitor Hispaniæ, ad quem in hac causa promoueretur, cum appellatur ab Inquisitoribus inferioribus, aut Episcopis. Interim, ut paulo antea diximus, Sedes Apostolica consulatur. Hæc Pegna, quibus totam Regulam tripartitam pro

exprimenda in materia appellationum. circumstantia, quis, abfoluimus, ut iam ad circumstantiam, ubi, gradum faciamus, quæ locum, & casum indicant, ac secundum vtraque à nobis nunc expendenda.

Vbi, ac in quibus casibus concedenda appellatio: & in quibus secus, præsertim apud Tribunalia S. Officij.

REGULA CCCLXVII.

131 **D**Ebet appellatio fieri, vt sit valida, coram eo, à quo grauari prætenditur: ob metum tamen ab isto illatum, aut si copia ipsius nullibi haberi potest, sufficit, appelletur coram notario, vel corâ iudice, aut solum coram honestis personis. Quocumque autem modo, siue iudicialiter, siue extrajudicialiter procedatur, conceditur appellatio in quibuscumque casibus, & causis maioribus, & minoribus, à quibuscumque sententiæ tam definitiue, quàm interlocutorijs, ubi ex eis grauiamen aliquod insurgit; secus vbi nullum, aut vbi à iure ipso appellatio denegatur; exemplis infra innosceat. Denique apud S. Officium in causa fidei non admittitur appellatio à definitiua, bene tamen ab interlocutorijs.

134 **A**D validitatem appellationis vti conditio substantialis, & necessaria communiter assignatur, quod fiat coram iudice à quo, seu coram eo, à quo appellans grauiamen accepisse prætendit. Non tamen est necessariò facienda, quidquid aliqui dicant, in loco iudicij, seu coram dicto iudice sedente pro tribunali: sed sufficit, si fiat in quouis loco, seu vbiueq; ipse præsens reperitur. Ita ex mente aliorum Maranta par. 6. speculi num. 134. Et ostenditur peculiari, & efficaci ratione, cur requiratur hoc modo præsentia iudicis à quo ad valorem appellationis, quia per istam peculiariter de illius facto rescindendo, ac de ipsius iniquitate manifestanda agitur, ergo &c. Tradit cum Franc. in cap. appellatio, de appell. in 6. n. 3. Ruginellus in præfatione sui operis, de appell. num. 35. Qui post allatas ibi alias conditiones in facienda appellatione seruandas, de quibus partim iam per nos dictum, & partim dicitur, sic n. 51. concludit.

138 Prædicta, inquit, omnia à nobis superius allata, in appellationibus interponendis, sunt ad vniuersum obseruanda, alias si vbi non appellauerint, & solemniter non fecerint, post non audiantur, inquit, textus in l. qui inspectum, in fine, de appell. & qui legitime non appellat, habetur pro

- non appellante; text. in cap. 1. §. ultimo, de appell. in 6 vbi Franc. & Doct. not. hactenus ille, ergo, &c.
- 139 Nihilominus ex duplici capite appellans excusari potestā faciendā appellatione coram iudice appellato: vel quia timet, non sine fundamento aspectum eius; vel quia, non ita facile potest ipsum habere presentē. Paret ex iuribus citandis, & est commune inter Doctores.
- 140 Ex quibus Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pratori, in sexta quæst. de oper. nou. nunc. Franc. in cap. appellatio, num. 3, in fine, de appell. in 6. Alex. de Neuo, in cap. suggestum, de appellat. num. 13. & alij bene notant circa secundum caput ex duobus, quod non teneatur appellans requirere iudicem a quo in horto, aurin villa suburbana, imò nec in domo sua, nisi forte solitus fuisset ille in domo sua, aut in eius camera audire pares, secundum Bart. in l. 1. §. dies, si quando appellandum sit, & secundum alios in dicto cap. suggestum.) Sed sufficiat illum quærere in loco publico, & ibi eo non reposito, dicatur verè, non haberi copia ipsius, & excusari a faciendā appellatione coram tali iudice.
- 141 Tunc autem, sicut quando timer appellans aspectum illius, recurrere debet ad remedium a iure assignatum, nempe ut appellet, vel coram notario, vel coram iudice ad quem; Ad sunt textus in l. cum quidam, §. si de appellat. in toto tit. C. qui per mer. iud. non appellarunt, in cap. vlt. de appellat. prope finem, & in cap. pastoralis, §. præterea, in fine, de offic. ordinariar. Afferit cum Guidone Papa quæst. 36, num. 43. cum Franc. in cap. appellatio, num. 3, de appellat. Ruginellus in dicta præfatione sui operis, num. 43.
- 142 De appellatione faciendā coram notario peculiariter docent Abb. in cap. finali, de appellat. Maranta dicta par. 6, speculi, num. 323. & alij, quod vt sit iuridica, & valida, debeat exhiberi coram tabellione proprio ipsius iudicis a quo, apud quem sunt acta, causæ, & sententiæ, a qua appellatur; alioquin si coram extraneo fiat, & exhibeatur, censetur clandestina appellatio, & non reuehans, iuxta decis. 190, Rot. & tradit Ruginell. vbi supra, num. 30.
- 143 Circa appellationem item coram viris probis, seu personis honestis, tria, vt certa, testantur Doctores. Primum, hanc appellationem coram eis factam non esse licitam, nec validam, nisi casu quo appellans non poruit habere copiam iudicis a quo, aut iudicis ad quem; arc. hanc earentiam iudicis ab ipso appellante probari debere. Ita cum Alex. de Neuo, in dicto cap. suggestum num. 11. & 23. cum Hercul. de probat. negat. num. 26. vbi decimo inferitur, & cum alijs ibidem Ruginellus num. 43. & 48.
- 144 Secundum, quidam sint viri probi, aut personæ honestæ, esse relinquendum arbitrio eiusdem iudicis, qui decernit; an appellatio sit legitima, & admittenda, Ita ex Menoch. de arbitr. iud. casu 69. Ruginellus num. 46. Tertium, dictam appellationem coram viris probis fieri pro duplici effectu, nempe ad impediendum, nē laudum, seu sententia transeat in iudicationē. Item ad hoc, vt sit locus priuilegio attenuatorum; sed tunc appellatio iudici a quo intimari debet; illud cum August. Ber. hoc cum surdo per ipsum relatis asserit idem Ruginell. num. 45. & 49.
- 145 Peculiariter verò, quod ob dictam carentiam copie iudicis a quo, vel ob metum appellanti iniectionem, possit fieri appellatio coram iudice ad quem, paret ex l. 1. §. quid ergo, si quando appellat. traditur Gilosa in 149. Clemen. 1. de appellat. Metus tamen, vt bene aduertit Ioan. Ferrar. in tract. de appellat. cap. 5. num. 149. & 150. debet esse fundatus, & releuans, non inanis, seu imaginarius. Porro, inquit ille, qui sic vmbra quasi propria metuchet, appellationem non interponunt, a reuocanda lite repelluntur, l. 1. & l. ab exordio, C. de ijs, qui per metum. ita ille. Debet ergo esse metus cadeus in constantem virum, vt ipsemet Ferrar. 151. ra. addit. Imo tali metu affectus adhuc si compareat coram iudice a quo, & dicar ei, his, & alijs de causis, exprimendo ipsas, grauatis me, licet non vratur verbo appello vel simili, sola causam expressio in isto casu habetur pro appellatione. Ita cum Angel. Aret. in l. cum quidam, §. si de appellat. num. 1. Ruginellus in dicta præfatione sui, num. 44.
- 152 Sed quid, si taliter timens non audeat comparere coram iudice a quo, & iudex ad quem longè distet, est aliud remedium præter appellationem coram notario, aut viris probis, si forte etiam alterutro ex his modis ipsa impediatur? Ande eundem Ruginellum, num. 45. ex eodem Angelo Aretino num. 2. illud tibi bene assignantem. Remedium, inquit, est, vt timens intra decem dies datos ad appellandum iter arripit versus iudicem ad quem, quia talis arripitio itineris in quocunque casu timor cadat, habet vim appellationis. Et statim addit cum Olasch, decis. 7. Pedem. num. 5. cessante metu arripitio itineris, vel missio nunciij non habetur pro appellatione, hactenus ille.
- 153 Ite; & quæ vtrumque hoc vitium sine dubio verum est; illud verò primum de arripitione itineris ob metum & c. nullus auctorum, quod sciam, hucusquē reprobauit, nec ego reprobō, sed tantum, vt probabile admitto.
- 154 Expendendum nunc sequitur, vbi, seu in quibus casibus concedi debeat appellatio. Videtur quidem paucis verbis satis expensum, si in communi dicatur, esse regulariter concedendam vbiunque graue n aliquod parti inferitur, siue iudicialiter, siue extra iudicialiter, per quamcunque senten-

- tiam definitum, aut interloquutoriam in quibusvis casibus maioris, aut minoris momenti; l. 1. in maioribus, C. de appellat. l. non tantum, §. iussus, ff. eodem. Tradunt; Specul. tit. de appellat. §. in quibus, Franc. in rubr. de appellat. Diaz. regul. 35. appellat. lare, & alij. Pro casu grauaminis extrajudicialiter illati, est singularis textus in ca. bon. memor. de appellat. per quem in eo dari appellationem offendit Matanza dicta 6.
- 157 parte speculi, num. 278. Probatur etiam, vniuersaliter in quibuslibet casibus grauaminis presentis, aut futuri (exceptis aliquibus attingendis) quod sit locus appellationis per definitionem ipsius supra à nobis traditam, & declaratam, in qua opportunè particula grauaminis futuri exprimitur.
- 158 Verum vt magis confect de hoc puncto visum est aliquos casus hic proponere ex multis à Ruginello citando adductis, in quibus ratione grauaminis futuri conceditur appellatio, licet alicubi secus. Primo si iudex tenet procedere, non obstante exceptione recusationis eiusdem, licitum est statim ab ipso appellare, cap. cum specialiter, de appellat. & tradit Soccr. regul. 37.
- 159 Secundo est locus appellandi ante sententiam, vbi appellans timet, nè res sua indebitè occupetur, l. 3. C. qui bon. ced. poss. Tertio, casu quo quis timet, nè ex communicatio infligatur, iuxta textum in cap. dilecti, & ibi Doctores de appellat.
- 160 Quarto appellatur à futuro grauamine, vbi pars ait iudici, appello, nè molestes me super tali facto: si grauamen futurum, ex probabilibus coniecturis colligatur, cap. 163 bonæ, de appell. Coniunctis conceditur appellatio in beneficiis, cap. qui contra cartam, de elect. & assert Diaz in regul. 43.
- 164 appellari. Sexto concessum est appellare illi, qui dubitat fore, vt condemnatur ad torturam, eique subijciatur, l. si quis prouocatione, C. de appellat. & cap. 1. de iudic. l. 7. lat. Septimo, vbi quis nominatur ad officium publicum, licet adhuc non electus sit, si coniectet futurum grauamen ex electione, ante ipsam, licitum ei appellare, l. ait pater, §. quia tamen, ff. de minor. l. ad scitibam, & l. 3. ff. qui admittit.
- 166 Vide alios casus apud Ruginellum, §. 2. cap. 2. num. 421. in quibus ob grauamen futurum est locus appellationis, maxime ex vi iuris canonici, cap. cum sit Romana, & cap. super eo, de appell.
- 167 At attentio iure ciuili non conceditur regulariter appellatio ratione grauaminis interendi, sed iam illati tantum, l. 1. §. si quis tutor, ibi, ceterum antè frustra appellare, ff. quand. appellat. & l. 2. C. de episcop. aud. omnesque Doctores in cap. 168 cum nobis, de elect. Præsertim id verum vbi res celeritate requirit, & non patitur dilationem, iuxta textum in l. fin. C. de appellat. recip. vbi Barr. & alij auctores, qui ponunt exemplum in venditione p.

- guorum post denunciationem, nam ab eo ne venditio fiat, non est locus appellandi.
- 169 Quia attentio iure canonico aliquando non datur appellatio in casu grauaminis futuri, vt circa causas quasdam, vertentes coram Episcopo, aut eius Vicario, verbi gratia, visitationis, correctionis; habilitatis, vel inhabilitatis; similiter circa criminales, secundum Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. 1. prope finem de reform.
- 170 Plures casus in specie non admittentes appellationem ob grauamen futurum, inuenies apud Ruginellum dicto §. 2. cap. 3. num. 433. qui exprimit num. 439. peculiararem sic. Sexto, vbi opponitur, inquit, aliqua exceptio etiam coram exequutore beneficii, qui pariter extrajudicialiter procederet, non poterit appellari, dicendo, si non admisisset, appello. Bald. in cap. dilecti, per illum textum, quem in isto casu aureum dicit de appell. & eum refert, & sequitur Præpos. ibidem num. 10. subdens, quod licet ab exequutore beneficii possit appellari, quoad effectum deuolutiuum, propter exceptionem non admissam; tamen ex quo non assumit partes iudicis, quoad effectum suspensiuum talis appellatio non operabitur; cum expendente poterit exequutionem, facere, idque speciale sit in exequutione beneficii. Hactenus ille; sed de duplici effectu appellationis, deuolutiuo, & suspensiuo, nobis infra sermo erit, cum de circumstantia, cur, agetur.
- 171 E contra vero, nullo modo est locus appellationi, vbi nequaquam adest vllum grauaminis illati, aut inferendi velligium, patet ex iure, 2. quæstion. 6. per totum. Vnde cum non grauet iudex, si in his, quæ ab ipsius voluntate pendent, aliquid facere omittat, ita tunc non conceditur appellatio. Ita Specul. rubric. de offic. iudicis, §. impedit, post princ. vbi ait iudicem non grauare, si non faciat illud, quod ex officio suo supplere poterat, vt si non repellat actorem, qui nondum suam intentionem fundauit. Ita etiam Franc. in cap. ad hæc, il. 2. num. 2. in fine, de appellat. quibus adhæret Ruginellus dicto §. 2. cap. 2. num. 73. & cap. 3. num. 408.
- 173 Similiter non est locus appellationi, vbi licet adsit grauamen, ei tamen pars grauata consensit. Tradit vt certum ex regula, scienti, & volenti, &c. cum Menoch. consil. 217. numer. 24. lib. 3. idem Ruginellus.
- 174 Denique non est locus appellationi, vbi leges quælibet, decreta, statuta, & pacta partium eam repellunt; debent tamen intelligi, nisi quis indebitè grauetur, nam tali grauamine dato, ad auxilium appellationis, saltem ex vi iuris naturalis veniens, semper auditur, maxime si sit notorium. Docent Alexand. consil. 106. numer. 27. Bal.

164. Bald. in l. 1. C. de momen. possess. & l. 3. C. ne lic. tertio praeceat. Roman. in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de oper. nou. nunc. & cum pluribus alijs per ipsum relatis Ruginellus, d. §. 3. cap. 3. num. 74. & §. 5. cap. 3. num. 64.
175. Prædicta autem omnia sufficere videntur ad satis indicandum in genere, ubi, seu in quibus casibus concedatur appellatio, aut secus. Verum, cum non omne, quod tractatur, in genera possit diuidi, testatur Iuriconsulto, in l. cognitionum numerus, ff. de vat. & extraordinar. cognit. neque omnes articuli, ob varietatem casuum, singulati hic exprimentur. Sed ne nimis materiam istam appellationum præter nostrum institutum extendamus, cum innumeri sint casus, in quibus à iure appellatio expressè, vel tacite admittitur, aut repellitur, visum est convenientius remittere lectores, eorum cognitionis cupidos, ad Casarem Ruginellum, qui ipsos abundantissimè, & completissimè ordine alphabetico collegit, dicto §. 2. toto cap. 3.
177. Nobis satis erit, si iuxta species appellationis suprà declaratas, varios casus, in quibus concessum est appellare, vel non, præter iam dictos breuiter attingimus.
178. Quoad causas criminales, conceditur appellatio non solum à sententijs condemnatorijs, supposito grauiamine (quod et plurimum fit, & non est, cur ostendatur exemplis) sed etiam aliquando à sententijs absolutorijs, ut est in sententia absolutionis ab observatione iudicij, quæ appellationem recipit. Ita Abbas in cap. ad dissolendum, de despons. impuber. Angel. Aret. in l. 1. §. libelli, ff. de appellat. & alij, quos refert, & sequitur Ruginellus dict. §. 2. cap. 3. num. 5. Qui et contra ait num. 6. cum Guidone Papa, Lancell. & alijs per ipsum citatis, quod non appellatur ab absolutione excommunicationis, iuxta textum in cap. ab excommunicatione, de rescript.
180. Dissimilis suprà appellationes iuxta varietatem sententiarum iudicialium, & extrajudicialium, ac varijs exemplis indicauimus, ubi, seu in quibus casibus sit locus appellandi ab eis, vel secus. Adiungamus nonnulla alia exempla, vt de appellatione admittenda, vel neganda à sententijs extrajudicialibus, magis innoteat. Primus casus sit, quod Clericus, aut Canonicus habeat locum appellandi à mandato de residendo, per Ordinarium sibi insoncto, in cap. peruenit, il. 2. de appell. modo causa appellandi sit iusta, & non friuola, alioquin erit inualida appellatio, vt bene notauit ibi Præpos. Mediolan. num. 1. Secundus, ubi consanguinei, vel maior pars rogatoriorum sunt discordes circa puel-
- lam coniugio tradendam, tunc ob iustam causam conceditur appellatio, l. 1. C. de nupt. & ibi Bart. Felin. in rubric. de treg. & pact. ac alij. Tertius, datur appellatio à reuocatione locationis facta per aliquos Canonicos sine consensu Capituli. Textus est in cap. ad audientiam, de reb. Eccles. non alien. Ita Ruginellus dict. cap. 3. num. 39. Quartus, licitum est appellare, à solo grauiamine verbalis illato, sicut & à reali futuro, ex l. 1. ff. de præf. vrb. vbi Bart. & Bellam. in cap. cum cessante, de appell.
185. Quintus, conceditur patrono appellatio à mandato ipsi facto, nè alium præsentet, secundum Abb. Lancell. & Marantam citatos à Ruginello ibid. num. 22. apud quem plura exempla.
186. Negatur et contra appellatio in casibus extrajudicialibus. Primo ab eo, quod maior pars Capituli decernit, aut facit; est textus expressus in cap. 1. extra de his, quæ à maiore parte Capituli. Secundo ab exactione decimarum non datur appellatio, iuxta cap. tua nobis, ibi appellatione remota, de decim. vbi Abbas, num. cum limitatione ait, quod laici tunc solum appellare possint, quando allegat compositionem, aut exemptionem legitimam; non verò, si consuetudine, aut præscriptio-
188. nem. Tertio, si interponatur appellatio à contractu quouis, nullus est valoris, nec admittitur vilo modo, l. 1. C. de ar. Quar-
189. to in casu quocunque extrajudicialium Episcopus visitat, non est locus appellationis per textum in c. ad nostram, & in cap. reprehensibilis, de appell. Secundum, Lancellot. de atren. appell. penden. limit. §. num. 6. intelligitur, dummodo visitas non sit exemptus privilegio, aut præscriptione. Ita etiam Franc. in cap. significandis, de appell. in vit. notab. Sed ad-
191. dit bene Ruginellus dict. cap. 3. num. 46. quod hoc non videatur admittere Concilium Tridentinum, sess. 15. circa fin. Legem plura apud ipsum de appell. negata in casibus extrajudicialibus.
192. Quoad diuisionem item appellationum trimembrem à nobis supra declaratam, nempe à sententia interlocutoria, à definitiua, & à mixta, non immoror in proponendis exemplis pro completa singularum declaratione, cum passim occurrant: sed vnum tantum verbum de primo membro proferendum, eo quod circa ipsum sit maior difficultas. Non concedi appellationem de iure ciuili ab interlocutoria, eommuniter tenent Doctores in l. 1. & in laute sententia, ff. de appellat. ac in l. ante sententia tempus, C. quorum appell. Ita cum Guidone Papa, & cum alijs per ipsum relatis Ruginellus dict. cap. 3. num. 475.
193. Qui num. 489. reddit rationem huius communis doctrinæ sic: Quia non tum est læso consummata, cum videtur poterit victorem superare in definitiua, & si succumbat

- in definitiua potest ab ea appellare, & grauamen omne per appellationem ab ipso repellere; unde appellans ab interlocutoria: potius differendi causa, censetur facere: secundum Iason, in l. s. C. de Episcop. aud. ita ille totidem fecit verbis.
- 194 Verum præter quoniam quod de iure canonico, ex mente omnium scriptorum, est locus appellandi ab interlocutoria, in aliquibus casibus, idem concedi debet etiam attento iure ciuili. Primo, ubi damnum irreparabile ex interlocutoria sequitur, l. s. si de appellat. recip. Decian capit. super.
- 195 s. o. de appellat. Secundo, si interlocutoria continet grauamen notorium, vel illiusmodi, Marf. singul. 64. num. 17. Bald. in l. post sententiam, C. de interlocutor. om.
- 196 ni. iudic. Terrio, quando interlocutoria habet vim definitiua, tanquam negotium principale, aut substantiam eius, vel non expectatur alia sententia, Duen. reg. 52. appellari, in 3. fallen. Afen. in prax. 3. 31. cap. 2. limit. 3. & cap. 18. limit. 2. ac alij.
- 197 Quarto, appellare conceditur ab omnibus interlocutorijs, quæ insurgunt, dum tractatur causa alicuius delicti pro iniquitate huius veritate. Ita Bald. conclud. 464. cent.
- 198 5. & cum eo Ruginellus d. 3. n. 485. Quin-
to, licita est Scholari facultas appellandi à quouis interlocutoria. Auth. habita, ab
- 199 omni iniura. C. ne fil. pro patr. ubi Bald. n. 14. Sexto, appellare quis potest à decreto, seu mandato carcerationis, imò post hanc exequutam, etiam transactis iam decem diebus, idque ob damnum irreparabile. Ita in cap. super eo, in 2. de appell. Præpos. num. 9. & alij.
- 200 Vtendum tamen raro appellatione ab interlocutorijs, vt bene monent Contar. in l. vnic. C. si de mom. poss. ad 5. limitation. & Abbas, consil. 48. lib. 1. quia si quis tali appellatione frustratorie, aut frivole, vel nimis vtratur, priuabitur facultate appellandi à definitiua, cum certum sit per tex. in clem. vnic. de dolo, & contumacia. quod succumbens in tribus interlocutorijs priuatur beneficio appellandi à definitiua sententia. Tradunt Card. in consil. 32. in 1. dubio, & post alios Ruginellus dict. cap. 3. num. 493. quæm videas.
- 201 Separatim vltimo loco discutiendum, ubi, seu in quibus casibus apud Tribunal Sanctæ Inquisitionis concedatur appellatio vel non. Certi iuris est, tum canonici, tum ciuiliis, quod in causis fidei à sententia contra hæreticos lata non possit admitti appellatio. patet ex textu, in cap. Vt Inquisitionis officio, vtriusque de hæresi, de hæreticis
- 202 in 6. Vbi dicitur, Non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus predictorum nequitiarum filiorum, cum tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quam secundum legem Imperialem, appellationis, & proclamationis beneficium expressè sit hæreticis, & credentibus, ac
- eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum. hæc enim verba textus, cum extensione ad credentes, receptatores, fautores, & defensores hæreticorum. Atque à fortiori extenditur predicta decisio ad relapsos, secundum Gloss. in cap. Ad abolendam, versum item lapsis in hæresim extra de hæreticis, perpenis verbis illis textus, sine ulla penitus audientia, & asserit ex mente omnium Farinac. de hæres. qu. 185. nu. 331.
- 204 Dein, sicut hæretico, ita & eius hæredibus, pro ipso appellare non conceditur. Facit pro hoc idem textus dict. cap. vt Inquisitionis, & docent vt certum Simanc. cathol. Insit. tit. 6. rubr. de appell. num. 7. Ruginellus §. 2. cap. 3. num. 447, & præter alios Farinacius ubi supra num. 230. & quidem hoc semper verum est, quoties hæreticus iam mortuus, vel absens fuit condemnatus, quia confessus iudicialiter proprio ore, vel quia conuictus. Secus si ex solis presumptionibus, aut indicijis post ipsius mortem; nam in hoc casu videtur admittenda appellatio, si ex causa probabilis hæredibus interponeretur. Ita idem Simanch. & Farinac. post Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 58. num. 4.
- 206 A decreto tamen purgationis indicij, & à termino ad se purgandum præfixo, datur appellatio. Ita Pegna 3. part. Direct. comment. 38. & cum alijs per eum relatis Farinac. de hæres. quæst. 194. num. 63. Offendi inde potest, quia purgatio canonica est res difficilis exequutionis, & periculo succumbendi exposita; Unde hodie etiam in Sancto Officio vix vult recepta, vt alibi dicemus.
- 207 Ab interlocutoria verò sententia, ratione grauaminis cuiusvis illati, aut inferendi, conceditur hæreticis appellare. Docent communiter Auctores, Felyn. in cap. ad abolendam, num. 3. vers. sed aduerte, de hæreticis. Simanch. citatus num. 3. Rojas, singul. 19. num. 4. Zanchin. in tract. de hæres. cap. 19. num. 2. & ibi Campeg. in additionibus, ltera B. Eymeric. in Direct. par. 3. num. 121. & ibi Pegna commentar. 31. Param. lib. 3. de orig. Sanctæ Inquisitionis, num. 60. & alij, quos adducit, & sequitur Farinac. dict. quæst. 185. num. 232.
- 208 Qui omnes interpretantur textum à nobis propositum supra, ex dict. cap. vt Inquisitionis officium, de appellatione à sententia definitiua tantum, ob fidei fauorem & odium hæreticorum, & non de appellatione ab interlocutoria, per quam ubi senserint illi se indebitè grauati, licitum erit ipsis ab ea appellare, nec est cur tunc appellatio denegetur.
- 209 Peculiariter est locus appellandi in crimine hæresis, à decreto rornæ. Ita ex auctoribus citatis Simanch. in Enchirid. viol. Religion. tit. 51. rubric. de tormentis, num. 11. Eymeric. loco citato, ibi Pegna, & præter

terallos Glosin Clementin. 1. verbi ipso in re, de hereticis, assignatque ibi hanc rationem, quia nimirum grauamen torture auferri non potest per appellationem à de-

210 finitiua. Atque idem erit de similis grauius decretis, quod licitum sit ab eo appellare, vt à decreto carcerandi aliquem in Sancto Officio, iuxta dicta à nobis paulo ante num. 199. Quamquam nullus, quod sciam, exemplificat de carceratione heretici, cum tamen par ratio videatur.

211 Nihilominus, si dicta appellatio appareat aliquo modo friuola, & frustratoria, nequaquam est admittenda, sed ea non obstante potest iudex in causa fidei ad executionem torture, vel carcerationis deu-enire. Ita Pegna dicto commentar. 35. littera A. referens ibi verba instructionis Madrilianæ anno 1561. editæ, capit. 50. quam vt æquissimam, & tutissimam ubique seruandam esse ait, idemquæ assermat Farinac. dicta quæstion. 185. numer. 235. verficul. verum, quod non; quia.

212 tunc in tali appellatione adest calumnia, ergo, &c. Atque hæc de circumstantia, vbi, aut in quibus casibus sit concedenda, vel neganda appellatio. Sequitur agendum de circumstantia, cur, motiuum, & effectus, seu causam finalem appellandi indicante, & secundum, vtrumque à nobis expendenda.

Cur, & ad quosnam fines, & effectus inueniunt, & interponenda appellatio, maxime in Sancto Officio?

REGVLA CCCLXVIII.

213 **F**uit olim adinuenta, & introducta appellatio aduersus iniquitatem, vel imperitiam inferiorum iudicum, aut ad suppleendum, quod incautè in priori
214 iudicio fuerat omisum. Finit autem, seu effectus vsus interponendi appellationem plures sunt, statim explicandi; præcipui tamen duo, nempe sententiæ rescissio, vel
215 suspensio, & causæ deuolutio. Ex istis. n. casibus plus 40. solum effectum deuolutiuum ex triplici capite. Appellatio etiam à definitiua sententia inducit; in alijs verò tam suspensiuum, quam deuolutiuum, maxime post iniunctam inhibitionem. Atque hoc in causis Sancti Officii locum quoquomodo habet; vbiq; apud ipsam appellatio conceditur.

217 **A**uctorum doctrina ostendamus, cur appellatio fuerit inuenta, ac vsu quotidianò recepta, non erit abs re de eius inuentione, & prima origine aliquid hic breuissimè attingere. Ex mente Africæ super constit. in prælud. quæst. 10. in princ. & Ruginell. in præfat. comment. de appell. nu. 6. illi soli adherentis (quippe secundum ipsum, nullus alius Doctorum huiusce rei mentionem fecit) Deus Optimus Maximus, primus auctor, & institutor appellationum extitisse videtur, quando Moyfi Hebræorum Duci, & Gubernatori iniunxit, vt eligeret septuaginta de senibus Israël, qui indicarent de causis Populi, & si quid difficile, & grauius occurreret ad eum referrent. Patet clarè ex illis eius verbis Deuteronom. cap. 1. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam.

220 Sed clarius ex alijs eiusdem, Deuter. capit. 18. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & non lepram, & iudicium inter portas tuas videris verba variari, surget, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesq; ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, &c. ex quibus, vt ait Nicol. de Lyta, origo appellationis deducitur.

221 Postea vero, vt cuius Reipublicæ omnino necessaria omnium ora legislatorum, qui dein sequuti sunt, Mercurij Trismegisti apud Aegyptios, Minois apud Cretenses, Zoroastres apud Persas, & Brahmæ, Lycurej apud Lacedæmonios, Solonis apud Athenienses, Romuli, seu Numæ Pompilij, apud Romanos, ac reliquorum apud quascunque nationes orbis, ipsa appellatio peruasit, vt quisquis à iudice superioriorem appellet. Quippe quæ consuetudo pronocandi ad superiores Magistratus, vt testatur Vlpianus in leg. 1. §. si quis ff. de appell. vbiq; introducta, & recepta est pro retundenda impietate, aut imperitia inferiorum iudicum, & habentur in cap. cum specialis, §. potro, de appellation. capit. omnis opytrefus, 2. quæstion. 1. & in Clemen. pastoralis, versic. quia.
223 verum, de re iudic. seu, vt moderatius contra inferiores iudices loquamus, vsus appellandi inductus pro suppleendo eo, quod inaduerter, seu incautè in priori iudicio fuerat omisum. I. per hanc, C. de tempor. appell. & cap. cum Ioannes extra de fide instrum. assertus; cum Bart. in l. omnes popul. ff. de iustit. & cum alijs adducit Ruginellus partim in dict. præfat. num. 4. partim §. 12. glos. 2. capit. 2. num. 3.

Hinc

114. Hinc iura ipsa & scribentes de hac materia tribuunt appellationis plurima quasi epitheta, & economi, quibus excellentiam, & efficacitatem eius declatant. Hermog. in l. prefati, ff. de minor. vocat eam querelam.
115. iniquitatis: Marcellinus in l. leri, ff. de appell. iustum auxilium: Papinianus verò commune auxilium, in l. 3. §. falsus, eodem tit. facitque pro hoc textus in l. 1. & 2. C. quando prou. non est necesse, & in Clemencia, ibi, & appellanti & appellato, de caus. pos. & propri. iuxta interpretationem Zabari, ibi, nunc. quod iustitia appellatio innatur, cap. cum specialis, §. porro, de offic. deleg. Dicitur etiam appellatio remedium favorabile, l. 2. ff. rem rat. habet, tradit. Alexan. consil. 47. in princip. lib. 6. item remedium aequitatem pro se ferens, l. non tantum & l. leri, ff. de appell. cap. ad nostram, eodem tit. Rojas singul. 19. nu.
117. Tandem appellatio dicitur defensio iure naturali secundum Abb. in cap. 2. de rescrip. & Fel. in cap. si diligenti, num. 7. de foro comp. ino secundum Bero. in cap. cum sit Rom. n. 45. de appell. naturalis merè defensio & non civilis, oss. iuris positivi.
118. Prædicta autem appellationis attributa, licet multum iudicent eius effectus, expedit tamen istos magis in specie exprimere, iuxta dispositionem iuris, & communem doctrinam auctorum, præcipue Ruginellus, de appell. argumen. quid sit appellatio, & quos effectus producat, fol. 21. & illorum, quos ipse citat.
119. Primus est, quod deuoluat causam ad superiorem, 2. quæst. 6. cap. anteriorum, præsertim si appellatur à definitiua, ex merte Bart. in l. si expressim, ff. de appell. quest. 4. & dicitur communiter effectus, deuolutiuus, per quem constituitur appellans sub protectione iudicis ad quæ; Ita Gnid. Papa, tract. de appell. num. 1.
120. Cum extensione intelligi debet dictus effectus, quod habeat locum, etiam quando sententia est nulla, ita vt de eius nullitate iudex, ad quem appellatur, cognoscere possit, adit, nec uel, quædam nulliter, ff. famil. excus. Roma, consil. 360. & Oldra, consil. 2. in princip. sicut de reliquis contingitibus, & accessorij in causa cap. dilectus, cap. fo. 31. licitudinem, & cap. dilecti, de appell. Imò de ipsa deuolutione, an sit causa deuoluta, vel secus, cognoscit solus iudex ad quem, & non alius inferior, cap. dilectus filius, il 2. de rescrip. l. eos, C. de appell. cap. cur nostrum, & cap. literis, de rescrip. vide Ruginellum vbi supra num. 5.
121. Secundus appellationis effectus est, quod à iudice appellati iurisdictione appellantem eximat, cap. præterea, ibi, se fecit exemptam, de appell. cap. non solum, eodem tit. in 6. appellatione C. de appell. & l. 1. in fine ff. si nouari appell. penden. ita ibidem Gido Papa, quem effectum causat
122. appellatio, etiam si adhuc non sit superiori præsentata, aut causa commissa, ob

- eam rationem quia statim ligat manus ius dicis appellati, respectu definitiua, appellatione, C. de appell. & cap. non solum, de appell. in 6. non verò respectu interlocutoria, quousque inhibetur ei per iudicem ad quem, eodem cap. non solum, & vbi dicitur.
123. mox supra. Et quidem nec ligatur manus non solum in iudice, & quousque accipit in quouis subdelegato, & subdelegatum, l. 1. & 2. debet intelligi, vt bene horce Augustin. Bero. in consil. 20. num. 44. lib. 7. de canon. co Ruginellus loco citato num. 25. & 26.
124. Tertijs effectus est, quod suspendat vires appellatio suspendas, & vocat, & edum mutiter effectus suspendas, cap. ad l. d. 4. de restit. spol. cap. venientes, ibi, de tentatis appellatio suspendas, de iur. de cap. 1.
125. Ibi, appellatio suspendas, de iur. de iust. intelligitur autem tam à implatione, & iuxta dicit, cap. venientes, in omnia in prima instantia producta ita suspendi, vt non obstat in secunda, nisi reproducat, & ita ad sole, quæst. 24. num. 93. & alij item suspendi expensas, dan. na. & penam in sententia referuatam; Ita Soc. l. Julianus, in l. 11. ff. de cond. & den. ost. idem Brun. nul. 13. & cum alijs, quos citat, & sequitur Ruginellus vbi supra, num. 7. & contra intel-
126. gitur cum limitatione, omnium non suspendi tunc effectus iam consummatos, & in facto esse productos; & in toto magis, si appellatio frivola sit, aut irrationabilis. Ita Paris. consil. 49. num. 1. lib. 4. Lancelotus attend. app. pend. l. 6. & Ruginell. loco citato, num. 8.
127. Quartus est, quod extinguat pronuntiatum, l. fin. circa fin. ff. ad Turpil. cap. pæthoratus, & præterea, de offic. deleg. cap. venientes, de iure iuran. similiter per assumptionem ex sententia præiudicantem, dicit, cap. venientes, & cap. r. de re iudic. docetque utrumque Lancelot. in præfat. de atrem.
128. num. 108 & 114. Qui duo addit bene num. 115. & nu. 117. Primum, quod appellatio adeo sententiam extinguat, vt eam nullam reddat, & nullum effectum operetur. cap. cum ad sedem, de restit. spoliat. Secundum, quod præcipue ad sententias ceteras, & quarum effectus per appellationem nullum modo suspenditur, eo emendat dicta extinguit, l. 2. etiam in uoc. in cap. ad reprimendum, de offic. ord. & assert. Ruginell. ibi, num. 9.
129. Est autem valde controuersum inter Doctores, qualiter sumi debeat iste quartus effectus, quia videtur prorsus contrarius præcedenti, cum aliud sit aliquid suspendi, & aliud in totum extingui, vel rescindi, vt ex mente omnium assert. Lancelot. dicit præfat. num. 114. Pro solutione conuenientia, varios illi excogitauerunt modos: res spondendi, quos videt apud Ruginellum vltimo citatum num. 10. verum iste effectus
130. iureus. Faciunt tamen & interruptio concordiam inducens, & interruptio illa diffinitione, quod appellatio sententiam extinguit.

- quar, quatenus praterita respicit, si vero futura respiciat, vires, & presumptiones sententiarum tantum suspendat. Ita preter Lancell. citatum, & alios ab ipso relatos, tenet Felix. in cap. pastoralis, nu. 14. de offic. deleg. Affid. in consil. lib. 2. rubric. de appell. tempor. no. 1. Caltren. in l. talis padum, §. qui promouant, num. 5. & Ruginellus ibidem, num. 11. Qui bene statim addit, quod fallat in excommunicatione, suspensione, & interdicto, l. is, cui, & de senten. excommunicat. Item in statuto agens de causis pendens, scilicet in predictis appellatio non suspendit.
343. Quotus effectus est, quod tamen appellatio mutet forum, non tamen variat naturam cause; nam si prima erat summaria, secunda pari modo summaria esse debet, l. 1. §. final. & ibi Angel. ff. an per alit caus. appell. quia idem magis dicitur, & eadem causa, sicut mutetur instantia; Joann. Andr. in cap. fin. de testibus in §. quem refert, & sequitur Preposit. in cap. postremo, num. 3. de appell. Roma consil. 8. Mill. in repet. vers. appellationis causa sol. 8. Hæc Ruginellus loco citato, num. 15. totidem ferè verbis, nec quicquam addendum.
345. Sextus appellationis effectus assignatur per eam conservari appellantem in statu, in quo erat ante sententiam latam, in xta l. sciendum, ibi, omnia in eodem statu, ff. de appell. recip. & l. appellatione, C. de appell. Atque hoc verum est etiam quando sumus in criminalibus, vel quando agitur contra fiscum. Ita Lancellot. de atea appell. pend. ampliat. 4. no. 2. cum seq. & Ruginellus 346 ibid. num. 13. Qui exemplificat in diversis, vti in Episcopo, aut quousvis, qui licet deponatur, si appellat a sententia depositionis, pendente appellatione, potest excommunicari, & in reliquis officium suum exercere, & in hoc executionem esse ei obediencia deneganda. Paris. consil. 28. nu. 3. lib. 4. Abb. in cap. 3. num. 6. vt lit. pend. & Des. in consil. 24. de sum. cap. dilecti, no. 5. de appell. vide alia exempla apud Ruginell.
347. Septimus effectus, per appellationem precludi ius inuocandi tam in voluntario, quam in contentioso iudicio. Docent veterum Guild. Papa in singul. 3. num. 5. & cum Lancellot. per eam citato Ruginell. vbi supra, num. 15.
348. Octauus est, quod appellatio reuocet causam in pristinum statum, secundum l. ita demum, C. de procur. & l. furti, ff. de his, qui not. infam. Quia etiam, quod omisum in causa principali, in causa appellationis possit deduci, l. per hanc, C. de tempor. appell. & doceat auctores in cap. fraternitatis, de testibus, & cum Affid. & Gabri. ab ipso relatis Ruginellus ibidem.
349. Nonus, quod per eadem statuta, per que tractatur, & deciditur prima sententia, tractanda, & decidenda sit secunda appellationis. Ita Bald. in cap. ad nostram, de
- appellat. Iason. in h. in iudic. C. de procur. Narrat. cons. 553. Maior, & alij. Ratio est, quia appellatio censetur de appellationis ipsius instantie, cuius est instantia, & qui instantie proponitur. Vnde Index appellationis in decisus semper debet referre se ad instantiam, & statuta illius loci, vbi primo sit iudicatum. Iason. ibid. & cum Affid. Major, & alij per eum adductos Ruginellus loco citato, 351 num. 16. Qui exemplificat in Senatu, cui superiorem quod hic si non ponatur, sed ob. Maior, & Iudicem appellationis, tenetur se ad leges, & de decerni primi iudicis, Bald. cons. 466. num. 4. & ibi.
352. Verum id respectu instantie non ita habet, nam locus iudicii operatur quoad instantiam attendi debet, secundum doctrinam Barr. ab omnibus approbatam, in h. condentes populos, num. 16. C. de Summ. Trin. & Fid. Cathol. Felio. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de consil. & aliorum, quos loco citato num. 17. adducit Ruginell.
353. Sequitur num. 18. decimum effectum orientem ex appellatione si adducit. Vt cautio, inquit, de iudicio sisti statuit finita instantia prima, l. Gryce, §. si post litem, ff. de iudic. idque procedit etiam in cautione de rato, l. 3. §. salus, ff. rem rat. hab. idem de nono cauere debet; Bald. in rubric. de appell. vide tamen Gabr. cons. 3. de procur. & infra. Ita ille.
354. Undecimus effectus est, quod quamvis qui negat debitum, non possit cedere bonis, iuxta doctrinam Barr. in l. qui cedit, ff. de cess. bon. in causa tamen appellationis si confiteatur debum, cedere bonis sic consistenti conuenit, ex mente Barr. loco citato, Affid. decis. 88. num. 5. Bald. Iason. & alij in l. ita demum, vbi textus peculiaris, C. de procur.
355. Duodecimus, & vltimus effectus appellationis est, quod tamen per eam corrigatur imperitia primi iudicis, hic tamen iniuriarum nota non afficitur, cum iudici iniuriam nequaquam inferat, qui a sententia illius appellat, ex l. in maioribus, C. de appell. & cum Aret. consil. 20. vers. circa secundum, & cum Rol. Vail. consil. 77. num. 20. lib. 2. tradit Ruginellus ibidem, num. 24.
356. Quod verum est, quamvis appellans assermet, sententiam fuisse nullam, iniquam, iniustam, & similia, l. 3. ff. de appellat. recip. Clem. pastoralis, vers. quia verum, de re iudic. vide plura apud ipsum Ruginell.
357. Ex predictis omnibus appellationis effectibus, primus, & tertius sunt precipui, vt cum Roma consil. 41. num. 4. affirmat bene Ruginellus §. 6. glof. 7. cap. a. nu. 1. Atque utrumque simul operatur appellatio, quando sententia apparet euidenter iniusta, vt rectè docet Menoch. ad pifcen. poss. remed. 359. 4. nu. 850. Addend. nu. 855. Idem esse, si sententia fuerit lata omnino sine causa cognitione. Similiter idem erit, si intersit pactum de non retardando executionem per appellationem, nam tunc tale pactum feruari

- feruari debet, maxime si sit iuratum. Ita cum Albenf. conf. 381. lib. 3. Ruginell. vbi 261 supra, nu. 59. Qui nu. 60. ait cum Bero. quæst. 91. quoad verumque effectum maxime esse admitendam appellationem, si sit generaliter permiffa, licet aliquo respectu prohibita.
- 262 Nihilominus ex concessione, seu dispositione iuris, ob aliquam causam ex assignatis infra, in pluribus casibus infurgit tantum ex appellatione effectus deuolutius, non verò suspensius; quia ea conceditur, & interponitur cum limitatione, scilicet, non retardata executione per Iudicem à quo, vt ait Ruginell. citatus, qui prædictos casus vsque ad quinquagesimum percurrit. & ante cum multo plures Rebuff. in tract. de senten. præiudiciali. sue prouif. Nos etiam vtriusque; veltigia fequendo præcipuos quosque magis in iure expressos breuiffimo percurramus.
- 263 Primò, Appellatio operatur solummodo deuolutium effectum in causis alimentorum, maxime futurorum, siue in prima instantia, siue in secunda appellationis. quia ab alimentis pendet vita hominis, l. de alimentis, vbi Bald. & Iafon. C. de transact. & denegans alimenta hominem necare dicitur, l. necare, vbi Bart. ff. de lib. agnosc. & 264 cap. 1. §. 3. dist. Vnde idem erit in causa pensionis, vbi hæc referuata est pro alimentis. Pari modo in materia charitatiui subsidij impositi ab Episcopo pro eius sustentatione. Ita Hier. Gig. in tract. de pension. quæst. 95. nu. 3. & 4. ac Ruginellus vbi supra, nu. 2. & §. 3. cap. 1. verb. dilatio. Qui dict. nu. 2. bene exemplificat in causa dotis, quod Iudex debeat assignare alimēta vxori, vbi contra hanc appellatum fuit.
- 266 Secundo, vbi sententia est de condemnato ad collectas, quia licet appellet, hæc appellatio tantum habet deuolutiuum effectum & incipit tunc potest à præcepto excoctiuo, l. missi opinatores, & l. fin. C. de exact. trib. lib. 10. ita Bald. conf. 449. licet Iudex, lib. 3. Lancellot. de atten. pend. appell. lim. 43. num. 11. ac alij.
- 267 Terrio, In casu contento in cap. peruenit, ibi, interim verò alij cui honeste peruenit vices eius in Ecclesia, & de appell. iuxta quem textum, si canonicus cogatur ad residendum, & ipse appellet, tunc poterit alius eligi ad interim deferuendum, & de fructibus beneficij sustentari. Ita Bellamet. in 3. quæst. super cap. peruenit, cuius textum vocat ipse multum singularem, atque specialem. Rebuff. de Senten. prouif. nu. 37. & Lancell. loc. cita. lim. 6. num. 11.
- 268 Quarto, quando aliquis caprus, vel carceratus iam existit, si tunc appellet, in carceribus interim detineri debet, l. ab excoctore, vbi Bart. num. 3. & Ang. Aret. C. quorum appel. & per textum in cap. dilactas, de app. Lancell. citatus limit. 33. & 269 Ruginellus ibid. num. 17. Qui cum Math. in consil. 43. docet rectè dictam detentionem

- esse exercendam in carceribus, iudicis à quo donec Iudex ad quem tenet reuocauerit, ea ratione, vt ad ipsum tota causa deuoluatur.
- 270 Quinto, Si declaretur iuridicè ab Episcopo, vel Abbate, aut alio superiore, quod sit faciēda correctio executione tunc non impeditur, etiam si subditus corrigendus siue regularis, siue secularis, ad maiorem superiorem appellet, cap. ad nostram, cap. reprehensibilis, & cap. irrefragabili, de offic. ordin. traditque optimè Lancellot. limit. 6. num. 13.
- 271 Sexto, in sententia condemnante hæreticos ad expensā s. funeris soluendam quia non obitante appellatione, statim eas solvere tenentur, salua tamē repetitione, l. si quis, §. hæc actio ff. de relig. & sumpt. fun. & l. si quis sepulchrum, ibidem, & assert. Rebuff. de senten. priot. num. 38.
- 272 Septimo, Causar solum effectum deuolutiuū appellatio à sententijs latis per excoctores, vel à sententia lata de excoctio instrumentis; nam talis appellatio admittitur non retardata executione, secundum l. si ab excoctore, C. quorum appell. Ita Anton. à Canar. de excoct. instrum. quæst. 47. Atque idem, erit si appelletur ab ipsa executione, Lancellot. limit. vltima, num. 8.
- 274 Octauo, Quando fertur sententia absolutiois ab excommunicatione, quæ per appellationem non impeditur cap. quæ fronte, de appell. vbi Franc. & in cap. pastoralis, §. verum, eodem tit. nu. 4. Vnde qui erat excommunicatus non obitante appellatione absolutus manet, ca. 1. ex parte, de 275 verbor. significat. & c. 1. de raptor. Exemplum sit in Clerico excommunicato propter debitum, si petat absolui, attentata eius inopia, secundum textum in cap. Odoardus, de solut. & fuerit absolutus cum cautione soluendi, quando ad pinguiorem fortunam peruenierit, appellatio per creditorem interposita non impedit, quin maneat absolutus, cum sit actio inanis, & per debitoris inopiam impediatur quoad effectum saltem suspensiuum, l. nam is ff. de dolo, & cap. olim, de reilit. spol.
- 276 Nono, In electione facta, aut in eius confirmatione; nam appellatio non impedit executionem electionis, vel confirmationis ipsius, & tantum habebit effectum deuolutiuū. Patet ex textu in cap. 3. de his, quæ sunt à maiori par. Capituli, & ex textu in cap. constitutus, vbi Franc. de appell. & tradit Ruginell. ibid. num. 26.
- 277 Decimò, Quando aliquis, etiam si sit Clericus, condemnatur ad fortificationem vel ad excubias, licet appellet, executioni mandatur sententia, & appellatio solum habet effectum deuolutiuum; cap. fortitudo, cap. si quis, & cap. non inferenda, 23. quæst. 3. Rebuff. lib. 1. de senen. prouif. nu. 97. & Ruginellus ibidem, num. 19. qui ibi bene limitat cum ipso Rebuff. nisi statim ostendat priuilegium.

- 379 Undecimò, Respectu liberti in iudicio conuenienti per dominum ad operas sibi præstandas; nam si condemnatur ad id, & ipse appellat, sententia, non obstante appellatione, debet executioni mandari, secundum l. fin. ff. si liber. ingen. se dic. tradit ibid. Ruginellus. num. 30.
- 380 Duodecimò, Operatur effectum solummodo deuolutiuum appellatio à quouis sententia, vel decreto disponente edificia rescindi debere per modum prouisionis, l. ait prætor, §. fin. ff. de iure delib. l. fin. ff. de appell. recip. l. de pupillo, §. si quis riuos, ff. de nou. oper. nunc. ita Rebuff. ubi supra, & Ruginell. ibid. nu. 33. & 34. Qui idem esse asserunt de ordinatione facta circa instructiones itinerum, & pontium, quæ per appellationem non impeditur, sed executioni mandatur. Atque hoc confirmatum videtur per Decretum in Nou. Constitut. tit. de oneribus.
- 381 Decimotertiò, Ex vi iuris municipalis Neapol. appellatio solum habet effectum deuolutiuum in sententiis, seu decretis tam civilibus, quam criminalibus, aut in præceptis quibuscunque, & mandatis cõdemnatorijs, vel absolutorijs per Magnum Cõcil. Neapol. aut per Magnam Curiam factis, iuxta formam tit. 256. vt in præcepto debitori consilio iniuncto, iuxta terminos l. si debitori, ff. de iudic. Ita Carau. in rit. Magn. Cur. Vicar. tit. 259. num. 5. & 16. & cum eo Ruginell. loc. cit. nu. 36.
- 382 Decimoquartò, Pari modo sequitur tantum effectus deuolutiuus ex appellatione à sequenti sententia, quæ nullo modo per eam retardatur, sed statim executioni mandanda, l. Imperatores, ff. de appell. Tradunt Abb. in cap. 2. de seq. poss. & fructuum, Rebuff. de senz. execut. Glof. 4 in fin. art. 8. & Ruginell. num. 43.
- 383 Decimoquintò, Adducit idem Ruginell. num. 44. casum peculiarem per hæc verba. Cum quis, inquit, ob inopiam, inuito creditore, admissus est ad cessionem bonorũ, iuxta l. fin. C. qui bon. ced. poss. & ab ipsa cessione appellatum sit, certe ipsa cessione non impeditur, quia qui nihil habet actione conueniens, nihil dare potest, l. si vniuersa, C. de leg. cap. Daibertũ, l. q. 6. hæc illi.
- 385 Decimosexto, Condẽnatio ad Solutionẽ decimarũ, licet appellet, eas nõ retardata executione soluere tenetur, ad idq; cogi potest; Vnde ex tali appell. solus effectus deuolutiuus insurgit, cap. sua nobis, vbi Abb. nu. 5. de decim. & in cap. Parochianos, nu. r. eod. tit. ac tradit Feder. de Sen. cons. 81. nu. 5. & cum eo Ruginell. ibid. nu. 55.
- 386 Decimoseptimò, Denique Hispania, secundum l. 9. recop. tit. de las apelaciones, quando fertur sententia super viduali quacunque causa, executio illius non retardatur per appell. ergo hæc solus effectus deuolutiuus sortitur, & nullo modo suspensiuus. Ita Ruginell. n. 54. aduertit ex Marli. singul. 258. id verũ esse, quod res est tẽpore peritura. Atq; ha-

- tenus de casib; in iure expresse cõtẽtis, præter quos si sint alij, in ipso iure, perpedat in-
- 387 ris periti. Causa autẽ reliquos, effectus tantũ deuolutiuus ex appell. qui secundũ sententiã DD. certũ, aut salte probabili nõ sine fundamento iuris, & rationis circũferuntur, uenim prolixè sinus, apud Rebuff. & Rugin. cit. tibi, si libuerit, videndos omisimus.
- 388 Triplex autem est ratio, cur in prædictis casibus non retardatur executio sententiæ, & appellatio admittitur quoad effectũ deuolutiuum, & non quoad suspensiuum.
- 389 Prima, Quia præsumptio valde fiat pro iustitia, & rectitudine ipsius sententiæ late, ramentis appellatio pendeat, vnde nõ fit retardatio executionis eius, nõ ius partis, in cuius fauore Iudex ipsam protulit, interrim opprimatur, contra l. per hanc, C. de appell. & cap. cum sit Romana, eod. tit.
- 390 Secunda, Quia propter Reipublicæ utilitatem, & bonum priuatum singulorum de ea, ita censetur expedire, ne per appellationem negotia quasi in infinitum protrahantur, l. constitutiones, ff. de appell. Vtramq; prædictã rationem ea Didac. in pract. quest. cap. 6. n. 5. asserit Ruginell. vbi supra, n. 56.
- 391 Tertia, Quia natura diuersarum causarum celeritatem requirit, & dilationem nõ patitur; ergo appellatio tantum habebit effectum deuolutiuum; Ita eum Menoch. ad d. p. c. poss. rem. 4. num. 326. & seq. Ruginell. dict. num. 56.
- 392 Qui tandem nu. 61. bene aduertit sic. Prædictis in casibus, inquit, licet executio non retardetur, non debet tamen, exequutor, vel alius distractionem rerũ detortatur, & exequutor, pendente ipsa appellatione, permittere, Aufsed. dec. 7 h. o. l. 430. Benedic. in cap. Raynurius, in verb. mortuo
- 393 primo, nu. 212. de testam. Nisi tamen res essent tempore peritura Soc. reg. 38. bona restitutioni, Glof. & Doctores, in l. 1. §. siue questum, ff. ad Trebellianum. Hæc ille, nec restat quicquam addendum.
- 394 Sed quid in causis §. Officij quoad dictos effectus suspensiuum, & deuolutiuum? Quibusuis in casibus est locus appellandi apud Tribunal Sanctæ Inquisitionis, vtrumque effectum appellatio operatur, maxime si reus, condemnatus ad torturam, ab eius decreto, vel à simili interloquutoria appellet. Ratio efficax pro suspensiuo fit formatum, quia per torturam, vel simile inferitur reo damnum irreparabile: ergo post interpositam iussu appellationem, & acceptatam, dum ea pendet, Iudex à quo, seu Inquisitor abstinere debet ab executione talis interloquutorie: ergo dicta appellatio sortitur effectum suspensiuum: de altero deuolutiuo iam per se patet, nec probatio vlla requiritur.
- 396 Nihilominus de vtroque ostenditur ex textu, in cap. cum appellationibus, §. si vero Iudex, de appell. lib. 6. secundum quẽ Iudex, seu Inquisitor de ferens appellationem, seu eam admittens, statim desinit esse Iudex

in causa, circa quam appellatio fuit interposita; ergo tunc non potest Inquisitor ulterius in ea procedere, sed expectare debet responsum Sacre Congregationis, vel Superioris Tribunalis, ad quod fuit appellatum. Ita Eymeric in Dureth. par. 3. rubric. de appell. num. 127. ibi Pegna comment. 31. num. eod. Castrus Palauus, tom. 1. tract. 4. disp. 8. punc. 7. num. 7. Carena 3. par. tit. 14. num. 5. & alij communiter, & specificè loquuntur citati auctores in causis Sancti Officii.

297 Quod si quis objiciat prædictum textum videri contrarium alteri textui, in cap. ad aures, extra de appellat. ubi deciditur, eum, qui appellavit, si intra terminum non prosequatur appellationem, nequaquam liberari à iurisdictione Iudicis à quo, qui detulit appellationem, ergo hic non desinit esse Iudex.

298 deo, quando appellationem admittit. Pro concordia dictorum textuum bene respondet Pegna loc. citato ex Geminiano in dict. cap. cum appellationibus, 3. si verò Iudex, vers. an iudex, attenta dispositione eius, iurisdictionem iudicis à quo, aut Inquisitoris nō suspendi post admittam appellationem, quoad ea, quæ concernunt faciliore, & breviorē exitum causæ appellationis; vadē si intra terminum ab eo assignatum eam appellans non fuerit prosequutus, merito iuxta dict. cap. ad aures, manet sub iudicis, à quo, iurisdictione. Hanc tamen suspēdi, & ipsum definire esse iudicem quoad prosecutionem causæ, sen quoad executionē sententiæ interlocutorie, à qua appellatum; ergo talis appellatio habet utrumque effectum. ita Pegna, cui adheret Carena citatus, num. 6.

299 Debet nihilominus intelligi cum limitatione, maxime in causis S. Officii, de qua Eymer. ubi supra sic. Si autem, inquit, Inquisitor habet causam aliam, &c. In ipsa illa causa Inquisitor iudex remanet, prout

300 antea. Et commentans ait Pegna ibidē, persequentia verba. Hanc Eymer. doctrinam probat textus, in cap. ad hęc, il primo, de appell. ubi statuitur posse reum conveniri coram Iudice, à quo appellavit, in alia causa, nisi eum velut suspēctum vellet recusare. Adde tamen, quod si crimine fuerit manifestum, in quo non potest commoda asserti excusatio, aut suspitionis iusta ratio, ob quam possit iudex recusari, tunc locum nō habet suspēcti recusatio, cap. proposuit,

301 de appell. Ex quibus iuribus videtur hoc loco verissima esse Eymerici doctrina, & diligenter notanda, cum possit quandoque

302 occurrere vltus eius. Nam si quis, ver. gr. in causa hæresis appellavit eo modo, quo hæcenus dictum est, & post appellationem admittam de alijs hæresibus Inquisitori denuncietur, re vera in illis adhuc subiectis remanet Inquisitor, & appellatione non obstante poterit procedere contra eū. Hæc ille, quæ quia aurea, & ad nostrum institutū cōducētiā visū esseper extēsu tibi porrigere,

Tom. II.

304 Sed non graubor eodem modo, & ex eodem motivo, quæ apud ipsum Pegnam, immediatè sequuntur, tibi tradere. Et quæquam, inquit, Eymericus hoc loco vera asserat, in tali casu, finita prima causa, eum, posse procedere liberè in secunda, probabilius esse credendum, quod si crimine, de quo postea denunciatur, est grauius, vel hoc ribilius, quam prius, cuius punitio si omittetur, populus fortassis, aut multi scandalizarentur; tunc omittā causa appellationis, possit Inquisitor in alia causa reum iudicare, quamvis prima appellationis causa non esset expedita, per textum singularem, in

305 cap. proposuit, de appell. ibi. Iudex tamē, à quo appellatur, quia illi omnino suspēctus est, eum non debet ad respondendum super alijs compellere, nisi pro crimine adeo graui, & manifesto, quo ipse à quo merito sit dānandus: hæc ibi. Nam tali casu nec suspēcti recusatio, nec iurisdictione iudicis, ad quem est appellatum, impediens iurisdictionem iudicis à quo, cum hic tunc in graui, & manifesto crimine nihil fere faciat aliud, quam iuris penam ei delicto debitam, & assignatam tam declarare. His tamen cessantibus, tutius videtur nō procedere, & superioris re-

307 sponsum expectare. Hæc ille. Quibus presentī Regule finem imponimus, & prædictis omnibus circumstantiam, Cur, satis discussis relinquimus, ut iam ad circumstantiam Quomodo, transitum faciamus.

Quomodo, seu quibus concurrentibus apud Tribunalia, præsertim S. Officii interponenda appellatio, ad effectus prædictos sortiendos?

REGULA CCCLXIX.

308 **N**on extat in iure, neq; vix apud Auctores particulariter, & determinatè, quæ nā forma, seu modo appellatio interponenda; sed variè secundū facti varietatē fieri solet. Verum vt eius libellus ritè, ac rectè formetur, ad sex præcipuè per appellantem attendi debet.

Primo, ad verba, quibus appellatio concipienda.

Secundò, ad tempus, quo interponitur. Tertiò, ad causam, ob quam appellatur, ubi de nullitate dicendum.

Quartò, ad nomina appellantis, & appellati, ac iudicis à quo, & ad quem.

Quintò, ad sententiam, à qua grauitus appellat.

Sextò, ad solemnia requisita in ipso actu appellandi, ubi de instantissima apostolorum petitione; atque de vnequoque istorū sex expressius statim in probatione Regulæ.

310 At in Sancto Officio diuersus est stylus: nō conceduntur apostoli, sed Inquisitor secretò Sacram Congregationem, seu Maiorem Inquisitorem de interposita appellatione informat, & inde responsum expectat.

K 3 Qua-

- 112** Valiter olim solet appellatio interponi, ex Festo, Varone, & ex alijs optimè refert in *Præfat. sui Operis*, num. 3. 1. Ruginellus sic. Forma, inquit, & modus, quo antiqui utebantur, hæc fuit; appellatio interponebatur coram illo Iudice, qui gravamen intulerat, utebanturque; gravari verbo appello, vel prouoco, vt patet ex *suprà* relatis, & nunc, teste Festo, Varone, vel certa deposita pecunia prouocabant, cum sponfionem faciebant, ni iuste prouocassent, vi-
- 113** storis lucto cessura. Vel si deponere nihil vellet appellator, saltè de certa aeris penna ex die acceptorum apollorum intraditum quintum idoneè cauere, datis fideiuis-
- 114** foribus, eogebatur. Idque Paulus lib. 5. sententiarum, tit. 33. firmat inquit. Cum à pluribus sententijs prouocatur, singule cautiones exigendæ sunt, & de singulis pennis spondendū. Quæ cautionum, & sponfionum antiqua obliuiscens sublata fuit à Dioclet. & Maxim. lib. in fin. C. de appell. & eorum loco multainposita à Valent. & Theodosio. Hæcenus ille; atque hæc de vfu, & modo antiquo appellandi attigisse libuit.
- 115** Circa modum verò, & formam appellationis posteriorum temporum vsq; ad præsens, videndū; præcipuè textus in l. cum quidam, ff. de appell. & l. omnem honorem, C. quando prou. non est necesse. In Iure Canonico, cap. suggestum, & cap. vt videbimus, eodem tit. ac cap. non solet, §. formam, 2.
- 116** quæst. 6. Legendi item Hostien. in summ. tit. de appell. verſ. appellatio qualiter fit faciendā, Innoc. in cap. cum super, de re iud. Abb. in cap. dilecti, nu. 5. de appell. & *Præpos. in eod. cap. nn. 12.*
- 117** In re autem ista (vt iam offenso nostræ Regulæ sigillatim per partes incipiat) hoc vnum certum est, quod neque à Iure vllibi, neque ab auctoribus de ea scribentibus assignetur forma aliqua determinata appellandi, quæ inferniat in quibuscunque casibus occurrentibus, sed quod varietur, vt testatur Ruginellus §. 2. cap. 4. nu. 1. pro vatore rietate factorum. Et quamvis Rainaldus Corſus, lib. 2. indagatorum iuris, cap. 20. apud eundem Ruginellum hanc formā tradat, Coram, &c. ex parte Scij appellatur, & de nullitate dicitur à sententia contra se, pro Sempronio lata, ad talem iudicem, petendo lites dimissorias cum omnibus similibus clausulis opportunis, & solutis, atq;
- 118** omni meliori modo, &c. ita ille. Hæc tamen appellationis forma nimis restricta cēsetur, & sufficienter exprimens ea, quæ in actu ipſo appellationis exprimenda sunt, iuxta diuersa, ad quæ appellans attendat, oportet, præsertim ad sex, de quibus in Regula, & sunt veluti sex conditiones, quibus concurrerint, ex mente omnium, libellus appellationis ritè, ac rectè formatur; secus, si aliqua ex eis desit; singulas breuiter expendamus.
- 119** Primò, attendat oportet appellans ad

- verba, quibus concipiendæ est appellatio. loquendo præcipuè de illa, quæ fit in scriptis vt distinguitur ab ea, quæ fit viva voce sola, iuxta iam tradita in *superioribus*. Verba, appello, & prouoco, sicut & nomina appellatio, & prouocatio, quoad rem præsentem, synonyma sunt, vt ait Alex. de Neuo, in-
- 120** rubric. de appell. num. 5. Alterum ex eis requiritur, & sufficit ad validitatem appellationis, ex mente Ang. in Lerrote, C. de testib. Lanſan. in praxi, verſ. interloquutoria, verſ. vnum tamen, & ex communi a-
- 121** liorum. Quamquam verbum, appello, magis est in vsu; & secundum Ang. Arce. in l. 1. §. siquis, nu. 2. ff. de appell. salubre consilium est, vt appellans eo utatur.
- 122** De reliquis verbis non est, cur ita sollicitus sit appellans, cum sufficiant quæcunque, quibus actus appellandi concipi possit, intentionique deferuire; à las pari modo vitarent, cap. secundo requiris, de appell. Bal. in cap. 1. de test. & Grat. conf. 10. nu.
- 123** 38. Nec est inconueniens, si forma appellationis quoad verba varietur, & ex alijs æquipollentibus componatur, Ita Francus in cap. ad audiendum, de appellat. in 6. & Ruginell. dict. cap. 4. num. 5.
- 124** Verum appellans in tali forma abstinere debet à verbis notam iniuriarum contentibus. Nam secundum textum in l. illud, 1. ff. de appell. non est licitum conui-
- 125** tiari ei, à quo quis appellat. Quin etiam ex dispositione eiusdem textus, & alterius in l. pen. §. in reſutatorij, C. eod. sic appellantes notantur inſam, & adducit Ver-
- 126** str. in cap. 3. lib. 7. Hinc quisquis appellans affirmat, quod d. sententia fuerit lata per sordes, vel per pecuniam, si id non probet, statim lata sententia per Indicem, ad quæ, actione iniuriarum, vel per eundem deſerta declarata prima, conueniri poterit. Cum Guid. Papa in tract. de appell. num. 71. tradit Ruginell. ibid. nu. 8.
- 127** Abstinendum item appellanti non solū à verbis maledicis, sed etiam à temeraria appellatione; nam iniuriam facit iudici qui temerariè, & iniuste appellat, cum eius officium impediatur, & iustitiam, quantum potest, perturbet, vt docet S. Thomas, 2. 2.
- 128** quæst. 69. art. 3. Et D. Bernardus lib. 3. de considerat. ad Eugenium; per hæc verba. Qui non gratus, inquit, appellat, liquet, quod aut grauari intendit, aut tempus redimere; non est autem sufficiens appellatio, sed refugium. Ita ille. Et facit ad hoc cap. cum appellationibus frivolis, de appell. in 6. venietur pniendus in expensis saltè, qui temerè, & iniuste appellat; per textum in cap. vt debitus, in fine, de appell. in 6. Leum, qui, ff. de iud. & in §. hæc
- 129** autem, inſtit. de pœn. temer. liug. In pœna arbitraria, scđum Menoch. de arb. iudic. casu 445. cum actio ipſa iniuriarum, contra sic appellentem detur. Dec. & alij in cap. inter cetera, num. 2. de appell. & Lancell. de offic. prat. tit. de app. nu. 4.

- 332 Secundo, Attendendum est appellanti ad tempus, vel diem, qui exprimi debet in appellatione, quo innotescere possit, an intra predefinitum, & statutum spatium iure communi, aut municipaliter fuerit appellatio interposita. Imò exprimenda in libello appellationis hora, in qua appellatur; quia ab ea tempus appellationis currit à momēto ad momentum, ut notatur in l. per hanc C. de temp. appell. ita affirmat se solum praticare Ang. Arer. in dicit. l. 8. dies autem nu. 9. ff. quando appell. sed de hac conditione temporis, vel horae, ut valde essentiali ad validitatem appellationis, ex professo nobis agendum tota Regula sequenti.
- 334 Nunc solum aduertendū, quod tamen si respectu iudicis, vel Principis interponi, & off. rri possit appellatio die festo, seu feriato in honorem Dei, per text. in l. miles, §. sexaginta, ff. de adul. & cum Lanfranc. per cum citato tradit dicit. cap. 4. num. 16. Ruginellus. Secus tamen est respectu partis, cum hinc, si appellatio incrimatur, licet id debeatur die iuridica, iuxta textum, in cap. preterea, de dilat. & assertum cum Aegid. per ipsum relato idem Ruginell. num. eod.
- 336 Tertio, Attendendum appellanti, ut in libello expressè ponat causam appellandi, id est grauamini sibi illatum, (tactum iam supra) aut causam grauaminis, præcipue circa casus, in quibus appellatio manifeste, vel tacite prohibita reperitur, l. scio. in fin. ff. de appell. Dec. in cap. bonz. de appell. num. 12. Franc. ibidem, nu. 33. Couat. pract. quæst. cap. 15. num. 1. & seqq. & alij communiter, maxime postquam id, quod circa rem istam iure antiquo disponitur, per consiliū Tridentinum, sess. 21. cap. 7. & sess. 24. cap. 37 vniuersè fuit confirmatum. Quæ expressio causæ & grauaminis ideo fit, ut iudex percipere valeat, an sit locus appellationi concedendus, iuxta cap. cordi, de appell. in 6. & cum Maran per eum relato assertum Ruginellus ibidem, num. 18.
- 338 Nihilominus quando de iniustitia sententia, seu de grauamine illato, seu inferendo manifeste apparet, tunc non requiri expressionem causæ appellandi in libello appellationis, & hanc non vitiari defectu talis expressionis, docent bene Lancelotti. de atten. appell. penden. limit. vltima, num. 4. & Ruginellus, ubi supra, num. 19. Quæ addit num. 20. cum Menoch. de præsumpt. quæst. 45. num. 11. lib. 1. neque requiri dictam expressionem casu, quo causa appellandi præsumptiue colligi potest; arque eorum placitū ut probabile admitto ob hanc rationem, quia iudex hic præsumens, quod adsit causa appellationis, iuste ac merito hinc locum concedit; præsertim id approbo quoties appellatio nullibi prohibetur.
- 340 Dixi, in quibus manifeste, vel tacite prohibita reperitur: multi enim sunt casus, in quibus quod appellatio vtroque modo per Principem, vel statum prohiberi possit

- supponi mus omnino certum ex cap. ut inquisitionis, de hæret. in 6. ex l. 1. ff. de offic. præf. & ex alijs luribus, quæque communis sensus Doctorum. Et quidem priori modo, nempe expressè, fit tunc maxime, quando apponitur clausula ista, omni appellatione remota, ex vi alicuius statuti, vel Rescripti.
- 341 pti. Et quod possit apponi, nullum est dubium, cum patet ex vlti quodammodo apponendi, & ex argumēto deducto à minori ad maius, ut bene deducit cum Couat. pract. quæstion. cap. 23. num. 6. & cum alijs Ruginellus §. 12. glof. 2. cap. 2. num. 1. verum, momentum autem, quia si ex solo pacto priuatorum, adiuncta ea clausula, licet sit appellationem tollere, secundum l. 1. §. 2. quibus appell. non licet; quanto magis id licitum erit ex populi statuto seu lege communis, iuxta authen. multo magis, C. de falsis. crosant. Eccles. cum potentius sit statutum populi, quam pactum priuatorum; patet ex textu in l. generaliter, C. de fideiuss. nec responsio vili contra dictum argumentum quicquam valet.
- 344 Vim autem, & efficacitatem prædictæ clausulæ omni appellatione remota, perpendit multis idem Ruginellus, §. 6. glof. 2. toto cap. 8. & vera conclusio est ex mente Abb. Franc. Præpositi. Fein. & aliorum in cap. pastoralis, de appell. quod, quando sciēter, & cum maturo consilio apponitur, tollat quamcunque appellationem non solum friuolam, & delatoriam, sed etiam veram, & validam, adhuc, ut verba aliquid operentur, & quod tanto efficacius id præstabit dicta clausula, quanto persona eam apponens fuerit maioris dignitatis, & præminētia, ut Papa, Cardinalis, Imperator, Magister, tunc non recognoscens superiorem, & ita Bald. in l. 1. §. his cunabulis, verum item ex hac ff. de offic. præf. prætor. & alij communiter.
- 346 Tacite item prohibetur appellatio varijs modis pro varietate verborum, quibus prohibitio iniungitur; eos copiose tradat dubitando circa vnumquemque ipse Ruginellus §. 9. glof. 3. cap. vltimo per totum, ex eis aliquot breuissimè attingamus. Primum extat prohibitio appellationis in illis verbis ubique reperiantur, quæ in lege aliqua, siue in statuto, siue in rescripto, sententia firma remanent, & ex quibus vni mittatur, similiter in illis: sententia suam fortius est, & statum, iuxta text. in cap. post electionem de concess. præben. & in l. vnica, C. de mom.
- 348 poss. Secundo eundem præstare effectum prohibitionis verba, sine aliqua contradictione, cap. personarum de appell. ibi, iudicio tuo super his, quæ in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua stare compellat.
- 349 Idem cap. 2. de testibus, in 6. Tollitur tacite appellatio per ista verba, ad satisfacionem condignam facias observari. Pro quo facit decil. 87. par. 3. lib. 3. & tenet Ruginellus ibidem, num. 17. verum decimam quæstionem. Quarto, prohibita censetur appellatio.

pellatio per hunc modum loquendi, non possit querelare &c. Ita Dec. in cap. personas num. 4. de appell. sequutus Bald. in l. 1. §. 1. verſ. ſed an remota, de offic. pſec. pſecutor, & idem Ruginellus, num. 8. Quinto, eandem prohibitionem appellandi continent verba, *Non poſſiſi defendere*, &c. quia appellatio eſt quedam deſenſio, vt ſtatim dicemus; ergo ſublata iſta tollitur etiam illa, iuxta nor. in l. planē, ff. de petit. hſr. apud Ruginellum citatum inuenies, ac plura alia, & reliquos modos prohibendi tacite appellationē, quos, ne longius abeam, hic omitto.

352 Quocumque tamen modo appellatio prohibeatur, ſiue expreſſe ſiue tacite, ſiue per legem, aut ſtatutum, ſiue per ſolum reſcriptum Principis, ſemper intelligitur cum hac limitatione, quod non habeat locum prohibitorio, quotiescunque manifeſte apparet, in ſententia, à qua appellandum, grauamen, & iniuſtitiam continere. Atque iuxta hanc limitationem debere interpretari cuiusmodi leges, ſtatuta, & reſcripta, quibus appellatio prohibetur, tenent Alcx. conf. 106. num. 17. Lancelot. de atten. appell. pend. limit. 8. nu. 24. & ſeqq. Narra conf. 172. Dec. conf. 49. num. 3. Menoch. de Arb. iud. lib. 3. cent. 3. caſu 197. num. 3. Marſil. in l. 1. num. 158. de rap. virg. & alij multi, quos citat, & ſequitur Ruginellus, §. 2. cap. 2. nu. 410. & §. 2. gloſ. 2. cap. 3. n. 11. & 12. Quic, 2. diſcitur illud dubiū, quando Princeps, & ſtatutum poſſint appellatiōē prohibere, & reſoluit in hūc modū.

355 Firmandum igitur, inquit, ex prædictis erit, & per Principem, & per ſtatutum appellatiōem tolli poſſe in caſibus, & ex cauſa, ea adducta conſideratione, quam Couar. præc. quæſt. cap. 23. circa finē reſert, ſcilicet cirationem, & appellatiōem neceſſariam eſſe ad innocentis deſenſionem; tum, vt ius ſuum vnicuique reddatur; tum, vt iniuſtitia ſuum conſequatur effectum, quæ iure naturali miniſtranda eſt à quocumque Principe, quamuis ſupremo; alias tyrannidem ipſe exercebit, qui ſus ſuum vnicuique non reddiderit. Ideo quoties appellatio fit neceſſaria perpenſis negotijs, & iſtis circumſtantijs, & qualitatibus, ad ius ſuum vnicuique reddendum, vtique etiam ratione naturali non erit deneganda, nec remitti ab eo vllō modo poterit, non ſecus ac ſi citatio ipſa eſſet in illa parte neceſſaria. Haſtenus ille.

357 Concludimus itaque, quod tamen ſi attendens formalitate, quam appellatio habet à iure poſitiuo circa diuerſa, vt quod in ſcriptis fiat ab inter loquutoria, quod intra certum tempus interponenda, introducenda, proſequenda, & finienda ſit, quod inſtantiffime petendi apoſtoli, &c. per Principem, vel per ſtatutum prohiberi poſſit: Abb. Butr. & Franc. in cap. paſtoralis, de appell. Rip. in cap. 1. num. 2. de reſcri. Menoch. conf. 100. num. 103 lib. 2. & alij. Ac 358 ſubſtantia ipſius attendita, quam à iure naturali habet, nempe quod ſit deſenſio, ſeu

praſidium innocentis, nequaquam appellatio prohiberi valet (ſaltem reſcurſus, qui non ſuſpendit executionem, vt alibi) à nobis traditur; ſi ex dolo, vel lata culpa iudex à quo in ſententia grauamen intulit; & tunc expedit, vt appellans ipſum grauamen, ſeu cauſa appellandi in libello expri-
mat. Bart. & Bald. in l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. Bero. in cap. ſicut Romana, l. num. 17. de reſcript. eſtque communis omnium recepta ſententia, vt ait Ruginell. diſc. §. 12. glo. 2. cap. 2. num. 4.

359 Cum cauſa appellandi coniuncta eſt nullitas ſententiæ, exprimenda etiam in libello appellatiōis vltra cauſam, vt monet idem Ruginellus, §. 4. ac triplici cap. in illo, 360 & duplici in iſto. Præmiſſa longiuſcula nullitatis deſcriptione ex Hypp. Rimin. conf. 804. num. 30. quod fit iuris temerarium, legum tutamen, poena temerariou, auxilium cōmune, & vera deſenſio oppreſſorum, ob publicam vtilitatem introductū
361 &c. Diſcitur primo loco ipſe Ruginellus cum Vantio, qui vtiliſſimum de nullitatib. tractatū edidit, dubium peculiare huc ſpectans, nimirum, quando, & à quibus nullitas in iudicio deduci poſſit? vel ſecus?

362 Pro reſolutione partis negantis diuerſi ab eo cum diſcō Vantio, in tit. qual. ſent. & proceſſ. aſſignantur caſus, in quibus nequit vllus appellans, (quippe loquimur præcipue de nullitate, quæ eſt coniuncta cū appellatiōe) aut alius quicunque nullitatem, in iudicio deducere. Primo, ſi quis in-
363 tendat dicere de nullitate ſententiæ in Conſiſtorio Principis latę, vbi ordo iudicialis, ac ſolemnitas iuris poſitiui non attenduntur, aut ſententię, ac proceſſus per eum
364 dem confirmantur. Secundo, ſi dicenti de nullitate, ſua non interſit. Tercio, ſi paſſo
365 aliquo qui promiſit nullitatem haud deducere, maxime quando promiſſio ſuit iuramento firmata. Quarto, ſi tempore debito appellans nō propoſuit nullitatē. Quinto
366 ſi hæc ineptę, aut calumnioſę deducit, cum ſimpliciter, & indiſtinctę, nulla expreſſa cauſa deducendi informis dicatur. Sexto
367 ſi propoſita ad impediendum decretum, ſeu relaxationem ſequeſtri, quā iuris periti relaxum vocant. Ita Ruginellus de his caſibus, alios videas apud ipſum ex diſcō Vant. ex Crau. & ex Præpoſit. Mediol. quos ipſe citat.

369 Nihilominus exceptis prædictis caſibus nullum dubium quod poſſit appellans dicere de nullitate, & expediens eſſe, vt ita faciat, his verbis vtendo. Dico ſententiā nullā, & ſi qua eſt, appello, ac de nullitate, & iniquitate dico, ſicque ſuam appellatiōē deſendat; ſcilio, in fin. ff. de appell. & tradunt Præpoſit. in cap. diſcō, num. 12. de appell. ibid. etiam Innoc. & alij communiter. Inde
370 oſtenditur, quia licet attento iure hæc duo appellare, & de nullitate dicere videatur contraria, aut ſaltem valde diuerſa, cum ſententiā nulla nō ſubſiſtat, nec ſit locus appel-

- pellandi ab ea; tamen secundum glossam in l. i. C. quan. prou. non est necesse, diuersitas, & contrarietas in ista non impedit, quin inuicem compatibilis sint, & simul copulari possint, quia appellatio interponitur sub conditione, quatenus, scilicet, sententia aliqua sit, & hoc sufficit, ut coniungi possit. Ita post Bart. & alios in l. si exprohem, ff. de appell. Veltor. in prax. lib. 2. cap. 1. num. 5. vbi dicta glossa citatur.
- 371 Prædicto autem modo coniuncta appellatio cum nullitate, appellanti valde utilis est. I. quia sic appellando habet annum, & ex causa biennium ad proseguendum appellationis, ut cum auth. ci. qui. C. de temp. appell. videbimus Regula sequenti: secus esset, si absque appellatione tantum diceret grauius de nullitate; quidem sic cumbet sic dicens de sola nullitate, si de ipsa in continenti, & euidenter non doceret. Ita Ang. Arct. in l. cum prolata, n. i. ff. de re iud. & alij. II. appellatio coniuncta cum nullitate efficacius operatur suos effectus iam supra expositos, & alios, qui ex tal coniunctione ei competunt. Videas ipsos apud Ruginell. §. 3. toto cap. 3.
- 372 Sed quid, si per statutum, vel legem, sit prohibendum de nullitate dicere? Inter casus adductos paulo ante, in quibus est licitum dicere de nullitate, hunc proposuit obiter Ruginellus, ibi, §. 3. cap. 1. atque eum ex professo expendit §. 1. glossa. cap. 4. per totum. Resoluit autem sic, quod huiusmodi leges, & statuta, quibus prohibetur allegare nullitatem, cum multiplici limitatione debeant interpretari; attingo vnam, vel alteram ex ipsi limitationibus.
- 373 Prædictum in exemplum. Primo, quod non intelligantur de nullitate pronuntiantes ex defectu iuris naturalis, ut in omissione citationis, l. de vnoquoque, ff. de re iud. Marf. num. 13. Clem. pastoralis, eodem tit. & alij.
- 374 Secundo, non obstante prohibitione cuiusvis legis, vel statuti, dici potest de nullitate ab interrogatoria quavis post recusatum legitime iudicem lata. Ita Auchar, quæst. 43. num. 311. & Ruginellus dict. cap. 4. num. 14. apud quem reliqua, si lubet, legas.
- 375 Quarto, Attendendum est appellanti, ut rite, ac recte formet libellum appellationis, ad expressionem nominum appellantis, & appellati, ac vtriusque iudicis, a quo, & ad quem, cum magna tamen differentia. Nam appellantis nomen necessarium exprimi debet, l. 1. & ibi Bart. ac reliqui, ff. de appell. Ang. Arct. in l. scio, num. 2. ff. de appell. & Ruginellus dict. §. 2. cap. 4. num. 21. Qui bene aduertit cum eodem Arct. & Bart. per ipsum citatis, quod tam procurator, quam fideiussor quando appellat, proprium nomen, & non eorum, quibus officio procuratoris, aut fideiussoris inferunt, in libello appellationis expressum fuit.
- 376 Non est necessarium, ut apponatur in appellatione nomen appellati, sed eius, in cuius fauorem lata fuit sententia, secundum
- 377 l. scio, ff. de appell. Quod adeo verum est, ut non vitietur appellatio, etiam si ex errore, aut inaduerterentia sit appositum nomen alterius terrij, si iam de persona appellati per coniecturas, vel circumstantias, aut alio modo innotescat. Ita cum Alex. de Neuo in rubric. de appell. num. 33. cum Put. de eis 46. lib. 1. & cum alijs Ruginellus, vbi supra, num. 26. quamquam bene faciet appellans, si exprimat nomen appellati.
- 378 Dubium autem insurgit, an si fauore plurium lata sit sententia contra plures, nomina omnium consortium litis tam appellantium, quam illorum, in quorum fauorem sententiatum fuit, in appellatione sint exprimenda? Ex textu, in dict. l. scio, pars negans manifesta apparet, scilicet quod appellatio vnus, & expressio nominis ipsius solius possit omnibus consortibus etiam in appellationis libello non nominatis in causa defensionis omnibus competat, & inter vincentes sit communis causa, & ratio vincendi. Ita cum communi omnium interpretum Ruin. conf. 16. num. 3. lib. 4. Verum
- 379 si appellans fuit condemnatus respectu omnium ex diuersa, & separata causa, quæ singulas aduersariorum partes respiciat, quandoquidem defensionis causa extra diuersa quo ad nominatos solummodo appellatio proderit. Ita post glossam in dict. l. scio
- 380 & post alios tenet Panf. conf. 66. lib. hanc reddens rationem, quia quoad alios non nominatos in appellatione, transiit sententia in iudicatum.
- 381 Dein nomen iudicis, a quo fuit appellatum, necessarium in libello appellationis exprimendum, tradit ex communi Doctorum mente Franc. in rubric. de appell. nu. 3. dato etiam, quod solus esset iudex appellationis, secundum Oldra. conf. 113. Aut saltem exprimendum nomen dignitatis ipsius iudicis a quo, ut docent Bart. in l. 1. §. libelli, ff. de appell. & l. demonstratio, ff. de cond. & demon. Franc. in dict. rubric. n. 4. & Alex. de Neuo, eadem rubric. de appell.
- 382 num. 27. Cum limitatione admittit hoc Ruginellus, dict. cap. 4. num. 30. nimirum, quod credat sic procedere, vbi dubitari posset de qualitate iudicis, ad effectum dignoscendi, an sit deferendum appellationi, vel secus, secundum l. 1. ff. de offic. præt. & l. præfecti, ff. de minor. & tradit Deci in cap. 386 oblatæ, in prin. de appell. Addit tandem circa hoc Ruginellus, num. 31. cum Franc. & Alex. de Neuo vbi supra, quod in commissione appellationis, seu in scripto, tamen nomen iudicis a quo, non exprimitur, censenda sit valida appellatio; nam sufficit, ut de ipsa appellatione, & de personis constet, inter quas lata fuit sententia.
- 383 Circa expressionem vero nominis iudicis ad quem, est aliqua difficultas; nam de iure ciuili sufficit appellare ad iudicem competentem absque eo, quod huius nomen necessarium exprimat. Docent communi-

munitur auctoribus in l. e. §. fin. ff. de appellat. præcipue Ang. Aret. in l. ad Principem, n. 1.

388 eodem rit. At iure canonico attento, videtur necessaria nominatio iudicis ad quæ, vt cum alijs tenet Lancellot. de offic. præf.

389 tit. de appell. num. 3. & seqq. Qui ibi diuerfos assignat modos appellationem proponendi. Primo si appellans simpliciter absq; alio addito dicat appello: secundum si dicat appello ad iudicem competentem: 3. alternatiue dicendo, appello ad Archiepiscopum, vel ad Legatum, vel ad Patriarcham, vel Summum Pontificem, vel ad quemlibet alium iudicem competentem. Ita etiam

390 Præposit. in cap. dilecti, de appell. Vbi alium modum addit, nempe, appello ad omnes iudices superiores. Inuenies plura circa hoc apud Alex. de Neuo, in cap. inter cetera, num. 19. de appell. & apud Ruginellum dict. §. 2. cap. 4. num. 33. & seqq. quæ omitto, cum non tanti momenti esse videatur.

391 Quirio, Debet appellans attendere ad inferendum in appellatione tenorem sententia, quod necessario requiri ad rectitudinem eius, tenent communiter Doctores in l. scio, §. sed illud, & in l. qui leparatim ff. de appell. probatque textus in l. fin. C. de precibus imper. offer. & in l. 2. C. de appell.

392 affert Ruginellus ibid. num. 38. Addit tamen, deduci ex eadem l. 2. secundum vñ lectionem, & ex l. 1. §. fin. ff. de appell. quod sufficiat dicere, laram fuisse sententiam, in tali actione, à qua cum sentiat se lazum & grauatum, appellat. ita ille.

393 Aduertit autem bene ipse Ruginellus cum Angel. Aret. dict. l. 1. in 2. notab. & cum Paris. conf. 66. si rotus sententia tenor inferatur, forte aliquando, vt appellatio vnus iuuet etiam consorti; quod si pars eius, quæ commodum, vel fauorem alterius tangat, proderit tantum in respectu illius, in cuius fauorem fuit appellatum, & non respectu

394 ceterarum reliquorum. Tractat copiose de hoc idem Ruginellus, §. 6. glof. 1. roto c. 1. nempe, Appellatio quando dicatur communis, & quis alterius appellationi adherere possit; videas apud ipsum, si libet, nobis ad fontem digitos intendisse sit satis.

395 Sed quid si appellans dicat latam contra te sententiam, cum sint duæ? Respondent optimè Ioan. Andr. in reg. pluralis locutio, in 6. & Alex. conf. 2. lib. 4. videri interpositam appellationem ab vna sententia tantum, quandoquidem in numero singulari fuit ille loquutus. Hinc merito deducit Ruginellus dict. §. 2. cap. 4. num. 42. si

in eodem iudicio duplex feratur sententia, vt vna fortis, & altera vfurarium, vtriusque facienda est mentio in appellatione, intra tempus primæ appellando, secundum textum in l. cum in vna, ff. de appell. Idem peculiariter feruandum, quando duplex feratur sententia, & secunda est executio primæ, ab vtraque debet appellari intra tempus primæ. Ita cum Boer. & Bellam. per eum citatus Ruginell. vbi supra.

398 Quid item, vbi quis diuersis libellis conueniatur diuersis super rebus, & index fert duas sententias, licet vno contextu, & x mente Franc. in rubri de appell. nu. 6. quidquid dicant alij, verum existimat Ruginellus ibidem num. 43. si appellatur simpliciter à sententia, & rescriptum detur in forma, quod talis appellatio non comprehendat vtramque sententiam: vnde vt fiat vtriusque compre-

399 hensio, vtraqueque illa exprimi debet. Secus erit casu, quo index vnam tantum fert sententiam, sub qua plures continentur, seu plura capita; nam tunc appellans simpliciter ab ea sententia, ab omnibus appellasse censetur l. appellandi ff. de appell. cap. super eo, eodem rit. & assert. Alex. de Neuo rubr. de appell. num. 39. ob eam rationem, quia appellatio de sui natura non requirit, vt exprimatür à qua parte sententia fiat, secundum dict. l. appellanti, & assert. Alex. in l. §. libelli, ff. de appell.

400 Quamquam si ex pluribus capitibus in sententia contentis, grauamen per vnū tantum inferatur, ab isto solo cum peculiariter ipsius expressione debet appellatio interponi, & tunc quoad alia capita transit sententia in iudicatum. Facit pro hoc textus in cap. consuluit, de appell. & Rnt. decis. 1. in nouissimis, & 44. in antiquis, de appell. tractatque Parisius dict. conf. 66. lib. 1. Arque hoc habet locum, quando constat de renore sententia, & de peculiari eius capite inferente grauamen; verum si dictus tenor ignoretur, aut incertus sit, bene faciet appellans, si formet appellationem sub verbis conditionalibus, vt appell. à tali sententia, vel à talibus capitibus, quatenus tamen contra me faciant, & similibus. Hunc au-

401 tem modum appellandi esse vtilem, & bonum, deducitur ex cap. Raynaldus, de testib. & ex cap. cum Ioannes, de fide instrumen. ac cum Franc. Alex. de Neuo, Lancellot. Vestr. & cum alijs per ipsum relatis, tuetur Ruginellus, dict. cap. 4. num. 52. Ad-

402 dit tamen num. 53. limitationem ex mente Lancell. de arten. appell. pend. ampliatur. 14. num. 23. nimirum, quod nequeat tertius, qui appellat pro suo iure, & interesse, maxime si velit executionem sententia impedire, tali forma appellationis conditionali vti. sed quod pure, & non conditionaliter appellare teneatur.

404 Atque hæc sunt de quinto debito appellandi attendendi ad sententiam, quæ super sunt circa hoc, videas apud Ruginellum citatū.

405 Sexto, & vltimo attendere debet appellans ad solemnia requisita in praxi, seu in actu appellandi; item ad requisita. Ex vtriusque iam plura in decursu huius tractationis Appellationum à nobis fuerat exposita; aliqua ex non traditis hic breuissime indicabimus; reliqua patebunt per Regulam sequentem. Et quidem quoad posteriora negatiua: Primò, non requiritur, vt libellus appellationis, quando hæc interponitur in scriptis, ab aliquo legatur, per text. cum

ibi

- 422 Dixi, ex dispositione iuris positivi; & intelligitur de iure communi; nam arte quo iure particulari, seu municipali, peculiari locorum, nullum dubium, quod alicubi sit aliter dispositum; & quod nequaquam apostoli ab appellandis peti soleant. Ita affirmat Ruginellus in dict. prefat. sui Operis, num. 52. & seqq. de Ducatu Mediolanensi, ubi & petitio apostolorum non est in usu, & stylus interponendi appellationem servatur quoad alia solemnia valde diuersa. Sed ipsummet Ruginellum de hoc egregie loquitur, breuiter format preces, & ponendo latam fuisse contra eum sententiam in tali actione, vel causa per talem iudicem, a qua cum sentiat se lesam, & grauatum, per ipsas preces provocat, & appellat, de nullitateque dicit, aut dicit de nullitate, & si qua est appellat. Quas preces postmodum offert alicui ex Senatoribus deputato, qui illas subsignat in forma, cum appositione dici, qua fuerunt porrecta. Et rescriptum dat tenoria sequentis.

RESCRIPTVM EXCELLENTISSIMI
SENATVS MEDIOLANI.

- 425 Si causa est appellabilis, cuius meminit ocellus supplicatio, N. vel in ea de nullitate dici potest, debitoque tempore appellati, vel de nullitate dictum fuit: nandamus vobis, ut illam termino dierum decem adimitatis; quam deo deo de committatis vni ex iuris peritis de Consilio eius vrbis confidenti partium, vel vnius in contumaciam, vel renitentiam alterius, quod de eius viribus cognoſcat, & nullitas faciat: vel dubio emergente a iudice eodem termino dierum, decem committatis, ut supra, decidendum intra decem dies, omni appellatione remota. Proinde videndo etiam, ne quid noui contra ius in prauiudicium dictae appellationis, vel dictiois nullitatis fiat; & siquid factum fuit, in praesentem iure medio restituatur; decernentes presentem supplicationem die N. nobis porrectam habere vim appellationis, vel dictiois nullitatis, modo tempore debito porrecta sit, Mediolani, die &c.
- 428 Haecenus cum proposito rescripto doctrina Ruginelli circa modum, & usum appellandi in Ducatu Mediolani, quem addit ipse num. 54. esse valde conformem ijs, quae habentur in textu, l. praecipimus, 32. C. de appell. fuisseque approbatum, & commendatum a Menoch. in consil. 456. num. 33.
- 429 lib. 5. Solet autem Princeps, vel Magistratus, siue Ecclesiasticus, siue secularis, qui pluribus est intentus, appellationes ad ipsi deuolutas committere vni aliquando pluribus, secundum glossam in l. 1. § si quis in appellatione, ff. de appell. quam sequuntur ibi communiter Doctores, praecipue Bald. consil. 455. si appellatur, cont. 5. Quae teneat posse appellari ad superiorem, omisso medio, non ut ipse de appellationis vrbibus, & nullitas cognoscatur, sed ut appellationis co-

- gnitionem ad iudicem competentem mediatum deuoluat. Vel secundum aliam glossam in anthen. sed & lis. C. de temp. appellat. approbatam communiter, ut ait Alex. in consil. 164. num. 5. quae agit de committenda per Principem, vel Magistratum aut alium superiorem causa appellationis alicui, vel in totum, ut videat, an habeat in eum appellatio, & dictio de nullitate, & provideat de iustitia, quoad causam principalem; Vel dictioem, ut vni committatur primum, & alteri secundum, vti fit in statu Mediolani, iuxta rescriptum propositum; cuius copiosam interpretationem vide apud Ruginellum in diuersis partibus sui operis; nos aliquid ex ea Regula sequenti attingemus.
- 431 De forma, seu modo appellandi in Tribunalibus S. Officii, nunc superest breuissime dicendum. Seruanda videntur in eis, quae pro alijs Tribunalibus tradita a nobis sunt, cum par censetur ratio vtrorumque maxime ex parte inquisiti appellantis; quod hic, si in causis fidei ab interdicto quitoria, aut a decreto torture appellare velit, pro formando iurē, & recte libello appellationis attendere debeat ad illa, sex haecenus a nobis exposita, & ut vidimus, requisita. Ex quidem quoad sextum, maxime quoad positionem apostolorum, Emericus 3. part. Direct. in rubr. de appellatione, quae fit ab Inquisitore, copiose tractat de hoc argumento a num. 111. usque ad 127. & explicat varias formas, quibus apostoli siue negatiui, siue affirmatiui ab Inquisitore concedendi sunt. Atque in hanc partem manifeste inclinat, quod reo S. Officii appellanti, & petenti apostolos necessarij sit ille concessurus, saltem negatiuus, si ita iudicauerit expedire.
- 436 Nihilominus sicut in multis alijs, ita in hoc de concessione apostolorum stylus Nostri Tribunalis Sanctae Inquisitionis est valde diuersus ab stylo reliquorum Tribunalium, siue secularium, siue Ecclesiasticorum; & licet forte olim tempore Emerici trecentis fere ab hinc annis concedi consueuerint, nostris tamen temporibus merito nullus est visus talis concessio. Sed ut optime docet Pegna in 3. part. Direct. commen. 31. iuxta instructionem quandam Madrilianam, de anno 1561. capite 51. Inquisitores inferiores admissi sui delinquentis appellatione, ubi nec iniuria, nec iniuria appareret, statim secrete scribunt, illo inscio, ad supremum maioris Inquisitionis, aut Sacrae Congregationis Verbis Tribunal, & transmissio processu, seu breuius transumpto, completē ipsum informant, & inde resolutionem expendant, an, & qualiter videbitur procedendum in causa: An verò dictus delinquentis illuc mittendus cum cautela, & custodia sufficienti, ne fugiat; ad quod faciendum, ut tutius, & conuenientius etiam Emericus loco citato propendit, cui Pegna libenter adheret; atque haec de modo appellandi in S. Officio.

439. Ultimo loco illud aduerto, quod etiam predicto modo, rarissime contingat in Tribunalibus 3. Inquisitionis appellari: & quidem in nostro Melitensi per spemum 38. annorum, quibus apud ipsum munus Consultoris exercui, nunquam vllum reum appellasse audiui, nec in processibus antiquioribus, quos occasione nostri operis pro elaborandis Prolegomenis euoluī, aliquam appellacionē vilius inquisiti reperi. Atque inde exultimo provenire, quod DD. Inquisitores nunquā sine sufficientibus iudicijs, & probationibus, ac legitimis presumptionibus deueniant ad prolacionem sententiae interloquutoria, praefectum pro reo torquendo, à qua, vt vidimus, concessum est appellare. 440. A definitiva autem nullatenus ipsi conceditur, iuxta cap. vt Inquisitionis, de haereticis in 6. quod etiam etiam à nobis super, & est praefectum certū apud omnes. 441. Quamquam non desinat hic notare, quod ex sententia grauissimorum Doctorū vt Felini, in cap. ad abolendam, de haereticis in 6. Ioann. Rojas singul. 19. num. 5. Castri Palai in opere morali tom. 1. tract. 4. disp. 8. punc. 7. nu. 3. & aliorum (quidquid in contrarium teneat Diana resolut. moral. pat. 4. tract. 8. resolut. 3.) interdicta in causis haereticis appellacione non sit. interdictus recursus, per viam querela, ad Sacram Congregationem, vel ad Supremum Tribunal, 442. vel ad Summū Pontificē. Ratio est, quia similiter in alijs casibus, in quibus interdictur appellatio, habet locum huiusmodi querela, seu recursus, secundum Glof. in cap. ex literis, de integro restitut. Decianus in consil. 533. & alios, cum non etiam habeat in casu haereticis, cum talis recursus censetur de iure naturali? Catena 3. part. eit. 14. nu. 7. adducit alium propriū modum, qui non omnino, mihi displicet, respondens sic Ego tamen, inquit, si Inquisitor essem, ob reuerentiam Sacrae Congregationis superederem, habita scientia, quod haereticus recurrat fecerit ad Sacram Congregationem, eius tamen recursus postuere non approbarem. Ita ille. Atque his absoluta manet praefens Regula de circumstantia, Quomodo superest victima de circumstantia Quando.

Quando, si in intra quod tempus interponenda, maxime in S. Officio, appellatio, ne transiāt in iudicium? & quando praesentibus, ne ius sit desertum.

REGULA CCCLXX.

443. Secundum ius commune, tam Canonicum, quam Ciuile, intra decem dies interponenda appellatio: & intra triginta petendi, & recipiendi apostoli alia, quia sententia transit in iudicium, exceptio non stat per appellante, quin illa habeat. Ad prosequendam vero, & terminandam.

nandam appellacionis causam, annus interger ab eodem iure communi assignatur; & ex causa iusta adiungitur secundum. In quo quandoque rectius, nisi ex vi iuris iniquis palis, alicubi isti termini abbrevientur, vel e contra: prorogationes tamen ab eandē causam aliquando conceduntur. At tamen, ad terminum, & non expedita causa appellacionis, hac manet deserta, & sententia. 444. iudicis à quo, venit exequenda. Quae autem dicta de tempore interponendi appellacionem, possunt habere locum, vt appellatur in causis fidei; secus, si tunc ex parte qua dicta de tempore tam prosequendi, & terminandi.

449. Requisita omnia pro recta, & valida, appellacione formanda, ad duo tantum reducuntur vniuersaliter loquendo, iuxta Constitutiones Mediolan. vt ait Ruginellus §. 4. cap. 1. quas ipse de hac materia toto suo opere per §§. commentandas suscepit.

Primum, Quod interponatur illa à sententia, à qua de iure licitum est appellare. 450. Secundum, Quod interpositio eius, & prosecutio usque ad finem, executioni non detur intra tempus legitimum; & est conforme textui, in l. hi qui ad ciuilia, C. de appell. nam ille dicitur iussu appellasse, qui rite, & intra tempus debitum appellauit, vt ostendit copiose Mataria, de probat. conclus. 114. num. 2. lib. 1. adum à nobis de primo iam sauis supra, & in praefensi agimus de secundo.

451. Attenato iure antiquo, l. 1. §. dies, cum seq. & l. 5. ff. de quamd. appellan. sit ad interponendam appellacionem fuit concessū huiusmodi appellare volenti in propria causa, & reiduum in aliena; atque intra hoc tempus debebat offerri iudici à quo, libellus appellatorius, iuxta dict. l. 5. in fin. tuncque primo erat facultas ad eundem iudicem, vt ait

452. Vlpianus in dict. §. dies. Verum secundum ius nouum, athen. hodie, C. de appell. decem dies assignati sunt pro dicta interpositione appellacionis, & quos etiam ius canonicum admittit, cap. cum dilecti, in fin. de elect. cap. significauerunt, de testibus. cap. quoad consultationem, de iudic. &

453. cap. anteriorum 2. que. 6. Incipiente autem isti decem dies numerari à die lata sententiae, & currunt de momento ad momentum; ac intra ipsos iudici, à quo appellatum est, debet praesentari appellatio. Ita communiter DD. specul. de appell. §. qualiter autem; Roman. consil. 49. Militis in reperi. vtr. appellatio debet, & alij.

454. Ex dispositione tamē iuris municipalis, iuxta pauciores dies solet alicubi appellatio interponi, vt in Ducatu Mediolani intra quatuor dies, vt disponit penultimus constitutio eius, teste Ruginello §. 4. cap. 1. nu. 4. 455. cum permittat ius commune sic abbreviari, vt licet, & causae citius finiantur in

veritatem Reipublice, & particularium;
secundum glossam singularem in l. pignori-
ptione C. contra ius, vel vtr. public. Franc.
in cap. Romana, num. 7. de appell. Alex. in
consil. 103. num. 9. & Rebuff. in consil. de
appell. act. 4. glof. 7. in l. 1. lib. 3.

456 Terminis autem decem, vel quatuor-
dierum predictorum, intelligitur incipere
à die, quo appellans scit latam esse sen-
tentiam contra se, & non antea; nam etiam
per mensem, vel annum, & ultra maneat
in ignorantia latæ sententiae, potest semper
appellare, nec illa interim transsit in iudi-
catum, cum à die scientiæ currant sibi de-
cem dies, iuxta text. in l. 1. §. quā. appell.
sit, & in can. concertationi, de appell. in 6.
& c. n. glossa, ac Bar. in athen. hodie, C.
appell. & cum glossa in cap. ad de appell.
in 6. assert. Maranta in specul. par. 6. nu. 215.

457 Voi sic concludit. Ex hoc ergo, inquit,
sequitur, quod idem tempus est vtile in
principio, quia nonquam incipit currere
impedio, sed potius efficitur contra num.
ut est text. & ibi Bar. in d. l. 1. §. dies, qui-
bus speculatur de app. l. si restat, versic.
sed nanquid tamen non est, ut prope-
terat appellans, quando videtur se impedi-
tam, maxime quando sit per iudicem, se-
cundum Bar. in dicto §. dies. Hac ite, que
videtur prolixius adducenda.

458 Debet item intelligi dictus dierum ter-
minus, nisi gravamen illam habere tra-
duci successum; nam in hoc casu potest
semper appellare, quando durat gravamen,
etiam post dictos dies, sic defendit Angel.
in dict. athen. hodie, Bald. in l. 1. ver. 2. quæ-
ro, C. de Episc. op. aud. Ioan. Andr. in cap. di-
scutus, el. 2. de rescript. & Paris in tract. de
syndic. verb. appell. quia in predictis locis
exemplificatur in eo quod videtur in carce-
re, quia semper potest appellare, eo quod

459 semper gravatur. Sed bene limitant in
hoc Phil. in cap. super eodem, el. 2. de appell.
& Maranta ubi supra, num. 216. ex mente
Bald. in cap. de testibus, extra de testibus,
quod si tunc habere locum, quando fuit
carceratus de mandato abique sententia.

460 Interlocutoria; si c. ubi hanc iudex pro-
tulit, & non sunt executionis mandata per
spatium decem dierum, nec condemnatus
intra istos, cum sciret ab initio de illius
prolatione, appellare curavit, quia tunc
post ipsam sententiam transiit in rem iudica-
tam, neque amplius est locus appellandi.

461 Deinde, quando nullitas coniungitur cū
appellatione, ut dictum à nobis supra, scilicet
intra decem dies, vel quatuordecim diebus
Medioanis, intra constituitur; est neces-
sario appellandum, ita simili intra eisdem
est de nullitate dicendum. Ita Rebuff. &
alii add. c. ubi per textum, in cap. concertationi,
cum glossa ibi, verb. scilicet, in 6. Alii
conferunt gravat. sententia acquiescentia, se-
cundum l. 1. §. si quā. app. l. 1. §. si ubi.

462 Ratiocinatio item appellationis intra
spatium eorundem dierum, debet fieri, à

honoram, & rem rat. habet, & cap. in eo-
riorum 2. q. 6. & assert. cum Guid. Papai.
Crau. Lancellos, & Magon quos ipse citat,
463 Ruginellus dist. 4. cap. 1. n. 13. Quam-
quam statim num. 14. cum eodem Magoni
limitat, addens, quod appellatio interpo-
nita per aliquam personam coniunctam
464 possit ratificari post ipsos decem dies. Ra-
tificatur præterea dupliciter appellatio, &
utroque modo cum æquali valore, nempe
dict. 4. vel factis, l. Paulus, ff. rem rat. habet.
& assert. Salic. in l. vnic. C. si maior fact. rat.
hab. & Paris in consil. 14. num. 30. lib. 1. Hinc
constituitur procuratorem ad prosequen-
dam appellationem, censetur hanc ratifi-
casse, ut ait cum Crau. consil. 159. Ruginellus
dict. §. 4. cap. 2. num. 16.

465 Occurrit hic grave dubium, & non ni-
hil controversum inter Doctores, an quan-
do quis tertius, vel etiam appellatus, cuius
interest, alterius appellationi adhaerere,
intra certam iuris dispositionem, de qua à
nobis supra, ex l. ampliore, C. de appell.
& ex cap. ut circa, de elec. in 6. debeat ta-
lem adhesionem præstare intra eosdem
decem dies, quibus, ut dictum, interpo-
nenda est appellatio? Discutit copiose hinc
indè Ruginellus §. 6. glof. 1. d. num. 3. nos
aliqua te tantum attingemus. Ad partem
466 affirmantem inclinatur, glossa in cap. non
solum 2. quæst. 6. eius textus pro ea facere
videtur, Alexan. ad Bart. in l. si peltulorio,
§. sed & agere, ff. de appell. Curt. in consil.
123. num. 6. Goz in reg. de trien. quæst.
21. Lancellos, de arren. appell. pend. limit.
50. Ant. Grauar. ad Veltorin in praxi
cap. 3. lib. 7. num. 49. ubi dicit esse com-
munem, & alij.

467 Nihilominus partem negativam, scilicet
non requiri, ut intra illos decem dies
adhaeratur, sed post ipsos transiatis adhuc ad-
hesionem fieri, tenent diversi melioris no-
te auctores, quibus assentior, cum appa-
reat certa per textum expressum in dict. l.
468 ampliore, ibi. *Sentimus itaque, inquit, si
appellatio sit etiam iudicium contrarij, & ean-
dem appellationem si propositur, debere il-
lanti, & non solum illi, siquid in d. l. ad-
his opponit adversus, si prælio fuerit hoc
facere, & iudiciali mereri; si autem ab-
sens fuerit, nihilominus iudicem per suum
tiporem eius partes adimplere, sic ibique
textum prædicti nostre parte negativæ intelligit*

469 Bald. num. 5. vers. unde si index. Arque
per eundem textum affirmat Bart. in l. si
quis libellus, num. 3. C. de appell. appella-
tionem vius partes dicto modo professe,
alteri in eo, ut illa tri possit ad effectum
reiciendi sententiam, si in aliquo cum
gravatur, hacque via libellus gravamine
maneat.

470 Melior citatus idem Bald. ad Specul. de
appellat. vers. appellatio super iurata, & il-
lans dict. l. ampliore, sic figurat easdem.
Petij à te decem, inquit, & index in quin-
que condemnatur, & in quinquaginta abso-
lute.

- eu appellasti ratione condemnationis, & ego appellasti ratione absolutionis, tandem ego non petij apostolos, & sic est deserta appellatio mea: possum nihilominus adhaerere appellationi tuae, & petere suppleri sententiam, ita ille: & quod ipse teneat iam transactis decem diebus posse fieri hanc adhesionem, innotebit clare ex particula illa, ego non petij apostolos; cum isti intra multo plures dies petantur, ut statim videbimus. Refert pro eadem parte negativa Abbatem, Deciam, Surdum, & alios Ruginellus loco citato, num. 4. eosque sequens respondet egregie ad ea, quae in contrarium adducuntur; vide apud ipsum.
- 472 Circa decem autem dies hoc superest aduertendum, ex vi iuris communis esse, adeo requisitis ad interponendam, & ratificandam appellationem, ut neque per compromissum, nec per iudicem, etiam ex consensu partium, neque per ipsas partes in vim pacis prorogari possint. Ita glossa communiter recepta in cap. cum sit Romana, de appell. ibi Franc. num. 7. Alexan. cons. 87. num. 2. lib. 2. Lancellos. de arten. appell. pend. limit. 50. num. 71. Gnid. Papa. Confer. Mendoz. & alij, quibus citatis adhaeret Ruginellus, ubi supra, nu. 22. & 23.
- 473 Inde ostendo, quia terminus decem tantum dierum rationabiliter à iure praefigitur, ne cause, seu lites nimis in Tribunalibus protrahantur; ergo non erit licitum iudici, vel patribus, pro libito ipsum longiorem assignare.
- 474 Diversi nihilominus sunt casus, in quibus secundum communem sententiam Doctorum interposita post dictos decem dies appellatio valida est, ut ratione paupertatis quae intra dictum terminum appellare aliquando excusat. Ita Cassiod. decisio. 6. de appellatione, Lancellos. de arten. appell. pend. limit. 5. num. 117. Gail. obseru. 142. lib. 1. & alij. Item casu, quo iudex petitus, ut reuocet interlocutoriam, noluit, sed confirmavit, tunc ab ipsa interlocutoria, etiam post dictos decem dies poterit appellari. Innoc. in cap. is cui, extra, de nou. oper. nunc. & cum eo Gnid. Papa in tract. de appellat. num. 73. Similiter quando iudex grauavit in omissione aliqua, ut si noluit interrogare testem iuxta formam interrogatorii; Bald. singulariter in cap. per nos de testibus, & cap. i. si de iustit. feud. inter domin. & vassall. fuer. controuer. ac Ruginellus §. 4. cap. 1. num. 51. apud quem reliquos huiusmodi casus inuenies.
- 475 Ageudum sequitur de petitione, & receptione apostolorum, seu literarum dimissoriae; circa utrumque sunt expressae decisiones iuris. Primo debent peti, ac etiam recipi intra spatium 30. dierum; secundum text. in l. iudicibus, C. de appell. & in cap. 478 ab eo, de appell. in 6. Item si intra dictum tempus appellans non petat, aut non recipiat apostolos, censetur appellatio renuñciasse, & manet appellatio deserta. In eo Tom. II.
- dem cap. ab eo, & in Clemen. Quamuis, de appell. & cum Glossa in l. 1. ff. de libelli. dimissor. assert. post alios Maranta in Specul. 6. par. num. 219.
- 479 Hic tamen dubium, quandonam currere incipiant isti 30. dies; à die nunc sententia lata, an à die appellationis interpositae? Hoc secundum teneant Hostien. in cap. 1. de appell. in 6. & alij. Primum vero Card. in dict. Clemen. quamuis, vti omnino iuris consonum, in dict. l. iudicibus, imò ibi videretur expressum. Vnde cum ipso Card. enim glossa in dict. cap. ab eo, & ibi enim Gemin. & Ioan. Andr. ac cum alijs sic resoluimus, quod currere incipiat appellanti dictum tempus à die sententiae latae, si tunc hanc habuit noticiam, & cum hac conditione.
- 481 intelligi debet dict. l. iudicibus. Si verò non habuit noticiam, quando sententia fuerit lata, tunc 30. dierum terminus currit ipsi à die scientiae, quia ex eo die habuit scientiam appellandi, ut paulo ante diximus, ergo à apostolos petendi; neque contra hoc potest quidquam opponi.
- 482 Quamuis autem talis terminus 30. dierum sic de iure procedat, intelligitur tamen, nisi iudex à quo, breuiorem assignet appellanti ad petendos & recipiendos apostolos; quod posse iacere patet ex textu in dict. Clemen. quamuis, de appell. & cum Card. ibi, & cum alijs DD. tradant Maranta dict. 483 par. 6. num. 223. Affermans, quod remaneat deserta appellatio, si intra istum breuiorem terminum per iudicem à quo assignatum, appellans omittat apostolos petere, & recipere; secus, si non fiat per ipsum, & de hoc iuridice protestetur.
- 484 Diximus in Regula praecedenti, quod in Ducatu Mediolani non sit visus petendi, & recipiendi apostolos, sed id supplatur porrectis precibus per appellantem Senatori deputato, qui nomine totius Senatus committit alicui, ut spatio decem dierum videat, & resoluat auditis partibus, an sit locus appellandi, & de nullitate dicendi; vti continetur in Decreto supra adducto: circa quod excitat dubium Ruginell. §. 6. glossa. cap. 5. si intra dictos decem dies talis articulus non decidatur, an appellatio sit deserta, & cuius periculo. Diversis rationibus adductis conatur primo ostendere vtramque partem, & contra appellantem, & pro ipso; concludit tandem nihilominus, nequaquam esse desertam appellationem, ex hoc capite, quod talis articulus intra illos decem dies non fuit decidus. Ratio est, quia in dicto Decreto per Senatorem deputatum factum, nulla sit mentio de appellationis desertione; ergo non est cur dicatur.
- 486 ex eo capite deserta esse. Quid igitur rite faciendum? Cum ex consensu partium tempus pro decisione dicti articuli prorogari non possit, ut bene ostendit idem Ruginellus, dict. §. 6. toto cap. 7. petenda est prorogatio plurimum dierum ab ipsomet Senatore, qui priores decem assignauerat: atque

hac obiter cum citato Ruginello in diſt. cap. 5. attriſſe ſit ſatis.

487 Habédus iam à nobis ſermo de temporibus proſequendi, & terminandi appellationem: pro quo ſupponendum, quod appellens acceptus apoſtolicis à iudice à quo, ſe preſentare debeat quam primum coram iudice, ad quem appellauit; qui ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus ex commiſſione, & particulari, vbi certo cognoscit de ſua iuriſdictione, & cauſam ad ſe eſſe deuolutam, iuxta cap. ſuper literis, de reſcript. & cap. non ſolum, de appell. in 6. prouidere tenetur ex officio, l. cum ſcitis, 9. caueant, C. de agric. & cenſu ne quid noui in praeiudicium

488 interpoſitæ appellationis fiat. Quæ prouiſio exequi ſolet per inhibitionem, & hæc ille tranſmiſſurus iudici à quo, & parti, textus eſt in cap. Romana, §. ſi verò, in cap.

489 ſolum, §. illa verò, de appell. in 6. Quæ autem ſint requiſita ad legitime inhibendum, & quando, ſeu in quibus caſibus inhibito concedenda, moderanda, & tollenda, quoniam item effectus illa operetur, nõ expriſſo, ne nimis diffundar: temere Lechozem ad Caſarem Ruginellum §. 6. gloſ. 3. cap. 8. per totum.

490 Tempus proſequendi appellationem, quod etiam ſtatute dicitur, vel inſtantia, ex mente omnium eſt annus, & ex cauſa legitima, biennium, vt habetur expreſſe in authen. ei qui, C. de temp. appell. vbi ſic.

Ei, qui appellat, impenſit annus; intra quem ſecundum ſi, communiter cum aduerſario litem exequatur; aut ſi inſta cauſa interieſſerit, alius annus indulgetur: quo tranſacto, lite non completa, rata manet ſententia. Ita ibi: Habetur etiam maniſeſte in auth. ex ratione, & Clem. ſicut, de app. atque in prædictis locis communiter

491 DD. Competit autem annus ſtatim interpoſita appellatione, & tunc incipit currere; vt conſtat ex text. in dict. authen. Ei qui, & in dict. Clem. ſicut.

492 Vt ſecundus annus appellanti concedatur, prout dicitur in propoſito textu, duo ſimul requiruntur. Primum, quod non potuerit ob cauſam iſtam ipſe appellacionem proſequi, & finire intra annum, aut ſaltem intra terminum à iure, vel ab homi-

493 ne assignatum Alterum, quod intra annum primum non concedatur ſecundus, ſed eo iam elapſo. ex diſt. cap. cum ſit Romana, & ex Guid. Papa per eum citato tradit Ruginell. §. 10. gloſ. 1. num. 9. Addens nu. 10. quod prædicta cauſa debeat eſſe neceſſaria, & euident. Nam ſi contingat apoſuiſſe voluntarie impedimentum ex propria culpa, non eſt concedendum ei biennium, vt ſi procuratorem miſit cum mandato non ſufficientiant, ſi formaſit libellum ineptum. Ita ille cum Alex. de Neuo in diſt. cap. cum ſit Romana, num. 4. de appell. & patet per tradit à Bart. in l. intra vel. ff. de minor. & in l. 2. §. non ſolum. ff. ad Turpil.

495 Pari modo non conceditur ſecundus an-

nus, ſi ſuit negligens in primo; vnde, vt concedatur, debet ſtatim probare à ſe fuiſſe adhibitam diligentiam in proſequenda appellatione; nec prius ſit ei talis conceſſio, quàm probatio adhibita diligentia oſtendatur: Facit pro hoc textus in eod. cap. cum ſit Romana, & adducitur Caſſiod. de ſic. 6. num. 8. de appell. Guid. Papa, Ant. Grauat. & alij, quos citat, & ſequitur Ruginell. num. 11. & 494 quamquantipie addit num. 12. cum Bart. de temp. vtili, cap. 6. quod de ſtylo Romana Curie, annus ſecundus non datur, niſi appellans actum aliquem in primo anno fecerit; limitat tamen bene cum eodem Caſſiod. citato, Veſtr. Marſil. & Marchef. per eundem relatis, non ita ſe habere in cauſis talium forenſium, qui non poſſint in primo anno curiam petere, ac de longinquis partibus documenta, & ſcripturas authenticas tranſmittere.

497 Sed quid ſi in ſecundo etiam anno legitimum impedimentum exiſtat? concedendus appellanti ad proſequendam, & finiendam appellationem tertius annus, per reſtitutionem integrum officio iudicis, ex clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa. Ita gloſ. in diſt. authen. ei qui, Deci. conſil. 436 Guid. Pap. & alij, quibus relatis adheret Ruginell. vbi

498 ſupra, num. 19. Cum hac tamen moderatione, quod non pro toto anno, ſed ſolum pro tanto tempore, quo impedimentum interuenit in ſecundo. Ita ipſe ex mente eius.

499 dem Guid. Pap. reſerens num. 21. aſſertum illud commune Bald. in cap. ex ea ratione, de appell. quod appellans debeat eſſe diligens in primo anno, diligenter in ſecundo, & diligentiffimus in tertio.

500 En qualiter impedito legitime prorogationes conceduntur: at non exiſtente impedimento, ſi labatur primus annus, ſeu primum fatale, cuius initium, vt iam diſt. à nobis num. 491 tam reſpectu appellantis, quam appellantis ſumitur à die, & hora interpoſitæ apud iudicem à quo, appellacionis, hæc manet deſerta, & omnino extinguitur. Sicuti ſato, quod pro morte cõmuniter ſumitur, omnia extinguuntur. l. memimus, C. quando, & quib. quor. pars.

503 & tertia lib. 10. Teſt. lapſus primi, & cuiuſque alterius fatalis, ſeu anni, appellacione tollit, ſeu deſertam relinquit. Ita Bart. in l. petende, verſ. vnum quæro, C. de temp. in integr. reſtit. Bald. in l. fin. verſ. modo reſtat, C. de temp. app. Abb. in cap. ex ratione, de appell. Franc. ibi, & alij communiter.

503 Quod ſi appellans, etiam exiſtente impedimento in primo anno non petat ſecundum, nec declaratur ei competere, deſerta remanet appellatio, etiam ſi de conſenſu partium iudex appellacionis hanc in ſecundo anno declarat validam, & in fauorẽ appellantis ſententiam ſetat; quia hæc non ſubſiſtit, ac prouidẽ non eſt extendenda, tanquam lata contra primam ſententiam iudicis à quo, quæ iam in iudicatum inſine

ne primi anni transierat. Docent vti certum Guid. Papa, Ofsch. Gallia, & alij, quibus relatis adheret Ruginell. loc. cit. n. 15.

504 Secus tamen erit, si appellans factio aduersarij in primo anno impeditus fuerit petere secundum, nam tunc iste concedendus est ei, etiam transacto primo abique dicta petitione. Ita bene limitat idem Ruginell. num. 17. ex mente eiusdem Guid. Papae, & aliorum, quos adducit.

505 Quando supra bis dictum a nobis, ex iure esse certum dict. auth. ei qui, & dict. Clem. sicut, quod incipiat currere tempus, seu annus primus a die interpositae appellationis ad eam proseguendam, & finienda, omnisus aduocare non carentem probabilitate aliquorum Doctorem sententiam afferentium, quod, si finis in appellatione in partibus interposita, currant fatalia solum a die, quo venifimiliter poruit appellans committi facere causam appellationis in Curia. Ita Ruginell. ibid. num. 22. cum Mendoz. de commissi fatalium prorog. in verb. fatalia, versic. quero quando, & cum Put. decif. 12. de appell. affirmantibus, ita intelligendam esse dictam Clem. sicut.

506 Atque inde offendi potest, quia aliquid distictum videtur collocandum, quoad hoc inter appellationem interpositam in partibus, & inter eam, quae interponitur in ipsa Curia, aut in ipso loco, ubi committitur.

507 Nisi dicas idem concedi secundum, & quandoque tertium annum appellanti, vt vtraque pari modo comprehendatur, & pro vtraque a die interponendi ipsam, vbi cumq; interpositio fiat, tempus, seu fatale currere incipiat.

508 Dicta haecenus intelligi debent acento iure communis, sed quid sciendum his municipalibus? Non est nostri instituti de dispositionibus, quoad rem presentem ab ipso emanatis aliquo modo agere, quia cum sint penè innumera, & valde diuersa sunt municipalia, iuxta ingentem diuersitatem innumerabilium penè Regnorum, Prouinciarum, ac Civitatum totius Orbis, praeterquam quod adnotari id prestare videtur, si de singulis vel vnum tantum verbum proferre vellemus, nimis equidem diffundemur. Vnde remitto Lectorem ad Auctores, qui de fatalibus, seu temporibus appellationum pro vnoquoque regno, vel prouincia, aut ciuitate peculiariter iuxta vniuersusque constitutiones, seu statuta tractant, vt ad Robertum Marant. qui par. 6. sui speculi aurei aliqua de hac re pro suo Regno Neapolitano attingit. Similiter ad Iulium Casarem Ruginell. qui quamplurima discarnit, ac resoluat de hoc eodem subiecto fatalium, seu temporum appellationis proseguenda, & terminanda pro sua Mediolanen. prouincia, nec mirum,

cum ipse totus sit in commentandis illius Constitutionibus de materia ista appellationum per 12. §§. vt supra in praemolulo huius VIII. capitis adnotauimus; ne graueis illius doctissimi viri eruditos commentarios enoluerit, atque attenta mente perlegere, vt ex talia resolutione, & lectione ingentes percipias fructus.

511 Nobis tantum superest hoc loco aliquid breuissimè proferre de duplice tempore interponendi, & proseguendi appellationem vsque ad finem in causis S. Inquisitionis.

512 Quoad primum, supposita resolutione certum, quod in dictis causis est locus appellandi ab interloquutoria sententia, maxime a Decreto torturae inferenda, prope supra num. 209. & 210. rescriptum 2. nobis cum Synnach. 3. & y Interic. Pegna, & alijs ibi citatis. Eadem certitudine affirmandum, talem appellationem debere interponi intra decem dies, iuxta auth. hodie, C. de appellationibus, & cap. cum dilecti, de elect. quia par est ratio de hac, atque de ceteris appellationibus aliorum Tribunalium. Vnde si reus S. Officij per spatium decem dierum non appellet, sententia Inquisitoris transit in indicatum, & venit executioni mandanda.

515 Quoad secundum vero de tempore proseguendi appellationem per reum S. Inquisitionis, ne ipsa deserta maneat, quod diximus sub finem praecedentis Regulae n. 436. de petitione apostolorum, nimirum nullum omnino esse vsum eos petendi, & recipiendi pet appellantem in causis fidei, ne dum intra certos dies, neque inde sequi, quod sententia Inquisitoris transeat in indicatum,

516 aut appellatio sit deserta. Eodem prorsus modo affirmandum de prosecutione appellationis in eisdem causis fidei, quod haud vllus sit vsum proseguendi eam, nec intra tempus aliquod determinatum. Atque vtrumque inde provenit, quod Inquisitores inferiores, vt ibi num. 437. diximus, cum Pegna 3. par. Direct. commen. 31. iuxta instructionem Madritlanā de ann. 1561. cap. 51. soleant in casu appellationis secretò scribere, inscio reo appellante, ad Sacram Congregationem Urbis, vel ad Superiorem Inquisitorem, circa talem casum, & inde responsum expectare. Cum ergo non stet per reum appellentem, quin intra tempus iudicum appellationem proseguatur, nequaquam haec erit deserta, nec sententia Inquisitoris a quo, in iudicatum transibit.

518 Atque his satisfactum praesenti puncto ad Sacrum Officium spectanti; & haecenus traditis in hac Regula, toti eius titulo, de quaduplici tempore, scilicet appellandi, introducendi appellationem, & eam proseguendi, ac terminandi.

329 Doctrinam materiae appellationum, si non pro dignitate, & excellentia eius, saltem pro reuerentia ingenio nostri, perpenſis quoquomodo ſex communibus circumſtantijs, quid, quis, ubi, ſur, quomodo, & quando, perſpicua diuiſione, nouaque methodo vltimo præcedenti capite tradidimus; Ac per eam diuino fauente Numine, ſinem impoſuimus Libro: quarto noſtri Operis de Materijs Tribunalium Fidei, ſeu de Regulis multiplicibus pro formando quouis eorum miniſtro, præſertim Conſultore, quoad quaſtionem, ſeu torturam &c. Diuiſimus ipſum congruè in octo capita, & 37. Regulas circa varietatē ſorum, quæ ipſi tortu-
 330 re antecedenter, vel conſequenter annexa ſunt. In elaboratione autem diſci Operis hūc nos perueniſſe, eſt cur Deo omnium bonorum anchori grates ingiter rependentes ſeliciter plaudamus, ac ſpe non exigua inde erecti ad duos ſequentes libros perficiendos auxilium ab ipſo Deo, anxie imploremus.

Finis die 29. Martij 1646:

**Lauſ Deo Opt. Max. Sanctiſſimæque Virgini Deiparæ
M A R I A E,**

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Sacri Palatij Apostolici
Magistro.

A. Rinaldus Vicegerens:

Imprimatur,

Fr. Vincentius Fanus Magist. & Socius Reuerendiss. P. Fr. Vin-
centij Candidi Sacri Palatij Apost. Magist. Ord. Præd.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli

